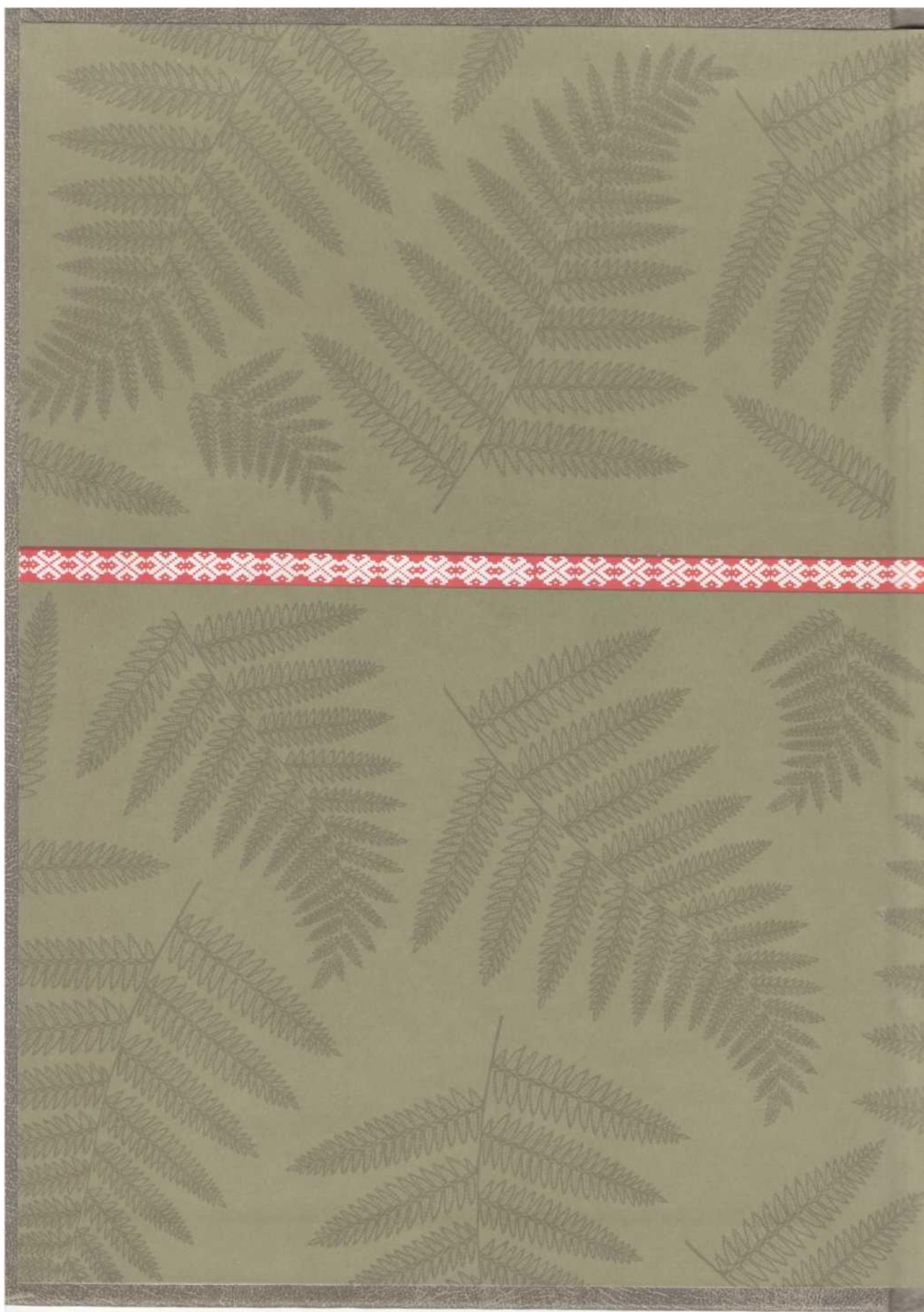
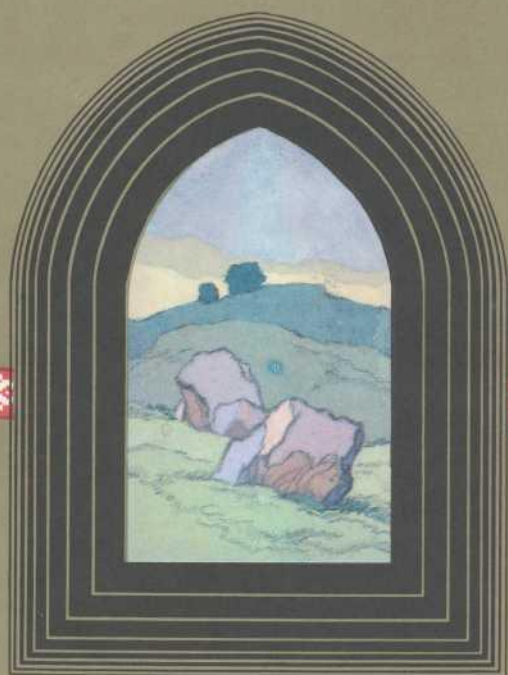

ПАМЯТЬ

ГІСТОРЫМ-ДАДКУ/ІЕНТІ/ІЬНЫЯ
ХРОНІКІ
ГДРДДОЎ І РДЁНАЎ
БЕЛАРУСІ

ШМАТТОМНАЕ
ВЫДАННЕ
СТВАРАЕЦЦА
ПАВОДЛЕ
РАШЭННЯ
ЎРАДА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

СЛОН1/ИСК1 Р/ЁН

МИНСК
БЕЛТА
2004

УДК 947.6
ББК 63.3 (4 Бєи)
П 15

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕПЯ:

Л.М.ДРАБОВІЧ (в.а. галоўнага рэдактара выдавецкага цэнтра БЕЛТА),
М.Б.КАСЦЮК, Г.К.КІСЯЛЁЎ, А.М.ТАРСУНОЎ, Б.В.УЛЬЯНКА

РАЁННАЯ КАМІСІЯ ПА СТВАРЭННІ
ГІСТОРЫКА- ДАКУ МЕНТ АЛЬН АЙ ХРОНІКІ:

А.М.ЦЯРЭНІН (старшыня камісіі з 2002 г.), Л.І.МУКАСЕЙ (старшыня камісіі ў 1986 — 2001
гг.),

А.М.ТАРСУНОЎ (старшыня камісіі ў 2001-2002 гг.), М.У.ДАНЮК, К.К.ДЗЯТЧЫК,
А.В.ЗІМНІЦКІ, В.П.КАВАЛЁЎ, Г.П.ПАТАЛЯТАВА, С.А.РАМАНЮК, І.П.СЯРГЕЙЧЫК,
Г.І.ШМЯЛЁВА, І.Р.ШПЫРКОВА

АРГАШЗАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫ ЦЭНТР
ПА ВЫДАНЫ ГІСТОРЫКА-ДАКУМЕНТАЛЬНЫХ ХРОНІК ПАМЯЦІ
МІНІСТЭРСТВА ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ:

Б.В.УЛЬЯНКА (кіраўнік цэнтра), У.І.ЛЕМЯШОНАК (галоўны рэдактар),
М.З.БАШЛАКОЎ (галоўны метадыст), Р.А.ЧАРНАГЛАЗАВА (рэдактар)

Укладальнік
А.М.ТАРСУНОЎ

Мастак
Э.Э.ЖАКЕВІЧ

Распрацоўка мастацка-тэхнічнага афармлення серыі
В.А.РАГАЛЕВІЧА

Уезд на тэрыторыю Слонімскага раёна.

9— годдзі да н.э.	5-е тысяча- З'явіліся першыя пасяленні (сярэдні каменны век паміж палеалітам і неалітам). Гэтым часам (эпоха мезаліту) датуюцца знаходкі крамянёвых прылад працы старажытных людзей на Слонімшчыне.
X—XIII ст.	Існаванне на Слонімшчыне ўмацаваных гарадзі- шчаў.
XI ст.	Узнікненне старажытнага Слоніма (паводле матэ- рыялаў археалагічных раскопак).
XII ст.	У Слоніме існаваў драўляны замак.

Рака Шчара ў наваколлі Слоніма.

1252 г.

Першае ўпамінанне аб Слоніме ў Іпацьеўскім лета- пісе.

1281 г.

Паводле Іпацьеўскага летапісу, у Слоніме ўладарыў князь Васілька, які знаходзіўся ў васальнай залежнасці ад валынскага князя Уладзіміра.

Канец XIII —
пачатак XIV ст.

Слонімшчына ўвайшла ў склад Вялікага княства Літоўскага.

1283—1315 гг.

Слонім знаходзіўся пад аховай літоўскага князя Ві-
— брата вялікага князя Гедзіміна.

1315—1345 гг.

Слонім належаў князю Манівіду (Мантывіду) - ста-
рэйшаму сыну Гедзіміна.

Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр.

1345-1377 гг.

Слонімшчынай валодаў князь Кейстут, брат вяліка-га князя Альгерда.

1382 г.

Слонімшчына належала князю Вітаўту, сыну Кей-стута, забітага Ягайлам у 1382.

14 жніўня 1385 г.

Палітычнае аб'яднанне Літвы і Польшчы паводле Крэўскай уніі.

1386 г.

Са Слоніма ўся літоўская дэлегацыя накіравалася ў Л юблін, дзе Ягайла быў абраны каралём польскім.

Князь Вітаўт дазволіў яўрэям сяліцца ў Слоніме.

1388 г.

Будынак былой Слонімскай ратушы (цяпертут Цэнтральная раённая бібліятэка імя Я.Коласа).

1410 г.	У бітве пад Грунвальдам прымала ўдзел і слонімскае харугва.
1413 г.	Пасля Гарадзельскай уніі Слонімскае княства было ператворана ў Слоніmsкі павет Троцкага ваяводства, якім кіравалі княжацкія намеснікі.
1500 г.	Слонім стаў павятовым цэнтрам Навагрудскага ваяводства.
1506 г.	Крымскія татары на чале з ханам Мэнглі-Гірэем разбурылі Слоніmsкі замак. Больш не аднаўляўся.
1520 г.	На месцы разбуранага замка ўзведзены палац елонімскага староства Яна Радзівіла.

Свята -Тро іцкая царква ў Слоніме.

1531 г.	Каралеўскай граматай Жыгімонта I Старога Слоні-
му дадзена Магдэбургскае права.
1555 г.	У Слоніме пачаў засядаць земскі суд.
1586 г.	Старостам слонімскім стаў Леў Сапега (1557 —1633).
4 студзеня 1591 г.	Каралём Жыгімонтам III Слоніму дадзены гарадскі
герб, пацверджана Магдэбургскае права.
1597 — 1685 гг.	У палацы Льва Сапегі ў Слоніме праходзілі генеральны
сеймікі Вялікага княства Літоўскага.

Слоні́мскі раённы краязнаўчы музей імя І.І.Стаброўскага.

1605 г.	Слонім атрымаў права «складу» — усе купцы, якія праязджалі праз горад, павінны былі затрымлівацца і гандляваць сваімі таварамі.
1651 г.	Кароль Ян Казімір наведаў Жыровічы.
1654—1667 г.	Вайна Расіі з Рэччу Паспалітай. У час яе Слонім і Жыровічы разбураны ўшчэнт, спалены Жыровіцкі манастыр (1655).
1667 г.	Разбураныя вайной Жыровічы на 4 гады вызвалены ад падаткаў.
1678 г.	На 4 гады ад падаткаў вызвалены Слонім.

У Слоні́мскім раённым краязнаўчым музеі імя І.І.Стаброўскага.

1700—1703 гг. Адбыліся сялянскія хваляванні ў вёсках Мялькана- вічы, Саленікі, Клепачы, Сакалова, Няклюдава.

9 верасня 1730 г. Адбылася триумфальная каранацыя залатымі папскімі каронамі Жыровіцкага цудатворнага абра- за Маці Божай.

2- я палова XVIII ст. Дзейнасць у Слоніме старосты Міхала Казіміра Агінскага. Пры яго двары існавалі знакамітыя ў Еўро- пе оперны тэатр і музычная капала, працавалі дру- карня, мастацкая школа, галерэя, прамысловыя прадпрыемствы.

1795 г. Трэці падзел Рэчы Паспалітай, далучэнне Слонім- шчыны да Расійскай імперыі.

Помнік Вызваліцелям на вуліцы Першамайскай у Слоніме.

14 снежня 1795 г. Загадам Кацярыны II утворана Слоні́мская губерня, якая праіснавала да 1797 г.

1801 г. Слонім стаў павятовым цэнтрам Гродзенскай губерні.

30 чэрвеня 1812 г. Слонім заняты войскамі Напалеона.

20 кастрычні 1812 г. Слонім вызвалены ад акупантаў у выніку ўдалай аперацыі рускіх войскаў на чале з генералам Я.І.Чапліцам.

Май 1863 г. Мілавідская бітва паміж паўстанцамі К.Каліноўска-га і царскімі войскамі.

1880 —1886 г. Будаўніцтва чыгункі Баранавічы — Слонім — Ваўкавыск.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан на вуліцы Пушкіна ў Слоніме.

29 жніўня 1914 г. Пачатак 1-й сусветнай вайны

15 верасня 1915 г. Слонім акупіраваны нямецкімі войскамі.

14 студзеня 1919 г. Слонім вызвалены ад кайзераўскіх войскаў Чырвонай арміяй.

1921 г. Паводле Рыжскага мірнага дагавора Слонімшчына ўвайшла ў склад Польшчы.

1935 г. Урад Пілсудскага разграміў камуністычнае падполле на Слонімшчыне.

Слоні́мскі раённы Дом культуры.

1939 г. Заходняя Беларусь увайшла ў склад БССР.

15 студзеня 1940 г. Утвораны Слоні́мскі раён у складзе Баранавіцкай вобласці.

25 чэрвеня 1941 г. Гітлераўскія войскі захапілі Слонім, у горадзе ! раё- не ўсталявалі жорсткі акупацыйны рэжым.

1942 — 1944 гг. На Слонімшчыне дзейнічала антыфашысцкае пад- полле.

Слонім і раён вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў войскам! 1-га Беларускага фронту.

Ліпень 1944 г.

Лінейна-прамысловае ўпраўленне газаправодаў у Слоніме

8 студзеня 1954 г. Слоні́мскі раён увайшоў у склад Гродзенскай вобласці.

1958 г. Небывалая веснавая паводка, у час якой былі знесены ўсе маёты на р. Шчара, нанесла вялікія страты гарадскім камунікацыям, інжынерным збудаванням і дамам.

19 студзеня 1965 г. Да Слоні́ма далучаны гарадскі пасёлак Альбярцін Цяпер Фабрычны пасёлак.

1965 г. У Слоні́ме ўзведзены самы высокі ў Еўропе тэлевізійны рэтранслятар — 356 м.

1977 г. Здадзена ў эксплуатацыю 1-я чарга Слоні́мскай камвольна-прадзільнай фабрыкі.

Святкаванне 750-годдзя Слоніма.

1991 г. Пабудаваны новы мікрараён Слоніма па вуліцы
Косаўскі тракт (Энка).

1990-я гады. У Слоніме пабудаваны Успенская царква і мячэць.

6 студзеня 2002 г. Выдадзены Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб аб'яднанні Слонімскага раёна і г. Слоніма ў адну адміністрацыйна-тэрытарыяльную адзінку — Слонімі раён з адміністрацыйным цэнтрам г. Слоніма».

11 лютага 2002 г. Адбылася аб'яднаная сесія гарадскога і раённага Саветаў дэпутатаў, на якой створаны адзіны раённы Савет дэпутатаў.

Верасень 2002 г. Урачыста адзначана 750-годдзе Слоніма.

Да чытача

Мы глыбока ўдзячны вам, што трымаеце ў руках гісторыка-дакументальную хроніку «Памяць. Слоні́мскі раён». Спадзяёмся, што яма будзе асабліва цікавай, бо прысьве- чана роднай і блізкай вам Слоні́мскай зямлі, якая мае слаўную і багатую гісторыю, бе- зумоўна, яшчэ мала даследаваную.

Любоў да Радзімы мае перадумовай веданне мінулага свайго народа — яго перамог і паражэнняў, здабыткаў і страт, яго герояў, мысліцеляў, майстроў, помнікаў духоўнай і матэрыяльнай культуры.

Памяць патрабуе клопатаў. Гэта асабліва тычыцца мінуўшчыны беларускага народа, які так часта апынаўся пад смерчам ваенных дзеянняў і цярэў незаменныя страты людзей, каштоўнасцей, духоўных скарбаў.

Менавіта любоўю да Радзімы дыктуецца жаданне разгадаць таямніцы даўніны, да- ведацца пра тое, што было, але чаго ўжо няма, ці што засталося малапрыметнымі сля- дамі ў скупых словах летапісаў і нешматлікіх дакументах, што зацерліся гужам ста- годдзяў, зацягнуліся глухімі туманамі мінулых эпох. Цікаvasць да даўніны свайго краю мае духоўны характар, жаданне пранікнуць у мінулае, зазірнуць у будучыню.

Жыццё народа не мае зыходнага пункта, ніводная дата не з'яўляецца пачынальнай: заўсёды нешта было і раней. Любыя веды аб мінулым набліжаюць яго да нас, узбагача- юць нашы пачуцці, запаўняюць папярэдні нам час мноствам падзей і асоб — жыццё наша атрымोўвае больш ясны сэнс. Кожны пражыты дзень становіцца гісторыяй, у ім нічога нельга ні змяніць, ні пераправіць. Кожны радок гэтай незвычайнай кнігі прасяк- нуты шчырасцю, любоўю да роднага краю, павагай да яго працавітых людзей.

З кнігай «Памяць» вы пройдзеце па старонках далёкага мінулага, успомніце гераіч- ную барацьбу слоні́мцаў за шчасце і волю, азнаёміцеся з духоўнай спадчынай продкаў.

На старонках нашай кнігі вы прачытаеце аб нашэсцях чужынцаў на нашы землі, аб іх лютасці, аб рэках пралітай крыві. Але наш народ ніколі не станавіўся на калені. Перамога над крыжакамі, татарам!, шведамі, французам!, фашыстамі і іншымі рабаўні- камі стала магчымай таму, што народны дух быў моцным і патрабаваў пакончыць з чужынцамі.

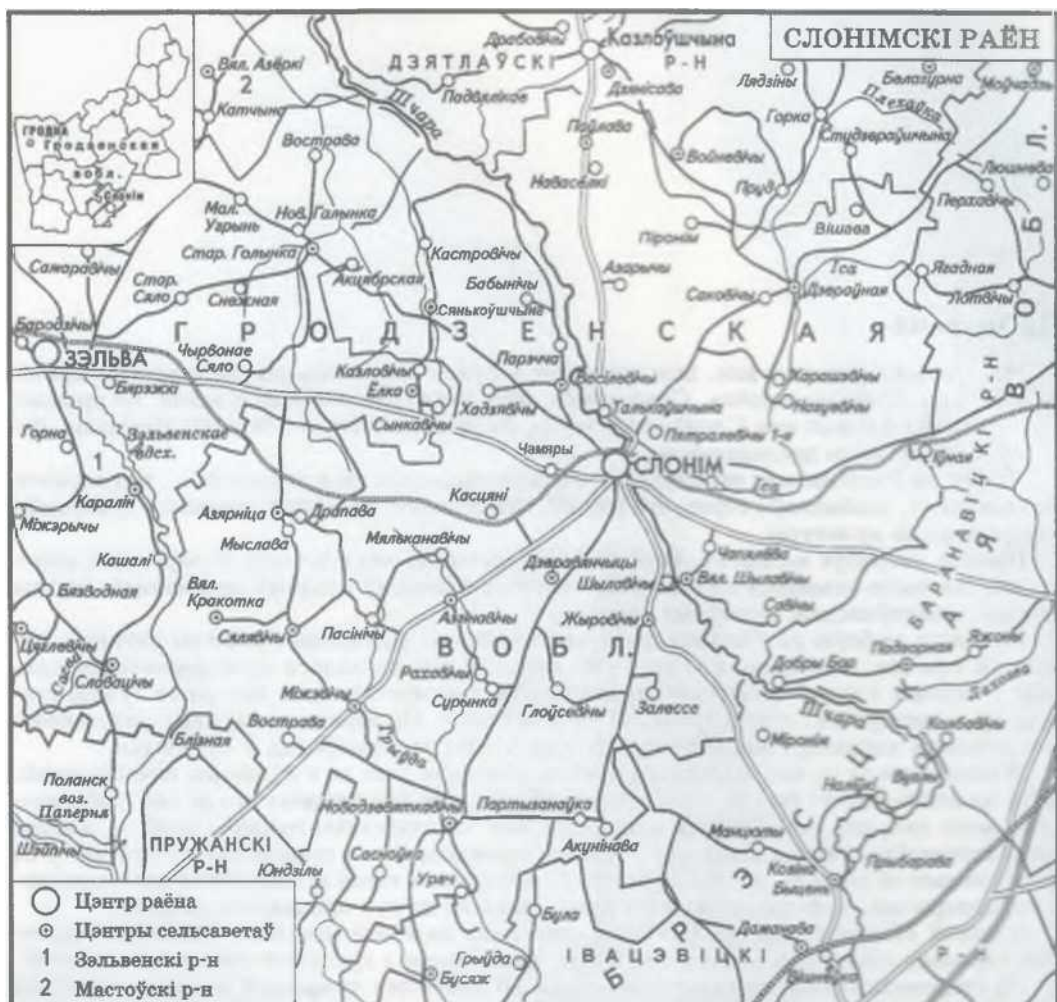
Самыя трывожныя дні і гады, выпрабаванне на мужнасць, выпалі на долю беларускага народа і жыхароў Слоні́мшчыны ў Вялікую Айчынную вайну.

Чытач знойдзе на старонках нашай кнігі спасылкі на крыніцы і даследаванні, спісы воінаў, партызан, падпольшчыкаў і мірных жыхароў, якія загінулі ў гады ваеннага ліха- лекцыя, у Афганістане і на службе ў арміі.

Аднавіць, захаваць і прадоўжыць памяць гісторыі, не даць загінуць звесткам аб ге- раічным і трагічным, велічным і векапомным, што было ў гісторыі нашага раёна, звяр- нуць увагу на захаванне і аднаўленне гістарычных помнікаў, на шанаванне памяці нашых продкаў — вось галоўная задача і ідэя гэтага выдання.

Няхай гэта кніга будзе для вас пучыводнай зоркай, бо тут сабрана ўсё лепшае і вя- домае пра нашу родную зямлю, усё, чым можна ганарыцца, да чаго трэба адносіцца з павагай і трапятаннем.

Няхай жыве ў вашым сэрцы памяць аб нашым гераічным мінулым і нашых далёкіх і адначасова блізкіх продках.

Слонимскі раён размешчаны на поўдні Гродзенскай вобласці. Утвораны 15.1 1940 - ' ' тыс. км². Насельніцтва 72,5 тыс. чалавек, у т.л. у г. Слоніме 51,3 тыс. (2003). Сярэдняя шчы. а-алазек на 1 км². Цэнтр — г. Слонім. Уключае 147 сельскіх населеных пунктаў, 12 сельсаветаў: Алт Васілевіцкі, Велікашылавіцкі, Дзеравянчыцкі, Дзераўноўскі, Жыровіцкі, Міжэвіцкі. Н лаўскі, Сялявіцкі, Сянькоўшчынскі.

Тэрыторыя раёна ў межах Слонімскага ўзвышша на захадзе, ускраін Навагрудска > * ■ - - » паўночным усходзе, Нёманскай нізіны на поўначы і Баранавіцкай раўніны на ўсходзе і □ .« в > ігорыста-платопадобная, 80% яе на вышыні 160 — 200 м, найвышэйшы пункт 223 м (на паўасча-- - \ • ра ёна). Агульны нахіл паверхні да даліны р. Шчара. Карысныя выкапні: мел, пясчана-жвірсвы маезоны г ■ ■ чы і суглінкі для грубай керамікі, будаўнічыя пяскі, торф, сапрапель. Сярэдняя температура стухжыд М С, ліпеня 17,8 °С. Аладкаў 592 мм за год. Вегетаныйны перыяд 196 сутак. Найбольшая р. Шчара . ' зытокамі Грыўда, Бяроза, Іса, на мяжы з Зэльвенскім раёнам — Зэльвянка. Пераважаюць глебы і ■ • дарчых угоддзяў: дзярнова-падзолістыя (62,6%). дзярнова-падзолістыя забалочаныя (12,6', ■ 'т— • • . »рно-ва-карбанатны забалочаныя (10,1%). Пад лесам 38% тэрыторыі раёна. Лясы пераважаю і м-- * л- за- выя, яловыя, дубовыя, трапляюцца грабавыя, асінавыя, чорнаальховыя і інш. Найбольшо шт.—■ <олвы на поўначы ў міжрэччы Шчары і Ісы і на ўсходзе раёна. Штучныя насаджэнні (39% лясоў > эг;« ■ - - • хвойі, радзей елкі, дубу, ліпы, барозы. На тэрыторыі раёна біялагічны заказнік рэспубліканскага звзкж-зв С-юшмскі;

біялагічны заказнік мясцовага значэння Кракотка. Помнікі прыроды рэспубліканскага значэння: валун РасколаTM каменя ў Альбярцінскім лясніцтве, дуб чарэшчаTM ў Сянькоўшчынскім лясніцтве, ліпа Каралінская ў Слоніме, гара Каўпак каля в. Парэчча, валуны Вялікі камень каля в. Смаўжы, Вялікі і Кракоцкі камяні каля в. Вялікая Кракотка; мясцовага значэння: дзюна Прырэчанская каля в. Прырэчча, гара Пяроўка каля в. Васілевічы, гара Стражынае каля в. Дзераўная, Вялікія камяні каля в. Сянькоўшчына і Рудаўка.

Агульная плошча сельскагаспадарчых угоддзяў 75,1 тас. га, з іх асушаных 14,8 тыс. га. На 1.1.2002 г. у раёне 13 калгасаў, 5 сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, 10 фермерскіх гаспадарак, птушкафабрыка. Сельская гаспадарка спецыялізуецца на мяса-малочнай жывёлагадоўлі, свінагадоўлі, птушкагадоўлі, ільнаводстве, вырошчванні збожжавых і кармавых культур, бульбы. Прадпрыемствы будаўнічых матэрыялаў (драбільна- сартавальная вытворчасць пяску і друзу), металаапрацоўкі (рамонт сельскагаспадарчых рухавікоў), першаснай апрацоўкі лёну (перапрацоўка льнотрасты), камбікормавай прамысловасці; лясгас. Па тэрыторыі раёна праходзяць: чыгункі Баранавічы — Ваўкавыск, аўтадарогі Слонім — Высокае, Баранавічы — Ваўкавыск, Быцень — Слонім — Ліда, Слонім — МасTM — Свідзель. У раёне 13 сярэдніх, 9 базавых, 2 пачатковыя, 4 музычныя і 1 спартаўная школа, аграрна-тэхнічны каледж, сельскагаспадарчы каледж, Мінская духоўная семінарыя (у Жыровічах), станцыя юных турыстаў, Цэнтр дзіцячай творчасці, 18 дашкольных устаноў, 38 сельскіх клубаў і дамоў культуры, 38 бібліятэк, 6 бальніц, 2 дыспансэры, 4 паліклінікі, 7 амбулаторый, 25 фельчарска- акушэрскіх пунктаў, дом-інтэрнат для састарэлых, краязнаўчы музей. Помнікі архітэктуры: цэрквы — Міхайлаўская (XIX ст.) у в. Вострава, Мікалаеўская (2-я палова XIX ст.) у в. Вялікія Шылавічы, Троцкая (2-я палова XIX ст.) у в. Дзераўная, Жыровіцкі Свята-Успенскі манастыр, царква Раства Багародзіцы (XIX ст.) у в. Міжэвічы, касцёл (2-я палова XIX — пачатак XX ст.) у в. Сялявічы. Выдаецца газета «Слонімскі веснік».

Слонім — горад абласнога падпарадкавання. Знаходзіцца на скрыжаванні важнейшых аўтадарог на Вільнюс, Гродна, Мінск, Брэст, Ліду, Навагрудак. Працуюць 92 прадпрыемствы прамысловасці, гандлю, бытавога абслугоўвання, у тым ліку 45 дзяржаўных, 7 акцыянерных, 40 сярэдняга і малага бізнесу.

Буйнейшымі з’яўляюцца адкрытыя акцыянерныя таварыствы «Слонімскае камвольна-прадзільная фабрыка», «Кардонна-папяровы завод «Альбярцін», фабрыка «Тэкстыльпчык», 2 мэблевыя фабрыкі, аўтарамабільны завод.

У горадзе 7 бібліятэк, раённы Дом культуры, раённы краязнаўчы музей, музей народнай славы СШ № 4, дзяржаўны драматычны тэатр, кінатэатр «Мір», 10 агульнаадукацыйных школ, санаторная школа-інтэрнат, 20 дашкольных устаноў, 11 лячэбных устаноў, 4 дзяржаўныя і 1 камерцыйная аптэка, 9 аптэчных кіёскаў.

Тэрыторыя горада складае 3571 га. Налічваецца каля 200 вуліц і завулкаў агульнай працягласцю 137 км, амаль 5500 дамоў. Будаўніцтва жылля вядзецца ў 8 мікрараёнах.

Р.Р.Паўлавец, А.М.Тарсуноў.

Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел раёна

Азгінавіцкі сельсавет: вёскі Азгінавічы, Асабнякі, Грынкі, Какошчыцы, Касцяні, Мяльканавічы, Наваорлавічы, Пасінічы, Сакалова, Саленікі, Сяргеевічы, Чамяры.

Азярніцкі сельсавет: вёскі Азярніца, Ваўчкі, Драпава, Ермалоўшчына, Збочна, Клепачы, Мыслава, Плаўскія.

Васілевіцкі сельсавет: вёскі Бабынічы, Васілевічы, Вераб’евічы, Ганькі, Задвор’е, Навасёлкі, Нараставічы, Парэчча, Разанаўшчына, Хадзявічы.

Велікашылавіцкі сельсавет: вёскі Вялікія Шылавічы, Новая Стража, Савічы, Чаплялёва, Шылавічы, Якімавічы.

Дзеравянчыцкі сельсавет: вёскі Бракава, Вербалаты, Глоўсевічы, Гуменікі, Дзеравянчыцы, Забулле, Капусты, Літва, Падмошша, Рахавічы, Скоўдзічы, Сурынка, Тухавічы.

Дзераўноўскі сельсавет: вёскі Ашнаравічы, Баяры, Ваўчуны, Вішава, Высацк, Дзераўная, Загрыцькава, Ісавічы, Кавалі, Львоўшчына, Малышэвічы, Навасёлкі, На-

гуевічы, Падгорная, Палатніца, Піронім, Саковічы, Харашэвічы.

Жыровіцкі сельсавет: вёскі Жыровічы, Заверша, Загор’е, Залесе, Русакова, Сценявічы.

Міжэвіцкі сельсавет: вёскі Вострава, Зосімавічы, Крывец, Лапухова, Махначы, Міжэвічы, Мікалаеўшчына, Новая Перавалока, Смаўжы, Старая Перавалока, Хмяльніца.

Новадзевяткавіцкі сельсавет: вёскі Акунінава, Балты, Баравікі, Вяценеўка, Галыны, Гарбачы, Грынкоўшчына, Заводны Лес, Кісялі, Коласава, Кошлавічы, Малы Галік, Масілавічы, Мізгіры, Мірная, Новадзевяткавічы, Падлесе, Папкі, Партызанаўка, Прадзелкі, Прыхілы, Сасноўка, Старадзевяткавічы, Сяргі, Урач, Шыганы, Яруцічы.

Паўлаўскі сельсавет: вёскі Азарычы, Акачы, Амяльнікі, Задвор’е, Мілашэвічы, Міцькавічы, Навасёлкі, Навікі, Паўлава,

Прырэчча, Пятралевічы 1-я, Пятралевічы 2-я, Талькаўшчына, Ферадкі, Шундры.

Сялявіцкі сельсавет: вёскі Варонічы, Вецявічы, Вялікая Кракотка, Рудаўка, Сялявічы, Юхнавічы.

Сянькоўшчынскі сельсавет: вёскі Байкі, Бярдовічы, Голі, Едначы, Камлявічы, Кастровічы, Куцэйкі, Ламашы, Лыскі, Мілаванне, Ніз, Паўлавічы, Сянькоўшчына, Шышкі, Ягнешчычы.

ЗМЕНИ, ЯКІА АДБЫВАЛІСЯ ў АДМІНІСТРАЦЫЙНА-ТЭРЫТАРЫЯЛЬНЫМ ПАДЗЕЛЕ

Вёскі Вялікая Кракотка і Малая Кракотка аб'яднаны ў адну вёску Вялікая Кракотка, вёскі Вялікія Шылавічы і Малыя Шылавічы аб'яднаны ў адну вёску Вялікія Шылавічы.

Населеныя пункты Альбярцін, Лабазоўка, Рышчыцы, Цівіншчына ўключаны ў склад Слоніма.

Былыя вёскі Стайкі і Волька далучаны да в. Жыровічы.

Жыхары невялікіх вёсак Гумнішчы, Краўцэвічы пераселены ў іншыя вёскі. Вёску Грыбава далучылі да в. Чамяры. Вёску Рудня спалілі нямецка-фашысцкія захопнікі, яна не адноўлена.

Вёску Прусоўшчына далучылі да в. Рукавова.

Назвы хутароў зніклі з карты раёна ў 1965—1980 гг.: Акольна, Барсукоўшчына, Басіны, Баяры, Бор, Верашоўшч.ш.. Вербы.

Рэспубліканскія геалага-геамарфалагічныя помнікі прыроды КРАКОЦКАЯ ГРАДА

Рэспубліканскі геалага-геамарфалагічны помнік прыроды — унікальная для вобласці сожскага зледзянення града водна-ледавіковага паходжання. Утварылася прыкладна 220—150 тыс. гадоў таму ў часы сожскага зледзянення ў выніку намнажэння пяску, жвіру, галькі і валуноў у рэчышчы воднага патоку, які цёк у адкрытай шчыліне ўздоўж краю ледавіка ў напрамку да Зэльвенскай скразной даліны.

Знаходзіцца за 6 км на захад ад сельсавета ў в. Сялявічы і за 27 км на захад-паўднёвы захад ад цэнтра Слоніма.

Месціцца ў заходняй частцы раёна на паўночна-заходняй ускраіне в. Вялікая Кракотка (53°0Г10"Пн, 24°55'35"У). Геаграфічныя каардынаты па вуглах наступныя: паўднёвы — 53°00'25"Пн, 24°55'10"У;

Волька, Выбар, Гальбітава, Гарадок, Глінішча, Госціна, Гута, Гуціска, Завепраўка, Залессе, Зарэчна, За Рэчкай, Кабылка. Касцінагаць, Ліпнікі, Малинаў Груд. Нівішчы, Паддубішчы, Падзадвор'е, Паця-робы, Перадзел, Правароцце, Руда, Селініча. Сервітут, Соміна, Студзенка, Тартакі, Цера-хаўіпчына, Чмялец, Чудоўскае, Янава.

Знаёмячыся з назвамі населеных пунктаў Слонішчыны, міжволі звяртаеш увагу на наступныя асаблівасці, характэрныя для гэтага старажытнага славянскага краю. 47 назваў вёсак канчаюцца на -ічы, -ёчы. Та-Кін назвы даследчыкі схільны лічыць і называць патранімічнымі, г.зн. звязанымі з імёнамі іх заснавальнікаў, родавых старэйшын, адносячы іх заснаванне да эпохі родавых абшчын.

Ад мужчынскіх імёнаў паходзяць 9 назваў, 38 — існуюць недзе з эпохі жалезнага веку. На тэрыторыі гэтых населеных пунктаў выяўлены археалагічныя матэрыялы з дафеадальнага часу, а пазнейшыя могуць датавацца IX—XIII ст., не пазней. 5 паселішчаў звязаны з назвамі птушак і жывёлін.

Старажытнымі з'яўляюцца і вёскі, назвы якіх канчаюцца на -ва. На тэрыторыі амаль усіх іх выяўлены археалагічныя сляды паселішчаў, якія датуюцца IX—XIII ст.

В.Р.Супрун, А.М.Тарсунюй.

паўночна-заходні — 53°0Г15"Пн, 24°55'15"У; паўночны — 53°0Г55"Пн, 24°55'20"У; паўночна-ўсходні — 53°02'00"Пн, 24°55'45"У. Прымеркаваны да ўсходняга схілу Зэльвенскай скразной рачной даліны. Мяжа помніка праходзіць па падэшве оза (грады): на паўднёвым усходзе ўздоўж вёсак Вялікая і Малая Кракотка, на захадзе — па дарозе паміж вёскамі Малая Кракотка і Рудаўка, на поўначы — па дарозе Рудаўка — Сялявічы. Плошча ахоўнай тэрыторыі роўная 3,5 км². Трапіць да помніка можна па дарозе Міжэвічы — Сялявічы і далей на паўночны захад да в. Вялікая Кракотка

Гэта адносна вузкая валападобная звілістая града. Такія грады ўтвараліся пры намнажэнні абломкавага матэрыялу ў рэ-

чышчах водных патокаў, якія цяклі ў шчылінах ледавіка, і маюць адмысловую назву озы. Загор’ёўскі оз выцягнуты на паўднё-вы захад на 3,7 км, шырыня каля падэш-вы да 250 м, адносная вышыня да 28 — 34 м, у паўднёвай частцы месцамі дасягае 50 м. Грэбень оза пераважна вузкі з няроўнай паверхняй. На паўночным усходзе яго ўскладняюць купалападобныя ўзгоркі і нешырокія лагчыны. На паўднёвым захадзе ён паступова пераходзіць у дэльту. Вышыня грэбня оза дасягае 182,4 — 193,3 м над узроўнем мора.

ГАРА СТРАЖЫНАЕ

Геамарфалагічны помнік прыроды — тыповая водна-ледавіковая града. Утварылася прыкладна 220—150 тыс. гадоў таму ў часы сожскага зледзянення ў выніку намнажэння пяску, жвіру, галькі і валуноў у рэчышчы патоку расталых водаў, які сцякаў па паверхні паніжаных месцаў ледавіка ў напрамку да Плёхаўскай скразной даліны.

Знаходзіцца за 17,6 км на паўночны ўсход ад цэнтра Слоніма.

Размешчана ў міжрэччы Ісы і Плёхаўкі за 0,5 км на поўнач ад в. Дзераўная (53°12'07"Пн, 25°28'25"У). Мяжа помніка праходзіць па лагчынах каля яго падэш-вы. Агульная плошча ахоўнай тэрыторыі роўна 1,2 км². Трапіць да аб’екта можна па шашы Слонім — Высацк да паўночнай ус-краіны в. Дзераўная і далей 0,5 км на поўнач да трыангуляцыйнага пункта (адзна-ка 187,6 м).

Гэта вузкі ланцуг озовых узгоркаў і валоў працягласцю 2,2 км і шырынёй 50 — 150 м, выцягнуты з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад у напрамку да Плёхаўскай даліны. Такія формы ўтвараліся на былых зонах «мёртвага» лёду ў патоку расталых водаў. Ён мае слаба звільстую форму і складаецца з шэрагу валоў, узгоркаў і лагчын, што іх падзяляюць. Сярод валоў і ўзгоркаў найбольш значны знаходзіцца ў цэнт-ральнай частцы озавай грады і мае мясцовую назву тара Стражынае.

Вышыня па-верхні тары дасягае 187,6 м над узроўнем мора, а над суседнімі лагчынамі яна ўзды-маецца на 12—15 м. Грэбень гэтага вала вузкі, спадзіставыпуклы, схілы стромкасцю 10 — 25°. На паўднёвым захадзе озавая града пераходзіць у камавыя пагоркі. Гара Стражынае складзена пераважна пяском, пясчана-жвіровым і жвірова-галечна-валунным матэрыялам.

ПРЫРЭЧАНСКАЯ ВЫДМА

Геамарфалагічны помнік прыроды — тыповая пясчаная града. Утварылася прыкладна 14—10 тыс. гадоў таму ў часы пазерскага позаледавікоўя і пачатку галацэну ў выніку развейвання пяску на абшарах даліны Шчары і акумуляцыі яго каля ўсходняга схілу.

Знаходзіцца за 4,5 км на поўдзень ад сельсавета ў в. Паўлава і за 19 км на поўнач ад цэнт-ра Слоніма.

Размешчана ў паўночнай частцы раёна на правым беразе р. Шчара, за 1,2 км на ўсход ад вёскі (53°13'12"Пн, 25°16'25"У). Мяжа помніка праходзіць уздоўж падэш-вы выдмы па мясцовых дарогах і вытоках р. Сычоўка. Плошча ахоўнай тэрыторыі роўная 0,4 км². Трапіць да помніка можна па шашы Слонім — Ліда, якая перасякае яго на 14-м км ад ускраіны Слоніма.

Града мае правільную форму ў выглядзе слабапукатай у бок поўдня дугі, даўжыня якой складае 2,7 км, шырыня 50 — 100 м, вышыня да 10 — 12 м. Паверхня выдмы няроўная, ускладненая болып дробнымі парабалічнымі грывамі, буграмі і катлавінамі.

Гара Стражынае каля в. Дзераўная.

Гара Каўпак каля в. Парэчча.

ГАРА ПЯРОЎКА

Знаходзіцца ў в. Васілевічы, за 6,2 км на паўночны захад ад Слоніма.

Тэта невялікая, але тыловая і выразна выяўленая ў рэльефе озавае града. Яна мае выгляд вузкага прамалінейнага вала, які прымеркаваны да днішча лагчыны. Града выцягнута з захаду на ўсход на 0,5 км у напрамку да скразной даліны р. Шчара, шырыня 50—100 м, плошча 350 м², абсолютны адзнакі паверхні 155—165 м над узроўнем мора, адносныя вышыні да 10 — 13 м. Грэбень спадзіста-пукаты, адносна шы- рокі — да 30 м, няроўны, ускладнены буграм! вышынёй 2 — 3 м і лагчынамі. Стром- касць схілаў дасягае 30 — 60°.

ГАРА КАЎПАК

палападобны пагорак акруглай у плане формы, які ўтварыўся ў выніку акумуля- цыі абломкавых парод у праталіне пасіў- нага лёду пры адступанні ледавіка. Такія ўзгоркі, тыповыя для старажытналедавіко- вай вобласці, маюць назву флювіягляцы- яльныя камы. У адрозненне ад іншых па- горкаў гара Каўпак вызначаецца ідэальнай конусападобнай формай з вузкай вяршы- нёй і стромкімі схіламі. Дыяметр паднож- жа 40 — 60 м, адносная вышыня 13 м, стром- касць схілаў 30 — 45°.

М. М. Дзегцяроў.

Геалагічныя помнікі прыроды

На Слонімшчыне ёсць цікавыя валуны, якія набылі статус помнікаў прыроды, у тым ліку і рэспубліканскага значэння. А калі прааналізаваць карту геалагічных помнікаў прыроды Слонімскага раёна, то лёгка заўважыць, што большасць валуноў знаходзіцца каля вёсак Кракотка, Рудаў- ка, Сялявічы. Гэта і не дзіўна, бо дадзеная

Тэта адасоблены адносна невялікі ку-

тэрыторыя — самая высокая частка Слонімскага ўзвышша, якое на захадзе злучаецца з Ваўкавыскім.

Калі ехаць па шашы з Сялявіч на Кракотку, то на спуску, злева на ўскрайку лесу можна ўбачыць вялізны валун з чырвана- ватага граніту, парослы мохам. Гэта — кам- лыга Кракопкая. У вогне, гранітныя валу-

Камлыга Кракопкая.

Вялікі камень Смоўжыцкі

ны — самыя распаўсюджаныя на Беларусь

Камлыга Кракоцкая патроху разбураецца, бо кавалачкі граніту ад яе лёгка адломваюцца. Ды й узрост гэтага валуна вучоныя ацэньваюць у 150 — 220 тыс. гадоў.

Кіламетры са два далей, уніз на Кракот-ку, ляжыць яшчэ адзін двухсоттысячагадовы валат шэрага колеру — камень з ямкамі Кракоцкі, помнік прыроды рэспубліканскага значэння. Яго даўжыня каля 3,5 м, вышыня — 1,5 м. На паверхні гэтага валуна захаваліся пяць штучных адтулін, якія маюць культавае значэнне. Чым быў тэты валат для нашых прашчुरаў, застаецца толькі здагадацца. І ніякіх паданняў пра гэтыя камяні, на жаль, не захавалася.

Два астатнія валуны ў раёне ўбачыць ужо нельга. Яны закапаны ў зямлю. Вялікі камень Рудаўкаўскі, які ляжаў каля грунтавай дарогі, закапаны пад час дарожна-будаўнічых работ яшчэ ў пачатку 1990-х гадоў. Вялікаму каменю Кракоцкаму «не пашанцавала» з-за яго месцазнаходжання на раллі. Але ж яны існуюць, хоць і пад зямлёй, а шмат валуноў знікла ў выніку іх падрыву дынамітам. Ахова ж валуноў для будучых пакаленняў неабходна. І сёння ў Беларусі пад ахову дзяржавы ўзята больш за 50 буйных валуноў. У тым ліку 7 — на Слонімшчыне.

Расколаты камень — горная скала, якая складаецца з двух асобных, зліпшыхся, розных па форме і кодэры валуноў, знаходзіцца ў Альбярцінскім лясніцтве. Даўжыня каменя 3,5 м, шырыня 3 м і вышыня каля 3,5 м. Аб'ём надземнай часткі — каля 27 м³. Шчыліна паміж камянямі паступова павялічваецца.

Вялікі камень Сянькоўшчынскі — ледавіковы валун граніта-гнейсу. Прынесены ледавіком са Скандынавіі прыкладна 220 — 150 тыс. гадоў таму ў часы сожскага зледзянення. Вага 26 т.

С.К.Клёсаў.

Лясныя валаты

ДУБ ЗІМНІ

Знаходзіцца ў Сянькоўшчынскім лясніцтве, за 2 км ад в. Едначы. Вышыня дрэва 35 м. Ствол прамы, вышыня яго ад зямлі да кроны 17 м, дыяметр ствала каля зямлі 2 м 30 см. Узрост дрэва больш за 300 гадоў.

Вялікі камень Сянькоўшчынскі.

Дуб зімні.

Ліпа Каралінская.

Расце ў парку Фабрычнага пасёлка Слоніма. Вышыня 12,5 м, дыяметр ствала

Возера Бяздоннае

Размешчана на поўдзень ад вёскі Клепаны, з абодвух бакоў цягнецца хвойнік уперамешку зялінамі, бярозамі, асінамі, кустамі шыпыны, а ў нізінах — і альхоўніку. Як і сто з лішнім гадоў назад, лясы атульваюць возера і цяпер, толькі паўднёвая частка возера праз невысокі хмызняк і густую траву вядзе размову з рэчкай Зальвянкай, што раздзяляе Слоніўскі і Зэльвенскі раёны. Яшчэ за кіламетр ад возера заўважаеш, што дыхаецца куды лягчэй, чым у горадзе. Па- ветра свежае, настоенае на леташняй ігліцы, на паху хваёвых і яловых шышак. Вельмі маляўнічая, захапляючая прыгажосць гэтага возера, але ёсць і адна асаблівасць, якая характэрна толькі Бяздоннаму возеру і ніякаму іншаму.

А гэта асаблівасць — вось якая. У вет- ранае надвор'е бліскучая гладзь вады пак- рываецца цёмнымі вялізнымі хвалямі, але не па ўсёй паверхні возера. Як знак мно- жання «х», ад берага да берага, з аднаго канца да другога перасякаюцца дзве роў- ныя люстраныя палоскі шырынёй у 6—8 м. І незалежна з якога боку дзьме вецер, гэ- тыя палосы-дарогі не змяняюць сваіх ка- ардынат, застаючыся заўсёды на адным і тым жа месцы.

Легенда, якую раскажаў мне мой бацька, Іван Міхайлавіч Багдановіч, тлумачыць гэту незвычайную з'яву.

У мінулы час на месцы цяперашняга возера была вёска з дзвюма дарогамі-вулі- цамі, якія перасякаліся як знак множання «х». Аднойчы ў гэту вёску прыйшла бедная жанчына. Яна хадзіла па хатах і жаб- равала. Але людзі дрэнна прынялі яе — зневажалі, адмаўляліся даць кавалак хлеба ці бульбіну, сякое-такое адзенне. Жан- 0,60 м, вышыня да кроны 5 м. Узрост дрэ- ва болыя за 100 гадоў.

М.М. Дзегцяроў.

чына разумела, што людзі гэтай вёскі і самі жылі не вельмі багата, але ёй было вельмі крыўдна за знявагу да яе, і яна ішла па да- роце і плакала. З крайній хаты вёскі вый- шаў

мужчына, паклікаў яе ў хату, накарміў і яшчэ даў хлеба на дарогу. Жанчына была вельмі ўдзячна яму за дабрыню і міласэр- насць і запытала гаспадара: «Хто яшчэ жыве з табой у гэтай добрай хаце?» Мужчына паведаміў, што жонка яго памерла ўжо даўно, а ён жыве з сынам-падлеткам. Тады жанчына сказала яму: «Бяры свай- го сына і як мага хутчэй уцякай з гэтай вёскі, ваша вёска хутка праваліцца ў про- пасць і загінуць усе людзі разам з усёй маё- масцю. Ідзіце з сынам на тару, якая відна з вёскі на поўнач гледзячы, але не аглядай- цесь на сваю хату». Мужчына з сынам па- слухалі жанчыну і хуценька выйшлі з вёскі на тару, але не вытрымалі і азірнулі- ся. Вёскі ўжо не было, замест яе стала возера, а дзе был! дарог! — там засталася гладзь вады. А мужчына і сын ператвары- ліся ў два камені-валуны рознай велічыні, большы — камень-бацька, меншы — сын. І цяпер гэтыя валуны ляжаць на ўскраіне вёскі Клепачы, а людзі і да нашых дзён !х называюць бацькам і сынам.

Чаму гэта возера называецца «Бяздон- нае»? Паводле расказу бацькі, людзі мно- га разоў стараліся выявіць яго глыбіню і не змаглі. У розных месцах глыбіня самая розная. Побач з узроўнем вады 10—20 см можа быць глыбіня 3—5 м, прычым такая з'ява назіраецца па ўсім возеры, нават каля яго берагоў. Устаноўце, на якой глыбіні дно возера, так ніхто і не змог. Таму і назва яго Бяздоннае.

Т.І.Галожына.

АД ЧЛСОЎ ПЕРІШБЫТНЫХ

1917

ЗЯМЛЯ НАШЫХ ПРОДКАЎ Новы каменны век на Шчары

У новым каменным веку — неаліце (4—2-е тысячагоддзі да н.э.) захад Беларусі засялялі плямёны археалагічнай культуры, названай вучонымі нёманскай. Цэнтральнае месца ў арэале нёманскай культуры займаў басейн Шчары, які вылучаецца вялікай колькасцю помнікаў гэтага часу, своеасабліваасцю старажытнасцей. У Слоніміскім раёне знойдзена шмат паселішчаў новага каменнага веку (да 40 і прыкладна столькі ж кароткачасовых стаянак). Тут быў асвоены літаральна кожны пясчаны груд на поп лаве, а таксама краі тэрас побач са старыцамі і каля прывусцяў прытокаў. У той жа час нізоўе ракі, а таксама яе верхніе цячэнне, пачынаючы ад Выганаўскіх балот, падаюцца малазаселенымі першабытным чалавекам. Выяўленыя тут адзінкавыя стаянкі маюць тонкі пласт з нешматлікімі рэшткамі жыццядзейнасці тубыльцаў. Выглядае, што сярэдняя Шчара ў неаліце з'яўлялася цэнтральнай тэрыторыяй рассялення нейкага племені невядомай нам назвы, яго ўладаннем. Прылеглыя ж прасторы былі памежжамі з уладаннямі суседніх плямёнаў.

У асабліва прывабных для чалавека рыбных мясцінах узбярэжжа меліся значныя скапленні паселішчаў неалітычнага часу. Такое назіраецца ў ваколіцах сённяшніх вёсак Шылавічы,

Чаплялёва, Русакова, Міцькавічы, Пырэчча (Кабакі), Гарадкі, Ніз.

Носьбіты нёманскай культуры размяшчалі свае невялікія паселішчы пераважна на сухіх пясчаных павышэннях. Жытлы іх ладзіліся з жэрдак, кары і шкур жывёл, таму ад іх за тысячагоддзі, што прайшлі, практычна не засталася выразных слядоў. Выяўляюцца толькі болыны гумасавыя мясціны ды рэшткі адкрытых агнішчаў-кастрышчаў. На месцазнаходжанне жытлаў можа ўказваць і большая канцэнтрацыя чарапкоў посуду ды прыладаў працы.

Неаліт — завяршальны перыяд каменнага веку. Ужо з самой назвы веку вынікае, што пераважную большасць прылад працы і паляўнічай зброі насельніцтва вырабляла з каменю, якім з'яўляўся крэмень, як матэрыял надзвычай цвёрды, які пры расколванні і адпаведнай рэтушоўцы даваў вострыя краі і спічастыя наканечнікі. Пры раскопках каля вёсак Ніз, Русакова знойдзены многія сотні крамянёвых вырабаў. Гэта былі наканечнікі стрэл і коп'яў, нажы, праколкі і свердлы, скрабкі для апрацоўкі скуры і скоблі для дрэва, разцы для вырабу касцяных

і рагавых рэчаў, розныя рубілы і інш.

Пачатак неаліту вызначыўся тым, што першабытныя людзі навучыліся ляпіць і абпальваць на вогнішчы гліняныя гаршкі, якія служылі найперш для гатавання стравы, а таксама для захоўвання прадуктаў. Не адсталі ў гэтай справе і жыхары Слонімшчыны. Першыя гаршкі іх даволі няякасныя. Гэта былі вастрадонныя пасудзіны, злепленыя стужкавым спосабам з гліны, у якую для моцы дабаўляліся валакністыя раслінныя дамешкі. Выроўніванне паверхні гаршкоў праводзілася шпатэлямі з зубчастымі краямі, ад чаго засталіся расчысы. Перад абпалам амаль кожная пасудзіна аздаблялася поясам глыбокіх круглых ямак пад брыжам венчыка, разрэджанымі паясамі грабенчатых адбіткаў, насечак, наколаў, а таксама пракрэсленымі рыскамі, якія размяшчаліся коса або мярэ-жай.

Галоўнымі заняткамі ў пачатку эпохі былі традыцыйныя для каменнага веку паляванне, рыбалоўства і збіраль-

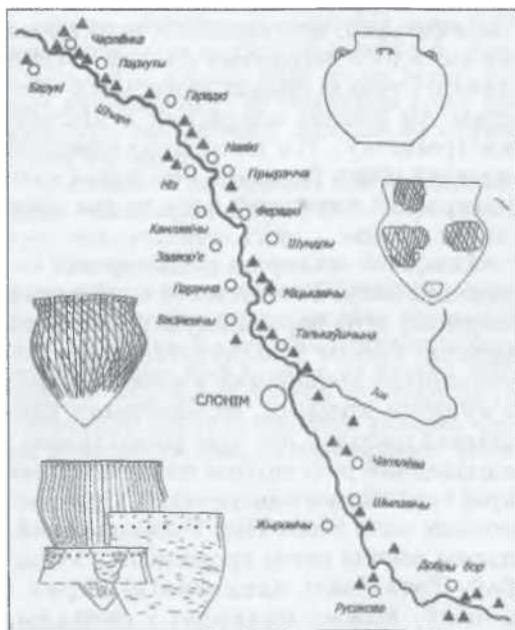
ніцтва. Пра першае сведчыць шматлікая паляўнічая зброя — наканечнікі стрэл і коп'яў, на рыбалоўства ўказваюць каменныя грузілы для сетак, а таксама цяслападобныя прылады, якімі майстраваліся чоўны-даўбёнкі.

У пачатку неаліту на Беларусі існаваў надзвычай спрыяльны клімат — цёплы і вільготны. Дзякуючы яму адбывалася буйнае развіццё расліннасці, асабліва шыракалістай, што садзейнічала размнажэнню дзічыны, давала спажыву і чалавеку.

У раннім неаліце, г.зн. у 4-м тысячагоддзі да н.э., матэрыяльная і, мабыць, духоўная культура жыхароў Слонімшчыны, як і ўсёй Заходняй Беларусі, была блізкая да культуры іншых рэгіёнаў Беларусі, а таксама прымежных частак краін Балтыі, Украіны і Расіі.

У 1-й палове 3-га тысячагоддзя на Панямонні і Верхняй Прыпяці наступаюць прыкметныя змены ў культуры і, пэўна, часткова ў этнічным складзе мясцовага насельніцтва. У тэты час на захад Беларусі пачынаецца экспансія з Павісленскіх зямель пэўных груп насельніцтва так званага мясцовага «ляснага» неаліту, больш развітога ў гаспадарчых адносінах, якое ўжо валодала зачаткамі вытворчых заняткаў — земляробства і жывёлагадоўлі. З'яўленне прышэльцаў праявілася найперш у характары керамічных вырабаў. Гаршкі набываюць шыйкі і адгнуты венчык. У сценках пасудзін прыкметны не толькі раслінныя, але і жарсцяныя дамешкі. Паверхні становяцца гладкімі, а пазней заштрыхоўваюцца. Арнаменты канцэнтруюцца ў верхняй частцы гаршкоў або становяцца занадта змешчанымі. Сярод аздаблення амаль знікаюць грабенчатыя элементы, затое шырока распаўсюджваюцца адбіткі лінейнага штамп (тарцом прамакутнай лапаткі).

Пры разглядзе керамікі выяўляецца, як захаванне мясцовай традыцыі, так і значны ўплыў традыцыі цэнтральнаеўрапейскай. Тое ж прыкметна

Размяшчэнне неалітычных паселішчаў у сярэднім цячэнні Шчыры.

і на крамянёвых вырабах. Звыклы жыццёвы ўклад жыхароў лясцоў і ба-лот садзейнічаў выкарыстанню даўня-га набору паляўнічай зброі і крамянёвых прылад працы. Аднак з'яўляецца і навіна — трохвугольныя наканечнікі стрэл, якія маглі паспяхова выкарыс-тоўвацца і ў міжплемянных сутычках, а таксама серпападобныя нажы для жніва. Значна ўзрасла колькасць раз-настайных крамянёвых сякер, неабход-ных для вядзення сельскай гаспадаркі ў лясной зоне.

Пашырэнне земляробства і жывёла-

гадоўлі, якія дапаўнялі традыцыйныя паляванне, рыбалоўства і збіральніцтва, удасканаленне прылад павышалі эфектыўнасць чалавечай працы, вялі да павелічэння запасаў прадуктаў харчавання. У сваю чаргу гэта надзвычай карысна ўплывала на дэмаграфічную сітуацыю. Аб росце народанасельніцтва на Слонімшчыне сведчыць значнае павелічэнне памераў і колькасці позна-неалітычных паселішчаў, таўшчыня напластаванняў на іх, шматлікасць знаходак.

М.М. Чарняўскі.

Помнікі археалогіі Слонімшчыны

Археалагічныя аб'екты ў апісанні групуюцца пад назвамі бліжэйшых вёсак. Безумоўна, прыведзены толькі важнейшыя помнікі.

Азгінавічы. Над р. Була, побач з ша-шой Слонім — Ружаны выяўлены сляды селішча з ляпной і ганчарнай керамікай. Непадалёку — грунтавы могілнік. На мо-гілках былой в. Багданавічы ёсць 6 круглых курганоў дыяметрам 4—6 м, вышыняй да 1 м.

Азярніца. За паўночнай ускраінай вёскі на Татарскай гары магло быць гарадзішча-сховішча. Сляды селішча тут жа побач з рачулкай.

Асабнякі. На паўночна-ўсходняй ускраіне вёскі, на мысе невысокага пагорка, што прымыкае да нізіннага правабярэжжа р. Валобрынка, — круглае ў плане гара-дзішча, якое мясцовыя жыхары называюць Акоп. Пляцоўка яго дыяметрам каля 40 м была акружана валам, вышыняй да 3 м. Захавалася толькі частка вала. На гара-дзішчы маецца культурны пласт. Помнік не раскопваўся.

На захад ад гарадзішча, па схіле ўзвышша ўздоўж ракі выяўлены сляды вяліка-га селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай. Асобныя знаходкі ганчарнай керамікі сустракаюцца і па другі бок Валобрынкі, дзе знойдзена і крамянёвае падшліфаванае рубіла.

Баравікі. На вясковых могілках — 4 круглыя ў плане курганы, каля падножжаў якіх прыкметны раўкі. Найбольшы насып вышыняй каля 1,6 м і дыяметрам да 9 м, ас-

татнія — меншыя. З заходняга боку вёскі, уздоўж балотца — сляды селішча з ганчарнай керамікай.

Бракава. На поўнач ад вёскі, у трохвугольніку, утвораным двума ручаямі, выяўлены сляды невялікага селішча з асобнымі фрагментам! ляпной і пераважна ганчарнай керамікі. Такая ж кераміка сустрака-ецца каля падножжа і на мысе суседняга ўзвышша.

Бяздоннае возера (веска Клепачы). На пясчаных схілах паўночнага і паўднёвага берагоў рассяяна нямала рэштак старажытнай ляпной керамікі з жарствой у цесце, а таксама крэменю са слядамі апрацоўкі. Знойдзена некалькі наканечнікаў стрэл з рэтушшу, ножападобныя пласціны, скрабкі і іншыя крамянёвыя вырабы. На паўднёвай ста-янцы напластаваны матэрыялы больш позняга селішча. Побач, на ўзвышшы, размяшчаецца могілнік з так званымі каменнымі магіламі (каля 100 пахаванняў).

Бярдовічы. За 1 км на захад ад вёскі, у полі 4 круглыя ў плане курганы, вышыняй да 1,5 м і дыяметрам 5—7 м. У насыпах бачныя каменні.

Васілевічы. За 0,8 км на паўднёвы ўсход ад вёскі, на ўзвышаным левым беразе р. Шчара (урочышча Кут) — селішча ран-няга жалезнага веку з ляпной гладкасцен-най керамікай. Знойдзены тут і рэтушава-ны трохвугольныя наканечнікі стралы, і іншыя крамянёвыя вырабы. Ёсць і ганчар-ная кераміка.

Болып познія селішчы з ганчарнай керамікай выяўлены недалёка, ва ўрочышчы Падлужжа, і на паўночнай ускраіне вёскі, воддаль былога кургана могільніка (31 курган).

Вераб'евічы. На паўночна-ўсходняй ускраіне вёскі да нядаўняга часу было ўзвышша Бяседа, былое гарадзішча-сховішча, а метраў за 400 на паўднёвы ўсход ад яго, пры пойма р. Валобрынка мелася селішча з ляпной і ганчарнай керамікай, другое былое гарадзішча-сховішча — Гострая горка. Сляды селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай выяўлены і над р. Масанка (урочышча Пакоішча).

Вы бар — паміж вёскамі Навасёлкі і Мілашэвічы. На агародах з боку р. Вяр-шанка выяўлены ганчарная кераміка і шматлікія фрагменты паліванай кафлі з раслінным і геаметрычным арнамантам, а за 0,4 км на поўдзень побач з так званымі Баярскімі могілкамі мелася некалькі курганцоў, знойдзена крамянёвае шліфаванае цясла. На старых Баярскіх могілках каля 60 магіл.

Высацк. За паўднёва-заходняй ускраінай вёскі — мысавое гарадзішча з ледзь прыкметным валам і ровам з напольнага боку. Паблізу ёсць селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай.

Ганькі. На паўночны захад ад вёскі, на самым ускрайку лесу размяшчаецца кампактны курган могільнік з 19 круглых насыпаў, вышыня іх да 1,7 м, дыяметр 5 — 7 м. Прыкметны раўкі.

Глоўсэвічы. За паўднёва-заходняй ускраінай вёскі, побач са старымі могілкамі і р. Піла выяўлены сляды селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай. На могілкі ніку ледзь прыкметны контуры 7 круглых у плане курганцоў, дыяметрам 4 — 5 м. Другое селішча з ганчарнай керамікай выяўлена ва ўрочышчы Смінкі, па другі бок рачулкі. Трэцяе — у процілеглым канцы вёскі, паблізу другога старога могільніка, што недалёка ад урочышча Мошкі.

Дзераўная. У паўднёвай частцы вёскі, над р. Плехаўка, ва ўрочышчах Карпаўшчына і Пукрэўшчына выяўлены сляды двух селішчаў з ляпной і ганчарнай керамікай, шлак ад выплаўкі жалеза з балотнай руды і рэдкімі знаходкамі расшчэпленнага крэменю. У мінулым тут знойдзена каменная свідраваная сякера. Трэцяе селішча з ляпной і ганчарнай керамікай размешча- на за 0,4 км на ўсход, ніжэй па цячэнні Плехаўкі. На

паўночны захад ад вёскі зда- лёк відна тара Стражынае — старажытнае гарадзішча-сховішча. Каля падножжа су- стракаецца ляльная кераміка. Недалёка ад гарадзішча, у самым канцы вёскі калісьці былі курганы.

Едначы. За 1 км на паўднёвы ўсход ад вёскі, з правага боку ад дарогі ў в. Ніз, у лесе знаходзяцца 4 круглыя курганы вы- шыняй да 1,6 м і дыяметрам 6 — 8 м на ад- легласці 100 — 200 м адзін ад аднаго. Зной- дзены два паселішчы эпохі неаліту.

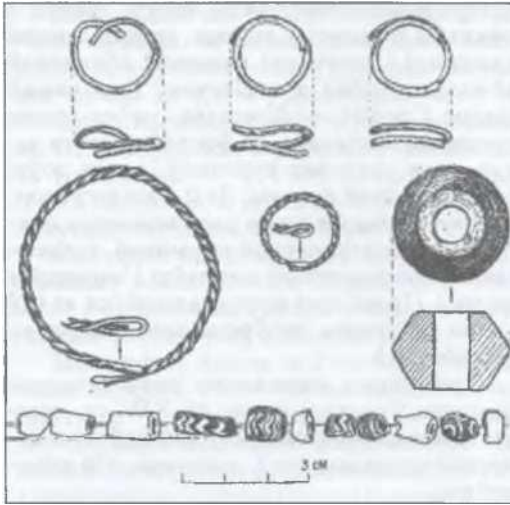
Жыровічы. На месцы сучаснай мураванай Крыжаўзвіжанскай царквы мелася гарадзішча з кругавым валам і ровам з напольнага боку, сляды якога часткова захаваліся. Недалёка ад падножжа былога гарадзішча, на правабярэжжы рачулки Іарданка — селішча з ганчарнай керамікай. Другое невялічкае селішча з ганчарнай керамікай выяўлена па другі бок гэтай рачулкі.

Забулле. На ўсход ад вёскі, над р. Була, ёсць слаба выражанае селішча з ляпной і ганчарнай керамікай. У мінулым тут знаходзілі свідраваныя каменныя сякеры.

Загрыцькава. Больш за 1 км на паўночны захад ад вёскі, у лесе, каля багністага балота — селішча з ляпной керамікай, а побач на пясчаным плато амаль разбураны курганны могільнік. На выдувах — разрозненыя ўчасткі з канцэнтрацыяй ляпной керамікі, верагодна падкурганнай. Другое селішча з ганчарнай майстэрняй і мно- ствам зашлакаванай керамікі размяшчалася за сучаснымі агародамі на ўсходняй ускраіне вёскі. Сляды селішча прасочваюцца і побач з былой вёскай Турная.

Збочна. На паўднёва-заходняй ускраіне вёскі, пры рачулцы Окаўцы (урочышча Гарадзішча) добра захавалася гарадзішча пачатку 2-га тысячагоддзя н.э. з амаль крут- лай у плане пляцоўкай дыяметрам каля 60 м і двума магутнымі валамі і ровам між імі. На ўсход ад гарадзішча — селішча з ганчарнай керамікай, а на поўнач — стары могільнік. Калісьці тут былі і курганы, не- калькі з іх раскапаны Я.Міхайлоўскім у канцы XIX ст.

Кавалі. На паўночны ўсход ад вёскі, пры рачулцы Мехаўка — селішча з культурным! напластаваннямі, ляпной гладка сценнай і штрыхаванай, а таксама ганчарнай керамікай. За 1 км на паўднёвы захад

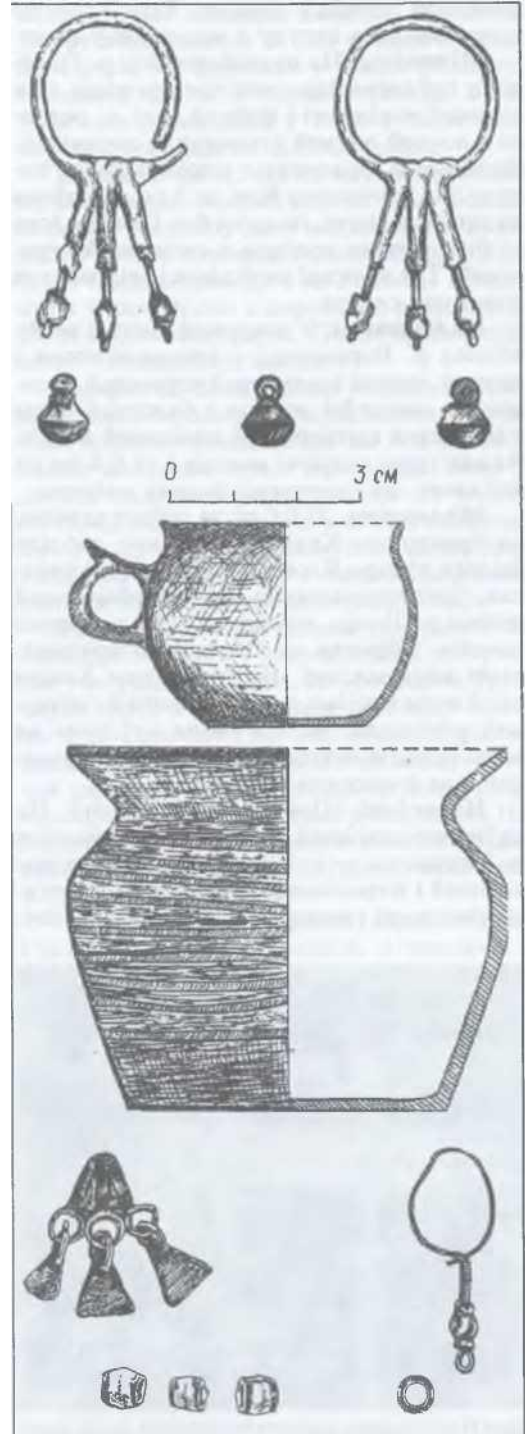
ад вёскі мелася трупя круглых у плане курган оў. Селішча і 2 курганы раскапала Ф.Д.Гурэвіч у 1955 г. Знойдзена кераміка перпiх вякоў н.э., 2-й паловы 1-га тысяча-годдзя н.э. і эпохі Кіеўскай Русі.

Камлявічы. За 0,8 км на поўдзень ад вёскі, на пясчаным узвышшы левабярэж-жа р. Шчара (урочышча Загор'е) выяўле-на стаянка каменнага веку з вялікай коль-касцю расшчэпленнага крэменю і знаходкамі ляпной керамікі. Меліся тут і курганапа-добныя пясчаныя насыпы. За 0,2 км на паўднёвы ўсход ад яе, ва ўрочышчы Вом-ша — селішча эпохі бронзы і ранняга жа-лезнага веку з крамянёвым і керамічным матэрыялам. Трэцяе селішча размешчана за 0,3 км на поўнач ад вёскі. Акрамя ляпной і ганчарнай керамікі тут сустракаюцца шлак ад выплаўкі жалеза з балотнай руды, рэшткі соплаў і сляды домніц.

Касцяні. На паўднёва-заходняй ускраі-не вёскі, на адхоне ўзвышша, што спуска-ецца да поймы р. Валобрынка, — селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай. Сляды больш позняга селішча ёсць і каля вясковых могілак.

Куцэйкі. На паўднёвай ускраіне вёскі, на вясковых могілках прыкметна некалькі дзесяткаў магіл, вылажаных суцэльнай ка-меннай кладкай, а за 0,3 км на паўднёвы захад, на процілеглым беразе р. Бяроза, маецца селішча з ляпной і ганчарнай ке-рамікай.

Масілавічы. На ўзвышаным беразе р. Грыўда, на заходняй ускраіне вёскі — се-лішча з ляпной і ганчарнай керамікай,

Знаходкі з гарадзішча Збочна.

рэшткамі домніц і шлакам. Ёсць і рэшткі штрыхаванага посуду з жарствой у гліне.

Міжэвічы. На правабярэжжы р. Грыўда, у паўднёва-ўсходняй частцы вёскі, між старымі могілкамі і поймай ракі — селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай. Знойдзены фрагменты штрыхаванага посуду. Ва ўрочышчы Кут, за 2 км на поўнач ад гэтага селішча, па другі бок Грыўды ёсць сляды другога селішча з ганчарнай керамікай. Тут калісьці знойдзена і свідраваная каменная сякера.

Мілашэвічы. У заходняй частцы вёскі, абапал р. Вяршанка — сляды селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай, шлакам ад выплаўкі жалеза з балотнай руды і рэшткамі вытворчасці паліванай кафлі. Аналагічнае селішча маецца і за 0,4 км на поўдзень, на тэрыторыі былога маёнтка.

Міцькавічы. За 0,6 км на поўнач ад вёскі, ва ўрочышчы Хваіна, а таксама паблізу былога хутара Яловікі, на пясчаных тэрасах, што прымыкаюць да правабярэжнай поймы р. Шчара, маюцца дзве стаянкі эпохі каменю і бронзы са шматлікімі крамянёвымі матэрыяламі. Ва ўрочышчы Хваіна выяўлены таксама сляды селішча з ганчарнай керамікай. За 0,3 км на поўдзень ад вёскі селішча з ляпной і ганчарнай керамікай, але выражана слаба.

Навасёлкі (Паўлаўскі сельсавет). На паўночна-заходняй ускраіне вёскі, уздоўж р. Вяршанка — селішча з ляпной гладкасценнай і штрыхаванай керамікай, а таксама рэшткамі ганчарнага посуду і шлакам.

Прылады працы і фрагменты керамікі эпохі бронзы з паселішчаў Слонімшчыны.

Добра прыкметны сляды многіх домніц з цёмнымі плямамі ў грунце, перапаленымі камянямі і рэшткамі глінянай абпаленай абмазкі. Побач з селішчам, пры самай шашы Слонім — Дзятлава, меўся стары грунтавы могільнік, на ўскрайку якога захавалася некалькі курганоў, адзін доўгі серпападобнай формы. За 0,8 км на ўсход, ва ўрочышчы Селішча размяшчаецца другое селішча з ганчарнай керамікай, шлакам і іншымі прыкметамі выплаўкі і апрацоўкі жалеза. Трэці такі куст знаходзіўся за 0,4 км на поўдзень, ва ўрочышчы Вепраўка (Падборце).

Тры гэтыя кампактна размешчаныя селішчы ўтваралі недзе да XIV ст. важны прамысловы цэнтр па выплаўцы з балотнай руды жалеза і, магчыма, яго апрацоўцы.

Наогул жа выплаўкай жалеза на Слонімшчыне займаліся ў многіх селішчах.

Навікі. За паўночна-заходняй ускраінай вёскі, ва ўрочышчы Вулашно, што прымыкае да правабярэжнай поймы р. Шчара, ёсць стаянка, верагодна, часоў мезаліту (7—5-е тысячагоддзі да н.э.). Тут шмат крамянёвых матэрыялаў і зусім не выяўлена керамічных вырабаў.

Нагуевічы. На паўднёвай ускраіне вёскі, на пясчаным левым беразе р. Іса — слаба выражаная стаянка эпохі неаліту.

А каля 5 км на паўднёвы ўсход ад вёскі, у лесе ва ўрочышчы Івішчы, недалёка ад ручая Млыноўка — курганны могільнік з 16 круглых у плане насыпаў, вышыняй да 1,6 м і дыяметрам 5—7 м. Могільнік складаецца з дзвюх труп, аддаленых адна ад адной на 40 м.

Ніз. На поўнач ад вёскі, уздоўж высокага левага берага р. Шчара — шнур стаянкі і селішчаў часоў неаліту, бронзы і больш позняй эпохі. На іх вялікая колькасць крамянёвых матэрыялаў ляпной гладкасценнай і штрыхаванай керамікі, ёсць сляды селішча і з ганчарнай керамікай. На мысе аднаго з узвышшаў — стары могільнік. За 1,6 км на паўночны захад ад вёскі, паблізу хутара Янава, воддаль левага берага Шчары, на высокім мысе ўзвышша — гарадзішча са слядамі вала і ровам з напольнага боку. Старажытнае ўмацаванне пашкоджана больш познімі рэканструкцыямі. Урочышча называецца Гарадзішча. Невялікія раскопкі на паселішчы Янава-11 праведзены М. Чарняўскім.

Помнікі археалогіі Слонімшчыны

Наваорлавічы. За 0,9 км на паўднёвы ўсход ад вёскі, на вясковых могілках захаваліся 52 круглыя ў плане курганы, вышыняй ад 0,8 да 1,6 м і дыяметрам 4—8 м. Некалькі насыпаў у 1930-я гады раскалены І.І.Стаброўскім з удзелам Р.І.Якімовіча і некалькі — у 1965 г. археолагам П.Ф.Лысенкам з удзелам В.Р.Супруна. Датуюцца могілнік прыблізна XI—XVI ст. У некаторых насыпах і пад імі маецца па некалькі розначасовых пахаванняў. Гэта адзін з буйнейшых і добра захаваных курганных могілнікаў Слонімшчыны.

Палатніца. Амаль за 2 км на паўночны захад ад вёскі, у лесе, на так званай Сыпанайтары — гарадзішча-сховішча без слядоў штучных земляных умацаванняў і выразных культурных напластаванняў. Побач з гарадзішчам, на краі былога балота — старажытны калодзеж. Гэта канічнай формы яміна-варонка глыбінёй да 3 м і дыяметрам уверсе каля 6 м. Тут жа прыкметны і сляды селішча з ляпной і пераважна ганчарнай керамікай. З падсыханнем калісьці невысхаючага лужка жыхарам селішча прыходзілася паглыбляць калодзеж, а калі вады не стала зусім, пакінуць селішча.

Парэчча. На паўночна-ўсходняй ускраіне вёскі ёсць сляды селішча з позняй ляпной і ганчарнай керамікай. Другое селішча з ляпной керамікай і апрацаваным крэменьем размяшчаецца за 0,6 км на поўдзень, ва ўрочышчы Буслаўка (левы бераг р. Шчара); трэцяе — побач з мураванай царквой. Тут шмат ляпной керамікі, ёсць апрацаваны крэмень, але дамінуе ганчарная кераміка, зрэдку сустракаецца шлак, магчыма ад апрацоўкі жалеза. Сустракаюцца мезалітныя знаходкі.

Паўлава. На невялічкім пясчаным пагорку правабярэжка р. Дымарка, у паўднёва-заходняй частцы вёскі — стаянка эпохі неаліту і бронзы. Выяўлена танкаścенная ляпная кераміка з дамешкамі жарствы ў гліне, гладкая і заштрыхаваная, а таксама апрацаваны крэмень і прымітыўная свідраваная каменная сякера. На другім баку Дымаркі — селішча з ляпной і ганчарнай керамікай, шлакам ад апрацоўкі жалеза. Ніжэй, абал ракі, прыкметны сляды былых домніц.

Паўлавічы. Паміж вёскамі Паўлавічы і Ніз, на пясчаных дзюнах левабярэжка р. Шчара маюцца сляды старажытнай стаянкі з

крэменьем і рыхлай ляпной керамікай. У гліне значныя дамешкі жарствы. Побач з дарогай на в. Ніз мелася курганная трупа з 4 круглых у плане насыпаў, вышыняй да 1,0 м і дыяметрам да 10 м. Курганы раскапаны ў 1960-я гады маскоўскім археолагам В.В.Сядовым.

Піронім. За 0,5 км на паўночны ўсход ад вёскі, пры палявой дарозе на в. Войневічы, на ўскраіку лесу захаваліся 4 круглыя ў плане курганы вышыняй ад 0,8 да 1,5 м і дыяметрам да 8 м. Насыпы выцягнуты ў адну лінію з невялікімі разрывамі. Каля падножжаў раўкі. Побач прыкметны нізкі валападобны насып.

Прырэчча. За паўднёвай ускраінай вёскі, на правым беразе р. Шчара, між забалочанага поплаву ўзвышаецца да 8 м адасобленая пясчаная горка Драшкава, якая ў даўнія часы выкарыстоўвалася не толькі як гарадзішча-сховішча, але і як селішча. Тут з боку р. Шчара выяўлена шмат крамянёвых матэрыялаў і ляпной керамікі розных эпох, ганчарнай керамікі мала.

Рахавічы. За паўднёвай ускраінай, на невялічкім пагорку левабярэжка р. Була, дзе ў яе ўпадае р. Шла, ва ўрочышчы Груд меўся адзін з цікавейшых помнікаў палова 1-га тысячагоддзя н.э. з культурным напластаваннямі да 0,8 м! мноствам ляпной керамікі. Побач — сляды ад домніц для выплаўкі жалеза з балотнай руды, шлак. На беразе р. Шла вымываліся вялікія груды руды. На жаль, помнік поўнасьцю знішчаны ў 1970-я гады.

Другое селішча з ляпной гладкасценнай і штрыхаванай керамікай, а таксама з больш познім посудам мелася на месцы сучаснай жывёлагадоўчай фермы.

Не знішчанымі засталіся толькі курганы на вясковых могілках! побач з імі. На могілках 6 насыпаў вышыняй да 1 м, а паўскрай — 2 курганы вышыняй да 1,9 м і дыяметрам да 16 м.

Рудаўка. За 1 км на паўночны захад ад вёскі, на невялікім пагорку пасярод поля захаваўся могілнік з каменнымі магіламі (каля 70 пахаванняў).

Амаль за 1 км на паўночны ўсход ад вёскі, ва ўрочышчы Завала, побач са старым рэчышчам былой рачулки Бярэзіны выяўлены сляды неалітычнай стаянкі з нязначным знаходкам! расшчэпленнага крэменю.

Другая стаянка — селішча размяшчаецца метраў на 150 бліжэй да рэчышча р. Шчара, на невялікім пагорку, які мясцовымі жы-

хараі называецца Літоўскі груд або Марозава горка. Тэта шматслойны археалагічны помнік. На матэрыялы эпохі неаліту і бронзавага веку напластаваны культурны слой феадальнага часу. Раскопкі пра-водзіліся В.Р.Супруном (1966) і М.М.Чар-няўскім (1968, 1970, 1977). Магутнасць культурных напластаванняў да 0,8 м. Помнік багаты матэрыяламі.

Савічы. Селішчы эпохі бронзы выяўлены за 0,8 км на паўднёвы захад ад вёскі.ва ўрочышчы Хвядоўшчына і за 2 км на паўднёвы захад ад вёскі ва ўрочышчы Госціна, што на прыпоплаўным грудзе правабярэж-жа р. Шчара. На абодвух селішчах сустра-каецца апрацаваны крэмень, ляпная глад-касценная і штрыхаваная кераміка. Ва ўрочышчы Госціна, за 300 м на паўночны захад ад стаянкі — селішча з позняй ляп-ной таўстасценнай, груба штрыхаванай керамікай і рэшткамі ганчарнага посуду.

Слонім. У межах сучаснага горада стаянкі каменнага веку і эпохі бронзы вы-яўлены на правабярэжжы р. Шчара і ў ні-зоўях старога рэчышча р. Іса. Маюцца яны на так званай Скубішоўцы (канец сучас-най вуліцы імя Чкалава), ва ўрочышчы Соміна — 2 стаянкі, урочышчы Дубы, уро-чышчы Сабачоўка і за паўночна-заходняй ускраінай Віленскай вуліцы (былой в. Ла-базоўка). Селішчы ранняга жалезнага веку і феадальнай пары выяўлены на абодвух берагах Шчары і Ісы: на тэрыторыі сучас-най базы МПМК-163 (былая в. Рышчыцы), на тэрыторыі старога ваеннага гарадка (былое прадмесце Скробава), паблізу Троіц-кай царквы, побач з вуліцай Опернай, ва ўрочышчы Панасоўка (вуліца імя Пушкі-на), урочышчах Соміна, Дубы, Скубішоў-ка, пры вуліцы Касманаўтаў, плошчы Льва Сапегі, вуліцы Віленскай (побач з могіл-камі) і ў іншых месцах. Гарадзішчы-схо-вішчы меліся

на ўзгорках Бахмутка, Пяс-чанка, Лысяя гара. Больш позняе гарадзі-шча з сістэмай штучных земляных умаца-ванняў захавалася пры Косаўскім тракце.

Старая Перавалока. На агародах з боку р. Дэйка маюцца сляды селішча з ган-чарнай керамікай і шлакам. Другое селішча размяшчаецца на поўнач ад вёскі, паблізу царквы каля рачулкі, названай Іарданка. Тут сустракаецца позняя ляпная і гончарная кераміка, а таксама шлак ад выплаўкі жалеза з балотнай руды.

Талькаўшчына. На ўзвышаным пясча-ным правабярэжжы р. Шчара, у паўночнай частцы вёскі, дзе цяпер жывёлагадоўчая ферма, — стаянка каменнага веку з мно-ствам апрацаванага крэменю і старажытнай ляпной керамікі. Другая, слабей выражаная стаянка размешчана на дзюнах непасрэд-на пасярод поймы ракі за 0,2 км на паў-ночны захад ад вёскі. Пазнейшае селішча з культурным! напластаваннямі да 0,7 м размяшчаецца за 0,2 км на поўдзень ад першай стаянкі, пры самай пойме ракі. Выяўлены селішчы і на паўднёвай ускраі-не вёскі побач з могілкамі, і ва ўрочышчы Бажымоў, і на поўдзень ад узгорка Куроў-шчына. На самім узгорку, які называецца часам Куроўска гара, на самай мысавай частцы выяўлены сляды гарадзішча-схові-шча і больш позняга, умацаванага валамі і ровам вялікага гарадзішча, якое магло вы-карыстоўвацца да XIV ст. На гарадзішчы прыкметны сляды паўзямляначных вялікіх збудаванняў і старажытны кало-дзеж. За 0,8 км на ўсход ад гарадзішча, у лесе, з круглыя ў плане курганы, вышыняй да 1 м і дыяметрам каля 7 м, слаба прыкметны раўкі.

Ферадкі. Сляды селішчаў эпохі бронзы і жалезнага веку ёсць на паўднёвай ускраіне (урочышча Лазюк) і за 1 км на

Гарадзішча Куроўска гара катя в Толькаўшчына.

поўнач ад вёскі, ва ўрочышчы Чартавыя. Акрамя крамянёвых матэрыялаў і рыхлай ляпной керамікі тут зрэдку сустракаецца і ганчарная кераміка.

Чамяры. На тэрыторыі вёскі, з боку р. Валобрынка выяўлены два селішчы, якім адпавядаюць і асобныя могілнікі. Адно з селішчаў, што амаль у цэнтры вёскі, з культурным слоём і ганчарнай керамікай уяўляе рэшткі з ляпной. Другое — на ўсходняй ускраіне вёскі — толькі з ганчарнай керамікай. Верагодна, суседнія ўзвышшы, у тым ліку і Малева, выкарыстоўваліся як гарадзішчы-сховішчы. Сляды зніклі вёскі прыкметны і ва ўрочышчы. Падоськавічы.

Чаплялёва. Уздоўж забалочанай поймы р. Шчара, на пячаных пагорках, выяўлена некалькі стаянак эпох каменю і бронзы. Цягнуцца яны ад урочышча Соміна да так званай Гараб'ёвай горкі. На вясковых могілках — гарадзішча-сховішча. Побач з могілкамі выяўлена ляпная штрыхаваная кераміка эпохі жалеза, ёсць рэшткі і ганчарнага посуду. На стаянках кераміка як гладкасценная, так і штрыхаваная, ёсць і арнаментаваная.

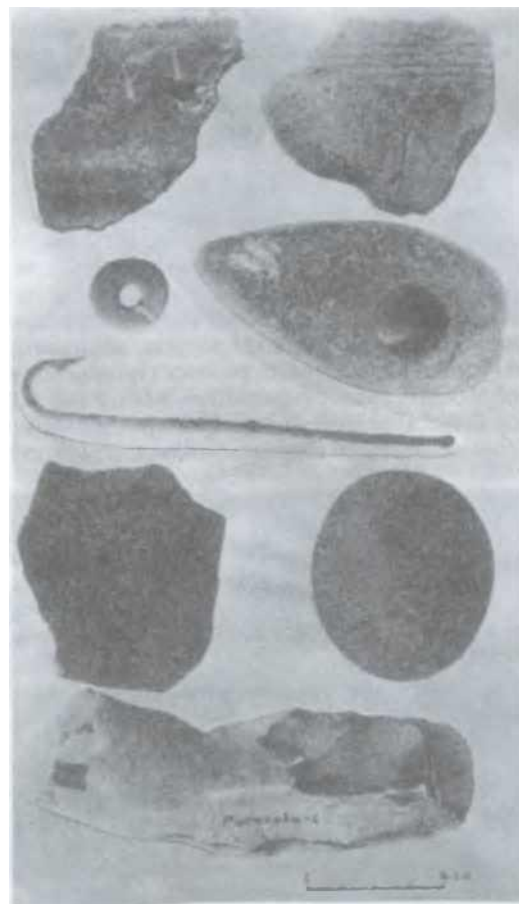
Шундры. За 0,4 км на ўсход ад вёскі, ва ўрочышчы Вуглы, што прымыкае да балота, ёсць сляды селішча, магчыма, эпохі позняй бронзы і жалезнага веку з крамянёвымі матэрыяламі і ляпной гладкасценнай і штрыхаванай керамікай. Сустракаюцца і рэшткі ганчарнага посуду. Побач калісьці меліся і курганы, ад якіх захаваліся плямкі і рэшткі посуду. Другое селішча з ганчарнай керамікай у культурных напластаваннях размешчана ў паўночна-заходняй частцы вёскі, пры рацэ. У лесе, за 1 км на паўднёвы захад ад вёскі, з адзіночным круглым ў плане курганам паўз лінію электраперадач, вышыня іх каля 1 м, дыяметр да 8 м.

Шылавічы (Вялікія і Малыя). Стаянкі і селішчы эпох каменю і бронзы выяўлены ўздоўж правага берага р. Шчара ва ўрочышчах Селішча, Ніўка і Палачышча. Асабліва шмат ляпной керамікі з дамешкамі травы і жаршты ў гліне. Селішчы ранняга жалезнага веку і больш позняга часу маюцца на правабярэжжы амаль супроць царквы і супроць старых могілак (урочышча Кляра), а на левабярэжжы Шчары — ва ўрочышчы Турэц (супроць знішчанага гарадзішча-сховішча) і побач з р. Студзяніца. Тут акрамя ляпной і ганчарнай керамікі ёсць нямала

крамянёвых матэрыялаў. На старых вясковых могілках меліся некалькі каменных крыжоў вышыняй да 1 м.

Юхнавічы. На паўднёвай ускраіне вёскі слаба выражанае селішча пераважна з ганчарнай керамікай. А за 0,3 км на паўночны захад ад селішча, на роўным месцы — вялікі круглы ў плане могілнік-курган, вышыня якога каля 2,1 м, а дыяметр прыблізна 27 м. У насыпе сустракаюцца вялікія камяні і косці.

Ягнешчыцы. На паўднёвай ускраіне вёскі, ва ўрочышчы Сітнік, што прымыкае да левага берага р. Бяроза, селішча з ляпной і ганчарнай керамікай, сустракаецца шлак. Частка керамікі з штрыхаванай паверхняй. Побач з селішчам невялікі па плошчы стары могілнік, акружаны неглы-

Знаходкі са стаянак і селішчаў Паўлава, Русакова, Шылавічы.

бокiм ровам. Сляды пазнейшага селiшча толькi з ганчарнай керамiкай ёсць i на другiм беразе рачулкi. Месца тэта захавала назву Цесь. Прыкметна побач i невялiчкае ўзвышэнне, нiбы балотнае гарадзiшча, акружанае ровам. На поўдзень ад селiшчаў

калiсьцi былі курганы.

Якiмавічы. У вёсцы, на правым беразе р. Іса, ёсць адасобленае ўзвышша са зрэза-най вяршыняй. Калiсьцi тут былі будынкi памесця. Каля яго падножжа шмат ганчарнай керамiкi. Узвышша нагадвае гарадзiшча.

В.Р. Сунрун.

Раскопкi старажытнага Слонiма

У 1946 г. пры аглядзе разбуранага ў час вайны раёна горада, дзе знаходзiцца «Замчышча», аўтару гэтага паведамлення ўдалося выявіць у профiлi выкапанай транша! абломак псеўдавітога шклянoга бранзалета i некалькi фрагментаў тыповай старажытнарускай керамiкi. У 1959 г. на гэтым узвышшы, дзе, па сведчаннях польскiх хронiк, размяшчаўся сярэднявечны ўмацаваны замак, збудаваны (1520) каралеўскiм намеснiкам Янам Радзiвілам, быў закладзены раскоп у 64 м². Раскоп у ходзе работы прыйшлося скарацiць да 48 м², бо магутнасць культурнага напластавання дасягала 5 метраў.

Пры раскопках былі знойдзены рэчы гаспадарчай дзейнасцi, тыповыя для насельнiцтва старажытнарускiх гарадоў XII — XIII ст. Выдатная захаванасць дрэва, дзякуючы вiльготнай глебе, дала магчымасць вызначыць у тоўшчы культурных напластаванняў рэшткi многiх збудаванняў, якiя адносіліся да розных гiстарычных перыядаў. Асноўным тыпам жылёвай забудовы з'яўляўся невялiкi зрубны дом, характэрны для старажытнарускiх гарадоў лясной зоны. Адно жылlo ўнутры было

раздзелена перагародкай на дзве часткi i ў куце мела печ, складзеную з валуноў. Усе будынкi зрублены «у обла» з сасны або дуба. На насцiлы i тын ужывалася iншая драўнiна — бярэзiна i асiна. Побач з жыллом размяшчалiся гаспадарчыя будынкi.

Выяўленыя дамы-майстэрнi належалi чэлядзi i рамеснiкам. Асноўную масу рамеснiкаў складалi гарбары-шаўцы, аб чым сведчаць знойдзеныя ў вялiкай колькасцi абрэзкi скуры як адыходы шавецкага промыслу. Ёсць цэлыя башмакi!, арнаментаваныя вышыўкай, i скураныя поршнi.

Добра захавалiся драўляныя вырабы, сярод якiх маюцца дэталi ткацкага стана, 4 верацёны, 2 вiлкi для кудзелi, 4 калатушкi для льну, прычым адна з iх з пазнавальным знакам у выглядзе прачэрчанага крыжа. Мясцовыя рэзчыкi выраблялi таксама сталовы посуд. Выяўлены коўш, кубак, кавалкi мiскi, талеркi, лыжка, зробленая з бярэзiны.

У сляях пажарышча знойдзены абгарэлыя прадметы: клёпкi ад цабэрка, загатоўка для чарпака, а таксама дзiцячыя цацкi —

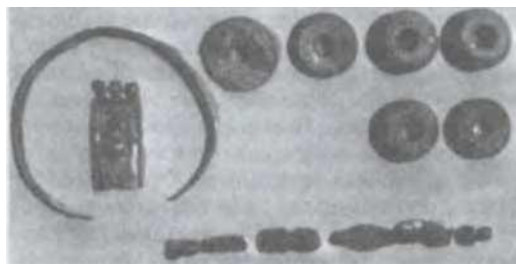

Археалагічныя раскопкi
Слонiме. 1959 г

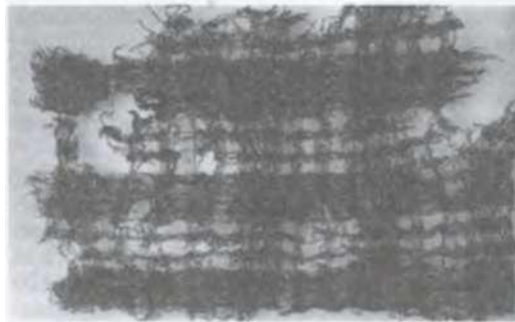

1.

Знаходкі на тэрыторыі Слонімскага замчышча: жалезаапрацоўчае і ліцейнае рамёствы (1), часткі шкляных бранзалетаў і пацерак, бронзавы і частка алавынага бранзалета, шыферныя прасліцы (2) і частка шарсцяной тканіны (3).

2.

3.

лук і ручка мяча, аналагічная знойдзенай пры раскопках старажытнага Гродна.

Кераміка ганчарная тыпова старажытна-наруская. Посуд карычневата-чырвонага колеру з закругленымі плечыкамі, мае дамешку жарствы, якая прыкметна выступав на днішчах. Венцы адагнёныя вонкі, у некаторых выпадках прафіляваныя і маюць разоркі. Сярод посуду пераважаюць звычайныя гаршкі з лінейным арнаментам. Хвалепадобны арнамент на посудзе сустракаецца рэдка, а яшчэ радзей — наразны арнамент у «елачку» і з наколамі. З карнізікам знойдзены толькі адзін экзэмпляр керамікі. Упрыгожаны ён грубай насечкай ёлачнага тыпу.

Побач з дрэваапрацоўчым існавала і косцёрэзнае рамяство. Прадстаўлена яно шматлікімі загатоўкамі і адыходамі вытворчасці. Знойдзены гатовыя касцяныя вырабы — накладкі, упрыгожаныя лінейным і цыркульным арнаментам, шахматная фігура ў выглядзе жалуда, ігральная костачка з

крапінамі, засцежка для вопраткі і інш.

Знойдзеныя ў розных напластаваннях жалезныя шлакі і крыцы сведчаць аб існаванні жалезаробчых рамёстваў. З гатовых жалезных вырабаў назавём нажы, шарнірныя нажніцы, крэсіва для высыкання агню, рыбалоўныя восці, дрэвалазны шып, розныя шылы, цвікі і інш.

Мясцовыя майстры займаліся апрацоўкай каляровых металаў. Сустрэта двухскладная формачка для ліцця. Зробленая са спрасаванага вапняку, яна служыла для адліўкі з звенняў ланцужка ў форме васьмёрка. Знойдзены фрагмент алавынага створкавага бранзалета-наруча з псеўдазорным узорам. З ювелірнай мясцовай вытворчасцю, верагодна, звязаны знаходкі буйнога сплаўленага ў агні кавалка свінца і невялікія кавалачкі тонкага ліставага золата. Прадметы з каляровых металаў прадстаўлены абломкам стужкападобнага мед-

нага бранзалета, бронзавым бранзалетам з паўкруглага дроту, упрыгожанага касой насечкай, медным шчытком ад завушніцы ў форме паўмесяца.

Сярод рэштак хлявоў у тоўшчы гною вельмі добра захавалася кавалак рэдкавизанай суконнай тканіны (шалю), авечая воўна, пер'е птушак і шкарлупа з яек. На рэдкасць добра захаваліся зярняты проса, насенне лёну, траста, салома, чарот, лісце, жалуды, костачкі вішні і слівы. У вялікай колькасці знойдзена насенне конскіх бабоў і лясных арэхаў. Выяўлена таксама абвугленае жыта з дамешкай гароху.

Разнастайныя прадметы рамёстваў і быту праліваюць святло на гаспадарчую дзейнасць мяшчан. Акрамя заняткаў разнастайнымі галінамі рамесніцкай вытворчасці, мясцовае насельніцтва займалася сельскай гаспадаркай, паляваннем і рыбнай лоўляй.

Сабрана велізарная колькасць костак і рагоў дзікіх жывёлін, а таксама костак і лускі рыб, прычым асабліва шмат сустрадаецца разцоў і сківіц бобра.

Знойдзены імпартныя рэчы, якія сведчаць аб гандлёвых сувязях Слоніма са старажытнарускімі гарадамі і замежнымі краінамі. Да іх ліку адносяцца оўруцкія чырвонашыферныя прасліцы, больш за 100 абломкаў рознакаляровых шкляных бранзалетаў і пацерак, 5 трубчатых вісячых

сустрэліся адзін-кавыя абломкі белаглінянага посуду з двухбаковай палівай зялёнага і рудогато колеру. Да прывазных рэчаў неабходна аднесці бронзавую фібулу з раструбападобнымі канцамі, кавалкі бурштыну і каляровыя металы.

Асаблівую цікавасць выклікае невялікі абломак танкасценнага шклянога посуду. Ён знутры памалываны гарызантальнымі палоскамі ружовага і блакітнага колеру і мае залатую роспіс на арабскай мове. З некалькіх слоў В.В.Крачкоўскай (Эрмітаж) прачытала два: «С-алім...вучоны».

Нягледзячы на тое, што раскопкамі ўскрыта нязначная плошча, у Слоніме выяўлены матэрыялы, прадстаўляючыя вялікую навуковую вартасць. Можна сцвярджаць, што ў XII ст. Слонім быў адным з багатых і квітнеючых гарадоў Панямоння. Узнік ён, верагодна, на месцы паселішча, якое існавала ў XI ст., а магчыма і раней. Варта адзначыць падабенства матэрыяльнай культуры Слоніма і іншых гарадоў «Чорнай Русі» — Гродна, Ваўкавыска, Навагрудка.

Г.І.Пех.

Друкуецца паводле кн.: Пех Г.І. Древности Белоруссии. Мн., 1966.

Слоні́мская зямля

Слоні́мская зямля (а пазней княства) ўключала ў сябе асноўную частку басейна р. Шчара і часткова басейны рэк Моўчадзі і Зальвянкі, распасціраючыся ад самага Нёмана на поўначы да палескіх азёраў Спораўскага, Гошчынскага і Бабровіцкага на поўдні. Тэта была даволі вялікая тэрыторыя, на якой пазней, акрамя галоўнага горада — Слоніма (Услоніма), з'явіліся буйныя паселішчы Азярніца, Дзярэчын, Дзятлаў, Вензавец, Раготна, Моўчадзь, Казлоўшчына, Палонка, Быцень, Ражаная, Косяў, Здзітаў і іншыя.

Толькі ў межах Слоніма выяўлена каля дзесяці селішчаў і гарадзішчаў з IX — XII ст., размешчаных абал па р. Шчара. Гэты камплектны куст паселішчаў і ўтварыў пачатковае ядро будучага горада, узнікненне якога можна аднесці да X ст. замкоў, з якіх зааказаліся пакрытыя меддзю і ўпрыгожаныя арнаментам у выглядзе змейкі або зубчыкаў.

Паколькі селішчы і ўмацаваныя гарадзішчы размяшчаліся на абодвух берагах Шчары, горад адначасова развіваўся абал па ракі. Правабярэжжа з невысокімі пасцанымі пагоркамі, абкружанымі балоцістым поплавам Шчары і яе прытока Ісы, было заселена больш шчыльна і, магчыма, гэта з'явілася прычынай больш значнай умацаванасці правабярэжнага гарадзішча, якое і стала затым цэнтрам будучага горада, яго замчышчам.

Аўтары мінулага, спасылаючыся на старыя хронікі і ў прыватнасці на Я.Длугаша, храніста XV ст., адзначалі, што ў 1040 г. кіеўскі князь Яраслаў Уладзіміравіч, «спаткаўшыся на палях слоні́мскіх з літвінамі, перамог іх так, што затым праехаўшы ўласна Літву да Нёмана, прымусіў яе да пакорлівасці на час нейкі».

З гэтага паведамлення вынікае, што ў пачатку XI ст. Слонім не толькі ўжо існаваў, але і прыцягваў увагу вялікага князя кіеўскага Яраслава Мудрага. Відаць таксама, што за горад змагаліся так званыя літоўскія дружны, у склад якіх, напэўна, уваходзілі і слоні́мскія воі. Нарэшце адзначаецца, што «ўласна Літва» — тэта не тэрыторыя балтаў, а Слоні́мская зямля, якая ў тых часы распасціралася да самага Немана. Значыць, Слоні́мская зямля Дзюгашам і яго сучаснікамі адносілася да летайскай Літвы, хоць, бясспрэчна, з'яўлялася славянскай тэрыторыяй.

Са сказанага можна рабіць вывад, што Літвой у старажытнасці маглі называцца тэрыторыі, на якіх жыло змешанае славян-балцкае насельніцтва. Асобныя астравікі-калоніі балтаў на Слоні́мшчыне не маглі быць недзе ў Прыпямонні. На думку аўтара, калоніі гэтых маглі з'явіцца ўжо ў канцы IV—V ст. нашай эры.

Затым згадваецца, што ў 1103 г. над кіраўніцтвам князя Эрдзівіла аб'яднання літоўскія дружны каля Слоні́ма напалі на войска русаў, якія прыйшлі з поўдня і пасля амаль на працягу стагоддзя паспяхова змагаліся з імі, ахоўваючы свае тэрыторыі.

Паходы кіеўскіх, а пазней галіцка-валынскіх князёў, скіраваныя супраць той старажытнай Літвы, неслі у край гора і спусташэнне. Паўднёварускія князі, якія набіралі шматлікія дружны вояў, амаль штогод ішлі ў палюдзе і збіралі ўстаноўленую імі ж даніну з падуладных земляў, а з непакорлівых ускраін сілай забіралі ўсё, што ўдавалася. Таму такія паходы насельніцтвам Панямоння, у тым ліку і Слоні́мскай зямлі, сустракаліся з трывогай, страхам і варажасцю. Супраціўленне, выкліканае адчаем, змушала аб'ядноўваць сілы ў абароне супраць агульнага ворага. Аб'яднання літоўскія дружны імкнуліся сусідаў-рабаўнікоў на паўднёвых рубяжах сваіх тэрыторый, каб не дапусціць знішчэння паселішчаў і гарадоў. Слоні́мская зямля была адной з такіх ускраін, і таму сутычкі тут былі вельмі частымі. Аб гэтым сведчаць шматлікія гарадзішчы і сляды частых пажараў на іх.

У XI—XII ст. Слоні́мская зямля, напэўна, яшчэ не мела сваіх князёў, а кіравалася вечавай радай, і таму княствам не называлася. Пры неяспецы свае дружны вояў яна перадавала абранаму ваяводзе, або супольна

абранаму з суседнімі землямі князю, надзяляючы яго пэўнымі паўнамоцтвамі. Тэта не быў яшчэ ўсяўладны феадал, падобны на паўднёварускіх князёў. У яго абавязкі ўваходзіла абарона краю і арганізацыя ваенных паходаў. Калі ж князь не апраўдваў даверу рады, ён «выганяўся» і замяняўся другім.

Толькі недзе ў пачатку XII ст. у так званых літоўскіх княствах пачалі з'яўляцца князі з больш шырокімі паўнамоцтвамі і сваімі пастаяннымі дружинамі, якія ўплывалі на рашэнні Рады.

З гэтага часу і пачалі стварацца асновы будучага Вялікага княства Літоўскага.

У XII ст. паходы вялікіх кіеўскіх князёў змяняліся набегамі галіцка-валынскіх княжацкіх дружин, якія ў самым пачатку стагоддзя нанеслі паражэнне літвінам і моцна парабавалі іх землі. У адказ на тэта аб'яднання літоўскія дружны супольна з яцвягамі ў 1205 г. напалі на Валынь.

Асаблівай пагрозай, што прымусіла старажытную Літву аб'яднацца ў адзіны кулак, было паяўленне ў Еўропе татара-манголаў. Гісторык М.Стрыйкоўскі паведамае, што літоўскі князь Эрдзівіл з «Руссю з Новаградзяны, Слоні́мшчыны, Піншчыны і з выудскім і літоўскім войскам ударыў па Койдану, калі той запатрабаваў ад князя літоўскага даніну за тыгул уладара землякоў».

Відаць, недзе прыблізна з 1245 г. Слоні́мскі ідал, знойдзены ў 1937

Слоні́мскі ідал, знойдзены ў 1937

німская зямля стала ахоўвацца аб'ядна- нымі дружнамі, падначаленымі смеламу і ваяўнічаму князю Міндоўгу, які княжыў і ў Наваградскай зямлі. А з 1248 г. у сло- німскім замку стаў княжыць яго старэй- шы сын Войшалк. Супраць гэтага актыў- на выступілі галіцкія князі, якія ўпарта дабіваліся падпарадкавання гэтых зямель

Васілька

Слоні́мскі князь XIII ст. Упамінаецца ў Іпацьеўскім летапісе пад 1281 г. У саю- зе з валынскім князем Уладзімірам Ва- сількавічам і іншымі князямі памагаў ма-

сваёй волі і не хацелі пагадзіцца з узмац- неннем пазіцый так званай Літвы.

Ужо ў 1249 г. галіцкі князь Даніла з вялікай дружнай напаў на Слонім і Ваў- кавыск, а праз тры гады — у 1252 г. «брата паслаў на Ваўкавыск, а сына на Услонім, а сам ідзе ко Здзітову»...

В.Р. Сундун.

У СКЛАДЗЕ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА І РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

Палітычнае жыццё ў канцы XIII — 1-й палове XVI ст.

На падставе Холмскага дагавора 1254 — 1255 гг. Слонім, Навагрудак і Ваўкавыск часова адышлі ад князя Данілы да яго сына Рамана.

Нягледзячы на згоду Міндоўга аб часо- вай перадачы згаданых гарадоў у княжанне Раману Данілавічу, велікакняжацкая ўлада заставалася ўсё ж у яго руках. І ўжо ў 1258 — 1259 гг., у час набегу татараў на Літву, так званыя чарнарускія землі апынуліся пад апекай князёў Войшалка і Таўцівіла.

Галіцка-ўладзімірскія князі не пераста- валі нападаць на гэтыя княствы ў змове то з татарамі, то з крыжакамі. І калі на поўна- чы Слонімскай зямлі са згоды мясцовай рады князь Трайдзен пасяліў частку збег- лых ад крыжакоў прусаў, князь Уладзімір з братам Львом у 1276 г. «послаша рать свою ко Вослонимови взяста е, абыше земле не подседали», сказана ў летапісах.

У 1281 г. дакументы ўпамінаюць князя «вослонимского» Васільку, які браў удзел у паходзе на Баляслава мазавецкага разам з князем Уладзімірам валынскім і яго рац- цю, а тэта сведчыць аб нейкім палітычным кантакце між тымі князямі і іх тэрыторы- ямі. Якія былі між імі адносіны — партнёрскі ці залежныя, сказаць цяжка, бо ўжо з 1283 г. Слонім, а таксама Бярэсце і Пінск зноў ахоўваліся смелым і энергічным літоўскім князем Віценом — старэйшым братам Гедзіміна. Віцень паспяхова змагаў- ся як з татарамі, так і з валынскімі князямі. Княжыў жа ён да 1315 г.

завецкаму князю Кандрату (Конраду) у міжусобнай барацьбе з Баляславам Маза- вецкім. Тэта адзінае сведчанне пра існаван- не Слонімскага княства і яго князя.

Такім чынам, з канца XIII — пачатку XIV ст. Слонім быў у складзе раннефеадаль- най дзяржавы, што ўтварылася ў цэнтры Еўропы, — Вялікага княства Літоўскага.

Раздзяляючы землі свайго княства паміж сямю сынамі, вялікі князь Гедзімін прызначыў Слонім і Кернаў старэйшаму з іх — Манівіду (Мантывіду). Некаторыя прускія хронікі Мантывіда з 1341 да 1345 г. называюць вялікім князем літоўскім.

Пры Альгердзе, які быў вялікім князем з 1345 г. да 1377 г., Слонімшчына застава- лася ўдзельным княствам у складзе Вялі- кага княства Літоўскага і ахоўвалася яго братам Кейстутам, які валодаў і Трокамі. Нягледзячы на тое, што месцам яго асноў- нага княжання заставаліся Трокі, князь з сынам Вітаўтам неаднойчы бываў у сло- німскім замку і добра ведаў тэты край. Магчыма таму Вітаўт, уцёкшы з крэўска- га астрога ў адзенні служанкі сваёй жонкі, куды яго кінуў у 1382 г. стрыечны брат Ягайла, ратаваўся ад карнай пагоні мена- віта на Слонімшчыне. Тут ён знайшоў спа- гаду і надзейны прытулак. Адсюль пасля прамінуўшай пагрозы ён накіраваўся ў крыжацкі стан, шукаючы дапамогі ў сваёй барацьбе з Ягайлам, паводле загаду якога ў тым жа 1382 г. у Крэве быў задушаны яго бацька, вялікі князь Кейстут.

У 1385 г. у Вільні, Крэве, Слоніме і Ваўкавыску прайшлі з'езды ўдзельных князёў і паслоў рад Вялікага княства Літоўскага, на якіх абмяркоўваліся ўмовы

Слонімшчына на карце Вялікага княства Літоўскага 1613 г.

прайшоўшага ў Крэве 14 жніўня 1385 г. палітычнага аб'яднання з каралеўствам Польскім. Са Слоніма ў 1386 г. уся літоўская дэлегацыя накіравалася на сейм у Люблін, дзе вялікі князь літоўскі Ягайла быў абраны каралём польскім.

Пасля трагічнай смерці Кейстута Слонім перайшоў пад непасрэдную апеку князя Вітаўта, хоць кіраваўся яго намеснікамі і мясцовай радай. Каб ажывіць ра-мёствы і гандаль, у гарадах згодна з пры-вілеем ад 1388 г. было дазволена сяліцца яўрэям. З гэтага часу ў Слоніме, на тэры-торыі цяперашняга Замосця, узнікла першая яўрэйская калонія, а побач з ёй могілнік, што захоўваўся да 1946 г.

Стаўшы вялікім князем (1392—1430) Вітаўт неаднаразова наведваў Слонім і іншыя мясціны гэтага краю. Прыязджаў ён сюды і ў 1407 г., а ў 1409 г. быў з жонкай Ганнай.

У 1410 г. над Грунвальдам у складзе агульнай літоўска-славянскай раці, якой камандаваў сам вялікі князь Вітаўт, з крыжакамі змагалася пад трохкутнай чырво-най харугвай і слонімскае рыцарства. Пасля той пераможнай бітвы ў многіх гарадах княства Вітаўт рассяліў яе ўдзельні-каў — татар. Так у Слоніме з'явілася татарская калонія, што затым вылучылася ў асобную Татарскую вуліцу (цяпер вуліца імя Кірава).

Пасля Гарадзельскай уніі 1413 г. Слонімскае княства было ператворана ў Слоніmsкі павет і ўвайшло ў Трокскае ва-яводства

Вялікага княства Літоўскага. Адміністрацыйную, гаспадарчую і судовую ўладу ажыццяўлялі тут так званыя на-меснікі, а затым старосты паветаў, пры ўсё яшчэ намінальным існаванні мясцовай рады і захаванні ранейшай тэрыторыі. І намеснікі, і старосты паветаў назначаліся вялікім князем. Гарадзельская унія канчат-кова раскалола насельніцтва краю на като-лікаў і праваслаўных, аддаючы першым

Слоніmsкі павет на карце Вялікага княства Літоўскага 1749 г.

Я.М.Радзівіл.

К.Радзівіл Пярун.

значныя прывілегіі і палітычна дыскрымінауючы другіх. Сярод іншых рэгіёнаў Слонімсчына рабілася месцам прыцяжэння католікаў, бо афіцыйна ўладу маглі атрымаць толькі тыя, хто вызнаваў рымска-каталіцкую веру.

Пасля смерці Вітаўта (1430) вялікім князем літоўскім стаў малодшы сын Альгерда — Свідрыгайла (1430—1432), які ў сваёй палітыцы апіраўся ў асноўным на беларускіх і ўкраінскіх феодалаў права-слаўнага веравызнання. Літоўскія ж феадальны-католікі, пры падтрымцы варшаўскага каралеўскага двара, вялікім князем абвясцілі Жыгімонта Кейстутавіча — малодшага брата Вітаўта, які праводзіў пракаталіцкую палітыку. Барацьба за тытул вялікага князя працягвалася Свідрыгайлам з 1432 г. да 1436 г. Слонімсчына несла вялікія спусташэнні ад гэтых бітваў, асабліва падчас перамогі ў 1433 г. Прыхільнікі Свідрыгайлы тут заняты змагаліся з войскамі Жыгімонта, якімі камандаваў яго сын Міхал. Атрымаўшы шэраг перамог, князь Міхал, якому пры Жыгімонце належала амаль уся так званая Чорная Русь, запісаў Слонім, Ваўкавыск і Камянец у падарунак сваёй другой жонцы Офцы. Але зыходам у 1440 г. да вялікакняжацкай улады

Казіміра Ягелончыка Міхал страціў гэтыя землі.

Слонім зноў стаў гаспадарскім горадам, адкуль усе падаткі ішлі ў казну Вялікага княства Літоўскага і Кароны. Пасаду вялікакняжацкага намесніка ў Слоніме на той час займаў Бутрым, а з 1483 г. Солтан Аляксандравіч, які ад вялікага князя Аляксандра, сына Казіміра, атрымаў у 1493 г. у спадчыннае карыстанне Жыровіцкі маёнтак.

Прыблізна ў 1490 г. вялікім князем літоўскім і каралём польскім Казімірам Ягелончыкам у Слоніме, побач з Замкавай плошчай, быў збудаваны першы ў горадзе каталіцкі касцёл (на месцы якога цяпер узвышаецца касцёл Святога Андрэя).

У 1492 г. вялікі князь Аляксандр прызначыў намеснікам у Слонім Яна Літавора Храптовіча, а з 1505 г. — Васіля Глінскага. У 1495 г. па невядомых прычынах са Слоніма, як і з іншых гарадоў, паводле загаду вялікага князя выгналі ўсіх яўрэяў, а іх маёмасць перайшла ва ўласнасць дзяржавы. Але ўжо ў 1503 г. загад адмянілі, і ўсе выгнанцы вярнуліся.

З 1500 г. Слонім стаў павятовым цэнтрам Навагрудскага ваяводства. Па прыкла-

дзе Польшчы, у паветах Вялікага княства Літоўскага замест намеснікаў былі ўведзены пасады старостваў, якія надзяляліся амаль неабмежаванай уладай. Насельніцтва гарадоў і вёсак несла аднолькавыя натуральны і грашовыя павіннасці. Мясцовы самакіраванне канчаткова страціла сілу.

У 1506 г. крымскія татары пад кіраўніцтвам Менглі-Гірэя ўшчэнт разбурылі замак і горад, парабавалі святыні. Аднаўляць замак на правабярэжжы Шчары на ранейшым месцы не было сэнсу, тым больш, што падобныя ўмацаванні тады ўжо страцілі ранейшае абарончае значэнне. Ды і цэнтр горада, заціснуты між балот, стрымліваў далейшы яго рост і патрабаваў неадкладнага пераносу на ўзвышанае левабярэжжа, дзе фарміраваўся і больш шпарка развіваўся другі цэнтр. Само жыццё падказвала, што новы замак як адміністрацыйны цэнтр павінен будавацца на новым месцы, больш перспектывным. Але ўсё гэта патрабавала вялікіх затрат, а ўмовы зусім не спрыялі такому будаўніцтву.

У 1508 г. у ваколіцах Слоніма дзейнічалі атрады мяцежнага князя Міхаіла Глінскага, пакрыўджанага вялікім князем Жыгімонтам I Старым. Выступленне брата падтрымліваў і староста слонімскі Васіль Глінскі, празваны Сляпым, які пасля падаўлення паўстання збег у Маскву.

Новым старостам стаў Ян Мікалаевіч Радзівіл. Пры ім да 1520 г. і быў узведзены на адным з узвышшаў левага берага Шчары новы, так званы Верхні замак, які, хоць і нагадваў традыцыйнае абарончае ўмацаванне, больш прыстасоўваўся пад адміністрацыйны цэнтр. З пераносам замка на левабярэжжа канчаткова перамясціўся і цэнтр горада. Ранейшы ж цэнтр па-ступова траціў сваё значэнне, і правабярэжжа горада з XVI ст. атрымала назву Замосце. Але жыхары яшчэ доўга памяталі аб

Грошы, якімі карысталіся жыхары Слонімшчыны: тры грошы 1564 г. і дваіны дэнарый 1570 г.

старым замку, аб гэтым сведчыла і назва плошчы, і многае іншае. І для таго, каб канкрэтызаваць паняцці, новы замак быў названы Верхнім, астары — Ніжнім. Памылкова некаторыя даследчыкі схіляліся да думкі, што ў сярэднявеччы ў Слоніме адначасова існавалі два замкі, сляды ад якіх згубіліся ў стагоддзях.

XVI ст. у гаспадарчым, палітычным і культурным жыцці Слоніма было нібы пераломным перыядам, які набліжаў яго да больш развітой ступені, хоць горад усё яшчэ заставаўся падобным на вялікую вёску. Галоўным заняткам гараджан заставаўся сельская гаспадарка. Рамёствы развіваліся слаба. Аб гэтым сведчыць «Устава павіннасці мяшчан слонімскіх», выдадзеная Янам Радзівілам 26 мая 1522 г.

В.Р. Супрун.

Слонімшчына ў 2-й палове XVI—XVIII ст.

У 1587 г. Слонімскае староства складалася з горада і 63 вёсак. Больш за 40 з іх былі аддадзены каралём у карыстанне асобным уладальнікам у якасці залогі за грашовыя пазыкі. Паводле адміністрацыйнага падзелу Слонім пасля Гарадзельскай уніі 1413 г. уваходзіў у склад Троцкага, а з 1500 г. — зноў створанага Навагрудскага ваяводства.

Ваяводам был! падначалены намеснікі, а потым старосты. З'яўляючыся прадстаўнікамі цэнтральнай улады, і намеснікі і старосты мелі шырокія правы і паўнамоцтвы: былі военачальнікамі і галоўнымі суддзямі зямель, сачылі за выкананнем натуральных і грашовых павіннасцей. Гараджане неслі вайсковую, дарожную,

маставую, падводную, вартаўнічую і іншыя павіннасці. Яны плацілі падатак за сена (сенічнае), на ўтрыманне арміі (серабшчызну), шэраг іншых грашовых пабораў. У 1522 г. жыхары Слоніма звярнуліся да караля са скаргай на старосту за тое, што ён самавольна, болын чым у 2 разы, павя- лічыў падатак на сена, прымушаў праца- ваць на «гаспадарскай зямлі» больш чым трэба.

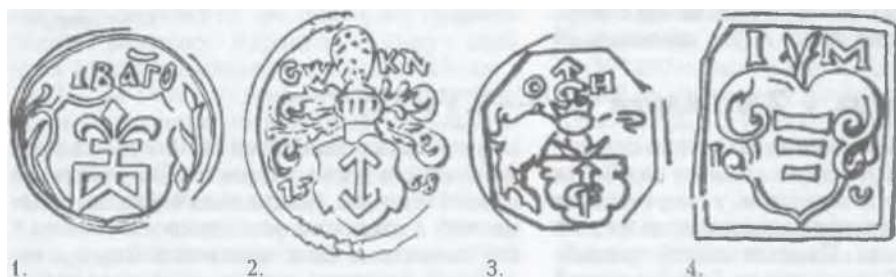
Многія гарады імкнуліся атрымаць Магдэбургскае права, каб выйсці з-пад улады велікакняжацкіх чыноўнікаў. У 1531 г. каралеўскай граматай Жыгімонта I Старога Магдэбургскае права было дадзена Слоніму. Уся ўлада ў горадзе перайшла ў рукі выбарнай гарадской рады — магістрата, які ўзначальваў войт і бурмістр. Першы загад- ваў судом і правам, другі адказваў за гас- падарчую, фінансавую, культурную дзей- насць. Магістрат і войт кіравалі горадам і вяршылі суд над мяшчанамі. Найбольш значныя судовыя справы разглядаў трокскі ваявода. З 1555 г. Слонім вылучаны ў са- мастойную адміністрацыйна-судовую акру- іу, усе справы ў якой вырашаў земскі суд. З 1555 г. да 1571 г. слоніmsкім земскім судом былі разгледжаны 652 справы.

На працягу XVI — 1-й паловы XVII ст. Слонім паступова ператвараецца ў горад, у якім рамяство і гандаль становяцца ас- новай эканамічнага жыцця. Гэтаму садзей- нічала спрыяльнае геаграфічнае становіш- ча горада, бо праз Слонім праходзілі важныя сухапутныя гандлёвыя шляхі. Адзін звязваў Пінск з Гародняй, другі — Маск- ву з заходнееўрапейскімі краінамі і пра- ходзіў праз Смаленск, Оршу, Барысаў, Мінск, Навагрудак, Брэст. Па р. Шчара, самым буйным левым прытоку Нёмана, у Прыбалтыку сплаўляўся будаўнічы лес, ішлі

судны са збожжам. З Прыбалтыкі прывозілі соль, разнастайныя пранасці, тканіну. У канцы XV — пачатку XVI ст. Слонім нават дзяржаўны падатак, так званую ардыншчыну, плаціў замежным сукном і палатном. Пашырэнню гандлёвай дзей- насці горада садзейнічалі ўстаноўленыя па хадайніцтве слоніmsкага старосты Гарна- стая два двухтыднёвыя кірмашы, якія пра- ходзілі з 1558 г. штогод. З 1605 г. Слонім валодае «правам склада». Тэта азначала, што купцы, якія везлі праз горад свае тавары, павінны былі спыняцца і гандляваць тут пэўны час. У 1-й палове XVII ст. у Слоніме мелі ўжо свае лаўкі купцы з Мінска.

У XVI ст. адносна рэгулярную планіроў- ку набывае гарадская забудова Слоніма, а ў пачатку XVII ст. тут ужо існавала рэгу- лярная сістэма, сфарміраваная вуліцамі Ружанскай, Замкавай, Рыбацкай, Апанасаў- ская, Студэнцкай, якія радыяльна разыхо- дзіліся ад цэнтра горада — палаца слоні- скага старосты Яна Радзівіла, пабудавана- га на месцы былога замка. З 1586 г. гаспа- даром палаца становіцца слоніmsкі староста Леў Сапега. Пры ім, у 1591 г., Слонім атрымаў герб. У зале пасаджэнняў пры палацы Льва Сапегі з 1597 г. па 1685 г. пра- ходзілі генеральны сеймікі Вялікага кня- ства Літоўскага, на якія на працягу 88 га- доў збіраліся сенатары і павятовыя дэпу- таты ўсіх ваяводстваў.

У XVI ст. Слонім належаў да ліку га- радоў з насельніцтвам ад 2 да 5 тысяч. Асноўную частку яго складалі рамеснікі. Сярод рамёстваў вылучаліся гарбарнае, ткацкае, сапожнае, кавальскае, ювелірнае і інш. У 1605 г. у Слоніме з'явіўся першы цэх, які аб'яднаў слоніmsкіх ткачоў. У 1644 г. сын Льва Сапегі Казімір заснаваў яшчэ не-

Пячаткі слоніmsкіх старостаў: 1 — І.Гарнастая, 1553 г.; 2 — Р.Валовіча, 1568 г., і падстаростаў; 3 — А.Гаў- рыловіча, 1571 г.; 4 — І.Мялешкі, 1599 г.

калькі цэхаў, што садзейнічала фарміраванню ткацкай традыцыі Слоніма. Паўнапраўнымі членамі цэхаў былі толькі майстры, якія кіравалі ўсімі справамі цэхавай арганізацыі. Цэхі абаранялі інтарэсы дробнай рамеснай вытворчасці і садзейнічалі далейшаму развіццю гарадскога рамяства. З 1641 г. слонімскае мяшчане атрымалі права браць з іншагарадных купцоў спецыяльны падатак на добраўпарадкаванне вуліц і плошчаў.

З 1557 г. у Беларусі пачала праводзіцца аграрная рэформа — валочная памера. Сэнс яе ў тым, што абшчыннае землекарыстанне замянялася падворным, ствараліся фальваркі, пад якія адводзіліся лепшыя землі, адабраныя ў сялян. Сяляне павінны былі працаваць у фальварках, апрацоўваць зямлю феодалаў. Рэформа ўзмацніла феадальную эксплуатацыю, перш за ўсё шляхам адпрацавочнай рэнты, прыкметна зменшыліся сялянскія надзелы. У 1584 г. сялянскія надзелы ў маёнтку Люшнева Слонімскага павета складалі ад паловы да адной валокі (валока — каля 21,3 га), а ў 1646 г. яны зменшыліся да 1/4 — 1/2 валокі. Паншчына з 1 валокі ў 1584 г. раўнялася 4 дням у тыдзень. У 1594 г. слоніmsкі староста Леў Сапега выдаў уставу, паводле якой павіннасці сялян выраслі ў некаторых вёсках да 50 — 80%. Сяляне Слонімскага павета актыўна супраціўляліся рэформе, адмаўляліся ад валок, уцякалі ў гарады.

Пасля Люблінскай уніі 1569 г. Літва і Польшча аб'ядналіся ў адной федэратыўнай дзяржаве — Рэчы Паспалітай. Каб умацаваць ідэалагічна і палітычна сваю ўладу ў новай дзяржаве, польскія магнаты пачалі насаджаць у Беларусі каталіцызм, праводзіць прымусовую паланізацыю. З гэтай жа мэтай у 1596 г. была заключана Брэсцкая царкоўная унія, паводле якой праваслаўная царква падпарадкоўвалася Ватikanу, уводзілася каталіцкая дагматыка і абраднасць. Захоўвалася толькі стара-славянская мова ў богаслужэнні. Гарады і вёскі Беларусі наваднілі шматлікія каталіцкія місіянеры. Уніяцкая царква абвясціла праваслаўныя манастыры уніяцкімі і аб'яднала іх у адзін новы манаскі ордэн базыльян пад кіраўніцтвам езуітаў. У Слоніме і павеце з'явіліся каталіцкія ордэны базыльян, езуітаў, бернардынцаў і бернардынак, бенедыкцінак,

марыявітак, францысканак, дамініканцаў, канонікаў латэранскіх. У XVII ст. у горадзе пачалося будаўніцтва каталіцкіх касцёлаў і кляштароў. У 1650 г. узведзены касцёл канонікаў латэранскіх, у 1645 г. — касцёл і кляштар бернардынцаў, у 1670 г. — касцёл і кляштар бернардынак. У 1769 г. велізарны касцёл і езуіцкую школу ўзводзяць у Слоніме езуіты, у 1775 г. пабудаваны мураваны касцёл Святога Андрэя, у 1798 г. — дамініканскі касцёл. Усе гэтыя і іншыя культывыя збудаванні ўзводзіліся як крэпасці, уваходзілі ў кола абарончых пабудов і былі фарпостамі каталіцызму ў горадзе. Славутым у Слоніmsкім павеце Жыровіцкім манастыром у пачатку XVIII ст. завалодалі базыльяне, якія ператварылі яго ва уніяцкі. Усяляк садзейнічаў дзейнасці базыльян і росквіт Жыровіцкага манастыра слоніmsкі староста Леў Сапега. Ён надзяліў ордэн вялікімі зямельнымі абшарами, некалькімі

VNIWERS.AL

P'OBOROWY-

574, aJototwm flftfctrlfhlh / ot> Jgecj0
Erofcto|fttp **HQi'a** im to po © totntc
npm dolonpm ob tt/jofthf# ^tenoto
sM, g.gftcto, iv Sfcfu
I Sp j. pojtoolorw.

ZYGMVNT TRZECI-

Z'LA'SKI BOZEY, KROL POLSKI,
Wielkie Kiazj Litrskie, Ruskie, Pruskie,
2mod;kie, Mazovicckie, 1 nflanckie, Ac &Z.
y KrolcAvi Szvedzkizgonibhzfzy dzi.edzic, y
przyfzly Krol.

to cbec p frtlbnui j ofobna

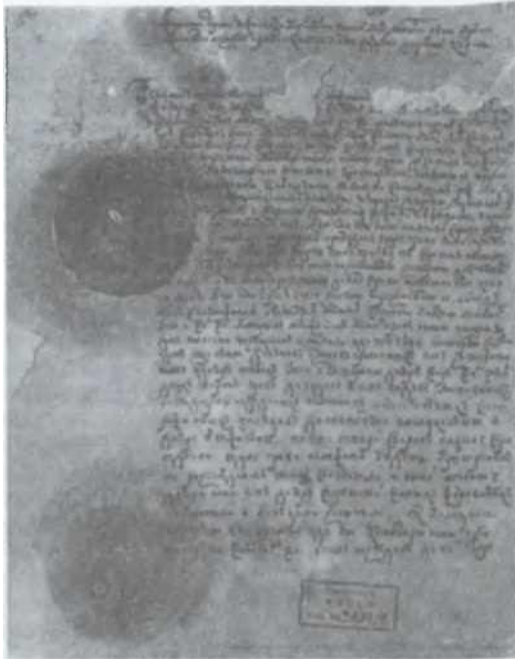
Fjcbu/toE Oiiddjon>nqjo/wF<jy tBrvrrFireol/
liibjntlit y titnyin iRS<m pcbbonnyiii iinljyin/ JSC.V V...7* P1i.i|1 y
tTImjtrjr/n'sily innydyo^iablo.

.Bci/iufiin.'jfohrirF rytuly y pi-jejivi/Fi nz. jwuncini
tv iSiftonic PoQFirry nj iVicl.X.Etrtv.y n> tvfird) Pttnlhr y
nebyfiliicffutocym/ FroryinFolnrvF nafryj /y bo borydtFoltvid te
vdniMlc pijyibjr / y oweymioiw brbjir/ IVbjtrrnjney nJirmelItne
hii'lyni/Unagc Arokrvflo. U.

XVbJircjmc y roknir nom ntili/i'J ria pneftyrn Seymi'r w<I
nymUDenxdnaJiinrvXoFii rcrujHKygymib S>). SranYRorj ny
Polfhry/; n'IrlFfd/ в (вмкоп'нуф potrjcb Y.KPyroГp,- t'<> s>ny
pobor vdjyveh'lf y potfriiwwjli.TI ©tatty iVicl.X. Eirzy, metac
n'nymtirjtjernkrjOMmoc bopojrvoknta pobalEom

sb»<Ificyfь,ydtb.b(imi«t pojoftAlydvrojtojmlub wiF® 2(
obn'fiyfb

Фрагмент пастановы Віленскага сейма 1591 г. аб
чарговых падатках.

Дэкрэт Жыгімонта III ад 5.3.1626 г. на вяртанне Слонімскаму павету Любішчэцкай пушчы.

вёскамі, рабіў яму багатыя падарункі. У 1613 г. настаяцелем Жыровіцкага манастыра стаў былі ігумен з Быцця Іасафат Кунцэвіч. На працягу аднаго года ён змог прымусіць буйнейшых магнатаў зрабіць багатыя ахвяраванні на карысць манастыра. Усё гэта разам з прынашэннямі багальстваў абагачала манастырскую казну і ордэн базыльян, садзейнічала пашырэнню сферы іх паланізатарскай дзейнасці.

Прыгнечаная частка насельніцтва Беларусі ў тым ліку і Слонімсчыны, аказвала адкрытае супраціўленне і феадальнаму прыгнёту і прымусовай паланізацыі. Супраціўленне ўзмацнілася ў сувязі з паўстаннем пад кіраўніцтвам Севярына Налівайкі, якое ўспыхнула ў 1595 г. на Украіне, а потым ахапіла і Беларусь. У студзені 1596 г. слоніmsкі староста Леў Сапега пісаў магнату К. Радзівілу: «Крестьяне наши подданные нападают, всё уничтожают, воюют и господствуют над нами, а у нас руки как связанные: не только не можем отплатить им, но и защититься даже не можем от них». У сярэдзіне XVII ст. насельніцтва павета з вялікай надзеяй сустракала казацкія войскі, якія ў 1655 г. занялі Слонімсчыну. Сяляне разам з

казакамі знішчалі шляхту, каталіцкае духавенства, грамадзянства і каталіцкія касцёлы і кляштары. У гэты ж час былі спалены Жыровіцкі уніяцкі манастыр. Для падаўлення ўзброеных выступленняў магнаты накіравалі ў Беларусь некалькі буйных атрадаў наёмнікаў і шляхты, якія жорстка расправіліся з паўстаўшымі: «И в Орше, и в Борисове, и в Менску, и в Слониме, и в Пружанах... лежат жолнеры и пустошат... А около Орши и Менска, и Новогродка, и Слонима, и Брести Литовской на полях многие люди, а иные на колы четвергованные». У час руска-польскай вайны 1654—1667 гг. Слонімі і павет былі ўшчэнт разбураны і разрабаваны. Гандаль і рамяство прыйшлі ў заняпад, жыхары не маглі плаціць падаткі ў дзяржаўную казну. Гродзенскі сейм у 1678 г. вызваў Слонімі на 4 гады ад усіх падаткаў. Выступленні сялян Слонімскага староства адбываліся і ў 1-й палове XVIII ст. У 1700–1703 гг. сяляне вёсак Мяльканавічы, Саленікі, Клепачы, Сакалова, Няклюдава адмовіліся выконваць шматлікія павіннасці і не дапусцілі ўпаўнаважаных Ганны Сапегі да абмеру зямель, якімі яны карысталіся. Гэты бунт быў падаўлены ваеннай сілай. Сялянскія выступленні ў павеце паўтарыліся ў 1720–1721 гг.

Толькі ў 2-й палове XVIII ст. Слонімі аднавіўся, загаіўшы былыя раны. Сваім росквітам горад абавязаны быў Міхалу Казіміру Агінскаму, прадстаўніку вядомага магнатаўскага роду, які ў гэты час стаў слоніmsкім старостам. Агінскі, намагаючыся вывесці горад з эканамічнага заняпаду, разгарнуў тут шырокую рэфарматарскую дзейнасць. Ён пабудаваў у горадзе шыкоўны аднапавярховы палац, дамы для придворных і гасцей, друкарню, манеж, аранжэрыі, гаспадарчыя пабудовы. Паміж 1780—1786 гг. былі ўзведзены придворны тэатр оперы і балета, у якім разам з прафесійнымі італьянскімі і польскімі спевакамі і драматычнымі актёрамі прапавалі прыгонны хор і балет. Каб наблізіць воды р. Шчапрада палаца і тэатра, Агінскі правёў канал працягласцю ў 1 км, які выпрастаў рэчышча ракі. Былі таксама пабудаваны мураваныя гандлёвыя рады, габеленавая мануфактура, праванцкія магазіны, аўстэрыя (заезны дом), млын, дамы для памешчыкаў,

Прывілей Уладзіслава IV Вазы Станіславу Мялешку на права збірання маставага мыта пры пераездзе цераз р. Грыўда. Ліпень 1647 г.

прыворных рамеснікаў. Агінскі быў ініцыятарам будаўніцтва і другога, так званага Вялікага, канала працягласцю ў 53 вярсты, які злучыў Шчару з Ясельдай. Канал значна ажывіў гандаль і рамесную дзейнасць горада, ператварыў Слонім у значную прыстань на Шчары.

Абодва каналы будаваліся ўручную прыгоннымі сялянамі і гараджанамі. Менавіта ў тэты час, у 1776 г., горад быў пазбаўлены Магдэбургскага права. Сучаснікі называлі Слонім часоў Агінскага «Палескімі Афінамі». Пасля прыняцця ў Рэчы Паспалітай канстытуцыі 3 мая 1791 г. Слонім зноў атрымаў Магдэбургскае права (самакіраванне), што значна абмежавала былую безкантрольную ўладу Агінскага як старосты. У 1792 г. гораду быў вернуты герб, які ён страціў у час свайго заняпаду ў XVII ст. Для шырокай рэфарматарскай дзейнасці патрэбны былі велізарныя сродкі, якія

здабываліся шляхам павелічэння падаткаў. У 1771 г. коннікі Агінскага ўціхамірвалі сялян вёсак Лапухова і Кракоткі, якія адмовіліся плаціць чынш у павялічаным памеры, у выніку чаго «не токмо здравіе чре́з телесныя побои, но даже и жы́зни то́лько что не лиши́лись, а не́сколько особ предано́ смер́ти... не до́вольно того́ — при́казал солда́там по 2 чело́века повязать и до Гри́бова перед ло́шадьми гна́ть». У 1776 г. сяляне пяці вёсак скардзіліся на Агінскага караля Станіслава Аўгуста за тое, што бязмернымі падаткамі ён давеў іх да крайняй галечы і разарэння.

З 1792 г. прыходзіць у заняпад тэатральнае і наогул палацавае жыццё ў горадзе. Тэты час напярэдадні трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай (1795), у выніку якога яна перастала існаваць як самастойная дзяржава.

І. Р. Шпыркова.

Сацыяльна-эканамічныя адносіны зямельнай ўласнасці

Асноўнай формай зямельнай уласнасці феадалаў заставалася вотчына («отчина»), г. зн. зямельная маёмасць, што была ўнаследавана ад бацькоў, або падаравана ў вотчыну з правам неабмежаванага распаўсюджвання. Порушэнне з вотчынамі асобнай формай зямельнай уласнасці існавалі «куплі», якімі таксама можна было распаўсюджваць свабодна. Вельмі распаўсюджанай формай часовага ўладання маёмасцю і ў

часткамі былі заклады («заставы»), г. зн. карыстанне крэдыторам маёмасцю да звароту доўгу.

Галоўнай крыніцай пашырэння зямельнай уласнасці шляхты былі дзяржаўныя (гаспадарскія) уладанні. Падараванні зямлі з сялянамі здаўна з'яўляліся звычайным спосабам узнагароджвання вялікімі князямі літоўскімі сваіх васалаў за верную

службу. Існавалі дзве асноўныя формы падаванняў маёнткаў: у часовае («дачаснае») і ў пастаяннае («вечнае») уладанне. Прамежкавай формай былі падаванні на ленным праве, г.зн. з правам перадачы ў спадчыну нашчадкам толькі мужчынскага полу. Аднак па той прычыне, што значная колькасць зямель у Слоніміскім павеце была раздадзена феодалам яшчэ ў XV ст., падаванні ў тую ва ўласнасць у XVI ст. былі адносна рэдкай з'явай.

Адным з прыкладаў падараванняў маёнткаў на Слоні́мшчыне з'яўляецца пада-
раванне ў 1556 г. Дзераўной на леным праве
выхадцу з Рускай дзяржавы пану
У.С.Забалоцкаму. Пасля яго забойства тэты
маёнтак у 1580 г. быў падараваны на такім жа
праве ўрадніку караля польска- га і вялікага
князя літоўскага польскаму шляхціцу
Францішку з Вяселіна.

Як свідчаць крыніцы, у асяроддзі сло-
німскай шляхты на аснове існаваўшых норм
феодалнага зямельнага права шырока
практыкаваліся розныя здзелкі на ма-
ёнткі і часткі іх, асабліва продаж-купля і застава-
закуп. Такія здзелкі служылі ас-
ноўным сродкам пераразмеркавання зя-
мельнай уласнасці ўнутры саслоўя свецкіх феодалаў у
адпаведнасці з рознымі фінан-
савымі магчымасцямі яго прадстаўнікоў. Шляхам
розных зямельных здзелак пашы-
ралася свае ўладанні пераважна замежная шляхта,
звычайна павятовыя і цэнтральныя ўраднікі,
за кошт перш за ўсё найдрабней-
шых, дробных і сярэдніх феодалаў. Бед-
насць некаторых слоніmsкіх шляхціцаў даходзіла да
таго, што яны не маглі набыць добрага каня
для ваеннай службы і таму насуперак
адпаведным правілам вымуша-
ны былі несці яе пешшу.

Поруч з законним! многія слонімскія шляхціцы спрабавалі пашыраць свае ма- ёнткі і недазволенымі спосабамі, у прыват- насці, шляхам захопаў зямель суседніх маёнткаў. Аб распаўсюджанасці гэтай з'я- вы сведчаць звесткі шматлікіх судовых спраў, што ўзніклі ў сувязі з межавымі канфліктамі сярод слонімскай шляхты.

Асобную частку ўладальнікаў зямлі складалі шляхціцы-васалы тых феадалаў, якія абавязаны былі выступаць у войска ВКЛ значную колькасць узброеных коннікаў. Яны атрымлівалі ад сваіх сеньёраў невялікія маёнткі і павінны былі несці военную службу ў складзе іх атрадаў. Прававы статус

васальнай (вотчиннай) шляхты быў горшы, чым ~~Бачый, павятовай і чынам і князю і іншым~~ некаторыя з іх пад рознымі падставамі спрабавалі беспаспяха «выломіць с послушенства» сваіх паноў, г. зн. стаць павятовай шляхтай. Га-лоўным чынам менавіта апошняй тычыліся прывілеі 1387, 1413, 1447 і іншых гадоў, а таксама статуты ВКЛ 1529, 1566 і 1588 гг.

Звестак аб зямельнай уласнасці не- калькіх устаноў праваслаўнай царквы на Слонімшчыне ў XVI ст. нам, на жаль, знайсці не ўдалося, хаця, безумоўна, такая ў яе была.

У адрозненне ад праваслаўнай царквы Слонімскай каталіцкай парафія Віленскага біскупства была адной з самых багатых у ВКЛ. У 1559 г. ёй належала 110 сялянскіх дымоў у сёлах Кошлавічы і Рахавічы. Матэрыяльнае існаванне і развіццё касцёлаў і кляштароў забяспечваў не толькі вялікі князь літоўскі, але і каталіцкая шляхта, колькасць якой увесь час павялічвалася.

Нягледзячы на іншы раз разбуральныя падзеі прыроднага і сацыяльнага характару, сельская гаспадарка — аснова феадальнай эканомікі працягвала развівацца дзякуючы стваральнай працы сялянства.

У XVI ст. адным з істотных спрыяль-ных эканамічных фактараў развіцця сельскай гаспадаркі было паі лыбленне грамадскага падзелу працы і рост на гэтай аснове таварна-грашовых адносін паміж горадамі і сялом. Праявай гэтых працэсаў было ператварэнне Слоніма ў адзін з асноўных цэнтраў рамяства і гандлю, а таксама палітычны, адміністрацыйнай, ваеннай, грамадскай і рэлігійнай дзейнасці, а шэрагу іншых паселішчаў Слонімскага павета — у мястэчкі.

Наяўнасьць у многіх феодалаў, асабліва буйных, вялікіх сум грошай, а таксама розных дарагіх рэчаў, у т.л. імпартных, сведчыць аб іх цесных сувязях з унутры-ным і знешнім рынкам!. Дасягалася гэта ба-гацце галоўным чынам шляхам узмацнення эксплуатацыі сялянства.

Для забезпечення асабістых і гаспадарчых патрэб у сельгаспрадукцыі кожны феадал меў пры сваім «двары» — адміні-страцыйна-гаспадарчым цэнтры маёнтка — панскую гаспадарку, якая звычайна называлася таксама дваром, або фальваркам. Як правіла, панскі двор — тэта гаспадарка з

комплексам жылых і гаспадарчых пабудов, а таксама сельскагаспадарчых і прамысловых угоддзяў. Памеры панскіх двароў, як і прыбыткі з іх у розных паноў, не былі аднолькавымі.

Асноўнай ячэйкай вытворчасці сельгаспрадукцыі з'яўлялася сялянская гаспадарка. У крыніцах яна звычайна фігуруе пад тэрмінам «дым». Ён уяўляў сабой гаспадарку, як правіла, адной малой, або індывидуальнай, сям'і. Найбольш тыповай яе формай была сям'я ў складзе бацькоў, недарослых і дарослых дзяцей, якія яшчэ не стварылі ні сваіх сем'яў, ні гаспадарак.

Звычайнай формай паселішчаў сялян былі вёскі, якія называліся тады «сёламі». Населенасць іх была рознай: ад аднаго да некалькіх дзесяткаў дымоў. Жыхары аднаго сяла складалі суседскую абшчыну, на чале яе стаялі выбраныя сялянамі «старцы», даволі абмежаваныя ў правах. Галоўнай іх функцыяй было выкананне загадаў сваіх паноў або іх цівуноў, ураднікаў або аканоміў. Кіраўнікі абшчыны выбіраліся грамадой, але зацвярджаліся ўласнікам зямлі.

Сялянскія гаспадаркі былі складанымі гаспадарчымі комплексамі. На сялянскіх сядзібах знаходзіліся хаты, розныя гаспадарчыя пабудовы (гумны, клеці, пуні, хлявы і інш.). Звычайна сяляне мелі ўвесь неабходны гаспадарчы інвентар: бароны, вазы, косы, сані, сохі, сякеры, сярпы і іншыя прылады працы.

Кожная сялянская гаспадарка мела таксама зямельны надзел. За карыстанне ім сяляне абавязаны былі выконваць разнастайныя павіннасці. Федалы звычайна прызнавалі спадчынасць сялянскага землеўладання. Надзелы, што дасталіся па спадчыне ад бацькоў, называліся «отчынамі», а іх уладальнікі — «отчычамі». Ніякія правы сялян на зямлю, якой яны карысталіся, феадальнае заканадаўства не гарантавала. Аднак забарона зямельных здзелак сялян без дазволу паноў у ім была прадугледжана. У іншым выпадку яны ліквідаваліся ў адміністрацыйным парадку.

Асноўнымі сельскагаспадарчымі ўгоддзямі надзелаў былі ворыва і сенажаці. Плошчы надзелаў да валочнай памеры, што пачалася ў сярэдзіне XVI ст., амаль не рэгуляваліся. Таму яны былі вельмі рознымі, іншы раз нават у межах аднаго маёнтка. Надзел з'яўляўся асноўным аб'ектам і

адзінкай абкладання сялян феадальнымі павіннасцямі — «службай». Таму як сам надзел, так і сукупнасць устаноўленых за яго павіннасцей звычайна таксама называлася службай.

У сярэднім на адзін дым прыпадала прыкладна 10,6 га розных сельгасугоддзяў. Паколькі адной службай зямлі карысталіся звычайна два дымы, то плошча яе ў сярэднім была роўнай прыблізна 21,2 га. Былі і бедныя сяляне, якія карысталіся толькі агародамі, таму называліся яны агароднікамі.

Акрамя індывидуальных надзелаў, сяляне мелі права карыстацца шэрагам розных угоддзяў, што былі агульным уладаннем сельскай абшчыны.

Комплекс разнастайных, пераважна натуральных відаў сялянскіх павіннасцей называўся «службай цяглай» у шырокім сэнсе гэтага паняцця. Перавага той ці іншай з іх у сукупнасці асноўных сялянскіх павіннасцей вызначала прыналежнасць да розных катэгорый сялянства.

Адным з асноўных відаў павіннасцей сялян Слонімшчыны была паншчына, якая ў крыніцах таксама называецца «службай цяглай» (у вузкім сэнсе), «работай», а іншы раз — «прыгонам». Сяляне, галоўнай павіннасцю якіх была цяглая служба, называліся «людзьмі цяглымі».

У сярэдзіне XVI ст. тыповым варыянтам асноўных павіннасцей цяглых сялян Слонімшчыны, як і іншых рэгіёнаў ВКЛ, са службы быў наступны комплекс: паншчына ў фальварку па два дні на тыдзень, чынш — каля 50 грошаў, талокі (згоны ў фальваркі ў час разгару сельгасработ) —

4 дні ўлетку, даніна («дзякла») прадукцыяй сялянскіх гаспадарак: бочка жыта, бочка аўса, гусь, курыца, дзесятак яек. Акрамя асноўных павіннасцей, цяглыя сяляне выконвалі яшчэ і шэраг дадатковых: будавалі, рамантавалі і вяртавалі двары сваіх паноў, перавозілі іх грузы і інш.

Поруч з цяглымі ў маёнтках федалаў былі і іншыя (паводле характару галоўных павіннасцей) катэгорыі сялян.

Развіццё таварна-грашовых адносін абумовіла пашырэнне грашовай рэнты. Яна стала галоўнай павіннасцю сялян-«кунічнікаў», «асадных», або «чыншавікоў».

Існавала таксама катэгорыя сялян-слуг, галоўнай павіннасцю якіх з'яўляліся раз-

настайныя спецыяльныя службы, што ў

асноўным былі звязаны з выкарыстаннем прамысловых угоддзяў і вырабам рамесных рэчаў і таму патрабавалі пэўных на- выкаў. У іх складзе былі даглядчыкі панскіх коней, паляўнічыя, рамеснікі, прислуга і інш. Частка сялян-слуг выконвала ніжэйшыя распарадча-гаспадарчыя функцыі, несла кур'ерскую ці дапаможную ваенную службу сваім панам. Акрамя спецыяльных служб, сяляне-слугі звычайна выконвалі і некаторыя дадатковыя павіннасці.

НОРМЫ ПАВІННАСЦЕЙ

На Слонімшчыне валочная памера пачалася ў гаспадарскіх уладаннях у канцы 1540-х гадоў, потым была праведзена яе рэвізія і новая памера на аснове «Уставы на валокі» 1557 г. У больш чым 20 сёлах Слонімскага староства было вымерана каля дзвюх тысяч валок зямлі. У тэты час (з 1586) Слонімскае староства знаходзілася ў пажыццёвым уладанні вядомага дзяржаўнага дзеяча ВКЛ Л.І.Сапегі, які распа-раджаўся ім як сваім уласным маёнткам.

У гаспадарскіх уладаннях зямля вымаралася на валокі не па 30 моргаў, а па 33 (23,5 га), а іншы раз і больш. Дадатковымі ўчасткамі («наддаўкамі») кампенсаваліся непрыдатныя для земляробства ўчасткі, якія ўключаліся ў валоку. Нягледзячы на тое, што сяляне (акрамя некаторых катэгорый сялян-слуг, якія атрымалі па дзве валокі) маглі атрымаць па валодцы, яны звычайна бралі толькі па паўвалокі зямлі на гаспадарку.

Усе валокі вёскі ў залежнасці ад канкрэтных умоў паводле характару галоўных павіннасцей размяркоўваліся на цягляя, асадныя і «вольныя» (для сялян-слуг, якія былі вольныя ад спецыфічных павіннасцей сялян іншых катэгорый). Мяркуючы па звестках рэстраў валочнай памеры, у гаспадарскіх маёнтках пераважалі асадныя, або чыншавыя, валокі, што сведчыць аб выключна шырокім распаўсюджванні ў гэтых уладаннях грашовай рэнты.

З кожнай валокі зямлі былі ўстаноўлены дакладна вызначаныя віды і нормы павіннасцей. Віды галоўных і іншых асноўных, а таксама дадатковых павіннасцей залежалі ад павіннаснага характару валок, а нормы — ад якасці зямлі. Яна дыферэнцыравалася на чатыры катэгорыі: добрая, сярэдняя, дрэнная і вельмі дрэнная. Гата значыць, што ўпершыню ўлічвалася розная

эфектыўнасць працы на землях рознай якасці. Такім чынам, агульны памер павіннасцей таксама ўпершыню быў абумоўлены як памерам надзелу, так і якасцю зямлі.

Галоўнай павіннасцю з асаднай валокі была «асада» — плацяжы грашыма замест паншчыны — па 30 грошаў. Разам з галоўнай асадныя сяляне абавязаны былі выконваць і іншыя асноўныя павіннасці: плаціць па 12 грошаў за талокі і па 10 грошаў за гвалты, г. зн. тэрміновыя работы ў надзвычайных выпадках (пажары, паводкі і інш.). Вартасць гэтых асноўных павіннасцей у грашовым выражэнні складала 52 грошы.

Галоўнай павіннасцю з цяглай валокі была паншчына па 2 дні на тыдзень на працягу 49 тыдняў. Замест 6 дзён паншчыны на працягу трох тыдняў зімовых і вясновых рэлігійных святаў цягляя сяляне абавязаны былі выконваць 4 дні талок улетку. Значыць, яны хадзілі на працу ў фальварак 102 дні ў год.

Віды астатніх асноўных павіннасцей як з асадных, так і з цяглых валок былі аналагічнымі, але нормы іх залежалі ад якасці зямлі. Чынш: 21 грош з валокі добрай зямлі, 12 — з сярэдняй, 8 — з дрэннай і 6 — з вельмі дрэннай. Дзякла аўсом: 2 бочкі (або 10 грошаў) і 10 грошаў за дастаўку з валокі добрай і сярэдняй зямлі, бочка (або 5 грошаў) і 5 грошаў за дастаўку з валокі дрэннай зямлі; дзякла аўсом з вельмі дрэннай зямлі не бралася. Дзякла сенам (па возу альбо 3 грошы і 2 грошы за дастаўку) спаганялася ў аднолькавых памерах, але толькі з зямель трох першых катэгорый па якасці. Норма дзякла гусямі (па адной або 1,5 гроша), курамі (па дзве або 1,6 гроша), яйкамі (па 20 або 0,4 гроша), а таксама невадоўшчыны (па 2 грошы), «стацыі» грашамі (па 2,5 гроша) або натурай (па ялавіцы з 30 валок, па барану з 15 валок, па курыцы і па 10 яек з валокі) не залежалі ад якасці зямлі.

Агульная вартасць асноўных павіннасцей у грашовым выражэнні складала, у прыватнасці, з асаднай валокі добрай зямлі 106 грошаў, сярэдняя — 97, дрэнная — 83 і вельмі дрэнная — 66.

Акрамя асноўных, сяляне абавязаны былі выконваць і шэраг дадатковых павіннасцей: скошваць фальварачныя сенажаці, перавозіць грузы, будаваць, рамантаваць і вяртаваць панскія двары і г.д.

Істотныя змены ў сістэме землекарыс-

таньня і абкладаньня сялян адбыліся таксама ў маёнтках многіх свецкіх і духоўных феодалаў. Пры значным у цэлым падабенстве відаў і норм асноўных павіннасьцей з валокі зямлі ў розных маёнтках яны ўсё ж многімі дэталімі прыкметна адрозніваюцца ад адпаведных устанаўленьняў «Уставы на волюкі» 1557 г.

Аграрная рэформа галоўным чынам у выніку ўвядзеньня больш поўнага і дакладнага ўліку і абкладаньня асноўных рэсурсаў сялянскай гаспадаркі прывяла да значнага павелічэньня даходаў феодалаў за кошт далейшага ўзмацненьня эксплуатацыі сялянства.

Асноўныя прынцыпы землекарыстаньня і абкладаньня сялянства, якія былі ўвядзены ў выніку аграрнай рэформы, вызначылі істотныя рысы аграрнага ладу Слонімскага княства, як і іншых рэгіёнаў ВКЛ, на працягу далейшых 2 стагодзьдзяў яго развіцця.

Пяжар феадальных павіннасьцей вызначаўся не толькі інвентарамі ўласнікаў маёнткаў. Буйныя і буйнейшыя феодальныя звычайна аддавалі свае маёнткі ў кіраваньне сваім аканомам. Апошнія, як правіла, злоўжывалі сваім становішчам, патрабуючы ад сялян пад рознымі падставамі і без іх дадатковых павіннасьцей на сваю карысьць. Тое ж характэрна было і для іншых розных часовых трымальнікаў маёнткаў. Адным са шматлікіх фактаў такога роду зьяўляецца судовы іск сялян сяла Пасінічы.

У 1578 г. сяляне гэтага сяла, якое было

польскага і вялікага князя літоўскага Я.Кавальскага, скардзіліся на яго, што ён жорсткімі мерамі прымушае іх выконваць павіннасьці «сверх уставы». Аднак, як амаль заўжды, сваю скаргу сяляне абгрунтаваць надзейным чынам не змаглі і таму нічога не дабіліся.

Акрамя розных павіннасьцей сваім панам, усе сяляне выконвалі і шэраг дзяржаўных павіннасьцей. Сярод іх найбольш цяжкай была сярэбшчына — надзвычайны падатак на абарону, які ў XVI ст. ва ўмовах амаль бесперапынных войнаў збіраўся вельмі часта. Так, у 1540 г. сейм ухваліў сярэбшчыну на тры гады ў наступных памерах: з двухваловай і двухконнай сахі — па 12 грошаў, з аднаваловай і аднаконнай — па 6, за зямлю, калі селянін не меў ні ва-лоў, ні коней — 6, з агароднікаў — 3 грошы і г.д. Згодна ўхвале сейма 1568 г. сярэбшчына збіралася, у прыватнасьці, па 48 грошаў — са службы і з валокі і па 24 грошы — з дыму, па 2 грошы — з агародніка. У далейшым надзвычайныя налогі сталі звычайнай зьявай.

Існаваў шэраг іншых дзяржаўных павіннасьцей: будаўніцтва і рамонь замкаў, дарог і мастоў, перавозка прадстаўнікоў органаў улады, а таксама грузаў, прадстаўленьне стацыяў, г. зн. прадуктаў і корму розным службовым асобам і інш.

М. Ф. Спірыдонаў.

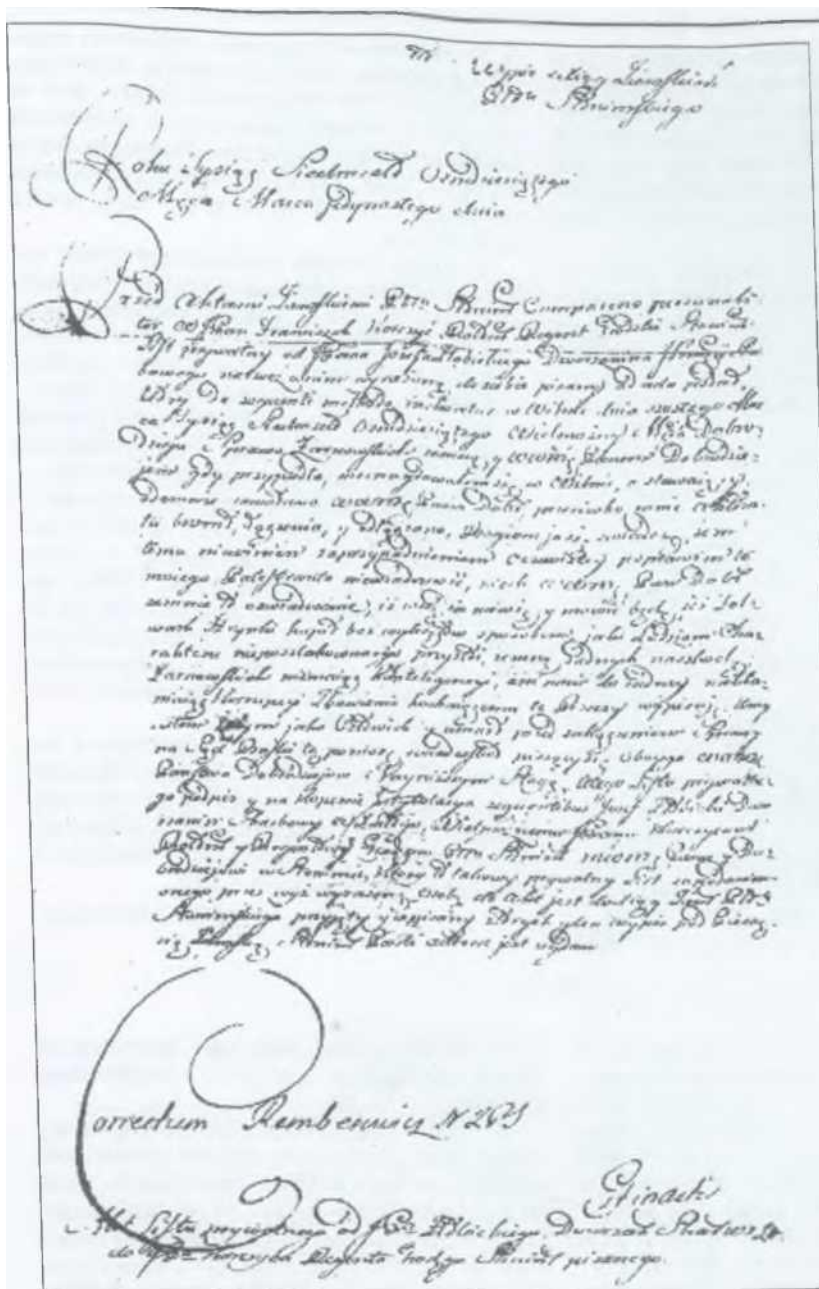
Земскі суд

У 1555 г. адбыліся значныя змены ў судовай сістэме. Са згоды караля польскага і вялікага князя літоўскага Жыгімонта Аўгуста, паноў-рады і гроцкага ваяводы М.Ю.Радзівіла, які адмовіўся ад сваёй юрысдыкцыі над павятовай шляхтай, у Слоніmsкім павеце быў утвораны земскі суд, які разглядаў судовыя справы амаль выключна мясцовай шляхты. Павятовымі судзьдзямі былі прызначаны слоніmsкія шляхціцы Я.Вікторын з Гедройцы і М.П.Юндзіл, апісарам — слоніmsкі харунжы М.Л.Сакалоўскі. Акрамя іх, былі абраны і два судовыя выканаўцы (возныя). У сваёй дзейнасьці суд павінен быў кіравацца галоўным чынам Статутам ВКЛ 1529 г. Варта адзначыць, што першапачатковае справаводства Слоніmsкага земскага суда ў пажыццёвым уладанні сакратара караля

ў выглядзе рукапісных кніг часткова не толькі захавалася, але было і апублікавана ў XIX ст.

У 1565 г. была праведзена рэформа адміністрацыйна-тэрытарыяльна-судова-вайскавага дзяленьня ВКЛ. У прыватнасьці, былі больш дакладна вызначаны граніцы павятоваў. Слоніmsкі павет быў уключаны ў склад Наўгародскага ваяводства. Па ўзоры Польшчы ва ўсіх паветах былі таксама ўвядзены земскія, замкавыя (гродскія) і падкаморскія суды. Усе тагачасныя адміністрацыйныя ўстановы размяшчаліся ў гаспадарскіх замках, якія былі амаль ва ўсіх цэнтрах павятоваў.

Адпаведны прывілей шляхты Слоніmsкага павета атрымала 30 красавіка 1565 г. Павятовымі ўраднікамі былі прызначаны:

Выпіска з земскіх кніг
Слонімскага павета па
судовай справе Ф. Кор-
чуща, ротмистра і рэген-та
Слонімскага павета і
плаўскай шляхты, якая
прэтэндавала на маён-так
Ф. Корчуща «Сака-лова».
1780 г.

маршалкам — І.Яцыніч, падкаморым — С.М.Нарбут, суддзёй — М.Л. Сакалоўскі, падсудкам — П.Ялец, пісарам — Б.Ту-шавіцкі.

Сярод слоніўскіх павятовых ураднікаў па велічыні зямельнай уласнасці толькі Нарбут быў сяроднім феадалам, да якіх мы ўмоўна адносім тых шляхціцаў, што вы-стаўлялі ў войска ВКЛ 11—50 узброеных коннікаў («коней»). У 1567 г. з маёнтка Парэчча і трох іншых ён выстаўляў 16 коней, пгто адлавадае вельмі прыблізна 160 сялянскім службам, г.зн. адзінкам аб-кладання павіннасьямі. або 320 гаспадар-

Пячаткі: 1— судзі М.Л.Сакалоўскага, 2— падсудка П. Я льда, 3 — пісара Б.Тушавіцкага.

кам (дымам). Усе астатнія ўраднікі былі дробнымі феадаламі (2 — 10 коней): Сакалоўскі з маёнтка Дзераўная і трох іншых выстаўляў 5 коней (прыблізна 50 служб, 100 дымоў); Яцыніч з Ісаевіч і другога маёнтка — 5 коней (50 служб, 100 дымоў); Тушавіцкі з Тушавіч і яшчэ аднаго маёнтка — 3 кані (30 служб, 60 дымоў).

Слоні́мскі земскі суд у новым саставе пачаў сваю дзейнасць 1 чэрвеня 1565 г. Аб гэтым сведчыць урачысты запіс у адпаведнай кнізе. Ён, як і іншыя афіцыйныя ўстано- вы дзяржавы, абавязаны быў кіравацца нор-

чаткова быў уведзены ў дзеянне ў 1566 г.

У канцы 1565 г. былі ўведзены сеймікі павятовай шляхты. Яны збіраліся для разгляду бягучых агульных мясцовых спраў, а таксама выбіралі паслоў на сеймы Рэчы Паспалітай і распрацоўвалі для іх адпаведныя інструкцыі.

Створаная ў Слоні́мскім павеце ў 1565 г. сістэма шляхецкіх органаў улады, кіравання і суда праіснавала без істотных змен да трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай у 1795 г.

М. Ф. Спірыдонаў.

За волю і лепшую долю

На працягу доўгага часу адмаўляліся ад выканання паншчыны і іншых павіннасцей сяляне Слоні́мскага староства, якое знаходзілася ва ўтрыманні магнацкага роду Сапегаў. На жыццё цэлага пакалення, а то, можа, і не аднаго, здоўжылася барацьба слоні́мскіх падданных супраць узмацнення павіннаснага прыгнёту. Яшчэ ў 30—40-х гадах XVII ст. некалькі вёсак гэтага староства дамагліся ад караля адмены паншчыны і пераводу на грашовы чынш. У 60—90-х гадах XVII ст. каралеўскія граматы на замену ў той ці іншай ступені адработачных павіннасцей грашовым чыншам атрымалі амаль усе вёскі Слоні́мскага староства, а Мяльканавічы, Саленікі, Сакалова, Клепачы, Няклюдава, Лапухова, Кракотка дабіліся дазволу сплачваць толькі адзіную павіннасць — чынш. Таму няма нічога здзіўнага, што, калі ўладальніца Слоні́мшчыны Ганна Сапега патрабавала ад сваіх падданных выканання паншчынных работ, яны супрацівіліся такому загаду. Сяляне заявілі: «Нам зарукай каралеўскія граматы, а даўнія інвентары — не ўказ». Натуральна, што самае актыўнае супраціўленне прыгнятальнікам аказвалі «голыя» чыншавікі з вёсак Мяльканавічы, мамі новай рэдакцыі Статута ВКЛ, які кан-

Саленікі, Сакалова, Няклюдава і Клепачы. Ганна Сапега звярнулася ў асэсарскі суд, які падтрымаў яе патрабаванні. Сваёй пастановай ад 24 лютага 1676 г. суд прадпісаў сялянам выконваць усе павіннасці, што замацоўваліся інвентарамі.

Аднак вяскоўцы не паслухаліся судовога вярдыкта. Сапежанка зноў звярнулася да суда, які ў студзені 1679 г. пацвердзіў раней прынятае рашэнне і абавязаў сялян «сплаціць трымальніцы староства 2 тысячы злотых у залік нявыкананых павіннасцей». Суд таксама прыгаварыў да выгнання з воласці галоўнага «падбухторшчыка» і кіраўніка старосцінскіх сялян Яську Уласовіча. Для выканання судовога дэкрэта ў Слоні́мскае староства былі накіраваны каралеўскія камісары. У тым жа 1679 г. кароль Рэчы Паспалітай Ян Сабескі выдаў пастанову, якой адмяняў былыя каралеўскія прывілеі слоні́мскім сялянам на змену паншчыны грашовым чыншам.

Тым не менш ні судовыя пастановы, ні рашэнні непаслядоўнага каралеўскага двара ў дачыненні да прыгонных Слоні́мскага староства не спынілі іх барацьбу. На пачатку XVIII ст. факты адмовы ад выканання інвентарных павіннасцей пачалі

сустракацца нават часцей. Вось як аб тым пісала ў сваёй скарзе, што была накірава- на ў кастрычніку 1701 г. у слоні́мскі гродскі суд, Ганна Сапега: «Сяляне без дай прычыны ці якой крыўды паднялі бунт і не схацелі працаваць у двары, а потым наогул не сталі выконваць павіннасці». У выніку — да перастаяўшага жыта не дайшлі сярпы жней, сенажаці стаялі няко- шанымі. Ганна Сапега вымушана была най- маць работнікаў, каб не загінуў ураджай. Тэта каштавала ёй 7 тысяч злотых. Пасля інцыдэнту трымальніца адразу звярнула- ся да караля з просьбай прыструніць пад- даных. У адказ на просьбу кароль накіра- ваў у Слоні́мскае староства «памінальны ліст»>, дзе патрабаваў ад сялян пакорнасці, выканання ўсіх павіннасцей і загадаў законнай уладальніцы Слоні́мшчыны Ганны Сапегі. Аднак ліст, хоць і каралеўскі, усё ж не прымусіў прыгонных быць паслухмя- нымі. Таму ўслед за ім з'явіўся другі — больш жорсткі допіс караля слоні́мскім падданым, у якім патрабавалася разгле- дзець справу ў асэсарскім судзе. А паку ль там прыйдуць да нейкага рашэння, сялянам загадвалася без пярэчанняў выконваць усе павіннасці. Калі хто не падпарадкоўецца каралеўскаму загаду — «аб'ўляецца бун- таўшчыком супраць волі нашай». Але па-

Як судзілі слоні́мцаў

Судовыя кнігі мінулых стагоддзяў змяшчаюць цікавыя факты, якія праўдзі- ва адлюстроўваюць звычаі, норавы, мараль- ныя нормы, што існавалі ў далёкія часы. Дарэвалюцыйны гісторык Іван Раманоўскі часта выкарыстоўваў у сваіх працах старыя юрыдычныя дакументы. Яны данеслі да нас імёны слоні́мскіх земскіх суддзяў сярэдзіны XVI ст. Гэта Мікалай Юндзіл, Ян Вікторын, пісары Богус Тушавіцкі, Міхаіл Сакалоўскі, падсудак Пацей Ялец...

Якія справы разглядалі высокія суддзі і іх памочнікі?

Дваранін Адзінцэвіч скардзіцца на чы- ноўніка Сідароўскага, які збіў яго ў час гутаркі, сарваў з галавы шапку. Другі жыхар Слоні́ма тлумачыць суду, што пас- варыўся з суседам за картамі, той стукнуў яго абухом сякеры па спіне, за што ён па- раніў нападаючага.

На гулянках, пірах мяшчане часта раз- бівалі адзін на адным гаршкі з ядою, аблі- пера, няхай сабе і пагрозлівая, не прыму- сіла сялян выйсці працаваць на панскія па- леткі і

плаціць чынш на карысць Сапе- жанкі. Толькі праз год — у 1703 г. — ~~да-памогай вайсковых~~ ~~злучэнняў супраць-~~ ~~ленне сялян было~~ зламана — у казну да ўладальніцы пачалі паступаць грашовыя падаткі. Аднак прымусіць падданных Сло- ні́мскага староства адбываць паншчыну Ганне Сапезе так і не ўдалося. Кнігі прыбыткаў і выдаткаў староства за 1709 — 1712 гг. сведчаць аб тым, што сяляне вёскі Перавалокі «сядзелі» толькі начыншчу. Не адбывалі адработкаў падданыя вёсак Боркі, Пасенічы, Мельканавічы. Прычым мелька- навіцкія сяляне і ад выплаты грашовых па- даткаў адмовіліся. Дакумент, датаваны 1710-м годам, сведчыць: «Войтаўства Мель- канавіцкае нічога ў гэтым годзе не запла- ціла». Аналагічны запіс зроблены і ў 1711 г. Не паступаў чынш да сапеганскай казны і ад Чамяроўскага войтаўства.

Як бачым, сяляне ўпарта адстойвалі свае правы, сваю праўду. І гэта зацятасць у барацьбе прыносіла пэўныя станоўчыя вынікі. Няхай і праз сто гадоў, як было тое ў Слоні́мскім старостве.

Друкуецца па кн.: М я л е ш к а В., Л о й к а П. І ўзняўся люд просты. Мн., 1992. С. 35 — 37.

валі сабутэльнікаў півтом. Гэта асаблівай крыўдаў ніхто не лічыў.

Сур'ёзнай скаргай лічылася справа, звязаная з небяспечнымі цялеснымі пашкод- жаннямі. Напрыклад, мешчанін Павел Хмель піша на баярына Яна Вянцкова, які малод- шага яго сына стукнуў нажом у жывот.

Сваркі, бойкі, лаянкі адбываліся часцей без прычыны. Біліся нават дзяржаўныя чыноўнікі. Нярэдка сваркі праходзілі пуб- лічна на плошчы. У адносінах паміж людзьмі існавалі кулачныя правы, з-за чаго яны не саромеліся нават грамадскай думкі.

Князь Мікалай Сапега скардзіўся ў суд, што ў час праезду праз мястэчка Косава (яно ўваходзіла ў юрысдыкцыю Слоні́м- скага суда) на яго напалі мяшчане і па- трабавалі плату за праезд. Яны пры гэтым гаварылі, што дарма нікога не прапускаюць і неабходна даваць на піва. Праз некаторы час Мікалай Сапега выступав ўжо ў ролі абвінавачанага. Андрэй Цеханоўскі скар-

дзіўся на яго за тое, што М.Сапега адняў тры яго маёнткі.

Нападзенне на маёнткі больш слабага суседа лічылася ў тых далёкія часы звычайнай справай. Сяляне князя Палубенскага напалі на сялян памешчыка Івана Есьманта, адабралі каля сотні падвод з лесам, высеклі суседзяў, ад чаго некаторыя памерлі.

Памешчык Войцех Маціевіч пісаў у суд на ўрадніка Богуша Мітковіча, які ў дзень яго ад'езду напаў на маёнтак са сваімі прыслугамі і зрабіў вялікі беспарадак, а таксама збіў і пакрыўдзіў яго сяброўку.

Некаторыя дакументы сведчаць аб бяспраўным становішчы жанчын. Баярыня Ганна Рымкова ў прысутнасці судовага

прыстава стала абвінавачваць Івана Барташэвіча ў крадзяжы. Той стукнуў яе па твары, паваліў на зямлю і таптаў нагамі... Падобныя адносіны да жанчыны, нават заможнай і інтэлігентнай, адпавядалі таму часу, але не зыходзілі са Статута Вялікага княства Літоўскага.

Станіслаў Майкоўскі скардзіўся земскаму суддзі на жонку Варвару, што яна, не кахаючы яго, стала жыць з нейкім Гас-томскім. Суд прысудзіў бацьку жанчыны заплаціць вялікі штраф, а духоўны суд адлучыў віноўніцу ад царквы.

1.1. Падгарадзецкі.

Жыровіцкія свягынi

...калі ты і плошцо, й душой нездароў,
І боль твой суняцца ня можа —
успомні, што ёсць жыватворны Пакроў
Жыровіцкай Маці Божай...
...калі абязкрыльвае бедстваў цяжар
І скрусе гатовы скарыцца —
Ідзі і вазьмі сапраўды Божы Дар Жыровіцкай цуда-
Крыніцы...
...калі не адбіцца ад духаў ліхіх
І з процмы грахоў не падняцца — малітваў прасі
невядомых Сьвятых з сюзор'я Жыровіцкіх Старцаў...
...І сэрца тваё — лёгкакрылае йзноў... сусвет —
трапяткі і прыгожы...
бо вечна над ім — Жыватворны Пакроў
Жыровіцкай Маці Божай...

ЖЫРОВІЦКІ ЦУДАТВОРНЫ АБРАЗ

У 1470 г. каля паселішча Жыровічы ў лесе, які належаў праваслаўнаму баярыну Аляксандру Солтану, скарбніку Вялікага княства Літоўскага, пастухі ўбачылі незвычайнае з'яўненне святла ў галінах грушавага дрэва каля ручаіны пад гарой. Калі яны падышлі бліжэй, то ўбачылі на дрэве маленькі абраз Божэе Маці ў праменным зіхценні. Пастухі богавейна ўзялі абраз і занеслі яго свайму пану. Солтан не надаў асаблівага значэння аповеду пастухоў, але абраз узяў і схваў у куфэрак. Неўзабаве да яго прыйшлі госці, і гаспадар вырашыў паказаць ім знаходку. Але, зазірнуўшы ў куфэрак, ён не знайшоў абраз. Праз некалькі час тых жэ жыровіцкіх пастухі зноў убачылі цудатворны абраз на той самай грушы і зноў занеслі яго Аляксандру Солтану.

На гэты раз ён зразумеў Божы знак. Сеў на каня, прыляцеў на месца з'яўлення абраз, доўга маліўся. І даў зарок збудаваць тут царкву ў гонар Прасвятой Багародзіцы.

Абраз Маці Божай Жыровіцкай. 3 гравюры.

Цудоўнае з'яўленне абраза і цудатва-рэнні, якія адразу ж пачаліся ад яго, зрабілі Жыровічы месцам паломніцтва. Цудатворны абраз прыцягваў да сябе людзей з наваколя і далёкіх краёў. І, па веры сваёй, яны атрымлівалі ацаленні ад цяжкіх немачаў і дапамогу ў складаных жыццёвых абставінах. Каля драўлянага храма, збудаванага на месцы з'яўлення абраза, у якім ён знаходзіўся, сталі сяліцца людзі, утварыўся прыход, а каля 1493 г. — і манастыр.

У 1520 г. здарыўся пажар, у якім храм згарэў ушчэнт, нягледзячы на адчайныя спробы жыхароў утаймаваць агонь і ўратаваць абраз. Усе дужа тужылі й скрушыліся, думаючы, што назаўсёды страцілі цудадзейны абраз Багародзіцы. Але аднойчы сялянскія дзеткі, вяртаючыся з манастырскай школы, недалёка ад спаленага храма ўбачылі Дзеву незвычайнай красы, якая сядзела на камені ў праменным ззянні. Яны не асмеліліся падысці да яе, але па-спяшаліся паведаміць бацькам аб незвычайнай з'яве. Вестка гэта хутка абляцела ўсё паселішча, і людзі разам са святаром рушылі да таго месца. Калі яны набліжаліся да каменя, то ўбачылі на ім запаленую свечку, а калі падышлі бліжэй, знайшлі на камені цудатворны абраз, амаль не пацярпелы ад пажару. Радасць людзей, да якіх вярнулася страчанае святыня, была невымоўнай.

На месцы спаленай царквы быў узведзены каменны сабор, асвятчаны ў гонар Успення Багародзіцы, у якім цудатворны абраз захоўваецца і цяпер.

Манах Мікалай.

ЖЫРОВІЦКІ АБРАЗ МАЦІ БОЖАЙ

Адна з хрысціянскіх святынь на Беларусі Ушаноўваецца праваслаўнай і грэка-каталіцкай царквамі як цудатворны. Знаходзіцца ў Жыровіцкім Свята-Успенскім мужчынскім манастыры. Абраз — авал з яшмы, на адным баку якога рэльефная выява Маці Божай тыпу Замілавання з дзіцем на правай руцэ. Паводле «Гісторыі...» Ф.Баравіка (Вільня, 1622; 1628), святыня з'явілася пастушкам у лесе на грушы-дзічцы ў 2-й палове XV ст., калі дзяржаўцам Жыровіч быў А.Солтан. У пачатку XVIII ст. І.Нардзі вызначыў дату падзеі 1470 г., якая афіцыйна прынята і зараз. П.М.Жуковіч лічыў больш верагоднымі 1493—1495 гг. Шырокая вядомасць абразу як цудатворнага пачалася з пачатку XVII ст. Абраз набыў славу шмат-

лікімі цудоўнымі выявамі, да яго звярталіся людзі з розных **Жыровіцкім святам** т.л. магнаты Войны, Палубенскія, Радзівілы, Сапегі. У 1644 г. кароль Рэчы Паспалітай Уладзіслаў IV з каралевай былі 2 дні ў Жыровічах на набажэнстве ў гонар абразу, пакланіцца абразу прыязджалі Ян Казімір перад паходам на Б.Хмяльніцкага ў час антыфеадальнай вайны 1648 — 1651 гг. і Ян III Сабескі ў 1683 г. перад бітвай пад Венай, у XVIII ст. — Аўгуст II і Станіслаў Аўгуст Панятоўскі. 9.9.1730 г. у прысутнасці 38 тыс. чалавек адбылося ўрачыстае каранаванне абразу. Прывезеныя з Рыма кароны ўсклаў уніяцкі мітра-паліт кіеўскі і галіцкі Афанасій Шаптыцкі. Тады быў зроблены дарагі абклад, кароны аздаблены каштоўнымі камянямі, якія падаравала Ганна Сангушка (па мужу Радзівіл). У 1660 г. абраз вывозілі ў Быценскі кляштар базыльян, у 1915 г. — у Маскву, адкуль ён вярнуўся без большасці аздаб. з яго шматразова рабіліся жывапісныя копіі на дошках і палатне; выконваліся гравюры, найбольш вядомая Л.Тарасевіча (1682) па малюнку П.Бацэвіча. Пашкоджаны пажарам, верагодна, у 1-й палове XVI ст. Свята абразу адзначаецца 7 (20) мая.

Аляксандр Ярашэвіч.

Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Мн., 1996. Т. 3. С. 384.

ЖЫРОВІЦКІ СВЯТА-УСПЕНСКІ МУЖЧЫНСКІ МАНАСТЫР

Заснаваны ў XVI ст. у в. Жыровічы. Сваім узнікненнем абавязаны Жыровіцкаму абразу Маці Божай, які, паводле легенды, з'явіўся ў 1470 г. На месцы яго з'яўлення ўласнік (ці дзяржаўца) Жыровіч падскарбі літоўскі А.Солтан пабудаваў праваслаўную царкву (драўляную), а каля 1560 г. адзін з яго нашчадкаў пачаў будаваць мураваную царкву. У 1587 г. упершыню ўпамінаецца мужчынскі манастыр. У 1609 г. ён перайшоў да уніяцкай царквы, з 1613 г. належаў ордэну базыльян (фундатары Ян (Іван) Мялешка і Даніла Солтан). 29.10.1613 г. Мялешка даў першую даравальную граматы, а ў 1618 г. аддаў манастыру сваю частку Жыровіч, у 1616 г. канцлер ВКЛ Л.Сапега падараваў яму «шматворнай зямлі», карчму ў Шылавічах і звон

Від на Жыровічы. 3 гравюры XVIII ст.

для царквы. У 1667 г. кароль Рэчы Паспалітай Ян Казімір аддаў манастыру вёскі Баравікі і Була. Першым ігуменам ва уні-яцкі перыяд быў І.Кунцэвіч, тут адбываліся кангрэгацыі базыльян (1629, 1658, 1659, 1661, 1675, 1679, 1694). З 1636г. набажэнства праходзіла па лацінскім і грэчаскім абрадах. Пры манастыры існавала школа для свецкіх асоб. Не пазней як у 1709 г. дзейнічалі ніжэйшая і філасофская школы, якія Адукацыйнай камісіяй ператвораны ў павятовае 3-класнае вучылішча (у пачатку XIX ст. вывучалі польскую, лацінскую, французскую і рускую мовы, трыганаметрыю, алгебру, хімію, права і інш.). Архітэктурны ансамбль манастыра склаўся ў XVII—XVIII ст. Уключае 3 храмы, званыцу, будынак семінарыі, жылы корпус, трапезную, бальніцу, шэраг гаспадарчых пабудов. Галоўны Успенскі сабор пачалі будаваць у 1629 г., работы (ці рамонт) працягваліся да 1670—1680 гг. Яўленская царква (на месцы другога з'яўлення абраза пасля пажару) змуравана ў 1672 г. (паводле іншых звестак — у 1769). Крыжаўзвіжанская царква пабудавана ў 1769 г. і размялявана мастаком Шашалевічам. У 1828 г. Успенскаму сабору нададзены рысы класіцызму, насупраць увахода праз вуліцу пабудавана царква-званіца. У пачатку XIX ст. манастыру належалі фальваркі Боцькавічы, Яцукі, частка в. Квасевічы і палавіна в. Ахонава (усяго мужчынскіх душ 376). У Жыровічах манастыр меў 19 валок 12 маргоў зямлі, утрымліваў шпіталь на 10 чалавек. У 1810—1928 гг. тут месцілася рэзідэнцыя Брэсцкай уніяцкай епархіі, у 1828 — 1839 гг. — Літоўскай уніяцкай епархіі. У манастыры меўся аркестр

(у 1821 было 2 фартэпіяна, 11 скрыпак, 5 трубаў, басэты і інш.). У 1828 г. на аснове павятовага вучылішча заснавана уніяцкая духоўная семінарыя. У гэты перыяд намагааннямі архіепіскапа Іосіфа (Сямашкі) у манастыры ў нетрах уніі аднаўлялася праваслаўнае богаслужэнне, адбывалася знаёмства з праваслаўным веравучэннем па першакрыніцах. Пасля скасавання Брэсцкай уніі 1596 г. манастыр зноў стаў праваслаўным. У 1842 г. усе яго зямельныя ўладанні адышлі ў казну, пакінуты 342 дзесяціны («Жыровіцкая ферма»), манастыр залічаны да 2-га класа. Да 1845 г. тут часова знаходзілася епіскапская кафедра Літоўскай праваслаўнай епархіі і ператвораная ў праваслаўную Літоўскай духоўная семінарыя. З 1-й паловы XIX ст. да 1915 г. існавала Жыровіцкае духоўнае вучылішча. У манастыры была вялікая бібліятэка з рэдкімі рукапісамі (у т.л. Жыровіцкае евангелле) і архіў. У 1845 г. частка іх адпраўлена ў Вільню, у сярэдзіне XIX ст. калекцыю дакументаў, манускрыптаў і стадрэкаў вывез у Пецярбург П.Дабрахоў, шмат кніг і інш. каштоўнасцей эвакуіраваны ў 1-ю сусветную вайну. З пачатку 1960-х гадоў да канца 1980-х гадоў на тэрыторыі манастыра жылі насельніцы закрытых жаночых манастыроў Гродзенскага Раства Багародзіцы і Полацкага Спаса-Ефрасіннеўскага. У 1989 г. адноўлена дзейнасць Мінскай духоўнай семінарыі. У 1994 г. у манастыры знаходзілася 30 насельнікаў. Узначальвае манастыр намеснік у саны архімандрыта.

Аляксандр Ярашэвіч.

Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Мн., 1996. Т. 3. С. 383.

ЖЫРОВІЦКАЕ ЕВАНГЕЛЛЕ

Беларускі рукапісны помнік XV ст. Да сярэдзіны XIX ст. захоўвалася ва Успенскім саборы ў Жыровічах. Цяпер — у Навуковай бібліятэцы АН Літвы. На 376 — 377-м аркушах па-беларуску зроблены надпіс — фундушавы запіс канцлера Вялікага княства Літоўскага Льва Сапегі (адсюль другая назва рукапісу — «Евангелле Сапегі»), Помнік пісаны ўставам на 404 аркушах. Багата аздоблены застаўкамі,

мініяцюрамі з выявамі евангелістаў, шматлікімі ініцыяламі. **Жыровіцкія аб'явы**

шырокімі залачонамі рамкамі, арнаментаванымі геаметрычным і расліннымі ўзорамі. Даследчыкі знаходзяць, што ў выкананні мініяцюр адчуваецца сувязь з візантыйскай мастацкай традыцыяй. Малюнак вызначаецца пластычнасцю, выразнай індывідуалізацыяй твараў, мажорным каларытам (кадміева-чырвоныя, сінія, зялёныя і вохрыста-залацістыя фарбы).

Дакументы сведчаць

ЗАГАД ЖЫГІМОНТА І СЛОНІМСКАМУ СТАРОСТУ ПАНУ Я.М.РАДЗІВІЛУ АБ ПЕРАДАЧЫ («У ВЯЗАНЬ») М.МЯЛЁШКАВІЧУ ПАДАРАВАННЫХ ЯМУ ЗЯМЕЛЬ У СЛОНІМСКІМ ПАВЕЦЕ

10 лютага 1516 г.

Жигимонт, Божью милостью король польский, великий князь литовский, русский, княже пруский, жомойтский и иных.

Маршалку земскому, державци слонимскому пану Яну Николаевичу Радивилевичу.

Бил нам чолом дворянин наш Мартин Мелешкович и просил в нас дву земель пустых в Слонимском поведе на имя Николаевщины а Степановщины, который земли держал Федько Довкшевич. А поведал нам, што ж дей тыи земли пусты лежать, а службы нам с них нет.

Ино естли будеть так, как он нам поведал, мы ему тыи две земли пустыи дали.

И твоя бы милость ему в то казал увязанье дата.

Писан в Перевальце, февраль, 10 день, индикт 4.

Приказ подчасного, старосты городенского пана Юрья Николаевича.

Российская гистарычная бібліятэка. СПб., 1903. Т. 20. С. 303 — 306.

ЗАГАД СЛОНІМСКАГА СТАРОСТЫ Я.М.РАДЗІВІЛА СВАЙМУ СЛОНІМСКАМУ НАМЕСНІКУ ІВАШКУ АБ ПЕРАДАЧЫ ЗЯМЕЛЬ М.МЯЛЁШКАВІЧУ

14 лютага 1516 г.

От Яна Николаевича, маршалка земского, державцы Слонимского.

Намеснику нашему слонимскому Ивашку.

Тых часов господарь король его милость писал до мене. Што ж его милость дворянину своему пану Мартину Мелешковичу дал две земли пустовских в Слонимском повете на имя Николаевщину а Степановщину, который земли держал Федько Довкшевич.

И писал его милость, абых ему в тыи земли увязанье дал.

Прото ж штобы еси в тыи две земли пустовских, в Николаевщину а в Степановщину, который земли Федька Довкшевич держал, его ввязал подлуг данины-листу господарьского.

Писан в Крынках, февраль, 14 день, индикт 4.

Российская гистарычная бібліятэка. СПб., 1903. Т. 20. С. 306.

ЗАШС АБ УВЯДЗЕННІ І ПАЧАТКУ ДЗЕЙНАСЦІ СЛОНІМСКАГА ЗЕМСКАГА СУДА

21 лістапада 1555 г.

Лета Божьего нароженья 1555, месеца ноября, 21 дня. Права земский ест ся почали справовати в повете Слонимском за шчасливого панованья наяснейшого Жигимонта Августа, Божью милостью короля польского, великого князя литовского, руского, княжата пруского, жомойтского, мазовецкого и иных, правдивого отчича и дедича, пана нашего милостивого.

З ласки объясненной а з милосердия его королевская милость господарь а пан наш милостивый король Жигимонт Август, будучи паном нам светобливым, хрестиянским а дедичным, тому панству своему великому князству Литовскому модным и пильным оборонцою и милосником розмноженья пожитку речи посполитое, нам всем, подданным, тубыльцом а

обывателем князьства Велікаго Літоўскаго, ласку свою гасподарскую okazaць і учиніць ест рачіл. А то хотячы яго мілосьць гасподарь а пан наш мілостивый зверхности свое гас- подарское усмерыць противность и непокой наш домовый и размножаючи пожиток земский Велікаго князьства Літоўскаго, а заховываючи в тутошнем панстве своем отчизном справедливость и покой вечный, теж досыть чинети стану своему гасподарскому, боронить, чини, милуе и чинити его кролевская милость юж росказал моцне словом своим гасподарь- ским, яко пан хрестиянский, щодробливе справедливость святую на вси стороны давать, узы- чать и, водлуг Пана Бога, хто бы с подданных тутошнего панства отчизного его королевское милости Велікаго князьства літоўскаго хотел и потребовал, кождому вшелякему стану на кождый час не забороняючи, ани проволокаючи, иж кождому справедливости ест потреба, ее привлащать, не взычаючи, ани будучи при одной стороне, ани бракуючи персунами.

Што ся все постановило за доброю радою из милости панов рад тутошнего панства князьства Велікаго Літоўскаго и за призволением а узычением его милости пана воеводы Троцкого, а знать з немнейшою зычливою милостью самой особе его королевской милости, яко милуючи пана своего отчизного и зычючи его королевской милости пану своему продкем, на часы прышлыи, душного збавенья и потом незнищенья, але размноженья славы и пожит- ку его кролевской милости самому и отчизне его милости, тому панству Велікому князь- ству Літоўскаму и нам всем, в том панстве его милости мешкающим.

Видечи его милость тому панству речь быть потребную, отступил пожитку своего, звла- ща с стороны вряду своего воеводства Троцкого, тен хрестиянский, справедливый а цнотли- вый пан его милость, пан Николай Юрьевич Радивил, воевода Троцкий, не паметаючи на пожиток свой и юж праве хотячи, абы была кождому заровно отворона справедливость, теж покой земский иж бы был захован з размноженьем добра панству тому, ест его королевской милости на тое пылье радил и сам его милость с приржоной доброты своей на то позволите рачил. На которую раду его милости, дознавши, яко зычливую и побожную, его кролевская милость гасподарь а пан наш милостивый, с прихиленьем ласки своее гасподарское ку нам, подданным своим, ест на то з ласки своее гасподарское призволити рачил и, тому досыть чинечи, справедливость утеляючи и розмножаючи панству тому, с стороны своей гасподарское его кролевская милость гасподарь а пан наш милостивый ест нам в повет Слонимский ку розезнанью справедливости з рамени своего гасподарского судьи дать рачил пана Яна Викторына з Гедройть, державцу скидельского и Мостовского, а пана Николая Павловича Юндилы и ку ним придал писарем земским пана Иханила Лаврыновича Соколовского, хоружого того ж повету, не обчих, але в том повете оселых.

Который судьи и писарь, досыть чинечи уставе Божей и росказанью его королевское милости, теж хотячи, абы правда час а местце мела, розмножаючи речь посполитую а пожиток земский, с порадую шляхт, явне на то з росказанья его королевское милости зебранными до Слонима на час и день зложоный, то ест ноябра двадцеть первого дня, в четверг, постановили и зложили от того дня четверга роки судовый первый по святе пришло, по Божьем нароженьи, в чотырех неделях в среду. И тыи роки судовый вже ся, дали Бог, печати с помощью Божьею мают в року нароженья Божего 1556, месеца генвара, 22 дня.

И на тот час, водлуг potrzeby и обычаю права хрестиянского, установили двух возных Николая Горского з Белое а Станислава Ихайловича Радивилова, в том же повете Слонимском оселых. Который возный в костеле закону рымского в Слониме перед судьями и писарем и перед шляхтою явне присягу на том учинили. Иж где-кольве были бы посланы с права або бу дуть взяты на вшелякие sprawy земский так и на реч рухомую, и што будут видеть и слышать, то перед правом земским, и где бы была того потреба, справедливие созна- вати мают, не чинечи фольги никому водлуг Бога и чети своее.

Што ся теж дотыче доходу судьям, писару и возным. То ся так заховати маеть: судьям пересуду от звычайу давного — по половине, то ест от копы грошей — тры гроши, а от пре- зыску десяти грошей — полгроша. Писару от позвов двух на речь одну — два гроша, от записанья до книг — по грошу, от выпису с книг — по шести грошей, за лист заручный о здоровье и опосле права — чотыри гроши, за лист упоминальный — два гроши.

Возным устава маеть быта. В какой-кольве справе судебной земской буде возный с права послан або от кого буде взят, на кождую милую маеть дан ему быта один грош; от огледанья ран шляхетских кровавых и синих — два гроши, от хлопских и мещанских, якии-кольве раны, — по грошу; от забитого хлопа або мещанина — по тры гроши. А естли мещанин радою местским был, где права мают местский свои, яко от шляхты мает быта брано. От присяги

каждое, где будет возный доглядати, мает ему быти дано два гроши. От шляхтича забитого — по шести грошей.

Акты Віленскай камісіі. Вільня, 1895. Т. 22. С. 1—3.

Дакументы сведчаць

ЛІСТ А.Д.СВИТЫ АБ ПРОДАЖИ ЧАСТКІ МАЁНТКА ТУШАВІЧЫ Б.МІТКЕВІЧУ ЗА 50 КОП ГРОШАЎ

4 снежня 1555 г.

«Я, Андрей Давидович Свита, явно чиню и сознавам тым моим листом каждому доброму, кому буде потреб того ведати.

Што ж не маючи слушного вихованья на части именечка моего в Тушевичах, а маючи волно мешкати на Волыни, продал есми часть именьячка моего Тушевицкого, которую мам у вод деле от брата моего старшого Дементия Свиты, брату моему пану Богушу Миткевичу, подстаростему слонимскому, навечность, зо всем на все, з людьми, з землею дворною, с польми, с сеножатыми, з гаи, з дубровами, з огородами, з поплавы, с ставом, з млыном и з его вымелки и зо всем на все, яко ся тая часть моя в Тушевичах сама в себе маеть, за пятьдесят коп грошей литовских. И як даст Бог сам до его милости з Волыни приеду, тогда мает его милость мне дати сорок коп грошей литовских, а я вже мам доконалое постановенье з его милостью учинити и лист навечность на тую часть мою мам на тот же час его милости дати.

На то есми его милости дал мой лист з моею печатью и з мое руки власное писаньем.

А для лепшого сведомя и твердости сего моего листу просил есми о печати маршалка пана воеводы его милости новгородского пана Ивана Евтика, а писара его ж милости пана Богдана Шостовицкого. Их милость на прозьбу мою учинили, печати свои приложили к тому моему листу.

Писан у Вильни лета Божьего нароченья 1555, месеца декабря, 4 день».

Акты Віленскай камісіі. Вільня, 1895. Т. 22. С. 22.

ЛІСТ Д.Д.СВИТЫ АБ ПРОДАЖИ ЧАСТКІ МАЁНТКА ТУШАВІЧЫ Б.МІТКЕВІЧУ ЗА 80 КОП ГРОШАЎ

23 лютага 1556 г.

«Я, Дементей Давидович Свита, визнаваю сам на себе тым моим листом, кому будет потреб того дела ведати, або чтучи слышати, нинешним и напотом будучим.

Иж которое именье мели есмо з братом моим Андреем отчизное а дедизное, в повете Слонимском, в Тушевичах, еще недельное. А так, обачивши пильную потребу свою з великого недостатку своего, не маючи можности, чим бых мог службу земскую заступовати так, як иншии земляне господарьскии, ни з жадного примушенья, одно сам по своей воли доброй, для тых причин продал есми половицу того именья в Тушевичах, часть свою, брату и крив- ному моему пану Богушу Миткевичу, подстаростему слонимскому, бобровничему господарь- скому, як з двором и з будованьем дворным, з селищи, з огородами, з навозы, з пашнею дворною, з людьми, з их службами и з землями, з гаи, з лесы, з дубровами, з сеножатыми, с польми, з озеры, з реками, з ставы, з млыны и з их вымелки, з ловы зверынными и птишими и зо всем на все так, яко ся тая половина того именья, часть моя сама в себе, в границах и в широкостях своих мает, ничего на себе не оставуючи, обель вечно, никому непорушно его милости самому, жоне, детем и потомком их милости за осмдесят коп грошей личбы литовское, личечи в грош по десяти пенязей белых. Бо тыи земли и поля того то именья моего в Тушевичах суть суместныи, обмежу з землями и польми пана Богушовыми и на инших месцах.

И волен будет пан Богуш тую половицу мою именья в Тушевичах, а куплю свою, продати, даровати, променити, записати и в суме пенязей заставити и, куды хотя, ку своему ужиточ- ному обернута. А я сам, а хотя бы потом жону и дети мел, и теж брат мой Андрей Свита або иншии кривныи мои ничим в продажу мою в Тушевичах и в пана Богуша з моцы выймо- вати не маем.

Пак ли бы хто хотел в тую продажу мою уступоватися и в пана Богуша поискивати, тогда я маю тую продажу мою его милости очищати.

Яко ж я, Дементей Свита, пришедши очевисте перед его милость пана Яна Викторына, судью земского повету Слонимского, державцу скидельского и мостовского, а перед пана Михаила Соколовского, хоружего и писара земского повету Слонимского, то их милости оповедал.

И для лепшое твердости того листа моего просил есми о приложенъе печатей их милости пана Яна Викторына а пана Михаила Соколовского, а при их милости пана Матыся Ивановского — войта места Слонимского. И их милость на мою прозьбу рачили учинити, печати свои приложили к сему моему листу. Где я теж и свою печать приложил и власною рукою своею писал.

Писан в Слониме под лето Божьего нароженья 1556, месяца февраля, 23 день».

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. С. 31.

**Ю.СІ Б.ШАСТАВІЦКАГА, ЯКІ ПЕРАДАВАЎ ВА ЁЛАДАННЕ У.С.ЗАБАЛОЦКАМУ
ГАСПАДАРСКІ МАЁЊТАК ДЗЕРАЎНАЯ
І ПАЦВЯРДЖАЎ М.І.САКАЛОЎСКАМУ ЯГО ПРАВА КАРЫСТАЊНЯ ПУШЧАЙ ЗА РАКОЙ
ІСАРОКА**

10 мая 1556 г.

«Я, Богдан Шостовицкий, признаю. И жгда мне господарь его милость рачил послать увязовать пана Володимера Семеновича Заболоцкого в имение Деревенское под Слонимом, которое господарь его милость дал ему у вотчины. На тот час за рассказаньем его милости пана Ивана Горностая, воеводы новгородского, маршалка дворного, подскарбего земского, старосты Слонимского, были при нем врядники его милости пан Богуш Миткевич, подстаростий слонимский, а пан Ондрей Гришкевич, врядник молчадский, а пан Миколай Горский, возный поветовый слонимский.

А так мне, будучи в Деревной, колим объезжал земли и пушу за Исорокою около Блошное ку Высокому Ляду, аж по Добрую речку, приехал ку мне хоружий и писарь слонимский пан Михайло Лаврынович Соколовский з земляны дому Гаштолтович, оповедал и чинил припоминанье. И ж дей в тую пушу за Исорокою мы звечистые уходы маем и водность вранья дерева всякого на будованье и драниц дранья, так теж дерево бортное и сеножати в той пуши за Исорокою везде спольне, яко з лушневцы, с полончаны и з деревляны, з высоко чаны, з вишовляны и з меховляны маем. Где тогож часу на том же местцы врядник лушневский князя Коширского, который теж был врядником от пана Матея Охмистровича на Деревной, теж и пан Войтех Згличевский, который также от панее Матеевое Охмистровича паней Катерины держал тот двор Деревенский, так бояре и мужики лушневские, полончские, блошняне и вси высочане, вишовляне, меховляне, бояре господарские молчадские и бояре того двора деревенские и мужики пана Володимеровы однастальне вси явне признавали и поведали.

И ж дей есть правда. Пан Михайло Соколовский, хоружий слонимский и тыи Панове земляне Гаштолтовича звечистый уход в тую пушу Заисороцкую аж по речку Добрую мают и есть. Сеножати и дерево бортное их в той пуши. И николи дей пану хоружому и тим землянам входу и бранья дерева на будованье всякое и драниц дранья за пана Матея и за продков его не воронено.

Пан Новицкий Тишкевич, врядовник лушневский тым же обычаем признавал вход, вольность дерева бранья на будованье в той пуши за Исорокою пану Михайлу Соколовскому. И ж есть вольно з давних часов.

И просил мене пан Михайло Соколовский, абых тое сознание тых врядников обапольных того имения Деревенского записал и для памяти под печатью моею на письми абых его милости дал.

Я, змовившись с тыми людьми добрыми а товариши своими, речь бачечи пристойную, а звлаще што есмо явне слышали от перших врядников того имения Деревенского еще за держанье отчизного пана того имения, который держали и явне посветчали — пан Новицкий и пан Згличевский, и от всих су сед обапольных, так теж и от самых бояр и мужиков деревенских, тое их явное сознание пану Михайлу Лаврыновичу Соколовскому, хоружому и писару повету Слонимского, далом на сем листе моем под печатью моею.

Которому листу моему и тыи товариши мои пан Богуш Миткевич, подстаростий слонимский, а пан Ондрей Гришкевич, врядник молчадский, а пан Миколай Горский, возный слонимский, печати свои посполу со мною суть приложили.

Писан на Деревной. Под лето Божьего нароженья 1556, мая, 10 день».

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. № 138.

27 мая 1560 г.

Месеца мая, 27 дня.

Оповедал мне, Лаврину Здитовскому, наместнику Слонимскому, боярин его милости пана Аврама Мелешка Станислав Луневский.

Иж дей з огорода моего овощового выкрадено ми с кореня высадков цыбульных греду 1, чесноку две греды. И на том же дей огороде вкрадено ми полотно тонкого кужельного локоть пятьдесят. Оповедал теж, иж дей поймал есми был на жите своем яловицу и быка подданого господарского войтовства Гуменицкого Сергея. Которую дей яловицу з хлева вкрадено, продравши у верху диру. И хотячи о тую шкоду свою копу збирать, просил мя о вижа.

Ям ему вижом дал слугу его милости пана моего Ивана Псарца.

Который, ездивши, сознал. Иж дей тот Луневский збирал копу о выкраденье огорода своего. На которой копе чинил опыт о тую шкоду свою, хто бы видел отколь чеснок, абы цыбулю носячи. То пак, стоячи на копе, сын подданого господарского Карпов сознал. Иж пасучи тому сыну Карпову волю на поли, принес дей до него чеснок и цыбулю сын подданого господарского лавника гуменицкого Михалка, на имя Микула, и дал ему оног чесноку и цыбули, а остаток до дому понес. Того пак не ведаст, от кого тот чеснок принес.

Яко ж и то сознавал, иж видел у огороде чесноку и греду цыбули вырваную а у в одрине диру подраную, которою поведил, иж тую яловицу вкрадено.

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1891. Т. 18. №11.

**РАШЭННЕ СЛОШМСКАГА СТАРОСТЫ Р.ВАЛОВІЧА
ПА СКАРЗЕ ГАСПАДАРСКАГА СЕЛЯНІНА ЯРУЦЦКАГА ВОЙТАЎСТВА А.ДАВЫДОВІЧА АБ
КРАДЗЯЖЫ ДВУХ КОНЕЙ**

18 чэрвеня 1560 г.

Месеца іюня, 18 дня.

Григорей Волович, маршалок господарский, староста Слонимский.

Жаловал подданный господарский войтовства Ярутицкого Андрос Давыдович. Иж дей вкрадено ми на день светого Николы прошлого двое коней. О которые копы две збирал, а на третью копу и Переволоцким людей заказал. То пак вси вышли, а Тимофей Усович на копу не вышел и, слышачи о той копе, сам втек прочь, а быдло все у войта Переволоцкого заставил.

Ждан на то поведил, иж дей есми четверо быдла в него пограбил за свои пенези за две копе грошей, але дей не вем, коли втек. А я его не выправовал.

Пыталом того Андроса, которого дня на копу заказывал? Он поведил, иж у четверг прошлый. А войт теж поведил, иж тое быдло того ж дня пограбил.

А так я, видечи то, иж ся то досыть значит, же, покуль на копу не заказано, был в дому, а послышавши о копе втек, а тот войт быдло в него побрал, мусел и ведать, яко втек. А коли бы ся в том не чу л винен, не втекал бы.

С тых причин сказалом войту того истца ставить за чотыри недели, а если не поставит, мает тую шкоду всю платить, которое меновано. Иж за свирепу дано 80 грошей, а за коня дей дано 80 грошей, за которого дей вже две копы грошей давали.

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1891. Т. 18. № 15.

**ЛІСТ ЖЫПМОНТА II АЎГУСТА СЛОНИМСКАМУ СТАРОСТУ Р.ВАЛОВІЧУ
І ГАСПАДАРСКАМУ ДВАРАНІНУ А.ЛЬГОЎСКАМУ АБ ТЫМ, ШТО ТРУПА СЛОНИМСКІХ
ГАСПАДАРСКІХ БАЯР ДАКАЗАЛА СВАЕ ШЛЯХЕЦТВА
І ТАМУ ВЫЗВАЛЕНА АД ПУТНАЙ СЛУЖБЫ**

6 сакавіка 1561 г.

«Жигимонт Август, Божью милостью король польский, великий князь литовский, русский, пруский, жомойтский, мазовецкий, ифлянский и иных.

Маршалку нашему, старосте Слонимскому пану Григорью Воловичу а дворенину нашему Андрею И льговскому.

Што первой сего жаловали нам бояре наши замку Слонимского Таврило Пацевич, а Се-шота Миткевич, Еско Гриневич, Онопрей Мацукевич, а Михно Мордасович, аТрохим Янович

а Яким Мохович о том. Иж бы И льговский, приворочаючи их ку службе путницкой, земли их на волоки померил и подданным нашим роздати хотел. А они дей перед тым службы пут- ницкое не служивали, одно дей ку службе земской военной коня с тых земель своих ставили. И на он час покладали перед нами лист дяди нашего Александра, а отца нашего Жигимонта, королей, великих князей их милости, писаные до державец слонимских. Которыми листы их его королевская милеть вызволити их рачили от службы тяглое, от хоженья в подводы и от даванья дякол, и велели им служити потому, яко будут деды и отцы их и они перед тым за великого князя Витовта и за их королевской милостью до войска нашего забраны были.

Мы, тое речи их здесь не кончечи, с тою справою отослали есмо их у войско до воеводы Троцкого, гетмана навыйшого Великого князьства Литовского, старосты мозырского, державцы лидского, белицкого и сомилышского пана Миколая Юрьевича Радивиля, росказавши им водле шляхецтва своего перед его милостью учинити. Ино хотя ж они там у войску некоторое брати своее, шляхтичов, перед паном воеводою ставити не могли, даючи причину, иж чертами войну служити повинни. Ведь же на он час хоружий Слонимский перед его милостью сознавал, иж они завжды службу военную служат.

А потом они ку выводу шляхецтва своего ставили перед его милостью трох светков, братью свою: Миколая Яновича, Трохима Кунцевича а Тереха Дашкевича. Который светки выводили, почому они им суть братьею кривною. Нижли, иж тыи светкове их на он час на том присеги водле Статуту не вчинили, для того есмо повторе их с тою справою до пана воеводы Троцкого отослали были ку учиненью досыть поступку правному.

Яко ж они зась перед его милостью ставили оных же трох светков: Миколая Яновича, Тереха Дашковича а Трохима Кунцевича. Тые светкове, першого свидетельства повторивши и поновивши, и присегу учинили на том. Иж тые бояре з роду своего есть шляхта, братьею их природною, которые пошли з одного роду с ними з Гануса. А в того Гануса были три сыны — Максим, Чорныш и Ян, и с тых сынов Ганусовых они вси розделилися и есть правдивою шляхтою от давних часов.

И яко ся тая справа перед паном воеводою Троцким точила, то его милость на выписе с книг справ своих достаточно ознймить рачил, казавши с тою справою их на вырок наш гос- подарский отослати. Которое справы прослухавши, дознали есмо, же они шляхецтво свое слушне водле Статуту вывели.

И гды ж они, выводечи шляхецтво свое, поступку правному во всем досыть учинили, приказуем тебе, пане Григорей, абы еси только на тых боярех, в сим нашим листе менованых, цыншов не правил, ку службе путницкой их не примушал.

А што ты, Ильговский, сам устне нам справу дал, иж еси земли их сорок волок вымерил, которых они тридцать и шесть волок приняли были, а чотыри волоки, от них непринятых, двум человеку тяглым еси отдал, и ты и тую землю их всю сполна сорок волок им отдай.

А нам ку службе военной сем коней збройно ставити и службу земскую заступовать и служить потому, яко и иншие бояре шляхта замку Слонимского.

Одно жебы ты, пане Григорей, и ты, пане Ильговский, обадва бы есте с пильностью того стерегли, абы оный, который не есть с них роду, и ими не озывалися и не закривалися и сего листа нашего на помоч себе не брали.

Писан у Вильни. Лета Божего нароженья тисеча пятьсот шестьдесят первого, месеца марта, шестого дня».

Акты Вгленской камііі. Вільна, 1895. Т. 22. № 646.

ПАСТАНОВА СЛОШМСКАГА ЗЕМСКАГА СУДА ПА СПРАВЕ АБ ЗЯМЕЛЬНЫМ КАНФЛІКЦЕ ПАМІЖ ГАСПАДАРСКІМІ ЗЯМЯНАМІ З МАЁЊТКАЎ РЭПНІЧЫ

11 чэрвеня 1565 г.

Во имя Пана Бога, аминь!

Року 1565, месеца июня, И дня.

Перед паны судьями, паном Михайловичем Соколовским а паном Потеем Ельцом, жаловали за позвы зямяне господарские з Репнич именем Гаврыло Пацевич, Андрей Анцухович, Пивко а Хведец Игнатовичи на боярына господарского Якима Миховича а на брата его Онанью Яцука Миховича.

Иж они держат часть земли нашей отчизной, а нам поступити не хочут. И на тую часть нашу принели мужика пана Веселовского Тимохвея Кобаковича.

Яким Михович и з братьею своею отпор на то чинили.

Иж мы земли их не держим, ани ей уживаем, одно свою властную, которая на нас пришла з делу, што нам росказал поделити пан Григорей Волович, маршалок господарьский, староста слонимский, за прозьбою всех нас.

Документы сведчаць

И выслал его милость подстаростего своего Слонимского пана Петра Ольховского. Который, выехавши до нас, и всех нас, братью, ровно поделил на сем частей, то есть на сем коней. Мне, Якиму, и з братью моею zostало на делу пять волок двадцать и чотыри морги на конь.

А гды нас пан Ольховский поделил, ехал до пана старосты. И мы все. И тот дел отказал пану старосте. Што мы все на то одностальне перед паном старостою позволили и на том перестали вечными часы.

Его милость пан староста дал нам на то дельчий рейстр под своею печатью, што з нас кому zostало держать вечно.

Где тот рейстр на праве положили. В котором описано порядком, што ся кому zostало з делу. И то есть, иж тому Якиму Миховичу и брату его Онаны, Яцку Миховичу, Тимохвею Кобаковичу, тым всем земли волок пять моргов двадцать и чотыры на конь.

И то пан староста вечно застановил.

А так, гды ж вже то было врядовне, и был тому вечный дел з уряду, и теперь водлуг того рейстру дельчого Якима Миховича и братью его, вышйпомененую, водлуг розсудку пана старостиного вечно их заставляем.

Мают они вечно держати и того вживати.

Тут же ставши, Тимохвей Кобакович справовал, иж я не естым подданным Веселовского, але еще дед мой и батько мой господару королю его милости служили и я сам. И на то ставил шапку до бояр репницких, хотечи с того справити и вывести, иж есть так добрый, яко и оны.

Гаврыло и Андрей Пивко, Хвеец Игнатовичи шапки не ставили и напротивку того ничего не хотели мовити.

А гды ж оны не хотели о то противку его мовити и шапки не ставили, а так мы Тимох- вея Кобаковича зашли правым и при почтивости его заставляем и напотом уже оны ку почтивости ему не мают мовити. *Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. № 278.*

ЗАЯВА СЛОНІМСКАГА СТАРОСТЫ Р.ВАЛОВІЧА АБ ПАРУШЭННІ МЕЖАЎ ГАСПАДАРСКІХ СЁЛ ВАРОНІЧЫ, ШЫНДЗЕЛЬНІКІ І ЯГАВІЧЫ МЯШЧАНАМІ І СЯЛЯНАМІ МАЁЎТКА АЗЯРНІЦА І.І.ГАРНАСТАЯ

9 ліпеня 1565 г.

Того ж месеца июля, 9 дня, в понеделок.

Присылал до книг земских слонимских его милость пан Григорей Волович, маршалок господарьский, староста слонимский, жалуючи и оповедаючи на подданных пана Ивана Горностая озерницких.

Иж оны, зоравши и зопсовавши стену, от ревизора господарьского пана Ондreja Ильков- ского положеную, заняли земли господарьской войтовства Конюшского села Ягович концы шести волок, на каждом шнуре по тры бочки, гвалтом в року шестьдесят четвертом поорали. Там же, тую ж стену зопсовавши, другого села войтовства Мижевицкого села Шиндельников, которые волоки тых двух сел зышлися концами того села Шиндельницкого, такеж поорали концы волок чотырох по три бочки. Всего в том местцы поорано концов волок десять, всего бочок земли тридцать. У другом местцу, тую ж стену сопсовавши, подданные и мешчане озер- ницкие подданных господарьских села Воронин поорали концы девяти волок трох шнуров по тры бочки, а у шести шнуров по две бочки. В том местцу земли бочок тридцать одна. То есть на обоих тых местцах земли поорали концы девятнадцати волок, всего бочок пятьдесят и одну. Которую ролью подданные господарские яко на властных своих волоках житом посеяли.

То пак не маючи на том досыть, в року сем шестьдесят пятом, месеца июля, сегого дня, подданные озерницкие гвалтом властное севбы подданных господарьских села Ягович на властном грунте господарьском, на пяти шнуров по три бочки, то есть на петнадцать бочок жита пожали. Которое жито подданные озерницкие до домов своих повозили до села Мыслова, Сев- руковичов. Яко ж вже дожинаючи того жита на той земли, застали подданные господарские множество людей озерницких, с которых взяли яко на властном грунте господарьском подданого озерницкого Дешка Сонцовича и з ним помочников его трех человек.

Яко ж я тое гвалтовное роскопанье границ и зопсованье стен и пожатье жита подданных господарьских возным поветовым Станиславом Михайловичем обводил и оповедал.

Где возный, ставши и до книг сознал. Иж видел гвалтовное роскопанье границ и зоп-сованье стен и пожатые жита подданных господарьских от подданных его милости пана Ивана Горностая озернических. Которые границы так ся в себе мают.

Граница волок села Яговицкого: на восток слонца концами до стены головное села Шиндельников. боком на полудень при стене села Лопуховского, концами на заход слонца до стены головное села Селевич, на полноч боком до стены села Слипанки. Тую стену боковую, што на полноч, подданные озернические сопсовали и земли шесть волок концы приняли по три бочки и поорали, всего бочок девять.

Граница волок Шиндельников: всех трех пол на восток слонца концами до стены головное села Воронин, на полудень боком до волок войта межевицкого, на заход другими концами до волок села Ягович и села Клевицкого, на полноч другим боком до стены головное села Слипанки. Тую стену што на полноч подданные озернические сопсовали и зорали и земли волок четырех концы по три бочки приняли, всего так земли бочок дванадцать.

Граница волок села Вороничского: на сход слонца концами до села Кокошок, боком на полу день до границы Залетелого, на заход концами до стены головное села Шиндельников, на полноч другим боком до границы озернической. Тую стену, што на полноч, сопсовали. Волок девять приняли у трех шнуров по три бочки, а в шести шнуров по две бочки. Всего там бочок тридцать одна.

Тых всех трех сел, всей земли бочок пятьдесят и одна на волоках девятнадцать.

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. № 306.

**СКАРГА ГАСПАДАРСКАГА БАЯРЫНА Л.ІВАНОВІЧА З МІХАВА
НА МІХАЎСКІХ ГАСПАДАРСКІХ БАЯР ІВАНА І СЦЯПАНА БАГДАНОВІЧАЎ**

11 мая 1566 г.

Того ж месеца мая, И дня, в су боту.

Присылал до книг земских слонимских боярин господарьский повету Слонимского з Михова Лен Иванович сына своего Митка, жалуючи и оповедаючи на бояр господарьских повету Слонимского з Михова ж на имя на Ивана а Степана Богдановичов о том.

Иж тепер недавно минуло часу, в року сем шестьдесят шостом, месеца мая, девятого дня, у четверг, будучи отцу моему и з сыном своим, а братом моим Олешком у Высоцку, на ярморку, о Миколке светом. То пак тыи братья Иван а Степан Богдановичи, пришедши на беседу, умыслне до корчмита пана Михайла Соколовского, судьи Слонимского, на имя до Мар-тинца, брата моего Олешка невинные збили и зранили.

Где ж отец мой Лен Иванович того ж часу ишол с тым сыном своим, а братом моим вышей помененым до возного поветового Васька Коревича, хотячи на нем раны оказати. Якож они, еще мало на том маючи, што там на беседе на ярморку били, але еще, догонивши их на добровольной дорозе, против Тишкевич, на улицы, отца моего Лёня весполок и з сыном его, а брата моего Олешка позбивали и поранили. И при том збитью их немалые ся шкоды им стали. То есть у в отца моего Лёня три копы грошей готовых з мошною с пазухи згнуло, а в брата моего Олешка шапка черленая з головы згнула.

Где-ж тое збитие и зранение свое возному поветовому Ваську Коревичу тогож дня оповедали.

Возный Васька, ставши, и до книг сознал. Иж видел на Лёню Ивановичу рану у голове кривавую битую шкодливую, на руке левой кривавые две битые, а на хрибте синевые кием битые раны, весь хрибет збит. А на сыну его Олешку раны видел в голове кривавую тятую, шкодливую. И повелит передо мною тот же Лен, иж дей при том збитью згнуло ему грошей готовых коп три з мошною, а в сына его Олешка шапка. То мне оповедали.

Которое оповеданье Лёня Ивановича и сына его Олешка, а сознание возного Васька Коревича до книг земских есть записано.

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. № 434.

**З ВЫПИСАЎ З ГРОДСКІХ КНІГ ПА СПРАВЕ АБ РАЗДЗЕЛЕ МАЎНТКАЎ ДЗЕВЯТКАВІЧЫ І
ІНШЫХ ПАМІЖ ПАНАМІ В.А. І Ф.А.МЯЛІШКАМІ Ў СЛОНІМСКІМ ГРОДСКІМ СУДЗЕ АД 16
ЛІПЕНЯ 1569 Г. І СЛОНІМСКІМ ЗЕМСКІМ СУДЗЕ АД 12 КАСТРЫЧНІКА 1569 Г.**

Октябрь, 12 дня.

Передо мною, Михайлом Соколовским — судьей, Потеем Ельцом — подсудком, врядни-ками земскими повету Слонимского, на роках судовых, на светый Михал святы римского,

ставши врядничок пана Василя Олехновича Мелешка девятковский Иван Денисович именем пана своего оповедал и выпис з гроду показовал оповеданья пана Федора Олехновича Мелешка. Иж во вшеляких ростырках меж собою угоду принели и дел слушный меж собою в именях своих учинили. О чом есть ширей и достаточней на выписе гродском описано и доложено. Который выпис за прозьбою его перед нами был читан и так се в себе маеть.

•«Выпис с книг гродских замку господарьского Слонимского. Лета Божего нароженья тисеча пятьсот шестьдесят девятого, месеца июля, шестнадцатого дня.

Ставши очивисто на вряде господарьском замку его королевской милости Слонимского передо мною Офанасом Гавриловичом, подстаростим Слонимским, пан Василей Олехнович Мелешко, пан Федор Олехнович Мелешко вызнали до книг гродских слонимских тыми словы. Што ж дей который зайстя и ростырки меж нами з obu сторон были, а наибольшей около разделенья наконец именей наших отчизных литовских и волынских, иж не были именья наши розделенем нашим до конца розделены, то есть именье Девятковичи в повете Слонимском, именье Богдановское в повете Городенском, именья волынские Микуличи и Березовичи. О што ся и позвы до суду земского позвали были, а потом, не допущаючи того до суду, дали есмо то на розознанье приятельское, то есть з руки моей, Василя Мелешка, пан Федор Иванович Кунцевич, хоружый повету Городенского, а пан Артем Михайлович Мелешко, а з руки моей, Федора Мелешка, пан Миколай Юндил, а пан Абрам Данилевич Мелешко. О што все тые приятели наши еднальным обычаем меж ними нашли и наконец постановили, поправуючи першого делу нашего, то все мы вечно водле постановенья, знайденья их и водле обовязку и зарук, в листах их еднальных описанных, держати маем, не отступуючи ни в чом листов наших перших дельчих. На што нам тые приятели наши листы свои еднальныи дельчие на обе стороне дали. Што ширей и достаточней в листех их описано есть. Который листы на вряде передо мною были читаны и за прозьбою их до книг есть уписаны. И так се в себе слово от слова мають.

«Мы, судьи полюбовные, з обудвух сторон обранни, Федор Иванович Кунцевич хоружый повету Городенского, Артемей Михайлович Мелешко, взятые з руки пана Василя Олехновича Мелешка, Миколай Юндил, Аврам Данилевич Мелешко, взятые з руки пана Федора Олехновича Мелешка, в кривдах и застях их з obu сторон, а наибольшей около роз- деленья именей их отчизных литовских и волынских, то есть именья Девятковичи в повете Слонимском, именье Богдановское в повете Городенском, именья волынские Микуличи и Березовичи. И што ся были и позвы до суду земского повету Слонимского позвали, хотечи, обыхмо меж ними так правне, яко и угодливым обычаем знашли и тот дел, который они первой того через листы свои записныи в ыменью Девятковичи, в ыменью волынском учинили, тот дел поправили и вмоцнили. А што ся меж ними не доконало, обыхмо того докончили и розделили. Так теж о речи рухомыи, скарбы, золото, серебро зброи, цына, медь и увесь спрат домовый, о челядь дворную невольную, так и о быдло, яко стадо овсерепье, што по смерти матки их и от стрия их небожчика пана Михайла Мелешка до рук пана Василя Олехновича Мелешка было пришло. А то все обыхмо меж ними так правным, яко и угодливым обычаем розознали и вмоцнили, а они, о то давшися нам з obu сторон в моц и в компромис, што быхмо меж ними нашли, вечно держати и ничим того не взрушиваючи подвезалисе. Яко ж мы, судьи и дельче, вышей поменены, з ободву сторон обраные, меж собою згодившися яко о дел всих имен, так о вси скарбы и речи рухомые отца их и о вси зайстя, который се меж нами деели, приятельским обычаем постановили и вмоцнили. О што каждую речь меновите а достаточне нижей в том листе нашем описано есть.

Напрод, што ся дотычет именья их Девятковского и Микулич. Ино иж они первой того по двакрыть, взявши приятелей, меж собою розделили люди, бояре и листы записными се описали. С которых гды есмо достаточней вырозумели, а ку тому и взявши ведомость, што они заровно людьми, бояры, пустовщинами меж собою дел учинили. Тогды мы тыи листы их записныи дельчие, так и тот дел, первой того чиненый, при моцы заховали. Мають они тот дел меж собою моцне а вечно держати у в отчизну так в ыменью Девяткович, яко теж в ыменью волынском, селми розобраные. То есть село Микуличи зо всими грунтами и пожитками и з их властностями тогды зостало при пану Василю Олехновичу Мелешку. А село Березовичи зо всим, яко се в себе маеть, з людьми, зо всими кгрунтами, пожитками и з их властностями тогды зостало при пану Федору Олехновичу Мелешку вечно. А што теж именье Богдановское в повете Городенском, которое, иж было заведено в суме пенезей,

и ачкольвек пан Федор описался листом пану Василью брату, што мели приятели их межи ними розознати, абы пан Федор половиною, або которою частью суму пенезей выкупити приложился. Ино з угоды и найденья нашего промежи них застановили. Што пан Федор не будет повинен некоторое суммы пенезей дать, ани платить, але добровольне маеть часть, половицу того имения Богдановского, на него прислухающую, взятъ и выделить в року теперешнем шестьдесят девятом, скоро, гды збожье с поль знято будет. На што пан Василей сам добровольне позволил и то выполнити подвезался.

А што первой того они, межи собою становечи дел имения волынского Микулич и Бе-резович, описался в листех своих записных, што в ыменью Микуличах три дворища земли збывает, нижли у Березовичах, и в тых же листех своих то поменили, што около тых трох дворищ мели, то приятели их розознати, абы пан Василей пану Федору той злишок земли сумою пенезей заплатил и отдал. Ино обачивши есмо то, што в тых имениях волынских дел межи ними разобранем сел слухный а без кривды застановился, на который они тепер держати вечно зезволили. А мы теж з угоды и вынайденья нашего тот дел вечно межи ними держати умоцнили.

А о тьи три дворища так есмо промеж их знашли. Гдыж пан Федор заплаतो денежною за половицу тых трох дворищ, то есть половица, полтора дворища дорого их собе щацо-вал, тогда есмо з угоды промежку их так вынашли. Што пан Василей пану Федору полтора дворища земли в селе Микуличох поступит и выделит. А иж пан Федор потребовал того, абы пашни дворное и в одном местцу тепер было грунту земли ему поступлено за полтора дворища, одно не могли есмо ведати широкости земли тых дворищ, якобы много земли пану Федору за тую полтора дворища мело быть подано, але ажбы там на грунт выехавши пану Федору выделено и подано было. На том есмо застановили, и сами межи собою зез-волившися, обрали собе з абусторон приятелей своих, то есть пан Василей взял пана Мико-лая Дубровского, а пан Федор з руки своее — пана Василья Гулевича, тых приятелей своих обранных на тот кгрунт земли трох дворищ вывести подвезались. Которые приятели их с тых трох половицу земли полтора дворища пану Федору у дел вечный выделить и подать мают. А с которых дворищ пану Федору маеть были подано, то они межи собою поменивши и меновите тьи дворища до того листу нашего уписали. То есть: першее дворище Ка-цовщина, другое дворище Сидоровщина, третее дворище Иевковщина. И вже не инших дворищ, только тых, меновите тые приятели их, на грунт тых трох дворищ помененых выехавши, полтора дворища пану Федору выделити мають. Яко ж и рок межи собою принели: перед Великоднем, свята тепер пришлого, которое будет в року придучом семдесятом за две недели. А где бы они тых приятелей своих на тот рок звести не могли, тогда на их месте которых инших приятелей способивши, мают о розделенье тых дворищ dokonчити водле постановенья нашего и обовязку их.

А што с першого делу и записов их постановено о будованье в ыменью Девятковичах. Ино иж старый двор в ыменью Девятковичах зостал пану Василью, а пан Василей пану Федору двор будовати подвезался, который будовати почал. Ино иж еще пан Василей того двора пану Федору не будовал был. Тогда так есми межи ними знашли. Што маеть пан Василей постановите и збудовати у дворе его над пивнищою свирен, вывезши дерево новое на три сажни и локтя. А ку тому еще пан Василей в том же дворе его бровар и лазню поставить мает. Што пан Василей учините и выполнити подвезался. И мает тьи хоромы збудовати через осень и зиму тепер пришлою аж до святков самое субботы, а далее того пан Василей проволоки чинити не мает. На што пан Василей, позволивши, выполнити подвезался.

Став старый отца их, збудованный под двором старым, который ся зостал пану Василью, и млын при том ставе, у котором еще до того часу пан Федор вольности не мел. Ино в том ставе пан Федор с паном Васильем во всем половицу мети мает, то есть в ловенью рыбах, коли похочут, а в млыне добровольное мливо, половица мерки на пана Федора с паном Васильем спольне приходити мает. А ведь же будовати и тот став направовати, штобы се зоп-совало и греблю засыповати сполечне а заровно наклад чинити мают.

Корчма, которая збудована была под тым же двором старым пана Васильевым, иж было будоване старое отца их погорело, а пан Василей зась то своим накладом збудовал, тогда тая корчма при дворе старом пану Василью зостала. А пан Федор собе корчму збудовати маеть подле двора своего на гостинцу на грунте своем, где будет воля его. Ведь же пан Василей дал ему на корчму избу на пустовщине у Раховцев, которую пан Федор взяти и постановити мает, коли воля его будет.

Што ся дотычет пашни дворное імяня Девяткович. Тогды так есмо межі ними зоста- новили и сами на то зезволили. Што пашню дворную польми они межі собою розобрали, ровнуючи поле против поля. То есть пану Василью достало поле пашни дворное у в Оку- ниним, а пану Федору противко того за ставом пана Васильевым и пана Федоровым споль- ным их, третее поле пану Василью zostало у Пироговки подле Тарасовича, а четвертое поле пану Федору противко того поля под Ждановичи, а поле под двором пана Васильевым подле корчмы, тое zostало при пану Василью. А противко того zostало пану Федору полоска подле корчмы пана Артема Михайловича Мелешка.

Также и сеножати дворный, то есть на Стаях, на стырту под двором пана Василья Михайловича Мелешка, подле стан на стырту, у Далеких отчизного болота на три старты. Ты сеножати также по половицы з собою розделили мают.

А што з першого делу и записов их zostало при пану Василью пляц, на котором двор старый збудован, огороды, погнои, сады и сеножати подле двора. А противко того пану Федору досталося земля Москалевская. Ино иж пану Федору виделося кривда, што тая земля не вся ему поступлена, але подданные пана Васильевы Заецы остаток тое земли держали. Ино з угоды нашли есмо то, што остаток тое земли пану Федору зостати мает. Яко ж меновите от пана Василья пану Федору поступлено тое земли Москалевщины, то есть сеножатка подле Пироговки, другая подле Заецов, третья на Стаях, четвертая за лесом, а поле у Пироговки две полосе, третее поле у Заецов ворот, четвертое поле за лесом подле Пужикович. Тыи вси земли и сеножатки вышней поменены мают зостати при пану Федору вечно против земель и погноев старого двора при земли его Москалевщине.

Што ся дотычет земель боярских, который ся zostали от пана Федора пану Василью, то есть боярин Васько Ивашко, Жданец и з их землями. Ино напротивко того пан Василей поступил пану Федору землю пустовскую Семенцовщину, а другую Пуховщину. Тогды иж се пану Федору видело быть с кривою, з угоды нашли есмо. Што пан Василей поступил и придал еще ему землю мужицкую на име Селивоновщину всю и который человек Трутней на той земли седел, того человека с тое земли пан Василей перенес и тую землю пану Федору поступил. Земля Радковщина на пять бочок, которую меновая быта пан Федор, абы пан Василей отнята мел, до чего ся пан Василей не знал, тая земля на пять бочок при пану Федору zostала.

Земли, которые отменою от ревизоров его королевской милости пану Василью есть отдана резов двадцать, которые земли лежат подле земель грунту імяня пана Николая Юндила, тогда тыи земли еще были в дел пану Федору от пана Василья не поступлены. Тыи земли межі ними наполь есмо поделили. Десеть резов досталося пану Федору от земли и от отруб пана Юндилового, а пану Василью к Сарним Горкам также десеть резов.

А што которые жита засеены есть на землях пана Федоровых и подданных пана Васильевых, так теж и на землях пана Васильевых от подданных пана Федоровых, то на обе стороне кождый з них так подданные пана Васильевы, яко и пана Федоровы, а меновите бояре пана Федоровы Чортки, а пана Васильевы бояре Евлаш а Тарас мают э обудвух сторон жито пожати, кождый з них, где хто што посеял. Одно што боярин пана Васильев Васько Муляр засеял был на земли пана Федоровой жита бочок десять, то пан Федор тое жито сам на себе пожати мает...

И на умоцнене того еднанья и делу, зезволившии сами межі собою з обудву сторон, очивисте на вряде слонимском добровольне вызнать мают и тот лист наш еднацкий и дель- чий до книг гродских уписати. А который бы с них до вряду Слонимского с тым листом нашим еднацким ку сознанию и записанию до книг гродских схата не хотел, тогды есмо так знашли и сами се до того зезволили. Што мает противная сторона другой спокойной стороне заруки заплатити триста коп грошей, а предся тая угода наша везде у права *и на* кождом местцу при mocy вечно захована быти мает.

На то есмо дали пану Василью Олехновичу Мелешку сес наш еднацкий и дельчий лист под нашими печатями.

Писан у Девятковичах. Лета Божего нароженья тисеча пятьсот шестьдесят девятого, месеца июля, третегонадцать дня».

Которое оповеданье и очевидное сознание панов Мелешков до книг гродских Слонимских есть записано. С чего и выпис с книг под печатью моею пан Василей Олехнович Мелеш- ко себе взял.

Писан в Слониме.

Станислав Миколаевич, гродский Слонимский писар».

Которое оповеданье и переносенье запису замку господарьского Слонимского сознания очивистого панов Мелешков, за прозьбою врядничка пана Васильевого девятковского Иванка Денисовича, есть до книг земских слонимских записано.

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. № 647.

**ЛІСТ С.З.НЕМЕРЫ АБ ЗАКЛАДЗЕ В.РУДЗЕНСКАМУ ЗА 160 КОП ГРОШАЎ ВАСЬМІ ЦЯГЛЫХ
СЛУЖБ СЯЛЯН, СЕНАЖАЦІ І МЛЫНА НА РАЦЭ ДОБРАЯ МАЁНТКА ШЫЛІВІЧЫ**

«Я, Станислав Збожный Немера, вызнаваю тым моим листом, кому будет потреба того ведати або, чтучи, его слышети.

Ижем позычил ку своей великой а пильной потребе у земена моего, у пана Войтеха Руденского и у малжонки его Зузанны Матеевны сто коп и шестьдесят коп грошей личбы и монеты Великого князьства Литовского, личечи по десети пенезей белых у грош. У которой суме пенезей zostавую пану Войтеху Руденскому и малжонце его паней Зузане Мате-вне людей своих имения Шиловицкого осм служб оселых, тяглых.

То есть у селе Якимовичах — служб три, а в Нигуевичах — служб пять зо всеми платы, доходы и повинности тыми, которых тын люди повинни чинити до двора моего Шиловицкого, ничего на себе не оставуючи. .

И ку тому в той же вышэйписаной суме пенезей заставил есми ему болото Полоное, зо всим потому, як и на мене кошивано, под тым же селом Нагуевичах.

А в селе Якимовичах: Гринец Мартинович з братьею своею — служба зуполная, два дни в неделю робить повинни, щим кажут, цыншу грошей сорок, дякла две бочки овса, воз сена, курица, десеть яец, десяток ильну; Семен Губаревич з братом своим Яцком — служба, повинность их в каждой неделе два дни робити, щим кажут, цыншу грошей сорок, дякла две бочки овса, воз сена, курица, десеть яец, десяток ильну; а с пустовщины Тимофей Губаревич — служба, повинность его в каждой недели два дни робити, щим кажут, цыншу грошей сорок, дякла две бочки овса, воз сена, гусь, курица, десеть яец, десяток ильну.

И вси тыи люди осм служб в Нигуевичах и в Якимович повинни ему дань медовую давать.

Ку тому еще и той же суме пенезей, вышэйименой, zostавую ему млин свой того ж двора Шиловицкого на реце Доброй. Если бы ся потрафила навальность воды гвалтовное до прорваньа гребли, тогда мает помоч давати врядник шиловицкий, который-кольвек на тот час в Шиловичах будет, колько потреба будет, скоро ено буде дано знать.

А тую заставу свою поступую и подаю пану Войтеху Руденскому и малжонце его пани Зузанне от сего часу свята Рождества Христова в року теперешнем шестьдесят девятом. Мает пан Войтех Руденский и малжонка его тую всю заставу мою держати до року певного, до того ж свята и дня Рождества Христова, которое свято мает быти в року пришлом семде-сятом.

А если бых я на тот рок, вышэйописанный, тое заставы своее у него не выкупил, тогда мает пан Войтех Руденский и малжонка его аж до другого року тую заставу мою моцне держати, а межи роков не маю окупати.

Мает пан Войтех Руденский и малжонка его тую всю заставу мою держати и ее водлуг воли а налешного подобанья своего уживати до отложенья тое суммы пенезей, которую есми у него взял, не яко я похочу, але яко роки, вышэйписаны, выйдут.

Волен ест пан Войтех Руденский и малжонка его пани Зузанна тых заставных людей моих судити, радити и ими справовати, яко я сам, яко сам налпей розумети будет, до отложенья суммы пенезей. А я сам и малжонка моя, врядники и нихто с приятель и слуг моих не маем ничим в тую заставу мою уступовати и з рук и з моцы его выймовати и никоторое переказы в держанью и в поживанью его в той заставе моей ему не маем чинити под сови-тостью тое суммы пенезей, вышэйписаное, под зарукою на господара короля его милости двема-сты копами грошей. А пан Войтех Руденский, малжонка его пред ся тую заставу мою, подле сего запису моего, в той же моцы держати и ею обладати мают, яко вышэй описано. А за совитость вольно будет им увезатися у другую осм служб людей моих оселых, тяглых имения моего Шиловицкого, где ся им подобати будет. А я сам, малжонка, дети, приятели и слуги мои не маем ему в том увезанью его противни быти под совитостью тых всих закладов и обовязков вышэй писаных.

І на то есми дал сес мой лист з моею печаттю и с подписом власное руки моее.
Писан у Шилевичах. Лета Божего нароженья тисеча пятьсот шестьдесят девятого, месеца ноября,
двадцать девятого дня. Станислав Немера рукою власною». **Документы сведчаць**
Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. Ме 615.

**ЛІСТ ЗЯМЯНІНА КОНАНА АБ ПРОДАЖИ МАЁНТКА
Ў ВЫСОЦКУ М.САКАЛОЎСКАМУ ЗА 10 КОП ГРОШАЎ**

21 красавіка 1570 г.

«Я, Конон, земенин его королевской милости повету Слонимского, визнаваю поспол з жоною и з детьми моими сам на себе.

Иж есмо ку своей пильной а великой потребе для выживенья своего лет незрожайных продал есми селишко свое в селе Высоцком с хоромами, а навозы, з огородом овощовым, в полях, в сеножатах, в лесох, в бору, з уходом в пушу за Исорокою, зо всеми пожитки, з ловы птишими, зверинными и з ловы рибными, отчизну свою, никому незаведеную и добровольную, пану Михайлу Соколовскому, хоружому и судьи земскому повету Слонимского, и его милости детям и потомком его милости на веки вечный за десять коп грошей личбы и монеты литовское, личечи у каждую копу по шестьдесят грошей, а в грош по десети пене- зей.

Которую отчизну мою, селище с хоромами, з огородом, з навозы, зо всею землею пашиною, з дубровами и з уходом в пушу за Исороку, з ловы и пожитки всякими его милость пан Соколовский и его милости дети и потомки мают держати от сих часов спокойне, яко свою властивую отчизну. И волен пан Соколовский, его милости дети и их милости потомки тую отчизну мою дать, даровать, продать и на вечность записовать, яко себе их милость налепей розумеючи, ку своему пожитку привлащать и оборочать.

А я сам, Конон, жона, дети мое и потомки наши вже в тую продажу нашу не маем ся вечне уступовати, ани противни той продажи и листу нашему не маем быти.

И на том я, Конон, сес мой лист пану Михайлу Соколовскому, хоружому и судьи земскому повету Слонимского, под нашею печаттю дал.

А при том были и того добре сведоми пан Миколай Станкович, хоружич, а пан Станислав Шефанович, зямяне его королевской милости, а пан Василей Коревиц а пан Богущ Миш-кович, возный повету Слонимского.

Яко ж их милость на мою прозьбу то учинили, печати свое к сему листу нашему водле печати нашею приложили.

Писан на Деревной. Року Божего тисеча пятьсот семдесятю, месеца апреля, двадцать первого дня.
Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1895. Т. 22. Мі 650.

**ПАЦВЯРДЖЭННЕ СЛОНІМСКІМ ПАДСТАРОСТАМ А.ГАЎРЫЛОВІЧАМ РАШЭННЯ КОПІАГА
СУДА ПА СПРАВЕ АБ КРАДЗЯЖЫ БЧОЛ У СЯЛЯН МАЁНТКАЎ АЗАРЫЧЫ, ДЗЕРАЎНАЯ І
ЯКІМАВІЧЫ, А ТАКСАМА ГАСПАДАРСКАГА СЯЛА МІЦЬКАВІЧЫ**

23 лютага 1575 г.

Року 1575, месеца февраля, 23 дня, в среду.

Постановившись очевисто на враде гродском Слонимском передо мною, Офанасом Гавриловичем, подстаростим Слонимским от его милости пана моего пана Михайла Воловича, старосты Слонимского, копа подданные господарские з села Митькович: войт того села Ос-тапко Антонович, а подданный его милости вельможного пана Григорья Воловича, каштеляна новгородского, озарышский Лукьян Онаньич, подданный его милости пана Володимера Заболоцкого войт деревенский Кондрат Русакович, а подданный пана Войтеха Руденского яки-мовский Дорош Мельневич и иншие подданные господарские, его милости пана новгородского, и пана Володимеровы и пана Руденского отказали суд свой копный тым способом.

Што ж дей року теперешнего (...) у вилию нового лета, сталася шкода в пуци господарской, так теж и его милости пана новгородского и пана Володимерове их дворных и подданных его деревенских и покраденую бчол в бортех. То есть у подданных господарских села Митькович, на имя у Хомя Гриндовича бчол — двои, у Ивана Агеевича бчолы — одна, а у Тереха Кульцовича бчолы — одна, а у подданных его милости пана новгородского оза-ришских у Романа Алишевича бчолы — двои, а одных бчол дворных пана Володимеровых

(...) аў подданных его милости деревенских з села Загридкава у Прокопа Матфеевича бчо- лы — двои, и в Олехна Онихимовича бчолы, а в Якиме Санютича бчолы — одны, а в Павла Лукьяновича бчолы — одны.

О которых дей шкодах, чинечы опыт и обыск были три копе. То пак дей на першой, другой и третей копе бортник земенина господарского повету Слонимского пана Николая Шостака исаевский Мартин Мишкович не становился и никоторого отказу за себе чинить не хотел.

Где ж дей мы, копляне, с первое и другое копы посылали до него, абы на копе стал, отказ и вывод з себе учинил. Нижли дей его николи в дому застать не могли, иж ся крыл. Ведь же дей и до вранника пана Шестакова исаевского Абрама Пацевича посылали есмо з другое копы, ознаймуючи ему, иж бортник пана его на копе не становится, абы ему росказал стать и отказ учинить. Оный дей вранник обещал ему росказать стать, а пред ся он не становился.

То пак дей зложили есмо з другое копы третью завитую копу, которая была в пятницу на Масленой недели. И при нас дей, коплянех, на той третей копе был возный повету Слонимского Федор Михайлович. И гды ся дей на тую третью копу зобрало людей немало, чинили есмо опыт, але винного межи собою знайти не могли. А тот дей бортник пана Шостаков и на третей копе стати и отказу з себе вчинить не хотел и не стал. Мы дей, копляне, ожидали есмо его, почовши от поранку аж до вечера, а иж его дождать не могли.

Прото за нестанеь всказали есмо на нем за четверо бчол подданных королевских, за двои бчолы подданных его милости пана новгородского, за одны бчолы дворные пана Володиме- ровы, а за шестеро бчол подданных пана Володимировых, вышней помененых, то есть за трое- надцатеро бчол, за (...) одны бчолы водле Статуту артыкулу 14 в розделе десятом по две копе грошей, всего — коп двадцать шесть литовских. И всказавши есмо на нем тую сумму пенезей, до себе есмо пересуду половицу взяли, а половицу до вранника пана Шостакова вышней помененого Абрама относили и ему тот суд копный отказали и пересуду половину отдати хотели. Нижли дей вранника в дворе не zostали, тивуну дей пересуд давали, але тивун пересуду брати и суду слухать не хотел.

То пак дей мы, копляне, с tym же возным повету Слонимского Федором Михайловичем в прошлую середу, сегодня тыйдень, месеца февраля, шостогонадцать дня, до имения пана Шостакова ходили в пересуд враннику его милости отдали и суд свой копный отказали. Вранник дей пана Шостаков, пересуд взявши и суд наш копный ухваливши, зложил рок отправе суммы пенезей всказаное tym способом. Иж дей складаю рок всим подданным, так господарским, яко его милости пана новгородского, за бчолы пана Володимировы и подданных его милости от вчорашнего дня вторка, 15 февраля, за тыйдень, нехай дей до мене приедут, теды им будет отправа.

Яко ж дей есмо на рок, от вранника пана Шостакова зложоный, вчорашнего дня, у овто- рок, з вранником пана Володимировым деревенским паном Федором Гладким и зо всими tymи подданными, которым ся шкода стала, до вранника пана Шостакова ходили и впоми- налися дей тые подданные, абы водлуг зложенья року отправу на бортнику пана своего чинил. Он дей отказал, иж дей есть тут пан мой и всим справует, а я при пану своем жадное моцы не маю. Мысмо дей и до пана его шли, суд свой копный ему отказали и отправы подданные, вышнейпомененые, которым ся шкода деет, просили. Пан дей Шостак, суд наш ухваливши, оный пересуд, который есмо были до вранника его отдали, от вранника взявши, отправы на подданом своим учинить и року ку отправе зложить не хотел. И поведил, иж дей подданный мой на той копе становиться не был повинен, бо дей вспольный с tymи подданными господарскими его милости пана новгородского и пана Володимировыми не есть и на копу з ними ходити не повинен.

Теды дей тые подданные, которым шкода ся стала, перед нами, всею копою, и перед возным, вышнейменованым, ставили на довод шапку, хотячи доводить, же он з ними на копу ходить повинен. Нижли дей бортник пана Шостоков шапки не приставлял и приставить не хотел. А пан дей Шостак предся отправы на подданом своим не чинил и року на отправку не зложил.

Яко ж и возный повету Слонимского Федор Михайлович, тут же передо мною на вряде при отказованью оногo суду копного будучи, то все, што-кольвек копа отказовала, яко ся реч точила от третее копы, сведом и все так признал, яко копляне оказовали. Яко не стал бортник пана Шостаков, так ношенья пересуду без бытности вранниковы и теж яко вранник,

пересуд взявши, рок отправе складал и того, же пан Шостак сам, вчерашнего дня рок, месеца февраля, 22, у в овторок, пересуд от владника своего взял, суд ухваливши, отправил не бортнику своему пенезей и року заплате пенезей не зложил.

Документы свидетелей

Я, выслухавши суду копного и слышачи сознание возного, же то все, што копа отказо- вала, так быть признал, тот суд есми ухваливши. А иж пан Шостак року на отправу пенезей з суду копного на бортнику своему не зложил, заховываючисе есми в том водле Статуту розделу (...) артикулу (...) и зложилом рок заплате тое суммы пенезей за бчол троенадца- теро водле статуту, не нарушаючи всказу копного, по две копе грошей, двадцатьма шести копам грошей от сего дня среды, месеца февраля, 23 день, за чотыри недели.

Который отказ копный и сознание возного, водлуг отказу копного, до книг гродских слонимских записано есть.

Писан у Слониме,

Акты Виленской камісії. Вільна, 1891. Т. 18. АН 36.

СВЕДЧАННЕ ВОЗНАГА Х.МІХАЙЛОВІЧА АБ ВЫКАНАННІ РАШЭННЯ КАПЫ ПА СПРАВЕ АБ КРАДЗЯЖЫ ПЧОЛ

7 сакавіка 1575 г.

Року 1575, месеца марца, 7 дня, у понеделок.

Ставши очевисто на враде господарском замку его королевское милости Слонимском передо мною, Офанасом Гавриловичем, подстаростим Слонимским, возный повету Слонимского Хведор Міхайлович, который был прыдан з стороны подданных господарских митков- ских и подданных его милости пана кашталяна новгородского Озарич а подданных пана Во- лодимера Заболоцкого деревенских, а другой возный Лаврин Бартошевич, прыданный пану Миколаю Жигимонтовичу Шостаку, на справу нижей помененую, до книг гродских тыми словы сознал.

Иж дей в тую прошлую субботу, месеца марца, 5 дня, подданные господарские митковские и подданные озарицкие, так теж подданные деревенские, водлуг суда копного, за подрание бчол их, суммы пенезей, всказаное на подданом пана Миколая Шостака исаевском Мартину Миш- ковичу, у в урядника Яна Богдановича Енчура о заплату перед нами, возными, упоминалисe.

На то дей тот владник поведил, иж дей тот подданный пана моего, на котором, яко то сам вем, копа слушне всказала 26 коп грошей, платить чим не мает. В которых пенезех, суме вышней менованой, 26 копах грошей, маючи я на то усное росказанье пана своего, его выдаю. И заразом перед нами, возными, до рук людем, кому ся шкода деет, отдал.

Яко ж тот подданный пана Шостаков скоро по выданью добровольне, без жадного пытання словного и муки, поведил. В том дей подранию бчол мне помочниками и товаришами есть чловеков 3, то есть пана Михайла Яцынича человек один исаевский, который на тот час у заставе в пана Ковальского, на имя Иван Сыска. И гды тот Иван Сыска, тут же будучи, до себе мовечи слышал, порвалшися до него и незнаючися, абы ему помочником был, по виденью его вдарил. А другой на имя Иван Каблей, а третий человек его милости пана Мартина Яцынича Федец Тобол з Хоробрович.

По котором сознанию добровольном, тые вси, которым выдал в заплате пенезей 26 копах грошей, до себе взяли и в дворе Деревенском до везенья осадить дали.

Акты Виленской камісії. Вільна, 1891. Т. 18. Ј9° 37.

ІНВЕНТАР ГАСПАДАРСКАГА СЯЛА КАСЦЯНЁВА ПАВОДЛЕ АФІЦЫЙНАЙ КОПП-ВЫШСУ СЛОНІМСКАГА ПАДСТАРОСТЫ І.МЯЛЁШКІ

26 лістапада 1578 г.

«Село Костенево.

В нем волок тритцать грунту доброго. Тое село в року тысяча пятьсот семьдесят семью доживотним правом король его милость дати рачил пану Иванови Одынцевичу.

Перший Василь Добицкий, волока одна. Другий Антон Лавкин, волока одна. Третий Федец Позневич з сынами Максюком, Гришком, волока одна. Четвертый Михно Иванович, волока одна. Пятый Яков Иванович з сыном Илиею, волока одна. Шостый Андрей Кохан з сынами, волока одна. Семый Яков Иванович, волока одна. Осмый Андрей Федесович з сыном Кузьмою, волока одна. Девятый Степан Олешкович а Савка Ихнатович, волока одна. Десятый Зи- нов Иванович а Куп Федосович, волока дна. Одинадцатый Иван Федесович, волока одна. Два- натцатый Ивашко а Грицко Пилиповичи, волока одна. Тринатцатый Мартин Ескович, волока

одна. Четырнаццатый Путин Сергеевич, волаки пул, а в пусце волаки пул. Петнатцатый Конон Жукевич а Андрей Коханович, волака одна. Шестнадцатый Андрей Стельмах, волака одна. Семьнатцатый Иван а Кузьма Подгнниновичи, волака одна. Осмьнатцатый Степан Чапля з сынми Андреем а Мартином, волака одна. Деветнатцатый Андрей Степанович, волака одна. Дватцатый Василь Добицкий, волака одна. Двадцать первый Кузьма Подгайнович а Федец Сиротич, волака одна. Дватцать другой Стефан Олешкович, волака одна. Двадцать третий Лаврин Игнатович волаки пол, а в пусце волаки пол. Дватцать четвертый Гринчук Лебеде- вич, волака одна. Дватцать пятый Бык Радкович, волака одна. Дватцать шестый Федец Гриневич, волака одна. Дватцать семьей Сидор Лебедевич, волака одна. Дватцать осмый Федец Жукович, а Ивашко Петрошевич, волака одна. Дватцать девятый Гришко Лебедевич, волака одна. Тритцатый Дорофей Гринцович, волака одна.

Повинность. Чиншу — гроши дватцать один, овса — бочок две, альбо гроши дватцать с одвозами, сена — воз один, або гроши пять з одвозом, за гусь, куры, яйца — гроши три пул, за стацию — гроши два пол, за неводы — гроши два, за сторожу — гроши дванатцать.

Граница починается от грунтов Одынцевичовых. Першая стена у дороги великое, которая з Слонима до Озерницы иде, и од дву копцов, обапол тое дороги всыпанных, и иде простым трибом аж до горы Мизевское, граничечи гай березовый Одынцов урочищем Войтов- шизна и грунты тогож Одынцевича по левей, а волаки того села боком поправе. Од конца тое стены и горы Мизевское другая стена иде простым трибом аж до стены волок села Чемерович, граничечи грунты Веробовские, Резановии, Вовловские полеве. А волаки того села всех трех пол концами поправе. Од конца тое стены третья стена иде простым трибом аж до речки Волобринки нижей млиница Соколовского, граничечи концы волок села Чемерович полеве, а волаки того села боком поправе. Од конца тое стены четвертая граница иде речкою Волобринкою вверх аж до устья в речку Волобринку речку Соколовку. Тою речкою Соколовскою также вверх аж до заключенья при стене бочной дву поль того села. Тая граница дели грунты Соколовские полеве, а волаки того села дву поль концами поправей. З речки Соколовки иде стена заключившись вправо простым трибом аж до дороги великое, которою з Слонима до Озерницы ездят. Тое заключенье граничи грунты Одынцовы полеве, а волаки того села двуполь боками поправе. Од конца того заключенья иде стена тая ж четвертая простым трибом дорогою Озерницкою аж до конца тое стены, которая се з початку границ того села писать почала, и дву копцов, обапол того гостинца усыпанных. Тая дорога великая граничи грунты Одынцовы полеве, а волаки того села третьего поля концами поправе. Ту се граница волоком того села замкнула.

Номера дву поль вдоль до шестдесят семь шнуров, попрек по пять прутов, третее поле вдоль до сорок шнуров, попрек по осмь пул прутов.

Застенки в концу волок того села при пашни Соколовской в застенку поля оромого волок две, моргов петнатцать грунту среднего.

В концу волок села Неклюдовского при границы Гришка Перепечича в застенку волок две, моргов десеть грунту среднего, который застенки одним концом до границы Мелькия- новское, другим концом до грунтов пана Одынцовых, боком одним до грунтов того пана Одынца, другим боком до дороги, которую з Мелькия до Шуляков ездят. Тые застенки обадва пан Одынец доживотным правом держит.

Третий застенки на урочищу Бовдину, концом одним до речки Костеневки, другим концом до стены Костеневское, боком одним межи волок Чемеровских, другим боком до речки Волобринки. В том застенку сеножателей моргов девять грунту доброго. Держать вси подда- ные того села и платят з морга по гроши три».

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1867. Т. 14. № 15.

Падрыхтпавай М. Ф. Спірыдонаў.

З ЗАШСУ Ў КНІЗЕ СЛОНІМСКАГА ЗЕМСКАГА СУДА АБ УЦЁКАХ СЯЛЯН З МАЁНТКА ВЫСАЦК

19 чэрвеня 1386 г.

... В рок по нарожению сына божого 1573 месеца февраля 16 дня подданным ден того п(а)- на Хотылевского именчыка его Высоцкого, з повете Слонимском лежачего, и села Ловшое, на имя: Сенютич з жоною и з сыном Трухоном и з двема пасынками Панасом, Ильнцом и Евхим Ванкович з жоною, и Тарас Малеевич з жоною и з сыном Степаном, и Ждан Фелце- вич з жоною и з сынами Иваном, Сонцом и Садуютою. А Высоцкого ден села подданные:

Андреец Жыдмевич з братом Антоном, и Грышко Куланович, и Ячнокое, и Герасим Яч-никович з жоною, и Андреи, и Наум, и Карп Ячниковичи зо всіми маестностями и зо всіми статки домовыми, збожзем вшеляким, конми, быдлом великим и малым, землей, не засе, яким и узоромм оплатили и в пусте покинувши, плату рочистого не з плативши, многие шкоды починивши, от него ден повтекали до имени Деревенского, у повете Слонимском лежачего, до села Деревенского, призываемого Хорошевич...

Социально-политическая борьба народных масс Белоруссии. Конец XIV в. — 1648 г. Мн., 1988. Т. 1. С. 108.

**ИНВЕНТАР ЧАСТКІ МАЁЎТКА ДЗЕРАЎНАЯ, ПЕРАДАДЗЕНАЙ
ПА ПАСТАНОВЕ ТРИБУНАЛА СЛОНІМСКІМ ПАДКАМОРЫМ Р.ТРЫЗНАМ ЖОНЦЫ
СТАНИСЛАВА САКАЛОЎСКАГА Я.Я.КАВАЛЬСКОЙ**

16 жніўня 1586 г.

«Лета от нароженья Сына Божого тисеча пятьсот осьмьдесят шестого, месеца августа, шестнадцатого дня.

Реестр учиненный списанья людей, грунтов всяких имения Деревенского, в повете Слонимском лежачего, ко есть от мене Григорья Тризны, подкоморого повету Слонимского, в котором имению пана Станислава Соколовского помененом Деревенском три части того имения малжонце того пана Станислава Соколовского пани Ядвизе Яновне Ковальской отделено и подано водлуг присуду суду головного Трибунала, именье на то от их милости на выделение тых трех частей высланого, с того имения Деревенского, яко было пану Петру Стабровскому, старосте трейданскому, и малжонце его пани Федоре Сангушковне, кнежне Ковельской, яко было первой сего через дворенина короля его милости пана Семена Ивановича, хоружича новгородского за презыски, на пану Станиславу Соколовскому вска- заные, отправка на том имению его усем Деревенском пану Петру Стабровскому и малжонце его уделена была. То, яко от того имения три части пани Станиславовой Соколовской отделивши, ей подал и щим подавши сей реестр, яко есть значие меновите нижей каждую речь о том поменявши, списал. Также што и пану Петру Стабровскому и малжонце его пани Федоре Сангушковне на часть им четвертую належит оставил.

То есть. Люди меновите паней Соколовской, на три части належачие в том имению, от мене ей выделенные и подданные, так имены названы суть.

Напервей. Под двором Деревенским. Жданук, пасынок Васюков, полслужбы, в каждой недели служить по три дни, а иншое повинности ниякое не полнить.

В селе Кашчичах Юрук Петрович, полслужбы, в каждой недели служить по три дни, а иншое повинности ниякое не повинен.

Под двором Деревенским. Ян, пасынок Васюков, полслужбы, в каждой недели служить три дни, а иншое повинности ниякое не полнить.

В селе Плехове. Юрко Чорнок, полслужбы, в каждой недели служить по три дни, а иншое повинности ниякое не полнить.

Под двором Деревенским. Андрей Пацевич, полслужбы, в каждой недели служить по три дни, а иншое повинности ниякое не полнить.

В селе Вишове. Васюк а Санец Лукашевичи, полслужбы, в каждой недели служат по три дни, а иншое повинности и ниякое не полнят.

Тые вси люди помененные сеждать на земли. 3 них служоб три, то пани Станиславовой Соколовской ей на три части належачие.

А пану Стабровскому и малжонце его на четвертую часть служба одна, то есть меновите.

В селе Лединках. Иван Янович а Матей Лотвин, полслужбы, в каждой недели служат три дни, а иншое повинности ниякое не полнят.

В том селе Лединках. Лукаш Громбалович, полслужбы, в каждой недели служить по три дни, а иншое повинности не полнить.

Тые люди вси помененные седят на землях, з них служба одна.

То пану Стабровскому и малжонце его на четвертую часть належачие оставил.

Ку тому теж люди заставные от пана Балцера Соколовского, хоружого повету Слонимского, служоб людей полторы, с тых людей выделил ей милости на три части пани Соколовской человека найма Полуна Петровича з детьми его, полслужбы, служат в каждой недели по три дни, а иншое повинности ниякое не полнят.

В селе Левчичах. Андрей Мартинович, полслужбы, служит в каждой недели по три дни, а иншое повинности ниякое не полнит.

А на четвертую часть пану Стабровскому и малжонце его человек третий в селе Кашчи- чах найми Мартин Леванович, полслужбы, служить в каждой недели по три дни, а иншое повинности ниякое не полнит. Того человека пану Стабровскому и малжонце его оставил.

А иж тые люди в кождой недели по три дни роботу служат, а повинности большей ниякое не чинят, в чом пани Соколовской на тых двух чловеках трох частей ей сполна не доходит, а пану Стабровскому и малжонце его большей збывает, тогды тот человек Мартин Леванович повинен будет пану Стабровскому три недели служити по два дни у недели, а пани Соколовской в тых трох неделях по одному дню, а на четвертой недели вси три дни пану Стабровскому и малжонце его служити мает и тым способом завжды служити будет.

Люди заставные в селе Высоцку. От пана Матыса Хотылевского служоб две. Тым обычаем отделивши на чотыри части тые люде. Пани Соколовской на три части ее подал службы полторы. Меновите: Лукаша Санцовича, Сидора Зиновича, Матфея Пашкевича, Игната Ляховича, Уласа Мартиновича, а на сторону пана Стабровского и малжонки его полслужбы людей Тимофея а Онцыпора Санцовичов Буяковичов оставил.

А грунты вси до того двора Деревенского належачие пана Станислава Соколовского, на которых пану Стабровскому и малжонце его через дворенина помененого отправа им уделена была, в том также три части именья того на пани Станиславовую Соколовскую отдели- ючи ей подал.

(...)

А в дворе самом, в будованью того двора, меновите так есьми на три части пани Соколовской выделил.

То есть, найпервей. В том дворе Деревенском дом драницами побитый, светлица малева- ная с коморою, з боку сень с кухонкою и з светлочкою малою, у светлицах печи поливанные старые. Того дому с тым всим половица ей; также против того дому светлица з сеньми и з ганком ей ку тому спижарня с пивницюю и свирна подле кухни, драницами побитого, половица, стайни половица. У дворцы хлев и другого половица; гумно рубленое и одрыны две к нему. То тые хоромы пани Станиславовой Соколовской на три части ей належачие, отделивши, подал есьми.

А пану Стабровскому и пани малжонце его в том же дворе хором четвертую часть им оставил. То есть: половица кухни з светлочкою, лазня, против светлица з вороты, побита драницами. Пивница у дворе подле саду старая, на дворцы хлева половица, у гумне одрына рубленая, то им оставил.

Так теж пляц дворный и гуменный, сад, студня, огород овощовой, выпусты, телятник, гай ольховый под двором, в ставах двух, в сажавках двух и в млыне, в том всем пани Станисла- вовая Соколовская три части мети мает, а пан Стабровский, малжонка его четвертую часть спольне межы паны Соколовскими, паны отчичами того именья.

Яко ж то dokonчивши и отправивши заруки, от трибуналу вынесенные, на сторону противную есть положены, абы ниhto болып ни во што стороне укривжоной уступу и переказы делати в том под заруками тыми немалыми не смели.

При которой той всей справе напочатку и докончанью служебник пана Петра Стабровского и малжонки его Петр Непреский и Станислав Тупик был и ведомость они о том всем узавши, ни в чом на тот час противни от пана своего и от панее, также и сами от себе не были.

Што я, Григорей '11 ч1:11а, подкоморий повету Слонимского, справуючися в той справе подлуг науки и листу, за озпайменьем од суду головного Трибунальского, той пани Станиславо- вой-Ядвизе Яновне Ковальской в именью вышей помененом Деревенском на часть малжонка ее три части ей належачие, за сказаньем суду головного Трибунальского, во всяких грунтах тых людей и пожитках отделивши, в моц и в держанье спокойное есьми подал.

Для чого и сей реестр мой под печатью своею и с подписом руки моее, паней Станиславовой Соколовской-Ядвизе Яновне Ковальской дал.

При той справе были возные два господарские повету Слонимского: Таврило Михайлович а Карп Окулич и инных шляхтичов немало, людей добрых, земаю господарских повету Слонимского: пан Петр Григоревич и Бусези, а пан Александре Стецкевич, пан Павел Минцович з Высоцка, пан Иван Степанович, которые Панове, звышпомененные, при печати моей печати свое к сему реестру приложили и руки свое, которые умеют писать, подписали. Писан у Деревной».

Акты Віленскай камісіі. Вільня, 1867. Т. 14. № 35.

Wr'

Прывілей Жыгімонта III А. і І. Мялешкам на будаўніцтва гаті і моста цераз р. Грыўда ў маёнтку Дзевяткавічы. 1589 г.

ПРИВІЛЕЙ ЖЫГІМОНТА ІІІ ПАНОМ А ІІ МЯЛЕШКАМ НА БУДАЎНІЦТВА ГАТІ І МОСТА ЦЕРАЗ РАКУ ГРЫЎДА Ў ІХ МАЁНТКУ ДЗЕВЯТКАВІЧЫ, А ТАКСАМА НА ЗБОР МЫТА ЗА ПРАЕЗД ПА ІХ

12 студзеня 1589 г.

Лист паном Мелешком, позволяючы на грунте их имени Девятковского на гостинцу гать и мост збу- довать и мостовое от купцов выбирать

Жигимонт Третий, Божю милостью король польский, великий князь литовский.

Ознаймуем сим нашим листом всем вообщ и каждому зособна.

Дали нам того справу маршалок наш Абрам Мелешко а подкоморый мозырский, войский Слонимский Иван Мелешко. Иж дей на грунте их властном, в повете Слонимском лежачим, в ыйменью их под местечком Девятковском на гостинцах, который идет з Новагородка до Берестья и до Пинска, па реце Гривде вельми суть местца, переезду трудные и топкие не только часу весны альбо осени, але и лете. Для чого люди перееждчыи и люди купецкие частокроть на тых местцах передобыванью немалые шкоды подый- муют.

А прото били нам чолом, абыхмо в том местцы, на грунте их властном гать и мост уробити позво- лившы, взлядом накладу их мыто от людей купецких постановиTM им надали.

Прото взглядом тагоко накладу их, который они, завжды направуючы там тую гать и мост, подыймо- вати мусять, постановляем и надаем им мыто от тое гати и мосту от людей купецких, которые з яким- кольвек товаром через тую гать и мост ездити бу- дуть: от каждого коня — по два пенези литовских, а от быдлата рослого — по пенезю одному брати собе мают. А от малого ничего не мают брати. Вед же от шляхты и от подвод их, которые з властными реч- ми их поедут, ничего давати не мают.

Што абы всем ку ведомости прихидило, сесь лист наш везде пры торгах и пры косте- лех обволати мают.

И на то дали есмо им сесь наш лист с подписом руки нашео господарское и з нашою печатью.

Писан у Городне.

Лета Божого нароженья тисеча пясот осмдесят девятого, месеца генвара, дванадцатого дня.

Расійскі дзяржаўны архіў старажытных актаў. Ф. 389. Воп. 1. Спр. 74. Л. 423 аде. — 424.

ЗАЯВА ЯНА ЦІВІНСКАГА АБ СУДОВАЙ КАПЕ ПА СПРАВЕ АБ КРАДЗЯЖЫ БЫДЛА Ў ЯГО МАЁНТКУ ПЕТРАЛЕВА

4 мая 1592 г.

Месеца мая, 4 дня.

Пришедшы до замку господарского Слонимского, до мене, Ивана Мелешка, подкоморо- го мозырского, подстаростого Слонимского, жаловал и оповедал земенин господарский повету Слонимского пан Ян Тивинский о том.

Иж дей року прошлого 1591, месяца ноября, двадцать первого дня, в небытности моей на тот час в именичу своем Петралевском, покрадено быдла рогатого у подданого моего петралевского Богуша Шанкевича волов орых три з хлева ночным обычаем. То есть: пер-

вый перестый, другий рижий, а третий половый. Также украдено и корову мою половую из двора року прошлого 1591, месеца декабря, деветнадцатого дня. Яко ж непооднокроть копы збираючи, опыт чинил о тое быдло.

То пак року теперешнего 1592, месеца сегоднешнего мая, третего дня, гды есми вжо собрал остатнюю копу на именью своем Петралевском, на врычышы звыклом, где се копа завж- ды становит, на дорозе, которая идет з Слонима до Хорошевич и до Деревное, там жо того месеца мая, третего дня, звышреченого, за обжалованьем моим через подданого своего Богуша Шанкевича о тое быдло, которое покрадено, выступивши перед всею копою, людьми добрыми, подданный пана Федора Петровского з села его Якимович, на име Ждан (...) почал жалобу чинить тыми словы на суседа своего. Иж дей ты, Грыцько, меновая и звал мене, будучи в дому корчомном, на беседе Петра Огурцовича, менуючы мене быть шкодником и злодеем, яко бых я мел покрасть быдло, то есть волы и корову з двора пана Яна Тивинского и у подданого его Богуша Шанкевича. Пре то якось мене там в дому Огурцовичовом называл, абись тут перед тою копою доводил и показал. Я дей готов пану Тивинскому и подданому его усправедливиць. Нижли тот Грыцько, подданный пана Петровского, до того се не знал.

А потом, выступивши перед тою ж копою и того ж дня и месеца мая, звышписаного, мешчане места Слонимского Иван Мурашка а Андрей Годованик, за пытаньем от копы всее, светчили и зезнали то устне и очевисте тому Грыцьку. Правда дей, иж ты того Ждана в дому Петра Огурцовичовом звал и меновая быть власным шкодником и злодеем пана Тивинского и подданого его: покрал дей еси волы и корову.

Яко ж тот Ждан на тот час светчил нами, людьми добрыми, а пры тых свидетельствах пев- ных, иж тот Грыцько ведом есть добре волов покраденых и коровы моее.

Ставилем еще я, Тивинский, в недостатку третего светка подданных своих Ждана-тивуна и Богуша до прысеги на шкодах и свидетельствах. Также памятное и пересуд дати готов был. Нижли того копа от мене брать не хотела.

Што я все светчилом стороною, людьми добрыми, заховуючы себе у пана Петровского на тых подданных его справедливости доходить.

Которая жалоба и оповеданье мое до книг городских слонимских есть записано.

Акты Віленскай камісіі. Вільна, 1891. Т. 18. № 115.

СВЕДЧАННЕ ВОЗНАГА З.СЛАВУТЫ АБ СУДОВАЙ КАПЕ 10 КАСТРЫЧНІКА ПА СПРАВЕ АБ ПАТРАВАХ ПАСЕВАЎ І СЕНА Ў МАЁЎНКУ ПАРЭЧЧА ПАНА М.С.ТАЛЬКА ПАРЭЦКАГА

19 кастрычніка 1592 г.

«Я, Захарыяш Словута, возный повету Слонимского, сознаваю тым моим квитом.

Иж в року теперь идучом 1592, месеца октября, 10 дня, былом на справе земенина господарьского повету Слонимского пана Миколая Станиславовича Талька Порецкого в именью его Порецком, у повете Слонимском лежачом. И за оказаньем и оповеданьем пана Миколая Талька видел есми на поли его великом дверном порецком Поджылич gryка стравлена на корень на две бочки. На которой той gryце стравленной своей и на испашы пан Миколай Талько занял быдло и свиные подданных его милости пана старосты ошменьского села Василевич именья его милости Порецкого, у повете Слонимского лежачого.

Которых тых подданных села Василевич пан Миколай Талько обослал, абы на испаш на гречыну стравленную на копу шли. Тогда за обосланьем пана Миколая Талька подданные его милости пана Станислава Миколаевича Нарбута, старосты ошменского с того села Василевич вышли на тую испаш, на гречыну стравленную, першый Курыло Шылович, другий Гарасим Шылович, третий Бакун Тавлуевич, четвертый Петр Теневич, пятый Степан Онопре- евич. Которых тых подданных, вышменованных, его милости пана старосты ошменского пан Миколай Талько передо мною возным пытал, если стоят до гречыны, до испашы, што потравили быдлом, статком своим.

Тогда они тии вси пять подданные его милости пана старосты ошменьского Курыло, Гарасим, Бакун и Степан Отеневич поведили одностайне тыми словы. Правда дей есть, што тую гретчину статки нашы выели и до испашы дей стоимо и заплатимо, што на нас прый- дет всих петнох.

Яко ж пан Миколай Талько просил мене возного, абым на них тую испаш окоповал. И окоповал есми на них подданных пана старосты ошменьского гретчыны коп 20.

Которое уречение шкоды тые подданные его милости пана старосты ошменського, вышпомененые, на себе приняли и заплати™ пану Миколаю Тальку поднятисе.

Яко ж и гуси их по той грядице стадами ходят. И по селу тые подданные его милости пана старосты ошменського. Вже дей мы межы собою суседов и больш найдемо, хто тое грыки помогал травить.

А потом пан Миколай Талько того ж дня, звышпомененого, обослал подданого его милости пана старосты ошменського Тараса Войтковича Левковича, чоботара, в том же селе Василевичах мешкаючога, абы на копу и на испаш ишол. Што пану Миколаю Тальку пшеницу и овес на селищу на Хоманевсчызне свиньями своими потравил. Тогда тот помененый Тарас Левкович сам вышел и до школы стоял и уреклом пшеницы стравленое и овса на земли Хоманевсчызне, то есть пшеницы коп шесть, овса коп тры. Которую испаш Тарас Левкович на себе взял и пану Миколаю Тальку заплатити поднялся.

А потом того ж дня, звышпомененого, пан Миколай Талько оказывал мне, возному, сено свое потравленое на корень у копах над рекою Счарею неподалеку плитыницы его милости пана старосты ошменського. Которого сена наличчлом коп шестнадцать, на корень стравлено быдлом свежо. И менил пан Миколай Талько передо мною возным. Иж дей тое сено мое пан Юрий Болтрмеевич Талько Порецкий быдлом своим дворным потравил. Которое быдло пана Юрьево все он, пан Миколай Талько, был занял на том сене и окоповалом того сена потравленного воез осм. Яко ж пан Миколай Талько обсылал пана Юрья Талька через люди сторонные, абы на копу на испаш ишол, а быдло свое до себе взял. Нижли пан Юрья на копу на испаш не ишол. А пан Миколай Талько себе за шкоду, за сено яловочку рыжую зо- ставил, а остаток быдла через люди сторонные пану Юрию Тальку до двора его Порецкого отогнал.

Которое то сознание возного за прозьбою пана Миколая Талька до книг гродских Слонимских записано есть.

Акты Виленской камісіі. Вільна, 1891. Т. 18. № 125.

Падрыхтаваў М. Ф. Спэрыдонаў.

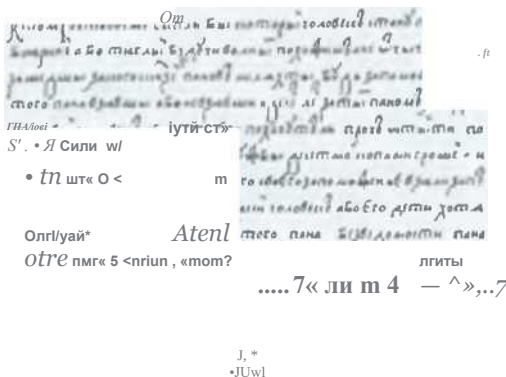
Древний Слоним и его гербы

...Одновременно с Магдебургским правом белорусские города получали, как правило, и неотъемлемые атрибуты его — герб и городскую печать. Как не могло быть городского самоуправления без этих атрибу-

неизвестно, каким был герб Слонима 1531 г. и был ли он вообще. Вполне возможно, что из-за засилия слонимских старост горожане не смогли на практике воспользоваться дарованным их правом на самоуправление и оттого город не получил герба.

В 1591 году, когда слонимским старостой был Лев Сапега (с 1586 г.), один из

хтккк'Ат П

Артыкул Статута Вялікага княства Літоўскага 1588 г. тов, так и последние теряли всякий смысл без самоуправления. Однако до сих пор нам

известнейших государственных деятелей

Великого княжества Литовского, король

Жигимонт III подтвердил городу право на самоуправление. 4 января 1591 г. был официально утвержден герб Слонима, так называемый герб «Лис». Он отображает принадлежность города владельцу — Льву Сапеге, подканцлеру, а затем и канцлеру Великого княжества Литовского, по инициативе и под редакцией которого в 1588 г. был напечатан в Вильно «Статут Великого княжества Литовского», выдающийся памятник белорусской юридической мысли. На голубом поле герба изоб-

ражен стоящий на задних лапах золотой лев, который держит в правой верхней лапе направленную вверх серебристую стрелу с двумя перекладинами на древке. Герб «Лис» стал родовым гербом Са- пег в начале XV века. Согласно Городель- скому привилею 1413 г. его получил Су- нигайло, потомком которого в шестом колене был Лев Иванович Сапега. Изображение символа — стрелы с двумя перекладинами — мы видим и на личном гербе Льва Сапег. Он помещен в центре гербового щита на маленьком щитке (шильде), что не соответствует правилам геральдики, согласно которым в центре должен находиться главный герб — отцовский.

Название герба «Лис» восходит к очень отдаленным временам. Объяснение ему и первоначальное изображение герба мы находим в работе А.Лакиера «Русская геральдика»: «Лис есть серебряное копьё или белая стрела, положенная в красном поле и перекрещенная двумя белыми перекладинами наподобие секир. На шлеме видна до половины выходящая лисица, обращенная влево».

Далее автор, ссылаясь на польские сочинения, дает, как он выражается, «особенно замечательное объяснение» этому гербу: «Благородному мужу, имевшему в гербе своем лисицу (оттого и название эмблемы «Лис»), Казимир Справедливый после победы, одержанной над ятвягами на реке Мзуре в 1058 г., даровал новый знак его отваги — копьё, в память того, что он с малым отрядом, окруженный неприятелем, дал сигнал копьём, брошенным вверх с зажженной серой, и тем спас себя и войско от гибели. Знамя это есть в гербе Сапег, а из русских родов — у Комовских, Лисянских, Хомутовых».

Добавим, что гербом «Лис» с незначительными изменениями пользовались, помимо рода Сапег, еще 120 родов. В описании герба, данном А.Лакиером, нет имени того «благородного мужа», которому был дарован знак его отваги — копьё. И есть одна неточность. Казимир Справедливый был князем в 1177—1194 гг. Описываемое сражение на реке Мзуре (1058 г.) приходится на время княжения Казимира Восстановителя. Красное поле щита герба означает пропитанное кровью поле боя, лиса же на шлеме есть символ ловкости.

Как видим, в гербе Слонима нет изображения лисы, оставлена лишь эмблема стрелы. Лису заменил лев — самое любимое животное в гербах по их символическому значению. Он представитель силы, мужества и великодушия. Название этого животного созвучно и с именем самого Сапег. Через посредство герба и своих дел на благо города Лев Иванович Сапега навсегда вошел в историю нашего города.

Императорским указом от 1840 г. для Беларуси было введено название «Северо-Западный край», а древний герб Слонима заменен на новый. Щит герба голубой окраски, внизу — зеленое поле и на нем скрещенные и поставленные на эфесы русский и литовский мечи. Между ними стоит дата — 1275 г. как память об отнятии в этом году Слонима у Литвы князьями Галицкими.

«Герб, как и название города — пишет геральдист А.Титов, — невозможно уничтожить. Большинство древних гербов достойны того, чтобы продолжать жить и далее. Именно через древние гербы у человека появляется интерес и уважение к прошлому родного края, через них возникает тесная связь прадедов и потомков».

Ирина Шпыркова.

Слоні́мскі веснік. 2001. 29 сак.

Канцлер вялікі літоўскі

У тысячагадовай гісторыі Слоніма задаткі! літарамі ўпісана нямала імёнаў знакамітых людзей, багаццем талентаў якіх будзе заўсёды ганарыцца наш горад. Сярод найярчэйшых зорак гэтага ўяўнага неба- схілу найбольш запамінальна і ярка гаворыць зорка Льва Сапегі, з якім звязаны адзін з цікавейшых перыядаў гісторыі Слоніма.

Леў Іванавіч Сапега, выдатны дзяржаўны і грамадскі дзеяч Вялікага княства Літоўскага, вядомы дыпламат і пісьменнік, 47 гадоў быў старостам слоніmsкім і пакінуў глыбокі след у жыцці краю.

Нарадзіўся Леў Сапега 4.4.1557 г. у двары Астраўку (в. Астроўка цяперашняга Бешанковіцкага раёна на Віцебшчыне). Бацька Іван Іванавіч Сапега быў старостам драгічынскім і ваяводам падляшскім (памёр 1580), маці — княгіня Багдзя Друцкая-Сакалінская (памёрла 1584). Леў Сапега меў двух братоў, Рыгора і Андрэя, і тры сястры.

Леў Сапега.

У тыя часы існаваў звычай аддаваць дзяцей з багатых сем'яў у прыслугу і на выхаванне знакамітым дварам. Таму яшчэ малым хлапчуком Леў быў аддадзены ў сям'ю няsvіжскага магната Мікалая Радзівіла Чорнага, вядомага апекуна тагачасных беларускіх кальвіністаў (рэлігійнае пратэстанцкае цячэнне).

Пад уплывам няsvіжскага двара малады Леў хутка пакінуў праваслаўную рэлігію сваіх продкаў і прыняў кальвінізм. Князя Мікалая Радзівілу спадабалася прыроджаная кемлівасць і стараннасць Льва, яго імкненне да ведаў і гарачая любоў да свайго краю. І трынаццацігадовага юнака ён паслаў у славу на той час Лейпцыгскі ўніверсітэт, дзе вучыліся і сыны Радзівіла. Сапега з асаблівым стараннем і шчырасцю штурмаваў юрыдычныя

||ln/«<іслы(К ЛАП nfi u • Hunt
ОСЛЧЛІППСЛ-ЛСЛ4 4МС.ІЛГЛ . Л>К4||4^СГО ^>4НЮГ<
ЙЙШТШІЙГНГ • <Л>НН<КГГ ■ ІИД
КОСКО НІІІІН ІТІІКТКІ • іпнкерлі •

Герб Л.Сапегі, змешчаны ў Статуце ВКЛ 1588 г.

навукі і філасофію, засвойваў класіку, нямецкую мову і латынь. Вывучаючы гісторыю і побыт германцаў, ён паглыбляў веды і аб сваім краі, усебакова рыхтуючы сябе да будучай грамадскай дзейнасці на карысць свайго народа. А былі тэта даволі складаныя і не надта спрыяльныя ў гісторыі Вялікага княства Літоўскага 1570-я гады. Толькі нядаўна адбылася так званая Люблінская унія 1569 г., якая аб'яднала Вялікае княства Літоўскае і Польшчу ў федэратыўную Рэч Паспалітую. дзе дзве юрыдычныя раўнапраўныя дзяржавы фактычна выступалі ў розных палітычных умовах. Гэта ўжо добра разумеў будучы па-літык.

Закончыўшы Лейпцыгскі ўніверсітэт, Леў Сапега вярнуўся на радзіму добра падрыхтаваным прававедам і дыпламатам. Ён нават здзівіў сваімі ведамі караля Стафа на Баторыя, баронячы справу свайго бацькі. І не без пратэкцыі Радзівілаў застаўся пры каралеўскім двары для абароны інтарэсаў Вялікага княства Літоўскага, а ў 24-гадовым узросце (1581) стаў ужо дзяржаўным сакратаром княства — пісарам вялікім літоўскім. І ў тым жа годзе пры стараннях і па хадаўніцтве Льва Сапегі ў Вялікім княстве Літоўскім быў уведзены свой, незалежны ад Польшчы, трыбунал — найвышэйшы апеляцыйны суд княства, рашэнні якога мелі сілу пастаноў сейма.

Бачачы, як польская знаць і каталіцкае духавенства пад апекай каралеўскага двара гвалтоўна імкнуцца да падпарадкавання княства свайму палітычнаму і рэлігійнаму ўплыву, ён рабіў усё, каб устрымаць гэты націск, хоць сілы і магчымасці былі далёка не роўнымі. У сваіх патрыятычных дзеяннях Л.Сапега заручаўся падтрымкай Радзівілаў — самага магутнага і ўплывовага роду ў Вялікім княстве Літоўскім, члены якога займалі важнейшыя дзяржаўныя пасады.

Прымаючы непасрэдны ўдзел у вайне супраць маскоўскага цара Івана Грознага са сфарміраваным за свой кошт гусарскім палком, Леў Сапега звярнуў на сябе ўвагу як таленавіты і мужны палкаводзец (у бітвах пры Завалочы, Вялікіх Луках і асадзе Пскова ў 1581), а затым як умелы дыпламат — у складзе пасольства на перагаворы ў Маскве. Дарэчы, гэта было першае і досыць дыпламатычнае выступленне Льва Сапегі.

Пячатка Л. Сапегі. 1588 г.

З 1585 г. Леў Сапега — падканцлер літоўскі і ўжо вядомы дыпламат. А ў 1586 г. ён стаў старостам вялікага Слонімскага староства. І, хоць у бурным і напружаным жыцці пры каралеўскім двары і канцылярыі Вялікага княства вольных часін гэты дзяржаўны дзеяч не меў, усё ж Слоніму і краю гэтаму ўдзяляў вельмі шмат увагі. Пабудаваў цудоўны прызамкавы каменны палац каля ракі. Слонім са звычайнага правінцыяльнага горада ператварыўся ў важны палітычны цэнтр княства, дзе амаль сотню гадоў збіраліся сеймікі генеральныя з усяго Вялікага княства Літоўскага. Горад і сёння ганарыцца сваім гербам, распрацаваным і ўхваленым па хадаўніцтве Сапегі ў 1591 г., і знакамітым Жыровіцкім Евангеллем з уласнаручным фундаментальным записам канцлера.

У 1586 г. памёр кароль Рэчы Паспалітай Стафан Баторый, а ў 1587 г. каралём стаў сын шведскага караля Жыгімонт III Ваза, падтрыманы магнатамі Польшчы. Літва была супраць кандыдатуры Жыгімонта III, таму асабліва ў першыя гады адчувалася прадужатасць новага гаспадара да прадстаўнікоў Вялікага княства Літоўскага і ў тым ліку да Сапегі. Аднак добрасумленнасць і эрудыцыя, а таксама такт і дыпламатычнасць Сапегі не маглі не прыцягнуць сімпатыі караля; ён даручае Сапегу вырашэнне важнейшых спраў княства і, урэшце, прызначае кіраўніком камісіі па распрацоўцы Трэцяга Статута Вялікага княства Літоўскага, праца над якім ужо доўжылася больш за дзесяць гадоў. Дасканалавалодаючы старым літоўскім правам і ведаючы звод законаў іншых дзяржаў, Л.Сапега энергічна ўзяўся за справу і ўжо ў 1588 г. Статут быў падрыхтаваны і выдадзены ў Вільні на тагачаснай беларускай мове.

Трэці Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г. пад рэдакцыяй Льва Сапегі і з яго пасвячэннем і прамовай на сейме — гэта адзін з найлепшых зводаў законаў у

тагачаснай Еўропе. Ён зацвярджаў беларускую мову як дзяржаўную на ўсёй тэрыторыі княства, абмяжоўваў пранікненне польскага асадніцтва і засілля палітычных структур і дзейнічаў на працягу некалькіх стагоддзяў як адзінае і абавязковае права аж да адмены расійскім даром у 1840 г. Праўда, пастановай сейма Рэчы Паспалітай у 1697 г. беларуская мова была заменена польскай на ўсёй тэрыторыі дзяржавы.

З 1589 г. і да 1623 г. Леў Сапега насіў тытул канцлера вялікага літоўскага. Гэта была найвышэйшая дзяржаўная пасада ў княстве. Найвялікшым дабром для свайго народа і дзяржавы ён лічыў волю, і ў гэ- тым напрамку была скіравана ўся яго па- літычная дзейнасць, хоць процістаяць за- сіллю з боку Польшчы становілася ўсё цяжэй, асабліва пасля Берасцейскай цар- коўнай уніі 1596 г. Ва уніяцтве Леў Сапега спачатку бачыў сваю незалежную ад Польшчы і Расіі рэлігію, якая павінна была стаць дзяржаўнай духоўнасцю княства і на аснове яе павінна была фарміравацца на- цыянальная самасвядомасць. Але ён хут- ка пераканаўся, што шлях тэты, умела вы- карыстаны канцэлам і каталіцкімі прапа- веднікамі-місіянерамі, вядзе не да абуджэн- ня нацыянальнай свядомасці, а да палані- зацыі і рэлігійнага гвалту. І хоць сам ён

ужо лічыў сябе католікам, рэзка і вельмі крытычна палемізаваў з галоўным ідэола- гам уніяцтва Іасафатам Кунцэвічам. Падтрыманая каралём, папам Урбанам VIII і польскім касцёлам унія шырылася, і Сапега зразумеў сваю памылку, але выправіць яе ўжо было нельга. Унія не апраўдала надзей канцлера. Застаючыся памяркоўным да ўсіх канфесій, ён на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага працягваў за свой кошт узводзіць як цэрквы, так і касцёлы.

Акрамя названых ужо тытулаў і пасадаў, Леў Сапега быў старостам брэсцкім і ма- гілёўскім, а з 1621 г. яшчэ і ваяводам віленскім.

У 1625 г. у знак прызнання яго вялікіх заслуг у ваенных справах Сапега атрымаў тытул гетмана вялікага літоўскага. Ён пры- маў актыўны ўдзел у вайне з Расіяй у 1610—1613 гг., калі быў вернуты княству Смаленск, і ў вайне супраць Швецыі, якая ў 1620-я гады ўварвалася на землі Вялі- кага княства Літоўскага. У складзе польска-літоўскай дэлегацыі Л.Сапега ўдзельнічаў і пры заключэнні Дэўлінска- га перамір'я 1618 г., паводле якога да Рэчы Паспалітай адышлі Смаленская, Чарнігаў- ская і Ноўгарад- Северская землі з 29 га- радамі.

У сваёй бурнай шматбаковай дзейнасці Леў Сапега не абмінуў і навуковую галіну. У 1616 г. ён апублікаваў сваю працу «Аб спосабе абароны трыбунальскіх правоў», а ўжо пасля вайнаў, будучы ваяводам віленскім і пасяліўшыся ў Вільні, аддаўся працы па ўпарадкаванні так званай Літоў- скай метрыкі — шматлікіх архіўных ма- тэрыялаў дзяржаўнай канцылярыі, якая знаходзілася пад аховай вялікага канцлера. Былі гэта дакументы і акты Літоўскай дзяржавы, пачынаючы з 1386 г. і да пачат- ку XVII ст.

Яшчэ ў 1594 г. у Вільні вялікі канцлер склаў рэестр дакументаў Метрыкі, але прадоўжыць работу змог толькі ў канцы жыцця. Як адзначалася, дакументы княства вяліся на старабеларускай мове.

Незадоўга да смерці Л.Сапега атрымаў тытул маршала Вялікага княства Літоў- скага і, як ганаровы дзяржаўны дзеяч, су- стракаў у 1633 г. у Вільні новага караля Рэчы Паспалітай Уладзіслава IV Вазу. А праз два тыдні пасля гэтага, у 76-гадовым узросце, памёр і быў пахаваны ў Вільні, у збудаваным ім касцёле Святога Міхала. Пе-

Апошні ліст дэкрэта сейміка 1631 г. з подпісам Л.Са- пегі.

рад смерцю Сапега багата абдорваў фун- нацыянальнай годнасці.

В.Р.Супрун.

Вялікае княства Літоўскае ў асобе Льва Сапегі страціла аднаго з найвялікшых

Прамова Мялешкі

МЯЛЕШКА Іван (? — 1622). Дзяржаўны і ваен- ны дзеяч Вялікага княства Літоўскага. Ураджэнец Слонімішчыны, дзе меў некалькі маёнткаў, у т.л. Жыровічы. Падкаморы мазырскі ў 1589 г., маршалак слоніміскі ў 1602 г., кашталян мсціслаўскі ў 1603 — 1610 гг., брэсцкі ў 1610—1615 гг., смаленскі ў 1615 — 1622 гг. Уваходзіў у склад рады ВКЛ пры Жыгімон- це III у 1613 г. Займаўся размежаваннем зямель паміж Мазырскім паведам і Кіеўскім ваяводствам у 1598 г. і 1601 г. Выступаў супраць засілля польскіх феодалаў на Беларусі. Яму прыпісвалі сатырычны твор «Прамова Мялешкі».

Найясней (шій) милостивый король, и на меня ласкавыя паны братія! Выехавши зъ дому Богу-мъ ся помолить, чтобы къ вамъ здоровъ пріехалъ да вашу милость здоровыхъ оглядель, и привиталь. Пришло менъ зъ вами радъты, а я не гетакихъ зъез- дахъ няколи не бывалъ и зъ королемъ его мйлостію николи не заседалъ; только за покойниковъ князевъ нашихъ, которые королевали, что воеводами бывали, сен- тенцій гетакихъ не бывало, попросту пра- вымъ сердцемъ говорили; политики не знали, а правдою въ ротъ, яко солію въ глаза, кидывали. Скоро жъ короли больше Немцевъ якъ насъ улублили, заразъ што нашіе старшіе собрали, то все Немцомъ роздали нашіе господавы. Пручъ Зыгмун- та короля (того ничего въ людъы личытъ, бо той Подлясье и Волынъ вынищыль, Ля- хомъ мянучися), але Зыгмунда Первого, солодка паметъ іего, бо бой Немцевъ якъ собакъ не любиль, и Ляховъ зъ ихъ хит- ростыи велме не любиль, але Литву и нашу Русь любительно миловаль, и гораздо лучей за іего мевалися, хотя въ такъ дорогихъ свитахъ не ходывали: другіе безъ ногавиць какъ Бернардыны гуляли, а сорочки ажъ до костей, а шапки ажъ до самого пояса нашивали. Дай Боже и зновъ такой годины прыждаты и теперъ. Я самъ коли по домовому уберусь, то ей мосць пани Мстиславска малжонка моя натешиться и посмотреть на меня не можетъ.

Надто уже насмотрюся на всего гето, милостивые паны братія, и на тые нудные Немецкіе штуки, што на врады; а колижъ сваіхъ дзяржаўныхъ дзеячаў, а народъ бела- рускі — палымянага абаронцу сваёй культуры, мовы і

то у нихъ бывало: въ сукняхъ перестыхъ ходитъ, то нигити! Да уже у насъ змешали- ся, и попольску такъ умеють говорыты, и все лихое короліомъ паномъ Речи Посполитой какъ могутъ было баламутятъ. А коли самъ Немчина иде, или жонка его поступава, то черезъ скору скрыпнуть, шелестеть и дорогимъ пижмомъ воняетъ. Коли жъ до тебе паничыкъ прыеде, частуй же іего достаткомъ, да и жонку свою подле іего посады; а онъ сыдытъ какъ бесъ надувши- ся, махаеъ шапкою или капелюшемъ, и зъ жонкою нашептываеъ, да и в лодонъ скре- беть! Да коли жъ бы я гетого чорта кулакомъ в морду, или по лицамъ, по хрипте, такъ кобы король іего милость не слы- халь? Нехай бы морды такой поганой не надымаль.

Помню я короля Генрыха, которій зъ заморской стороны Немецкой былъ, да зрозумевъ, што мы іему не много давали шыбинковаты, а Немцы іего не вельми перекрывали, такъ и онъ, познавши, што то не штука, да и самъ, никому не оказавши- ся прочъ поехалъ ажъ у свою сторону, ажъ за море скикнулъ.

Кажучы правду, не такъ виновать король, якъ гетые радные баломуты, што пры нимъ сидятъ да крутятъ. Много тутъ гетакихъ есть, што хоть наша костка, однако собачымъ мясомъ обросла и воняетъ; тые- то насъ дерутъ и за ихъ баламутнями нашы не поживятся, Ръчу Посполитую губятъ, и Волынъ съ Подлясемъ пропасть! Знаю, намъ приступило, што ходимъ какъ подваренные, бо ся ихъ боимо. А коли бъ гетакого беса кулакомъ въ морду, забывъ ды другый мутыты!

И то, милостивые Панове, не мала шкода, слуги ховаемъ Ляхи: давай же іему сукню хвалендышовую, корми жъ іего тлу- сто; а зъ нихъ службы не пытай, — и только убравшиися, на высокихъ подковкахъ до девокъ дыбле и ходытъ, а зъ великого кубка трубить: ты пане за столь, а слуга собъ за столь; ты борщикъ, а слуга за пукатую штуку мяса; ты за фляшку, а онъ за другую, а коли слабо держышь, то онъ и ту

зъ рукъ вырветь! Только пильнуеть: скоро зъ дому ты, то онъ моучкомъ прылас- кается до жонки. И такого чертополоха зъ Немцами выгнаты, што до насъ влезли противъ праву нашему.

Але зарадно поговорылисны о разныхъ нашихъ интересахъ. И гетая не малая штука — кони дрыганты на стайни держати: давай же имъ въ лето и въ зиме овесь и сѣно, подстелай же што ночь, ховай же для нихъ слугу Ляха, конюшню и маштелера: а зъ нихъ жадной службы не пытай. А коли жъ еще Ляхъ какъ жеребець ржетъ коло девокъ какъ дрыгантъ коло кобылъ, прый- ми жъ къ нему двоихъ Литвиновъ на стражъ; бо и самъ дедко не упильнуеть!

И гетая на свете дурнина: годинникъ мне притрафился на тандете въ Кіеве купиты; далисьмы за іего тры копы грошы, а якъсь- мы послали до Вильна на направу, ажъ онъ на пятую копу крутыль злодей заморщыкъ! Добры-то нашъ годинникъ петухъ, што не- хыбне о полночи какарекаетъ.

И то вельми страшная шкода — голо- гузые куры ховатъ: ихъ достаткомъ вары- ты. А за моей памяти прысмаковъ гетыхъ не бывало; добра было: гуска съ грибка- ми, кашка зъ перчыкомъ, печонка зъ цы- булькою или зъ чосныкомъ, а коли на пе- репышныне достатки — каша рыжовая зъ шафраномъ. Вина венгерского не зажива- ли передъ тымъ — малмазью скромно пійай, медокъ и горелочку дзюбали. А грошы подостаткомъ мевали, муры муrowали и войну славную крепко и лучей держали, какъ теперъ.

Дакументы сведчаць

И то не доречы: въ богатыхъ сукняхъ нашы панъ ходятъ: не знали передъ тымъ португале или фортугале, а подолокъ ру- хается, а около подолка чепляется; а дво- ранинъ въ ножку, какъ соколъ, загледаеть, штобъ где щипнуты солодного мяса. Я тоже радиль бы, нехай бы беложонки нашы въ запинаные давные убералися козакинки, шнурованные назаде носили распорки, а къ тому штобы зъ немецка заживали плондрыки: не такъ бы скоро любите льну скрадывали бредню. А теперъ хотя зъ рогатыною на варте стой, въ живые очи такого беса не упильнуешъ.

Ды бы о чомъ радыты, не знаю; то только вашей милости припоминаю, штобы завсегда, сколько сенаторовъ и поновъ Литовскихъ, при короне іего милосты было, былъ бы и я. Только королевщизны не маю, бо передъ другими не схопыль.

А штожъ есмо сказали, то всіе правда. И Аннульку, королевну ей милость, милен- ко, въ ручку поцисовали, какъ другыє младшыє сенаторщыки. Давно о томъ ра- диль весь повесть не только въ Смоленску, але въ Мозыру, кого бъ мудрого до васъ на тотъ зъездъ выбраты и сентенцы выправить!; мене вядомого до вашей милосты, штобъ Господь Богъ... уметы передъ коро- лемъ іего милостью и вами, Панове братіа, открыты нашы врады. Сказаль би кто зъ васъ лутше, только не баламутячы; то я на томъ перестану.

Друкуецца па кн.: Хрэстаматыя па гісторыі беларус- кай мовы. Мн., 1961. Ч. 1. С. 316-319.

ІШВЕНТАР МАЁНТКА САКАЛОВА І.АРДЫНЦА, ШТО БЫЎ СКЛАДЗЕНЫ Ў СУВЯЗІ З ПРОДАЖАМ МАЁНТКА Я.ЖАРНОЎСКАМУ

27 кастрычніка 1593 г.

•«Реестр, або инвентар, поданья от его милости пана Ивана Одынца, земенина его королевское милости повету Слонимского, двора и всего имения его милости отчизного Соколовского, пушеного и проданого вечно его милости пану Яну Жарновскому.

То ест яко сам двор зо всим будованьем, з огорода овощовыми, погноями, з пашнями, сеножатями дворными, з оборою, з быдлом рогатым и нерогатым в ней, з гумном и вшеля- ким збожем, в том гумне зложоным, молочоным и немолочоным, в поли засеяным и зо вси- ми живностями и статками або начиньем, в том дворе на тот час будучими, з подданными того двора отчизными, з их будованием, з землями всякими оремыми и неоремыми, потому ж з маетностями и повинностями их, што меновите нижей в сем инвентарю при мне, воз- ном, генерале Станиславе Котовичу, и при стороне людехшляхте пану Габриелю Славуте а пану Станиславу Яновичу, од его милости пана Ивана Одынца, через слугу его милости пана Стефана Гошевского его милости пану Яну Жарновскому поданого, описано и доложено естъ, в року теперешным тысяча пятьсот деведесять третего, месеца октябрия, двадцать сегомо дня.

Наперед. Будованье того двора Соколовского. Уехавши у двор, по левой руке домок старый, против себе светлиц две з коморами, з сенями при земли, драницами побитый. У сенях двери на завесах, з защепкою, с пробоем. У светлицы малой двери на завесах, защепка и пробой есть; печь в ней поливаемая, лавы две, з тое светлицы комора, двери в ней на завесах, защепка и пробой есть. Напротивку тое светлицы другая светлица, в ней двери на завесах, защепка и пробой есть, в той светлицы лав три, печ простой, оконницы на завесах. Против того дому пивница старая, двери без завесов. В той пивницы кадей з капустою три, з ботвином одна кадь, з свеклою одна кадь, бочок пивных чотыри, ушатков три, селедков бочок три, кубелцов два, один з маком, цыбули венков двадцать чотыри. Подле пивницы сырница. В ней двери, защепка и пробой есть.

Домок новый. В нем светлица. А напротивку пекарня. Тот домок на земле стоит, драницами побитый и з сенями, з светлицы комора, в той светлицы двери на завесах, в ней столов два, лав три, печь поливаемая, обolon две паперных. У коморе двери на завесах, защепка, пробой есть, лава одна, в сенях двери на завесах. У пекарни теж двери на завесах, в ней лав две, стол один. Свирнов два, третий малый. Стайна соломою крытая. Стаенка теж малая, з бербеня рублена, соломою крыта. Лазня, соломою крытая. Колодезь. Поветь, з бербеня рубленая, соломою крытая.

Меду пресного горшков два, пчол ульев девять, а порожных ульев чотырнатцать. Набелу масла горшков пять, сыров коп две, волны рун сорок две.

Обора двора того. Хлегов три, з бербеня рубленых. Быдла в ней: коров осим дойных, яловиц две, быков петаков волошенных три, а бычков летошних неволошанных шесть, телиц летошних пять, телят сегорочных деветеро, овец усих старых и молодых сорок двое. Коз старых шесть, козелят пятеро, козлов три, свиной старых з вепрами дватцать пять, поросят дватцате- ро, гусей старых и молодых осмеронадцатеро, коплунов три, кур старых и молодых сорок.

Гумно того двора Соколовского. Гумен з бербеня рубленых две. Одырна з бербеня рубленая з сеном. Евья рубленая покрыта соломою. Озерод, в нем торпин десеть, жердем насо- ванных. Стырта жита, в ней коп петьдесят. Горох в стошку коп девять. В гумне жита теперь коп шесть. На насенье змолотили жита коп петьдесять чотыри, вымолочоного з того бочок сорок три и посеено на рок деветьдесять четвертый. Ечменю в гумне коп деветьдесять, гри- ки коп в гумне петьдесять, овса у гумне коп деветьдесять.

Стодола на грунте того двора стоит на гостинцу Волковыском, потребуячая опатренья лепшого.

Жита старого сыпного, розданого межи людей, яко то на регестре особно подано, бочок дватцать семь.

А то люди отчизные того двора Соколовского, его милости пану Жарновскому з их домами, з землями и маентностями всякими поданые. Которых подданных есть домов чотырнатцать, а боярин один. Имены их. Первший Матей Романович з братом Якубом, с пасынком Сидором и з сыном Андреем, в него волов три. Другий Иван Тымошевич, в него сын Таврило, волов два. Третий Игнат Микулич, з братом Петром и сыном в него Есько, волов два, кляча одна. Четвертый Юр Гринец, прихожий, в него сынов два, Евхим, Пархвень. Пятый Федор Новикович з братом Иваном, в него вол один. Шостый Артюх Зайкович, прихожий, в него сын Иссай. Семый Гришко Лебедь, боярин, человек вольный, зо всею маентностью своею никоторого чиншу не платит и робот не повинен, только на справы з листом ездит. Осмый Яков Крык з пасынком Евхимом, волов два, кляча одна. Девятый Сидор Зайкович, в него сынов два, Здан, Ермола, вол один. Десятый Иван Величкович, у него сын Яцко. Одинадцатый Иван Гончаревич, волов два, кляча одна. Дванатцатый Петрань, у него сынов два Андрей, Иван, волов два. Тринатцатый Гарасим, в него сын Кондрат, волов два. Чотырнатцатый Петрук Ольховник, волов два. Петнадцатый Степан Петрович, в него сын Здан, пасынок Степан, волов два, кляча одна.

Тые подданные ничего больше не повинни, только роботу».

Яко ж до того регестру, инвентару, поданья того имения Соколова пану Жарновскому я, возный- генерал, печать мою приложил и руку мою подписал. Также теж и сторона, при мне будучая, печати приложили и руки свои подписали.

Писан в Соколове».

Акты Віленскай камісіі. Вел'яна, 1867. Т. 14. С. 197— 198.

Падрыхтаваў М. Ф. Спірыдонаў.

**ЗАШІС У КНІЗЕ СЛОНИМСКАГА ГРОДСКАГА СУДА
АБ УЦЁКАХ З МАЁНТА ДЗЕВЯТКАВІЧЫ**

11 мая 1598 г.

На вrade яго карольевскаго милости кгродском замку господарскаго Слонимскаго передо мною, Иваном Мелешком, подкоморым мозырским, подстаростим слонимским, оповедал его милости пан Абрам Мелешко, иж в том же року, 98, месеца мая 6 дня, утекли у его милости два збегі и шкодники челяди дverное его з двора его милости Девятковскаго.

Один властный отчыч его милости девятковский Федор Жук Пекарец, а другий поло- неник, москвитин на име Грышко Сталмах, которых его милость пан маршалок, взявши дети малые, у себе в дворе выховавшы, тому ремеслу вывчыти дал.

Яко ж ден тые збегі, немало его милости самому и челяди дворной зашкодившы, по- втекали. О то тех милости оповедал, же тых збегів и шкодников з двора пана маршалково- го вывел и выпровадил неяснись Марко Воронежский, который на подступство уприсил деи у пана маршалка лист водный, в котором пан маршалок того Воронежскаго их он человек добрый, абы его увезде прынмовали, за которым листом пана маршалковым тот деи Воронежский с тыми збегамі пошол, не ведати где се, у которую сторону удали.

Што я, слышечи от пана маршалка, велел есми до книг кгродских Слонимских записати. *Социально-политическая борьба народных масс Белоруссии. Конец XIV в. — 1648 г. Мн., 1988. Т. 1. С. 146.*

**ПОЗВА СЛОШІМСКАМУ ЗЯМЯНІНУ КАСПАРУ ПЛАЎСКАМУ ПА СПРАВЕ АБ НАЕЗДЗЕ ЯГО НА
МАЁНТАК АЎДЗІКІЁЎСКІ ПЛАЎСКІ**

1 мая 1601 г.

Жыгмонт третій, Божью милостью король Польский, великий князь Литовский, Русский, Прусский, Жомойтский, Мазовецкий, Ифлянтский, а Шведский, Кгодский, Вандальский, дедич- ный король, и иных.

Земянину нашому повету Слонимскаго Каспору Матеевичу Славутичу Плавскому. Обтяжливе с плачем и великим жалем на тебе земенин наш повету Слонимскаго Ян Ушаковский и малжонка его Щасная Яновна Тучковна о том, штож дей року мину лого, по На роженью Сына Божего тысяча шестьсотного, месеца Декабра пятого дня, ты дей Каспоре Матеевичу Славутичу Плавский, сам особою своею и з многими помочниками своими, а мено- вите: з маткою своею Матвеевою Славутиною Рамною Якубовною и з братьев своею Щасным и Авдеем Матвеевичи Славутичи Плавскими, з Барком Мартыновичем Казаковичом, а с пасынками его Валентым и Андреем Мартиновичи Плавскими Славутичам, с Харитоном и Сидором Костюковичи Плавскими из Зыхом Кгодлевским, з Яном... а з иншыми многими помочниками своими, который дей вы лепей знаете, а имена их ведасце, сколько десять человек, з розным оружием, войне належачим, за радою, а с полною намовою и одним умыслом земянина нашего повету Слонимскаго Богдана Ждановича Плавскаго; а шедши дей вы сами особами своими и с тыми помочниками своими, также з возами, с коньми насхавши модно квалтом на дом боярина и слуги их шляхетский, на имя Горасима Васильевича Кинды- ревича Плавскаго, называемый Овдикиевский Плавский, у повету Слонимском лежачий, кгрунте Плавском Овдикиевском, у котором дей тот Гарасим мешкал, шляхтич учтивый, да имения и двора их плавскаго, у повете Слонимском лежачого, принадлежащий и прислуха- ючий, того дей есте боярина и слугу их помененого Гарасима Плавскаго шляхтича учтиво- го и жону его Ганну Жуковну, шляхтянку учтивую боярку их квалтовне узали а до имения и двора своего, Плавским Славутовским названого, у повете Слонимском лежачого, где сполне ты, Каспоре, з маткою своею и з братею своею дом подле дому у Плавском на Славу- товщине мешкаете, отпровадили и маетность дей его того боярина слуги их, што было у том дому, платья быдла, збожа молочного и немолочного, и будованье того дому Овдикиевского квалтовне побрали и до тых же домов своих Плавских Славутовских, у повете Слонимском лежачих, отпровадили и отвезли дейесте. А то есть меновите взяли дей сей есте гридно с прамном, которая дей коштовала полтрети копы грошей Литовских, вола оремого шерстью гнедого, овец пятеро, гусей трое, кур трое, платья: кожух бараний опратистый, сермягу одну опратистую, жита молочного чистаго бочок три, а немолочного жита коп шесть, ечменю бочок две, овса бочок полтора, гречихи бочку одну, ярицы коп три, сена взов сем. И тепер дей того боярина помененого, слугу их и жону его, также маетность его и тое будованье с того дому Овдикиевского побравши, у тых дверях своих Плавских Славутовских маєте. О котором дей

кгвалтовном найстыю и наеханью вашом, кгда дей ему Ушаковскому и малжонце его люди добрые ведать дали, ты, Каспоре, з маткою и з братьею своею и помощники ваши того боярина и жону его взяли, а маетность его и хоромы домовые, также збожье и быдло кгвалтом беручи увозити с помощниками своими. Тогда дей он, уживши приятеля своего шляхтича учтивого пана Петра Кошица того дей року тысяча шесть сотного месеца Декабря пятого дня там до того дому памененого, у котором тот слуга боярин их мешкал... слал, хочечи ведомость мети, для чого дей вы таковый кгвалт чынните.

Который дей приятель их кгда там приехал, тогда дей ты, Каспоре Славутичу Плавский с помощниками своими там у том дому Плавском Овдикиевском оного приятеля Петра Кошица окрутне а нелицотистиве кийми, чеканами сбили и зранили и ледво живого оставили, и там же дей с того приятеля их взяли и безправне пограбили курту лосою новую бело выправленную, сукном шарим и полотном подшитую, которая дей коштвала три копы грошей, шапуку черную, футром рисим подшитую, которая дей коштвала три золотые польские, корд, который дей коштвал копу грошей, полгак, костью осаженный, который дей коштвал сем золотых польских, пороховницу с поесом, лядунки, што дей коштвало пол копы грошей, поес ременный з мешком, купленный за десеть грошей Литовских, а готовых дей пенязей узя- ли дей есте полчетверты копы грошей Литовских, нож за три грошы купленный, хустку, которая коштвала петнадцать грошей. А так тот Ушаковский и малжонка его, хочечи собе справедливости довести и тое кгвалтовное найстые и наеханье на тот дом шляхетский о побранье кгвалтовное будованья и маетности рухомое, и о збитье а окрутное зраненье того приятеля их Петра Кошица, и о безправное а не слушное побранье и погребенье маетности рухомое, заховавши собе вольное мовенье у суду надежного о безправное взятые того Гарасима и жоны его вам сим позволом нашим земским Слонимским до права позывають. Про то прика- зуем тебе, Каспоре Матеевичу Славутичу Плавский, штобы еси перед судом нашим земским Слонимским на месту звыклом судовом у Слониме сами особами ку праву стали, а на жалобу того Ушаковского и малжонки его, в позве помененую, усправедливили на роках земских судовых, которые сего року тепер идучого, по Нароженью Сына Божого тысяча шесть сот первого о Светлой Тройцы святе Римском припадають, и назавтрей того свята зачавши се порядком права посполитого у Слониме судовне отправованы будут.

Писан у Слониме. Лета от Нароженья Сына Божого тысяча шесть сот первого, месеца Мая первого дня.

Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси, издаваемый при Управлении Виленского учебного округа. Вильно, 1867. Т. 3. С. 62- 64.

З ИНВЕНТАРА МАЁНТКА ЖЫРОВІЧЫ АБ ПАВІННАСЦЯХ СЯЛІН ВЁСАК ЗАЛЕССЕ, ЛІТВА, ЗАВЕРША

1603 г.

Повинностных помененых трох сел Залесье, Литва, Завершы. 3 волок тяглых по копе грошен в рок, по бочце жита, по бочце овса меры слонимское, по гусяти, по два каплуны, по 20 яец, по 2 десятки льну, по возу сена; служыт мают з волюки в кожды тыдзень по 5 дней с чым кажут. А орати яко на гвалт, иле у кого сох ест. Также и жат много челяди у кого будет, кроме одного сторожа в дому оставит. Мёд у них на пол, в торону водлуг черги, в подводу где роскажет ехат. А з волок цыншовых повинность в каждый рок по 100 грошен з волюки, по бочце жита, по бочце овса меры слонимское, а на роботу ходить не повинны. *Социально-политическая борьба народных масс Белоруссии. Конец XIV в. — 1648 г. Мн., 1988. Т. 1. С. 162—163.*

З ГРАМАТЫ ЁЛАДАЛЬНІКАЎ МАЁНТКА ДЗЕВЯТКАВІЧЫ АБ ПЕРАДАЧЫ ПРЫГОННЫХ У ЗАКЛАД

20 мая 1637 г.

«Я, Станіслаў Мясешка, і я, Алена Мясешка з Падгароднай, у гэтай нашай грамаце заяў- ляем, што мы аддалі ў заклад у вёску Прыхілы 6 падданных з нашага ўладання Дзевяткавічы я.м. пану Станіславу Бабінскаму і жонцы я.м. пані Алене Берасневіч-Бабінскай: Мікіту Шам- каловіча, Кісяля Цімоха, Кісяля Якава, Кісяля Пракопа, Пракопа да аддачы грашовай сумы, якую я вінен я.м. пану Бабінскаму і жонцы я.м., менавіта 700 злотых польскіх. На гэту суму і дана іх м. наша пазыковае абавязальства.

А гэтыя нашы вышэйпамянёныя падданыя абавязаны так служыць і.м., так выконваць свае работы, як яны рабілі для нашага панскага двара Дзевяткавічы, а я.м. у гэтым трыманні

нічим не буду чыніць перашкод пад гарантыйяй уплаты няўстойкі ў суме 100 зл. польскіх.

Аб гэтым і дадзена гэтая грамата наша з уласнаручнымі подпісамі нашымі і пячаткамі, а таксама ўласнаручнымі подпісамі і.м. сведкаў.

Напісана ў Дзевяткавічах года 1637 мая 20 дня.

Станіслаў Мялешка,

запрошаны сведкай Самуіл Суходольскі ўласнаручна,

запрошаны сведка Пётр Казімір Пятровіч».

Пераклад з рускай мовы В.Р.Супруна.

Белоруссия в эпоху феодализма. Мн., 1959. Т. 1. С. 251 — 252.

ПАСТАНОВА ВАРШАЎСКАГА СЕЙМА АБ ВЫЗВАЛЕННІ З-ПАД ГАРАДСКОЙ ЮРЫСДЫКЦЫІ І ПАВІННАСЦЕЙ ДАМОЎ І ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКАЎ У СЛОНІМЕ, ЯКІЯ НАЛЕЖАЛІ СЛОНІМСКАМУ СТАРОСЦЕ ПАЛУБІНСКАМУ І СЛОШМСКАМУ ПАДКАМОРАМУ ПЯСЕЦКАМУ

1661 г.

Уладай гэтага сейма мы на вечныя часы вызваляем дом у гор. Слоніме, які належыць шляхетнаму Аляксандру Гіляру Палубінскаму, старосце слонімскаму, палявому пісару Вял. кн. Літоўскага, з участкам! ў канцы вул. Панасоўскай, размешчанымі абাপал вуліцы, як набы- ты ад вяльможнага падканцлера Вял. кн. Літ., так і ад Капроўскай, а таксама дом шляхетнага Іераніма Пясецкага, падкамолага слонімскага, з участкам!, размешчанымі на вуліцах Грыбаў- ская, Замкавай, на Лысай гары, паміж Вялікай вул. і Папярочнай вулічкай, набытым! ад розных асоб.

Пераклад з рускай мовы В.Р.Супруна.

Белоруссия в эпоху феодализма. Мн., 1960. Т. 2. С. 187—188.

**ЗАПІС У АКТАВАЙ КНІЗЕ СЛОНІМСКАГА ГРОДСКАГА СУДА
СКАРПІ СЛОНІМСКАГА РОТМІСТРА НЕЛЮБОВІЧА І 7 ШЛЯХІЦАЎ НА ЎЛАДАЛЬНІКА
МІЖЭВІЦКАГА ВОЙТАЎСТВА НАРБУТА ЗА НАПАД ЯГО СЯЛЯН НА ІХ**

7 студзеня 1780 г.

«Яснавяльможныя Казімір Нелюбовіч, слонімскі ротмістар, Яўстафій Мізгер, Мартын і Антон Юзафовічы, Ян Жэпніцкі, Францыск Навіцкі, Дамінік Шаўціла, з'явіўшыся асабіста, падал! для запісу ў слонімскія гарадскія кнігі скаргу на вяльможных і.м. Дамініка Нарбута, лідскага войскага, як на пажыццёвага ўладальніка Міжэвіцкага войтаўства, Людвіка на Брон! Бронскага слонімскага земскага старшыню, арандатара, Юзафа Бернатовіча, упраўляючага войтаўствам у час уладальніцтва Нарбута, а цяпер са слоў саміх міжэвіцкіх сялян, падбух- торваўшага іх пабіць скаржнікаў шляхту, якія скардзіліся на працавітых: Якава, войта в. Міжэвічы, і ўсіх міжэвіцкіх сялян, якія па закону будуць вінаватыя.

Вышэйзгаданыя скажнікі па выкліку прыбылі ў в. Міжэвічы для спагнання чыншавых нядоімак і ўсяго падатку на соль; прабылі там усяго некалькі гадзін у прысутнасці аканом дворнага пана Міхала Казловіцкага ў поўным спакоі і нікому не чынілі ніякай непрыем- насці. Наадварот, мяркуючы паехаць у Лісевічы, яны трымалі коней нерассяджанымі і, ня- глядзячы на просьбу я.м. пана Міхала Казловіцкага, служачага вяльможнага суддзі, не да- зволілі іх рассяджаць.

На змярканні міжэвіцкія сяляне, сабраўшыся ў колькасці некалькіх соцень чалавек, ахопленыя самай дзікай лютасцю, узброеныя каламі, жэрдкамі і іншымі рэчамі, звычайнымі для бунтарных мужыкоў, употай падкраліся да хаты, у якой, па выбару дворнага аканом, адпачывал! разам з ім скажнікі. Каб сваё нечуванне намеры, яны спярша паслалі ў тэту хату кіраўніка бунту — войта сваёй вёскі, нібы для паслуг служачага я.м. пана суддзі.

Затым, акружыўшы названую хату са страшным крыкам і лямантам, яны перш за ўсё вызвалілі адтуль войта, пагражаючы яму для выгляду пабаямі, каб той мог затым лягчэй апраўдацца. Пасля чаго яны дружна атакавал! хату. Адны з іх уварваліся ў сен! магчыма для таго, каб адрэзаць шлях для ўцёкаў скажнікам — зусім ні ў чым нявіннай і таму напа- лоханай шляхце, ці для таго, каб даць ім адчуць непрыемныя вынікі сваёй лютасці.

Іншыя сабраліся каля вокан нібы для таго, каб пазбавіць скажнікаў апошняй магчы- масці абараняць сваё жыццё і здароўе, так і для таго, каб кідаць у вокны калы і жэрдкі і імі

нанясці смяротныя раны скаржнікам, што былі пад аховай пана Міхала Казловіцкага, які вяртаваў ля дзвярэй хаты.

І, нарэшце, астатнія былі расстаўлены ўсюды, куды маглі ўцякаць скаржнікі. І тыя, першыя, выбіўшы дзверы ў сены, уварваліся туды і канчаткова разламалі затым замкнёныя дзверы, што вялі з сяней у хату. І калі пан Міхал Казловіцкі, давераны самога гаспадара, затуліў сабой уваход, каб перагарадзіць раз'юшаным мужыкам доступ у хату, яны з лямантам на Кіпу ліся на згаданага пана Казловіцкага, спрабуючы адштурхнуць яго ад дзвярэй і такім чынам расчысціць дарогу для захопу скаржнікаў.

Калі ж ён не дазволіў зрабіць гэта, узбуджаныя мужыкі з такою ж злосцю пасля кароткага... папярэджання, што яны спяляць хату, калі не змогуць схопіць шляхту, залезлі з агнём на страху, у той час як астатнія, што засталіся ў сенях, працягвалі адціскаць пана Казловіцкага, і калі, нарэшце, ён страціў сілы яны хапалі скаржнікаў і выпягвалі іх з хаты, лупцючы іх няспынна каламі.

Нарэшце, яны выпягнулі іх з сяней на падворак, зноў моцна лупцючы з такой злосцю, што кожны нягоднік з гэтых сялян лічыў учынкам, заслугоўваючым пахвалы, шматлікае на- нясенне самых моцных удараў нявіннай шляхце — скаржнікам. Таму яны самым лютым чынам білі кожнага паасобку так, што ўсе ўжо былі блізкія да скону і, напэўна, яны не лаганул! б жывымі, калі б не ўсяісная праўдзівая і ў самай чыстай нявіннасці сваёй спачуваючая рука тварца не дала сілы вынесці столькі пакут, удараў і прычыненых ран і не падказа- ла б нам зручны выпадак, каб унесці свае саслабелыя і знямоглыя сілы, нягледзячы на ста- ранні гэтага дзікага натоўпу, які нас, ужо ратуючыхся, імкнуўся пазбавіць гэтага.

Адны з ліку сабраўшыхся каля хаты гналі, другія, расстаўленыя паблізу ў розных месцах, перахаплялі здольных да ўцёкаў. Тады ж, калі ганяючыся за ўцекачамі, страцілі іх з віду, і не будучы ў сілах супакоіць злосць з лютасці, яны адрэзалі нават хвасты коням.

Адным словам, згаданы люты натоўп, што стаяў ля вокан, не толькі крыўдзіў скаржнікаў самымі зняважлівымі словам!, ганьбячы гонар, але і кідаў калы і жэрды. З кожным такім кідком яны прычынялі боль і раны. Крыўдзілі і тыя, што стаялі ў сенях і выпягвалі з хаты і зноў білі. Крыўдзілі і тыя, што білі на падворку ў гэтай ваўтузі, кожны крыўдзіў, б'ючы кіямі.

Нарэшце, ганяючыся за імі і перахопліваючы, яны прымушалі адных кідацца ў раку і ўплыў перапраўляцца цераз яе, другія ж у кустах, залітых вадой, павінны былі! ў гэтае ма- рознае надвор'е сядзець без шапак, шубаў і т.п. Параненыя скаржнікі, кінуўшы коней і сёд- лы і амаль усё астатняе, у ацалелай на іх разадранай і скрываўленай вопратцы ледзь выра- таваліся ўцёкамі. Усё гэта будзе адзначана ў асобным рэестры, хоць такія смяротныя болі цяжка выразіць пяром.

Звяртаючыся да грамадскасці і народных законаў згодна з 3-м артыкулам 1 раздзела, 17, 21, 27, 29 і другімі артыкуламі II раздзела, даказаўшы паўшэха крыўду, спасылаючыся на сведчанне вознага і гэтым даказаўшы сваю невінаватасць, як можна былоп урачыста скар- дзімся на ўсіх вышэй памянёных і іх саўдзельнікаў.

Гэта скарга прынята і запісана ў Слоні́мскія гродскія кнігі».

Пераклад з рускай мовы В.Р. Супруна.

Белоруссия в эпоху феодализма. Мн., 1960. Т. 2. С. 403 — 405.

С л о н і м е к а я е з у і ц к а я р э з і д э н ц ы я

Установа ордэна езуітаў у Слоніме. Спробы ўтварэння місіі пачаліся ў 1664 — 1665 гг. У пачатку XVIII ст. зямельныя на- данні слоні́мскім езуітам рабілі жмудскі кашталян А.Уніхоўскі, муж і жонка Тала- канскія, М.Кошчыц, пробашч Віленскай кафедры ксёндз П.Палубінскі. У 1709 — 1725 гг. вядома як місія Навагрудскага езуі- цкага калегіума, у 1725—1773 гг. — рэзі- дэнцыя. Драўляны касцёл Святога Іосіфа ўзведзены ў Слоніме ў 1713—1715гг., другі мураваны пачаў будавацца ў 1740 г. (не быў завершаны). Пры місіі

дзейнічалі школы: граматыкі (з 1713), паэтыкі і ры- торыкі (з 1714). У 1736 г. пры рэзідэнцыі створана школа філасофіі, з 1750 г. выву- чаліся гісторыя і матэматыка. Меліся му- зычная бурса, канвікт (інтэрнат) для дзя- цей збяднелай шляхты, бібліятэка. У розны час місіі і рэзідэнцыі належалі маёнткі Вішава, Грынкі, Дабосня, Шулякі, дзейні- чалі місіі ў Ваўкавыску і Дабосні. Пасля скасавання рэзідэнцыі школа пераўтвора- на ў павятовае вучылішча. Будынкі не за- хаваліся.

Ю.В.Бажэнай.

М.К.Агінскі і яго дзейнасць на Слонімшчыне

Вялікі гетман літоўскі, мецэнат Міхал Казімір Агінскі нарадзіўся ў 1730 г. Прадстаўнік старадаўняга магнатаўскага роду: яго бацька, Юзаф, быў ваяводам трокскім, маці, Гана, — з роду магнатаў Вішнявецкіх. З 1748 г. Агінскі — чашнік літоўскі, пісар польны і генерал-маёр войскаў літоўскіх. У 1746 г. на сейме быў паслом ад Пінскага, у 1748 г. ад Старадубскага павятаў. У 1753 — 1761 гг. падарожнічаў па Еўропе, быў у Дрэздэне, Вене, Парыжы. Ажаныўшыся з дачкой вялікага канцлера літоўскага М.Чар- тарыйскага, атрымаў Слоніmsкую эканомію. З 1764 г. ваявода віленскі, з 1768 г. гетман вялікі літоўскі. Пасля смерці караля Аугуста III адзін з кандыдатаў у каралі Рэчы Паспалітай. У 1771 г. перайшоў на бок Барскай канфедэрацыі. Яго 3-тысячны ат- рад быў разбіты Суворавым пад в. Стало- вічы (цяпер Баранавіцкі раён). У выніку Агінскі быў вымушаны эміграваць, а яго маёнткі ва ўсходняй Беларусі, якая была далучана да Расіі ў 1772 г., былі канфіскаваны. Вярнуўся на радзіму ў 1774 г.

Агінскім у Слоніме было пабудавана некалькі прамысловых прадпрыемстваў, друкарня, тэатр, канал (атрымаў пасля назву Агінскі канал), які злучыў рэкі Ясельду са Шчарай і тым самым р. Нёман Балтыйскага басейна з р. Прыпяць Чарна- морскага басейна.

М.К.Агінскі быў адукаваным і таленавітым чалавекам, пісаў вершы, аповесці, маляваў, ствараў музычныя творы, іграў на кларнеце, скрыпцы, арфе і клавірках (ігры на скрыпцы вучыўся ў Дж. Віэці). Пры сваім двары ў Слоніме ў 1765 г. ства- рыў вядомыя на той час оперны тэатр і

музыкантаў з прыгонных арганіза- ваў школу. Яго лічаць аўтарам выдадзеных у Варшаве пад псеўданімам Слоніmsкі грамадзянін перадавых для свайго часу зборнікаў «Гістарычныя і маральныя апо- весці» (1782), «Байкі і не-байкі» (1788). У апошні зборнік увайшлі вершы з «Песень пана Міхала графа Агінскага, гетмана Вя- лікага княства Літоўскага, укладзеныя ў верасні 1770 г. у Слоніме». Выказвалася думка, што ў літаратурнай працы яму да- памагаў Ф.К.Хамінскі, аднак гэта мерка- ванне абвяргаюць сучасныя даследчыкі. Вядомы ён і як оперны кампазітар — аўтар пастаўленых на сцэне яго опер «Зменены філосаф» (1771), «Елісейскія палі» (1788; верагодна пісаў з дапамогай Ф.Марыні), а таксама «Сілы свету», «Становішча саслоўяў» (1784). Пісаў таксама скрыпачныя п'есы. У 1778 г. адкрыў для сваіх прыгонных школу — «Дэпарта- мент балетных дзяцей», дзе акрамя танцаў дзяцей вучылі чытанню і пісьму.

У 1781 г. Агінскі прызначаны намесні- кам Літоўскай правінцыі, у 1782 г. выехаў за мяжу, быў у Бруселі, Амстэрдаме, Берлі- не, потым у Англіі. Прасіў дапамогі ў прус- кага караля Фрыдрых Вільгельма II, каб вярнуць свае маёнткі ў Расіі. У 1793 г. ад- мовіўся ад вялікай гетманскай булавы, выехаў у Вену, у 1795 г. прысягнуў на вер- насць Кацярыне II. Апошнія гады жыцця правёў у Варшаве, дзе і памёр 31.5.1800 г.

ДРУКАРНЯ

Існавала ў 1777(?) — 1782 (?) гг. у Сло- німе. Належала мецэнату М.К.Агінскаму, размяшчалася ў яго палацы. Першае вы- данне «Рэлігійны культ Брунона, патрона картузаў» (1777, на лацінскай мове) ажыц- цёўлена з удзелам дамініканцаў. На польскай і італьянскай мовах выдадзена «Кніжка для дзяцей, або Уяўленне аб предметах, якія дзеці павінны вывучаць» (1778), на польскай — лібрэта опер «Сілы свету», «Становішча саслоўяў», «Елісейскія палі» (каля 1788), напісаныя, як мяркуюць, Агінскім.

МАНУФАКТУРЫ

У 2-й палове XVIII ст. у Слоніме вялікі гетман Вялікага княства Літоўскага Міхал

М.К.Агінскі. Герб роду Агінскіх.
капэлу. Для падрыхтоўкі балетных арты- стаў і

Казімір Агінскі заснаваў мануфактуры, якія выраблялі шаўковыя тканіны, «персідскія дываны», кілімы і іншыя тканіны рэчы. Росквіт вытворчасці дываноў прыпадаў на 1788—1792 гг. У 1820—1914 гг. дзейнічалі 2 суконныя, саламяных каўпакоў (1895—1914) і гарбарная (1905) мануфактуры. Суконная мануфактура (заснавана ў 1820) у 1828 г. мела 28 ткацкіх, 8 фарбавальных станкоў, 15 прадзільных, 9 часальных, 7 ворсавых, 20 стрыгальных машын, валютно, прэс; працавалі 162 рабочыя, 12 майстроў. На 1-й Усерасійскай прамысловай выстаўцы (Пецярбург, 1829) мануфактура адзначана малым залатым медалём. У 1833 г. атрымала права мець на сваіх вырабах дзяржаўны герб. На 4-й Усерасійскай прамысловай выстаўцы (Масква, 1835) адзначана вялікім залатым медалём. Другая суконная мануфактура ў 1823 г. мела 13 ткацкіх станкоў, працавала 1 ІІ вольнанаёмных рабочых. На мануфактуры саламяных каўпакоў (для ўпакоўкі бутэлек) у 1900 г. працавала 65 чалавек, на гарбарнай — 90 чалавек.

АПІНСКІ КАНАЛ

Частка воднага шляху з Дняпра ў Нёман на тэрыторыі Шчэцкага, Івацэвіцкага і Ляхавіцкага раёнаў Брэсцкай вобласці. Злучае р. Ясельда (прыток Прыпяці) і р. Шчара (прыток Нёмана). Даўжыня (з Выганашчанскім возерам) 54 км. Будаўніцтва пачалося ў 1765 г. на сродкі магната М.К.Агінскага паводле ідэі, выказанай пінскім негавантам М.Бутрымовічам. Канал адкрываў магчымасці для экспарту лесу і інш. тавараў праз балтыйскія порты, таму яго будаўніцтва было падтрымана Варшаўскім сеймам 1768 г., які пачаў будаваць Агінскаму мястэчка Лагішын (цяпер у Пінскім раёне) і в. Мышкаўцы з прылеглымі землямі і дазволіў з пачаткам сплаву спяганяць мыта «па 8 злотых з вясла ці ад спіцы». У сувязі з вымушанай эміграцыяй Агінскага з-за яго ўдзелу ў Барскай канфедэрацыі 1771 г. будаўнічыя работы працягваліся (з перапынкам) за дзяржаўны кошт: прыводзіліся ў парадак прылеглыя дарогі, ачышчаліся рэкі, у т.л. Нёман. У 1775 г. сейм абвясціў пачатак сплаву, але канал яшчэ не быў поўнаасцю добраўпарадкаваны. Пасля далучэння заходняй часткі Беларусі да Расіі афіцэрамі Генеральнага штаба былі праведзены інструментальныя здымкі,

рэкагнасцыровачныя работы, прамерана глыбіня канала і вызначана яго прапускная здольнасць. Да 1804 г. добраўпарадкаванне закончана і канал стаў поўнаасцю суднаходным. Меў 10 шлюзаў. Па Агінскім канале пераважна сплаўлялі лес з палескіх пушчаў; плыты, паводле сведчання відарысцаў (1820), выцягваліся «амаль беспарыўна на 30 міль у даўжыню, ад Ясельды да Слоніма». Перавозілі таксама збожжа, сыравіну на вочынныя мануфактуры ў Целяханах. Са з'яўленнем чыгуначных шляхоў значэнне Агінскага канала зменшылася. У гады 1-й сусветнай (1914—1918) і савецка-польскай (1920) войнаў канал апынуўся ў зоне актыўных ваенных дзеянняў, што прывяло да разбурэння гідратэхнічных збудаванняў. Навігацыя пачала наладжвацца з 1926 г., поўнаасцю канал адноўлены ў 1928 г. Да 1941 г. выкарыстоўваўся для лесасплаву, эпизадчна — для суднаходства. У Вялікую Айчынную вайну на канале адбыўся Агінскі бой 1942 г., шлюзы і плаціны былі разбураны ці пашкоджаны. Спробы аднавіць у пасляваенны час не мелі поспеху, у выніку рэчышча абмялела і стала зарастаць, канал страціў гаспадарчае значэнне.

Л. Р.Казлоў.

ТЭАТР

Прыдворная тэатральная труп Агінскага ў Слоніме, заснавана да 1771 г., спыніла дзейнасць пасля 1791 г. У тэатры працавалі прафесіянальныя італьянскія, нямецкія, польскія спевакі, прыгонны хор і балет. Балетная труп падрыхтавана ў Слонімскай балетнай школе. Паказы супраджаў Слонінская капэла Агінскага. У 1770—1780-я гады пры тэатры існавала музычная школа.

Рэпертуар тэатра складаўся з балетаў, у т.л. «Каралеўскі балет», «Балет млынароў», «Дзікі балет» і «Дэзерцір» (апошнія два паказаны ў 1790—1791 гг. на гастроліх у г. Дубна, Украіна), опер італьянскіх кампазітараў Дж.Паізіела, Э.Дуні, А.Грэтры, П.А.Мансіні, Н.Іамелі, А.Сакіні, П.А.Гульельмі, К.В. Глюка, Дж.Таэскі («Тэлемах», 1780) і інш., а таксама Агінскага («Зменны філосаф», 1771; «Елісейскія палі», 1788); трагедыі Вальтэра («Альзіра», 1780, 1783, і «Мар'яна», 1786) і інш. Паводле «Інвентара інструментаў і музычных па

пер» (складзены ў 1801 г., пракаменціра-ваны А. Цеханавецкім), збор нот твораў, што выконваліся на розных сцэнах тэатра Агінскага, уключае 60 опер, 18 балетаў, 3 музычныя камедыі, 253 сімфоніі і больш за 460 іншых музычных твораў (араторыі, арыі, музыка для дывертысментаў, асобных танцаў і інш.). Сярод выканаўцаў дачка «мэтра ігры на клавикордзе» Д.Грабен-баўэра, Г.Давія, П. Драздоўская, Лісевичаў-на, Канапкоўна, Кінтнер, Герман, Пленц, Марцінкевічаўна, Шуцкая, Міхайлоўская, Цэльнер; салісты Янскі і М.Лазарыні. Філіялы тэатра працавалі ў Седльцах (Польшча) і Целяханах (Івацэвіцкі раён Брэсцкай вобласці). У 1771 г. функцыянаваў «плывучы тэатр» на баржах на Агінскім канале; паміж 1777 — 1780 гг. пабудаваны «Дом оперы» (архітэктар І.Марайна, разбураны пасля 1804 г.), які меў вялікую сцэну, прыстасаваную для паказаў любых барочных спектакляў, оперных і балетных, для выхаду вялікай колькасці спевакоў і статыстаў, для тэатральных баталій коннікаў і водных феерый (частка сцэны затаплялася вадой з канала і па ёй плавалі лодкі), для складаных перспектыв і дэкарацый, розных сцэнічных эфектаў. Тэхнічныя магчымасці сцэны дазвалялі паказваць і 2 фантаны, якія асвятляліся бенгальскімі агнямі (пры тэатры быў спецыяльны піратэхнік — «майстар па феерверках» Ц.Г.Ваксмунт). Дэкарацыі для тэатра стваралі І.Марайна і тэатральны машыніст Жан Бай (у дакументах праходзіў пад імем Ян Бой). Сярод іншых мастакоў тэатра: К.Атасельскі, Штроўбл (працаваў да 1777), І.Рэгер (1776—1778), Ян Рустэм (1788—1790), А.С.Дамброўскі і прыгонныя майстры-дэкаратары Міхал, Мікалай, Янак.

МУЗЫЧНАЯ ШКОЛА

Існавала ў 1770—1780-я гады пры Слоніmsкім тэатры Агінскага. У школе навучаліся хлопчыкі і дзяўчынкі, у т.л. прыгонныя, з мэтай падрыхтоўкі спевакоў і музыкантаў для тэатра і Слоніmsкай капэлы Агінскага.

КАПЭЛА

Існавала ў 1765 — 1793 гг. Абслугоўвала паказы Слоніmsкага тэатра Агінскага, балі, касцельныя службы, рабіла канцэртныя паездкі. Вызначалася высокім прафесійным узроўнем аркестра, своеасаблівым выканальніцкім стылем. Напачатку капэла складалася з 12 чалавек, з 1776 г. мела вялікі

ансамбль інструменталістаў і вакалістаў (53 чалавекі) на чале з Ю.Паўлі, А.Данезі і Я.Стэфані. Сярод музыкантаў: 24 прыгонныя (напрыклад, Райскі, адзін з таленавітых удзельнікаў капэлы, прыгонны Радзівілаў, працаваў у Слоніме ў 1775—1780) і замежныя (нямецкія, чэшскія і італьянскія) спевакі, інструменталісты і дырыжоры (сярод якіх К.Чыпрыяні). Росквіт дзейнасці капэлы прыпадае на

1780 г. Потым пачынаецца яе заняпад: пачынаў склад — многія замежныя музыканты перайшлі ў Нясвіжскую капэлу Радзівілаў. Часовы ўздым капэлы і тэатр перажылі ў канцы 1780 — пачатку 1790-х гадоў, аднак у 1792 г. у аркестры засталося ўсяго 12 музыкантаў, і ён ужо не складаў мастацкага цэлага.

А.А. Саламаха.

БАЛЕТНАЯ ШКОЛА

Дзейнічала ў 2-й палове XVIII ст. у Слоніме пры тэатры Агінскага. З 1777 г. існаваў невялікі балетны ансамбль (8 чалавек), падрыхтаваны балетмайстрам Ноакам. У 1781 г. пад яго кіраўніцтвам укамплектавана школа (у 1785 — 18 вучняў, пасля 1790 яшчэ больш). Спачатку сярод вучняў пераважалі дзеці прыдворных музыкантаў, пазней — прыгонных сялян. Вучні атрымлівалі і некаторую агульную адукацыю. Росквіт школы і падрыхтаванай ёй трупы звязаны з дзейнасцю балетмайстра і кампазітара Ф.Марыні (каля 1781 — 1788) і польскага характарнага танцоўшчыка, саліста, балетмайстра і педагога слоніmsкага балета Ф.Шлянцоўскага (прыехаў паміж 1785 — 1788 гг., працаваў да 1792 г.). У 1788 г. 4 выхаванцы выступалі ў Варшаве ў балеце «Рыбак!», у сезон 1790—1791 гг. труп (прыблізна 20 чалавек) паказала 4 спектаклі на гастроях у г. Дубна (цяпер Украіна). Слоніmsкі балет паспяхова канкурыраваў з каралеўскім балетам у Варшаве. З 1792 г. школа і балетная труп пераведзены ў мястэчка Целяханы (цяпер Івацэвіцкі раён Брэсцкай вобласці), дакладная дата іх роспуску невядома.

А.А. Саламаха.

ШКОЛЬНЫ ТЭАТР

Існаваў у 1744— 1769 гг. у Слоніме пры езуіцкім калегіуме. У рэпертуары перава- жалі драмы на рэлігійныя і гістарычныя сюжэты. Захаваліся звесткі пра пастаўле- ныя ў ім 4 п'есы. Паказы адбываліся пе- раважна на лацінскай, зрэдку на польскай мовах, звычайна яны суправаджаліся але- гарычным пралагам, эпілогам, харами, інтэр- медыямі. Паказы найчасцей былі прымер- каваны да пастоў, завяршэння навучальна- га года, некаторых свят. Аўтарамі пастано- вак былі выкладчыкі калегіума, у спектаклях

удзельнічалі і выкладчыкі, і навучэн- цы. Пастаноўкі: масленічная драма «Імгненне няшчаснай вечнасці» Ф.Нава- дворскага, дыдактычная драма «Кветка з надпісам імёнаў цароў» (абедзве 1744), «Задумы з галавы Палады» (1749), драма «Аляксей» (1769), прымеркаваная да імянін мецэната тэатра гетмана М.К.Агін- скага, якая потым была выдадзена асобнай кніжкай на польскай мове.

І.А.Алексіна.

Іх імёны ў гісторыі Слонімшчыны

БАРАВІК Феадосій. Жыровіцкі манах.

У 1622 г. напісаў на ўзорнай беларускай літаратурнай мове пачатку XVII ст. творы «О образех, о релнквях» і «Гісторыя або повесть людей розных, веры годных о образе чудовном пренайсвятейшое девы Марш жировицком в повете Слонимском, во всем згодливая, коротко выписаная и из немалою працою и старанем собранаая през многогрешного отца Феодосия З.Н.СТ. от В».

У 1912 г. апубл. В.П.Жуковіч. У 1983 г. у часопісе «Беларуская лінгвістыка» А.Мальдзіс і І.І.Крамко далі падрабязнае апісанне і разгляд мовы гэтых прац.

Рукапіс прац Феадосія зберагаецца цяпер у Бібліятэцы АН у Санкт-Пецяр- бургу.

Друкецца на кн.: КарнілаваЛ. Цудатворныя абразы Гродзенічыны. В. 1. Гародня, 1993. С. 61.

ГЛІНСКІЯ, княжацкі род, прадстаўнікі якога ў XV — XVIII ст. займалі дзяржаўныя пасады ў Вялікім княстве Літоўскім і Рус- кай дзяржаве, валодалі маёнткамі на Бела- русі і Украіне. Першыя князі Глінскія, Іван і Барыс, упамінаюцца ў грамаце 1437.

Найболей вядомыя: Васіль Львовіч (мянушкі Сляпы, Цёмны; ? —1515), на- меснік васілішкаўскі з 1501 г., слонімскі з 1505 г., староста брэсцкі з 1506 г., падстоілі літоўскі ў 1502 — 1507 гг. У 1508 г. удзель- нічаў у паўстанні Глінскіх супраць вялікага князя Жыгімонта I Старога, пасля ўцёк у Маскву, атрымаў ва ўладанне г. Мядынь.

ЗАВІША Крыштоф Станіслаў (20.4.1666— 15.8.1721). Пісьменнік-мему- арыст, перакладчык, аратар, дзяржаўны дзе- яч Польшчы і Вялікага княства Літоўска- га. Нарадзіўся на Слонімшчыне ў сям'і пісара Вялікага княства Літоўскага і мінскага

старосты А.Завішы. Страціўшы ў раннім дзяцінстве бацьку, знаходзіўся пад апекай дзядзькі канцлера Марцыяна Агі- нскага. Вучыўся ў Віленскай акадэміі, потым у Кракаве. З 1685 г. староста мінскі, з 1720 г. ваявода мінскі. Прымаў актыўны ўдзел у палітычным жыцці, удзельнік па- сольства К.Гржымалтоўскага ў Маскву, некалькі разоў быў паслом і маршалкам сейма (1697, 1718, 1720). Неаднаразова мяняў палітычную арыентацыю. Спачатку быў прыхільнікам караля Аўгуста I, у час Паўночнай вайны прыняў бок Станіслава Ляшчынскага. У 1686 г. у выніку жаніць- бы з Тэрэзіяй Тышкевіч атрымаў багаты пасаг, што дало яму магчымасць заняцца ў вясковай цішы літаратурнай дзейнасцю. Аўтар пераробкі італьянскага рамана «Лю- басць без перамен» (1688), шэрагу прамоў на сеймах, сабраных яго дачкой Б.Радзівіл (Завішай) у кнізе «Водгук прыемных мелодый» (Варшава, 1728), і інш. Най- больш значныя ў яго літаратурнай спад- чыне «Успаміны» (Варшава, 1862), дзе апісаны норавы і ўклад жыцця беларускай шляхты канца XVII — пачатку XVIII ст., гістарычныя падзеі, да якіх аўтар меў не- пасрэднае дачыненне.

Мысліцелі і асветнікі Беларусі. Мн., 1995. С. 215.

РАГОЎСКІ Казімір (9.6.17285.1.1810). Тэолаг, філосаф, педагог. Нара- дзіўся на Навагрудчыне. Вучыўся ў Сло- німскім езуіцкім калегіуме, дзе ўступіў у езуіцкі ордэн. Пасля праходжання 2-гадо- вага навіццяту і вывучэння рыторыкі і філасофіі ў 1750 — 1755 гг. выкладаў у

М.Ю. Радзівіл.

Навагрудскім езуіцкім калегіуме. Наступ- няя 3 гады вывучаў тэалогію і грэчаскую мову ў Полацку, дзе ў 1759 г. пасвячоны ў святары. У 1760—1761 гг. прапаведнік у Слоніме. Напісаў жалобныя элегіі на смерць падканцлера Вялікага княства Літоўскага М.Сапегі. У 1761—1762 гг. пра- фесар паэтыкі і старажытных моў у Віленскім езуіцкім калегіуме. У 1763—1765 гг. выкладаў філасофію ў Крошынскім калегіуме, у 1766—1767 — рыторыку на віленскім семінары для езуіцкіх клірыкаў, у 1768—1770 гг. — філасофію, маральную і палемічную тэалогію ў Віленскай акадэміі, займаючы пасады выконваючага абавязкі сіндыка акадэміі, дэкана філасофскага факультэта, асістэнта, прафесара філасофіі, рыторыкі, грэчаскай і лацінскай моў. Кла- поцячыся пра пашырэнне вывучэння мо- ладдзю старажытных моў, зрабіў для слу- хачоў акадэміі моўны аналіз твораў Цы- цэрона і Дэмасфена, знаёміў іх з творамі іншых класічных гісторыкаў і паэтаў ста- ражытнасці. Чытаў таксама прыватныя лекцыі. З 1783 г. быў на пеней, займаўся

перакладамі з лацінскай мовы. У 1792 г. апублікаваў збор лацінскіх і грэчаскіх афарызмаў павучальнага характару для моладзі. У 1798 г. запрошны на пасаду выкладчыка грэчаскай мовы, якую займаў да 1804 г.

Мысліцелі і асветнікі Беларусі. Мн., 1995. С. 277.

РАДЗІВІЛЫ, найбуйнейшы магнацкі род у Беларусі, Украіне і Літве, прад- стаўнікі якога ў XV—XVIII ст. займалі вышэйшыя дзяржаўныя адміністрацый- ныя і ваенныя пасады ў Вялікім княстве Літоўскім. Мелі вялікія зямельныя ўла- данні. Адыгрывалі значную ролю ў культурным і рэлігійным жыцці. У XVIII ст. вядомы як мецэнаты. У сваіх гарадах і ма- ёнтках адкрывалі мануфактуры, друкарні, школы, збіралі архівы, бібліятэкі і інш.

РУДЫ Мікалай (1512-27.4.1584), сын Юрыя, ваявода трокскі ў 1549—1566 гг., гетман Вялікага княства Літоўскага ў 1553—1566 гг. і з 1576 гг., ваявода віленскі з 1566 г., вялікі канцлер літоўскі ў 1566—1579 гг., староста ашмянскі, слонімскай, ба- рысаўскай, мазырскай, дзяржаўца лідскай, у час падрыхтоўкі і заключэння Люблінскай уніі 1569 г. узначальваў па-сепаратысцку на- строеных магнатаў, да 1579 г. кіраваў пад- рыхтоўкай Статута Вялікага княства Літоўскага 1588 г., у пачатку 1570-х гадоў неабмежаваны правіцель Вялікага княства Літоўскага; вызнаваў кальвінізм.

ХАМІНСКІ Францішак Ксаверы (? — 9.6.1809). Пісьменнік, грамадскі дзеяч. На- радзіўся на Слонімсччыне (?) у сям’і шляхціца. Займаў пасады старосты пінска- га, ваяводы мсціслаўскага (з 1788), маршал- ка мінскага (1793—1807). Прыбліжаны гетмана М.К.Агінскага, ездзіў з яго даручэн- нямі ў якасці дыпламата ў Заходнюю Еў- ропу. У 1797 г. арыштаваны па падазрэнні ў антыцарскай змове. Пісаў на польскай мове. Аўтар класіцыстычных вершаў, пуб- ліцыстычнага «Адказу» (1792). Перакла- даў на польскую мову творы Гарацыя, Ж.Расіна, Ж.Дэліля, П.Карнеля. Лічаць, што большасць паэтычных твораў, якія прыпісваюцца Агінскаму, стварыў менаві- та Хамінскі і апублікаваў іх пад псеўда- німам Слонімска грамадзянін у зборніках «Гістарычныя і маральныя аповесці» (1782) і «Байкі і не- байкі» (1788).

Мысліцелі і асветнікі Беларусі. Мн., 1995. С. 588.

У СКЛАДЗЕ РАСІЙСКОЙ ІМПЕРЫІ

У 1795 г. у выніку 3-га падзелу Рэчы Паспалітай заходнебеларускія землі, у тым ліку і Слоні́мшчына, увайшлі ў склад Расійскай імперыі. На тэрыторыі Беларусі былі ўведзены агульнарасійскія адміністрацыйныя адзінкі, органы і ўстановы. Слоні́м становіцца цэнтрам не толькі навета, а і губерні. У 1797 г. Слоні́мская і Віленская губерні былі аб'яднаны і ўтвора- на Літоўская губерня, а ў верасні 1801 г. — Гродзенская губерня.

Царскі ўрад пэўны час вымушаны быў лічыцца з адметнасцямі дзяржаўна-прававога становішча далучаных зямель, таму ў якасці асноўнага заканадаўчага кодэкса да 1840 г. быў пакінуты Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г. Вернікам абяцалася пакінуць у спакоі «абодва рымскія абрады католікаў» (католікаў і уніятаў). Каб задобрыць шляхту, урад даў ёй правы расійскага

дваранства. Пры ўмове прынясення прысягі на вернасць царызму, за шляхтай захоўваліся маёнткі з сялянамі. Адначасова, каб стварыць сабе апору на далучаных землях, урад раздаваў рускім дваранам каралеўскія і царкоўныя землі, а таксама канфіскаваныя маёнткі тых, хто правініўся.

Пад уладай царызму яшчэ болын пагоршылася і без таго цяжкае становішча сялян. Іх маглі перасяліць на новае месца, прадаць і інш. Цяжкай павіннасцю на плечы сялян лёг рэкруцкі абавязак. Яны як маглі супраціўляліся сваёй бядотнай долі. Вялікія спадзяванні ўскладаў народ на адмену прыгоннага права. Але сялянская рэформа, якая была праведзена ў Расіі ў 1861 г., не ліквідавала цяжкай эканамічнай залежнасці сялян ад памешчыкаў, сяляне па-ранейшаму заставаліся падатковым, не- раўнапраўным саслоўем.

Слоні́мская губерня

Адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка ў Расійскай імперыі ў 1795 — 1797 гг. Цэнтр — г. Слоні́м. Утварэнне губерні абвешчана 25.12.1795 г. з зямель Навагрудскага, Гродзенскага, Віленскага і Брэсцкага ваяводстваў ВКЛ, якія напачатку ўвайшлі ў Гродзенскую (Ваўкавыскі, Брэсцкі, Гродзенскі, Навагрудскі, Пінскі, Слоні́мскі паветы) і Віленскую (Лідскі павет) «часткі» (акругі), але рашэнне не рэалізавана. 2-і раз губерня створана ўка-

зам ад 8.8.1796. Падзялялася на 8 паветаў: Брэсцкі, Ваўкавыскі, Гродзенскі, Кобрынскі, Лідскі, Навагрудскі, Пружанскі, Слоні́мскі. Афіцыйна пачала дзейнічаць з 8.9.1796 г. у якасці намесніцтва. Адміністрацыя і суд працавалі паводле «Усганаўлення для кіравання губерняў» 1775 г. пад апекай сената. Указам Кацярыны II 12.12.1796 г. (сенацкім ад 6.2.1797) зліта з Віленскай губерняй у адзіную Літоўскую губерню.

Я. К.Анішчанка.

Слоні́мскі паве́т

Адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка ў Вялікім княстве Літоўскім, Расійскай імперыі і Польшчы. Папярэднікам Слоні́мскага павета было Слоні́мскае намесніцтва, якое з 1413 г. уваходзіла ў Троцкае ваяводства. У выніку адміністрацыйнай рэформы 1565—1566 гг. Слоні́мскі павет набыў акрэсленыя межы і ўключаны ў Навагрудскае ваяводства. У яго ўвайшлі Слоні́мскае, Моўчадскае і Здзітаўскае дзяржаўныя староствы і вялікая колькасць шляхецкіх маёнткаў, найбольшыя з іх Дзярэчын, Здзяцел (Дзятлава), Ружаны. На тэрыторыі павета знаходзіўся Жыровіцкі Успенскі манастыр. Слоні́мскі павет меў павятовую харугву чырвонага колеру з

выявай «Пагоні». У 1795 г. Слоні́мскі павет далучаны да Расійскай імперыі і практычна ў тых жа межах уключаны ў Слоні́мскую губерню; з 12.12.1796 г. у Літоўскай губерні, з 28.8.1802 г. у Гродзенскай губерні. Плошча каля 6,3 тыс. квадратных вёрстаў. У 1861 — 1866 гг. утвораны 23 воласці: Боркінская, Быценская, Гічыцкая, Дабромысленская, Дварэцкая, Дзераўноўская, Дзярэчынская, Дзятлаўская, Жыровіцкая, Казлоўская, Кастроўіцкая, Косаўская, Курылавіцкая, Люшнеўская, Мар'янская, Міжэвіцкая, Пацаўская, Пескаўская, Раготнаўская, Ружанская, Старавеская, Чармерская, Шылавіцкая. Насельніцтва ў 1878 г. — 161,2 тыс. чалавек (у тым ліку ў

Слонімск. павет на Генеральнай карце Гродзенскай губерні, змешчана ў географічным атласе Расійскай імперыі, Царства Польскага і Вялікага княства Фінляндскага 1829 г.

Слоніме 15,4 тыс. чалавек). Мелася 1035 населеных пунктаў, у тым ліку 15 мястэчак [Бусяж, Быцень, Вензавец, Галынка, Дварэц, Дзерауная, Дзярэчын Азярніца, Жыровічы, Здзітаў, Здзяцел (Дзятлава), Косава, Моўчадзь, Ружаны, Старыя Дзевят-кавічы], 534 дробныя паселішчы (менш як па 25 чалавек). Апрача Жыровіцкага мана-стыра, мелася 73 царквы, 5 касцёлаў, 30 іўдзейскіх малітоўных дамоў і сінагог. У 1897 г. у Слоніmsкім павеце 226,3 тыс. чалавек, у тым ліку ў Слоніме 15,9 тыс. чалавек. У 1915 г. тэрыторыя Слонімскага павета занята нямецкімі, у пачатку 1919 г. - польскімі войскамі. З 4.2.1921 г. Слоніmsкі павет у складзе Навагрудскага ваяводства Польшчы. У 1923 г. падзяляўся на 18 гмін: Быценскую, Дабромысленскую, Дварэцкую, Дзерауноўскую, Дзярэчынскую, Дзятлаўскую, Жыровіцкую, Казлоўшчынскую, Кастроўіцкую, Курылавіцкую, Мар'янскую, Міжэвіцкую, Моўчадскую, Пацаўскую, Раготнаўскую, Старавескую, Чамерскую, Шылавіцкую. З 14.11.1939 г. у складзе БССР, 4.12.1939 г. увайшоў у Баранавіцкую вобласць. 15.1.1940 г. павет скасаваны. Яго тэрыторыя падзелена паміж Быценскім, Дзятлаўскім, Казлоўшчынскім і Слоніmsкім раёнамі.

В.Л.Насевіч.

Развіццё гандлю ў канцы XVIII

— 1-й палове XIX ст.

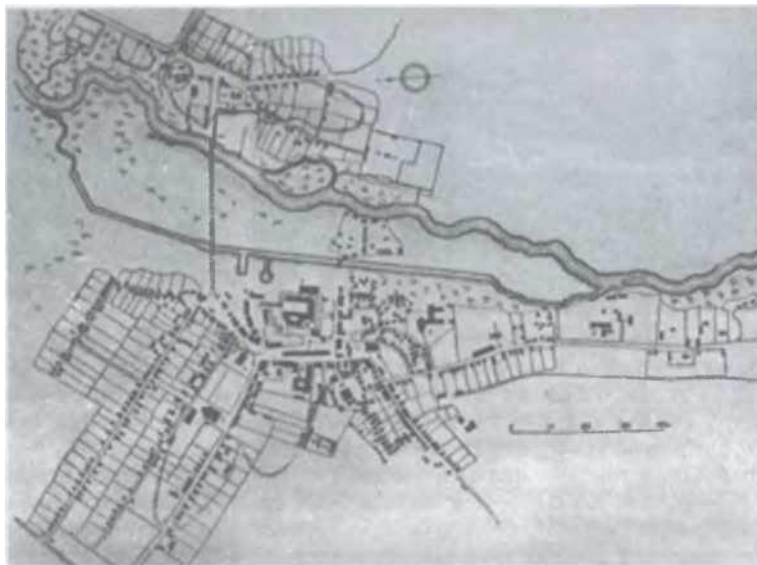
.. з пабудовай канала Апыскага значна узрасла прамысловая і гандлёвая роля Слоніма. Праўда, канал хутка абмялеў і ў сярэдзіне XIX ст. мог прапускаць толькі невялікія судны і плыты.

Камерцынае значэнне мела і рака Шчара, якая уваходзіла ў сістэму Агінскага канала і служыла для перавозкі збожжа і розных «сырых произведениях» у Нёман, а адтуль - за мяжу. Тэта значэнне ракі, пры мелкаводдзі яе рэчышча і вялікай колькасці выгінаў, выклікала ў пачатку XIX ст. шэраг значных тэхнічных і гідраўлічных работ, якія распачаў урад, з ахвяраваннем значных капіталаў. Было вырашана штучна падняць ваду пры дапамозе шлюзаў і рэзервуараў. Акрамя гэтых работ і пабудовы мастоў у Слоніме на працягу двух вёрстаў прарылі канал, які аблягчыў суднаходства, і ў многіх месцах ачысцілі рэчышча ракі.

Актывізацыя гандлёва-пасрэдніцкай

дзейнасці мясцовага купецтва і ажыўленню гарадскога гандлю спрыяла наяўнасць добраўладкаванай гарадской прыстані, адной з буйнейшых у Гродзенскай губерні. Слоніmsкая прыстань была «правільна ўстроена і совершенно удобна для выгрузки, склада і нарузки разнаго рода товаров». Тут мелася некалькі свірнаў, у якія засыпалася да адкрыцця навігацыі збожжа, што прывозілася пераважна зімой з навакольных мясцін. Кожны год на Слоніmsкай прыстані грузілася і па Шчары каля Слоніма праходзіла некалькі соцень суднаў з рознымі таварамі. Напрыклад, у 1857 г. туг грузілася 15 суднаў і 280 плытоў. Кошт грузу складаў 76 480 руб.

Кіруючыся эканамічнымі і ваенна-стратэгічнымі інтарэсамі, царскі ўрад у 1-й палове XIX ст. палепшыў, пашырыў і завава пабудоваў у Беларусі многія грунта-

План Слоніма. 1795 г.

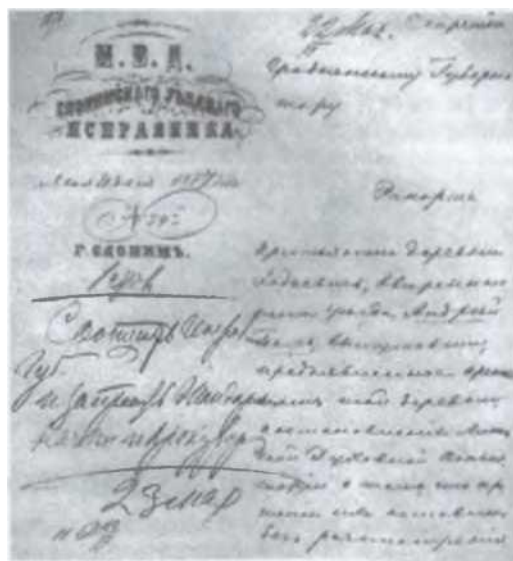
вая дарогі. Адна з галоўных — Маскоўска-Варшаўская — праходзіла праз Слонім. Важнымі для гаспадарчых сувязей былі губернскія і павятовыя дарогі, па якіх перавозіліся як транзітныя, так і мясцовыя грузы. Слонім праз сетку губернскіх трактаў быў звязаны з буйнейшымі гарадамі Беларусі: Брэстам, Лідай, Мінскам, Магілёвам.

Такая разгалінаваная сістэма шляхоў зносін, якая паскарала дастаўку гандлёвых і прамысловых грузаў, пазітыўна ўплывала на гандаль і ўсё эканамічнае жыццё Слонімшчыны. Кожны год па Агінскім канале, а затым па рэках Шчара і Нёман у Прыбалтыку адпраўлялася значная колькасць лесу, хлеба, воску, шкур, мёду і іншых тавараў. Толькі ў 1815 г. са Слоніма было накіравана за мяжу 100 тыс. вёдзер віна, 4 тыс. чвэрцей пшаніцы, 30 тыс. чвэрцей жыта, 10 тыс. чвэрцей ячменю, 500 пудоў мёду, 3 тыс. пудоў воску, 150 коп лесу.

Гандлёвыя аперацыі слоніmsкіх купцоў заключаліся, у асноўным, у закупцы і транспарціроўцы да прыстані сельскагаспадарчых прадуктаў, адпраўцы іх за мяжу і пастаўках прамысловых тавараў для продажу ў крамах. Закупка тавараў ажыццяўлялася непасрэдна самімі купцамі ці праз камісіянераў з выплатай за працу 15%. Сухапутцем тавары дастаўляліся з Масквы, Ніжняга Ноўгарада, Санкт-Пецярбурга, Вільні і Варшавы. На перавозку з Масквы затрачвалася 22 дні, з Ніжняга Ноўгарада — каля 30 дзён, а з

Варшавы — 18 дзён.

Архіўныя матэрыялы захавалі імёны некаторых буйных купцоў, якія займаліся аптовым гандлем. У 1-й чвэрці XIX ст. капітал слоніmsкага купца 1-й гільдыі Гілера Гіршавіча Спакойнага складаў 50 тыс. руб. Купцы Ліпштэйн, Мілер, Вольф-Шарашэўскі, Разенблум, Ланда прымалі дзейсны ўдзел у Зэльвенскім кірмашы. Экана-

Прашэнне жыхара в.Хадзявічы Андрэя Баля гродзенскаму губернатару. 21.5.1877 г.

Вуліца Гандлёвая ў Слоніме. XVIII ст.

Гандлёвыя рады ў Слоніме. Канец XVIII ст.

мічная актыўнасць купца 3-й гільдыі Абрама Мееравіча Каменамосцкага ахопліва- ла не толькі гандаль, але і прадпрымаль- ніцтва. Ён з'яўляўся ўтрымальнікам трох прадпрыемстваў: суконнай і бумажнай фабрык, а таксама меднага завода.

У канцы XVIII — 1-й палове XIX ст. унутраны гандаль беларускіх губерняў развіваўся ў розных формах: кірмашовай, базарнай, развозна-разноснай, стацыянарнай. Асноўнай формай таварнай абарачаль- насці былі кірмашы.

У Слоніме — цэнтры павета — кожны год 7 чэрвеня адбываўся траецкі кірмаш. Гандлёвыя аперацыі праводзіліся на гарадскім рынку і ў крамах. Звычайна кірмаш наведвала да 3 тыс. чалавек. У 1830-я гады сюды прывозілі тавараў на суму 1020 руб., у 1840-я — на 4685 руб., у 1850-я — на 7655 руб. Колькасць прададзенага тавару скла- дала адпаведна 28%, 36%, 21%. Як бачна, у 1850-я гады намецілася скарачэнне збыту.

Для беларускіх кірмашоў канца XVIII — 1-й паловы XIX ст. характэрна спецыялі- зацыя гандлю па асобных гарадах. Тавар- ная спецыялізацыя дапамагала купцам, рамеснікам, сялянам больш мэтанакірава- на арыентаваць пакупнікоў на набыццё патрэбных рэчаў. Слонім стаў цэнтрам гандлю збожжам, жывёлай, гарэлкай. Аднак траецкі кірмаш быў універсальны: на ім гандлявалі гліняным посудам, дамацкім палатном, фабрычным сукном, прыладамі працы і іншымі гаспадарчымі таварамі.

Даволі ажыўлены быў гандаль і ў ба- зарны дні — па чацвяргах і нядзелях. На базары («торжкі») з'язджаліся, галоўным чынам, сяляне вакольных вёсак. Прадметам! куплі-продажу былі харчовыя пры- пасы, жывёла, сельскагаспадарчыя прыла- ды і інш.

Развіццё прамысловасці, рост гарадоў і гарадскога насельніцтва стваралі ўмовы для пашырэння на Беларусі сеткі стацыянарна- га гандлю. У Слоніме, згодна з ведамасцямі аб стане гарадоў, мястэчак і пасадаў Гро- дзенскай губерні, у пачатку 1830-х гадоў на- лічвалася 151 крама. У 1840 г. іх было ўжо 173, а ў 1856 г. — 175. Крамы, як правіла, ад- крываліся ў перыяд кірмашу, а пасля яго закрываліся і дзейнічаць заставалася ня- шмат — дзве, тры, іншы раз болей. Акрамя іх у горадзе ў 1830-я гады функцыянавалі 3 тракцёры, 18 піцейных дамоў, 3 складачныя магазіны. Сярод устаноў стацыянарнага гандлю патрэбна адзначыць яшчэ галанта- рэйны магазін і 3 аптковыя крамы з аршын- ным таварам на вул. Ружанскай, лаўку з ар- шынным таварам на вул. Маставой, а таксама вінныя скляпы на вуліцах Рыначнай і Бернардзінскай.

Гандлёвае жыццё на Слонімшчыне было прадстаўлена ўсімі формам!, харак- тэрнымі для перыяду станаўлення капіта- лістычных адносін. На жаль, адсутнасць звестак не дае магчымасці прааналізаваць аб'ём унутранага гандлю павета ў тэты час. Захаваліся толькі даныя па горадзе Сло- німе за 1829 г., калі абарот унутранага гандлю склаў 50 тыс. руб.

М. М. Шаўчэня.

Павятовы г. Слонім у сярэдзіне і 2-й палове XIX ст.

Губернскім горадам Слонім быў роўна год. А ў снежні 1796 г. ён становіцца павя- товым у Літоўскай, а з верасня 1801 г. Гро- дзенскай губерняў. Праз некалькі дзесят- каў гадоў П.В.Баброўскі напіша, што «Слонім цяпер адзін з лепшых павятовых гарадоў Расіі і ці не

самы лепшы павятовы горад у Гродзенскай губерні».

Насельніцтва Слоніма, па звестках 1853 г., складала 9523 чалавекі.

Паводле веравызнання тэта насельніцтва размяркоўвалася такім чынам: праваслаўных 9,9%, католікаў 14,8%, пратэстантаў 0,1%, магаметан 3,2%, іудзеяў 64,1%. Паводле саслоўяў: дваран 0,2%, духавенства (усіх канфесій) 0,9%, гараджан 88,2% (у тым ліку мяшчан 64,1%, сельскіх саслоўяў 0,6%, вайскоўцаў 6,9%, чужаземцаў 0,1%, вучняў, чыноўнікаў і іншых 2,8%).

У 1857 г. у горадзе было 14 вуліц, у тым ліку 10 брукаваных, 2 плошчы без назвы, 811 дамоў, 176 крам, 13 заезных дамоў, 2 шынкі, 68 піцейных дамоў, бойня, суконная фабрыка, 2 гарбарныя, 2 цагельныя, 4 пиварныя заводы, 2 ганчарні, вадзяны і ветраны млыны. Найбольш добраўпарадкаванымі былі Рыначная, Маставая, Панасаўская, Ружанская, Жыровіцкая, Бернардзінская, Замкавая, Рыбацкая, Татарская вуліцы. П.В.Баброўскі пісаў: «Да гэтага часу дамы будаваліся без усякага парадку. Многія месцы так цесна забудаваны, што паміж імі ледзь можна прайсці... але ў апошні час сталі больш клапаціцца аб прыватнай і грамадскай карысці ў пабудовах. Гаспадары дамоў у новых пабудовах стараюцца мець каля дома невялікі дворык. Многія вуліцы набываюць правільны выгляд і амаль усе каменныя... левы бераг канала нядаўна ператвораны ў чысценькую, приемную для Прагу лак набярэжную». Упрыгожаннем горада становіцца і парк, разбіты на выпрамысленым рукаве Шчары. Парк вельмі ўдала дапаўняе пейзаж.

Слонім меў гарадскую ўправу і думу, свайго павятовага кіраўніка дваранства, які адначасова з'яўляўся старшынёй міравога з'езда, дваранскую апеку, павятовую паліцэйскую ўправу, павятовае казначэйства і акруговую акцызную ўправу, сіроцкі суд, акруговы суд прысяжных.

2-я палова XIX ст. — час, калі значна павялічваецца колькасць дамоў у горадзе. Дынаміка будаўніцтва ў Слоніме відаць з наступнай табліцы:

Пабудовы\Год	1843	1857	1878	1891
Дамы драўляныя	698	746	1105	976
Дамы каменныя	17	67	102	324
Корчмы	305	175	206	390

Свята-Праабражэнскі сабор у Слоніме. XIX ст.

Вельмі моцна горад цяпеў ад пажараў. Пасля пажару 1881 г., калі згарэла каля 600 дамоў, штуршок атрымала каменнае будаўніцтва.

Распаўсюджаны быў і змешаны тып жылога дома, калі на каменным паўпаверсе ўстанаўліваўся драўляны зруб.

Характэрнай рысай горада таго часу было спалучэнне праваслаўных храмаў і каталіцкіх касцёлаў, іудзейскіх сінагог і мусульманскіх мячэці. Усё гэта надавала гораду своеасаблівы архітэктурны воблік. У іпматканфесійным Слоніме ў сярэдзіне XIX ст. меліся Праабражэнскі праваслаўны сабор і Троіцкая царква, 2 каталіцкія касцёлы, жаночы і мужчынскі бернардзінскія манастыры, мячэць, 7 сінагог і 14 яўрэйскіх малітоўных дамоў.

Раней у горадзе існавалі манастыры бенедыкцінак і марыявітаў, а ў сярэдзіне стагоддзя ў памяшканні гэтых ліквідаваных манастыроў месціліся ваенна-артылерыйская брыгада, брыгадны шпіталь і пякарня, інвалідная каманда.

Дастаткова развітой была ў горадзе і «сацыяльная сфера». У 1857 г. у Слоніме меліся 2 аптэкі, ваенна-часовая і гарадская бальніцы, а ў 1890 г. — 2 бальніцы ваеннага ведамства і 3 — грамадзянскія. Сетку адукацыйных устаноў прадстаўлялі: базільянскае трохкласнае павятовае дваранскае вучылішча і 2 прыходскія вучылішчы. З 1845 г. адкрыта прыватнае яўрэйскае вучылішча 1-га разраду, а з 1853 г. — казённае. У 1849 г. у Слоніме быў адкрыты прыватны пансіён, які праз год пасля смерці ўтрымальніцы закрыўся. З 1859 г. пачаў прымаць выхаванак прыватны жаночы пансіён, ператвораны ў сярэдзіне 1870-х гадоў у жаночае чатырохкласнае вучылішча.

Прыдавала паштовая кантора, а з канца 1870-х гадоў тэлеграфная станцыя. Дзякуючы пошце Слонім у 1858 г. атрымліваў 23 часопісы ў колькасці 41 экзэмпляра. Горад меў таксама некалькі кнігарняў, пры якіх адкрываліся бібліятэкі. Такіх біблія-тэк у 1890 г. была 1, а ў 1896 г. — ужо 3.

Горад рос. У 1882 г. тут пражывала 12 538 чалавек, а ў 1897 г. — 15 863 чалавекі. Развівалася і прамысловасць. У 1882 г. у Слоніме дзейнічалі 3 фабрыкі — 2 канатныя і 1 тытунёвая, і 22 заводы — 4 піўныя, 3 цагельныя, 2 мукамольныя, 2 гарбарныя, медаварны, маслабойны, смаляны, мылаварны, свечачны, кафельны, 4 ганчарні, бровар. У 1897 г. тут ужо было 4 фабрыкі — 2 шарсцяныя, тытунёвая і гільзавая, і 28 заводов — 5 ганчарных, 4 цагельных, 3 пиваварных, 3 канатных, 2 мукамольных, медаварных, воцатных, маслабойных, шкіпінарных, мылаварных, свечачных, кафельных, бровар, ганчарня, а таксама заводы па вырабе драўляных штор і саламяных абалонак для бутэлек.

Перапіс 1897 г. падрабязна паведамляе, чым займаліся жыхары Слоніма: 107 чалавек былі занятыя ў адміністрацыі, судзе і паліцыі, 138 займаліся адукацыйнай і выхаваўчай, а 67 — урачэбнай і санітарнай работай. Ваеннаслужачых было 1172. Земляробствам займалася 470 чалавек, апрацоўкай драўніны — 200, металу — 125, раслінных і жывёльных прадуктаў харчавання — 143 чалавекі. Будаўнікоў налічвалася 204. Вырабам

адзення займалася 569 чалавек, служанкі і падзёншчыкі склалі 778 чалавек. Рамізнікаў было 112, а 23 чалавекі працавалі на чыгунцы. 727 чалавек займалася рознымі відамі гандлю. У 1842 г. у Слоніме пражывала 60 чалавек купецкага звання, у 1861 г. іх налічвалася 77, а ў 1897 г. — 192.

Кожны год 7 чэрвеня ў горадзе адбы-ваўся кірмаш, куды звозілася вялікая колькасць тавараў. Слонімскі гандаль асабліва славіўся сваімі коньмі, жывёлай і хлебам.

Асаблівую ролю ў жыцці горада іграла прыстань, якая лічылася адной з лепшых у Заходнім краі. Наяўнасць Агінскага канала значна садзейнічала купецкай дзейнасці.

Прыстань давала магчымасць гараджанам знаходзіць сродкі для існавання і ў сезонных работах. У час навігацыі неабходны былі рабочыя рукі для абслугоўвання купецкіх суднаў, апрацоўкі тавараў — іх упакоўкі і пагрузкі, для будаўніцтва і абслугоўвання плацін, мастоў, дарог і г.д. Для таго каб пайсці ў заробкі, трэба было атрымаць пашпарт, хоць гэта і не ўсе рабілі. І тым не менш у пачатку 1860-х гадоў у Слоніме кожны год выдавалася каля 300 пашпартаў.

Агародніцтва таксама займала месца сярод заняткаў насельніцтва. Аднак яно не прыносіла асабістых даходаў ні гораду, ні жыхарам, а хутчэй давала неабходныя прадукты для харчавання сямей.

А.Э.Працэнка.

Развіццё асветы ў канцы XVIII — 1-й палове XIX ст.

Сістэма асветы спазнала ў апошнія дзесяцігоддзі існавання Рэчы Паспалітай найбольш значныя пераўладкаванні. Ідэалогія асветніцтва, прыхільнікамі якой была большасць самых уплывовых палітыкаў краіны, уключаючы караля, лічыла асвету насельніцтва адным з найбольш дзейсных сродкаў пераўладкавання грамадства і ўзмацнення яе ўнутры- і знешнепалітычнага становішча. Адным з прычынаў, на якіх праводзілася рэфармаванне асветы, было пазбаўленне царквы манапольнага права на выхаванне маладога пакалення і наданне свецкага характару навучальным праграмам.

Слонімшчына на момант рэформы была адным з рэгіёнаў Вялікага княства Літоўскага, якія мелі дастаткова разгалінаваную сістэму навучальных устаноў, утрымліва-

емых святарамі. Апрача Жыровіцкага манастыра, дзе базыльяне мелі школу для свецкіх асоб, у самім Слоніме знаходзіўся езуіцкі калегіум, пры якім дзейнічалі музычная бурса і інтэрнат (канвікт) для шляхты. Лёс гэтых навучальных устаноў у час рэформы, якую праводзіла Камісія народнай адукацыі, склаўся па-рознаму. Езуіцкі калегіум быў закрыты. На яго месцы было адкрыта сярэдняе вучылішча, якое дзейнічала дзесяць гадоў. Школа ў Жыровічах была захавана і працавала як сярэдняе вучылішча з трох класаў. Па-ранейша^{МУ} ўтрыманне школы і выкладанне ў ёй ажыццяўлялі базыльяне. Тут мелася 6 на-

стаўнікаў. Навучанне ў асноўным адпавядала патрабаванням праграм і навучальных планаў, распрацаваных Камісіяй на-роднай адукацыі. Але базыльяне імкнуліся павысіць статус сваёй навучальнай установы, таму часам уступалі ў канфлікт з камісіяй. Праз некалькі гадоў вучылішча дзейнічала напярэлегальна па праграмах павятовага. У 1895 г. тут ужо афіцыйна працавала шасцігадовае вучылішча, якое ў пачатку XIX ст. дзейнічала на правах гімназіі.

Знакавай з'явай асветніцтва было ўзнікненне на Слонімскай цэнтраў адукацыі і мастацтва ў магнацкіх сядзібах. Аднак школы, якія стваралі М.К.Агінскі ў Слоніме або Сапега ў Ружанах, мелі вузкае прызначэнне. Галоўнай іх задачай было забеспячэнне актёрамі і музыкантамі балетнай, опернай трупы, а таксама аркестра. Выключэннем могуць з'яўляцца невялікія пачатковыя школы пры касцёлах і кляштарам, на якія вяльможныя мецэнаты прызначалі фундушы. Але яны не адыгрывалі значнай ролі ў агульным стане асветы.

Далейшая эвалюцыя сістэмы адукацыі была звязана з дзейнасцю расійскіх улад пасля далучэння заходняй часткі беларускіх зямель да імперыі. На працягу апошняга года царавання Кацярыны II і ў часы Паўла I сістэма ўстаноў асветы некалькі разоў пераўладкоўвалася. Варта адзначыць аднаўленне ў Слоніме ў 1797 г. вучылішча, якое было перададзена кананікам латэранскім. Вяртанне сістэмы адукацыі ў рукі святарства, найперш каталікага, было адной з праяў така звананага каталіцкага рэнесансу, выкліканага прыхільным стаўленнем расійскага імператара да каталіцкіх святароў, найперш езуітаў. Другой прычынай вяртання да старых форм арганізацыі асветы быў недахоп фінансавых сродкаў на ўтрыманне вучылішчаў. На асвету ў новадалучаных тэрыторыях у бюджэце імперыі прызначаліся невялікія сродкі.

Рэформа адукацыі пачатку XIX ст. не змяніла сітуацыю, якая склалася ў асвеце ў Слонімскай павеце. На 1803 г. тут пера-нейшаму дзейнічалі 2 навучальныя ўстановы: шасцікласнае вучылішча канонікаў латэранскіх, дзе было 6 настаўнікаў і 41 вучань, і пяцікласнае (з шасцігадовым тэрмінам навучання, апошні клас — два гады) вучылішча базыльян у Жыровічах, дзе працавала 7 настаўнікаў і вучыліся 282 вучні.

Абодва вучылішчы ўтрымліваліся на ордэнскія фундушы.

На працягу 1-й трэці XIX ст. пераўтварэнні ў адукацыі на Слонімскай закра-нулі пераважна ніжэйшыя формы навучання, а таксама змест праграм, якія выкарыстоўваліся ў вучылішчах. Пачатковыя школы на беларускіх землях яшчэ з часоў Рэчы Паспалітай утрымлівала святарства. На Слонімскай больш інтэнсіўнае развіццё пачатковай адукацыі пачалося ў часы дзейнасці Камісіі народнай адукацыі, калі па ініцыятыве члена камісіі біскупа Масальскага на землях Вялікага княства Літоўскага было створана больш за тры сотні пачатковых і іншых пачатковых школ. Але пасля заняпаду Рэчы Паспалітай іх колькасць зноў паменшылася. Найбольш трымаваліся з пачатковых школ на Слонімскай зямлі аказаліся тыя, уладкаваннем якіх займаліся багатыя каталіцкія ордэны. У 1-й трэці XIX ст. пачатковая школа дзейнічала ў Жыровічах пры павятовым вучылішчы (арганізавалі базыльяне).

Невялікая колькасць пачатковых школ для мяшчан і сялян была значным недахопам у сістэме асветы. На думку тагачасных асветнікаў, менавіта недахоп выхавання, найперш рэлігійнага, а таксама неабазначасць у правільным выдзяленні гаспадаркі был! адной з прычын беднасці сялянства. Гэтыя ідэі былі пакладзены ў аснову дзейнасці дабрачынных таварыстваў, якія адной са сваіх задач бачылі ў распаўсюджванні асветы сярод падатковых саслоўяў. У канцы 2-га дзесяцігоддзя XIX ст. на ніве сялянскай і мяшчанскай асветы пачынае працаваць Таварыства ланкастэрскай школы, якому напачатку аказвалі падтрымку цэнтральныя і мясцовыя ўлады. У Слоніме ланкастэрская школа была адкрыта 29 жніўня 1821 г. Кіраваў ёй настаўнік Вікенцій Ятаўт. У 1822 г. тут вучылася толькі 5 дзяцей мясцовых мяшчан, сярод іх была адна дзяўчынка. Але гэта добрае пачынанне хутка было перапынена ўладамі. Пасля хваляванняў у 1823 г. у Сямёнаўскім палку, салдаты якога наведвалі ланкастэрскае школы, пачалося масавае закрыццё школ узаемнага навучання. Была ліквідавана і школа ў Слоніме.

На працягу 2-й чвэрці XIX ст. пераўладкаванні ў сістэме пачатковай адукацыі былі нязначнымі. Новым тут было адкрыццё навучальных устаноў Міністэрства

дзяржаўных маёмасцей, а таксама закрыццё ці перадача ў іншае веданне пачатковых школ, якія ўтрымлівалі базыльяне. Сапраўды рэвалюцыйнай падзеяй у сістэме пачатковай адукацыі, найперш адукацыі сялянства, было масавае адкрыццё народных школ напярэдадні адмены прыгоннага права. Неабходнасць адукацыі сялян была выкліканая тым, што пасля адмены прыгоннага права яны набывалі сацыяльныя правы, хоць і абмежаваныя, павінны былі самі весці свае фінансавыя справы, выступаць у судзе і г.д. Масавая непісьменнасць сялянства была значнай перашкодай і на шляху іх русіфікацыі. Праз народныя школы, якія павінны былі знаходзіцца і пад апекай праваслаўнага святарства, меркавалася выхаваць з беларускіх сялян адданыя прыхільнікаў Расійскай імперыі. Адкрыццё народных школ праводзілася па ініцыятыве Міністэрства народнай асветы, але ўдзел у гэтай справе прымалі таксама іншыя ведамствы: Міністэрства дзяржаўных маёмасцей, Міністэрства ўнутраных спраў і г.д. Значную частку школ фінансавала праваслаўная царква.

На Слонімсчыне заснаванне народных школ пачалося ў 1859 г. У 1862 г. іх было ўжо 45.

Сярэднія навучальныя ўстановы на Слонімсчыне найбольшыя пераўтварэнні дасягнулі ў 2-й чвэрці XIX ст. Першым з іх было вучылішча ў Жыровічах. Яго лёс быў цесна звязаны з лёсам базыльянскага ордэна і ўвогуле уніяцтва. У сувязі з узмацненнем рэакцыйных тэндэнцый у палітыцы ўрада і развіццём працэсу русіфікацыі нярускіх народаў імперыі, уніяцтва паступова становіцца «нецярпімай» канфесіяй. Гэта адбілася на лёсе вучылішча ў Жыровічах. У 1828 г. яно было закрыта, і толькі ў 1835 г. тут з'явілася новая навучальная ўстанова — семінарыя для базыльянскіх святароў. Пасля скасавання ордэна базыльяныя была закрыта, а на яе месцы заснаваны семінарыя для праваслаўнага святарства і прыходская школа.

Пасля паўстання 1830—1831 гг. у заходніх губернях Расійскай імперыі пачалася ліквідацыя каталіцкіх кляштароў і закрыццё ці рэарганізацыя навучальных устаноў, якія дзейнічалі пры іх. Масавае закрыццё школ, якія ўтрымлівала каталіцкае святарства, адбывалася ў 1831 — 1835 гг. У тэты час было

закрыта шасці-

класнае вучылішча канонікаў латэранскіх. У Слонімі ў 1834 г. меркавалася перанесці гімназію са Свіслачы, але з-за недахопу фондушаў і належнага памяшкання гэтыя планы не былі здзейснены. Гімназія засталася ў Свіслачы да 1851 г., а затым была пераведзена ў Шаўлі (сённяшні Шаўляй). Менавіта там прывілеяваныя жыхары Слонімсчыны матлі атрымалі гімназічную адукацыю. У самім жа Слоніме згодна з загадам Міністэрства асветы, ухваленым царом, у 1835 г. на фондушы з закрытых каталіцкіх кляштароў было адкрыта павятовае вучылішча для дваран.

У тэты ж час узніклі прапановы адкрыць на Слонімсчыне спецыяльную навуковую ўстанову для мяшчанства. Гэта павінна было быць павятовае трохкласнае вучылішча ў Слоніме, дзе па штатце працавалі б 4 настаўнікі і выкладчык-святар. Але і гэтыя планы былі адменены ў 1835 г.

У 1860 г. школы Камісіі народнай адукацыі былі адкрыты ў вёсках Дзераўная, Шылавічы, Высацк, Азярніца.

Такім чынам, за стагоддзе сістэма адукацыі на Слонімсчыне цалкам змянілася. У сярэдзіне XVIII ст. адукацыя была прадстаўлена толькі навучальнымі ўстановамі святарства, а таксама спецыяльнымі тэатральнымі школамі. Праз сто гадоў пераважную большасць навучальных устаноў складалі свецкія, а роля святарства звязалася да асветы сялянства і выкладання Закона Божага ў вучылішчах для дваран. У тэты ж час тут пачынаюць працаваць прыватныя навучальныя ўстановы — пансіёны для дзяўчат і хлопцаў шляхецкага паходжання. Тыя асаблівасці, якія мела Слонімсчына на пачатку перыяду — наяўнасць буйнога манастыра і магнцкіх сядзіб, — у канцы перыяду перасталі быць фактарамі, якія вызначалі спецыфіку сістэмы асветы. Гэта было абумоўлена не толькі палітыкай у галіне асветы, якая была накіравана на яе секулярызацыю і уніфікацыю. Не менш значную ролю адыгрывала сацыяльна-эканамічная сітуацыя, паступовае фарміраванне культуры новага часу, якая патрабавала павелічэння колькасці адукаваных людзей і расхістання саслоўных перагародак. Апошнія найбольш яскрава праявіліся ва ўзнікненні навучальных устаноў для сялян і мяшчан — ланкас-тэрскіх і

народных школ.

С.Я.Куль-Сяльверстава.

Слонімшчына ў час вайны 1812 Г.

У ноч на 24 чэрвеня 1812 г. Напалеон Банапарт з арміяй у 600 тысяч салдат пераправіўся цераз пагранічны Нёман на тэрыторыю Расійскай імперыі. Пачалася вайна. Дзве заходнія рускія арміі, супраць якіх быў скіраваны ўдар французў, з баямі адступалі: 1-я армія генерала М.Б.Барклая дэ Толі (каля 120 тысяч) — на Вільню, а 2-я армія генерала П.І.Баграціёна (каля 49 тысяч) — на Ваўкавыск — Слонім.

30 чэрвеня праз Слонім амаль без затымкі прайшла на Навагрудак 2-я армія М.І.Баграціёна ў надзеі на злучэнне з 1-й арміяй. Аднак сітуацыя мянялася вельмі хутка і прыходзілася ўдакладняць напрамак адступлення.

3 Беластока на Слонім наступала саксонская армія пад камандаваннем генерала Рэнэ, а з Драгічына ішла аўстрыйская армія на чале з генералам Шварцэнбергам. 1 ліпеня 2 гэтыя напалеонаўскія патокі зліліся ў Слоніме. Частка армейскіх злучэнняў накіроўвалася на ўсход, у напрамку Мінска па тракце, які назавуць пазней Напалеонаўскім, другая частка — на Кобрын, астатнія раскватароўваліся на месцы. Горад быў да краёў набіты войскамі. Пачалася жорсткая і спусташальная акупацыя.

Засуха 1811 г. і вялікі неўраджай збожжа і без таго выбілі край з эканамічнай раўнавагі. Да гэтага прыбавілася яшчэ і ўтрыманне велізарнага кантынгенту войскаў, якія выбралі ўсё не толькі для асабістага спажывання, але і для папаўнення харчо-вых і фуражных запасаў усёй арміі Напалеона. Пры ўсім гэтым на горад напалеонаўскім камэндантам генералам Шварцэнбергам была яшчэ наложена кантрыбуцыя ў 1000 чырвонаў. Але мяшчане катэгарычна адмовіліся ад выплат, бо і так усё было вымецена. Краю пагражаў голад. Прамысловасць і існаваўшыя рамёслы закрыліся, гандаль таксама быў паралізаваны.

У такой катастрофічна складанай эканамічнай сітуацыі не было адзінства і ў палітычных настроях беларускай шляхты. Частка арыстакратаў бачыла аднаўленне Беларусі ў саюзе з Расіяй, другая ж частка арыентавалася на Напалеона і Варшаўскае герцагства. Яна пачала ажыццяўляць дзейнасць па стварэнні сваіх органаў мясцовай улады і фарміраванні ўзброеных аддзелаў. На патрыятычных пачуццях, свежых яшчэ ўспамінах аб Вялікім княстве Літоў-

скім і варожасці да расійскіх улад, яны перацягвалі на свой бок мяшчан і шляхту. Мясцовы чыноўнік земскі Фелікс Бронскі быў абвешчаны прэфектам горада. Ён хуткімі тэмпамі аднаўляў адміністрацыйныя ўстановы і колішнія польскія парадкі. Польская мова становілася афіцыйнай.

Паколькі ўся дзейнасць акупацыйных і мясцовых улад была ў асноўным сюрэальнае і нацыянальнае прыняццё жэне мясцовага насельніцтва, якое налічвала каля 35 тысяч, то яно не падтрымлівала ўлады і не выконвала іх загадаў. Прыхоўвалася ўсё, што можна было схавать. Людзі з недаверам ставіліся да ўсіх мерапрыемстваў, у іх удзел бралі толькі некаторыя памешчыкі і частка гарадской знаці, якая лічыла сябе палякамі.

3 удзелам напалеонаўскага генерала Яна Канопкі, ураджэнца Слоніма, паспешна фарміраваўся, пераважна са шляхты, конны полк уланаў. Адначасова стваралася і так званая слонінская жандармерыя, якую ўзначаліў капітан Юргашка. Была створана і народная гвардыя з 34 асоб.

Акрамя гэтых фарміраванняў паводле загаду Напалеона па краі абвешчаўся так званы рэкруцкі набор. У французскую армію мабілізаваліся мясцовыя сяляне, мяшчане і шляхта. Аднак насельніцтва Слонімшчыны не выяўляла жадання ваяваць і хавалася ў лясах.

Такая сітуацыя стварала ў краі амаль немагчымыя для жыцця ўмовы як у горадзе, так і па вёсках. Бясконцы рух войскаў шырыў рабаванні, гвалт і страх. Пад акупацыяй напалеонаўскіх войскаў Слонімшчына была каля чатырох месяцаў, а зда-ліся яны слонімцам вечнасцю.

У ліпені быў створаны акупацыйны апарат кіраўніцтва. Слоніmsкі павет уваходзіў у склад Гродзенскага дэпартаменту. Горад Слонім, па яго геаграфічным становішчы, адыгрываў важную ролю як паштовы вузел і ваенна-стратэгічны пункт. Таму тут канцэнтраваліся значныя сілы саксонскай і аўстрыйскай армій. Напалеон ставіў перад імі задачу: трымаць пад кантролем 3-ю рускую армію генерала А.Тармасава, якая налічвала каля 43 тысяч салдат і размяшчалася на Валыні. З французскага боку ёй процістаялі: аўстрыйцы — каля 26 тысяч, саксонцы — 12 тысяч і палякі (дывізія Ка-сінскага) — 7 тысяч салдат.

Крытычна ўзважваючы сітуацыю, А.Тармасаў падзяліў свае войскі на тры часткі. Адною групай пачаў наступленне на Пінск, а дзвюма астатнімі — на Брэст. Камандуючы саксонскімі войскамі генерал Рэнье, палічыўшы, што асноўныя сілы рускіх скіраваны на Пінск, паспешна пакінуў Слонім і накіраваўся ў напрамку Янава. Гэтым часам Тармасаў, разбіўшы брэсцкі гарнізон саксонцаў, 27 ліпеня ўшчэнт разграміў і групу саксонскіх войскаў пад Кобрынам. Тэта была першая перамога расійскіх войскаў у вайне 1812 г. Аднак пасля бітвы пад Гарадзечнам 11 жніўня Тармасаў быў вымушаны адступіць. Аб'яднаўшыся з падаспеўшай з поўдня арміяй адмірала П.В.Чычагова і пад яго агульным камандаваннем і маючы значную перавагу ў сіле над арміяй праціўніка, расійскія войскі пачалі наступленне, адціскаючы ворага на Высокае і Драгічын.

Выдзеленая Чычаговым трупам генерала Чапліца, якая складалася з пяці палкоў конных уланаў і артылерыі, была кінута на слонімскае напрамак, як важны стратэгічны вузел. У тэты ж час з Гродна на Слонім быў накіраваны полк літоўскай гвардыі генерала Я.Канопкі. Пасля трывожных вестак аб набліжэнні да Слоніма групы Чапліца, Канопка падняў полк.

Чапліц уварваўся ў Слонім 20 кастрычніка зусім нечакана, за апошні дзень яго атэрад пераадолеў адлегласць у 70 верстаў. Правадніком у авангарднай групе ішоў каштан Арнольдзі, які некалькі гадоў назад служыў у Слоніме і добра ведаў мясцовасць.

Арнольдзі было дадзена заданне падыйсці да горада непрыкметна, палявымі дарогамі, а затым праз агароды акружыць дом, дзе спыніўся Канопка, і схпіць яго. Аднак калі Арнольдзі са сваёй групай казакоў непрыкметна ўварваўся ў горад, там Канопкі ўжо не было. За гадзіну перад гэтым полк паспешна пакінуў Слонім і адышоў у напрамку Дзятлава, а каса палка і жонкі трох гене-ралаў (Заёнчэка,

Дамброўскага і Канопкі) пад аховай эскорту з 250 вершнікаў накіравалася ў напрамку Дзярэчына.

Чапліцу было паслана тэрміновае данясенне аб сітуацыі ў горадзе і напрамках руху войска Канопкі. Арнольдзі з сотняй гусараў і паўсотняй казакоў пачаў праследваць палкавую касу. Конная пагоня паблізу в. Галынка дагнала эскорт аховы і брычкі з экіпажамі, якія не чакалі такога нападу. Невялікая групка ўланаў завязала бой, а Арнольдзі праследваў касу. Захапіўшы яе ўжо ў вёсцы, ён бачыў, як на беразе рэчкі Луконіцы з парома з'язджа-ла апошняя брычка з жонкай Канопкі. Але мэтай пагоні была палкавая каса з 200 тысячамі франкаў.

Пакуль Арнольдзі са сваёй групай даганяў і адбіваў касу палка, Чапліц з налёту разграміў полк Канопкі і захапіў у палон самога генерала, 13 афіцэраў і 235 уланаў. Астатнія паўцякалі.

Пасля ўдалай аперацыі Чапліц да падыходу асноўных сіл адмірала Чычагова, тэта значыць да 6 лістапада, затрымаўся ў Слоніме, размясціўшыся ў доме Пуслоўскага. 7 лістапада амаль 60-тысячная армія Чычагова праз Слонім рушыла на Нясвіж і далей у напрамку Мінска, раз-разаючы тылы напалеонаўскіх войскаў.

Пасля адыходу расійскай арміі горад на некаторы час зноў быў заняты аўстрыйцамі. Але патрапаная армія Напалеона ўжо не магла процістаяць націску рускай арміі і паспешна адкатвалася на захад, пакідаючы пасля сябе спустошаны край і ганебную памяць. Пакінуў Слонімшчыну і Шварцэнберг з рэшткамі сваіх фарміраванняў.

За сто з нечым дзён французскай акупацыі Слонімшчына панесла немалыя страты ў эканоміцы і людзях. Толькі праз дзесяць гадоў удалося аднавіць патэнцыял краю, а горад вярнуў даваенную колькасць жыхароў.

В.Р. Сурпун.

Дакументы сведчаць

З ВОПІСУ БУДЫНКАЎ, ШТО ЗАСТАЛІСЯ ПАСЛЯ ГЕТМАНА М.К.АПІНСКАГА

7 ліпеня 1820 г.

«Будынкі ...пакінуты нашчадкамі без нагледу і аддадзены пад ваенны шпіталь. Яны ўяўляюць: 1. Мураваны аднапавярховы дом, які называецца палац, мае 10 пакояў, 9 печак, 30 акон, і дзвярэй. Дах накрыты чарапіцай і адрамантаваны Яго Высокаправаасадзіцельствам панам тайным саветнікам Навасільцавым. Пры ім два драўляныя флігелі, якія накрыты чарапіцай. Першы, які стаіць па левому баку — мае 21 пакой, 14 печак, 49 акон, 23 дзвярэй...

2. Драўляная аранжарэя, якая належыць дому, знаходзіцца на мураваным падмурку з гонтавым дахам, мае 5 пакояў, 2 печы, 5 дзвярэй, 33 акны, забітыя дошкамі.
3. Мураваная летняя невялікая альтанка пры гэтай аранжарэі...
4. Драўляны дом на рагу рынку з 4 пакоямі, 4 дзвярамі, 2 печкамі і 11 вокнамі...
5. Мураваны для гульбішча двухпавярховы англійскі домік на другім рагу рынку, мае пакоі...
6. Залы для гульбішча, названыя Заламі Багіняў з Прускага Муру, у адну цэглу пабудаваныя...
7. Драўляны стары дом, што называецца Камунэ бонум...
8. Мураваны тэатр...

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 8. Вap. 1. Спр. 3. Л. 3—5.

Падрыхтавала Т.Ю.Афанасьева.

ПРАДШІСАННЕ ГРОДЗЕНСКАГА ГУБЕРНАТАРА СЛОНІМСКАМУ НІЖНЯМУ ЗЕМСКАМУ СУДУ

31 кастрычніка 1823 г.

Принадлежащей к Слонимской экономии деревни Великой Крокотки крестьяне Парамон Житкевич и Томаш Трофимович в поданном ко мне от имени всего общества прошении изъясняют, что Литовского уланского полка 6-го эскадрона поручик Скерело неизвестно по чьему распоряжению приказал уланам вверенного ему взвода выгнать несколько подвод с их деревни и отправить с теми же уланами в казенный Лисевичский лес для вырубления и доставления дерева нужного на починку конюшни и на постройку манежа, по доставлению упомянутого дерева г. поручик Скерело употребил на предназначенную цель, а между тем фортмейстер Порадовский, узнав о таковой порубке леса, прибыл в селение Крокотку, вместе с заседателем оного суда Колонтаем, описали все дерево, находящиеся у крестьян и искупленные ими у помещика Милачевского, и за сим предположено учинить с них денежное взыскание, которого они уплатить не в состоянии и хотя по поданному мне прошению последовал в оный суд указ из казенной палаты о переследовании сего дела, но по оному исполнению не учинено, по чему прилагая свидетельство Малачевского о продаже им лесу, просят моего распоряжения как на предмет переследования, так равно по обращении взыскания за прописанную порубку на поручика Скерело.

Препровождая при сем таковое прошение с приложенным при оном свидетельством, предписываю оному суду обо всем выше прописанном произвести исследование и, сию мою резолюцию объявив крестьянам деревни Крокотки, взыскать с них за употребление по канцелярии моей вместо гербовой простую два листа бумагу, подлежащие деньги отправить в уездное казначейство и о исполнении мне донести.

Крокотка деревня есть принадлежащая к казенному имению Слонимской экономии.

Начальник стола Лисицкий

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Вap. 2. Спр. 44. Л. 1, 1 адв., 2.

**ПРАШЭННЕ СЯЛЯН ВЁСКІ ЮХНАВІЧЫ
СЛОНІМСКАМУ ПАВЯТОВАМУ СТРАПЧАМУ СТАБРОЎСКАМУ**

1 верасня 1824 г.

Литовского уланского полка страженная команда, в ведении г-на штаб-ротмистра Вдовского состоящая, в деревне нашей на квартирах расположена, причиняет нам неизреченные притеснения и обиды. Квартирующие у нас солдаты в числе 20-ти человек занимают нашу деревню не более как с 27-ми домов числящуюся, вымогают от нас кушанья ежедневно с салом и молоком, принуждают нас, чтобы мы в другие деревни и на пастбища лошадей для солдат кушанья доставляли, а положенной крупы никогда нам не доставляют, будь же когда кушанье не понравится, то оное на хозяев выливают под проезды в разные места. Как для г-на штаб-ротмистра, так и для других подведомственных ему чинов, равно для свозки сена с болот фурманки беспрестанно у нас требуются. Которые фурманки доставляемы, не только до крайности обременяемы, а даже при нынешнем времени много теряем на исправление нашего хозяйства. А когда мы в выдаче фурманок и квитанций воспротивились, то г-н штаб-ротмистр, призвав уланов, велел меня, просителя Матеуша Галажина, держать и немилосердно толстыми палками в спину и по всем корпусе наказывать, от таковых побоев видимая опасность жизни угрожает. Почему, приход под ваше милостивейшее покровительство

ство вашего благородия, сим покорнейше просим для защищения нас, несчастных и утесненных крестьян, ваше снисходительное содействие учинить.

За незнанием грамоты тремя крыжами подписании

Матеуш Галажин + + +

Михаил Белькевич + + +

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 2. Спр. 485. Л. 5, 5 аде.

ДАНЯСЕННЕ ГРОДЗЕНСКОЙ КАЗЁННАЙ ПАЛАТЫ Ў ДЗЯРЖАЎНЫ СЕНАТ

26 сакавіка 1826 г.

От 21 генваря сего года за № 173 представила к Гродненскому губернатору поступившее к ней из 2-го Департамента Гродненского Главного суда подлинное дело вместе с определением о крестьянах деревень Кроютки, Лопухова и Шлапанки, к Слонимской экономии принадлежащих, отыскивающих свободы по привилегиям королей польских, по коему Палата, признав означенное определение Главного суда правильным, заключила не увольнять крестьян тех деревень от исполнения крестьянских повинностей, предписанных люстрационным инвентарем.

Соглашаясь с таковым заключением Казенной палаты, подлинное делопроизводство в таком виде, в каком получено мною от Палаты, имею честь покорнейше представить у сего на благоуважение правительствующего Сената.

(без подписи)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 2. Спр. 1320. Л. 2, 2, аде., 3-

Падрыхтавала К. П. Батракова.

ДАНЯСЕННЕ ГРОДЗЕНСКОЙ КАЗЁННАЙ ПАЛАТЫ ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ АБ УДАКЛАДНЕННІ ПАВІННАСЦЕЙ СЯЛЯН ВЁСКІ КЛЕПАНЫ

12 чэрвеня 1830 г.

Вследствие предложений Вашего Превосходительства от 15 и 29 чисел истекшего марта месяца № 1939, 2368 о неповиновении дворовому начальству крестьян войтовства Гловсе- вицкого и об обременении их шарварковыми повинностями, Казенная Палата по соображении с делами честь имеет донести 1-е, точно ли г-н 8-го класса Толубеев есть поверенный г-на действительного статского советника Муратова и может ли потому управлять сказанным имением, в Палате сведения не имеется, а по просьбе самого г-на Муратова, принесенной к господину Министру финансов, прося о назначении шарварковой повинности нужной для починок дворовых строений, его сиятельство разрешил удовлетворить сию просьбу, и следствием того Палата, учиня постановление, назначила, чтобы три деревни Войтовства Гловсевицкого, сверх несенной ими личной повинности, отбывали шарварков по 6 дней в год и, получив на то согласие Вашего Превосходительства в предложении от И марта № 1773 о приведении того в действие, предписала от 4 истекшего апреля № 2191 Слонимскому нижнему земскому суду. 2-е, по поводу рапорта прежде изъясненного распоряжения вступившего от Слонимского нижнего земского суда, что крестьяне деревни Клепахи к державе Волчкам принадлежащей отозвались, что якобы никогда чиншов и данин не платили и ныне вносить оных не будут. Палата не находя в люстрационном 1798 года инвентаре по- имянного исчисления на деревни платежа чиншов, данины и прочего, но что в том инвентаре общим словом заключено, что все деревни платят ежегодно Двору:

чинша 987 зл. 25 гро

подорожные 623 зл.

за половину меду 131 зл.

Дзяклы ржи 3 бочки

овса 39 бочки

Данин гусей 72 штуки

курей 144 штуки

яиц 1452 штуки

поручало советнику своему Зборовицкому отправляясь в державу Волчки и собрав всех крестьян к сему имению принадлежащих при бытности владельца оного внушить им всем

точное содержание постановления инвентаря 1798 года, доказать первым обязанность на исполнение сказанной повинности, а последнему право получения оной, и в точном исполнении взять подписку, а от чего бы сказанное недоразумение и отговорка крестьян ныне оказались тогда, когда не было того за прежних владельцев и разрешение в том несогласия крестьян, ему же Зборовицкому поручила яко советнику хозяйственного отделения узнать следствием сего он Зборовицкий рапортом от 1 апреля сего года № 18 донес Палате, что по распросу созданных крестьян открылось, что крестьяне тяглою деревни Клепачи подоро- щизны, данин и дзякла никогда не платили, а только один чинш и медовую полую в натуре Двору вносили, всем же причем облагались боярские деревни Гловсевичи, Вецениовка и Масиловичи — ныне по обоюдному согласию выборные всех деревень уяснили добровольное в имении целого общества условие, что тяглая деревня Клепачи будет беспрекословно платить в год чиншу 90 золотых и давать половину меду в натуре. Другие же деревни боярские принимают на себя платеж сверх подорощизны, данин и дзякла в люстрационном инвентаре обозначенных уплату достального количества чинша 897 золотых 25 грош. И за половину меду 87 золотых, в чем выдали за общим подписом обязательство, которое он, Зборовицкий представляя в Палату с приложением поданного к нему донесения боярскими деревнями о том, чтобы с тяглою деревни Клепачи, задолжавшейся с прошедших лет 482 золотых чиншов, учинено было надлежащее взыскание, впрочем он, Зборовский, присовокупляет, что как те крестьяне показали, что арендатор медовую полую с деревни Клепачи отбирал в натуре, а Войтовство Гловсевичское таковую платило деньгами сполна по 131 золот. — то 44 золотых переплачено свыше крестьянами Войтовства Гловсевичского за деревню Клепачи, которых двор должен зачесть им в будущий платеж, а чиншовые деньги 297 золотых уп- лоченные за деревню Клепачи в прошедших трех годах должны быть взысканы с той же деревни Клепачи для крестьян Войтовства Гловсевичского, и наконец, означенный г. Зборовицкий донес, что крестьяне повинности люстрационным инвентарем положенные своевременно всегда Двору отбывают и что о всем том объявлено было найденному в Волчках эконому и сей отозвался, что он не более как две недели находится в Волчках и ничего не знает, регистров экономических не имеет и на время только прислан от г. Толубеева, прежний же эконом сколько известно удален за худое управление, вместе с сим Казенная Палата предписала Указом Слонимскому нижнему Земскому суду объявить дворовому начальству сказанного имения чтобы изъясненный в регистре г. советника Зборовицкого перебор с боярских деревень Гловсевич, Вецениовки и Масилович непременно зачтен им был при первом платеже, зачем не упустительно набласти оному суду и по исполнении донести Палате.

Вице-губернатор (подпись неразборчива)

Советник Викентий Стычинский

Губернский казначей (подпись неразборчива) Старший лесничий Андрей Ковальский

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 3. Спр. 731 Л. 8, 9, 9 аде.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

ДАНЯСЕННЕ ГРОДЗЕНСКОЙ КРЫМІНАЛЬНАЙ ПАЛАТЫ ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ АБ ЗАБОЙСТВЕ СЯЛЯНАМІ ВЁСКИ РУДАЎКА АКАНОМА МАЁНТКА ІВАШКЕВІЧЫ

8 красавіка 1832 г.

Сия палата состоявшееся в 24 день марта сего 1832 года определение по делу, поступившему на ревизию из Слонимского уездного суда, о крестьянах имения Ивашкевич деревни Рудавки помещика Остромецкого Михайле Кулаке, Петре Адушке, Андрее и Иване Маркевичах и Григории Кислом, обвиняемых в увозе из дома управителя Викентия Матеши и лишении его жизни, коим заключено: 1-е. Крестьяне имения Рудавки помещика Остромецкого Ивана Маркевича и Михайла Кулака, бывших в бегах и за поимкою добровольно повинившихся в увозе в ночное время насильным образом из жилища управителя фольварка Мошек Викентия Матеши и умерщвлению его на дороге, в силу уложения главы 21, статьи 72-й и воинского устава 154 артикула, наказав на месте преступления каждого порознь по пятнадцать ударов кнутом и поставя на лице указные знаки, не вынимая ноздрей, сослать в каторжную работу со взысканием со всякого сих преступников имущества в пользу жены

убитого управителя Матеша положенных Литовского статуса артикулом 27-м с раздела 11-го годовщины ста коп. грошей или по счёту указом 1831 марта 23 дня предписанному 800 злотых. 2-е. Хотя означенные преступники оговаривали бывшего в фольварке Мошках при взятии управителя Матеша сторожем крестьянина Семена Шуляка в том, якобы они, прибыв во двор и найдя его, Шуляка, спящим, разбудили и объявили о своем предприятии, но как Шуляк к сему не сознался и в том не уличен, то впредь до явнейшего открытия оставить его, Шуляка, в подозрении и, наконец, 3-е, по елику из показаний преступников Ивана Маркевича и Михаила Кулака открывается, что вместе с ними в увозе управителя Матеша, наказания и умерщвлении его участвовали крестьяне Петр Адушко, Андрей Маркевич и Григорий Кислый, кои за побегом поныне не отысканы, то о поимке их и за сыском о предании преступников сих суждению предоставить учинить распоряжение гродненскому губернскому правлению с июля, чтобы за поимкою их неупущено было из виду и обстоятельство о подговоре продававшим в корчме Кокошицах напитки жительствовавшим в местечке Езернице неизвестным по прозванию отставным солдатом означенных крестьян имени Ивашкевича к доставлению в суд управителя Матешу, при исполнении чего они сего последнего умертвили, между же тем не оставило бы губернское правление учинить чрез сие следует посредство розыскание о передержательстве к Волковысскому уезду преступника Михайла Кулака с дачею сему делу законного течения. При сем вашему превосходительству честь имеет представить на согласие с донесением, что таковое было в просмотре правящего должность Гродненского губернского прокурора г-на губернского казенных дел стряпчего и возвращено им без протеста, и что по сему делу вышеозначенные преступники Иван Маркевич и Михаил Кулак содержатся под арестом.

Советник (подпись неразборчива)

Регист. Бернард Корицкий

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 19. Спр. 107. Л. 603 — 604.

Падрыхтавала К. П. Батракова.

З ДАНЫСЕННЯ Ў ГРОДЗЕНСКУЮ КАЗЁННУЮ ПАЛАТУ ЧЫНОЎНИКАЎ, КАМАНДЗІРАВАННЫХ ДЛЯ ПРЫНЯЦЦА Ў КАЗНУ КАНФІСКАВАННЫХ МАЁЎТКАЎ

27 сакавіка 1833 г.

Во исполнение указа Гродненской казенной Палаты от 17 ноября 1832 года № 4415 на имя чиновника особых поручений 6-го класса Давыдова данного, об описании и принятии в Казну имения Поржеча 217 крестьянских и 3 вольных душ, в Слонимском уезде лежащего за принадлежность владельца оного помещика Михаила Волловича к мятежу честь имеем представить при сем составленные нами: 1) краткое описание недвижимому имению.

2) Опись винокуренной и прочей посуде, найденной в имении Поржече. 3) Опись мебели. 4) Опись экипажам. 5) Ведомость о исчисленном годовом доходе и расходе и 6) Ведомость об оброчных статьях, а также 7) Подписку данную Поржецким Приходским священником (у коего находились ключи от господского дома) бывшим экономом, войтом и циуном имение Поржеча, о неутайке и несокрытии ничего из имения и бумаг, принадлежавших помещику Михаилу Волловичу. 8) Показание того ж эконома Выслоуха. 9) Запрос данной закладной владелице и администраторше означенного имения Поржеча матери мятежника Марии Микульской, о том, не состоит ли имение под запрещением и о проч с ответом ее и 10) Запроса ей же г-же Микульской данный, основанный на показании эконома Выслоуха равномерно с ответом ее.

Из собранных сведений оказывается: 1) Что имение Поржече принадлежит вотчинниче-ствам, отлучившемуся в мятеже Михаилу Волловичу, и состоит в закладном владении матери его Марии Микульской, по акту 1826 года за 75 000 злотых, и то же самое имение состоит в залоге в С.-Петербургском Опекунском Совете по займам 1829 года 30150 руб. и 1830 г. 10 050 р. ассигнациями, и так, одно имение заложено в двух местах. Последний заем произведен с согласия первой кредиторши, но она будто бы и после займа денег в Опекунском Совете, осталась неудовлетворена.

2) Что по приговору Экедывизорского Суда числится на оном имении 4000 злотых, от коих ежегодно уплачивается аннуаты для Луконицкого костела 950 злотых.

3) Что по документу в 1813 году августа 1-го дня родителями мятежника Казимиром и Мариєю Волловичами учиненному за услуги шляхтичу Казимирскому отдано в пожизненное владение в имении Поржече 60 моргов земли, каковой документ вместе с вознесенским при оном, вводном в подлиннике при сем прилагается.

4) Что г-жа Микульская отдала означенное имение в посессию на один год по 23 апреля сего года дворянину Станиславу Юргелевичу за 1200 руб. себер. в том, как объясняет предположение дабы поддержать хозяйство, ибо в имении почти никакого скота не имеется, который необходимо нужен для удобрения навозом земли и ради поддержания починкою фольварковых строений, без чего имение могло бы понести убыток, арендные же деньги ею г-жею Микульскою от поссесора Юргелевича сполна уже получены, в чем имеется ее расписка на самом контракте, при сем в казенную Палату в подлиннике представляю.

5) Что означенный в описи 630 моргов лес, принадлежит в части и к фольварку Яло-викам Казимира Волловича и доселе состоит неразмежеван.

По обозрению сего имения и по соображению хозяйственного оного положения, оказывается, что назначение и содержание в оном управителя, не может быть выгодно...

По соображению всех тех обстоятельств и по согласию господина чиновника Министерства финансов Надворного Советника Архипова, в проезде его чрез Слонимский уезд, объявленному означенное имение Поржече оставлено и сдано нами по описям в управление Поссесору Юргелевичу, назначенному уже по одобрению г. Слонимского Предводителя дворянства управителем в имении Яловицах и Городище, Казимира Волловича, снабдив его зап- нурными книгами для записки в 1) дохода и расхода денег, а во 2) продуктов и проч. О чем представляя на благоуважение Казенной Палаты, честь имеем доложить, что отдача в аренду сего имения, сколько с одной стороны предвидится выгодным, столько с другой необходимым, ибо своевременная уплата процентов Опекунскому Совету не может быть иначе удовлетворяема, как из арендной суммы вперед от арендатора каждого дня получаемой...

Чиновник Министерства Финансов, господин Надворный Советник Архипов в отзыве своем на имя чиновника особых поручений Лисицкого данном между прочего предложил: при исчислении дохода с имения Поржеча неупустить из виду и тех выгод, какие могут быть от судоходства реки на коей расположено имение, но как в сем имении никаких судов не имеется и судоходного промысла не производится, то дохода в сей статье не положено, кроме за перевоз, который отдается в аренду вместе с корчмою на берегу реки построенною в ведомости об оброчных статьях показанною.

Ассесор (подпись неразборчива)
Комиссар Пржисяцкий
Стряпчий (подпись неразборчива)
Заседатель Радзевич.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 31. Вон. 2. Спр. 89. Л. 76а, 76аадв., 77, 77 адв., 78, 78 адв.

**ДАНЯСЕННЕ ГРОДЗЕНСКАЙ ПАЛАТЫ КРЫМІНАЛЬНАГА СУДА ГРОДЗЕНСКАМУ
ГУБЕРНАТАРУ ПА СПРАВЕ АБ НЕПАДПАРАДКАВАННІ СЯЛЯН ГЛОЎСЕВІЦКАГА
СТАРОСТВА**

14 жніўня 1836 г.

По обревизовании в сей Палате дело Слонимским уездным судом представленного, о крестьянах Гловсевицкого староства Николае Рецьке, Леоне Бадзее, Кирилле Семенюке, Максиме Суприновиче и прочих крестьянах, преданных суждению за неотбытие двору конных шарварков, состоялось 6 числа июля месяца сего года решение, как приговорено более 9 человек к телесному наказанию, а потому оное на основании 1124 статьи 15 тома свода уголовных законов представляя Вашему Высокородию обще сделал для внесения в Правительствующий Сенат честь имеет уведомить

а) Что по сему делу протеста Губернского прокурора нет.

б) Из подсудимых выше поясненные крестьяне Рецько с генваря 13, Бадзей и Семенюк апреля 7 да Супринович с июня 4 дня сего 1836 года содержатся в Слонимском городском остроге под стражею.

И в) Ход же дела сего был следующий. Гродненское губернское правление по отношению здешней Казенной Палаты о неповиновении казенных крестьян Гловсевицкого староства приказаниям господского управления от 24 декабря прошлого 1835 года предписало

произвести следствие Слонимскому земскому исправнику обще с уездным стряпчим, которые приступили к исследованию 10-го генваря сего года и окончив оное 16 апреля представили в уездный суд, который заключа по оному 18 июня мнение 22 того он июня представил на обревизование сея Палаты, в коей решено 6 числа истекшего июля и губернским прокурором пересмотрено.

Советник Гортинский

Заседатель (подпись неразборчива)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 10. Спр. 2090. Л. 1, 2.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

РАПАРТ СЛОНІМСКАГА ГАРАДНІЧАГА ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ ПРА НАЯЎНАСЦЬ У ГОРАДЗЕ ПОМНІКАЎ ДАЎНІНЫ

11 студзеня 1838 г.

Во исполнение циркулярного предписания Вашего Превосходительства от 23 ноября истекшего года за № 17820 о существующих древностях в городе Слониме. Вашему Превосходительству сим почтеннейше честь имею донести, что в сем городе существует забыток старинного здания круглой биседки в диаметре до 4 сажений, состоящей на площади супротив дворца Его Сиятельству графу Новосильцеву принадлежащей, устроенных на возвышенном цоколе для сутореньев и на окружной линии сего строения по лицевому фасаду имеется также полукружный уступ или портик, в коем две колонны поддерживают деревянный архитрав, на коем основан каменный карниз, но крыши, полов, потолков, окошек и дверей вовсе в этом строении уже не имеется, а только самые стены с карнизом, внутреннею и наружною штукатуркою, все то до нынешнего времени сохраняет еще довольно изрядную прочность. Это строение как видно из поданий сторожилов, что оно слишком 100 лет тому назад возведено польским гетманом Огинским под названием кухни, потому что в суторени-ях его строения была кухня, в коей был устроен на машинах стол, который со всем убором мог подвигаться в верхнюю залу для принятия гостей. Кроме того, как значится из подания же старожилов, что на сей же площади пред описанным строением прежде существовали канавы наполненные водою (коих признаков ныне не видно, в которые доставлялась посредством свинцовых водопроводных труб из прудика, ныне в опустении, в полуверстном расстоянии от того места находящегося на земле, ныне доминиканскому монастырю принадлежащей, но чрез этот прудик и ныне протекает довольно изобильный источник с неподали существующих гор, имеющий свое начало, и в заключение сей истории имеется удостоверение, что свинцовые водопроводные трубы еще за несколько лет тому назад некоторыми жителями сего города, секретно по кускам были выкопываемы в своих огородах.

Впрочем о древностях более в сем городе никаких сведений не имеется. Что же касается существующих церквей и монастырей, все сии простою и неблаговидною архитектурою выстроены:

Костел ордена каноников регулярных	1635	году
- « - - « - Бернардинов	1639	- « -
- « - - « - монахинь Бернардинок	1670	- « -
- « - - « - Доминиканов	1760	- « -
- « - - « - Приходской	1775	- « -
- « - - « - монахинь Бенедиктинок	1798	- « -

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 11. Спр. 612. Л. 1.

СКАРГА СЯЛЯН ВЁСКІ МАЛАЯ КРАКОТКА ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ

12 ліпеня 1852 г.

Состояние просителей вотчинными крестьянами помещика Игнатия Михайловского, которому без малейшего со стороны нашей ослушности своевременно и аккуратно отбываем дворовую повинность, как предназначено нам инвентарем, а с древля сверх положения никогда не были понуждаемы к излишнему отбыванию повинности двору, а ныне же помещик Михайловский принял на службу к себе двух экономов, которым доверил в полное их распоряжение нас, несчастных просителей, и оне, в угодность делая помещику своему, обращаются с нами не по-человечески и без всякого влияния на то принимают телесное нака

зание и понуждаемы к отбыванию той повинности, которая по инвентарю нам не положена, да даже и з дrevя не существовала, которую мы по-неволе должны отбывать, таковые их нечеловеческие обхождения с нами заставили нас, просителей, ища правосудия и защиты, обратиться с прошением 26 июня сего года на... Высочайшее имя в Слонимский земский суд, в котором подробно прописано делаемые нам утягощения, тем самым лишают нас последнего способа к жизни с семейством нашим, и мы не в состоянии сносить далее в терпеливости, но неизвестно почему нам, несчастным, по прочтении г-ном исправником подаваемого прошения не принято и отдано обратно, лишь только приказано переписать на простую бумагу, которое в подлиннике при сем осмеливаемся приложить для рассмотрения Вашего Превосходительства прописанных в оном наши по сущей справедливости статей и по благоуваже- нию своему высоко начальнику дать нам со стороны своей покровительство и защиту, командировать благонадежного со стороны своей чиновника для расследования и о истинной нашей жалобе, ибо хотя г-н Слонимский земский исправник с становым приставом и каким то еще чиновником прибыли 3-го числа текущего м-ца к помещику Михайловскому и нас собирали во двор, уговаривая нас, дабы не сопротивлялись помещику, чего никогда со стороны нашей чинимо не было, ибо мы и ныне исполняем, и сами в том утре на другой день призваны были Базыль Лацкевич, Емельян Левчик и Еско Левчик, остались быть наказаны по 25-и ударов розгами, так равно и жен наших наказывали, к тому угрожают, что не то что в сутки будем получать по столько ударов, но в каждый час, что почти и исполняется, и эконоы твердят, что это им предоставлено право довершать над нами мщение начальством.

В таковом нашем несчастном и горестном положении непредвидимы много источника к ограждению себя как только повергнутся к стопам Вашего Превосходительства, яко начальника губернии, прося оградить нас силою законов с воспрещением помещику и экономам поступать с нами не по-человечески и вынуждать от нас неследуемого.

О каковом нашем прошении будем ожидать положением милостивой для себя Вашего Превосходительства резолюции.

Семен Петручения, Алексей Казакевич, Григорий Микута, Сильвестр Левчик, Самсон Левчик, Лаврентий Петручения, Данило Петручения, Базыль Лазакевич, Еско Левчик, Василий Бутрин, Михаил Кароцко, Иван Левчик, Кузьма Ялец, Данило Булика, Максим Бутревич, Лаврентий Кулак, Еско Казакевич, Василий Кулак, Сидор Петручения, Влас Кисло, Данило Климович, Яким Гордеевский, Василь Машон, Еско Климович, Степан Климович, Василь Кисло и Илья Петручения.

За уведомлением грамоты вышеписанных крестьян вместо их по личной просьбе расписался Винценты Словески.

Нацыянальны гiстпарычны архiў Беларусi ў Гродне. Ф. 1. Воп. 5. Спр. 1050. Л. 15—16.

Падрыхтавала К.П.Батракова.

ДАНЯСЕННЕ ЛІТОЎСКАЙ ДУХОЎНАЙ КАНСІСТОРЫ ГУБЕРНСКАМУ ПРАЎЛЕННЮ АБ НЕЗАКОННЫМ БУДАЎНІЦТВЕ КАСЦЁЛА Ў ВЁСЦЫ ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ

31 снежня 1853 г.

Литовская Духовная Консистерия слушала следующее: Слонимский благочинный протоиерей Соловьевич рапортом следовавшим на имя его Высокопреосвященства от 3-го ноября 1852 г. за № 410 донес, что Слонимского уезда помещик Орда в своем имении в деревне Деревянчицах, расстоянием от г. Слонима в 5-ти верстах принадлежащей приходом Слонимской православной церкви (хотя в сей деревне есть несколько душ и римско-католического исповедания), построил в настоящем году каменный небольшой костел. Этот костел 29 числа октября м-ца того ж года освящен приходским Слонимским ксендзом Гриневичем с двумя монахами Бернардинского ордена, при собрании многих помещиков и народа той же деревни. По расспросам благочинного оказалось, что помещик Орда имеет на то якобы разрешение от своего Преосвященного Виленского епископа Жилинского, и построил якобы для той единственной цели, что намерен свою покойную жену из Слонимских кладбищ пере- несть в построенный им костел.

Вследствие чего Литовская Консистерия 13-го декабря прошлого 1852 г. за № 14521 просила Гродненское Губернское Правление уведомить Консистирию с ведома ли оного Прав

ления строится костел в д. Деревянчицах помещика Орды Слонимского уезда, по какому поводу и с чьего дозволения, на что Гродненское Губернское Правление уведомило, что, не находя в делах своих никакого сведения о разрешении помянутой постройки, 31-го декабря того ж 1852 года предписало Слонимскому Земскому Исправнику, удостоверясь на месте точнейшим образом, когда именно, кем и по чему дозволению и разрешению и по какому поводу устроен в д. Деревянчицах римско-католический костел, равно отправляется ли в нем Богослужение, кем именно и на каком основании, об оказавшемся донести Правлению.

Вследствие чего когда Слонимский Земский исправник рапортом от 26 февраля сего года за № 222 донес Правлению, что в имении Деревянчицах никакого римско-католического костела не имеется и не возведено, а объяснил 1-е, что по ходатайству помещика Орды Виленский Епархиальный епископ, предписал 26 января прошлого 1852 г. Слонимскому благочинному Обаровичу, чтобы он избранное в Деревянчицах на кладбище для фамилии помещика Орды место осмотрел, на кладбище фамильное предназначил и таковое освятил, 2-е, Благочинный исполнение того поручил Слонимскому Приходскому священнику Гриневичу, коим упомянутое предписание Преосвященного исполнено в точности. 3-е, Помещик Орда имея в виду с одной стороны предписания полиции возлагающие обязанность устройства на кладбищах зданий вроде часовен для помещения мертвых тел впредь до похоронения оных в указанном сроке, так чтобы тела особенно умерших от прилипчивых болезней не содержались в домах, а с другой стороны имея намерение на упомянутое фамильное кладбище перенести по дозволению Правительству бранные останки покойной жены его, предположить над ею могилу возвесть памятник, который бы вмещал в себя место для поставления мертвого тела впредь до похоронения оного, на случай если бы Господу Богу угодно было призвать к себе его или кого-либо из его семейства, таковой памятник он устроил с приличным как монументу, так и зданию для помещения мертвых тел фронтоном, устройством чего исполнил он и требование полицейского начальства, и христианский долг благородного мужа, не в монументе этом ни престола никаких-либо других принадлежностей к совершению Богослужения не имеется...

Препровожденный Слонимским земским Исправником в копии открытый лист от 9 сентября истекшего 1852 г. выданный г. генерал-губернатором помещику Слонимского уезда Орде следующего содержания: «предъявителю сего дозволяется перевезти из Слонимского приходского кладбища в имение Деревянчицы того ж уезда для предания земле в фамильном гробе тело жены Статского Советника Евелины Орловской; вследствие чего предписано Слонимской Городовой полиции в провозе означенного тела не делать препятствия. За сим в Губернском Правлении состоялось следующее определение: как по произведенному Слонимским Земским Исправником местному в имении Деревянчицах помещика Статского Советника Орды дознанию, обнаружено, чтобы в том имении устроен был или вновь устраивался римско-католический костел, а оказалось лишь, что на фамильном помещиков Орлов в этом же имении гробе, устроена помещиком Ордою Часовня для поставления в ней мертвых тел, до предания оных земель, без всякого впрочем в внутри оной устройства, и в ней Богослужение по не вместительности таковой часовни производимо быть не может, то по сему и по уважению, что отвод и посвящение помянутого фамильного кладбища в имении Деревянчицких помещика Статского Советника Орды; последовано по ходатайству его Орды с разрешения Преосвященного Виленского Епископа Жилинского о погребении на оном жены его Орды с перевезением из Слонимских кладбищ, по таковому к разрешению г. генерал-губернатора здешнего края, никакого дальнейшего по настоящему предмету не делать, и обо всем том уведомить оную Консисторию вследствие предписанного требования; Слонимскому же Земскому Исправнику предписать иметь строгое наблюдение, чтобы в учрежденной в имении Деревянчицах на фамильном гробе помещиков Орлов часовне не было производимо никакого Богослужения, и чтобы она согласно предназначению употребляема было единственно только для помещения в ней мертвых тел до предания их земле. Вследствие чего Литовская консистория 6 июня 1853 г. за № 7918-м препроводив настоящий отзыв при указе к Слонимскому Благочинному, требовала от него сведения во сколько прописанные в оном отзыве обстоятельства справедливы, касательно устройства Ордом каплицы, а не костела; и совершается ли в сей каплице Богослужение и в какие дни. Во исполнение такового предписания Консистории, Слонимский Благочинный Протоиерей Иосиф Соловьевич рапортом от 23 истекшего ноября за № 449 доносит, что воздвигнутое каменное здание в деревни Деревянчицах помещиком Ордом отстоит от православных кладбищ в расстоя

нии на четверть версты, в здании этом с фронта выведено пять острокольных небольших глав отличной работы, которые все покрыты аглийскою белою жестию с учреждением на концах небольших крестов и представляет из себя отличный вид, в самом здании в стенах устроено по два большие окна, крыша одного покрыта железом и окрашена масляною краскою, а на верху оной устроен небольшой купол. Здание это построено вблизи самого двора (или помещика) с правой стороны; дорога к оному выложена камнями и вокруг одного обведена небольшая ограда. Следовательно здание отнюдь не есть каплица предназначенная для поставления мертвых тел впредь до похоронения оных до истечения законного срока. Ибо если бы это была каплица как выражается исправник для поставления мертвых тел, то оную надлежало было построить во внутри Православных кладбищ, а не выносить вне оных на четверть версты. Нельзя также сего здания назвать и памятником, ибо памятники никогда в таком виде не строятся... а это построен действительно небольшой костел соответствующий с своею архитектурою и своим устройством...

Слонимский Благочинный доносит, что в здании этом с фронта выведено пять небольших глав с учреждением на них крестов, а в стенах одного здания устроено по два больших окон, следовательно здание сие не есть часовня, а костел построенный на четверть версты от православных кладбищ, то по сим причинам просит Гродненское губернское Правление учинить распоряжение о произведении формального следствия при Слонимском Благочинном протоиерее Соловьевиче, с чьего разрешения и на каком основании устроен прописанный костел и дело передать в подлежащее судебное место для поступления с виновными по законам и о последующем уведомить. Давая о сем знать указом Слонимскому Благочинному предписать ему за первым востребованием чиновника для прописанной надобности прибыть на место и иметь бдительное наблюдение за ходом дела и об оказавшемся при следствии рапортовать Консистории.

Член Консистории Протоиерей Корсакевич

Секретарь Митровский

В должности столоначальника (подпись неразборчива)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 2. Воп. 12. Спр. 198. Л. 2—8.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

**ДАНЯСЕННЕ СЛОНІМСКАГА ЗЕМСКАГА СПРАЎНІКА
ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ ШПЕЕРУ АБ НЕПАДПарадкаванні сялян на чале з
Ф.БАРТОШЫНЫМ**

2 верасня 1858 г.

Помещика Вронского деревня Бабыничы была отдана в аренду помещику Вырвичу с 120 крестьянами. В продолжение 16 лет эта деревня совершенно была спокойной. Наконец в 1854 году был сдан в рекруты крестьянин той деревни Федор Бартошин, который вернулся в бессрочный отпуск в 1856 году из лейб-гвардии Павловского полка. Человек этот был до сдачи в рекруты дурного поведения, да и вернулся как видно таким же, и наконец насильно проповедовать, что крестьяне ничего не должны работать и они уже вольны.

Вследствие этого часть крестьян не пошли на барщину. Разобрав это дело на месте, четырех крестьян более прочих оказавшихся виновными, да и за не поправление коммуникационной дороги и моста по приказанию помещика, наказал их исправительными полицейскими мерами и двух соцких, которые по приказанию моему не дали мне о сем знать, и тем восстановил порядок. А о поступках рядового Бартошина производится следствие и передан будет в батальон, для обращения на службу.

О чем по Вашему Превосходительству имею честь почтительнейше донести.

Земский исправник

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 5. Спр. 2038. Л. 1, 1 аде.

Падрыхтавала К. П.Батракова.

АБ ВУЛІЦАХ, ПЛОШЧАХ І БУДЫНКАХ СЛОНІМА Ў 1860 г.

2 плошчы без назвы.

1. Рыначная вуліца — жаночы кляштар бернардынак, гасціны рад, 2 аптэкі, 2 тракцыры, 2 вінныя скляпы і 4 заезныя дамы, дом Кушала.

2. Маставая вуліца — 2 заезныя двары, лепшая крама.

3. Панасаўская вуліца — Праабражэнскі праваслаўны сабор.

4. Панасаўскі завулак.
 5. Ружанская вуліца — дамы Ліпштэйна, Задарноўскага, Баўмана, галантарэйны магазін, дамы Ш. Мілера, Рыпа, Бермана, дваранскае вучылішча, 3 аптэчныя крамы, 5 заезных дамоў.
 6. Жыровіцкая вуліца — трухлявы будынак былога кляштару бенедыкцінак, які заняты інваліднай камандай, 2 заезныя двары.
 7. Бернардзінская вуліца — кляштар бернардзінцаў, вінны склеп.
 8. Берагавая вуліца — баня.
 9. Замкавая вуліца — дом Мікульскага, паштовая станцыя, 5 заезных дамоў.
 10. Студэнцкая вуліца — ваенна-часовая і гарадская бальніцы, канвікт (інтэрнат) для вучняў, яўрэйскае вучылішча 1-га разряду.
 11. Рыбачкая вуліца.
 12. Татарская вуліца — мячэць, заселена татарамі.
 13. Замосце — прыходскі касцёл, артылерыйскія казармы і канюшні, багadzельня, суконная фабрыка, вадзяны казённы млын, турма, ваенная пуля і правіянцкая драўляная.
 14. Абалонне.
- Усяго ў горадзе дамоў — 811, крам — 176, заезных дамоў — 13.

Ярукеўца ў перакладзе з рускай мовы наводзіць кн.: Исторические сведения о городах Гродненской губернии. Гродно, 1860. С. 75 — 76.

ДАНЯСЕННЕ ПАЛКОЎНІКА КОРПУСА ЖАНДАРАЎ ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ АБ ХВАЛЯВАННЯХ У МАЁЎТКАХ ПАМЕШЧЫКАЎ СЛІЗЕНЯЎ, КАЛУПАЙЛАВАЙ І ІНШЫХ

4 ліпеня 1861 г.

Прыехаўшы из Слонима 30-го прошлого июня в им. Новые Девятковичи помещика Слизня, который за несколько дней до того выехал в другое имение свое Минской губ., я дождался прибытия туда 2-го числа июля двух рот Великолуцкого пехотного полка и приказал собрать 3-го числа крестьян со всех деревень как этого имения, так и из соседнего — помещицы Коллупайловой. Сверх сего, дворовыми управлениями помещиков Пусловского, Микульского, Чечота, Милачевского, Бранского, Шумовича, Орды, Свежинского и Есьмона выслано было из их имений по несколько человек, дабы они были очевидцами распоряжения с крестьянами Слизня и Коллупайловой.

По сбору крестьян и размещения около них по моему распоряжению войск мировой посредник Микульский, местный священник и исправник вновь объяснили им обязанность исполнения повинностей по инвентарям, но крестьяне по-прежнему решительно отказались от выхода на гвалты; тогда, войдя в середину их, я приказал местному становому приставу громко читать те статьи высочайшего манифеста и Положения, которые относятся до их обязанностей, подробно объяснял им сам лично истинное содержание каждой статьи, но- крестьяне с упорством твердили, что как в Положении не упоминается о гвалтах (ст. 10 Правил о порядке приведения в действие Положения о крестьянах), то они и не будут исполнять их. Видя совершенную безуспешность словесных внушений, я предоставил исправнику подвергнуть при содействии военной силы полицейскому взысканию тех крестьян, и в особенности десятских, которые замечались в дерзости и подстрекательстве других к непослушанию. Сначала несколько крестьян сделали было попытку к отнятию наказываемых, но были тотчас отодвинуты солдатами на свои места и в последствии оставались спокойными и вскоре стали виниться и обещали исполнять все повинности по инвентарям. Из 245 крестьянских дворов помещиков Слизня и Коллупайловой, оказавших неповиновение, был в сборе 201 человек из коих 39 человек подвергнуто полицейскому взысканию от 10 до 100 розг.

Убеждение этих крестьян в уничтожении будто стонов и других добавочных повинностей произошло от разнесшейся между ними молвы об отмене этой повинности в имении гр. Замойских и от неправильного понимания некоторых статей Положения не только крестьянами, но и читающими их: шестеро крестьян дер. Окуниново помещика Слизня принесли Положение к отставному солдату Супруну, жившему недалеко в казенной д. Гловсевичи и, давши ему 1 р. 50 к., просили прочитать. По расспросу моему оказалось, что этот солдат без всякого со стороны его злого умысла ввел в заблуждение крестьян, ибо, читая 120 ст. Местного положения о Гродненской губ., не растолковал по собственному недоумению, что она отно-

сится до будущего времени. Говоря при том, что об исполнении сгонов нигде в Положении не упоминается, и хотя сами те крестьяне, которым читал, сознали, что он говорил им об обязанности служить панам по-прежнему еще 2 года, однако же с этого времени перестали исполнять сгоны не только крестьяне д. Окуниново, но и по их подстрекательству и все прочие крестьяне имений Слизня и Коллупайловой, других же подстрекателей не обнаружено.

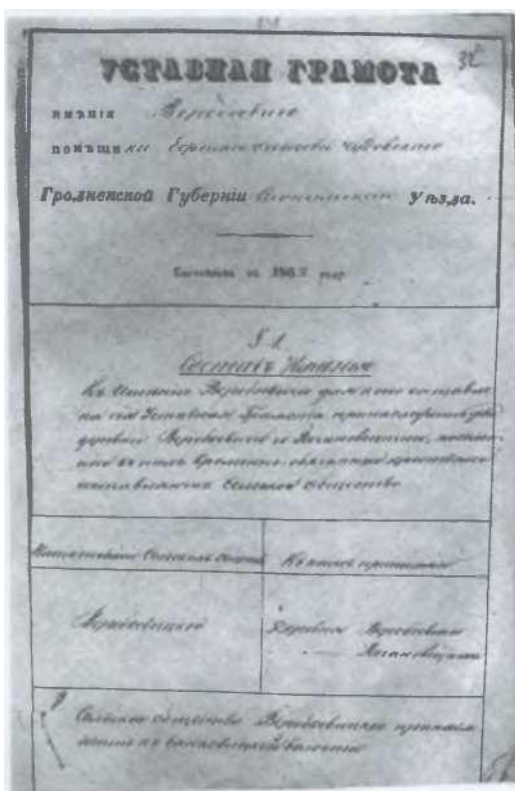
Полагая за сим данное мне в.п. поручение оконченным, я выезжаю из им. Новые Девят-ковичи и, вследствие представления ко мне Слонимского исправника от 2 июля за № 881, признавая необходимым временное расквартирование в уезде находящихся здесь двух рот Великолуцкого пехотного полка, я оставил эти роты в распоряжение исправника для содействия ему к приведению в послушание крестьян имения помещика Вронского (отстоящего отсюда в 35 вер.), которые тоже отказываются от выхода на сгоны, а так же на случай надобности в военной силе по причине замечаемого исправником и самим мною волнений крестьян в других имениях, о чем и сообщил я ему 4 июля за № 167, добавляя, чтобы без крайней надобности не задерживать войска, а командующему или капитану Губскому дано от меня соответствующее предписание 4 июля за № 166.

Честь имею доложить о сем в.п. и за долг поставлю присовокупить, что сверх недоразумений крестьян поводы к волнению их те же, какие изложены мною в записке моей от 24-го прошлого апреля за № 112, и что мировой посредник Микульский, вступивший в эту должность 20 июня, во все это время деятельно занимался как настоящим делом, так и в имении помещика Чудовского, коего крестьяне по убеждению г-на Микульского продолжают исполнять повинности от которых готовы были отказаться.

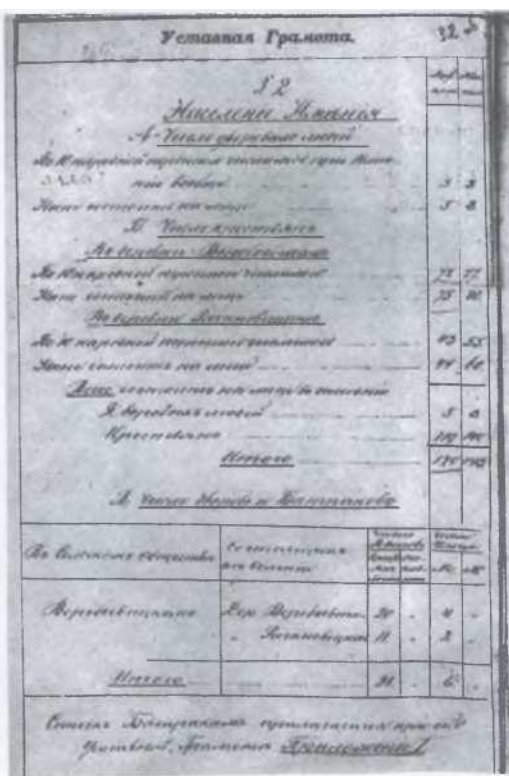
Полковник Прасолов

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Вap. 6. Сnp. 80. Л. 84 — 86.

Падрыхтавала К.П.Б атракова.

Устаўная грамата маёнтка Вераб'евічы.

Паўстанне 1863—1864 і . на Слонімшчыне

Маніфест і «Палажэнні» аб вызваленні памешчыцкіх сялян ад прыгоннай залежнасці, падпісаныя 19 лютага 1861 г. імператарам Аляксандрам II, хоць і адкрывалі перад сялянствам пэўныя перспектывы, але так і не давалі чаканай волі. Сяляне ўсё ж у многім заставаліся залежнымі ад ранейшых гаспадароў, і гэта выклікала пірокую хвалю незадаволенасці і стыхійных бунтаў. Ускладнялася ўсё свавольствамі мясцовых улад і памешчыкаў. Адчуваючы сябе абманутымі, сяляне цэлымі вёскамі адмаўляліся выконваць павіннасці. На Слонімшчыне — са самай вясны 1861 г. такія хваляванні мелі месца ў маёнтках памешчыкаў Слізеня, Калупайлавай, Корсакаў, Стравінскіх, Канопкаў, Галаўні, Грыневіча. У дакументах згадваюцца вёскі Дзевяткавічы, Сяркі, Сучкі, Акунінава, Прыполь, Трыбушкі, Пад-

чэрвеня 1861 г. слоніmsкі павятовы спраўнік пісаў гродзенскаму губернатару данясенне з просьбай камандзіраваць у маёнтак Новыя Дзевяткавічы памешчыка Слізеня 2 армейскія пяхотныя роты.

І ў маёнткі пасылаліся вайсковыя роты, якімі камандаваў палкоўнік корпуса жандараў Прасолаў. Непакорных прылюдна збівалі розгамі і ўсё ж змушалі да падпарадкавання.

У жніўні таго ж года кіраўніком справам! Міністэрства ўнутраных спраў Валуевым былі накіраваны гродзенскаму губернатару «Указанні аб мерах барацьбы з хваляваннямі ў Паўночна-Заходнім краі». А ў верасні віленскім генерал-губернатарам было ўведзена ваеннае становішча ў Вільні, Гародні, Беластоку, Брэсце і паветах.

Адмена прыгоннага права абумовіла і неабходнасць іншых рэформ, у тым ліку змены дзяржаўнага ладу. Капіталістычнае развіццё краіны, на шлях якога Расія стала ў 2-й палове XIX ст., патрабавала значных пераўтварэнняў як у галіне кіравання, так і ў эканоміцы. Асабліва востра ставіліся гэтыя пытанні на заходнім парубежжы імперыі, дзе да сацыяльных праблем далучаліся нацыянальныя. Сялянскі рух паступова набываў палітычную афарбоўку, у яго ўключалася прагрэсіўная, патрыятычная настроеная інтэлігенцыя, дваранства і нават частка мяшчан. Пад уздзеяннем нацыянальна-вызваленчага руху ў Польшчы шырыўся бунтарскі настрой і на Беларусь.

У 1862 г. у Слоніме пры павятовай публічнай бібліятэцы пачала гуртавацца найбольш актыўная і прагрэсіўная частка інтэлігенцыі, дваранства і мяшчан. Тут наладжваліся тайныя сустрэчы, сходы, арганізавалася мясцовае патрыятычнае падполле, скіраванае на барацьбу з самадзяржаўем. Сярод найбольш актыўных членаў падполля дакументамі згадваюць Я.Валовіча, Э.Корсака, І.Герубовіча, К.Гнаінскага, К.Пілецкага, В. Валовіча, Ю. і Я.Пратасевічаў, В.Міўгера, І.Лукашэвіча, У. і Г.Палубінскіх, Я.Гарбоўскага, Ф.Мікульскага, П.Орду, Э.Рагозу, Ф.Волбака, Л. і А.Чачотаў, А. і Э.Керсноўскіх, А. Незабытоўскага, С. Ліпскага, В. і І.Юндзілаў, І.Пякарскага, К.Мацкевіча, У.Сімановіча і іншых. У жніўні 1862 г. на Слонімшчыне пабываў Кастусь Каліноўскі, арганізатар і кіраўнік

Слоніmsкі павет на карце Гродзенскай губерні, змешчанай у Атласе народанасельніцтва Заходнярускага краю. 1864 г.

лессе, Шыганы. Махначы, Забудле і іншыя 23

паўстання. Пасля гэтага візіту тут была знойдзена беларуская газета «Мужыцкая праўда», якую выдаваў Каліноўскі. А праз 2 месяцы слонімска прыстаў зноў даносіў гродзенскаму губернатару: «7 кастрычні- ка ў 5 гадзін вечара адзін з пасажыраў, якія праяжджалі па тракце праз в. Шнейка, вы- кідваў скруткі папер на дарогу. Сяляне, па- дымаючы, звярталіся да пісьменных сваіх сабратаў, каб прачытаць. Вышэйназваны пасажыр быў росту сярэдняга, брунет, ву- соў чорных, гадоў каля 36, нехта дваранін Вікенцій Каліноўскі. І тыя скруткі паперы былі газетай «Мужыцкая праўда».

Па краі несліся чуткі аб хуткім паў- станні, шырыліся заклікі да бунту. У Слонімскаім павеце ствараліся падпольныя групы, збіралася зброя, порах, свінец, ішла агітацыя за непадпарадкаванне ўладам. Разрозненыя суполкі кансалідаваліся, арга- нізацыйна афармляліся, размяркоўваліся абавязкі. Цывільным начальнікам Слонім- скага павета быў доктар Уладзіслаў Сіма- новіч, вайсковым — Францішак Юндзіл, камандзірам паўстанцкага атрада — мала- ды і энергічны памешчык Ісідар Лукашэвіч. Вербаваў людзей у паўстанцкі атрад і за- бяспечаў іх зброяй і вайсковым рыштун- кам адстаўны ротмістр, засядацель Слонім- скага павятовага суда Леў Чарняўскі. Збіралі харчаванне, боепрыпасы і вoprат- ку Эдуард Керсноўскі і дваранін Гудовіч. Цывільным начальнікам горада быў абра- ны доктар Валяр'ян Вільчэўскі. Пасля арышту У.Сімановіча ў маі 1863 г. К.Калі- ноўскі назначыў начальнікам Слонімскага павета памешчыка Іосіфа Стравінскага.

Слонімшчына станаўлася адным з ак- тыўнейшых асяродкаў паўстання. Сялянскі рух у краі набываў шырокі размах. Штаб- ротмістр Л.Чарняўскі, раз'язджаючы па вёсках, падымаў добраахвотнікаў на паў- станне, заклікаў сялян не падпарадкоўвац- ца царскім законам і чыноўнікам. З ваколіц адной толькі в. Плаўскія да паўстанцаў прымкнулі 62 добра ўзброеныя ахвотнікі.

Начальнік штаба карных войскаў у Гродзенскай губерні пісаў: «Каля в. Міла-

цэлымі станамі пры- малі праваслаўную прысягу на вернасць мяцязу». І сапраўды, 17 мая 1863 г. І.Лу- кашэвіч, заняўшы са сваім атрадам в. Даб- ромысел, сабраным у царкве членам во- ласці аб'явіў аб увядзенні сялян ва ўлас- насць і ўраўнанні ў правах саслоўяў. Аб'я- ву гэту ён зрабіў разам з тутэйшым наста- яцелем праваслаўнай царквы Хрыневічам. Затым сяляне пакляліся быць адданымі нацыянальнаму ўраду. Пад рашэннем пад- пісаліся начальнік Слонімскага паўстанц- кага атрада І.Лукашэвіч, старшыня воласці Ян Лазарчук і сяляне Змітрук Шачэла і Тамаш Каневехта.

Кастусь Каліноўскі сканцэнтраваў у лясак каля в. Мілавіды (былога Слонімс- кага павета) значныя сілы з навакольных тэрыторый. Тут было згрупавана каля ты- сячы паўстанцаў пад агульным каманда- ваннем палкоўніка Ляндэра (Аляксандра Лянкевіча). Акрамя аб'яднанага Слонім- скага атрада на чале з Францішкам Юн- дзілам (каля 300 чалавек) у лагеры размя- шчаліся і Наваградскі атрад В.Міладоў- скага, Ваўкавыскі — Млотака, Пружанскі — Уладака (псеўданімы). 20 мая ў лагер з прававеркай прыбыў Кастусь Каліноўскі ў суправаджэнні В.Урублеўскага. Быў пра- ведзены агляд фарміраванняў, правараны наяўнасць зброі і боепрыпасаў, харчаван- ня і грашовая каса. У гутарцы з паўстан- цамі Каліноўскі цікавіўся іх самаадчуван- нем, настроем, падбадзёрваў і заклікаў ве- рыць у перамогу.

21 мая адбылася вядомая бітва пад Мілавідамі. Супраць лагера паўстанцаў, узброеных стрэльбамі, пісталетамі і косамі, была выстаўлена рэгулярная армія, у тым ліку 3 роты Стараінгерманландскага палка, артылерыі і казакоў, раскватараваных у Слоніме. Некалькі гадзін царскія войскі атакавалі лагер паўстанцаў, але ўзяць яго не здолелі і адступілі, панёшы вялікія страты. Ноччу пакінулі лагер паўстанцы.

В.Р.Супрун.

Кіраўнікі паўстанцкага руху

Біёграфам Кастуся Каліноўскага добра вядомы такі яскравы факт з яго бага- тага на падзеі жыццяпісу: у кастрычніку 1862 г., едучы на паштовых конях са Сло- німа ў Ваўкавыск, ён дзёрзка раскідваў па віды (на мяжы Гродзенскай і Мінскай гу- берняў) у маі сяляне

дарозе палымяныя лісткі сваёй «Мужыц- кай праўды». Чаму ён ехаў у Ваўкавыск, зразумела — там паблізу яго родная Яку- шоўка, у тым баку Вялікая Бераставіца, дзе дзейнічалі яго паплечнікі па рэвалюцый-

К. Каліноўскі

най арганізацыі Фелікс Ражанскі і Ігнат Казлоўскі. Але што звязвала яго са Слоні-мам? Уважлівае вывучэнне, аналіз даступ-ных крыніц паказвае, што старажытны горад на Шчары быў таксама адным з апорных пунктаў створанай Каліноўскім у 1861 — 1862 гг. Гродзенскай падпольнай арганізацыі. Тут напярэдадні паўстання вёў рэвалюцыйную дзейнасць яшчэ адзін па-плечнік Каліноўскага — Францішак Юндзіл. Яшчэ не зусім раскрытае гісторы-камі імя. Што пра яго вядома?

Юндзіл паходзіў са старадаўняга беларуска-літоўскага шляхецкага роду. Нарадзіўся ў 1825 г. у Югальне Слонімскага павета. Служыў у арміі, у кавалерыі. У 1858 г. прыехаў пасля службы на радзіму, схаваў у куфар свой дыплом на чын ротмістра і атэстат аб адстаўцы, спрабаваў заняцца гаспадаркай (быў у яго невялікі маёнтак або частка маёнтка), але хутка, падхопле-ны моцнымі паведамі ідэй вызваленчай барацьбы, апынуўся сярод прыхільнікаў і аднадумцаў Каліноўскага. Дакументы ар-хіваў царскага часу малююць яго энергіч-ную дзейнасць напярэдадні паўстання, па-казваюць, што ён часта бываў на канспіра-тыўных пасяджэннях рэвалюцыянераў не толькі ў Слоніме і Гародні, але нават у Вільні. У Маскве, у Гістарычным музеі, за-хоўваецца запіска алоўкам без даты і под-пісу — таропкае агентурнае данясенне царскага пшкі, відаць, з Гародні: «Сего дня в Вильне заседание революционной партии, из Гродно вчера поехали Юндзил и За-блоцкий; прикажите строго следить, где и с кем будут сношения...» (архіў віленска-га губернатара М.М.Пахвіснева). Згаданы тут Эразм Заблоцкі — адзін з бліжэйшых паплечнікаў Каліноўскага па Гродзенскай арганізацыі, у 1863 г. паўстанцкі кіраўнік усяго Гродзенскага

ваяводства. І побач з ім у запісцы наш слонімскі Юндзіл. Вось як далёка сягалі кантакты і сувязі слонімскіх канспіратараў. Надзвычай цікава, што ў тагачасных праграмных спрэчках рэвалю-цыянераў-падполычыкаў Юндзіл адстой-ваў палітычную сувярэннасць нашага краю. Яму, як і іншым дальнабачным дэмакратам, не падабалася, што варшаўскія канспіра-цыйныя дзеячы імкнуліся непасрэдна пад-началіць сабе Гродзеншчыну. У гэтых ад-носінах ён уплываў нават на такога стой-кага рэвалюцыянера, як Валерый Уруб-леўскі, той самы, што стаў пасля генералам Парыжскай камуны. Польскі рэвалюцыя-нер Б.Шварцэ, які дзейнічаў у Беластоку пад кіраўніцтвам варшаўскага камітэта, ус-памінае: «Нават Валерый Урублеўскі, ад якога я сам прыняў прысягу ў Саколцы, а дакладней у егерскай школе пад Саколкай, дазволіў адцягнуць сябе гродзенскаму (сло-німска-гродзенскаму. — *Аўт.*) Юндзілу і перастаў падпарадкоўвацца Варшаве, зусім як у часы Яна Хрызастома Паска».

Спасылкай на вядомага мемуарыста XVII ст. Паска Б.Шварцэ хацеў адзначыць, што ў дзеяннях Юндзіла і яго таварышаў праявіўся традыцыйны літоўска-беларускі шляхецкі сепаратызм, але няма сумнення, што так званы сепаратызм Каліноўскага і яго аднадумцаў грунтаваўся на прынцыпо-вай аснове — на разуменні нацыя-нальнай самабытнасці Літвы і Беларусі, на прызнанні права беларускага і літоўскага народаў на самавызначэння. Гэтага патра-баваў час.

Да пачатку паўстання ў Слоніме скла-лася досыць моцная падпольная арганіза-цыя. Важную ролю ў ёй (гэта відаць з ціка-вай кнігі В.Грыцкевіча «З факелам Гіпа-крата») адыгрывалі медыкі, як правіла, выхаванцы сталічных універсітэтаў і ака-дэміі. Павятовым цывільным начальнікам у Слонімскай арганізацыі быў, напрыклад, доктар Уладзіслаў Сімановіч, сасланы потым у Сібір на катаргу. Начальнікам горада быў яго калега доктар Валяр’ян Вільчэўскі (таксама сасланы). Цікава, што для прыкрыцця падпольных сходаў і згур-тавання прыхільнікаў у Слоніме выкары-стоўвалася грамадская публічная бібліятэ-ка (бібліятэкарам быў будучы паўстанец Цэзар Казігродскі).

Камандаваць паўстанцкімі ўзброенымі сіламі ў павеце даручылі Юндзілу. Як са-

маму аўтарытэтнаму канспіратару і былому вайскоўцу. Праўда, у крыніцах гаворыцца, што ён прыняў гэты абавязак часова. Чаму — мы не ведаем. Можна адчуваць на бліжэньне хваробы, якая вельмі хутка зьявілася яго ў магілу. У красавіку па ўсёй Гродзеншчыне пачалося агульнае ўзброенае выступленне. Актыўна фарміруюць свае баявыя трупы і сланішчане. У данясенні губернатару ад 7 мая 1863 г. з немалой трывожай паведамлялася, што ў Слоніўскім паўеце мяцежнікі з'яўляліся ў розных месцах партыямі ад 18 да 150 чалавек. Шмат прычыніўся да фарміравання баявых труп улішны Лявон Чарняўскі, як і Юндзіл, былы кавалерыст, штаб-ротмістр. Правай рукой Юндзіла быў яшчэ адзін адстаўны вайсковец Ісідар Лукашэвіч (псеўданім Галоска), які стварыў ядро галоўнага атрада Слоніўскага павета пад Мілавідамі. Спачатку ў атрадзе было каля 60 чалавек. Неўзабаве сюды прыбыў сам Юндзіл, узяў на сябе агульнае кіраванне, даў справе надзейны рэвалюцыйны кірунак. З самага першага дня быў узяты прыцэл на масавае, на сувязь з сялянствам. Дзень і ноч завыхаліся каля кавадлаў лепшыя кавалі, рыхтуючы для байцоў вострыя як брытва косы. Вакол рассылаюцца мабільныя трупы — чытаць паўстанцкія маніфесты, бунтаваць народ, склікаць над сяг свабоды дабравольцаў. У вёсках складаюцца акты аб перадачы зямлі сялянам. Ці ж дзіўна, што вельмі хутка атрад вырас да 300 байцоў. Удзельнікі тых падзей успамінае, што Слоніўскі атрад складаўся пераважна з сялян, якія ведалі, што яны ўзяліся за зброю не толькі для таго, каб адстойваць незалежнасць айчыны, але і роўнасць усіх сааслоўяў перад законам. Без перабольшвання, унікальны вопыт слоніўскіх паўстанцаў заслужыў агульнае прызнанне таварышаў па барацьбе. На нейкі час Мілавіды, дзе базіраваліся сланішчане, сталі адным з галоўных цэнтраў паўстання ў маштабах усёй Беларусі. Сюды, паводле рашэння паўстанцкіх кіраўнікоў, пачалі сцягвацца многія атрады — Гродзенскі, Ваўкавыскі, Пружанскі, Навагрудскі. 21 мая ў аб'яднаны паўстанцкі лагер з далёкіх сваіх дарог завітаў Каліноўскі, зрабіў агляд паўстанцкіх сіл, падбадзёрыў, даў парад і ўказанні. Трэба думаць, ён быў задаволены сваім даўнім паплечнікам па рэвалюцыйнай барацьбе Францішкам Юндзілам.

Назаўтра быў бой з буйнымі сіламі карнікаў, кінутымі са Слоніма і Нясвіжа.

Паўстанцы выдатна трымаліся, адбілі ўсе атакі ўрадавых войскаў, нанеслі ім значныя страты. Словам, з гонарам выйшлі з гэтага сур'ёзнага выпрабавання. Францішак Юндзіл — адзін з герояў Мілавідскай бітвы — яшчэ некалькі месяцаў рабіў са сланішчанамі цяжкія партызанскія паходы па Слоніўскім і суседніх паветах. Дзе ён толькі не пабываў! Каля Агінскага канала, у пінскіх лясах і балотах, у лагеры Урублеўскага на краі Белавежскай пушчы.

Атрад Лукашэвіча, які аддзяліўся, працягваў дзейнічаць на Слоніўшчыне. Лукашэвіч 18 ліпеня загінуў у баі каля хутара Харабровічы (цяпер у Дзятлаўскім раёне), там і пахаваны. Царскія ўлады не дазвалялі нават падысці да магілы паўстанца, завялі карную справу на слоніўскага горадскога лекара Антона Макржэцкага, які з жонкай ездзіў на гэту магілу.

Які ж далейшы лёс Юндзіла? Паўстанце не згасла. Царскім уладам удалося перацягнуць частку сялян на свой бок (у тым трагічным баі супраць Лукашэвіча ўдзельнічалі і збітыя з панталыку сяляне). Дэмакрату Юндзілу тэта было надзвычай балюча. Ён не мог ваяваць супраць народа. Тэта рыса была заўважана нават царскімі ўладамі. Заставалася чакаць і хавацца. Бясконцыя блуканні па лясах і балотах былі горш за баі. Пачаліся нараканні і звады. Сёй-той з нядобразычліўцаў нават пачаў гаварыць, што Юндзіл пазбягае сустрэч з карнікамі, Юндзіл баіцца. Абураны камандзір запатрабаваў таварыскага суда, які цалкам абараніў яго годнасць. У жніўні 1863 г. Юндзіл перадаў каманду над сланішчанамі Яну Калупайлу, а сам праз некаторы час выехаў за мяжу. У кастрычніку ён быў ужо ў Кракаве, прыняў у паўстанцкай арганізацыі адказную пасаду каменданта старадаўняй польскай сталіцы. У крыніцах называюць яго таксама арганізатарам паўстанцкіх узброеных сіл усёй Кракаўскай акругі. Яму прысвоілі званне падпалкоўніка. Так высока былі ацэнены вопыт і заслугі рэвалюцыянера-сланішчанина. Але даліся ў знакі сухоты. Хворы, аслабелы Юндзіл выехаў у Парыж, дзе 14 лютага 1865 г. памёр у шпіталі. Расказваюць, што пасля яго астаўся кішэнны каляндар, куды ён старанна заносіў усе даты і факты сваёй баявой паўстанцкай адысеі, на-

ват усе загады і прызначэнні з самага па- чатку паўстання. Ці захаваўся да нашых дзён тэты каштоўны гістарычны дакумент, цяпер, на вялікі жаль, невядома.

Г.В.Кісялёў.

*,

У час адной з археалагічных разведкаў на поўдні сучаснай Дзятлаўшчыны (ка- лісьці тэта быў Слоні́мскі павет) у 1963 г. мне давялося чуць ад старэйшых людзей з в. Петрашулевічы цікавы і сумны аповед пра гібель каля іх вёскі аднаго з самых адважных камандзіраў паўстанцкіх атра- даў Слоні́мшчыны — Ісідара Лукашэвіча. Расказвалі, піто тады, калі царскія карнікі ўжо разбілі і рассялі асноўныя сілы паў- станцаў, — невялікі але дзёрзкі атрад Лу- кашэвіча ўсё яшчэ няўлоўна і смела дзей- нічаў у розных канцах Слоні́мшчыны. На яго рабілі засады і аблавы, а ён нападаў на паліцэйскія ўчасткі, паштовыя эскорты, граміў валасныя ўправы, захопліваў дзяр- жаўныя касы, трымаў пад жахам паліцыю і жандараў. А аднойчы атраду стала вядо- ма, што па тракце на Вільню са Слоні́ма павінна з поштай перапраўляцца вялікая грашовая сума з малой аховай. Чутка была пушчана карнікамі знарок. Сапраўды ж за невялікай аховай употай рухалася даклад- на спланаваная карная экспедыцыя. Разведка Лукашэвіча заўважыла карнікаў, але была схоплена, уцёк толькі адзін паўста- нец. Пакуль жа ён дабраўся да атрада, на- пад на пошту ўжо пачаўся. Каса і сакрэт- ныя паперы былі забраны, у лясным гу- шчары завязаўся жорсткі бой. Супраць жменькі паўстанцаў ішла лавіна карнікаў. Атрад быў акружаны, калычо сціскалася. Лукашэвіч з групай смельчакоў і касай, ве- даючы мясцовасць, кінуўся на прарыў у на- прамку петрашулевіцкіх балот, мяркуючы, што там зможа пазбавіцца ад пагоні. Пра- рвацца змагла невялікая група, але па- гоня працягвалася. Лукашэвіч рашыў у дрыгвяністым балоце схаваць захопленыя скарб і адбівацца да апошняга. З усёй трупы герояў апошнім загінуў Лукашэвіч, які так і не даўся жывым у рукі карнікаў. Гэта была апошняя бітва паўстанцаў у нашым бунтарным краі.

Звесткі ж біяграфіі Ісідара Лукашэві- ча вельмі скуныя. Нарадзіўся ён прыбліз- на ў 1835 г. Быў адным з наймаладзейшых удзельнікаў Слоні́мскага падполля, створа-

нага пры слоні́мскай публічнай бібліятэцы ў 1862 г. Падполле лічыла яго, маладога па- мешчыка, адным з найбольш годных і смелых прэтэндэнтаў на кіраўніка партызан- скага атрада. Яму і была даручага гэтая адказнейшая справа, якую І.Лукашэвіч выконваў з энергіяй сапраўднага героя. Прымаў актыўны ўдзел у палітычным жыцці павета, сфарміраваў і ўзначальваў адзін з найбольш арганізаваных і бая- здольных атрадаў, удзельнічаў у слаўтай бітве пад Мілавідамі.

В. Р.Супрун.

...

Адным са стваральнікаў павятовай рэ- валюцыйнай арганізацыі стаў доктар Уладзіслаў Генрыхавіч Сімановіч. Ён на- радзіўся ў 1831 г. у Вільні. Там закончыў гімназію. Для працягу навучання паступіў на медыцынскі факультэт Кіеўскага уні- версітэта. Атрымаўшы ў 1857 г. дыплом, малады доктар пасяліўся ў Слоні́ме, дзе на працягу некалькіх гадоў займаўся асабіс- тай медыцынскай практыкай. У яго дом пе- рад паўстаннем наведваліся не толькі хво- рыя, але і аднадумцы. У канцы 1850 — па- чатку 1860-х гадоў яны адкрылі ў горадзе самадзейны тэатр і стварылі нелегальную бібліятэку. Занятая імі памяшканні выка- рыстоўваліся для пасяджэнняў рэвалю- цыйнай арганізацыі.

1863 г. стаў паваротным у лёсе У.Г.Сі- мановіча і многіх яго аднадумцаў. Пры фарміраванні паўстанцкай адміністрацыі ў Слоні́мскім павеце Сімановічу давяраец- ца вельмі адказны пост — грамадзянскага начальніка павета. Паведамленне аб назна- чэнні прыслаў сам Я.Гейштар, які кіраваў паўстаннем у Літве і Беларусі на пачатко- вым этапе (яны былі асабіста знаёмы).

У студзені 1863 г. да Слоні́ма дайшлі весткі аб пачатку вызваленчага паўстання ў Польшчы. Літва і Беларусь, хоць і не былі поўнаасцю падрыхтаваныя, выступілі ў пад- трымку. Уладзіслаў Генрыхавіч, як на- чальнік Слоні́мскага павета, атрымаў шэ- раг рэвалюцыйных дэкрэтаў з Гродна. Адной з важнейшых задач было фарміраван- не разам з ваенным начальнікам Ф.У.Юн- дзілам паўстанцкіх атрадаў, забеспячэнне іх зброяй, вопраткай, харчаваннем.

Аб нелегальнай дзейнасці доктара-па- трыёта даведаліся расійскія ўлады. 17 мая 1863 г. У.Г.Сімановіча затрымалі. На допы-

тах у Гродзенскай следчай камісіі ён сваёй віны не прызнаў, хоць супраць яго далі паказанні некалькі арыштаваных паўстанцаў. 29 мая яго перавялі ў Вільню, дзе ён працягваў адмаўляцца ад прыналежнасці да рэвалюцыйнай арганізацыі. Віленская следчая камісія за палітычную неблаганадзейнасць прыгаварыла яго дасылкі на жыхарства пад строгі нагляд паліцыі ў Пермскую губерню. 28 лістапада 1863 г. з Гродна ён быў адпраўлены да месца адбывання пакарання. Разам з ім этапным парадкам крочыла жонка Ганна і пяцігадовы сын Генрых.

На гэтым, як сведчаць архіўныя дакументы, справа не скончылася. Праз некалькі месяцаў доктар, які адбываўсылку ў Аханску, быў зноў запатрабаваны ў Гродна. Да гэтага часу следчая камісія здабыла новыя звесткі, якія пацвярджалі яго кіруючую ролю ў Слонімскай паўстанцкай арганізацыі.

На допыце 22 чэрвеня 1864 г. Уладзіслаў Генрыхавіч зноў заявіў, што прычына арышту яму невядома, таму што ні ў якой тайнай арганізацыі ён не знаходзіўся, ніякіх пасадаў ёй не займаў. Тым не менш пасля перагляду справы следчая камісія прызнала яго адным з арганізатараў паўстання ў Слонімскай павеце. На гэты раз прыговор быў больш суровым: 12 гадоў катаржных работ у рудніках Сібіры з пазбаўленнем усіх правоў і канфіскацыяй маёмасці.

Памочнікам У. Г. Сімановіча і паўстанцкім начальнікам Слоніма быў Валя-Р'ян Антонавіч Вільчэўскі, таксама доктар. Ён нарадзіўся 14 красавіка 1835 г. у в. Сенна Навагрудскага павета. Закончыў Слуцкую гімназію і ў 1856 г. паступіў на медыцынскі факультэт Кіеўскага ўніверсітэта. Атрымаў у 1862 г. дыплом, пасяліўся ў Слоніме і пачаў займацца медыцынскай практыкай. У час паўстання прымаў удзел у баявых дзеяннях Слонімскага паўстанцкага атрада пад кіраўніцтвам Ф. У. Юндзіла. Удзельнічаў у бітвах пад Міхалінам, Мілавідамі, ваўрочышчы Бя-розавае балота (поле).

17 жніўня 1863 г. В. А. Вільчэўскі быў арыштаваны. На следстве ён заявіў, што «арыштаваны ў ліку іншых асоб без усялякіх бачных прычын», таму вінаватым сябе не лічыць. Тым не менш яму было прад'яўлена абвінавачанне ў «прыняцці ў сваім доме розных падазронных асоб, з якіх некаторыя, відавочна, дзейнічалі супраць урада». За гэта

яго, «як зусім неблаганадзейнага і шкоднага для знаходжання ў краі», па рашэнні следчай камісіі ў кастрычніку 1863 г. саслалі пад нагляд паліцыі ва Уфу Арэнбургскай вобласці.

Аднак у далейшым уладам пашчасціла атрымаць бяспрэчныя доказы ўдзелу В. А. Вільчэўскага ў паўстанні і праз 10 месяцаў ён быў вернуты ў Гродна для працягу следства. Па новым прыговорах яго, як аднаго з кіраўнікоў паўстання ў Слонімскай павеце, саслалі ў Мінусінск Енісейскай губерні. Але многае следчай камісіі засталася невядомым, у тым ліку і знаходжанне доктара ў паўстанцкіх лагеры пад кіраўніцтвам І. Лукашэвіча. Ёсць нават звесткі аб тым, што ён трапіў у палон, але і гэта яму ўдалося ўцяць.

Да лета 1863 г. нелегальная рэвалюцыйная арганізацыя Слонімскага павета фактычна была разгромлена расійскімі уладамі. Сярод падвергнутых рэпрэсіям удалося выявіць яшчэ некалькі медыцынскіх работнікаў. А. І. Макржыцкі напярэдадні паўстання працаваў у Слоніме гарадскім доктарам. Ён з'яўляўся адным з ініцыятараў і кіраўнікоў створанага ў горадзе самадзейнага тэатра і нелегальнай бібліятэкі. За прыналежнасць да рэвалюцыйнага камітэта ў 1863 г. ён быў арыштаваны і звольнены з дзяржаўнай службы. Па рашэнні ваеннага суда разам з жонкай яго саслалі на жыхарства ў Пермскую губерню. У 1866 г. ён быў вернуты канфіскаваны дом у Слоніме. Для яго продажу яны атрымалі ў 1871 г. дазвол прыехаць у горад на адзін месяц.

Доктар А. Ч. Талпыўскі ў 1844 г. закончыў Маскоўскі ўніверсітэт. З 1845 г. працаваў старшым урачом Слонімскага акруговага ўпраўлення Міністэрства дзяржаўнай маёмасці. У 1846 г. прызначаны штатным доктарам Дзярэчынскай бальніцы, але праз 3 гады вернуты на першапачатковую пасаду. У 1863 г. арыштаваны і звольнены са службы. За прыналежнасць да паўстання, якая выражалася ў «дастаўленні паўстанцам у мілавідскія лясы правізі і іншых прадметаў», сасланы па рашэнні суда на пражыванне ў Арэнбургскую губерню.

Доктарам гэтага ж акруговага ўпраўлення па Слонімскай і Пружанскай паве-

тах працаваў напярэдадні паўстання А.А.Аскерка. У лістападзе 1863 г. паліцыі ўдалося ўстанавіць яго ўдзел у паўстанні. Згодна з дадзенымі пры арышце наказаным!, ён быў вымушаны як бы пад пагрозай смерці стаць доктарам паўстанцкага атрада пад кіраўніцтвам Г.Стравінскага. За неаднаразовыя наведванні атрада і аказанне дапамогі параненым яго прыгаварылі да катаржных работ у Сібіры на 12 гадоў.

Іх калега В. А.Мушынскі ў 1843 г. закончыў Харкаўскі ўніверсітэт і да 1857 г. служыў доктарам на караблях ваенна-марскога флоту ў Кранштаце і Пецябургу. Неаднаразова ўдзельнічаў у баявых паходах і бітвах. Пасля выхаду ў адстаўку атрымаў прызначэнне на пасаду павятовага доктара ў Слонім. У 1863 г. быў арыштаваны за «дачыненне да палітычных спраў» і звольнены са службы. Але ссылкі яму удалося пазбегнуць за недастатковасцю ўлік, і ён працягваў працаваць у Слоніме доктарам з прыватнай практыкай.

У ліку «заўважаных у палітычных адносінах» аказаліся два аптэкары горада. За дапамогу паўстанцам «правізіяй і інш. прадметамі» быў арыштаваны А.Валевіч і 5 кастрычніка 1863 г. сасланы на жыхарства пад нагляд паліцыі ў Пензенскую губерню. Яго калега І.І.Пякарскі змог пазбегнуць ссылкі, але ён паўторна быў прыцягнуты да следства ў 1865 г. за ўдзел у дзейнасці нелегальнай бібліятэкі.

За «дачыненне да палітычных спраў» быў арыштаваны наглядчык гарадской бальніцы

(недоктар) К.Мацкевіч. Пакаранне абмяжоўвалася звальненнем з работы.

Нам удалося прасачыць далейшы лёс кіраўнікоў паўстання ў Слоніmsкім павеце. У.Г.Сімановіч 29 жніўня 1865 г. пад канвоем быў дастаўлены ў турму Іркуцка. Пасля распараджэнні іркуцкага губернатара 15 верасня яго накіравалі працаваць на саяварны завод ва Уsole. У 1868 г. пачынаючы ён быў вызвалены ад катаржных работ, але без права вяртання на радзіму. Для далейшага жыхарства прыпісалі да Шушанскай воласці Енісейскай губерні. Жыць яму даводзілася з сям'ёй на выпадковыя заробкі.

Дазвол на медыцынскую практыку ў Сібіры У.Г.Сімановічу ўдалося атрымаць толькі ў 1871 г. Для гэтага прыйшлося пераехаць у Чэлябінск. Там ён і працаваў доктарам да самай смерці 22 верасня 1880 г. Пасля гэтага яго жонка і дзеці вярнуліся ў Вільню.

Не менш цяжкімі былі гады ссылкі і для В.А.Вільчэўскага. Толькі ў 1869 г. яму ўдалося атрымаць дазвол на пераезд у Спасск Тамбоўскай губерні, а затым у Варшаву. З 1870 г. ён практыкаваў як доктар у Блэшках і Калішы, дзе карыстаўся вялікай папулярнасцю. Вядомы як адзін з арганізатараў таварыства дактароў, аўтар шэрагу апублікаваных навуковых работ па медыцыне. Памёр і пахаваны ў Варшаве 16 мая 1916 г.

Ф.І.Ігнатовіч.

Дакументы сведчаць

ПРАТАКОЛ ДОПЫТАЎ ГУБЕРНСКАГА САКРАТАРА Ц.КАЗИГРОДСКАГА АБ ДЭМАНСТРАЦЫЯХ У СЛОНІМСКІМ ПАВЕЦЕ ПЕРАД ПАЧАТКАМ ПАЎСТАННЯ І АБ ЯГО ЎДЗЕЛЕ Ў ПАЎСТАНЦКІМ АТРАДЗЕ

10 жніўня 1864 г.

10 августа 1864 г. дворянин Цезарий Казигродский был спрошен в Особой следственной комиссии и к прежним показаниям добавил: после первых демонстраций в Варшаве и в других больших городах, разумеется, это движение должно было сообщиться и сообщалось гор. Слониму. Но оно сообщалось и выросло вдруг, объявилось сперва трауром да пением по костелам патристических запрещенных песен, в этом участвовал весь город, тут невозможно указать на лица, около которых могли группироваться другие. Движение было общее и столь сильное, что усилия священников воспретить песням музыкой органов не действовало, органы должны были замолчать, потому что голоса собравшегося народа были сильнее органов.

Демонстрации этим не ограничились, последовали другие (которые из них были первыми, а которые последними — этого порядка в настоящее время уже не помню). В городе случился пожар, причем сгорело кажется 5 татарских домов, да впоследствии от пожара, случившегося во время ярмарки в м. Зельве, многие мелкие торговцы — евреи и купцы гор.

Слонима — понесли потери. Сейчас же после обоих этих случаев возродилась в гор. Слони-ме мысль сделать в пользу погоревших складку, с той целью, чтобы, кроме поддержки потерявших в пожаре, доказать двум этим сословиям (выгоды) общественного гражданского равенства и братства и сблизить их с обществом дворян. Узнав об этом и давно чувствуя, что меня почему-то чуждаются, я сам обратился, кажется к Симоновичу, доктору, с желанием, что хочу быть в этом деятелем. Меня приняли. Симонович, я и две или три женщины, мы обошли весь город, собрали, кажется 260 руб. сер. (сбор производился по составленной нами и доктором Мокржицким шнуровой книжке, всеми тремя подписанной) и, пригласив татарского муллу, погорельцев и их соседей, тоже татар, по общему с ними совету и назначению собранные деньги разделили между погорельцами. В сборе же в пользу жидов не участвовал, и кто тем занимался — не знаю. Слышал только, что будто бы вдова помещица Генове-фа Пусловская кому-то из потерпевших в пожаре подарила принадлежащий ей дом.

Составилась публичная уездная библиотека с целью отвлечь жителей, а в особенности молодежь, от карт, а привлечь к наукам и более моральному развитию. Главными условиями, привязанными к библиотеке, были следующие: а) все сочинения должны быть по большей части серьезные, а в особенности исторические; б) книги запрещенные исключались, для того, чтобы не последовало уничтожение правительством библиотеки; в) книги должны быть выдаваемы каждому для чтения, кто пожелает, за платеж в пользу библиотеки 30 коп. ежемесячно. Для составления библиотеки в этой цели нашлось более 40, по большей части из уезда, постоянных членов, которые обещались по 12 руб. сер. ежегодно. Меня назначили библиотекарем с обязанностью выписывать от книгопродавцов книги. Членами постоянными были следующие лица: помещики — предводитель дворянства Евстафий Воллович, Эдмунд Корсак, Людовик Рамульдт, Иван Герубович, Ксаверий Гноинский, Константин Пилецкий, Владислав Воллович, Юрий и Евстафий Протасевичи, Владимир Мивгер, Изидор Лукашевич, Владислав, Витольд и Генрих Полубинские, Яголковский, Евстафий Гарбовский, Флорентин Микульский, Петр Орда, Эдуард Рагоза, Франц Вольбек, Люциан и Антон Чечеты, Аполинарий и Эдуард Керсновские, Адольф Незабытовский, Станислав Липский, Валериан и Игнатий Юндзиллы, Ефим Чудовский, да жители города Иосиф Пекарский, Карл Манцевич, Антон Мокржицкий, Август Тельшевский, Владислав Симонович, прочих не помню. Вот лица, из которых может быть, впоследствии или даже еще до составления библиотеки могли быть избраны члены организации, но если она и существовала до выхода моего в восстание, то или так от меня тайно (сознаю — не могу назначить тому причины), что я ничего решительно об ней не знал, или была совершенно недействительной. Было что-то для меня неразгаданное, я чувствовал, что я от всего отстранен, что от меня скрываются, и *это* было главнейшей причиной тому, что я не выпросился у Лукашевича, чтобы он не брал меня в восстание, это и в настоящее время ставит меня в невыходимое положение, а нахожусь решительно в невозможности указать членов организации и оказать тем мою искренность. Я хорошо помню раз случай. Однажды у предводителя дворянства, кажется осенью 1861 г., после окончания заседания мирового съезда, где было более 30 помещиков, я сидел и приводил в порядок свои заметки для составления журнала по мировому съезду (мне несколько лиц мимоходом проговорили, что заседание кончено, я вынужден был уйти). А доктор Симонович раз дал мне это почувствовать откровенно, ссылаясь на него: «Тебя бояться», — это его слова. Мы с Симоновичем хотя посещали себя редко, но были в хороших отношениях, от себя собственно он этого сказать не мог мне (видно), это ему поручено (было) сказать. Он мне в том сознался, и поручено, впоследствии какого-то совещания; ему это даже с трудом пришлось мне сказать.

Всего того было бы весьма достаточно для каждого, чтобы не только не искать, но даже избегать сборищ организации и *не* узнавать прочее. И потому не знаю, кто и каким образом назначил членов организации, как равно неизвестны мне и самые члены, если в число их должен был быть кто-нибудь приглашен из города, то по всему мною вышепрописанному подозреваю, что, может быть, доктор Симонович, как лицо еще при том довольно энергическое, прочих же не знаю. Симонович, если принадлежал к организации, как человек честный, должен в том сознаться, показать всех своих сотоварищей и то, что я к организации вовсе не принадлежал, что состав ее и образ действий были для меня тайной, и что ни на одном совете членом организации ни разу не был.

Подготовление к восстанию (утверждаю наверно) делалось отставным штаб-ротмистром Чернявским, а утверждаю потому: а) когда я 22 апреля приехал к Лукашевичу, и он мне

объявил, что начинается восстание, я спрашивал, какие у него к тому средства, в то время Лукашевич указал мне 2 уже уложенные брички, наполненные оружием, свинцом и порохом, все это за 2 дня до моего приезда доставил ему Чернявский, когда же он, Чернявский, вслед за мной приехал, то объявил Лукашевичу, что на предполагаемом сего дня пути будет нас ожидать около 100 вооруженных человек из окрестностей м. Молчадзи, откуда он еде, но мы вечером нашли только, кажется, 13 человек. Обстоятельство это легко можно проверить местным дознанием и посредством спроса тех, которые возвратились из партии и положили оружие, а именно: сколько могу вспомнить, некто Маркушевский, Охотницкий и Флориан Микульский, дворяне или мещане в окрестностях того местечка, да дворянин Викентий Бобинский, домашний учитель у помещицы Ельской в им. Белокурка; б) Чернявский, не доходя до Миловид, нас оставил и отправился по уезду высылать новых охотников; каждый день являлись к нам 6, 7 или 8 человек, почти все вооруженные. Спустя, может быть, 10 дней прибыл в обоз и Чернявский, привез около 20 пудов свинца и довольно пороха, пробыл не более 3 или 4 часов и уехал, обещая прислать людей более, и, правда, через несколько дней после его отъезда сразу прибыло к нам 61 или 62 человека, хорошо вооруженных; люди эти все были из одной окрестности, т.е. из околицы Плавских и окружностей; по первому на них взгляду видно было действие организующей руки и то, что они не собрались поодиночке и нечаянно; в) тот же Чернявский, прибыв, наконец, в обоз накануне Миловидского сражения, привел к нам и Новогрудскую партию под командой Миладовско-го. Наконец, г) пока Чернявский разъезжал по уезду, до тех пор являлись к нам новые охотники, с дня же, в котором Чернявский прибыл в обоз и остался в партии, решительно не прибыл ни один.

Что же касается сбора денег для восстания, сколько кто должен уплатить и кем именно собирались деньги — не знаю по той же причине, по которой неизвестна мне организация. С меня денег никто не требовал, быть может, еще и потому, что я обременен семейством и в долгах, не был в состоянии дать подать и никому не копейки на эту цель не дал.

Под Миловидами (что объяснил уже в прежнем моем показании) я видел приехавшего помещика Эдуарда Керсновского, который желал свидания с Лукашевичем; полагаю, что он же, Керсновский, занимался доставкой одежды и съестных припасов, а дворянин Гудович и жид из корчмы Смольни могли быть еще подрядчиками, и вследствие того он, Керсновский, мог быть одним из членов организации.

Оружие да в небольшом количестве порох и свинец весьма многие приносили с собою, но все вместе с тем количеством, которое привез с собою Лукашевич, а которое доставил Чернявский, составляло значительный запас. Кроме того, небольшое количество оружия доставил какой-то дворянин из Новогрудского или Слуцкого у., и хотя все доставляемое в обоз было принимаемо обыкновенно на передовом пикете, расположенном от обоза в 4 верстах и составленном из одних и тех же бессменных рядовых под командой унтер-офицера Шаумана, и о том в обозе никто не знал, но этот случай и доставка известны мне потому: дворянин, сделавший эту доставку, имел в нашей партии племянника, да, кроме одного знакомого сына своего соседа, оба они были еще весьма молодые люди, в том же году кончившие Новогрудскую гимназию. Фамилия одного Довнар, другого — не помню. Сделавший доставку хотел непременно повидаться со своим племянником, чтобы он сделал исключение и дозволил прибыть в обоз. Я в то время был на ученье; сказанный дворянин встретился в обозе с Лукашевичем, вблизи нас, делавших ученье, у него было в руках 2 пистолета, он, подходя к Лукашевичу, сказал: «Я доставил несколько штук оружия, а эти пистолеты, один — моему племяннику, а другой — его товарищу»; тут он назвал обоих, помню только Дов- нара. Фамилия его мне неизвестна, но в лицо узнал бы. Довнар перешел от нас в новогрудскую партию, она рассеялась, но этот молодой человек, наверное, где-либо арестован и должен указать дворянина, сделавшего доставку.

Из числа 311 человек, составлявших партию, не все были вооружены огнестрельным оружием, 93-м не умевшим стрелять даны были косы, которые делались в обозе двумя плотниками, работавшими постоянно чрез весь май месяц, железо на косы было доставлено тоже помещиком Эдуардом Керновским. Организация для поддержки восстания ничего не сделала, в доказательство того довольно упомянуть еще раз на то, что после Миловидского сражения, т.е. когда Чернявский от обоза уже ни разу не отлучался, ни один к нам новый охотник не прибыл.

Что же относится до того, с кем из членов организации начальник партии мог иметь дело во время движения партии (или стоянок) из-под Миловид до Царства Польского, то объясняю следующее: в начале июля месяца, когда партия из южной части уезда перешла на северную сторону Брест-Бобруйского шоссе, раз во время отдыха (это было днем) пикет дал знать Юндзиллу, что кто-то желает с ним повидаться. Юндзилл пошел на пикет, и хотя это было в лесу, но (так) как недалеко от места, в котором отдыхали, я опять увидел помещика Эдуарда Керновского.

Через несколько дней после того партия стояла в лесах, прилегающих к восточной границе уезда, недалеко (от) границы уезда Новогрудского, в расстоянии может быть 12 верст, от им. Альбертин и Говеновичи; была ночь; но известно из пикета, что кто-то желает с ним повидаться, Юндзилл встал и ушел, но, возвращаясь, не сказывал никому, с кем имел свидание.

2 августа, когда Юндзилл был сменил новым начальником — Коллупайлой Иваном, то с ним, последним, приехал какой-то член, видно, из высшей организации, что из высшей — полагаю потому, что он приказал стать партии под ружье, делал смотр, разругал перед фронтом Юндзилла за то, что избегал сражений; и тут же объявил нам, что с настоящей минуты начальником есть Коллупайло. После этого Юндзилл сдавал ему отчетность из сумм, объяснялся в своих действиях. Чиновник этот приказал, наконец, Чернявскому наблюдать за действиями нового начальника и рапортовать об них, кажется, через каждые 10 дней, а мне смотреть, чтобы провизия распределялась рядовым ежедневно и регулярно, и уехал.

Господин этот был одет ксендзом; я заметил, что он, являсь в обоз, подал Чернявскому руку. Спрашивал Чернявского про его фамилию, он мне сказал, но я забыл, если вспомню — не умолчу, наверно.

На другой или третий день после прихода нашего в обоз Врублевского явилось некое лицо, которого (я) мог бы узнать; он ходил по обозу и расспрашивал, кто в чем нуждается; я просил сапогов, и через 2 дня сапоги были мне присланы. Фамилии (я) его не спрашивал и не знаю.

Накануне разделения нашего с Врублевским пришел в обоз помещик Волковисского у. Лодаховский; его 2 брата — Горгониум и Оттон — знакомы мне были давно, они иногда приезжали в Слоним, имени же третьего, того именно, который приехал в обоз, не знаю, известно мне только, что он — родной брат первых.

И, наконец, по приходе нашем в Царство Польское, когда уже мы были задержаны и обезоружены, в эту же деревню приехал кто-то Повятовский. Говорили, что он какой-то чиновник Бельского у., действующих по обеим сторонам границы; он, действительно, давал какие-то распоряжения, но я был так сконфужен арестом, что не обращал на его действия внимания, помню только его фамилию, он Повятовский, приметы его; лет около 24, рост более чем средний, волосы темно-русые.

Подлинное подписал Цезарий Казигродский

Допрашивали: председатель комиссии полковник Лосев, члены: майор Шпейер, капитан Семенов, поручики: Юган и Гоге ль и аудитор Федоров

Дзяржаўны гістарычны архіў Літвы. Ф. 378. ПО, 1865. Спр. 384. Л. 112—120.

**ПРАШЭННЕ СЕЛЬСКАГА ТАВАРЫСТВА ВЁСКІ СУРЫНКА ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТУРА
АБ ДАПАМОЗЕ
Ў БУДАЎНІЦТВЕ ЦАРКВЫ**

25 кастрычніка 1867 г.

Мы крестьяне в числе 42 человек домохозяев деревни Суринки построили в своей деревне приписную к приходской Слонимской церкви, которая по малому своему объему при многочисленности собрания народа во время служения было стеснительно, задумали таковую церковь перестроить и увеличить длиною и высотою, и по разрешении Литовской духовной консистории и по отпуске от казны известную цифру леса, в настоящем году наша приписная церковь при помощи Божьей вновь одною нашею деревнею жертвовав последнюю копейку и все свои труды воздвигли постройкою стены храма, поставили башню, покрыли церковь и производим столярные работы, но на окончание сего храма, требующего Икон и Иконостаса, не имеем даже малейших средств к приведению сего храма к концу, как еще приблизительно требуется на необходимости до 600 рублей.

Осмеливаемся обратиться к Вашему Превосходительству со слезами покорнейше просить принять в уважение необходимую нашу нужду отпустить в долг нам с каких-либо сумм от казны, или же исходатайствовать от Приказа общественного призрения находящихся 639 руб. 1/2 коп. таковые деньги принадлежат целому бывшему Жировицкому сельскому обществу, которое уже просило Гродненского управления Государственных Имуществ два раза о присылке, но не получено ответа, таковые деньги крестьяне отпускают нам в долг на окончание Храма, за что непрестанно будем Всевышнего молить о здравии Вашего Превосходительства.

Тарис Радкевич Мартин Янушевич Семен Лысуха Гавриил Янушевич Иван Янушевич Петр

Янушевич Степан

Лысуха Яков Алехнейко

Семен Щаюк Матвей

Щаюк Василий

Пекарский Лаврентий

Янушевич Антон Лысы

Андрей Лысы Иван

Щаюк Фаддей Янушевич

Марк Янушевич Мирон

Бащевский Андрей

Лысуха Павел Данилюк

Николай Щаюк Семен

Янушевич Василий

Цыхон

Григорий Радкевич

Василий Лысуха

Михаил Пилецкий

Федор Янушевич

Семен Янушевич

Николай Пекарский

Адам Лысуха Игнат

Янушевич Иван

Лысуха Фаддей

Лысуха Корнелий

Лосевич Максим

Лосев Яков Лосев

Фома Лосев Осип

Щаюк Никифор

Радкевич Алексей

Лысуха Степан

Лысуха Михаил

Пекарский Адам

Данилка Антон Щаюк

Иосифат Янушевич

*Нацыянальны гістарычны
архіў Беларусі ў Гродне. Ф.
97. Воп. 1. Спр. 176. Л. 2—3.*

**ПРАШЭННЕ СЕЛЯНІНА
ВЁСКІ БАБЫНІЧЫ АНДРЭЯ
ІГНАТАВІЧА РАГОЗІКА
ГРОДЗЕНСКАМУ
ГУБЕРНАТАРУ ЗУРАБУ АБ
ЗАЛПКУ ПЛАЦАЖОЎ**

27 лістапада 1872 г.

В бытность мою Бобиницким сельским старостою в 1867 году было у мене собранных с крестьян выкупных же доставшуюся им в надел землю 221 р. 68 1/2 коп. серебром. Между тем Гродненскою казенною палатою открыт с прежних лет перебор чиншев, а по сему имевшиеся у меня деньги следовало внести в Уездное Казначейство для зачета крестьянам нашего общества в будущее этого рода платежи; но бывший в это время Костровическим старшиною Людвиг Шульгин, узнав что у меня есть собранные деньги, приказал мне внести в сундук Волостного Правления, я же повинуюсь его старшины приказанию внес полностью те деньги в лице бывшего волостного писаря Петра Семашко и свидетелей крестьян деревни Бобинич: Мартина Яговдика и Андрея Яговдика и в принятии от меня оных Старшина Шульгин 21 декабря того же 1867 года выдал мне расписку при сем в подлиннике представляемую из коей ясно видно его уже в то время злонамеренность, ибо пользуясь моею и свидетелей неграмотностью, не проставил в ней чернилами всех внесенных мною в сундук денег, а только чернилами написал цифрою и прописью 40 руб., которые были в медной монете, кредитные же билеты и на шесть руб. контрмарки до самый итог всей 22 руб. 68 1/2 коп. суммы на той же расписке рассчитал и подбил карандашом. Зная что карандаш скоро сотрется и потеряются следы сколько именно от меня принято на сохранение денег, писарь же Семашко хотя все это видел и знал последствия, но видно заранее наговорившись с старшиной ни в чем меня не предостерог.

В два года после того, не оказалось в волостном сундуке принятых от меня старшиною Шульганом 221 руб. 68 1/2 коп. и тогда неизвестно на каком основании г. мировой посред-

ник 2 участка Казакин заставил меня внести в Уездное Казначейство 60 рублей. Я внес 24 декабря 1869 года квитанцию, которая при делах Волостного Правления, а старшину Шульгана и писаря Семашку удалил только от должности. За сим же прошло много времени г. Казакин уступил г. Акинину... и тогда г. Акинин требовал с меня сверх внесенных в Казначейство 60 руб., чтобы я внес еще 91 руб. 63 коп., которых когда я не был в состоянии внести, то и меня удалил от должности старосты, распорядился продажу в три дня всего моего имущества, с аукциона и отдачею в аренду еврею Шлиоме Каплинскому на шесть лет моего участка земли, т.е. до выручки означенных денег, а таким образом взыскано с меня за чужие погрешности 151 р. 63 к. доведено мое хозяйство до совершенного разорения, вовсе безвинно и несправедливо; ибо как выше сказано, я собранные с крестьян деньги сполна внес по приказанию старшины в Волостную кассу при свидетелях и под расписку его, о чем те свидетели обязаны показать под присягою, и в растрате не участвовал, а тем самым не был обязан выполнять какой-то недоимки, ко

торая по Закону лежала на прямой ответственности того, кто заведывал Волостною кассою, именно волостных старшины Людвиг Шульгана и писаря Петра Семашки и они ярко зажиточные хозяева могли и обязаны пополнить ту недоимку, но г.г. посредники видимо защищая их состояние за какие-то заслуги, ограничились лишь удалением их от должности; а меня бедного крестьянина за чужие грехи разорили с семейством и хозяйством до крайности...

А потому, беру смелость подвергнуться к стопам Вашего Превосходительства, всепокорнейше прошу, по рассмотрении выше приложенного обстоятельства начальнического распоряжения о произведении формального следствия на счет утайки и растраты бывшим Волостным старшиною Шульганом принятых от меня 221 руб. 68 1/2 к. для вложения в волостной сундук, допросив под присягою помянутых крестьян: Мартина и Андрея Яговдилов и о взыскании с виновных Шульгана и писаря Семашки выможенных у меня за их грехи 151 руб. 63 коп. с разорением меня и целого моего хозяйства; также всех моих убытков, к которым меня довели.

В чем счастье имею ожидать милостивого Вашего Превосходительства распоряжения и резолюции. Значит Андрей Игнатьев Рогозик

За неграмотного просителя Андрея Рогозика по личной просьбе росписуюсь Слонимский мещанин Симха (фамилия неразборчива)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 10. Воп. 3. Спр. 963. Л. 1—3.

ДАНЯСЕННЕ СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА СПРАЎНІКА ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ АБ ПАЖАРЫ Ў ВЁСЦЫ ГУМЕНІКІ

21 жніўня 1875 г.

18 числа сего августа месяца, ночью, в деревни Гумениках Жировицкой волости, от громового удара произошел пожар, которым истреблено до основания 14 жилых домов со все

Люстраційны акт в. Сялявічы, складзены 1.1.1869 г.

ми надворными строениями, находившимися в оных разного рода хозяйскими принадлежностями и хлебом в снопах и зерне. Причиненный сим пожаром убыток простирается до 11 702 рублей.

О чем Вашему Превосходительству донести честь имею.

Уездный исправник Заградин

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 15. Спр. 718. Л. 70.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

**ДАНЯСЕННЕ НАЧАЛЬНИКА ГРОДЗЕНСКАГА ГУБЕРНСКАГА ЖАНДАРСКАГА ЎПРАЎЛЕННЯ
ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ ПА СПРАВЕ АБ ТЫМ, ШТО ЖЫХАРЫ ВЁСКІ СЯЛЯВІЧЫ
АЛЯКСЕЙ СЦЯПАНАВІЧ ВАРУШЫЛА І ЯГО ДЗЕЦІ ЗДЗЕКАВАЛІСЯ НАД ПАРТРЭТАМ
ІМПЕРАТАРА**

6 сакавіка 1889 г.

г. Гродно.

Пристав 2-го стана Слонимского уезда, отношением от 9-го января за № 2, уведомил помощника моего в Слонимском, Пружанском и Волковысском уездах, что крестьяне дер. Селявичи Мижевичской волости Слонимского уезда Алексей Степанов Ворушило и сыновья его: Емельян, Игнатий и Степан позволили себе дерзкие выражения об особе государя императора, издеваясь будто-бы над портретом его величества. Вследствие чего я предписал подполковнику Федорову произвести дознание о сем в порядке, указанном в 1035 ст. уст. уг. судопроизводства.

Из произведенного дознания выяснилось, что обвинение семьи крестьян Ворушило в преступлении, предусмотренном 246 ст. Улож. о наказ., возникло по личной злобе крестьян той же деревни Мартина Цвикальского и Сидора Окулевича, и так как свидетельскими показаниями обвинение не подтвердилось, то подполковник Федоров, по соглашению с местным товарищем прокурора, постановил: настоящее дознание дальнейшим производством окончить, представив таковое г-ну прокурору Виленской судебной палаты минувшего 26-го февраля за № 112 для прекращения.

О вышеизложенном имею честь сообщить вашему превосходительству.

Полковник Юган

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 8. Спр. 2406. Л. 4, 4 аде.

**ПРАШЭННЕ ЖЫХАРОЎ ВЁСАК ВАРОНІЧЫ І ЮХНАВІЧЫ
ІГНАТА ІВАНАВІЧА БУКЕВІЧА І МАРЦІІА ІГНАТАВІЧА КАЛЯНЕВІЧА ГРОДЗЕНСКАМУ
ГУБЕРНАТАРУ АБ АДМЕНЕ ПРОДАЖУ ІХ МАЁМАСЦІ ЗА АДКАЗ УТРЫМЛІВАЦЬ
МЯЛЬКАНАВІЦКАЕ НАРОДНАЕ ВУЧЫЛІШЧА**

30 сакавіка 1889 г.

Крестьяне наших деревень Вороницы и Юхновичи издавна принадлежат как к церковному приходу, так и равно к училищному району, расположенному в деревне Милька-новичи Чемерской волости, и по случаю расстояния деревни Мильканович от наших деревень Вороницы и Юхновичи более чем на 6 верст дети наши почти никогда не посещают находящегося в деревне Милькановичи народного училища и если и обучаются грамоте, то в открытых нами с разрешения Гродненской Дирекции народных училищ, домашних училищах, которые и содержатся нами на свой счет и существуют уже около 27 лет.

Крестьяне же означенной деревни Милькановичи, а также и других деревень, входящих в состав Милькановичского училищного района, без всякого участия крестьян наших деревень Вороницы и Юхновичи приговорами своими, составляемыми в разное время, постановили давать учителю Милькановичского народного училища в виде добавочного содержания с участка по 19 1/2 коп. деньгами и по 2 1/2 гарнца ссыпки в год.

Мы же с своей стороны, вполне сознавали, что расходы с крестьянских обществ, а также с училищных или церковных приходов, какого рода они не были, подлежат приведению в исполнение (не) иначе как по приговору крестьянского общества или училищного района... в виду не составл(енного) нами приговора, а также не участия в составлении такового, крестьянами деревни Милькановичи и других Чемерской волости, учителю Милькановичского народного училища не давали и(взыскания) такового с нас производимо (не) было.

Принимая же во внимание, что (участие) наше в содержании Милькановичского народного училища, а также содержание двух домашних училищ и (учителей) в наших деревнях Вороничи и Юхновичи, крайне для нас обремен(ительно) и не только со временем может (по) влиять на наш крестьянский (быт) и разорить наше хозяйство, но (легко) можно предполагать, что через некоторое время мы даже лишимся возможности исполнять все лежащие на нас как натуральные, так государственные повинности.

Ныне же по распоряжению местных властей все наше имущество подвергнуто описи, и на 13 число будущего апреля месяца назначено в продажу, на пополнение следуемых будь то бы с крестьян деревень Вороничи и Юхновичи, в пользу учителя Милькановичского училища приварочных денег и ссыпки хлеба, а так как в наших деревнях Вороничи и Юхновичи насчитывается 98 участковых домохозяев и с каждого участкового домохозяина насчитывается по 1 р. 80 к. приварочных денег и по 10 гарнцев ссыпки хлеба, следовательно с двух деревень в одно и то же время придется уплатить наличными деньгами 176 руб. 40 коп. и дать хлеба 15 четвертей 2 четверика и 4 гарнца, что крайне повлияет на наше бедное крестьянское положение, и без того пострадавшее уже от бывшего 20 июля 1888 года градобития, которым весь яровой и большая половина озимого хлеба уничтожена, так что и без удовлетворения учителя приварочными деньгами и ссыпного хлеба мы едва могли пополнить 2 половину следуемых с нас за прошлый год государственных повинностей, и едва может прокормить свои бедные семейства, тем более, что никаких посторонних заработков у нас не существует, и имеемые у нас на деле земли на половину меньше наделов земли крестьян Чемерской волости, входящих в состав Милькановичского училищного района, а также и самая земля не так плодородна, как у крестьян Чемерской волости, потому что вся наша земля большею частью каменистая и песчаная, тогда как у крестьян Чемерской волости земля эта большею частью пахотная и сенокосная, следовательно уплата ими приварочных денег учителю не может составить такой трудности, на сколько она трудна для крестьян наших деревень Вороничи и Юхновичи.

В виду вышеизложенных обстоятельств мы имеем честь покорнейше просить Ваше Превосходительство сделать распоряжение, чтобы:

1) описанное и назначенное в продажу наше имущество от описи и продажи освободить и 2) от участия крестьян наших деревень Вороничи и Юхновичи от содержания Милькановичского народного училища в виду не посещения такового нашими детьми по случаю далекого расстояния также освободить и о последовавшем по сему нашему прошению милостивой Вашего Превосходительства резолюции объявить нам чрез г. мирового посредника 1 участка Слонимского уезда.

Игнатий Букевич

Мартин Каленевич

Нацыянальныя гістарычныя архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 10. Вap. 6. Спр. 1675. Л. 1, 1 адв., 2.

ПРАШЭННЕ ЖЫХАРОЎ ВЁСКИ СЯЛЯВІЧЫ ВАСІЛЯ ФІЛТОВІЧА, ФРАНЦА МАРКЕВІЧА, ВАСІЛЯ БЫЦКО, ПАЎЛА ЗАСІМОВІЧА І ІНШЫХ (УСЯГО 30 ЧАЛАВЕК) У ГРОДЗЕНСКУЮ ГУБЕРНСКУЮ ПА СЯЛЯНСКІХ СПРАВАХ УСТАНОВУ АБ АДМЕНЕ ВЫЛІЧЭННЯ З ІХ ГРОПАЙ НА ЎТРЫМАННЕ КВАІЭРЫ ДЛЯ ЎРАДНІКА

14 чэрвеня 1893 г.

Определение Слонимского мирового съезда от 30 апреля сего 1893 года состоявшееся, а нам объявлено 21 мая того же года, коим определено постановление мирового посредника 1-го участка, коим остановлено приговор Мижевического волостного схода от 10-го января сего 1893 г. за № 1-м, по поводу обложения нас квартирными деньгами для урядника, проживающего в дер. Селявичи, а также на освещение и отопление одной квартиры оставить в своей силе, относительно отопления и освещения отменить. Такое определение съезда считаем неправильным потому, что волостной сход не вправе обложить нас квартирными деньгами на наем для полицейского урядника квартиры, когда на расстоянии всего 4-х верст есть особая квартира для урядника при волостном правлении всей волости, за которую платим ремонт и штрафовку. Волостной старшина нанял простую деревенскую квартиру сам собою без схода, после призвал сход в волостное правление и предъявил сходу, что нанял квартиру в дер. Селявич для полицейского урядника на месяц 6 руб., то волостной сход подтвердил,

и чтобы старшина сказал по 20 руб., то волостной сход согласился бы, а так как по распоряжению полиции назначено место жительства в дер. Селявич, то пусть волость перевезет волостной дом для урядника, мы земли дадим для строения дома, а если не согласна, то мы не знаем на каком основании останемся, потому что уже пришли до крайней бедности, а религиозное движение, которое волостной сход принимает за основание к обложению нас квартирными деньгами для полицейского урядника, не есть основание, ибо если у нас сделалось религиозное движение, то на это у нас в России есть окружные суды, которые карают за подобное деяние относительно тюремным заключениям, исправительными арестантскими ротами и высылкою на поселение в Сибирь, судебными издержками и разными штрафами, у некоторых остались в домах одни только дети, которые с голода и холода умирают...

В виду такового неправильного приговора уже 216 руб. мы уплатили, и еще имеет и взыскание старшина обращает на недвижимое даже имущество и уже коснулся.

А по сему осмеливаемся всепокорнейше прибегнуть под защиту и покровительство с просьбою губернского присутствия со слезами умолять, не оставить стона стариков, вопля младенцев и нашей просьбы без внимания. Обжалованное нами определение съезда отменить, признать приговор Мижевического волостного схода неправильным, за что будем представлять пламенные молитвы пред престол создателя. Копию съезда за № 210 представляем при сем.

По личной их просьбе за неграмотных и за себя расписался Павел Засимович
Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 10. Воп. 4. Спр. 799. Л. 2—3.

**СКАРГА СЕЛЯНИНА ВЁСКІ ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА ІВАНА ЛЯВОНАВІЧА ТРАФІМОВІЧА
СЛОНІМСКАМУ ПАВЯТОВАМУ СПРАЎНІКУ
НА СОЦКАГА ВАСІЛЯ ТРАФІМОВІЧА, ЯКІ НАНЁС ЯМУ ПАБОІ**

15 верасня 1893 г.

14-го числа сего сентября месяца полицейский сотский д. Большой Крокотки Мижевич-ской волости Василий Трофимович, застигнув меня внезапно в кабаке, находящемся в нашей деревне, и нанес мне побои под тем предлогом, что я будто бы всегда пускаю в потраву крестьянских полей свою лошадь и скот и что он, по обязанности своей службы!?, должен меня за это наказать.

А так как никаких и ни кому потрав своим скотом я не причинял, а подвергся побоям со стороны сотского Трофимовича по причине его личного ко мне негодования, то, представляя при сем медицинское свидетельство за № 91, имею честь просить Ваше Высокоблагородие о привлечении сотского Трофимовича к законной ответственности, а служебная деятельность которого уже опорочена по делу о неправильном взыскании с нижних воинских чинов команд топографической съемки каких-то продовольственных и квартирных денег.

За неграмотного Ивана Трофимовича по его личной просьбе расписался (подпись неразборчива)
Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 2. Воп. 21. Спр. 1530. Л. 16, 16 аде.

**СКАРГА ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА ІВАНА БУЦКО
І ВОСПА САБАЛЕЎСКАГА ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ
І СЛОНІМСКАМУ ПАВЯТОВАМУ СПРАЎНІКУ НА ТОЕ,
ШТО ІХ ПАБІЎ СОЦКІ ВАСІЛЬ ТРАФІМОВІЧ**

29 снежня 1894 г.

В мае месяце сего года сотский крестьянин деревни Великой Крокотки Василий Васильевич Трофимович, пользуясь предоставленною ему властью полицейского служителя, нанес нам побои, о чем с представлением свидетельства врача мы жаловались господину Слонимскому уездному исправнику, но удовлетворения по настоящее время не получили и обида наша осталась тайною. А потому имеем честь покорнейше просить ваше превосходительство сделать распоряжение об истребовании от полиции дела по жалобе нашей на сотского и побоях и дать законное направление нашей жалобы о привлечении сотского Трофимовича к ответственности за нанесение нам побоев, а за неграмотного Осипа Соболевского по личной его просьбе и за себя расписался Иван Буцко.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 2. Воп. 21. Спр. 1530. Л. 3.

Падрыхтавала К. П. Батракова.

3 МАТЕРЬЯЛАЎ ПЕРАШСУ НАСЕЛЬНІЦТВА РАСІЙСКОЙ ІМПЕРЫІ 1897 г.

	Пространство в кв. верстах без внутрен. вод	Наличное население			Население на кв. версту	% грамотных в населении
		м.п.	ж.п.	обоего пола		
Слонимский уезд	6261,1	111 853	114 421	226274	36.14	20,6%
г. Слоним	—	8180	7683	15 863	—	48,3%

СОСТАВ НАЛИЧНОГО НАСЕЛЕНИЯ ОБОЕГО ПОЛА

	Всего обоего пола	По месту рождения			
		Местные	Других уездов Гродненской губернии	Других губерний	Других государств
Слонимский уезд	226 274	214 687	4397	7069	121
г. Слоним	15 863	12 720	687	2434	22

СОСТАВ НАСЕЛЕНИЯ ПО СОСЛОВИЯМ

	Дворяне потомственные и личные	Духовенство	Купцы	Мещане	Крестьяне	Иностр. поддан.	Остальные сословия
Слонимский уезд	2116	603	291	47282	175 460	143	379
г. Слоним	705	52	192	12617	2191	27	79

СОСТАВ НАСЕЛЕНИЯ ПО РОДНОМУ ЯЗЫКУ

	Великорусский с мало- и белорусским	Другие преобладающие в губернии					
		еврейский	польский	немецкий	литовский	татарский	остальные
Слонимский уезд	187 547	34 371	3535	149	302	178	192
г. Слоним	3339	И 391	906	40	9	97	81

СОСТАВ НАСЕЛЕНИЯ ПО ВЕРОИСПОВЕДАНИЯМ

	Православные с единоверцами	Старообрядцы	Римско-католики	Протестанты разных исповеданий	Магометане	Иудеи	Остальные	
							христиане	нехристиане
Слонимский уезд	167 654	5	23 388	156	542	34 518	И	*
г. Слоним	2609		1317	52	364	11515	6	—

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ ПО ХОЗЯЙСТВАМ И ИХ СОСТАВАМ

	Общее число всех хозяйств	В них		Хозяйства лиц, связанных родством					
		м.	ж.	число хозяйств, состоящих					
				из 2 лиц	из 3 лиц	из 4 лиц	из 5 лиц	из 6 — 10 лиц	из 11 и более лиц
Слонимский уезд	37 454	111 853	114 421	2373	3610	5167	6075	17 458	1732
г. Слоним	2895	8180	7683	404	418	470	444	934	32

ХОЗЯЙСТВА, ИМЕЮЩИЕ НАЕМНЫХ РАБОТНИКОВ ИЛИ ПРИСЛУГУ В ЧИСЛЕ:

	1	2-3	4-5	6-10	11 и более
Слонимский уезд	2623	540	89	37	5
г. Слоним	394	105	11	2	

ХОЗЯЙСТВА ЛИЦ ОДИНОКИХ

	Без наемных работников и прислуги		Имеющие наемных работников или прислугу в числе:				
	мужских	женских	1	2-34—5	6 — 10	11 и более	
Слонимский уезд	456	264	95	24	10	9	1
г. Слоним	63	48	18	2	1	1	

ХОЗЯЙСТВА ЛИЦ, НЕ СВЯЗАННЫХ РОДСТВОМ:

АРТЕЛИ, ОТДЕЛЬНО ОТ ХОЗЯЕВ ЖИВУЩИЕ РАБОЧИЕ И ПРИСЛУГА И Т.П.

	Число хозяйств, состоящих из:						Итого	В них	
	2 — 5 лиц	6-10 лиц	11-20 лиц	21-50 лиц	более 50 лиц			м.	ж.
Слонимский уезд	52	50	23	4	1	130	824	234	
г. Слоним	13	13	3	-	-	29	163	28	

ХОЗЯЙСТВА УЧРЕЖДЕНИЙ: КАЗЕННЫХ, ОБЩЕСТВЕННЫХ И ДРУГИХ - БОГАДЕЛЕН, ПРИУТОВ, ЗАКРЫТЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ, КАЗАРМ, МОНАСТЫРЕЙ И пр.

	Число хозяйств		В них:	
			м.	ж.
Слонимский уезд	50		2138	72
г. Слоним	31		1284	63

Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г. Т. 11. Гродненская губерния. СПб., 1904.

Падрыхтавала Л.І.Мукасей.

СКАРГА СЕЛЯНИНА АНТОНА ПЕСЛЯКА З ВЁСКІ ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ Ў ГРОДЗЕНСКУЮ ГУБЕРНСКУЮ ПА СЯЛЯНСКІХ СПРАВАХ УСТАНОВУ АБ НАНЯСЕННІ ЯМУ ПАБОЯЎ

14 чэрвеня 1898 г.

Постановление Слонимского съезда мировых посредников 20 мая сего года состоявшееся коим оправдан Шиловичский волостной старшина по обвинении в нанесении мне побоев, принятии угощения и вмешательстве в дела суда признаю неправильным на основании следующего, а именно: Съезд, рассматривая переписку представленную мировым посредником 1-го участка Слонимского уезда, не обратил внимания, что г. посредник, производя дознание не допросил всех свидетелей указанных мною в жалобе, Ивана Пиляка, Трофима Песляка, Розалию Песлякову и Павла Казука в отношении нанесенных мне побоев и Яков Якубовский в отношении вмешательства старшины в разборы дел и принятие от тяжущихся учащений, Съезд ограничился лишь допрошенными помощника писаря Шиманского, Песляка и Саневича, не обратив внимания, что помощник писаря обязан был дать ложное показание как для своего начальника, остальные два напрошены им старшиной. Затем съезд нарушил 114 и 117 ст. общ. пол. окрест, на основании которых обязан был вызвать и передопросить допрошенных и допросить не спрошенных г. посредником.

А потому на основании вышеизложенного представляю при сем копию постановления съезда имею честь просить Губернское Присутствие в виду нарушенных 114 и 117 ст. пол. окрест, и обстоятельстве дела признать таковое неправильным предписать Съезду дополнить дело допросом неспрошенных свидетелей и постановить новое постановление.

Антон Песляк

Нацыянальныя гістарычныя архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 10. Воп. 7. Спр. 87. Л. 2, 2 адв.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

Слушалі:

Крестьянин Слонимского уезда Шиловичской волости деревни Деревянчицы Антон Песляк обжаловал Губернскому Присутствию постановление Слонимского съезда мировых посредников, состоявшееся 20 мая 1898 года, которым оставлена без последствий жалоба просителя на Шиловичского волостного старшину Ивана Бондаровича за вмешательство его в разбор волостным судом 23-го ноября 1896 года за № 197 дела его с вдовою Мариною Снитко об 1 руб. 60 коп. убытков, принятие от последней угощения и нанесение жалобщику побоев.

Рассмотрев обстоятельства настоящего дела, на основании указа Правительствующего Сената от 16-го ноября 1882 года за № 549 по существу, Губернское присутствие установило, что произведенным Мировым Посредником 1-го участка Слонимского уезда 21 апреля 1898 года по этому делу дознанием взводимое жалобщиком на волостного старшину Ивана Бондаровича обвинение не подтверждалось, так как некоторые из свидетелей, на которых ссылался жалобщик для дачи своих показаний вовсе не явились, а остальные заявили, что жалоба Антона Песляка не справедлива, то мировой Съезд, признав жалобу просителя неосновательною, поступил вполне правильно.

А потому Губернское Присутствие, руководствуясь 130 ст. Полож. о крест, учрежд., определило: жалобу крестьянина Антона Песляка на Шиловичского волостного старшину Ивана Бондаровича за вмешательство в разбор волостным судом дела его с Мариною Снитко об 1 руб. 60 коп. убытков, — угощение и нанесение побоев оставить без последствий.

О чем ему объявить с указанием срока и порядка обжалования настоящего постановления, в случае неудовольствия таковым, Правительствующему Сенату и уведомить Мировой Съезд с возвращением представленного при отношении от 17 июня 1898 года за № 1238 дела.

(следует 6 подписей)

Заведующий делопроизводством (подпись неразборчива)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 10. Воп. 7. Спр. 87. Л. 5 — 6.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

**СКАРГА АРХІЕПІСКАПА ЛІТОЎСКАГА І ВІЛЕНСКАГА ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ
М.А.ДАБРАВОЛЬСКАМУ АБ ТЫМ, ШТО СЕЛЯНІН ВЁСКІ СЯЛЯВІЧЫ АЎГУСЦІН ФЁДАРАВІЧ
БУБЕН ЗАЙМАЕЦІА ПРАПАГАНДАЙ РЫМСКА-КАТАЛІЦКАЙ ВЕРЫ**

8 лістапада 1899 г.

Главным агитатором пропаганды латинства среди православных в селе Селявицах Слонимского уезда, руководителем совратившихся в латинство и упорствующих в своем заблуждении, по сообщению Литовскому Епархиальному начальству Коссовского благочинного и священника Селявичской церкви, является крестьянин села Селявич Августин Федоров Бубен.

Он, Бубен, постоянно уговаривает совратившихся никого не бояться и держаться твердо латинства, уверяя, что скоро будет разрешено строить в деревне Селявицах костел, на что уже будто бы собрано 5000 рублей. Как калека, потеряв ноги во время польского мятежа 1864 года, Августин Бубен не занимается никакими физическими работами, но обладая даром слова, отличаясь хитростью и находчивостью и проникнутый фанатизмом, он сильно влиял не только на своих односельчан, но и других крестьян. У него постоянно в воскресные и праздничные дни бывают сборища совратившихся, которые поют польские гимны в то время, когда в православной церкви совершается богослужение, за сим он ходит по домам, научая упорствующих не ходить в православную церковь, не бывать у исповеди и держаться твердо римско-католической веры, подобные примеры недавно были в домах Федора Решки и Семена Масальского.

В 1889 году по распоряжению Министерства внутренних дел, за крайне вредную деятельность, выразившуюся в распространении римско-католической пропаганды в среде православного населения крестьянин Августин Бубен административным порядком выслан был на два года в г. Варшаву. За время его отсутствия, как оказалось, пропаганда латинства в деревне Селявицах и других деревнях начала ослабевать, но как только в 1891 году он, Бубен, возвратился в Селявицы, упорство совратившихся и упорствующих в латинстве получило опять

стойкость. Заблудившиеся твердили: «Начальство пусть что угодно делает с нами, мы не боимся никого, потому что придется терпеть за веру, как и многие из нас терпели».

Принимая во внимание, что крестьянин Августин Бубен калека, не способен заниматься физическим трудом и не занимается хозяйством, что он не утверждён в истинах православной веры, зловреден относительно православной веры в деревне Селявичах, пагубно действуя на своих родных, знакомых и других лиц, Литовское Епархиальное начальство, разделяя ходатайство Коссовского благочинного и священника Селявичской церкви, пришло к заключению о необходимости поместить его в Супрасльский монастырь под особый надзор настоятеля со старшего братию сего монастыря, для наставления его в православной вере и благочестии.

В виду вышеописанного имею честь просить Ваше Превосходительство оказать свое содействие к препровождению крестьянина Августина Бубна в Супрасльский монастырь.

С совершенным почтением и преданностью имею честь быть Вашего Превосходительства, милостивого государя, покорнейшим слугою.

Ювеналий, архиепископ Литовский и Виленский

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 1. Воп. 9. Спр. 1025. Л. 4—5.

Падрыхтавала К.П.Батракова.

3 гісторыі прадпрыемстваў Слонімскай

Слоні́мская медзеапрацоўчая фабрыка. Дзейнічала ў 1843—1855 гг. у Слоніме. У 1850 г. мела паравую машыну, працавала 80 чалавек, вырабляла медны посуд, дэфекацыйныя і выпарныя катлы для цукровых заводаў. Са спыненнем будаўніцтва на Беларусі цукровых заводаў у 1855 г. фабрыка пераведзена ў Варшаву.

Слоні́мскі фабрыка хустак. Дзейніча- ла ў 1890—1914 гг. (з 1913 — фабрыка коў- драў) у Слоніме. Да 1900 г. вырабляла шар- сцяныя хусткі ручнога вязання. У 1913 г. мела паравы рухавік, працавала 94 чалавекі. У 1914 г. выконвала заказы для арміі.

Слоні́мскі водаправод. 23 красавіка 1895 г. гарадская дума заключыла з прад- прымальнікам Гіршам Куніцай кантракт на збудаванне ў Слоніме гарадскога водапра- вода. Будаўнічыя работы не спыняліся і

вяліся паспяхова. Адкрыццё ж водаправо- да адбылося ў 1896 г. Дарэчы, у дарэвалю- цыйнай Беларусі водаправоды былі толькі ў сямі гарадах, у тым ліку ў Слоніме, у якім пражывала каля 16 тысяч чалавек.

Нязручным быў слоні́мскі гарадскі во- даправод канца XIX ст. Падземныя чыгун- ныя водаправодныя трубы, якія праляглі праз увесь горад, падавалі ваду да двух размеркавальных рэзервуараў, з якіх адзін знаходзіўся ў гарадскім садзе, а другі — на рыначнай плошчы. Забор вады ажыц- цяўляўся з панасоўскіх крыніц, што за 2 вярсты ад горада. Ваду з месцаў знахо- джання рэзервуараў вадавозы дастаўлялі на дом бочкам!. Тэта забруджвала горад і асабліва месцы знаходжання рэзервуараў.

Згодна з кантрактам, які быў заключа- ны на 45 гадоў, прадпрымальнік на праця- гу гэтага часу браў з гараджан плату: чвэрць капейкі за вядро вады каля крана ! адну капейку за два з паловай вядры вады, дастаўленай на дом.

Копіі дакументаў сведчаць таксама аб тым, што галоўнай перашкодай для расшы- рэння і ўдасканалення Слоні́мскага гарадскога водаправода з'яўлялася прыватная ўласнасць на зямлю, па якой пралягалі водаправодныя трубы. Калі, напрыклад, у 1911 г. спатрэбілася расшырыць водапра- водную сетку, то Антон Багдановіч, Марфа Фяцінская, Эмілія Байрашэўская, Франц Варонка, Антон Скаўронскі адмовіліся ўступіць свае

Частка драўлянага во- даправода ў Слоніме

зямельныя ўчасткі пад водаправодныя
збудаванні. Справа зацягнула- ся на некалькі
гадоў, дайшла да сената, бо

мясцовыя ўлады не ў стане былі прымусіць іх прадаць свае землі для горада. Толькі ў 1914 г. сенат выдаў нарэшце ўказ, абавязаўшы іх прадаць гораду свае зямельныя ўчасткі.

А. С. Жукоўскі.

АЛЬБЯРЦІН

Былая сядзіба, потым фабрычны пасёлак у Слоніміскім раёне, з 19.1.1965 г. у межах Слоніма. Узнік у 1-й палове XIX ст. як сядзіба маршалка сло-німскага В. Пуслоўскага, куды ўваходзілі палац з гаспадарчымі будынкамі і пейзажны парк. У XIX ст. побач з сядзібай узніклі прамысловыя прадпрыемствы (дывановая мануфактура, лесапільна-сталлярная фабрыка, суконная фабрыка, шоўкакруцільная фабрыка, чыгуналіцейны завод, электралямповы завод і інш.).

Дывановая мануфактура, дзейнічала ў 1832—1850 гг. Вырабляла 1,5 тыс. аршынаў (1065 м) дывановых вырабаў за год. У 1847—1850 гг. працавалі 70 рабочых.

Лесапільна-сталлярная фабрыка, дзейнічала ў 1894—1914 гг. Належала акцыянернаму таварыству «Заходняруская фабрыка механічнай апрацоўкі дрэва». Вырабляла дошкі, брусy, рэйкі, дзвярныя і аконныя рамы. У 1913 г. працавалі 85 чалавек.

Шоўкакруцільная фабрыка, дзейнічала ў 1894—1913 гг. Вырабляла аснову і ўток для тканіны. У 1897 г. працавалі 210 рабочых; у 1910 г. працаваў 141 рабочы і 51 пастаўляў сыравіну і паліва.

Чыгуналіцейны завод, дзейнічаў ў 1828—1914 гг. У 1830 г. пабудаваны мураваны будынак для плаўкі чыгуну. З 1845 г. вырабляў сячкарні і млынавыя машыны, у 1895 г. — сячкарні, веялкі і інш. сельскагаспадарчыя прылады, у 1900 г. — сячкарні, турбіны для вадзяных млыноў. У 1890 г. меў чыгуналіцейную печ і 3 такарныя станкі. З 1903 г. называўся машынабудаўнічы завод. Вырабляў посуд для вінакурняў і піваварняў, у 1908—1910 гг. — драцныя і шавецкія цвікі, шпількі, у 1913 г. — вадзяныя турбіны, малатарні, абсталяванне для млыноў і крупадзёрак; працавалі 50 рабочых.

Электралямповы завод, дзейнічаў у 1913—1915 гг. Першае на Беларусі прадпрыемства такога профілю. Працавалі 86 рабочых.

Суконная фабрыка, дзейнічала ў 1813—1905 гг. Заснавана як мануфактура графам Ф. А. Замойскім, да 1828 г. перайшла ва ўладанне памешчыкаў Пуслоўскіх. На-

пачатку дзейнічала толькі аддзелачная вытворчасць. У 1838 г. сюды з мястэчка Хомск Кобрынскага павета (цяпер веска ў Драгічынскім раёне) пасля пажару была пераведзена суконная фабрыка, што належала В. Пуслоўскаму. Альбярцін, у адзін час ад Хомска, стаяў на беразе р. Шчапра, якую можна было выкарыстоўваць як транспартны шлях, крыніцу энергіі і водазабеспячэння. У 1843 г. на фабрыцы ў Альбярціне было 75 ткацкіх, 35 прадзільных, 7 пастрыгальных, 10 варсавальных і больш за 60 іншых станкоў, якія прыводзіліся ў рух вадой, коньмі і «ўласнаручна майстравымі людзьмі». У 1843 г. працавалі 494 рабочыя, у 1858 г. — 503. Сярод іх пераважалі прыгонныя сяляне, якіх набіралі прымусова. Пераселены селянін атрымліваў месца ў фабрычным бараку або дазвол на пабудову ўласнага дома. Для агарода яму выдзяляўся невялікі ўчастак малапрыдатнай зямлі. Дзённы заробак складаў 4—5 кап. Акрамя фабрычнай у летнія месяцы прыгонныя павінны былі выконваць і с.-г. паншчыну: касіць, збіраць ураджай і інш. Поруч з прыгоннымі на фабрыцы працавалі мясцовыя, а таксама замежныя вольнанаёмныя майстры (у 1843 г. апошніх было 8 чалавек). У розны час фабрыка вырабляла сукно, коўдры, корт, трыко, фланель, драп. У дарэформенны перыяд прадпрыемства дасягнула апагею ў 1845 г., калі было выпушчана 90 тыс. аршынаў сукна. Пасля адмены прыгоннага права (1861) выпуск прадукцыі ў 1873 г. склаў 91 тыс., у 1879 г. — 128 тыс. аршынаў у год. З 1876 г. фабрыка размяшчалася ў 5 мураваных будынках. У 1870—1880-я гады дзейнічалі 134 ручныя ткацкія станкі, 22 часальныя, 15 прадзільных машын, слясарная і іншыя.

Фабрычны знак Альбярцінскай суконнай фабрыкі.

У 1890-я гады ўстаноўлены 2 новыя паравыя машыны, 2 паравыя катлы. У 1879 г. на фабрыцы працавала 475 наёмных рабочых. Рабочы дзень да 1896 г. складаў 12 гадзін, потым 8 — 12 гадзін. Сярэдняя заробатная плата наёмнага рабочага — 20 — 60 кап. за дзень. З 1885 г. працавалі сталовая для рабочых, з 1886 г. — бальніца на 4 — 12 ложкаў, фельчар і аптэка. З 1891 г. — ву- чылішча. На

Варшаўскай (1857) і Усе- расійскай (Масква, 1882) прамысловых вы- стаўках прадукцыя фабрыкі за высокую якасць адзначана сярэбранымі медалямі!. У красавіку — маі 1876 г. тут адбылася забас- тоўка 400 рабочых, якія патрабавалі зья- мельнага надзелу і паліпшэння матэры- яльных умоў.

М.Ф.Болбас, М.Т.Раманоўскі.

Літоўская духоўная семінарыя

Сярэдняя рэлігійная навучальная ўста- нова ў 1828 — 1845 гг. у мястэчку Жырові- чы. Знаходзілася ў Жыровіцкім Свята-Ус- пенскім мужчынскім манастыры. Створа- на на аснове павятовага вучылішча па ініцыятыве члена уніяцкага дэпартамента Пецябургскай рымска-каталіцкай духоў- най акадэміі Іосіфа Сямашкі, які меў на- мер падрыхтаваць у семінарыі новых свя- тароў, якія б падтрымалі збліжэнне, а потым і аб'яднанне з праваслаўнай царквой. Рэктарам Літоўскай духоўнай семінарыі прызначаны А.Зубко, інспектарам — на- стаяцель манастыра архімандрыт Міхаіл (Галубовіч). Вакол іх згуртаваліся прафе- сары і выкладчыкі: протаіерэй І.Гамаліцкі, П.Янкоўскі, М.Баброўскі, протапрэсвітэр А. Тупальскі, архімандрыт І.Жалязоўскі. «Чытанні аб веравызнаннях» і гісторыю Заходнярускай царквы выкладаў магістр Пецябургскай духоўнай акадэміі П.Даб-

Пецябургскай семінарыі, унут- раны распарадак жыцця семінарыі адпа- вядаў правілам каталіцкіх духоўных школ. Лепшых студэнтаў накіроўвалі ў Пецяр- бургскую і Маскоўскую духоўныя акадэміі для набывання вышэйшай адукацыі. Літоў- ская духоўная семінарыя стала цэнтрам па падрыхтоўцы да скасавання Брэсцкай уніі 1596 г. У 1835—1836 гг. больш за 200 свя- тароў наведалі Жыровічы з прапановамі аб аб'яднанні з праваслаўнай царквой. Пасля скасавання уніі Полацкім царкоў- ным саборам 1839 г. семінарыя стала пра- васлаўнай. У 1845 г. пераведзена ў Вільню, дзе пераўтворана ў Віленскую духоўную се- мінарыю. У Жыровічах было створана Жыровіцкае духоўнае вучылішча, якое праіснавала да 1915 г. (у 1-ю сусветную вайну эвакуіравана).

Алесь Кароль.

Рускія пісьменнікі ў Слоніме

У XIX ст. спецыяльна ці праездам па- бывалі ў Слоніме некаторыя рускія пісьменнікі. Вядомы рускі паэт-дзекабрыст, сябра А.С.Пушкіна Вільгельм Карлавіч Кюхельбекер (1797— 1846) па справе дзе- кабрыстаў быў прыгавораны да пакаран- ня смерцю, але яму ўдалося ўцячы. У ноч з 18 на 19 студзеня 1826 г. у Слоніме быў арыштаваны слуга В.Кюхельбекера — Сямён Балашоў. На допыце ён заявіў, што В. Кюхельбекер паехаў на Запад, а яго ад- пусціў. 19 студзеня В.Кюхельбекер быў затрыманы ў Варшаве. 22 студзеня ў 4 га- дзіны раніцы В.Кюхельбекера, закаванага ў кайданы, везлі праз Слонім.

Пэўны час жыў у Слоніме сябра і па- плечнік А.С.Пушкіна, рускі паэт, крытык і журналіст Пётр Андрэевіч Вяземскі рахотаў. Вучэбныя планы былі набліжаныя да ўзору

(1792— 1878). У «Старой запісной кніжцы* паэта паведамляецца, што бела- рускія сяляне «страшэнна пакутуюць», што ўладаўнікі глядзяць на іх, як на лімон, з якога можна выціснуць увесь сок. Вяземскі да такіх лімонавыціскальнікаў адносіў, у прыватнасці, памешчыка Пуслоўскага, які «крывёю сялян нажыў мільёны». Палац Пуслоўскага знаходзіўся ў Альбярціне. Жывучы ў Слоніме, Вяземскі падоўгу гу- тарыў з мясцовымі жыхарамі, цікавіўся іх жыццём.

Быў у Слоніме і выдатны рускі драматург, пісьменнік-сатырык і грамадскі дзе- яч Дзяніс Іванавіч Фанвізін (1745— 1792). У 1711 г. ён праязджаў праз Беларусь. 29 жніўня Дз.І.Фанвізін знаходзіўся ў Сло- німе. «Тут мы прабылі ўвесь дзень, — чы-

таю ў пісьме да сестры, напісаным з Варшавы. — Я пабегаў па горадзе і знайшоў яго лепшым за ця, якія праязджаў». Да- лейшы шлях Дз.І.Фанвізіна ляжаў на Захад.

У артыкуле «Талстой: Беларусь» («Полымя». 1959. № 9) П.Цімафеева пісала аб тым, што згодна з расказами сялян в. Ста- равельня Слонімскага павета Леў Талстой дапамог іх бацькам у 1899 г. набыць зям- лю, якая да таго часу належала памешчы- ку Пілецкаму. Дакументы сапраўды свед- чаць, як да жыхароў Стараельні прыяз- джаў Сцяпан Андрэевіч Берс — брат жон- кі Льва Мікалаевіча Талстога Соф'іі Анд- рэўны. Ён

вёў з імі перагаворы аб зямлі. На старонках выдатнай эпапеі «Вайна і мір» Л.М.Талстога часта расказваецца пра беларускія гарады Дрысу, Віцебск, Оршу, Мінск, Гродна, Слонім, Барысаў, дзе змага- ліся талстоўскія героі. Дарэчы, засна- вальнік Слонімскага краязнаўчага музея Іосіф Стаброўскі перапісваўся з Львом Талстым. А ў час ганення пісьменніка расійскім урадам ён напісаў пісьмо ў знак падтрымкі Льва Талстога.

С.М. Чыгрын.

3 гісторыі народных вучылішчаў Слонімшчыны

У XIX ст. у сельскай мясцовасці Бела- русі (у т.л. і на тэрыторыі сучаснага Сло- німскага раёна) была масавая непісьмен- насць насельніцтва, пераважную большасць якога складалі сяляне.

У сярэдзіне XIX ст. у сувязі з развіццём культуры на Беларусі пачалі адкрывацца народныя вучылішчы — пачатковыя школы. У іх прымалі дзяцей школьнага ўзро- сту ўсіх саслоўяў і веравызнанняў. Аднак пераважную большасць навучэнцаў народных вучылішчаў складалі дзеці сялян. Згодна з «Палажэннем пра народныя ву- чылішчы», якое было выдадзена 14 ліпеня 1864 г., у школах выкладалі Закон Божы, арыфметыку, мову, чытанне і царкоўныя спевы. Асабліва ўвага надавалася выву- чэнню Закона Божага, які выкладалі свя- тары. Іншыя прадметы вялі настаўнікі. І на- стаўнікі, і святары наглядалі строга, каб дзеці выходзіліся ў патрэбным ім духоў- на-маральным кірунку.

Першае народнае вучылішча ў межах сучаснага Слонімскага раёна было створана ў 1852 г. А на 1900/01 навучальны год тут працавалі 13 народных вучылішчаў: Азяр- ніцкае, Дзевяткавіцкае, Дзераўноўскае, Жыровіцкае, Жыровіцкае жаночае, Каст- ровіцкае, Міжэвіцкае, Мяльканавіцкае, Парэцкае, Пасініцкае, Сасноўскае, Харашэ- віцкае і Шылавіцкае.

З пералічаных народных вучылішчаў адно прызначалася для дзяўчынак, астат- нія былі агульнага тыпу (у іх маглі вучыц- ца і хлопчыкі, і дзяўчынкі). Дзяўчынак у народных вучылішчах Слонімшчыны ву- чылася значна менш, чым хлопчыкаў. На 1886/87 навучальны год ні адно з названых

вучылішчаў не мела свайго школьнага будынка. Народныя вучылішчы мясці- ліся ў непрыстасаваных для заняткаў дамах. Адметным для народных вучылішчаў Слонімшчыны было тое, што ў іх надавалі настаўнікам многія выхаванцы Свіслацкай настаўніцкай семінарыі; а ся- род законавучыцеляў было шмат выпуск- нікоў Літоўскай духоўнай семінарыі. Школы ў асноўным утрымліваліся за кошт дзяржаўнага казначэйства і сялян (ся- лянскіх абшчын). Аднак большую частку расходаў неслі сяляне, якія выдаткоўвалі сродкі на набыццё паліва і абсталявання для школы, на зарплату настаўнікам і інш.

Стварэнне і дзейнасць народных вучы- лішчаў на Слонімшчыне, як і ў іншых рэ- гіёнах Беларусі, з'яўляліся справай праг- рэсіўнай. Яны развівалі ў сельскіх дзяцей цікавасць да ведаў, садзейнічалі пашырэн- ню пісьменнасці сярод беларускага народа, росту яго культуры.

Азярніцкае вучылішча. Адкрыта ў 1862 г. у мястэчку (цяпер вёска) Азярніца. Утрымлівалася за кошт дзяржаўнага казна- чэйства і мясцовай сялянскай абшчыны. Размяшчалася ў грамадскім будынку бяс- платна. У 1886/87 навучальным годзе вучыліся 100 дзяцей (сярод іх 4 дзяўчынкі), у 1900/01 навучальным годзе — 109 хлоп- чыкаў. У розны час тут настаўнічалі: Восіп Віторскі (адзін з першых настаўнікаў, за- кончыў Літоўскую духоўную семінарыю), Міхаіл Вількоўскі (закончыў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю). Законавучыце- лямі праваслаўнага веравызнання былі

святшчэннікі: Канстанцін Каліскі і Аляксандр Галаўчынскі (абодва закончылі Літоўскую духоўную семінарыю).

Дзевяткавіцкае вучылішча. Адкрыта ў 1864 г. у сяле Дзевяткавічы (цяпер в. Старадзевяткавічы). Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася на сродкі дзяржаўнага казначэйства і мясцовай сялянскай абшчыны. У 1886/87 навучальным годзе ў ім вучыліся 39 хлопчыкаў, у 1900/01 навучальным годзе — 80 дзяцей (з іх 5 дзяўчынак). У розны час тут настаўнічалі: Васіль Алфееўскі (адзін з першых настаўнікаў, закончыў Цвярскую духоўную семінарыю), Пелагея Харлампіевіч (закончыла Віленскае духоўнае жаночае вучылішча), Антон Лукашэвіч (закончыў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю). Законавучыцелямі праваслаўнага веравызнання былі святшчэннікі: Павел Крукоўскі і Уладзімір Карскі (абодва закончылі Літоўскую духоўную семінарыю).

Дзераўноўскае вучылішча. Заснавана ў 1862 г. у в. Дзераўная. Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася за кошт дзяржаўнага казначэйства і мясцовай сялянскай абшчыны. У 1886/87 навучальным годзе тут вучыліся 60 хлопчыкаў і 1 дзяўчынка; у 1896/97 навучальным годзе — 72 хлопчыкі і 10 дзяўчынак. У розны час тут настаўнічалі: Пётр Кармазін (закончыў Слонімскае павятовае вучылішча), Аляксандр Грышкоўскі (закончыў Пружанскае павятовае вучылішча), Аляксей Барташ (меў званне настаўніка народнага вучылішча), Капаровіч (меў званне настаўніка). Закон Божы выкладалі святшчэннікі: Васіль Александроўскі (закончыў Калужскую духоўную семінарыю), Валяр'ян Грачыха (закончыў Мінскую духоўную семінарыю), Уладзімір Раманоўскі (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю).

Жыровіцкае вучылішча адкрыта ў 1862 г. у мястэчку (цяпер вёска) Жыровічы. У 1867 г. у вучылішчы створана жаночае аддзяленне. Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася на сродкі дзяржаўнага казначэйства, мясцовай сялянскай абшчыны і ўпраўлення Віленскай вучэбнай акругі. У 1896/97 навучальным годзе ў школе вучыўся 101 хлопчык, у 1900/01 навучальным годзе — 66 хлопчыкаў і 4 дзяўчынкі. У розны час тут настаўнічалі: Восіп Крачатовіч (адзін з першых настаўнікаў),

Ануфрый Арочка, Андрэй Лінцэвіч (усе трое закончылі Свіслацкую настаўніцкую семінарыю) і іншыя. Закон Божы выкладалі святшчэннікі: Іван Хамічэўскі і Павел Сінеў (абодва закончылі Літоўскую духоўную семінарыю).

Жыровіцкае жаночае вучылішча адкрыта ў канцы XIX ст. У 1896/97 навучальным годзе вучыліся 28 дзяўчынак, у 1900/01 навучальным годзе — 34 дзяўчынкі. Іх настаўніцай была Пелагея Харлампіевіч (мела званне настаўніка народнага вучылішча). Закон Божы выкладаў святшчэннік Павел Сінеў (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю).

Кастровіцкае вучылішча заснавана ў 1863 г. у в. Кастровічы. Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася за кошт дзяржаўнага казначэйства і мясцовай сялянскай абшчыны. У 1886/87 навучальным годзе ў школе вучыліся 73 хлопчыкі і 1 дзяўчынка, у 1900/01 навучальным годзе — 88 хлопчыкаў і 3 дзяўчынкі. У розны час працавалі настаўнікамі: Іван Аўсейц (адзін з першых настаўнікаў, закончыў Слонімскае павятовае вучылішча), Леў Краўчук (закончыў Кобрынскае павятовае вучылішча, меў званне настаўніка павятовага народнага вучылішча), Парфеній Семянюк (меў званне настаўніка народнага вучылішча), Пётр Крот (закончыў Слонімскае павятовае вучылішча). Закон Божы ў розны час выкладалі святшчэннікі: Аляксандр Гарачка (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю), Мікалай Дрызлоў (закончыў Цвярскую духоўную семінарыю), Савіцкі (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю).

Міжэвіцкае вучылішча. Адкрыта ў 1865 г. у в. Міжэвічы. Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася за кошт дзяржаўнага казначэйства і мясцовай сялянскай абшчыны. У 1886/87 навучальным годзе ў школе вучыліся 60 хлопчыкаў, у 1900/01 навучальным годзе — 74 хлопчыкі і 13 дзяўчынак. У розны час тут працавалі настаўнікі: Ігнацій Радзевіч (адзін з першых настаўнікаў), Адам Белы (закончыў Слонімскае павятовае вучылішча), Ф. Пузік (закончыў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю), Вера Вінаградава. Закон Божы выкладалі святшчэннікі: Андрэй Жаброўскі, Феадосій Міхалоўскі,

Кліменцій Тынкевіч (усе закончылі Літоўскую духоўную семінарыю).

Мяльканавіцкае вучылішча. Створана ў в. Мяльканавічы ў 1852 г. Гэта першае народнае вучылішча на тэрыторыі сучаснага Слонімскага раёна. Размяшчалася ў грамадскім будынку з платай за арэнду 45 руб. у год. Утрымлівалася поўнаасцю на сродкі мясцовых сялян. У 1886/87 навучальным годзе вучыліся 100 хлопчыкаў і 13 дзяўчынак, у 1900/01 навучальным годзе — 71 хлопчык і 13 дзяўчынак. У розны час тут настаўнічалі: Іван Юрэвіч (адзін з першых настаўнікаў), Антон Савіч (меў званне настаўніка народнага вучылішча, абодва закончылі Слонімскае павятовае вучылішча), Мікалай Пацейкін (закончыў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю), Н.Мацейчык. Закон Божы ў канцы XIX — пачатку XX ст. выкладаў свяшчэннік Іван Целякоўскі (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю).

Парэчкае вучылішча. Адкрыта ў 1863 г. у в. Парэчка. Размяшчалася ў грамадскім будынку з платай за арэнду 45 руб. у год. Утрымлівалася поўнаасцю на сродкі мясцовых сялян. У вучылішчы было аддзялена для дзяўчынак. У 1896/97 навучальным годзе тут займаліся 78 хлопчыкаў і 8 дзяўчынак, у 1900/01 навучальным годзе — 93 хлопчыкі і 1 дзяўчынка. Аднымі з першых настаўнікаў і адначасова законавучыцелямі былі свяшчэннікі: Аляксандр Гарачка (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю) і Мікалай Дрызлоў (закончыў Цвярскую духоўную семінарыю). У канцы XIX ст. дзяцей вучыў настаўнік Ілья Габец (закончыў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю), у пачатку XX ст. — настаўнік Міхаіл Рамановіч (закончыў Бельскае павятовае вучылішча). Закон Божы ў школе выкладаў у канцы XIX — пачатку XX ст. свяшчэннік Ф.Савіцкі (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю).

Пасініцкае вучылішча. Створана ў 1874 г. у в. Пасінічы. Размяшчалася ў грамадскім будынку. Утрымлівалася за кошт сялянскай мясцовай абшчыны і Міністэрства народнай асветы. У 1886/87 навучальным годзе 40 хлопчыкаў вучыў настаўнік Адам Багдановіч (закончыў Слонімскае павятовае вучылішча). Закон Божы выкладаў свяшчэннік Феадосій Міхалоўскі (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю).

Сасноўскае вучылішча. Адкрыта ў 1864 г. у в. Сасноўка. Размяшчалася ў грамадскім

будынку бясплатна. Утрымлівалася за кошт дзяржаўнага казначэйства і мясцовых сялян. У 1886/87 навучальным годзе ў школе вучыліся 65 хлопчыкаў і 8 дзяўчынак, у 1900/01 навучальным годзе — 100 дзяцей (сярод іх 6 дзяўчынак). У розны час тут настаўнічалі: Міхаіл Райко, Аляксей Барташ (абодва закончылі Слонімскае павятовае вучылішча), Юльян Гарбарук (меў званне настаўніка народнага вучылішча), Антон Кісель (закончыў Свіслацкую настаўніцкую семінарыю). Закон Божы выкладалі свяшчэннікі: Феафіл Тэадаровіч, Клімент Тынкевіч, Павел Гамаліцкі (усе закончылі Літоўскую духоўную семінарыю).

Харашэвіцкае вучылішча. Створана ў 1861 г. у в. Харашэвічы. Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася за кошт дзяржаўнага казначэйства і мясцовай сялянскай абшчыны. У 1886/87 навучальным годзе вучыліся 43 хлопчыкі і 1 дзяўчынка, у 1900/01 навучальным годзе — 50 хлопчыкаў і 1 дзяўчынка. У розны час тут працавалі настаўнікамі: Вольга Барадзіна (адна з першых настаўніцаў, закончыла Шавельскі жаночы пансіён), Іван Ганчарук, М.Шыпіца і Андрэй Тарасюк (два апошнія закончылі Свіслацкую настаўніцкую семінарыю). Закон Божы выкладалі свяшчэннікі: Марк Ячыноўскі ў канцы XIX ст., Ф.Паўловіч (закончыў Літоўскую духоўную семінарыю) у пачатку XX ст.

Шылавіцкае вучылішча. Адкрыта ў 1862 г. у сяле Шылавічы (цяпер в. Вялікія Шылавічы). Размяшчалася ў грамадскім будынку бясплатна. Утрымлівалася на сродкі дзяржаўнага казначэйства і сялянскай абшчыны. У 1886/87 навучальным годзе вучыліся 62 хлопчыкі, у 1900/01 навучальным годзе — 65 дзяцей (у т.л. 3 дзяўчынкі). У розны час тут настаўнічалі: Рыгор Хоміч (адзін з першых настаўнікаў, закончыў Кобрынскае павятовае вучылішча), Фёдар Пузік, Сцяпан Сілюк (абодва закончылі Свіслацкую настаўніцкую семінарыю), Варвара Шэстава (закончыла Віленскае жаночае духоўнае вучылішча). Закон Божы выкладалі свяшчэннікі: Венядзікт Гамаліцкі і Павел Сінеў (абодва закончылі Літоўскую духоўную семінарыю).

Г.І. Дулеба.

Іх імёны ў гісторыі Слонімшчыны

БЫХАВЕЦ Юзаф Уладзіслаў (1778-1845). Філосаф, пісьменнік, перакладчык. Нарадзіўся ў Слонімскім павеце. Вышэй-шую адукацыю атрымаў у Віленскім універсітэце (1794). Пасля 2 гады правёў у Германіі, дзе ўдасканалваў свае веды ў Франкфурцкім-на-Одэры і Кёнігсбергскім універсітэтах. У Кёнігсбергу слухаў лекцыі І.Канта. Пераклаў на польскую мову і выдаў некаторыя яго навуковыя творы («Да вечнага свету», 1796, і інш.). У сувязі са службай у французскім войску ў 1806 г. прыпыніў заняткі па філасофіі. Вынікам вайскавай службы з'явілася яго праца «Ліст пра вайну і прызначэнне жаўнера» (1809). Пасля звальнення з арміі працаваў чыноўнікам у міністэрстве ў Варшаве. Пераклаў на польскую мову французскае выданне «Цывільная працэдура і матывацыя да кодэкса Напалеона». У 1812 г. удзельнічаў у вайне супраць Расіі (быў ад'ютантам Мюрата). Пасля вайны нейкі час жыў у Варшаве, а потым пераехаў у Вільню, дзе прысвяціў сваё жыццё навуковай дзейнасці. У 1816 г. надрукаваў працу «Слова пра філасофію...», каб атрымаць кафедру філасофіі ў Галоўнай школе ў Варшаве, але ў выніку конкурсу тэту пасаду атрымаў іншы вучоны. Працягваў сваю асветніцкую дзейнасць. Яго філасофскія погляды фарміраваліся пад уплывам Канта, але сваім ідэалам лічыў яго вучня Ф.Бутэрвека, які пераасэнсоўваў вучэнне Канта ў духу ідэалістычнага антрапалагізму і псіхалагізму. Аўтар працы «Агляд Расіі ў плане гістарычным, статыстычным, матэрыяльным і навуковым...» (1817) і інш., перакладаў Лафонтэна, І.Вашынгтона, Гердэра і інш. Памёр і пахаваны ў Вільні.

ВАЛОВІЧ Міхаіл Казіміравіч (18.6.1806 — 2.8.1833). Грамадскі дзеяч, удзельнік вызваленчага руху на Беларусі. Нарадзіўся ў маёнтку Парэчча Гродзенскай губерні ў сям'і слонімскага падкамолага. Удзельнік паўстання 1830—1831 гг. у Польшчы, Беларусі і Літве. Пасля разгрому эмігрыраваў у Францыю. У сакавіку 1833 г. у якасці паўстанцкага начальніка Слонімскага і Навагрудскага паветаў прыбыў на Беларусь. Створаны ім у наваколлі Слоніма невялікі сялянскі паўстанцкі атрад быў разбіты ўрадавымі войскамі, а сам ён арыштаваны і павешаны ў Гродне. М.Валовіч крытычна

ацэньваў паўстанне 1830—1831 гг., якое, на яго думку, не мела «агульначалавечай мэты», бо выяўляла інтарэсы шляхты. Падышоў да разумення таго, што ў вызваленчай барацьбе асноўнай сілай павінны быць народныя масы, пераважна сялянства. Выступаў за адмену прыгону і бязвыплатную перадачу зямлі сялянам у калектыўную ўласнасць, за права кожнага народа на самастойнае развіццё. Сродкам дасягнення дэмакратычнага і справядлівага грамадскага ладу лічыў сацыяльную рэвалюцыю еўрапейскага маштабу. Вёў агітацыю сярод сялян, імкнуўся прывабіць іх радыкальнай сацыяльна-палітычнай праграмай.

ГЕРБЕРСКІ Вікенцій (Уладзіслаў) Данілавіч [1784(?) — 29.11.1826]. Медык, член шматлікіх вучоных таварыстваў. Пачатковую адукацыю атрымаў у Слонімскім вучылішчы. Закончыў Віленскую гімназію і Віленскі універсітэт. У 1804 г. накіраваны Віленскім універсітэтам у англійскую калонію пад Пецярбургам для практычнага вывучэння сельскай гаспадаркі і ў Пецярбургскі універсітэт для слухання лекцыяў па фізіцы, хіміі і сельскай гаспадарцы. Вярнуўшыся ў Вільню ў 1806 г., вывучаў медыцыну. Атрымаў ступень кандыдата філасофіі (1808), магістра медыцыны (1811), доктарамедыцыны (1812). З 1813 г. па 1824 г. ад'юнкт медыцынскай клінікі і памочнік прафесара Франка. У 1817—1823 гг. вывучаў за мяжой афтальмалогію. Пасля вяртання на радзіму (1823) выкладаў у Віленскім універсітэце тэорыю і клініку. З 1824 г. экстраардынарны, а потым ардынарны прафесар на кафедры прыватнай тэрапіі і паталогіі і дырэктар клінікі па ўнутраных хваробах. Лячыў і многія захворванні вачэй. Аўтар артыкулаў (у рукапісах) «Аб шпітальных», «Навука аб хваробах вачэй» і інш.

КОРСАК Юльян (13.2.1806 — 30.8.1885). Паэт і перакладчык. Нарадзіўся ў Слоніме. Вучыўся ў Віленскім універсітэце (1823—1826). З 1829 г. жыў у Пецярбургу. У 1830 г. вярнуўся ў в. Страла (Дзятлаўскі раён). Апошнія гады жыцця правёў у Навагрудку. Пісаў на польскай мове. Аўтар кніг «Вершы» (1830, 2-е выданне — 1836) і «Новыя вершы» (т. 1—2,

1840), куды ўвайшлі творы з беларускай тэматыкай: «Да Немана», «Да Ігната Д(амейкі)» і інш. Пад уплывам творчасці А.Міцкевіча засвоіў рамантычны стыль лірычнай паэзіі, у якой выкарыстоўваў класічныя і беларускія фальклорныя матывы. На польскую мову перакладаў Піндара, Вергілія, Гарацыя, Дантэ, Ф.Шылера, Дж. Байрана, У.Шэкспіра. Некаторыя вершы Корсака («Пілігрым», «Баркарола») па-кладзены на музыку С.Манюшам. У.Сы-ракомля прысвяціў Ю.Корсаку артыкул «Нататкі з дзіцячых уражанняў» (1853).

ЛЕЙКА Кандрат Тодаравіч (17.9.1860—6.9.1921). Письменник, педагог. Нарадзіўся ў в. Збочна ў мнагадзетнай сялянскай сям'і. Пасля заканчэння ў 1876 Азярніцкага на-роднага вучылішча К.Лейку як лепшага вучня накіравалі ў 1876 г. у Свіслацкую настаўніцкую семінарыю вучыцца за казённымі коштамі. У 1879 г. ён закончыў семінарыю і 5 гадоў працаваў у мяст. Косава (цяпер Івацэвіцкі раён Брэсцкай вобласці). Мярку-юць, што тут К.Лейка пачаў пісаць вершы на беларускай мове. У сувязі з абвастран-нем хваробы (рэўматызм) па парадзе ўра-чоў у 1884 г. пераехаў на Харкаўшчыну, дзе і пражыў большую частку жыцця. Працаваў настаўнікам у Лініўскім і Аснавянскім народных вучылішчах. У 1896 г. пасля зда-чы экзаменаў на званне настаўніка павя-товага вучылішча і заканчэння спецыяль-ных курсаў у Пецябургу прызначаны інспектарам Харкаўскага вучылішча сля-пых дзяцей. На гэтай пасадзе зарэкамен-даваў сябе як вопытна педагог і выдатны спецыяліст. У 1893 г. выдаў у Харкаве пад-ручнік «Руская азбука». Друкаваўся ў часопісе «Слепец», газетах «Школа и жизнь» (Пецябургу), «Харьковские губернские ведомости», «Южный край» (Хар-каў). Працуючы ў вучылішчы, слухаў лек-цыі ў Харкаўскім універсітэце. У 1908 г. па стане здароўя пакінуў службу ў Харкаве. Некаторы час працаваў выкладчыкам рус-кай мовы ў Елізаветградскім камерцый-ным вучылішчы і прыватнай жаночай гімназіі. З 1911 г. загадчык вучэбнага ад-дзела ў Валкаўскім павятовым земстве Харкаўскай губерні. Пачынаючы з 1911 г. яго творы друкаваліся ў «Нашай ніве». Яго прозу вызначае блізкасць да жыцця (апа-вяданні «Кульгавы дзядзька Раман» і «Таклюся-сухотніца», 1912; «Пан Пру-доўскі», 1914). Аповяданні вылучаюцца

пранікнёным лірызмам («Успамін», 1911), дабрадушным гумарам («Абмылка», 1915). У аповяданні «Панас Крэнт» (1913) пака-заў вобраз кулака-крывасмока. П'еса «Снатворны мак» (асобнае выданне 1912, Вільня) на казачна-фантастычны сюжэт з расліннага і жывёльнага свету — першая спроба ў беларускай літаратуры стварыць драматычны твор для лялечнага тэатра. У 1914 г. па прапанове Я.Купалы пачаў рых-таваць да друку зборнік сваіх твораў пад назвай «Засеўкі» (уклучыў 9 праявістых твораў і вершы), які не быў выдадзены — перашкодзіла 1-я сусветная вайна. Творы К.Лейкі былі высока ацэнены ў свой час М.Гарэцкім. У пачатку 1918 г. ён быў паралізаваны. Давалося пакінуць службу і пераехаць на Валынь у мястэчка Здалбу-наў да брата Івана, дзе і памёр.

ПЕЛІКАН Венцаслаў Венцаслававіч (Вацлаў Вацлававіч) (11.9.1790 — 21.6.1873). Медык, грамадскі і палітычны дзеяч. На-радзіўся ў Слоніме ў шляхецкай сям'і. За-кончыў курс філасофскіх навук у інсты-туце пры Віленскім універсітэце (1809), Пецяббургскую медыка-хірургічную акадэ-мію (1813). Працаваў рэпетытарам у Віленскім універсітэце. Багаты вопыт і выдатныя веды па хірургіі далі падставу для вызвалення В.Пелікана ад экзаменаў і абароны дысертацыі на ступень доктара медыцыны і зацвярджэння міністрам асветы (1816). Працаваў прафесарам кафедры тэарэтычнай і практычнай хірургіі і хірур-гічнай клінікі Віленскага універсітэта (з 1817), у 1826—1831 гг. быў рэктарам, паз-ней — інспектарам Міністэрства ўнутра-ных спраў у Пецябургу (1831 — 1837), старшым урачом Маскоўскага ваеннага шпітала (1838), дырэктарам медыцынска-га дэпартаменту Ваеннага міністэрства (1846). В.Пелікан распрацоўваў пытанні ўдасканалення ваенных урачоў у хірургіі, нарыхтоўкі медыкаментаў з мэтай эканоміі сродкаў гаспадарчымі спосабам, перагле-дзеў і дапоўніў каталогі лекаў для шпіта-ляў і войскаў. У 1851 — 1864 гг. быў прэзі-дэнтам Пецяббургскай медыка-хірургічнай акадэміі, у 1865—1870 гг. — старшынёй дзяржаўнага медыцынскага савета. У 1824 г. ён старшыня асобага камітэта для складання праекта новага статута вучылішчаў Віленскай навучальнай акругі і новага статута Віленскага універсітэта, у 1829 г. — старшыня Галоўнай духоўнай семінарыі і

Віленскага цензурнага камітэта. Быў абраны ганаровым членам Віленскага і Варшаўскага медыцынскіх таварыстваў, Курляндскага таварыства славеснасці і навук. Аўтар артыкулаў «Міялогія для навучэнцаў» (1823), «Аб прымяненні электрычнасці ў медыцыне», прац па лячэнні анеўрызмаў і інш., змешчаных у віленскім часопісе «Dziennik medycyny, chirurgii i farmacji» («Дзённік медыцыны, хірургіі і фармацэўтыкі»). Выдаў дапаможнік па анатоміі. Памёр і пахаваны ў сваім маёнтку Пеліканы каля возера Палік (Барысаўскі раён).

М.І.Дарошка.

ПЯКАРСКІ Фларыян (1868-1919). Мастак. Нарадзіўся ў Слоніме. На жаль, яго імя малавядома ў беларускай культуры. Сваё сталае жыццё ён правёў у асноўным у Варшаве, зрэдку выязджаючы на радзіму і вандруючы па Еўропе.

Закончыў Слонімскае вучылішча, ужо ў дзяцінстве праявіў здольнасці да малявання. Не маючы магчымасці працягваць вучобу на радзіме па прычыне адсутнасці спецыялізаваных навучальных устаноў, Фларыян паступае ў малявальную школу Войцеха Герсана ў Варшаве. Герсан, выпускнік Пецябургскай акадэміі мастацтваў, прытрымліваўся ў сваёй сістэме навучання акадэмічных прынцыпаў, надаючы таксама шмат увагі маляванню з натуры. Будучы здольным і працавітым, Фларыян стаў адным з лепшых вучняў. Сваю далейшую мастацкую адукацыю Ф.Пякарскі працягвае з 1899 г. па 1904 г. у Кракаўскай акадэміі мастацтваў у вядомага польскага жывапісца і графіка Лявона Вычулкоўскага. Ад яго малады мастак пераняў імпрэсіяністычны прыём жывапісу.

У гэты час Ф. Пякарскі завязвае дзелавыя і сяброўскія адносіны з этнографам, краязнаўцам, уладальнікам маёнтка пад Серадзем Станіславам Граёвым. Па яго заказе выконвае больш за 30 твораў алейнымі фарбамі з выявамі характэрных народных тыпаў і строяў, драўляных пабудов, інтэр'ераў хат, абрадаў і звычайў. Гэтыя шматлікія матэрыялы былі пазней перададзены ў музей у Калішы. Арыгінальныя абразкі, зробленыя з натуры, акрамя дакументальнай мелі і выразную мастацкую каштоўнасць. Яны былі выпушчаны ў форме паштовак і карысталіся

поспехам, а іх аўтар набыў у краі славу як «мастак вясковых краявідаў».

Ажаніўшыся са Станіславай Жуброўскай, мастак едзе ў падарожжа за мяжу. У выніку гэтай паездкі з'явілася вялікая колькасць новых твораў, якія пазней экспанаваліся на розных выстаўках, але большасць — у салонах Таварыства прыхільнікаў прыгожых мастацтваў. Гэта такія творы, як «Над Швейцарскім возерам», «Від на сенат з Люксембургскага саду», «Мадона з Ключні», «Касцёл у Брэтані» і іншыя. Фларыян Пякарскі быў майстрам пейзажу невялікага фармату з выразным тонкім пачуццём і настроем. Найбольш актыўны перыяд дзейнасці мастака — 1905—1919 гг., калі ён шмат працуе і выстаўляецца ў розных польскіх, еўрапейскіх гарадах, найчасцей — у Вільні.

Мастак памёр пасля працяглай хваробы ў Варшаве ў 1919 г. Творы яго знаходзяцца ў зборах пераважна музеяў Польшчы, а таксама Львова, Кіева, Вільні.

Марына Загідуліна.

ЮРКЕВІЧ Іван. Беларускі этнограф XIX ст. Закончыў Жыровіцкую духоўную семінарыю (1837), Пецябургскую духоўную акадэмію (1841). Выкладаў у Магілёўскай семінарыі (1841—1844), з 1844 г. прафесар Літоўскай семінарыі ў Жыровічах. У артыкуле «Астрынскі прыход Віленскай губерні Лідскага павета» (Этнографический сборник. В.1. СПб., 1853) прывёў звесткі пра побыт і культуру беларускіх сялян, пра вясельныя, радзінныя і пахавальныя абрады, зажыткі, гульні, вераванні і забабоны, змясціў 3 вясельныя і 3 жніўныя песні, 12 загадак і 4 прыказкі.

ЯНКОЎСКІ Плакід (20.9.1810-11.3.1872). Пісьменнік. Нарадзіўся ў в. Вайская Камянецкага раёна. Пісаў па-польску і па-руску. Вучыўся ў Свіслацкай гімназіі, Брэсцкай школе базыльян (1818—1824), закончыў Віленскі ўніверсітэт (1830). Выкладаў у Літоўскай духоўнай семінарыі ў Жыровічах. Быў уніяцкім, потым праваслаўным святаром. З 1858 г. жыў у Жыровічах. Напісаў тут кнігу прозы «Фанабэрыя пана староства Канёўскага» (выдадзена ў 1873), у часопісе «Литовские епархиальные ведомости», газеце «Виленский вестник», альманаху «Літаратурны штогоднік» і інш. выданнях друкаваў

Жыровічах «Мясцовыя забабоны і прым- аповесць» (1843, з Ю.І.Крашэўскім), «Уні- хі» (1863), «Карэспандэнцыі са Слоніма» версітэцкія ўспаміны» (1849), «Крыніцы» (1867) і інш. (1853), «Адась» (1856), камедыі «Прадчу-

Аўтаркніг: «Засценак» (1841), «Хвіля» ванне» (1842) і інш. (1842), «Апавяданні» (1843), «Складзеная

Падзеі рэвалюцыі 1905—1907 гг.

У пачатку XX ст. афіцыйная статыстыка налічвала ў Слоніме 36 прамысловых прадпрыемстваў, на якіх працавалі каля 700 рабочых. Да ліку буйнейшых належалі запалкавая фабрыка, 2 лесапільныя заводы, 2 фабрыкі драўляных штор. Рамяством у горадзе займаліся амаль 800 чалавек, з іх наёмным! рабочымі з'яўляліся 250 чалавек.

Цяжкае матэрыяльнае становішча і палітычнае бяспраўе стваралі перадумовы для развіцця рабочага руху. У перыяд рэвалюцыйнай сітуацыі рабочыя Слоніма прымалі актыўны ўдзел у барацьбе за палітычныя свабоды эканамічнага становішча. Значна пашыраўся ў тым жа гады ў краі і палітычны рух рабочых. У 1901 — 1904 гг. у Слоніме былі арганізаваны 2 палітычныя стачкі, 20 сходак і маніфестацый, 1 вулічная дэманстрацыя. Пад чырвоным сцягам адкрыта выступілі рабочыя ў студзені 1905 г. У адказ на «крававую нядзелю» была праведзена палітычная забастоўка, якая вылілася ў масавую вулічную дэманстрацыю. Яна праходзіла пад лозунгам «Далоў самадзяржаўе!».

7 — 8 лютага 1905 г. пад кіраўніцтвам сацыял-дэмакратаў А.Шварца і З.М.Куніцы была арганізавана двухдзённая забастоўка слоніmsкіх рабочых. Пра яе паведамляла бальшавіцкая газета «Вперёд» (№ 9 ад 23 лютага 1905). Вось што пісаў аўтар за- меткі са Слоніма: «У нашым мястэчку ўсяго 800 рабочых, каб выказаць сваю салідарнасць з пецярбургскімі рабочымі, яны наладзілі двухдзённую забастоўку, былі раскіданы пракламацыі, 50 чалавек арыштавана і мястэчка аб'яўлена на ваенным становішчы». Нягледзячы на прынятыя ўладамі меры бяспекі, хваляванні рабочых у Слоніме працягваліся.

Рэвалюцыйнымі настроймі былі ахоплены вучнёўская моладзь, дэмакратычная інтэлігенцыя. 18 мая 1905 г. забаставалі рабочыя запалкавай фабрыкі (200 чалавек) і лесапільнага завода (120 чалавек). Яны патрабавалі скарачэння рабочага дня да 10

гадзін і павышэння на 20 — 30 працэнтаў заробтнай платы. Уладальнікі прадпрыемстваў былі вымушаны пайсці на ўступкі і скараціць рабочы дзень.

У маі — чэрвені 1905 г. на Беларусі прыкметна ўзмацнілася барацьба рабочых гарбарна-абутковай прамысловасці. Агульная і групавыя стачкі на гарбарных прадпрыемствах адбыліся і ў Слоніме. Барацьба слоніmsкіх рабочых скончылася перамогай, наймальнікі былі вымушаны ўвесці 8-гадзінны рабочы дзень і павялічыць заробтную плату.

Актыўна ўключыліся ў стачечную барацьбу ў тым жа часе рабочыя харчовай вытворчасці, адбыліся, напрыклад, калектыўныя забастоўкі пекараў Слоніма.

У ліпені — верасні 1905 г. забастовачны рух ахапіў шэраг даволі буйных прадпрыемстваў сілікатнай і тэкстыльнай галін вытворчасці, размешчаных у сельскай мясцовасці. Размах стачачнага руху і сялянскіх хваляванняў на Слоніmsчыне прымушаў улады пастаянна трымаць у горадзе ваенны гарнізон.

Рэвалюцыя паступова набірала сілу па меры росту выступленняў працоўных і дасягнула свайго ўздыму ў кастрычніку, калі пачалася Усерасійская палітычная стачка.

Кастрычніцкія выступленні праводзіліся пад лозунгам! «Далоў самадзяржаўе!», «Далоў Дзяржаўную думу!», «Няхай жыве Устаноўчы сход!». Магутнасць Усерасійскай палітычнай стачкі прымусіла Мікалая II падпісаць маніфест 17 кастрычніка, які абвешчаў увядзенне ў Расію заканадаўчай Дзяржаўнай думы, істотна пашыраў кола выбаршчыкаў, гарантаваў не датыкальнасць жылля і асобы, свабоды слова, друку, сходаў, саюзаў.

Царскі ўрад рабіў тактычны ход, абвешчаў даць свабоду, каб мець час сабрацца з сіламі і перайсці ў рашучы наступ на рэвалюцыю. На Беларусі змест маніфеста стаў вядомы 18 кастрычніка. Амаль ва ўсіх гарадах адбываліся мітынгі, дэманстрацыі.

З.М.Куніца.

Розныя слаі насельніцтва выказвалі свае адносіны да маніфеста. У пераважнай большасці выпадкаў рабочыя з недаверам ставіліся да яго і падтрымалі лозунг «Далоў самадзяржаўе!». Пралетарыят патрабаваў сапраўднай свабоды. У кастрычніку 1905 г. на Гродзеншчыне адзначана 29 выступленняў рабочых, у т.л. у Слоніме.

Рабочыя Слоніма пад кіраўніцтвам большавікоў рыхтаваліся да ўзброенай барацьбы. З гэтай мэтай набывалася агнястрэльная зброя, якую хавалі на адной з кватэр на ўскраіне горада. Аднак узброенае выступленне ў горадзе не адбылося. Гэта тлумачыцца адноснай нешматлікасцю пралетарыату, яго распыленасцю, шматнацыянальным складам. Рабочыя дробных прадпрыемстваў былі слаба арганізаваны, што спрыяла ўплыву на іх дробнабуржуазных партый, якія праводзілі непаслядоўную лінію і сталі на шлях зрыву палітычнай стачкі.

9 студзеня 1906 г. прайшла яшчэ адна палітычная стачка. Яна была праведзена ў адказ на заклік рэвалюцыйнай сацыял-дэмакратыі агульнымі стачкамі, масавымі вулічнымі дэманстрацыямі адзначыць гадавішу «крывавай нядзелі» ў Пецярбургу і пачатак рэвалюцыі.

З мэтай аслаблення рэвалюцыйнага руху царызм выкарыстоўваў не толькі рэпрэсіі. 11 снежня 1905 г. у кульмінацыйны момант барацьбы быў апублікаваны новы закон аб выбарах Дзяржаўнай думы. Адзін голас памешчыка на выбарах адпавядаў 3,5 голасу гарадской буржуазіі, 15 галасам сялян і 45 галасам рабочых. Для працоўных выбары былі многаступеньчатыя. Шматлікія катэгорыі наёмных работнікаў былі пазбаўлены права голасу.

Тым не менш ліберальна-буржуазныя

партыі заклікалі народныя масы спыніць рэвалюцыйныя выступленні і прыняць удзел у выбарах Думы. Дэмакратычныя партыі спадзяваліся на новы ўздым рэвалюцыі і прынялі рашэнне байкатаваць выбары. Лозунг байкоту Думы падтрымалі рабочыя шэрагу прадпрыемстваў Беларусі, у т.л. і запалкавай фабрыкі ў Слоніме.

Аднак сарваць выбары не ўдалося. Да заклікаў дэмакратаў прыслухалася толькі

частка рабочых. Сяляне ў цэлым не падтрымалі лозунг байкоту. Яны спадзяваліся, што Дума можа вырашыць аграрнае пытанне, адмяніць непасільныя падаткі.

Адным са спосабаў рэвалюцыйнай барацьбы была тэарэтычная дзейнасць. У Цэнтральным дзяржаўным архіве Рэспубліканскай Федэрацыі ёсць архіўная даведка аб тым, што слонімскае мешчанін Абрам Зельманавіч Шварц праходзіў па справе аб забойстве паліцэйскага стражніка ў сакавіку 1906 г. Віленскі ваенна-акуровы суд прызнаў віноўнымі Шварца, а таксама Аса-коўскага і Шухатовіча і прыгаварыў іх да смяротнага пакарання, замененага потым 12 гадамі катаргі.

Апошнія палітычныя выступленні рабочых Беларусі, у т.л. і Слонімскай, у час рэвалюцыі адбыліся ў сувязі са святкаваннем 1 Мая 1907 г. Па меры аслаблення рэвалюцыі барацьба пралетарыату набыла ўсё больш абарончы характар.

Выступленні рабочых у час рэвалюцыі 1905 — 1907 гг. моцна паўплывалі на сялянскія масы. Сяляне цікавіліся рэвалюцыйнымі падзеямі ў краіне, абмяркоўвалі пытанні аб пераходзе памешчыцкай зямлі ў іх рукі, адкрыта выказвалі незадаволенасць сваім становішчам. У 1905 г. у Слоніmsкім павеце сялянскі рух быў слабейшым у параўнанні з іншымі беларускімі паветамі Гродзенскай губерні. Са студзеня 1905 г. па студзень 1906 г. тут адзначаны 8 хваляванняў. Разнастайнымі былі іх формы: парубкі лесу, патавы памешчыцкіх сенажацей, іх захопы, недапушчэнне да работы батракоў і служачых, сутычкі з паліцыяй і войскамі.

У 1906 г. у Гродзенскай губерні ўздым сялянскага руху пачаўся ў маі і працягваўся да жніўня ўключна.

У другой палове чэрвеня 1906 г. у Слоніmsкім павеце адзначаны забастоўкі

ракоў. Да забастовачнага руху цесна прымыкала такая форма барацьбы, як недапушчэнне сялянамі да працы рабочых і служачых у памешчыцкіх маёнтках. Пры гэтым важнейшым было патрабаванне павышэння заробтнай платы. У 1907 г. сялянскі рух у павеце быў нязначным.

Такімчынам, рэвалюцыя 1905—1907 гг. узняла шырокія слаі працоўных Слонімсчыны да актыўнай барацьбы за сваё сацыяльнае і нацыянальнае разнявольванне.

Н. У. Паўлючэнка.

Дакументы сведчаць

ПАВЕДАМЛЕННЕ ГАЗЕТЫ «ВПЕРЁД» АБ ЗАБАСТОЎЦЫ РАБОЧЫХ СЛОНІМА Ў ПАДТРЫМКУ ПЕЦЯРБУРГСКІХ РАБОЧЫХ

23 лютага 1905 г.

В нашем местечке всего 800 рабочих; чтобы выразить свою солидарность с петербургскими рабочими, они устроили двухдневную забастовку, были разбросаны прокламации. 50 человек арестовано, и местечко объявлено на военном положении.

ЗАЯВА ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ ВАРОШЧЫ ГРОДЗЕНСКАМУ ГУБЕРНАТАРУ АБ КУПЛІ ЗЯМЛІ

11 снежня 1905 г.

Три года тому назад крестьяне, разнодеревенцы, покупали землю в количестве трех сот десятиин имени Бродно, на основании совершения купчи, которая, однако, по какому-то поводу Гродненским Поземельным банком не разрешилось и по настоящее время. Вследствие чего имеем честь всепокорнейше заявить Вашему Превосходительству о нашем преимуществе на покупку указанной земли ввиду следующих обстоятельств. У нас 23 семейства, каждое составляется из 3 — 4 рабочих душ мужского пола, всех вообще православных. Все живут в одной деревне Вороницы, которая соуменьна изо всех сторон с землею, желаемой нами покупать как весьма удобной для нас к поправке нашего критического положения: так как каждый из нас воспользуется весьма незначительною частью родового надела, именно: 23 семейства живут лишь только на 8 люстрационных участках, за которые следует и оплачивать выкупные платежи и отбыть вообще повинности и того мало, часть нашего пастбища отчуждена под железной дороги, а пахотная ограничивается казенным лесом, между тем рабские покупатели земли имени Бродно — католики не более 10-ти семейств, живущих в разных деревнях, весьма отдалено от упомянутой купленной ими земли и, имея собственного достаточного надела, покупают эту землю лишь только вроде того, чтобы оною обзавестись торговлею для лишнего удовольствия, чему примером служит один из них, жительствующий дер. Лавринович нашей волости Гениуш, который выпускал свой родовой надел в арендное содержание за арендную ежегодную плату, сам же, представляясь будто бы семеро семейным, покупал землю имени Бродно 55 десятиин, когда в его семействе не более двух мужского пола рабочих, а потому на основании изложенного нами имеем честь просить всепокорнейше Ваше Превосходительство не оставить настоящего нашего заявления беспоследственным о разрешении нам совершения купчую на покупку земли имени Бродно Слонимского уезда, купленную разнодеревенцами, на коих купчая и по сие время не совершена.

Декабря И дня 1905 года.

Иван Ворона, Семен Клубович, Иван Клубович, Михаил Клубович, Осип Ворона, Дмитрий Голенко, Александр Клубович, Яков Голенко, Константин Якубеня, Павел Якубович, Павел Дмитриев Голенко, Василий Ворона, Михаил Ламека, Иван Савка, Иван Голенко, Александр Голенко, Михаил Голенко.

Неграмотные Яков Совка, Федор Плюта, Яков Плюта, Адам Ленец, Петр Воробей, Федора Ломеко, Алексей Булак, Яков Булак и Василий Голенко, а за неграмотных по их личной просьбе и за себя росписался Дмитрий Голенко.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 1. Спр. 39. Л. 2 — 3.

Падрыхтавала К.П. Батракова.

**ПРАШЭННЕ СЯЛЯН ВЁСКІ КАПУСТЫ ДА ўЛАДАЛЬНІЦЫ МАЁНТКА МІХАЛОВА
КУТНОЎСКАЙ АБ КУПЛІ ЗЯМЛІ**

12 мая 1907 г.

Крестьяне дер. Капусты просят содействия Комиссии в покупке принадлежащей Вам земли, расположенной чересполосно с их землей.

5-го декабря 1906 года, 31-го января 1907 г. и 8 марта сего года, Комиссия просила Вас сообщить не можете-ли Вы продать просимую крестьянами землю, но ответа до сего времени не получено.

Землеустроительная Комиссия имеет честь четвертый раз просить Вас, Милостивая Го- су дариня, в возможно непродолжительном времени сообщить согласны ли Вы продать просимую крестьянами землю или нет и, если согласны, то за какую цену.

(без подписи)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 1. Спр. 60. Л. 3, 3 аде.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

**ПРАШЭННЕ СЛОНІМСКАЙ ПАВЯТОВАЙ ЗЕМЛЕўПАРАДКАВАЛЬНАЙ КАМІСП ў
ГРОДЗЕНСКАЕ АДДЗЯЛЕННЕ СЕЛЯНСКАГА ПАЗЯМЕЛЬНАГА БАНКА АБ КУПЛІ ЗЯМЛІ
СЯЛЯНАМІ ВЁСКІ РУДАўКА КУЛАКОМ І МАРХЛЕВІЧАМ**

4 ліпеня 1907 г.

Уполномоченные от крестьян д. Рудавки Мижевической вол. Фома Исидоров Кулак и Филипп Игнатьев Мархлевич, явившись сего числа в Комиссию, заявили, что они и их доверители желают купить землю из им. Бишевичи и Михалин.

Имея в виду, что означенные имения предложены к покупке Крестьянскому поземельному банку, землеустроительная комиссия имеет честь просить Отделение Банка в возможно непродолжительном времени сообщить, в каком положении находится дело о покупке этих имений.

Непременный член (без подписи)

Секретарь (без подписи)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 2. Спр. 194. Л. 2.

**РЭЗАЛЮЦЫЯ СЛОНІМСКАЙ ПАВЯТОВАЙ ЗЕМЛЕўПАРАДКАВАЛЬНАЙ КАМІСП АБ
АДМОВЕ ў КУПЛІ ЗЯМЛІ СЯЛЯНАМ ВЁСКІ РУДАўКА**

10 ліпеня 1907 г.

Имея в виду, что землевладелец Михаловский земли из имений Бишевичи и Михалин не продает, Комиссия постановила: ходатайство уполномоченных от крестьян дер. Рудавки о содействии им в покупке земли из им. Бикевичи и Михалин оставить без последствий, о чем объявить им установленным порядком с правом жалобы.

Председатель (подпись неразборчива)

Члены: И.Зардеин, И.Малашеня, И.Петлицкий, А.Нестерович

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 2. Спр. 194. Л. 5.

**ПРАШЭННЕ ў СЛОШІМСКУЮ ЗЕМЛЕўПАРАДКАВАЛЬНУЮ КАМІ С ПО АБ ВЫДЗЯЛЕННІ
ЗЯМЛІ ДЛЯ ВАРОНІЦКАЙ АДНАКЛАСНАЙ ЦАРКОўНА- ПРЫХОДСКАЙ ШКОЛЫ**

25 лістапада 1908 г.

Слонимское уездное отделение покорнейше просит оную комиссию выделить 3 десятины земли из Сборной Доброборской дачи урочища Елины, квартала 32, участка 10, Слонимского лесничества, в надел для Вороничской адноклассной церковно-приходской школы на предмет устройства при этой школе учебных и показательных огородов, садов, полей и проч, для распространения в народе сельскохозяйственных знаний.

Председатель отделения свящ. Травин.

Член —делопроизводитель (подпись неразборчива)

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 3. Спр. 338. Л. 1.

Падрыхтавала К.П.Батракова.

**ПРАШЭННЕ ЖЫХАРА ВЁСКІ ЗАБУЛЬЕ КАНДРАТА АСТАПЧЫКА
Ў СЛОНІМСКУЮ ПАВЯТОВУЮ ЗЕМЛЕЎПАРАДКАВАЛЬНУЮ КАМІСІЮ АБ
ВЫДЗЯЛЕННІ БЯЗВЫПЛАТНАГА БІЛЕТА Ў СІБІР І ДАВЕДКА МАР'ЯНСКАГА
ВАЛАСНОГА ПРАЎЛЕННЯ**

23 сакавіка 1909 г.

Прошение

Я владее в дер. Забулье всего 1 /8 ч. участка земли, т.е. имею всего 11/2 десятины. Семейство мое состоит из 5 душ, не считая меня и жены моей. Я совершенно не имею никаких средств к существованию, так что мне приходится с семейством очень часто голодать.

Это заставляет меня искать какие-либо средства к жизни в Сибири, куда я намерен отправиться.

Но за неимением никаких средств на поездку в Сибирь, с чем имею честь просить оную Комиссию выдать мне удостоверение на бесплатный проезд, или на проезд по удешевленному тарифу. При сем представляю копию посемейного списка и удостоверение.

За неграмотного Кондратия Остапчика по его личной просьбе расписался (подпись неразборчива)

Заявляю, что я хочу с семейством поселиться в Томской губернии.

...

На запрос Комиссии в какую губернию Сибири желает переселиться Остапчик — Марьинское волостное правление 29 апреля за № 689 донесло, что Кондратий Остапчик уже выехал в Сибирь ходяком...

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 3. Спр. 499. Л. 8.

Падрыхтавала Т.М.Юрчанка.

**ПРАШЭННЕ СЯЛЯН ВЁСКІ ВЕЦЯВІЧЫ Ў СЛОНІМСКУЮ ПАВЯТОВУЮ
ЗЕМЛЕЎПАРАДКАВАЛЬНУЮ КАМІСІЮ АБ ЗАМАЦАВАННІ ЗА ІМІ ЗЯМЕЛЬНЫХ НАДЗЕЛАЎ
30 кастрычніка 1911 г.**

Согласно составленного нами приговора от 17-го сего октября и с.г. относительно раздробления наших земель в отруба, по предложению нашего земского начальника 3-го участка Слонимского уезда, честь имеем заявить, что если согласно сего нашего прошения Слонимская землеустроительная комиссия не удлинит и не размерит наших усадеб и не отпустит нам для пастбищ неудобной казенной земли в урочищах: Скрыголово и Белый лес, то мы от составленного нами приговора 17-го сего октября отказываемся. Просители: Мирон Орочко, Николай Житкевич, Евфимия Орочко, Анна Кулак, Варвара Орочко, Карп Орочко, а за них неграмотных по лично их просьбе, а равно и за себя распишемся Лука Орочко, Осип Орочко, Андрей Житкевич, Павел Орочко, Семен Орочко, Фома Житкевич, Василий Олех-нович, Степан Бышко, Петр Орочко, Петр Игнатьев Орочко.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 4. Спр. 421. Л. 18.

**ПРАШЭННЕ СВЯШЧЭННІКА СЯЛЯВІЦКАЙ ЦАРЕВЫ ПЯТРА АГШКАГА Ў СЛОНІМСКУЮ
ЗЕМЛЕЎПАРАДКАВАЛЬНУЮ КАМІСІЮ АБ ВЫДЗЯЛЕННІ ЗЯМЛІ СЯЛЯВІЦКАЙ ЦАРКОЎНА-
ПРЫХОДСКАЙ ШКОЛЕ**

16 красавіка 1912 г.

Отношение от 4 ноября 1909 г. за № 16035 Управление земледелия Гродненской губернии уведомило меня, что им сделано распоряжение о передаче Селявичской школе участка земли в 3 десятины из урочища «Белый лес», на последнем распорядительном заседании землеустроительной комиссии вы тоже изволили обещать Председателю Слонимского отделения Училищного Совета, что эта земля останется за школой, между тем узнаю здесь на месте, что судьба этого участка не решена окончательно. Было бы весьма прискорбно узнать, что в данном случае интересы школы принесены в жертву интересам одного из хуторян и школе дана в замен совершенно неподходящая для нее земля, вопреки прежним обещаниям. В виду изложенного осмеливаюсь покорнейше просить Ваше Высококордие сделать распоряжение об исключении этого участка из состава земель, отводимых под хутора крестьян д. Вяцевичи, и о передаче его школе.

Не откажыце почтываць мяня адветом чрез подателя сего и приостановить землемерные работы, клоняющиеся к ущербу интересов школы.

Заведывающий Селявической церковной школой священник Петр Огицкий *Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 4. Спр. 483. Л. 19, 19 аде, 20.*

ПАСТАНОВА СЯЛЯНСКАГА СХОДУ ВЁСКИ ВЕЦЯВІЧЫ ПА ЗЯМЕЛЬНЫХ ПЫТАННЯХ

11 жніўня 1912 г.

1912 года августа 11 дня мы, нижеподписавшиеся крестьяне Гродненской губернии Слонимского уезда Мижевической волости деревни Вяцевич, входящее в состав Вяцевич-ского сельского общества, собравшись сего числа на селенный сход в присутствии сельского старосты нашего общества Луки Орочко в числе 22 домохозяев из числа 28 членов нашего общества, имеющих право голоса на сходе, обсудив по предложению Непременного члена Слонимской землеустроительной комиссии вопросы о нарезке жеребьевочных хуторов и о приступе к пользованию в новых границах

1) Признать, что запроектованные для жеребьевки участки между собой равноценны и все пригодны для ведения хозяйства, участки эти и границы их нам в натуре известны.

2) К пользованию в новых границах приступить на свободных землях немедленно после производства жеребьевки, а на занятых посевами не позже 8 сентября сего 1912 года.

3) Собственникам леса произрастающего на развертываемой надельной земле предоставляется право вырубить таковой не позже 15 апреля 1913 года. Если будет продан казенный лес в ур. «Белый лес», таковой должен быть отведен к тому же сроку. Если к указанному сроку лес свезен не будет, то поступает в пользу собственника земли. Можжевельные кусты поступают в пользу собственника земли.

4) Все вновь проводимые дороги сделать за счет общества (проселочные и между хуторов) до 15 ноября 1912 года.

5) В случае нарушения настоящего приговора полностью или в части, виновная сторона уплачивает неустойку в размере 25 (двадцать пять) рублей. Согласно с приговором неграмотные Герасим Орочко, Карп Орочко, Константин Орочко, Варвара Орочко, Николай Житкевич, а за неграмотных по личной просьбе и за себя расписался Фома Житкевич, Никита Орочко, Владимир Боковец, Матвей Орочко, Исидор Житкевич, Игнатий Орочко, Яким Орочко, Осип Орочко, Алексей Орочко, Петр Орочко, Василий Олехнович, Конон Кулак, Яков Орочко, Павел Орочко, Иван Орочко, за неграмотную Ефимию Орочко по личной просьбе расписался за себя Лука Орочко.

Вяцевичский сельский староста (подпись) Лука Орочко

С подлинным верно:

Непременный Член

Секретарь

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 87. Воп. 4. Спр. 421. Л. 1.

Падрыхтавала К. П. Батракова.

Слоні́мскія гімназіі

Існавалі ў 1906—1918 г. Падпарадкаў-валіся Віленскай навучальнай акрузе. **Жа-ночая гімназія**, заснавана 24.9.1910 г. Мела падрыхтоўчы і 7 асноўных класаў. У 6-м і 7-м класах былі паралельныя аддзяленні. Утрымлівалася за кошт платы за навучан-не (80 руб. штогод з вучаніцы) і фінанса-вай дапамогі з казны. У 1911 г. вучыліся 338 дзяўчынак, у 1915 г. — 260. Гімназіяй кіраваў дырэктар, працавалі галоўная на-глядчыца і 9 класных наглядчыц, 4 закона-вучыцелі, ІІ выкладчыкаў, урач і дантыст. Сярод выкладчыкаў выхаванцы універсі-тэтаў Масквы, Пецярбурга, Кіева, Міргарад-скай прамыслова-мастацкай школы, Бела-стоцкага Мікалаеўскага інстытута, гімназіі

Гродна, Гомеля і інш. Выкладаліся: Закон Божы, руская, нямецкая і французская мовы, гісторыя, прыродазнаўства, матэматы-ка, фізіка, маляванне, гігіена, геаграфія, ру-кадзелле, спевы і танцы. У час 1-й сусвет-най вайны (восень 1915) пераведзена ў г. Калуга. Спыніла дзейнасць у 1918 г. **Жа-ночая прыватная яўрэйская прагімназія Х.Я.Орман-Юдкоўскай** пераўтворана 3.11.1906 г. з прыватнага вучылішча (дзей-

нічала з 1898). Мела падрыхтоўчы і 4 асноўныя класы. Утрымлівалася за кошт платы за навучанне (30 — 50 руб. штогод з вучаніцы) і дапамогі ў 200 руб. з сум мясцовага карабейнага яўрэйскага збору. У 1911 г. вучыліся 130 дзяўчынак, у 1915 г. — 121. Працавалі 13 чалавек. Сярод іх выхаванцы Кіеўскага політэхнічнага інстытута,

Валяр'ян Багамолаў

Віленскага яўрэйскага настаўніцкага інсты-

Валяр'ян Багамолаў

Сярод ураджэнцаў Слонішчыны, прымаўшых актыўны ўдзел у рэвалюцыйным руху канца XIX — пачатку XX ст., асобнае месца займае Валяр'ян Іванавіч Багамолаў (сапраўднае Мікалай Мікалаевіч Карлаў), вядомы сярод рэвалюцыянераў пад партыйным! мянушкамі Маэстра, Віктар, Чорт. Аб'ездзіўшы ў юнацтве палову зямнога шару, ён стаў у гады 1-й рускай рэвалюцыі адным з самых вядомых кіраўнікоў ваеннай арганізацыі балыпавікоў, яго шукала паліцыя ўсёй Расіі, замежная агентура, аб яго няўлоўнасці хадзілі легенды.

Валяр'ян Багамолаў нарадзіўся ў Сло-німе 27 лістапада 1881 г. у сям'і чыгуначніка. Банька Багамолава ў канцы свайго жыцця пераехаў у Астрахань, дзе працаваў валасным пісарам. Валяр'ян паступае ў Астраханскае рэальнае вучылішча, 12-гадовы хлопчык вучыцца і адначасова зарабляе сабе на хлеб. Амаль галадаючы, ён траціць частку свайго невялікага заробку на набыццё кніг, шмат чытае. Становіцца ўдзельнікам марксісцкага гуртка. Восенню 1900 г. ён едзе ў Кіеў і паступае на агранічнае аддзяленне політэхнічнага інстытута. Праз год, у час студэнцкай дэманстрацыі, паліцыя арыштоўвае яго як аднаго з арганізатараў масавых выступленняў студэнтаў. Па дарозе ў турму малады рэвалюцыянер уцякае, зноў вяртаецца ў Астрахань, дзе аказвае дапамогу мясцовым сацыял-дэмакратам у выпуску пракламацый. У тэты ж час ён прымае рашэнне правесці свае сілы і волю, пазнаць жыццё чорнарабочага. І вось Валяр'ян Багамолаў у Сібіры, працуе спачатку землякопам, потым памочнікам машыніста паравоза, начным вартаўніком на станцыі Енісей. У 1902 г. за спробу наладзіць сувязі з палітычнымі зняволенымі, якія перасылаліся ў Аляксандраўскі цэнтрал, яго звальняюць з чыгункі і высялаюць за межы Енісейскай

тута, гімназій Гродна, Дзвінска, Магілёва, Ваўкавыска і Віцебска. Выкладаліся: закон яўрэйскай веры, гісторыя, руская, нямецкая і французская мовы, прыродазнаўства, геаграфія, рукадзелле, арыфметыка, чыстапісанне. Спыніла дзейнасць у 1915 г.

А.Ф.Самусь.

губерні. Гэта звальненне кладзе пачатак доўгаму вандраванню Багамолава. Ён едзе ў Забайкалле, Маньчжурію, Кітай, В'етнам, плавае матросам на амерыканскім кітабойным судне, жыве ў ЗША — Сан-Францыска, Філадэльфія, дзе сумяшчае працу з вучобай у політэхнічнай школе. Але яго нястрымна цягне на радзіму. Напярэдадні руска-японскай вайны Багамолаў вяртаецца ў Расію і працуе ў Астраханскай арганізацыі РСДРП у якасці прафесіянала па друкаванні партыйнай літаратуры. Потым едзе ў Самару, становіцца распаўсюджвальнікам замежнай літаратуры ва ўсходнім бюро ЦК РСДРП, ездзіць у гарады Сараў, Пензу, Тамбоў, Барысалебск. У лютым 1905 г. Валяр'яна Іванавіча пераводзяць у Кіеў на працу ў паўднёвае бюро ЦК. Яму даводзіцца часта бываць у Адэсе, Нікалаеве, Сімферопалі, Севастопалі, Новарасійску, Палтаве, Курску і інш. гарадах.

У жніўні 1905 г. Багамолаў накіроўваецца ў Маскву для заагавання друкарняй ЦК, абсталяванай пад выглядам «каўказскага магазіна». Тут друкаваўся орган ЦК «Рабочий». У першым нумары газеты былі такія словы: «Старая Расія памірае, нараджаецца новая Расія. Старая Расія — гэта змрок, гэта прыгнёт, гэта цішыня магілы. Новая Расія — гэта свет, свабода, пераможная барацьба за лепшую будучыню народа».

У кастрычніку 1905 г. чарнасоценцы забілі кіраўніка маскоўскай трупы Ваенна-тэхнічнага бюро пры ЦК РСДРП П.А.Гражана. На яго месца з рэдакцыі! «Рабочего» прыйшоў Валяр'ян Багамолаў. Акрамя таго, ён стаў кіраўніком майстэрні выбуховых рэчываў. У дні Снежанскага ўзброенага паўстання ў Маскве яму разам з таварышам! па майстэрні! прыйшлося шмат папрацаваць. Акрамя працы па вырабе бомбаў уваходзіў у адну з «каўказскіх

Слонімшчына напярэдадні і ў час 1-й сусветнай вайны

дружын», штаб якой размяшчаўся на квартэры А.М.Горкага. Ён асабіста выпрабуй- ваў дзеянне сваіх бомбаў з барыкад рабочих раёнаў Масквы.

У пачатку 1906 г. паліцыя высачыла Багамолава. Ён вымушаны быў перабрацца ў Пецяярбург, адкуль накіроўваецца ў Гельсінгфорс для тэхнічнай падрыхтоўкі Стакгольмскага з'езда партыі. Апошнім прозвішчам у пашпарце, па якім Валяр'ян Іванавіч жыў у Гельсінгфорсе, было Багамолаў.

Пасля Стакгольмскага з'езда В.І.Багамолаў назначаецца прадстаўніком агульнапартыйнага ЦК у Фінляндыі. Адна- сова ён актыўна працуе ў сацыял-дэма- кратычнай ваеннай арганізацыі, майструе па прапанове ваенна-тэхнічнага бюро палкой, на якім выпрабуйвае створаныя ім узоры бомбаў і выбуховых рэчываў. В.І.Багамолаў быў адным з кіраўнікоў Сваеборгскага ўзброенага паўстання ма- ракоў у 1906 г. Ён ездзіў у Пецяярбург, каб арганізаваць дапамогу паўстаўшым, а пасля падаўлення паўстання наладзіў ад- праўку выратаваных маракоў у Англію, Швецыю і іншыя краіны. У тым жа 1906 г. В.І.Багамолаў бярэцца за скліканне аб'яд- нанай нарады баявых і тэхнічных аргани- зацый партыі. Меншавікі, якія часова за- хапілі большасць у ЦК, пазбавілі Валяр'я- на Іванавіча ўсіх паўнамоцтваў. Багамолаў застаецца на пасту ў якасці ўпаўнаважа- нага большавіцкага цэнтра. У наступным годзе ён працуе ў Кіеве, затым у Львове,

літаратурай. Пазней, калі баявыя групы спынілі сваю дзейнасць, В.І.Багамолаў не прымае ўжо такога актыўнага ўдзелу ў партыйнай рабоце. Аднак у 1909 г. яго арыштоўваюць і кідаюць у Бутырскую турму, дзе Валяр'ян Іванавіч прасядзеў 2 гады. Вываліўшыся з турмы, Багамолаў цалкам аддаецца вынаходніцкай рабоце. Самае парадаксальнае, што, аддаўшы ўсе маладыя гады партыйнай рабоце, Валяр'ян Багамолаў афіцыйна ніколі не з'яў- ляўся членам РСДРП. Тым не менш гэ- таму чалавеку давяралі выконваць самыя адказныя партыйныя даручэнні. У 1918 г. Багамолава назначаюць на пасаду інжы- нера па надзвычайных даручэннях 1 ка- мандзіруюць у Ніжні Ноўгарад для раз- грузкі рачнога вуз ла. Затым ён старшыня Волжскай абласной камісіі па змешаных перавозках, старшыня спачатку Ніжага- родскай, а потым Волжскай абласной ка- легіі па эвакуацыі. 3 восні 1918 г. Валяр'ян Іванавіч — начальнік аддзела эвакуа- цыі прамысловасці Усерасійскай эвакуа- цыйнай камісіі, а пасля яе ліквідацыі — намеснік старшыні матэрыяльнага аддзела ВСНГ. У 1920-1924 гг. ён працуе ў Гідраторфе, затым па даручэнні У.І.Леніна кіруе аддзелам Дзяржкіно. У 1926 г. В.І.Багамолаў вяртаецца да любімай справы: ён становіцца асістэнтам вынаходні- ка. Памёр Валяр'ян Багамолаў 27.1.1935.

І. Р. Шпыркова.

час 1-й сусветнай вайны

Слонімшчына напярэдадні і ў

Пачатак XX стагоддзя ў гісторыі Слоні- ма адзначаны размахам будаўнічых работ. У 1901 г. у горадзе ўжо меліся 872 мурава- ныя дамы, у т.л. 413 жылых (з агульнай колькасці 1607). Акрамя шматлікіх прыват- ных камяніц, на тэрыторыі колішняга прад- месця Скробава ў 1901 — 1903 гг. з'явіўся вялікі комплекс шматпавярховых вайско- вых казармаў. Закладваліся прамысловыя прадпрыемствы і майстэрні. Большасць з 35 гарадскіх вуліц была забрукавана, цэнтраль- ныя нават асвятляліся газавымі ліхтарамі. Колькасць насельніцтва Слоніма расла і дасягнула ўжо 20 906 жыхароў.

Значная канцэнтрацыя рабочых на прадпрыемствах Слоніма, цяжкія ўмовы жыцця і працы вымушалі іх аб'ядноўваць- арганізуючы пераправу цераз мяжу рэва- люцыянераў, транспарту з нелегальнай

ца ў барацьбе за паляпшэнне свайго ста- новішча. Дзейнічалі тайныя рабочыя гурткі. Яны імкнуліся забастоўкамі і стачкам! прымусіць гаспадароў фабрык і май- стэрняў ісці на ўступкі: паляпшаць умовы працы, павялічваць заробкі.

У 1903—1904 гг. у горадзе ўзнікла не- вялікая групка арганізацыі РСДРП, якая ўваходзіла ў Паўночна-Заходні камітэт РСДРП. Намаганнем яе членаў у 1904 г. была створана прымітыўная падпольная друкарня, што месцілася ў сутарэннях дома на вуліцы Маскоўскай (цяпер Чырвона- армейская). Тут выпускаліся лістоўкі, якія распаўсюджваліся сярод рабочых і сялян Слонімшчыны, а таксама сярод салдат сло- німскага гарнізона.

Ад часоў першабытных — 1917

19 ліпеня (1 жніўня па новым стылі) 1914 г. Германія аб'явіла вайну Расіі. 20 ліпеня Слоні́мскі паве́т быў аб'яўлены на ваенным становішчы. У горадзе і вёсках ка- тэгарычна забараняліся ўсялякія сходзі, выступленні, няўрадавыя мерапрыемствы. Паліцыя атрымала права падаўляць любыя хваляванні і беспарадкі.

Падзеі на франтах складваліся не на карысць Расіі, і ў хуткім часе Слоні́м стаў прыфрантавым горадам. Прамысловыя прадпрыемствы закрываліся, многія вывозіліся разам з рабочымі ў глыб краіны. Тысячы бежанцаў бясконцым патокам, хто на фурманках, хто і пяшком, пацягнуліся на ўсход, дзе іх ніхто не чакаў. Бралася з сабой толькі самае неабходнае, астатняе або перадавалася тым, хто заставаўся, або адыходзіла ў казну для папаўнення армейскіх харчовых і фуражных запасаў. Горад і вёскі хутка пусцелі. Некаторыя населеныя пункты высыляліся прымусам, а большасць лю- дзей,

паддаўшыся агітацыі, забівалі вокны і дзверы сваіх хат, кідалі ўсё і з дзецьмі і старымі без ніякіх гарантый уцякалі ад вайны, нават не здагадваючыся, што іх чакала на чужой зямлі пад адкрытым небам.

26 жніўня 1915 г. фронт дакаціўся да Слоні́ма. У горадзе на Шчары разгарэлася жорсткая бітва, якая працягвалася 4 дні. Горад гарэў і руйнаваўся. Шчара ўсе гэтыя змрочныя ад дыму дні трымала варожыя арміі, але не змагла быць перашкодай для снарадаў, куль і смерці. У час бітвы асаблі- ва пацярпелі Замосце (правабярэжная част- ка Слоні́ма) і цэнтр. Тут амаль не засталася цэлых будынкаў. Нешматлікае цывільнае на- сельніцтва пакінула гэтыя кварталы і рата- валася ў скляпах і ямах, многія загінулі.

Немцы занялі горад 3 верасня. Насту- піла акупацыя, якая доўжылася амаль 40 месяцаў і суправаджалася рэквізіцыямі, ма-

Цэнтральная плошча Слоні́ма
напярэдадні 1-й сусветнай
вайны.

Разбуранае Замосце. 1915 г.

Слонімшчына напярэдадні і ў час 1-й сусветнай вайны

Акупацыйны пашпарт жыхаркі Слонімскага павета Д.Крыміноўскай. 1916 г.

білізацыямі ў рабочыя батальёны па будаўніцтве ўмацаванняў, вывазамі моладзі на работы ў Германію і гвалтоўнымі расправам! ваенных улад. Гандаль прадуктамі харчавання быў забаронены, усё выяўленае

канфіскавалася. Гараджане мусілі галадаць, многія пачалі апрацоўваць зямлю, вырошчваць сельскагаспадарчую прадукцыю, трымаць жывёлу. Некаторыя выязджалі ў апусцелыя суседнія вёскі. Слонім, дзе засталася каля 9 тысяч жыхароў, нагадаў вялікую напярэдадні вёску, якая вярталася да прымітыўнай сельскай гаспадаркі і саматужных промыслаў. Цывільныя ўлады, фактычна, адсутнічалі, гаспадарыла ваенная камендатура.

Падобнае становішча было і на тэрыторыі ўсяго павета. Праўда, аддаленыя глухія вёскі жылі крыху вальней, туды радзей рабіліся акупацыйныя наезды. Зямля ж апрацоўвалася выбарчна. Вялікія абшары пуставалі, зарасталі кустамі. Немцы паспешна высакавалі лясы і вывозілі ў Нямеччыну, выкарыстоўваючы мясцовую рабочую і цяглавую сілу. Вывозілі ўсё, што ўяўляла хоць нейкую каштоўнасць.

В. Р. Супрун.

1917

1941

НА КРУТЫМ ПАВАРОЦЕ ПСТОРЫН

У гады грамадзянскай вайны і ваеннай інтэрвенцыі

У лютым 1917 г. у Расіі адбылася буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя. Тэта падзея актывізавала палітычную дзейнасць дробнабуржуазных арганізацый, што існавалі тады ў Слоніме, узмацніла барацьбу за іх уплыў на працоўных. Прадстаўнікі партый лічылі, што пазбавіцца ад жахаў вайны магчыма толькі шляхам пераможнага наступлення рэвалюцыйнай расійскай арміі, якое прымусіць немцаў заключыць дэмакратычны мір без анексій і кантрыбуцый. Мясцовыя ж балшавікі, якія да гэтага часу яшчэ не мелі самастойнай арганізацыі з адзіным кіраўніцтвам, адстойвалі

непазбежнасці сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі, якая адна толькі можа пакончыць з вайной. Яны ўзмацнілі агітацыю не толькі сярод мясцовага насельніцтва, але і сярод нямецкіх салдат, вышкам чаго стала з'яўленне ў горадзе ў лістападзе 1918 г. Савета салдацкіх дэпутатаў нямецкай арміі. У тэты ж час дэлегацыя ад дробнабуржуазных партый атрымала дазвол Савета салдацкіх дэпутатаў нямецкай арміі на стварэнне гарадскога Савета, у якім прадстаўнікі гэтых партый занялі

Мітынг у Слоніме, прысвечаны вызваленню ад нямецкіх акупантаў. 14.1.1919 г.

Удзельнікі 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў

Я.З.Куніца

К.Г.Гараст.

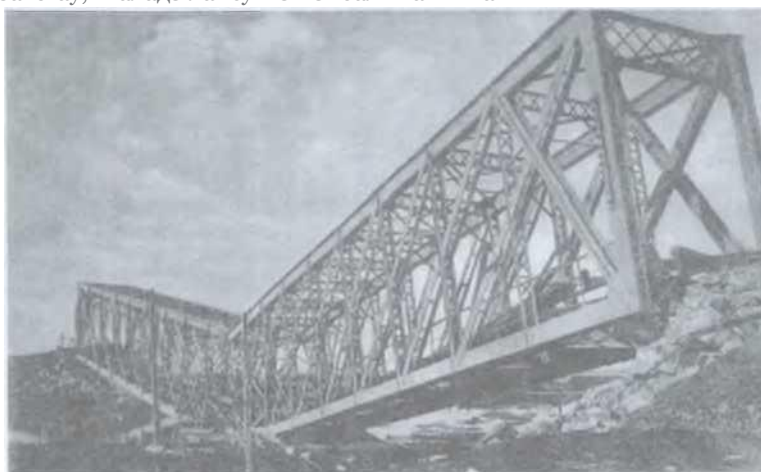

кіруючую ролю. Слоні́мскія балышавікі змаглі стварыць у гарадскім Савеце сваю групу. 6 снежня на сходзе гэтай трупы і тых дэпутатаў, што спачувалі балышавікам, быў выбраны Слоні́мскі гарадскі камітэт кам- партыі Беларусь Сакратаром яго абралі Я.З.Куніцу. Гарадскі камітэт балышавікоў стварыў ініцыятыўную трупу, якая заняла- ся падрыхтоўкай склікання павятовага з'езда Саветаў, наладзіла сувязі з балыша- вікамі

Мінска і партыйнымі арганізацыямі ў Дзятлаве і Ружанах. У ініцыятыўную групу ўвайшлі Якаў Куніца, Антон Саўчанка, Куніца-Альбярцінскі, Лаўрэнцій Емяльян- чык, Канстанцін Гараст, Залман Куніца.

З дазволу нямецкіх акупацыйных улад 9.12.1918 г. быў скліканы І павятовы з'езд Саветаў рабочых і сялянскіх дэпутатаў. На з'ездзе прысутнічала 36 дэлегатаў: 27 ад сельскай мясцовасці, 4 ад гарадскога Савета рабочых і сялянскіх дэпутатаў і 5 ад ініцы- ятыўнай трупы па скліканні з'езда. Афі- цыйна з'езд склікаўся для разгляду гаспа- дарчых пытанняў, а фактычна дэлегаты вырашалі пытанні аб арганізацыі ўлады на месцах, аб падзеле і выкарыстанні паме- шчыцкіх зямель, аб набыцці зброі і забес- пачэнні ёй рэвалюцыйнай часткі насель- ніцтва. З'езд абраў павятовы выканком Савета рабочых і сялянскіх дэпутатаў з 9 чалавек, з якіх 6 былі балышавікамі.

13.1.1919 г. выканком і камітэт балышаві- коў стварылі Ваенна-рэвалюцыйны камі- тэт і 2 узброеныя атрады для аховы най- больш значных аб'ектаў у горадзе на пе- рыяд адступлення нямецкіх часцей. У ноч з 13 на 14.1.1919г. нямецкія войскі пачалі пакідаць Слонім. На перагаворах перад гэтым немцы абяцалі нічога не разбураць, але напярэдадні адпраўкі апошняга эталона спалілі чыгуначнае дэпо і ўзарвалі адзін мост. Другі мост прыйшлося абара- няць са зброяй у руках. 14 студзеня ў го- рад увайшлі першыя падраздзяленні Гро- дзенскага чырвонаармейскага палка 17-й стралковай дывізіі. Да выбарання Саветаў

Чыгуначны мост у Слоніме, разбуравы ў грамадзянскую вайну.

уся ўлада ў горадзе знаходзілася ў руках Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта, які правёў нацыяналізацыю прамысловасці, буйнога гандлю, зямлі, замяніў увесь апарат старой улады.

У сярэдзіне лютага 1919 г. адкрыўся II павятовы з'езд Саветаў рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў. У яго рабо-це ўдзельнічала 150 дэлегатаў, 20 з якіх прадстаўлялі меншавікоў, астатнія былі большавікамі. З'езд абмеркаваў шэраг арганізацыйных і гаспадарчых пытанняў і выбраў новы выканком Слонімскага павятовага Савета рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў. Новы выканком шмат увагі удзяляў задачам абароны горада, бо часці Чырвонай арміі, якія вызвалілі горад і павет, амаль адразу сутыкнуліся з наступаўшымі польскімі войскамі. У 2-й палове лютага 1919 г. палякі неаднаразова спрабавалі захапіць Слонім. У ноч з 1 на 2.3.1919 г. польскія войскі акружылі і захапілі горад. У 1920 г. у выніку паспяховага наступлення Чырвонай арміі інтэрвенты былі выгнаны з Беларусі. 20.7.1920 г. польскія часці пакінулі Слонім. Улада ў горадзе перайшла да павятовага Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта, старшынёй якога стаў ураджэнец в. Вендзавец Слонімскага павета І.М.Ткачэвіч. У валасцях дзей-

І.Волах, старшыня Слонімскага ваенна-рэвалюцыйнага камітэта. 1918 г.

Д.Штэйн, старшыня Слонімскай павятовай Надзвычайнай камісіі. 1920 г.

нічалі валасныя рэўкомы. Перад адступленнем палякі разбурылі чыгуначныя маеты і вакзал, шмат жылых будынкаў. Спусташаны былі вёскі, насельніцтва пакутавала ад голаду і хвароб. Усе гэтыя праблемы вымушаны быў вырашаць рэўком.

27.9.1920 г. часці Чырвонай арміі зноў пакінулі горад, які разам з іншымі тэрыторыямі Заходняй Беларусі паводле Рыжскага мірнага дагавора 1921 г. адышоў да Польшчы.

І. Р. Шпыркова.

Удзельнікі 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў, Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый

БЛАЖНЕЎСКІ Іосіф Феліксавіч, н у 1889 у в. Астраўшчына Велікашылавіцка-га сельсавета. У час рэвалюцыі 1917 старты трумны машыніст лінкора «Імператар

Валасныя старасты Слонімскага павета.

Павел I», на лінкоры ўдзельнічаў у Лядовым паходзе з Гельсінгфорса ў Кранштат, абараняў Петраград ад войскаў генерала Юдзеніча ў 1919.

БОГДАН Рыгор Сямёнавіч, н.у 1889 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1914. Служыў старшым гальванёрам лінкора «Слава». За храбрасць у бітве супраць нямецкай эскадры ў жніўні 1915 узнагароджаны Георгіеўскім медалём 4-й ступені. У Маанзундскай бітве 3 — 4.10.1917 зноў праславіўся, калі пасля моцных пашкоджанняў маракі самі затапілі лінкор, закрывшы для ворага Маанзундскі канал. 25.10.1917 разам з камандай загінуўшага лінкора «Слава» Р.С.Богдан удзельнічаў у штурме Зімяга палаца ў Петраградзе.

БЯЛЯЎСКІ Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1894 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1914, удзельнік 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў, рэвалюцыі 1917. Закончыў у Кранштаце клас электрыкаў вучэбна-міннага атрада. Служыў электрыкам караблёў Балтыйскага флоту. У чэрвені — кастрычніку 1919 лічыўся ў эксплуатацыйным атрадзе маракоў на фронце супраць войскаў генерала Юдзеніча пры абароне Петраграда.

ВАЖЭЙКА Кліменцій Іванавіч, н. у 1892 у в. Вераб'евічы. У час рэвалюцыі матрос лінкора «Андрэй Першазваны», да прызыву працаваў прыказчыкам. Удзельнік Лядовага паходу з Гельсінгфорса ў Кранштат 5—10.4.1918, ліквідацыі мячужу ў форце Чырвоная Горка 13.6.1919, адбіцця атакі англійскіх тарпедных катэраў у Кранштаце 18.8.1919, калі лінкор быў пашкоджаны ўзрывам.

ВАЧЫНСКІ Пётр Іларыёнавіч, н. у 1895 у Слоні́мскім павеце. У перыяд рэвалюцыі старшым матрос, радыётэлеграфіст вучэбна-міннага атрада ў Кранштаце. У складзе экспедыцыйнага атрада маракоў удзельнічаў у абароне Кранштата, Петраграда ў 1919. Лічыцца прапаўшым без вестак у час Кранштацкага паўстання ў сакавіку 1921.

ВЫШКЕВІЧ Пётр Іванавіч, н. у 1898 у в. Варонічы. У перыяд рэвалюцыі ў складзе 2-га Свеаборгскага артылерыйскага палка, качагар 7-й роты лінкора «Рэс-публіка», удзельнічаў у паходзе з Гельсінгфорса ў Кранштат 5—10.4.1918, абароне Петраграда ў 1919.

ГАБІНСКІ Іван Фаміч, н. у 26.9.1892 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1913. Студэнт Петраградскага політэхнічнага інстытута. З 13.5.1917 працаваў у майстэрнях паўночна-заходняй чыгункі

(Петраград); з 5.9.1919 начальнік службы цягі Котлінскага ўчастка чыгункі. Удзельнік ліквідацыі мячужу ў форце Чырвоная Горка (чэрвень 1919) і абароны Кранштата і Петраграда ад войскаў Юдзеніча.

ДУБОВІК Уладзімір Васільевіч, н. у 1896 у в. Збочна. У час рэвалюцыі матрос 2-й стацыі лінкора «Слава», удзельнічаў у Маанзундскай бітве, штурме Зімяга палаца 25.10.1917.

ЗАБРОДСКІ Іван Даяменцьевіч (Дзімтрыевіч), н. у 1895 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1916. У перыяд рэвалюцыі матрос эсмінца «Канстанцін», удзельнік Лядовага паходу з Гельсінгфорса ў Кранштат у лютым — маі 1918, дастаўляў мінную загароду ў Фінскі заліў 23.6 і 3.10.1919, удзельнічаў у абароне Петраграда і Кранштата з боку мора. Загінуў

21.10.1919 з камандай эсмінца «Канстанцін» у Капорскім заліве ад варожаў міны. Цэлы ўсплыўшых маракоў пахаваў у брацкай магіле ў форце Чырвоная Горка, на магіле пастаўлены абеліск без пэралічэння імён загінуўшых.

КРАЎЧУК Іван Карпавіч, н. у Слоні́мскім павеце. У 1919 чырвонаармеец 8-й роты 6-га Гродзенскага стралковага палка, ваяваў супраць пятлюраўцаў на Палесі, палякаў каля Ліды і Маладзечна. Прапаў без вестак у час бою 6.7.1919 у Маладзечанскім раёне.

КРЭНЧУК Канстанцін Васільевіч, н. 17.10.1893 у в. Едначы. Прызваны ў армію ў 1914. Служыў старшым матросам міннай загароды «Нарова», удзельнічаў у пераходзе караблёў з Гельсінгфорса ў Кранштат 14.5.1918, расстаноўцы мінных загарод у жніўні — лістападзе 1918, абароне Петраграда ў 1919.

ЛЯВОНЧЫК Максім Мартышавіч, н. у 1895 у в. Талькаўшчына. У час рэвалюцыі камендор лінкора «Слава», удзельнік бітвы супраць германскага флоту ў жніўні 1915, Маанзундскай бітвы 3 — 4.10.1917, штурму Зімяга палаца ў Петраградзе 25.10.1917.

ЛЯШЭЎСКІ Аўксенцій Емяльянавіч, н. у 1895 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1915. У перыяд рэвалюцыі сігнальшчык лінкора «Слава», удзельнік бітваў 1915 і 3 — 4.10.1917, штурму Зімяга палаца.

МЫСЛАВЕЦ Іван Венядзіктавіч, н. у 1887 у в. Забулле. Прызваны ў армію ў 1908,

паўторна прызваны на флот у 1914. У час
рэвалюцыі камендор эсмінца «Гаўрыіл»,

удзельнік Лядовага паходу з Гельсінгфорса ў Кранштат 10—16.4.1918, ліквідацыі мя- цяжу ў форце Чырвоная Горка 14.6.1919, адбіцця атакі англійскіх тарпедных катэраў на Кранштат 18.8.1919. (3 катэры затоплены меткім агнём камендораў «Гаўрыла», у тым ліку і Мыслаўца), абароны Петрагра- даў 1919. 21.10.1919 загінуў разам з экіпа- жам карабля ў Капорскім заліве ад надрыву «Гаўрыла» на варожай міне. Усплыў- шыя целы загінуўшых пахаваны ў брацкай магіле ў форце Чырвоная Горка, на абеліс- ку імёны не ўказаны.

РАГОЗІК Сямён Лукіч, н. у в. Хадзя- вічы. У перыяд рэвалюцыі сігнальшчык лінкора «Андрэй Першазваны», удзельнік Лядовага паходу 5 — 10.4.1918 з Гельсінг- форса ў Кранштат, ліквідацыі мяцяжу ў форце Чырвоная Горка ў чэрвені 1919 і абароны Петраграда. У лістападзе 1919 прапаў без вестак на фронце ў 4-м экспе- дыцыйным атрадзе маракоў пры абароне Петраграда.

РАЖКОЎСКІ Баляслаў Казіміравіч, н. у 1892 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1913. У час рэвалюцыі слесар Кранштацкай мінна-залівачай майстэрні. з красавіка 1918 да лютага 1919 член камісіі па разгрузцы Кранштацкай крэ- пасці, затым да жніўня 1920 сакратар Над- звычайнай эвакуацыйнай камісіі Краншта- та, з 23.5.1919 член Кранштацкага Савета, 18.7.1919 выбраны дэлегатам Петраград- ской губернскай партканферэнцыі. У жніўні 1920 мабілізаваны на Заходні фронт, камісар палка, вызваляў Беларусь ад палякаў. 3 мая 1921 загадчык тэхнічнага аддзела камунальнай гаспадаркі Кранштацкага саўнаргаса. У 1922 мабілізаваны партыяй на флот, служыў сакратаром ка- місара лінкора «Марат». з 1925 на кірую- чай рабоце ў Ленінградзе.

СІДАРЧУК Лука Максімавіч, н. у 1894 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1914. У перыяд рэвалюцыі ў складзе адной з часцей Кранштацкай крэпасці, удзельні- чаў у паўстанні ў Кранштаце (1917), абароне Петраграда і Кранштата (1919). У 1920 памочнік начальніка часці ўпраўлення ка- менданта Кранштата. У час Кранштацкага паўстання арыштаваны 3.3.1921, вызвале- ны штурмуемымі з турмы, змагаўся на ву- ліцах Кранштата супраць паўстанцаў.

ТРАЦЯК Мікіта Аляксеевіч, н. у в. Ку- цейкі. У 1919 добраахвотнікам уступіў у 4-ю роту 6-га Гродзенскага стралковага палка,

ваяваў супраць пятлюраўцаў каля Мазыра і Оўруча, абараняў ад палякаў Ліду і Маладзечна, далёнія падыходы да Мінска. Загінуў у баі 3.7.1919 каля в. Ча- баева Маладзечанскага раёна.

УЛЬЯНЮК-КУПРЫЯНЮК Пётр Іва- навіч, н. у 1895 у Слоні́мскім павеце. Прыз- ваны ў армію ў 1915. У час рэвалюцыі матрос лінкора «Севастопаль», удзельнік Лядовага паходу з Гельсінгфорса ў Кранштат 12 — 17.3.1918, абароны Петраграда ў 1919.

ЦІМАШЭВІЧ Міхаіл Пятровіч, н. у 1896 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1916. Удзельнік 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў, рэвалюцыі 1917. У 1911 закончыў царкоўна-прыходскую школу ў г. Слоніме, у снежні 1918 стаў добра- ахвотнікам 2-га Палескага паўстанцкага палка, удзельнічаў у паўстанні супраць ук- раінскіх гайдамакаў і нямецкіх акупантаў на поўдні Пінскага павета, у 1919 — супраць палякаў на Палессі.

ЧАРНЯК Якаў Францавіч, н. 2.2.1891 у в. Пузавічы. Прызваны ў армію ў 1913. Быў мараком Балтфлоту — гальванёр на караблях, затым — на сухапутным фронце ў перыяд грамадзянскай вайны. У 1920 у складзе Дняпроўскай ваеннай флатыліі, ваяваў на Дняпры, Прыпяці, Сожы, Бярэ- зіне супраць палякаў, вызваляў Нароўлю, Мазыр, Петрыкаў, Тураў.

ЧЭРНІК Васіль Антонавіч, н. у 1893 у в. Свіране. Прызваны ў армію ў 1914. У перыяд рэвалюцыі камендор кананерскай лодкі «Гразышчы». У 1916 закончыў у Кранштаце школу камендораў, служыў на Аба-Аландскай умацаванай пазіцыі, з 5.8.1918 — у Волжскай ваеннай флатыліі, ваенком батальёна ў 5-й арміі Усходняга фронту.

ЮЗВЮК Ілья Васільевіч, н. у 1889 у Слоні́мскім павеце. Прызваны ў армію ў 1910. У час рэвалюцыі матрос 1-й стацыі лінкора «Слава», удзельнік бітвы з германскім флотам у жніўні 1915 і з — 4.10.1917, кастрыч- ніцкага ўзброенага паўстання 1917 у Пет- раградзе, абароны Петраграда ў 1919.

ЯНУШ Аляксей Пятровіч, н. 1.10.1895 у в. Паўлавічы. У час рэвалюцыі знахо- дзіўся на сухапутным фронце. 16.11.1920 прызваны ў Кранштацкую марскую базу з 12-га запаснога стралковага палка, заліча- ны ў марскі атрад пераходзячых каманд.

Падрыхтаваў І.Я.Крайцоў.

У.І.Апановіч.

А.Л.Тычынскі.

П.Ф.Харко.

АПАНОВІЧ У.І., н. у 1896 у в. Клепаны. Служыў матросам на крэйсеры «Аўро- ра». Удзельнік штурму Зімяга палаца. Памёр у 1921.

БАРЫСІК Ц.П., н. у 1892 у в. Талькаўшчына. Служыў матросам на крэйсеры «Аўрора». Удзельнік штурму Зімяга палаца. Памёр у 1974.

ТЫЧЫНСКІ А.Л., н. у 1888 у в. Талькаўшчына. Служыў матросам. Памёр у 1963.

ХАРКО П.Ф., н. у в. Вялікая Кракот- ка. Чырвонагвардзеец. Загінуў у 1918 пры абароне г. Самара ад белачэхаў.

ЮШКЕВІЧ Вацлаў Вікенцьевіч.

3 пісьма, накіраванага ў Слоніўскі раённы краязнаўчы музей Цэнтральным дзяр- жаўным ваенна-гістарычным архівам СССР 5 студзеня 1987 г.

В.В.Юшкевич родился 12.5.1888 г. в д. Богдановичи в дворянской семье. С 1902 г. по 1906 г. учился в Слонимском городском училище. В январе 1911 г. — марте 1914 г. В.В.Юшкевич отбывал воинскую повинность в

111-м пехотном Донском полку в г. Капсукас (Литва).

В июле 1914 г. В.В.Юшкевич был вновь призван в армию. Служил солдатом в 118-м пехотном Шуйском полку на Северо-Западном фронте. За боевые заслуги был награжден Георгиевским крестом 4-й степени и произведен в старшие унтер-офицеры. С апреля по июль 1915 г. В.В.Юшкевич учился в 1 -й Ораниенбаумской школе прапорщиков. После окончания школы он направляется в распоряжение начальника штаба 42-го армейского корпуса в Финляндию и назначается в 423-й пехотный Лужский полк 106-й пехотной дивизии на должность младшего офицера. С декабря 1915 г. В.В.Юшкевич командует 12-й ротой полка. В этом же полку служили родные братья В.В.Юшкевича — Викентий и Вильгельм.

После свержения царизма В.В.Юшкевич возглавил большевистскую организацию в полку. В конце апреля 1917 г. он избирается председателем полкового солдатского комитета, участвует в создании дивизионного комитета. Под руководством В.В.Юшкевича полковой комитет превратился в полномочный орган управления полком. На нужды партийной организации и полкового комитета В.В.Юшкевич отдавал почти все свое жалованье.

В конце июля 1917 г. В.В.Юшкевич был вызван в г. Выборг в штаб корпуса и арестован за революционную деятельность. Находился в заключении до конца августа 1917 г. По требованию полкового, дивизионного и корпусного комитетов В.В.Юшкевич был освобожден. В начале сентября он избирается почетным председателем полкового комитета и вступает в должность заместителя командира полка похозяйственной части. 8.12.1917 г. по постановлению полкового комитета В.В.Юшкевич вступил в командование полком. 12 декабря дивизионный комитет назначил его начальником сводного отряда 106-й пехотной дивизии.

В январе 1918 г. обстановка в Финляндии резко обострилась. Начались столкновения между белой и красной финской гвардией. На поддержку финского пролетариата выступили части российских войск. 15 января 1918 г. крупные отряды белогвардейцев внезапно напали на расположение 423-го Лужского полка. Застигну-

тые врасплох солдаты были обезоружены. Несмотря на попытки командования дивизии, оказать помощь полку не удалось.

другими большевиками В.В.Юшкевич был расстрелян белогвардейцами.

А. У. Короткая.

Удзельнік дзвюх рэвалюцый

ЖЫЛЧ Васіль Сямёнавіч, н. у 1895 у в. Мыслава ў сялянскай сям'і. Пачатку вучыўся адукацыю атрымаў у Азярніцкай школе. Рана пачалася яго працоўная дзейнасць. Ужо з 15 гадоў вымушаны быў пайсці з сям'і ў пошуках работы. Спачатку ўладкаваўся ў раёне Слуцка, быў у Друскінінкі, а ў 1912 паступіў на Мікалаеўскую чыгунку ў Пецярбургу. Там вучыўся таксама на вячэрніх тэхнічных курсах і закончыў іх у 1915. Актыўна ўдзельнічаў у Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцыях у 1917.

У чэрвені 1918 добраахвотнікам уступае ў рады Чырвонай арміі і ёй прысвячае 36 гадоў свайго жыцця: спачатку слухач курсавой школы партыйных і савецкіх работнікаў, ваенком камандных курсаў і школ у розных ваенных акругах, інспектар Галоўнага палітычнага ўпраўлення РСЧА, старшы выкладчык Ваенна-паветранай інжынернай акадэміі імя прафесара М.Я.Жукоўскага. Узнагароджаны 6 ордэнамі і 5 медалямі. Жыў у Маскве.

А.С.Жукоўскі.

Чырвоныя маракі

Бывшаму чорнарабочаму помешка Орды **Івану Григорьевичу ПЕСЛЯКУ** довелось участвовать в организации, защите и строительстве Советского государства. Юношей попал он в Петроград, устроился учеником слесаря на Путиловский. Там же работали его родной брат Степан и двоюродный — Антон. Иван был активным участником рабочих забастовок, а в 1917 г. — в рядах тех, кто с оружием в руках свергал царизм.

1918 г., Советская республика в опасности. Песляк добровольно идет на флот в составе 3-го экспедиционного отряда военных моряков Балтфлота, воюет на Южном фронте против войск генерала Краснова.

В 1919 г. он вступает в коммунистическую партию. Комиссаром, а затем командиром бронепоезда участвует в разгроме армии Юденича под Петроградом. А потом его посылают на учебу.

Долгие годы жил И.Г.Песляк в Москве, работал в Моссовете.

* *

На линейном корабле «Император Александр II» служил кочегаром **Петр Степанович МАЗАЙЛОВ** (его фамилия приобрела здесь русское звучание). Сын бедняка, он был прежде кузнецом, помогал садовнику в деревянчицком имении, работал молотобойцем в Риге, на строительстве Амурской и Екатеринбург-Орской железной дороги. Потом призвали на действительную

службу, попал на флот, в Кронштадт. Бывая в свободные дни в Петрограде, моряк встречался с родными и земляками, работавшими на Путиловском заводе.

В ночь с 28 февраля на 1 марта 1917 г. на корабле произошло вооруженное восстание, часть офицеров была арестована, корабль переименован в «Зарю свободы».

В составе отряда матросов 2-го Балтийского флотского экипажа Петр Мазайлов шел на штурм Зимнего дворца. Потом служил на миноносце «Десна». А когда революция победила окончательно, Петр Степанович учился в Институте Красной профессуры и стал квалифицированным юристом, долгие годы работал народным судьей в Ленинграде.

Ф. Пушач. Гродненская правда. 1975. 25 кастр.

І.Р.Пясляк.

П.С.Мазайлаў.

Крочыў у нагу з часам

У далёкім 1885 г. у сям’і слонімскага бедняка-рамесніка Франца Дабравольскага нарадзіўся сын Пётр. Хлапчуку было ча- тыры гады, калі сям’я засталася без бацькі. Пра адукацыю і думкі не магло быць. Пас- ля заканчэння прыходскага вучылішча пайшоў у прыватную майстэрню.

Хвалі падзей 1905 г. дакаціліся і да Слоніма, прымусілі глыбока задумацца рабочага юнака. Нават у маленькай май- стэрні давялося яму сутыкнуцца з фактам! сацыяльнай несправядлівасці: за капейкі працаваць па 14 гадзін у суткі. І яго пацяг- нула бліжэй да рэвалюцыйных падзей.

У пасёлку Люберцы, што пад Масквой, на заводзе працаваў Пётр Дабравольскі слесарам. У чэрвені 1905 г. ужо прымаў удзел у забастоўцы рабочых.

Потым П. Ф. Дабравольскі апынуўся на Харкаўскім паравозабудаўнічым заводзе. Удзельнічаў у двухмесячнай забастоўцы 1912 г. і іншых рэвалюцыйных выступленнях рабочых гэтага завода.

У час Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г. салдаты карпуснога ветэрынарнага лазарэ- та выбралі П.Ф.Дабравольскага старшы- нёй свайго салдацкага камітэта. У 1919 г. ён становіцца камуністам. У складзе час- цей, якімі

камандаваў А.Я.Пархоменка, Дабравольскі прымаў удзел у разгроме Дзянікіна. У жніўні 1919 г. прызначаны па- літкамісарам гаўбічнай батарэі на Усход- нім фронце.

У пачатку 1920 г. Рэвалюцыйны ваен- ны савет 9-й арміі накіраваў яго на аднаў- ленне транспарту.

Контррэвалюцыя імкнулася ўсякімі сродкамі падарваць савецкую ўладу. Па- чаліся дыверсіі, выпадкі сабатажу, забой- стваў. Дабравольскі становіцца чэкістам, а для канспірацыі прымае прозвішча Рых- тэр. У 1920—1922 гг. ён працуе оперупаў- наважаным ЧК на станцыях Левада і Аснова ў Харкаве, камендантам на станцыях Сноўск (цяпер г.Шчорс), Калінка- вічы, Навазыбкаў. У верасні 1922 г. — старшыня валаснога рэвалюцыйнага камі- тэта на Браншчыне.

З 1924 г. П.Ф.Дабравольскі зноў у Харкаве, быў адным з арганізатараў вы- творчасці, садзейнічаў выпуску першых савецкіх трактароў. Як адзін з 25-тысячні- каў удзельнічаў у калектывізацыі, быў на іншых адказных партыйных і савецкіх пасадах. Яго не раз выбіралі дэлегатам на губернскія і гарадскія партыйныя канфе- рэнцыі.

Адданым справе, прынцыповым, сумлен- ным — такім застаўся ў памяці людзей П. Ф. Дабравольскі.

Р. Дабравольскі.

Святло далёкай зоркі

Среди материалов Одесского госархи- ва удалось найти ряд документов, раскры- вающих участие семьи Салита в револю- ционных событиях 1905 г. Они помогли ус-

времени, который предшествовал ссылке в Сибирь Ивана и Варвары Салита.

В найденном полицейском рапорте ука- зывается, что рабочая Одесской бумаго- джутовой фабрики В.И.Салита в январе 1905 г. «подстрекала рабочих к забастовке».

Обнаружено в архиве секретное послание гродненскому губернатору от временного генерал-губернатора гор. Одессы от 20.7.1905 г. Он сообщал, что, «находя пребывание в Одесском градоначальстве крестьянина Слонимского уезда Шиловской волости Ивана Ивановича Салиты и его жены Варвары Ивановны Салита по их политической неблагонадежности безусловно вредным, признал необходимым воспретить названным лицам жительство в городе Одессе и его уезде».

11. Ф. Дабравольскі.

І.І.Саліта.

становить некоторые подробности того отрезка

Удзельнікі грамадзянскай вайны — нашы землякі

В.П.Афонін.

Ф.Н.Бандарэвіч.

П.П.Грыніч.

У.Д.Дубовік.

М.І.Жытскіч

М.Д.Іванькоў.

Р.Р.Кісялёў.

Я.С.Мазоль.

А.Ф.Сянкевіч.

М.Д.Труханаў.

Ф.Я.Шчагалюцін.

Ф.Ф.Юрчак.

Сообщая об этом, временный генерал-губернатор Одессы указывал, что семья Салита выслана из Одессы 10 июля по этапу в Слоним на все время существования в Одессе военного положения и что ей запрещено возвращаться после снятия его. А дальнейшая судьба повела Ивана Салиту с женой в Сибирь: сначала в Читу, потом в Каинск и Барабинск, с маленькими детьми на руках.

В Барабинск Иван и Варвара Салита попали, видимо, перед первой мировой войной.

В начале 1917 г. фракция большевиков в Барабинской организации социал-демократов насчитывала 17 человек. Ядром ее был И.И.Салита (руководитель).

В 1918 г. в Сибири установилась колачакская диктатура. Сибирские большевики перешли на нелегальное положение. В условиях глубокого подполья они вели

героическую, полную смертельной опасности борьбу с контрреволюцией. Руководителем барабинских подпольщиков стал И.И.Салита.

Контрразведка охотилась за ним. И через несколько месяцев по доносу хозяина

Беяки зверски убили его в ту же ночь, отрезав нос, уши, пальцы...

В. Козак.

Советская Сибирь. 1983. 13 лп.

І назвалі яго імем станцію

Аляксандр Уладзіміравіч Заградзін нарадзіўся ў в. Чамяры. Паспяхова закончыў Варшаўскі політэхнічны інстытут. Потым працаваў на заводзе. Неўзабаве яго прызначалі ў армію і накіравалі ў ваеннае вучылішча. У 1913 г. яму было прысвоена афіцэрскае званне. У час 1-й сусветнай вайны ўзводзіў фартыфікацыйныя збудаванні на Заходнім фронце.

А калі адбылася Кастрычніцкая рэвалюцыя, былы штабе-капітан царскай арміі пайшоў ваяваць за народную ўладу. Вясной 1918 г. яго назначылі камандзірам інжынернага атрада Магілёўскай губерні. У ходзе ўзвядзення абарончых збудаванняў атрад папоўнілі добраахвотнікамі і перафарміравалі ў батальён.

Тым часам каля Арэнбурга моцна супраціўляліся белаказачыя войскі атамана Дутава. Пад восень 1918 г. туды перакінулі інжынерны батальён на чале з А.У.Заградзіным. Сапёры працавалі пад варажым агнём, адбівалі атакі.

квартиры Иван Иванович был схвачен.

Летам 1919 г. інжынерны батальён наводзіў пераправы цераз Дон і Кубань, аднаўляў чыгуначныя пуці, пракладаў гаці па непраходных балотах. І ўсюды ўперадзе байцы бачылі свайго камандзіра. Неаднаразова ён адзначыўся ў загадах брыгад, дывізій і армій.

У 1920 г. у складзе Каўказскай арміі нядаўня сапёры пад камандаваннем А.У.Заградзіна аднаўлялі нафтавую прамысловасць г. Грознага. Прыходзілася таксама абараняць горад ад белагвардзейцаў. Камандуючы арміяй С.В.Касіёр высока ацаніў здольнасці Заградзіна і самаадданую працу яго людзей.

Памёр А.У.Заградзін 3.2.1922 г. ад сыпного тыфу. Газета «Грозненский рабочий» за 16.2.1968 г., змяшчаючы вялікі артыкул пад загалоўкам «Дарога ў бессмяротнасць», паведаміла, што адна са станцый на пабудаванай нашым земляком чыгунцы названа імем Аляксандра Уладзіміравіча Заградзіна.

І.Д.Міско.

Дакументы сведчаць

ПАВЕДАМЛЕННЕ ГАЗЕТЫ «ЗВЕЗДА» АБ СТВАРЭННІ ВАЕННА-РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА ў СЛОНИМЕ

19 студзеня 1919 г.

На аб'яднальным засяданні прэзидыума Ісполкома Слонимскага уезднага Совдепа с прадстаўнікамі Советскай улады прызнана неабходным у сувязі з положеннем Расіі і очищаемых от немецких войск оккупированных местностей образовать Военревком, к которому должна перейти вся власть в городе и уезде. В Военревком вошло 5 представителей от Слонимского уездного исполкома и 4 — от президиума Совета рабочих депутатов гор. Слонима.

ТЭКСТ МАНДАТА СТАРШЫНІ СЛОШМСКАГА РЭЎКОМА

Дан сей председателю Слонимского Ревкома тов.ТКАЧЕВУ в том, что он командирован Военревкомом ССРБ в Слонимский Ревком для Советской работы.

Тов. Ткачеву предоставляется право пользоваться прямыми проводами телеграфа и телефона и беспрепятственного проезда по железным дорогам, во всех поездах, паровозах, гужевым путем по дорогам Белоруссии.

Всем организациям (военным, гражданским, железнодорожным) предлагается оказать тов. Ткачеву всевозможное содействие.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 8. Воп. 11. Спр. 67. Л. 920.

ЗАГАД № 1 СЛОНІМСКАГА ВАЕННА-РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА

21 ліпеня 1920 г.

1

Граждане! Советское правительство после полугодового перерыва вновь освободило г.Слоним и уезд от ига польской шляхты. Теперь вновь трудящиеся г.Слонима и уезда смогут свободно заниматься вопросами политической, профессиональной и культурнопросветительной работы, не опасаясь преследования жандармерии. Уездный Военно-Революционный комитет призывает всех граждан к спокойствию и поддержанию порядка в городе и приказывает:

2

Владельцам торговых предприятий немедленно открыть таковые и производить продажу, не превышая прежних цен.

3

Всем гражданским лицам сдать в 3-дневный срок все имеющееся на руках огнестрельное и холодное оружие и другие боезапасы, т.е. гранаты, бомбы, порох и пр. Лица, не сдавшие в срок и не заявившие таковой, будут привлечены к строгой ответственности в качестве контрреволюционеров как враги народа.

Прием оружия производится в управлении коменданта города.

4

В 24 часа указать и зарегистрировать все имеющиеся в городе и его окрестностях склады, как военные, так и гражданские, и вещи военного обмундирования польской и русской армий. Виновные в укрывательстве вышеупомянутого будут привлекаться к строгой ответственности по военно-революционному времени.

5

Против лиц, замеченных в агитации и пропаганде для подрыва Рабоче-крестьянской власти и в других поступках контрреволюционных попыток, будут приниматься суровые меры, дабы в корне пресечь подобные явления.

6

Лица, замеченные в бандитизме и насилиях и пойманные на месте преступления, будут предаваться высшей мере революционного наказания — расстрелу.

Лица, также пойманные на месте преступления в порче телефонно-телеграфных проводов, будут предаваться высшей мере наказания — расстрелу.

Слонимский уездный ревком.

Председатель.

Секретарь.

Фонды Слонімскага краязнаўчага музея.

ПАВЕДАМЛЕННЕ АБ ПАЧАТКУ РАБОТЫ АДДЗЕЛА АХОВЫ ЗДАРОЎЯ

Ліпень 1920 г.

С 27 сего июля начинает функционировать в д. № 2 по ул. Мостовой отдел народного здравоохранения.

Предлагается всем врачам, фельдшерам и фельдшерицам, зубным врачам и дантистам, акушерам и санитарам, проживающим в гор. Слониме и уезде, зарегистрироваться в отделе здравоохранения по указанному адресу.

Лица, проживающие в городе, должны явиться в трехдневный срок; лица же, находящиеся в уезде, в десятидневный со дня опубликования настоящего объявления.

Заведующий отделом здравоохранения Д-Г.Эпштейн.

Секретарь С.Гольдберг.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 351. Вон. 1. Спр. 5. Л. 6.

ЗАГАД АДДЗЕЛА НАРОДНАЙ АДУКАЦЫІ СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА

11 жніўня 1920 г.

В дополнение выпущенных объявлений до сего числа доводится до сведения граждан гор. Слонима и уезда, что все предметы, имеющие культурную и художественную ценность:

1) музыкальные инструменты — рояли, пианино, струнные, духовые инструменты, а также граммофоны;

- 2) произведения искусства — картины, статуи и т.п.;
- 3) художественные редкости — памятники старины и др.;
- 4) библиотеки (особенно в имениях) должны быть зарегистрированы в гор. Слониме в отделе народного образования, дом бывшего казначейства, комната 5, в 3-дневный срок со дня опубликования, а в уезде — при волревкомах в 3-дневный срок со дня опубликования на местах.

Волостным отделом народного образования предписывается строжайше следить за целостностью вышеуказанного. О результатах регистрации обязательно донести в уездный отдел народного образования.

Все лица, у которых имеются книги, взятые из какой бы то ни было библиотеки, обязаны сдать таковые в уездный отдел народного образования в 3-дневный срок со дня опубликования сего. Неисполнение сего влечет за собой ответственность по всем строгостям революционного времени, как за утайку народного достояния.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 362. Вон. 1. Спр. 1. Л. 22.

ЗАГАД АДЗЕЛА НАРОДНАЙ АДУКАЦЫІ СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА АБ УЛІСУ КУЛЬТУРНА АСВЕТНІЦКІХ РАБОТНІКАЎ

12 жніўня 1920 г.

В дополнение к объявлению от 28 июля 1920 г. настоящим доводится до сведения граждан гор. Слонима и его уезда, что все культурно-просветительные силы, как-то: школьные работники (учителя), лекторы, артисты, музыканты и все, окончившие высшие и средние школы, обязаны зарегистрироваться; городские — в 3-дневный срок со дня опубликования сего приказа, а уездные — в волостных отделах народного образования при волревкомах в

3-дневный срок со дня опубликования сего приказа на местах.

Все указанные лица будут привлечены к широкой культурно-просветительной работе.

Неисполнение сего приказа повлечет за собой строгую ответственность.

Примечание. Служащие в гражданских учреждениях от этой регистрации не освобождаются.

Слонимский уездный отдел народного образования.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 362. Вон. 1. Спр. 1. Л. 20.

АБ'ЯВА АДЗЕЛА НАРОДНАЙ АДУКАЦЫІ АБ АДКРЫЦЦІ ДЗІЯЧЫХ ДАМОЎ

14 жніўня 1920 г.

Доводится до сведения граждан гор. Слонима и уезда, что уездным отделом народного образования открывается целый ряд очагов и детских домов для детей дошкольного возраста

Вменяется в обязанность всем родителям зарегистрировать в 5-дневный срок со дня опубликования сего всех детей возраста от 4 до 8 лет.

Сим также вменяется в обязанность регистрироваться всем фребеличкам* и вообще всем лицам, знакомым с делом воспитания детей дошкольного возраста. Местным регистрироваться при отделе народного образования (быв. казначейство, комната № 5).

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 362. Вон. 1. Спр. 1. Л. 18.

ЗАГАД СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА КАМІТЭТА ПРАЦЫ АБ СТВАРЭННІ ВАЛАСНЫХ КАМІТЭТАЎ ПРАЦЫ

30 жніўня 1920 г.

1

Слонимский уездный комитет по всеобщей трудовой повинности настоящим приказывает немедленно при волревкомах создать комитеты труда — волкомтруды.

2

Волкомтруд составляется из 1 члена волревкома и 2 представителей, избранных из крестьян волости. Каждое село или деревня избирает представителя, который вызывается в волость для избрания 2 представителей в волкомтруд.

3

На обязанности волкомтрудов — срочно приступить к регистрации трудоспособного населения от 16-летнего возраста, а также и гужевого транспорта.

*Выхавальніцы дзяцей дашкольнага ўзросту.

За дальнейшими указаниями и получением учетных карточек для регистрации немедленно обратиться в Слонимский укомтруд (Московская ул., д. № 5).

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 362. Воп. 1. Спр. 1. Л. 63.

АБ'ЯВА АБ АДКРЫЦЦІ ЗУБАТЭХНІЧНАЙ ЛАБАРАТОРЫІ

2 верасня 1920 г.

Сим объявляется, что в гор. Слониме по Парадной ул. № 20 открыта Советская бесплатная зуботехническая лаборатория для вставления искусственных зубов.

Нуждающиеся в искусственных зубах обращаются к заведующему лаборатории т. Каменомостскому, Парадная ул., № 20.

Зав. уездздравотделом д-р Розенблит.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 331. Воп. 1. Спр. 5. Л. 3.

ЗАГАД № 22 СЛЮШМСКАГА ПАВЯТОВАГА ВАЕННА-РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА

3 верасня 1920 г.

Сплошь да рядом граждане, пострадавшие от реквизиции скота, фуража и т.п. для нужд Красной армии обращаются в отделы Ревкома для удовлетворения понесенных ими убытков, и в результате не получают даже должных разъяснений, в силу чего Слонимский Уезд-ревком приказывает:

§ 1. Гражданам, пострадавшим от реквизиции, претензии подавать в местный Ревком с указанием, по возможности: а) наименования воинских частей или учреждения; б) фамилию или должность производившего реквизиции; в) производилась ли реквизиция в присутствии представителя местного волревкома или по его разрешению.

§ 2. Волревкомы, в недельный срок со дня подачи заявления, обязаны установить степень нуждемости и материальное обеспечение потерпевшего, после чего, со своим заключением о вознаграждении препровождают в Уездную Комиссию для рассмотрения.

§ 3. В случае неимения у граждан установленных законом квитанций и неимения сведений, указанных в № 1, факт реквизиции удостоверяется исполкомом по месту постоянного или временного жительства или же вполне точным и определенным свидетельским показанием.

§ 4. Для разборки справедливости претензий пострадавших граждан Отделу Управления в двухдневный срок со дня объявления сего составить Комиссию и представителей: 1) Отд. Социальн. Обеспечения; 2) Рабоче-Крестьянской Инспекции; 3) Финотдела Управления и Военкома.

§ 5. Учрежденной Комиссии открыть свою работу при отделе Социального Обеспечения и немедленно снестись с комиссией по оказанию социальной помощи при Ревкомарме 16 за получением соответствующих инструкций и указаний.

§ 6. Все дела и заявления, находящиеся в учреждениях и организациях, входящие в компетенцию Комиссии, учрежденной согласно § 4 приказа сего, должны быть немедленно сданы для рассмотрения и направления по назначению.

Преудездревкома Ткачевич.

Секретарь Рохлина.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 8. Воп. 1. Спр. 33. Л. 18.

Падрыхтавала К.П. Батракова.

ЗАГАД № 27 СЛЮШМСКАГА ПАВЯТОВАГА ВАЕННА-РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА

4 верасня 1920 г.

Польская шляхетская банда несмотря на то, что стремительно отступала под натиском доблестной Красной армии, все-таки успела принести много вреда трудовому населению. При своем отступлении эта белогвардейская сволочь разрушала все, что могла, и главное внимание обращала на железнодорожные и грунтовые пути сообщения. Результаты этого видны повсюду. Во многих местах мосты и дороги находятся в неисправности.

Ввиду этого Слонимский Военно-революционный комитет приказывает:

§ 1. Всем Волревкомам в недельный срок исправить мосты и дороги.

§ 2. Всем служащим лесного ведомства по первому требованию Волревкома отпускать материал на починку мостов, составляя соответствующий на то акт, каковой немедленно должен быть препровожден в Уездземотдел.

ПРИМЕЧАНИЕ: В акте должно быть точно указано: качество материала, размер длины и ширины, из какого участка взято и количество. Две подписи представителя Волревкома и представителя лесного ведомства.

§ 3. О причинах, тормозящих исправление мостов и дорог, и о ходе работ немедленно доносить в Ревком.

§ 4. Ответственность в неисполнении падает на Предволревкома.

Предревкома И.Ткачевич.

Секретарь Рохлина.

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне. Ф. 8. Воп. 1. Спр. 35. Л. 21.

Падрыхтавала К.П. Батракова.

ЗАГАД № 28 СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА ВАЕННА-РЭВАЛЮЦЫЙНАГА КАМІТЭТА

7 верасня 1920 г.

§ 1. Комхоз немедленно должен позаботиться об организации домовых комитетов и возложить на таковых ведение домовых книг.

§ 2. Немедленно национализировать Комхозу гостиницу «Виктория» и другую одну из крупных, по усмотрению, предварительно выработав инструкции о национализировании и назначив коменданта таковых.

§ 3. Немедленно Совнархозу национализировать типографии Волоха и Гуревича, назвав 1-й Советской типографией — первую, и 2-й Советской типографией — вторую.

§ 4. Вышеозначенным типографиям не принимать печатать что-либо без регистрационной пометки информационно-инструкторского подотдела.

§ 5. Все ненационализированные типографии взять на учет и опечатать.

Фонды Слонмскага краязнаўчага музея.

АБ'ЯВА СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА

АБ АРГАНІЗАЦЫЎ Ў СЛОНІМЕ ВУСНАЙ ГАЗЕТЫ

11 верасня 1920 г.

Слонимский Военно-революционный комитет, находя весьма важным и полезным издательство местной газеты, но не имея возможности провести это в жизнь ввиду бумажного кризиса, объявляет, что в Слониме будет существовать устная газета. Желаящие принять участие в устной газете приглашаются зарегистрироваться в уездревкоме.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 362. Воп. 1. Л. 58.

АБ'ЯВА АДДЗЕЛА АХОВЫ ЗДAROЎ'Я ПРЫ СЛОНІМСКІМ ПАВЯТОВЫМ РЭЎКОМЕ АБ ПАРАДКУ ГАНДЛЮ САДАВІНАЙ І АГАРОДНІНАЙ У ГОРАДЗЕ

20 верасня 1920 г.

Ввиду эпидемии дизентерии издаются следующие постановления о торговле зеленью

1. Продажа фруктов и овощей разрешается только в местах для сего назначенных по соглашению отдела Народного хозяйства, отдела Здравоохранения и милиции.

2. Зелень, овощи и фрукты могут быть продаваемы только со столов, полок, лотков и корзин.

3. Продавать овощи и зелень с земли воспрещается.

4. Продаваемые овощи и фрукты должны обязательно прикрываться чистой материей от мух.

5. Испорченные и незрелые овощи и фрукты продавать строго воспрещается.

6. Постовым милиционерам вменяется в обязанность следить за исполнением вышеуказанных обязательных постановлений и в случае обнаружения недоброкачественных продуктов обращаться к представителю санитарного надзора. Лица санитарного надзора обязаны производить ежедневно осмотр зелени на местах продажи.

7. Лица, виновные в нарушении настоящих обязательных постановлений, привлекаются к ответственности по всем строгостям Революционного времени.

Зав. отд. здравоохранения.

Секретарь.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 351. Воп. 1. Спр. 5. Л. 9.

ЗАГАД СЛОНІМСКАГА ПАВЯТОВАГА РЭЎКОМА АБ НАЦЫЯНАЛІЗАЦЫІ АПТЭК

21 верасня 1920 г.

Для обеспечения рабочего, крестьянского и беднейшего населения города и уезда бесплатной медицинской помощью Ревком постановил:

1. Объявить национализированными и перешедшими в собственность государства все аптеки и аптечные магазины города и уезда со всем имеющимся у них имуществом.

2. Отделу здравоохранения вменяется в обязанность немедленно принять таковые в свое ведение.

3. Всем владельцам аптек, аптечных магазинов и складов и лицам, имеющим какие-либо химические и аптекарские товары, немедленно, не позже 1 октября с.г., сообщить отделу здравоохранения при Ревкоме (Мостовая ул. № 2) свои адреса для принятия на учет имеющегося у них имущества.

Лица, пытающиеся скрыть или уклониться от сдачи национализированного настоящим приказом имущества, будут рассматриваться как контрреволюционеры и соответственно этому караться по законам военного времени.

Приказ входит в силу с момента его подписания.

Нацыянальны архіў Рхпублікі Беларусь. Ф. 362. Вон. 1. Спр. 1. Л. 43.

ПАВЕДАМЛЕННЕ ГАЗЕТЫ «СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ» АБ ХОДЗЕ МАБІЛІЗАЦЫІ Ў ЧЫРВОНУЮ АРМІЮ Ў СЛОНІМСКІМ ПАВЕЦЕ

29 верасня 1920 г.

Мобилизация проходит очень успешно. Ежедневно отправляются партии мобилизованных и добровольцев, вступающих в Красную армию. Ежедневно для мобилизованных устраиваются митинги. На последнем митинге, на котором было более 1000 человек, мобилизованные единогласно приняли резолюцию, в которой они клянутся, влившись в тесную семью нашей великой Красной армии, твердо стоять на своих постах, честно защищать истинную и справедливую власть рабочих и крестьян и сильнее мстить польской шляхте и панам. Резолюция объявляет бесчестными тех, кто укрывается от мобилизации, а также и тех, кто укрывает изменников трудящихся.

У СКЛАДЗЕ ПОЛЫПЧЫ

За нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне

Паводле мірнага дагавора, падпісанага ў Рызе 18.3.1921 г., заходняя частка Беларусі адышла да Польшчы. Польскі ўрад ператварыў беларускія землі ў сыравінны прыдатак і крыніцу таннай рабочай сілы. Калі ў пачатку 1920-х гадоў у Слоніме налічвалася да 40 фабрык, заводаў і рамесных майстэрняў, то да канца 1930-х заста-лося каля 10 невялікіх прадпрыемстваў. У 1931 — 1932 гг. былі закрыты запалкавая фабрыка, 2 лесаспільныя і 2 цагельныя заводы, 4 млыны.

Па-драпежніцку выкарыстоўваліся прыродныя рэсурсы. У Слоніме знаходзі-ліся 32 фірмы па эксплуатацыі лясных участкаў і адпраўцы драўніны на рынкі Заходняй Еўропы. На мясцовай сыравіне ў Слонімскім павеце працавала толькі адна кардонна-папяровая фабрыка ў Альбяр-ціне, пабудаваная ў 1928 г. Рабочыя бязлі-тасна эксплуатаваліся. Вось што пісаў ра-бочы цагельнага завода ў в.Казлоўшчына Слонімскага павета: «На заводзе можна

Будынак магістрата ў Слоніме.

Аптэка Арлінскага. 1930-я гады.

час, зімой жа жонка з дзецьмі вымушана адпраўляцца ў горад жабраваць. Жывём усе пры заводзе. Але каб вы паглядзелі на гэ- тыя дзіркі... Сабакі ў горадзе, мусіць, сядзяць у лепшых будках. Членаў прафсаюзаў фаб- рикант на работу не прымае. Інспектар працы ніколі да нас не заязджае».

Жыхары вёсак пакутавалі ад непасіль- ных падаткаў, якія ў выпадку нявыплаты спаганяліся шляхам секвестру (вопісу і продажу маёмасці). Сялян паўсюдна паз- баўлялі і сервітутаў (права карыстання на пэўных умовах памешчыцкімі ўгоддзямі).

У Слоні́мскім павеце памешчыцкая гас- падарка мела ў сярэднім каля 500 га зямлі, асадніцкая — 57, асялянская — 5 —5,5 га,

прытым самай горшай. Каля 50% сялянскіх гаспадарак не мелі коней і кароў. Малазя- мелле і беззямелле асуджала сялян на жабрацкае, нападгалоднае існаванне.

Насельніцтва Заходняй Беларусі пад- вяргалася жорсткаму нацыянальнаму ўціску. Улады Польшчы ўсяляк перашкад- жалі развіццю культуры, народнай адука- цыі на «ўсходніх крэсах» (ускраінах).

На працягу 1926—1927 гг. у Слоні́м- скім павеце было ўручана пікольнаму інспектару 1106 прашэнняў на адкрыццё 65 беларускіх школ. Адкрыты ж былі ўсяго 3 беларускія дзяржаўныя пачатковыя школы і адна прыватная.

Ва ўсім павеце меліся 4 навучальныя ўстановы, у якіх можна было атрымаць сярэдняю адукацыю: дзяржаўная і прыватная гімназіі, дзяржаўная настаўніцкая семі- нарыя і Жыровіцкая сельскагаспадарчая школа. Але вучыцца ў іх маглі толькі дзеці багатых, бо плата за навучанне ў гімназіі складала 600 — 700 злотых у год, у той час як гадавы даход селяніна-серадняка не перавышаў 150 злотых. На тэрыторыі па- вета ў першыя гады акупацыі існавала 9 сямігадовых і 38 пачатковых школ. Да 1933 г. у сувязі з узмацненнем палітыкі па- ланізацыі ўсе беларускія школы былі закрыты. За дваццаць гадоў не было адкрыта ніводнай дзяржаўнай беларускай бібліятэкі.

Буржуазія і памешчыкі мала клапаці- ліся і аб здароўі людзей. У Слоні́ме меліся ўсяго адна дзяржаўная і адна прыватная бальніцы, аптэка, практыкавалі 3 тэрапеўты і 1 зубны ўрач. Кошт візіту ўрача перавы-

Сквер па вуліцы Пушкіна да 1939 г.

шаў сярэдні дзённы заробатай кваліфікаванага рабочага, не менш каштавалі і лекі.

Гады знаходжання Заходняй Беларусі пад уладай Польшчы былі гадам! не толькі цяжкага паднявольнага жыцця, але і суро- вай гераічнай барацьбы. Каланіяльная па- літыка грабязу і насілля, таптання ўсяго нацыянальнага сустрэла расшчы адпор з боку рабочых, сялян і прадстаўнікоў інтэ- лігенцыі.

Ужо ў канцы 1921 г. у Слоніме была створана партыйная арганізацыя, якая складалася напачатку з 10 чалавек. Адным з яе кіраўнікоў стаў Х.Я.Хомскі. У тым жа годзе ў горадзе ўзнікла і камсамольская арганізацыя.

У красавіку 1924 г. у Слоніме адбыла- ся I акруговая партыйная канферэнцыя, на якой быў абраны акруговы партыйны ка- мітэт. На тэрыторыі Слонімшчыны дзейні- чаў таксама падпольны райком партыі. Сакратарамі Слонімскага РК КПЗБ у розны час з'яўляліся Л.Я.Дабрыян, У.М.Крупнік, А.І.Багданчук, М.Р.Скок і іншыя. У 1925 г. пачынае работу райком КСМЗБ, з 1926 г. на Слонімшчыне сталі стварацца падпольныя піянерскія аргани- зацыі. Ячэйкі піянераў меліся ў многіх вёсках павета. У гэтыя ж гады ўзнікла павятовае арганізацыя МОПРа, якая дапа- магала рэвалюцыянерам і іх сем'ям.

Партыйная і камсамольская арганізацыі Слоніма праводзілі палітыка-масавую работу сярод рабочых, сялян і асабліва сярод моладзі, шмат увагі ўдзялялі арганізацыі прафсаюзаў. У 1921 г. у Слонімеўзнік праф- саюз харчавікоў, у 1924 г. — швейнікаў, гар- бароў і гандлёвых служачых, у 1926 г. — дрэваапрацоўшчыкаў. Камуністы з'яўляліся ініцыятарамі забастовак. Летам 1922 г. у горадзе прайшла першая забастоўка гарба- роў, у верасні 1924 г. — харчавікоў.

Выступленні рабочых уплывалі на сялян, узнімалі іх на барацьбу супраць экс- плуататараў. Найбольшага размаху гэта барацьба, што насіла характар партызан- скіх дзеянняў, дасягнула ў 1924— 1925 гг. Кіравалі ёй сельскія партыйныя ячэйкі, якія да канца 1921 г. былі створаны ў 30 сёлах Слонімскага павета і налічвалі ў сваіх радах амаль 100 чалавек. Найбольш вядомым кіраўніком партызанскай барацьбы на Слонімшчыне быў камуніст Сяргей Радкевіч, які прасядзеў у польскіх турмах 14 гадоў.

Партызаны нападалі на сядзібы памешчыкаў і асаднікаў, паліцэйскія ўчасткі, вызвалялі палітычных зняволеных. 3.11.1924 г. партызанскі атрад напаў на цягнік паблізу

Члены Слонімскай камсамольскай арганізацыі І.Дубаў, П.Шпітальнік, М.Случак.

У.М.Крупнік.

А.І.Багданчук.

ст. Лясная і раззброіў афі- цэраў і паліцэйскіх, якія ў ім знаходзіліся.

Для падаўлення нацыянальна-вызва- ленчай барацьбы беларускага народа кіру- ючыя колы Польшчы прымаюць самыя расшчы меры. На тэрыторыі Палескага і Навагрудскага ваяводстваў было ўведзена асуднае становішча. Усюды дзейнічалі ва- енна-палявыя суды, праводзілася так званая пацыфікацыя, калі групы паліцэйскіх і сышчыкаў урываліся ў хаты, арыштоўвалі жыхароў і жорстка іх збівалі.

У 1925 г. у Заходняй Беларусі ўзнікла масавая легальная арганізацыя — Бела-

Межы гмін Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства.

Хата сяляніна з в. Вялікая Кракотка.

Кірмаш у Слоніме. 1930-я гады.

руская сялянска-работніцкая грамада (БСРГ). У Слоніmsкім павеце налічвалася 167 гурткоў Грамады, якія аб'ядноўвалі амаль 15 тыс. чалавек. Адным з актыўных дзеячаў БСРГ на Слоніmsчыне быў камуніст С.Л.Татарын. Пад кіраўніцтвам КПЗБ Грамада прымала самы актыўны ўдзел ва ўсіх палітычных кампаніях. Так, у ліпені 1926 г. райком партыі і БСРГ арганізавалі ў горадзе дэманстрацыю, у якой удзельнічала каля 600 рабочых і сялян.

У студзені 1927 г. урад Шлсудскага разграміў Грамаду. Адзінай легальнай масавай арганізацыяй засталася цяпер Таварыства беларускай школы (ТБШ). Сетка гурткоў ТБШ пакрывала ўсю тэрыторыю Слоніmsкага павета. Члены ТБШ стварылі бібліятэку ў Чамярах, Вялікай Кракотцы, Востраве і іншых вёсках. Першай беларускай п'есай, пастаўленай імі ў Слоніме, была «Паўлінка» Я.Купалы. У лютым 1928 г. паліцыя правіла масавыя арышты актывістаў ТБШ у Слоніmsкім павеце. З 54 гурткоў, што існавалі тут, да 1930 г. не засталася ні аднаго.

У перыяд эканамічнага крызісу, які ахапіў Польшчу ў пачатку 1930-х гадоў, у Слоніmsкім павеце адбылася найбольшая колькасць забастовак. Пачаткам стачачнай барацьбы працоўных Слоніма стала забастоўка рабочых сталярных майстэрняў у 1929 г. 10.7.1931 г. аб'явілі забастоўку 300 рабочых, занятых на будаўніцтве гарадской электрастанцыі. Да іх далучыліся рабочыя камунальных прадпрыемстваў Слоніма. Акрамя эканамічных патрабаванняў, забастоўшчыкі на сваіх сходах выносілі рэза-

Члены ТЫН з в. Лзярнтэ
Слонімскага павета. 1928 г.

люцыі пратэсту супраць падрыхтоўкі ваеннага нападу на СССР.

14—15.7.1931 г. у Слоніме праходзілі выступленні беспрацоўных, колькасць якіх складала 619 чалавек (з 1300 рабочых і рамеснікаў). Выступленні беспрацоўных былі жорстка падаўлены паліцыяй.

У 1934 г. адбылася буйная забастоўка на лесараспрацоўках Слонімсчыны, якая ахапіла каля 30 вёсак. Апорнымі пунктамі забастоўшчыкаў, якія выступалі за павышэнне зароботнай платы, сталі вёскі Русакова і Загор'е. Сяляне абралі аб'яднаны забастовачны камітэт, адным з кіраўнікоў якога стаў член Слонімскага акруговага камітэта камсамола С.В.Прытыцкі. У склад камітэта ўвайшлі таксама члены КПЗБ К.Крупнік, Н.Міхальчык, М.Нагула, М.Русецкая. У адказ на забастоўку ў адзінач-

вёсках улады правялі пацыфікацыю. За адны толькі суткі карнікі акружылі і наладзілі пагромы ў вёсках Сценявічы, Русакова, Залесе, Загор'е, Акунінава, Сучкі і Плешкі. Забастоўка працягвалася паўта-ра месяца.

Вялікую дапамогу партыйным арганізацыям аказваў камсамол Слонімсчыны. Акруговая камсамольская арганізацыя налічвала каля 500 чалавек. Пад кіраўніцтвам акруговага і раённага камітэтаў камсамола праходзілі дэманстрацыі моладзі. У 1932-1933 гг. РК КСМЗБ наладзіў выпуск у в. Мяльканавічы падпольнай маладзёжнай газеты «Піянер». Рэдкалегію ўзначальваў камсамолец В.І.Бялько. Газету чыталі людзі ўсіх узростаў. Неўзабаве кіраўніцтва газеты было арыштавана.

Члены Чырвонага Крыжа
аказваюць дапамогу бедным.
Сядзяць (злева направа):
Авербук, Раковіцкая, Каплан.
Слонім, 1928 г.

Н. Міхальчык,

С. Жук.

С. Татарын.

У 1933 г. у Слоні́мскім павеце было арыштавана 150 актыўных барацьбітоў. Паліцыя праследавала нават непаўналетніх. Слоні́мская дэфензіва, напрыклад, арыштавала і кінула ў турму 14-гадовага піянера С.М.Жука. Ва ўліковай картцы яго было напісана: «Характар злачынства — камунізм».

У барацьбе з камуністамі і камсамольцамі выкарыстоўваліся правакатары. Так, у канцы 1934 г. — пачатку 1935 г. паліцыя з дапамогай свайго агента разграміла ў Слоні́ме райкомы КПЗБ і КСМЗБ, акруговы камітэт КСМЗБ. ЦК партыі вынес здрадніку смяротны прыгавор.

Нашы перпiя крокі

З успамінаў Х.Я.Хомскага

ХОМСКІ Хаім Янкелевіч. Нарадзіўся 17.1.1895 г. у г. Слоні́ме ў сям'і рабочага-грузчыка. Працаваў пекарам. У 1919 і 1920 гг. служыў у Чырвонай арміі. Вярнуўшыся ў родны Слоні́м, Хомскі пачынае гуртаваць і ўзнімаць слоні́мскіх рабочых на барацьбу супраць улады Польшчы. У лютым 1922 г. уступав ў падпольную Кампартыю Заходняй Беларусі, якая толькі пачала зараджацца. Разам з іншымі падпольшчыкамі стварае ў Слоні́ме прафсаюзныя арганіза-

тыцкаму, які з 1935 г. узначальваў Слоні́мскі акруговы камітэт камсамола. 27.1.1936 г. Сяргей Прытыцкі страляў у правакатара ў зале пасяджэнняў Віленскага акруговага суда, за што быў прыгавораны да пакарання смерцю. Аднак дзякуючы магутнаму руху салідарнасці ў многіх краінах жыццё С.В.Прытыцкага было выратавана.

Праз жахі Бяроза-Картузскага канцлагера прайшлі і ўраджэнцы Слоні́мшчыны Серафі́м Татарын, Аляксандр Рыла, Іван Саланевіч, Вера Іскрык, Хаім Хомскі, Ганна Кароль. Многія патрыёты былі забітыя з-за вугла ці загінулі ў паліцэйскіх участках і турмах, памерлі ад катаванняў у слоні́мскім паліцэйскім участку камсамалец Іехель Плятніцкі і Сямён Петручэня. Паліцыя высачыла і забіла ў 1934 г. Навума Міхальчыка і Мікалая Нагулу — кіраўнікоў забастоўкі лесарубаў і возчыкаў. У 1938 г. быў прыгавораны да пакарання смерцю Міхаіл Скок, які ўзначальваў Слоні́мскі РК КПЗБ. У маі 1939 г. смяротны прысуд яму быў заменены пажыццёвым турэмным зняволеннем.

Але ні турмы, ні катаванні не змаглі зламаць волю патрыётаў. Ужо ў 1935 г. былі адноўлены разгромленыя паліцыяй райкомы КПЗБ, раённы і акруговы камітэты КСМЗБ. Яны зноў сталі ў авангардзе барацьбы працоўных.

У 1937 г. на першамайскую дэманстрацыю ў Слоні́ме выйшла 700 чалавек. З поспехам праходзіла ў гэтыя гады кампанія ў абарону міру. Барацьба працоўных Слоні́мшчыны працягвалася аж да верасня 1939 г.

М.І.Рылко, І.Р.Шпыркова.

цыі, кіруе забастоўкамі рабочых. Х.Я.Хомскі ўзна-чаліў гарадскую арганізацыю КПЗБ. Як яе кіраўнік ён быў выбраны ў склад раённага падпольнага камітэта партыі. За актыўны ўдзел у рэвалюцыйным руху Х.Я.Хомскі болып за 7 гадоў правёў у турмах буржуазна-памешчыцкай Польшчы, спазнаў здзекі ў лагеры Картуз-Бярозы. У памятных дні верасня 1939 г. слоні́мскія рабочыя даручылі Х.Я.Хомскаму камандоваць рабочай гвардыяй. Праз некалькі месяцаў пра-

Выканаць яго было даручана С.В.Пры-

цоўныя горада выбралі Х.Я.Хомскага дэпутатам Народнага сходу Заходняй Беларусі, які прагаласаваў за ўстанаўленне савецкай улады на вызваленай тэрыторыі і ўз'яднанне з Савецкай Беларуссю. У гады Вялікай Айчыннай вайны Х.Я.Хомскі служыў у працоўнай арміі. Пасля вызвалення працаваў майстрам-пекарам на хлебаводзе. Памёр у 1976 г.

У пачатку 1921 г. у Слоніме не было ні прафсаюзаў, ні камуністычнай арганізацыі. Нязначная палітычная работа ў горадзе праводзілася камсамольцамі, арганізацыя якіх складалася ў асноўным з вучнёўскай моладзі. Важакамі камсамольцаў былі рабочыя друкарні Шварц, малады пекар Уткін, настаўніца Вера Свяціцкая і іншыя. Камсамольцы ў той час прымалі актыўны ўдзел у арганізацыі вярчэрніх курсаў палітвыдзіцы непісьменнасці, вывучалі «Маніфест Камуністычнай партыі», збіралі сродкі для палітычных зняволеных, якія знаходзіліся ў турме.

У ліпені 1921 г. пры дапамозе правакатара паліцыя разграміла камсамольскую арганізацыю. Было арыштавана 22 чалавекі, з якіх больш актыўныя засталіся на доўгі час у турмах, а астатнія былі выпушчаны пад грашовы заклад.

Пасля разгрому камсамольскай арганізацыі ў Слоніме, прыкладна са жніўня 1921 г., пачалася работа па стварэнні прафсаюзаў. Першапачаткова была створана агульнагарадская ініцыятыўная група.

К канцу 1921 г. наша група стварыла прафсаюз харчавікоў, мела ўплыў і сярод іншых рабочых. У лютым 1922 г. па ініцыятыве нашай трупы была створана камуністычная арганізацыя. У склад часовага гарадскога камітэта ўваходзілі А.Гурскі, С.Шаўзон, Случак, Махнач і я. Абавязкі паміж членамі камітэта былі размеркаваны наступным чынам: Гурскі адказваў за стварэнне камуністычных ячэек у вёсках, Махнач — за правядзенне агітацыйна-масавай работы сярод сезонных і будаўнічых рабочых, Случак — за работу з моладдзю, Шаўзон — за арганізацыю падпольнай тэхнікі. Мне была даручана работа прафсаюзаў.

На ўмацаванне арганізацыі вялікі ўплыў аказаў прыезд у Слонім у красавіку 1924 г. Веры Харужай. Пасля некалькіх гутарак з членамі камітэта тав. Харужая прапанавала склікаць і акруговую канферэнцыю.

Х.Я.Хомскі.

Некаторы час ішла падрыхтоўчая работа да канферэнцыі. Былі выдзелены дэлегаты, устаноўлена месца склікання канферэнцыі — могілкі каля в. Чапалёва. Калі ж мы прыбылі на могілкі ў прызначаны час, то там былі не толькі дэлегаты, але і многа народу з навакольных вёсак; некаторыя з іх прыйшлі нават са зброяй. У сувязі з гэтым прыйшлося замест канферэнцыі праводзіць масоўку. З дакладам аб задачах камуністаў перад прысутнымі выступіла Вера Харужая. Яна на роднай беларускай мове расказала аб цяжкім становішчы рабочых і сялян у Заходняй Беларусі, аб неабходнасці ствараць камуністычныя ячэйкі ў вёсках і заклікала рыхтаваць рэвалюцыйныя сілы, якія змаглі б па закліку Камуністычнай партыі выступіць супраць польскага буржуазна-памешчыцкага ўрада.

Пасля выступлення тав. Харужай удзельнікі масоўкі бясшумна, па два-тры чалавекі, разышліся. Характэрна, што пры наяўнасці велізарнай колькасці людзей на масоўцы ніхто з іх не быў арыштаваны. Аднак, нягледзячы на такую ўдачу, для камітэта тэта было вялікім урокам. Далей так працаваць ва ўмовах падполля было нельга.

Праз некалькі тыдняў нам удалося больш арганізаваць і ўмела правесці канферэнцыю ў Слоніме, на вуліцы 3-га Мая (цяпер Чырвонаармейская), у невялікім доме, дзе жыла адзінокая дзяўчына-сірата Пеша Шпітальнік. Работа канферэнцыі праходзіла пад кіраўніцтвам тав. Крукоўскага — стойкага рэвалюцыянера, які не задоўга перад гэтым прыехаў у Слонім. На канферэнцыі быў выбраны акругком у складзе тт. Карпа, Крукоўскага, Гурскага, Рубінчыка і мяне.

Са стварэннем акругкома як у Слоніме, так і ў Баранавіцкай акрузе, камуністы

значна ўзмацнілі сваю работу сярод рабочых і сялян. У 1924 г. у Слоніме, апрача прафсаюза харчавікоў, былі створаны прафсаюзы швейнікаў, гандлёвых служачых, гарбароў.

Паспяхова была праведзена забастоўка ў верасні 1924 г. прафсаюзам харчавікоў. На агульным сходзе членаў прафсаюза было вырашана аб'явіць забастоўку. Выбралі стачачны камітэт. У камітэт увайшлі прадстаўнікі ўсіх секцый прафсаюза харчавікоў: ад пекараў, ад рабочых каўбасных, ад кандытараў, вінаробчых рабочых і камісіі беспрацоўных пекараў.

Стачачны камітэт выпрацаваў патрабаванні, якія рабочыя павінны былі прад'явіць уладальнікам у час забастоўкі. Гэтыя патрабаванні заключаліся ў наступным: павысіць на 15 працэнтаў зароботную плату, скараціць рабочы дзень, без згоды прафсаюзаў не звальняць рабочых з прадпрыемстваў, па накіраванні прафсаюзаў прымаць на работу беспрацоўных.

Гэтыя патрабаванні былі прад'яўлены ўладальнікам прадпрыемстваў у першы дзень забастоўкі. Праз некаторы час асобныя ўладальнікі вымушаны былі пачаць

перагаворы аб спыненні забастоўкі, згаджаючыся на павышэнне заробатай платы, але яны ні ў якім выпадку не згаджаліся скараціць працягласць рабочага дня. У гэты час рабочыя выставілі новае патрабаванне прадпрыемцам: плаціць за звышурочную працу. Прадпрыемцы не згаджаліся. Уладальнікі млыноў Губкоўскі і Мінц набралі штрэйкбрэхераў, пры дапамозе якіх на адным з млыноў была адноўлена работа. Рабочыя пачалі праганяць штрэйкбрэхераў. З'явілася паліцыя, якая пачала збіваць бастуючых, асабліва жанчын, арыштуюць актыўных прафсаюзных работнікаў. Але да стачачнікаў прымкнулі новыя рабочыя, якія раней не прымалі ўдзелу ў рэвалюцыйным руху, і забастоўка працягвалася. Прадпрыемцы вымушаны былі пайсці на ўступкі рабочым і задаволіць у асноўным іх патрабаванні.

Перамога рабочых прафсаюза харчавікоў мела вялікі ўплыў на ўсіх працоўных Слоніма, якія працягвалі рэвалюцыйную барацьбу супраць ненавісных прыгнятальнікаў.

Друкуюцца са скарачэннямі па кн.: У суровых гады падполля. Мн., 1958. С. 28 — 30.

Будні рэвалюцыйнага падполля

3 успамянаў М.Р.Скока, удзельніка рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі

Закончылася грамадзянская вайна. У канцы 1921 г. я быў дэмабілізаваны з Чырвонай арміі. Перада мной паўстала пытанне, куды падацца? Пацягнула ў родныя мясціны. «Прыеду дадому, пабачуся з роднымі, блізкімі і знаёмымі, пагляджу, як жывуць землякі, ды і вярнуся зноў у Савецкую Расію», — разважаў я.

Так і дабраўся да в. Едначы Слонімскага павета, дзе жылі мае бацькі. Дзікімі здаліся мне панскія парадкі. Сабраўся ісці назад. Але аднойчы сустрэўся з сябрам дзяцінства П.С.Крынчыкам. Многа гаварылі з ім.

У 1924 г. уступіў у рады Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Пачалася ўпартая і напружаная работа. У 1925—1926 гг. быў сакратаром падраёна КПЗБ, дзейнасць якога распаўсюджвалася на вёскі Кастроўіцкай і Галынскай гмін. У той час мы шмат займаліся арганізацыйнымі пытаннямі і масава-палітычнай работай сярод сялян і батракоў. Стваралі і ўмацоўвалі партыйныя і камсамольскія ячэйкі, знаёмілі людзей з жыццём у Савецкім Саюзе, заклікалі сялян не

плаціць падаткі і выганяць з вёсак секвестратаў.

Партыйныя ячэйкі і ўся раённая арганізацыя КПЗБ праводзілі вялікую работу па стварэнні гурткоў Беларускай сялянска-работніцкай грамады. З паяўленнем гэтай арганізацыі мы разлічвалі атрымаць некаторыя легальныя магчымасці барацьбы з польскімі прыгнятальнікамі.

За ўдзел у дэманстрацыі ў ліпені 1926 г. паліцыя затрымала больш за 25 чалавек, 18 з іх пасадзілі ў турму, у тым ліку і мяне. За ўдзел у недазволенай уладамі дэманстрацыі ўсе арыштаваныя былі прыгавораны да турэмнага зняволення тэрмінам ад 6 да 12 месяцаў.

З турмы я выйшаў у маі 1927 г. За час прабывання ў зняволенні ва ўсіх нас узрасла нянавісць да ворагаў беларускага

народа і з'явілася нязгаснае жаданне яшчэ больш упарта змагацца супраць прыгнёту і заняволення.

Я працягваў весці падпольную рэвалюцыйную работу. У канцы лютага 1928 г., пасля арышту Аляксандра Багданчука, мяне выбралі сакратаром Слонімскага раённага камітэта КПЗБ. Партыйная арганізацыя ў той перыяд была дастаткова моцная. Партыйныя і камсамольскія ячэйкі існавалі амаль ва ўсіх вёсках Слонімскага павета. Яны перааншаму згуртавалі сялян на барацьбу супраць падаткаў і секвестрацый. У некаторых вёсках (Шылавічы, Залессе, Русакова) сяляне аказалі мерапрыемствам польскіх улад па правадзенні камсацый доўгае і ўпартае супраціўленне. У Ламашах, Сянькоўшчыне і іншых вёсках справа даходзіла да знішчэння граніц, устаноўленых панскімі каморнікамі. Рэвалюцыйныя святы адзначаліся вывешваннем на відных месцах чырвоных флагаў, распаўсюджваннем у населеных пунктах і на дарогах адозваў КПЗБ.

У многіх вёсках вялікае развіццё атрымала мастацкая самадзейнасць. Тут праводзіліся вечары са спектаклямі, дэкламацыямі і харавамі выступленнямі. На выручаныя ад гэтых вечароў сродкі пачыналіся партыйных і камсамольскіх ячэек у вёсках Вялікая Кракотка і Астрадава з дапамогай сялян былі пабудаваны народныя дамы, а ў некаторых населеных пунктах адкрыліся бібліятэкі. Частка збору ад спектакляў выдзялялася для дапамогі палітычным зняволеным.

У гэтых умовах паліцыя імкнулася наватраваць у вёсках сваіх асведамляльнікаў, пры дапамозе якіх яна разлічвала лёгка і хутка расправіцца з камуністамі і іх актывам. Але гэта не так проста было ажыццявіць. Працоўны народ, праяўляючы пільнасць, выкрываў здраднікаў і аб'яўляў ім масавы байкот. Іншы раз байкот канфідэнта і яго сям'ю цягнуўся гадамі і канчаўся трагічнай развязкай.

Іншы раз паліцыя, з вялікай асцярожнасцю падабраўшы агентаў, засылала іх нават у партыйныя арганізацыі. У в. Чаплява Шылавіцкай гміны пражываў і з'яўляўся членам КПЗБ К.Мароз. Раней ён сядзеў у турме. Партарганізацыя даручыла яму займацца партыйнай тэхнікай, дастаўляць літаратуру.

М.Р.Скок.

К.А.Рамановіч.

У вёсцы заўважылі, што Мароз насіў пры сабе пісталет, употай ад партыйнай ячэйкі сустракаўся з паліцэйскімі. Факты неабвержна паказвалі, што Мароз стаў агентам паліцыі, і перавыхоўваць яго ўжо было позна. Вырашылі ліквідаваць правакатара. Выкананне рашэння даручылі камсамольцу Кірылу Рамановічу.

У адну з лістападаўскіх начэй 1928 г. да здрадніка пастукалі. К.Мароз, відавочна, разлічваў сустрэць паліцыю і сам выйшаў адчыніць дзверы. Электрычны ліхтарык асвятляў яму твар. Камсамалец ва ўпор выстраліў, і паліцэйскі даносчык быў забіты напавал.

Хоць правакатара і не стала, але ён выдаў паліцыі многіх падпольшчыкаў. Да таго ж яго забойства паслужыла сігналам для масавых арыштаў. Падвалы слонімскай дэфензівы перапоўніліся людзьмі. Некалькі начэй былі чуваць стогны тых, каго катавалі турэмнічкі. У тыя лістападаўскія дні шапілі і мяне.

Тры лістападаўскія ночы запар, ад зары да зары, катавалі мяне панскія каты, але нічога не дабіліся. У турме сябры не пазналі мяне: я быў вельмі збіты і знясілены.

Пасля жорсткіх катаванняў частка арыштаваных была адпушчана, а 18 чалавек аддалі пад суд. Камсамольцу К.Рамановічу пры дапамозе таварышаў удалося пазбегнуць расправы: ён уцёк.

Суд прыгаварыў мяне да 6 гадоў турэмнага зняволення, не залічыўшы часу, які я прабываў у турме пад следствам. На гэты раз быў у зняволенні да мая 1935 г.

Каля года я знаходзіўся пад строгім паліцэйскім наглядам. Правяралі мяне па дватры разы ў суткі. Працаваць у такіх умовах было вельмі цяжка. Але як толькі гласны нагляд скончыўся, мяне зноў вы-

бралі сакратаром Слонімскага райкома КПЗБ. Гэтую партыйную работу я выконваў да лютага 1938 г., да арышту.

Абстаноўка ў той перыяд адзначалася разгулам паліцэйскага тэрору. У гэтых умовах партыя адшуквала новыя метады і формы рэвалюцыйнай барацьбы. Мы ўжо не раскідвалі падпольную літаратуру, а перадавалі яе з рук у рукі, не вывешвалі чырвоных флагаў.

Каб атрымаць права на свабоднае перамяшчэнне з аднаго населенага пункта ў другі (тады гэта катэгарычна забаранялася), права склікаць сходы і выступаць на іх, мы пайшлі нават на стварэнне гурткоў партыі «Стронніцтва людоеў». З адабрэння раённага камітэта КПЗБ у вёсках Ніз, Паўлавічы, Едначы, Голі, Лыскі, Казловічы, Вераб'евічы і іншых былі створаны гурткі «Стронніцтва людоеў», якія разгортвалі сваю дзейнасць пад кіраўніцтвам нашых партыйных арганізацый.

Арганізатары гурткоў праводзілі сходы, наладжвалі вечары мастацкай самадзейнасці, а іншы раз пад выглядам сходу ўдзельнікаў гуртка «Стронніцтва людоеў» сярод белага дня засядалі партыйныя ячэйкі КПЗБ. Дзякуючы ўдзелу ў гэтых гуртках, таварышы змаглі свабодна быць у розных вёсках. У выніку па ўсяму раёну былі адноўлены ячэйкі КПЗБ. Раённыя партыйныя і камсамольская арганізацыі тады налічвалі ў сваіх радах некалькі соцень камуністаў і камсамольцаў.

Так усё ішло добра, пакуль не аб'явіўся правакатар Пётр Снітко з хутара Паляжын, што недалёка ад мястэчка Дзярэчын. У 1935—1936 гг. Снітко быў членам Дзярэчынскага райкома КПЗБ. Дзеянні паліцыі наглядна паказвалі, што ў складзе райкома ёсць правакатар. Паліцыя, напрыклад, ведала, у якім населеным пункце будзе адбывацца чарговае пасяджэнне райкома КПЗБ і якія пытанні пастаўлены на яго абмеркаванне. Часта яна рабіла на гэтыя населеныя пункты налёты.

Раніцай на хутар, дзе я жыў, з'явілася паліцыя. Я ўцякаў, але няўдала. Мяне скавалі, збілі. Андрэя паліцыя не знайшла. Пасля суседзі расказвалі, што ён не раз з'яўляўся ў вёсцы, але праз некаторы час як у ваду кануў. Ніякіх звестак аб ім не было і пасля вераснёўскіх падзей 1939 г.

Што датычыць мяне, то мая справа тры разы разбіралася ў розных судовых інстан-

цыях. Жыццё вісела на валаску. У лютым 1939 г. Віленскі апеляцыйны суд прытаварыў мяне да пакарання смерцю праз павешанне.

Больш за 100 дзён прабываў у адзіночным зняволенні, у камеры смяротнікаў. Мяне пазбавілі газет, кніг. Камера не ацяплялася. Лёгкі шэры касцюм арыштанта, старая ўся ў дзірках радніна, якую называлі коўдрай, не маглі мяне сагрэць. Вырастоўвала самасаграванне. Пяць крокаў наперад, пяць крокаў назад — і так бясконца. Знясілены няспынным рухам, я на некаторы час забываўся ў цяжкім сне.

Не дапамаглі бесперапынныя рухі днём, гімнастычныя практыкаванні ўначы. Падарваны арганізм не вытрымаў моцнага холаду. З'явілася вострае грыпознае захворванне з 40-градуснай тэмпературай. Цэлы месяц пралажаў у турэмнай бальніцы, пакуль спынілася гарачка. І вось зноў камера смяротніка. Умовы палепшыліся толькі тым, што ў суседнюю камеру пасялілі палітычнага зняволенага. З ім мы часта размаўлялі праз сцяну пры дапамозе азбукі Морзе. Ён прасіў мяне прыняць падарунак — доўгія, на ўсю нагу, шарсцяныя панчохі.

— Вазьмі, будзе цяплей, — прасіў ён.

— Не трэба, усё роўна хутка памру, а табе яшчэ жыць, беражы здароўе, — адказваў.

Усё ж сусед — аднадумец па ідэях і барацьбе — зрабіў так, як падказвала яму сэрца. Аднойчы я вярнуўся з прагулкі і ўбачыў на падлозе незвычайна доўгія шарсцяныя панчохі. Мой сябра аднаў ад сябе цяпло і падараваў яго мне. Крыштальная дружба аднадумцаў праяўлялася і ў іншых выпадках. Вяртаючыся ў камеру, я неаднаразова знаходзіў прадукты.

Сябры ад душы жадалі мне жыцця і яно было выратавана. Па касацы Віленскі апеляцыйны суд у маі 1939 г. адмяніў смяротны прыгавор і асудзіў мяне да пажыццёвага зняволення. У верасні таго ж года байцы Чырвонай арміі расчынілі дзверы польскіх турмаў.

Пакуль я вяртаўся дадому, землякі завочна выбралі мяне старшынёй валаснога камітэта. На маю долю выпала таксама шчасце пабываць на пасяджэнні Народнага сходу ў Беластоку і разам з іншымі яго дэлегатамі выказаць волю раней прыгнечанага народа. Мы з незвычайнай радасцю і аднадушшам галасавалі за ўз'яднанне Беларусі ў адзінай Савецкай сацыялістычнай дзяржаве.

Друкецца са скарачэннямі па кн.: У суровыя гады падполля. Мн., 1958. С. 81-89.

Дзейнасць гурткоў Таварыства беларускай школы

3 успамінаў А.К.Лябецкай, сакратара Слонімскай акруговай управы ТБШ

ЛЯБЕЦКАЯ Алена Канстанцінаўна. Народзіла- ся 15.7.1903 г. на былым хутары Лягуцева Слонім- скага раёна ў сялянскай сям’і. Дзеяч рэвалюцыі і на- цыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі У рэвалюцыйны рух уключылася ў 1925 г. Стварала гурткі Таварыствабеларускай школы (ТБШ). У 1926 г. уступіла ў КПЗБ. У лістападзе 1927 г. выбрана сак- ратаром Слонімскай акруговай управы ТБШ, на 1-м з’ездзе ТБШ (снежань 1927) — старшынёй рэвізій- най камісіі. У 1928 г. зняволена ў турму, вызвалена пад нагляд паліцыі. Была выбрана дэлегаткай 1-га антыфашысцкага кангрэса (1929, Берлін), членам заходнебеларускага камітэта па падрыхтоўцы еўрапей- скага сялянскага кангрэса і яго дэлегаткай. У лютым 1930 г. арыштавана і засуджана на 6 гадоў турмы. У выніку абмену палітзняволенымі ў 1933 г. прыехала ў БССР. Працавала ў ЦК Міжнароднай арганізацыі дапамогі барацьбітам рэвалюцыі Беларусі, вучылася ў БДУ. Аўтар успамінаў. Памерла 28.1.1982 г.

Таварыства беларускай школы (ТБШ) з’яўлялася масавай легальнай арганізацы- яй працоўных Заходняй Беларусі, якія знаходзіліся пад прыгнётам польскага фашызму. Яно выражала рух беларускага народа за сваю нацыянальную самастой- насць. У гуртках ТБШ працоўныя праяў- лялі сваю волю, выказвалі свой пратэст супраць бяспраўя і закабалення.

Сетка гурткоў Таварыства беларускай школы значна расшырылася і стала больш масавай у 1927 г., пасля разгрому Піл- судскім Беларускай сялянска-работніцкай грамады. Тады гурткі ТБШ заставаліся для КПЗБ амаль адзінай магчымасцю наладзіць сувязь з працоўнымі, асабліва з сялянскай беднотай, пры дапамозе легальных форм, праз якія камуністы змаглі б збіраць народным сілы і згуртоўваць іх для барацьбы супраць белапольскіх акупантаў.

Як указвалася ў праграме ТБШ, галоў- ная мэта гэтай арганізацыі зводзілася да разгортвання культурна-асветнай дзей- насці, да барацьбы за стварэнне беларускіх школ за кошт дзяржавы, арганізацыі бібліятэк і гурткоў самадзейнасці.

У Слоніме мы паставілі ў памяшканні, дзе пасля вайны знаходзіўся народны дом, «Паўлінку» Янкі Купалы. Першая бела- руская п’еса ў народным доме! І ставілі яе вясковыя дзяўчаты і хлопцы, «хамы», як называлі нас польскія паны.

У сё тэта было незвычайна ў тыя часы. Нашы спектаклі і песні па-рэвалюцыйна- му дзейнічалі на глядачоў. А яны, гэтыя глядачы, — рабочыя і сяляне — занялі пер- шыя рады. Кажухі мільгалі ў асветленых залах. Паліцэйскія захваліваліся, забегалі, але спектакль адбыўся.

Усе гурткі ТБШ першапачаткова тры- малі легальную сувязь непасрэдна з Галоў- най управай Таварыства беларускай школы, якая знаходзілася ў Вільні. Калі ж колькасць гурткоў павялічылася на столькі, што з’явілася неабходнасць арганізаваць іх па акругах, у лістападзе 1927 г. быў скліканы акруговы з’езд членаў ТБШ.

Дэлегатаў з’ехалася вельмі многа, таму мы ўзялі ў арэнду самае вялікае памяш- канне ў горадзе — прыватны кінатэатр Ульянчыка. Паліцыя прыклала шмат на- маганняў, каб сарваць з’езд, але гэта ім не ўдалося.

Старшынёй з’езда быў выбраны Павел Крынчык, жыхар в. Астрава Старовескай гміны, сакратаром — аўтар гэтых радкоў.

На з’ездзе выступілі дзесяткі дэлегатаў. Яны расказвалі аб рабоце, скардзіліся на цяжкасці і перашкоды, якія чыніла палі- цыя. Старшынствуючы Крынчык сказаў палымяную прамову, якая зрабіла вялікае ўражанне на дэлегатаў. З’езд выбраў пас- таянны камітэт — акруговую ўправу ў колькасці 5 чалавек. Старшынёй камітэта быў выбраны Сямён Жыткевіч з в. Кракот- ка, намеснікам старшыні — Павел Крынчык, сакратаром выбралі мяне.

Далёка за поўнач прасядзелі мы ў ну- мары слонімскай гасцініцы, абмяркоўваю-

А.К.Лябецкая.

ліўія селяніна Васілецкага Г. в.
Восірава. дзе V 1927 1928 п.
праходзілі сходы члена? гуртка
ТБШ

чы далейшыя крокі нашай работы. Вырашана было тут жа падшукаць памяшканне і для разгортвання работы асталяваць ца ў горадзе Жыткевічу і Лябедкай. На- заўтра пайшлі шукаць памяшканне, але не кожнае свабоднае і зручнае для нас памяшканне мы маглі заняць. Нас баяліся і не хацелі здаваць нам у арэнду ні асобнага дома, ні нават пакояў, пягледзячы на тое, што мы давалі большую плату.

Толькі на другі або трэці дзень нам удалося ўгаварыць адну ўдаву, якая будавала дом на Ружанскай вуліцы. Мы занялі два пакоі: адзін для акруговай управы, а другі для кніжнага магазіна. Падлогі ў пако- ях не было. Мы паставілі пячурку. Нязруч- насцей было шмат, але ні холад, ні дым ад пячуркі не маглі

засмуціць нашу радасць і гарачае жаданне распачаць работу.

Мы выяжджалі ў аддаленыя вёскі для арганізацыі гурткоў, дзе іх яшчэ не было. Часта сяляне самі прыезджалі па нас на сваіх фурманках. Збіралі подпісы з патра- баваннем адкрыць у той або іншай вёсцы школу на роднай беларускай мове. Польскія ўлады і ў той час неахвотна ішлі на тэта, яны прыдзіраліся да нас, патрабавалі, каб пад прашэннем было не менш 40 подпісаў. Пазней яны зусім закрылі беларускія школы.

Наша ўправа заўсёды была поўна народу, які гарача браўся за сваю справу. У в. Ча- мяры была арганізавана вялікая беларус-

Удзельнікі рэвалюцыйнага
падполля на Слонімсчыне,
актыўныя дзеячы ТБШ. 1928 г.

кая бібліятэка. Сяляне гэтай вёскі прадалі сена з агульнай сенажаці, купілі лесу і, працуючы па нядзелях, пабудавалі сваімі сіламі народны дом.

Цяперашняя бібліятэка ў в. Вялікая Кракотка, якая вядома ў Беларусі па сваёй масава-палітычнай рабоце і колькасці чытачоў, бярэ свой пачатак таксама з часоў дзейнасці ТБШ. Іменна тады яна была арганізавана і захавалася да нашых дзён з усімі яе добрымі традыцыямі. Першым бібліятэкарам працаваў С.Р.Акулевіч.

Разам з ростам нашых школ і гурткоў расла палітычная свядомасць і згуртаванасць сялянскіх мае. Паліцыя арыштавала селяніна з в. Чамяры Міхаіла Іскрыка. Нашы людзі па нядзелях дапамагалі сям'і арыштаванага касіць сена і жаць збожжа. Трэба адзначыць, што польскія ўлады не дазвалялі працаваць у свята. Другому таварышу за час яго прабывання ў турме сяляне пабудавалі дом.

Актыўнасць членаў ТБШ не магла быць не заўважана паліцыяй і польскімі ўладамі. За намі пачалі шпіёніць. Куды б мы ні пайшлі, ні паехалі, усюды за намі па пятах хадзілі шпікі.

Падпільноўванне нас асабліва ўзмацнілася ў канцы 1927 г. і пачатку 1928 г. у сувязі з перадвыбарнай кампаніяй у сейм, калі быў пададзены мясцовы рабоча-сялянскі спіс № 39.

У сувязі з выбарамі мы актывізавалі сваю легальную і падпольную дзейнасць. Друкавалі адозвы для насельніцтва ў Слонімскай друкарні, дзе ў нас был! свае людзі, праводзілі гутаркі і сходы ў вёсках, вялі агітацыю за спіс № 39. Але не драмалі і нашы праціўнікі. У самы разгар выбарчай кампаніі яны абрушыліся на ТБШ і пачалі граміць нашы арганізацыі.

У ноч на 28 лютага 1928 г. былі зроблены масавыя арышты актывістаў ТБШ. Калі паліцыя пастукала да мяне ва ўправу, я не была здзіўлена, таму што да гэтай развязкі мы заўсёды былі гатовы. Пакуль паліцэйскія ламіліся ў дзверы, мне ўдалося праглынуць арыгінал адозвы, напісанай на тонкай паперы: гэтую адозву заўтра я павінен быў аднесці ў друкарню для набору. Другі арыгінал я паклала ля дзвярэй пад палавічок, трэці — пад абрус. Пры вобыску я старалася на гэтыя месцы пакласці рэчы. Але мех з бланкам! спісу № 39 паліцыя ўсё ж знайшла. Мяне арыштавалі.

С.М.Жыткевіч.

С.Р.Акулевіч.

Падвалы староства і паліцыі былі запоўнены нашымі таварышамі. Але ні пагрозы, ні турмы і катаванні не зламалі іх волю да барацьбы. Барацьба працягвалася. У жніўні 1928 г. мяне выпусцілі з турмы пад нагляд паліцыі. Два разы ў тыдзень я хадзіла ў пастарунак паліцыі на адметку. Але, нягледзячы на гэта, сувязі з падполчыкамі-камуністамі і работы не спыняла.

У сакавіку 1929 г. мяне выклікалі ў Вільню для работы ў Галоўнай управе ТБШ. Там я вяла аддзел перапіскі, адказваючы на шматлікія пісьмы з месц. Выязджала і сама на месцы. Так, 8 снежня 1929 г. была ў Беластоку на акруговым з'ездзе ТБШ, дзе выступала з дакладам на тэму «Удзел жанчын у рэвалюцыйным руху». Памятаю, даклад неаднаразова перапыняўся ваяўнічым уварваннем паліцыі. Пры адным упамінанні Розы Люксембург, Клары Цэткін, Н.К.Крупскай у зале чуліся злосныя і пагражальныя выкрыкі паліцэйскіх.

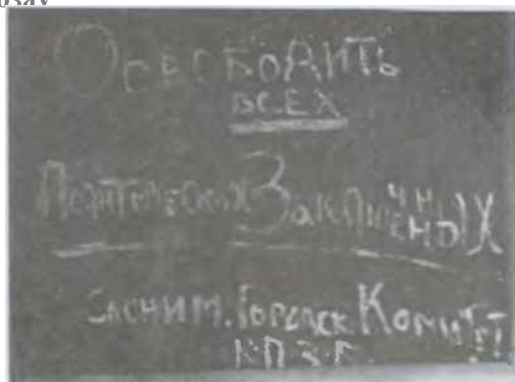
У сярэдзіне лета 1929 г., да арышту, я загадвала беларускай бібліятэкай-чытальняй у Вільні. Бібліятэка выпісвала ўсе польскія газеты і сярод іх газеты левых напрамкаў. Функцыяніраванне бібліятэкі-чытальні дазваляла таварышам збірацца ў адным месцы, звязвацца з патрэбнымі людзьмі, перадаваць даручэнні, намячаць і абмяркоўваць планы рэвалюцыйных дзеянняў.

У той жа час члены ТБШ, па даручэнні партыйных арганізацый, прымалі актыўны ўдзел у палітычнай кампаніі па падрыхтоўцы да склікання Еўрапейскага сялянскага кангрэсу, назначанага на сакавік 1930 г. у Берліне. Многія члены ТБШ з'яўляліся членам! сялянскіх камітэтаў на месцах і

Ш И У v

АРНИЯ
Kc\h^t!(|м;gop^
*1.
Й^ЫМШ!^,;

г',^H Sr fp>l
^WM' D
* • CШyi,»,., c<3h)Ui
%X I h •

Лістоўкі і пракламацыі, якія выпускалі падпольшчыкі
Слонімшчыны.

былі выбраны дэлегатамі на кангрэс. Мяне таксама выбралі дэлегатам, але паехаць у Берлін мне не давялося з прычыны рэп- рэсіі польскіх улад.

13 лютага 1930 г. мяне арыштавалі і пасадзілі ў Віленскую турму на Лукішках. У турме я была членам камітэта і старас- там жаночага аддзялення палітзняволеных. Прымала ўдзел у дзвюх галадоўках —

сямідзённай і дзевяцідзённай.

Фашысцкі польскі суд у Слоніме за прыналежнасць да КПЗБ прыгаварыў мяне да 6 гадоў турэмнага зняволення. Гэты тэрмін я адбыла ў Сельдцах, Фардоне і Варшаве, адкуль удалося выбрацца толькі ў верасні 1933 г. і выехаць у СССР у парадку абмену палітычных зняволеных.

Друкуецца са скарачэннямі па ■. « У суровыя гады падполля. Мн., 1958. С. 96 102

Дэлегат на Усепольскі кангрэс прафсаюзаў

З успамінаў Ф.Д.Кавалеўскага, удзельніка рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі

У студзені 1926 г. польскія ўлады арыштавалі мяне за прыналежнасць да КПЗБ, а затым асудзілі на 4 гады турэмнага зняволення. У лістападзе 1928 г. я па амністыі выйшаў на волю. З нядобрымі весткамі сустрэлі мяне сябры і таварышы ў роднай

в. Шылавічы. Яны расказаў! аб там, што за тыдні два да майго вяртання паліцыя правіла ў раёне масавыя арышты. За кратамі аказаліся члены райкома партыі, райкома камсамола і іншыя актывісты-падполныя. З гэтай прычыны была спыненая сувязь паміж партыйнымі ячэйкамі і кіруючымі органамі КПЗБ.

Попадам для масавых арыштаў паслужыла забойства правакатара К.Мароза ў в.Чаплялёва. Камсамолец Кірыла Рамановіч, які адплаціў здрадніку рэвалюцыі, скрыўся. Не было ў жывых подлага правакатара, але ён пакінуў паліцыі спіс камуністаў. У выніку гэтага па раёну пракацілася хваля суровых рэпрэсій.

Перад намі паўстала неадкладная задача — дзейнічаць як мага больш энергічна, каб хутчэй адрадыць раённую партыйную арганізацыю. Для пачатку вырашылі паспрабаваць устанавіць кантакт з партыяй праз прафсаюзных работнікаў Слоніма, якія, як нам было вядома, мелі шырокія сувязі з камуністамі іншых гарадоў.

Пранікнуць у Слонім і асталявацца там для мяне не было цяжка. Яшчэ да арышту мне давялося працаваць на Слонімскім гарэлка-разлівачным заводзе і дастаўляць па рацэ Шчары драўніну да лесазаводаў. З таго часу ў мяне захаваўся з рабочымі сяброўскія ўзаемаадносіны. Я ведаў і многіх камуністаў, актывістых прафсаюзных работнікаў.

У пачатку 1929 г. таварышы дапамаглі мне наняцца рабочым на лесапільны завод Канцыпольскага — Файна. Праз некалькі дзён у памяшканні прафсаюза харчавікоў я сустрэў добра знаёмага камуніста М.Карпоўскага, а ў саюзе дрэваапрацоўшчыкаў — П.Ярша і іншых.

Разам з імі мы пачалі шукаць сувязі з партыяй, арганізоўваць падрыхтоўку да Усепольскага кангрэса прафсаюзаў. Спачатку падрыхтавалі і правялі сход членаў гарадской прафсаюзнай арганізацыі харчавікоў, дзе большасць рабочых падтрымлівала погляды камуністаў і знаходзілася пад іх уплывам. І вось на гэтым сходзе пачалі абмяркоўваць пытанне аб падрыхтоўцы да кангрэса. Камуніст М.Карпоўскі (пазней быў у радах Савецкай арміі і загінуў у барацьбе з фашысцкімі захопнікамі) заклікаў рабочых аднесціся да гэтага важнага пытання з усёй сур'ёзнасцю і выбраць на кангрэс дастойнага дэлегата, які

Ф.Д.Кавалевскі.

змог бы цвёрда адстойваць надзённыя інтарэсы рабочых. Карпоўскі ўнёс прапанову паслаць на кангрэс прафсаюзаў мяне, члена самага буйнога ў горадзе прафсаюза дрэваапрацоўшчыкаў. Прапанова тав. Карпоўскага была падтрыманая рабочымі.

У тэты ж час раённая нарада партыйнага актыву выбрала новы склад Слонімскага райкома КПЗБ, а мяне — яго сакратаром.

Пасля партыйнай нарады падрыхтоўка да прафсаюзнага кангрэса разгарнулася з новай сілай. На ўсіх прадпрыемствах Слоніма, у прыватнасці на сямі лесазаводах, адбыліся сходы рабочых. Аднак правесці гэтыя сходы было не так проста. Справа ў тым, што членамі прафесійных камітэтаў з'яўляліся людзі, якія не былі падобны адзін да другога па сваіх палітычных перакананнях. У камітэты ўваходзілі пэпэ-эсаўцы, бундаўцы, беспартыйныя і прымыкаўшыя да нас таварышы. Вось чаму, каб склікаць сход, нам часта прыходзілася звяртацца да дапамогай да радавых членаў прафсаюзаў. Пад націскам рабочых згодніцкія прафсаюзныя камітэты былі вымушаны паставіць пытанне і аб выбарах дэлегата на кангрэс.

Радавыя рабочыя, члены прафсаюзаў, паведамлялі нам аб тым, дзе і калі будзе праводзіцца сход.

На прафсаюзныя сходы ад партыйнай арганізацыі звычайна хадзілі я і тав. Карпоўскі. Ён інфармаваў рабочых аб тым, што на многіх прафсаюзных сходах рабочыя аднагалосна выбралі мяне дэлегатом на кангрэс прафсаюзаў Полыначы і заклікаў іх падтрымаць маю кандыдатуру.

Я гаварыў аб становішчы рабочых! абгрунтоўваў платформу, за якую неабходна змагацца як на месцах, так і на кангрэсе

прафсаюзаў. Наша платформа ў асяродку выстаўляла наступныя патрабаванні: уста- наўленне 8-гадзіннага рабочага дня замест 10 — 12-гадзіннага; прадастаўленне праф- саюзным органам свабоды дзеянняў, г.зн. не перашкаджаюць ім у скліканні сходаў рабочых; стварэнне рабочых кас узаема- дапамогі; заключэнне калектыўных дага- вораў, якія прадугледжваюць лепшыя ўмо- вы працы і павышэнне яе аплаты.

Побач з гэтым у платформе выстаўля- ліся і палітычныя патрабаванні — забес- пачэнне свабоды слова і друку, увядзенне выкладання ў школах на роднай беларус- кай мове і інш.

Усе гэтыя патрабаванні былі горача падтрыманы рабочымі, бо яны адлюстроў- валі іх кроўныя інтарэсы, іх спадзяванні і імкненні. Вось чаму за маю кандыдатуру разам з усімі галасавалі і рабочыя, ідэй- нымі кіраўнікамі якіх з'яўляліся бундаў- цы і пэпэсаўцы. Такім чынам, я быў адна- душна выбраны дэлегатам на Усепольскі кангрэс прафсаюзаў. Гэтыя выбары прадэ- манстравалі той вялікі ўплыў, які аказваў КПЗБ на рабочых Слоніма.

У канцы чэрвеня 1929 г. на Усепольскі кангрэс прафсаюзаў у Варшаву з'ехалася каля 180 дэлегатаў-камуністаў, выбраных рабочымі Польшчы, Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны. Ва ўсіх нас былі сапраў- дныя дакументы аб выбарні, завераныя пячаткамі адпаведных камітэтаў. І тым не менш кіраўнікі Цэнтральнага савета праф- саюзаў, які знаходзіўся ў руках ППС, не дапусцілі нас на кангрэс. Яны прадаставілі месцы на кангрэсе толькі сваім людзям.

Пасланцы рабочых Варшавы былі разам з нам! на вуліцы, ля будынка кангрэса, разам з намі спявалі «Інтэрнацыянал» і пратэставалі супраць ператварэння кангрэса ў пэпэсаўскае зборышча.

Пераканаўшыся, што дзверы на кангрэс для нас зачынены, мы паспрабавалі пра- весці свой з'езд у памяшканні варшаўска- га прафсаюза металістаў, а ле хутка туды з'явілася паліцыя і забараніла адкрываць яго. Пасля гэтага мы трупам! разышліся па кватэрах, дзе кожны з нас расказваў прад- стаўнікам КПЗБ аб праробленай рабоце. Атрымаўшы інструкцыі аб далейшай дзей- насці на месцах, мы паехалі назад.

Вярнуўшыся ў Слонім, я расказаў рабочым, як нас сустрэлі ў Варшаве і чаму не пусцілі на кангрэс.

прафсаюзаў

Вестка аб здрадніцкім учынку кіраўні- коў ППС на працягу некалькіх дзён абля- цела ўвесь рабочы клас Польшчы. Рабочыя заклікалі ганьбай кіраўнікоў ППС, якія паказалі перад рабочым класам сваё здрад- ніцкае нутро. Радавыя члены ППС Слоні- ма, як і іншых гарадоў Заходняй Беларусі і ўсёй Польшчы, яшчэ раз пераканаліся, што іх кіраўнікі не падтрымліваюць інтарэсы рабочых.

Праз 2 дні пасля прыбыцця з Варшавы я вярнуўся на завод. Прадпрыемцы Канцыпольскі і Файн аб'явілі мне аб звальненні з працы.

Добра што таварышы не пакінулі ў бядзе. Хутка пры іх дапамозе мне ўдалося паступіць рабочым на лесапільны завод Койфмана.

Нягледзячы на неймаверныя цяжкасці, мы працягвалі падпольную работу.

Так, цяжкі і цяжкі быў жыццёвы шлях рэвалюцыянера-падпольшчыка. Тэта я адчуў на сваім уласным вопыце. Паліцыя арыштоўвала, а панскі суд судзіў мяне тры разы. У агульнай складанасці мне было прысуджана 28 гадоў турэмнага зняволен- ня. У выніку за камуністычную падпольную работу я адседзеў у розных турмах Польшчы 12 з палавінай гадоў. Перанёс, перацярпеў 30 начэй страшэнных катаван- няў у засценках слонімскай дэфензівы. Мой агульны лік гадавак у турмах склаў 96 дзён. Самая вялікая і цяжкая цягнула- ся 9 дзён (слонінская турма, 1931 г.). А колькі давялося пабываць у карцэрах! Іншы раз кідалі ў такі малы «каменны мяшок», што ў ім можна было толькі ста- яць. Іншы раз турэмшчыкі залівалі падлогу вадой, ! я не мог суткам! ні сесці ні легчы.

Панскія служакі часта палохалі палі- тычных зняволеных слоўцамі «не вытры- маеш», «не выжывеш». Але мы ўсё вытры- малі, усё перажылі, таму што вельмі верылі ў падтрымку савецкіх людзей, у магутную сілу працоўнага народа і ў яго перамогу над эксплуатаатарамі.

Праз 10 гадоў пасля склікання Усе- польскага кангрэса прафсаюзаў сяляне Шылавіцкай воласці выбралі мяне дэпу- татам Народнага сходу Заходняй Беларусь У Беластоку засядалі верныя сыны і дочкі працоўных. Яны аднадушна, з вялікім нат- хненнем і радасцю выказалі сапраўдную на- родную волю.

Друкуецца са скарачэннямі на кн.: У суровыя гады падполля. Мн., 1958. С. 147-150.

Як мы змагаліся за ўдзел у Еўрапейскім сялянскім кангрэсе

3 успамінаў П.С.Крынчыка, дзеяча рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі

КРЫНЧЫК Павел Сцяпанавіч. Народзіўся 17.9.1898 г. у в. Едначы Слонімскага раёна ў сялян-скай сям'і. Дзеяч рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі ў рэвалюцыйным руху з 1918 г. Закончыўшы Екацярына-слаўскі палітэхнікум шляхоў зносін (1921), вёў рэвалюцыйную дзейнасць у Слоніmsкім павеце. З 1927 г. віцэ-старшыня Слонімскай акруговай управы Таварыства беларускай школы (ТБШ). У 1928 г. выбраны дэпутатам польскага сейма па спісе КПЗБ. Адзін з арганізатараў і член галоўнага сакратарыята «Змаганне». З мая 1929 г. член Галоўнай управы ТБШ, заходнебеларускага камітэта па падрыхтоўцы Еўрапейскага сялянскага кангрэса ў Берліне. Пасля разгрому сейма ў жніўні 1930 г. арыштаваны і асуджаны на 10 гадоў турмы. У верасні 1932 г. у выніку абмежаваных палітвязнямі прыбыў у СССР; знаходзіўся на гаспадарчай рабоце. 26.11.1935 г. арыштаваны органамі НКВС БССР. 1.4.1937 г. паводле пастановы Асобай нарады НКВС СССР асуджаны на 5 гадоў папраўча-працоўных лагераў. Рэабілітаваны Ваенным трыбуналам Беларускай ваеннай акругі 30.3.1956 г. Пасля адбыцця тэрміну пакарання жыў у Слоніме. Аўтар успамінаў. Памёр 22.9.1975 г.

Летам 1929 г. мяне выклікалі з Вільні ў Данцыг для ўдзелу ў нарадзе кіруючых работнікаў Камуністычнай партыі Польшчы па пытанні аб арганізацыі камітэта па падрыхтоўцы да склікання Еўрапейскага сялянскага кангрэса ў Берліне.

На нарадзе быў створаны аргкамітэт па падрыхтоўцы да склікання кангрэса, у які ўвайшлі члены Камуністычнай партыі Польшчы «Доктар» — адказны за палітычную работу сярод сялян Польшчы, «Ваявода», Вальніцкі — пасол сейма ад Заходняй Украіны, я — пасол сейма ад Заходняй Беларусі і іншыя.

Гэтаму аргкамітэту было даручана арганізаваць Усепольскі камітэт у Варшаве і яго аццяяленні — Беларускі сялянскі кангрэсавы камітэт у Вільні і Украінскі сялянскі кангрэсавы камітэт у Львове.

Хутка на нарадзе, якая адбылася ў Варшаве на кватэры пасла сейма Вайтовіча, быў створаны Усепольскі камітэт па падрыхтоўцы да склікання Еўрапейскага сялянскага кангрэса. У склад камітэта ўвайшлі Вайтовіч, Ткачоў Фердынанд, Вальніцкі, Крынчык і іншыя.

Вярнуўшыся пасля гэтага ў Вільню, я склікаў нараду актыву па рабоце сярод сялян

Заходняй Беларусі, на якой быў выбраны Беларусі! камітэт па падрыхтоўцы да склікання кангрэса. У склад камітэта ўвайшлі сялянін в. Вострава Слонімскага павета Я.С.Мазоль (старшыня), загадчыца рабочай бібліятэкі-чыгальні ў Вільні А.К.Лябедкая і аўтар гэтых радкоў. Тав. Вальніцкі арганізаваў так! ж камітэт у Львове.

Камітэты разгарнулі масава-палітычную і арганізатарскую работу сярод сялян. У многіх сялах і вёсках Заходняй Беларусі былі створаны сельскія камітэты па скліканні Еўрапейскага сялянскага кангрэса.

Адначасова са стварэннем камітэтаў пачаўся збор сродкаў у фонд Еўрапейскага сялянскага кангрэса. На гэтыя сродкі выдавался бюлетэні і адозвы Беларускага камітэта.

У гэтых бюлетэнях расказвалася аб беспрасветным, цяжкім жыцці рабочых і сялян у панскай Польшчы, выяўляліся прычыны галечы, нястачы і голаду працоўных! на прыкладзе працоўнага народа былой нарекай Расі! паказваліся шлях! рэвалюцыйнай барацьбы супраць польскіх акупантаў.

Вялікую дапамогу ў рабоце Беларускаму сялянскаму камітэту аказвал! Цэнтральны сакратарыят Беларускага рабоча-сялянскага пасольскага клуба «Змаганне», яго павятовыя сакратарыяты.

Павятовыя сакратарыяты і іх актывісты дапамагалі таксама распаўсюджваць сярод сялян бюлетэні! адозвы Беларускага сялянскага камітэта, якія друкаваліся ў

П.С.Крынчык

Члены пасольскага клуба «Змаганне». Стаяць (злева направа): Я. Міско, М. Тарасюк, І. Урбановіч, сядзіць М. Астапчык.

памяшканні Цэнтральнага сакратарыята клуба «Змаганне».

Нягледзячы на арышты і збіванні, працоўныя Заходняй Беларусі выбіралі дэлегатаў для пасылкі на Еўрапейскі сялянскі кангрэс у Берлін, збіралі ім на дарогу грошы і давалі наказы, у якіх заклікалі сялян ствараць свае арганізацыі для барацьбы супраць нападу на СССР, за стварэнне рэвалюцыйных рабоча-сялянскіх урадаў, якія забяспечылі б усіх пралетарыяў працай, а сялян — зямлёй.

Напалоханыя масавасцю рэвалюцыйнага руху сялян і імкнучыся ў тым, што б там ні было ліквідаваць яго, польскія ўлады прыступілі да пагалоўных арыштаў актыўных удзельнікаў падрыхтоўкі да Еўрапейскага сялянскага кангрэса. Яшчэ ў снежні 1929 г. паліцыя зрабіла налёт на Цэнтральны сакратарыят Беларускага пасольскага клуба «Змаганне» ў Вільні і арыштавала 21 чалавека, у тым ліку старшыню Беларускага камітэта па падрыхтоўцы да склікання кангрэса Я. С. Мазалю. Аднак неўзабаве арыштавання з прычыны адсутнасці доказаў злачынства былі выпушчаны, апрача Я. С. Мазалю, якога дэфензіва адправіла ў турму і праз паўтара

года, змайстраваўшы хлуслівае абвінавачанне, прыгаварыла яго да 4 гадоў турэмнага зняволення. Толькі праз 2 гады гэты прыговор быў адменены вышэйшай судовай інстанцыяй. Я. С. Мазоль быў апраўданы і вызвалены з турмы.

Хваля жорсткіх рэпрэсій пракацілася па ўсіх вёсках Заходняй Беларусі. Большасць дэлегатаў, выбраных на Еўрапейскі сялянскі кангрэс, была арыштавана, а тым, хто застаўся на свабодзе, польскія ўлады адмовілі ў выдачы пашпартаў для паездкі ў Берлін.

З прычыны таго, што легальна дэлега-там нельга было паехаць у Берлін на кангрэс, я і сялянін з в. Берастовічы Гродзенскага павета С. В. Лазарчык прыбылі туды нелегальна. Дабраўшыся ў Берлін, я пасля праверкі пашпарта выйшаў з самалёта, узяў таксі і накіраваўся па дадзенаму мне адрасу на Бісмарк-штрасе. Машына спынілася ля пад'езда, над якім на вялікім чырвоным палотнішчы было напісана на нямецкай мове «Еўрапейскі сялянскі кангрэс».

Пры выхадзе з машыны я быў сустрэты нямецкімі таварышамі. Пасля кароткай размовы яны адвезлі мяне да хірурга для медагляду і перавязкі. Вярнуўшыся ад урача, вечарам таго ж дня, я прыняў удзел у нарадзе камуністычнай фракцыі кангрэса. На гэтай нарадзе ад Польшчы апрача мяне ўдзельнічалі Вальніцкі, Хам, Ваявуцкі і прадстаўнік Сялянскага інтэрнацыянала Балін.

Адкрываючы кангрэс, нямецкі камуніст Рыхтэр ад імя Камуністычнай партыі Германіі гарача вітаў усіх дэлегатаў і пажадаў ім плённай работы. Пасля з прывітаннямі выступалі прадстаўнікі ад рабочых Берліна, ад батракоў і працоўнага сялянства Германіі.

Затым кангрэс заслухаў даклад аб міжнародным становішчы. Пасля гэтага з дакладамі аб становішчы сялян у сваіх краінах выступілі дэлегаты Балгарыі (Г. М. Дзімітроў), Бельгіі, Латвіі і інш. Я выступаў з дакладам аб становішчы сялян у Польшчы і, у прыватнасці, у Заходняй Беларусі.

Вярнуўшыся ў Польшчу, дэлегаты, выконваючы рашэнні кангрэса, выступалі з дакладамі на сходах сялян, расказвалі ім, як праходзіў Еўрапейскі сялянскі кангрэс, якія ім прыняты рашэнні і заклікалі працоўных да стварэння антываенных камітэтаў для правядзення шырокай кампаніі

супраць падрыхтоўкі імперыялістамі За- хаду ўзброенага нападу на СССР.

30 жніўня 1930 г. я быў арыштаваны. У час следства мне прад'явілі цэлы рад абвінавачанняў, а пасля судзілі як за выступ- ленні супраць дзяржаўнага ладу і ўрада панскай Польшчы, за кіраўніцтва кангрэ-

сцвы» я быў прыгавораны да 10 гадоў турэмнага зняволення.

Друкуецца са скарачэннямі па кн.: У суровых гады падполля. Мн., 1958. С. 161 — 167.

Камсамольцы Слонімшчыны

3 успамінаў І.Я.Дабрыяна

ДАБРЫЯН Іван Якаўлевіч. Нарадзіўся 27.4.1913 г. у в. Какошчыцы Слонімскага раёна ў сялянскай сям'і. Дзеяч рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі У 1930 г. уступіў у КСМЗБ, у 1933 г. у КПЗБ. Быў сак- ратаром падпольных Чамяроўскага раённага, Сло- німскага і Навагрудскага акруговых камітэтаў КСМЗБ. Член ЦК КСМЗБ (1935). Дэлегат II з'езда КПЗБ (1935). У лістападзе 1935 г. арыштаваны і асуджаны на 10 гадоў турмы. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі ў 1939 г. дэпутат Народнага сходу. У гады Вялікай Айчыннай вайны адзін з арганіза- тараў партызанскага руху на Слонімшчыне, камісар атрада імя Дзяржынскага партызанскай брыгады імя Ракасоўскага. Пасля вайны на савецкай гаспадарчай рабоце ў Слоніме. Узнагароджаны 2 ордэнамі, медалямі. Памёр 22.1.1970 г.

Я нарадзіўся і вырас у сялянскай сям'і в. Какошчыцы Слонімскага павета. Два мае старэйшыя браты былі камуністамі і мяне выходзілі ў духу ідэй і імкненняў, якімі самі прасякліся.

Брат Лявон прымаў актыўны ўдзел у рабоце падпольнай партыйнай арганізацыі. Ён прайшоў немалую школу рэвалюцый- най барацьбы і ў 1926 г. быў ужо сакрата- ром Слонімскага райкома КПЗБ. Затаіўшы дыханне, я слухаў яго расказы аб катаван- нях у засценках дэфензівы, аб мужнасці перадавых людзей таго часу. Лютась ачу- пантаў клікала да пометы, барацьбы.

У 1930 г. мяне, семнаццацігадовага юнака, Какошчыцкая ячэйка прыняла ў рады камсамола.

У пачатку 1930-х гадоў еяляне маёй вёскі знаходзіліся пад уплывам Камуністычнай партыі!. У Какошчыцах існавалі і дзейнічалі ячэйка КПЗБ, тры ячэйкі камсамола, піянер- ская і мопраўская арганізацыі.

Калі камуністы або камсамольцы ў вёс- цы задумвалі што-небудзь правесці, то ў дзеянне ўступалі сотні людзей. Памятаю, мы не толькі збіралі сродкі палітычным зняволеным, але і стваралі свайго роду прадпрыемствы МОПРа. савай кампаніяй, так і за ўдзел у рабоце кангрэса ў Берліне. За ўсе гэтыя «злачын-

На выгане ў нас была сажалка. Там мы арганізавалі грамадскую рыбную гаспадар- ку. У маленькім вадаёме вырошчвалі маль- коў карпа і запускалі! ў сажалку. Камса- мольскія і мопраўскія ячэйкі ахоўвалі грамадскую гаспадарку. Позняй восенню вывоз! лі рыбу на рынак. Тры гады падрад (1930 — 1932) тайком ад паліцыі мы атрым- лівалі ад рыбнай гаспадаркі 1000 злотых штогод і здавалі іх у МОПР. Тэта сума на той час была немалая. За 1000 злотых мож- на было купіць 500 пудоў хлеба.

Камсамольцы марылі аб большым. Ка- кошчыцкія еяляне звярнуліся ў староства за дазвалам стварыць легальны рыбны вытворчы кааператыў. Там адмовілі. Звяр- нуліся ў павятовы сеймік з просьбай ад- пусціць для капання новага вадаёма не- калькі ваганетака. Зноў адмовілі. Тады мы вырашылі дзейнічаць сваімі ўласнымі сіламі.

Восенню 1932 г. за вёску на выган выйшлі больш за 200 какошчыцкіх муж- чын ! жанчын. Сем сутак запар мы капал! вадаём. У працы еяляне праяўлялі незвы- чайны энтузіязм. З прычыны адсутнасці тачак зямлю насілі вёдрамі і насілкамі. Працавалі не толькі днём, але і ноччу, рас- кладваючы агні. Ніхто не сумняваўся, што

І.Я.Дабрыян.

Л.Я.Дабрыян.

другі вадаём будзе зроблены. Але вось у канцы сёмага дня наляцела паліцыя.

— Што ў вас, камуналка, калгас?

— Разыдзіся! — загадвалі паліцэйскія, збіваючы дубінкамі сялян.

Шмат каму тады дасталося. Ілью Дабрыяна, Аляксея Дабрыяна і Міхаіла Дабрыяна арыштавалі. З-за паліцэйскага тэро-ру рыбная грамадская гаспадарка распалася. Але няўдачы не расчаравалі нас. Падпольная работа ў камсамоле, а затым і ў кампартыі становіцца зместам, сэнсам жыцця перадавой моладзі.

У пачатку 1932 г. мяне выбралі сакратаром Слонімскага райкома камсамола. З мая 1933 г. па ліпень 1934 г. працаваў сакратаром Слонімскага акруткама камсамола. Зборы на масоўкі, сходзі, арганізацыя мясцовага падпольнага друку, кіраўніцтва барацьбой моладзі — гэтыя і іншыя пытанні падпольнай работы займаюць увесь час. Цяпер цяжка прыпомніць усе факты: праўда, самыя яркія, характэрныя не забываюцца.

Хочацца сказаць некалькі слоў аб нашым мясцовым падпольным друку. Раённыя і акруговыя камітэты партыі і камсамола часта выпускалі на шапірографе і гектографе лістоўкі, а сям-там і перыядычныя выданні. У 1932—1933 гг. выпускалася, прыкладна адзін раз у месяц, падпольная маладзёжная газета «Піянер» — орган Слонімскага райкома камсамола. Яна паведамляла аб рэвалюцыйных выступленнях моладзі Слонімпічыны, аб барацьбе за школы на роднай мове, крытыкавала носьбітаў паліцэйскага самавольства, змяшчала на сваіх старонках заметкі і вершы. Газету з захапленнем чыталі і перадавалі з рук у рукі людзі ўсіх узростаў. Яе пісалі ад рукі і размнажалі да 100 экзэмпляраў на шапірографе.

Газета «Піянер» выпускалася ў в. Мяльканавічы, часцей у доме рэдактара. Рэдаклегія і друкарскі калектыў складаліся з трох камсамольцаў, жыхароў гэтай вёскі: Уладзіміра Бялько (рэдактар), Піліпа Маркевіча і Антона Бішкарэвіча. Гэта былі юнакі, адданыя рэвалюцыйнай справе, смелыя, ініцыятыўныя, добрыя канспіратары.

Рэдактар Уладзімір Бялько ўсёй сваёй істотай цягнуўся да ведаў. Ён быў вельмі рана выключаны з Віленскай беларускай гімназіі. Але ён працягваў вучобу самастойна. Вывучаў геаграфію, прыродазнаўства, захапляўся мастацкай літаратурай, пісаў вершы.

Лепшыя з іх змяшчаліся на старонках падпольнай газеты «Піянер». Апрача асноўнай работы ў рэдакцыі, Уладзімір Бялько ўдзельнічаў таксама ў мерапрыемствах, якія праводзіла камсамольская ячэйка.

Напярэдадні першамайскага свята 1932 г. усюды шнырылі паліцэйскія патрулі. Яны неаднаразова праходзілі каля в. Мяльканавічы. Але, нягледзячы нагэта, Валодзя ноччу на купале Мяльканавіцкай царквы вывесіў чырвоны флаг. Да паўдня вецер трапаў палотнішча, пакуль паліцыя не знайшла спосаб зняць яго. Сяляне захапляліся смеласцю падполынчыкаў і ў душы прызнавалі, што з такімі можна прыйсці да дна вызвалення.

Паліцыі, нарэшце, стала вядома аб палітычных перакананнях Уладзіміра Бялько. Яго арыштоўвалі, да паўсмерці не раз збівалі ў слонімскай дэфензіве, іншы раз кідалі ў турму. Перад ворагам юнак упарта маўчаў. З прычыны адсутнасці доказаў яго хутка выпускалі на волю.

Вясной 1932 г. паліцэйскія арыштавалі ў вёсцы некалькі хлопцаў, запозраных у забойстве канфідэнта. Сярод арыштаваных аказаліся таксама члены рэдаклегіі «Піянера». Ніякімі катаваннямі і хітрыкамі паліцыя не прымусіла камсамольцаў прызнаць сябе вінаватымі ў забойстве. І вось Уладзімір Бялько, Піліп Маркевіч і Антон Бішкарэвіч зноў на волі. У чарговым нумары «Піянера» яны паведамляюць, што рука рэвалюцыйнага правасуддзя ўбрала правакатара. Так будзе з кожным, хто адважыцца аддаваць на пакуты лепшых сыноў і дачок працоўнага народа.

Восенню Уладзіміра Бялько яшчэ раз хапае паліцыя, збівае да паўсмерці і кідае ў турму. Праз паўтара — два месяцы яго выпускаюць на волю. Але дарагі для моладзі Валодзя жыве ўжо лічаныя дні. Арганізм безнадзейна надломлены частымі нечалавечымі катаваннямі. У хуткім часе хворы памёр. Паліцыя забараніла аднавяскоўцам удзельнічаць у пахаванні. Толькі! ноччу на магілу маладога барацьбіта-рэвалюцыянера былі ўскладзены вянкi ад сяброў-падполынчыкаў. Адбылася масоўка. Моладзь клялася працягваць і давесці да пераможнага канца справу, за якую ўпарта змагаўся Уладзімір Бялько.

Не дажылі да нашых дзён і астатнія члены рэдаклегіі газеты «Піянер». Піліп Маркевіч

яшчэ доўга працаваў у падполлі. Пазней ён
кіраваў Слоніўскім і іншымі

акруговымі камітэтамі камсамола Заход- ный Беларусь Пры арыштах яго збівалі да страты прытомнасці. Піліпу падарвалі зда- роўе, ён захварэў на сухоты. П.Маркевіч быў вызвалены з турмы Чырвонай арміяй у верасні 1939 г. Ён убачыў уз'яднаную Беларусь і ў 1941 г. памёр.

Трэці член рэдкалегіі «Піянера» Антон Бішкарэвіч пражыў некалькі больш. У гады Вялікай Айчыннай вайны ён абара- няў Радзіму ад іншаземных захопнікаў у радах партызан. Пасля вызвалення Сло- німскага раёна ад фашысцкіх захопнікаў Антон Бішкарэвіч служыў у міліцыі. Загі- нуў ад выпадковага стрэлу.

У 1934 г. Слонімскі акруговы камітэт камсамола складаўся з таварышаў: Алены Міско (в. Чамяры), Сяргея Прытыцкага (пражываў нелегальна), аднаго таварыша з в. Паўлавічы і аднаго з в. Залацеева.

У той час у Слоніmsкую акругу ў партыйных адносінах уваходзіла сем раё- наў: Слоніmsкі, Азярніцкі, Шчырынскі, Ру- жанскі, Косаўскі, Зэльвенскі і Дзярэчынскі.

Акруговая камсамольская арганізацыя налічвала ў сваіх радах у сярэднім 500 ча- лавек. У тых населеных пунктах, дзе адсут- нічалі партыйныя арганізацыі, камсамоль- скія ячэйкі праводзілі арганізатарскую і ра- стлумачальную работу як сярод моладзі, так і сярод старэйшага пакалення, закліка- ючы іх актыўна ўдзельнічаць у барацьбе рабочых і сялян за эканамічныя і палітыч- ныя прабаўванні.

Так, у в. Мыслава, цяпер Азярніцкага сельсавета Слоніmsкага раёна, у той час не было партыйнай арганізацыі, але дзейні- чалі дзве камсамольскія ячэйкі. Кожная з іх складалася з сямі членаў. Камсамольцы ўзначалілі барацьбу сялян супраць падат- каў і паспяхова кіравалі ёю. Справа дайш- ла да сутычкі з моцнымі атрадамі паліцыі.

22 мая 1933 г. у в. Мыслава прыбыў сек- вестратар і прыступіў да канфіскацыі ма- ёмасці за няўплату падаткаў. З 15 сялянскіх двароў ён сцягнуў да солтыса шмат палат- на, новых абрусаў, саматканых коўдраў, ручнікоў. Плакалі мацеры, бедавалі іх дочкі, пазбаўленыя свайго скромнага пасагу.

Параіўшыся, камсамольцы вырашылі ўзняць сялян на барацьбу. Да зыходу дня да солтыса з'явіліся гаспадары і разабралі ўсё нарабаванае. Секвестратар шалеў. Ён пагражаў, заяўляючы, што раніцай з'явіц- ца

паліцыя і яна ўжо навадзе парадок.

А.В.Міско.

Пагроза была рэальнай. Увесь вечар камсамольцы рыхтавалі сялян да аргані- заванага адпору паліцыі.

23 мая ў Мыслава прыбыў увесь асабо- вы склад Азярніцкага пастарунка на чале з камендантам Мондрым. Паліцэйскія з секвестратарам з'явіліся ў дамы нядоімш- чыкаў і спрабавалі зноў адабраць маёмасць. Але ўсюды іх акружала шчыльная сцяна жанчын і хлопцаў, пераапанутых у жано- чае ўбранне. З рук насільнікаў вырывала- ся ўсё, што яны бралі. Рабаўнікі паехалі ні з чым.

24 мая ў Мыслава ўварваліся больш за 20 паліцэйскіх з Азярніцы, Міжэвіч, Дзя- рэчына. Іх сустрэлі ўзброеныя каламі ся- ляне. Паліцэйскія спрабавалі канфіскаваць маёмасць у трох гаспадароў. Аднак нічога з гэтага не выйшла. Завязалася рукапаш- ная бойка. Многія паліцэйскія атрымалі моцныя ўдары. Кінутыя ў твар ім жмені солі раз'ядалі вочы. У выніку паліцэйскі атрад ганебна ўцёк з вёскі.

Раніцай 25 мая ў Мыслава прыехалі 52 паліцэйскія на чале з павятовым камендантам паліцыі. Яны прыкладамі, гумавымі дубінкамі збівалі мужчын і жанчын. Сяля- не пачалі адбівацца. Яны закідвалі карні- каў каменнямі, палкамі. Паліцэйскія стра- лялі ў тору і, калі ў абаронцаў вёскі нічога ў руках не заставалася, зноў кідаліся на натоўп. Людзі адкатваліся, на хаду ўзброй- валіся каменнямі. Некалькімі хвалямі ся- ляне то наступалі, то адступалі. У выніку 12 паліцэйскіх атрымалі пашкоджанні і выбылі са строю.

У абед прыехаў стараста і пачаў супа- койваць сялян, абяцаючы зняць нядоімку з тых, каму «асабліва цяжка». Калі стараста паехаў, паліцыя арыштавала дзвюх сялян — Аляксандру Навумчык і Пала- гею Анішчык, а таксама сакратара камса- мольскай ячэйкі Аляксандра Бажко. За

няўплату падаткаў і супраціўленне палі- цыі панскі суд прыгаварыў А.Бажко, А.На- вумчык і П.Анішчык да двух гадоў турэм- нага зняволення.

Моладзь не пакінула ў бядзе сем’і арыштаваных. Ім вывезлі на поле гной, пасадзілі бульбу, а зняволеным у турму пасылалі харчы.

Паспяховая сутычка з паліцыяй натх- ніла сялян. У іх быў бадзёры настрой. Яны адчувалі ў сябе сілу і ўпэўненасць у пе- рамогу над польскімі панамі.

Камсамольскія ячэйкі, накіроўваемыя камуністамі, праводзілі вялікую выхаваў- чую работу таксама і сярод школьнікаў. У школах ствараліся піянерскія арганізацыі.

У лады лютавалі ў надзеі падавіць рэ- валюцыйны рух, які ўсё больш разгортваў- ся. Узмацніўся тэрор. Пастарункі і дэфен- зіва сталі пунктамі амаль штодзённых ка- таванняў перадавых людзей. Некаторых замучвалі да смерці.

У 1932 г. быў арыштаваны член Слонім- скага райкома камсамола малады селянін в. Рахавічы Мікалай Гуда. З яго па-зверскі здзекаваліся ў слонімскай дэфензіве, па- куль не замучылі насмерць. Камсамалец Мікалай Гуда памёр, але нікога не выдаў з таварышаў.

Знявечаны труп сына банькам дазволілі прывезці дадому. Моладзь з упіанаваннем

хавала лепшага свайго таварыша. За тру- ной ішлі ўсе жыхары вёскі, аддаючы на- лежнае мужнасці камсамольца.

Польскія ўлады ўстанавілі суровы па- ліцэйскі рэжым для ўсяго насельніцтва. Моладзі забаранялі свабодна пераходзіць з вёскі ў вёску, арганізоўваць вечарынікі.

У в. Какошчыцы ў сакавіку або красавцу 1934 г. прыбыў карны паліцэйскі па- старунак. Ён забараніў збірацца на вуліцы больш трох чалавек. Сустрэча чатырох суседзяў аб’яўлялася нелегальным сходам. Ад захаду і да ўсходу сонца ўсім жыха- рам сурова забаранялася выходзіць з дому. Кожную ноч паліцэйскія хапалі сялян і збівалі ў пастарунку. Ахвяру прывязвалі да лавы і білі гумавымі дубінкамі да страты прытомнасці. Такую працэдуру за два тыдні прайшлі амаль усе мужчыны і час- тка жанчын. Толькі некаторыя мінавалі такога цяжкага лёсу. У заключэнне палі- цыі ўсю моладзь вёскі сілком пагнала ў царкву да споведзі, як быццам не каты- паліцэйскія, а сяляне «грашылі».

У тыя дні я ўжо хаваўся ад арышту. Потым Сакратарыят ЦК КСМ Заходняй Беларусі накіраваў мяне на падпольную работу ў іншыя раёны.

Друкуецца са скарачэннямі па кн.: У суровыя гады падполля. Мн., 1958. С. 199 — 204.

Забастоўка лесавозчыкаў

3 успамінаў К.М.Крупніка, удзельніка рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі

У 1932 г. памешчык Мікульскі прадаў частку сервітутнага лесу з урочышча Ра- фалаўка купцам Гурвічу, Рабіновічу і Сідзяльніцкаму. Бачачы, што памешчык паступіў незаконна, сяляне бліжэйшых вёсак Залесе, Загор’е і іншых выказалі яму пратэст.

К канцу года значная частка прададзе- нага лесу была высечана. Купцы арганіза- валі вывазку. Вазіць трэба было ў горад на адлегласць 30 кіламетраў. За кубаметр плацілі па 2 злотых і 50 грошай. Возчыкам некаторых вёсак разам з паездкай у лес даводзілася за адзін рэйс рабіць ад 50 да 60 кіламетраў. Тэта была вельмі цяжкая праца. Але заробак амаль увесь ішоў на куплю фуражу, рамонт вупражы і санак. Да таго ж возчыкі заўважылі, што пры абмер- ванні драўніны прыказчыкі махлююць. Прывязе селянін на завод кубаметр, а яму запішуць 0,7 — 0,8 кубаметра.

Трэба адзначыць, што раённая камуністыч- ная арганізацыя ў той час была дастаткова моцнай і арганізаванай. Амаль у кожнай вёс- цы былі яе партыйныя ячэйкі, якія карыста- ліся сярод сялян вялікім аўтарытэтам.

Арганізацыю забастоўкі за павышэнне аплаты працы камуністы ўспрынялі як сваю кроўную справу. Па ініцыятыве раённага камітэта партыі быў створаны забастовач- ны камітэт, у склад якога вылучылі і мяне.

Забастовачны камітэт, які з разгортван- нем барацьбы стаў паўлегальным органам, вырашыў падрыхтаваць возчыкаў і лесару- баў і ў адзін з першых дзён студзеня (да- кладна дату не памятаю) усім дружна вы-

ехаць у лес і прад'явіць купцам свае патрабаванні. І калі яны не згодзяцца павысіць заработную плату, то правесці мітынг і аб'явіць забастоўку. Так мы і зрабілі.

Ва ўмоўленае ў лесе месца з'ехаліся звыш двухсот возчыкаў і лесарубаў. Сюды прыбылі сяляне вёсак Залессе, Русакова, Заверша, Загор'е, Вербалаты, Акунінава і многіх іншых. Агенты купцоў — бракероў — шчыкі і прыказчыкі — слухаць не хацелі аб павышэнні аплаты працы возчыкаў і лесарубаў. Але мы стаялі на сваім. Сяляне гнеўна выказвалі горкія словы крыўды і абурэння. Выкарыстаўшы падыходзячы выпадак, мы адкрылі мітынг. З кароткімі прамовамі выступілі члены забастовачна-га камітэта Навум Міхальчык (в. Загор'е), Мікалай Нагула (в. Русакова), Марыя Ру-сецкая (в. Залессе), я і іншыя сяляне. Пра-моўцы заклікалі аб'явіць забастоўку.

Удзельнікі мітынгу аднадушна выра-шылі баставаць да таго часу, паку ль купцы не павысяць аплату працы. Адмініст-рацы лесараспрацовак былі прад'яўлены канкрэтныя патрабаванні.

У тую ж ноч райком КПЗБ і забасто-вачны камітэт арганізавалі мітынг амаль ва ўсіх вёсках Жыровіцкай і Дзевяткавіц-кай гмін. Выступаўшыя таварышы аб'явілі аб пачатку забастоўкі і заклікалі сялян стойка трымацца. Усе сяляне дружна пад-трымлівалі нас. На наступны дзень на работу ў лес не выйшаў ні адзін чалавек.

Забастоўка працягвалася больш месяца без асаблівых падзей, калі не лічыць кароткачасовых забастовак на асобных прадпрыемствах Слоніма ў знак салідар-насці з намі. Рабочыя і перадавыя сяляне, што спачувалі нам, аказвалі забастоўшчы-кам маральную і матэрыяльную падтрым-ку. На імя нашага стачачнага камітэта наступалі грашовыя сродкі і харчаванне, саб-раныя рабочымі Слоніма і сялянамі Зэль-венскай і Казлоўшчынскай гмін. Сродкі гэтыя былі параўнальна невялікімі і раз-мяркоўваліся сярод возчыкаў і лесарубаў, якія найбольш мелі ў іх патрэбу. Аднак яны пакідалі ў свядомасці ўдзельнікаў забастоўкі незабыўнае ўражанне, усяляю-чы ў іх упэўненасць у дасягненні мэты.

У лютым купцы і мясцовая ўлада прад-прынялі адчайныя спробы зламаць стой-касць забастоўшчыкаў. Яны пайшлі на даўно выпрабаваны сродак — выкарыстан-не

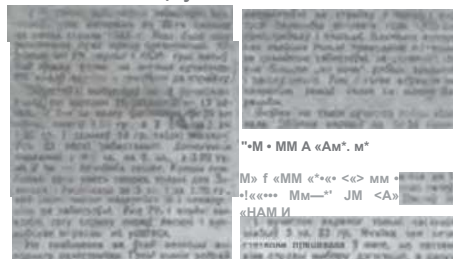
штрэйкбрэхераў.
К.М.Крупнік.

М.І.Русецкая (Крупнік).

Аднойчы нашы ганцы паведамілі, што па тракту ў напрамку в. Сценявічы пад аховай паліцыі рухаюцца некалькі падвод, нагружаных драўнінай. Члены забастовач-нага камітэта неадкладна разаслалі ганцоў у бліжнія вёскі, каб заклікаць сялян спыніць штрэйкбрэхераў. Насустрач пад-водам выйшла каля двух соцень чалавек, галоўным чынам жанчын, з вёсак Загор'е, Залессе, Сценявічы і Русакова. Жонкі і дачкі бастуючых заклікалі спецыяльна нанятых у горадзе возчыкаў скінуць лес і не перашкаджаць бастуючым дабівацца павышэння аплаты працы.

Магутная мірная дэманстрацыя сялян занепакоіла панскія ўлады. Былі прыве-дзены ў баявую гатоўнасць і пастаўлены на казарменнае становішча два палкі войск Слонімскага гарнізона. Але на салдат рэ-гулярнай арміі паны мала спадзяваліся. У раён Жыровіч былі сцягнуты сотні палі-цэйскіх і шпікоў з Баранавіч, Навагрудка, Слоніма і сельскіх пастарункаў.

ЗАБАСТОВАЧНЫЯ ЗДРДЦЬБА пр4в ЦОУНЫХ Ёялям

Лосмыя ішбаотні J Слонімшчыне

Паведамленне пра лясныя забастоўкі на Слонім-шчыне.

За адны суткі, амаль адначасова, паліцэйскія акружылі і разграмілі вёскі Сценявічы, Русакова, Залессе, Загор'е, Акунінава, Сучкі і Пляшкі.

Камуністы не трацілі сувязі з беспартыйным! людзьмі, стараліся падтрымаць іх настрой. На другі і трэці дзень пасля пагрому ў сёлах адбыліся масавыя сходы. Члены КПЗБ растлумачвалі сялянам, што такія бясчынствы — гэта палітыка ўрада паноў-акупантаў. Ад жорсткага прыгнёту і самавольства паліцэйскіх мы пазбавімся толькі тады, калі Заходняя Беларусь стане свабоднай. А цяпер у бядзе нам дапамогуць нашы кроўныя браты рабочыя і сяляне.

І сапраўды, раённы камітэт КПЗБ арганізаваў шырокую кампанію дапамогі пацярпеўшым. Рабочыя лесазавада Езерскага аб'явілі двухгадзінную забастоўку пра-тэсту супраць бесчалавечнага абыходжан-ня з сялянамі. Прафсаюзы Слоніма пры-слалі пацярпеўшым ад пагрому прадукты і шкло. Нямала прадуктаў і грашовых срод-каў паступіла ад сялян розных вёсак.

Пасля расправы з сялянамі забастоўка працягвалася яшчэ каля 10 дзён. Купцы часткова задаволілі нашы патрабаванні. Забастовачны камітэт заклікаў возчыкаў і лесарубаў прыступіць да работы.

Купцы павысілі аплату працы возчы-каў з 2,5 да 3 злотых за кубаметр. Калі раней аплата залежала ад нораву прыём-іпчыка-табелыпчыка, то пасля забастоўкі на драўніне пачалі ставіць цану за вывазку. Але гэтым далёка не вычэрпвалася значэн-не забастоўкі. Яна ўзняла на барацьбу шырокія масы, павысіла іх свядомасць і загартавала ў барацьбе. На шматлікіх прыкладах рабочыя і сяляне наглядна пераканаліся, што паліцыя,

суд і іншыя дзяржаўныя органы з'яўляюцца паслухмя-нымі выканаўцамі волі купцоў і памешчы-каў, што дабіцца карэннага паляпшэння свайго жыцця можна толькі шляхам звяр-жэння ўлады эксплуатацыйнага.

Панскі суд, абараняючы лесапрамыс-лоўцаў, неўзабаве прыгаварыў каля 30 удзельнікаў забастоўкі да турэмнага зня-волення тэрмінам ад шасці месяцаў да двух год. Яшчэ болы суровы лес напаткаў чле-наў забастовачнага камітэта. Камуніст з в. Загор'е Навум Міхальчык вымушаны быў хавацца. У 1934 г. паліцэйскія шпікі высачылі яго на хутары каля Зэльвы і за-білі. У тым жа годзе паліцыяй быў забіты каля Івацэвіч другі член забастовачнага ка-мітэта камуніст Мікалай Нагула, сялянін в. Русакова.

Марыя Русецкая з в.Залессе таксама хавалася і працягвала падпольную работу. У 1936 г. панскі суд прыгаварыў яе за пры-належнасць да КПЗБ да 10 гадоў турэмнага зняволення. Пасля вызвалення з тур-мы часцямі Чырвонай арміі жыхары Слонімскага раёна паслалі верную дачку беларускага народа тав. Русецкую дэлегатам Народнага сходу.

Я таксама хаваўся ад паліцыі, але быў арыштаваны ў 1935 г. і прыгавораны да 8 гадоў турэмнага зняволення. Нялёгка да-вялося і іншым членам забастовачнага камітэта, і нашым ганцам, якія прымалі актыўны ўдзел у забастоўцы. Паліцэйскія доўгія гады дапякалі іх рознымі здзекамі.

Узначальваючы барацьбу працоўных, пакутуючы ў турмах, мы цвёрда верылі, што час свабоды настане. Наша мара ажыццявілася ў верасні 1939 г.

Друкуецца са скарачэннямі па кн.: У суровыя гады падполля. Мн., 1958. С. 215 — 220.

Успамінаюць вязні Картуз-Бярозы

ФЁДАР РЫЛА

Сын селяніна-бедняка з в. Пляшкі (цяпер Парты-занаўка) Слонімскага раёна. Нарадзіўся ў 1916 г. У 1934 г. уступіў у КСМЗБ і прымаў актыўны ўдзел у падпольнай рэвалюцыйнай барацьбе. У канцлагер Бяроза-Картузская кінуты ў маі 1936 г. і знаходзіў-ся ў ім да кастрычніка 1937 г.

90 дзён у карцэры

Дзяцінства маё прайшло ў пошуках ка-валка хлеба. Пасвіў чужых кароў. Рана ўставаў, позна клаўся. Пастаянна хацелася есці і спаць. Рана з'явілася ў мяне мара палепшыць сваё

жыццё і жыццё тых, хто жыў побач. Прыслухоўваўся да таго, што гаварылі людзі. А яны гаварылі аб Са-вецкім Саюзе, аб новым жыцці. Я пачаў шукаць шлях да такога жыцця.

У 1934 г. уступіў у камсамол. Сакрата-ром ячэйкі ў нас быў Павел Пятровіч Серы. Але хутка хтось выдаў нашу арганізацыю. Мікалая Буца і мяне выклікалі ў дэфен-

зіву. Дапытваў нас шпik Шварц. Мы адмовіліся адказваць на яго пытанні.

Паліцэйскія накінуліся на нас, пачалі збіваць. Потым адпусцілі дамоў, прыгразіўшы, што ў насту іны раз будзе яшчэ горш.

Ячэйка, аднак, існавала. Мы зноў узнаўлялі сувязі і працягвалі падпольную дзейнасць. Заданні выконвалі з гонарам. У 1935 г. мяне выбралі сакратаром ячэйкі КПЗБ. Арганізацыя наша была добра заканспіравана. Шпікам не было да чаго прыдрацца, каб аддаць мяне і маіх таварышаў пад суд.

Другі раз я быў арыштаваны толькі па падазрэнні і 12 мая 1936 г. без суда і следства аказаўся за калючым дротам канцлага гера ў Картуз-Бярозе. Разам са мной дас-тавілі сюды яшчэ чацвярых: Фёдара Несце-ра з Акунінава, Фёдара Якубчыка з Сяркоў, Рыгора Якубчыка з Урачы і Лейбу Бляхе-ра са Слоніма. Нас, закаваных у ланцугі, за варотамі лагера чакала каля 50 паліцэйскіх. Яны з дубінкамі выстраіліся ў дзве шарэнгі. Усіх прапусцілі «праз строй».

Мы стаялі тварам да сцяны і прыслуховаліся да новых для нас шумаў лагернага жыцця. З калідора час ад часу даносіўся тупат бягучых людзей. Я азірнуўся і тут жа на галаву і плечы пасыпаліся ўдары.

Увесь дзень прастаялі ля сцяны. Вечара-м нас дубінкамі «запасілі» ў сталовую. У паўцёмным памяшканні атрымалі ка-цялкі з варывам.

Радаснае пачуццё авалодала мною, калі заўважыў добразычлівыя погляды нашых новых таварышаў (па-ротфронтаўскаму сціснутыя кулакi). Мы зразумелі — вакол нас таварышы. Трэба трымацца.

І трымаліся. Сваім прыкладам падтрымлівалі мужнасць і надзею ў сэрцах тых, хто быў слабейшы.

У гэтым канцлагеры, які афіцыйна іменавалася «месцам ізаляцыі ў Бярозе-Картузскай», было нямала смелых і моцных барацьбітоў. Натхняючым прыкладам для мяне, ды, бадай, і для многіх іншых быў камуніст Іван Антонавіч Саланевіч. Паліцэйскія асабліва ўзненавідзелі яго за атэізм і пры ўсіх зручных выпадках стараліся напамніць яму аб існаванні бога.

Не магу зараз успомніць, за што імен-на паліцэйскі Надольскі люта ўзненавідзеў мяне. Толькі доўга не даваў ён мне праходу ў лагеры.

— Да цябе сам бог прэтэнзію мае, —

Ф. Рыла

І.Адамчык

М.Шухно.

гаварыў ён, звяртаючыся да мяне, — і за тэта рабым цябе зрабіў, а цяпер дзяржава і мы на цябе гневаемся за тваю камуністыч-ную дзейнасць.

Пасля такіх слоў, звычайна, пачынала-ся збіенне ці так званыя дысцыплінарныя практыкаванні на пляцы.

Аднойчы Надольскі асабліва доўга і па зверску ганяў мяне па пляцы. «Устань! Ляж! Паўзі! Бягом марш! Гусіны крок!» — раздаваўся адна за другой каманды.

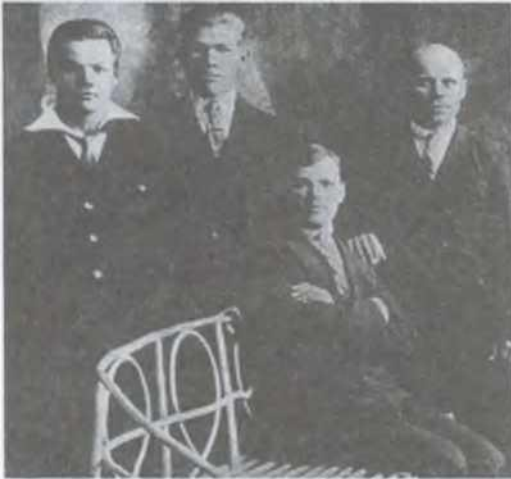
Я не паспяваў выконваць адну каман-ду, як атрымліваў другую, і палкі сыпалі-ся на маю спіну хутчэй, чым загады сады-ста. І тады я вырашыў, што з гэтым трэба канчаць. Спыніўся. Надольскі не здагадаў-ся, што адбылося, а потым як закрычыць. Бегае вакол мяне, аддае ўсялякія загады, а я стаю і мераю яго з ног да галавы сваім позіркам. Думаю: «Здаровы ты, але і я — хлопец нічога. Ужо калі размахнуся, то ты, мабыць, не ўстаіш на нагах».

Біць я яго, вядома, не стаў. Нельга было ісці на правакацыю. А ў карцэр пайшоў. Першыя гадзіны знаходжання ў гэтым бетонным мяшкі я правёў у забыцці. Сядзеў на халоднай падлозе, плячамі да такой жа сцяны,

і мене здавалася, што холад убірае ў

Члены КПЗБ паслі вызвалення з канцлагера (злева направа): К.С.Петручэня, І.А.Саланевіч, В.Богдан, А.Занурскі.

Члены ячэйкі КПЗБ в. Смаўжы. Стаяць (злева направа): Л.В.Саланевіч, І.А.Саланевіч, К.К.Саламевіч. 1927 г.

сябе ўвесь боль майго збітага цела. Нават задрамаў. Разбудзіў мяне стук у дзверы і крык паліцэйскага. Аказалася, што патрэбна адгукацца на кожны стук часавога.

Стукалі часта, і ці то ад гэтага, ці то ад болю і холаду, заснуць не ўдавалася. Іду-малася мне — вось яна, класавая барацьба. Мне было радасна, што ўдзельнічаю ў ёй. Ад гэтых думак хутчэй пачынала біцца сэрца, хацелася спяваць, ія... заспяваў.

Парушэнне было — з раду вон, і паліцэйскі Марцыновіч, які ахоўваў карцэр, далажыў пра мяне Камалю-Курганскаму — гэтаму Люцыферу лагера. Толькі адну ноч я пераначаваў у камеры сярод таварышаў, а на наступны дзень зноў пасадзілі на 7 дзён у карцэр.

Холад, галодны карцэрны рэжым, па-

лачныя ўдары зрабілі сваю справу: я захварэў курынай слепотой.

На некалькі тыдняў я быў пазбаўлены карцэра. Мяне накіравалі працаваць на кухню. Варыць я стараўся як мага смачней. Сачыў за чысцінёй катлоў, за тым, каб тыя скудныя прадукты, якія выдаваліся, цалкам граплялі вязням. Асабліва клапаціўся аб тых, хто сядзеў у карцэры. Пры ўсякім зручным выпадку стараўся перадаць ім кацялок паўнейшы і тлусцейшы. Аддаваў і сваю порцыю хлеба. Літаральна на вачах у ахоўніка рабіў гэта і ўсё сходзіла добра. Але аднойчы адзін з новых вязняў, якія працавалі на кухні, памылкова перадаў хлеб крымінальніку, і той, каб выслужыцца перад паліцэйскімі, адразу данёс. Мяне зноў кінулі ў карцэр.

90 дзён пратрымалі мяне лагерныя каты ў карцэры, але на калені не паставілі. Ра-тунку я ў іх не прасіў. І такімі былі многія мае таварышы па камеры — камуністы.

З лагера я выйшаў праз 18 месяцаў, у 1937 г., хутка быў узяты на дзеючую ваенную службу. Служыў на самай граніцы з Германіяй, дзе раздаліся першыя выстралы другой сусветнай вайны. 17 дзён мы адступалі, а на 18-ы дзень у баях пад Варшавай быў узяты ў палон. 6 доўгіх і пакутлівых гадоў прабыў у палоне ў нямецкіх лагерах.

ІВАН САЛАНЕВІЧ

Нарадзіўся ў 1906 г. у в. Смаўжы Слонімскага раёна. У 1925 г. уступіў у КСМЗБ. За актыўную рэвалюцыйную дзейнасць асуджаны на 5 гадоў турэмнага зняволення. Сядзеў у Гродзенскай, Слонімскай, Сядлецкай, Варшаўскай і іншых турмах Польшчы. У канцлагеры Бяроза-Картузская знаходзіўся двойчы: у 1936 — 1938 і 1939 г.

Помні, сын мой

Мы выходзім з канцелярыі лагера. Праходзім праз парк. Перасякаем шашу і ўжо ад варот бязым да выхаду ў арыштанцкі блок. Далей паўзём. Паўзком па цэментнай падлозе калідора дабіраемся да лесвіцы і такім жа чынам узбіраемся на трэці паверх. Нас б'юць усю дарогу. Спатку па галаве, затым па плячах і спіне. На апошнім лесвічным маршы паліцэйскія Пыцель і Надольскі з усіх сіл малоцяць дубінкамі па нашых пальцах.

Сістэма здэкаў прадумана да дробязей. Дзеянні паліцэйскіх даведзены да аўтама-

тызму. Яны ведаюць дакладна, каго, як, колькі і калі біць, падвяргаць муштры, кідаць у карцэр. Яны ўмеюць падабраць для кожнага вязня такую работу, якая будзе для яго найболей прыніжальнай і пакут- лівай. Ім дазволена ўсё, ці амаль усё. Яны цешацца сваёй уладай над безабароннымі людзьмі. Кожны з іх патрабуе, каб яго называлі! «пан камендант», не інакш, каб цяг- нуліся перад ім у струнку, згіналіся ў тры пагібелі, «пакорна рапартавалі» і без слоў падпарадкоўваліся.

Групу вязняў гоняць на расчыстку могілніка. Ён зарос кустарнікам, які мы павінны ўбраць. Працуем голымі рукамі. Далоні чарнеюць ад заноз і распухаюць, не гнуцца пальцы. Садысты ўважліва сочаць за тым, каб мы не закрывалі рукі, інакш пачнецца збіенне. Потым нас пераганяюць на іншае месца работы — у парк. Тут пат- рэбна вырваць крапіву і асот.

Аднойчы на ранішняй праверцы пачула- ся каманда: «Асы, выйсіце са строю» (так называлі групу старых вязняў! тых, хто зна- ходзіўся ў штрафной камеры). Са строю выйшлі І.Прэс, Л.Мушыньскі, І.Анелік, Я.Пан- цэр, Ю.Александровіч, М.Табачнік, І.Райскі, Н.Трында, Х.Рудзель, С.Татарын, Ф.Рыла і іншыя (прозвішчы ўжо не памятаю).

Прухневіч загадаў: «Узяць асенізацый- ную бочку, прыступіць да ачысткі ям. І каб ні адна кропля не пралілася. А то языком будзеце вылізваць». І пачалося. Несцярпі- ма паліла сонца. На стрыжаныя, нічым не пакрытыя галовы апускаліся паліцэйскія дубінкі. І вось каманда: «У дзве шарэнгі станавіся! Кладзіся! Поўжай!» Мы поўзалі па нечыстотах, зноў напаўнялі бочку, упра- галіся і везлі — усё паўтаралася спачатку. Падышоў Пыцель. Нас паставілі ў дзве шарэнгі. Мы стаялі адзін насупраць другога. Пыцель выступіў з прамовай:

— Бачыце, сучыны сыны, якія вы бруд- ныя і брыдкія. Вам трэба памыцца. Па маёй камандзе плюйце адзін другому ў твар і ўмывайцеся. Раз, два, тры — пачынай!»

Мы плюём пад ногі. Звычайна такія «працэдуры» паліцэйскія заканчвалі здэклівымі пытаннямі і правакацыйнымі прапановамі:

— Што, не падабаецца? Тады ідзіце ў канцэлярыю да пшадойніка Кавальскага.

У Кавальскага — мы тэта ведалі! — за- хоўваліся бланк! з тэкстам дэкларацыі. Мы разумелі, з якой мэтай нас пасылалі да яго. На

правакацыі мы не паддаваліся. І тэта яшчэ болей зліла паліцэйскіх.

Ва ўмовах канцлагера найболей мэта- накіраванай формай барацьбы быў саба- таж. Ён прымяняўся ўсімі і паўсямесна, арганізавана і ў адзіночку. Сабаціруючы тыя ці іншыя распараджэнні паліцэйскіх, мы ў нейкай меры захоўвалі свае фізічныя сілы, умацоўвалі ў сумесных дзеяннях сваё адзінства і дружбу, у слабых духам — веру ў канчатковую перамогу.

8 сакавіка 1938 г. я развітваўся з канц- лагерам. Перад тым, як паведаміць мне аб вызваленні, пшадойнік Кавальскі яшчэ раз прапанаваў падпісаць дэкларацыю. А калі я адмовіўся, збіў мяне, прыгразіў карцэрам і... тут жа, не хаваючы расчаравання, паве- даміў, што мяне з лагера вызваляюць. На станцыю мяне суправаджаў ненавісты палач Надольскі. Усю дарогу ён гнюсна ла- яўся, але біць мяне ўжо не меў права. Поезд крануўся, і мною завалодалі новыя думкі. Амаль два гады я не быў дома, не атрымліваў ніякіх вестак.

Дамоў ляцеў, як на крылах. Аб сустрэ- чы не буду гаварыць. Радасная яна была! цяжкая. Я трымаў на руках сына, глытаў слёзы і думаў: «Які ты яшчэ маленькі! Табе нават расказаць нельга, што перажыў твой тэта. А што чакае наперадзе?»

Далей стала яшчэ цяжэй. Мясцовая паліцыя з мяне вачэй не спускала. Аднак я не сядзеў склаўшы рукі. Літаральна праз некалькі дзён да мяне прыйшоў адзін та- варыш. Хутка я прыступіў да работы на- меснікам сакратара Азярніцкага падрайко- ма КПЗБ.

3 верасня 1939 г. я другі раз аказаўся ў канцлагеры. У нашай групе толькі я адзін ведаў, што такое Бяроза. Па дарозе раска- заў таварышам Уладзіміру Крупніку, Хаі- му Хомскаму, Аркадзію Адамчыку і іншым, як трэба сябе весці ў лагеры, які там рэжым.

Свабода, аб якой мы так марылі, прый- шла ў ноч на 18 верасня. Адшпурнуўшы ад дзвярэй камеры групу фашысцкіх малой- чыкаў, мы выйшлі на пляц, а потым за ва- роты лагера. Невялікі мітынг. Арганізавалі паходны рэвалюцыйны камітэт, выстраі- ліся ў калону насустрач Чырвонай арміі ў бок Баранавіч.

Друкуецца са скарачэннямі ў перакладзе з рускай мовы на кн.: Они не стали на колени. Мн., 1966. С. 118—124, 125—130.

Камсамольскія сакратары

Многія слонімцы ведаюць гэтага чалавека, сустракаліся, гутарылі з ім. Ён быў прапісаны ў горадзе Слоніме пад про- звішчам **Івана Аляксандравіча Дубава**. А для аднавяскоўцаў па-ранейшаму заста- нецца Сямёнам Сямёнавічам Рамановічам.

Нарадзіўся ён у 1905 г. у в. Шылавічы ў сям'і селяніна-бедняка. Бацьку, які меў чатыры дзесяціны зямлі, цяжка было пра- карміць 9 душ.

У жніўні 1915 г. сям'я Рамановічаў, выгнаная вайной і го ладам, перабралася аж на Тамбоўшчыну. Юнак закончыў там з пахвальнай граматай царкоўна-прыход- скую школу. А ў чэрвені 1921 г. маладога рабочага па рамонт чыгуначнага палатна прынялі ў рады РКСМ.

Туга па бацькаўшчыне, любоў да роднай зямлі пацягнулі сям'ю, асабліва маці, якая засталася ўжо без мужа, на радзіму. Беженцы не ведалі, што Слонімшчына адышла тады да Польшчы.

Апынуўшыся ва ўмовах жорсткага сацы- яльнага і нацыянальнага прыгнёту, Сямён Рамановіч стаў на шлях рэвалюцыйнай барацьбы з польскімі акупантамі. Неўзаба- ве ён — член камсамола Заходняй Беларусі А ў лютым 1926 г. яго прынялі ў КПЗБ.

Пачалося неспакойнае, поўнае турбот жыццё. Спачатку Рамановіч з'яўляўся арганізатарам і сакратаром камсамольскай ячэйкі ў роднай вёсцы, потым стаў сакратаром Шылавіцкага падрайкома КСМЗБ. Вясной 1925 г. адбылася 1-я раённая кам- самольская канферэнцыя, на якой быў выбраны раённы камітэт камсамола на чале з Сямёнам Рамановічам. У тым жа годзе ён увайшоў у склад Слонімскага райкома КПЗБ.

Барацьба была цяжкая і небяспечная. Дэфензіва засылала правакатараў у рады рэвалюцыянераў. Такім правакатарам ака- заўся Антон Гурскі, які выдаў каля сарака камуністаў і камсамольцаў. Трапілі за ту- рэмныя краты сакратары райкомаў партыі і камсамола Уладзімір Мікалаевіч Круп- нік і Сямён Сямёнавіч Рамановіч.

Арыштаваных доўга мучылі ў дэфен- зіве. На першым допыце павятовы камен- дант паліцыі кідаў Рамановічу на стол пачку грошай, прапануючы «супрацоў- ніцтва». Аднак падпольшчык быў непакі- сны. Тады пачаліся катаванні: білі ў пяты, лілі ваду ў нос,

закладвалі аловак між пальцаў і сціскалі рукі. Калі траціў пры- томнасць, аблівалі вадой.

Фёдар Дарафеевіч Кавалеўскі, якога таксама прывялі тады на допыт, успамінаў, што не пазнаў свайго аднавяскоўца пасля катаванняў.

Аднойчы сястра Ганна прынесла Сямё- ну перадачу. Паліцэйскія дазволілі паесці. Выкарыстаўшы момант, калі паліцэйскі аслабіў пільнасць, вязень здолеў вызваліц- ца ад наручнікаў і шмыгнуў за дзверы, перабег вуліцу...

Паліцыя кінулася ў в. Шылавічы, але ўцекача не знайшлі. Рамановіч у тэты час быў у в. Талькаўшчына і з дапамогай пад- польшчыка Аляксандра Марчыка пера- браўся цераз Шчару ў в. Васілевічы.

Па рашэнні камуністаў Сямёна Рамано- віча накіравалі ў Варшаву, дзе некаторы час ён жыў як Ян Страшэвіч. Потым Стра- шэвіча накіравалі ў Гданьск, дзе ён здабыў пашпарт на імя Івана Корбута. З гэтым пашпартам і з візай савецкага консульства ў Кёнігсбергу наш зямляк у красавіку 1926 г. выехаў у СССР...

А далей з мэтай канспірацыі для буду- чай работы ў родных мясцінах Сямён Сямёнавіч назаўсёды стаў Іванам Аляксан- дравічам Дубавым.

Іван Аляксандравіч у г. Цвер закончыў губсаўпартшколу 2-й ступені. Прайшоў службу ў Чырвонай арміі, працаваў сакратаром Капыльскага райкома камсамола, прадстаўніком ЦК ЛКСМБ у Наркамаце земляробства БССР і на іншых пасадах.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны пайшоў на фронт добраахвотнікам. Не- аднаразова быў паранены, кантужаны. Дэ- мабілізаваўся І.А.Дубаў у званні маёра.

Уладзімір Іванавіч Мялешка. Нара- дзіўся ў в. Мяльканавічы ў беднай сялян- скай сям'і. З ранніх гадоў уключыўся ў рэ- валюцыйную дзейнасць, стаў камсамольцам, а затым членам КПЗБ. Зведаў неаднара- зовыя арышты польскай паліцыі, катаванні, турэмнае зняволенне.

Пасля выхаду ў пачатку 1930-х гадоў з турмы У.Мялешка зноў у падполлі. Ця- пер ужо ў якасці сакратара Слонімскага падпольнага РК КСМЗБ. Пра гэта свед-

чаць дакументы дзяржаўных архіваў Брэскай і Гродзенскай абласцей.

Разам са сваімі аднавяскоўцамі, сябрамі па барацьбе, Уладзімір праводзіў масоўкі, камсамольскія канферэнцыі, распаўсюджваў нелегальную літаратуру, заклікаў сялян да арганізаванага выступлення супраць уплаты падаткаў.

Аб тым, што за ім сачыла тайная паліцыя, паведамляюць сакрэтныя данясенні следчага аддзела слонімскай павятовай паліцыі ў навагрудскую ваяводскую камандатуру.

Напрыклад, у данясенні ад 21.4.1934 г. гаварылася, што сакратар Слонімскага РК КСМЗБ У.І.Мялешка дастаўляў камуністычную літаратуру з Беластока.

У данясенні ад 12.7.1934 г. слоніmsкі следчы аддзел даносіў свайму начальству ў Навагрудак, што 8 ліпеня адбылася раённая камсамольская канферэнцыя ў в. Какошчыцы, прысвечаная выбарам дэлегатаў на з'езд жанчын у Парыжы. У рабоце канферэнцыі непасрэдным удзел прымаў «сам сакратар Слонімскага раённага камітэта КСМЗБ Мялешка Уладзімір».

А ў адным з наступных сакрэтных дакументаў гаворыцца, што 29.8.1934 г. сакратар Слонімскага РК КСМЗБ Уладзімір Мялешка праводзіў раённую канферэнцыю ў в. Сакалова. На канферэнцыі дэталёва разглядалася пытанне падрыхтоўкі да святкавання Міжнароднага дня моладзі. Да ўдзелу ў падрыхтоўцы да свята вырашана прыцягнуць піянераў і членаў МОПРа. Тут жа на канферэнцыі У.І.Мялешка раздаў яе ўдзельнікам тэксты лозунгаў для напісання на транспарантах: «Няхай жыве Міжнародны дзень моладзі!», «Далоў тэрор, голад, паланізацыю дзяцей і экзекуцыю ў Заходняй Беларусі і ў Польшчы!», «Усе на абарону таварыша Тэльмана і палітычных зняволеных!», «Няхай жыве пралетарская рэвалюцыя ў Польшчы!», «Няхай

Прытыцкі на Слонімшчыне

ПРЫТЫЦКІ Сяргей Восіпавіч. Нарadzіўся 1.2.1913 г. у в. Гаркавічы Беластоцкага ваяводства, Польшча. Дзяржаўны і палітычны дзеяч Беларусі, дзеяч рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі, адзін з арганізатараў патрыятычнага падполля і партызанскага руху на Беларусі ў Вялікую Айчынную вайну. Вучыўся ў партыйнай школе КПЗБ у Мінску (1934-1935), закончыў ВПШ пры ЦК ВКП(б) (1948). З 1930 г. член КСМЗБ, сакратар Крынкаўскага раённага, Гродзенскага акруговага Ка-

С.С.Рамановіч.

жыве Камуністычная партыя, МОПР, КСМЗБ!».

У асобе У.І.Мялешкі паліцыя бачыла вельмі ўплывовага і небяспечнага для існуючага ладу чалавека, спяшалася ізаляваць яго ад навакольных. Добрую паслугу ака- заў ёй у гэтай справе правакатар з Мяль- канавіч, які выдаў паліцыі ўвесь склад падпольных райкомаў КПЗБ і КСМЗБ. Большасць членаў раённай партыйнай арганізацыі былі аддадзены пад суд.

Мялешка быў арыштаваны 7.11.1934 г.

...17.12.1935 г. над ім і іншымі палітзняволенымі адбыўся суд.

У.І.Мялешку прыгаварылі да 8 гадоў турэмнага зняволення, якое ён адбываў у Слонімскай, Гродзенскай і самай цяжкай турме ў г. Гродзёндзу.

Пасля выхаду на свабоду ў верасні 1939 г. Уладзімір Мялешка ўключыўся ў новае жыццё. Ён узначаліў Касцянеўскае сяльпо Слонімскага райспажыўсаюза.

Пачатак Вялікай Айчынай вайны застаў У.І.Мялешку ў Чырвонай арміі. Ён загінуў у першыя дні вайны.

Яго імем названа вуліца ў роднай вёсцы.

А. С.Жукоўскі.

мітэтаў КСМЗБ. У маі — кастрычніку 1933 г. за рэвалюцыйную дзейнасць зняволены ў турму. У 1933 — 1934 гг. член Слонімскага акруговага камітэта камсамола, кіраваў стачкамі лясных рабочых у Саколкаўскім, Гродзенскім і Слоніmsкім паветах. З 1935 г. сакратар Слонімскага акруговага камітэта КСМЗБ. 27.1.1936 г. у Віленскім акруговым судзе ў час судовага працэсу над 17 рэвалюцыянерамі С.В.Прытыцкі па заданні ЦК КПЗБ страляў у правакатара, быў цяжка паранены і арыштаваны. У чэрвені 1936 г.

С.В.Прытыцкі.

В.Д.Кавалеўская.

прыгавораны да пакарання смерцю. Дзякуючы актыўнаму пратэсту працоўных Заходняй Беларусі, Польшчы, СССР, Францыі, Чэхаславакіі, ЗША, Англіі і інш. краін смяротны прыговор заменены пажыццёвым турэмным зняволеннем. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі Чырвонай арміяй у 1939 г. выбраны дэпутатам Народнага сходу Заходняй Беларусі, дзе выступіў з дакладам аб устанавленні савецкай улады на вызваленай тэрыторыі. На 5-й (Нечарговай) сесіі Вярхоўнага Савета СССР як член Паўнамоцнай Камісіі Народнага сходу выступіў з заявай аб уключэнні Заходняй Беларусі ў СССР і ўз'яднанні яе з БССР. У 1939—1941 гг. намеснік старшыні Беластоцкага аблвыканкома. У чэрвені—жніўні 1941 г. удзельнічаў у стварэнні абарончых збудаванняў вакол Магілёва і фарміраванні народнага апалчэння ў Гомелі. Са жніўня 1941 г. на фронце, у 1942—1944 гг. 2-і сакратар ЦК ЛКСМБ. У 1944—1945 гг. намеснік начальніка, начальнік Польскага штаба партызанскага руху. У 1949—1952 і ў 1953—1962 гг. 1-ы сакратар Гродзенскага, Баранавіцкага, Маладзечанскага, Мінскага абкомаў КПБ. У 1952—1953 гг. намеснік загадчыка аддзела ЦК КПБ, у 1962—1968 гг. сакратар ЦК КПБ, старшыня Камітэта партыйна-дзяржаўнага кантролю ЦК КПБ і СМ БССР, намеснік старшыні СМ БССР. З 1968 г. старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і намеснік старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. Член ЦК КПСС з 1961 г. Член ЦК КПБ з 1949 г., член Бюро ЦК КПБ з 1960 г. Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР з 1940 г., Вярхоўнага Савета БССР з 1940 г. Аўтар успамінаў аб рэвалюцыйнай барацьбе ў Заходняй Беларусі Памёр С.В.Прытыцкі 13.6.1971 г. Яго імем названы вуліцы ў Мінску, Гродне, Баранавічах, Маладзечне, хімкамбінат у Гродне; у Мінску на доме, дзе жыў С.В.Прытыцкі, устаноўлена мемарыяльная дошка. Пра яго рэвалюцыйную дзейнасць знята кінастужка «Чырвонае лісце» (1958).

З Прынёманскім краем цесна звязана імя выдатнага рэвалюцыянера С.В.Прытыцкага. Васемнаццацігадовым юнаком (у 1921) ён стаў камсамольцам, а ў 1932 г. уступіў у рады КПЗБ.

У 1933 г. С.В.Прытыцкага арыштавалі, і ён 5 месяцаў прася-дзеў у Гродзенскай турме. Але і пасля выхаду на волю ён працягвае кіпучае жыццё падпольшчыка-рэвалюцыянера.

Узнікла пагроза паўторнага арышту. Таму па ўказанні ЦК КПЗБ С.В.Прытыцкі пераходзіць на нелегальнае становішча. Яго, члена Слонімскага акруговага камітэта КСМЗБ, накіроўваюць у Слоніmsкую акругу, дзе панаваў асабліва жорсткі паліцэйскі тэрор. Прытыцкі кіраваў у 1934 г. забастоўкай лесарубаў і лесавозчыкаў Слонімсшчыны.

Цяжкая форма грыпу, на які ён захварэў у час забастоўкі лясных рабочых, прымусіла С.В.Прытыцкага спыніцца на явачнай кватэры Вольгі Дзянісаўны Кавалеўскай (дзявочае прозвішча Міско). З гэтай падзеяй звязаны яе ўспаміны:

«Неяк у канцы зімы 1934 г. зайшоў да нас Мікалай, — успамінае Вольга Дзянісаўна. — Кім ён быў і куды ішоў, мы тады нічога не ведалі. Ужо пазней высветлілася, што гэта быў С.В.Прытыцкі. Ён праляжаў у нас да красавіка.

Аднойчы, калі я каля дому, ля калодзежа мыла бялізну, я ўгледзела паліцэйскага. Ён ішоў да нас. Ледзь паспела я папярэдзіць Мікалая аб небяспецы, як паліцэйскі ўляцеў у калідор.

— Дзе балыпавік? — закрычаў ён і запатрабаваў адчыніць дзверы кладоўкі. Дарэмна я намагалася даказаць, што кладоўка закрыта, замкнёна, а ключ брат забраў з сабой на поле. Паліцэйскі не верыць, ломіцца ў дзверы. Пад яго напорам дзверы крыху паддаюцца, хоць з таго боку іх падпірае сваім целам Сяргей Восіпавіч. Пераканаўшыся, што яго абманваюць, паліцэйскі ўдарыў мяне рэвальверам па галаву. Я ўпала. Затым з крыкам «Пажар!» я выбегла на двор. Разгублены паліцэйскі бяжыць за мной следам. Нас хутка акружылі аднавяскоўцы...

Калі паліцэйскі апамятаўся, кладоўка ўжо апусцела. С.В.Прытыцкі, выкарыстаўшы момант, выскачыў праз акно з дому і агародамі пабег да гумнаў на ўскрайку сяла. Тут яго з падводай ужо чакалі чамяроўскія камсамольцы на чале з Верай Рыгораўнай Іскрык. Яны адразу адправілі С.В.Прытыцкага ў суседнюю вёску Елка. Тут яго ўжо чакала такая ж самая явачная кватэра.

— Мяне арыштавалі, — успамінае Вольга Дзянісаўна. — Але ніхто не змог дабіцца ў мяне прызнання: я адхіляла ўсе паказанні паліцэйскага. Праз тры дні мяне выпусцілі пад нагляд паліцыі. На працягу года штодзённа ў 12 гадзін дня я вымушана была адзначацца ў паліцэйскім участку ў Касцянях».

...Пасля заканчэння ў 1935 г. партшколы ў Мінску Сяргея Восіпавіча Прытыцкага выбіраюць сакратаром Слонімскага акруговага КСМЗБ. У тэты час у камуністычнае падполле пранік правакатар Якаў Стральчук. 27.1.1936 г. паводле рашэння

партыі С.В.Прытыцкі страляў у правака- тара ў зале Віленскага акруговага суда. Летам 1936 г. рэвалюцыянер быў прыгавораны да пакарання смерцю праз павешан- не. За выратаванне яго жыцця была раз- горнута шырокая кампанія, якая вылілася ў магутны народны рух. Пад яго ўплывам касацыйны суд у Варшаве ў лютым 1937 г. прыгавор адмяніў, смяротная кара была заменена пажыццёвым турэмным зняво- леннем. На свабоду С.В.Прытыцкі выйшаў 1.9.1939 г.

А.С.Жукоўскі.

Удзельнікі нацыянальна-вызваленчага руху

БАГДАНЧУК Сяргей Яўхімавіч (партыйны псеўданім Жэнька). Нарадзіўся 4.4.1911 г. у в. Касцяні Слонімскага раёна ў сям'і чыгуначніка. Дзеяч рэвалюцыйна- га руху ў Заходняй Беларусі. Ствараў падпольныя камсамольскія арганізацыі на Слонімшчыне. У 1927 г. выбраны сакратаром Слонімскага падпольнага акруговага камітэта КСМЗБ. За удзел у рэвалюцыйным і нацыянальна-вызваленчым руху польскія ўлады неаднойчы яго арыштоўвалі. У адпаведнасці з рашэннем ЦК КПЗБ у 1928 г. накіраваны ў СССР. Закончыў Камуністыч- ны ўніверсітэт нацыянальных меншасцей Захаду імя Мархлеўскага ў Маскве і ў чэр- вені 1932 г. вярнуўся ў Заходнюю Беларусь. 3 ліпеня 1932 г. сакратар Брэсцкага падпольнага акруговага камітэта КПЗБ. Па да- ручэнні ЦК КПЗБ узначальваў забастоў- ку лесарубаў і возчыкаў лесу на Пружан- шчыне (9.12.1932 —люты 1933), якая за- кончылася перамогай бастуючых. Скоплены паліцый і закатаваны 4.4.1933 г. у в. Радванічы Брэсцкага павета. Яго імем названы вуліцы ў Брэсце, у пас. Мухавец Брэсцкага раёна, дзе яму пастаўлены помнік.

С. Р.Анісаў.

БУРСЕВІЧ Максім Тарасавіч. Нарадзіўся 9.8.1890 г. у в.Чамяры Слонімскага раёна ў сялянскай сям'і. Дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі. Вучыўся ў Слоніmsкім 2-класным вучылішчы. 3 1911 г. настаўнічаў на Кобрыншчы- не (вёскі Старое Сяло, Крупчыцы, цяпер Жабінкаўскі раён), у 1915—1921 гг. — на Харкаўшчыне. Пасля вяртання ў 1921 г. на радзіму працаваў настаўнікам польскай школы ў в. Каменны Лог Віленскага павета. За

спробы арганізаваць прыватныя бе- ларускія школы ў Навагрудскім павеце і роднай вёсцы быў двойчы арыштаваны. 3 пачатку 1920-х гадоў падтрымліваў сувязь

з беларускімі арганізацыямі ў Вільні. У 1922 г. яго кандыдатура вылучана Бела- рускім цэнтральным выбарчым камітэтам на пасла ў польскі сейм. У чэрвені 1925 г. увайшоў у 1-ы актыў Беларускага пасоль- скага клуба. 1.7.1926 г. кааптаваны ў склад ЦК Беларускай сялянска-работніцкай гра- мады (БСРГ) і выбраны кіраўніком яе Цэнтральнага Сакратарыята. Загадаў фінансавымі сродкамі БСРГ, ствараў яе мясцовыя камітэты, наладжваў іх работу. У лютым 1927 г. арыштаваны і на судовым працэсе 56-І (1928) асуджаны на 8 гадоў турмы (у 1929, паводле рашэння апеляцый- нага суда, тэрмін зняволення скарачаны да

4 гадоў). Пакаранне адбываў у турмах Лу- кішкі, Вронкі, Каранова. У сярэдзіне 1930 г. пасля вызвалення некаторы час жыў у

С. Я.Багданчук.

М.Т.Бурсевіч.

Вільні, займаўся грамадска-палітычнай дзейнасцю. У 1931 г. у выніку абмену палітзняволенымі трапіў у СССР. Жыў у Мінску. Працаваў членам прэзідыума і в.а. кіраўніка аддзела культуры і навукі Дзяржаўнай планавай камісіі (Дзяржплана) БССР. Удзельнічаў у рабоце камісіі па вывучэнні Заходняй Беларусі пры Акадэміі навук БССР. Член ЦБК БССР. У 2-й палове 1933 г. беспадстаўна абвінавачаны ў т.зв. нацыянальна-дэмакратызме, арганізацыі антысавецкага цэнтра, «заснаванага для аддзялення Беларусі ад СССР на карысць Польшчы». 9.1.1934 г. прыгавораны да вышэйшай меры пакарання, якая была заменена 10 гадамі зняволення. Пакаранне адбываў на Салаўках і будаўніцтве Беларуска-Балтыйскага канала. 9.7.1937 г. тройкай УНКУС па Ленінградскай вобласці прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Расстраляны 3.11.1937 г. Рэабілітаваны па абодвух прыговорах 16.8.1956 г.

А.І.Мікула.

КРУПНІК (РУСЕЦКАЯ) Марыя Іванаўна. Народзілася ў 1909 г. у в. Залессе Слонімскага раёна ў будняцкай сям'і.

У трыццатых гадах яе ведалі як актыўную ўдзельніцу рэвалюцыйнага падполля. Здольным і мужным арганізатарам падпольшчыкам праявіла сябе Марыя Русецкая ў забастоўцы лесарубаў і возчыкаў.

Пасля заканчэння школы пры ЦК КПЗБ партыя накіравала М.І.Русецкую сакратаром Брэсцкага акруговага камітэта КПЗБ. За прыналежнасць да кампартыі і актыўную рэвалюцыйную дзейнасць польскія суды двойчы прыгаворвалі М.Русецкую да працяглага турэмнага зняволення: першы раз да 2 гадоў і другі раз да 10 гадоў турмы.

Пасля вызвалення Заходняй Беларусі М.І.Крупнік (Русецкая) працавала на Рафалаўскім лесапільным заводзе. Потым кіравала на Слоні́мшчыне раённай нарыхтоўчай канторай, маслазаводам, гарадской гасцініцай. Неаднаразова яе выбіралі дэпутатам Слонімскага гарадскога Савета.

У гады Вялікай Айчыннай вайны М.І.Крупнік з'яўлялася партызанскай сувязной. Памерла ў 1981 г.

ПЕТРУЧЭНЯ Сямён Фёдаравіч. Нарodziўся ў 1908 г. у в. Малая Кракотка Слонімскага раёна. У канцы двадцатых гадоў далучыўся да падпольнага рэвалюцыйнага руху. Яго выбралі сакратаром падпольнай камсамольскай ячэйкі в. Кракотка. А неўзабаве ён стаў членам, потым сакратаром ячэйкі Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі.

У юнака было многа спраў у сваёй навакольных вёсках. Грамадою будавалі народны дом — і ён там. Арганізавалі ў 1927 г. бібліятэку імя Янк! Купалы — і ён пачаў распаўсюджваць кнігі сярод моладзі. Нават калі бібліятэку паліцэйскія ўлады закрылі, Сямён Петручэня насіў кнігі за раку Зальвянку ў вёскі Зенькавічы, Паўлавічы, Цыганюўку і іншыя. Малады камуніст разумеў, што прагрэсіўная літатура тура з'яўляецца вялікай дапамогай у барацьбе за свабоду.

Не раз збіраліся падпольшчыкі на масоўкі ў недаступных для паліцэйскіх лясных мясцінах. І ў лістападзе 1933 г. камсамольцы і члены КПЗБ кradком прабіраліся ў Кракоцкі лес на такую ж масоўку. Спяшаўся туды і Сямён Петручэня. Але пры ўваходзе ў лес паліцыя схапіла хлопца і пачала збіваць. У непрытомным стане яго даставілі ў азярніцкі пастарунак. Там арыштаванага мучылі яшчэ больш, нават пхалі ў горла дрот...

Сямён Фёдаравіч вытрымаў катаванні, не выдаў сяброў па барацьбе. Ледзь жывога падпольшчыка адправілі ў бальніцу, каб крыху падлячыць і потым судзіць. Аднак 1.2.1934 г. С.Ф.Петручэня памёр. Падпольшчыка хавалі без рэвалюцыйных песень (паліцыя забараніла), але на могільку ішло многа-многа людзей, ішлі сябры, якія пакляліся яшчэ шырэй разгарнуць барацьбу за свабоду.

У 1966 г. на яго магіле пастаўлены помнік-абеліск.

І.Д.Мгско.

Ахова здароўя на Слоні́мшчыне ў 1920—1939 гг.

У перыяд знаходжання краю ў складзе Польшчы ў Слоніме дзейнічалі дзяржаўныя, муніцыпальныя, прыватныя, нацыянальныя, ваенныя медыцынскія ўстановы. Так, асноўную стацыянарную дапамогу аказвалі гарадскі і дзяржаўны шпіталі. Дзяржаўны шпіталь быў адкрыты ў 1923 г. і стаў надзвычайным камітэтам па барацьбе з эпідэміямі. У 1936 г. колькасць ложкаў у ім узрасла да 60. Доўгі час шпіталь узна- чальваў урач С.Хжановскі, потым А.Рудзкі. Акрамя ўрача ў шпіталі працавалі 4 мед- сястры, акушэрка.

Гарадскі шпіталь меў агульны профіль і быў разлічаны на 25 ложкаў. У ім меліся лабараторыя, мікраскоп, аўтаклаў, прыбор для электралячэння, хірургічны інструментарый. Тэты шпіталь узначальваў урач М.Энштэйн. Разам з ім тут працавалі 3 медсястры і акушэрка. Лячэнне ў гарадскім шпіталі было платным: у 1929 г. ложка- дзень каштаваў 8, а ў 1937 г. — 4 злотый. У той жа час у дзяржаўным шпіталі плата за лячэнне не бралася.

Акрамя гэтага, у Слоніме был! разгорнуты палаты, што фінансаваліся за кошт ваеннага ведамства: у 1921 — 1928 гг. — ваенны шпіталь, а з кастрычніка 1928 г. — гарнізонная «палата», якая ў канцы 1930-х гадоў мела 60 — 90 ложкаў. У гэтых установах, пры неабходнасці, лячылі і цывільных асоб.

З 2-й паловы 1920-х гадоў яўрэйская абшчына ўтрымлівала акушэрскую лячэбніцу на 8 ложкаў.

Арганізацыйнай асаблівасцю аказання амбулаторнай дапамогі можна лічыць і функцыяніраванне ў Слоніме Цэнтра здароўя. Ён з'яўляўся амбулаторнай устано- вай, якая спалучала ў сваёй рабоце элементы дыспансэрнага абслугоўвання і сацы- яльнай апекі. Цэнтр здароўя ў Слоніме быў адкрыты ў 1926 г. у складзе процітуберку- лёзнай і процікамацознай амбулаторый. У 1930 г. у ім працавалі ўрач і медсястра. Цэнтр меў мікраскоп, вагі, кварцавую лям- пу. Ён утрымліваўся за кошт дзяржаўнага бюджэту, сродкаў магістрату, павятовага сейміка і страхавой касы. У 1930 г. пад яго наг лядам знаходзілася 190 хворых на трахому і 552 — на туберкулёз.

У 1925 г. у горадзе адкрыта процівене- рычная амбулаторыя, якая пазней увайшла ў склад Цэнтра здароўя. У 1929 г. было за- рэгістравана 8 прастытутаў.

З 1928 г. у Слоніме дзейнічаў пункт апекі над маці і дзіцем. Ён фінансаваўся Міністэр- ствам працы і сацыяльнай апекі, а таксама павятовым сеймікам. У ім працавалі ўрач і медсястра. У 1929 г. урач пракансультаваў 74 маці і агледзеў 1460 дзяцей.

Дабрачынныя таварыствы святых Вікен- ція і Паўла (статут зацверджаны ў 1924) утрымлівалі ў 1929 г. 30 дзяцей да 1 года. Але- ку над імі ажыццяўлялі 7 сясцёр-манаашаў.

Адметнай рысай арганізацыі медыцын- скай дапамогі насельніцтву з'яўлялася наяўнасць страхавой медыцыны. У 1926 г. у горадзе быў адкрыты філіял Баранаві- цкай страхавой касы. У 1933 г. у ім налічва- лася 2700, у 1936 - 2800 членаў. У 1936 г. філіял страхавой касы ў Слоніме ўтрым- лівалі 2 сямейныя ўрачы. На ахову здароўя выдаткоўвалася 7,5% мясцовага бюджэту. Амаль да сярэдзіны 1930-х гадоў павятовым урачом з'яўляўся аўтарытэтный медык У.Маліноўскі, азатым — С.Каморніцкі. Да пачатку 1930-х гадоў у Слонімскім паве- це працавалі 3 участковыя акушэркі, адзін школьны ўрач. Павятовы і ўчастковы ўра- чы займаліся таксама арганізацыяй сані- тарна-эпідэміялагічнага нагляду і санітар- ным добраўпарадкаваннем. Аднак у Сло- німскім павеце рэгістраваўся высокі ўзро- вень захворванняў брушным і сыпным тыфам, адзёрам, трахомай, туберкулёзам.

Лекавую дапамогу аказвалі прыватныя аптэкі. У 1933 г. у Слоніме працавалі 2, а ў 1936 г. — 3 аптэкі. Адна з іх называлася «Здароўе».

У 1933 г. у горадзе мелася 14, у 1936 г. — 20 урачоў.

З 1926 г. у Слоніме дзейнічала проціту- беркулёзнае таварыства (старшыня — урач У.Маліноўскі). 17 — 18.11.1929 г. у горадзе адбыўся 4-ы з'езд Медыцынскага таварыства Навагрудскага ваяводства, у якім пры- нялі ўдзел каля 50 урачоў, у тым ліку з Варшавы і Вільні. Мясцовыя ўрачы зрабілі 10, а госці з Варшавы і Вільні — 5 дакладаў. З'езд прыняў 3 рэзалюцыі: аб барацьбе з ал- кагалізмам, аб абмежаванні выкарыстання замежных фармацэўтычных сродкаў, аб за- снаванні прэміі імя доктара Валожынскага за лепшую работу ў галіне гігіены.

Да сярэдзіны 1930-х гадоў Медыцын- скае таварыства было арганізавана і ў Сло- німе (старшыня — урач А.Рудзкі).

Я. М. Цішчанка.

Гісторыя адной рэдкалегіі

На тэрыторыі Заходняй Беларусі польскія ўлады стварылі жорсткія ўмовы жыцця. 2.10.1925 г. газета польскіх памежчыкаў «Рэч Паспаліта» пісала: «Неабходна ўсё тамашняе (беларускае) насельніцтва звернуць даўгаварна падвергнуць такому тэрору, каб у яго жылах застыла кроў».

І як бы ў адказ на гэты дзікі заклік душцель Беларускай нацыянальнай культуры міністр народнай асветы пан Скульскі заявіў: «Запэўніваю вас, што праз 10 гадоў у Польшчы нават са свечкай не знойдзецца ні аднаго беларуса».

Аднак ад нечуванага тэрору ў беларусаў не застыла кроў. Па ўсіх «усходніх краях», у тым ліку і ў Слонімскім павеце, разгарнулася масавая рэвалюцыйная барацьба за чалавечыя правы. Амаль у кожнай вёсцы былі створаны партыйныя і камсамольскія ячэйкі, распаўсюджваўся падпольны друк, які выкрываў панскія зверствы, заклікаў да згуртаванняў.

Актыўнымі змагарамі за народныя інтарэсы праявілі сябе тры камсамольцы з в. Мяльканавічы: Уладзімір Бялько, Піліп Маркевіч і Антон Бішкірэвіч. Ім не раз прыходзілася на чале развешваць чырвоныя сцягі, раскідваць па вёсках і дарогах камуністычныя газеты і лістоўкі і бачыць, як прагна сяляне іх чытаюць. І хлопцы рашылі штомесяц выдаваць сваю, асновавую на мясцовых фактах, маладзёжную газету «Піянер», якая стала органам Слонімскага падпольнага райкома КСМЗБ. Гэта газета, адбітая на шапірографе ў колькасці каля 100 экзэмпляраў, перадавалася з рук у рукі, зачытвалася да немагчымасці.

Трапляў «Піянер» і ў рукі паліцыі. Паліцэйскія шалелі ад злосці, днём і ноч

У.І.Бялько.

чу не выходзілі з беларускіх вёсак, шукаючы рэдакцыю. Не раз імі арыштоўваліся члены рэдкалегіі. Але пасля катаванняў і чарговага адбыцця пакарання выходзілі яны «на волю» і працягвалі барацьбу. Газета выдавалася ў 1932—1933 гг.

Рэдактар газеты Уладзімір Бялько нарадзіўся ў 1911 г. Закончыўшы польскую пачатковую школу ў сваёй вёсцы, паступіў у Віленскую беларускую гімназію. Там, аднак, доўга вучыцца не давялося, за камсамольскую дзейнасць яго выключылі з гімназіі. Але юнак быў занадта ўпарты, каб не вучыцца. Днём ён працаваў з братамі на сельскай гаспадарцы, вечарам самастойна працягваў вучобу, а ноч праводзіў у камсамольскіх паходах, рэдагаваў газету.

Быў Уладзімір яшчэ і паэтам. Цяжка сказаць, калі ён пісаў вершы, хіба толькі ў памяці, ідучы ад вёскі да вёскі. Шкада, што не захавалася ні аднаго яго верша.

Уладзімір Іосіфавіч Бялько быў нястомным арганізатарам. Па яго ініцыятыве ў в. Лапухова ў той час была створана і дзейнічала камсамольская арганізацыя.

Часта ён бываў і ў в. Рахавічы, запальваў у маладых сэрцах камсамольскі агонь. Гэта ён даў ідэйную загартоўку юнаку Мікалаю Гудзе, якім ганарылася ўся Слонімшчына. Мікалай Гуда быў арыштаваны, падвергнуты жорсткім катаванням, але не выдаў сваіх таварышаў па барацьбе. Стойкага рэвалюцыянера дэфензіва не хацела выпусціць жывым. Каб не было вонкавых прызнакаў катавання, Мікалаю паклалі на грудзі дошку і цяжкай гірай адбілі нутро. Так па-геройску загінуў член Слонімскага падпольнага райкома КСМЗБ.

У тыя змрочныя часы кожны дзень быў насычаны рэвалюцыйнымі падзеямі. То тут, то там паяўляўся чырвоны сцяг з заклікамі да змагання супраць непасільных падаткаў і

тэрору, за зямлю без выкупу, за школу на роднай мове. Сяляне многіх вёсак давалі адпор зборшчыку ня-доімак — секвестратару.

У гэтым была відна работа і самога Бялько і газеты «Піянер». Ён часта прыходзіў за пародам! да сваіх старэйшых сяброў-камуністаў. Былы член КПЗБ Лявон Сакалоўскі раскажаў, як аднойчы Валодзя пры-бег да яго і патрабавальна закрычаў:

— Дайце мне заданіе і я пастралю паліцыянтаў, якія цягаюцца па вёсках!

Паколькі КПЗБ асуджала індывідуальны тэрор, то ніхто з камуністаў не даў энтузіасту дазволу на расправу з паліцэйскімі.

І Валодзя Бялько знаходзіў сабе іншую работу, якую камуністычная партыя ўсімі сіламі падтрымлівала. Ён стварыў у Мяльканавічах гурток мастацкай самадзейнасці, які выступаў перад сялянамі з пастаноўкамі беларускіх п'ес і з дэкламацыямі баявых вершаў Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Вельмі доўга апладзіравалі аднавяскоўцы, калі сам Валодзя выходзіў на сцэну і дэкламаваў верш Я.Купалы «Ворагам беларушчыны»:

Чаго вам хочацца, Панове?
Які вас выклікаў прымус
Забіць трывогу аб той мове,
Якой азваўся беларус?

У ноч на 1 мая 1931 г. Валодзя вывесіў на Мяльканавіцкай царкве чырвонае палотнішча, якое да паўдня пералівалася на ветры, падымаючы дух барацьбы ў працоўных і страх у прыгнятальнікаў.

У паліцый адзін за адным сыпаліся даносы на юнака, з якіх былі відаць непа-хіснасць і адданасць справе вызвалення. Двойчы ў 1932 г. Уладзімір Бялько арыштоўваўся, яго жудасна білі, патрабавалі прызнання. Чуць жывога выпускалі з турмы. Але і дома, нягледзячы на тое, што хлопец не падымаўся, паліцыя не пакідала яго ў спакой. Аднойчы ў хату ўсунуліся паліцыянт з касцянёўскага пастарунка Бяжынскі і Сініцкі, скінулі хворага з ложка, моцна таўклі нагамі і абражалі самымі гадкімі словам!

Тэты зверскі ўчынак паліцыі быў апошнім у Валодзіным жыцці. 3.5.1932 г. смерць перамагла надломленае здароўе. Уладзіміра Іосіфавіча, па яго просьбе, без папахаваў на мяльканавіцкіх могілках. Паліцыя

забараніла моладзі прыняць удзел у

І.А.Дабрыня і П.Маркевіч.

пахаванні. Поп, белаэмігрант Віхроў, каб насаліць сваякам, заявіў, што па камуністу за ніякія грошы не адслужыў бы малебен.

Другі член рэдкалегіі газеты «Піянер» Піліп Маркевіч таксама імкнуўся да навукі, якая ў той час была не для беднякоў. Як і Бялько, ён займаўся самаадукацыяй і асабліва налягаў на вывучэнне твораў У.І.Леніна. Паміж арыштамі і турмамі Піліп займаўся падпольнай работай. Аднойчы польская паліцыя, нібы шукаючы камуністычную літаратуру, спусціла на зямлю ўсю салому са страхі яго дома.

Пасля вызвалення раёна ад паноў Маркевіч працаваў сакратаром Слонімскага гарсавета. Але надломленае турмамі здароўе доўга не вытрымала. Піліп Маркевіч памёр ад туберкулёзу ў 1941 г.

Трэцяму члену рэдкалегіі газеты «Піянер» Антону Бішкірэвічу давялося паваяваць і ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Быў народным месціцам і са зброй у руках адстойваў свабоду роднай Беларусі. Загінуў ад выпадковага выстралу.

Так закончылася гісторыя адной падпольнай рэдкалегіі.

І.Д.Міско.

ЗВЕСТКІ ПРА ЗЕМЛЕКАРЫСТАННЕ Ў СЛОНІМСКІМ ПАВЕЦЕ ПА СТАНЕ НА ВЕРАСЕНЬ 1939 г.

	Колькасць гаспадарак	Колькасць зямлі, га	Колькасць зямлі на адну гаспадарку, га
Памешчыкі	100	44 876	500
Асаднікі	150	8650	57
Кулакі	1300	32 500	25
Сяляне	25 700	138100	5-5,5

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

Актыўныя ўдзельнікі нацыянальна-вызваленчай барацьбы на
Слонімшчыне

С.І.Багданчук,

А.І.Гурскі.

С.Дабрыян.

Я. Захарчук.

П.Казека.

С.Кірцун.

І.Кур'ян.

У.К.Лябецкі.

С.Мандрыкевіч.

М.У.Маркевіч.

В.Я.Мароз.

М.А.Мароз.

Актыўныя ўдзельнікі нацыянальна-вызваленчай барацьбы на
Слонімшчыне

Г.Герасімчык.

Ю.І.Кавалеўскі і I.С.Грыпіч.

С.П.Емяльянчык і Л.П.Емяльянчык.

У.Міско.

М.П.Міско.

**Актыўныя ўдзельнікі нацыянальна-вызваленчай барацьбы
на Слонімсчыне**

Ф. Б. Пірышка.

М. М. Серада.

Л. А. Турлай.

Р. Т. Шлёмін.

Міхаіл Шухно і Мацвей Шухно.

К.К.Якубчык і Н.П.Якубчык.

ДА НОВАГА ЖЫЦЦЯ

У вераснёўскія дні 1939 г. на Слонімшчыну прыйшло вызваленне. Яго прынес- ла Чырвоная армія. Воінам-вызваліцелям дарылі кветкі, падносилі хлеб-соль. У нека- торых месцах у дапамогу Чырвонай арміі ствараліся партызанскія атрады. На Сло- німшчыне яны налічвалі каля 100 чалавек.

У дзень вызвалення на вуліцы выйшла ўсё насельніцтва. Адбыўся мітынг, а пасля яго — народнае гуляння з дэманстрацыяй савецкіх кінафільмаў.

Адразу пасля вызвалення ў горадзе было створана Часовае ўпраўленне. У вёс- ках на працягу чатырох дзён было аргані- завана 19 сялянскіх камітэтаў, у склад якіх увайшлі мясцовыя актывісты і прадстаў- нікі вайсковых часцей. Часовае ўпраўлен- не і сялянскія камітэты з'яўляліся органам! новай улады на месцах, займаліся ўсімі пытаннямі жыцця насельніцтва краю.

У дапамогу ім у горадзе быў створаны атрад рабочай гвардыі, а ў вёсках — атрады добраахвотнай сялянскай міліцыі. Кан дытатаў у атрады накіроўвалі сходы ра- бочых і сялян. Рабочая гвардыя разам з атрадамі дапамагалі Часоваму ўпраўлен- ню наводзіць грамадскі парадак, абяззброй- ваць паліцэйскіх і асаднікаў.

З першых дзён Часовае ўпраўленне ўзяло на ўлік усе прамысловыя прадпры- емствы і арганізавала іх работу. Адным з самых важных пытанняў у дзейнасці ўпраўлення і камітэтаў было зямельнае. Яны ўзялі на ўлік усе маёнткі паноў, якія ўцяклі, прыступілі да раздзелу памеш- чыцкіх зямель. У Дзевяткавіцкай воласці, напрыклад, сялянскі камітэт па сваёй ініцы- ятыве вылучыў агітатараў з мясцовай інтэ- лігенцыі, якія тлумачылі насельніцтву заданы сялянскіх камітэтаў.

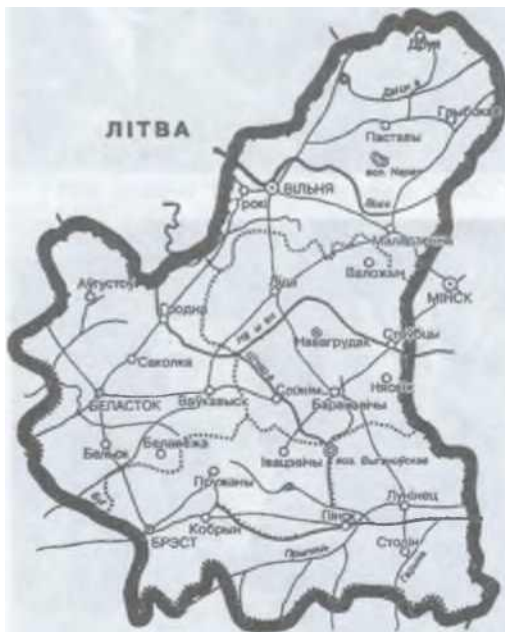
Хуткімі тэмпамі аднаўлялася прамысло- васць, развіваўся гандаль. Разам з кардон- напяровай фабрыкай працавалі лесаза- воды і некалькі іншых фабрык, 9 пякарняў выпякалі 16—17 т хлеба-булачных выра- баў у суткі. Часовае ўпраўленне клапаціла- ся пра работу школ, культурных устаноў, а таксама ўстаноў аховы здароўя.

У кастрычніку 1939 г. адбыліся выба- ры ў Народны сход Заходняй Беларусі, які павінен быў вырашыць шэраг пытанняў дзяржаўна- палітычнага ўладкавання краю. Працоўныя Слонімшчыны паслалі на сход сваіх

прадстаўнікоў: Ф.Кавалёўскага, М.Русецкую, М.Сераду, І.Дабрыяна, С.Жука, М.Скока, К.Тарасюк, Б.Гуталевіч. з трыбуны Народнага сходу С.В.Прытыцкі прапанаваў устанавіць у Заходняй Бела- русі савецкую ўладу. Тэта прапанова была аднадушна прынята ўсімі дэпутатамі. Народны сход выбраў паўнамоцную камісію на 5-ю нечарговую сесію Вярхоўнага Саве- та СССР для перадачы рашэння сходу адносна ўступлення Заходняй Беларусі ў склад СССР. У ліку членаў камісіі былі М.Серада, К.Тарасюк, Б.Гуталевіч. Сесія Вярхоўнага Савета СССР прыняла Закон аб уключэнні Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз'яднанні яе з БССР.

На вызваленай слонімскай зямлі былі распачаты сацыяльна-эканамічныя пераў- тварэнні.

15.1.1940 г. створаны Слоніmsкі раён, які ўвайшоў у склад Баранавіцкай воб- ласці. На працягу першага года савецкай улады былі рэканструяваны і пачалі пра- цаваць усе прамысловыя прадпрыемствы горада. Прыкметна вырас аб'ём прамысло- вай прадукцыі. У 1939 г. ён склаў 3 млн. 760

Землі Заходняй Беларусі, якія ў 1939 г. увайшлі ў БССР.

К населению Западной Белоруссии

Товарищи крестьяне, рабочие и трудящаяся интеллигенция!

В<4>Я! мрм СІФІН М>Л 014 ТІПІ t>ІN\$п rν > в найі біртбт і СНТ «МТШіеам оі твтп вемсііві BOW- > «МЯТЫКГМ.

Самп ктуяммп Рабат» Кртттаатан Красам «мае Сант- «ч» Сап» ыамт «м» ігасіМап трмаіпса часе мпааай Бс .нфпсаа. Іімзмі Увравам > іалыаа.

ТОМГАЙ ТСПМВ

«вітті свяОіаа амстоа а ірмібі аатслтагсадася ПОДЫМАЙТЕСЬ ВОТНВ СВОИХ масіаісаса, врпвлйтко іаа таймва арсстьакма ааяіатм. віаітм влас» а іиата ііатпячтак, асрков вых в вдгаша ваамавам аамаь. ТОВІПНІ РАБОЧИЕ И ТРУДЯЩАЯСЯ ИИТЕХМГЕПИЯ!

В птввв сапі с бстаеіпав в евсаааа ввкімвсіам БЕРИТЕ ВЛАСТЬ В СВОИ РУКИ.

Да здравствуют освобожденные белорусские, украинские и польские народы!

Да здравствует братский союз трудящихся масс Западной Белоруссии, Западной Украины и Польши с Великим Народом Союза Советских Социалистических Республик!

Да здравствует поакдь трудящихся масс всего мира Великой СТАЛИН!

ВшпвяатаЮ втхал амамтв ТОУВТВТВІ Кравоее Арик Першыя распараджэнні новай улады.

У Слонім прыйшлі вызваліцелі. Верасень 1939 г.

К.Тарасюк і Б.Гуталевіч — дэлегаты Народнага сходу Заходняй Беларусі.

тыс. рублёў, а ў наступным годзе дасягнуў 11 млн. 815 тыс. рублёў. Павялічылася колькасць прамысловых рабочых амаль да 1,5 тыс. Столькі ж было занята ў рамесных

майстэрнях.

У гэтыя гады ў вытворчых калектывах узнікла сацыялістычнае спаборніцтва. Асабліва разгарнулася яно напярэдадні выбараў у Вярхоўныя Саветы СССР і БССР. У ім прынялі актыўны ўдзел рабочыя леза заводаў № 1 і 16, кардонна-папяровай фабрыкі і іншых прадпрыемстваў, маладыя лесарубы і возчыкі Жыровіцкага, Акунінаўскага і Глоўсевіцкага сельсаветаў. Сход лесарубаў прыняў зварот, у якім заклікаў усіх работнікаў лесу датэрмінова выканаць планы лесанарыхтовак і лесавывазу.

24.3.1940 г. працоўныя Слонімскай губерні ўпершыню ўдзельнічалі ў выбарах. Вынікі выбараў у Вярхоўныя Саветы СССР і

Жыхары Слоніма вывешваюць чырвоныя сцягі. 18 верасня 1939 г.

Прышчэпка воспы дзецям у двары школы в. Магна-чы. 1940 г.

БССР былі падведзены на агульным мітынгу. 99,5% выбаршчыкаў аддалі свае галасы за народных кандыдатаў. Сярод іх былі і сланімчане Надзея Герасімчык і Павел Нікіцін. У канцы 1940 г. прайшлі вы- бары і ў мясцовыя органы.

Адбыліся змены ў сельскай гаспадар- цы. У выніку нацыяналізацыі беднякі і батракі Слонімшчыны атрымалі ў сваё карыстанне каля 12 тыс. га зямлі. Многія сем'і атрымалі жывёлу. Батракам і беднякам было выдзелена 15 668 пудоў збожжа, 52 689 пудоў бульбы, 40 357 пудоў кармоў для жывёлы, 12 малатарань, 27 жняўрака і іншы сельскагаспадарчы інвентар.

Апрацоўваць зямлю дапамагала Жыровіцкая МТС. Перадавы сяляне пачалі аб'ядноўвацца ў калгасы. У 1940 г. у раёне налічвалася 14 калгасаў, якія аб'ядналі 830 сялянскіх гаспадарак. Адным з першых быў створаны калгас імя Леніна ў в. Какошчы- цы, 82 сем'ям было адведзена 800 га зямлі.

У першыя месяцы пасля вызвалення Слонімшчыны пачалі працаваць агульна- адукацыйныя школы і школы на ліквіда- цы непісьменнасці і малапісьменнасці. У іх займалася каля 13 тыс. чалавек. Дзяцей навучалі 425 педагогаў.

Значная ўвага аддавалася развіццю культуры. Так, у Цэнтральнай раённай бібліятэцы ўжо ў той час кніжны фонд налічваў больш за 10 тыс. экзэмпляраў кніг. Дзейнічалі краязнаўчы музей, кінатэатры, Дом сацыялістычнай культуры. Дзеці па- чалі навучацца ў музычнай школе. Сто

На ўборцы жыта ў в. Кастровічы.

юнакоў і дзяўчат закончылі школу кіна- механікаў. У лютым 1940 г. прайшоў аг ляд калектываў мастацкай самадзейнасці, у якой прынялі ўдзел больш за 330 чалавек, у тым ліку 160 з сяла. Тут выступілі хара- выя і драматычныя гурткі з вёсак Чамя- ры, Рудаўка, Міжэвічы, Жыровічы, Мысла- ва і інш.

У горадзе адкрыты 3 бальніцы, 2 дыс- пансэры, 2 паліклінікі, станцыя хуткай да- памогі, малочная кухня. Створана сетка сельскіх бальніц і медыцынскіх пунктаў, а на прамысловых прадпрыемствах адкрыты пункты аховы здароўя. Кадры для ля- чэбных устаноў рыхтавала, адкрытая ў 1939 г., двухгадовая школа медыцынскіх сясцёр, у якой навучалася 120 дзяўчат.

І. Р. Шпыркова.

Дэпутаты Народнага сходу
Заходняй Беларусі 1939 г.

Курсанты 1-й трупы перапад-
рыхтоўкі бухгалтараў у Сло-
німе. 1940 г.

Другі выпуск Слонімскай
школы медсясцёр.

Сустрэча Чырвонай арміі

3 успамінаў І.Д.Міско

Беларусь!, у тым ліку і сланімчане, амаль 20 гадоў знаходзячыся пад акупа-
цыяй пільсудчыкаў, спазналі нацыянальны ўціск і сацыяльную несправядлівасць. Усе беларускія школы былі закрыты, а бараць-
біты за лепшую долю сядзелі ў турмах, праследаваліся паліцыяй. Дастаткова ска-
заць, што сяляне асцярожна расколвалі

запалкі на дзве часткі, рэдка хто купляў цэлую
васьмушку махоркі, каб зразумець, што тэта
было за жыццё.

Таму не дзіўна, што людзі з надзеяй
паглядалі на ўсход, адкуль употай можна было
пачуць па дэтэктарным радыёпрыём-

Сустрэча з воінамі Чырвонай арміі. Верасень 1939 г.

ніку беларускія песні і наогул перадачы на роднай мове. Хацелася, каб і ў нас так было...

І вось вайна. Гітлер напаў на Польшчу. Мы бачылі, як па шашы каля нашай в.Ча- мяры рухаліся польскія войскі ў напрам- ку Баранавіч. А 17 верасня гэты рух ішоў ужо ў адваротным напрамку. Паколькі наша веска лічылася ў паноў як «вывро- товая» (бунтаўшчыцкая), то моладзь з 17 на 18 верасня ўстанавіла начную варту, каб фанатыкі з такіх арганізацый, як «стшэ- лец» (стралок), не пусцілі пад саламяныя стрэхі «чырвонага пеўня». Аднак нічога дрэннага ноччу не здарылася.

Мы ўжо ведалі, што Чырвоная армія перайшла савецка-польскую граніцу, каб «узяць пад ахову» насельніцтва Заходняй

Беларусі. Зранку 18 верасня выйшла на шашу многа хлопцаў і маладых мужчын. Яны аб'явілі сябе часовай уладай і раз- зброілі абоз польскай вайскавай часці, а салдатам казалі ісці дадому. Здабытыя вінтоўкі на выпадак самаабароны атрымалі прадстаўнікі вёсак Касцяні і Какошчыцы. Ды зброя не спатрэбілася, бо мясцовая паліцыя знікла яшчэ з ночы. А пасля абеду паказаліся на шашы савецкія танкі.

Для сустрэчы чырвонаармейцаў на шашы была зроблена вялікая брама, упрыгожаная дзеразой і кветкамі. Многа людзей выйшла сустракаць, як тады пісалі, «адзі- накроўных братоў». Дзяўчаты кідалі на танкі кветкі, старэйшыя жанчыны часта-

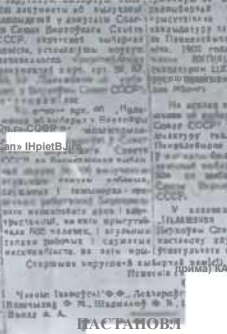
Нхр.імдг гуляніе ў Слоіме. 18 9 1939 г.

ВОЛЬНАЯ ПРАЦА

Гупреее «ми выб»р} высокий
■ышлрчи! пквчвчкакі 3 В А Р О Т

П А С Т А Н □ В А

■ А С Т А І О І А

Старонка газеты «Вольная праца» за 28.2 1940 г.

валі воінаў яблыкамі, хлебам, салам, малаком. Сонечны дзень 18 верасня стаў для сялян сапраўдным масавым святам.

У тэты дзень дайшла да нас і сумная вестка. Дэфензіўшчыкі разбурылі ў Сло- німе адзін з мастоў на р. Шчара. Нашы хлопцы паспяшылі ў горад, каб дапамаг- чы рабочым ахоўваць прадпрыемствы. Тым часам у Слоніме ўжо ўсталяваўся парадак. На рыначнай плошчы (цяпер сквер каля аптэкі) праходзіў мітынг, адзін за адным узбіраліся на падвышэнне прамоўцы. Мае сябры- аднавяскоўцы паднялі на руках і мяне на гэтае падвышэнне. Што ж, прый- шлося сказаць некалькі гарачых слоў, якія даўно прасіліся на волю.

Калі я сышоў з імправізаванай трыбуны, да мяне наблізіўся высокі малады чалавек у шынялі без воінскіх адзнак і запытаў:

Дзе вы навучыліся правільна гаварыць па-беларуску?

Першы слоні́мскі старшыня

Далёка ад нас, на Урале, стаіць сціплы помнік на магіле. Там пахаваны Мацвей Фёдаравіч Колатаў, які пакінуў светлую памяць пра сваю дзейнасць у 1939 г. на Слоні́мшчыне.

М.Ф.Колатаў паявіўся ў Слоніме 18.9.1939 г. разам з першымі танкамі Чыр- вонай арміі. Па даручэнні партыі і ўрада рэспублікі ён арганізаваў на Слоні́мшчы- не Часовае ўпраўленне, задачай якога было навядзенне

Я расказаў, што вучыўся ў беларускіх гімназіях, але закончыць якія не давялося. Зазначыў таксама, што ў Вільні толькі што выйшаў мой зборнік вершаў «Песні на за- гонах».

Незнаёмы назваўся Іосіфам Антонаві- чам Чарняўскім, будучым рэдактарам сло- німскай раённай газеты. Запісаў мой адрас і сказаў, што праз пару дзён пакліча на працу ў рэдакцыю.

Вядома, я быў вельмі задаволены: вось калі спатрэбілася «хамская» беларуская мова!

У невялікіх прыватных друкарнях знайшлося крыху рускага шрыфту з літа- рай «і». 26 верасня 1939 г. мы з рэдактарам выдалі на дзвюх старонках першы нумар беларускай газеты «Вольная праца». Тэга, бадай, самая старэйшая газета з тых, якія пачалі тады выходзіць у раённых і аблас- ных цэнтрах Заходняй Беларусі

рэвалюцыйнага парадку ў горадзе і раёне. Тэты чалавек валодаў выключнымі арганізатарскімі здольнас- цямі. Ён умеў прыцягнуць да працы ак- тыўных рабочых, сялян і прадстаўнікоў інтэлігенцыі.

За некалькі дзён Часовае ўпраўленне змагло арганізаваць рабоча-сялянскую гвардыю, прамысловы і фінансавы раённыя аддзелы, аддзелы аховы здароўя, на-роднай асветы і сацыяльнага забеспячэння. Кіраваць аддзеламі даручылі Карпоўскаму, Крупніку, Хомскаму і іншым былым палітзняволеным.

Часовае ўпраўленне працавала напружана. За кароткі тэрмін быў наведзены парадак у горадзе, наладжана работа лесаводства і скурных заводаў, самотужных майстэрняў. Гэтым часткова ліквідавалі беспрацоўе.

26 верасня ў Слоніме выйшаў першы нумар беларускай газеты «Вольная праца», рэдактарам якой быў Іосіф Антонавіч Чарняўскі.

Рабочая гвардыя ахоўвала пошту, маеты, вяла барацьбу са спекуляцыяй і праціўнікамі новай улады, якія імкнуліся дэстабілізаваць становішча.

Вялікую работу правіла Часовае ўпраўленне на чале з М.Ф.Колатавым па арганізацыі выбараў у Народны сход Заходняй Беларусі. Мацвей Фёдаравіч, як здольны прамоўца, часта выступаў на прадпрыемствах, растлумачваў людзям сутнасць і задачы савецкай улады.

На многалюдным мітынгу, які адбыўся ў адным з кінатэатраў Слоніма, гарадская

М.Ф.Колатаў.

інтэлігенцыя вылучыла першага старшыню Часовага ўпраўлення Слонімскага навета М.Ф.Колатава кандыдатам у дэпутаты Народнага сходу.

Мары працоўных Слонімскага збыліся. 22.10.1939 г. яны ўпершыню свабодна выбіралі сваіх прадстаўнікоў. А праз тыдзень праводзілі дэпутатаў на Народны сход у Беласток. Там 28.10.1939 г. пасланцы народа прагаласавалі за ўстаўленне савецкай улады і прынялі рашэнне звярнуцца да савецкага ўрада з просьбай уз'яднаць Заходнюю Беларусь з БССР.

Х.Я.Хомскі.

Дакументы сведчаць

ПАСТАНОВА БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ НАЦЫЯНАЛІЗАЦЫІ ДАМОЎ І МАЁМАСЦІ ў СІХ ПРЫТУЛКАЎ ДЛЯ САСТАРЭЛЫХ І ІНВАЛІДАЎ

29 лютага 1940 г.

Исполнительный комитет постановляет:

1. Национализировать все дома и имущество приютов для престарелых и инвалидов, ранее принадлежавших разным благотворительным и другим обществам в городах:

1. г. Слонимпоул. Ружанская, 1, — приют для престарелых, Благотворительное общество.
2. г. Слоним по ул. Ружанская, 67, — приют для престарелых, Благотворительное общество.
3. Взять на государственное обеспечение престарелых и инвалидов на территории области.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 1. Л. 207—208.

ПАСТАНОВА БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ЗАЦВЯРДЖЭННІ ДЫСЛОКАЦЫІ МІЖРАЙАДДЗЕЛАЎ АБЛАСНОГА КІРАВАННЯ КІНАФІКАЦЫІ НА 1940 г.

5 красавіка 1940 г.

Областной исполнительный комитет постановляет:

1. Представленную Управлением кинофикации дислокацию межрайонных отделов на 1940 г. утвердить (Дислокация прилагается).
2. Обязать председателей райисполкомов обеспечить помещениями для размещения аппарата межрайонных отделов и под общежития киномехаников и шоферов.

ДИСЛОКАЦИЯ МЕЖРАЙОННЫХ ОТДЕЛОВ УПРАВЛЕНИЯ КИНОФИКАЦИИ ПРИ ОБЛИСПОЛКОМЕ НА 1940 г.

Наименование межрайотдела	Местонахождение межрайотдела У. К.	Количество киноустановок		
		стац.	перед ви ж.	ИЗ них
				гос. стац. ведом. стац.

Районы:

Слонимский

Бытенский

Зельвенский

Козловщинский

г. Слоним

2

2

2

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 1. С. 300 — 301.

ПАСТАНОВА БАРАНАВІЦКАГА АБЛЫКАНКОМА АБ ЗАЯВЕ Ф.МАГЕЛЬШЦКАГА, ПРАЖЫВАЮЧАГА Ё СЛОНІМЕ, АБ НЕПРАВАМЕРНАЙ НАЦЫЯНАЛІЗАЦЫ ЯГО КАЎБАСНАЙ ФАБРЫКІ

27 мая 1940 г.

Областной исполнительный комитет постановляет:

Считать, что решение Слонимского временного управления от 22 ноября 1939 г. о национализации колбасной фабрики с принадлежащими к ней постройками у фабриканта Могельницкого Ф. вынесено в соответствии с существующими законами о национализации, а посему в просьбе гр-ну Могельницкому отказать.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 1. Л. 363 — 364.

Падрыхтавала Л.І.Мукасей.

КАРТОККАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА СТАНУ ПРАМЫСЛОВАСЦІ СЛОНІМСКАГА РАЁНА ЗА 1940 г.

В районе имеются следующие предприятия союзно-республиканского подчинения: картонно-бумажная фабрика Альбертин, ее суточная мощность 13—15 тонн картона. На фабрике работает 348 человек. При квартальном плане 1 389 500 руб. в неизменных ценах в январе выполнено на 468 800 руб., а в феврале на 468 900 руб.

Гослесозавод № 16 имеет 5 лесопильных рам, на заводе работает 488 человек рабочих. Спиртзавод Шиловичи, спиртзавод Андреево, хлебокомбинат, авторемонтные мастерские и школа ФЗО. Всего на предприятиях работает 2024 человека.

Эти предприятия имеют большие возможности развития ибо основной вид сырья это лес, а район богат лесом. Так, например, на площади в районе 75 322 га (за исключением города) имеется 24 818 га леса.

Слоним имеет местную промышленность: райпромкомбинат, который объединяет 33 предприятия в городе и на селе. Имеется (завод) обостроения, который начал работать и должен выпускать в ассортименте продукции: колес 27 000 штук, саней 3000 штук. Мебельный цех: столов обеденных 700 штук, стульев 600 штук, табуреток 6000 штук, шкафов 700 штук, школьных парт 500 штук и т.д. Цех карзиплетения: детских колыбелей 500 штук, столов 100 штук, стульев 200 штук, мусорниц 2000 штук, корзин 1500 штук, цветочниц 500 штук. Прядильно-ткацкий цех основан на довальческом сырье, годовая мощность: пряжи 15 тонн, чески 20 тонн, валки 10 000 метров, прес сука 4000 метров.

Фабрика шелковых лент мощностью 1 200 000 метров в год.

Три лесозавода, где при одном из них открыто бочкарное производство с годовой мощностью 260 000 бочек.

Пищевые предприятия, где вырабатывают кондитерских изделий 87 тонн, безалкогольных напитков 30 0000 литров, вина 40 000 литров, уксуса 150 000 литров.

17 мельниц обеспечивают перемол зерна своего района и 4-х прилегающих.

В райпромкомбинате насчитывается 640 рабочих.

В Слониме имеется электростанция, мощность ее 540 лошадиных сил, и водопровод мощностью 54 куб. метров в час.

В районе имеется 20 промартелей, в которых занято 2351 человек.

Столярная артель насчитывает 154 человека, имеется большая кожевенная артель с годовым планом жестких кожтоваров 40 тонн, мягких — 119,7 миллионов дециметров, сыромяти 20 тонн, овчинное производство на 60 000 рублей, шорных изделий 4500 комплектов и другие.

Артель «Освобожденный труд» выпускает 3 млн. штук кирпича в год, стандартную известь — 3000 тонны, мел в неограниченном количестве, изразцы, гончарную посуду, художественную посуду, черепицы 150 000 шт.

Четыре артели Лесдревхимсоюза выпускают в год скипидара сырца 115 тонн. Завод очистки скипидара обслуживает 3 области. Выпускается коломази 200 тонн, древесного угля 300 тонн, флотационное масло для золотообработывающей промышленности 15 тонн, пропит- смола 185 тонн, гудрона 50 тонн и ряд других изделий.

Артель «Химтруд» выпускает хозяйственное мыло 175 тонн, ментажки для точки кос 20 000 штук, сургуч 12 000 коробок, крем для чистки сапог, чернила и другое. Район богат залежами торфа. В Озерницком сельсовете имеется большое количество камнегравия и песка.

В 1940 г. выпущено готовой продукции госпромышленностью на 1 369 500 руб. и промкооперацией на 6 689 400 руб.

Запланировано на 1941 г. выпустить изделий готовой продукции по госпромышленности на 7 604 500 руб. и по промкооперации на 12 766 700 руб.

Слонимский район имеет все перспективы для развития промышленности строительных материалов.

Секретарь Слонимского РК КП(б)Б Астафьев
Дзяржаўны архіў грамадскіх аб'яднанняў Гродзенскай вобласці. Ф. 2191. Воп. 45. Спр. 34. Л. 1 — 4.
Падрыхтаваў А.М.Тарсуноў.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ АРГАНІЗАЦЫЎ Ў СЛОНІМЕ АБЛАСНЫХ АЎТАРАМОНТНЫХ МАЙСТЭРАНЬ

20 студзеня 1941 г.

В соответствии с решением Пленума ЦК КП(б)Б от 27 — 28 июня 1940 г. и постановления СНК БССР № 1200 от 25 августа 1940 г. и № 2 от 3 января 1941 г. исполком областного Совета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Организовать в гор. Слониме на базе б. мастерских Днепро-Неманстроа областные авторемонтные мастерские с подчинением областному отделу автотранспорта.

2. Принять к сведению заявление начальника областного отдела автотранспорта тов. Гуревича, что для мастерских Наркоматов отгружаются станковое оборудование, запчасти, материал и инструменты.

3. Обязать областной отдел автотранспорта принять все меры к оборудованию мастерских и пуска в эксплуатацию с 15 февраля 1941 г.

4. Обязать Слонимский райисполком оказать необходимую помощь автореммастерским в производстве оборудования и строительных работ.

5. Для производства работ по оборудованию, закупке запчастей, материалов и инструмента отпустить в счет оборотных средств автореммастерских 30,0 тыс. из областного бюджета.

Обязать облфо и облплан срочно перечислить указанную сумму денег на счет Слонимских мастерских.

6. Предложить обл. отделу автотранспорта тов. Гуревичу к 10 февраля 1941 г. представить производственную программу автореммастерских на 1941 г. на утверждение, а облфо, отд. автотранспорта и облплану, исходя из программы, установить сумму оборотных средств и представить на утверждение облисполкома.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 8. Л. 184.

ТИТУЛЬНЫ СІСХ СІСТЭМЫ БАРАНАВІЦКАГА АБЛАСНОГА АПТЭКАКІРАВАННЯ (У ТЫС. РУБ.) НА 1941 г.

Место- Наименова- ние объекта	Сроки строительства		Полная сметная стои- мость	Объем работ по плану на 1941 г.		Кем и когда утверждена смета и техпроект	
	начало	окон- чание		всего по сметн. стоим.	в том числе строит, мон- таж. работы	название организации	дата утверж- дения
1-я аптека	Слоним 1.7.1941	1.11.1941	12,0	12,0	12,0	Облаптекауправление	14.6.1941
3-я аптека	—» 1.7.19(41	1.9.1941	5,5	5,5	5,5	— » —	—»—
Маг. сан. гиг.	1.7.1941	15.11.1941	5,0	5,0	5,0	- » -	- ► -
<i>Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 12. Л. 525.</i>							

СПС ПРАДПРЫЕМСТВАЎ, ПАДПІРАДКАВАНЫХ
СЛОНИМСКАМУ РАЙПРАМКАМБІНАТУ

18 лютага 1941 г.

Слонимский РИК 1. Лесозавод и мельница	Слоним, Глухая, 3
2. Лесозавод и мельница	Рафаловка
3. Столярно-мебельная и корзинно-плетен, мастерская	Слоним
4. Слесарно-реммастерская	— « —
5. Вовночсная и прядильная	— « —
6. Ленточная фабрика	— « —
7. Укусный цех	— < —
8. Винодельный цех	«
9. Безалкогольн. напиток, цех	«
10. Кондитерский и конфетный цех	
11. Мельница и лесозавод № 1	
12. Мельница паровая № 2	
13. Мельница паровая № 3	
14. Мельница паровая № 4	
15. Мельница водяная	Олыпево
16. Мельница водяная	Озерница
17. Мельница моторная	Озгиновичи
18. Мельница водяная	Клепахи
19. Мельница паровая и лесозавод	Хмельница
20. Мельница водяная	Жировичи
21. Мельница водяная	Заверша
22. Мельница водяная	Великий Млын
23. Мельница водяная	Зосимовичи
24. Мельница водяная	Прусовщина
25. Мельница водяная	Сколдичи
26. Мельница паровая и лесорама	Серки
27. Мельница паровая и лесорама	Деятковичи

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5.
Спр. 9. Л. 207.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ АРГАНІЗАЦЫІ Ў КАЛГАСАХ
СЕЗОННЫХ ДЗІЦЯЧЫХ ЯСЛІЎ І ПЛЯЦОВАК

18 лютага 1941 г.

В целях создания необходимых условий для полного вовлечения женщин-колхозниц в производственные работы колхозов исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Утвердить представленный (...) облздравотделом и облоно план организации в колхозах сезонных 95 детских яслей с количеством в них 1800 детей и 60 детских площадок с количеством в них 1400 детей, подготовку кадров, заведующих дет. яслей 60 чел. и заведующих дет. площадок 60 чел. (план прилагается).

2. Обязать облоно, облздравотдел провести к 5/Ш-41 г. курсы заведующих дет. яслей и площадок.

3. Обязать председателей Райсоветов депутатов трудящихся, зав. райзо, зав. районо, зав. райздравотделов и председателей колхозов:

а) составить и утвердить на заседаниях Райсоветов депутатов трудящихся план организации сезонных дет. яслей и площадок в колхозах.

б) подготовить соответствующие помещения, необходимое оборудование (столы, стулья, постели, кухонный инвентарь и посуду) для дет. яслей и площадок к 1-му апреля с.г.

в) обсудить вопрос об организации сезонных дет. яслей и площадок с утверждением на общих собраниях колхозников сметы расходов и выделения продуктов питания для содержания сезонных дет. яслей и площадок, а также выделение лучших колхозниц для обслуживания детей и посылки их на курсы для подготовки в качестве зав. яслями и дет. площадками.

4. Обязать облздравотдел обеспечить регулярным медицинским обслуживанием дет. ясли и площадки.

5. Обязать облпотребсоюз и тов. Фирсова оказать необходимую помощь в обеспечении сезонных дет. яслей и площадок необходимым инвентарем и посудой через торговую сеть потребкооперации.

**ПЛАН ОРГАНИЗАЦИИ СЕЗОННЫХ ДЕТ. ЯСЛЕЙ И ДЕТ. ПЛОЩАДОК
В КОЛХОЗАХ ОБЛАСТИ НА 1941 г.**

Наименование районов	Организовать детские ясли			Организовать дет. площадки		
	Количество яслей	В них детей	Подготов. зав. на курсах 1941 г.	Количество площадок	В них детей	Подготов. зав. на курсах 1941 г.
Слонимский	8	140	6	3	70	3

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 9. Л. 375 — 376.

**РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ЗАЦВЯРДЖЭННІ ЗЯМЕЛЬНЫХ ПЛОШЧАЎ
ПА СЯЛЯНСКІМ СЕКТАРЫ СЛОНІМСКАГА РАЁНА**

28 лютага 1941 г.

Заслушав зав. Слонимского райзо тов. Беляева об итогах проведенной работы по уточнению земельных площадей по крестьянским хозяйствам и решение исполкома Слонимского райсовета от 2/П-41 г. об утверждении результатов утверждения земель в разрезе каждого крестьянского хозяйства, исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Из уточненных 67 722 га всей земли, находящейся в пользовании крестьян, утвердить: пашни — 41 999 га, перелогов 2925 га и пастбища 4984 га.

2. Отменить пункт 5-й указанного решения исполкома Слонимского райсовета депутатов трудящихся от 2/П-41 г. в части передачи рыбных прудов колхозам им. Буденного и им. Сталина, как противоречащий постановлению Совнаркома БССР от 13 сентября 1940 г. «О ходе выполнения плана озерно-речной рыбодобычи по БССР».

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 9. Л. 440.

**РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ АДВОДЗЕ ЗЯМЛІ СЛОНІМСКАМУ
ГАРХАРЧПРАМГАНДЛЮ ДЛЯ ПРЫГАРАДНАЙ ГАСПАДАРКІ**

7 сакавіка 1941 г.

Исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Утвердить решение исполкома Слонимского Райсовета депутатов трудящихся от 10/П-41 г. об отводе земли Слонимскому горпищепромторгу для пригородного хозяйства общей площадью 170, 76 га, в том числе из свободных земель бывш. имения Старые Жирови- чи 131,76 га и 39 га за счет земель этого же бывш. имения, находившихся в 1940 г. в пользовании граждан дер. Залесья Жировичского с/с, учитывая данное ими согласие на замену за счет смежно расположенных фондовых земель бывш. имения Старые Жировичи.

2. Передать пригородному хозяйству Слонимского горпищепромторга постройки, расположенные на отведенных ему землях и переданные ему решением исполкома Слонимского Райсовета депутатов трудящихся от 23/IX-40 г., — дом каменный, скотный сарай и амбар. *Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 10. Л. 7.*

**РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ АДВОДЗЕ ЗЯМЛІ АЛЬБЯРЦШКАЙ
КАРДОННА-ПАПЯРОВАЙ ФАБРЫЦЫ ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ ПАДСОБНАЙ ГАСПАДАРКІ**

7 сакавіка 1941 г.

Исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Отменить п. 2 решения облисполкома № 145 от 29/П-40 г. в части организации пригородного хозяйства при Слонимском горпищепромторге на базе бывш. им. Альбертин.

2. Утвердить постановление Слонимского райисполкома от 11/XI-40 г. об отводе земли Альбертинской картонно-бумажной фабрике для организации подсобного хозяйства общей площ. 62 га из земель бывшего имения Альбертин.

Передать подсобному хозяйству фабрики находящийся на участке один жилой дом и парниково-тепличное хозяйство.

3. Просить Совнарком БССР пересмотреть свое постановление № 868 от 25/VI-40 г. в части утверждения постановления Барановичского облисполкома о передаче Слонимской

конторе Барановичского облторга бывшего имени Альбертин, т.к. Слонимскому горпище- промторгу передано бывшее имение Жировичи.

4. Обязать директора Альбертинской фабрики тов. Сидоренко оплатить Слонимскому горпищепромторгу все расходы по произведенной зяблевой вспашке на отведенном участке и заготовке навоза.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 10. Л. 14—15.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ЗАЦВЯРДЖЭННІ АДПУСКНОГА КОШТУ ПАДВОДА-ДНЯ ДЛЯ ГУЖАВОГА ТРАНСПОРТУ ДЗЯРЖАЎНЫХ І ГАСПАДАРЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ

25 сакавіка 1941 г.

Исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Утвердить с 1-го января 1941 г. отпускную стоимость подвода-дня для гужтранспорта государственных и хозяйственных организаций по гор. Барановичи, Лида, Слоним в сумме 38 руб. 88 коп., а по остальным населенным пунктам области в размере 34 руб. 68 коп.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 10. Л. 274.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ПАДРЫХТОЎЦЫ ДА СЯЎБЫ КЛЕЦКАЙ, ШЧУЧЫНСКАЙ І СЛОНІМСКАЙ МТС

8 красавіка 1941 г.

Заслушав сообщение директора МТС, облісполком отмечает:

Слонимская МТС (директор т. Сорокин). Первой комиссией И марта 1941 г. из 10 отремонтированных тракторов ни один не принят как имеющие крупные дефекты. При повторной приемке 1 апреля 1941 г. принято только 9, а один трактор У-2 (мотор) принят МТС из Дзержинской МТМ некомплектным, приемку этого мотора МТС передоверила второстепенному лицу. Плуги и прочие сельхозмашины находятся в антитехническом состоянии, хранятся под открытым небом и ржавеют. Сеялки на высев не проверены, высевальные аппараты требуют повторного ремонта, предплужники на плуги не поставлены. Кадрами МТС не обеспечена, отсутствует 3 бригадира, бригады не укомплектованы.

Исходя из вышеуказанного Облісполком РЕШИЛ:

1. За нарушение установленного срока выполнения плана ремонта тракторов и подготовки МТС к весеннему севу до 25 марта 1941 г. в соответствии с решением Эконом-совета при СНК СССР за допущение брака в ремонте тракторов и сельхозмашин, отсутствие конкретных мер по окончании выпуска из ремонта тракторов и неподготовленности МТС к весеннему севу директору Слонимской МТС тов. Сорокину объявить выговор.

2. Обязать директора МТС не позднее 15 апреля с.г. полностью и доброкачественно закончить ремонт тракторов, сельхозмашин и прицепного инвентаря. Предупредить, что если ими к указанному сроку не будут ликвидированы допущенные недостатки, к ним будут приняты более строгие меры взыскания.

3. Обязать директоров МТС области до 15 апреля 1941 г. закончить заключение договоров с колхозами и бедняцко-средняцкими единоличными хозяйствами на тракторные работы, причем заключение провести на высоком идейно-политическом уровне, мобилиующем массы на успешное и качественное выполнение всех сельхозработ в 1941 г.

4. Обязать директоров МТС до начала полевых работ разработать календарные планы, маршруты, графики работы тракторов и планы технического ухода за тракторами и сельхозмашинами. Развернуть социалистическое соревнование среди тракторных бригад и между отдельными трактористами за выполнение и перевыполнение тракторных работ.

5. Обязать Райсоветы депутатов трудящихся не позднее 15 апреля с.г. заслушать директоров МТС о готовности МТС к весеннему севу и выполнении настоящего решения.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 11. Л. 103—104.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ЗАЦВЯРДЖЭННІ КАНДЫДАТАЎ ДЛЯ ЎДЗЕЛУ ВА УСЕСАЮЗНАЙ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЙ ВЫСТАЎЦЫ

8 красавіка 1941 г.

Рассмотрев представленные исполнительными комитетами райсоветов депутатов трудящихся документы на колхозы и передовиков сельского хозяйства, представляемых к участию на Всесоюзной сельскохозяйственной выставке 1941 г., исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

Утвердить кандидатами в участники ВСХВ 1941 г. следующие колхозы, передовиков, специалистов и организаторов сельского хозяйства:

Казека Николай Иосифович, колхозник колхоза «Путь Ленина» Слонимского района Костяневского сельского Совета, в 1940 г. систематически перевыполнял нормы выработки на 150—175% на всех видах сельхозработ и активно боролся за повышение урожая в колхозе.

Гавриличик Феоктист Павлович, колхозник колхоза «Путь Ленина» Слонимского района Костяневского сельского Совета, в 1940 г. систематически перевыполнял нормы выработки на 200 — 250% на всех видах сельхозработ и активно боролся за повышение урожая в колхозе.

Горяновская Анна Венедиктовна, колхозница колхоза «Путь Ленина» Слонимского района Костяневского сельского Совета, систематически перевыполняла нормы выработки на всех видах сельхозработ на 140 — 160% и активно боролась за повышение урожая в колхозе.

Колхоз «17-го сентября» Слонимского района Сосновского сельского Совета в 1940 г. добился урожая картофеля 160 цент, с гектара с площади 40 га.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 11. Л. 86 — 88.

Падрыхтавала Л.І.Мукасей.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ АДВОДЗЕ ЗЯМЛІ СЛОНІМСКАМУ РАЙПРАМКМБІНАТУ ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ ПАДСОБНАЙ ГАСПАДАРКІ

8 красавіка 1941 г.

Исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Утвердить решение Слонимского исполкома Райсовета депутатов трудящихся от 10 марта 1941 г. об отводе земли Слонимскому райпромкомбинату общей площадью 6 га для подсобного хозяйства из земель госфонда бывшего имения «Подлужье».

2. Передать Слонимскому райпромкомбинату постройки бывшего имения «Подлужье», находящиеся на отведенных ему землях, согласно решения исполкома Слонимского Райсовета от 10 марта 1941 г.

3. Обязать дирекцию Слонимского райпромкомбината произвести ремонт всех переданных ему построек и привести их в соответствующий порядок.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 11. Л. 100.

ПАСТАНОВА БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ВОДПУСКУ БЯЗВЫПЛАТНАГА ЛЕСУ ДЛЯ ЗАКАНЧЭННЯ БУДАЎНІЦТВА ДОМА САЦКУЛЬТУРЫ ГРАМАДЗІЯМ ВЁСКІ КЛЕПАЧЫ

27 красавіка 1940 г.

Областной исполнительный комитет постановляет:

1. Отпустить бесплатно гражданам дер. Клепачи Слонимского района 12 куб. метров леса для окончания начатого по их инициативе дома соцкультуры.

2. Поручить Слонимскому райисполкому проконтролировать действительность использования отпущенного лесоматериала на указанную цель.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 1. Л. 267.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА АБ ВОДПУСКУ АБАРОТНЫХ СРОДКАЎ СЛОНІМСКІМ АЎТАРАМОНТНЫМ МАЙСТЭРНЯМ

13 мая 1941 г.

В связи с создавшимся тяжелым финансовым положением в автореммастерских и невозможности выкупа выделенных запасных частей и материалов исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Обязать зав. облфо тов. Яшкина перевести на счет Слонимских автореммастерских 50 тыс. руб., предусмотренных по областному бюджету, из них 25,0 тыс. дополнительно по кассовому плану 2 кв.

2. Обязать зав. отдела автотранспорта тов. Гуревича обеспечить выпуск выделенных запасных частей и организовать ремонт автомашин в соответствии с утвержденным планом. *Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 12. Л. 62.*

Падрыхтавала Л. І. Мукасей

Узнагароджаныя медалём «За ўдзел у абарончай вайне 1939 года»

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА
АБ РАБОЦЕ СЛОЇМСКАГА ХЛЕБАКАМБІНАТА

24 мая 1941 г.

Из материалов проверки работы Слонимского хлебокомбината и акта ревизии Барановичского треста хлебопечения установлено, что хлебокомбинат неоднократно выпекал недоброкачественный хлеб, в пекарнях грязь и беспорядок. Имели место факты разбазаривания большого количества продуктов частным лицам. Допущен перерасход зарплаты на 7488 руб. Приобретено более чем на 31 500 руб. основных средств без наличия на это ассигнований, инвентарь приобретался у частных лиц по завышенным ценам. Директор хлебокомбината тов. Городницкий производил оплату командировок лицам, разъезжающим в г. Вильно и др. города по личным надобностям, на что истрачено около 9 тыс. руб. Развозились со двора хлебокомбината по распоряжению тов. Городницкого по частным квартирам в г. Барановичи дрова (коммерческому директору треста тов. Васильеву), г. Минск и г. Белосток.

Лицам, не состоящим на службе в хлебокомбинате, выдавались в подотчет деньги до 5 тыс. руб., которые отчитывались частными расписками. Незаконно оплачено 2780 руб. За купленный неизвестно у кого бензин и автол, причем неизвестно кому выплачены деньги.

Выручаемые суммы от продажи товаров и услуги в банк не вносились, а использовались директором хлебокомбината. За директором хлебокомбината имеется в подотчете более 3 тыс. руб.

Несмотря на явные факты неблагополучного положения дел на хлебокомбинате, Барановичский трест хлебопечения решительных мер по оздоровлению работы хлебокомбината не принимал. Приказ 13.VI.-41 г. по тресту хлебопечения о снятии директора хлебокомбината Городницкого с работы и привлечении к уголовной ответственности до сего времени не выполнен. Городницкий и по сей день работает в качестве директора хлебокомбината. Рай-прокуратура не приняла срочных мер по рассмотрению указанных нарушений.

Исполком облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Предложить управляющему Барановичского треста хлебопечения немедленно снять с работы директора Слонимского хлебокомбината тов. Городницкого.

2. Просить облпрокурора тов. Михайлова проверить причины затяжки расследования дела о привлечении директора хлебокомбината Городницкого и главного бухгалтера к уголовной ответственности Слонимской райпрокуратурой и ускорить расследование и привлечение к уголовной ответственности.

3. Довести до сведения наркомат пищевой промышленности БССР об отсутствии должного оперативного руководства и контроля за работой Слонимского хлебокомбината со стороны треста хлебопечения, что привело к грубому нарушению финансовой дисциплины и разбазариванию государственных средств. До сего времени не выполнен приказ по тресту от 13.VI.-41 г. о снятии директора Слонимского хлебокомбината Городницкого с работы.

4. Предложить председателю Слонимского исполкома горсовета тов. Анищук заслушать на заседании исполкома вопрос о работе хлебокомбината и наметить ряд конкретных мероприятий, обеспечивающих нормальную работу хлебокомбината.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 12. Л. 260 — 261.

Падрыхтавала Л. Я.Мукасей.

РАШЭННЕ БАРАНАВІЦКАГА АБЛВЫКАНКОМА
АБ АДКРЫЦЦІ Ў СЛОЇМІМЕ ДОМА НЕМАЎЛЯТ

30 мая 1941 г.

В связи с необходимостью освобождения помещения дома грудного ребенка в г. Барановичах, исполком Облсовета депутатов трудящихся РЕШИЛ:

1. Перевести дом грудного ребенка в г. Слоним в помещение по ул. Пушкинской, 13.

2. Обязать облфо обеспечить бесперебойное финансирование дома грудного ребенка.

3. Обязать облздравоотдел и облфо из средств, предусмотренных по областному бюджету здравоохранения по § 65 (вывоз детей на дачу), ассигновать 3000 руб. на расходы, связанные с переездом.

4. Обязать зав. Барановичским горздравоотделом тов. Кацпельсона сдать, а зав. Слонимского райздравоотдела тов. Гутина принять дом грудного ребенка. Акт сдачи-приемки представить облздравоотделу к 5 июня 1941 г.

5. Ответственность за перевозку и сохранность имущества дома грудного ребенка возложить на зав. Барановичским горздравотделом тов. Кацнельсона.

6. Обязать исполком Слонимского райсовета депутатов трудящихся обеспечить бесперебойную работу дома грудного ребенка.

Занальны дзяржаўны архіў у г. Баранавічы. Ф. 188. Воп. 5. Спр. 12. Л. 374.

Першы збор

3 успамінаў Т.Я.Лаўрашчук, першай піянеркі з в. Чамяры

Сланімчане добра ведаюць паляну на ўскрайку лесу на паўднёвы захад ад Слоіма. Гэтая маляўнічая паляна ў 1940 г. прымала сваіх першых гасцей — тады ўпершыню ўспыхнуў піянерскі касцёр, яркім полымем азарыўшы не толькі ўсё наваколле, але і ўсё наша жыццё.

Многае, што адбывалася тады на гэтым месцы, наша дзіцячая памяць не захавала. Нам па крупінках прыйшлося збіраць разам падзеі тых далёкіх гадоў. Каму-небудзь з нас лес запомніўся асенняй парой, каму-небудзь — у зялёнай лістоце. Але важна не тэта. Усе мы помнім, што было вельмі ўрачыста, многа гучала песень, далёка раз-носіліся гукі гармоніка. Збор адбываўся позна вечарам, у цемнаце, пры святле піянерскага кастра.

У падрыхтоўцы да правядзення кастра прымала ўдзел уся школа, уся грамадска-касцёв. Чамяры, нашы бацькі і старэйшыя таварышы. Усе яны прысутнічалі на наглым урачыстым піянерскім зборы.

Сабраліся ў школе на зыходзе дня і калонай крануліся ў бок лесу. Ішлі з транспарантам!, плакатам! 1, вядома ж, з песнямі. Наперадзе калоны з чырвоным сцягам у руках крочыў наш цудоўны ваяцкі Коля Маркевіч.

Вакол кастра мы пастроіліся ў форме

прамавугольніка. У цэнтры гэтага прамавугольніка палаў касцёр у выглядзе зоркі. А вакол, з мэтай больш яркага асвятлення, гарэлі кастры-малюткі. Нас прынялі ў піянеры, усе нас павіншавалі, затым разам спявалі песні!

У тэты год мы вучыліся ў чацвёртым класе, закончыўшы тры класы польскай школы, дзе выкладанне вялося на польскай мове, беларуская мова адсутнічала нават як прадмет. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі мы атрымалі магчымасць вучыцца на роднай мове. Прыйшлося пачынаць усё спачатку, гэта значыць вывучаць алфавіт, які, як вядома, вельмі адрозніваецца ад лацінскага. Было цяжка, гаму што не было беларускамоўных падручнікаў.

Успамінаецца такі выпадак. На ўроку беларускай мовы мы пісалі дыктант. У адным са сказаў настаўнік прадыхтаваў слова «школа». Трэба пісаць, але я забылася, як пішацца беларуская літара «ш». Што рабіць! Я знайшла выхад — напісала польскую літару «ш», а далей па-беларуску. Настаўнік Мікалай Васільевіч Бур-севич пахваліў мяне за знаходлівасць і паставіў пяцёрку. Цяпер на месцы нашага збору стаіць мемарыяльны знак.

Жыхары Слонімскага раёна, узнагароджаныя медалём Рэспублікі Польшчы «За ўдзел у абарончай вайне 1939 года»

- в. БАРЫСІК Сцяпан Емяльянавіч, н. у 1906 у Азарычы.
- БРАЗОЎСКІ Уладзімір Фаміч, н. у 1915 у Слонім.
- БЫЦКО Ульян Ульянавіч, н. у 1917 у в. Сяля-ВІЧЫ.
- ВАЎЧОК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1916 у Клепачы.
- ДУБАК Мікалай Рыгоравіч, н. у 1915 у в. Кош-лавічы.
- ДУБАК Уладзімір Іларыёнавіч, н. у 1915 у Слонім.
- ЖУК Іван Барысавіч, н. у 1906 у в. Хадзевічы.
- ЗДАСЮК Іван Іосіфавіч, н. у 1916 у в. Глоўсевічы.
- КЛЫБІК Андрэй Адамавіч, н. у 1916 у в. Хадзевічы.
- МАЗ АЙ Л А Уладзімір Кандрацэвіч, н. у 1917 у в. Дзеравянчыцы.

МЫСЛІВЕЦ Іван Сцяпанавіч, н. у 1911 у в. Мірная.

МЯЛЕШКА Павел Іосіфавіч, н. у 1908 у в. Са ленікі.

НАГОРНЫ Іван Усцінавіч, н. у 1916 у в. Вербалаты.

НАГУЛА Кузьма Іванавіч, н. у 1917 у в. Русакова.
НАГУЛА Мікалай Паўлавіч, н. у 1916 у г. Слонім.
НАЛІВАЙКА Лявон Лявонцэвіч, н. у 1914 у в. Саленікі.
СТАНІСЛАВАВІЧ Канстанцін Міхайлавіч, н. у 1903 у г. Слонім.
СТРУПАВЕЦ Іван Іванавіч, н. у 1917 у г. Слонім.
ТАРАСЮК Васіль Георгіевіч, н. у 1904 у в. Глоўсевічы.

ФРАНКОЎСКІ Пётр Трафімавіч, н. у 1917 у г. Слонім.
ХРЭШЧЫК Іван Ільіч, н. у 1917 у в. Гуменікі.
ЦВІКЕВІЧ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1913 у в. Пасінічы.
ЦВІКЕВІЧ Рыгор Якімавіч, н. у 1916 у в. Асаб-някі.
ШЫМЧЫК Міхаіл Валянцінавіч, н. у 1915 у г. Слонім.

Падрыхтаваў В.П.Кавалёў.

Вернутыя імёны

Жыхары Слонімшчыны, як і іншых раёнаў Беларусі, спаўна адчулі на сабе лютае рэпрэсіўнае палітыкі. Трагічны след пакінуў тэты перыяд у гісторыі раёна, нястрымным болем працяў сэрцы людзей.

Адразу пасля ўступлення Чырвонай арміі ў Заходнюю Беларусь пачаліся палітычныя рэпрэсіі ў адносінах да «антысаў-векіх, контррэвалюцыйных, нацыяналістычных» і інш. элементаў. Па стане на 7 кастрычніка 1939 г. органам! НКУС БССР у заходніх абласцях рэспублікі было арышчавана больш за 2,7 тыс. чалавек. Арыштам падвергліся чыноўнікі польскай адміністрацыі, прадстаўнікі нацыянальнай інтэлігенцыі, памешчыкі, кулакі і іншыя. 5 снежня 1939 г. была прынята пастанова па пытанні высялення з заходніх абласцей

ТАРАСЮК Іван Георгіевіч, н. у 1914 у г. Слонім.

Ахвяры беспадстаўных палітычных рэпрэсій

ГОРАД СЛОНІМ

АКСЕНБЕРГ Іосіф Мошкавіч, н. у 1918 у г. Слонім. Высланы 21.6.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.
АНКЛЕВІЧ Хаім Шмулевіч, н. у 1916 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
АСПШ Моўіла Хацкевіч, н. у 1918 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
БАРБАНЭЛЬ Айзік Герпіавіч, н. у 1901 у г. Слонім. Высланы 25.11.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.
БЛАЖЫЕЎСКІ Стафан Вікенцэвіч, н. у г. Слонім. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 5.8.1993.
БЛАТ Венямін Іосіфавіч, н. у 1905 у г. Слонім. Высланы 25.11.1940. Рэабілітаваны 22.8.1995.
БЛЕЙВАС Гена Львоўна, н. у 1910 у г. Слонім. Выслана 22.6.1940. Рэабілітавана 20.6.1995.
БЛЯТ Натан Іосіфавіч, н. у 1892 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
БРОК Сура Мошкаўна, н. у 1922 у г. Слонім. Выслана 1.7.1940. Рэабілітавана 20.7.1995.
ВЕНЦКА Генрых Станіслававіч, н. у 1935 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны

ападніцаў і работнікаў абласной вартавой аховы.

Вывозіліся ўсе, каго ўлады лічылі «ворагамі», імі становіліся нават цяжарныя жанчыны і немаўляты.

Вёска Басіны Дзэравянчыцкага сельсавета вельмі пацярпела ад вайны, а пасля рэпрэсій увогуле перастала існаваць. Больш за палову жыхароў в. Заводны Лес таксама была вывезена.

Сотні рэпрэсіраваных загінулі ў месцах зняволення. Тыя, хто вярнуўся, самааддана і добрасумленна працавалі, падымалі з руін вёскі і горад Слонім.

Многа нявінных ахвяр сталінскага рэжыму ў наш час рэабілітавана, але ёсць яшчэ і такія, чый лёс невядомы. Справа вяртання іх сумленных імёнаў працягваецца.

29.2.1996.

ВЕНЦКА Леакадзія Восіпаўна, н. у 1911 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.2.1996.
ВЕНЦКА Ядвіга Станіславаўна, н. у 1934 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.2.1996.
ВОЛАХ Мешаль Маркусавіч, н. у 1914 у г. Слонім. Высланы 25.11.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.
ВУТКА Майсей Абрамавіч, н. у 1905 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
ГАВІНАВІЦКІ Файфель Аўсеевіч, н. у 1876 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 22.8.1995.
ГАЛАДЗЕР Ізраіль Вольфавіч, н. у 1915 у г. Слонім. Высланы 21.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
ГАНАВІЦКІ Файфель Аўсеевіч, н. у 1876 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
ГАЛАЦКАЯ Аліна Браніславаўна, н. у 1925 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.12.1993.
ГАЛАЦКАЯ Валерія Антонаўна, н. у 1902 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.12.1993.

- ГАЛАЦКАЯ Вольта Канстанцінаўна**, н. у 1910 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 25.1.1995.
- ГАЛАЦКАЯ Софія Браніславаўна**, н. у 1928 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.12.1993.
- ГАЛАЦКІ Багдан Браніслававіч**, н. у 1929 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 6.12.1993.
- ГАЛАЦКІ Георгій Сцяпанавіч**, н. у 1933 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 25.1.1995.
- ГАЛАЦКІ Мар'ян Браніслававіч**, н. у 1932 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 6.12.1993.
- ГАЛАЦКІ Тадэвуш Браніслававіч**, н. у 1926 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 6.12.1993.
- ГАФЛЕЙЗЕР Поля Майхунаўна**, н. у 1916 у г. Слонім. Выслана 21.6.1940. Рэабілітавана 20.6.1995.
- ГОЛЬБЕРГ Абрам Аронавіч**, н. у 1922 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- ГРАДЗНАЎСКІ Пшмуль Давыдавіч**, н. у 1940 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 25.11.1994.
- ГРУШТЭЙН Янкель Хаімавіч**, н. у 1911 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- ГРЫНБЕРГ Ісер Абрамавіч**, н. у 1922 у г. Слонім. Высланы 25.11.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.
- ДРОЗД Алена Рыгораўна**, н. у 1919 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.7.1997.
- ДРОЗД Ганна Аляксандраўна**, н. у 1893 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.7.1997.
- ДУБЯНЕЦ Віта Юльянаўна**, н. у 1898 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 9.10.1995.
- ДУБЯНЕЦ Ганна Андрэеўна**, н. у 1934 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 9.10.1995.
- ДУБЯНЕЦ Іосіф Андрэевіч**, н. у 1926 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 9.10.1995.
- ДУБЯНЕЦ Рэгіна Андрэеўна**, н. у 1928 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 9.10.1995.
- ЖЫЕЎСКАЯ Алена Уладзіславаўна**, н. у 1910 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 12.2.1996.
- ЖЫЕЎСКІ Здзіслаў Міхайлавіч**, н. у 1933 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 12.2.1996.
- ЖЭЛЕЗНАГУР Майсей Эзравіч**, н. у 1913 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ЖЭЛЕЗНАГУРА Файта Хілеўна**, н. у 1916 у г. Слонім. Выслана 26.6.1940. Рэабілітавана 20.6.1995.
- ЗАГАЛПСОН Людвіг Іванавіч**, н. у 1926 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 29.8.1997.
- ЗАГАЛПСОН Стафана Людвігаўна**, н. у 1899 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.8.1997.
- ЗАГАЛПСОН Ядвіга Іванаўна**, н. у 1922 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.8.1997.
- ЗАЕНЦ Елеў Шыевіч**, н. у 1936 у г. Слонім. Высланы 26.6.1940. Рэабілітаваны 20.2.1996.
- ЗАЕНЦ Леў Шмулевіч**, н. у 1872 у г. Слонім. Высланы 26.6.1940. Рэабілітаваны 28.8.1997.
- ЗАЕНЦ Сура Львоўна**, н. у 1911 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 20.2.1996.
- ЗАЕНЦ Шыя Ельсавіч**, н. у 1911 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 20.2.1996.
- ЗАЛАЖУК Аляксандр Макаравіч**, н. у 1913 у в. Рышчыцы. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 29.7.1993.
- ЗАЛАЖУК Кацярына Ігнаньсеўна**, н. у 1915 у в. Рышчыцы. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 14.9.1956.
- ЗАЛАЖУК Марыя Аляксандраўна**, н. у 1950 у в. Рышчыцы. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 29.7.1993.
- ЗЕЛЬМАН Якаў Шлёмавіч**, н. у 1920 у г. Слонім. Высланы 25.11.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.
- ЗІЛЬБЕРБАЎМ Беньямін Нухімавіч**, н. у 1901 уг. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 5.1.1996.
- ЗІЛЬБЕРБАЎМ Рыўка Мендзелеўна**, н. у 1909 у г. Слонім. Выслана 13.9.1940. Рэабілітавана 20.4.1995.
- ЗІЛЬБЕРБЕРГ Шлем Іасілевіч**, н. у 1916 у г. Слонім. Высланы 13.9.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.
- ЗІЛЬБЕРГЛЯЙТ Генох Янкелевіч**, н. у 1903 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 23.3.1996.
- ЗІЛЬБЕРГЛЯЙТ Куба Аронавіч**, н. у 1906 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 23.3.1996.
- ЗІЛЬБЕРГЛЯЙТ Шыфра Лейбаўна**, н. у 1904 уг. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 23.3.1996.
- ЗІЛЬБЕРШЭЙТ Іосіф Саламонавіч**, н. у 1912 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ЗЯЛІЦКІ Хаім Шаевіч**, н. у 1920 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ІВАНОВА Ніна Сцяпаннаўна**, н. у 1932 у пас. Альбярцін. Выслана 7.7.1951. Рэабілітавана 25.7.1956.
- КАДАЎ Вячаслаў Станіслававіч**, н. у 1927 у пас. Альбярцін. Высланы 7.7.1951. Рэабілітаваны 30.7.1993.
- КАРВАТ Хаім Іосіфавіч**, н. у 1920 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- КЛЕНБЕРГ Якуб Лейзеравіч**, н. у 1914 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- КУЛЯВЯК Андрэй Войцехавіч**, н. у 1939 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.9.1997.
- КУЛЯВЯК Здзіслаў Войцехавіч**, н. у 1937 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.9.1997.
- КУЛЯВЯК Лукер'я Войцехавіч**, н. у 1908 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.9.1997.
- КУЛЯВЯК Часлаў Войцехавіч**, н. у 1930 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.9.1997.
- ЛАРЭНСОН Людміла Аляксандраўна**, н. у 1860 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.11.1997.
- ЛАТРОЎСКІ Мойша Давыдавіч**, н. у 1919 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 15.5.1996.
- ЛЕДЗЕР Абрам Шыманавіч**, н. у 1895 у г. Слонім. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ЛЕЙДУЎКА Алія**, н. у 1920 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.11.1997.
- ЛЕЛА Алена Юльянаўна**, н. у 1902 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.11.1997.
- ЛЕЛА Георгій Тадэвушавіч**, н. у 1925 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 10.11.1997.
- ЛЕЛА Яраслава Тадэвушаўна**, н. у 1930 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.11.1997.
- ЛІШШЫЦ Адэля Мошкаўна**, н. у 1916 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 12.7.1996.
- ЛІШШЫЦ Хыла Мошкаўна**, н. у 1921 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 12.7.1996.

ЛІС Браніслава, н. у 1900 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 20.11.1997.

ЛІС Ванда Станіславаўна, н. у 1925 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 20.11.1997.

ЛІС Тадэвуш Станіслававіч, н. у 1930 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 20.11.1997.

ЛІХТЭНШТЭЙН Хая Іцкаўна, н. у 1872 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940г. Рэабілітавана 20.11.1997.

ЛОРАК Збігнеў Сцяпанавіч, н. у 1934 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.11.1997.

ЛОРАК Лідзія Сцяпанаўна, н. у 1932 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.10.1997.

ЛОРАК Ніна Антонаўна, н. у 1910 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.11.1997.

ЛУКОЎСКАЯ Леакадзія Ігнацьеўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 28.11.1997.

ЛУКОЎСКАЯ Магдалена Хрыстафораўна, н. у 1886 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 28.11.1997.

ЛУКОЎСКАЯ Марыя Антонаўна, н. у 1908 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 28.11.1997.

ЛЯЙБЫЦГЕР Лейб Вольфавіч, н. у 1912 у г. Слонім. Высланы 4.9.1940. Рэабілітаваны 20.7.1995.

ЛЯЙЦМАН Мая Машкаўна, н. у 1917 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 18.10.1996.

ЛЯЙЦМАН Янкель Лейбавіч, н. у 1905 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 18.10.1996.

МАП ЛА Амант Дзмітрыевіч, н. у 1932 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 10.12.1997.

МАП ЛА Вольга Дзмітрыеўна, н. у 1936 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАПЛА Клерыя Дзмітрыеўна, н. у 1940 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАПЛА Лідзія Дзмітрыеўна, н. у 1934 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАПЛА Софія Адамаўна, н. у 1900 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАПЛА Тамара Дзмітрыеўна, н. у 1929 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАПЦОН Нахама Шлёмаўна, н. у 1919 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 11.10.1996.

МАГНУШЭЎСКАЯ Яніна Эдмундаўна, н. у 1904 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАГНУШЭЎСКІ Зігмунд Канстанцінавіч, н. у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 10.12.1997.

МАГНУШЭЎСКІ Міраслаў Канстанцінавіч, н. у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 10.12.1997.

МАГРЫСЕВА Францішка, н. у 1878 у пас. Аль-бярцін. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАЕЎСКАЯ Надзея Уладзіміраўна, н. у 1940 у г. Слонім. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАЕЎСКАЯ Рэгіна Станіславаўна, н. у 1929 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАЕЎСКАЯ Яніна Станіславаўна, н. у 1932 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.12.1997.

МАЕЎСКІ Ежы Станіслававіч, н. у 1925 у г. Слонім.

Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 10.12.1997.

МАЗУРКЕВІЧ Галіна Балаславаўна, н. у 1935 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.7.1996.

МАЗУРКЕВІЧ Клара Львоваўна, н. у 1909 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 10.7.1996.

МАРКУС Віктар Іцкавіч, н. у 1903 у г. Слонім. Высланы 23.6.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.

МЕНДЭЛЬСОН Шмуль Шыевіч, н. у 1913 у г. Слонім. Высланы 26.6.1940. Рэабілітаваны 5.10.1994.

МЕРЗЕР Абрам Юдзелевіч, н. у 1921 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 20.4.1995.

МІЗГЕР Алена Адольфаўна, н. у 1926 у пас. Аль-бярцін. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 3.1.1994.

МІЗГЕР Аляксандр Іванавіч, н. у 1924 у пас. Аль-бярцін. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.1.1994.

МІЗГЕР Васіль Іванавіч, н. у 1923 у пас. Аль-бярцін. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.1.1994.

МІЗГЕР Віктар Іванавіч, н. у 1934 у пас. Аль-бярцін. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.1.1994.

МІЗГЕР Іван Адольфавіч, н. у 1894 у пас. Аль-бярцін. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.1.1994.

МІЗГЕР Софія Дзям'янаўна, н. у 1904 у пас. Альбярцін. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 3.1.1994.

МАЎШЭЎСКАЯ Перля Абрамаўна, н. у 1911 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 11.10.1996.

МУХАРСКАЯ Ася Аўрамаўна, н. у 1893 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.8.1993.

МУХАРСКАЯ Зінаіда Іванаўна, н. у 1923 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.8.1993.

МУХАРСКІ Браніслаў Іванавіч, н. у 1927 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 27.8.1993.

МЯЛЬНІЦКІ Юдэль Янкелевіч, н. у 1916 у г. Слонім. Высланы 22.6.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.

НАЙБЕРГЕР Давыд Хаімавіч, н. у 1900 у г. Слонім. Высланы 26.6.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.

НЕВЯДОМЫ Абрам Айзікавіч, н. у 1905 у г. Слонім. Высланы 18.6.1940. Рэабілітаваны 16.5.1994.

ПАВАЖЫНСКАЯ Леакадзія Якаўлеўна, н. у 1932 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 14.6.1994.

ПАВАЖЫНСКАЯ Марыя Якаўлеўна, н. у 1899 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 14.6.1994.

ПАВАЖЫНСКАЯ Яўгенія Якаўлеўна, н. у 1925 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 14.6.1994.

ПАВАЖЫНСКІ Альгерд Якаўлевіч, н. у 1928 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 14.6.1994.

ПАВАЖЫНСКІ Данат Якаўлевіч, н. у 1930 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 14.6.1994.

ПАЛЮС Ютка Бенямінавіч, н. у 1891 у г. Слонім. Высланы 22.6.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.

ПАЛЯШУК Алена Антонаўна, н. у 1907 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 22.6.1992.

ПАЛЯШУК Павел Аляксандравіч, н. у 1940 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 22.6.1992.

ПАЛЯШУК Пётр Аляксандравіч, н. у 1940 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 22.6.1992.

ПАЛЯШУК Тадэвуш Аляксандравіч, н. у 1935 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 22.6.1992.

- ПЛЮЩНСКАЯ** Данута Іванаўна, н. у 1932 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 20.7.1995.
- ПРАКОШК** Ірэна Пятроўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- ПРАКОШК** Марыя Пятроўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- ПРАКОШК** Марыя Пятроўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.3.1992.
- ПРАКОПІК** Станіслава Восіпаўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- ПРАКОПІК** Юзэфа Пятроўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- ПРАКОПЧЫК** Ірына Пятроўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.3.1992.
- ПРАКОПЧЫК** Станіслава Восіпаўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.3.1992.
- ПРАКОПЧЫК** Юзэфа, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.3.1992.
- ПРАЧАК** Адольф Адольфавіч, н. у 1869 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 21.2.1997.
- ПРАЧАК** Алена Адольфаўна, н. у 1940 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- ПРУШКОЎСКАЯ** Леанарда Адамаўна, н. у 1909 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.2.1997.
- ПРУШКОЎСКИ** Ізяслаў Феліксавіч, н. у 1933 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 27.2.1997.
- ПРУШКОЎСКИ** Рычард Феліксавіч, н. у 1931 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 27.2.1997.
- ПТАК** Уладзімір Францавіч, н. у 1915 у г. Слонім. Высланы 21.6.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ПУКАЛА** Марыя Рыгораўна, н. у 1896 у г. Слонім. Выслана 16.3.1951. Рэабілітавана 29.6.1955.
- ПУКАЛА** Фёдар Рыгоровіч, н. у 1887 у г. Слонім. Высланы 16.3.1951. Рэабілітаваны 29.6.1955.
- РАВЕНКА** Алена Сцяпанаўна, н. у 1920 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 14.3.1997.
- РАВЕНКА** Яніна Казіміраўна, н. у 1938 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 14.3.1997.
- РАДЗЕВІЧ** Аляксандра Іосіфаўна, н. у 1884 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.3.1997.
- РАДЗЕВІЧ** Людміла Феафанаўна, н. у 1917 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.3.1997.
- РАДЗЕВІЧ** Рыгор Феафанавіч, н. у 1912 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 21.3.1997.
- РАДЗЕВІЧ** Феафан Юльянавіч, н. у 1883 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 21.3.1997.
- РАДЗІШЭЎСКАЯ** Вера Гаўрылаўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.3.1997.
- РАДЗІШЭЎСКАЯ** Іфа Раўлеўна, н. у 1881 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.3.1997.
- РАДЗІШЭЎСКИ** Георгій Леанідавіч, н. у 1909 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 21.3.1997.
- РАДЗІШЭЎСКИ** Сяргей Леанідавіч, н. у 1911 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 23.3.1997.
- РАДУШЫНСКАЯ** Пеша Ангеліёўна, н. у 1905 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 21.11.1996.
- РАДУШЫНСКАЯ** Сара Хаімаўна, н. у 1877 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 21.11.1996.
- РАДУШЫНСКАЯ** Эстра Хаімаўна, н. у 1930 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 22.11.1996.
- РАДУШЫНСКИ** Анцэль Хаімавіч, н. у 1932 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 21.11.1996.
- РАДУШЫНСКИ** Іосель Хаімавіч, н. у 1936 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 21.11.1996.
- РАЕК** Герш Давідавіч, н. у 1928 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 22.11.1996.
- РАЕК** Малка Давідаўна, н. у 1938 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 22.11.1996.
- РАЕК** Хайка Давідаўна, н. у 1936 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 22.11.1996.
- РАЕК** Эта Вольфаўна, н. у 1904 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 22.11.1996.
- РАЗЕВІЧ** Софія Эдвардаўна, н. у 1915 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.3.1997.
- РАЗЕНБЕРГ** Бася Еwelёўна, н. у 1895 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 28.3.1997.
- РАЗЕНФАРБ** Майсей Іосіфавіч, н. у 1913 у г. Слонім. Высланы 22.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- РАЙНЕР** Мечыслаў Юдзевіч, н. у 1904 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 12.12.1996.
- РАЙНЕР** Хелена Мошкаўна, н. у 1906 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940 г. Рэабілітавана 12.12.1996.
- РАЙХМАН** Майсей Ісакавіч, н. у 1903 у г. Слонім. Высланы 19.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- РАНБРАТ** Анцэль, н. у 1915 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 20.12.1996.
- РАПАПОРТ** Абрам Хаімавіч, н. у 1893 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 20.12.1996.
- РАПАПОРТ** Лора Абрамаўна, н. у 1920 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 20.12.1996.
- РАЎБА** Антон Валянцінавіч, н. у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 11.4.1997.
- РАЎБА** Баляслаў Валянцінавіч, н. у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 11.4.1997.
- РАЎБА** Марыя Валянцінаўна, н. у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 11.4.1997.
- РАЎБА** Софія Валянцінаўна, н. у 1905 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 11.4.1997.
- РАЎБА** Фадзей Валянцінавіч, н. у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 11.4.1997.
- РАЎБА** Ядвіга Валянцінаўна, н. у 1908 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 11.4.1997.
- РОНЦКАЯ** Рэгіна Хімаўна, н. у 1916 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 20.12.1996.
- РОНЦКИ** Саламон Хаімавіч, н. у 1918 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 20.12.1996.
- РУБІНШТЭЙН** Абрам, н. у 1873 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 12.2.1997.
- РУБІНШТЭЙН** Малка, н. у 1923 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 14.2.1997.
- РУБІНШТЭЙН** Хава Мошкаўна, н. у 1983 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 14.2.1997.

- РУБІНШТЭЙН** Шайна, н. у 1920 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 14.2.1997.
- РУДЛІЦКАЯ** Варвара Антонаўна, н. у 1889 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.5.1997.
- РУДЛІЦКАЯ** Хрысціна Люцыянаўна, н. у 1914 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.5.1997.
- РУСАКЕВІЧ** Антаніна, н. у 1875 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.6.1997.
- РУСАКЕВІЧ** Ірына Іосіфаўна, н. у 1927 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.6.1997.
- РУСЕЦКАЯ** Юзэфа Людвігаўна, н. у 1908 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.6.1997.
- РУТМА** Зена Шулеўна, н. у 1912 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- РУТМА** Маруся Меераўна, н. у 1938 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 21.2.1997.
- РУЦКАЯ** Яўгенія Іванаўна, н. у 1907 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.5.1997.
- РУЦКІ** Эдуард Алацінаравіч, н. у 1925 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.5.1997.
- РЫБА** Абрам Шыевіч, н. у 1920 у г. Слонім. Высланы 23.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- РЫБА** Майсей Шыевіч, н. у 1911 у г. Слонім. Высланы 22.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.
- РЫМАР** Анатоль Іванавіч, н. у 1926 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.4.1993.
- РЫМАР** Валянцін Іванавіч, н. у 1924 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.4.1993.
- РЫМАР** Вера Іосіфаўна, н. у 1901 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.4.1993.
- РЫМАР** Галіна Іванаўна, н. у 1935 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.4.1993.
- РЫМАР** Іван Інакенцьевіч, н. у 1890 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.4.1993.
- РЫТВІШСКАЯ** Клара Францаўна, н. у 1903 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 23.5.1997.
- РЫТВІШСКАЯ** Марыя Уладзіславаўна, н. у 1931 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 23.5.1997.
- РЫТВІНСКІ** Яўген Уладзіслававіч, н. у 1923 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 23.5.1997.
- САРНА** Рухля Іцкаўна, н. у 1917 у г. Слонім. Выслана 22.6.1940. Рэабілітавана 22.5.1995.
- САЎКА** Аліна Зянонаўна, н. у 1929 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.4.1995.
- САЎКА** Мар'ян Зянонавіч, н. у 1927 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 29.4.1995.
- САЎКА** Станіслава, н. у 1907 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.4.1995.
- САЎКО** Генрых Сяргеевіч, н. у 1936 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 18.3.1994.
- САЎКО** Лізавета Антонаўна, н. у 1910 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 18.3.1994.
- САЎКО** Хелена Сяргееўна, н. у 1932 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 18.3.1994.
- СІМАКОВІЧ** Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1938 у г. Слонім. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 30.7.1993.
- СІМАКОВІЧ** Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1901 у г. Слонім. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 30.7.1993.
- СІМАКОВІЧ** Вольта Лук'янаўна, н. у 1913 у г. Слонім. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 30.7.1993.
- СІМАКОВІЧ** Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1948 у г. Слонім. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 30.7.1993.
- СТАЛАВІЦКАЯ** Рахіль Янкелеўна, н. у 1915 у г. Слонім. Выслана 22.6.1940. Рэабілітавана 20.6.1995.
- СТАСЕВІЧ** Юзэфа, н. у 1906 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 14.8.1997.
- УРУБЛЕЎСКАЯ** Альжбета Гаўрылаўна, н. у 1898 у пас. Альбярцін. Выслана 20.6.1941. Рэабілітавана 20.8.1993.
- УРУБЛЕЎСКАЯ** Леакадзія Вацлаваўна, н. у 1922 у пас. Альбярцін. Выслана 20.6.1941. Рэабілітавана 20.8.1993.
- УРУБЛЕЎСКІ** Генрых Ванлававіч, н. у 1925 у пас. Альбярцін. Высланы 20.6.1941. Рэабілітаваны 20.8.1993.
- УРУБЛЕЎСКІ** Зянон Вацлававіч, н. у 1928 у пас. Альбярцін. Высланы 20.6.1941. Рэабілітаваны 20.8.1993.
- УРУБЛЕЎСКІ** Часлаў Ванлававіч, н. у 1926 у пас. Альбярцін. Высланы 20.6.1941. Рэабілітаваны 20.8.1993.
- ФАЙНШТЭЙН** Вігдар Мошкавіч, н. у 1915 у г. Слонім. Высланы 28.6.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ФАРЦАЙГ** Пікус Шлёмавіч, н. у 1886 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 15.5.1997.
- ФАРЦАЙГ** Таўба Давыдаўна, н. у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 15.5.1997.
- ФІШМАН** Майсей Іцкавіч, н. у 1910 у г. Слонім. Высланы 3.7.1940. Рэабілітаваны 10.11.1994.
- ФЛІНКЕР** Абрам Файвелевіч, н. у 1919 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 23.6.1997.
- ФЛІНКЕР** Іта Файвелеўна, н. у 1920 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 20.6.1997.
- ФЛІНКЕР** Файвель Іосіфавіч, н. у 1883 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 23.6.1997.
- ФРЫД** Абрам Мордухавіч, н. у 1917 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 8.7.1997.
- ФРЫД** Блюма Шмулеўна, н. у 1920 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 8.7.1997.
- ФРЫД** Марыя Ізраэлеўна, н. у 1890 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 8.7.1997.
- ФРЫДВАЛЬД** Вольф Іцкавіч, н. у 1903 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 23.6.1997.
- ФУРМАНІК** Уладзімір Людвігавіч, н. у 1898 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 16.7.1997.
- ФУРМАНІК** Фяліцыя Пятроўна, н. у 1910 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 17.7.1997.
- ФУРЦЫЙГ** Руна Пшыёна, н. у 1917 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 17.7.1997.
- ХАДОР** Васіль Іосіфавіч, н. у 1916 у пас. Альбярцін. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 29.7.1993.
- ХАДОР** Георгій Васільевіч, н. у 1939 у пас. Альбярцін. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 29.7.1993.
- ХАДОР** Марыя Венядзіктаўна, н. у 1905 у пас. Альбярцін. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 29.7.1993.

- ХАЗАКЕВИЧ Марья**, н. у 1865 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 29.7.1997.
- ХАРЫТА Галіна Аляксандраўна**, н. у 1927 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.11.1997.
- ХАРЫТА Ірына Аляксандраўна**, н. у 1935 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.11.1997.
- ХАРЫТА Яўгенія Аляксандраўна**, н. у 1929 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.11.1997.
- ХАРЫТА Яўгенія Іванаўна**, н. у 1907 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 27.11.1997.
- ЦЁМНЫ Ізраіль Гершавіч**, н. у 1915 у г. Слонім. Высланы 23.7.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ШТЫЦЭР Генрых Майсеевіч**, н. у 1913 у г. Слонім. Высланы 23.7.1940. Рэабілітаваны 20.1.1995.
- ШЫФЕРБЛЯТ Двойра Ізраілеўна**, н. у 1919 у г. Слонім. Выслана 20.6.1940. Рэабілітавана 20.7.1995.
- ШЭРМАН Натан Пельтавіч**, н. у 1923 у г. Слонім. Высланы 21.6.1940. Рэабілітаваны 22.8.1995.
- ЭЛБЯСАВІЧ Мошэк Баясавіч**, н. у 1923 у г. Слонім. Высланы 22.6.1940. Рэабілітаваны 20.7.1995.
- ЭНГЕЛЬБЕРТ Рахля Абрамаўна**, н. у 1871 у г. Слонім. Выслана 20.6.1940. Рэабілітавана 20.7.1995.
- ЭНГЛШЭР Рэгіна Моўшаўна**, н. у 1902 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.11.1995.
- ЭПЕЛЬБАУМ Арон Хаімавіч**, н. у 1906 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1995.
- ЭПШТЭЙН Давід Беркавіч**, н. у 1909 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 8.12.1995.
- ЭПШТЭЙН Ідэса Шмулеўна**, н. у 1911 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 8.12.1995.
- ЭРЦЭЛЬ Гольда Ізраілеўна**, н. у 1914 у г. Слонім. Выслана 21.7.1940. Рэабілітавана 22.5.1995.
- ЭФРАС Бен'ямін Ізраілевіч**, н. у 1927 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 22.8.1997.
- ЭФРАС Бэла Ізраілеўна**, н. у 1925 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 22.8.1997.
- ЭФРАС Роза Ільінічна**, н. у 1901 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 22.8.1997.
- ЯГОРАВА Вікторыя Юльянаўна**, н. у 1895 у пас. Альбярцін. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 15.7.1997.
- ЯГОРАЎ Леанід Ціханавіч**, н. у 1929 у пас. Альбярцін. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯГОРАЎ Рыхард Ціханавіч**, н. у 1939 у пас. Альбярцін. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯГОРАЎ Яўген Ціханавіч**, н. у 1926 у пас. Альбярцін. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯДУЛЕВІЧ Іосіф Адамавіч**, н. у 1870 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯДУЛЕВІЧ Сігізмунд Іосіфавіч**, н. у 1912 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯДУЛЕВІЧ Філамена Антонаўна**, н. у 1897 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 15.7.1997.
- ЯЗЕРСКАЯ Теня Невахаўна**, н. у 1904 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 15.7.1997.
- ЯЗЕРСКІ Бен'ямін Нісанавіч**, н. у 1909 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯЗЕРСКІ Нісан Лейзеравіч**, н. у 1866 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 15.7.1997.
- ЯКУБОВІЧ Майсей Эмануїлавіч**, н. у 1907 у г. Слонім. Высланы 29.6.1940. Рэабілітаваны 10.11.1995.
- ЯКУБОВІЧ Пэйса Вольфаўна**, н. у 1913 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 10.11.1995.
- ЯКУБОВІЧ Роза Вольфаўна**, н. у 1915 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 10.11.1995.
- ЯКУБОВІЧ Эстра Бярнардаўна**, н. у 1908 у г. Слонім. Выслана 29.6.1940. Рэабілітавана 10.11.1995.
- ЯКУБОЎСКАЯ Алена Якаўлеўна**, н. у 1922 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 4.12.1995.
- ЯКУБОЎСКАЯ Марыя Мустафаўна**, н. у 1900 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 4.12.1995.
- ЯКУБОЎСКАЯ Софія Якаўлеўна**, н. у 1932 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 4.12.1995.
- ЯКУБОЎСКАЯ Эмілія Якаўлеўна**, н. у 1926 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 4.12.1995.
- ЯКУБОЎСКІ Аляксандр Якаўлевіч**, н. у 1922 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 4.12.1995.
- ЯНІК Генрых**, н. у 1934 у г. Слонім. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.7.1997.
- ЯНІК Фяліцыя Іосіфаўна**, н. у 1908 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.7.1997.
- ЯНОВІЧ-ЧАІНСКА Дзэнні Давідаўна**, н. у 1937 у г. Слонім. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.7.1997.
- ЯНОВІЧ-ЧАІНСКА Зінаіда Мустафаўна**, н. у 1912 у г. Слонім. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.7.1997.
- ЯНОВІЧ-ЧАІНСКА Сося Давідаўна**, н. у 1937 у г. Слонім. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.7.1997.
- ЯРАШЫНСКАЯ Кацярына**, н. у 1860 у г. Слонім. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 15.8.1997.

АЗГІНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

БЫЛЫ ХУТАР ДУБІНО

- ДРЭЎНЕК Браніслава Мартынаўна**, н. у 1927 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 17.10.1995.
- ДРЭЎНЕК Леакадзія Мартынаўна**, н. у 1930 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 17.10.1995.
- ДРЭЎНЕК Магдалена Міхайлаўна**, н. у 1901 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 17.10.1995.
- ДРЭЎНЕК Мартын Іванавіч**, н. у 1897 на хут. Дубіно. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 17.10.1995.
- ДРЭЎНЕК Уладзіслаў Мартынавіч**, н. у 1927 на хут. Дубіно. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 17.10.1995.
- ДРЭЎНЕК Флер Мартынавіч**, н. у 1932 на хут. Дубіно. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 17.10.1995.
- ДРЭЎНЕК Францішак Іванавіч**, н. у 1886 на хут. Дубіно. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 17.10.1995.
- МУЛЯРЧЫК Альбін Адамавіч**, н. у 1930 на хут. Дубіно. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1994.
- МУЛЯРЧЫК Вера Яцэнтаўна**, н. у 1905 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1994.

МУЛЯРЧЫК Пелагея Адамаўна, н. у 1926 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1994.

МУЛЯРЧЫК Сіаніслаў Адамавіч, н. у 1937 на хут. Дубіно. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1994.

МУЛЯРЧЫК Яніна Адамаўна, н. у 1928 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1994.

МУЛЯРЧЫК Яўгенія Адамаўна, н. у 1932 на хут. Дубіно. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1994.

ВЁСКА КАКОШЧЫЦЫ

АДАСЬКА Валянціна Іосіфаўна, н. у 1925 у в. Какошчыцы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.8.1995.

АДАСЬКА Вольта Іосіфаўна, н. у 1926 у в. Какошчыцы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 31.8.1995.

АДАСЬКА Ганна Канстанцінаўна, н. у 1906 у в. Какошчыцы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.8.1995.

АДАСЬКА Дольва Іосіфаўна, н. у 1937 у в. Какошчыцы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 31.8.1995.

АДАСЬКА Іосіф Іосіфавіч, н. у 1901 у в. Какошчыцы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1995.

АДАСЬКА Марыя Іосіфаўна, н. у 1932 у в. Какошчыцы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 31.8.1995.

АДАСЬКА Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1936 у в. Какошчыцы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.9.1995.

АДАСЬКА Рыгор Іосіфавіч, н. у 1929 у в. Какошчыцы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 31.8.1995.

АДАСЬКА Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1939 у в. Какошчыцы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.9.1995.

ВЁСКА КАСЦЯНІ

МАРОЗ Алена Андрэеўна, н. у 1937 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

МАРОЗ Аляксандра Пятроўна, н. у 1934 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.8.1992.

МАРОЗ Васіль Андрэевіч, н. у 1932 у в. Касцяні. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 1.4.1992.

МАРОЗ Вера Іванаўна, н. у 1912 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.8.1992.

МАРОЗ Дар'я Пятроўна, н. у 1932 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.8.1992.

МАРОЗ Зінаіда Андрэеўна, н. у 1924 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

МАРОЗ Зінаіда Ціханаўна, н. у 1934 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

МАРОЗ Іван Андрэевіч, н. у 1928 у в. Касцяні. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 1.4.1992.

МАРОЗ Марыя Ціханаўна, н. у 1932 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

МАРОЗ Марыя Якаўлеўна, н. у 1911 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

МАРОЗ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1934 у в. Касцяні. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 1.4.1992.

МАРОЗ Ніна Пятроўна, н. у 1930 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.8.1992.

МАРОЗ Ніна Ціханаўна, н. у 1938 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

МАРОЗ Уладзімір Андрэевіч, н. у 1930 у в. Касцяні.

Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 1.4.1992.

МАРОЗ Уладзімір Ціханавіч, н. у 1937 у в. Касцяні. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 1.4.1992.

МАРОЗ Хрысціна Васільеўна, н. у 1901 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 1.4.1992.

ЯКІМЧЫК Аляксандра Міхайлаўна, н. у 1918 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.4.1992.

ЯКІМЧЫК Зінаіда Міхайлаўна, н. у 1925 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.4.1991.

ЯКІМЧЫК Іван Міхайлавіч, н. у 1912 у в. Касцяні. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.4.1991.

ЯКІМЧЫК Марыя Тарасаўна, н. у 1885 у в. Касцяні. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.4.1991.

ЯКІМЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1939 у в. Касцяні. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.4.1991.

ВЁСКА МЯЛЬКАНАВІЧЫ

МАНДРЫКЕВІЧ Алена Міхайлаўна, н. у 1938 у в. Мяльканавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.10.1996.

МАНДРЫКЕВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1936 у в. Мяльканавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.10.1996.

МАНДРЫКЕВІЧ Міхаіл Якімавіч, н. у 1900 у в. Мяльканавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.10.1996.

МАНДРЫКЕВІЧ Софія Пятроўна, н. у 1904 у в. Мяльканавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.10.1996.

ПЮРКО Аргінія Станіславаўна, н. у в. Мяльканавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.6.1996.

ПЮРКО Валянцін Станіслававіч, н. у в. Мяльканавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.6.1996.

ПЮРКО Ганна, н. у 1885 у в. Мяльканавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.6.1996.

ПЮРКО Тамаш Станіслававіч, н. у 1909 у в. Мяльканавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.6.1996.

ПЮРКО Юзаф Станіслававіч, н. у в. Мяльканавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.6.1996.

ВЁСКА ПАСІНІЧЫ

БЯЛЬКЕВІЧ Аляксандр Пракопавіч, н. у 1906 у в. Пасінічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Вера Іванаўна, н. у 1938 у в. Пасінічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Вольта Лявонаўна, н. у 1906 у в. Пасінічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Зоя Фамінічна, н. у 1990 у в. Пасінічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Іван Пракопавіч, н. у 1909 у в. Пасінічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Леанід Аляксандравіч, н. у 1936 у в. Пасінічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Любоў Іванаўна, н. у в. Пасінічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Мікаж Пракопавіч, н. у 1920 у в. Пасінічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.9.1992.

БЯЛЬКЕВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1931 у в. Пасінічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.9.1992.

АЗЯРНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА ЗБОЧНА

ЛАБОВІЧ Ганна Міхайлаўна, н. у 1891 у в. Збочна. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 14.4.1992.

ЛАБОВІЧ Ларыса Сідараўна, н. у 1930 у в. Збочна. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 14.4.1992.

ЛАБОВІЧ Мікалай Сідаравіч, н. у 1932 у в. Збочна. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 14.4.1992.

ЛАБОВІЧ Сідар Сідаравіч, н. у 1888 у в. Збочна. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 14.4.1992.

ВЁСКА КЛЕПАЧЫ

ЛАБЕЙКА Алена Уладзіміраўна, н. у 1929 у в. Клепачы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.5.1996.

ЛАБЕЙКА Васіль Мікалаевіч, н. у 1866 у в. Клепачы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 31.5.1996.

ЛАБЕЙКА Кацярына Андрэўна, н. у 1903 у в. Клепачы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.5.1996.

ЛАБЕЙКА Кацярына Уладзіміраўна, н. у 1925 у в. Клепачы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.5.1996.

ЛАБЕЙКА Леанід Уладзіміравіч, н. у 1931 у в. Клепачы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 31.5.1996.

ЛАБЕЙКА Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1915 у в. Клепачы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 31.5.1996.

ЛАБЕЙКА Тэкля Паскаўна, н. у 1871 у в. Клепачы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 31.5.1996.

БЫЛЫ ХУТАР СЛАВУТЫ

ЧЭРШК Дзмітрый Іванавіч, н. у 1900 на хут. Славуты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.1.1994.

ЧЭРШК Леакадзія Дзмітрыеўна, н. у 1932 на хут. Славуты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.1.1994.

ЧЭРШК Марыя Дзмітрыеўна, н. у 1935 на хут. Славуты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.1.1994.

ЧЭРШК Марыя Францаўна, н. у 1901 на хут. Славуты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.1.1994.

ЧЭРШК Мар'ян Дзмітрыевіч, н. у 1929 на хут. Славуты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.1.1994.

ЧЭРШК Тэрэза Дзмітрыеўна, н. у 1937 на хут. Славуты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.1.1994.

ВАСІЛЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАСІЛЕВІЧЫ

ЯКІМОВІЧ Аляксандр Рыгоровіч, н. у 1912 у в. Васілевічы. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 30.8.1993.

ЯКІМОВІЧ Лілія Аляксандраўна, н. у 1938 у в. Васілевічы. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 30.8.1993.

ЯКІМОВІЧ Надзея Паўлаўна, н. у 1913 у в. Васілевічы. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 30.8.1993.

ВЁСКА ВЕРАБ'ЕВІЧЫ

ГЛАЎДАН Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1940 у в. Вераб'евічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.6.1993.

ГЛАЎДАН Марыя Усцінаўна, н. у 1911 у в. Вераб'евічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 16.6.1993.

ГЛАЎДАН Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1938 у в. Вераб'евічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.6.1993.

ГЛАЎДАН Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1933 у в. Вераб'евічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.6.1993.

ГЛАЎДАН Ядвіга Іосіфаўна, н. у 1936 у в. Вераб'евічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 16.6.1993.

ВЁСКА ПАРЭЧЧА

ТАЛЕРЧЫК Алена Аляксееўна, н. у 1903 у в. Парэчча. Выслана 20.6.1941. Рэабілітавана 2.2.1995.

ТАЛЕРЧЫК Васіль Кандрацьеўіч, н. у 1929 у в. Парэчча. Высланы 20.6.1941. Рэабілітаваны 2.2.1995.

ТАЛЕРЧЫК Вера Кандрацьеўна, н. у 1940 у в. Парэчча. Выслана 20.6.1941. Рэабілітавана 2.2.1995.

ТАЛЕРЧЫК Мікалай Кандрацьеўіч, н. у 1927 у в. Парэчча. Высланы 20.6.1941. Рэабілітаваны 2.2.1995.

ТАЛЕРЧЫК Надзея Кандрацьеўна, н. у 1938 у в. Парэчча. Выслана 20.6.1941. Рэабілітавана 2.2.1995.

ТАЛЕРЧЫК Уладзімір Кандрацьеўіч, н. у 1932 у в. Парэчча. Высланы 20.6.1941. Рэабілітаваны 2.2.1995.

ТАЛЕРЧЫК Яўгенія Кандрацьеўна, н. у 1932 у в. Парэчча. Выслана 20.6.1941. Рэабілітавана 2.2.1995.

ВЁСКА РАЗАНАЎШЧЫНА

БАРЫСІК Аляксей Аляксеевіч, н. у 1921 у в. Разанаўшчына. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.3.1995.

БАРЫСІК Вера Іванаўна, н. у 1931 у в. Разанаўшчына. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.3.1995.

БАРЫСІК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1926 у в. Разанаўшчына. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.3.1995.

БАРЫСІК Праскоўя Іванаўна, н. у 1904 у в. Разанаўшчына. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 30.3.1995.

БАРЫСІК Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1928 у в. Разанаўшчына. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 30.3.1995.

ЖУК Уладзімір Рыгоровіч, н. у 1927 у в. Разанаўшчына. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 12.3.1996.

ЖУК Яўген Рыгоровіч, н. у 1923 у в. Разанаўшчына. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 12.3.1996.

ЖУК Яўгенія, н. у 1896 у в. Разанаўшчына. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 12.3.1996.

ВЕЛКАШЫЛАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЛКІЯ ШЫЛАВІЧЫ

ГРЫШЧ Вольта Якаўлеўна, н. у 1924 у в. Шылавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.9.1995.

ГРЫШЧ Ірына, н. у 1894 у в. Шылавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.9.1995.

ГРЫШЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1920 у в. Шылавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.9.1995.

ГРЫШЧ Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1926 у в. Шылавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.9.1995.

ГРЫПЧ Якаў Аляксеевіч, н. у 1892 у в. Шылавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.9.1995.

ГУРСКАЯ Ганна Пятроўна, н. у 1904 у в. Шылавічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 22.9.1995.

ГУРСКАЯ Софія Антонаяна, н. у 1934 у в. Шылавічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 22.9.1995.

ГУРСКИ Мікалай Антонавіч, н. у 1937 у в. Шылавічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 22.9.1995.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА БАСІНЫ

АЦІМЕК Аляксей Антонавіч, н. у 1898 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1993.

АЦІМЕК Валерія Аляксееўна, н. у 1899 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1993.

АЦІМЕК Ганна Аляксееўна, н. у 1927 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1993.

АЦІМЕК Леакадзія Аляксееўна, н. у 1931 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1993.

АЦІМЕК Марта Аляксееўна, н. у 1938 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1993.

АЦІМЕК Мар'ян Аляксеевіч, н. у 1921 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1993.

АЦІМЕК Мечыслаў Аляксеевіч, н. у 1926 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1993.

АЦІМЕК Тадэвуш Аляксеевіч, н. у 1928 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1993.

АЦІМЕК Фелікс Аляксеевіч, н. у 1937 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1993.

ЖЫХ Альберт Фабіянавіч, н. у 1939 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Альберт Фадзіянавіч, н. у 1938 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Вераніка Фабіянаўна, н. у 1927 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.6.1993.

ЖЫХ Вераніка Фадзіянаўна, н. у 1925 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.6.1993.

ЖЫХ Ганавефа Мікалаеўна, н. у 1904 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.6.1993.

ЖЫХ Генрых Фадзіянавіч, н. у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Леакадзія Фабіянаўна, н. у 1925 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.6.1993.

ЖЫХ Уладзімір Фабіянавіч, н. у 1930 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Уладзімір Фадзіянавіч, н. у 1928 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Фабіян Вікенцьевіч, н. у 1896 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Фадзіян Вікенцьевіч, н. у 1896 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Халіна Фабіянаўна, н. у 1933 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.6.1993.

ЖЫХ Хенрык Фабіянавіч, н. у 1938 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Эдвард Фабіянавіч, н. у 1932 у в. Басіны.

Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ЖЫХ Эдвард Фадзіянавіч, н. у 1930 у в. Банны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.6.1993.

ФАБІШЭЎСКАЯ Бальбіна Тамашаўна, н. у 1902 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.8.1994.

ФАБІШЭЎСКАЯ Данута Аляксандраўна, н. у 1937 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.10.1994.

ФАБІШЭЎСКАЯ Ірына Анатольеўна, н. у 1926 у в. Басіны. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.8.1994.

ФАБІШЭЎСКИ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1885 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1994.

ФАБІШЭЎСКИ Генрых Аляксандравіч, н. у 1927 у в. Басіны. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1994.

ФАБІШЭЎСКИ Мечыслаў Аляксандравіч, н. у 1920 у в. Басіны. Рэабілітаваны 30.8.1994.

ВЁСКА ВЕРБАЛАТЫ

ВАЛЮКЕВІЧ Ірэна Міхайлаўна, н. у в. Вербалаты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.3.1996.

ВАЛЮКЕВІЧ Міхail Мікалаевіч, н. у 1906 у в. Вербалаты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.3.1996.

ВАЛЮКЕВІЧ Ніна, н. у 1911 у в. Вербалаты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.3.1996.

ВАЛЮКЕВІЧ Тадэвуш Міхайлавіч, н. у в. Вербалаты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.3.1996.

ВАЛЮКЕВІЧ Ян Міхайлавіч, н. у в. Вербалаты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.3.1996.

ЖЫЛНСКАЯ Вера Антонаяна, н. у 1928 у в. Вербалаты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.2.1996.

ЖЫЛНСКАЯ Пелагея, н. у 1897 у в. Вербалаты. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.2.1996.

ЖЫЛНСКИ Антон, н. у 1895 у в. Вербалаты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.2.1996.

ЖЫЛНСКИ Рупор Антонавіч, н. у 1929 у в. Вербалаты. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.2.1996.

ВЁСКА КАПУСТЫ

НАВІЦКАЯ Браніслава Рахаўлеўна, н. у 1906 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 24.1.1991.

НАВІЦКАЯ Ірына Уладзіміраўна, н. у 1948 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 24.1.1991.

НАВІЦКАЯ Раіса Мікалаеўна, н. у 1930 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 14.3.1958.

НАВІЦКАЯ Софія Мікалаеўна, н. у 1937 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 14.3.1958.

НАВІЦКАЯ Софія Міхайлаўна, н. у 1914 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 14.3.1958.

НАВІЦКИ Андрэй Уладзіміравіч, н. у 1944 у в. Капусты. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 24.1.1991.

1917 — 1941

НАВІЦКІ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1896 у в. Капусты. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 14.3.1958.

НАВИЦКІ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1923 у в. Капусты. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 23.7.1993.

НАВИЦКІ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1900 у в. Капусты. Высланы 18.5.1951. Рэабілітаваны 31.1.1992.

СТАНКЕВІЧ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1923 у в. Капусты. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 9.6.1993.

СТАНКЕВІЧ Волы а Сцяпанаўна, н. у 1929 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 9.6.1993.

СТАНКЕВІЧ Фядора Сцяпанаўна, н. у 1937 у в. Капусты. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 9.6.1993.

ДЗЕРАЎНОЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВІШАВА

КУЛЕШ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1937 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Аляксей Уладзіміравіч, н. у 1935 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Антаніна Іванаўна, н. у 1902 у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Васіль Васільевіч, н. у 1916 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Васіль Усцінавіч, н. у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Іван Васільевіч, н. у 1905 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Іван Іванавіч, н. у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Ірына Іванаўна, н. у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Марыя Уладзіміраўна, н. у 1931 у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Марыя Якаўлеўна, н. у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Мікалай Васільевіч, н. у 1919 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1933 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Надзея Уладзіміраўна, н. у 1940 у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Ніна Уладзіміраўна, н. у 1928 у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Платон Васільевіч, н. у 1907 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Софія Іванаўна, н. у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Сяргей Васільевіч, н. у 1914 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

КУЛЕШ Тэклія, н. у в. Вішава. Выслана 21.6.1941. Рэабілітавана 19.5.1992.

КУЛЕШ Уладзімір Васільевіч, н. у 1902 у в. Вішава. Высланы 21.6.1941. Рэабілітаваны 19.5.1992.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

АТАРЫК Іван Якаўлевіч, н. у 1920 у в. Нава-сёлкі. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.10.1992.

АТАРЫК Іосіф Якаўлевіч, н. у 1902 у в. Нава-сёлкі. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.10.1992.

АТАРЫК Софія Паўлаўна, н. у 1882 у в. Нава-сёлкі. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.10.1992.

АТАРЫК Якаў Давыдавіч, н. у 1875 у в. Нава-сёлкі. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.10.1992.

ВЁСКА НАГУЕВІЧЫ

ГУНДАР Аляксей Данілавіч, н. у 1918 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Даніла Васільевіч, н. у 1885 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Іван Данілавіч, н. у 1926 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Леанонія Данілаўна, н. у 1938 у в. Нагуевічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.10.1966.

ГУНДАР Лідзія Данілаўна, н. у 1934 у в. Нагуевічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.10.1966.

ГУНДАР Мікалай Данілавіч, н. у 1930 у в. Нагуевічы. Высланы 16.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Павел Данілавіч, н. у 1923 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Пётр Данілавіч, н. у 1928 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Сцепаніда, н. у в. Нагуевічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.10.1966.

ГУНДАР Уладзімір Данілавіч, н. у 1931 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

ГУНДАР Фадзей Данілавіч, н. у 1931 у в. Нагуевічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.10.1966.

КЛІМУТКА Вера Аляксандраўна, н. у 1911 у в. Нагуевічы. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 11.11.1966.

КЛІМУТКА Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1948 у в. Нагуевічы. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 11.11.1966.

КЛІМУТКА Надзея Уладзіміраўна, н. у 1935 у в. Нагуевічы. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 11.11.1966.

КЛІМУТКА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1902 у в. Нагуевічы. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 11.11.1966.

КЛІМУТКА Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1931 у в. Нагуевічы. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 11.11.1966.

ВЁСКА ПАДГОРНАЯ

ЛАЗОЎСКАЯ Ганна Казіміраўна, н. у 1929 у в. Падгорная. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 25.4.1994.

ЛАЗОЎСКАЯ Кеахіма Ксавераўна, н. у 1902 у в. Падгорная. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 25.4.1994.

ЛАЗОЎСКАЯ Міхаліна Казіміраўна, н. у 1870 у в. Падгорная. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 25.4.1994.

САЛЮТА Ануфрый Якаўлевіч, н. у 1905 у в. Падгорная. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 22.6.1992.

САЛЮТА Марыя Васільеўна, н. у 1902 у в. Падгорная. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 22.6.1992.

САЛЮТА Мікалай Ануфрыевіч, н. у 1936 у в. Падгорная. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 22.6.1992.

САЛЮТА Ліна Ануфрыеўна, н. у 1948 у в. Падгорная. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 22.6.1992.

САЛЮТА Софія Ануфрыеўна, н. у 1950 у в. Падгорная. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 22.6.1992.

ВЕСКА ПАЛАТЛІЦА

БАР АВАС Анелія Андрэўна, н. у 1919 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 22.8.1995.

БАР АВАС Казімір Андрэевіч, н. у 1923 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 22.8.1995.

БАРАБАС Рузалія Міхайлаўна, н. у 1894 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 22.8.1995.

БАРАБАС Ян Андрэевіч, н. у 1921 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 22.8.1995.

ВЛАДАРЧЫК Анелія Мацвееўна, н. у 1885 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

ВЛАДАРЧЫК Зянон Уладзіслававіч, н. у 1926 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.8.1995.

ВЛАДАРЧЫК Рэгіна Уладзіславаўна, н. у 1921 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

ВЛАДАРЧЫК Станіслаў Уладзіслававіч, н. у 1917 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.8.1995.

КАВАЛЬЧЫК Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1901 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Тадэвуш Станіслававіч, н. у 1921 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Яніна Станіславаўна, н. у 1928 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Яўген Станіслававіч, н. у 1931 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.11.1996.

КАЛІТА Вінцэнт Іосіфавіч, н. у 1935 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.10.1996.

КАЛІТА Генавефа Іосіфаўна, н. у 1930 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.10.1996.

КАЛІТА Іосіф Матэвушавіч, н. у 1881 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.10.1996.

КАЛІТА Станіслава Іосіфаўна, н. у 1925 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.10.1996.

КАЛІТА Стафан Іосіфавіч, н. у 1928 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.10.1996.

КАЛІТА Сцепаніда Аляксееўна, н. у 1889 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.10.1996.

КАЛІТА Тадэвуш Іосіфавіч, н. у 1922 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.10.1996.

КРАЎЧЫК Іван, н. у 1885 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 14.5.1996.

КРАЎЧЫК Ніна Іванаўна, н. у 1925 у в. Палатніца.

Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.5.1996.

КРАЎЧЫК Юзаф Іванавіч, н. у 1919 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 14.5.1996.

КРАЎЧЫК Ядвіга, н. у 1886 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.5.1996.

ЛКАДНЕЎСКАЯ Ванда Казіміраўна, н. у 1925 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.8.1996.

ЛКАДНЕЎСКАЯ Ева Шарыпаўна, н. у 1901 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.8.1996.

ЛКАДНЕЎСКАЯ Францішка Казіміраўна, н. у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.8.1996.

ЛКАДНЕЎСКАЯ Ядвіга Казіміраўна, н. у 1920 у в. Палатніца. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.8.1996.

ЛКАДНЕЎСКІ Казімір Аляксандравіч, н. у 1889 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.8.1996.

ЛКАДНЕЎСКІ Часлаў Казіміравіч, н. у 1928 у в. Палатніца. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.8.1996.

ВЕСКА ХАРАШЭВІЧЫ

АБАЖОНАК Антон іі Якаўлевіч, н. у 1922 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.6.1995.

АБАЖОНАК Вераніка Якаўлеўна, н. у 1914 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 16.6.1995.

АБАЖОНАК Генавефа Якаўлеўна, н. у 1924 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 16.6.1995.

АБАЖОНАК Кацярына Карлаўна, н. у 1895 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 16.6.1995.

АБАЖОНАК Сцепаніда Якаўлеўна, н. у 1920 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 16.6.1995.

АБАЖОНАК Якаў Антонавіч, н. у 1886 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.6.1995.

ВЫДМУХ Іосіф Францавіч, н. у 1844 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.5.1995.

ВЫДМУХ Марта Іосіфаўна, н. у 1933 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.5.1995.

ВЫДМУХ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1930 у в.

Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.5.1995.

ВЫДМУХ Торфут Іосіфавіч, н. у 1925 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.5.1995.

ВЫДМУХ Хрысціна Іосіфаўна, н. у 1927 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.8.1995.

ВЫСОКІНСКАЯ Алена Юзафаўна, н. у 1924 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.8.1995.

ВЫСОКІНСКАЯ Мар'яна Юзафаўна, н. у 1922 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.8.1995.

ВЫСОКІНСКАЯ Мечыслава Юзафаўна, н. у 1936 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 28.8.1995.

ВЫСОКІНСКАЯ Юзэфа, н. у 1904 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.8.1995.

ВЫСОКІНСКІ Мар'ян Юзафавіч, н. у 1928 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 28.8.1995.

ВЫСОКІНСКІ Мечыслаў Юзафавіч, н. у 1939 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 28.8.1995.

ВЫСОКІНСКІ Эдвард Юзафавіч, н. у 1939 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 28.8.1995.

ВЫСОКІНСКІ Юзаф Доўлавіч, н. у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Алена Іосіфаўна, н. у 1911 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Іван Францавіч, н. у 1906 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Пелагея Францаўна, н. у 1922 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Тэраза Іванаўна, н. у 1934 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Франц Антонавіч, н. у 1872 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Франя Францаўна, н. у 1912 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

ГАЙКЕВІЧ Элеанора Вікенцьеўна, н. у 1880 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.8.1995.

КАЛУЗА Браніслава Валянцінаўна, н. у 1892 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.10.1996.

КАЛУЗА Галіна Станіславаўна, н. у 1929 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.10.1996.

КАЛУЗА Люцыян Станіслававіч, н. у 1916 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.10.1996.

КАЛУЗА Мар'ян Станіслававіч, н. у 1917 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.10.1996.

КАЛУЗА Мечыслаў Станіслававіч, н. у 1920 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.10.1996.

КАЛУЗА Станіслаў Антонавіч, н. у 1888 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.10.1996.

ЛІС Алена Уладзіміраўна, н. у 1924 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.8.1996.

ЛІС Восіп Уладзіслававіч, н. у 1920 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.8.1996.

ЛІС Іван Уладзіслававіч, н. у 1921 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.8.1996.

ЛІС Уладзіслаў Мартынавіч, н. у 1841 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.8.1996.

ЛІС Юлія Аляксандраўна, н. у 1873 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.5.1996.

ЛЫЗНЯК Іван Станіслававіч, н. у 1927 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.8.1996.

ЛЫЗНЯК Казімір Станіслававіч, н. у 1922 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.8.1996.

ЛЫЗНЯК Станіслава Францаўна, н. у 1885 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 9.8.1996.

ЛЫЗНЯК Станіслаў Валянцінавіч, н. у 1886 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 9.8.1996.

МАЗУР Восіп Восіпавіч, н. у 1923 у в. Хара-шэ-вічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.11.1996.

МАЗУР Іосіф Мартынавіч, н. у 1889 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.11.1996.

МАЗУР Марыя Іосіфаўна, н. у 1926 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.11.1996.

МАЗУР Надзея Іосіфаўна, н. у 1895 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.11.1996.

МАЗУР Павел Іосіфавіч, н. у 1928 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.11.1996.

МАЗУР Яніна Іосіфаўна, н. у 1930 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.11.1996.

МІЗЕЛЕК Алена Іванаўна, н. у 1918 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.6.1996.

МІЗЕЛЕК Антон Іванавіч, н. у 1922 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

МІЗЕЛЕК Домна Станіслава Іванаўна, н. у 1934 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.6.1996.

МІЗЕЛЕК Іван Томашавіч, н. у 1899 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

МІЗЕЛЕК Марыя Мацвееўна, н. у 1905 у в. Хара-шэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.6.1996.

МІЗЕЛЕК Мар'ян Іванавіч, н. у 1927 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

МІЗЕЛЕК Юльян Іванавіч, н. у 1932 у в. Хара-шэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

МІХАЛЕЎСКАЯ Софія Іванаўна, н. у 1919 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.6.1996.

МІХАЛЕЎСКАЯ Ядвіга Мацвееўна, н. у 1889 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.6.1996.

МІХАЛЕЎСКІ Іван Аляксандравіч, н. у 1885 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.6.1996.

МІХАЛЕЎСКІ Казімір Іванавіч, н. у 1928 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.6.1996.

МІХАЛЕЎСКІ Станіслаў Іванавіч, н. у 1930 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.6.1996.

МІХАЛЕЎСКІ Уладзіслаў Іванавіч, н. у 1922 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.6.1996.

МІШЦЕЛЬ Антаніна Мартынаўна, н. у 1908 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.6.1996.

МІШЦЕЛЬ Антоній Алейзавіч, н. у 1895 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

МІШЦЕЛЬ Баляслаў Антонавіч, н. у 1937 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

МІШЦЕЛЬ Іван Антонавіч, н. у 1933 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.6.1996.

ПАЎЛІК Антон Антонавіч, н. у 1890 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.6.1996.

ПАЎЛІК Валерія Ігнацьёўна, н. у 1891 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.6.1996.

ПАЎЛІК Станіслаў Антонавіч, н. у 1928 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.6.1996.

ПАЎЛІК Ядвіга Антонаўна, н. у 1932 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.6.1996.

ПАЎЛІК Ян Антонавіч, н. у 1925 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.6.1996.

ПЕЛІКАНТ Восіп Францавіч, н. у 1911 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 21.6.1996.

ПЕЛІКАНТ Галіна Уладзіславаўна, н. у 1938 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.8.1996.

ПЕЛІКАНТ Генавефа Францаўна, н. у 1912 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.8.1996.

ПЕЛІКАНТ Марія Станіславаўна, н. у 1915 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 8.8.1996.

ПЕЛІКАНТ Мядзіслаў Уладзіслававіч, н. у 1935 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.8.1996.

ПЕЛІКАНТ Станіслаў Францавіч, н. у 1917 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.8.1996.

ПЕЛІКАНТ Уладзіслаў Францавіч, н. у 1908 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 8.8.1996.

ПЕЛІКАНТ Францішак, н. у 1864 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 21.6.1996.

ПЕЛІКАНТ Юзэфа Восіпаўна, н. у 1875 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 21.6.1996.

ПЕЛІКАНТ Яніна Францаўна, н. у 1914 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 21.6.1996.

ПЯТРОЎ Ян Хайдосавіч, н. у 1921 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Дамініка Ігнацьёўна, н. у 1929 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Ірма, н. у 1876 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Ірэна Ігнацьёўна, н. у 1927 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Леакадзія Ігнацьёўна, н. у 1936 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Рэгіна Ігнацьёўна, н. у 1930 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Станіслава Ануфрыёўна, н. у 1904 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Тэрэза Ігнацьёўна, н. у 1938 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Часлава Ігнацьёўна, н. у 1932 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКАЯ Эмілія Ігнацьёўна, н. у 1934 у в. Харашэвічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКІ Валянцін, н. у 1873 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.1.1996.

ЯЦКОЎСКІ Ігнацій Валянцінавіч, н. у 1895 у в. Харашэвічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.1.1996.

ЖЫРОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЖЫРОВІЧЫ

ГЕРЫНГ Мошак Ізраілевіч, н. у 1921 у в. Жыровічы. Высланы 18.9.1940. Рэабілітаваны 8.12.1994.

МІЖЭВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЗОСІМАВІЧЫ

АКУЛЕВІЧ Антон Рыгоровіч, н. у 1895 у в. Зосімавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.9.1995.

АКУЛЕВІЧ Валянцін Айгонавіч, н. у 1939 у в. Зосімавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.9.1995.

АКУЛЕВІЧ Генадзь Антонавіч, н. у в. Зосімавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.9.1995.

АКУЛЕВІЧ Казімір Антонавіч, н. у 1931 у в. Зосімавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.9.1995.

АКУЛЕВІЧ Людвіка Сцяпанаўна, н. у 1922 у в. Зосімавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.9.1995.

АКУЛЕВІЧ Станіслаў Антонавіч, н. у 1924 у в. Зосімавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.9.1995.

Вернутыя імёны

АКУЛЕВІЧ Ядвіга Антонаўна, н. у 1929 у в. Зосімавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.9.1995.

СЯРКЕВІЧ Марыя Сцяпанаўна, н. у 1909 у в. Зосімавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.9.1995.

ВЁСКА КРЫВЕЦ

КАСІКОЎСКАЯ Браніслава Феліксаўна, н. у 1908 у в. Крывец. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 10.12.1993.

КАСІКОЎСКАЯ Ядвіга Міхайлаўна, н. у 1936 у в. Крывец. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 10.12.1993.

КАСІКОЎСКІ Антон Міхайлавіч, н. у 1943 у в. Крывец. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 10.12.1993.

КАСІКОЎСКІ Вітольд Міхайлавіч, н. у 1938 у в. Крывец. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 10.12.1993.

ВЁСКА ЛАПУХОВА

БОГДАН Кацярына Іванаўна, н. у 1927 у в. Лапухова. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 8.4.1992.

БОГДАН Іван Іванавіч, н. у 1918 у в. Лапухова. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 8.4.1992.

БОГДАН Марыя Фёдараўна, н. у 1895 у в. Лапухова. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 8.4.1992.

БОГДАН Ніна Іванаўна, н. у 1923 у в. Лапухова. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 8.4.1992.

ЖОЛУДЗЬ Ганна Аляксееўна, н. у 1903 у в. Лапухова. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 18.8.1993.

ЖОЛУДЗЬ Іван Міхайлавіч, н. у 1945 у в. Лапухова. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 18.8.1993.

ЖОЛУДЗЬ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1939 у в. Лапухова. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 18.8.1993.

ЖОЛУДЗЬ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1891 у в. Лапухова. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 18.8.1993.

ЖОЛУДЗЬ Софія Міхайлаўна, н. у 1949 у в. Лапухова. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 18.8.1993.

ЖОЛУДЗЬ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1943 у в. Лапухова. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 18.8.1993.

ЖЫДКЕВІЧ Вольта Арцёмаўна, н. у 1897 у в. Лапухова. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКАЯ Марыя Антонаўна, н. у 1935 у в. Лапухова. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКАЯ Софія Антонаўна, н. у 1939 у в. Лапухова. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКІ Аляксандр Антонавіч, н. у 1927 у в. Лапухова. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКІ Антон Іосіфавіч, н. у 1896 у в. Лапухова. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКІ Валянцін Антонавіч, н. у 1925 у в. Лапухова. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1931 у в. Лапухова. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКІ Ігнат Антонавіч, н. у 1933 у в. Лапухова. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.4.1996.

РАДЗІШЭЎСКІ Людвіг Антонавіч, н. у 1929 у в. Лапухова. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.4.1996.

ВЁСКА МІЖЭВІЧЫ

АПАНАСІК Віталій Іосіфавіч, н. у 1934 у в. Міжэвічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 19.3.1993.

АПАНАСІК Ксенія Міхайлаўна, н. у 1908 у в. Міжэвічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.3.1993.

АПАНАСПС Леанід Іосіфавіч, н. у 1928 у в. Міжэвічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 19.3.1993.

ВЕСЯЛУХА Еўдакія Іванаўна, н. у 1874 у в. Міжэвічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.3.1993.

ВЁСКА ХМЯЛЬНІЦА

СУШКО Вера Уладзіміраўна, н. у 1949 у в. Хмяльніца. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 10.6.1993.

СУШКО Ніна Паўлаўна, н. у 1925 у в. Хмяль- ніца. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 10.6.1993.

ТКАЧ Надзея Ігнацьеўна, н. у 1903 у в. Хмяль- ніца. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 25.10.1993.

ТКАЧ Ніна Іосіфаўна, н. у 1924 у в. Хмяльніца. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 25.10.1993.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АКУНІНАВА

РУБЕЦ Ганна Ігнацьеўна, н. у 1907 у в. Аку- нінава. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 24.10.1955.

РУБЕЦ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1938 у в. Аку- нінава. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 24.10.1955.

РУБЕЦ Фёдар Ігнацьеўна, н. у 1903 у в. Аку- нінава. Высланы 1.4.1951. Рэабілітаваны 24.10.1955.

РУБЕЦ Яўгенія Фёдараўна, н. у 1930 у в. Аку- нінава. Выслана 1.4.1951. Рэабілітавана 24.10.1955.

ВЁСКА БАЛТЫ

ЧУХНО Вера Ціханаўна, н. у 1936 у в. Балты. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 28.12.1992.

ЧУХНО Дзмітрый Ціханавіч, н. у 1940 у в. Балты. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 28.12.1992.

ЧУХНО Людміла Ціханаўна, н. у 1947 у в. Балты. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 28.12.1992.

ЧУХНО Сцепаніда Пятроўна, н. у 1911 у в. Балты. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 28.12.1992.

ЧУХНО Фёкла Антонаўна, н. у 1884 у в. Балты. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 28.12.1992.

ЧУХНО Ціхан Дзмітрыевіч, н. у 1907 у в. Балты. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 28.12.1992.

ВЁСКА ЗАВОДНЫ ЛЕС

АГУНОЎСКАЯ Станіслава Вікенцьеўна, н. у 1890 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабіліта- вана 11.9.1995.

АГУНОЎСКИ Антон Антонович, н. у 1878 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1995.

АДАМЧЫК Алег Цеафілавіч, н. у 1924 у в. За-водны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 15.9.1995.

АДАМЧЫК Вольга Антонаяна, н. у 1907 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.9.1995.

АДАМЧЫК Леакадзія Цеафілаўна, н. у 1939 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.9.1995.

АДАМЧЫК Цеафіл Станіслававіч, н. у 1900 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 15.9.1995.

АДАМЧЫК Ядвіга Цеафілаўна, н. у 1931 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.9.1995.

АДАМЧЫК Яўген Цеафілавіч, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 15.9.1995.

АДАХ Андрэй Іванавіч, н. у 1900 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.9.1995.

АДАХ Анеція Андрэўна, н. у 1926 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

АДАХ Браніслава Пятроўна, н. у 1904 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 11.9.1995.

АДАХ Ваіда Андрэўна, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

АДАХ Ваіслаў Андрэвіч, н. у 1936 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.9.1995.

АДАХ Ігнацій Іванавіч, н. у 1903 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1995.

АДАХ Ліпа Ігнацьеўна, н. у 1934 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 11.9.1995.

АДАХ Мар'яна Валянцінаўна, н. 1898 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

АДАХ Рэгіна Ігнацьеўна, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 11.9.1995.

АДАХ Софія Андрэўна, н. у 1934 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

АДАХ Станіслаў Ігнацьевіч, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1995.

АДАХ Тадэвуш Ігнацьевіч, н. у 1936 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1995.

АДАХ Юзаф Ігнацьевіч, н. у 1939 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1995.

АДАХ Яніна Андрэўна, н. у 1924 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

АДАХ Яўген Андрэвіч, н. у 1928 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.9.1995.

БАРАН Алена Іванаўна, н. у 1938 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.8.1995.

БАРАН Іван Іванавіч, н. у 1939 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.8.1995.

БАРАН Іван Пятровіч, н. у 1899 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.8.1995.

БАРАН Іван Юзафавіч, н. у 1923 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.8.1995.

БАРАН Ігнат Іванавіч, н. у 1926 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.8.1995.

БАРАН Мар'яна Людвігаўна, н. у 1909 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.8.1995.

БАРАН Уладзіслава Богусаўна, н. у 1905 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.8.1995.

БАРАН Уладзіслава Іванаўна, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.8.1995.

БАРАН Хрысціна Іванаўна, н. у 1935 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.8.1995.

ВАЛОШЫН Андрэй Якубавіч, н. у 1902 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.4.1995.

ВАЛОШЫН Іван Андрэвіч, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.4.1995.

ВАЛОШЫН Часлаў Андрэвіч, н. у 1938 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.4.1995.

ВАЛОШЫНА Вікторыя Андрэўна, н. у 1929 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1995.

ВАЛОШЫНА Фялікса Андрэўна, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1995.

ВАЛОШЫНА Эвяліна Іосіфаўна, н. у 1905 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1995.

ВАСКРАСЕНСКАЯ Надзея Феафілаўна, н. у 1909 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1995.

ВАСКРАСЕНСКИ Ваіда Феафілавіч, н. у 1919 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1995.

ВАСКРАСЕНСКИ Тофіль Адамавіч, н. у 1880 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1995.

ВАСКРАСЕНСКИ Уладзімір Феафілавіч, н. у 1914 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.9.1995.

ГАС Юзэфа Юзафаўна, н. у 1912 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1995.

ГАСЛАЎСКИ Марцэль Яцэнтавіч, н. у 1886 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ДАНІЛЕЎСКАЯ Разалія Андрэўна, н. у 1907 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 2.10.1995.

ДАНІЛЕЎСКАЯ Ядвіга Фамінічна, н. у 1937 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 2.10.1995.

ДАНІЛЕЎСКИ Генрых Фаміч, н. у 1926 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 2.10.1995.

ДАНІЛЕЎСКИ Станіслаў Фаміч, н. у 1928 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 2.10.1995.

ДАНІЛЕЎСКІ Фама Трацянавіч, н. у 1902 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 2.10.1995.

ЖУРАЎСКАЯ Алена Войцехаўна, н. у 1935 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.3.1996.

ЖУРАЎСКАЯ Ванда Войцехаўна, н. у 1936 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.3.1996.

ЖУРАЎСКАЯ Марыя Адамаўна, н. у 1915 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.3.1996.

ЖУРАЎСКІ Войцех Іванавіч, н. у 1896 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.3.1996.

ЖЫХ Іосіф Станіслававіч, н. у 1913 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.3.1996.

ЖЫХ Марыя Іванаўна, н. у 1921 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.3.1996.

ЗАХАРАШ Баляслаў Якубавіч, н. у 1895 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Браніслава Баляславаўна, н. у 1922 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Генуефа Баляславаўна, н. у 1920 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Марыя Андрэеўна, н. у 1900 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Станіслаў Баляслававіч, н. у 1927 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Стафан Баляслававіч, н. у 1924 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Францішак Баляслававіч, н. у 1927 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Якаў Коўлевіч, н.уІЭЗув. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1995.

ЗАХАРАШ Янка Баляслававіч, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1995.

ЗЮБО Антон Іосіфавіч, н. у 1883 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.3.1996.

ЗЮБО Баляслава Браніславаўна, н. у 1899 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.3.1996.

ЗЮБО Ганна Антонаўна, н. у 1925 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.3.1996.

ЗЮБО Іван Антонавіч, н. у 1915 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.3.1996.

ЗЮБО Софія Антонаўна, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.3.1996.

ЗЮБО Станіслаў Антонавіч, н. у 1922 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.3.1996.

ЗЮБО Уладзіслаў Антонавіч, н. у 1936 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.3.1996.

КАЦЭМБА Браніслаў Станіслававіч, н. у 1929 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 2.12.1996.

КАЦЭМБА Ганна Паўлаўна, н. у 1899 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 2.12.1996.

КАЦЭМБА Мечыслаў Станіслававіч, н. у 1926 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 2.12.1996.

КАЦЭМБА Ядвіга Станіславаўна, н. у 1939 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 2.12.1996.

КРАЎЧЫК Здзіслаў Сцяпанавіч, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.2.1996.

КРАЎЧЫК Іван Сцяпанавіч, н. у 1934 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.2.1996.

КРАЎЧЫК Марыя Сцяпанаўна, н. у 1926 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 12.2.1996.

ЛАПАЦІНСКАЯ Альфрэда Іосіфаўна, н. у 1934 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.6.1996.

ЛАПАЦІНСКАЯ Казіміра Іосіфаўна, н. у 1936 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.6.1996.

ЛАПАЦІНСКАЯ Марыя Адамаўна, н. у 1907 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.6.1996.

ЛАПАЦІНСКАЯ Пелагея Іосіфаўна, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.6.1996.

ЛАПАЦІНСКАЯ Яніна Іосіфаўна, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.6.1996.

ЛАПАЦІНСКІ Іосіф Андрэевіч, н. у 1903 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 14.6.1996.

МАРКАМ Алена Уладзіміраўна, н. у 1927 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1996.

МАРКАМ Вольга Уладзіміраўна, н. у 1932 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1996.

МАРКАМ Марыя Уладзіміраўна, н. у 1938 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1996.

МАРКАМ Надзея Уладзіміраўна, н. у 1929 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1996.

МАРКАМ Раіса Уладзіміраўна, н. у 1934 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана

24.4.1996.

МАРКАЧ Софія Міронаўна, н. у 1908 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.4.1996.

МАРКАЧ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1896 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.4.1996.

МАРКАЧ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1937 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.4.1996.

МОГНУС Марыя Іосіфаўна, н. у 1905 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 22.11.1996.

НОВАК Альжбета Станіславаўна, н. у 1890 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 17.4.1996.

НОВАК Марыя Станіславаўна, н. у 1919 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 17.4.1996.

НОВАК Станіслаў Андрэевіч, н. у 1938 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 17.4.1996.

НОВАК Станіслаў Матэвушавіч, н. у 1898 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 17.4.1996.

ПАДЛЯСІНСКАЯ Імяна Войцехаўна, н. у 1887 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 11.9.1996.

ПАДЛЯСІНСКІ Часлаў Юзафавіч, н. у 1930 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1996.

ПАДЛЯСІНСКІ Юзаф Каролевіч, н. у 1892 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 11.9.1996.

ПЕЛАК Уладзімір Станіслававіч, н. у 1913 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 5.6.1996.

ЯКУБАС Аляксандра Іосіфаўна, н. у 1906 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 12.1.1996.

ЯКУБАС Анеля Феліксаўна, н. у 1929 у в. Заводны Лес. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 12.1.1996.

ЯКУБАС Уладзіслаў Феліксавіч, н. у 1931 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.1.1996.

ЯКУБАС Фелікс Паўлавіч, н. у 1901 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.1.1996.

ЯКУБАС Юзаф Феліксавіч, н. у 1934 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.1.1996.

ЯШТАЛЬ Ігнат Францавіч, н. у 1872 у в. Заводны Лес. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.1.1996.

ВЕСКА МІЗГІРЫ

МІЗПР Адам Адамавіч, н. у 1889 у в. Мізгіры. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 8.9.1993.

МІЗПР Алена Георгіеўна, н. у 1908 у в. Мізгіры. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 8.9.1993.

МІЗПР Станіслаў Адамавіч, н. у 1939 у в. Мізгіры. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 8.9.1993.

МІЗПР Ядвіга Адамаўна, н. у 1934 у в. Мізгіры. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 8.9.1993.

ВЕСКА НОВАДЗЕВЯТКАВІЧЫ

ВЫДРО Антон Юзафавіч, н. у 1912 у в. Новадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.9.1995.

ВЫДРО Уладзіслава Станіславаўна, н. у 1917 у в. Новадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.9.1995.

ВЫДРО Юзаф Антонавіч, н. у 1918 у в. Новадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.9.1995.

ЖЫЛІНСКАЯ Францішка Генрыхаўна, н. у 1902 у в. Новадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.3.1996.

ЖЫЛІНСКІ Мар'ян Станіслававіч, н. у 1924 у в. Новадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.3.1996.

ЖЫЛІНСКІ Юзаф Станіслававіч, н. у 1923 у в. Новадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 29.3.1996.

ВЕСКА СТАРАДЗЕВЯТКАВІЧЫ

БЛАШЧЫК Гелена Уладзіславаўна, н. у 1936 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Іван Уладзіслававіч, н. у 1927 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Іосіф Уладзіслававіч, н. у 1925 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Мар'яна Уладзіславаўна, н. у 1933 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Станіслаў Уладзіслававіч, н. у 1933 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Тадэвуш Уладзіслававіч, н. у 1930 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Уладзіслаў Казіміравіч, н. у 1893 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 27.12.1995.

БЛАШЧЫК Францішка Громаўна, н. у 1905 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 27.12.1995.

ДЗІК Адам Антонавіч, н. у 1928 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.12.1995.

ДЗІК Антон Баніфацьевіч, н. у 1887 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.12.1995.

ДЗІК Зося Анто́наўна, н. у 1933 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 1.12.1995.

ДЗІК Іван Анто́навіч, н. у 1922 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.12.1995.

ДЗІК Мар'яна Анто́наўна, н. у 1936 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 1.12.1995.

ДЗІК Стафан Анто́навіч, н. у 1924 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.12.1995.

ДЗІК Уладзіслаў Анто́навіч, н. у 1930 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.12.1995.

ДЗІК Францішка Феліксаўна, н. у 1892 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 1.12.1995.

ЛІС Анатоль Станіслававіч, н. у 1931 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.10.1993.

ЛІС Ганна Іосіфаўна, н. у 1903 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.2.1996.

ЛІС Генрых Станіслававіч, н. у 1933 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.10.1993.

ЛІС Іван Станіслававіч, н. у 1926 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.12.1940. Рэабілітаваны 20.10.1993.

ЛІС Мар'ян Станіслававіч, н. у 1928 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.10.1993.

ЛІС Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1899 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 20.10.1993.

ЛІС Хрысціна Станіславаўна, н. у 1937 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.10.1993.

МАЗУР Мар'яна Іванаўна, н. у 1921 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.6.1993.

МАЗУР Станіслава Іванаўна, н. у 1925 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.6.1993.

МАЗУР Тэрэза Маргы́наўна, н. у 1887 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.6.1993.

МАЗУР Францішак Івана́віч, н. у 1923 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 15.6.1993.

МАЗУР Халі́на Іванаўна, н. у 1918 у в. Старадзевяткавічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 15.6.1993.

МАЗУР Ян Станіслававіч, н. у 1895 у в. Старадзевяткавічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 15.6.1993.

ВЁСКА ЯРУЦЦЫ

ПЯКАРСКАЯ Вольта Карпаўна, н. у 1895 у в.

Яруццы. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 15.9.1993.

ПЯКАРСКАЯ Ні́на Максі́маўна, н. у 1948 у в. Яруццы. Выслана 18.4.1952. Рэабілітавана 15.9.1993.

ПЯКАРСКІ Ва́сіль Максі́мавіч, н. у 1933 у в. Яруццы. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 15.9.1993.

ПЯКАРСКІ Максі́м Ві́кенцьевіч, н. у 1898 у в. Яруццы. Высланы 18.4.1952. Рэабілітаваны 15.9.1993.

СЯЛЯВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАРОНІЧЫ

АЛЯХНОВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1930 у в. Варонічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 18.8.1995.

АЛЯХНОВІЧ Вольта Андрэ́ўна, н. у 1896 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 18.8.1995.

АЛЯХНОВІЧ Вольта Сця́панаўна, н. у 1937 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 18.8.1995.

АЛЯХНОВІЧ Іван Сця́панавіч, н. у 1927 у в. Варонічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 18.8.1995.

АЛЯХНОВІЧ Мі́калай Сця́панавіч, н. у 1925 у в. Варонічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 18.8.1995.

БЕГЕР Валя́нціна Мі́хайлаўна, н. у 1931 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 23.4.1993.

БЕГЕР Ве́ра Мі́хайлаўна, н. у 1939 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 23.4.1993.

БЕГЕР Со́фія Дзмі́трыеўна, н. у 1897 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 23.4.1993.

ВЯЛЬКОЎСКАЯ Вольта́ Мі́хайлаўна, н. у 1928 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.8.1995.

ВЯЛЬКОЎСКАЯ Ма́рыя Максі́маўна, н. у 1901 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.8.1995.

ВЯЛЬКОЎСКАЯ Мі́ра Мі́хайлаўна, н. у 1930 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 21.8.1995.

ВЯЛЬКОЎСКІ Аляксандр Мі́хайлавіч, н. у 1920 у в. Варонічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 21.8.1995.

ВЯЛЬКОЎСКІ Ва́сіль Мі́хайлавіч, н. у 1927 у в. Варонічы. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 21.8.1995.

ЖОЛУДЗЬ Аляксандра Сця́панаўна, н. у 1938 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 4.1.1995.

ЖОЛУДЗЬ Вольта́ Пятро́ўна, н. у 1915 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 4.1.1995.

ЖОЛУДЗЬ Ма́рыя Пятро́ўна, н. у 1912 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.9.1995.

ЖОЛУДЗЬ Ма́рта Ва́сільеўна, н. у 1891 у в. Варонічы. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 6.9.1995.

ЖОЛУДЗЬ Ян Пятро́віч, н. у 1915 у в. Варонічы.

Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 6.9.1995.

1917 — 1941

ВЕСКА ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА

ЖЫДКЕВІЧ Вера Міхайлаўна, н. у 1913 у в. Вялікая Кракотка. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.2.1996.

ЖЫДКЕВІЧ Галіна Сямёнаўна, н. у 1923 у в. Вялікая Кракотка. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.2.1996.

ЖЫДКЕВІЧ Марыя Сямёнаўна, н. у 1938 у в. Вялікая Кракотка. Выслана 13.4.1940. Рэабілітавана 19.2.1996.

ЖЫДКЕВІЧ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1936 у в. Вялікая Кракотка. Высланы 13.4.1940. Рэабілітаваны 19.2.1996.

ТУРЛЯЙ Леанід Андрэевіч, н. 30.11.1894 у в. Малая Кракотка. Да рэвалюцыі працаваў на заводзе, служыў у царскай арміі, удзельнічаў у 1-й сусветнай вайне. У 1918 служыў у Кіеве. Потым быў сакратаром губпрафсаюза ў г. Чэлябінск. У 1924 пераехаў у Беларусь, працаваў загадчыкам аддзела прафсаюза харчавікоў, аддзела кадрў ЦК КП(б)Б, 1-м сакратаром Полацкага райкома партыі. 3 лістапада 1936 нарком саўгасаў БССР. 3.8.1937 арыштаваны 1 30.10.1937 расстреляны. Рэабілітаваны 15.9.1956.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА ЕДНАЧЫ

ПРАКАПОВІЧ Вера Міхайлаўна, н. у 1928 у в. Едначы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.4.1993.

ПРАКАПОВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, н. у в. Едначы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 23.4.1993.

ПРАКАПОВІЧ Настасся Міхайлаўна, н. у в. Едначы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.4.1993.

ВЁСКА КАСТРОВІЧЫ

БАДНІЦКАЯ Алена Юзафаўна, н. у 1937 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 7.6.1995.

БАДНІЦКАЯ Канстанцыя Адольфаўна, н. у 1903 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 7.6.1995.

БАДНІЦКАЯ Рэгіна Юзафаўна, н. у 1930 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 7.6.1995.

БАДНІЦКАЯ Хрысціна Іосіфаўна, н. у 1939 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.3.1994.

БАДНІЦКАЯ Хрысціна Юзафаўна, н. у 1939 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 7.6.1995.

БАДНІЦКІ Міхаіл Пятровіч, н. у 1870 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 7.6.1995.

БАДНІЦКІ Фелікс Юзафавіч, н. у 1929 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 7.6.1995.

БАДНІЦКІ Юзаф Міхайлавіч, н. у 1902 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 7.6.1995.

БАРТШЦКАЯ Аліна Іосіфаўна, н. у 1937 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.3.1994.

БАРТШЦКАЯ Канстанцыя Адольфаўна, н. у 1903 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.3.1994.

БАРТШЦКАЯ Рэгіна Іосіфаўна, н. у 1930 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.3.1994.

БАРТШЦКАЯ Хрысціна Іосіфаўна, н. у 1939 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.3.1994.

БАРТШЦКІ Збігнеў Іосіфавіч, н. у 1929 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 10.3.1994.

БАРТШЦКІ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1902 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 10.3.1994.

БЕНЯС Валянцін Пятровіч, н. у 1893 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.12.1995.

БЕНЯС Іван Валянцінавіч, н. у 1927 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.12.1995.

БЕНЯС Стафанія Якубаўна, н. у 1898 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 12.12.1995.

БЕНЯС Тадэвуш Валянцінавіч, н. у 1929 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 12.12.1995.

ГРАМУЛЬСКАЯ Алена Іванаўна, н. у 1883 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1995.

ГРАМУЛЬСКАЯ Генавефа Марцінаўна, н. у 1921 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1995.

ГРАМУЛЬСКАЯ Леакадзія Мартынаўна, н. у 1926 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1995.

ГРАМУЛЬСКАЯ Урчула Тадэвушаўна, н. у 1938 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1995.

ГРАМУЛЬСКАЯ Ядвіга Мартынаўна, н. у 1913 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1995.

ГРАМУЛЬСКІ Іван Мартынавіч, н. у 1924 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.10.1995.

ГРАХОЎСКАЯ Зося (Софія) Аляксандраўна, н. у 1914 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

ГРАХОЎСКАЯ Ядвіга Паўлаўна, н. у 1870 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 18.9.1995.

ГРАХОЎСКІ Аляксандр Фаміч, н. у 1863 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.9.1995.

ГРАХОЎСКІ Казімір Аляксандравіч, н. у 1906 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 18.9.1995.

ІЗДЗЕБСКАЯ Ева Станіславаўна, н. у 1932 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 28.5.1996.

ІЗДЗЕБСКАЯ Марыя Іосіфаўна, н. у 1897 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 28.5.1996.

ІЗДЗЕБСКАЯ Ядвіга Валянцінаўна, н. у 1910 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 28.5.1996.

ІЗДЗЕБСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1902 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 28.8.1996.

ІЗДЗЕБСКІ Уладзімір Станіслававіч, н. у 1936 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 28.8.1996.

ІЗДЗЕБСКІ Яраслаў Станіслававіч, н. у 1934 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 28.8.1996.

ІЗДЕНСКАЯ Станіслава Аляксандраўна, н. у 1910 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.8.1996.

ІЗДЕНСКАЯ Уладзіслава Іванаўна, н. у 1914 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 20.8.1996.

ІЗДЕНСКАЯ Юзэфа Іванаўна, н. у 1934 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Антон Эдуардавіч, н. у 1935 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Іосіф Андрэевіч, н. у 1870 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Мар'ян Іосіфавіч, н. у 1880 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Мар'ян Іванавіч, н. у 1937 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Напалеон Эдуардавіч, н. у 1931 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Тадэвуш Іванавіч, н. у 1935 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

ІЗДЕНСКІ Эдуард Іосіфавіч, н. у 1904 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 30.8.1996.

КАВАЛЬЧЫК Аляксандр Станіслававіч, н. у 1882 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.11.1994.

КАВАЛЬЧЫК Генавефа Станіславаўна, н. у 1933 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.11.1994.

КАВАЛЬЧЫК Іван Аляксандравіч, н. у 1928 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.11.1994.

КАВАЛЬЧЫК Ірына Станіславаўна, н. у 1925 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Мар'яна Станіславаўна, н. у 1935 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Рыхард Станіслававіч, н. у 1931 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Станіслаў, н. у 1896 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Станіслаў Аляксандравіч, н. у 1917 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.11.1994.

КАВАЛЬЧЫК Станіслаў Станіслававіч, н. у 1939 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.11.1996.

КАВАЛЬЧЫК Уладзімір Аляксандравіч, н. 1912, у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.11.1994.

КАВАЛЬЧЫК Юзэфа Станіславаўна, н. у 1884 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.11.1994.

КАВАЛЬЧЫК Яніна Аляксандраўна, н. у 1924 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.11.1994.

КАМУЖЫЦКАЯ Юзэфа Сцяпанаўна, н. у 1930 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.12.1996.

КАМУЖЫЦКАЯ Яніна Сцяпанаўна, н. у 1920 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.12.1996.

КАМУЖЫЦКІ Казімір Сцяпанавіч, н. у 1928 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 10.12.1996.

КАМУЖЫЦКІ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1922 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 10.12.1996.

КРУЛЬ Антон Якубавіч, н. у 1901 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.3.1996.

КРУЛЬ Казімір Антонавіч, н. у 1935 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.3.1996.

КРУЛЬ Фелікс Антонавіч, н. у 1993 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.3.1996.

КРУЛЬ Часлава Восіпаўна, н. у 1908 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.3.1996.

КРУЛЬ Часлаў Антонавіч, н. у 1930 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.3.1996.

КРУЛЬ Юзэфа Восіпаўна, н. у 1860 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.3.1996.

КРУЛЬ Юзэфа Іосіфаўна, н. у 1863 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.3.1996.

ПРАКАПОВІЧ Аляксандра Міхайлаўна, н. у 1922 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.4.1993.

РАДАВІЦКАЯ Камілія Іванаўна, н. у 1887 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.4.1994.

РАЎСКАЯ Казіміра Станіславаўна, н. у 1921 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.3.1995.

РАЎСКАЯ Юльяна Тамашаўна, н. у 1894 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 23.3.1995.

РАЎСКІ Генрых Станіслававіч, н. у 1927 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.2.1995.

РАЎСКІ Казімір Станіслававіч, н. у 1925 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.2.1995.

РАЎСКІ Станіслаў Андрэевіч, н. у 1890 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 16.2.1995.

САСІНСКАЯ Галіна Аляксандраўна, н. у 1925 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.2.1995.

КАСІНСКАЯ Юзэфа Уладзіславаўна, н. у 1886 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 6.2.1995.

КАСІНСКІ Аляксандр Адамавіч, н. у 1878 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.2.1995.

КАСІНСКІ Тадэвуш Аляксандравіч, н. у 1925 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 6.2.1995.

СЯМАШКА Ганна Іванаўна, н. у 1910 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.4.1994.

СЯМАШКА Кацярына Іванаўна, н. у 1931 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.4.1994.

СЯМАШКА Юзэфа Іванаўна, н. у 1933 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 14.4.1994.

ФАЛЬТУ НОЎСКАЯ Ванда Станіславаўна, н. у 1929 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.10.1996.

ФАЛЬТУ НОЎСКАЯ Софія Сцяпанаўна, н. у 1912 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 10.10.1996.

ЯНЦЭВІЧ Адам Пятровіч, н. у 1874 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 26.12.1995.

ЯЦКЕВІЧ Софія Іванаўна, н. у 1884 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.1.1996.

ЯЦКЕВІЧ Сценаніда Адамаўна, н. у 1916 у в. Кастровічы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 25.1.1996.

ЯЦКЕВІЧ Юзаф Адамавіч, н. у 1924 у в. Кастровічы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 25.1.1996.

ВЁСКА МІЛАВАННЕ

КАЛУПАЙЛА Алена Антонаўна, н. у 1898 у в. Мілаванне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1996.

КАЛУПАЙЛА Данута Казіміраўна, н. у 1927 у в. Мілаванне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1996.

КАЛУПАЙЛА Казімір Вікенцьевіч, н. у 1892 у в. Мілаванне. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.10.1996.

КАЛУПАЙЛА Люцыяна Казіміраўна, н. у 1934 у в. Мілаванне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1996.

КАЛУПАЙЛА Уладзіслава Казіміраўна, н. у 1922 у в. Мілаванне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 4.10.1996.

КАЛУПАЙЛА Часлаў Казіміравіч, н. у 1920 у в. Мілаванне. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 4.10.1996.

ВЁСКА ШЫШКІ

КАЛЯДЗІНСКАЯ Браніслава Майсееўна, н. у 1875 у в. Шышкі. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.10.1996.

КАЛЯДЗІНСКАЯ Ефрасіння Канстанцінаўна, н. у 1902 у в. Шышкі. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 24.10.1996.

КАЛЯДЗІНСКІ Віктар Лявонавіч, н. у 1927 у в. Шышкі. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.10.1996.

КАЛЯДЗІНСКІ Лявон Іосіфавіч, н. у 1901 у в.

Шышкі. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 24.10.1996

ВЁСКА ЯГНЕСЧЫЧЫ

ГАЦАК Ядвіга Лаўрэнтэўна, н. у 1931 у в. Ягнешчычы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 29.9.1995.

ГУРАЛЬ Геафіл Вікенцьевіч, н. у 1893 у в. Ягнешчычы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ГУРАЛЬ Генрык Геафілавіч, н. у 1932 у в. Ягнешчычы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ГУРАЛЬ Густаў Геафілавіч, н. у 1924 у в. Ягнешчычы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ГУРАЛЬ Уладзіслаў Геафілавіч, н. у 1926 у в. Ягнешчычы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ГУРАЛЬ Часлаў Геафілавіч, н. у 1928 у в. Ягнешчычы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ГУРАЛЬ Юзаф Геафілавіч, н. у 1932 у в. Ягнешчычы. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 3.10.1995.

ГУРАЛЬ Юлія, н. у 1895 у в. Ягнешчычы. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 3.10.1995.

ЛЕФІК Алена Францаўна, н. у 1927 у Слоніміскім раёне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 1.2.1946.

ЛЕФІК Казімір Францавіч, н. у 1929 у Слоніміскім раёне. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.2.1946.

ЛЕФІК Марыя Антонаўна, н. у 1892 у Слоніміскім раёне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 1.2.1946.

ЛЕФІК Раман Францавіч, н. у 1931 у Слоніміскім раёне. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.2.1946.

ЛЕФІК Софія Франісеўна, н. у 1924 у Слоніміскім раёне. Выслана 10.2.1940. Рэабілітавана 1.2.1946.

ЛЕФІК Франц Станіслававіч, н. у 1896 у Слоніміскім раёне. Высланы 10.2.1940. Рэабілітаваны 1.2.1946.

Стс складзены на падставе звестак Управления внутренних спраў Гродзенскага аблвыканкома. Пераклад на беларускую мову К.К.Дзетчых.

1941

1945

ІШЛА ВАЙНА НАРОДНАЯ

22 чэрвеня 1941 г. мірная праца савецкіх людзей была перарвана вераломным нападам фашысцкай Германіі. У 4 гадзіны ра- ніцы полымя вайны запыдала ўдоўж усёй заходняй граніцы СССР. Тысячы варожых самалётаў бамбардзіравалі мірныя гарады і сёлы, важныя жыццёвыя цэнтры краіны, у тым ліку беларускія гарады Гродна, Ваўкавыск, Кобрын, Брэст, Баранавічы і іншыя. На савецкую зямлю рынуліся зара- ней падрыхтаваныя і скрытна выведзеныя на зыходныя пазіцыі танкавыя і матары- заваныя дывізіі гітлераўцаў.

На тэрыторыю Беларусі ўварваліся войскі трупы армій «Цэнтр». У яе ўвахо- дзілі 2 арміі (4-я і 9-я) і 2 танкавыя трупы (2-я і 3-я)^{2 3} — усяго 50 дывізій (у тым ліку 9 танкавых, 6 матарызаваных і адна кавалерыйская) і 2 брыгады. Наступленне трупы армій «Цэнтр» падтрымліваў 2-і паветраны флот — самы моцны ў гітле- раўскай арміі, які налічваў 1670 баявых самалётаў. Трупе армій «Цэнтр» было пера- дадзена больш за адну трэць усіх інжынер- ных і дарожна-будаўнічых войскаў і каля паловы асобных артылерыйскіх, зенітных і процітанкавых дывізіяў і батарэй рэ- зерву сухапутных сіл Германіі.

Жыхары Слонімшчыны даведаліся пра пачатак вайны ў 12 гадзін 22 чэрвеня з выступлення па радыё намесніка старшыні

СНК СССР, наркома замежных спраў В.М.Молатава, які ад імя савецкага ўрада зрабіў заяву і паведаміў аб вераломным нападзе фашысцкай Германіі на Савецкі Саюз.

Згодна з пастановай ЦК КП(б)Б ад 22 чэрвеня 1941 г. «Аб задачах і мерапрыем- ствах у сувязі з выступленнем па радыё В.М.Молатава» ў Слоніме і раёне былі прыняты меры па тэрміновым пераводзе ўсяго жыцця на ваенны лад дзеля аказан- ня дапамогі Чырвонай арміі. У адпавед- насці з Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 22 чэрвеня 1941 г. Слоні- німскі райваенкамат пачаў праводзіць мабілізацыю ваеннаабавязаных 1905 — 1918 гг. нараджэння. Прадпрыемствы і ўстановы, і перш за ўсё Слоніўская чыгу- начная станцыя, перайшлі да работы ва ўмовах ваеннага становішча. Але ўсе мерап- рыемствы, якія пачалі праводзіцца ў жыц- цё ў сувязі з пачаткам вайны, ажыццявіць не ўдалося з-за хуткага прасоўвання варожых войскаў.

Пачатак ваенных дзеянняў на тэрыто- рыі Беларусі для часцей Заходняй асобай ваеннай акругі (з 22 чэрвеня 1941 г. Заход- няга фронту) разгортваўся трагічна. Веду- чы абарончыя баі, яны пад націскам коль- касна перавышаючых сіл праціўніка (на асноўных напрамках гітлераўцы стварылі трайную, а ў некаторых месцах пяцікрат- ную перавагу) вымушаны былі адступаць. Абарона насіла ачаговы характар. Часці прыкрыцця ўступалі ў

¹У пачатку вайны танкавыя трупы ў нямецкай арміі прыраўноўваліся да танкавых армій. Пазней яны так з называлася.

неарганізавана. Паблізу напрамкаў галоў-ных варожых удараў не было моцных рэзерваў. Адсутнасць супрацьтанкавага фронту давала магчымасць танкавым і матарызаваным злучэнням гітлераўцаў, пры поўным панаванні іх авіяцыі ў паветры, абыходзіць вузлы супраціўлення нашых войскаў і наносіць ім удары ў флангі і з тылу. У выніку гэтага часці і злучэнні Чырвонай арміі ў шэрагу выпадкаў вымушаны былі змагацца ў акружэнні і з цяжкімі стратамі адыходзіць на ўсход.

У акружэнні ў так званым Беластоцкім выступе апынуліся злучэнні 3-й і 10-й армій, якія адступалі ў напрамку на Масты, Навагрудак, Ваўкавыск і Зэльву.

28 чэрвеня злучэнні 9-й нямецкай арміі, якая наступала з раёна Гродна на паўднёвы ўсход, каля Слоніма злучыліся з войскамі 4-й нямецкай арміі, якая наступала з раёна Брэста ў паўночна-ўсходнім напрамку. Такім чынам, шляхі адыходу асноўным сілам 3-й і 10-й армій Заходняга фронту былі перарэзаны. Каб не дапусціць прарыву савецкіх войскаў на ўсход, фельдмаршал Клюге загадаў сваім часцям перайсці да абароны на рубяжы Слонім — Дзярэчын — Зэльва — Ружаны. Для ўстойлівай абароны па просьбе Клюге 4-я нямецкая армія была ўзмоцнена 10-й матарызаванай дывізіяй з 2-й танкавай групы Гудэрыяна.

Але, нягледзечы на прынятыя немцамі меры, знішчыць войскі 3-й і 10-й армій на рубяжы Ліда — Дзярэчын — Слонім ім не ўдалося. 30 чэрвеня генерал Гальдэр у сваім дэспешу запісаў: «...на фронце групы армій «Цэнтр» частка акружанай групоўкі прарвалася паміж Мінскам і Слонімам праз фронт групы Гудэрыяна. Тэта непрыемна».

На слонімска-баранавіцкім напрамку наступалі танкавыя і матарызаваныя дывізіі 2-й танкавай групы Гудэрыяна, якія хуткімі тэмпамі прасоўваліся наперад.

У 2-ю танкавую труп у ўваходзілі: 24-ы танкавы корпус у складзе 3-й і 4-й танкавых, 10-й матарызаванай і 1-й кавалерыйскай дывізіяў; 46-ы танкавы корпус у складзе 10-й танкавай дывізіі, матарызаванай дывізіі СС «Рэйх», пяхотнага палка «Вялікая Германія»; 47-ы танкавы корпус у складзе 17-й, 18-й танкавых і 29-й матарызаванай дывізіяў. Акрамя гэтага, у 2-ю танкавую труп у ўваходзілі

армейскія часці: авіягрупа бамбардзіроўшчыкаў блізкага дзеяння, зенітна-артылерыйскі полк «Герман Герынг». На слонімска-баранавіцкім напрамку наступаў 47-ы танкавы корпус, непасрэдна на Слонім — 17-я і 18-я танкавыя дывізіі.

Толькі пачынаючы з 24 чэрвеня на рубяжы р. Шчара гітлераўцы сустрэлі арганізаванае супраціўленне. Напружаныя баі на гэтым участку працягваліся тры суткі. Абарону тут трымала 155-я стралковая дывізія пад камандаваннем генерал-маёра П.А.Аляксандрава. 24 чэрвеня 1941 г. часці дывізіі вялі цяжкія баі на паўднёвы захад ад Слоніма. Справа ад яе абарону займаў 121-я стралковая дывізія пад камандаваннем генерал-маёра М.П.Зыкава, якой было загадана спыніць прасоўванне праціўніка на захад, арганізаваць абарону Слоніма і забяспечыць выгрузку прыбываючых з-пад Гомеля часцей 143-й стралковай дывізіі.

24 чэрвеня з раніцы 17-я і 18-я танкавыя дывізіі 47-га танкавага корпуса гітлераўцаў распачалі моцныя атакі на пазіцыі нашых войскаў у раёне Слоніма, аднак поспеху не дабіліся. Да канца дня праціўнік не змог фарсіраваць р. Шчара каля Слоніма ў паласе 155-й і 121-й стралковых дывізіяў. Вораг панёс вялікія страты. Тэта выклікала занепакоенасць нямецкага камандавання.

Тым часам становішча на Заходнім фронце рэзка пагоршылася. Нямецкія танкавыя дывізіі 3-й танкавай групы Гота выйшлі да Мінска з боку Маладзечна, дзе нашы часці вялі цяжкія абарончыя баі. Склалася пагроза акружэння войскаў 155, 121 і 143-й дывізіяў, што абаранялі Слонімскі і баранавіцкі напрамкі. Таму было загадана ў канцы дня 26 чэрвеня часцям дывізіяў адступіць і выходзіць на захад.

Вось як апісаў падзеі, якія разгортваліся пад Слонімам, пачынаючы з раніцы 24 чэрвеня, камандуючы 2-й танкавай групай генерал-палкоўнік Гудэрыян: «24 июня в 8 часов 25 минут я оставил свой командный пункт и поехал на направлении к Слониму. В этот город уже вошла 17-я танковая дивизия. Но по дороге от Ружан в Слоним я натолкнулся на русскую пехоту, державшую под огнем шоссе, по кото

рому должно было идти наступление... В 11 часов 30 минут я прибыл на командный пункт 17-й танковой дивизии, расположенный на западной окраине Слонима...

Обсуждая создавшуюся обстановку, мы услышали в нашем тылу интенсивный артиллерийский и пулеметный огонь; горящая грузовая автомашина мешала наблюдать за шоссе, идущим из Белостока; обстановка была неясной, пока из дыма не показались два русских танка. Ведя интенсивный огонь из пушек и пулеметов, они пытались пробиться на Слоним, преследуемые нашими танками Т-IV. Русские танки обнаружили нас, в нескольких шагах от места нашего нахождения разорвалось несколько снарядов... Командир противотанкового дивизиона подполковник Даль-мер-Цербе получил тяжелое ранение и через несколько дней умер...

Затем я осмотрел передовые позиции в Слониме и поехал на танке Т-IV через нейтральную полосу в 18-ю танковую дивизию. В 15 часов 30 минут я снова был в Слониме, после того, как 18-я танковая дивизия получила задачу наступать в направ-

поехал обратно на командный пункт группы и вдруг наскочил на русскую пехоту, которая на грузовых автомашинах была переброшена к Слониму; сидевший рядом со мной мой водитель получил приказ «Полный газ», и мы пролетели мимо изумленных русских...

25 июня я направился в 24-й танковый корпус в Заречье (37 км южнее Слонима).

В этот день новые силы противника, в том числе и танки, двигались из района Белостока к Слониму. На фронт прибыла 29-я мотодивизия и получила задачу прикрыть Слоним от русских. Это позволяло использовать главные силы 17-й и 18-й танковых дивизий для нанесения удара на Минск. 18-я танковая дивизия уже продвигалась на Барановичи»¹.

26 чэрвеня 1941 г. Слонім быў заняты нямецка-фашысцкімі войскамі. Наступілі змрочныя тры гады гітлераўскай акупацыі горада і раёна.

У. І. Лемяшонак.

На роздум часу не было

з успамінаў былога стралка-наводчыка роты проціпаветранай абароны 786 га стралковага палка 155-й стралковай дывізіі Р.Г.Галімава

У тую ноч, калі пачалася вайна, нас паднялі па трывозе. Нашу роту прызначылі ахоўваць штаб дывізіі. У час маршу на захад мы трапілі пад бамбёжку, у якой страцілі зенітны разлік і камандзіра ўзвод Фёдарова. Пасля таго, як павярнулі на Слонім, выйшлі да ракі Шчара. Супраць моста налева віднелася вёска Шылавічы з царквою. Перад намі была пастаўлена задача: ахоўваць мост ад варожай авіяцыі. У нашым разліку быў спараны 4-ствольны зенітны кулямёт.

Раніцай наступнага дня пачуўся гул, а затым паказаліся 7 варожых самалётаў. Пяць з іх паляцелі ў напрамку Баранавіч, а астатнія два пачалі пікіраваць і бамбіць мост, каб сарваць адступленне нашых войскаў. Бомбы са свістам лажыліся амаль поруч з намі. лении Барановичей, а 29-я мотодивизия — ускорить продвижение в направлении Слонима. Затем я

Тудериан Гейнц. Воспоминания солдата (пер. с немецкого). М., 1954. С. 148—150.

На роздум часу не было. І хоць неабстэрэленыя байцы крыху разгубіліся, але мы адкрылі агонь і доўгімі чэргамі білі па самалётах. І вось адзін з іх перавярнуўся ў паветры, пайшоў уніз і рухнуў прыклад- на за трыццаць крокаў ад нашай машыны...

з успамінаў былога камандзіра ўзвода 378-га гаўбічна-артылерыйскага палка лейтэнанта А.М.Трошына

Вайна застала нас у лагеры ў лесе за Баранавічамі. На 22 чэрвеня 1941 г. было заплававана свята адкрыцця лагера. Рыхтаваліся сур'ёзна. 21.6.1941 г. вечарам да нас прыбыла кінаўстаноўка, паказвалі карціну «Агні вялікага горада». У кінамеханікаў штосьці не ладзілася, і мы, 5 чалавек маладых лейтэнантаў, не даглядзеўшы фільм, падаліся да дзяўчат на вёску. Вярнуліся ў дзве гадзіны ночы. А ў чатыры гадзіны была аб'яўлена трывога. Так пачалася для нас доўгая кровапралітная вай-

на з моцным ворагам, вераломна напаўшым на нашу краіну.

Мы пачалі рухацца на захад насустрач ворагу. Чарговы прывал зрабілі ў другой палове дня 23 чэрвеня прыкладна за 4 кіламетры ад Слоніма. Занялі баявы парадак. Штаб дывізіі размясціўся ў фальварку Дзеравянчыцы.

К зыходу дня наперадзе паказалася некалькі варожых матацыклістаў. Першым заўважыў іх камандзір 1-й батарэі малодшы лейтэнант Святлоў, які знаходзіўся на назіральным пункце, і адкрыў па іх агонь. Я падбіў адзін матацыкл і забіў яго вадзіцеля. Астатнія павярнулі назад.

Ніхто з нас не сумняваўся, што гэта была варожая разведка. Усю ноч без адпачынку мы закопваліся ў зямлю, абсталёўвалі акопы і іншыя збудаванні. Раніцай пачалі выпаўзаць нямецкія танкі (да 30 адзінак), якія адкрылі па нашых пазіцыях кулямётна-артылерыйскі агонь. Аднача-

варожыя самалёты. Нашай авіяцыі не было. Мы панеслі вялікія страты. Мае абедзве гарматы засталіся спраўнымі, але абодва трактары былі выведзены са строю. Быў забіты таксама адзін трактарыст па прозвішчы Мазур. З усяго ўзвода нас засталася чацвёрка.

У такіх абставінах быў дадзены загад адыходзіць. Зняўшы з гармат панарамы і прыстасаванні для стральбы, мы закапалі іх ва ўмоўленым месцы, а гарматы замаскіравалі. Адыходзілі апошнімі. Гук! стральбы перанесліся на ўсход. На полі бою віднеліся 4 падбітыя нямецкія танкі...

З акружэння выходзілі асобнымі трупамі. Нас было трое. Ішлі мы глухімі месцамі, дзе немцаў яшчэ не было. Выйшлі з акружэння толькі праз 21 дзень на тэрыторыі цяперашняй Гомельскай вобласці, у раёне Валасовічы — Калінкавічы...

Танкісты стаялі насмерць

...Гэта было ў далёкім 1941 годзе. У Слоніме ўжо гаспадарылі гітлераўцы. Горад дыміўся ад пажараў. Раз-пораз чуліся гарматныя выстралы, кулямётныя чэргі раздаваліся на ўскраінах. Гэта фашысты распраўляліся з акружанымі групамі чырвонаармейцаў.

Жыхары, якія засталіся ў горадзе, пахаваліся ў склепы і траншэі, баяліся паказвацца на вуліцах. Горад нібы вымер.

У гэтыя трывожныя дні ў крытычным становішчы аказаліся тры савецкія танкі, экіпажы якіх складаліся з дзесяці чалавек. Адарваўшыся ад сваіх, яны апынуліся ў фашысцкім тыле. Не ведалі танкісты, дзе праходзіла лінія фронту, куды адступілі нашы часці. Ісці па дарогах было небяспечна: у небе шнарылі фашысцкія самалёты, ды і гаручае было на зыходзе. Адзін з танкаў ужо спыніўся на дарозе: не было гаручага. Танкісты дзве машыны адагналі ў лес, злілі з іх астаткі гаручага, каб і трэці танк адвесці ў бяспечнае месца. А потым трымалі парад.

Рашэнне было аднадушнае — прабівацца да сваіх. Падлічылі снарады. У адным танку іх аказалася дзевяць, у двух іншых — крыху больш. З гэтымі запасамі яшчэ можна было даць бой, прарвацца ці загінуць. Вось толькі б раздабыць гаручага, ды і абстаноўку высветліць. сова нас пачалі моцна бамбіць

Два танкісты пайшлі шукаць гаручае, камандзір накіраваўся ў разведку. Астатнія павінны былі ахоўваць баявыя машыны. Дамовіліся праз дзве сутак сустрэцца ў лесе.

Шукальнікам гаручага пашанцавала. Ля вёскі Ісаевічы, дзе была піларама, выявілі дзве бочкі дызельнага гаручага і змазачныя матэрыялы.

Раздабылі падводу і ноччу даставілі каштоўны груз да танкаў. Камандзір трупы таксама вярнуўся. Даведаўся, што да Слоніма 18 — 20 кіламетраў, а ў самім горадзе фашысцкіх войскаў мала. Штаб знаходзіцца ля царквы. Па шашы Ваўкавыск — Баранавічы няспынна ідуць машыны з салдатамі.

Танкісты прынялі смелае рашэнне: уварвацца ў горад, навесці паніку, разграміць штаб, заняць высотку ля могілак і даць фашыстам бой, прарвацца ці загінуць.

«Трыццаць чацвёркі» ішлі ў горад на малой хуткасці. На вуліцы Баграціёна сустрапіліся тры фашысцкія салдаты з кулямётамі і аўтаматамі. Немцы рашылі, што ідуць свае машыны або савецкія, каб здацца ў палон.

Падняты флажок прапанаваў танкістам спыніцца. Кароткая кулямётная чарга з галаўнога танка пакончыла з фашыстамі. Машыны ішлі далей. На Першамайскай

вуліцы сутыкнуліся з фашысцкім танкам. Трапны выстрал гарматы, і варожы танк узарваўся. Баявыя машыны прасоўваліся да штаба. Па вокнах штаба далі два гарматныя залпы і пастрачылі па іх з кулямётаў, а самі накіраваліся на цяперашнюю вуліцу Патрыся Лумумбы.

Але тут наляцелі фашысцкія самалёты і сталі кідаць бомбы. З могілак па танках стралялі гарматы. Адзін танк загарэўся, экіпаж загінуў. Два другія на вялікай хуткасці паймчаліся па Чырвонаармейскай вуліцы, гусеніцамі душачы гітлераўцаў.

Раптам у другой машыне абарвалася левая

гусеніца. Экіпаж змагаўся да апошняга. Па загаду камандзіра трэці танк павярнуў і на высокай хуткасці панёсся з горада. Падвёў мост. Ён не вытрымаў і праваліўся пад танкам. Машына рухнула ў ваду. Тры чалавекі экіпажа пакінулі танк, з боем адступілі, а потым скрыліся ў развалінах.

...Так закончыўся смелы рэйд дзесяці савецкіх танкістаў, якія на восьмы дзень пасля захопу ворагам Слоніма ўварваліся ў горад, навялі жах на фашыстаў, праявілі мужнасць і адвагу.

Л.Коншын.

За перамогу камунізму. 1967. 2 вер.

На слоні́мскім напрамку

З успамінаў генерал-маёра Віктара Эрнставіча Шомадзі, былога камандзіра 1-й батарэі 84-га лёгкага артылерыйскага палка 55-й стралковай дывізіі

Кіх ісходу 23 іюня із выдвlgавlхlх к фронту войск второго эшелона округа 155-я стрелковая дивизия генерал-майора П.А.Александрова, следовавшая маршем из Барановичей на Волковыск, полностью сосредоточилась в районе Слонима; в 121-ю стрелковую дивизию генерал-майора П.М.Зыкова, перевозимую по ж.д. из Бобруйска в район Лесная — Слоним — Бы-тень, еще не прибыли эшелоны гаубичного артиллерийского полка, спецподразделений и тыла дивизии, а из 37 эшелонов перевозимой по ж.д. в этот же район из Гомеля 143-й стрелковой дивизии генерал-майора Д.П.Сафонова успели выгрузиться только 15 эшелонов.

На рассвете 24 июня, не закончив сосредоточения, 155-я и 121-я стрелковые дивизии головными колоннами прошли Слоним и выдвlgались: 155-я стрелковая дивизия — на запад по дороге на Озернице, 121-я стрелковая дивизия — по шоссе Слоним — Волковыск.

Около 4 часов утра главные силы 155-й стрелковой дивизии были неожиданно атакованы во фланг частями 17-й и 18-й танковых дивизий 47-го немецкого танкового корпуса; дивизия понесла большие потери от танков и авиации противника и начала отходить на восток.

Около 7 часов утра командир дивизии доносил в штаб фронта по телеграфу из Обузь-Лесная: «В 4.00 24 июня в 5 — 6 км юго-западнее Слонима веду бой с мехчастями противника. Имеется связь только с 121-й

стрелковой дивизией. Нет боеприпасов, горючего, продфуража, нет транспорта. Отхожу на р. Щара» (Сандалов Л.М. Боевые действия войск 4-й армии в начальный период Великой Отечественной войны. М., 1961. С. 119).

В сложившейся обстановке штаб фронта приказал 121-й стрелковой дивизии остановить выдвlgание на запад и организовать оборону района Слонима с задачей прикрыть барановичское направление и разгрузку продолжавших прибывать частей своей и 143-й стрелковой дивизий, однако, ввиду отсутствия времени на организацию обороны, удержать западную часть Слонима дивизия не смогла и к 9 часам утра заняла оборону по р. Щара в районе восточной части города.

155-я стрелковая дивизия главными силами заняла оборону по р. Щара южнее — на участке Чепелево, Добрый Бор, а частью сил — севернее 121-й стрелковой дивизии.

143-я стрелковая дивизия выдвинула отряд прикрытия на рубеж Добрый Бор, Говеновичи.

В этой обстановке 84-му легкому артиллерийскому полку 55-й стрелковой имени К.Е.Ворошилова дивизии, которым командовал майор Иван Кириллович Воропаев, уроженец д. Трубиляна Краснопольского района Могилевской области, было приказано следовать ускоренным маршем из района Барановичей, где он со 107-м стрелковым полком дивизии в это время подходил, на Слоним и поддержать бой наших войск на рубеже р. Щара.

Около 12 часов полк занял огневые позиции в районе Альбертина (восточнее Слонима) и приступил к выполнению поставленной задачи.

В период с 8 до 14 часов танковые дивизии 47-го танкового корпуса противника атаковали наши войска в районе Слонима, однако успеха не добились: несмотря на то, что часть сил 143, 155 и 121-й стрелковых дивизий не заняли заблаговременно оборонительного рубежа, они сумели закрепиться на рубеже р. Щара в районе Слонима и, не имея единого управления, каждая из них дралась самостоятельно, смогла остановить наступление превосходящих сил противника и атаки в первой половине дня закончились для него потерями в живой силе и танках.

Здесь, в районе Слонима, 24 июня 1941 г. противник впервые на Западном фронте встретил организованное сопротивление советских войск и этот день не принес ожидаемого противником успеха его 47-му танковому корпусу, что вызвало беспокойство у немецкого командования, т.к. задержка в продвижении немецких войск могла сорвать, или, по крайней мере, затруднить противнику разгром главных сил Западного фронта западнее Минска в запланированные сроки.

Во избежание этого немецкое командование решает ценой временного отказа от наступления на Полоцк, Витебск, ускорить продвижение 3-й танковой группы Гота на Минск.

В 14 часов после мощного артиллерийского и авиационного налета танковые дивизии 47-го немецкого танкового корпуса, наступлением которых руководил лично командующий 2-й танковой группой генерал

Гудериан, начали атаку на 121-ю и 155-ю стрелковые дивизии, но сломить их оборону не смогли, и это вынудило его ввести в бой второй эшелон корпуса — 29-ю моторизованную дивизию.

Подоспевшие на помощь нашим войскам 22-я танковая дивизия полковника И.В.Кононова и действовавший с ней вместе отряд полковника Остапенко неожиданной атакой во фланг 47-му немецкому танковому корпусу оттянули на себя значительные силы противника и едва не пленили самого Гудериана.

Однако нескольким подразделениям 18-й танковой дивизии удалось прорваться на Обузь-Лесная, что создало угрозу захвата противником боевой техники и боеприпасов 143-й стрелковой дивизии, выгруженных на ст. Лесная, и это вынудило часть 143-й стрелковой дивизии отойти с рубежа р. Щара в район ст. Лесная.

К исходу 24 июня немцам не удалось форсировать р. Щара под Слонимом в полосе 155-й и 121-й стрелковых дивизий. А юго-западнее Барановичей в районе ст. Лесная противник получил жестокий отпор от выгрузившихся здесь частей 143-й стрелковой дивизии и прекратил наступление.

Получив с прибытием артиллерии 121-й стрелковой дивизии задачу идти на соединение с главными силами своей дивизии, наш полк был выведен из боя и лесными дорогами выступил на Молчадь, Городище, Клецк.

В течение всего дня 25 июня непрерывные атаки немецких войск не дали им ощутимых результатов. Лишь на одном участке восточнее Слонима немцам удалось прорваться на 3 — 5 км, потеряв здесь свыше 50 танков.

Попытки противника обойти Слоним с юго-востока, через Лесную, так же не удалось: выгрузившиеся на ст. Лесная части 143-й стрелковой дивизии разбили наступавшего противника и отбросили его за р. Щара.

В этом бою героической смертью пал на поле боя командир дивизии генерал-майор Дмитрий Потапович Сафонов.

Прочная оборона наших войск в районе Слонима вынудила Гудериана подтянуть сюда свой второй эшелон — 46-й танковый корпус.

З фондaў Слонімскага князaнaўчага музея.

Дапамагалі Чырвонай арміі

Жыхары Слонімішчыны аказвалі разнастайную дапамогу чырвонаармейцам, якія адыходзілі на ўсход. Яны дапамагалі параненым, прыносілі прадукты харчавання, паказвалі, у якіх месцах лепш перайсці Шчару. Многія сланімічане служылі ў радах Чырвонай арміі. Пад Брэстам ваяваў І.П.Кастаглод. Абараняючы родную Слонішчыну, загінулі М.В.Шлык, М.І.Буцько.

Многія жыхары ўліліся ў рады Чырвонай арміі і загінулі на беларускай зямлі: М.В.Акулка, Ф.Г.Гайко, А.Я.Грэцкі, В.Ф.Грэцкі, В.П.Кавалеўскі, І.М.Лапко, М.І.Рукав, М.В.Ягаўдзік.

Сотні байцоў Чырвонай арміі, апынуўшыся ў акружэнні, з дапамогай мясцовых жыхароў стварылі партызанскія групы і

Генералы Чырвонай арміі, якія загінулі ў першыя дні вайны

МІТРАФАНАЎ Аляксандр Сцяпанавіч, нарадзіўся ў 1892 г. У Чырвонай арміі з 1919 г. Генерал-маёр, начальнік артылерыі 6-га механізаванага корпуса. Загінуў у чэрвені 1941 г. Пахаваны ў брацкай магіле ў в. Драпава.

ХАЦКІЛЕВІЧ Міхаіл Георгіевіч, генерал-маёр, нарадзіўся 8.11.1895 г. у г. Ніжні

атрады. Дапамагалі воінам у першыя дні вайны сем'і Паўла Ігнацэвіча Барысюка і Мікалая Рыгоравіча Крупніка з в. Вербалаты, сям'я Ільі Парфенавіча Семенюка з в. Вяценеўка, актыўна дапамагалі акружэнцам Якаў Іскрык з в. Чамяры, Мікалай Панашчык, Пётр Касцюк, Міхаіл Барысаў з в. Русакова, Аляксандр Ёрш з в. Савічы, Іван Струпавец з в. Шылавічы, Мікалай і Ніна Філёнчыкі, Васіль Міхальчык, Іосіф Сушко, сям'я Аляксандра Фідрыка з в. Залесе, Васіль Радзько, Ігнат Валюкевіч з в. Глоўсевічы, сям'я Леаніда Серага з в. Акунінава, Рыгор Шапяцінскі і Іосіф Хілько са Слоніма.

Спачатку ў в. Чамяры, а потым у шпіталі г. Слоніма лячыла чырвонаармейцаў К.П.Жураўлёва, параненым аказвалі дапамогу ўрачы Вальфовіч, Бергер, Коган, Нарэцкі.

А. М. Тарсуноў.

Закончыў Ваенную акадэмію імя М.В.Фрунзе (1924). Удзельнік грамадзянскай вайны. З 1936 г. па 1939 г. камандаваў кавалерыйскай дывізіяй, з 1940 г. камандзір 6-га механізаванага корпуса. Загінуў у чэрвені 1941 г. Пахаваны ў брацкай магіле ў в. Клепачы.

Акупацыйны рэжым

Акупацыйны рэжым, што быў устаноўлены гітлераўцамі на часова захопленай імі тэрыторыі нашай Радзімы, распрацоўваўся загадзя, яшчэ да нападу на Савецкі Саюз. Галоўныя яго кірункі былі выкладзены Гімлерам у сакрэтным мемарандуме «Некаторыя думкі пра абыходжанне з насельніцтвам на Усходзе» ад 25 мая 1940 г. У ім указвалася, што захопленыя ўсходнія тэрыторыі належыць разглядаць як аб'ект каланізацыі і германізацыі. Акупацыйная палітыка, гаварылася ў гэтым мемарандуме, павінна быць накіравана на тое, каб ператварыць актыўную масу «іншароднага насельніцтва» ў напаўпісьменных рабоў, прыгодных для выканання тых або іншых чорных работ.

З мясцовым насельніцтвам увагуле асаблівых праблем нацысты не прадбачылі: бязлітаснае насілле зробіць яго паслухмяным і згаворлівым.

Ноўгарад. У Чырвонай арміі з 1.10.1918 г.

Тэрор на акупіраванай тэрыторыі СССР, у тым ліку і Беларусі, планаваўся загадзя. Так, у «Кіруючых указаннях аб паводзінах войскаў у Расіі», распрацаваных штабам вярхоўнага галоўнакамандвання ўзброеных сіл Германіі, у якасці дадатку да асобага распараджэння № 1 ад 19 мая 1941 г. па рэалізацыі дырэктывы

М.Г.Ханкілсвйч.

Распараджэнне акупацыйных улад.

INDRDNUNG ab3r Sparr sinnBBR Mitzustimmung desRichts-

kommitars (Or das Ortlad seize ith die Sperrzell im SiHtralbezirk Weilsruhlinien in den sildten

IU! dl e Zel i vomDunkti- werden bis zum Hellwerden fast.

Zwölptinca a n, die *3 hr end der Spmticll Phnt zwingende öründe auf der Strata betrollen

warden, werden seton st and perl ch tith er-KHDSStn

FDr die Beilctlier von Theiern und sonsignikulturellen Veransteitunpen ergent eine

Sonderregelung.

Diest Anordnung tritt am i November 1MT In Kraft

ROZROZ'DZENIE

D oQraniczenlu rochu cywilnago

W ozaile od pocutku zmlerchu

ia iwtante

2* zgoda Komliart* Rzeczy Ost- landu

larzadum ogrulczelnir czuu sbodetni po

zmlieub Oenerilneso Okrni Blalorasi od

zmlenrhu do iwtantia.

Owby cywline, k4re w ubroalo- ym

twit iDOtk it? chodzve txx powodv M

ulicy, 4-4 natychmful dorainym mdeol

rolatneline.

DU odwledtajaejch featr J i not

kulturelne lwprzy «ydue zortula odrcae

urgtulowalir.

Roipcnidialele wchodzl w Sylic z

dniem i litopada N41 r.

войскаў». Тэта распараджэнне з'явілася тым самым афіцыйным дакумен- там, які здымаў з салдат і афіцэраў вермахта юрыдычную і маральную адказнасць за забойствы грамадзянскага насельніцтва на тэрыторыі нашай краіны.

У загадзе, падпісаным Кейтэлем 17 верасня 1941 г., ужо ў ходзе вайны, у духу названай вышэй дырэктывы, указвалася на неабходнасць «найбольш жорсткіх мер» як у барацьбе з партызанамі, так і ў адносі- нах да насельніцтва. «Пры гэтым, — адз- началася ў загадзе, — патрэбна мець на ўвазе, што чалавечае жыццё ў адпаведных краінах у большасці выпадкаў не мае нія- кай цаны...» (Преступные цели — преступные средства. Документы об оккупационной политике фашистской Германии на территории СССР. М., 1968. С. 90).

У адпаведнасці з гэтым і іншымі рас- паражэннямі і загадамі любы чыноўнік акупацыйнага апарата, паліцэйскі, афіцэр і салдат вермахта маглі па асабістым ба- чанні распараджацца жыццём савецкіх грамадзян, не кажучы ўжо аб іх маёмасці. Была ўведзена злачынная сістэма злож- ніцтва і г.д.

Акупацыйная палітыка фашыскай Германіі на нашай зямлі ўяўляла адзіны комплекс ваенных, палітычных, эканаміч- ных і ідэалагічных мерапрыемстваў, а па сваіх мэтах і сутнасці насіла адкрыта варварскі рабаўнічы характар. Планы па яе ажыццяўленні распрацоўваліся ў асноў- ным у ведамстве рэйхсфюрэра СС Г.Гімле- ра. 3 красавіка 1941 г. такім планаваннем заняўся «бюро па цэнтралізаваным ра шэнні праблем усходнееўрапейскай прас- торы» на чале з Розенбергам, да яго пад- ключыліся і розныя аддзелы штаба вяр- хоўнага галоўнакамандавання ўзброеных сіл Германіі. У эсэсаўскіх установах рых таваліся праекты планаў каланізацыі ўсходніх зямель. У далейшым абагульне- ныя праекты і прапановы атрымалі назву «Генеральны план «Ост», прычым ён пас- таянна дапаўняўся і ўдакладняўся. Хаця канчатковага варыянта плана гісторыкам знайсці не ўдалося, але тое, што захавала- ся, дае магчымасць скласці даволі поўнае ўяўленне аб ім.

План «Ост» — асноўны, але і не адзі- ны дакумент, які раскрываў сапраўдныя мэты гітлераўцаў. Менавіта ў ім ярчэй за ўсё ўвасобіліся ідэі генацыду, германізацыі: высялення і знішчэння народаў Усходняй

Птлера № 21, прыма ўказвалася на неабход- насць бязлітасных і рашучых дзеянняў супраць «балынавіцкіх падбухторшчыкаў, партызан, сабатажнікаў, яўрэяў і поўнага падаўлення любой спробы актыўнага або пасіўнага супраціўлення¹. 13 мая 1941 г. начальнік штаба В.Кейтэль падпісаў рас- паражэнне Гітлера «Аб ваеннай падсуд- насці ў раёне «Барбароса» і асобных паў- намоцтвах

Еўропы, у тым ліку і Беларусі.

Ажыццяўленне каланіяльных планаў акупанты з нямецкай педантычнасцю начал! з першых дзён вайны перакройкай граніц рэспублік Савецкага Саюза і стварэннем адміністрацыйнага кіравання.

Адміністрацыйна-палітычнае ўладкаванне акупіраваных тэрыторый вырашала ў адпаведнасці з поглядамі Гітлера, якія абгрунтоўваліся яго перакананнем у

⁷Преступные цели гитлеровской Германии в войне против Советского Союза: Документы и материалы. М., 1987. С. 70.

спецыфічна яўрэйскай прыродзе балыпа-візму і яго глыбокай нянавісцю да ўсіх славянскіх нацый. Спрадвечны, на думку фюрэра, канфлікт са славянскім светам рабіў Расію, незалежна ад яе палітычнага ладу, пастаяннай крыніцай пагрозы для немцаў. Урэшце, яго перакананасць у непаўнацэннасці славянскай расы служыла яшчэ адным доказам, каб беззваротна знішчыць у Расіі любыя формы палітыч-най арганізацыі, таму што рабам дзяржа-ва не патрэбна.

Зацверджанае летам 1941 г. кіраванне акупіраванымі тэрыторыямі з'явілася адлюстраваннем таго, што Гітлер не ўспры-маў ніякіх іншых рашэнняў, акрамя «поў-най каланізацыі» захопленых тэрыторый СССР.

У адпаведнасці з гэтым на практыцы пачалі рэалізоўвацца тры формы адміністрацыйнай арганізацыі. Першая — далучэнне захопленых рэгіёнаў да іншых дзяржаў, другая ўключала раён ваенных дзеянняў — прастору ад лініі фронту да тыла-вых граніц труп армій. Уся ўлада тут была сканцэнтравана ў руках ваенных інстан-цый. Ім падпарадкоўваліся начальнікі ты-лавых раёнаў разам з палявымі і гарнізон-нымі (мясцовымі) камендатурамі, ахоўныя дывізіі і іншыя войскі спецыяльнага пры-значэння. У гэтай вялізнай прыфрантавой зоне да кіравання ў нязначнай ступені пры-цягваліся мясцовыя органы ўлады, але толькі ў населеных пунктах.

І трэцяя — тэрыторыі, якія знаходзілі-ся за межамі тэатра ваенных дзеянняў. Яны былі аддадзены нямецкай грамадзянскай адміністрацыі і падпарадкоўваліся «ўсходняму міністэрству», якое з 17 ліпеня 1941 г. узначальваў тэарэтык «усходняй па-літыкі» Розенберг.

План расчленення СССР прадугледж-ваў стварэнне на яго акупіраваных тэрыто-рыях чатырох рэйхскамісарыятаў: «Остланд»-, «Украіна», «Каўказ», «Расія» (ці «Масковія»).

У адпаведнасці з гэтымі планами здзейс-нены і падзел Беларусі, які восенню 1941 г. быў у асноўным завершаны. Яе этнагра-фічна цэласную тэрыторыю захопілі гвал-тоўна парэзалі на часткі, груба парушыў-шы пры гэтым гістарычную супольнасць тэрыторыі, мовы, культуры беларускага народа. Тэрыторыю рэспублікі па лініі Полацк — Барысаў на ўсходзе, Старыя Дарогі — возера Чырвонае на поўдні, па р. Зальвянка і

ўсходнім узлесі Белавеж-скай пушчы на захадзе вылучылі ў генеральную акругу, якая атрымала назву «Бе-ларутэнія». У яе ўваходзіў і Слоніmsкі раён. Плошча акругі складала толькі чвэрць тэрыторыі Беларусі з насельніцтвам з 138 256 чалавек (па стане на 4 снежня 1941).

Гэтая тэрыторыя была ўключана ў склад рэйхскамісарыята «Остланд» з рэзі-дэнцыяй у Рызе і падзелена на 10 акруг (гебітаў): Баранавіцкую, Барысаўскую, Вілейскую, Ганцавіцкую, Глыбоцкую, Лідскую, Мінскую, Навагрудскую, Слоніmsкую, Слуцкую. У кожную акругу ўвахо-дзіла некалькі раёнаў.

1 красавіка 1944 г. указам Гітлера гене-ральная акруга Беларусь была выдзелена з рэйхскамісарыята «Остланд» у самастой-ны камісарыят і перададзена ў непасрэд-нае падпарадкаванне рэйхсміністра па справах акупіраваных абласцей на Усходзе Розенберга. Матывіруючы гэта, рэйхс-міністр «Остланд» Лозэ пісаў, што Беларусь, якая з'яўляецца раёнам напружаных баявых дзеянняў, не можа больш «разгля-дацца як тылавы раён, што ўзмоцненая дзейнасць партызан ускладняе палітычнае ўпраўленне і перашкаджае арганізацыйнай рабоце» (Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 393. Воп. 1. Сір. 1. Л. 135).

Штучна разарваўшы цэласную тэрыторыю рэспублікі і ўводзячы новыя межы, гітле-раўцы лічылі, што гэта палегчыць ім пера-тварэнне Беларусі ў германскую калонію.

Для больш эфектыўнага правядзення сваёй злачыннай палітыкі акупанты жадалі заручыцца падтрымкай мясцовага насель-ніцтва. Для прыдання бачнасці мясцовага самакіравання яны стварылі марыянета-ч-ную так званую мясцовую ўладу.

Узброенай апорай фашысцкага рэжы-му з'яўляліся акупацыйныя войскі вермахта. Гарнізоны і ўмацаваныя пункты ахоў-ных дывізіі, палкоў, батальёнаў гітлераў-цы размясцілі на ўсёй акупіраванай тэры-торыі Беларусі, у тым ліку і ў Слоніmsкім раёне.

Загадам Гітлера ад 25 чэрвеня 1941 г. уся паўната ўлады на акупіраванай тэры-торыі перадавалася камандуючаму вермах-там. Нямецкая цывільная ўлада засяродж-валася ў руках рэйхскамісара, генеральных камісараў, гебітскамісараў, гарадскіх камі-сараў і розных «шэфай» ды камендантаў,

на насады якіх прызначаліся толькі немцы. Дапаможная адміністрацыя павінна была садзейнічаць акупантам у заняво- ленні савецкіх людзей, у рабаванні і вы- вазе з раёна матэрыяльных і людскіх рэ- сурсаў.

Каланіяльны рэжым на Беларусі, у тым ліку і на тэрыторыі Слонімскага раёна, падтрымліваўся густой сеткай усялякіх карных органаў, такіх як паліцыя бяспекі і СД, СС, тайная палявая паліцыя (ГФП), паліцыя парадку, жандармерыя і інш. У Слоніме на вуліцы Савецкай, 19, размясці- лася паліцыя бяспекі і СД, на вуліцы Ма- якоўскага, 5 — жандармерыя, на прывак- зальнай плошчы — турма, лагер для ва- еннапалонных на тэрыторыі сярэдняй школы № 5, паміж каналам Агінскага і сярэдняй школы № 4 — гета, у цэнтры горада была зроблена шыбеніца.

Усе савецкія законы на часова акупіра- ванай тэрыторыі фашысты абвясцілі не- сапраўднымі, пазбавіўшы насельніцтва якіх бы то ні было правоў. Замест іх акупацый- ных ўлады кожны дзень выдавалі загады пра «новы парадак», якія заканчваліся адной і той жа фразай: «Вінаватыя будуць пакараны смерцю». Цывільнаму насель- ніцтву забаранялася: мяняць сваё месца жыхарства без спецыяльнага дазволу; выходзіць на вуліцу, калі сцягнее; пры- маць на жыхарства немесцовых асоб; па- дыходзіць да чыгуначнага палатна на ад- легласць бліжэй за 100 метраў. За захоў- ванне зброі, дапамогу партызанам і пад- польшчыкам пагражала смяротная кара.

Суро́ва рэгламентавалася ўсё жыццё людзей. Абсалютнае палітычнае бяспраўе павінна было, на задумцы гітлераўцаў, пе- ратварыць месцовых жыхароў у бязмоў- ных, пакорных рабоў нямецкіх каланістаў, вытравіць з іх волю да барацьбы за свабо- ду і незалежнасць.

Слонім быў заняты нямецкімі войскамі 26 чэрвеня 1941 г., і адразу ж тут фельд- камендатурай (палявой камендатурай) былі створаны органы грамадзянскай ула- ды, якія ёй падпарадкоўваліся і працавалі над яе кантролем. Па меры аддалення лініі фронту былі створаны ортскамендатуры (месцовыя камендатуры), якім належала ўся паўната ўлады.

У створаных месцовых органах упраў- лення амаль усе кіруючыя пасады спачат- ку занялі грамадзяне польскай нацыяналь- насці, у тым ліку і ў паліцыі, якая атрыма- ла

назву «грамадзянская стража». Да жы- хароў беларускай нацыянальнасці яны ставіліся не зусім лаяльна, пагардліва, асаб- ліва да тых, хто прыбыў на Слоні́мшчыну з усходніх раёнаў пасля ўз'яднання Заход- ный Беларусі з БССР.

У пачатку 2-й паловы ліпеня 1941 г. у Слоніме быў прызначаны новы фельд- камендант маёр Кіцына. Ён правёў рэаргані- зацыю месцовай улады, прыцягнуў у яе органы грамадзян беларускай нацыяналь- насці. Замест «грамадзянскай стражы» была створана так званая дапаможная па- ліцыя. Пасты такой паліцыі былі ўстаноў- лены пры кожнай воласці і ва ўсіх буйных вёсках. З восені 1942 г. яны налічвалі па 20 — 60 паліцэйскіх і 8—15 нямецкіх жан- дараў. Гэтыя пасты з'яўляліся апорнымі пункта- ми акупацыйных улад у нравядзенні ўсіх мерапрыемстваў і, перш за ўсё, у ба- рацьбе з партызанамі і падпольшчыкамі і рабаванні жыхароў раёна.

Ваенныя ўлады — фельдкамендатура і ортскамендатура кантралявалі дзейнасць месцовых улад да прыбыцця на Слоні- мшчыну нямецкіх грамадзянскіх улад. У па- чатку верасня 1941 г. быў створаны гебітс- камісарыят (акруговы камісарыят), які ўзначаліў Эран з вялікім штатам сваіх падначаленых, выключна немцаў. Пачала- ся рэарганізацыя месцовай грамадзянскай у- лады. Слоні́мская акру га, агульная пло- шча якой, па звестках генеральнага камі- сарыята Беларусь па стане на 18 снежня 1942 г., складала 4703,59 км² з насельніцт- вом 171 563 чалавекі, была падзелена на 5 раёнаў: Слоні́мскі, Казлоўшчынскі, Дзярэ- чынскі, Быценскі і Косаўскі. (Упраўленне Косаўскага раёна пасля нападу партызан на Косава восенню 1942 г. было пераведзе- на ў Івацэвічы.) Раёны былі падзелены на воласці. Узначалілі раёны і воласці бурга- містры (старшыны). У вёсках былі прызначаны старасты. Слоні́мскую гарадскую ўправу ўзначаліў Кіслы, а пасля яго — Таранка, раённую — Цітовіч.

Адначасова з нямецкай грамадзянскай адміністрацыяй у Слонім прыбыла і ня- мецкая жандармерыя. Акруговым яе на- чальнікам быў прызначаны лейтэнант Бонке. Разам з паліцэйскімі жандары, вы- конваючы загады акупацыйных улад, па- чалі наводзіць на Слоні́мшчыне так званы «новы парадак». У раёне пачаліся масавыя

вобыскі, арышты, расстрэлы. У першыя дні акупацыі былі расстраляны сакратар камсамольскай арганізацыі фабрыкі «Альбярцін» Віктар Бардзякоўскі, піянерважаты Жыровіцкай школы Аляксандр Буркоўскі, старшыні Альбярцінскага пасялковага Савета Максім Карповіч і Надзея Чэшун, жонка і двое дзяцей старшыні Слонімскага гарвыканкома М.Т. Анішчыка і інш. Па сведчанні Слонімскага гебітскамісара Эрэна, на працягу першых 1,5 года акупацыі на Слонімсчыне было знішчана каля 25 тыс. яўрэяў (Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 971. Л. 359).

У лістападзе 1941 г. з Мінска, генеральнага камісарыята Беларусь, паступіў загад аб правядзенні рэарганізацыі паліцыі, якая павінна была складацца пераважна з беларусаў. З валасных паліцэйскіх пастоў прадстаўнікі польскай нацыянальнасці былі звольнены. Выключэнне складаў толькі Слонім, у якім пражывалі пераважна жыхары польскай нацыянальнасці. Па распараджэнні начальніка жандармерыі ў слонімскай паліцыі было пакінута 50% палякаў.

Дзеля прапаганды сваіх ідэй сярод жыхароў горада і раёна германскія ўлады ў пачатку 1944 г. арганізавалі пад сваім кантролем выданне ў Слоніме газеты «Слоніmsкі кур'ер», якая выходзіла на беларускай мове, друкавалася на лацінцы і кірыліцы адзін раз у тыдзень тыражом 15 тыс. экзэмпляраў. З 25 красавіка 1944 г. газета выдавалася пад назвай «Слоніmsкая газета». Усяго выйшла 24 нумары.

На старонках гэтай і іншых газет, якія распаўсюджваліся акупантамі на тэрыторыі раёна, усхваляўся лад жыцця ў «новай Германіі», груба скажаліся падзеі на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Старонкі «Слоніmsкага кур'ера», а затым «Слоніmsкай газеты» былі напоўнены брудным паклёпам у адрас савецкіх партызёў-партызан і падполчыкаў, рабілася спроба распаліць варожасць паміж прадстаўнікамі розных нацыянальнасцей, усяляк прапагандавалася легенда аб векавой розні, існаваўшай паміж беларусамі і ўкраінцамі з аднаго боку, і рускімі і палякамі з другога, супрацьпастаўляўся «шавінізм саавецкай улады» «вызваленчай місіі» нямецкага нацызму.

На старонках газеты шырока асвятлялася дзейнасць Беларускай самапомачы, Беларускай краёвай абароны, але разам з тым

друкаваліся і даволі цікавыя матэрыялы, якія тычыліся пытанняў гісторыі краю, народных звычаяў, абрадаў і г.д. Многа ўвагі ўдзялялася паказу масавых рэпрэсій з боку органаў НКВС і шмат іншага.

Каб надаць найбольш арганізаваны характар катаванням і знішчэнню савецкіх людзей, на тэрыторыі Беларусі была створана сістэма канцлагераў.

Супраць мірнага насельніцтва фашысты распрацавалі мноства карных экспедыцый. У час іх правядзення гітлераўцы здзяйснялі нябачаныя зверствы і гвалт над мірным насельніцтвам. Дзесяткі вёсак змяталіся з твару зямлі, жыхары іх знішчаліся, вывозіліся ў канцлагеры ці ў фашысцкае рабства ў Германію.

Карныя экспедыцыі ажыццяўляліся войскамі вермахта, атрадамі паліцыі бяспекі і СД, паліцэйскімі, жандарскімі падраздзяленнямі.

У Беларусі не было такога раёна, дзе б фашысты не палілі вёсак, не рабавалі і не забівалі мірных жыхароў.

У Слоніmsкім раёне гітлераўцы знішчылі 31 вёску, з іх 5 разам з усімі жыхарамі — Акунінава (111 двароў, 305 чалавек), Баравікі (40 дамоў, 123 чалавекі), Ніз (56 дамоў, 268 чалавек), Паўлавічы (34 дамы, 226 чалавек), Сяркі (28 дамоў, 87 чалавек). Усяго ў Слоніmsкім раёне акупанты знішчылі 1200 двароў, у горадзе Слоніме — 1186.

За гады акупацыі ў Слоніме і Слоніmsкім раёне нямецка-фашысцкімі захопнікамі было расстраляна і закатавана больш за 44 тыс. мірных жыхароў.

Да вясны 1942 г., па звестках абласнога камісара Эрэна, акупацыйнымі ўладамі ў Слоніmsкай акрузе былі ўведзены ў строй дзеючых 18 малочных пунктаў, 18 паравых і 46 вадзяных млыноў, 16 лесапільных, 4 спіртавыя, 16 шкіпінарных, 8 скураных заводаў, мэблевая фабрыка, 2 маслабойні, вайлальная і шчотачная фабрыкі, крухмальны завод, каўбасная фабрыка і іншыя прадпрыемствы. З агульнай колькасці вырабляемай прадукцыі 80% пастаўлялася вермахту, астатнія 20% — жыхарам нямецкай нацыянальнасці і паліцыі.

Яшчэ восенню 1943 г. камандаванне трупы армій «Цэнтр» узяло пад свой непасрэдны кантроль эканоміку генеральнай акругі Беларусь.

І хаця грамадзянскія акупацыйныя ўлады працягвалі функцыяніраваць, у дырэктыўным парадку яны падпарадкоўваліся ваенным органам і былі ім падкант-рольныя не толькі ва ўсіх менавіта ваенных пытаннях, але і ў эканамічных, асабліва тых, якія былі звязаны з забеспячэннем групы армій «Цэнтр» харчаваннем, палівам, іншымі матэрыяльнымі рэсурсамі.

У 1944 г. у сувязі са зліццём грамадзянскіх і ваенных улад у генеральнай ак-рузе Беларусь утварыўся гаспадарчы штаб групы армій «Цэнтр», які ўзначаліў генеральны камісар Беларусі групенфюрэр СС і генерал-лейтэнант паліцыі фон Готберг. Менавіта на тэты перыяд прыпадае нечуваная актывізацыя дзейнасці па арга-нізаваным рабаванні нацызма здабытку і маёмасці грамадзян Беларусі, якую раз-гарнулі армейскія штабы з іх гаспадарчымі камандамі і апэратыўнымі групамі.

Неабмежаваная ўлада належала палявым і мясцовым камендатурам, якія праводзілі масавыя рэпрэсіі і рабаванні ў цесным кантакце з эсэсаўскімі, паліцэйскімі, жандарскімі і іншымі карнымі органамі. Далейшае ўзмацненне жорсткасці акупацыйнага рэжыму — рэжыму крывавага тэрору, генацыду і «выпаленай зямлі» — зрабіла становішча насельніцтва Беларусі, у тым ліку і Слонімскага, на заключным этапе фашысцкай акупацыі неверагодна цяжкім.

Вялікую ўвагу гітлераўцы ўдзялялі арганізацыі вытворчасці на ўцалелых і адноўленых прамысловых прадпрыемствах, асабліва на тых, якія былі звязаны з рамантаваннем ваеннай тэхнікі і зброі і перапрацоўкай сельскагаспадарчай прадукцыі для патрэб вермахта. Аднак усе спробы наладзіць у шырокіх памерах вытворчасць натыкаліся на арганізаванае супрацьдзеянне жыхароў Слонімскага.

Большасць прадпрыемстваў у Слонімскай акрузе, якія акупантам удалося ўвесці ў эксплуатацыю ў пачатку вайны, у 1944 г. былі закрыты. Працавалі толькі нямногія з іх, якія рамантавалі пашкоджаную ваенную тэхніку, узбраенне.

У мэтах забеспячэння сваёй арміі харчаваннем, гітлераўскае камандаванне прадставіла мясцовым і палявым камендатурам поўную свабоду дзеяння па канфіскацыі

сельскагаспадарчай прадукцыі. Для захопу харчавання і расправы над сялянамі ў вёскі накіроўваліся вайсковыя часці. Яны праводзілі павальныя працосванні вёсак, рабавалі ўсё, што пападалася пад руку. Прамое рабаванне дапаўнялася сістэмай рознага роду абавязковых паставак, падаткаў, штрафаў.

У пачатковы перыяд акупацыі ў Бела-русі, у тым ліку і на Слонімскае, натуральныя падатак у сярэднім складаў 3 — 4 цэнт-неры зерня з гектара, 350 — 400 літраў малака з адной каровы, 100 кілаграмаў мяса з адной сялянскага двара, 1,5 кілаграма воўны з адной авечкі, 35 яек з адной куры. У 1943 — 1944 гг. быў уведзены «ваенны падатак», які прадугледжваў значнае павелічэнне раней устаноўленых норм здачы. Яго памер залежаў не ад колькасці зямлі і жывёлы, а ад таго, колькі патрабавалася ўсяго акупантам для забеспячэння іх патрэб. Падаткаў было так многа, а метадычнае рабаванне вёсак акупантам! становілася такім непасільным, што большасць сялян проста не маглі іх выканаць. Гітлераўцы жорстка каралі за тэта. За невыкананне паставак малака, як правіла, забіралі карову.

Зрыў сялянамі здачы сельскагаспадарчай прадукцыі акупантам значна ўзрос у 1943/44 гаспадарчым годзе¹, асабліва ў перыяд уборкі ўраджаю. Колькасць сельскагаспадарчай прадукцыі, захопленай ворагам, была значна меншай, чым год раней. Толькі! шляхам прымянення рэпрэсійных мер акупацыйным уладам удалося прымусіць сялян Слонімскага, Быцёнскага і Зэльвенскага раёнаў здаць ад 10 да 40% натуральных паставак. Пры гэтым на 10—15% выканалі план жы-хары населеных пунктаў, якія былі размешчаны далей ад райцэнтра, а да 40% — жы-хары бліжэйшых вёсак.

Да красавіка 1942 г. акупанты нарабавалі ў насельніцтва акругі 11 674 галавы буйной рагатай жывёлы, 2768 свіней, 4769 авечак, 2216 коней, 9787 дамашніх птушак. Па звестках акруговага камісара, у сувязі з павелічэннем паставак вермахту і дзейнасцю партызан у 1944 г. пагалоўе буйной рагатай жывёлы ў Слонімскай акрузе скарацілася на 50%, авечак і свіней на 10%, а дамашніх птушак увогуле не стала. У 6 вёсках мелася толькі 11 свіней, а ў раёнах,

¹ Гаспадарчы год, які быў устаноўлены гітлераўцамі ў акупіраваных раёнах СССР, пачынаўся 1 красавіка бягучага года і заканчваўся 31 сакавіка наступнага года.

дзе гаспадарылі венгерскія воінскія часці, праз кароткі час увогуле не стала ні свіней, ні авечак і нават птушак.

Гітлераўцы ператварылі Слонім у адзін з цэнтраў дзейнасці палітычных фашысцкіх і прафашысцкіх партый і арганізацый. У кастрычніку 1941 г. імі была створана Беларуская народная самапомач (БНС), рэарганізаваная ў ліпені 1943 г. у Беларускую самапомач (БСП). Каб прыкрыць здрадніцкі характар гэтай арганізацыі, акупанты абвясцілі яе «дабрачыннай», «народнай», якая нібыта ставіць за мэту змагацца за «адраджэнне» беларускай культуры, дапамагаць пацярпелым у час вайны. Пад кантролем нямецкіх улад арганізацыі БСП рабілі пэўныя захады па аказанні дапамогі бежанцам, дзеціям-сіротам, школам. Але галоўнай мэтай гэтых арганізацый была дапамога фашыстам вывозіць у Германію на катаржныя работы мясцовых жыхароў, матэрыяльныя і культурныя багацці са Слонімшчыны. Аднак шырокага распаўсюджвання БСП сярод жыхароў горада і раёна не мела. 21 сакавіка 1943 г. выконваючы абавязкі акруговага камісара доктар Эрэнлейтнер скардзіўся, што ўплыў Беларускай самапомачы на сельскае насельніцтва Слонімскага раёна роўны нулю.

У чэрвені 1943 г. гітлераўцамі была зроблена спроба стварыць у Беларусі, у тым ліку і ў Слонімскай акрузе, антысавецкую маладзёжную арганізацыю Саюз беларускай моладзі (СБМ). 23 чэрвеня была аб'яўлена «мабілізацыя» ў СБМ. Акупанты разлічвалі, што ў гэтай арганізацыі можна будзе выхоўваць кадры для мясцовага «самакіравання» і паліцэйскіх фарміраванняў для барацьбы супраць партызан і Чырвонай арміі. Арганізацыю СБМ немцы пачалі з падрыхтоўкі кіруючых кадраў. У Мінску і яго прыгарадзе Дразды, а таксама ў маёнтках Фларыянава і Альбярцін каля Слоніма яны адкрылі спецыяльныя школы. Цэнтральным лагерам па падрыхтоўцы малодшых кіраўнікоў СБМ лічыўся Альбярцінскі. Праз яго з ліпеня 1943 г. прайшло каля 500 юнакоў і дзяўчат (Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 33а. Спр. 443. Л. 59).

Падпольныя патрыятычныя арганізацыі Слонімшчыны, як і ўсёй Беларусі, прыводзілі арганізацыйную і палітычную работу супраць стварэння СБМ, а там, дзе та-кія арганізацыі

ўдалося стварыць — па іх разлажэнні. У выніку спробы гітлераўцаў справакаваць моладзь Беларусі, у тым ліку Слонімскай акругі, на ўзброеную барацьбу супраць свайго народа, праваліліся.

Па звестках Слонімскага акруговага камісара Эрэна, у сувязі з дзейнасцю партызан СБМ не змог разгарнуць сваю работу ў акрузе, а тое, што з вялікай цяжкасцю было створана ў школе па падрыхтоўцы кіраўнікоў у Альбярціне, у культурных і харавых гуртках у вёсках, было зведзена да нуля моцнай савецкай прапагандай (Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 971. Л. 361).

Усе гэтыя заігрыванні з мясцовым насельніцтвам шырока асвятляліся ў акупацыйных газетах. Некаторыя прыхільнікі беларускага нацыянальнага адраджэння нават купіліся на абяцанкі акупантаў і паверылі ім — пайшлі працаваць у гэтыя арганізацыі, школы і інш. Але лжывасць і цынізм акупантаў былі выкрыты іх жа жорсткасцю і зверствам! ў адносінах да нашага народа.

Спрабуючы заіграваць з насельніцтвам, яны некалькі месяцаў рыхтавалі ў Беларусі ўсеагульную мабілізацыю мясцовых жыхароў у так званую Беларускую краёвую абарону (БКА). 10 сакавіка 1944 г. па радыё і праз сваю марыянетку Беларускую цэнтральную раду акупанты аб'явілі «ўсеагульную мабілізацыю».

Да пачатку гэтай «мабілізацыі» ў Баранавіцкай вобласці гітлераўцы сканцэнтравалі буйныя карныя войскі. «Хто будзе супраціўляцца, не з'явіцца або спозніцца на прызыўны пункт, будзе карацца смерцю і ўся яго сям'я будзе знішчана, а гаспадарка ліквідавана» — так гаварылася ў загадзе фашысцкага паслугача, прэзідэнта БКА Астроўскага.

Чаго толькі не рабілі фашысты, каб пад выглядам «мабілізацыі» сабраць больш мужчынскага насельніцтва. Яны выдалі безліч лістовак, адозваў, распаўсюджвалі іх сярод насельніцтва, у тым ліку ехадвалі іх з самалётаў, у якіх угаворвалі ўступаць у БКА, абяцалі ўступіўшых надзяліць зямлёй у вечнае карыстанне, вызваленне ад усіх падаткаў і ваенных рэквізіцый.

Падпольныя партыйныя органы, партызанскія фарміраванні распрацавалі меры па зрыве «мабілізацыі» і энергічна ажыццяўлялі іх.

У сваіх лістоўках, адозвах, зваротах да насельніцтва падпольшчыкі, партызаны выкрывалі гітлераўскія планы, накіраваныя на поўнае знішчэнне беларускага народа.

Усім партызанскім брыгадам і атрадам быў дадзены загад дзейнічаць у вёсках сваіх раёнаў, не даваць гітлераўцам мабі-лізоўваць насельніцтва ў сваю армію, граміць карныя атрады і прызыўныя пункты, браць народ пад абарону партызан і прымаць у атрады тых, хто жадае.

Дзякуючы вялікай рабоце, якая была праведзена сярод насельніцтва, большасць жыхароў Слонімскага раёна на прызыўныя пункты не з'явілася.

З'явіліся толькі з тых месцаў, дзе былі размешчаны нямецкія гарнізоны, і прылягаючых да іх вёсак.

У доўгім спісе злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў на беларускай зямлі, у т.л. і ў Слоніmsкім раёне, асаблівае месца займае прымусовы вываз мірных жыхароў на фашысцкую катаргу ў Германію.

Ужо ў 1941 г. гітлераўцы распачалі на Беларусі кампанію «добрахвотнай» вярбоўкі рабочай сілы на работу ў Германію. Каб заманіць ахвяры ў сваю пасгку, фашысцкая прапаганда не скупілася на абяцанні, па-

казваючы ў ружовым святле нямецкі «рай». Людзей запэўнівалі, што ў рэйху яны будуць мець добры заробтак, жыллё, будуць мець магчымасць «пабачыць Захад» і г.д.

Але поспеху гэтыя абяцанкі не мелі. Убачыўшы, што «добрахвотная» кампанія сарвалася, акупанты пачалі літаральнае паляванне на людзей.

Гаспадарчай інспекцыі трупы армій «Цэнтр» і генеральнай акрузе Беларусь прадпісвалася кожны дзень пасылаць у рэйх 500—1000 рабочых.

Фашысты ішлі на ўсё, каб выканаць план «мабілізацыі» рабочай сілы. Паліцыя праводзіла масавыя аблавы, арыштоўвала працаздольных і гвалтоўна адпраўляла іх у Нямеччыну.

Усяго з горада Слоніма і Слонімскага раёна гітлераўцамі было вывезена на катаргу ў Германію 2264 чалавекі (Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 845. Воп. I. Спр. 6. Л. 61-62).

Усе правакацыі нямецка-фашысцкіх захопнікаў, накіраваныя на зняволенне беларускага народа, яго знішчэнне закончыліся правалам. Тэрор гітлераўцаў не зламаў волі нашых землякоў. Яны не сталі на калені перад акупантамі, не схілілі галавы ў рабстве.

У.І. Лемяшонак, А.М.Тарсуноў.

Дакументы сведчаць

ДАНЯСЕННЕ АД'ЮТАНТА КАМЕНДАНТА ЛАГЕРАЎ ВАЕННАПАЛОННЫХ АКРУГІ «Я» АБ НАВЕДВАННІ ДУЛАГА № 131 У СЛОНІМЕ

23 ліпеня 1941 г.

Ад'ютант коменданта от имени коменданта лагерей военнопленных округа «Я» указал • коменданту дулага, чтобы при любых обстоятельствах примерно 2/3 военнопленных, содержащихся в лагере, были заняты на работах.

Комендант дулага обратил внимание на то, что его усилия об использовании военнопленных на работах до сих пор оказались безуспешными, так как, например, местная комендатура Слонима пока еще располагает достаточным количеством еврейской рабочей силы.

Комендант дулага и ад'ютант вместе посетили местную комендатуру в Слониме и имели разговор по этому вопросу с капитаном Цагелем, которого настойчиво просили использовать военнопленных как рабочую силу.

По дороге Барановичи — Слоним ад'ютант наблюдал, что на полпути шоссейной дороги работает РАД (немецкая трудовая повинность). Он просил командира РАД связаться с комендантом дулага о выделении на строительство дороги военнопленных, а людей РАД использовать как охранные силы.

Согласно договоренности в дальнейшем дулаг сам будет заботиться о доставке продовольствия для военнопленных. Было рекомендовано по этому вопросу связаться с генералом-руководителем рабочей силой Шинерером в Варшаве, который является ответственным за весь округ. Комендант дулага, учитывая, что его дулаг должен принять под свою опеку и лагерь заключенных «тюрьму в Барановичах», предложил перевести дулаг в Барановичи, а лагерь в Слониме в дальнейшем сохранить как филиал Барановичского дулага. При этом он заметил, что отсюда он сможет лучше наладить отправку военнопленных.

В части отправки военнопленных возникают известные уже повсеместно трудности: железная дорога не предоставляет составов-порожняков, а проходящие автоколонны только после долгих переговоров соглашаются иногда взять часть пленных.

Если же отправлять военнопленных походными маршевыми колоннами, то опять-таки возникают трудности с охраной колонн...

Комендант дулага указал на то, что при ликвидации евреев желательно было бы более целесообразнее, например, не сразу уничтожить евреев, так как последние в случае возникновения эпидемий могли бы сослужить добрую службу.

Он предлагает, чтобы комендант дулага совместно с комендантом полевой комендатуры отобрали людей, которых не сразу следует уничтожать.

Подпись неразборчива

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 917. Л. 19—20.

**СПРАВДАЧА АГЛЯДУ ЛАГЕРА Ё СЛОНІМЕ КАМЕНДАНТАМ ЛАГЕРАЎ ДЛЯ
ВАЕННАПЛАДОННЫХ АКРУП «Я» ПАЛКОЎНІКАМ МАРШАЛАМ СУМЕСНА З АД'ЮТАНТАМ
РОТМІСТРАМ НІДЭРАМ**

6 жніўня 1941 г.

В настоящее время в лагере содержится 6298 чел. военнопленных. Отправка военнопленных в Зельву происходит регулярно при выделении охранных команд. Охрана выделяется 221-й охранной дивизией. Рассортирование военнопленных по национальностям произведено.

Проверку гражданских лиц осуществляет служба безопасности, за последние дни освобождено свыше 300 чел. гражданских лиц. Созданы рабочие команды, которые используются на различных работах. Коменданту лагеря указано на активное использование на работах трудоспособных военнопленных, содержащихся в лагере. Комендант лагеря просит завезти для военнослужащих лагеря спиртных напитков в связи с появлением признаков заболевания дизентерией. В лагере произведен допрос военнопленных в связи с обнаружением средств для порчи моторов. Результаты расследования представлены. Коменданту лагеря дано указание продолжить расследование и окончательные итоги доложить. Лагерь содержится в образцовом порядке и повсюду ведутся активные работы.

Ротмистр и адъютант Нидер

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 917. Л. 46.

**ВЫТРЫМКІ З ШСЬМА ЯФРЭЙТАРА ВЕРМАХТА АБ СТАНОВІШЧЫ
Ё АКУПРАВАННЫХ РАЁНАХ САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ, ЯКІЯ ПРЫВОДЗІЛІСЯ Ё
ПАВЕДАМЛЕННЯХ САВЕЦКАГА ІНФАРМБЮРО 27 ЖНІЎНЯ 1941 г.**

Среди документов, найденных у убитого на Западном фронте ефрейтора 455-го германского пехотного полка Макса Грона, обнаружено недописанное письмо жене Кларе. Ниже приводятся выдержки из этого письма, в котором ефрейтор рассказывает о том, какие трудности создают советские партизаны для немецко-фашистских войск, оккупировавших районы Советской Белоруссии. «Пока мы доехали до Минска, наша автоколонна останавливалась 6 раз из-за неисправностей мостов и 4 раза обстреливалась из пулеметов и винтовок. Особенно продолжительная остановка была между Слонимом и Барановичами. Здесь нас всех заставили чинить большой мост, разрушенный партизанами часа за два до нашего прибытия. Не успели мы отехать и двух десятков километров, как началась такая пальба, что стало страшно. Это продолжалось, пока мы не выскочили из леса. Все же на нашей машине оказалось четверо убитых и трое раненых. Бедняга Пауль погиб. Пуля попала ему в левый бок. Пожалуй, ты не говори об этом его жене. Пусть хоть некоторое время она надеется. После Минска колонна разделилась и пошла в разные стороны. Мы продолжали путь пешком. Пока мы добрались до фронта, мы не переставали воевать с этими «невидимками»...

Сообщения Советского Информбюро. М., 1944. Т. 1. С. 181, 182.

**З ПРАТАКОЛА РАБОЧАГА ПАСЯДЖЭННЯ КУЛЬТУР-РЭФЕРЭНТАЎ І
АКРУГОВЫХ ШКОЛЬНЫХ (ІНСПЕКТАРАЎ, ЯКОЕ ПРАХОДЗІЛА Ё МІНСКУ З 28
ПА 30 ЖНІЎНЯ 1942 г.**

Слонимский округ

Развитие школьного дела в Слонимском округе сильно страдает вследствие бандитской деятельности. Несмотря на это, работает примерно 217 школ, в которых насчитывается 496

учителей и 25-380 учеников. В Слониме работает ремесленная школа по 11 специальностям. Такие ремесленные школы существуют также в 5 районных городах. В Слониме проведены 3-месячные учительские курсы и 4-недельные курсы усовершенствования учителей. Также были проведены курсы учителей, преподающих немецкий и белорусский языки.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Вap. 3. Сnp. 970. Л. 245.

Атрымалі хлопцы загад...

У жніўні 1943 г. 22-гадовы жыхар в. Драпава Міхась Жыліч і яшчэ 20 хлопцаў гэ-тай вёскі атрымалі мабілізацыйны загад ад валасной акупацыйнай улады. Па дамоўленасці з партызанамі ўсе яны былі адбіты ў сутычцы з ворагам па дарозе да Слоніма. Міхаіл Антонавіч Жыліч стаў партызанам-падрыўніком атрада імя Дзяржынскага, а потым імя Ракасоўскага. Тут ён змагаўся з ворагам да канца вайны. Узнагароджаны ордэнам Славы III ступені і ордэнам Айчыннай вайны II ступені. Пасля вызвалення Слоніма М.А.Жыліч працаваў стрэлач-нікам на чыгуначнай станцыі Азярніца. Памёр у 1994 г. ва ўзросце 73 гадоў.

МАБІЛІЗАЦЫЙНЫ ЗАГАД

Прозвішча Жіліч

Імя Міхась Антонаў, народжаны 1921, пражываючы ў в. Драпава.

Гэтым паклікаецца Вы дзеля абароны Бацькаўшчыны.

Вы павінны з'явіцца 25 жніўня а гадзіне 8 рана у Пяватовай Управе ў Слоніме.

За неяўку будзеце пакараны па законах ваенна-га часу.

Пячатка праўлення воласці Азярніца Вайсковы рэфэрэнт у Слоніме Дакіневіч Подпіс М.Войтко

3 фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

Дакументы сведчаць

Некаторыя распараджэнні Слонімскай гарадской управы

АБВЕСТКА № 2 СЛОШМСКАЙ ГАРАДСКОЙ УПРАВЫ АБ ЗАБОРОНЕ ЖЫХАРАМ ПАДЫХОДЗІЦЬ ДА ЧЫГУНКІ

15 студзеня 1943 г.

Згодна з распараджэннем Сп. Гэбітскамісара, 3 дня 13 студзеня 1943 г. Слонімская Га-радская Управа падае да ведама жыхарам горада Слоніма наступнае:

Ні адзін з месных жыхароў не мае права перакрочыць паласу на 100 мэтраў шырыні з аднае і з другое стараны жалезнае дарогі.

Выняткамі зьяўляюцца месныя жыхары, якія знаходзяцца ў службе вайскавай, паліцый, жалезнадарожнай і лясной гаспадаркі.

Чыгунку можна пераходзіць толькі на пераездах.

Асобы, якія не падпарадкоўваюцца гэтаму распараджэнню, будуць натыхмястова стралянымі.
Слонімская Гарадская Управа

АБВЕСТКА № 28 АБ ЗАБОРОНЕ ЗНАХОДЗІЦЦА НА ВУЛІЦАХ, ЛУГАХ, ЛЯСАХ У АДПАВЕДНЫХ ГАДЗІНЫ

12 сакавіка 1943 г.

Згодна з абешнікам № 6/43, з дня 31 сакавіка 1943 г. Акруговага Камісара ў Слоніме, Гарадская Управа падае да ведама наступнае:

Распараджэнне аб забароненых гадзінах

1.

У Гэнэральным абшары Беларусі будуць устаноўлены забароненыя гадзіны: Ад 1 красавца 1943 г. да 30 красавіка 1943 г. ад 20 да 5 гадз. Ад 1 траўня 1943 г. да 31 жніўня 1943 г. ад 21 да 5 гадз. Ад 1 верасня 1943 г. да 30 верасня 1943 г. ад 19 да 5 гадз.

2.

Кожнае прабываньне на вуліцах, пляцах, лугах, палёх, лясках у часе забароненых гадзін забаронена. У забароненых гадзінах насельніцтва павінна знаходзіцца па сваіх дамах.

Спецыяльныя пазваленні на рух у справах службовых, на адведзіны тэатраў або другіх культурных устаноў выдаюць Акруговыя Камісары, або ўпаважненыя да гэтага ўстановы.

Забароненыя гадзіны не датычаць нямецкіх грамадзян.

3.

Асобы, якія не застасуюцца да гэтага распараджэння, будуць караныя турмою. грашо- вым! карамі або адным і другім, калі паводле другіх загадаў не будуць наложаны цяжэй- шыя кары.

Кажды, які ў часе забароненых гадзін будзе напатканы за сваім памяшканнем, будзе лічыцца як бандыт, калі! не будзе мець спецыяльнага пасведчання паводле 2.

5.

Гэтае распараджэнне ўступае ў сілу з днём 1.4.1943 г.

Слоні́мская Гарадзкая Управа

АБВЕСТКА № 43 АБ ВЫВЕШВАННІ СЦЯГОЎ

3 КАТОДЫ 2-й ГАДАВІНЫ ПАЧАТКУ ВАЙНЫ

21 чэрвеня 1943 г.

3 нагоды 2 угодкаў вызвалення Беларусі ад бальшавіцкае ўлады, прапануецца кі- раўнікам беларускіх Урадаў і насельніцтву горада Слоніма, упрыгожыць у дні 22 чэрвеня 1943 г. будынкi ўрадаў і прыватныя дамы беларускімі, а ўмеру магчымасці і нямецкімі сцягамі.

Слоні́мская Гарадзкая Управа

АБВЕСТКА № 57 АБ ВЫКАРЫСТАННІ ЭЛЕКТРАЭНЕРГІ

1 кастрычніка 1943 г.

3 прычыны недахопу электраэнергіі Слоні́мская Гарадзкая Управа па загаду Спадара Акруговага Камісара папярэджвае ўсіх абанэнтаў электрастанцыі абтым, што з 1 .X. 1943 г. уводзяцца наступныя нормы разходу электраэнергіі на кожны лічнік:

У Кастрычніку м-цы ўстанаўліваецца максімальны расход 4 к/в.

У Лістападзе — 5 к/в.

У Сьнежні — 6 к/в.

У Студзені — 5 к/в.

У Лютым — 4 к/в.

У Сакавіку — 3 к/в.

Абанэнт, карыстаючыся з электраэнергіі без лічніка, могуць карыстаць толькі з адной лямпачкі, не большая 40 ватт.

Усе перакрочыўшыя даныя вышэй нормы будуць безапэляцыйна адключаны ад элект- рычнай сеткі і пацягнуты да суровай адказнасці. Адначасова паведамляецца, што кожнаму абанэнту даецца магчымасць замяніць яго электрычныя лямпкі з большых на меншыя.

Слоні́мская Гарадзкая Управа

3 фондаў Слонімскага краязнаўчага музея. Кніга паступленняў, 1749/48.

**СА СПРАВАЗДАЧЫ ВЫКОНВАЮЧАГА АБАВЯЗКІ АКРУГОВАГА КАМІСАРА Ў СЛОНІМЕ
ЎРАДАВАГА САВЕТНІКА ДОКТАРА ЛЮДВІГА ЭРЭНЛЕЙТНЕРА ГЕНЕРАЛЬНАМУ КАМІСАРУ
БЕЛАРУСІ ВІЛЬГЕЛЬМУ КУБЭ**

АБ ПАЛПЫЧНЫМ СТАНОВПНЧЫ Ў АКРУЗЕ З 16 ЛЮТАГА ПА 16 САКАВІКА 1943 г.

21 сакавіка 1943 г.

II

... В Слонимском округе в настоящее время имеются две крупные партизанские зоны: а — треугольник Щары и район Буда-Яворская на севере.

в — Бытенский лес между дер. Маничи — Заботье и Була — Гривин с центром в Окуниново и Рафаловке.

Район южнее шоссе Барановичи — Брест; в большую часть которого еще до недавнего времени не ступала нога ни одного немецкого служащего гражданского управления, за исключением некоторых сельскохозяйственных руководителей, в ходе операции 2-го полицейского полка под руководством подполковника Гrieba в период с 12 по 16 марта 1943 г. очищен от партизан.

О результатах операции я не могу судить, так как 16 марта 1943 г. я закончил свою работу в Слониме.

Между отдельными партизанскими зонами действуют небольшие бандитские группы численностью в 2 — 5 чел., а иногда и 15 чел., задача которых в основном ограничивается

грабежами продовольствия, угоном скота и в большинстве случаев мобилизацией молодежи в партизанские отряды. В целом складывается впечатление, что эти небольшие группы являются заготовительными командами крупных партизанских формирований.

Вооружение партизан в целом хорошее. Командование партизанами, бесспорно, находится в очень хороших руках. Об общей численности партизанских сил в округе, в связи с моим непродолжительным пребыванием в Слониме, я не могу судить, но знаю, что партизанские отряды в северной части округа Щара насчитывают примерно 1500 чел., из которых около половины составляют евреи, бежавшие из Лидского и Новогрудского округов.

По поводу этих двух бандитских зон следует заметить, что несколько месяцев тому назад в ходе операции под командованием Готтберга эти районы были очищены от партизан, сельское население отчасти ликвидировано, а частично отправлено на работы в рейх и, несмотря на это, все ж в этих районах образовались крупные банды. И уже это одно является доказательством того, что только одними полицейскими мерами никогда не удастся разрешить партизанскую проблему. Я твердо убежден, что ликвидация населения двух деревень не только не коснулась партизан, а, напротив, толкает в партизаны широкие круги населения.

После всего того, что я видел, партизанское движение состоит из трех слоев:

а — небольших партизанских групп, которые, несомненно, ведут борьбу по чисто военным соображениям и в основном состоят из восточных русских, евреев и коммунистических функционеров.

б — довольно крупных партизанских отрядов, состоящих из разочаровавшихся в немцах жителей, которые в связи с такими нашими мерами, как сжигание деревень, расстрелы, угон последней коровы и т.д., ушли в партизаны.

в — большая часть безразличных, в особенности юноши, которые просто были забраны в партизаны.

Отсюда ясно вытекает необходимость вести борьбу против партизан не только силой оружия, но в основном средствами пропаганды и подкупа. В Слониме я нашел предпосылки к такой борьбе с партизанским движением, но сам ничего не предпринимал в этом направлении, так как, безусловно, такие мероприятия требуют затрат много времени, прежде чем будут достигнуты ощутимые результаты.

Особенно бросается в глаза то, что сельское население хорошо обеспечивается партизанами пропагандистскими материалами и, естественно, полностью находится под влиянием той пропаганды. Именно в этом отношении резко заметна полная бездеятельность окружного комиссара Эррена и его политического референта, молодого пропагандиста Вольтера.

Наряду с другими мероприятиями по борьбе против партизан необходимо непременно осуществить и некоторые хозяйственные мероприятия, которые бы доказали и убедили местное население, что немецкое управление беспокоится о их судьбе: урегулирование налогов, цен и заработной платы, в особенности удовлетворение потребностей населения в предметах первой необходимости, хозяйственных товарах. Об этом я подробно скажу в своем хозяйственном отчете.

Только путем комплексных и целенаправленных мероприятий по борьбе против партизан полиции, пропаганды, хозяйственных мер, а где необходимо и внесением раздора в партизанские ряды. Уже только одно это иногда создает возможность затухания партизанской деятельности с течением времени, отхода населения от партизан и даже занятия им анти- партизанской позиции...

III

«Самооборона»

Я не могу судить о положении в части «самообороны» в других округах, а затрону лишь Слонимский округ. В Слонимском округе в этом отношении положение таково, что необходимо принимать срочные меры по общему решению вопросов «самообороны», если мы хотим избежать серьезных последствий.

«Самооборона» в Слонимском округе не является делом, организованным сверху, а в действительности представляет из себя «самопомощь», в особенности волостным и сельским старостам, которые с помощью ее стремятся, вообще, облегчить свою жизнь и работу в волости.

Ни жандармерия и полиции, ни политический референт не смогли нарисовать четкую картину о гарнизонах, расположении и численности «самооборонцев». Это значит, что никто из этих трех учреждений основательно не занимался «самообороной», по-настоящему не обслуживает и не контролирует ее...

«Белорусская самопомощь» в Слонимском округе существует только в городе, и в лучшем случае, в некоторых районных центрах.

Крайне отрицательно сказывается на населении то, что руководство «Белорусской самопомощью» находится в руках чуждых населению людей, в частности эмигранта из Праги д-ра Гинтовта, который не имеет никакого контакта с населением. Гинтовт длительное время добивается перетянуть в Слоним в качестве секретаря БНС Василеню из Крулевщизны, однако по непонятным для меня причинам этого не допустил окружной комиссар Эррен. У меня вообще сложилось мнение, что г-н Эррен не совсем ясно представляет возможности БНС в сложившихся условиях.

Влияние БНС на сельское население равно нулю...

Подписал д-р Эренлейтнер, окружной комиссар и правительственный советник *Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Аляксандрыўская плёнка. Т-454, ролік 21.*

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

3 АГЕНТУРНЫХ ЗВЕСТАК АБ КОЛЬКАСІ НАСЕЛЕННЯ, ВЫВЕЗЕНАГА СА СЛОЇМСКАЙ АКУРП НЯМЕЦКІМІ АКУПАНТАМІ З 22.6.1941 г.

ПА 24.7.1943 г., І ШШ.

24 ліпеня 1943 г.

По точным агентурным данным, которые взяты из офисных отчетов Слонимского Гебитс-комиссариата, высланных в Минск Генеральному Комиссару Белоруссии, за время от вступления на территорию Слонимского района, т.е. от 22. VI.1941 года по 24. VII.1943 года, иначе говоря за два года оккупации, немецкими фашистами было вывезено из так называемого Слонимского Гебита, т. е. из районов: Слонимского, Козловщинского, Бытенского, части Зель-венского, входящих в Барановичскую область, и из Косовского района, входящего в Брестскую область, в Германию на работы 5633 человека.

Выезд предполагается 26.7.1943 г. утром. В ближайшие недели предполагается набор 200 человек молодежи на принудительные работы в Слониме в так называемый Белорусский трудовой лагерь. Указанная молодежь будет обмундирована и будет на военных правах. Зазывать ее будут в Слоним, якобы для культурно-просветительных целей в народный дом и оттуда тех, которые явятся, будут арестовывать и брать в лагерь.

В ночь с 17 на 18 июля 1943 года расстреляно около дер. Чепелево Слонимского района 56 человек из политических заключенных Слонимской тюрьмы, в т.ч. 49 женщин.

Состояние арестованных в Слонимской тюрьме на день 19.7.1943 года было следующее: мужчин 172, женщин 26, детей 8, итого: 206.

Следует обратить внимание на то, что партизаны попадают в руки жандармерии по причине нетрезвости и потом выдают много секретов.

Передал: Подпись

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 190. Л. 94 — 97.

Падрыхтавала Л.І.Мукасей.

СА СПРАВАЗДАЧЫ АКУРГОВАГА КАМІСАРА Ё СЛОЇМЕ ЭРЭНА

АБ ДЗЕЙНАСЦІ АДМІНІСТРАЦЫ АКУРП ЗА ПЕРЫЯД З ВЕРАСНЯ 1941 г. ПА ЛШЕНЬ 1944 г.

1944 г.

В начале сентября 1941 г. я принял Слонимский округ под гражданское управление. Политические, экономические и административные условия, сложившиеся к этому времени, наглядно отражены в прилагаемых мною дневных сообщениях за первые месяцы. Вкратце следует отметить, что немецкое гражданское управление с его немногочисленным персоналом проделало огромную работу, что оно с самого начала, как об этом свидетельствуют дневные сообщения, ясно и отчетливо представляло себе политические и экономические условия страны, вновь и вновь просило помощи у министерства и вермахта против постоянно растущего бандитского движения, долгое время не находя поддержки. Далее указывалось на необходимость оказания широкой экономической помощи округу, который имел хорошую перспективу в развитии и при достаточном заводе машин и транспортных средств, как на Украину, мог бы иметь совершенно иное экономическое лицо.

В части проделанной работы следует отметить.

Задача:

Усмирение и политическое перевоспитание населения с помощью пропаганды, культуры, школы и т.д. для полного использования его в целях новой Европы.

Для этого необходимо было искоренить отрицательные элементы и способствовать положительным элементам. Отрицательнейший политический элемент, евреи, поразили всю хозяйственную жизнь. Политическая необходимость их искоренения должна была проводиться одновременно по возможности быстрой хозяйственной заменой. Поэтому уже осенью 1941 г. были организованы курсы по изучению немецкого языка, ремесленные школы и учебные мастерские, чтобы для немецких предприятий подготовить необходимые кадры. В течение 1,5 года эти замыслы были осуществлены, и без особого ущерба для военной экономики примерно 25 000 евреев ликвидированы. Еще одним политическим фактором являлось польское движение сопротивления, носители которого занимали ключевые посты в управлении и экономике. За указанный выше период было устранено примерно 1000 руководящих польских лиц и заменено более или менее надежными белорусами.

Труднейшей политической проблемой являлось партизанское и бандитское движение. Уже летом 1942 года на совещании окружных комиссаров я, располагая данными о материальном ущербе, причиненном партизанами, который по приблизительным подсчетам составил примерно 20 млн. немецких марок, вынужден был доложить об этом рейхскомиссару, гауляйтеру Лоозе.

Размах бандитской деятельности зимой 1942/43 г. наглядно виден из того факта, что боевая группа фон Готтберга только в ходе одной операции против банд в северной части моего округа докладывала об уничтожении свыше 8000 чел. и захваченных в качестве трофеев 4-х танков, 4-х орудий, 3-х противотанковых пушек, 2-х русских гаубиц, большом количестве автоматического оружия, винтовок, боеприпасов и взрывчатых веществ, а также об уничтожении большого количества бандитских лагерей.

Бандитская опасность в округе была настолько велика, что весь персонал моего учреждения даже в окружном центре каждую ночь вынужден был нести дежурство и патрулирование. Незначительные немецкие полицейские силы и местная полиция делали все, что в человеческих силах, чтобы оказать помощь в борьбе против банд, в то время как охранные войска вермахта ограничивались лишь круговой обороной и опорными пунктами, не в состоянии предотвратить многочисленные диверсии на ж/д линиях и минирования на шоссе и дорогах. И в этом вопросе сегодня можно предполагать какой-то преднамеренный умысел, ибо перебросив имеющихся в достаточном количестве учебных частей на оккупированную территорию, легко можно было бы очистить страну от бандитов, а войска в достатке снабжались бы за счет материальных ценностей, разграбленных и уничтоженных бандитами. То, что вопреки всем трудностям установленные контингенты были выключены из округа, и налог в некоторых секторах был почти выполнен, а в других даже перевыполнен, является убедительным доказательством, что немецкое гражданское управление в тесном взаимодействии с полицией отдавало все свои силы.

В вопросе политического руководства положительными силами было проделано следующее: уже весной 1942 года было открыто 218 школ, которые, правда, испытывали огромный недостаток в учебных материалах и в большинстве располагали слабыми преподавательскими кадрами, однако проделали значительную работу по воспитанию молодежи. Позже были открыты преподавательские курсы и прогимназии. Из упомянутых школ до 1944 г. 80 было сожжено бандитами, огромное количество учителей было убито, похищено или изгнано бандитами, а поэтому занятия были вынуждены проводить в частных домах, а в бандитских районах они вовсе были прекращены. Для самостоятельного решения вопросов самопомощи была создана БНС (Белорусская народная самопомощь), которая, несмотря на коррупцию в руководстве, благодаря постоянному немецкому вмешательству все же смогла оказать действенную помощь многим беженцам.

СБМ (Союз белорусской молодежи) должен был взять на себя воспитание подрастающего поколения в духе политических целей новой Европы и благодаря отличному руководству проделал в моем округе большую работу и только в связи с бандитской деятельностью не смог полностью развернуться. То, что с большим трудом было создано в школе по подготовке руководителей СБМ в Альбертине, в культурных и хоровых кружках, в деревнях было сведено на нет сильной советской пропагандой.

Чтобы создать постоянный костяк рабочей силы, уже весной 1942 года я без всяких затрат для рейха организовал белорусскую трудовую повинность, которая насчитывала 120 чел. из числа молодежи, которые располагались в казармах, носили форму и проходили военную подготовку. В вопросе дисциплины и боеготовности эти лица добились больших успехов и впоследствии явились основой для создания осенью 1943 г. белорусской трудовой повинности по всей Белоруссии с резиденцией в Слониме.

Созданный мною в 1941 г. в Слониме Белорусский культурный Союз, учитывая природную любовь белорусов к народным танцам, песням, театру, смог в короткое время давать представления, которые хорошо посещало население, *и даже* выездные концерты.

Белорусский музей в Слониме, несмотря на примитивные условия, развернул многостороннюю и разнообразную работу, которая заслуживает лишь удивления.

В целях политического воспитания под немецким руководством национальной рабочей силы для промышленности и сельского хозяйства в 1942 и 1943 гг. были организованы большие выставки, которые наглядно показывали разницу между советской колхозной системой и свободным развертыванием всех духовных, культурных и хозяйственных сил населения округа под немецким руководством. Выставки отчетливо показывали, во что бы превратило немецкое гражданское управление округ в смысле его восстановления, если бы ему не чинились помехи и препятствия в этой работе. Под немецким руководством вновь ожила церковь и церковная деятельность. Всякую поддержку с нашей стороны за свое положительное отношение к немецким оккупационным властям получила православная церковь...

Рабочая сила

Мобилизация необходимой рабочей силы для военной экономики в округе и для отправки на работы в Германию повсеместно наталкивалась на большие трудности. Свыше 14 000 чел. рабочей силы было мобилизовано в ходе проведения акции «Заукеля»⁴, проведение которой, однако, значительно увеличило приток людей в банды, так как умело проводимая советская контрпропаганда трактовала направление на работы в Германию как высылку в концлагеря, предавала гласности и родным сведения о принудительных методах вербовки, недостаточном обслуживании отправляемых во время транспортировки и в пересыльных лагерях. Несмотря на это, моя биржа труда смогла в достаточном количестве удовлетворить большие потребности в рабочей силе вермахта, ОТ^{4 5}, хозяйства и промышленности. В последние недели только из города Слонима на строительство оборонительных сооружений было направлено дополнительно 400 чел. рабочей силы.

Птицу едва ли можно было где увидеть. В деревне из 80 дворов насчитывалось 10 лошадей, в 6 деревнях имелось всего 11 свиней. В районах, где хозяйничали венгерские части, через короткое время не стало ни свиней, ни овец и даже птицы.

Установленный контингент сдачи сельскохозяйственной продукции был вполне сносным и в дальнейшем можно было поддерживать поголовье скота на должном уровне, если бы в округе было расквартировано достаточное количество дисциплинированных немецких охранных частей, которые могли бы очистить округ от бандитской деятельности.

Промышленное хозяйство

Сразу же после вступления немецких войск в округ местными комендатурами были введены в эксплуатацию предприятия военного значения. После приема округа под гражданское управление продолжался ввод в строй промышленных предприятий — насколько позволяли это запасы сырья, наличное оборудование и станки...

Так как кустарное (ремесленное) производство полностью находилось в еврейских руках, то все мастерские были превращены в общественные предприятия под немецким надзором. Чисто еврейские предприятия, как кожзаводы и текстильные фабрики, благодаря своевременной подготовке молодых кадров из числа местного населения в течение года были полностью германизированы. Из общего количества производимой промышленной продукции 80% поставлялось вермахту, а за счет остальных 20% в достаточном количестве снабжались все чистокровные немцы, включая и полицию.

⁴ Фриц Заукель — генеральный уполномоченный Гитлера на захвате на оккупированных территориях рабочей силы и вывозе ее в Германию. Международным военным трибуналом на Нюрнбергском процессе над галлоуными немцами-зачинщиками приговорены к казни смертию за повешение.

⁵ ОТ («Организация Тодта») — военная-бюджетная организация гитлеровской Германии.

Сегодня я не могу привести точные цифровые данные, однако только в ходе акции по сбору теплых вещей зимой 1941/42 г. было собрано примерно 10 000 полушубков и 50 000 овчин. Такая, на первых порах, утешительная картина хозяйственной экономики начиная с 1942 г. резко пошла на спад. Если в самом Слониме без помощи станками и машинами из рейха промышленное производство все же расширялось, то в сельской местности и даже в районных центрах одно за другим предприятия превращались в пепел. Только мельницы в большинстве случаев сохранялись, так как сами бандиты нуждались в муке...

Итог

Обзор всей деятельности гражданского управления в округе показывает, что с небольшим количеством людей за короткий срок проделана огромнейшая работа, которая и в дальнейшем принесла бы еще большие успехи, если бы вся политическая и хозяйственная жизнь не парализовалась все в возрастающих масштабах бандитской деятельностью и, наконец, не была полностью парализована. Что касается действий полиции, то об этом лучше всего свидетельствуют большие вражеские потери и трофеи, а также многочисленные могилы павших полицейских. Если бы охранные части вермахта понесли бы хотя приблизительные потери, которые понесла полиция, то тогда до самого конца округ являлся бы богатым источником снабжения фронтовых частей и мог бы легко удовлетворить во многом потребности самих охранных частей.

Окружной комиссар Эррен

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 5. Спр. 971. Л. 359 — 369.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

Па старонках акупацыйных газет

3 паведамленняў газеты «Слоні́мскі кур’ер»¹

(выдавалася акупацыйнымі ў ла дам і з пачатку 1944 г., з 25 красавіка 1944 г. выходзіла пад назвай «Слоні́мская газета»)

28 сакавіка 1944 г.

ДАПАМОГА СИРОТАМ

Саюз Беларускае моладзі пераняў часткова апеку над Слоні́мскімі прытулкамі.

У першых днёх сакавіка акруговае кіраўніцтва СМБ у Слоні́ме перадало ў прытулкі 33 поўныя камплекты дзявочае і хлапецкае верхняе вопраткі, адпаведна пашытае для дзяцей прытулкаў.

11 красавіка 1944 г.

ПЛЯНАВАННІ ПРАЦЫ У БКЗ

Беларускае Культурнае Згуртаваньне у Слоні́ме паставіла зьвярнуць якнайвялікшую увагу на выяўленне сялянскіх мастацка-ткацкіх талентаў.

Пастаноўлена зьвярнуцца да сялянска-ткальніц з адуманым заклікам надсылаць у Слоні́мскі музей невялікія адрэзы самадзельных тканін. У канцы сёлеташняга году адбудзецца выстаўка ткацкага мастацтва з прыдзелам грашовых нагородаў найлепшым з мастацкага боку ткальніцам да 1000 РМ.

Есьць думка зарганізаваць за лета адмысловую майстэрню-парадню, у якой з

распачацьцем новага ткацкага сэзону, г.зн. з восені, пачалося б навучаньне нашых сялянак ткаць шырокія палотны, вытыкаць новыя ўзоры, абапёртыя на нацыянальных падставах, спосабы лепшага хварбаваньня тканін і г.д.

ЗБОРКА ІЛЮСТРАВАННЫХ ЧАСОПІСАЎ

Акруговы Аддзел БКЗ у Слоні́ме зьвярнуўся да усяго насельніцтва Слоні́мшчыны із заклікам ня зьнішчаць працытаных і перагледжаных часопісаў, але зьбіраць іх і ахвяроўваць у мясцовыя аддзелы Беларускага Культурнага Згуртаваньня, якое будзе перасылаць іх у больніцы хворым, у дзіцячыя прытулкі і г.д.

ДА АРГАНІЗАЦЫІ ХОРАЎ

БКЗ у Слоні́ме зьвярнулася із заклікам да усіх сьвятароў і дзякоў Слоні́мшчыны аб дапамозе ў арганізацыі беларускіх царкоўнасьвецкіх хораў.

БКЗ забавязалася заданоліць запатрабаваньне ўсіх новапаўстаючых хораў нотам! беларускіх песняў.

¹Захаваны стыль і арфаграфія тагачасных публікацый.

18 красавіка 1944 г.

ВЫСТАЎКА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА

2-га красавіка адчынілася ў Слоніме сьціплая, але цікавая выстаўка адной із галінаў народнага мастацтва, а мяноўна ткацтва.

Малыя памеры памяшканьня змушальныя арганізатару Слонімскай мастацкай выстаўкі пабіць яе на паасобныя часткі, выстаўляючы кожную частку асобна: адну за адной.

Такім чынам выстаўка ператварылася ў сталую, у якой што тыдзень, або два, змяняюцца экспанаты.

Гэтак пасля выстаўкі мастакоў малюнкаў і лепкі была адчынена наступна пасьмертная выстаўка творчасці мастака А.Карніцкага.

Цяпер выстаўлены работы мастацкага ткацтва беларускіх жанчын Слонімскай вобласці: радзюшкі, капы, настольніцы і кілемы.

На выстаўцы ёсць некалькі дзесяткаў ваўняных і лляных сялянскіх тканінаў, часткова паказваючых небыле — якія здольнасьці беларускай сялянкі ў гэтым народным мастацтве.

ТРИ МЕСЯЦА ПРАЦЫ ПРАФСАЮЗУ У СЛОНИМЕ

1 студзеня г.г. у Слоніме па прыкладу іншых гарадоў Беларусі было зарганізаванае Акруговае Прадстаўніцтва Беларускага прафсаюзу.

Пасля першых арганізацыйных працаў Акруговае Прадстаўніцтва прафсаюзу зараджа прыступіла да сваіх беспасярэдніх заданняў апекі над працоўнымі гораду.

Перадусім Акруговае Прадстаўніцтва прафсаюзу звяршыла увагу на забясьпечаньне работнікаў вялікіх прадпрыемстваў у гарачыя абеды на мейсцах працы. У выніку гэтых захадаў прафсаюзу, сёння існуе на тэрыторыі абсягу Акруговага Прадстаўніцтва прафсаюзу у Слоніме 24 работніцкія кухні-сталовыкі на цывільных прадпрыемствах і 19 кухань-сталовак для цывільных работнікаў, працуючых пры вайсковых аддзелах, у якіх працоўныя стрымоўваюць ежу, — гарачыя абеды па абніжанай дзяржаўнай цане.

У гэтых 43 сталовых харчуюцца 4253 работнікі.

Усе прыдзелы прадуктаў на работніцкія кухні атрымоўваюцца пры пасрэдным прафсаюзу.

Прафсаюз прыступіў да шырокага забеспэчваньня працоўных у неабходныя тавары

першае патрэбы. Як тэкстыль, абутак, сахарына і інш.

У працягу толькі сакавіка прафсаюзам выдана працоўнымі:

1200 пар рабочага абутку з дэравяннай падэшвай, 300 пар жаночых чаравікаў, 77 000 пакункаў соды да мыцця, 12 200 пачак сахарыны, 41 000 пачак махоркі, 141 000 папяросаў, 1000 кілаграмаў гумовай падэшвы і шмат тэкстыльных вырабаў, як гатовых вопраткаў, бялізны, панчохаў, свэтраў, кашуляў.

Выдатнікам працы выдаюцца адмысловыя прэміі ў вопратцы і абутку — на кошт прафсаюзу.

Гэтакія прэміі былі выданыя лепшым работнікам тартакоў і іншых прамысловых устаноў.

Дбаючы аб працоўную апеку зарганізаваны пры прафсаюзе працоўныя парады для работнікаў.

Ужо ў гэтым месяцы Акруговае Прадстаўніцтва прыступае да арганізацыі на хвабрыках розных культурных імпрэзаў, як сцэнічныя наказы, канцэрты, арганізаваныя хораў, аркестраў і г.д.

Каб знаёміць беларускіх работнікаў з працаю прафсаюзаў у нямецчыне, днямі выяжджае із Слоніму экскурсія працоўных у нямецчыну.

25 красавіка 1944 г.

ДРАМАТЫЧНЫ ГУРТОК

Драматычны гурток пры Слоніmsкім Беларускам Доме існуе ўжо даўно, але дзякуючы розным не ад яго залежным прычынам працу сыстэматычна наладзіў толькі якіх 3 — 4 месяцы таму.

За гэты кароткі час гурток здолеў дабраць адпаведны склад артыстых-аматараў — супетую працоўную сябрыну, пры помачы якой рэжысёр і кіраўнік драматычнага гуртка сп. Чуркін здолеў паставіць на сцэне Беларускага Народнага Дому паважаную бытавую драму, якой ёсць «Катаржнік».

Шмат драматычных мамэнтаў трымае залю пры добрай гульні артыстых у беспарапным напружанні.

Заля падчас паказаў «Катаржніка» (якіх да слова адбылося аж 5) не толькі увесць час трымалася у напружанні, але і плакала.

Маладыя артыстыя-аматары пад дасканалым кіраўніцтвам сп. Чуркіна запраўды вырабляюцца на добрых артыстых сцэ- ны...

Драматычнай сябрыні застаецца толькі пажадаць далейшай сыстэматычнай працы на сцэнічнай ніве, няспыняючыся на дасягнутым аднаразова поспеху.

Слонімыя хочуць бачыць сваіх артыстых такім-ж дасканалым і у іншых сцэ- нічных творах, якія — спадзяемся — будуць паказваць нам часта нашыя аматары.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ З ПРАФСАЮЗУ

Акруговае Прадстаўніцтва Прафэсійна- га Саюзу у Слоніме паведамляе, што ад 10 красавіка памешканьне бюро Прафэсійнага Саюзу знаходзіцца на Мастовай вул. І.

Дні прыйма інтэрсантаў: панядзелак, серада і пятніца.

У іншыя дні прыйма інтэрсантаў ня будзе.

Працоўным зварачаецца ўвага на тое, што яны перад наведваньнем прафэсійна- га Саюзу, павінны ўперад разумецца із

прафэсійнаму Саюзу. Дэлегат выбіраецца у тых прадпрыемствах, якія затrudняюць больш як 5 работнікаў.

Зразумела у адуманых выпадках працоўныя могуць непасрэдна наведваць прафэсійны Саюз.

«Антрагі» забяспечаньне у тэкстыль- ных, або у другія тавары складаюцца толькі цераз дэлегата, таму што Прафэс- ійнаму Саюзу часова немагчыма наладжваць справу кожнага асобнага працаўні- ка.

Дэлегат і кіраўнік прадпрыемства вы- стаўляюць на прадпрыемства і супольны «антраг» для работнікаў, які будзе наладжаны па колькі будуць мецца тавары і калі тэта будзе адказваць дасягненьнем у працы даных у антрагу асобаў.

СВЯТОЧНАЯ ЗБОРКА ДАПАМОГ

У сувязі із сьвятамі Вялікадня Беларус- кая Самапомач у Слоніме зарганізавала зборку ахвяраў і прадуктаў на сіратаў і бедных.

Зборка прынесла вялікую колькасць прадуктаў.

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

У Калдычэўскім лагеры

Сярод пустынных балот каля Баранавіч размяшчаўся Калдычэўскі лагер смерці. Сюды гітлераўцы ссылалі сотні, тысячы жыхароў Баранавіцкай вобласці.

Аб кусочку хлеба, спечанага з мякіны, у зняволеных павінна было хапаць сілы, каб выконваць нормы катаржнай працы. 1550 плітак торфу вымушаны быў вынесці з балота кожны мужчына, 1150 — кожная жанчына. Ці хворы, ці здароў — працаваць павінен. У знемажэнні падкошваліся ногі, але ўдары палкамі выскрэбвалі рэшткі сіл, і вязень працаваў далей.

Гітлераўскія душагубы на кожным кроку прымянялі жорсткія катаванні. Не так станеш, глянеш, павернешся, не выканаеш нормы працы — заўсёб'юць. Білі гумавамі палкамі, кіямі, прыкладамі вінтовак — усім, што пападалася пад рукі. Асабліва жорсткім катаванням падвяргалі зняволеных адразу ж пасля прыбыцця ў лагер. 200 палачных удараў нанеслі каты дырэктару Слонім- скага музея Сяргею Новіку, які прыбыў у сваім дэлегатам, які іхныя клопаты і пажа- данні паведамляе кіраўніку прадпрыем- ства, або і

лагер 9 чэрвеня разам з групай слонімцаў у 90 чалавек. Тарасевіч Павел не вытрымаў катаванняў, памёр. Побач з грубымі катаван- ням! прымяняліся маральныя здзекі. Так, у другой палове чэрвеня быў навешаны на ліпе 17-гадовы хлапец. Астатніх вязняў гітлераўскія мярзотнікі змусілі гуськом праходзіць каля вісеўшага хлопца, каб кожны зняволены дакранаўся сабой халоднага трупа. Тэты своеасаблівы парад перад вісе- ліцай марозіў у жылах кроў, уносіў у сэр- ца якуюсь тупую роспач.

Адны з вязняў паміралі ў голадзе, хва- робах і катаваннях, іншых праз пэўны час расстрэльвалі. Пачынаючы з 29 чэрвеня на расстрэл выводзілі групамі ў 200, 12, 19, 70, 20 чалавек... У апошнія дні панавання гітлераўскіх душагубаў многім зняволе- ным, якіх гналі далей на захад, удалося ўцячы. Яны прадстаўлялі сабой жывыя трупы.

Мівіч.

Вольная праца. 1944. 19 ліп.

з успамянаў Таццяны Васільеўны Багданчук, жыхаркі в. Чамяры, вязня Калдычэўскага лагера смерці і Асвенціма

Много горя выпало на мою долю в годы немецко-фашистской оккупации. Карники схватили меня и бросили в Колдычев-ский лагерь смерти (раньше там оказались мои соседи Дорофей Иванович Миско и его невестка Вера Миско). Дорофей Иванович от фашистских пыток умер. Недолго прожила и Вера. Я похоронила ее замученную. Перед смертью она рассказала, что трое суток фашисты держали ее в холодной воде подвала.

Потом вместе с односельчанами Михаилом Марковичем Богданчуком, Николаем Максимовичем Миско меня отвезли в Освенцим. Здесь перестали мы быть людьми, потеряли имена, существовали под номерами. Мне всегда напоминает об этих ужасных днях № 79572, оставленный на моей левой руке. Мы видели огромные трубы, из которых днем и ночью поднимался едкий дым. Сюда привозили на автома-

Т. В. Багданчук.

В. I. Миско.

крематория больше никто не возвращался. Фашисты жгли тысячи людей разных национальностей. Здесь я потеряла свое здоровье. Здесь погибли М. Богданчук и Н. Миско. Но уничтожить всех фашистам не удалось. Советская армия освободила нас из плена смерти.

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

Слоні́мские гета

С первых дней оккупации Слонима геноцид по отношению к евреям стал очевидным. Узница Слонимского гетто Любовь Израилевна Абрамович пишет: «В первые недели немецкой оккупации среди евреев была страшная подавленность. Люди ходили по улицам как тени. Неизвестное будущее тревожило всех. Были первые аресты евреев. Люди пропадали, и никто не знал куда. Ужас охватывал людей все больше и больше...» И этот ужас не был беспочвенным. Уже через две недели на улицах Слонима появились объявления и приказы, которые унижали и оскорбляли людей еврейской национальности. Они обязывали евреев носить на спине и груди желтые шестиконечные звезды Давида или желтые круги. За нарушение точного размера этой фигуры или места ее крепления грозил расстрел. Евреям приказывалось ходить только по мостовой, снимать шапку перед каждым немецким солдатом и говорить «Добрый день», ходить только по одному, а на работу — колонной. Им запрещалось пользоваться городским транспортом, покупать и продавать, по-

казываться на рынке, в учреждениях, курить папиросы, рожать, быть извозчиками, парикмахерами и т.д. Любой немец мог расстрелять еврея за незначительную провинность или без нее и не нес за это никакой ответственности. Но самое страшное было впереди. Это были так называемые «акции» по физическому уничтожению евреев. Их проводили оперативные группы — «айнзатцкоманды», которые двигались на восток вместе с группой армий «Центр». Они состояли из членов СД, СС, гестапо, криминальной полиции, полиции порядка. Каждая насчитывала 500 — 800 головорезов. Одна из таких «айнзатцкоманд» расквартировалась в Слониме уже через две недели после оккупации города. Именно она совершала свои жуткие злодеяния в Слониме и вокруг него. 5 июля «айнзатц-команда» докладывала, что Слоним «проработан с точки зрения полицейской безопасности». О первой «акции» в Слониме вспоминает Люба Абрамович: «17 июля мы проснулись от ужасных криков. Немцы и полицейские били окна, ломали двери. Они выгоняли на улицу муж-

шинах арестованных (вроде в баню). Но из

Вязні слонімскага гета

А. Бант.

І. Авізер.

І. Вайсельфіш.

А. Докторчык.

З Фімкель

Ш Машкоўскі

чин среднего возраста и молодых. Потом их погнали на городскую площадь, по дороге избивали, издевались, заставляли петь, танцевать. Раввину, который попытался защитить арестованных, отрезали бороду, бросили на землю и начали издеваться. Потом вместе с другими бросили в машину и повезли за город, в сторону деревни Петралевичи, где уже были вырыты ямы...» Среди 1200 расстрелянных во время этой «акции»

молодых евреев был и муж Любы Абрамович.

Несмотря на нечеловеческие условия, подвергая себя и родных смертельной опасности, узники гетто находили силы и мужество для борьбы с оккупантами. Уже в 1941 г. в гетто возник подпольный центр, который смог установить связь с партизанами и патриотами города, а вскоре сложилась подпольная организация, насчитывавшая 96 человек.

Вот строки из книги воспоминаний «У самой границы» бывшего командира одной из первых партизанских групп на Слонимщине, а затем партизанского отряда имени Щорса П.В.Пронягина: «Много различного оружия и боеприпасов получила наша группа со склада трофейного оружия Слонима (бойтелогера), где работали преданные нам люди Н.Циринский, С.Бубляцкий, Н.Миликовский, А.Шустерович, А.Докторчик, Г.Малах, Г.Грингауз... Слонимские товарищи наряду с пулеметами и винтовками переслали партизанам шесть радиоприемников, а они для нас в ту пору были тем же оружием. В получении радиоприемников мы обязаны были Натану Иосифовичу Ликеру. Из мастерской, где он работал и которая обеспечивала радиоприемниками высшие чины гебитскомиссариата, жандармерии и других немецких учреждений, он принес в отряд прекрасный четырехламповый радиоприемник «Филипс». Оружие попадало в лес вместе с теми людьми, которые уходили из гетто в партизаны, и через партизанских связных. Ими были Виктор Фидрик, Николай Филенчик, Василий Михальчик, Иосиф Сушко. «Николай Филенчик, — вспоминает П.В.Пронягин, — зимой на санях, летом на телеге регулярно курсировал между Слонимом и Залесьем. В обменных товарах, которые он возил в город и из города в деревню, Николай искусно прятал оружие и боеприпасы».

29 июля 1942 г. фашисты провели третью по счету «акцию», во время которой погибло почти 10 тысяч узников гетто. Перед этим в городе появились 200 эсэсовцев и 40 грузовых автомашин, литовские и латышские карательные подразделения. Подпольщики гетто встретили карателей огнем. 8 фашистов было убито, 7 ранено.

После этого погрома размеры гетто уменьшили, ограничив их территорией

между мостами канала Огинского и реки Щары. Люди жили в неимоверной тесноте, а часто и под открытым небом, во дворах, болели и голодали. 20 августа 1942 г. фашисты расстреляли еще 400 человек, а в декабре 1942 г. была совершена последняя «акция», после которой слонимское гетто опустело.

Л. Б. Садыхова.

Друкеўца са скарачэннямі па кн.: Слонімічына ва- чыма навукоўцаў і кразнаўцаў. Слонім, 2002. С. 300—306.

3 успамінаў былога жыхара Слоніма, партызана, франтавіка Якава Шапяцінскага

...Каля трох гадзін ночы я прачнуўся ад крыкаў і плачу ў доме, дзе мне давяло-ся заначаваць. Вакол раздаваліся нямецкія каманды: «Яўрэі, вон!». Я хутка забіраю-ся на гарышча хаты і, дрыжучы ад холаду і страху, хаваюся ў цёмным кутку. Знізу даносіліся галасы жыхароў, якія спраба-валі ў цемнаце сабраць свае сем'і. Хутка ўсё сціхла. Мне здалася, што небяспека прай-шла. Я крыху супакоіўся і заснуў. Раз-будзіў мяне голас: «Калі тут хто-небудзь схаваўся — лепей выходзі! Калі знойдуць — расстраляюць цябе і ўсю сям'ю!».

Я непрыкметна саскочыў з гарышча і ўліўся ў агульны натоўп на вуліцы. На плошчу сагналі чалавек 500. Да нас па-дышоў афіцэр і спакойным голасам ска-заў: «Нямецкі ўрад вырашыў перавесці вас у іншае месца. Калі вы не будзеце па-рушаць парадак, дык хутка прыбудзем туды. Там умовы жыцця значна лепшыя, чым у Слоніме».

Афіцэр прапанаваў жадаючым збегаць дадому, каб узяць з сабой каштоўныя рэчы. І на гэта ён даў дваццаць мінут. Многія пабеглі па дамах. Потым, успамінаючы тую ноч, я задаваў сабе адно і тое ж пытанне: «Чаму я застаўся? Чаму не пабег? Чаму ўсе, хто пайшоў дадому, вярнуліся назад на плошчу?».

Калі ўсе сабраліся, прагучала каманда і мы пайшлі ў бок вакзала. Ні аб чым дранным думаць не хацелася. Перад вакзалам калону павярнулі на бакавую вуліцу, якая вяла за горад, у поле. І мы ўсё зразумелі... Раздаліся плач, крыкі, малітвы... Усе мае думкі былі засяроджаны на адным: як вырвацца? Хутка паявіліся лес і кустарнік. Аднак дрэвы ўздоўж дарогі высечаны. Не паспееш да лесу дабегчы, як атрымаеш кулю ў спіну.

Гадзіны праз дзве мы апынуліся на невялікай паляне ля дарогі, што вяла ў бок вёскі Чапялёва. Загадалі спыніцца, па-строіцца асобна мужчынам і жанчынам з дзецьмі. Калі ўсё было выканана, пачуўся новы загад: «Раздзецца і скласці рэчы!».

Калі я пачаў распранацца (я быў у бруднай рабочай робе), рукі заблыталіся ў адзенні. Ахоўнік убачыў гэта, стукнуў кулаком у спіну і крыкнуў: «Пакінь гэтыя анучы!».

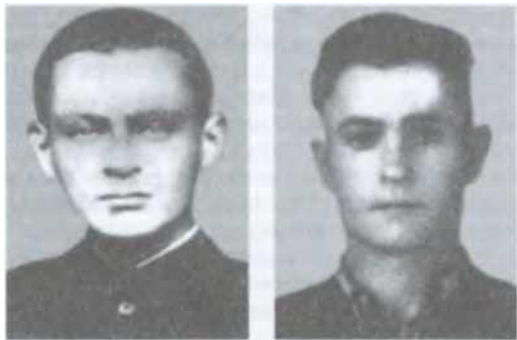
Нас пагналі па сцежцы. Тут мы пачулі выстралы. Яны гучалі так блізка, што, зда-валася, ужо страляюць па нас. Калі падня-ліся на невялікі ўзгорак, дык убачылі два вялікія равы, напалавіну запоўненыя за-бітымі людзьмі. Калі раздаліся чэргі, я сас-кочыў у роў. Далей — правал памяці.

Калі да мяне вярнулася прытомнасць, доўга не мог зразумець: што ж адбываец-ца? Адчуў, што не хапае паветра, пачаў за-дыхацца, штосьці здаўлівала грудзі. Па-спрабаваў паварушыцца, удалося вы-сваліць локаць, зрабіць глыбокі ўдых. І толькі тут да мяне дайшло, дзе я знахо-джуся. Ад ахапіўшага мяне жаху пачаў дрыжаць усім целам. Толькі цяпер прый-шоў сапраўдны страх, бо такога я не адчу-ваў ніколі ў жыцці — ні потым у партызанах, ні на фронце, дзе не раз даводзілася глядзець смерці ў вочы.

Я пачаў выбірацца наверх, адчуў стру-мень чыстага паветра. Доўга адпачываў. Галава замерзла, а тулава працягвала зас-тавацца ў цяпле. Яго сагравалі целы рас-страляных. Ужо была ноч, над галавой мільгацелі зоркі. З вялікай цяжкасцю выб-раўся я з канавы. Недалёка былі бачны водблескі вогнішча і чуліся абрыўкі ня-мецкіх слоў... Спачатку папоўз у бок ад вогнішча, прыгнуўшыся, і, нарэшце, пабег, не адчуваючы пад сабой ног. Колькі бег — не памятаю. Выбіўшыся з сіл, упаў, напіўся з нейкай балотнай лужыны. Крыху адпыхаў-шыся, пачаў думаць, што ж рабіць далей. Мне не было куды ісці і я вярнуўся назад у гета.

Гэта адбылося позняй восенню 1941 г., калі аб партызанах яшчэ ніхто не чуў. Пазней я стаў партызанам.

Успамгны запісаў 1.1.Падгарадзецкі.

Н.А.Цырынскі.

І.А.Сушко.

3 успамінаў былога жыхара горада і вязня слонімскага гета

Н. А. Цырынскага

З першых дзён акупацыі ў Слоніме ўсіх яўрэяў сагналі ў гета. Вязняў штодзённа вадзілі малымі групамі на работу, абяцалі хлеб для дзяцей, але часцей за ўсё іх не варочалі ў гета, а забівалі. Часта право-дзіліся налёты нямецкіх салдат на гета і тады гінула многа людзей.

У гэтых умовах група камсамольцаў-вязняў вырашыла даваць адпор ворагу. У яе склад увайшлі З.Крэмень, Ж.Шусцяровіч, А.Бубляцкі, В.Абрамсян ія. Першым рашэннем трупы было: калі памерці, то не дарма — забіць колькі можна ворагаў. Задача — здабываць зброю. Зрабіць гэта ўдалося ў арбайтлагеры, які знаходзіўся на тэрыторыі сучаснай СШ № 4 (пад наглядам немцаў вязні гета павінны былі рамантаваць і змазваць зброю).

Аўтаматы і вінтоўкі, якія пабывалі ў нашых руках, не маглі больш страляць. З іх прападалі маленькія часткі.

Бывалі выпадкі, што ўдавалася зброю занесці дахаты ва ўмоўленае месца. Потым мы вырашылі: аўтаматы павінны страляць па ворагу, а не ляжаць на складах і трапляць у рукі да тых, хто забівае нас.

Патрэбна была сувязь з партызанамі. Пачаліся пошукі, з-за якіх гінулі вязні.

Наступіў снежань, і першым партызанскім трупам патрэбны былі цёплае адзенне і абутак. Вялікую дапамогу аказваў Шабсай — шаснаццацігадовы хлопчык, які даглядаў авечак. Сена для авечак ляжала побач са складам адзення. Ён яго хаваў у возе і вывозіў. Так забяспечвалі партызан. Але хутка нам стала вядома, што частку адзення перахапілі

фашысты.

Нашы людзі рыхтаваліся перайсці да партызан, збіралі зброю. Для гэтага выкарыстоўвалі майстэрні і кузні, а таксама памяшканне сінагогі. У майстэрнях працавалі нашы хлопцы: Залін Мілікоўскі, Ілья Абрамоўскі, браты Матус і Шымон Сноўскія. Яны рабілі добрую мэблю для немцаў і не выклікалі падозрэнняў. Пазней браты Сноўскія пайшлі ў партызаны і загінулі ў баях.

У кузнях працавалі Фінкел і Якаў Хацкеlewічы, якія зрабілі ход з падвала на

вуліцу.

Пазней я ўладкаваўся на работу ў вялікую сінагогу. Тут немцы зрабілі склад сельгасмашын. Я іх рамантаваў. Дапамог уладкавацца на працу беларус Сасноўскі. Ён, я і Харытончык займаліся падпольнай работай. Нам выдалі павязкі «Слесар гебітскамісарыята», якія давалі нам права хадзіць на работу самастойна.

Нас пасылалі недалёка за горад на закупку бульбы. Мы гэта выкарысталі і паслалі Зораха Крэмена на пошукі партызан. Праз два дні ён вярнуўся і сказаў, што ў ваўчанорскіх лясах ёсць атрад, якім камандуе П.В.Пранягін, а камісар — Р.А. Дудко. Але кіраўніцтва атрада загадала нам заставацца ў горадзе і здабываць для партызан зброю. Гэта прыбавіла нам сілы, і мы сталі ўдзельнікамі партызанскай барацьбы.

Зброя, медыкаменты, мыла, соль, вопратка тайна перапраўляліся ў лес. У гэтым дапамагалі разведчыкі атрада Мікалай Філёнчык, Віктар Фідрык, Васіль Міхальчык, Іосіф Сушко, Васіль Авяр'янаў, Аншэль Дзелятыцкі, Гера Шапцінскі.

Дапамагалі выносіць з лагера зброю і дзяўчаты: Галя Рундштэйн, Голда Герцоўская, Жэня Эйхенбаум, Іра Вайсельфіш, Гута Мехзон, Люба Загель, Лія Штэйндам. Потым здарылася так, што каля варот ахоўнік знайшоў у Ліі вялікую колькасць патронаў, абматаных вакол цела. Дзяўчаты катавалі, адправілі ў турму і там забілі. Астатнія дзяўчаты ўцяклі да партызан. Пазней у баі загінула Жэня, а Голда атрымала цяжкую рану.

Вова Абрамсон выносіў з лагера гранаты Ф-1. На вуліцы яго злавілі і ўкінулі ў машыну, дзе сядзелі людзі. Іх везлі на

расстрэл. На месцы расстрэлу Амбрамсон не хацеў выходзіць з машыны. Некалькі немцаў кінуліся да машыны, сталі яго біць. Ён узарваў гранатамі сябе, немцаў і машыну.

29 чэрвеня 1942 г. фашысты ачапілі гета, злавілі многа падпольшчыкаў і забілі. Для тых, хто застаўся ў жывых, выйсце было адзінае — уцякаць у лес.

Падпольшчыкі сабраліся ў калону і пад камандаваннем Арсіна Банты (пазней быў камандзірам узвода) пайшлі нібы на расстрэл. Дайшлі да Жыровіцкага лесу — і праз дзень былі ў партызанскім атрадзе імя Шчорса.

3 фондаў музея СШ № 4 г. Слоніма.

3 успамінаў Аляксандры Мацвееўны Ліхач, жыхаркі в. Жыровічы

Тэта было ў кастрычніку 1941 г. Рані- цай праз Жыровічы пайшлі ў напрамку в. Русакова вялікія грузавыя машыны. На ўзвышэннях вёскі немцы паставілі куля- мёты. Салдаты пайшлі па хатах і ўсіх лю- дзей выганялі на плошчу перад манасты- ром. Яўрэяў ставілі асобна. Афіцэры хадзілі па шарэнгах і заглядвалі ў твар кожнаму, каб ні адзін яўрэй не схаваўся. Людзей тры- малі доўга, чакалі машын. Потым нас ад- пусцілі, а яўрэяў пакінулі. Многія яўрэі шлі самі і гаварылі: «У нашых кнігах гаворыц- ца — мы павінны загінуць»... Іх расстра- лялі ва ўрочышчы Крывая.

Дакументы сведчаць

СА СПРАВАЗДАЧЫ ГЕБІТСКАМІСАРА ЭРЭНА АБ ЗНІШЧЭННІ ЯЎРЭЯЎ СЛОНИМА

Канец 1941 — пачатак 1942 гг.

Когда я прибыл в Слоним, в округе было около 25 000 евреев. 16 000 из них проживали в самом Слониме, составляя более двух третей всего городского населения. Создать в городе гетто было невозможно, так как не хватало ни колючей проволоки, ни охраны. Поэтому я заранее сделал все приготовления к проведению предстоящей крупной акции. Прежде всего были произведены конфискация (еврейского) имущества и снабжение немецких учреждений, в том числе и военных, конфискованной мебелью и прочими вещами. Была так же оказана значительная помощь и другим округам. Предметы, непригодные для немецкой армии, были переданы для распродажи жителям города, а выручка пошла в кассу немецких учреждений. После того как был проведен учет евреев по возрасту и профессии, отобрали всех ремесленников и квалифицированных рабочих. Им выдали специальные удостоверения и разместили их по отдельным квартирам. Акция, проведенная СД 13 ноября (1941 года), освободила меня от лишних ртов. Около 7000 евреев, находящихся теперь в городе Слониме, привлечены к работе. Работают они усердно из-за постоянного страха смерти. Весной они пройдут заново тщательную проверку с целью уменьшения их числа. В течение некоторого времени вермахт весьма успешно занимался очищением окрестных районов, но, к сожалению, только в населенных пунктах, насчитывающих менее 1000 жителей. В районных городах, после того как будут проведены вспомогательные работы на путях сообщения запад- восток, евреи будут уничтожены, кроме необходимых ремесленников и квалифицированных рабочих. Ввиду того, что вермахт не готов продолжать проведение акций на территории области, я сконцентрирую всех евреев округа в двух или трех районных центрах. Там я буду держать их только в рабочих колоннах и, таким образом, искореню до конца запрещенную торговлю и помощь евреям партизанам. В моих ремесленных училищах я заставляю еврейских специалистов обучать своему ремеслу сообразительных учеников, чтобы затем можно было в этих профессиях обойтись без евреев и ликвидировать последних...

Друкуецца па кн.: Уничтожение евреев СССР в годы немецкой оккупации (1941 — 1944): Сборник документов и материалов. Яд Ва-Шем; Национальный институт Памяти жертв нацизма и героев Сопротивления. Иерусалим, 1991. С. 197—198.

СА СПРАВАЗДАЧЫ ГЕНЕРАЛЬНАГА КАМІСАРА БЕЛАРУСІ В.КУБЭ АБ ЗНІШЧЭННІ ЯЎРЭЯЎ І БАРАЦЬБЕ СУПРАЎ ПАРТИЗАН БЕЛАРУСІ

31 ліпеня 1942 г.

Все столкновения с партизанами в Белоруссии доказывают, что еврейство, как в бывшей польской, так и в бывшей советской частях генерального округа, является средоточием

партизанского движения, наряду с польским движением сопротивления на Востоке и Красной Армией... Вследствие этого вопрос об обращении с еврейством в Белоруссии должен быть решен не только с учетом экономических нужд, но и в соответствии с политическими соображениями.

После основательных обсуждений с бригаденфюрером СС Ценнером и весьма усердным начальником СД оберштурмбанфюрером СС доктором юриспруденции Штраухом выяснилось, что в Белоруссии ликвидировано за последние 10 недель около 55 000 евреев. На территории Минского района евреи были полностью ликвидированы, но это не привело к потерям в рабочей силе. В преимущественно польском районе Лиды было ликвидировано 16 000 евреев, в Слониме — 8 000 и т.д.

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

СА СПРАВАЗДАЧЫ КАМАНДЗІРА НЯМЕЦКАЙ ТРУПЫ АРЛЪТА АБ ЗНІШЧЭННІ ЯЎРЭЯЎ У СЛОНІМЕ І МІНСКУ

3 жніўня 1942 г.

Работа оставшихся в Минске членов группы остается по-прежнему в основном та же. Транспорты с евреями прибывают регулярно в Минск и обрабатываются нами. Так, 18 и 19.6.1942 года мы снова занимались рытьем рвов на территории поселка. 19.6. на новом кладбище возле имения командира был похоронен скончавшийся от сыпного тифа в лазарете СС шарффюрер СС Шредер. Моя группа была усилена СД и как взвод участвовал в почетном карауле.

26.6. прибыл ожидаемый транспорт с евреями из рейха.

27.6. мы выехали почти всей командой на операцию в Барановичи. Результаты, как всегда, оказались отрицательными. В ходе этой акции мы очистили гетто в Слониме. В этот день около 4000 евреев были преданы земле.

30.6. мы снова возвратились в Минск. В последующие дни занимались приведением в порядок обмундирования, чисткой и пристрелкой оружия.

2.7. снова копались рвы для приема транспорта с евреями.

10.7. мы и латышская команда использовались против партизан в лесу возле Койданов. Мы смогли ликвидировать склад боеприпасов. Внезапно из засады мы были обстреляны из пулемета, при этом был убит один латышский товарищ. Во время преследования банды были убиты 4 чел.

12.7. литовский товарищ был похоронен на новом кладбище.

17.7. прибыл транспорт с евреями, которые были доставлены в имение.

21, 22 и 23.7. были вырыты новые рвы.

24.7. снова прибыл транспорт с 1000 евреев из рейха.

С 25.7. по 27.7. копались новые рвы.

28.7. проведена крупная акция в Минском русском гетто. 6000 евреев были доставлены ко рву.

29.7. 3000 немецких евреев был доставлены ко рву.

Последующие дни мы занимались чисткой и пристрелкой оружия. Кроме того моя группа ежедневно поставляет охрану для тюрьмы, в которой содержится 50 чел.

По приказу обер-штурмфюрера СС Штёртца роттенфюрер СС Альбер Лоренц переведен в Ригу. 4.7.42 года он направлен туда.

Роттенфюрер СС Сковранек и штурмфюрер СС Ауер с 8.7. по 1.8. находились в отпуске. Оба пунктуально возвратились обратно. Штурмфюрер СС Отто после выздоровления, 28.7., из лазарета выписан и для поправки отправлен в отпуск. Командир предоставил Отто отпуск с 3.8. по 25.9. Во время отпуска он думает жениться. Штурмфюрер Геринг с 3.8. по 27.8. отправлен в отпуск на родину. Поведение служащих команды на и вне службы не вызывает нареканий.

Арльт

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Н /в П925/ 8.

З АРТИКУЛА «ЖУТКИЕ ЕВРЕЙСКИЕ ПОГРОМЫ»

Ў ГАЗЕЦЕ БАРАНАВІЦКАГА ПАДПΟЛЬНАГА АБКΟМА КП(б)Б «ЧЫРВΟΝАЯ ЗВЯЗДА» АД 15 ЛЮТАГА 1944 г.

Первый крупный еврейский погром в Слониме провели в конце ноября 1941 г. Пьяные немецкие жандармы и слонимские полицейские с утра шарили по еврейским квартирам.

Детей выбрасывали через окна, были случаи, когда их живых разрывали. Всех евреев согнали на площадь к деревне Чепе лево Шиловского сельсовета, где заблаговременно были вырыты ямы.

По приказу немцев все были раздеты до белья. Начался расстрел. Тех, кто ждал своей очереди, пьяные палачи заставляли петь «Катюшу». Некоторые палачи выбирали из толпы девушек, обещая их отпустить, заводили в кустарник и там насиловали и после убивали.

На месте казни сошло с ума более 50 человек. Около 8000 было расстреляно в этот день. Среди убитых семья врача-хирурга Нарецкого и многих других врачей и инженеров.

Всей этой кровавой пирушкой руководили немцы-садисты: Шульц, Рейнерт, Штелле. В издевательствах и насилии отличились слонимские полицейские Судовский Владимир, Боносяк Стефан, Мирончик Иосиф.

После этой расправы происходил грабеж имущества казненных. Лучшее немцы забирали себе, а барахло отдали своим холоум из магистрата и полиции. Особо много добра награбили себе бургомистр города Кислый Александр, его секретарь Васеленя Алексей, председатель БМС Зыбайло.

29 июля 1942 года была проведена вторая массовая расправа над еврейским населением. Чтобы выкурить население из укрытий, немцы и полиция подожгли еврейский квартал. В это время была сожжена больница с 40 больными (на Михайловской улице), полностью сожжена Жабья улица, правая сторона бульвара Огинского и многие другие улицы. Немцы и полиция бросали живых людей в огонь. На дымящихся пепелищах лежали обгорелые трупы.

На Горшечном переулке, во дворе первого дома от Щары, лежала куча убитых мужчин, женщин и детей — до 60 человек. На улицах города валялись люди, простроченные автоматными очередями. В это время из города на Петровицы толпами гнали и гнали людей. Там их ставили на колени перед ямой и выстрелами в затылок убивали.

И снова начиналась волна грабежа имущества убитых. Дикая жажда наживы охватывала убийц. Были случаи, когда во время грабежа, не поделив добра, убийцы дрались между собой. Расстрелы и грабежи длились целую неделю. На этот раз было истреблено около 9 тысяч человек, среди них инженер электростанции Мирский, врачи Вольфович, Бергер, Каган и другие.

Фонды Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай войны. [не. № 22575.

Трагедия вёсак Слонімшчыны

У вёсках Баравікі, Акунінава, што ля- жаць каля Слоніма ўверх па Шчары, яны правялі тую ж «акцыю» інакш, выбарач- на. На акунінаўскіх хутарах вынішчэнне людзей пачалося, калі яшчэ і партызанскія атрады не паспелі арганізавацца.

Жыхар Акунінава **Іван Ігнатавіч Рубец** успамінае: «...Пачалі з таго канца, вот як вы ехалі, ад Слоніма, і сагналі ўсіх у гэты канец вёскі. Хадзілі па хатах, шукалі, дзе хто схованы, нават былі старыкі і жанчыны, каторыя не маглі ісці, — іх дабівалі ў хаце...

Тут адзін быў какой-та... не магу ска- заць вам, рускі, ці немец, ілі паляк, — ну, канешна, ён быў у нямецкім. І вось ён пытаў у насялення:

— Можа, хто ў Германіі ёсць у вас? Можа, хто пастаўку здаў немцам?..

І так ён некалькі сямей узяў ды ад- пусціў. Панімаеце? З гэтае таўпы.

Потым з Бытані прыпёрся на легкавой машыне нейкі эсэсавец. Такі рослы, здаро- вы мужчына. Пракраціў — нікога нікуды. Ніякіх ні бумажак, ні справак.

Нас адагналі метраў, можа, на семдзсят ад дарогі к саду. І перва-наперва палажылі дваіх: аднаго старыка і другога... быў ас- таўшыся

ваеннапалонны. Іх многа было ў вёсцы. Не прымак, а не было дзе дзецца гражданіну. Здаровы такі, да часу рабіў у каваля малатабойцам. Яны з краю неяк, наш стары і гэты ваеннапалонны, стаялі. Узялі палажылі іх на зямлю і прыстрэлілі тут.

Калі прыстрэлілі, то таўпа паглядзела, якое дзела, і кінулася — хто куды. Але тут круга саду і круга вёскі сядзелі засады, кулямёты стаялі. Куды б ты ні пайшоў, цябе — скрозь спатыкала. Хто ўцякаў — ніхто не ўцёк.

Я трымаў дзіця, каля двух гадоў была дзевачка. Мяне параніла ў руку, сюды во. Рабёнак у мяне з рук выпаў. Я адбегся метраў, можа, якіх сямі-васьмі. Такая ёсць там яма старадаўняя. Я ўпаў у гэтую яму. І

разам упала дзяўчына з Акунінава, ды так плотна легла, і я не ведаў: яна жывая ці не. Я спытаў:

— Маруся, ты жывая?

— Жывая.

— Маўчы, не аказвайся. Еслі жывая — не шавяліся. А з гэтай стараны другая легла, таксама самастаяцельная дзеўка. Я не знаў, што і яна жывая. Еслі бы знаў, то ўпрадзіў бы таксама. Калі тэта ўсё прыці- хла... яны хадзілі дабівалі. Вот падходзяць к нам. Падходзіць ён і нагою ў бок ёй як даў, яна працярпела... На мяне наступіў і пайшоў да гэтай. Гэтай стукнуў дзеўчыне — яна схпілася.

— А! — кажа. — Паночку, я вам нешта скажу!

— А, ты скажаш!

І матам на яе. Рускім матам. І ёй з пісталета ў лоб.

І пайшоў далей.

Навутра прыехалі немцы, сабралі тых, што былі імі выпушчаныя, і заставілі ка- паць магілу і ўсіх звесці ў яму і засыпаць зямлёю.

А вот хутары ў нас былі, то год раней яны там людзей не расстрэльвалі, а зганялі адну- дзве сям'і ў памяшканне і паджыгалі. Жглі жыўцом. Колькі было хутароў, дык яны ўсіх і папалілі. Па ўсіх хутарах адна- часова.

У нас тэта было дваццаць другога снеж- ня сорок другога, а хутары палілі зімой сорок першага...

Пра трагедию вёсачкі Баравікі мы па- чулі ад **Марыі Рыгораўны Кулак**, памят- лівай і гаваркой жанчыны, якая з даклад- насцю судовага пратакола абрысавала ўсё: і адбор, і расстрэл, і ўласнае перакананне, што тэта ёй давялося пакутаваць за тое, што яна яшчэ падлеткам палюбіла камсамол, Савецкую ўладу, якая была там, недзе далёка за польска- савецкай мяжой, і тады, у падполлі, хавала Сяргея Прытыцкага.

«...Ну, рана ўсталі — бачым: акружа- ны, няма куды ўцякаць. Сядзім у хаце, па- чалі яны хадзіць па хатах, выганяць на сабранне. Зайшлі і сказалі:

— з малюткамі! Усе з малюткамі!

Ну што ж, мы сабіраемся і ідзем на тое сабранне. І нас ставяць тутка во, дзе цяпер магіла, усіх у рад. І праходзіць і пытаецца:

— Дзе монж?

Ну, каторыя гавораць: «Вот, стаіць». Дайшло да мяне, а ён, мой Антон, пайшоў да сястры, за сем кіламетраў, пайшоў ма- лаціць жыта. А ў мяне чатыры месяцы было рабёнку. Я так і кажу.

— Калі? — пытаецца, тэта, па-польску.

— Учора, — кажу я (ён пайшоў тры дні раней, а я кажу ўчора).

Але не, не выкінулі мяне з гэтага раду.

А потым выклікалі актывістаў, каторыя за Савецкую ўласць былі. Актывістаў — з сям'ёю, усіх.

— Пераходзьце на той бок!

Дайшла да мяне вочарадзь.

— Актывіст Кулак Антон Раманавіч! з радзінаю перахадзі!

Пераходжу я туды з тым дзіцем. Стаю. Да партызанскіх сем'яў нас усіх далуча- юць. А кулямёты так стаць усе! Тыя людзі

— як заплакалі! Усялякімі галаскамі, як пчолы. Яны — як касанулі! У сё...

Як касанулі па нас, я ўспела накланіць- ца. А на мне такі ватовік быў тоўсты. Пар- вала мне куляй ватовік і так мяса закаці- ла, што рукою не накрыць. Каб яшчэ чуць, дык яна б у мяне сюды выйшла, куля. Я ляжу жывая, і дзіця жывое. А я так жму яго ліцом, а яно крычыць. Чувую, што задушваю, сэрца баліць. І я жывая, і дзіця жывое... Пушчу вальней, яно закрывыць.

А потым пастрэлілі трэцюю труп.

Што ж, ходзіць, падымае, каторыя, можа, яшчэ не кончыліся...

А яны ходзяць з пісталетами і дабіва- юць. Дайшоў да мяне, чуе, што дзіця крычыць, а на мяне ён не падумаў, што я жывая: валасы ў мяне панясло і хустку, і тутака кроў... У тое дзіця бахнуў і мне пальцы прастрэліў. Як дзяржала я яго за лічы- ка, так і ў мяне пальцы ён прастрэліў. І дзіця сціхла, кроў на мяне, чую, свішча на твар.

А каля мяне ляжала яго, Антонова, сяс- тра. Яшчэ храпла. Ён яе паднімаў. Яна села, і так ён яе дастрэліў. І пайшоў ад мяне — далей і далей, і ўсё дастрэльваў.

Ляжу я, ляжу, а тут ужо дыхаць няма чым. Тут у мяне кроў, і завалена я ўся людзьмі, сваёю сям'ёю, і не магу дыхаць. Потым чую: машыны адыходзяць, адыход- зяць усе...

Ну, устала я. Сталі людзі падыходзіць тыя, староннія, не пастрэляныя. Глядзяць

— ляжаць людзі пастрэляныя: сталі пла- каць каторыя. Тады я давай падымацца. Паднімаюся, і не вылезці: уся завалена, уся ў крыві...

— І маму маю забілі, і сястру забілі, усіх, усю маю радыю. А на ранак што? Перана- чавалі — як карчэ. А я зайшла ў адну хату, мне троха закрылі гэтую рану, перавязалі ды кажуць:

— Ідзі, Мар'я, а то праз цябе і нас немцы паб'юць.

Ну, то я з гэтай хаты ў другую іду на- нач. Ноч пераначую, кажуць:

— Ідзі ўжо ў трэцюю хату, бо, кажа, мы баімося.

Так я тры ночы пераходзіла, а на чацвёртую ён прыйшоў і ўжо я тэта... І завёз ён мяне ў бальніцу, у Слонім.

Завязлі мяне. Што ж гаварыць тым немцам у бальніцы?

Але завязлі гэтакі во кусок сала, збанок мёду, дык яны рады, і палажылі. Як толькі прыехала, а яны мяне, раз-два, раздзелі, руку забінтавалі, плячо ўбінтавалі і — у бальніцу.

Ляжу адзін тыдзень, другі тыдзень ляжу, і ўсё прыязджаюць у бальніцу, і ўсё дапытваюць, хто які.

Ноччу забіраюць і расстрэльваюць. Страшна, страшна!

Страх мяне ўзяў, і наказваю: «Прыязджай, забірай!»

Бо прыдзе, думаю, вочарадзь і да мяне ўжо.

”

Ён прыехаў.

Яшчэ проці той ночы, што я начавала, прывязлі дзеўчыну з Галынкi. І ў бальніцу прыехалі яе браць — расстрэльваць. Але як-та ёй связь сказала, і яна ўцякла з бальніцы. Ой, як паднялася тая бальніца ўжо! На тую дзяжурную!.. Хацелі яе па-весіць або застрэліць, што яна прапусціла, каб тая ўцякла.

А потым, на другую ноч, ляжаў ваенны ранены, наш ваенны. Ён усё да мяне прыходзіў, распытваўся, распытваўся. А я баюся гаварыць. Але ён анi шагу ад мяне. Усё: «Шётка, так як там партызаны?» А я яму гавару, але і баюся, бо хто яго знае...

А потым я прыехала дадому, і ён прыходзіць: уцёк таксама. Далі яму ўсё — і боты пад бальніцу прынеслі, і пайшоў з бальніцы. Праз дзве нядзелі прыходзіць ён.

— Ну вот, а я, — кажа, — ужо ў партызанах!

Прыехала я з той бальніцы — ні паліць, на варыць, ні адзецца.

Завёз мяне Антон да сястры, за сем кіламетраў, і была я там да самага апрэля месяца, там ляжала.

Разам са мной тады забілі восемдзесят

шэсць чалавек...»

Вёска Васілевічы. Партызан тут не было. Іх стаянкі былі на правым, лясістым, бера-зе Шчары, а сюды, на густа заселенае лева-бярэжжа, яны прыходзілі толькі нача́мі, як у зону дзеяння і забеспячэння. Дабрацца да партызан і ўступіць з імі ў бой акупан-ты не квапіліся. Тут, як і ў іншых мясці-нах, яны пусцілі ў ход д'ябальскую такты-ку: абвінаваціць у існаванні партызан насельніцтва, убіць клін паміж мірнымі жыхарамі і партызанамі.

Акупанты загадалі па ўсіх шчароўскіх сёлах пад пагрозай смерці не пускаць партызан у хаты, не даваць есці, не размаўляць з імі. Але хіба можа маці не пусціць у хату сына, жонка мужа, сястра брата, ды і проста чалавек чалавека? Не можа, вядо-ма, покуль не перастаў чалавек быць чала-векам. Такім чынам, акупанты стварылі сітуацыю, у якой усе людзі станавіліся вінаватымі толькі таму і толькі за тое, што яны — людзі.

Паслухаем, як тут праходзіла крывавая «акцыя».

Расказвае **Марыя Фёдараўна Сасноўская:**

«...Ну вот, тэта перад коляды прыехалі да нас сюды біць нас, у сераду. Калі тэта было — я не ведаю, я няграмотная.

Мы сядзелі ў хаце ўсе. Мой муж пае-хаў у горад, павёз — яшчэ мы былі віна-ватыя — пастаўку. А дзве старэйшыя дачкі пашлі да суседа з кудзеляю, прасці. А я з гэтымі меншымі хлопцамі была дома. У мяне тэта было шасцёра дзяцей, а я сама сёмая. Дзеці меншыя забаўляюцца, а немец прыйшоў у хату... Не ведаю я — немец ён ці не немец, але ў нямецкай адзежы.

— Здрастуйце! А дзе хадзіян?

— Паехаў у горад.

— Ну, то збірайцеся на сабранія.

— На якое сабранія?

— Будзеце бачыць якое.

— Мае дзеткі малыя, босыя, голыя, халодна ім будзе.

Бо бедна мы жылі. Дзеці малыя: адна-му тры гады, гэтаму во пяць лет, і тыя папрыходзілі дзяўчаткі, ужо ўсе сабралі-ся, сем чалавек у хату. Ну, я за гэтага, за-руціла, нясу. А тога меншага, што тры год, старшая дзевачка нясла. А ён кажа:

Замыкайце халупу і ўсе выходзьце.

Ну, мы ўсе сабраліся і пайшлі. І пры- вялі нас пад Адама, пад мост. І тут усіх выганялі. І мы стаялі мо паўдня. Ажно холадна стала, дзеці пачалі дрыжаць, пла- каць. Тут — едзе таксі з горада. А паўна- мочаны быў у горадзе. І Экарт. Тэта паў- намочаны і Экарт прыехалі на таксі.

Мы стаім на тэты бок моста, ад Адама, а таксі стала на той бок. Зараз павылазілі яны, і Экарт будзе пытацца:

— Паўнамочаны, якія тэта людзі? Што ты сабраў усіх?

А ён:

— У-у-у! Ушысткі бандыты!

Мае дзеткі маленькія — і «бандыты»!..

А Экарт ізноў будзе пытацца:

— А дзе ж тыя паліцэйскія пастрадаў- шыя, спаленыя партызанамі?

— А-а, Сонечка, — будзе крычаць сол- тыс, — ідзі сюды!

Там другая, трэцяя. Вызваў нешта чала- век пяць... паліцэйскіх сямей...

А што з намі рабіць? Хацелі нас загнаць у Адамава гумно, папаліць. Адкрылі гумно тое, паглядзелі, што там поўна збожжа, яшчэ не змалочанае, і сена, — не памесцяц- ца, нешта дзвесце чалавек. Старыя, малыя, хлопцы, дзяўчата, усе разам, хто толькі быў дома. Не памесцяцца. Закрывлі гумно. А паўнамочаны кажа:

— Іх на цмэнтаж¹ ганіце, там убіваць.

І пагналі нас усіх, як авечак, на надво- рак. Закрывлі.

Кругом немцы нас абступілі. Пачалі нас па дзесяць чалавек усё выганяць.

Я — сем душ — ішла на тры вочарадзі. Адразу мяне з гэтым хлопчыкам — я яго на руках нясу. А пасля на другую вочарадзь два чалавекі, на трэцюю таксама. Са мною ўсе не ішлі, бо ўсе людзі круціліся тамака, плакалі, косы ірвалі...

І тады пагналі нас на могілцы.

А я яго пад сябе, закруціла і ўпала на яго (паказвае на дарослага сына, што сядзіць побач), калі пачалі страляць. Чую, ужо мае нагі няма, ранена ўжо нага. А я ўжо... чую: кроў кап-кап-кап...

І пашпарт я паказвала, што нічога мы не вінаваты. Малая мая сям'я яшчэ, неда- рослая...

І тэта яму пуля праз вуха і праз шыю, тры раны. І чую я, кроў кап-кап-кап. І пашпарт мой увесць быў у крыві.

Ну вось, нас перабілі, пасля другіх гналі. Сталі, пастаялі, кажа:

— Ушысткім капут.

Пастаялі, пакурылі і пайшлі.

Ямаў яны не капалі. Прама прыжануць дзесяць чалавек, паложак на зямлю... І мы тэта лажымося... Вядома, каб чалавек не бачыў гэтыя кулі. І гэтак усё ў галаву, у га лаву...

Калі маіх дзяцей пабілі потым — я ўжо не бачыла і не чула, бо не паднімалася.

Усіх перабілі, адно адна жанчына... Дзяцей яе пабілі, яна бачыць, што іх пабілі, а сама скінула валёнкі і бягом у Парэчча. Тыя ўжо не гналіся за ёю і не забілі. Але ўсё роўна сохла- сохла яна і памерла.

А тады ўжо назаўтра пазганялі падво- даў, мужчынаў, выкапалі яму такую вель- кую, як капец, і тады ўсіх гэтых трупаў пацягалі і пазакрывалі. Не з нашай вёскі мужчыны, вераб'ёўскія і разанаўскія. У нас не было падводаў. Нашы каторыя мужчыны былі, то яны паехалі на вывазку ў лес. Адно жанчыны былі дома...»

Кажуць, што блізкасць лёсу робіць людзей душэўна падобнымі адзін на адна- го. Калі тэта праўда, то сын Марыі Фёда- раўны, **Сасноўскі Аляксандр**, — нядрэн- ная ілюстрацыя такой заканамернасці. Па- дабенства іх настолькі прыкметнае, што па- чынаеш думаць, можа, тады, на могілках, калі маці другі раз падарыла Сашу жыц- цё, можа, тады і набыў ён гэтае дзіўнае падабенства. Штосьці несамавітае ёсць і ў прамаче характару, і ў манеры гаварыць папросткі, кароткімі сказамаі, як ісці па раллі з цяжкаю ношай на плячах. А хада скіравана ўсё да яе, да маці. Нават цяпер, праз трыццаць гадоў пасля таго:

«...Тады было пяць год. Я помню, як мы сядзелі з братам маленькім у хаце. Зайшоў немец — мы папалохаліся. Ды да маткі схопіліся ўдвох. Ён пастаяў, сказаў матцы збірацца...»

А там, на могільніку, у часе расстрэлу, калі маці прыкрыла Сашу сабою, хлопчы- ка захлынула тэта спракаветнае адчуван- не мацярынскай апекі, пацуюць бяспечнасці ля яе грудзей. Саша прыгадвае.

«...А я ўсё на матку сваю:

— Дахаты, — гавару, — пойдзем.

А матка возьме мяне за руку, сцісне:

— Ляжы, не аказвайся.

¹Сmentarz (польск.) — могільнік.

— Калі ўсіх перабілі, пашлі ў дзярэўню тыя немцы. Давай па хатах хадзіць, куры браць, парасёнкi, пачалi грабіць. Чуваць было нам на могілках, як яны грабілі тут усё.

Ну, а як паехалі, мы ўсталі. Холадна было. Я голы быў во так. Маці з большай дзеўчыны пальцішка зияла, тэта я яго ад-зеў, пакінуў матку і бягом дахаты. Прыбег, сеў на надворку і чакаю — прыдзе матка...

Ужо немцаў няма, немцы паехалі ў го-рад, сяло пустое, толькі дзверы скрыпяць — вецер усхадзіўся, проста страшна так...

Ну, я сядзеў, сцямнела ўжо, а матка не дайшла да свае хаты, а да маткі свае зайшла. А там, у той хаце, суседка была, гадоў восемдзсят старушка, дык мама мая пытаецца:

— Можа, бачылі, як хлопчык які тут бег?

— Бачыла, кажа, бег нейкі.

— Пайдзіце, бабка, яго прывядзіце.

Прышла бабка, за руку мяне цягне:

— Хадзем да нас.

А я ўпіраюся, не хачу ісці. Кажу:

— Адкрыце мне, я пайду ў нашу хату. Ну, а яна мяне за руку і павяла туды.

Дзве нядзелі мы там так ляжалі, ніякай перавязкі, нічога. Баяліся ехаць да доктара: білі нас немцы і зноў да іх ехаць, — даб'юць, страшна ўсё-такі. А потым усё-такі рашылі — ці так, ці так, а трэба ехаць.

Паехалі. У Слонім, туды, у бальніцу бацька завёз. Месяц мы ляжалі ў бальні-цы. А ўрачы гэтыя ў бальніцы нічога не ведалі, дапытваюцца: «Дзе вы былі, на фронце?» Вёску нашу не спалілі, а ў Сло-німе не ведалі, што нас пастралілі.

Месяц мы паляжалі ў бальніцы і зноў дадому прыйшлі...

Уратавала маці Сашу Сасноўскага. І вырас ён дужым і спраўным, стаў тракта-рыстам у родным калгасе «Савецкая Беларусь». Высокі, здаровы, з бясхитраснаю праматою ў блакітных вачах і валявою ўпартасцю ў прамой моцнай шыі. Толькі між густымі брывамі затоена нейкая збян-тэжанаць: ён, як і маці, тужыцца і ніяк не можа адказаць на пытанне: чаму такое было з ім? Расказваючы, ён нібы ўвесь час пытаецца...

Вось і суседка Сасноўскіх, **Тэкля Пятроўна Герасімчык**, б'ецца над гэтым пытаннем.

«...Тут я і нарадзілася, тут я і замуж пайшла. І раскажу я тое самаё... У тысяча дзевяцьсот сорок другім годзе шаснацца-тага дзекабра была серада. Я выпаліла ў печы, усё гэта... пакарміла дзяцей і стала мясці хату. А

муж быў у гумне, архаваў ці ячмень, ці авес. Ну вот, прыходзіць, немец У хату:

— Цурык, цурык!

— Куды, пане?

— Тады, на сабранне.

— Адной мне? — пытаюся.

— Не, і дзеці бяры. Кіндэр, кіндэр!

Ну, і што... У мяне было тры годзікі хлопчыку. Я ўкруціла так яго, накрыла.

Пагнаў ён нас. Прыгнаў да моста. І мужа пагнаў з гумна. Муж уперад пайшоў, а я ўжо з дзецьмі за ім. З намі была Гануся і Маруся Майсеева, дзве старушкі. Прыгналi сюды пад мост, каля Адама Герасімчыка. Акружылі нас, уставілі нас на двары. Ха-целі спачатку ў сарай, каб сажэч жывых, але тут ужо не было ім як: поўна было накладзена, толькі адзін ток гуляў, а з ад-наго боку сена, а з другога — жыта нема-лочанае...

Ну, і ўсё дажыдаліся гэтага солтысала-людаеда. Прыехаў ён з горада на таксі, з тым начальнікам немцам. Давай гаварыць:

— Дзе тут твае спалёныя людзі?

Ну, стаяў яго зяць з сям'ёй, ён за заця:

— Во гэта мае. Больш я нікога не хачу.

Я з дзіцем на руках, дзяржала хлопчы-ка, дзіця зашчаміла мяне за шыю і не дало мне нідзе аглянуцца:

Мамачка, мамачка, не кідай мяне. Будзем разам, нас немец пастраліе разам.

Тры годзікі было.

— Не, — кажу, — сыноч, не кіну, не кіну.

Муж мой узяў яго ў мяне, а ён:

— Не, я да мамкі, да мамкі.

І мой свёкар стаяў, восемдзсят лет, у той самай трупе.

І дзевер, і заложка з малым, і я з дзіцем. Гэта нас гналi ўсіх. А дзіця гэтае ўчапілася проста як клешч. Пагналi. Прыгналi на клад-бішча і гавораць: «Падай!» Я тут упала з дзіцем, а муж мой — пабег уцякаць за раку. І яшчэ адзін старычок, Малец. Пабеглі яны ўдваіх. Тэты старычок быў лягчэйшы, перабег, а мой муж — не ведаю, ці ён заваліўся ў раку... дабег да яго немец, у яго ўсё стра-ляў і забіў там яго. І ён ляжаў там тры дні.

Я на могілках ляжала, не чула, ці каго стралялі, бо ў мяне сэрца забілася, і не помню... Я пасля ўжо ачулася — нікога няма, толькі вакол трупы ляжаць... Я пад-

няла галаву — ой, ужо не бачу нічога на адно вока, мне ўсё тут запухла. Куля тут во папала і праз вока выйшла. Я падняла- ся, зноў упала, бачу: дзіця ляжыць нежы- вое. Я гавару яму: «Косцік, Косцік», а ён нічога, ужо нежывы. Тут свёкар забіты, тут залоўка ляжыць. Ятроўка забітая з дзіцем. Я паднялася і зноў упала...

А ўжо вечарэе. А майго свёкра дом каля могілкаў на хутары стаіць. Я паднялася ўсё-такі, падзяржалася за кусцік трохі. У сё на мне скарэла, у крыві. Кінула тое каўд- зёрка, што дзіця было ўкручана, і папаўз- ла. Прыпаўзла я да дому гэтага, упаўзла ў дом — нікога няма. Я лягла тут на кара- ваць, ляжала, ляжала, ужо мне ўсё шуміць... А потым уваходзіць у хату... А я думаю, што гэта заходзіць мяне забіваць. Адно ж прыходзіць Кацярына Хатунчык да мяне проста, да ложка. І яе дзяцей трое забілі. А яна пайшла карове тады даваць якраз і так засталася. А Любу, ятроўку яе, з дзеткамі разам забілі. Цяпер яна мне гаворыць:

— Ты жывая?

— Жывая, — адказваю.

— Хадзем, — кажа яна, — я цябе завя- ду ў сваю хату.

Падняла яна мяне, пад руку ўзяла, на-крыла мяне радзюжкай і павяла мяне ў свой дом. Я тут упала каля дома свайго і ляжала, — нідзе нікога нямашака. После яна ўсё-такі мяне падняла і правяла ў Пападзічкову хату. А там жыў солтысаў зяць. Адчыныя яна хату і вядзе мяне туды. А яны крычаць:

— А куды ты яе вядзеш?

А я ўсё помню, толькі не бачу нічога во гэтым вокам, бо запухла ўсё. А маці ў яго старая гаворыць:

— Во, каб за яе яшчэ і нас пабілі.

Яна памерла. Каб яна жыла, дык я б ёй у вочы сказала. Яны сабраліся ды з тае хаты пайшлі, а я засталася адна. Ляжу. Цёмна ўжо, нікога нідзе, цішыня... А потым адчыняюць хату і ўваходзіць Малашка і на мяне гэтак:

— Ты жывая?

— Жывая, — адказваю.

— Хадзем я цябе да сябе занясу...

Мяне ўзяла ў радзюшку і занясла Ге-расімчык Малання да свае хаты. І яна мяне ўсю ноч, гэта, глядзела. І муж яе Мікалай. Памёр ужо ён. А яна яшчэ ёсць жывая.

А на ранькі і тэты солтыс прыехаў. А тэты солтыс быў Малашын дзвер.

— А што, — кажа ён, — жывая, засталася яшчэ...

А яму кажуць:

— Ну, і жывая. І няхай жыве.

І яшчэ засталіся ў мяне дзве дачкі і сыноч.

Сыну было сем год, і ён быў у сяс- тры. Так і застаўся. Адна дочка, Таня, з ка- тора я цяпер жыву, уцякла. Пад печку схавалася з цёткай. Чатыры разы пры- ходзілі ў хату іх шукаць, а яны пад печ- кай картопляю прыгарнуліся...

А на ранькі прыехала мая сястра, забрала мяне і павязла ў бальніцу. А выйшла з бальніцы, так трэба было работаць, тады ж яшчэ калхозаў не было. З дзеткамі я так і работала патроху. Хадзіла, абвязушы галаву. І цяпер яна яшчэ ўсё баліць, двац- цаць восем год прайшло, а яна ўсё баліць...

І работала я, і пастаўкі ўсё здавала, і радавалася, што хоць Савецкая ўлада прыш- ла і што хоць лягу ды сплю спакойна...

Тэця Герасімчык руплівая, удумлівая жанчына. У сённяшніх умовах з такіх выходзяць добрыя настаўніцы, выхаваль- ніцы моладзі. Ёй рупіць дайсці да канца, да карэння, да прычын... Тэця Пятроўна была сведкай абвінавачання на судзе над фа-шысцкімі злачынцамі і іх памагатымі. На тым судзе апраўдваўся солтыс: «Не я вас біў, гэта акцыя біла...»

Тэця Пятроўна сказала настойліва, цвёрда сказала:

— Не акцыя біла, а вы!

Дзяўчына ў паэзіі ўсіх народаў свету выступав як істота пяшчотнай чысціні. Беларуская песня ўвасабляе яе ў вобразе белай бярозкі, каліны ў цвеце, ружы ў ра- нішняй расе.

А вось два дзявочыя лёсы, апаленыя агнём і смерцю.

Марыя Скок з Паўлавіч і Яўгеня Бар- дун з Ніза. Марыя ў той час ужо ўбіралася ў дзяўчыну, а Яўгеня была яшчэ дзіцем, як і Саша Сасноўскі.

Марыя Скок пачынае свой расказ раз-важаннямі.

Ёсць у яе гаворцы ноткі гордасці. Ёсць і высокае разуменне непарушнасці той сувязі партызан з народам, якая тады была. Ёсць і глыбокае ўсведамленне таго, што трагедыя сяла не можа быць вытлумачана барацьбою акупантаў супраць партызан. Сёння ўжо вопытны чалавек, яна разумее, што ўся справа ў карэннай ненармальнасці, звыроднасці фашызму.

«...Парцізанам памагалі. І зналі, што да добра не дойдзе. Але бароліся...

Ну, што... Нас сазвалі пайшарты мяняць. Гавораць: «Ідзіце пашпарты мяняць». Туды, дзе крыж стаў.

І да гэтага некалькі разоў прыязджалі. І на калені стаўлялі нас, і палохалі. І ку- лямётамі білі па вярху, і пад расстрэл стаў- лялі, і запальвалі, і гаварылі: «Зарубіце сабе на нас, што вам тэта не паздаровіц- ца». У канцы канцоў прыехалі і гавораць: «Ідзіце пашпарты правяраць». Пайшлі з пашпартамі. Каторыя малодшыя мужчыны, тых у старонку. А жанчын з дзецьмі...

Была ў два канцы хата, нас сагналі туды, пастанавілі патруле і ў сеньях, і пад вокнамі з гранатамі. І давай па восем, па дзесяць чалавек выганяць. І там расстрэльваць.

Во гэтак во: за адну руку дзяржыць, падвядзе пад яму і ў затылак б'е... Там у іх чатырох чалавек было, каторыя рас- стрэльвалі, пазакатваны пасюль во рукава і дзяржаць ліворверы ў руках. Адзежа на каторых была лепшая, дык яны здымалі і ў кучу скідалі. З жывых яшчэ, да расстрэ- лу. Падвядуць да ямы і — у затылак. Сто два чалавекі са мной было ў той магіле. Са ста двух чалавек — адна. Мяне зразу... як выстралілі, то я ўпала і без чуўсцвія была, а пасля дайшла да сазнання. Дык яны во — у ладошкі!..

Вечарэла ўжо. Каб дзе пад ніз, дык дзе я там устала б, а то наверсе ляжала.

Парасстрэльвалі і ў ладошкі пахлопалі.

— Вот, — гавораць, — капут вам!

Я тэта помню ўжо. Я тэта да памяці дай- шла. Відаць, яны яшчэ хацелі гранаты кідаць, але потым нешта пагергеталі і пайшлі.

Ой, што было піску, энку!.. Там многа жывых людзей падушчылася. Але не было іх каму раскапаць. І прасіліся: і «ратуйце нас!», і «спасайце нас!», але не было каму.

А яшчэ і да бою здзекаваліся: і віламі паролі, і нагамі хадзілі, і білі — ой!.. Дзеці малыя былі, то па жывых нагамі хадзілі. А некаторыя зналі, што немцы яйца любяць, нясе каторае дзіця яму ячак ды просіцца, каб не забілі. А ён як дасць яму нагою, дык яно і перакуліцца — і з нагамі па ім пайшоў.

У мяне самой чатыры браты забілі і мацэру. Залезлі пад печ, схаваліся. Кожна- му смерць страшная вачавідная. Дык яны спаролі віламі так, што не было дзе голкай ткнуць. Пад печкай. Тэта ўжо даставалі адтуль, а не хацела тэта дзетвара вылазіць.

Мяне і самую віламі спаролі. А потым пагналі расстрэльваць. І вот я ляжала да двух

часоў ночы. У гэтай магіле. Я помню

— адну цётку сцягнула на бераг, другую сцягнула, і сама... Я ранена была, у мяне крыві ўжо налілося поўна запазуху, аж пад пояс, і сама аслабела — што са страху, а што цэлы дзень...

Колькі ўцякалі, колькі хаваліся!.. Мала калі ўдома там бывалі. А на тую бяду — дык дома засталіся.

Ну... А цяперака я баюся ўставаць. Вылезу з гэтай магілы, папоўзаю, папоўзаю, папоўзаю круга і зноў улезу, на гэтыя мёртвыя лягу. А душна! Воздух такі цяжкі, кроў тая кіпіць, як у катле. Думаю я, дзе ж тыя немцы? Баюся ўставаць. Спаўзу і апяць лягу на гэтыя мёртвыя.

А потым — пайду, што будзе! Пайшла, пайшла гэтымі кусцікамі пад Шчару. Думаю: «Пайду ўтаплюся, абы яны не здека- валіся. У сё роўна».

Адзін хлопчык, гадоў яму, мусіць, шэсць — устаў, і знаў ён, прыпомніў, дзе тэта баць- ку пагналі, — у другую хату пайшоў. А яны сустрэлі яго, у картафляную яму завялі... Увесь у крыві, ранены, а яны ў картафляную яму завялі і дабілі. А дзевачка сядзе- ла — мацэру забілі, а яна, чатыры годзікі, сядзела і ўсё прасілася:

— Мама, годзе спаць, уставай, ідзем да- дому!

І таксама расстралялі.

Думаю: «Пайду я ўтаплюся, абы я не бачыла гэтых іх, і іхняй смерці».

Пайшла. Мне казацца, што іду я, іду... Ішла, ішла, так саслабела, што зайшла аж у Кабаке: вунь там дзярэўня, па-за рацэ. Зайшла, і мне стала — кругом, кругом Шчара. Ужо ў галаве закружэнне стала.

І думаю: «Пайду тапіцца». І налезла, палезла і перайшла на той бок Шчары, і помню, што я не ўтапілася. У якое месца папала і як ішла? Уродзе я на калені ста- навілася і паўзла.. У калочую провалаку ўбілася. Выпутвалася, выпутвалася, ледзь- ве з той провалакі вылезла...

Зайшла ў гэтую дзярэўню Кабаке, а ўжо саслабела, не магу. А там, дзе кусцік, дзе слупік,

— мне здаецца, што тэта ўжо немец стаіць.

А там на выганку адзін домік стаіць. «Зайду, — думаю, — прыадчыню дзверы, спытаюся, ці немцаў няма...» Зайшла я, гляджу: бяллі вісіць. Думаю: і тут пабілі. Я прыадчыніла дзверы, пытаюся:

— Немцаў у вас няма?
А гаспадар гаворыць:
— Няма.

А як угледзелі, што я ўся ў крыві, рас-
трепана, нарабілі крыку. Увайшла ў хату. І
пайшоў адзін дзядзька шукаць па сяле, можа,
дзе ёду, бінту.

Пайшоў той дзядзька, принёс бінту і ёду. А
я так напіталася гэтага духу цяжкага, што
блявала, блявала... Ён мне стакан водкі даў.
Выпіла — нічога не памагло. Папяросу даў —
нічога. А я ўся мокрая, мокрая — во, па вушкі,
і ўся ў крыві. І баяцца дзеці мяне.

Далі мне матрасік нейкі, дзіцячы, я каля
парога лягла. Дзе я буду ляжаць — уся мокрая,
уся ў крыві. Устала ў тры часы ночы, пайшла.

Пайшла. Аблава ішла, а мне трэба цераз
гасцінец ісці. Зайшла я аж у Мельніке, на
хутарэ. Зайшла пад адну хатку. Так ужо
саслабавала і села на прызбе. Устала чётка на
ранку, я падышла:

— Ці няма ў вас, цётка, немцаў?

Гаворыць:

— Няма. Ну, ідзі ў хату.

Я пайшла, а яны пытаюцца:

— Што, гэтаў вас, можа, выбілі?

А я баюся гаварыць... Пасядзела я трохі ў
хаце і пайшла.

Пайшла я ў лес. Гэдакая мокрая, і хо- лад, і
так аслабела — пад елачкаю задра- мала.
Задрамала, і — немцы ідуць!

Там лясок невялікі. А забіралі мала- дзёж
яны ў Германію тады. І немцы гаво- раць. А
там тры дзядзькі, такія во, як я, бегалі,
хаваліся. І яны тожа пачулі нямецкі разгавор,
тожа бягуць. І чую, што трэскаць, думаю:
«Немцы!» Яны з таго боку ідуць, а я з гэтай
гарушкі, і бягом, і да гэтага са- мага дзядзькі ў
гумно. Прибегла на падво- рак, а тэты дзядзька
кажа:

— Дзе цябе падзець? У сё роўна будзе

— і цябе расстраляюць і мяне. Зачыню я цябе
ў гумне, — кажа, — ужо як знойдуць

— заб'юць, як запаліць — згарыш, а можа,
шчасце будзе, то застанешся.

А там у яго гарох накладзены роўна з
бэлькаю і так во адстаў ад сцяны, і я пад самы
ніз за той гарох залезла. І ўжо чую: немцы па
надворку ходзяць, ужо, як гусак, гергочуць
кругом гэтага гумна. А потым дзверы
адчыняюцца. У гэтага дзядзькі са- магонка
стаяла, цэлая бутэль выгнана на таку. Брата
яго ў Германію забіралі: ён прыйшоў, узяў
гэтае самагонкі, пайшоў, угасціў іх, з сабою ім
даў — брата забраў.

І паехалі яны, не траслі. Так я і асталася.

Асталася. Пасядзела да вечара, у лес
пайшла. Цэлы тыдзень пад карчом у лесе

сядзела, галодная. Забалела гэтай... дзезян-
церыяй. Поўзала ракам дзве нядзелі.

Мацэру маю і аднаго брата, што ў школе
быў, застралілі з вінтоўкі, а тры тут, на вуліцы.
Пяцьдзесят пяць чалавек на вулі- цы забілі,
яшчэ і гранаты кідалі на іх.

Пака немцы не адступілі, то мы ніколі дома
не былі...

Цяпер у мяне трое дзяцей. Сын у кал- га- се
трактарыстам, два гады вучыўся ў Слоніме. А
дачка вышла замуж і ў Слоніме жыве...»

З **Яўгеніяй Бардун** у вёсцы Ніз нас
завочна пазнаёміў дзед **Лявон Алізар** з вёскі
Ніз, да якога мы, па аднолькавай справе,
заехалі раней, чым да яе.

Спачатку Лявон Сідаравіч гаварыў нам пра
аднаго мясцовага паслугача фашыстаў.

«А-а, — грэбліва цягнуў стары, — той, што
выдаў нашу вёску? Паліцай!.. Ён цэлае жыццё
свае такі быў. Ён і пры Польшчы ўродзе
займаўся паліцай — і сюды і туды... Раз
падлажыў ён аднаму хлопцу чырвоны флак...
над дзвярыма ў сенях заткнуў у страху, каб
відзеў быў тэты флак. І хлопец той праз яго
чатыры гады пры Польшчы ў тур- ме сядзеў.
Правакатар быў...»

Дабрадушны, марудлівы дзед Алізар ніяк
не можа падабраць надзейных слоў, каб
растлумачыць такое.

Карнікі аддзялялі маладзейшых мужчін
ад жанчын, старых і дзяцей, загадалі ім
сбраць харчы і лапаты, накрэслілі, дзе капаць
яму.

Тыя адмовіліся. Тады ім загадалі за-
прэгчы коней і на вазах павезлі «той ма-
ладзёж», мужчын ад шаснаццаці да сара- ка
гадоў, у Слонім, адпраўляць у Германію. А
старэйшых мужчын, усіх жанок і дзяцей
сагналі ў адну хату і выводзілі невялікімі
групамі за гумно ды расстрэльвалі з піста-
летаў у патыліцу, — кожны немец-канваір
свайго падканвойнага...

Ужо ўпачатку дзед Алізар гаварыў ды
здзіўлена паглядаў на магнітафон, а калі
дайшоў да таго правакатара, паліцая Бя-
ляўскага, неўразуменне яго ўзрасло. У го- ласе
расказчыка было: сапраўды, людзі добрыя, не
мажліва нармальнаму чалаве- ку дабрацца
толку ў паводзінах вылюдка. Хіба звар'яецца
самому... Ды і ўвогуле нялёгка сёння перадаць
нармальным лю- дзям, што дзеелася ў той,
принесены вора-

гамі, шалёны дзень, калі і сам ён, Лявон Сідаравіч, недастрэлены, ледзь ацалеў.

Дзеду Лявону перашкаджаюць унукі, а зрэшты, можа, яны і выручаюць яго з клопату, адганяюць ад яго ўсякія ўспаміны. Іх ажно трое ў яго на доглядзе ў гарачую пару касавіцы. Тры малыя анархісты завялі ў хаце свой парадак. Абараняючыся ад свавольнікаў, дзед, відаць, папрыбіраў аздобы і ўвогуле ўсё тое, што можна дастаць рукою, пабіць, зламаць, скінуць. І чысты пакой Алізаравай хаты выдаецца нейкі пусты і неабжыты: дзве сасновыя лавы цягнуцца ўздоўж сцен, як два промні ад покуці, у якой высока пад столлю вісіць адзіночкі абразок богамаці з такім самым жэў-жыкам на руках, як меншы дзедаў унук. Лавы парэзаны сцізорыкамі, падзеўбаны сякераю, пакрэмзаны цвікамі, ножкі іх расхістаны. Зводдаль ад лаў стаіць стол, які менш кранула самадзейнасць галапузых распуснікаў. А дзед як і не бачыць тут непарадку. Калі дайшло да фатаграфавання, ён з дзіцячай усмешкай напрасіў:

— Аз унукамі можна?..

Выйшаўшы з намі на вуліцу, ён пакаваўся на поўнач, у другі канец вёскі:

Там, злева, каля крамы, новы добры дом. То тэта Яўгені Бардун.

— Мусіць, муж цесля?

— Няма мужыка. Толькі дзеці. А хату калас памог зрабіць.

Мы не засталі Яўгені Адамаўны дома, яна была на рабоце, на сенакосе за Шчарай. На трэці дзень, у нядзелю, таксама давялося чакаць яе з таго сенавання да самага абеду.

Убачыўшы нас на двары, гаспадыня падышла з граблямі на плячы. Невысокая, ладная, яна была б нават па-свойму прыгожая, калі б не лішне шырокія ад нежаночкай працы плечы.

Пачуўшы, чаго мы завіталі да яе, Яўгенія села на траву і расплакалася...

«...Спачатку прышлі немцы ў хату, — пачала яна потым. — Забралі бацьку. Бацька наш быў хворы, дык неяк адпрасіўся: «Пусцеце, я хворы жалудкам». І яны яго адпусцілі. І сказаў тады паліцман нямецкі — ён жыў у тым канцы вёскі, — што нікуды вы не ўхадзіце, будучы пашпарты ў вас прывяраць, і ўсё. У нас дзяўчата яшчэ ўсе малыя былі, нікога ў партызанах не было, адно бацька паймаў танк выпягваць партызанам з ракі. Ну, бацька і баяўся, што ён, значыць, выпягаў Саветам танк тэты, баяўся, што немцы падазраюць і могуць яго забіць.

Потым заходзіць у хату паліцман і немец і выганяюць. І сагналі ў адну хату, а многа нас

было, паліцман сцяла сагналі.

І пачалі выводзіць.

Зразу трох мужчынаў, а потым і бацьку ўжо ў другой тройцы вывелі. Проста прышоў немец і «драй», «драй» — на пальцах паказвае. Самі людзі выходзілі, бо дзе ж ты дзенешся, ён гранату паказвае — выходзь...

Ну, і бацька выйшаў у другой тройцы. Маці паглядзела... што бацьку павялі ўжо, а дзеткі малыя, яна за сваю сям'ю і нас, малых, павяла за бацькам.

Павяла з ім... Старшыя дзве сястры былі ў мяне, а маці нясла маленькага. Дзіця. Было яму год. А сястра ўжо нясла другое, два годкі хлопчыку было.

Даводзілі нас да сарая. Тады я забегла неяк наперад сястры. Немец ёй у патылі — цу стрэліў, а яна мяне з ног збіла, і я так засталася. Яна на мяне ўпала так во — ад шыі да пояса, а на ногі — другіх людзей куча навалілася. Людзі да мяне ўсё падыходзілі, іх стралялі, яны на мяне валіліся. Але галава мая была наверху, не пад людзьмі, і так я і ўцалела. І ўжо як тут пабілі, дык сталі біць на другім канцы вёскі. А я ўжо ляжу.

Засталося тры хлопцы раненых, мае равеснікі раненыя, у трупях. Я падняла галаву — яны плачуць. Раненыя, кроў цячэ з іх. І я аказалася да іх, чуць галаву прыпадняла. Але не ўстала, бо мне не было як устаць: на мне трупы велькія ляжалі. Я аказалася, і тут ляціць немец. Даляцеў да іх і з вінтоўкі проста падабіваў.

А акурат бацьку майму на нагу стаў, ранены што ляжаў. І тады яшчэ стаяў, ста-яў. Відаць, і мяне ён дагледзеў, што я яшчэ жывая... І як я не аказалася ў той момант?

Ляжала я, ляжала — ужо сцямнела. Ён мяне не дабіў. А так як хто жывы быў, то ўсіх падабіваў. Дзеці малыя пад трупамі падушліся. Адна дзяўчынка была, то бацька потым нідзе на ёй раны не найшоў.

Тады ўжо гудуць машыны, едуць немцы... Я ўжо, мусіць, у вобмарак упала... Немцы ўжо сталі ад'язджаць, пішчаць свінні, куры крычаць, яны ўжо ловяць. І чую — нехта падышоў да трупаў і гаворыць... Мужчына адзін з сяла падыходзіць і кажа:

— Хто жывы — уставайце, немцы наехал!!

Бацька мой пазнаў яго па го ласе, падняўся і кажа:

— Ну, я жыў.

І яшчэ адзін мужчына, Лявон Алізар. Дык бацька кажа яму:

— Ты ідзі дахаты, вазьмі хлеба, а я яшчэ пагляджу сям'ю сваю...

І ён пачаў глядзець. Кажа:

— Усе мае дзеці ёсць, адной толькі дзе- вачкі няма, шэсць лет, але яна не магла ўцячы, бо яшчэ дзіця.

Стаў ён глядзець, і я аказалася. Дык мне ўжо ногі людзьмі паперадаўлівалі, усе косці... Людзей страляюць, а мне куля косці не зачэпіць, толькі мяса павырывае. Косці на нагах відны былі, проста не магла хадзіць зусім.

Ну, і бацька мой гэтак абамлеў над гэ- тай горбай.

І тут прыбягае той Алізар. Бацьку траслі, мяне паднялі з тое горбы і паняслі ў лес. Я ўся ў крыві, як паставяць мяне на снег, дык ногі мае ўсе хістаюцца, мне ж іх папе- радушвалі, горба вялікая ляжала на мне.

Заняслі ў лес. Там хутары гэтыя былі, а людзі паўцякалі ў лес. Сядзелі, касцёр клалі. Угледзелі, што мы ўсе ў крыві, што мяне нясуць у крыві, нейкае дзіця... Яны ўсе паўцякалі.

І стаў на іх ужо гукаць бацька мой, што мы людзі свае. Так што мяне ўжо абсушылі. І бацька мяне адаслаў у Талькаўшчыну, каля Слоніма, там у мяне цётка была. Ну што, яны мяне там нядзелю хавалі. Гэтыя раны ўсе паразгнойваліся... Страшна. Ля- чыцца не было чым...

Бацька мой пажыў трохі, а потым пас- ля вайны ад ран тых і памёр, гангрэна пад- пала ў нагу.

А я гэтак і асталася. Мне тады, як білі, шэсць гадоў было, сёмы...

У архівах захавалася «Паведамленне № 28» паліцыі бяспекі і СД аб выніках карных экспедыцый «Гамбург» і «Альтона» ў раёнах Баранавіцкай і Брэсцкай аб- ласцей ад 22 студзеня 1943 года. Непасрэд- нья верхаводы карнікаў выхваляліся пе- рад вышэйшымі інстанцыямі сваімі «по-

Вайна вачамі дзяцей

Юра Варанцоў, пяць гадоў, сын афіцэра:

— Мама несла малодшага брата на руках, а я трымаўся за падол яе сукенкі. Каля моста цераз Шчару стаяла вялікая машы- на і гармата. Далей нас не пусцілі. Мы пайшлі ў дом, што быў унізе, недалёка ад моста. Вакол усё грымела і трэслася. У дом дзвігамі», выдавал! забітых мірных жыха- роў за партызан. Вось два ўрыўкі з «Паве- дамлення».

«...Аперацыя «Гамбург» у раёне гор. Слоніма.

Гэтая аперацыя была адною з найбольш паспяховых аперацый, праведзеных да гэ- тагачасу ў Беларусь Дадзеныя разведваль- най каманды паліцыі бяспекі і СД былі такія дакладныя, што ўдалося выявіць кож- ны лагер. У шматлікіх баях было забіта 1676 партызан. Затым было расстраляна западоз- раных у сувязях з партызанамі 1510 чал. Былі захоплены шматлікія трафеі, у тым ліку 4 браневікі і 8 супрацьтанкавых руж- жаў, велізарная колькасць жывёлы і збож- жа. У населеных пунктах, размешчаных у раёне аперацыі, акрамя таго, было знішча- на 2658 яўрэяў і 30 цыганоў. Страты нем- цаў склалі 7 забітых і 18 раненых».

На самай справе ў раёне Слоніма карнікі нават не сутыкаліся з партызанскім атрадам. Яны накінуліся на бліжэйшыя мірныя вёскі.

Друкуецца са скарачэннямі па кн.: Адамовіч А., Брыль Я., К а л е с н і к У. Я з вогненнай вёскі. Мн., 1983. С. 215—239.

З успамінаў А.Падрэцкага, сакрата- ра Акунінаўскага сельсавета

25 снежня 1942 года был! расстреляны жыхары вёскі Акунінава, усяго 299 чалавек.

...Нас пагналі ўсіх к саду Акунінаў- скага маёнтка, на месца расправы. Людзі са збялелымі тварамі адчувалі, што наступіў канец. І сталася страшэннае, нечуванае... Доўгія кулямётныя і аўтаматычныя чэргі нямецкіх звяроў касілі як траву трохсот- ную грамаду акунінаўцаў — дзяцей, жан- чын, старых...

Пасля расправы з 315 чалавек, якія ляжалі нерухома ў лужах крыві, устала 16, сярод іх і я». *Вольная праца. 1944. 14 снеж.*

зайшоў салдат увесць у крыві, яго сталі пе- равязваць. Потым, калі мы пакінулі дом, даху на ім не было. Па мосце ўжо ехалі танкі з крыжамі і сядзелі салдаты з зака- санымі рукавамі. Давялося вяртацца ў сваю кватэру. Усе нашы рэчы паспелі расцяг- нуць. Мама дагнала аднаго дзядзьку на вуліцы і забрала бацькаў баян. Хутка яго

памынялі на ежу. У нас у двары я падаб- раў белае шчання і пасадзіў у футляр з-пад баяна. Да нас зайшоў вялікі немец, убачыў шчання і забраў яго. Я плакаў і не хацеў аддаваць. На другі дзень тэты немец пры- нёс некалькі яек і бохан хлеба. Праз не- калькі дзён нас выгналі з кватэры і мы апынуліся ў доме бежанца (стары будынак канторы «Нарыхтоўка жывелы» ў Рыш- чыцах).

Рыма Вашчыліна (Самарская), шэсць га- доў, дачка афіцэра-пагранічніка:

— Калі наляцелі самалёты і сталі бамбіць, мы пабеглі ў жыта. Яно было вы- шэйшым за мяне і я ўвесь час баялася ад- стаць ад мамы і згубіцца. Недалёка ад нас пачало грукатаць, мяне кінула на зямлю. Калі я прыйшла ў прытомнасць, знайшла маму, якая ляжала, у яе з галавы і рукі моцна цякла кроў. Мяне нёс на руках нейкі салдат. Потым я ехала ў машыне з ініпымі дзяцымі. У Слоніме мы апынулі- ся ў дзіцячым доме (цяперашняя вул. Пушкіна). Там я пасябрала з прыгожай маленькай дзяўчынкай з вялікімі вачамі і доўгімі, як у лялькі, вейкамі. Раніцай з'явіўся немец, ён браў усіх за падбародак, паднімаў галаву і каму гаварыў «юд», тых ставілі асобна. Дарослыя схавалі маю сяброўку ў прырону, але немец перавароч- ваў ложка і знайшоў яе. Іх усіх некуды па- везлі. А да нас прыйшоў поп і пахрысціў дзяцей, якія засталіся.

Яніна Гарбуновіч (Колыпчык), сем гадоў:

— Мы з цёткай жылі на вул. Касцель- ная (вул. Горкага). Вакол касцёла Святога Андрэя пахавалі многа афіцэраў, і там стаял! фігурныя нямецкія крыжы. Калі немцы адступілі, крыжы прыбралі, а зямлю вакол разраўнялі.

Аднойчы ноччу на нашай вуліцы хтосьці выстраліў побач з машынай, якая праязджала. Раніцай немцы выгналі лю- дзей з дамоў, каб расстраляць. Але адзін афіцэр, які хадзіў у госці да суседзяў, зас- тупіўся і сказаў, што ніхто не страляў, а проста машына наехала на пустую бутэль- ку. Нас усіх адпусцілі. Часам нам загадвалі не выходзіць з дамоў. Тады па вуліцы гналі яўрэяў. Я глядзела на калону праз акно на гарышчы. Мабыць, людзі не разумелі, што іх чакае, таму што ішлі мірна і спакойна. На спінах і грудзях у іх был! жоўтыя зоркі і кругі. Потым мы чулі, як у Пятралевічах стралялі кулямёты.

Іосіф Гарбуновіч, шэсць гадоў:

— Мы жылі ў Скубішоўцы (вул. Катоў- скага). Па дарозе адступалі нашы часці.

Нямецкая танкетка абстрэльвала шашу. Загарэлыя нямецкія салдаты хадзілі па дварах. Адзін зайшоў да суседа, набраў два вядры вады і загадаў сыну-падлетку гас- падара аднесці ваду да танкеткі. Той панес вёдры, а ідучы назад вырашыў скараціць шлях і пайшоў не па дарозе, а пабег праз луг. Хтосьці даў чаргу з кулямёта і ён упаў. Падышлі два немцы і дабілі яго штыком. Калі бацькі прыйшлі забіраць сына з луга, на іх ужо ніхто не страляў.

Слава Берастоўскі, дванаццаць гадоў:

— Немцы загадалі насельніцтву здаць радыёпрыёмнікі. Іх склалі ў хлеў за плотам гебітскамісарыята. Мы з хлопцамі пракапалі пад зрубам нару і пачалі паці- хеньку лазіць у хлеў і разбіраць пры- ёмнікі: то лямпы падастаём, то кандэнса- тары... Адноўчы, калі ўся кампанія пралез- ла ў хлеў, замок нечакана адчыніўся і ўвайшлі салдаты. Усіх прымусілі назад пралезці праз дзірку, але на выхадзе кож- ны атрымаў такі ўдар ботам, што некато- рыя доўга потым кульгалі.

Мы вырашылі адпомсціць крыўдзіце- лям: насыпалі ў бутэльку карбіду, дадалі вады, хутка забілі яе палкай і перакінулі цераз плот. Бутэлька выбухнула як сапраў- дная граната. Часавы некалькі разоў выс- траліў па плоце з аўтамата. На гэтым нашы прыгоды не скончыліся. Вечарам тры салдаты і афіцэр прайшлі па ўсёй вуліцы, заходзілі ў кожны дом і білі доўгімі гума- вымі палкамі хлопцаў- падлеткаў. Пасля гэтага да нас, нарэшце, дайшло, што «жарты» з акупантамі могуць закончыцца на шыбеніцы, устаноўленай на Рыначнай плошчы.

Марыя Акуліч, пятнаццаць гадоў, вёска Сکوўдзічы:

— У нядзелю выпраўлялі сваіх вяскоў- цаў у армію. Назад вярталіся па Косаўскім тракце. Ubачылі самалёты. Насіліся яны нізка над балотамі, здавалася, што колам! краналі зямлю, і стралялі па натоўпе. Мы пападалі ў прыдарожныя зараснікі, кулі праляталі побач. Страху нацярапеліся на ўсё жыццё! Многа людзей тады загінула.

Іх закапалі прама там, на тары, з левага боку...

Збіраюся ісці ў Слонім, а маці гаворыць: «Дзетачка, хлеб увесь партызаны забралі, а ты вазьмі бульбы варанай, кінь за дрот салдацікам (лагер ваеннапалонных). Бо дзя- цей немцы не кранаюць, а дарослых б'юць моцнаі». Людзі ў лагеры былі падобныя на шкілеты. Некаторыя спрабавалі камянямі разбіць вялікія конскія косці, каб дастаць адтуль што-небудзь, што можна з'есці...

У нашай школе нехта раскідаў лістоўкі. Зайшлі ў клас тры немцы з бляхамі на грудзях. Адзін пальцам паказвае на мяне: «Гэта яна зрабіла! Чаму яна баіцца на цябе глядзець?». Настаўнік Казачкоў за мяне заступіўся, сказаў, што я толькі што прый- шла з вёскі, вельмі стамілася... Каб не ён, магла б і я апынуцца на Пятралевіцкай гары...

Запісаў І.І.Падгарадзецкі.

Дакументы сведчаць

З АКТА № 109 СЛОНИМСКАЙ РАЁННАЙ КАМІСІІ АБ ЗНІШЧЭННІ І ВЫВАЗЕ Ў НЯВОЛЮ САВЕЦКІХ ГРАМАДЗЯН НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІМІ ЗАХОПНІКАМІ НА ТЭРЫТОРЫІ СЛОНИМСКАГА РАЁНА

19 ліпеня 1944 г.

...В раскопанной яме на Петралевицкой горе, что в 1 км от города Слонима, обнаружены трупы людей, которые, как установлено судебно-медицинской экспертизой, зверски убиты в ночь с 3 на 4 июля 1944 года. У могилы во время раскопки находились многие родственники жертв фашизма. Среди убитых обнаружены: врач-хирург Журавлева Екатерина Павловна с 2 дочками 5 и 7 лет, Юлией и Валерией; зубной врач Чернявская Ольга Назаровна с 2 сыновьями 2 и 5 лет, Валерием и Анатолием; врач кожно-венерических заболеваний Зайцев Дмитрий; инженер Сергеева Тамара; главный бухгалтер правления Слонимских лесоводов Ничипорович Иван Константинович; управ. домами жилищного управления Домбровский Казимир, его жена Мария; зав. складом городской управы Соболевский Иван; фотограф Шадевский Марьян; сапожник Тибура Казимир; житель города Слонима Филитович Федор Федорович и его семья: жена Вера Ивановна, сыновья Евгений и Валентин и дочь Люба; Рабцевич Вера; Малиновский Антон Александрович; Малиновская Мария; Слюсарчик Иосиф Францевич; Слюсарчик Люцина Константиновна и дочь Али- ция; Борисевич Юльян; Борисевич Екатерина; Мария Булат, крестьянка д. Гловсевичи; Тихон Анна Александровна, ее сын, семинарист Слонимской учительской семинарии, Тихон Серге- ей Николаевич; крестьянка дер. Хорошевичи Лазарь Софья Прокофьевна; семинаристы Слонимской учительской семинарии: Пытляк Иван, Стулевич Аркадий, Кот Николай и много др. При осмотре трупов обнаружено, что у всех жертв руки завязаны назад проволокой.

Мітынг на Пятралевіцкай гары. 10 ліпеня 1944 г.

Почти все убиты выстрелом в затылок. Большинство детских жертв брошены в яму живыми, об этом говорит отсутствие пулевых ран. Трупы в яму свалены как попало. Большинство было разудо и раздето, с большими кровоподтеками и синяками на теле, что говорит о чудовищных издевательствах в слонимских СД и тюрьме и преступно-варварском отношении к невинным мирным гражданам со стороны гитлеровских разбойников на протяжении их хозяйничания в оккупированном районе и в особенности перед катастрофическим отступлением их из города под мощным напором Красной армии. Всего по городу Слониму и Слонимскому району (на 10 июля 1944 года) немецкими бандитами замучено и расстреляно невинных советских граждан — стариков, женщин и детей — 42 тыс. (сорок две тысячи) чел. Вывезено на каторгу 2264 чел. На 41 136 чел. расстрелянных фамилий установить невозможно и 1759 угнанных личность не установлена.

Могилы в гор. Слониме и его окраинах имеются: в 2 км на юго-запад от гор. Слонима, в Альбертинском лесу, 2 могилы, в которых расстреляно более 40 чел.; по Мостовой ул., в огороде (около кинотеатра «Пролетарий») расстреляны и закопаны 15 чел. (непосредственно расстреливал бандит Хованский); на развилке Ружанского и Белостокского шоссе 1 могила, в которой расстреляно и закопано 50 чел.; по этому же шоссе имеется 4 могилы (у дер. Че- меры), в которых находится до 40 чел. расстрелянных.

По району. В Петралевичском сельсовете расстреляно и замучено мирных граждан: на 6 км по тракту Слоним — Деревная, урочище Морг, закопано расстрелянных до 2 тысяч чел.; на Петралевичской горе, что в 1 км от гор. Слонима, закопано расстрелянных до 10 102 чел. жителей гор. Слонима. В Шиловичском сельсовете расстреляны и замучены жители гор. Слонима на Чепелевских полях (имеется 8 могил, в одной из которых закопано до 14 300 чел. стариков, женщин и детей)...

Во всех этих злодеяниях виновно немецко-фашистское правительство, немецкое верховное командование, давшее указания обер-бандитам уничтожить безвинных советских людей.

В этом злодеянии конкретно виновны: слонимский гебитскомиссар немец Эррен; начальник политического отдела гебитскомиссариата немец Вольтер, его зам. немец Герн; зам. (начальника) Слонимского СД немец Варенбурх; начальник слонимской биржи труда немец Лейман; зам. Слонимского гебитскомиссара штаблейтер Гик; гауптвахмистер жандармерии немец Шульц; немец Рейнерг; редактор слонимской газеты «Слонимская газета» и начальник отдела пропаганды отдела гебитскомиссариата Синяк Сергей (Хмара); окружной председатель ВНС Василия Алексей; начальник Слонимского района Цитович Семен; бургомистр г. Слонима Кислый Александр; начальник ВКО и заместитель президента ВЦР Дакиневич Иосиф; окружной школьный инспектор и окружной проводник СВМ Суравы Борис...

Акт подписали Бобров, Головченко, Сараев, Драгиль, Прокопович, Малиновский, Попе- ня- Островская

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 845. Воп. 1. Спр. 6. Л. 60 — 61.

З ЭКАНАМІЧНАЙ ДАВЕДКІ

13 жніўня 1944 г.

По району до войны насчитывалось 128 населенных пунктов, 14 сельсоветов, 75 443 человека, по городу 38 тысяч. Поголовье скота по району было 64 527, в том числе лошадей 8750.

Из имевшихся до войны 1842 домов в городе уничтожено 1180 домов, 100 требуют капитального ремонта.

В сельской местности фашистами сожжено 30 деревень общим количеством более 2000 жилых и других хозяйственных построек. Сожжено и разрушено 45 школ, все больницы.

За три года оккупации фашистские изверги расстреляли, повесили, сожгли живыми и замучили по району более 40 тыс. человек. В самом только городе расстреляно и замучено 33 тысячи.

Угнано из Слонимского района на каторгу в Германию более 12 000 человек. По далеко неполным данным убытки по городу исчисляются в 590 млн. рублей.

Секретарь Слонимского РК КП(б)Б Бобров

Дзяржаўны архіў грамадскіх аб'яднанняў Гродзенскай вобласці. Ф. 2191. Воп. 1. Спр. 3. Л. 11.

Падрыхтаваў А.М.Тарсуноў.

СТРАТЫ, ЯКИЯ ПАНЕСЛІ НАСЕЛЕНИЯ ПУНКТЫ СЛОНІМСКАГА РАЁНА Ў ГАДЫ
ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

Ліпень 1969 г.

Наименование сельского Совета	Кол-во накануне войны		Кол-во уничтоженных нем.-фаш. захватчиками		Восста- новлено на прежнем месте дво- ров, насе- ления	Угнано		Погибло на фронтах ВОВ	Погибло В партиз. отряде и подполье	Кол-во жителей в настоя- щее время (на липень 1969)
	дво- ров	насе- ления	Дворов	насе- ления		в фаш. рабство	возвра- тились			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	И
1. Боровики Ново- девятковичского с/с	47	182	40	123	49/200	2	2	2	2	200
2. Волчки Озерницкого с/с	35	215	8	5	61/92	2	2	2	1	192
3. Ветенева Ново- девятковичского с/с 4.	32	138	28	6	36/147	—	—	5	1	147
Голи Костро- вичского с/с	70	279	70	4	85/314	3	3	10	10	314
5. Драпово Озер- ницкого с/с	55	336	32	1	78/222	3	3	5	1	222
6. Ермоловщина Озерницкого с/с	19	ИЗ	7	—	30/93	—	—	—	—	93
7. Заводный Лес Масиловичского с/с	120	423	120	124	51/79	15	9	5	3	179
8. Клепахи Озерницкого с/с	57	342	51	2	73/217	4	4	4	—	217
9. Кабаки (Приречье) Павловского с/с	60	255	20	—	70/296	—	—	4	—	296
10. Сучки (Колосово) Новодевятко- вичского с/с	32	138	7	14	46/178	—	—	7	4	178
11. Мижевичи Мижевичского с/с	175	864	56	20	202/726	6	6	29	2	726
12. Мыслово Озерницкого с/с	78	546	67	6	122/392	1	—	16	—	392
13. Низ Костровичского с/с	76	295	56	150	43/148	6	6	5	5	148
14. Новики Павловского с/с 15.	41	144	36	—	37/159	—	—	1	—	159
Озерница Озерницкого с/с	70	423	40	11	155/496	7	7	6	3	496
16. Острово Мижевичского с/с	132	637	80	4	122/425	20	18	10	—	425
17. Окуниново Ново- девятковичского с/с 18.	118	492	111	305	63/247	3	3	5	7	247
Павловичи Костровичского с/с	61	250	34	132	24/76	7	6	—	—	76
19. Плавские Озерницкого с/с 20.	39	234	5	4	65/210	4	2	4	1	210
Плешки (Парти- зановка) Новодевят- ковичского с/с	52	48	18	22	47/194	—	—	3	3	194

c

1	1	2	3	1	4	5	6	7	8	9	10	И
21. Соленийк	36	161		31	11	42/139		3	3	3	2	139
Озгийновйского с/с												
22. Саковичи	98	402		98	—	110/416				10	—	424
Деревновского с/с												
23. Сеньковщина	96	364		81	27	109/376		3	3	8	1	376
Деревновского с/с												
24. Серки Новоде- вятковичского с/с	39	159		28	87	36/135		1	1	3	3	135
25. Урочь	63	199		38	19	75/247		32	30	7	2	247
Масиловичского с/с												
26. Хмельница	76	353		26	21	94/316		2		9	2	316
Мижевичского с/с												
27. Шундры	20	103		12	—	32/133		2	2	1	1	133
Павловского с/с												
Итого по району:	1807	8265		1200	1095	1957/6873		125	110	164	54	6873

Председатель исполкома Слонимского районного Совета А. Светлов
Секретарь исполкома Слонимского районного Совета депутатов трудящихся Л. Широков

Падрыхтаваў У.З.Лемяшонак.

АГУЛЬНЫЯ ЗВЕСТКІ АБ АХВЯРАХ НЯМЕЦКА-ФАПЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАЎ У РАЁНЕ

В Слонимском районе расстреляно 33 663 человека, женщин — 7580, детей — 3420, повешено 12, сожжено 325, убито военнопленных 8000, угнано в немецкое рабство 2254.

Всего расстреляно и замучено 44 264.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 616. Воп. 1. Спр. 70. Л. 2.

Партизанські рух

Партизанскі рух на Слонімішчыне пачаўся з першых дзён фашысцкай акупацыі. Мясцовыя жыхары з савецка-партыйнага і камсамольскага актыву, якія не паспелі эвакуіравацца, а таксама частка байцоў і камандзіраў Чырвонай арміі, якім не Удалося прабіцца за лінію фронту, схаваліся ў лясах. Яны аб'ядноўваліся ў трупы і са зброяй у руках уступалі ў барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У Андрэўскім і Рахолаўскім лясх была створана першая партызанская трупа на чале з А.У.Фідрыкам. У яе склад увайшлі І.С.Казялецкі, С.А.Абрагімаў, А.Мухадзінаў, В.А.Грабун, С.В.Чабатар, а таксама І.А.Сушко са сваімі сынамі — Віктарам, Уладзімірам, Аркадзем і Міхаі- лам. Сам А.У.Фідрык да вайны ўзначаль- ваў калгас у в. Завершы, а потым быў аб- раны старшынёй Глоўсёвіцкага сельсавету. У канцы ліпеня ў трупе ўжо было каля 30 чалавек.

У верасні 1941 г. у Рахолаўскім лесе пачала дзейнічаць другая труп партызан. Яе ўзначальваў старшы лейтэнант Р.А.Дудко. 12 верасня трупы А.У.Фідрыка і Р. А. Дудко сустрэліся. На агульным сходзе было прынята

рашэнне аб'яднацца ў адну труп. Па даце аб'яднання новую труп назвалі! «Трупа 12». Яе камандзірам быў аб- раны А.У.Фідрык, а камісарам Р.А.Дудко. Позняй восенню 1941 г. па даносе акупі- наўскага старасты недалёка ад в. Русакова труп Фідрыка акружылі фашысты. У ня- роўным баі (18 партызан супраць 80 фашыс- таў) загінуў А.У.Фідрык і некалькі партызан. Аднак паражэнне не зламала волі пат- рыётаў. «Трупа 12» працягвала барацьбу.

У хуткім часі ў Акунінаўскі лес пры- была трупа з 12 чалавек. Яе ўзначальваў вайсковец П.В.Пранягін. Яго трупа аб'яд- налася з групай Фідрыка. Камандзірам новага аб'яднання стаў П.В.Пранягін, па- літруком Р.А. Дудко. Усю зіму ў вельмі складаных і цяжкіх умовах новая трупа змагалася з ворагам.

У сакавіку 1942 г. у лясх вакол в. Заводны Лес былі арганізаваны яшчэ тры

Партизаны і суязныя «Трупы 12»

А. М. Ёрш.

У Я Пілейкі.

І. П. Семянок.

І. Тарасюк.

А. А. Фідрык.

В. А. Фідрык.

М. А. Фідрык.

М. М. Шчан.

У. А. Фідрык з жонкай Марыяй (расстраляна фашыстамі).

П. В. Прднягін

трупы. Адною з іх камандаваў лейтэнант Мікалай Юр'еў. Камісарам у яго быў былы член КПЗБ Аляксандр Рыла. У трупы ўваходзілі ўдзельнікі з лагера ваеннапалонных капітан Мікалай Бабкоў, старшыя лейтэнанты Афанасій Емец і Мікалай Вазнясенскі, старшы палітрук Мікалай Увядзенскі, кулямётчык Мікалай Пасноў, Ан-тэк Сядлецкі, сакратар камсамольскай

арганізацыі в. Яруцічы Уладзімір Пакала, былы супрацоўнік слонімскай міліцыі Касьян Панасевіч і іншыя. 25 красавіка адбылася нарада. Прынялі рашэнне аб'яднаць усе чатыры трупы ў адзін партызанскі атрад і назваць яго імем героя грамадзянскай вайны М. А. Шчорса. Камандзірам атрада быў выбраны П. В. Праннягін, камісарам Р. А. Дудко. Атрад хутка рос. Толькі

Партизаны атрада імя Шчорса

І.М.Грачук.

Р.Ш.Грынгаўз.

Я.Ш.Грынгаўз.

з в. Чамяры ў атрад прыйшлі камсамольцы Уладзімір і Мікалай Міско, Якаў Іскрык, Андрэй, Мікалай і Цімафей Хвясені. Атрад папаўняўся вайскоўцамі, што ўцяклі з нямецкага палону, і тымі, хто хаваўся ад праследаванняў акупантаў. У склад атрада з групамі байцоў уліліся вайскоўцы Ф.К.Ляпічаў і М.М.Жураўлёў.

У сувязі з хуткім ростам атрада і бесперапыннымі баямі камандаванне вялікую ўвагу ўдзяляла ўзбраенню. Выключная заслуга ў забеспячэнні атрада зброяй належыць Паўлу Іванавічу Паўлоўскаму і яго сям'і, а таксама сынам А.У.Фідрыка. Першымі сувязнымі атрада былі мясцовыя жыхары: І.С.Ма-зайла з Дзеравянчыц, І.П.Семянюк з Войневіч, І.Ф.Валюкевіч з Вербалат.

Атрад пашыраў кола сваёй актыўнай дзейнасці: была ўстаноўлена сувязь з урачамі-спецыялістамі ў Слоніме. У ліпені 1942 г. у атрадзе была створана партыйная арганізацыя, усе байцы прынялі партызанскую прысягу. Усе праведзеныя мерапрыемствы садзейнічалі арганізацыйнаму, маральнаму і духоўнаму ўзмацненню атрада імя Шчорса і яго баяздольнасці.

У канцы ліпеня 1942 г. колькасць склад атрада імя М.А.Шчорса перавысіў лічбу 500. На ўзбраенні меліся дзве 45-міліметровыя гарматы, каля 40 кулямётаў, прыкладна столькі ж аўтаматаў, гранаты. Такой сіле ўжо патрабаваліся і неабходныя машыны баявых дзеянняў. І яны планаваліся. Выбар лёгкага на варожы гарнізон у Косаве. У ім на той час было 300 немцаў і паліцаяў. З боку партызан у аперацыі ўдзельнічалі 360 байцоў атрада імя Шчорса, 70 — атрада імя Дзімітрова і 50 — атрада імя Варашылава.

Наступленне пачалося 2 жніўня. Сігналам

быў стрэл з гарматы. У выніку паспяховага бою гарнізон быў разгромлены, знішчана больш за 100 фашыстаў, склады са зброяй і боепрыпасамі. Партизаны ў тым баі страцілі 7 байцоў.

Раніцай 10 жніўня была разгромлена школа паліцаяў-кулямётчыкаў у в. Гавенавічы. У баі былі знішчаны 20 паліцаяў і 30 узятая ў палон. Трафеі аказаліся багатымі: каля 40 кулямётаў і вялікая колькасць патронаў.

Весткі аб баявых дзеяннях атрада імя Шчорса хваляй расплываліся ўсё далей ад партызанскай базы. Раслі рады народных месціцаў. Раён ваўчанорскіх лясоў для атрада ў 700 чалавек стаў малы. Камандаванне атрада прыняло рашэнне пашырыць плошчу базы і павялічыць раён баявых дзеянняў. 20 жніўня частка атрада фарсіравала р. Шчара і накіравалася ў раён Выганаўскага возера. На абжытай базе засталіся дзейнічаць 53 трупы.

У верасні 1942 г. на базе 43 труп атрада імя Шчорса і трупы Паўлоўскага быў сфарміраваны новы атрад і названы «Савецкая Беларусь» (камандзір атрада М.У.Бабкоў, камісар М.М.Увядзенскі, начальнік штаба М.М.Жураўлёў). Жадаючы знішчыць партызан, фашысты пачалі блакаду партызанскай зоны. Сілы былі няроўнымі. У гэтых умовах камандзір атрада Бабкоў прыняў рашэнне разбіць сваю баявую адзінку на невялікія групы і размясціць іх па лясах, вёсках і на хутарах Слонімсчыны. У лістападзе немцы знялі блакаду вакол булінскіх лясоў. Бабкоў загадаў усім трупам зноў вярнуцца на базу.

Партизаны і сувязныя атрада «Савецкая Беларусь»*

М.У.Бабкоў.

М.У.Залажук.

І.М.Міско.

М.Міско.

М.М.Міско.

У.М.Міско.

К.І.Панасевіч.

П.І.Паўлоўскі.

С.Такарчык.

І.І.Філёнчык.

Л.П.Філёнчык.

У.І.Філёнчык.

У чэрвені 1943 г. на базе атрада «Савецкая Беларусь» і пяці іншых атрадаў была сфарміравана партызанская брыгада, якую ўзначаліў М.У.Бабкоў (камисарам быў М.У.Сенькін). Праз месяц, у жніўні, брыгада Бабова была падзелена на дзве брыгады — «Савецкая Беларусь» і імя П.К.Панамарэнкі. Камандзірамі брыгад сталі М.У.Бабкоў і М.У.Сенькін. Гэтыя брыгады кантралявалі

паўднёвую і заходнюю часткі Слонімскага раёна і некалькі раёнаў Брэсцкай вобласці. У той час быў сфарміраваны атрад імя Ф.Э.Дзяржынскага (камандзір атрада А.С.Серы, камісар І.Я.Дабрыян). Сіламі гэтага атрада зрываўся рух на чыгунках Брэст — Масква, Ваўкавыск — Слонім, а таксама на аўтадарогах.

Байцы брыгады «Савецкая Беларусь» у лютым 1944 г. разграмілі нямецкія гарнізоны ў вёсках Баравікі, Була, Трыбушкі. У час бою ў Трыбушках партызан Касьян Панасевіч сваім целам закрыў амбразуру фашысцкага дзота, адкуль страчыў кулямёт.

На базе партызанскіх труп І.А.Зайцева і М.Л.Лапіна ў снежні 1942 г. створаны атрад імя П.К.Панамарэнкі (камандзір І.А.Зайцаў, камісар М.Л.Лапін, начальнік штаба П.І.Бухароўскі). За адзін год атрад вырас да 500 чалавек. Ён знішчыў 10 нямецкіх гарнізонаў, а баец атрада камсамолец Саша Пазнякевіч удзельнічаў у аперацыях, у час якіх партызаны пусцілі пад адхон 16 варожых эшалонаў.

У 1943 г. атрад амаль цалкам паралізаваў чыгункі Слонім — Баранавічы і Баранавічы — Ліда.

У снежні 1943 г. на базе атрада імя П.К.Панамарэнкі быў сфарміраваны атрад імя І.В.Сталіна. Камандзір атрада І.Р.Ма-розаў, камісар В. А.Сіднеў, начальнік штаба М.І.Травін.

Партызанскі рух на Слонімшчыне рос і мацнеў. Для кіраўніцтва ім у чэрвені 1943 г. быў створаны міжрайпартцэнтр на чале з памочнікам упаўнаважанага ЦК КПБ і Беларускага штаба партызанскага руху па Баранавіцкай вобласці М.Т.Анішчыкам, былым старшынёй Слонімскага гарвыканкома. У кастрычніку 1943 г. пастановай Баранавіцкага абкома партыі быў створаны Слоніmsкі падпольны райком КП(б)Б на чале з Міхаілам Трафімавічам Анішчыкам, у склад якога таксама ўвайшлі Ф. Д.Ка-валеўскі і М.С.Вальцаў. Пазней членам райкома стаў Р.Ц.Вараб'ёў. Райком камсамола ўзначаліў У.С.Міхнян.

12 кастрычніка 1943 г. выйшаў першы нумар газеты «Вольная праца», рэдактарам якой быў зацверджаны ўраджэнец в. Чамяры М.В.Бурсевіч. Рэдакцыя і друкарня знаходзіліся ў лесе. Месца іх размяшчэння мала хто ведаў. Усяго было выпушчана 16 нумароў, кожны тыражом ад 350 да 500 экзэмпляраў. Выдалі таксама 17 заклікаў і пракламацый-зваротаў да мясцовых жыхароў і 5 зваротаў да салдат фашысцкіх гарнізонаў. Рэгулярна выпускалі зводкі Савінфармбюро. У Слоніmsкай друкарні выходзіла газета Баранавіцкага падпольнага гаркома партыі «За Радзіму».

Масава-палітычная работа — друкаваная

і вусная — прыносіла адчувальныя

Г.В.Златніцкая.

Г.Г.Пудзілаў.

В.С.Серая.

П.Г.Серая.

М.П.Філёнчук,

Л.Я.Шаўчук.

Партызаны атрада імя Дзяржынскага вынікі. Былі створаны новыя партызанскія атрады імя К.К.Ракасоўскага, імя Дз.А.Фурманава. На базе атрадаў імя П.К.Панамарэнкі, імя Ф.Э. Дзяржынскага, імя І.В.Сталіна, імя К.К.Ракасоўскага, імя Дз.А.Фурманава ў студзені 1944 г. была створана брыгада імя К.К.Ракасоўскага (камандзір Я.А.Прыданнікаў, камісар Р.Ц.Ва-

раб'ёў, начальнік штаба М.П.Каралёў).

Партызаны атрада імя

І.Л.Зайцаў.
камандзір атрада.

А.А.Капейкін,
камандзір 2-й роты

М.М.Праўдзік. каман- дзір
трупы падрыўнікоў

Партызаны атрада імя Ракасоўскага

А.А.Лексютка, клмісар

М.А.Жыдич. камандзір М.У.Руссцхі. камандзір А.Е.Урублсўскі. каман-
трупы падрыўнікоў. роли

дзір аддзядсння

У чэрвені 1943 г. пачаў дзейнічаць ат- рад
«Непераможны» (камандзір П.М.Ге-

расімчык, камісары Балцібян Аматаў,
С.С.Касцярэнка, П.В.Рашчактаеў).

Атрад «Непераможны» ўваходзіў у склад
Ленінскай брыгады, якая падпарад- коўвалася
партызанскаму злучэнню Шчу- чынскай
зоны.

У лесе каля в. Бярдовічы была створа- на
партызанская трупa. Там жа з'явілася трупa
Б.А.Булата (26 чалавек) і іншыя. 10 ліпеня
1942 г. трупы злучыліся і стварылі атрад №
3649 (па нумары вайскавой часці).
Камандзірам атрада быў выбраны Б.А.Булат,
начальнікам штаба В.С.Біцько.

Пазней атраду было прысвоена імя

Я. А. Прыданнікаў,
камандзір брыгады імя
К.К.Ракасоўскага.

П.М.Герасімчык,
камандзір атрада
«Непераможны».

«Перамога» і ён далучыўся да Ленінскага
партызанскага атрада. У снежні 1943 г. атрад

быў вылучаны з Ленінскай партызанскай брыгады і на яго базе стварылі брыгаду «Перамога».

Партызанскі атрад імя М.І.Калініна ў час вайны дзейнічаў у Брэсцкай, Баранавіцкай (Слонімскага р-н) і Беластоцкай абласцях, камандзір атрада С.І.Сцяпанаў,

Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на тэрыторыі раёна

камісар Р.С.Лук'янаў, потым І.Е.Сіда- ровіч, начальнік штаба Б.С.Кірычэнка.

У снежні 1944 г. на тэрыторыі Слоні-мшчыны дзейнічаў таксама атрад імя С.М.Будзённага. Ён непасрэдна прымаў удзел у разгроме нямецкага гарнізона ў в. Пляшкі. Камандаваў атрадам М.М.Ізюмскі. Камісарам быў І.Е.Сіда- ровіч, а начальнікамі штаба А.Ф.Барычаў.

На тэрыторыі Слонімскага раёна ў розны час дзейнічала таксама партызанская брыгада

імя П.К.Панамарэнкі (камандзі- ры: І.П.Урбановіч з чэрвеня па ліпень 1943 г., выконваў абавязкі, М.У.Сенькін; камісары: С.П.Пацяруха з чэрвеня па ліпень 1943 г., К.Дз.Талочка з верасня па лістапад 1943 г., загінуў, М.Е.Крышта- фовіч з лістапада 1943 г. па ліпень 1944 г.; начальнікі штаба: Р.К.Дарафееў з ліпе- ня па верасень 1943 г., Ц.С.Коваль з верасня 1943 г. па ліпень 1944 г.).

А.А.Сянкевч, І.Л.Сяргейчык.

Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на тэрыторыі Слонімскага раёна

14 августа 1943 г. на территории Сло-нимского, Козловщинского, Бытенского районов приступил к работе Слонимский межрайпартцентр во главе с Михаилом Трофимовичем Анищиком.

Приказом уполномоченного ЦК КП(б)Б и БШПД по Барановичской области в распоряжение Слонимского меж-райпартцентра переданы отдельный отряд им. П.К.Пономаренко из партизанского соединения Шучинской зоны и вновь организованный отряд им. Ф.Э. Дзержин-ского. Позднее создан отряд им. И.В.Сталина. В январе 1944 г. эти отряды объединены в бригаду им. К.К.Рокоссовского.

Территория Слонимской зоны освобожде-на частями Красной Армии 13 июля 1944 г.

БРИГАДА ИМ. К.К.РОКОССОВСКОГО

Создана в январе 1944 г. приказом упол-номоченного ЦК КП(б)Б и БШПД по Барановичской области на базе отдельных

отрядов им. П.К.Пономаренко, им. Ф.Э. Дзер-жинского и им. И.В.Сталина. Одновременно был организован отряд им. К. К.Рокоссовского (позже им. Д.А.Фурманова).

Бригада действовала в Слонимском и Бытенском районах.

Соединилась с частями Красной Армии 10 июля 1944 г. в составе 5 отрядов общей численностью 808 партизан.

Из них: мужчин - 758, женщин — 50; белорусов — 520, русских — 220, украинцев — 34, других нац. — 34; членов ВКП(б) — 11, кандидатов — 21, членов ВЛКСМ — 115, беспартийных — 661.

Командир бригады Приданников Яков Агеевич (январь 1944 — июль 1944); комиссар Воробьев Григорий Тимофеевич (январь 1944 — июль 1944); начальник штаба Королев Николай Петрович (январь 1944 — июль 1944).

Камандны састаў партызан-скай брыгады імя К.К.Ра-касоўскага (справа налева): А.М.Бульгін, І.Я.Дабрыян, М.Т.Анішчык, І.А.Зайцаў, Р.Ц.Вараб'ёў.

І.Л.Сінельнікаў, намеснік
камандзіра брыгады імя К.
К.Ракасоўскага.

Отряд им. П.К.Пономаренко

Организован в декабре 1942 г. в Слонимском районе из групп И.А.Зайцева и М.Л.Лапина, действовавших с лета 1942 г. До июня 1943 г. назывался 31-й отряд, затем ему присвоено имя П.К.Пономаренко. Действовал самостоятельно до января 1944 г.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 137 партизан.

Командиры отряда: Зайцев Иван Александрович (декабрь 1942 — январь 1944), Анохин Иван Васильевич (январь 1944 — апрель 1944), Травин Михаил Иванович (апрель 1944 — июль 1944); комиссар Лапин Матвей Леонтьевич (декабрь 1942 — июль 1944); начальники штаба: Бухаровский Петр Иванович (май 1943 — июль 1943), Маковкин Георгий Павлович (январь 1944 — июль 1944).

Отряд им. Ф.Э. Дзержинского

Образован 13 августа 1943 г. из партизан, выделенных отрядом «Советская Белоруссия».

М.І.Капейкіна (Зоя), радистка брыгады імя К.К.Ракасоўскага.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 185 партизан.

Командир отряда Серый Алексей Степанович (август 1943 — июль 1944); комиссар Добриян Иван Яковлевич (август 1943 — июль 1944); начальник штаба Едигарев Валентин Филиппович (ноябрь 1943 — июль 1944).

Отряд им. И.В.Сталина

Сформирован в декабре 1943 г. из парти-

зан 4-го взвода отряда им. П.К.Пономаренко.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 142 партизана.

Командир отряда Морозов Иван Григорьевич (декабрь 1943 — июль 1944); комиссар Сиднев Виктор Александрович (декабрь 1943 — июль 1944); начальники штаба: Травин Михаил Иванович (январь 1944 — апрель 1944), Конопацкий Аркадий Станиславович (апрель 1944 — июль 1944).

Отряд им. К.К.Рокоссовского

Создан в январе 1944 г. приказом уполномоченного ЦК КП(б)Б и БШПД по Барановичской области из партизан, выделенных отрядом им. Ф.Э. Дзержинского.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 180 партизан.

Командир отряда Бульин Николай Андреевич (январь 1944 — июль 1944); комиссар Аксютко Иван Аникеевич (январь 1944 — июль 1944); начальник штаба Слободчиков Александр Петрович (январь 1944 — июль 1944).

Отряд им. Д.А.Фурманова

Организован 1 апреля 1944 г. из личного состава, выделенного отрядом им. К.К.Рокоссовского.

На день соединения с частями Красной Армии насчитывал 149 партизан.

Командир отряда Краснодубровский Михаил Григорьевич (апрель 1944 — июль 1944); комиссар Иванов Евгений Ксенофонтович (апрель 1944 — июль 1944); начальник штаба Анохин Иван Васильевич (апрель 1944 — июль 1944).

Дружесца па кн.: Партизанские формирования Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (июнь 1941 — июль 1944): Краткие сведения об организационной структуре партизанских соединений, бригад (полков), отрядов (батальонов) и их личном составе.

Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на тэрыторыі раёна

Мн., 1983. С. 79—81.

3 успамянаў Мікалая Макаравіча Міско, партызана атрада «Савецкая Беларусь», жыхара в. Касцяні

...Уже на второй день войны немцы сбросили десант у нашей деревни. Залегли мы с хлопцами на картофлянице и поочередно стали за ними наблюдать в полевой бинокль, который подобрали тут же, в поле. А они засекли нас, да как шарахнут из пулеметов. Уткнулись мы носом в землю и давай расползаться кто куда.

Еле ноги унесли. Но не трусили. Злость такая взяла на них. Решили бороться. Ну, а коль воевать задумали, то оружием запастись надо...

Я был самый старший среди ребятни. К тому времени семнадцать годков стукнуло. Сам вызвался им в командиры и повел на Костеневский разъезд. Там эшелон с оружием разбитый стоял.

Отваги много — ума не надо. Нет, чтобы дозор вперед выслать, проверить, как там и что. Где там! Мы к разъезду ватагой выскочили наперегонки один перед другим. Так и есть: в вагонах — полно воинского снаряжения.

.. Только я подобрал винтовку, как чую за спиной: «Халът!». Оборачиваюсь. Фашистский офицер из-за вагона бежит. Пацаны мои перепугались, реветь стали. А гитлеровец приближается и свое твердит: «Хэндэ хох!». Я ему показываю, что винтовка не стреляет, испорчена. А он все равно кричит, чтобы я ствол в сторону отвел. А винтовка-то в самом деле исправная. Ну, думаю, перестреляет он нас всех на месте, как только обман раскроет. Решение надо принимать, пока не поздно. Приложился я к прикладу и нажал на курок. Фашист только руками взмахнул в воздухе и грохнулся.

У самого колени дрожат, но виду не показываю. Пацаны мои со страха реветь перестали. «Ну, чего стоите, — говорю им. — Слушай мою команду: разоружить врага!».

Взяли у него оружие — и только пятки наши видели.

Второй фашист попался мне на мушку в самой хате. Как раз, помню, устроили здесь мы свой арсенал: разобранные пулеметы лежат, автоматы, винтовки. Солидолом их обрабатываем, готовим к хранению.

... Двое пацанов во дворе на часах стояли. Вдруг вбегает один из них. Даже заикаться от волнения стал. Немец, говорит, уже за калитку

держится. Из-за овина вынырнул, как из-под земли.

Соображаю: следы за собой замести не успею. Выходит, путь к отступлению отрезан. Пацанам приказываю: спрячьтесь, чтоб духу вашего не слышно было. А сам — за автомат. Только изготовился — слышу в сенцах щеколда щелкнула. И вот уже на пороге — неожиданный гость. Я в него полдиска выпустил.

...На хуторе своем мы жили. Вокруг хатки — ржаное поле и лес — рукой подать. Мама моя в хозяйских хлопотах замотается. А нам — раздолье. Чемеровские ребята из соседней деревни днями пропадали у нас.

Однажды вечером, помню, вторая неделя пошла, как война началась, — стою я у гумна. Гляжу, что-то подозрительно задвигались колоски. Вроде бы и ветра нет, а они колышутся. Присмотрелся хорошенько — ползет кто-то. Вот и передний показался: звездочка на пилотке, при оружии. Обрадовался: наши! За ним — еще несколько человек. Тот, что впереди был, заметил меня и зовет: «Поди, пацан, сюда». И начался допрос: сколько у вас земли? А кто такие родители? Хорошие ли соседи?

Проверку, выходит, устроили мне — не вражий ли я сынок? Заодно прощупали, каково соседское окружение.

Это были, как я позже узнал, наши армейцы-окруженцы: лейтенант Виктор Рыгин, политрук Петр Данков, Леонид Савицкий, старший лейтенант Федосеев, Павел Чернов, Иван Сучок, Василий Кутузов, Андрей Мартынов, Виктор Гуковский, политрук Григорий Дудко, старшина Иван Голубь, сержант-узбек по имени Ширум. Уже в начале сорок второго года они стали объединять молодежь в партизанские отряды. Тогда же в отряд им. Щорса пришли одногодки из Чемеров. Я тоже собрался туда, но лейтенант Рыгин меня остановил: нам нужны свои люди всюду!

После того мы склад свой оружейный еще больше пополнили. Уже у нас было двадцать пулеметов, более ста винтовок и пять тысяч патронов. По заданию партизан выплавляли тол из снарядов.

Нашли мы и две пишущие машинки. На них сводки Совинформбюро печата-

Партизаны атрада «Савецкая Беларусь» на лесапільні ў в. Акунінава пад выглядам рабочых.

лись, а я их разносил. Помню, случилось со мной однажды такое...

Сколотить партизанский отряд — нелегкая штука. Нужно уметь сплотить людей для вооруженной борьбы. А кто сделать это мог лучше? Конечно же, наши армейцы. Одна звездочка на пилотке уже много значила.

Но они не могли свободно выйти из леса. Вот почему Николай Саякин и Виктор Рыгин придумали мне такое поручение. Сходи, говорят, Миколка, к чемеров- скому старосте Василию Бурсевичу и передай ему этот конверт.

Подкараулил я старосту, когда он один в хате остался. Подаю ему конверт — сам на двери кошусь. Прочитал он да и говорит:

— Ведаеш ли ты, подшиванец, что за такие сочинения нас обоих вздернут — и глазом не сморгнут.

А я ему:

— Откуда им знать, что в той записке, если сам дядька Василь не проговорится.

— Думаешь, немец дурнее нас с тобой?

У партызанскай кузні.

Нет, лучше я тебя выдам. Пусть тебя колесуют! — постращал староста.

— Только попробуйте! Вместе с хатой на воздух пойдем! — вспомнил я наказ своих армейцев-наставников.

— Ишь, ершистый какой! — засмеялся дядька Василь. — Пусть будет по-твоему. Только скажи своим, чтоб поприжали грибовского бургомистра Яговдика Гиля- ра. Если его расколем, то аусвайсы будут.

После этого он взял меня легонько за ухо, подвел к выходу:

— Вылетай, гонец! Да с оглядкой.

Передал я нашим, как переговоры проходили. Молодец ты, Миколка, говорят. Твой староста теперь с нами заодно. Но как с бургомистром быть? Выручай еще разок. Если что, мы за тебя постоим. И вручают мне новый пакет.

Былая партызанская лазня.

Скажу вам, потерял я уже веру, что останусь жить после той встречи с Гиляром. Лютый был, вражина. Прочитал он партизанскую записку, да как рыкнет на меня.

Несколько дней меня пытали в грибовской комендатуре:

— Укажи, где бандитская шайка — отпустим. А то — живьем в землю загоним!

Меня бросали на пол и топтали ногами. «Говори!» — пытали. Сгину, думаю, а ничего не добьетесь от меня.

Еще помню, как привязывали меня к лошади, и она волоком понесла меня в поле. Дальше ничего не помню.

Бясстрашны Касьян

... Известие о вероломном нападении фашистской Германии застало Касьяна в Слониме. К тому времени он был участковым районного отдела милиции.

С окруженными частями попытался пробиться через линию фронта. Но уже невозможно было вырваться из плотного кольца окружения.

Поздно ночью, измученный и злой, вернулся домой, в Стародевятковичи. Марта бросилась навстречу: родненький!

Касьян потупился, собирая на лбу жесткие складки. В наступившей тишине лишь мирно посапывал трехлетний Василек.

Вскоре фашисты вызвали в комендатуру, что размещалась в Трибушках.

— Вступай в белорусскую добровольческую армию, — предложили.

— Надо подумать, — уклончиво отвечал Панасевич.

Его отпустили, чтобы с ответом вернулся через 24 часа. А Касьян уже принял решение: нужно организовать вооруженное сопротивление врагу.

Достал спрятанное оружие и ушел в лес.

...Марту расстреляли на рассвете.

Малыша втоптали в землю рядом с матерью. Извели семью в отместку за то, что упустили Касьяна.

Густые, непроходимые Волчненорские леса для врагов, а для Касьяна лес — дом родной. Каждая сосенка, каждый куст с детства знакомы.

Вскоре Касьяну повезло на встречу с хорошими людьми. Это были капитан Бобков, Миша Журавлев, подполковник

Когда пришел в себя, гляжу, мама моя слезы льет. Молись, говорит, сынок, богу. Спас

он тебя от неминуемой гибели.

Оказывается, чтобы задобрить Гиляра, она его одарила свиной тушей. Отпустил он меня. А через сколько там дней снова повестку прислал из комендатуры.

Больше на хуторе оставаться было нельзя. Вместе со мной в партизанский отряд «Советская Белоруссия» ушли тогда Степан Сончик, Иван Заяц, Саша Мороз, Максим Миско и Микола Маркевич...

М.И.Рылко.

Знамя юности. 1974. 8 студз.

Иванов. Кадровые военные, отставшие при отступлении от своих частей, они составили ядро партизанского отряда «Советская Белоруссия».

Уже в первом бою, при разгроме немецко-фашистского гарнизона в Коссово в августе 1942 года, Касьян особо отличился. В этом бою противник потерял около ста человек. За счет фашистов партизаны запаслись оружием и боеприпасами. Остатки гарнизона позорно бежали. Об этой крупной боевой операции сообщалось в сводке Совинформбюро.

В книге «Всемирное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны» есть такие строки: «Партизаны действовали храбро и отчаянно. Особенно отличились в этом бою тт. Касьян, Каленый (Киго)...» (т. 1, стр. 626, изд. «Беларусь», 1967 г.).

За этими скупыми строчками донесения вырисовывается удивительной храбрости человек. Все, кто знали Касьяна Панасевича как товарища по борьбе, отзывались о нем в один голос: «Человек без страха в сердце».

Уже на второй год войны Панасевича скосила вражеская пуля. Но он навсегда вошел в героическую летопись партизанского движения Белоруссии.

Это случилось 14 ноября 1942 года при разгроме немецко-полицейского гарнизона в деревне Трибушки. Под покровом ночи 150 партизан из отряда «Советская Белоруссия» пробрались к деревне и залегли в засаде. Касьян с группой разведчиков из шести человек вызвался проникнуть незаметно в здание старой гмины, где

засели главные силы полицейев и «само-оховцев».

Сначала все шло благополучно. Бесшумно сняты передовые посты противника. Еще несколько метров, и разведчики проникнут в самое логово предателей. Но вдруг лицом к лицу сталкиваются они с каким-то самооховцем. Выстрел. Поднимается тревога. Касьян приказывает разведчикам залечь. Сам решает пробиться к комендатуре, из подвала которой строчит пулемет.

Вот уже отчетливо виднеется контур здания. За освещенными окнами мечутся тени врагов. Касьян отрывается от земли. Рука описывает в воздухе стремительный полукруг. Граната взрывается за ближайшим окном. Враги в панике. Но пулемет по-прежнему поливает свинцовым дождем. Касьян вплотную подползает к бойнице. Почти в упор стреляет из автомата. Боеприпасов больше

нет, а пулемет после минутного молчания вновь заговорил.

«Неуж-то захлебывается атака? Нет, врешь, подлый, задохнешься первым!..»

Перед амбразурой вражеского пулемета выросла непроницаемая стена...

Выдержки из донесения командира бригады имени Пономаренко Сенькина и начальника штаба этой же бригады Ковалёва:

«Стянув пулеметы и боеприпасы в дзоты, противник упорно сопротивлялся... Тогда тов. Панасевич Касьян, известный своей храбростью... своим телом закрыл вражеский пулемет. Немецкий гарнизон был разбит, остатки его бежали в гор. Слоним и больше не появлялись в деревне Трибушки...»

М.І. Рылко.

Гродненская правда. 1974. 10 кастр.

Документы сведчаць

ДАНЯСЕННЕ КАМАНДЗІРА ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА «КАСТРЫЧНІК» АБ ПАДРЫВЕ ВАРОЖАГА ЭШАЛОНА

1943 г.

11 февраля 1943 г. группа бойцов отряда «Октябрь» в количестве 17 человек под командованием командира отряда капитана Ковалёва произвела взрыв воинского эшелона, шедшего на восточный фронт, на участке железной дороги Зельва — Слоним, в 8 км западнее Слонима у разезда Костени в 22 часа.

В результате взрыва уничтожен паровоз и, наскочив на топку паровоза, взорвались цистерны с горючим. Таким образом 4 цистерны с горючим сгорели полностью, а также сгорел весь состав в количестве 40 вагонов. По неуточненным данным, эшелон был гружен ценным военным имуществом и техникой противника. Пожар начался немедленно после взрыва, продолжался до 5 часов утра 12 февраля. Взрыв произведен 100 кг авиабомбой, которая была заложена на 5-метровый железобетонный мост, который после взрыва ремонтировался 24 часа. Во время взрыва убито 2 чел. охраны и 3 чел. паровозной бригады. Таким образом, движения на железной дороге не было до 16 февраля, т. к. на участке этой дороги был повторный взрыв партизанским отрядом, наименование которого не установлено.

Командир отряда «Октябрь»

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 251. Л. 20—21.

3 АКТАЎ АБ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ Ф.Э.ДЗЯРЖЫНСКАГА

10 кастрычніка 1943 г.

4/X.43 г. Антифашистская организация по указанию командования отряда им. Дзержинского порвала телефонную связь на линии Слоним — Ружаны протяжением 20 км... (Копецького и Хмельницкого р-на).

6/X.43 г. Диверсионная группа под руководством командира Шухно Алексея минированием взорвала автомашину на шоссе Барановичи — Слоним, в которой находилось 10 немцев и прицеп с баками. Машина разбита, но жертвы не установлены, так как позади двигалась колонна. Участники: Жуковский, Добрян, Шухно П., Ерш А., Ерш А.И., Шило С., Нестер А., Ковалевский В.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 13.

19 кастрычніка 1943 г.

14/X.43 г. Диверсионная группа под руководством ком. отделен. 2-го взвода Струповец И., минера Струповец Н.Г. и участников Струповец Н., Струповец Матвей, Герасько Михаил, Шухно И.

Минированием — взорван эшелон на линии Исса — Ивня (Слоним — Барановичи), поврежден паровоз и разбито 2 вагона. Движение остановлено на 15 часов.

Эта же группа, возвращаясь с задания, обстреляла две автоколонны, были убиты и раненые немцы.

19/X.43 г. Группа партизан под руководством Добряна И.А. подожгла барак около полустанка Гриньки. Барак полностью не сгорел.

25/X.43 г. Антифашистская организация по указанию штаба уничтожила телефонную связь на шоссе Слоним — Ружаны протяжением 20 км. По шоссе Слоним — Барановичи протяжением 2 км.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 14.

28 кастрычніка 1943 г.

27/X.43 г. Взорван эшелон на линии Слоним — Озерница, поврежден паровоз, движение остановлено на 12 часов. Командир диверсионной группы Золожук Николай, он же минер. Участники: Великанов, Витошкин, Иванов, Добряня, Крайний, Наливайко.

27/X.43 г. Диверсионная группа под командованием Струповец Н. Г., минера Алексейчик А. и участников Ковалевского В., Кулешевич М., Жилич В. взорвала железную дорогу. Мина вырвала 3 звена рельс, движение остановлено на 24 часа.

28/X.43 г. Эта же группа взорвала эшелон около ст. Исса, разбит паровоз и несколько вагонов, точных результатов нет, движение остановлено на 20 часов.

29/X.43 г. Эта же группа взорвала такси на шоссе Барановичи — Слоним, разбито: 1 машина и убито 4 офицера.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 15.

7 лістапада 1943 г.

1/XI.43 г. На участке между Озерницей и Гриньками взорван эшелон: разбито: 1) паровоз, 2) 1 вагон с живой силой, 3) платформы с различными военными грузами. Количество убитых и раненых не установлено, ввиду того, что немцы на ремонт и уборку не допускали гражданское население.

Руководил группой командир 3-го взвода Панащик Михаил. Минер Алексейчик А., участники: Шухно И., Жилич, Кулешевич. Что и подтверждаем.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 17.

* * *

1/XI.43 г. Антифашистская организация под руководством разведки сожгла в селе Шиловичи 5000 пудов немецкого жита и др. культур.

3/XI.43 г. Разведчики Сушко Афанасий и Михальчик в д. Завершье сожгли сено и 15 коп ржи, принадлежащей полицейскому Сушко.

4/XI.43 г. Подрецкий Александр в д. Ветенева сжег 12 коп ржи полицейского.

4/XI.43 г. Срезана телефонная связь на линии Слоним — Барановичи протяжением 6 км. Руководил группой политрук 2-й роты Якубчик Юрий. Участников — 15 чел.

6/XI.43 г. Сожжен торф в Прусовщине в количестве 900 куб. м. Руководил группой ком. 4-го взвода Шухно Алексей.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 16.

11 лістапада 1943 г.

10/XI.43 г. Под руководством комиссара отряда Добряна И.Я. на шоссе Слоним — Ружаны около д. Посиничи сделана засада на 2 машины с полицией и немцами, в результате чего сожжена 1 автомашина, убито 4 солдата, 1 офицер и взято в плен 2 полицейских. Взяты трофеи: 5 винтовок, 3 карабина и наган, 600 винтовочных патронов, 25 одеял и продукты питания. Участвовало 22 человека.

10/XI.43 г. Взорван эшелон около станции Исса. Разбито 3 вагона с военным имуществом и обслугой, движение остановлено на 12 часов. Руководитель Алексейчик А. Командир отделения 2-й роты, он же минер. Участники: Жилич Ник., Шухно Иван, Федорец Григорий, Кулешевич Виктор, Якубович Николай.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 11.

27 лістапада 1943 г.

20/XI.43 г. Под руководством ком. 4-го взвода Шухно А.К. около ст. Исса была подложена мина, но при обнаружении мина была взорвана. В результате взрыва убито 4 немца. Движение остановлено на 12 часов.

Минеры: 1. Герасько Михаил. 2. Фёдоров Григорий.

Участники: 1. Шухно Т., Шухно Н., Швайдук С., Пилька Якуб, Герко Иван.

2(>, XI.4.3 г. Взорван эшелон между Гриньков и Костени. Разбит паровоз и 2 вагона с живой силой. Количество убитых и раненых неизвестно. Движение остановлено на 10 часов. Руководил политрук 2-й роты Якубчик Георгий. Минеры Алексейчик Ал., Шухно Иван. Участники Жилич Михаил, Кулешевич Виктор, Мандрукевич Иван.

Командир отряда

Комиссар

Начальник штаба

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 11—17.

**РАПАРТ КІРАЎНІЦТВА СЛОНІМСКАГА МІЖРАЙПАРТЦЭНТРА ЎПАЎНАВАЖАНАМУ
ЦЭНТРАЛЬНАГА ШТАБА ПАРТЫЗАНСКАГА РУХУ
І ЦК КП(б) ПА БАРАНАВІЦКАЙ ВОБЛАСЦІ ГЕНЕРАЛ-МАЁРУ В.Я.ЧАРНЫШОВУ**

Доносим до Вашего сведения о том, что отрядами Слонимского межрайцентра за ноябрь и часть октября месяца 1943 г. проделана следующая работа:

1. На участке ж.д. Слоним — Барановичи пущено под откос 6 вражеских эшелонов, в результате крушений выведено из строя 5 паровозов, разбито 8 вагонов с живой силой, 4 платформы с военными грузами, количество убитых и груз установить не удалось, т. к. немцы производили уборку своими силами, не допуская гражданского населения.

2. Сожжен склад с зерном (рожь) в количестве 5000 пудов.

3. Сожжен склад с торфом в количестве 900 кубических метров.

4. Произведены 3 боевые засады, убито 5 немцев, 2 взято в плен. Взяты трофеи: 5 винтовок, 3 парабеллума, 1 наган, 600 патронов, 25 одеял.

5. На шоссе уничтожено 3 автомашины, при взрыве убито 4 немца (количество убитых гораздо большее, но установить точнее не удалось по тем же причинам, что и при крушении поездов).

6. Сожжен деревянный мост на шоссе Слоним — Деревная.

7. Сожжен молочный завод в деревне Мижевичи.

8. i“XI.43г. Произведено разукрупнение отряда им. Пономаренко. Командиром нового отряда назначен лейтенант Морозов. Отряду дано название им. Сталина.

Надо отметить, что отряд им. Пономаренко в ноябре 1943 г. боевой деятельностью не занимался. За месяц им был сожжен только один мост, что, конечно, недостаточно для такого отряда (подробности сообщим дополнительно).

На боевой деятельности отряда отражается недостаток боеприпасов и «ВВ» и трудность их изыскания.

Личный состав партизанских отрядов Слонимского межрайцентра морально устойчив и имеет боевое настроение.

Руководитель Слонимского межрайпартцентра Алексей (Анищик)

Начальник военно-оперативного отдела Слонимского межрайпартцентра Дударь

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

**ЗАГАД № ОН УПАЎНАВАЖАНАГА ЦЭНТРАЛЬНАГА ШТАБА ПАРТЫЗАНСКАГА РУХУ І ЦК
КП(б) ПА СЛОНІМСКІМ МІЖРАЙПАРТЦЭНТРА АЛЯКСЕЯ (М.Т.АНІШЧЫКА) АД 10
СНЕЖНЯ 1943 г.**

...Выполняя приказ тов. Сталина о всемерном расширении партизанского движения по борьбе с немецкими оккупантами создавать новые и новые партизанские отряды.

Принимая во внимание конкретные условия и возможности отряда им. Пономаренко в деле создания нового отряда и исходя из указания тов. Сталина

ПРИКАЗЫВАЮ:

§1. Командиру партизанского отряда им. Пономаренко выделить четвертый взвод в отдельный партизанский отряд: присвоив этому отряду им. «Сталина».

§2. Командиром партизанского отряда им. Сталина назначаю командира 4-го взвода лейтенанта Морозова Ивана Георгиевича и начальником штаба Травина Михаила Ивановича.

§3. Район боевых действий и дислокаций партизанского отряда им. Сталина — западная часть Слонимского района и часть прилегающего Козловщинского района.

Уполномоченный Центрального штаба партизанского движения и ЦК КП(б)Б по Слонимскому межрайцентру Алексей

Начальник оперативной части при Слонимском межрайцентре Дударь

Приказ получен:

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Вap. 1. Сnp. 67. Л. 4.

З ХРОНІКІ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ СТАЛІНА

1943 г.

4. X.43 г. Группа партизан под командованием Баско А. и участников: Рыжий М., Ватехович, Огромович, Жидель, Гончарук, Кочерга уничтожили телеграфную связь на протяжении 3 километров на шоссе Слоним — Деревная.

13.X.43 г. Под руководством Баско А. в составе: Бирученко, Огромович, Артюх С., Жидель и Крикун сожгли кирпичный завод с машинным отделением в деревне Севруках. В ночь на 15.X.43 г. под руководством Артюх Д. в составе: Чернуха М., Гончарук В., Петлицкого и Глушакова сожжена смолярня в Деревной.

19.XI.43 г. Группой партизан в количестве 15 человек под руководством Бирученко порезана связь на шоссе протяжением 0,5 км между местечком Полонка и станцией Полонка.

3. XII.43 г. Группой партизан: Рыжий, Столяр, Вашко В., Вашко Ф., Шиндель и Остапчик уничтожена связь на шоссе местечко Полонка — станция Полонка на протяжении 0,5 километра.

9. XII.43 г. Группой партизан в количестве 9 человек под руководством Босака сожжен деревянный мост через реку Исса в поселке Копаница.

10. XII.43 г. Диверсионная группа под руководством Босака и участников: Травко, Огромович, Пловучак, Бирученко, Чуитов, Туровский и Крикун — заминировала ж.-д. полотно между станцией Полонка и Ивная, возле дер. Декчи. Результат взрыва: повреждены паровоз, 2 вагона с живой силой, 2 платформы лесоматериалов. Убито 35 гитлеровцев, ранено 27. Движение прервано на 10 часов.

23.XII.43 г. В местечке Альбертин партизанами Рыжий и Огромович сожжено здание, в котором был склад боеприпасов. В результате пожара сгорели 3 ящика патронов, остальные были спасены немцами. Здание сгорело полностью.

25.XII.43 г. Диверсионная группа под командованием командира взвода Копейкина и участников: Кочерга, Гуриновский — взорвала поезд на ж.-д. станции Ивная — Исса. Результат взрыва: разбит паровоз, 2 площадки, повреждено 2 вагона с боеприпасами. Движение остановлено на 16 часов.

29.XII.43 г. Группой партизан под руководством Бирученко и участников: Петлицкий, Крикун, Остапчик, Тивунчик, Артюх и Кочерга — порезана связь на шоссе на дороге Слоним — Козловщина на протяжении 3,5 километра.

Уполномоченный Центрального штаба партизанского движения

и ЦК КП(б)Б Алексей (Анищик)

Начальник военно-оперативного отдела по Слонимскому межрайцентру Дударь

СКМ н/в 1885

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

З РАПАРТА НАЧАЛЬНИКА АСОБАГА АДЗЕЛА, НАМЕСНІКА КАМАНДЗІРА ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ П.К.ПАНАМАРЭНКІ ПА АГЕНТУРНОЙ РАЗВЕДЦЫ М.С.ВАЛЬЦАВА СЛОНІМСКАМУ МІЖРАЙПАРТЦЭНТРУ

23 снежня 1943 г.

Агентурной разведкой по Слонимскому межрайцентру установлено следующее на 23.XII.43г.: '

1. По городу Слониму:
 - а) Полицейский гарнизон состоит численностью до 200 человек.
 - б) Сформирован белорусский батальон численностью в 500 чел. (часть из них разбежалась).
 - в) Жандармов в Слониме до 75 чел. (гебите 85).
 - г) Периодически прибывают и выезжают небольшие группы немецких войск, в т. ч. украинцы.
 - д) Военно-квартирно-продовольственная часть № 321 — до 75 человек.
 - е) Военно-строительная часть № 387 по национальности немцы до 200 чел.
 - ж) Военно-транспортная № 687 до 50 чел.
 - з) Шуцманшафт батальон № 62 (украинцы) в Слониме 100 чел.
 - и) Техническая компания № И.
 - к) Отдел военных корреспондентов — СС № 9-Б.
 - л) Фельд жандармерия № 250 (V) до 30 чел. (в том числе польский суд).
 2. В Альбертин — караульная рота для охраны бумажной фабрики и казарм (немцы, бельгийцы).
 3. По охране жел. дороги Альбертин — Полонка: на разъездах Исса, Ивная, Передел насчитывается до 90 чел., размещены по 12—15 чел. в бараках Полонка:
 - а) На ст. Полонка 120 немцев. Они являются охраной ж.д. и выполняют другие станционные работы.
 - б) В М.Полонка — 18 жандармов и 28 полицейских — в постаронке.
 5. В Н.-Мыши в постаронке осталось 20 полицейских. Другую часть полицейских отправили к фронту для эвакуации населения.
 6. В Деревной — 28 полицейских и 12 немцев.
- Действия постов:
- а) Полицейские посты и группы из жел. дор. охраны периодически применяют засады на партизан.
 - б) Белорусский батальон курсирует по Слонимскому району с целью быстрейшей выкачки госпоставок (зерна, сена, соломы и пр.).
 - в) Когда немцам удастся узнать местонахождение партизан, делают налеты на лагеря.
 - г) Были случаи арестов партизанских семей. Например, в дер. Петралевичи арестовано 6 партизанских семей с полной конфискацией имущества. Масса арестов граждан, которые симпатизируют партизанам.
- Зам. к-ра по агентурной разведке отр. им. Пономаренко, нач. 00 отдела Вальцев *Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Вон. 1. Спр. 192. Л. 75 — 76.*

Падрыхтаваў У.І. Лемяшонак.

З ХРОНІКІ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ П.К.ПАНАМАРЭНКІ

- 27.1.1943 г. 1-м взводом перерезана связь на 480 м между ст. Полонка и Барановичи.
- 23.2.1943 г. 1-м взводом произведен взрыв эшелона между станциями Полонка и Ивная. Результат: паровоз, 7 вагонов, 2 площадки. Вагоны были с боеприпасами. Движение поездов задержано на 20 часов.
- 27.2.1943 г. 2-м взводом произведен взрыв эшелона между станциями Ивная — Исса, шедший с запада на восток с живой силой. Результат: паровоз, 2 площадки, 3 вагона. Количество жертв не установлено. Движение поездов задержано на 24 часа.
- 25.2.1943 г. 3-м взводом перерезана связь на 5 км между Молчадь — Барановичи. Движение поездов задержано на 34 часа.
- 7.3.1943 г. 3-м взводом произведен взрыв эшелона между ст. Ивная — Исса. Результат: паровоз, 2 площадки, 2 вагона с танками. Движение поездов задержано на 13 часов.
- 19.3.1943 г. 2-м взводом сожжен маенток Деревная, где намечался постарунок.
- 19.3.1943 г. 2-м взводом сожжен маенток Вишево.
- 12.4.1943 г. 1-м взводом произведен взрыв эшелона между ст. Полонка — Ивная. Результат: паровоз, 2 площадки, 13 вагонов с живой силой. Шел с Запада на Восток. Полотно повреждено на 200 м.
- 15.4.1943 г. 1-м взводом уничтожено 5 гитлеровцев.

17.4.1943 г. 2-м взводом сожжен маенток в д. Савичи, в котором находилась с/х мастерская и 3 трактора, 4 косилки, 2 молотилки, конные грабли.

18.4.1943 г. 3-м взводом сожжена смолярня в д. Деревная (Слонимская) со всеми сырьевыми запасами.

21.4.1943 г. 1-м взводом сожжена смолярня Гутка-Пославского со всеми сырьевыми запасами.

22.4.1943 г. 3-м взводом сожжена смолярня Азаричи со всеми сырьевыми запасами.

24.4.1943 г. 3-м взводом произведена диверсионная работа по уничтожению гитлеровцев в г. Слониме. Уничтожено 3 гитлеровца.

28.4.1943 г. 1-м взводом сожжен лесозавод около станции Полонка с паровой мельницей. Завод работал в 2 смены, выпуская ж/д шпалы.

25.7.1943 г. 3-м взводом произведен взрыв эшелона на участке между ст. Мордичи — д. Дурновичи. Шел с Востока на Запад. Результат: паровоз, 2 площадки.

29.7.1943 г. 1-м взводом произведен взрыв эшелона между ст. Ивная — Исса. Результат: паровоз, 4 площадки. Движение поездов задержано на 9 часов.

10.8.1943 г. Группой отряда 35 человек сделана засада на 10 немцев, пришедших в д. Нагуевичи за продуктами. Результат: 5 немцев убито, 5 взято в плен, в том числе комендант ст. Исса. Трофеи: 8 винтовок, 1 пулемет чешский, 1 пистолет т.т., 1 пароболь немецкий, 470 патронов.

По состоянию на 20.9.1943 г. на вооружении партизанского отряда им. Пономаренко было: 9 пулеметов, 24 диска к пулеметам, 14 ППД, 20 дисков к ППД, СВТ-10, пистолетов — 46, пистолетов — 12, наганов — 27, патронов винтовочных 3970, патронов к ППД — 1500.

4.9.1943 г. 1-м взводом произведен взрыв эшелона между Мордичи — Домашевичи. Результат: 1 паровоз, 7 вагонов и 1 платформа с боеприпасами и продовольствием.

21.10.1943 г. Комсомольской организацией была перерезана связь на шоссе на дороге Слоним — Деревная на протяжении 6 км.

22.10.1943 г. 3-м взводом был произведен взрыв эшелона между ст. Полонка — Ивная. Результат: паровоз, 6 вагонов с боеприпасами. Движение поездов задержано на 5 часов.

3.11.1943 г. Группой разведчиков сделана засада на немецкий обход по ж/д между ст. Ивная — Исса. Результат: 2 немца убито, 1 ранен.

Участники: Богуславский И., Петров Д., Григорьев В., Попуганный П., Аксютко И.

3.12.1943 г. Партизан Шувалов Михаил обстрелял обход на ж/д между ст. Ивная — Исса. Результат: убито 2 немца.

6.12.1943 г. 2 партизана — Григорчик Виктор и Михальчик Николай - нарвались на засаду немцев около дер. М.Блошня. Результат: 1 немец убит, с нашей стороны погиб один боец.

12.12.1943 г. Из 1-го взвода группа охотников вышла на ж/д Лида—Барановичи. Результат: 3 немца убито, 1 ранен. Участники: Позднякович Александр, Гузарик Василий, Шувалов Михаил.

17.12.1943 г. Из 1-го взвода группа охотников вышла на ж/д между ст. Выгода — Кре- мяница. Результат: убито 3 гитлеровца. Участники: Гончаренко В., Гузарик С., Циунчик И.

19.12.1943 г. Из 2-го взвода группа охотников вышла на ж/д между Исса — Ивная. Результат: убито 2 немца. Участники: Герасимчик В., Булыга Ф., Сергеев П.

20.12.1943 г. Из 2-го взвода группа охотников вышла на ж/д между ст. Ивная — Полонка. Результат: убито 2 немца. Взяты трофеи: 2 винтовки, 75 патронов...

28.12.1943 г. Из 2-го взвода группа охотников вышла на Виленский тракт и обстреляла колонну немцев. Результат: 4 немца убито, 3 ранено... Участники: Живулько А., Столяров А., Фролов И.

Командир отряда Зайцев

Комиссар Лапин

Начальник штаба

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 47 — 48.

СА СПРАВАЗДАЧЫ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА

ІМЯ Ф.Э.ДЗЯРЖЫНСКАГА АБ ДЗЕЙНАСЦ ЗА ПЕРЫЯД

31 СНЕЖНЯ 1943 г. ПА 1 СТУДЗЕНЯ 1944 г.

3 студзеня 1944 г.

30/XI 1943 г. Под командованием командира диверсионной группы Струповца Ивана Афанасьевича на участке Исса — Ивная взорван эшелон, шедший из Слонима в Барановичи. Разбит паровоз; при взрыве был виден пожар. Точных результатов не установлено, ввиду

отсутствия гражданского населения, которое не допускалось на ремонт железной дороги. Движение остановлено на 18 часов. Минер Струповец Николай Григорьевич. Участники: 1. Ботик Степан, 2. Радишевский Александр.

15/ХП 1943 г. Под командованием командира 4-го взвода Шухно Алексея уничтожена (порезана) телефонная связь на шоссе Слоним — Барановичи около Новой Стражи протяжением 6 км, участники — партизаны 4-го взвода в количестве 23 человека.

23/ХП 1943 г. На шоссе Слоним — Жировичи уничтожена телефонная связь протяжением 3 км. Командир группы — командир 3-го взвода Панашик Михаил Александрович. Участники — 17 человек с 3-го взвода.

23/ХП 1943 г. Под командованием командира 1-го взвода Шлыковича Петра Антоновича уничтожена телефонная связь на шоссе Слоним — Ружаны протяжением 6 км. Участники — 13 чел. с 1-го взвода.

24/ХП 1943 г. На шоссе Слоним — Барановичи уничтожена телефонная связь протяжением 8 км. Командир группы — командир 4-го взвода Шухно Алексей Кузьмич. Участники — 19 человек.

Состояние отряда. Благодаря проведенной разъяснительной работе в отряде беседами, собраниями и через стенгазету антисемитские настроения, которые проявлялись, стали малозаметны. Отряд в настоящее время еще более сплочен в единое...

Положение на деревне. Настроения крестьян без особых изменений. С нетерпением ожидают прихода Красной Армии. Отношение к партизанам очень хорошее. Есть, например, такие факты, когда крестьяне по своей инициативе начали собирать зерно, как рожь, овес, для партизан. Новая фашистская мобилизация белорусов еще больше насторожила население, а гитлеровский маневр с созданием так называемой «рады» с президентом крестьяне в основном поняли правильно, как новый обман.

Работа с населением. Население, как и раньше, регулярно обеспечивается сводками. «Совинформбюро» и райгазетой «Вольная праца». Распространили сейчас обращение к населению, выпущенное от антифашистской организации в связи с фашистской мобилизацией белорусов. Охвачено 15 деревень собраниями по этому же вопросу мобилизации, а также о международном положении. Ведется работа с антифашистской организацией. Сейчас проводятся собрания в связи с 25-летием существования БССР. За январь м-ц подадим отчет количества проведенных собраний.

Комсомол. Проведено 3 заседания комсомольской ячейки по вопросам поднятия боевого духа отряда и участия в этом комсомола, прорабатывались также отдельные боевые брошюры, такие как «Направление главного удара», и т.д. Количество комсомольцев увеличилось на 2 человека, то есть 19 человек всего.

Парторганизация. Парторганизации пока нет.

Командир отряда Серый

Комиссар Добрян

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. С пр. 192. Л. 39.

**ЗАГАД № 003 УПАЎНАВАЖАНАГА ЦШПР ПРЫ СТАЎЦЫ ВЯРХОЎНАГА
ГАЛОЎНАКАМАНДАВАННЯ І ЦК КП(б)Б ПА БАРАНАВІЦКАЙ ВОБЛАСЦІ ГЕНЕРАЛ-МАЁРА
В.Я.ЧАРНЫШОВА АБ ФАРМІРАВАННІ НОВАЙ ПАРТЫЗАНСКОЙ БРЫГАДЫ Ў РАЁНЕ
СЛОНІМА**

4 студзеня 1944 г.

1. В целях расширения партизанского движения и нанесения сильнейших ударов по немецким оккупантам сформировать в районе Слонима новую бригаду. Бригаду именовать «Бригада имени Рокоссовского».

2. В состав бригады включить отряды: им. Пономаренко (командир отряда тов. Зайцев, комиссар тов. Лапин), им. Дзержинского (командир отряда тов. Серый, комиссар Добрян), отряд им. Сталина.

3. В связи с большой численностью отряда им. Дзержинского разделить его на два отряда. Новый отряд именовать имени Рокоссовского. Отряд включить в состав бригады Рокоссовского.

4. Командиром бригады назначаю капитана тов. Приданикова Якова Агеевича, комиссаром бригады старшего лейтенанта Воробьева Григория Тимофеевича, начальником штаба тов. Королева Николая Петровича.

5. Командиром отряда им. Рокоссовского назначаю старшего лейтенанта Бульина Николая Андреевича, комиссаром тов. Дударя¹.

6. Район действия для бригады устанавливаю Слонимский и часть Бытенского района.

7. Бригаду в оперативном руководстве подчинить моему помощнику тов. Анищику.

8. Ставлю перед отрядами и бригадой задачи: решительно усилить работу по изысканию оружия, увеличению отрядов за счет принятия местного населения, нанесения сильнейших ударов по немецким захватчикам на участках железной дороги Брест — Барановичи, Слоним — Барановичи, рвать железнодорожные эшелоны и полотно.

Разрушать железнодорожные сооружения, водоканалы, мосты и др.

В зимний период взорвать не менее 35 — 40 эшелонов противника. Уничтожить связь противника. На шоссе на дороге Барановичи — Слоним из засад уничтожить живую силу и технику врага, рвать и жечь мосты, портить дороги, производить завалы и перекопы, привлекать для этой цели местное население.

Всеми силами и способами спасать наше население от истребления и угона в немецкое рабство.

При подходе Красной Армии обеспечивать население вооруженной охраной.

Срывать все немецкие мероприятия, уничтожать изменников и предателей нашей Родины.

Вести разведку для Красной Армии.

Уполномоченный Центрального штаба партизанского движения и ЦК КП(б)Б по Барановичской области генерал-майор Платон

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 67. Л. 11 — 12.

Падрыхтаваў У.І.Лемажонак.

ЗАГАД №13 ПА ПАРТЫЗАНСКОЙ БРЫГАДЗЕ ІМЯ К.К.РАКАСОВСКАГА АД 27 ЛЮТАГА 1944 г.

Находящийся противник в деревне Плешках в количестве 142 гитлеровца с вооружением одного ротного миномета, два ручных пулемета, четыре автомата и остальные винтовки.

Приказываю:

1. С 27-го на 28 февраля выйти на уничтожение вражеского гарнизона (Плешки) силами отряда им. Дзержинского, располагающего силами в количестве 85 человек, один ротный миномет, 7 ручных пулеметов, 4 автомата, остальные винтовки, отряда имени Рокоссовского, располагающего силами в 70 человек, 5 пулеметов, 2 автомата, остальные винтовки. Придающийся отряд им. Буденного, располагающий 50 человек, 5 РПД, 10 автоматов, остальные винтовки.

2. Из отряда им. Буденного выделить взвод в количестве 20 человек с двумя пулеметами во главе с командиром взвода тов. Зазуля в засаду между деревнями Сучками и Плешками северной дорогой, идущей из Окуниново, с целью уничтожения врага из деревни Плешки.

3. Из отряда им. Буденного выделить 15 человек во главе с командиром взвода тов. Нестером на засаду Рофаловка с одним пулеметом с целью прикрытия от гарнизона Бытень.

4. Каждому командиру отряда выделить по две фуранки и держать их на могилках возле деревни Окуниново.

5. Пункт первой помощи будет находиться в деревне Окуниново во главе с бригадным врачом тов. Прокопович.

6. Командный пункт бригады устанавливаю на высоте 172 южнее деревни Плешки.

7. Из отряда им. Буденного выделить отделение с пулеметом в количестве 7 человек, которые будут находиться при командном пункте.

8. От каждого отряда выделить по 2 человека связных пеших на командный пункт.

9. Бригадная разведка находится при командном пункте.

10. Главный удар по деревне Плешки и продвижение до исходного положения по кустам левее деревни Окуниново, откуда и вести наступление тремя отрядами.

11. В главном ударе располагаемые силы: людей 185, миномет ротный один, пулеметов 17, автоматов 20.

12. Исходное положение главных сил за канавой, не доходя деревни Плешки в кустах.

¹Пры фарміраванні брыгады камісарам атрада быў прызначаны Іван Анікевіч Аксютка.

У Я.Барысік.

13. Сигналы наступления: зеленая ракета, данная со стороны деревни Боровики, и один орудийный выстрел.

14. Сигнал отхода: красная ракета со стороны Боровиков и орудийный выстрел.

15. Засады снимаются по орудийному выстрелу и красной ракетой.

16. Пути отхода в лагерь через д. Окуниново.

Комиссар бригады ст. лейтенант Воробьев

Начальник штаба бригады лейтенант Королев

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 274. С. 42—43.

3 БАЯВОГА ДАНЯСЕННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА «НЕПЕРАМОЖНЫ»

5 сакавіка 1944 г.

Диверсионно-подрывная группа в составе 6 человек под командованием политрука 2 роты Калинина Константина Андреевича, партизан Борисик Владимир, Карпович Иван, Шундрик Петр, Герасимчик Надя, Конопешко Александр 28 февраля 1944 г. на участке железной дороги Барановичи — Слоним между разъездами

Полонка — Ивня заминировала железнодорожное полотно. Поезд шел с запада на восток с военной техникой. Взрыв произошел в 22 часа 30 минут 28 февраля. В результате взрыва уничтожено 1 паровоз, 4 вагона с боеприпасами и техникой. При крушении уничтожено и убито 4 гитлеровца. Движение приостановлено на 10 часов.

15 сакавіка 1944 г.

3 марта 1944 г. по заданию командования отряда «Непобедимый» секретарь антифашистской организации д. Тальковщина Борисик Александр заминировал шоссеный мост с плотинкой в г. Слониме по ул. Виленской длиной 8 метров.

Взрыв произошел 12 марта 1944 г. в 8 часов утра, в результате взрыва уничтожено: мост шоссеный, автомашина легковая, убит 1 немецкий офицер и ранено 2 солдата.

20 сакавіка 1944 г.

Диверсионно-подрывная группа в количестве 11 человек под командованием командира отделения Борисика Николая, партизаны Козловский Иван, Романюк Федор, Лишик Евгений, Капульский Григорий, Филенчик Иван, Малец Надежда, Сидорик Нина, Дружинский Анатолий, Игнатенко Иван, Мироненко Михаил 8 марта 1944 г. на участке железной дороги Слоним — Барановичи между разъездами Слоним — Альбертин заминировали железнодорожный мост через реку Исса длиной 18 м. Взрыв произошел в 22 часа 45 минут 8 марта 1944 г. В результате уничтожен мост, движение приостановлено на 12 часов.

За апрель 1944 г. (в отряде 320 человек) пущено под откос 5 вражеских эшелонов, разбито 5 паровозов, 22 вагона с живой силой, 15 с боеприпасами и др. военными грузами, при крушении убито 283 и ранено 261 гитлеровец, задержано движение поездов на 57 часов,

Партизаны атрада «Непераможны»

А.С.Булаўчык.

І.І.Бязменнікаў.

Р.У.Герасімчык.

М.А.Майсейчык.

взорван 1 мост; проведена 1 засада, убито 12 и ранено 10 гитлеровцев, уничтожена 1 автомашина, 1 человек взят в плен.

За май 1944 г. (в отряде 377 человек) пущено под откос 9 вражеских эшелонов, разбито 8 паровозов, 8 вагонов с живой силой, техникой и боеприпасами, разбита 21 платформа со стройматериалами, 19 платформ с танками и другой военной техникой, при крушении убито 148 и ранено 194 гитлеровца, задержано движение на 64 часа, проведена 1 боевая засада, убито 6 и ранено 8 гитлеровцев, уничтожено 6000 м телефонно-телеграфной связи, 1 автомашина.

30 мая 1944 г.

Диверсионно-подрывная группа в количестве 4 человек под командованием командира взвода Иванова Василия, партизаны Скок Степан, Гончарик Василий, Шундрик Василий 24 мая 1944 г. на участке железной дороги Барановичи — Волковыск между разъездами Гриньки — Озерница заминировали железнодорожное полотно. Поезд шел с запада на восток с живой силой и техникой. Взрыв произошел 24 мая в 2.00. В результате взрыва уничтожен 1 паровоз и 4 платформы с автомашинами. При крушении убито 9 и ранено 12 гитлеровцев. Движение приостановлено на 6 часов.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 251. Л. 27.

ЗВАРОТ ПАРТИЗАН СЛОШМСКАГА РАЁНА ДА АСОВ, ЭВАКУІРАВАННЫХ З КАЎКАЗСКАГА РЭПЁНУ, ЯКІЯ ЎЗНЯЛІ ЗБРОЮ СУПРАЦЬ СВАЙГО НАРОДА

25 сакавіка 1944 г.

Мы звяртаемся да вас, як да савецкіх грамадзян, трапіўшых у сетку нямецкага фашыз- му па сваёй або чужой волі, з заклікам:

Пакідайце служыць ворагу, з поўным узбраеннем пераходзьце да нас, чырвоных партизан, або вас чакае немінучая ганебная смерць.

Паследуйце прыкладу 65 казакаў, стаяўшых у вёсках Лахазва і Гутка, якія 14 сакавіка бягучага года на чале з капітанам Мядзведзевым Якавам перайшлі ад немцаў да нас. Яны прынеслі з сабою свае ўзбраенне, у тым ліку 10 кулямётаў, 2 батальённымі мінамёты з мінамі, звыш 40 тысяч патронаў. Перад адыходам яны забілі ў Гутцы 4 немцаў.

Мы сустрэлі іх як лепшых сяброў і прынялі ў свае рады. Цяпер яны разам з намі ідуць на чыгунку, на шашу знішчаць транспарт, сувязь і жывую сілу ворага, ідуць помсціць прак- латым немцам за здзекі, за вынішчэнне народа, за руіны, пажарышчы нашых гарадоў і сёлаў, за абман савецкіх грамадзян, якіх яны натраўлялі адзін на другога.

Свае злачынствы перад народам загладжвайце крывёю ворага. Пераходзьце смела і ра- шуча. Потым будзе позна. Калі не праявіце жадання ісці разам з намі, мы вымушаны будзем лічыць вас ворагамі і здраднікамі свае Радзімы і будзем знішчаць вас так, як мы тэта зрабілі ў вёсках Пляшкі і Баравікі.

Вырашайце! Час не чакае.

Гэтая лістоўка з'яўляецца пропускам у партызанскія атрады.

3 фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

СА СПРАВАЗДАЧЫ КАМАНДАВАННЯ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА «НЕПЕРАМОЖНЫ» АБ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ

27 красавіка 1944 г.

Група партизан из отряда «Непобедимый» Ленинской партизанской бригады в количестве 65 человек под командой начальника штаба ст. сержанта Рашектаева Павла Васильевича выполняла боевое и продовольственное задание в районе г. Слонима, «1 км от города».

21 апреля 1944 г. после того, как все было сделано, следовала в направлении расположения лагеря. В 17.00 21 апреля 1944 г. встретилась с противником около хуторов Амельники Слонимского района с СД г. Слонима в количестве 140 человек-засадок. Разведкой противник был обнаружен.

Часть партизан была оставлена на увод и сохранение обоза, а остальная часть партизан в количестве 35 человек приняла открытый неравный бой с противником.

В результате полторачасового боя противник был выбит с места засады, оставив на поле боя до 20 гитлеровцев убитыми и ранеными.

Со стороны партизан потери 5 убитых и 3 раненых.

Весь обоз партизаны сумели спасти за исключением 2-х фурманок с 6 коровами, которые во время боя убежали в неизвестном направлении.

В бою отличились начальник штаба ст. сержант Рашектаев, ком. взвода Мироненко, партизаны Копульский, Шундрик Владимир. Сидорик Иван, Беляков Евгений, Смашный, разведчик Малаш Иван.

Командир отряда «Непобедимый» Герасимчик

Комиссар отряда «Непобедимый» Костенко

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 3500. Воп. 4. Спр. 251. Л. 106.

3 ГІСТОРЫІ БАЯВОЙ ДЗЕЙНАСЦІ ПАРТЫЗАНСКАГА АТРАДА ІМЯ БУДЗЁННАГА ЗА ПЕРЫЯД З 27 СНЕЖНЯ 1943 г. ПА ЛІПЕНЬ 1944 г.,

14 жніўня 1944 г.

...27 декабря 1943 г. рота отряда во главе с командиром роты Белановым Г.Г. была отправлена из дер. Голубы по маршруту к булинским лесам Слонимского района с заданием проложить маршрут... и подготовить продукты к приходу отряда. 10 января 1944 г., после прибытия разведки от роты тов. Беланова, отряд оставил дер. Голубы и вышел по маршруту к булинским лесам. С 10 по 25 января 1944 г. находился в пути. По пути движения два раза форсировал р. Шара в районе дер. Москали и в районе дер. Добрый Бор и один раз ж.д. Слоним — Волковыск, которую проходил под обстрелом. 25 января 1944 г. прибыл в булинские леса Слонимского района, где встретился с ранее посланной ротой. Из булинско-го леса отрядом велась разведка для дальнейшего продвижения.

Засада на шоссе Слоним — Ружаны. В ночь с 5 на 6 февраля 1944 г. отрядом сделана засада на шоссе на дороге Слоним — Ружаны. Для того чтобы вызвать движение автомашин по шоссе, ночью (после расположения отряда) партизаны принялись за уничтожение телефонно-телеграфной связи. В ответ на диверсию из Слонима выехали 3 автомашины и из Ружан 1 танкетка и 2 автомашины... для уничтожения диверсантов. Завязался бой. В результате боя разбиты 3 автомашины, подбиты 1 автомашина и 1 танкетка. Повреждено 5 км телефонно-телеграфной связи. Убито 39 и ранено 7 фашистов. Ввиду подошедшего немцам подкрепления отряд, не подобрав трофеи, отошел, имея 3 раненых партизан. В ответ на это немцы усиленно начали делать засады на партизан в районе действия отряда.

24 февраля 1944 г. в дер. Боровики и Плешки поселяются большие гарнизоны «добровольцев» с задачей закрыть путь выхода партизанского отряда из леса. 28 февраля 1944 г., ввиду того что вблизи расположенный гарнизон Плешки мешал свободному выходу партизан из леса, командование отряда решило уничтожить его.

Разгром гарнизона Плешки. В 5 час. утра 29 февраля 1944 г. отряд был на исходном рубеже. Основная сила отряда, предназначенная для нанесения противнику основного удара, была сосредоточена в 300 м от деревни, с восточной стороны ее. Небольшая группа наступала с южной стороны деревни.

Засады были устроены по дорогам, идущим из дер. Плешки на запад и север, с задачей уничтожать убегающих фашистов и прикрывать дороги от подхода подкрепления из других гарнизонов. По сигналу двух зеленых ракет, данному на командном пункте, началось наступление... Гарнизон был уничтожен... Операция увенчалась успехом благодаря внезапности нападения на сонных фашистов. В ответ на уничтожение гарнизона Плешки немцы 2 марта 1944 г. заблокировали лес, где располагался отряд. Противник, отвлекая орудийной стрельбой по кварталу леса, где был расположен отряд (с юга), подошел с восточной стороны к месту расположения отряда и открыл ураганный огонь по лагерю. Ввиду проникновения немцев в расположение лагеря булинский лес отрядом был оставлен. Отряд вышел по маршруту в гута-михалинский лес к Ружанской пушке...

Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны. Мн., 1978. Т. 3. С. 631 - 632.

Партызанскі друк

3 насценгазеты «Чырвоны партызан» — органа партыйна-камсамольскай арганізацыі атрада імя Ф.Э.Дзяржынскага

1944 г. 'Тут і далей захаваны арфаграфія і стыль рэдакцыі

ЯГО ПАМЯЦЬ НЕ ЗАГІНЕ'

Сумаваў стары Язэп, што яго сын Ванька зусім адбіўся ад гаспадарскае працы, а як толькі ўздыдзе сонейка прападае на цэлы дзень у лесе. Аднойчы старому давялося пазнаць праўду, даведацца, што цягнула яго сына ў лес: падгледзеў, як Ванька, вароча- ючыся дамоў, схаваў пад кустом агрэсту некалькі наганаў і ручны кулямёт.

— Ты, Ванюша, не памрэш сваёй смер- цю, — гаварыў бацька, калі глядзеў, з якой любоўю сын чысціць прынесеную ім зброю, а потым старанна робіць схованкі для яе ў ЗЯМЛІ. х

Пачатак 1942 г. У вёсцы паяўляюцца партызаны. Ванюша ажыў, здаецца, знайшоў тое, аб чым марыў. Цэлымі гадзінамі слухаў, за што і супраць каго яны вядуць бараць- бу, а калі даведваецца, што ў партызан ня- стача зброі, ён дае адным наганы, другім вінтоўкі, атрэцім гранаты. За 1942—1943 гг. ён даў партызанам дзесяткі штук рознага віду зброі, скрынкі гранат, тысячы патронаў. Думка — самому быць народным мсціўцам — не пакідала Ванюшу, асабліва пасля таго, як быў некалькі разоў скатаваны гітле- раўскімі наймітамі і пасаджаны ў турму.

Некалькі разоў ён прасіўся ў партыза- наў, каб яго ўзялі ў атрад. Але, гледзячы на яго дзіцячы выгляд і маладыя гады, ніхто не адважваўся яго ўзяць. І толькі камісар атрада імя Дзяржынскага, у якога Ванька са слязмі на вачах прасіўся, ацаніў і ра- шыў узяць у атрад.

І вось у пачатку 1944 г. Іван Іосіфавіч Дабрыян у атрадзе. Ганарыцца імем парты- зана. З пашанай адносіцца да сваіх каман- дзіраў і выконвае іх загады. Любіць і да- глядае сваю зброю, ахвотна і без страху ідзе на ўсялякія заданні. У баі з «чорнымі» ў Пляшках геройскі ідзе ў атаку, тут жа быў ранены ў нагу. Некалькі тыдняў ляжанкі, гэта духоўнае мучэнне для яго жывого тэмпераменту, яго натура ірвецца да дзеян- ня. І як толькі трохі акрыяў, ізноў ён у руху, ідзе, шкодзіць акупанту.

І не памёр Ванюша сваёй смерцю — варожая куля скасіла яго маладое шаснац- цацігадовае жыццё.

Вяртаючыся з Брэст-Маскоўскай чы- гункі, дзе быў з групай па заданню, у в. П. былі акружаны немцамі і іх наймітамі.

Цяжка ранены Іван Іосіфавіч, каб не здацца ворагу на здэкі, апошнім высілкам вымае яшчэ наган і стрэлам сабе ў галаву рве апошнюю нітку свайго жыцця.

Так могуць паміраць толькі героі. Чэсць яго памяці!

Макар.

ВЕЧНАЯ СЛАВА

13.VI.44 г. На баявым заданні загінуў геройскай смерцю малады таварыш-парты- зан Дабрыян Іван Іосіфавіч, 1927 г. нара- джэння.

17.VI.44 г. На баявым заданні загінуў геройскай смерцю лепты разведчык атрада тав. Саверы Антон Ігнацэвіч, 1916 г. нараджэння.

Вечная памяць загінуўшым героям!

РАЗБУРАЕМ ВАРОЖЫ ТЫЛ

З кожным днём усё прыбліжаецца час аканчальнай перамогі над крыважадным гітлерызмам. Б'е яго гераічная Чырвоная Армія на ўсходзе, б'юць яго саюзнікі з поў- дня і захаду, б'юць яго, разбураюць яго тыл народный мсціўцы — чырвоныя партызаны.

Нягледзячы на ўсе цяжкасці нашых дзеянняў, баявымі групамі нашага атрада прароблена за 18 дзён чэрвеня наступная работа.

3.VI узорван эталон ворага на Брэст-Маскоўскай чыгункі, знішчан паравоз і ча- тыры вагоны.

4-га ўзорвана аўтамашына на шашы Слонім —Ражана, узорван варожы эталон і стрэлкі каля Азярніцы.

9- га падарвана варожая аўтамашына на шашы Слонім — Ражана, забіты адзін «чор- ны», парэзана 7 км тэлефонна-тэлеграфнай сувязі на шашы Слонім —Зэльва.

10-га парэзана 3 км тэлефонна-тэле- графнай сувязі на шашы Слонім — Ражана.

Н У Длбрыян. р <1.<к1.1" '■YjSllli B
 ■.«цсі<1;ік'ІЫ ■• 1! : .1 , - > L.: І :і

/г І партизан»

11- га парэзана 1 км тэлеф.-тэлеграфнай сувязі на шашы Слонім — Жыровіцы.

12- га з засады забіта 2, ранен адзін і ўзяты ў палон 2 немцы, узяты трафеі.

14-га парэзана 5 км тэлефонна-тэле-

графнай сувязі на шашы Слонім — Жыровіцы і Быцень — Даманава.

18-га парэзана 1,5 км тэлефонна-тэлеграфнай сувязі на шашы Слонім — Жыровіцы.

Можна смела сказаць, што наш атрад таксама актыўна дапамагае атрымаць аканчальную перамогу над нямецкім фашызмам.

Аднак тэта нас не павінна супакойваць, мы павінны дабіцца таго, каб кожны пераможы намі дзень прыносіў ворагу адчувальныя страты.

В.

Аб чым пісала газета «Вольная праца» — орган Слонімскага падпольнага райкома КП(б)Б

1943 г.

21 кастрычніка

НЕ ПАЕДЗЕМ У НЯМЕЦКУЮ КАТАРГУ

Сяляне нашай вёскі цвёрда пастанавілі не ехаць у нямецкую няволю.

Чым паміраць галоднай смерцю ў ярме нявольніцкай працы пад градам англа-амерыканскіх бомб, лепш загінуць у сваім родным кутку, — гаварылі сяляне. На прызыўны пункт па набору «рабочых» у Нямецчыну амаль ніхто з нас не з'явіўся, а вызначана было больш 150 чалавек.

Каб вораг нас неспадзявана не палавіў, мы выстаўлялі днём і ноччу варту. Спалі групавыя лесе або на больш бяспечных хутарах.

Такім чынам, ні адзін чалавек не паехаў і не думае ехаць на нямецкую катаргу.

К.

23 лістапада

НЯМЕЦКІ ТЭРОР

4 кастрычніка ў вёску Добры Бор прыехала паліцыя на чале з камендантам Наімалоўскім і пачала зверскую расправу з мірным жыхарствам, забівалі сялян, палілі будынкі. Жанчыну Альжбету Саванец забілі, а яе дачку кінулі ў агонь, але неяк цудам удалося ёй выскачыць з полымя. Поўнасьцю згарэлі збудаванні 7 гаспадароў. Наімалоўскі даўно ўжо быў вядомы на сельніцтву, як прафесіянальны жулік і круцель. Нямецкі фашызм сёння даручыў яму будаваць «новую Еўропу».

Хутка прыдзе час, калі халудзі наімалоўскія разам з нямецкімі панамі будуць адказваць перад народам за свае злачынствы.

Г-я.

1944 г.

9 студзеня

ПАЛЯВАННЕ НА ЛЮДЗЕЙ

Нядаўна ў Міжэвічы прыехалі халудзі нямецкага фашызма — банда «беларускай самааховы», каб правесці паляванне на ціхамірнае жыхарства і забраць яго на катаржныя работы і галодную смерць у фашысцкую Нямецчыну. Яны, як сабакі, вынюхвалі і прымукова забіралі сялян ад іх жонак і дзяцей з вёсак Міжэвічы, Хмяльніца, Кракотка і іншых.

Пры паяўленні нямецкіх халудзёў, людзі хаваліся, хто куды мог. Усё ж ім удалося злавіць і адправіць у Слонім 17 жыхароў некалькіх вёсак Міжэвіцкай воласці. Сяляне, асцерагайцеся, каб не папасці ў нямецкую катаргу.

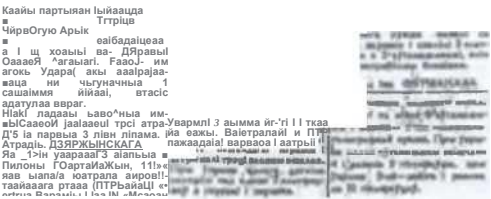
В.Вашын.

22 лютага

РАЗГУЛ НЯМЕЦКІХ БАНДЫТАЎ

У вёсках Слонімскага раёна загінулі ўзброеныя бежанцы, на чале з немцамі. Яны грабавалі дабро нашых сялян, забіраюць збожжа, вопратку і жывёлу, катуюць і выганяюць у няволю нашых людзей. Так было

Старонка газеты «Вольная праца» за 1944 г.

Вынік аперацыі: 65 узброеных казакаў на чале з капітанам Мядведзевым Якавам пакінулі ворага і шчасліва прыбылі на месца стаянак партызан. Разам з казакамі к партызанам прыбыла наступная зброя: 2 станковыя кулямёты сістэмы «максім», 10 ручных кулямётаў, 2 батальённых мінамёты і звыш 200 мін, пару сот ручных гранат, 2 радыёстанцыі, 2 ракетніцы з ракетамі, звыш 40 тысяч патронаў. Акрамя таго, кожны казак прынёс з сабою рускую вінтоўку з патронамі.

У баю з немцамі ў Рудні загінуў толькі адзін казак. Іншых страт ні казакі, ні партызаны не мелі.

7 красавіка

ЗБОР НА ТАНКАВУЮ КАЛОНУ

З вялікім поспехам праходзіць збор грошай на танкавую калону ў Н-скай вёсцы. Сяляне, разумеючы патрэбу дапамогі Чырвонай Арміі, не шкадуюць нічога, каб толькі прыблізіць час свайго вызвалення.

За 2 дні красавіка сяляне сабралі трынаццаць тысяч рублей. Некаторыя сяляне злажылі ў тэты фонд па 800 рублей.

Збор прадаўжаецца.

14 красавіка

Сяляне!

Засявайце ўсю зямлю, каб ні адзін гектар не пуставаў. Ваш ураджай больш не будзе спажываць нямецкі акупант, а вы самі, наша Радзіма. Дапамагайце адзін другому ў севе. Пасля пасеву хавайце сельгаспадарчы інвентар, каб немцы не знішчылі, не вывезлі яго.

ПАСПЯХОВЫ ЗБОР СРОДКАЎ
НА ПАБУДОВУ ТАНКАВАЙ КАЛОНЫ

Насельніцтва гораха адклікнулася на прызыў аб дабравольным зборы сродкаў на пабудову танкавай калоны.

Толькі ў Слоніміскім раёне дасюль сабрана 186 тысяч рублей савецкімі знакамі, 40 амерыканскіх долараў і 25 рускіх рублей золатам.

Збор грашовых сродкаў прадаўжаецца. Усе на дапамогу гераічнай Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі.

С-каў.

20 травня

ФАШЫСТЫ СПАЛІЛІ ВЁСКУ САКОВІЧЫ

Астроўскія захлёбваюцца балбатнёй аб «адбудове Беларусі», а немцы пад шум іх балбатні знішчаюць наш край.

Вялікая была вёска Саковічы, што распаложана каля Дзераўной. Жыхары яе кажуць, што ў Саковічах налічвалася звыш 200 двароў. Цяпер на месцы гэтай вёскі асталіся адны пажарышчы.

12 травня Саковічы абкружыла банда гітлераўцаў. Усіх сялян сагналі ў адно месца. Аграбіўшы лепшы іх дабытак, гітлераўскія апырычнікі запалілі будынкі.

— Паночкі, не паліце маёй хаткі! Мой муж працуе ў Нямецчыне. Ён аставіў тут двое малых дзетак. Непаліце... — прасіла Маня Дрэка.

— Маўчы, бо тут-жа расстраляем! — паследаваў адказ і будоўлю Мані ахапілі чырвоныя языкі полымя.

Гарэлі сялянскія будынкі. Гарэла будоўля тых, хто змабілізаваны ў «крайнюю абарону», каб бараніць гітлераўскія бандыцкі парадак у Еўропе...

Скрозь трэск палаючых будынкаў раздаўся стогн. Тэта гітлераўскія каты колюць штыкамі селяніна Апанасіка Паўла. Павел памірае.

Дым і полымя бушуе над беларускай вёскай Саковічы. Ад палаючай вёскі аддаляецца банда гітлераўцаў. Яны гонюць перад сабою вялікае стада жывёлы сакоўцаў, вязуць нагарабленае сялянскае дабро.

Пара, пара ўсім зразумець, што нямецкі акупант — люты наш вораг. Калі фашысты набіраюць у паліцыю, самаахову ці мабілізуюць у «крайнюю абарону», то робяць тэта не для абароны беларускага народа, а для таго, каб лягчэй знішчыць народ, грабіць і паліць яго дабро, запрацаванае крывавым мазалём.

Мівіч.

ІПЫБЕНІЦЫ І МАСАВЫЯ РАССТРЭЛЫ

16 травня фашысцкія каты павесілі ў Слоніме яшчэ двух савецкіх людзей.

Хто не чуў аб брацкіх магілах на Петравіцкіх горах і Чапляўскіх палях (каля Слоніма)? Там гітлераўскімі катамі расстраляны і паспешна закопаны тысячы жыхароў Слонімскай вёскі. Там цяпер ізноў выкапаны ямы смерці. З турмаў і арэштных дамоў ноччу накіроўваюцца туды аўтамашыны. Раздаюцца сухія стрэлы і ў ямы падаюць ахвяры гітлераўскага тэрара.

Нямецкія людзедаў хочаць запалохаць народ, задушыць у ім волю змагання.

Дарэмна! Кожны павешаны ці расстра-
ляны савецкі чалавек усяляе ў нашы сэр-

цы бурліваю ненавісьць к ворагу, раздував полымя пометы. Бязлітасна будзем мсціць гітлераўскім бандытам за шыбеніцы і расстрэлы, за падпалы і грабжы.

28 травня

ЯШЧЭ НЕКАЛЬКІ АХВЯРАЎ КРЫВАВАЙ АКУПАЦЫІ

Кожны дзень нямецкія акупанты знішчаюць наша мірнае насельніцтва...

26 мая ў в. Манцютах фашысцкія найміты-паліцыянт з Бытэні забілі 55-гадовую Ульяну Страковіч і 65-гадовую Тэклію Страковіч, спалілі іх хаты, а дабро ўсё аграбілі. Труп Ульяны кінулі ў агонь. Тры жанчыны выратаваліся бегствам у лес. Пасля гэтага выпадку ў страху за жыццё ўсё насельніцтва пакінула вёску.

25 мая ў вёсцы Даманова нямецкія каты забілі 50-гадовага старыка, ні ў чым нявіннага селяніна Шабана Іосіфа.

Мівіч.

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 33а. Спр. 467. Л. 13, 15, 17, 19, 38, 44, 51, 54, 57, 68, 70.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

14 чэрвеня

САШКА-ПАДРЫЎНІК

20 мая труп партызан-падрыўнікоў з атрада Дзяржынскага пад камандай Сашкі Аляксейчыка¹ ўзарвала варожы эшалон. Паравоз і 6 вагонаў узляцелі ў паветра. Хоць Сашка знаходзіўся ў радах чырвоных мсціўцаў усяго 9 месяцаў, аднак за тэты час ён здолеў з групай байцоў у 5—7 чалавек пусціць пад адкос 9 варожых эшалонаў з жывой сілай і розным ваенным грузам, знішчыў 4 аўтамашыны. Сашка вызначыўся ў некалькіх удалых засадах на ворага.

— Колькі ж ты знішчыў немцаў са сваёй групай? — пытаю ў Сашкі-падрыўніка.

— Немагчыма дакладна падлічыць усіх гітлераўцаў, адпраўленых маёй групай на той свет, але, напэўна, сотня будзе. Адзін раз міна ўзарвалася не пад паравозам, а пад вагонам. Два вагоны, напоўненыя фрыцамі, пашчэпаняны былі скінуты пад адкос. Немцы нікога не дапусцілі да эшалона, пакуль не падабралі забітых і параненых.

Сашка мала калі бываў ў лагера, цэлы час знаходзіцца пад носам у ворага, вы-сочвае яго слабыя месцы і знячэўку б'е...

Не раз жыццё вісела на валаску. Адной-чы

Аляксейчык Аляксандр А. — камандзір трупы падрыўнікоў атрада імя Дзяржынскага брыгады імя Рака-соўскага.

міна ўзарвалася паблізу Сашкі, пяском параніла твар, аглушыла. Іншым разам, калі закладвалі міну пад рэйку, немцы адкрылі па іх моцны агонь. Завязалася перастрэл-ка. Аднаго таварыша цяжка параніла. Сашка вынес сам яго з бою.

Незаметным быў Сашка, калі хадзіў за плугам. У партызанах усе ганарацца Сашкам і любяць яго. Радзіма знае і цэніць сваіх сыноў-партызанаў. Падрыўнік Сашка прад-стаўлены да дзяржаўнай узнагароды.

Мівіч.

14 ліпеня

АПОШНЯЯ РАСПРАВЫ Ў СЛОНІМЕ

Чорны след знішчэння і крывавай расправы пакінулі акупанты ў Слоніме. Два тыдні перад сваім ганебным уцёкам фашысцкія людзедаў слонімскай СД прадводзілі масавыя арышты рабочых і інтэлігенцыі, западозраных у антыфашысцкім руху. Усе арыштаваныя, між якіх 25 сямей, былі расстраляны на Пятрэвіцкіх горах і Чапляўскіх палях.

Нямецкія афіцэры палявой камандату-ры хваліліся, што на выпадак адступлення яны знішчаць горад і насельніцтва. Фашысцкія мязотнікі стрымалі словы, поўныя цынзму і жудасці. 8 ліпеня адборныя групы гітлераўскіх цемрашалаў узарвалі вайсковыя казармы, электрастанцыю, магістрат, спалілі лесазаводы, млыны і шмат іншых будынкаў.

Калі нашы войскі падышлі да Слоніма, нямецкае звяр'ё ахапіў крайні шал знішчэння. Гітлераўскія матацыклісты раз'язджалі па горадзе, аблівалі будынкі гаручым і запальвалі гранатамі. Людзей, якія не паспелі схаватца або ўцячы, немцы расстрэльвалі з кулямётаў і аўтаматаў. Так загінулі: Казімір Цідароўскі, Іван Панькевіч, Гіляр Рацко і іншыя. Фашысцкімі разбойнікамі было расстраляна да 200 чалавек палітвязняў слонімскай турмы.

Хуткае наступленне Чырвонай арміі ўравала астатнюю частку горада і яго жыхароў.

Руіны Слоніма і загінуўшыя слонімцы клічуць да пометы нямецкім вылюдкам.

П.Н. Дабрыян.

3 фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

Партизанскі рух шырыўся...

Партизанское движение ширилось... К лету 1942 года уже действовало несколько партизанских групп. И хотя они еще были малочисленными, гитлеровцы и здесь ни на минуту не могли себя чувствовать полными хозяевами.

Одну из таких групп возглавил старший лейтенант Борис Адамович Булат. Война застала его на западной границе. Он был помощником начальника оперативного отделения штаба 31-й танковой дивизии, дислоцировавшейся в Белостокской области. Воины-танкисты мужественно сражались с вероломным врагом, но вынуждены были отступать. На пятый день войны в бою с гитлеровцами Булат был тяжело ранен. С группой бойцов он добрался до больницы в местечке Деречин Зельвенско-го района. Там ему ампутировали правую руку. При отступлении наши части не сумели эвакуировать всех раненых, и Булат оказался в барановичском лагере военнопленных. В сентябре 1941 года, когда гитлеровцы переправляли пленных на запад, Борису Адамовичу удалось бежать из эшелона. Вместе с ним были танкист Федор Комаров и красноармеец Александр Паскаев. Решили добраться до Деречина, где у Булата имелись знакомые, с помощью которых надеялись подлечиться и укрепить после лагерных лишений.

В лесу у деревни Бердовичи Слонимского района с помощью местного жителя Михаила Николаевича Утлика и его дочери Веры Булат с двумя бойцами оборудовали землянку, обосновались в ней. В лесу встретили несколько бойцов, которые не сумели выйти из окружения. Объединились. К ним присоединились местные жители. Так сложилась боевая партизанская группа, которая стала готовиться к сражениям с врагом.

К группе Булата, в которой было 26 человек, присоединилась группа В.К.Лебецкого — участника комсомольского подполья в Западной Белоруссии. Владимир Константинович Лебецкий был принят в члены Коммунистической партии Западной Белоруссии в 1931 году. Потом попал в тюрьму за то, что возглавлял Козловщин- ский подпольный райком комсомола. В 1932 году его освободили, и он опять становится

секретарем подпольного райкома комсомола. Польская дефензива снова арестовала Лебецкого, и после двухлетнего заключения власти выслали его из родных мест. В ссылке он вел подпольную работу, выполняя задания Белостокской партийной организации. В 1941 году призван в Красную армию. Попал в окружение, был ранен, с группой бойцов пробрался в Липичанскую пущу.

Общие интересы народных мстителей, непримиримая ненависть к оккупантам, стремление усилить удары по врагу навели на мысль о необходимости объединить группы. На основе договоренности 10 июля 1942 года состоялось общее собрание, которое приняло решение группам Б.Булата, Ф.Комарова, П.Булака, В.Пшчулина, Н.Коноплева, Г.Кузаева и Ф.Лабойки объединиться в один партизанский отряд. Командиром избрали старшего лейтенанта Бориса Адамовича Булата. Позже комиссаром был избран младший политрук Г. А.Шубин, заместителем командира отряда — П. И. Булак, начальником штаба — В.С.Битько. Отряду дали название «Отряд № 3649» — по номеру войсковой части, в которой служил В.С.Битько.

Командование отряда разработало и провело ряд боевых операций. Так, в течение июля — августа 1942 года в Козлов- щинском, Слонимском, Мостовском, Зель- венском районах были разгромлены многие полицейские участки, заготовительные пункты. Гарнизоны жандармерии и полиции гитлеровцам удалось тогда сохранить лишь в районных центрах.

Улучшилось вооружение отряда. Немало оружия было захвачено у противника в ходе боев. Кроме того, ремонтировали оставленное частями Красной армии при отступлении. С помощью населения партизаны отремонтировали танкетку, бронемашину, 122-миллиметровую гаубицу, 2 противотанковых орудия, создали запасы бомб, снарядов, мин, из которых выплавляли тол и использовали затем для взрывов вражеских объектов.

Среди населения проводилась агитационно-массовая работа. Были созданы так называемые культурно-пропагандистские группы, в состав которых входили пропагандисты и участники художественной самодеятельности. Эти группы приходили

в сумерках в деревни, организовывали вечера, на которых читались доклады о текущем моменте, а затем выступали самодеятельные артисты. Пропагандисты призывали народ усилить борьбу с фашистами.

К осени 1942 года отряду уже стало под силу проводить крупные операции...

* * *

Переводчик Жорж Костюкевич был известной «птицей». Кого-кого, а его хорошо знали в Слониме. Если бы собрать все те проклятия, явные и тайные, которые сыпались на его голову, нормальный человек не выдержал бы, повесился. Но Костюкевич вел себя так, будто все это его не касалось. Он ходил по улицам с высоко поднятой головой, пренебрежительно смотрел на местных жителей.

Жорж Костюкевич ни с кем из местных жителей не дружил, достойной для себя считал лишь компанию немецких унтер-офицеров. Пожалуй, единственным человеком в Слониме, с которым он позволял себе иногда начальственно пообщаться, был Константин Вожейко.

Как-то под вечер Костюкевич и Вожейко встретились на улице и не спеша пошли в сторону базара. Беседа их была немногословной, со стороны казалось, будто бедный родственник выслушивает очередной разнос богатого покровителя.

— Передай, что завтра ночью на участок Сергея Смирнова пойдут каратели. Две роты...

В тот же день мой помощник по оперативно-разведывательной работе Евгений Михайлович Петров получил от Константина Вожейко это сообщение. Были приняты соответствующие меры. Обе роты гитлеровцев, наткнувшись на мины, своевременно поставленные партизанами, повернули назад.

До войны я неоднократно встречался с Георгием Николаевичем Костюкевичем и в Щучине, и в Барановичах. Он работал инспектором Несвижской районной сберкассы и по делам службы бывал во многих городах и деревнях. В июне 1941 года ему предоставили отпуск. Георгий Николаевич проводил его в Щучине. В первые дни войны, когда уже рвались немецкие бомбы и снаряды, мы встретились на переправе.

— Что теперь делать, Степан Петрович?

— Как что? — как можно спокойнее переспросил я. — Воевать будем, Жорж.

Поезжайте домой — и сразу в военкомат. Там решат, куда направить. Вы же хорошо знаете немецкий язык. Это сейчас может очень пригодиться. Что бы ни случилось, всегда помните, что вы — советский человек, комсомолец...

...Однажды на улице рядом с Костюкевичем остановилась немецкая машина. Офицер на ломаном русском языке спросил, как проехать к замку Радзивиллов. Костюкевич ответил по-немецки. Это, видимо, заинтересовало гитлеровцев, они велели ему прийти в комендатуру. После довольно длительной беседы Жоржу предложили возглавить в Несвиже «службу порядка».

«Соглашаться или нет? Работать на врага? Как я смею? Ведь я комсомолец... А если пойти и вредить фашистам изнутри?» — раздумывал Костюкевич. Он решил попробовать, а вдруг удастся завоевать доверие врага и этим воспользоваться для нанесения ему ущерба...

В марте 1942 года Костюкевича направили в Слоним переводчиком в созданное отделение СД. Спустя некоторое время он познакомился с белорусским поэтом Иваном Миско, печатавшимся под псевдонимом Иверс. Стали друзьями. В беседах с Георгием Николаевичем этот человек так открыто и недвусмысленно, с такой ненавистью говорил о гитлеровцах, их зверствах, о необходимости организации сопротивления им, о неминуемом поражении врага, что Жорж подумал о провокации. Выждав какой-то срок и проверив Миско, убедившись — пусть и не до конца, — что ему можно доверять, Костюкевич уже сам затронул в разговоре тему борьбы с фашистами. Потом, к великой своей радости, узнал, что существует подпольная организация, которая готовится к решительным действиям, что в ряде населенных пунктов есть ее ячейки и что она связана с партизанами. Руководил ею секретарь подпольного райкома партии.

Жорж почувствовал прилив сил. Сколько ждал, и вот дождался! Он попросил Миско связать его с этим руководителем. Прошел не один день. Видимо, Костюкевича проверяли. Потом к Жоржу на квартиру прибыл Феоктист Миско, житель хутора, что неподалеку от деревни Ходевичи. Это был связной от подпольщиков. С ним договорились о явках и сроках пере

дачи сведений. Костюкевич получил псевдоним Орлов.

Вышел Жорж и на связь с партизанами. Оказалось, что переводчик гебитскомиссариата Георгий Пытель — свой человек. Он выполнял задания отряда Прокопа (П.Н.Герасимчика), который действовал севернее Слонима. Костюкевич через Георгия передал партизанам 2 пистолета, винтовочные патроны и несколько гранат. Кстати, впоследствии он спас Пытеля, предупредив его о грозящем аресте. Георгий ушел в лес и стал партизаном.

В этот же период произошел случай, который едва не окончился для Костюкевича провалом. Однажды утром — Жорж имел обыкновение приходить на работу, когда в здании еще никого не было, — в СД пришел семнадцатилетний парень, сын одного из сотрудников городской управы Мороза.

— Мне нужен кто-нибудь из начальников, — сказал он.

— Их пока нет, но ты можешь изложить свое дело мне, а я им передам.

Парень подал Жоржу листок бумаги. Это было донесение о том, что ему, Морозу, один из патриотов предлагает вступить в подпольную организацию для борьбы с немцами. Костюкевич завел Мороза в свой кабинет и подробно расспросил обо всем происшедшем.

— Иди домой и не волнуйся! Меры будут приняты. Молодец, что пришел к нам. Если надо будет, вызовем тебя. Держать связь будешь только со мной. И чтобы ни одна живая душа ничего об этом не узнала. Иначе ты будешь виновен в срыве важной акции. Понял?

Доносчик ушел, а Жорж сел и задумался. Вот как можно попасться из-за неосторожности. Незадачливый парень, о котором сообщал Мороз, действительно был членом подполья. Он совершил грубую ошибку. Но счастье, что этот материал попал к Костюкевичу. А как поступить с Морозом? Вдруг он снова придет в СД, чтобы справиться о принятых мерах, и попадет к кому-нибудь другому. Тогда Жоржу конец.

Разумеется, этот случай стал известен подпольщикам. Они выбрали момент и предупредили родителей Мороза, что их сына ждет неминуемая смерть, если парень кому-нибудь расскажет о предложении вступить в подпольную организацию. Это подействовало.

В Слониме появились листовки со сводками Совинформбюро. В этом большую роль сыграл Костюкевич. Во время одной из встреч Феоктист Миско передал ему задание — принимать сообщения Москвы. С приходом немцев в городе все приемники были конфискованы. Но у Георгия Николаевича как работника СД стоял приемник. Теперь он ежедневно не только слушал Москву, но и записывал все новости. Если были радиопомехи, то настраивался на Швейцарию, которая передавала те же сводки на немецком языке. Материалы переправлялись подпольщикам, которые составляли листовки и распространяли их.

В качестве переводчика Жоржу Костюкевичу довелось сопровождать свое начальство в поездках по созданному гитлеровцами Слонимскому округу. Поэтому ему были известны многие секретные данные. Знал он и агентуру СД. Как только Жорж установил связь с подпольем, он сразу же передал список вражеских агентов. Это уберегло многих и многих патриотов от провала.

Костюкевичу сообщили, что появились какие-то странные «партизаны». Они грабят, насилюют, убивают местных жителей. Возможно, эти провокаторы дислоцируются в Слониме.

— Надо выяснить все и сорвать коварные замыслы врага, — такое было задание.

Оказалось, что предатель Михайловский, выполняя указания оккупационных властей, создал группу, в которую входило около 15 хорошо вооруженных и экипированных под партизан карателей. Командовал ими Голубенко. «Операции» проводили так. Группу на машине подбрасывали в нужный район. Спешившись, предатели углублялись в лес, стремясь проникнуть в партизанскую зону, выявить дислокацию отрядов, их вооружение, связных. Попутно они издевались над населением, грабили, имея цель опорочить народных мстителей, подорвать к ним доверие крестьян. После возвращения группа обычно собиралась на квартире у Михайловского и устраивала попойку.

— Попытаюсь скомпрометировать подонков в глазах немцев, — передал партизанам Костюкевич, когда сумел докопаться до истины.

Он использовал свои связи. «По секрету» сообщил другу Голубенко, что Михай

ловский шпионит за командиром группы, что ему приходилось переводить доносы немцам, в которых Михайловский клеветает на всю группу. Головорезы на это клонули. Чтобы отомстить доносчику, они состряпали коллективное письмо на имя шефа СД, в котором сообщалось, сколько Михайловский присвоил себе золота, награбленного у населения.

Михайловского арестовали. Во время обыска в его квартире действительно нашли много золота. В тюрьме у него обнаружили хитро спрятанный в штанине пистолет. Это еще более скомпрометировало предателя. На допросах он, со своей стороны, разоблачил группу Голубенко. Немцы расстреляли Михайловского, а всех грабителей во главе с Голубенко вызвали в барановичское СД и арестовали.

Когда весной 1943 года я прибыл в Липичанскую пушу, узнал, что в Слонимском СД работает некий Жорж Костюкевич. Поручил нашей связной Ядвиге Каборде выяснить, откуда он родом. Ядвига проживала вместе со своими родителями на смолокурне возле деревни Ходевичи. Эта красивая, всегда улыбающаяся девушка была смелой, осторожной и опытной партизанской разведчицей. Вскоре она доложила, что Костюкевич родом из Несвижа. Значит, решил я, это и есть тот самый Жорж, с которым мы почти два года назад расстались в первые дни войны. Я был искренне рад тому, что этот чудесный парень остался жив, да так великолепно выполняет наши задания.

Партызанскі ўмелец

3 успамінаў партызана атрада «Савецкая Беларусь» Рыгора Ульянавіча Пазнякова, жыхара Слоніма

Лепшага збройніка, як Міша Лапата, я не сустракаў. У нас у атрадзе «Савецкая Беларусь» ён тварыў чуды: мог з вінтоўкі зрабіць аўтамат, сканструяваў міні-жабу (міну), майстраваў любую сістэму — ад пісталета да гарматы.

Упершыню «новы парадак» немцаў іх сям'я адчула яшчэ ў 1939 г., жывучы пад Варшавай. Змучаная пастаянным страхам смерці, голаду і праследванняў сям'я Лапаты ў выніку мытарства апынулася ў Слоніме і пасялілася на рагу вуліц Зялёнай і Сінічкіна. Міша ўладкаваўся на работу ў аўтамайстэрню. Гаспадар-немец быў задаволены новым токарам-механікам. А партызаны атрымалі базу для перасылкі

Георгий Николаевич поддерживал со мной постоянную связь. Через наших разведчиков Валентина Короня, Захара Миско и Константина Вожейко он передавал ценные сведения.

После поражения под Курском гитлеровцы стали еще больше зверствовать. Они обновляли и укрепляли свои карательные органы. Сменилось руководство и в слонимском СД. Жоржу стало гораздо труднее работать. Он прислал мне просьбу разрешить ему перейти в отряд. Я не мог этого сделать: нечем было заменить Костюкевича на важнейшем участке разведывательной работы.

Но через некоторое время мы оказались вынужденными увезти его в партизанскую зону, так как над ним нависла угроза провала. Перед этим Георгий Николаевич помог провести операцию по захвату начальника слонимской полиции и сотрудника СД Ушпика...

Список фашистских агентов, засланных в партизанскую зону, помог нам обезвредить вражескую агентуру.

Георгия Николаевича Костюкевича мы направили в отдельный взвод разведки штаба соединения, где он воевал вплоть до соединения с частями Красной армии. Судьба же его семьи трагична: во время фашистской блокады погибли жена и дочь, отца гитлеровцы бросили в концлагерь, а сестру Валентину угнали на каторгу в Германию.

Друкуюцца са скарачэннямі па кн.: Шу г еняСП Гневная Шчара. Мн., 1977. С. 15-16, 88 - 94.

зброі, якую стварылі на яго кватэры. Слоні́мскія падпольшчыкі па частках прыносілі да яго зброю. Міхаіл Лапата разам з дваццацігадовым пляменнікам Сёмам Берманам збіралі яе, адпраўлялі ў лес. Сёстры Ядзя і Ліза перадавалі ў атрад украдзеныя ў нямецкім шпіталі медыкаменты. Упаўнаважаны асобага аддзела атрада «Савецкая Беларусь» А.Р.Барадаўка загадаў мясцоваму падполлю: «Берагчы Лапату, як ікону».

Аднойчы на кватэры ў Міхаіла паліцэйскі заявіў: «Ты Міхаіл, наш, а жонка

твая — яўрэйка». Больш заставацца ў го- радзе нельга было.

Калі стала вядома аб небяспецы, камандаванне атрада даручыла маёй маці вывесці сям'ю Лапаты з горада.

У атрадзе раскрыўся талент Мішы як збройніка. Хутка ў лесе з'явілася маленькая кузня, зрабілі такарны станок з ручным прыводам. У час чарговай карнай аб- лавы станок разам з інструментамі закоп- валі ў тайным месцы як самую дарагую каштоўнасць. Здараліся і трагікамічныя сітуацыі ў рабоце майстра зброі. Неяк знялі з танкеткі гармату, паставілі на колы з воза. Вырашылі праверыць — выстралілі па паліцэйскім участку. Снарад упаў побач з на-

тоўпам паліцэйскіх і нарабіў нямала пера- палоху ў гарнізоне. А вось куды паляцеў ствол гарматы, партызаны так і не даведа- ліся.

Рэйкавая вайна пастаянна патрабавала ўдасканалвання міннай справы. Немцы пускалі ўперадзе цягніка платформы з пяском. І тут звычайная міна ўжо не пады- ходзіла. Небяспечна было прывязваць да ўзрыўчаткі шнур, бо людзі знаходзіліся блізка ад месца выбуху.

Нямала партызанскіх жыццяў вырата- вала больш бяспечная міна Міхаіла, якая ўзрывалася пад пэўным вагонам.

З прыходам Чырвонай арміі нашы да- рогі разышліся...

Каспар Цымерман

3 успамінаў намесніка камандзіра партызанскага атрада імя К.К.Ракасоўскага Пятра Рыгоравіча Герасіменкі

У атрадзе імя К.К.Ракасоўскага стала вядома аб нейкім незвычайным немцы, які ўжо некалькі разоў наведваў в. Шылавічы, кожны раз заходзіў у дом партызанскага сувязнога і на дрэннай рускай мове паўта- раў: «Я немец, але не фашыст. Я хачу ў партызаны». Праверылі. Аказалася, што ў Каспара Цымермана (так звалі гэтага дзіўнага немца) быў шчыры намер пе- райсці ў партызаны. Так неўзабаве ён стаў партызанам гэтага атрада.

Вядома, спачатку доўга прыглядаліся да яго. А калі ўпэўніліся ў яго бязмерным жаданні ўнесці асабісты ўклад у хутчэйшы разгром германскага фашызму, яго прызна- чылі ў разведку. Каспар любіў спяваць рускую «Кацюшу», ахвотна і захапляюча расказваў ён пра сваю сям'ю і аб будучай зусім новай Германіі. Самыя блізкія адно- сіны склаліся ў яго са мной, відаць, таму, што я крыху ўмеў гаварыць па-нямецку. Мена- віта мне даручылі навучыць Каспара Цымермана гаварыць па-руску. Хутка ён стаў любімцам усіх партызан, незаменным па- мочнікам у час баявых дзеянняў атрада.

Аднойчы пры разгроме варожага гарні- зона ў Акунінаве мне з групай у 15 партызан даручылі адрэзаць шлях адступлення нямецкаму гарнізону ў бок лесу, у паўд- нёва- заходнім напрамку. Мы размясціліся якраз у зоне абстрэлу. Каспар — бліжэй да варожага дота. Бой разгардаўся. Ужо за- біта некалькі нашых сяброў. Раптам, гля- джу, ускочыў наш Каспар ды як закры- чыць: «Хальт! Ніхт

шысен!» («Стойте! Не страляць!»). Быў ён у нямецкай форме. Штосьці ён крычаў яшчэ. Немцы і разгубі- ліся, часова спынілі агонь. А ён, доўга не думаючы, як шпурне ім процітанкавую гранату ў амбразуру — дот і замоўк. А партызаны пайшлі тым часам наперад. Гарнізон быў канчаткова разгромлены.

Не дажыў, аднак, Каспар Цымерман да дня перамогі. Загінуў ён у пачатку 1944 г. Мы рыхталіся тады да разгрому варожага гарнізона ў Міроніме. Загадзя неабход- на было разведкаць колькасць войскаў пра- ціўніка, дзе праходзяць яго абарончыя лініі. А важней за ўсё неабходна было ўстанавіць з гарнізонам сувязь, знайсці там таксама сваіх людзей, каб у патрэбны момант атры- маць з іх боку неабходную дапамогу.

У Каспара быў ужо вялікі вопыт работы разведчыка. Большасць нямецкіх салдат ужо выразна бачылі, што вайна прайграная і пры выпадку здаваліся ў палон. Тэту ака- лічнасць умела выкарыстоўваў Каспар. Бывала, пад'едзе ён да варожых вартавых і пачне схіляць іх на наш бок. А партызан- скія разведчыкі стаяць звычайна напатаго- ве ззаду. Так было і пад Міронімам.

Уступіў Каспар у перагаворы з варо- жай аховой. Ды, відаць, разумення на тэты раз не знайшоў. Толькі развярнуў ён свайго каня, як аўтаматная чарга прашыла яго. А партызанскія разведчыкі паспелі развяр- нуць коней і паскакаць. Асноўны ўдар Каспар прыняў на сябе.

Юныя партизаны Слонімшчыны

Побач з дарослымі ў партызанскіх атрадах змагаліся і юныя мсціўцы. Яны хадзілі ў разведку, удзельнічалі ў засадах, дыверсіях на чыгунцы, ахоўвалі лагер, выконвалі шэраг іншых даручэнняў камандавання. Да заданняў адносіліся з вялікай адказнасцю, у складаных сітуацыях праяўлялі мужнасць і стойкасць.

Надзя Антонік прыйшла ў партызанскую бригаду імя Ракасоўскага ў той дзень, калі за дапамогу партызанам фашысты расстралялі ўсю яе сям'ю — маці, бацьку, 4 малодшых дзяцей. Цудам уцалела адна Надзя. У партызанскім атрадзе спачатку выконвала розныя гаспадарчыя даручэнні, а потым стала хадзіць у разведку, удзельнічала ў дыверсіях на чыгунцы, у ахове лагера. Гітлераўцы за частую рабілі аблавы, налёты, тады пост аховы станаўся пярэдняй рубяжом абароны. Назаўсёды засталіся ў памяці дні, калі давялося ратавацца ад фашысцкай блакады і прайсці шмат кіламетраў па лясках і балотах. За ўдзел у партызанскім руху Надзея Міхайлаўна ўзнагароджана медалімі «Партызану Айчыннай вайны» II ступені, «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.».

Жэня Бакавец з Міжэвіч марыў стаць лётчыкам, але мары яго не збыліся — пачалася вайна. На фронт яго не ўзялі па ўзросце. Але Жэня і яго сябры не сядзелі склаўшы рукі. Пасля адступлення нашых часцей хлопцы пабывалі на полі бою, сабралі зброю, прыхавалі яшчэкі з патронамі. Юныя патрыёты дзе маглі наносілі шкоду ворагу — псавалі тэлефонную сувязь, падпальвалі нямецкія казармы. Жэня асабіста правёў да партызан не адну сям'ю, ведаў усе лясныя сцежычкі, навучыўся трапіць стральца. А потым ён стаў партызанам атрада «Савецкая Беларусь», быў прызначаны памочнікам кулямётчыка Мікалая Рубца. У многіх адказных аперацыях удзельнічаў іх разлік, 6 падарваных варожых эшалонаў было на яго рахунку, трапіў касіць ворага кулямёт Жэня Бакавец. Адночы сярод іншых захопленых трафіяў у рукі да партызан трапіў гармонік. Жэня, які да вайны ўдзельнічаў у школьнай мастацкай самадзейнасці, даваў для партызан сапраўдныя канцэрты. А як падняўся настрой у мясцовых сялян, калі партызаны праехалі па вёсках на машынах ды з песнямі. У час адной з

карных экспедыцый гітлераўцаў супраць партызан брыгадам «Савецкая Беларусь і імя П.К.Памянінкі» давялося з баямі прарывацца праз Гута-Міхалінскія лясы. Жэня з групай разведчыкаў пракладаў маршрут. Каля в. Юрчыкі нечакана ўдарылі варожыя куля-мёты — партызан чакала засада. Жменька смельчакоў рашуча прыняла няроўны бой. Загінулі усе байцы. Жэня заставаўся адзін каля кулямёта. Калі скончыліся патроны, кінёў у гушчыню фашыстаў гранату. Юны герой загінуў у гэтым баі, не даўшы ворагу жывым.

Ваня Дабрыян, як і іншыя юныя мсціўцы Слонімшчыны, у пачатку вайны збіраў зброю на полі бою. У партызанскім атраде «Савецкая Беларусь» ён перадаў кулямёт, некалькі вінтовак і пісталетаў, гранаты. Сам ён добра вывучыў зброю, навучыўся абясшкодзіць артылерыйскія снарады і бомбы. «Ваня-мінёр» называлі яго сябры. Спачатку ён быў сувязным, а потым стаў партызанам атрада імя Дзяржынскага. Баявое хрышчэнне атрымаў у час жорсткага бою ў в. Пляшкі, партызаны разбілі тады варожы гарнізон. Ваня ў тым баі быў паранены ў нагу. Пасля выздараўлення змагаўся ў складзе падрыўной трупы Аляксандра Аляксейчыка... У тую летнюю ноч, здавалася, нішто не абяцала небяспекі. На Івацэвіцкім перагоне чыгункі падрыўнікамі быў спусчаны пад адхон варожы эшалон, трупавяральня ў лагер, але натрапіла на засаду. Партызаны, адстрэльваючыся, стараліся прабіцца да лесу. Ваня з аўтаматам прыкрываў адыходзіў-

Жэня Бакавец.

Ваня Дабрыян.

ших сяброў. Калі фашысты акружылі параненага Ваню, ён адстрэльваўся да апошняга патрона, а апошні прыбярог для сябе...

Коля Дабрыян з Какошчыц спачатку дапамагаў падпольшчыкам, збіраў з сяб- рамі зброю для партызан. А потым стаў партызанам атрада імя Дзяржынскага бры- гады імя Ракасоўскага, выконваў розныя даручэнні. Адночы юны разведчик хітрым спосабам здабываў для свайго каман- давання каштоўныя звесткі. А было тэта так — імчалі хлапчукі на санках з горкі, а сярод іх знаходзіўся партызанскі разведчик Коля Дабрыян. Дарожка, па якой ля- целі санкі, пралягала каля самага плота, якім быў абнесены варожы гарнізон. Праз частакол Коля паспеў заўважыць мінамёт, запомніў, як расстаўлена ахова казармы. А праз некалькі дзён Коля сам удзельнічаў у знішчэнні гэтага асінага гнязда. Дзяку- ючы дакладным звесткам разведчыкаў, бой быў паспяховым. Яшчэ не адзін раз удзель- нічаў Коля ў баявых аперацыях, быў па- ранены, мае ўзнагароды.

У Слоніме ёсць вуліца **Васі Крайняга**. Усяго 13 гадоў было хлапчуку, калі ён пайшоў з жыцця, а мужнасці яго можа пазайздросціць любы дарослы... Як толькі ў ваколіцах стала чуваць пра партызан, старэйшы брат Васі, Антон, пайшоў у ат- рад. Партызанам катастрафічна не хапала зброі. Вася пасвіў у лесе кароў, там, на месцах былых баёў, было шмат разбітай зброі, патронаў. Усе знаходкі хлопчык ад- даваў Антону ў атрад, дзе партызанскія збрыйнікі збіралі аўтаматы і вінтоўкі. Вася выконваў шмат розных даручэнняў партызан. Хутка аб гэтым дазналіся паліцэйскія, заставацца хлапчуку дома стала небяспеч- на. Спачатку Васю ў атрад залічваць не хацелі — малы яшчэ. А потым, калі даве- даліся, што хлопчык прыйшоў з каштоў- ным трафеем — ручным кулямётам, — па распараджэнні камісара Івана Дабрыяна Васю прынялі ў партызаны. Стаў ён другім нумарам у кулямётным разліку Мікалая Струпаўца. Юны партызан хадзіў у разведку, удзельнічаў у разгроме варожых гарні- зонаў, у падрыве эшалонаў. У ноч пад Новы, 1944, год труп партызан, у ліку якіх быў і Вася Крайні, паспяхова выканала заданне па падрыве эшалона. Адышоўшы ад чыгункі, хлопцы павіншавалі адзін ад- наго з удачай аперацыяй, з Новым годам, пажадалі хуткай перамогі. Набліжаліся да в. Глоўсевічы, дзе пачыналася партызанская зона. І раптам з

боку затрашчаў куля- мёт. «Засада!» — ускрыкнуў паранены партызан. Мікалай і Вася імгненна адка- залі кулямётнай чаргой. Але што маглі зрабіць 9 партызан супраць роты фашыс- таў? Партызаны пачалі адыходзіць, куля- мётчыкі прыкрывалі таварышаў. Раптам застагнаў і заціх Мікалай, Вася замяніў яго за кулямётам і з усіх сіл стараўся стрымаць варожую лавіну агню. І тут востры боль пранізаў грудзі юнага партызана. Сабраў- шы апошнія сілы, Вася працягваў страляць. Патроны скончыліся. «Вася, адыходзь!» — крычалі яму старэйшыя сябры. Але, пра- шыты яшчэ адной чаргой, хлопчык ужо нічога не чуў, а усё яшчэ мёртвай хваткай сціскаў кулямёт. Абяскроўленага, з васьмю ранами Васю пад канвоем фашысты адвезлі ў Слонім. Там яго перавязалі, зрабілі ўкол. Калі хлопчык адкрыў вочы, то ўсё зразу- меў — ворагам ён патрэбен жывым, каб сказаў, дзе знаходзіцца партызанскі лагер. І Вася вырашыў жывым не здацца. Сабраў- шы апошнія сілы, ён стаў ірваць на сабе бінты... 24 чэрвеня 1965 г. Васіль Антонавіч Крайні быў пасмяротна ўзнагароджаны медалём «За двагу».

Васіль Макаравіч Міско быў партыза- нам атрада «Савецкая Беларусь» брыгады імя Панамарэнкі са жніўня 1941 г. па 28 ліпеня 1944 г. У канцы чэрвеня 1941 г., калі Слонім ужо некалькі дзён быў у руках ворага, чырвонаармейцы ажыццявілі танка- вае наступленне ад в. Чамяры ў напрамку Слоніма. Вася Міско дапамог нашым воі- нам — ён паказаў найбольш зручны шлях, разведаўшы ўсе падыходы да акупіраванага Слоніма. А потым у лесе, недалёка ад ху тара, дзе жыла сям'я Міско, стаяла труп акру- жаных савецкіх танкістаў. Вася са старэй- шым братам Мікалаем прывезлі на хутар муку з разбітага эшалона. Маці пякла для воінаў хлеб, сыны здабывалі для іх звесткі пра ворага. Некаторыя з акружэнцаў змаглі выйсці за лінію фронту, афіцэры Дудко, Рыгін і іншыя знайшлі надзейны прытулак на хутары ў Міско. Калі стала стварацца партызанская труп А.Фідрыка, браты Міско сталі яе актыўнымі памочнікамі і су- вязнымі, збіралі зброю, здабылі радыёпры- ёмнік і пішучую машынку. Вася разносіў лістоўкі, якія пачалі друкаваць патрыёты. Хутар Міско стаў сапраўднай партызан- скай базай. Акупанты пачалі аб усім здагад-

вацца, і ўся сям'я пайшла ў партызаны. Вася быў залічаны ў труп падрыўнікоў. Не ў адной складанай аперацыі ўдзельнічалі браты Міско. Узрыўчаткі не хапала, і Вася навучыўся сам выплаўляць тол з бомбаў і снарадаў. Тры гады ваяваў юны партызан, пакуль атрад не злучыўся з Чырвонай арміяй. Узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «Партызану Айчыннай вайны» II ступені.

Сям'я **Лявонція Дзянісавіча Саванца** ўключылася ў патрыятычную барацьбу літаральна з першых дзён вайны. Бацька і старэйшыя сыны дапамагалі нашым воінам выходзіць з акружэння, хавалі іх. Калі стварыўся партызанскі атрад, бацька стаў яго сувязным, потым правадніком падрыўнікоў. Пра сувязь сям'і з партызанамі дазналіся немцы, але калі яны ўварваліся ў вёску, хата Саванцоў была пустая — усе паспелі пайсці да партызан. Маці стала пячы хлеб, пры ёй былі малодшыя дзеці, бацька і старэйшы сын **Мікалай** ваявалі са зброяй у руках, а сярэдня, **Федзя і Пеця**, сталі разведчыкамі. Гэтыя 2 віхрастыя хлапчукі сталі вачамі і вушамі атрада. Колькі разоў бачылі іх на дарогах і ў вёсках з палатнянымі торбамі за плячамі. З іх дапамогай брыгада імя Варашылава правіла нямала дзёрзкіх аперацый. Калі ж Федзі споўнілася 15 гадоў, ён стаў сам удзельнічаць у баявых дзеяннях. У чэрвені 1944 г. карнікі вырашылі выбіць партызан з Ліпчанскай пушчы. У наступленне пайшлі танкі, браневікі, артылерыя. Сыны разам з бацькам трымалі абарону, адбіваючы атакі праціўніка. Вось некалькі радкоў з баявой характарыстыкі Л.Дз.Саванца: «18 июня 1944 г. т. Саванцу было поручено вывести из окружения около 30 раненых и больных партизан. Саванец попал в засаду, где было более 20 немцев. Тов. Саванец и его два сына Федор и Петр отбили засаду и уничтожили 4 гитлеровца, около 5 — ранили. В этом бою были ранены оба его сына и сам Саванец. Раненых сыновей немцы захватили в плен...» Хлопцаў даставілі ў Слонім — абодва худзенькія, у скрываўленым адзенні, аднаму 15 гадоў, другому — 11. Спачатку гестапаўцы ўгаворвалі іх, потым пагражалі. Але хлапчукі маўчалі. Не прымусілі іх гаварыць і катаванні. Тады Федзю і Пецю Саванцоў вывелі на Пятралевіцкую гару і расстралялі разам з іншымі.

Юныя партызаны Слонімшчыны

13-гадовую **Зіну Савіцкую** фашысты расстрэльвалі двойчы, і ўсё ж яна выжила. Тым халодным снежаньскім днём 1942 г. гітлераўцы выгналі з дамоў усё насельніцтва іх в. Акунінава — 300 безабаронных мірных жыхароў. Сталі дапытвацца, дзе партызаны, хто іх падтрымлівае. Акунінаўцы маўчалі. Тады фашысты пагналі іх да лесу, на ўскрайку загадалі спыніцца і пачалі агнём касіць людзей. Зіна ўпала ад удару, але паспела заўважыць, як падаў на мёрзлую зямлю яе маці і сёстры. Потым гітлераўцы пачалі абыходзіць груды цел, якія ляжалі на снезе, і дабівалі параненых. Яны заўважылі, што Зіна жывая. Схапіўшы дзяўчынку за каўнер, фашыст ва ўпор прашыў яе чаргой. Зіна не ведала, колькі прайшло часу ад таго, як яна пачула родную гаворку: «Хто жывы, уставайце». Дзяўчынка нават не адразу паверыла, што жывая. У яе ў трох месцах была прастрэлена рука, прабіта нага, закрунуты грудзі. Лячыў Зіну партызанскі доктар. Паправіўшыся, дзяўчынка засталася ў атрадзе імя Дзяржынскага. Яе роднай в. Акунінава больш не існавала, расстраляна было 299 яе жыхароў. Жаданне адпомсціць фашыстам за ўсё было велізарным, але як мог камандзір адпусціць у бой тэта слабенькае дзяўчо? Зіна дапамагала партызанам чым магла — хадзіла па вёсках, збірала звесткі аб ворагу. У в. Яруцічы яна аднойчы «гасцявала» 4 дні ў якасці пляменніцы гаспадыні. За гэты час прасачыла, якія сілы ў гарнізоне, заўважыла, што салдаты адпрацоўваюць прыёмы ляснога бою, мабыць, рыхтуюцца да наступлення на партызан. Яе назіранні пацвердзілі і іншыя разведчыкі. Партызаны не сталі чакаць аблавы і ажыццявілі сам ўдар па ворагу. І яшчэ не адно важнае заданне камандавання выканала Зіна Савіцкая.

Калі пачалася вайна, у сям'і **Цімафейчыкаў** былі 3 сыны — 20-гадовы **Мікалай**, 15-гадовы **Сяргей**, 12-гадовы **Ваня**. Браты хадзілі на месцы былых баёў на Шчару і збіралі зброю. Мікалай дастаў з дна Шчары ручны кулямёт, Сяргей знайшоў аўтамат, а малодшаму Вані, дастаўся пісталет. Як толькі вясной 1942 г. у навакольных лясах пачалі дзейнічаць партызаны, Мікалай пайшоў да іх, прыхапіўшы сваю зброю. А пасля карнай аперацыі фашыстаў у в. Тоні пайшлі ў партызаны і малодшыя браты. Пачалі ваяваць утраіх, а баявыя спра-

вы запісвалі ў адзін сшытак. Мікалай ад- крыў свой баявы рахунак у снежні 1942 г. у час першай блакады Ліпчанскай пуш- чы. Праявіўшы мужнасць і стойкасць, партызаны прарвалі кальцо блакады і выйшлі з акружэння, знішчыўшы ў баях і перастрэлках дзесяткі гітлераўцаў. Сярэдні брат, Сяргей, даставіў у атрад проста шы- коўны трафей — 6 коней са збруяй, якіх выкраў, вяртаючыся з разведкі, з-пад носа гітлераўцаў у невялікай лясной вёсачцы.

Ваня выконваў розныя даручэнні, у асноўным, па разведцы. Хадзіў пад выглядам сіраты-жабрака з торбай цераз плячо. Пасылалі яго ў тыя вёскі, дзе был! варо- жыя гарнізоны. Ваня стараўся заходзіць у тыя двары, дзе заўважаў гітлераўцаў або паліцэйскіх. Аднойчы ў в. Зачэпічы каля вялікага дома заўважыў вартавога, выра- шыў зайсці туды, але вартавы пачаў яго праганяць. На шум выйшла гаспадыня, аглядзела Ваню і прапанавала застацца ў іх пастухом. Хлопчык згадзіўся. А сам з кухні праз расчыненыя дзверы назіраў за суседнім пакоем, дзе сабраліся афіцэры. Падлічыў колькі іх, у якім званні, хто з іх галоўны. Увечары гаспадыня стала клікаць пастушка, а яго і след прастыў. Ваня вяр- нуўся ў атрад і падрабязна расказаў аб усім, што бачыў. Камандаванне атрада вырашы- ла нечакана напаści на гарнізон у Зачэпі- чых. Ваня таксама папрасіўся ў бой, яму даручылі падносіць патроны. Хлопчык выдатна справіўся з заданнем. Брыгада імя Варашылава нанесла тады гітлераўцам значныя страты. Два гады ваявалі браты Цімафейчыкі ў атрадзе. Сяргей вызначыў- ся ў час разведкі на шашы Казлоўшчына — Слонім, непрыкметна прабраўшыся праз ланцуг карнікаў. Тэта дазволіла партизанам удала правесці бой, Сяргей таксама ў ім удзельнічаў. Абодва браты ўдзельнічалі ў дыверсіях на чыгунцы, на іх рахунку былі і дзесяткі метраў знішчанай сувязі. Абодва ўзнагароджаны медалямі «Парты- зану Айчыннай вайны» і «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.». А іх старэйшы брат, Міка- лай, пасля злучэння партызан з Чырвонай арміяй пайшоў на фронт і загінуў у баі на тэрыторыі Польшчы.

Многім на Слонімшчыне вядома імя **Аляксандра Уласавіча Фідрыка**, удзель- ніка грамадзянскай вайны, старшыні кал- гаса ў в. Заверша. А.У.Фідрык ужо ў 1941 г. стварыў

і ўзначаліў партызанскую групу. Разам з банькам пайшлі і старэйшыя сыны — **Уладзімір, Віктар, Аркадзь**. А 14-гадо- вага **Мішу** не ўзялі, сказаў!, што ён заста- ецца для сувязі. І ён дапамагаў партыза- нам. Віктару ўдалося зняць з нямецкай аўтамашыны радыёпрыёмнік. Міша стаў перапісваць зводкі Саўінфармбюро і рас- паўсюджваць іх. Прыдумалі прыкрыццё — насіць малако на продаж. Цяпер Міша бываў і на базары, і ў кватэры, разам з малаком насіў лістоўкі і перадаваў розныя даручэнні бацькі падпольшчыкам. У снежні 1941 г. на сям'ю звалілася вялікае гора — у баі загінуў бацька, Аляксандр Уласавіч. У пачатку 1942 г. Міша таксама пайшоў у партызаны. Баявое хрышчэнне атрымаў пры разгроме паліцэйскіх участ- каў у вёсках Сасноўка і Трыбушкі. Пасля жорсткай варожай блакады партызан Сло- німшчыны значная частка народных мсціўцаў перабазіравалася ў пінскія лясы. Тыя, што засталіся ў Воўчых Норах, увайшлі ў склад атрада «Савецкай Беларусь», у ім ваяваў і Міша. Тут яго застала страшная вестка — у час блакады фашы- сты спалілі жыхароў вёсак Заверша і За- лессе. Разам з іншымі згарэлі маці, бабуля і сястра. А потым загінуў брат Уладзімір, які быў вопытным падрыўніком. Пасля яго смерці Міша стаў падрыўніком, удзельні- чаў у шэрагу аперацый, праяўляў мужнасць і смеласць. Узнагароджаны медалямі! «За адвагу», «Партызану Вялікай Айчыннай вайны» I ступені, «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941-1945 гг.».

Першы раз 13-гадовы **Сярожа Хаўтур** з Камлявіч саслужыў партызанам добрую службу, калі паказаў, дзе ў Шчары затоплены аўтамабіль. Яшчэ больш здзівіў хлопчык сваімі здольнасцямі, калі менавіта ён, нырнуўшы ў халодную ваду, зачапіў крук троса, што да гэтага не змаглі зрабіць дарослыя. А яшчэ хлопчык здаў партызанам кулямёт, вінтоўку, абоймы патронаў, пісталет, паказаў месцы на Шчары, дзе яшчэ магла быць зброя, І, будучы выдатным ныралышчыкам, сам не раз дапамагаў да- ставаць яе з дна ракі. А потым Сяргей Хаў- тур стаў партызанам атрада імя Дзяржын- скага. Здабываў каштоўныя звесткі аб во- рагу, хадзіў у засады, з падрыўнікамі на чы- гунку, стаяў у ахове. Апошняя аперацыя партызан быў захоп пераправы на Шчары,

Падпольныя партыйныя і камсамольскія камітэты Слонімшчыны

народныя мсціўцы ўтрымлівалі яе да падыходу Чырвонай арміі і забяспечвалі своечасовае фарсіраванне ракі. С.І.Хаўтур узнагароджаны медаламі «Партизану Айчыннай вайны», «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.».

15-гадовы Федзя Якімец прыйшоў у партызаны ў жніўні 1942 г. у ліку 15 мужчын в. Ягнешчычы, разам з ім былі і 2 ста-рэйшыя браты — Дзмірый і Ілья. Першае баявое хрышчэнне прыняў у баі, калі партызаны разграмілі варожы гарнізон у в. Руда Яварская. А потым былі кровапра-літныя баі на пераправе варожай блакады. Разам з дарослымі ўсе цяжкасці баёў вынес і Федзя Якімец. А потым юны парты - зан быў уключаны ў дыверсійную труп, якая ажыццявіла шмат дзёрзкіх і паспяхо-вых аперацый. Фёдзя Якімец ваяваў да моманту злучэння Ленінскай брыгады з Чырвонай арміяй. Узнагароджаны медалём «Партизану Айчыннай вайны» II ступені. *Артыкул*

падрыхтаваны паводле кн.: Граблеўскі І.С. Юныя героі Гродзенічыны. Мн., 1981.

АГАНЁК

Хата схілена, забыта
У шуме палыну.
Запрацованы здабытак
Вораг праглынуў.
І за лесам, і за садам,
На глухой шашы
Партизанская засада —
Не мінеш, фашыст!

А як лёгка стук у дзверцы —
Гасне аганёк.
Хоць не бачыць, але верыць, Хто ідзе здалёк.

Заўтра сонца рана ўстане,
Высахне раса.
А як вечар — зноў туманам Ляжа паласа.

Аганёк у цмянай шыбе...
І шляхі, шляхі...
Беларускі край — пагібель
Ворагам ліхім.

Анатоль Іверс.

Слонім, 1943 г.

Падпольныя партыйныя і камсамольскія камітэты Слонімшчыны

СЛОНИМСКИЙ ПОДПОЛЬНЫЙ РАЙКОМ КП(б)Б (17.9.1943—10.7.1944)

Организован Барановичским подпольным обкомом КП (б) Б в сентябре 1943 г. Секретарем райкома партии был утвержден М.Т.Анищик — руководитель Слонимского межрайпартцентра, помощник уполномоченного ЦК КП(б)Б и БШПД по Барановичской области.

Райком партии базировался в партизанской бригаде им. К.К.Рокоссовского.

СОСТАВ ПОДПОЛЬНОГО РАЙКОМА КП(б)Б

Секретарь Анищик Михаил Трофимович (17.9.1943—10.7.1944).

Члены райкома: Вальцев Михаил Спирidonович (21.10.1943—10.7.1944), Ковалевский Федор Дорофеевич (21.10.1943 — 6.4.1944)¹, Воробьев Григорий Тимофеевич (6.4.1944—10.7.1944).

Печатный орган подпольного райкома КП(б)Б — газета «Вольная праца».

Редакторы: Анищик Михаил Трофимович, Бурсевич Николай Васильевич.

Друкуецца па кн.: Подпольные партийные органы Компартии Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941 — 1944): Краткие сведения об организации,

структуре и составе. Мн., 1979. С. 46.

СЛОНИМСКИЙ ПОДПОЛЬНЫЙ РАЙКОМ ЛКСМБ (1.12.1943—10.7.1944)

До создания подпольного райкома комсомольской работой в районе руководили комиссары и их помощники по комсомолу, секретари партийных организаций партизанских отрядов, действовавших на территории района, а с 6 октября 1943 г. Слонимский межрайцентр ЛКСМБ. По инициативе местных коммунистов, комсомольцев, бывших членов КПЗБ и КСМЗБ в населенных пунктах района и в городе Слониме была создана сеть молодежных антифашистских организаций и групп.

Подпольный райком комсомола приступил к работе в декабре 1943 г. Его основная

¹Переведен на должность второго секретаря Барановичского подпольного горкома КП(б)Б.

база знаходзілася ў партызанскай брыгадзе ім. К.К.Рокоссовскага ў Слонімскай раёне.

СОСТАВ ПОДПОЛЬНОГО РАЙКОМА ЛКСМБ

Секратары: Михнян Владимир Семенович (1.12.1943 — 10.7.1944), Анишчак Михаил Никитич — секретарь по пропаганде

Слоні́мскія падполыпчыкі

З першых жа дзён вайны савецкія патрыёты ў горадзе Слоніме і многіх вёсках раёна пачалі падпольную дзейнасць супраць акупантаў. Ініцыятыву аб'яднаць існуючыя групы патрыётаў і стварыць новыя ўзяў на сябе былы сакратар Слонімскага акруговага камітэта камсамола Заходняй Беларусі Феакіст Захаравіч Міско (псеўданім Фелікс). Летам 1941 г. ён вярнуўся ў в. Чамяры з польскай турмы і пасяліўся на хутары ў бацькі.

Ф.З.Міско ўстанаўлівае сувязь з камісарам Дудко, лейтэнантам Рыгіным, камандзірам Бабковым і іншымі чырвонаармейцамі, якія хаваліся ў раёне Слоніма, з былым! членам! КПЗБ і шэрагам савецкіх патрыётаў у горадзе і вёсках.

Феакіст Захаравіч устанавіў сувязь з пражываючымі ў горадзе Слоніме членам Камуністычнай партыі! Палітчы Вацлавам Іванавічам Вільчынскім, з якім да 1930 г. знаходзіўся ў турме ў горадзе Грудзенцэ, з паэтам Іванам Дарафеевічам Міско, рабочым лесазавада Мікалаем Фёдаравічам Мінчуком, настаўнікам Леанідам Іосіфавічам Сенчыкам, настаўніцай Ядвігай Іосіфаўнай Куніцай, навучэнцам Георгіем Дзмітрыевічам Пыцелем. Так да лета 1942 г. склалася падпольная патрыятычная група. Яна праводзіла сярод насельніцтва агітацыю супраць акупантаў, збіралі і перадавалі для груп чырвонаармейцаў, якія знаходзіліся ў лясках, прадукты харчавання і медыкаменты.

Па ініцыятыве Ф.З.Міско ў другой палавіне 1942 г. на кватэры Г.Дз.Пыцеля быў наладжаны выпуск лістовак. Іх друкавала Я.І.Куніца, затым лістоўкі распаўсюджваліся ў горадзе.

Восенню група ўстанаўлівае сувязь з прадстаўнікамі Брэскага антыфашыскага камітэта Н.Ф.Трындам (Майскім) і А.І.Мінічам (Волкавым), якія па даручэнні камітэта стваралі антыфашысцкія арганізацыі ў Слонімскай раёне. З удзелам (1.12.1943—10.7.1944). Член райкома - Добрыян Петр

Наумович (1.12.1943 — 10.7.1944).

Друкуецца па кн.: Подпольные комсомольские органы Белоруссии в годы Великой Отечественной войны (1941 — 1944): Краткие сведения об организации, структуре и составе. Мн., 1976. С. 57 — 58.

Н.Ф.Трынды, А.І.Мініча, Ф.З.Міско і іншых да канца 1942 — пачатку 1943 г. стваралі антыфашысцкія групы ў бліжэйшых да Слоніма вёсках Чамяры, Сяргеевічы, Какошчыцы.

У лютым 1943 г. на хутары ў Хмяльніцы на кватэры Івана Андрэевіча Каско была склікана канферэнцыя, дзе прысутнічалі Н.Ф.Трында, А.І.Мініч, М.Н.Анішчык, Г.А.Жыткевіч, В.Ф.Дабрыян і іншыя. Аб задачах антыфашысцкай арганізацыі дакладваў А.І.Мініч, затым былі выбраны антыфашысцкі камітэт, куды ўвайшлі Ф.З.Міско, Г.А.Жыткевіч, І.А.Каско. Галоўнай задачай у рабоце камітэта быў збор зброі, арганізацыя на месцах узброеных труп, антыфашысцкая агітацыя — вусная і шляхам распаўсюджвання зводак Саўінфармбюро і лістовак, аказанне дапамогі партызанам.

У верасні 1943 г. у лесе каля в. Касцяні была праведзена другая канферэнцыя, на якой прысутнічала больш за 15 чалавек. З дакладам выступіў Міхаіл Трафімавіч Анішчык — сакратар падпольнага райкома партыі. На канферэнцыі пасля абмеркавання вынікаў праробленай работы як асобнымі групамі, так і ўсёй арганізацыяй былі зацверджаны план далейшай работы антыфашысцкай арганізацыі, вызначаны канкрэтныя задачы.

Патрыёты ставілі сваёй мэтай ахапіць арганізацыйнай сеткай усе населеныя пункты раёна, узмацніць сістэматычную агітацыю і прапаганду супраць акупантаў, выкарыстоўваючы для гэтаў мэты падпольныя выдавецтвы, зводкі Саўінфармбюро і атрымліваемыя друкаваныя матэрыялы з-за фронту. Было вырашана стварыць антыфашысцкія ячэйкі на ўсіх прадпрыемствах і ва ўстановах горада, паставіць перад імі задачу ўсімі спосабамі і метадамі ўзмацніць барацьбу з акупантамі.

Да прыходу М.Т.Анішчыка работа антыфашыскага камітэта накіроўвалася Брэсцкім антыфашысцкім камітэтам. Са стварэннем жа ў ліпені 1943 г. на тэрыто-

Члены Слоні́мскай антыфашысцкай

Ф.З.Міско.

І.Д.Міско.

П.Н.Дабрыня.

М.М.Кот.

І.Пытляк.

С.М.Ціхан.

Г.Шутко.

рыі Слонімскага раёна падпольнага райкома партыі антыфашысцкі камітэт перайшоў у яго падпарадкаванне.

У пратаколах падпольнага райкома партыі Ф.З.Міско і І.Д.Міско ўпамінаюцца як сакратары Слонімскай раённай антыфашысцкай арганізацыі, І.Д.Міско і В.І.Вільчынскі — сакратары гарадской групы ўказанай арганізацыі. Падполыпчыкі сабатавалі мерапрыемствы фашысцкіх захопнікаў, у прыватнасці, па вывазе моладзі ў Германію, мабілізацыі яе ў так званую беларускую армію. Яны сумесна з партызанамі выводзілі са строю лініі сувязі, іншыя камунікацыі ворага. Так, за адну ноч у красавцу 1943 г. антыфашысты вёсак Какошчыцы, Пасінічы, Сяргеевічы на шашы Слонім — Ружаны зрэзалі слупы і знішчылі дрот на адлегласці 15 кіламетраў. Такія акцыі падпрымаліся не раз.

Падпольная група моладзі в. Чамяры (Н.М.Міско, М.В.Бурсевіч) падарвала эшалон з вугалем, мост на рацэ Іса ў горадзе Слоніме.

Пад кіраўніцтвам падпольнага райкома партыі асобныя групы прымянялі баявую і

дыверсійную тэхніку. Акрамя ўдзелу ў дыверсіях на чыгунцы какошчыцкія антыфашысты пад кіраўніцтвам Л.Я.Дабрыня і П.Н.Дабрыня сумесна з партызанскімі групамі ўзрывалі варожыя эталоны, перарэзалі тэлефонна-тэлеграфную сувязь на дарогах Слонім — Баранавічы, Слонім — Ружаны. Гарадская слоні́мская антыфашысцкая група арганізоўвала дыверсіі на прадпрыемствах.

У лістападзе 1943 г. дзейнасць адважных падполыпчыкаў была раскрыта. У рукі слонімскага СД трапілі Н.Ф.Мінчук, Л.І.Сенчык, Я.І.Сенчык, К.К.Барысевіч, М.А.Прэшкіна. Гітлераўцы зверскі збівалі і катавалі іх, а потым адправілі ў Калдычэўскі канцлагер. Выратаваліся толькі Н.Ф.Мінчук і К.К.Барысевіч. Астатнія загінулі.

Некалькім падполыпчыкам удалося пазбегнуць арышту. Папярэджаны аб арыштах, І.Д.Міско пайшоў у партызанскі

атрад імя Дзяржынскага брыгады імя Ракасоўскага Баранавіцкага злучэння, Г.Дз.Пыцель і Я.І.Куніца — у атрад «Са-вецкая Беларусь» Брэсцкага злучэння.

У далейшым пры выкананні задання па разведцы ў горадзе Барнавічы Я.І.Куніца была апазнана адным здраднікам-паліцэйскім, арыштавана і праз некаторы час забіта.

У сувязі з правапам перайшлі на нелегальнае становішча, а затым пайшлі ў партызанскі атрад Ф.З.Міско, В.І.Вільчынскі.

З пачатку 1944 г. антыфашысцкая арганізацыя зноў узмацніла сваю работу. Сістэматычна распаўсюджвалася выдаваемая

падпольным райкомам партыі літара-тура, вялася вусная агітацыя сярод насельніцтва супраць нямецкіх акупантаў, узмацнілася дыверсійная барацьба на прадпрыемствах і ў майстэрнях. Актыўная дапамога аказвалася партызанскім атрадам медыкаментамі, паперай і іншымі матэрыяламі.

У тэты час пачала выдавацца антыфашысцкая раённая газета «Барацьба» (выйшлі 2 нумары). Быў выдадзены шэраг лістовак, зваротаў да насельніцтва, якія заклікалі да ўзмацнення барацьбы з акупантамі.

К. Сосіна.

Гродзенская праўда. 1985. 12 чэрв.

Дакументы сведчаць

3 ПРАТАКОЛА № 1 ПАСЯДЖЭННЯ СЛОНІМСКАГА ПАДПольНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

21 кастрычніка 1943 г.

Присутствовали: секретарь РК КП(б)Б т. Алексей (Анищик), члены Ковалевский и Вальцев.

СЛУШАЛИ: Секретаря РК КП(б)Б Алексея (Анищика) об антифашистской организации.

ПОСТАНОВИЛИ: Признать, что организационный принцип антифашистских групп правильный.

Признать, что антифашистская организация Слонимского р-на провела огромную организационную работу. Своей работой она охватила районы: Козловщинский, Зельвенский, Бытенский и Слонимский, а также г. Слоним.

Проделана большая работа по вопросу пропаганды и агитации среди населения о создании партизанских отрядов по району, по вооружению партизан и разведки для отрядов.

Наряду с проделанной работой имеются недостатки. Антифашистская организация недостаточно занималась активной боевой борьбой против оккупантов, как диверсионно-террористической работой, особенно городская организация. Межрайонный антифашистский комитет до сих пор еще не создал антифашистские райкомы по районам, допустил расшатанность дисциплины среди членов.

1. Для лучшего руководства создать межрайонный антифашистский комитет из 7 человек, во главе которого должен быть секретарь Слонимского антифашистского комитета т. Феликс. Городскую антифашистскую организацию подчинить непосредственно Слонимскому РК КП(б)Б.

Предложить межрайонному антифашистскому комитету создать районные антифашистские комитеты. Предложить межрайонному антифашистскому комитету обратить серьезное внимание организации по усилению боевой деятельности (диверсии на предприятиях, дорогах, развивать и углублять разведку, усилить помощь по выявлению и сбор оружия у населения).

Усилить агитационно-пропагандистскую работу, издавая газеты, листовки, пользуясь редакцией РК КП(б)Б.

Повысить бдительность по выявлению и уничтожению антисоветских элементов в селах.

Добиться высокой дисциплины и конспирации в рядах антифашистской организации по Слонимскому межрайцентру.

Секретарь РК КП(б)Б Анищик

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 190. Л. 2.

3 ПРАТАКОЛА № 2 ПАСЯДЖЭННЯ СЛОНІМСКАГА ПАДПольНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

26 лістапада 1943 г.

Присутствовали: секретарь РК КП(б)Б т. Алексей (Анищик), члены райкома: Ковалевский, Вальцев, секретарь антифашистской организации Слонимского райцентра т. Феликс.

Повестка дня:

1. О состоянии Слонимской антифашистской организации.

2. О создании комиссии по учету совершенных немецкими оккупантами злодеяний по Слонимскому, Бытенскому, Зельвенскому и Козловщинскому районам.

СЛУШАЛИ: По первому вопросу информацию т. Феликса о состоянии Слонимской антифашистской организации.

ПОСТАНОВИЛИ: Слонимский антифашистский комитет провел большую работу по вовлечению в антифашистскую работу новых масс в окружающих районах: Бытенском, Зельвенском, Козловщинском.

Круг работы значительно расширился, поэтому РК КП(б)Б решил создать межрайонный антифашистский комитет из 7 человек, секретарем которого назначен секретарь Слонимского антифашистского комитета т. Феликс, членами: Дмуховский, Страхович, Добрян Левон, одновременно просить Щучинский антифашистский комитет о выделении в антифашистский комитет тт. Коношевского и Мозоль Анну, из г. Слонима т. Вацек, из отряда имени Пономаренко т. Синильникова.

Для оперативного руководства антифашистской организации организовать антифашистские комитеты в районах: Бытенском, Слонимском, Зельвенском и Козловщинском. Организацию районных антифашистских комитетов провести силами межрайонного антифашистского комитета. Ответственный за организацию секретарь антифашистского комитета т. Феликс.

Принимая во внимание важность городской антифашистской организации в Слониме в деле борьбы с оккупантами, оставить ее для связи непосредственно Слонимскому РК КП(б)Б...

ПОСТАНОВИЛИ: I. Создать комиссию по учету совершенных немецкими оккупантами злодеяний в Слонимском, Зельвенском, Бытенском и Козловщинском районах из 7 членов, куда входят: 1. Состав РК КП(б)Б Слонимский.

2. Секретарь межрайонного антифашистского комитета т. Феликс.

3. Член этого комитета Коношевский.

4. Из городского антифашистского комитета тт. Вацек и Ванька.

II. Обязать комиссию к 20 декабря 1943 г. закончить порученную работу и акты о злодеяниях немецких оккупантов доставить в Барановичский обком.

Секретарь РК КП(б)Б Анишич

Нацыянальныя архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 190. Л. 3.

Падрыхтаваў У.1 Лемяшонак.

ЗВАРОТ БАРАНАВІЦКАГА ПАДПΟЛЬНАГА АБКΟМА КП(б)Б ДА САЛДАТ І АФІЦЭРАЎ СΛΟΝІМСКАГА ПАΛІЦЭЙСКАГА ГАРНІЗΟΝΑ

ВРЕМЯ НЕ ЖДЕТ - ТЫ ДОЛЖЕН РЕШИТЬ СУДЬБУ!

Мы, красные партизаны — русские, украинцы, белорусы, — сегодня, когда наступает исторический час изгнания проклятых фашистских поработителей с пределов нашей любимой Родины, обращаемся к тебе с призывом:

БРОСАЙ НЕМЦЕВ, ПЕРЕХОДИ К НАМ!

Проклятая немчура страхом мучительной голодной смерти заставила тебя одеть позорную шинель фашистского солдата и пойти против своего народа, своего родного отца, матери, брата и сестры, против Родины.

НЕМЕЦ СДЕЛАЛ ТЕБЯ ИЗМЕННИКОМ И ПРЕДАТЕЛЕМ, ОТОМСТИ ЕМУ, ПОВОРАЧИВАЙ ОРУЖИЕ ПРОТИВ НЕГО! ЕГО КРОВЬЮ СМЫВАЙ СВОЙ ПОЗОР, ЕГО КРОВЬЮ ОПРАВДАЙ СЕБЯ ПЕРЕД РОДИНОЙ!

Немец говорит тебе, что мы, партизаны, смертью караем всех, кто приходит к нам в немецкой форме. Нагло врет проклятый «фриц». Каждый советский гражданин, независимо от его прошлой деятельности, если он добровольно бросает немецкую службу, принимается в наши ряды, получает право с оружием в руках отомстить за свой позор. **СМЕЛО ИДИ К ПАРТИЗНАМ.**

И МЫ ГАРАНТИРУЕМ ТЕБЕ, ЧТО НИ ОДИН ВОЛОС НЕ УПАДЕТ С ТВОЕЙ ГОЛОВЫ. ПОДУМАЙ, ЧТО ЖДЕТ ТЕБЯ, ЕСЛИ БУДЕШЬ ПРОДОЛЖАТЬ СЛУЖИТЬ НЕМЦУ.

За лето текущего года Красная Армия продвинулась на запад более 500 км. Она освободила от немцев крупнейшие русские города Орел, Белгород, Брянск, Невель, Смоленск, Новороссийск. Полностью освобождена левобережная часть Украины, в том числе Харьков, Полтава, Стамено, Макеевка, Таганрог, Мариуполь, Бердянск, Кременчуг, Павлоград, Конотоп, Нежин, Чернигов, Сумы, Запорожье, десятки других крупных городов и сотни тысяч насе

ленных пунктов. Красная Армия в 5-ти местах форсировала Днепр и расширяет с каждым днем свои плацдармы на правом берегу Днепра. Столица Украины Киев окружен советскими войсками. Части Красной Армии вплотную подошли к белорусским городам Гомелю, Могилеву, Орше и Витебску.

**СКОРО ПЕРЕСТАНЕТ ФАШИСТСКИЙ САПОГ ТОПТАТЬ НАШУ ЗЕМЛЮ.
ЧТО БУДЕТ ТОГДА С ТОБОЙ?**

Отец отречется от тебя, родная мать проклянет тебя, братья, сестры, друзья и знакомые будут стыдиться имя твоё произнести. Родина сурово накажет тебя. Позорной смертью кончится твоя молодая жизнь. Память о тебе будет навеки заклеена позором изменника и предателя. НЕ ЖДИ ЭТОГО!

В рядах народных мстителей-партизан ты должен смыть свой позор.

Как это сделали многие твои бывшие товарищи, служившие ранее немцу. Теперь они партизаны и беспощадно уничтожают немцев. В рядах партизан будет твоё место в день нашей встречи с родной Красной Армией.

СМЕРТЬ НЕМЕЦКИМ ОККУПАНТАМ!

Эта листовка служит пропуском для перехода на сторону партизан в одиночку и группами
Издание Барановичского обкома КП(б) Белоруссии

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 1149. Л. 343 — 344.

ЗВАРОТ БАРАНАВІЦКАГА ПАДПΟЛЬНАГА АБКΟМА КАМСАМОЛА ДА СЕМІНАРЫСТАЎ СΛΟΝІМСКАЙ ПРАПМНАЗП

1943 г.

Вас немцы ашукалі!

Вы думаеце, што немцы стварылі семінарыю, каб вас навучаць? Памыляецеся!

Немцы стварылі вашу семінарыю для таго, каб сабраць у ёй моладзь, а потым раптоўна схопіць яе, на юнакоў надзець ганебны шынель нямецкага салдата і паслаць на фронт, а дзяўчат вывезці на нямецкую катаргу.

Такія ж семінарыі былі немцамі створаны ў Вілейцы і Паставах. Фашысты ўжо рыхта- валіся схопіць моладзь, якая сабралася ў семінарыях. Але там беларускія юнакі і дзяўчаты разгадалі нямецкую правакацыю і ўсе пайшлі ў партызанскія атрады.

А чаго чакаеце вы?

Ці ж вам невядома, што Чырвоная Армія ўжо вызваліла дзесяткі беларускіх гарадоў, у тым ліку абласны горад Гомель і амаль усю Гомельскую вобласць? Слаўныя савецкія воіны вядуць баі на подступах да гарадоў Віцебска, Оршы, Магілёва, Мазыра, Полацка.

Хутка Чырвоная Армія прыйдзе да вас. Блізак дзень нашай радаснай перамогі.

Наступіў час грознай, бязлітаснай расправы з праклятым ворагам за ўсё яго крывавыя злачынствы.

Гітлераўскія авярэлыя банды, адчуваючы свой непазбежны канчатковы разгром, пры адступленні імкнуцца знішчыць усё, што створана рукамі беларускага народа, а насельніцтва і галоўным чынам моладзь — гвалтоўна вывезці на катаржныя работы ў Германію ці пры- мусіць ваяваць супраць сваіх родных братоў і бацькоў.

Семінарысты!

Ваша месца ў барацьбітоў за вызваленне нашай роднай зямлі ад нямецкіх захопнікаў — радах партызан.

Не верце ні воднаму слову гітлераўцаў і іх лакеяў.

Не чакайце, пакуль вас гвалтоўна вывезуць у Германію ці пагоняць на фронт.

Арганізуйцеся, кідайце семінарыю — гэту фашысцкую лавушку, узбройвайцеся і ідзіце ў партызанскія атрады.

Ударамі з тылу наблізім час разгromу гітлераўскай грабармii.

Смерць нямецкім захопнікам!

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 33а. Спр. 467. Л. 114.

ЗВАРОТ СΛΟΝІМСКАГА ПАДПΟЛЬНАГА РАЙКОМА КАМСАМОЛА ДА МОΛΑДЗІ СΛΟΝІМСКАГА РАЁНА

1 лютага 1944 г.

Таварышы! Крывавы напад фашысцкіх ордаў людаеда Гітлера на нашу квітнеючую са- цыялістычную Радзіму забраў ад моладзі шчаслівае юнацтва, навучанне на роднай мове, радасны адпачынак, выбар любой прафесіі і мірнае жыццё.

Приход нямецкіх акупантаў прынёс для моладзі прымусовыя лагеры працы, прымусовы выезд на катаржную працу і галодную смерць у фашысцкую Нямеччыну, прыгон і здзекі. Моладзь акупіраванай Беларусі сілай загняецца ў рады фашысцкай арганізацыі «СБМ». Там нашу моладзь падрыхтоўваюць на фронт супраць сваіх братоў, што грамяць ненавісных акупантаў. Адтуль нашу моладзь будуць пасілаць супраць чырвоных партызан, што разбураюць тыл ворага і перашкаджаюць фашыстам грабіць вёскі, забіваць і вывозіць у нявольную мірнае насельніцтва краю.

Фашысты прынёслі з сабой нябачання ў гісторыі чалавечтва жудасныя расправы над беларускім народам. Па загаду ката Слонімскага раёна фашыста Эрэна па-зверску расстраляны сяляне вёсак Акунінава, Воўчыя Норы, Баравікі, Трыбушкі, Паўлавічы, Ніз і другіх, а іх дабытак разграблен драпежнікамі-немцамі і здраднікамі беларускага народа — паліцыяй.

Перад вашымі вачыма ляжаць неастыўшыя трупы спаленых і замучаных сялян вёскі Азарычы. Штодзень гінуць ад плюгавай рукі фашыстаў сотні лепшых нашых братоў і сёс-траў. 22 студзеня 1944 г. нямецкімі ізвергамі спалена вёска Байкі Ружанскага раёна. У гэтай вёсцы гестапаўскія каты замучылі, расстралялі, жывымі спалілі 957 жыхароў. 180 двароў з забудаваннямі ператвораны ў попел.

Гераічныя войскі Чырвонай Арміі хутка ідуць наперад.

Яны апошнімі днямі занялі ў Палескай вобласці 2 райцэнтры: Азарычы і Лельчыцы. Яны ўступілі на тэрыторыю Ровенскай вобласці і занялі гарады: Сарны, Берэзно, Дамбровіцу, Любар і другія...

Таварышы! Каб хутчэй прыблізіць час вызвалення ад крывавага фашызму, станем дружна, як адзін, у шэрагі змагаюцца за Савецкую ўладу, за радаснае і шчаслівае юнацтва, за мірную і творчую працу. Ні адзін юнак, ні адна дзяўчына не павінны ехаць на катаргу ў Нямеччыну і ні адзін юнак не павінен надзець ганебны мундзір паліцыянта або жандара! Дапамагайце нашым прыяцелям — чырвоным партызанам нішчыць фашысцкую гадзіну! Зрываўце ўсе мерапрыемствы і замыслы ворага! Уступаіце ў рады народных месціцаў — слаўных партызан!

Прэч фашысцкую акупацыю нашай краіны!

Шырэй разгорнем партызанскую вайну ў тыле ворага!

Няхай жыве гераічная Чырвоная Армія!

Няхай жыве Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка ў вялікай сям'і народаў СССР!

Слоніmsкі РК ЛКСМБ

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

**ДАНЯСЕННЕ САКРАТАРА СЛОНІМСКАГА ПАДПольНАГА РАЙКОМА КП(б)Б М.Т.АНІШЧЫКА
САКРАТАРУ БАРАНАВІЦКАГА ПАДПольНАГА АБКМА КП(б)Б В.Я.ЧАРНЫШОВУ**

17 сакавіка 1944 г.

Отвечаю на Ваше письмо от 2.Ш-44 г., доношу, что по данным, которыми располагает Слонимский РК КП(б)Б и командование бригады, ани в Слоним, ани в район Слонима не было факта прибытия не только 5 танковых немецких дивизий, но ни одной.

На сегодняшний день гарнизон Слонима складывается из отдельных спецчастей, каждая в отдельности не больше роты — это хозяйств, части связи, химроты с 15 автомашинами и гужевым транспортом, которая занимается постройкой газоубежищ в городе, 2 фельдкомендатуры, не считая полиции и жандармерии. Общее количество немцев в Слониме до 1000 человек, в это (число) входит и жел.-дорожная охрана.

В трех километрах от Слонима к Белостоку в имении Грибово размещается ремонтная рота одной из танковых дивизий (по некоторым данным, 5-й танковой дивизии). Эта рота занимается ремонтом автотранспорта и изредка танков. Сама танков не имеет.

Находящийся в Слониме (гарнизон) своими силами и силами населения производит оборонительные работы. От шоссеиной дороги, идущей с Баранович, и до шоссеиной дороги, идущей на Белосток, по всем высотам вырыты окопы, подготовлены пулеметные и зенитные гнезда. В самом городе построено на окраинах 4 дзота.

Кроме того, в городе имеется 5 госпиталей. Имеется крупный госпиталь заново выстроенный в Альбертинском лесу, раненых в нем достигает свыше 4 тысяч.

Месяц тому в район Слонима из-под Бреста через Барановичи прибыло много автомашин саперных, часть из них пошла на Ружану, а часть остановилась в районе реки Зельвян-

ка по так называемой границе, это понтонные части. Указанные части разместились в трех деревнях и пока ничем не занимаются.

В Бытени никаких особых частей нет.

Секретарь Слонимского РК КП(б)Б Алексей (Анищик)

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 33а. Спр. 467. Л. 137.

3 ПРАТАКОЛА № 5 ПАСЯДЖЭННЯ СЛОНІМСКАГА ПАДПольНАГА РАЙКОМА КП(б)Б

9 красавіка 1944 г.

СЛУШАЛИ: По третьему вопросу командира и комиссара бригады им. К.К.Рокоссовского. Командир бригады тов. Придаников в своем отчете отметил, что за период существования бригады, т.е. с 18 января 1944 года, бригада выросла как в личном составе, так и в вооружении в два с лишним раза. Боевая деятельность бригады была недостаточной в связи с молодостью ее. Но все же проделано не мало. Разбили и уничтожили три немецких гарнизона, убито гитлеровцев 446, ранено 229, взято в плен 8 человек. Уничтожено автомашин 4, проведено боевых засад на немцев 27, спущено вражеских воинских эшелонов под откос 20, порезано телеграфной связи 40 км.

Комиссар бригады тов. Воробьев подчеркнул, что полит, агитационная работа заключалась в том, что выделенные агитаторы проводили информации в деревнях по сводкам Совинформбюро и другим материалам, которые нам доступны. Разъясняли крестьянам о подлой немецко-фашистской политике, в результате чего приказ Островского в основном был сорван, крестьяне на 90 процентов не пошли по мобилизации.

Командование бригады как комиссар, так и командир отметили, что наряду с достижениями есть ряд пробелов в работе. Было ряд случаев пьянки в отрядах, в результате чего дисциплина в отрядах была не на должной высоте. Хуже того, что пьянку возглавляли как командир отряда тов. Анохин, который сорвал из-за пьянки одну хорошо подготовленную боевую операцию по разгрому немецкого гарнизона Деревная и вторую операцию во время перевода хорошо подготовленного гарнизона в Рудне (казаков) провел отвратительно плохо. Все возможности были забрать в гарнизоне 180 батальонных мин, 60 пар ботинок, для миномета плиты и т.д. Но Анохин вместо выполнения данной боевой операции запил.

По словам комбрига, в отрядах им. Сталина и им. Рокоссовского со стороны командиров отрядов наблюдаются случаи пьянки и не четкое выполнение приказов командования бригады, особенно со стороны командира отряда Бульина.

В заключение тов. Воробьев и тов. Придаников отметили, что в дальнейшем все случаи пьянок будут устранены. Виновные должны получить по заслугам. Придаников, ставя задачи на следующий месяц, отметил:

1. Повысить партизанскую дисциплину, ликвидировать пьянки в отрядах.
2. С целью роста отрядов необходимо заняться вопросами по разложению немецких гарнизонов.
3. Усилить диверсионную работу.

СЛУШАЛИ: По третьему вопросу командира отряда тов. Бульина, комиссара отряда тов. Аксютко и тов. Добряна о проделанной работе в отрядах за февраль и март месяцы и задачах на апрель месяц 1944 г.

Командир отряда тов. Бульин отметил, что за февраль и март месяцы проделано отрядом им. Рокоссовского следующее:

1. По диверсионной работе: взорвано три воинских эшелона, проведено две боевые засады на немцев, уничтожено 12 гитлеровцев. Взято трофеев: один пулемет. Отряд участвовал в разгроме немецкого гарнизона в Плешках, уничтожено 42 гитлеровца, взято 2 пленных, выведена из строя одна танкетка.

В отношении полит, агитационной работы на селах дело обстоит не плохо. Имеются резервы из местного населения для пополнения отряда. Работа 00' поставлена плохо. Уполномоченный 00 тов. Шилкевич не в курсе своего дела. Дисциплина в отряде не вполне налажена. В этом отношении и я беру на себя часть вины, что допускал зачастую в отряде пьянку и в первую очередь пил сам, но в дальнейшем думаю все недостатки устранить.

Задачи на апрель: 1. Спустить не менее 3-х ж.-д. эшелонов.

*00 — особый отдел.

2. Организовать 2 — 3 отрядных засады на немцев. 3. Углубить практику индивидуальной охоты на немцев...

СЛУШАЛИ: Комиссара отряда им. Дзержинского тов. Добрияна. В своем выступлении комиссар отряда Добриян отметил, что отряд в основном занимался боевыми действиями и диверсионной работой, но надо отметить, что диверсионная работа в последнее время понизилась по отношению последнего месяца. Рост отряда за последнее время заметно повысился. В обращении с местным населением партизан имеет место нетактичное поведение. В дальнейшем считать необходимым усилить боевую деятельность отряда, по политмассовой работе по деревням провести до 15 собраний (прорабатывать сводки и другие материалы)...

ПОСТАНОВИЛИ: 1. Предложить командованию бригады ко всем виновникам принять самые серьезные меры.

2. В отношении Анохина вопрос поставить отдельно.

СЛУШАЛИ: По четвертому вопросу секретаря антифашистского комитета по Слонимскому району тов. Миско Ивана Сергеевича о проделанной работе за февраль — март...

... (Приложение): Секретарь горкома антифашистской организации Вильчинский Вацлав Иванович. На сегодняшний день по городу Слониму насчитывается всего в антифашистской организации 215 человек...

Главным тормозом развития и работы антифашистского горкома были аресты по провокации отдельных предателей. Но в последний период снова начали свою работу по организации боевой работы. Организация также занималась по срыву мобилизации, удалось некоторых людей не допустить на службу к немцам...

Секретарь РК КП(б)Б Анищик

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 190. Л. 9—14.

Падрыхтаваў У.І.Лемяшонак.

За газетным радком

Па старонках газеты «Барацьба» — антыфашысцкага камітэта

1944 г.

19 чэрвеня

ВУЧАЦЦА Ё ЛЕСЕ

Уцякаючы ад жандарскіх і паліцэйскіх пагромаў, у лесе апынулася маладое пакаленне — дзеці. Каб даць ім належнае выхаванне і навуку, камандаванне брыгады партызанскіх атрадаў 1 чэрвеня адчыніла школу і выдзеліла настаўнікаў.

З вялікай радасцю дзеці ўзяліся за навуку. Вучаніцы 4-га класа сёстры Люба і Надзя заявілі: «Мы будзем вучыцца толькі на выдатна, каб прынесці ўцеху свайму бацьку, які ўжо год змагаецца з нямецкімі душагубамі».

Вучаніца Аня сказала: «Немцы адабралі мяне школу. Яны забілі майго брата. У радах народных месціўцаў за тэта ім помсціць сястра. Я таксама, калі падрасну, не дарую нямецкім катам. А цяпер на злосць Гітлеру і яго халую Астроўскаму буду здабываць навуку».

Лепшымі вучнямі 3-га класа з'яўляюцца Грыша і Коля. Яны добра чытаюць і пішуць.

Ужо недалёка той час, калі гэтыя дзеці

органа Слонімскага

будуць вучыцца ў чыстых і светлых будынках савецкіх школ.

28 чэрвеня

З БАЯВОЙ ХРОНІКІ

Партизаны атрада Д. за палавіну чэрвеня на мінах падарвалі 3 варожыя аўтамашыны і 3 эшалоны. Пад адкос зляцелі 2 паравозы і 7 вагонаў з тэхнікай і жывой сілай. Акрамя таго, знішчана больш за 20 км тэлефонна-тэлеграфнай сувязі і ў засадах забіта 6 гітлераўцаў.

Народныя месціўцы атрада Р. за 25 дзён чэрвеня знішчылі 46,5 км тэлефонна-тэлеграфнай сувязі на шасейных і грунтовых дарогах і ўзарвалі 6 цягнікоў. Пры ўзрыве зляцелі пад адкос 6 паравозаў, 11 вагонаў і 5 платформ. Рух на чыгунках быў спынен на 82 гадзіны. Імі ж спалена 100 тон паперы на папяровай фабрыцы ў Аль-бярціне.

За тэты ж час партызанамі ант.ф. узарваны 2 цягнікі, знішчана т.т. сувязь на працягу 24 км.

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

Дакументы сведчаць

**ЗВАРОТ СЛОНІМСКАГА ПАППОЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б
ДА ЖЫХАРОЎ ГОРАДА І РАЁНА**

4 ліпеня 1944 г.

Грамадзяне!

Сёння-заўтра ў Слонімсчыне з'явяцца аддзелы Чырвонай Арміі. Немцы ў бязладдзі! адступаюць. Але асабліва цяпер трэба быць надзвычай чуйным, бо раз'юшаныя фашысты, дзе ўдасца, пойдучы на самыя зверскія злачынствы.

Хавайце жывёлу, вопратку, прадукты харчавання і ўсё гаспадарчы інвентар. Не папа- дайцеся самі ў крывавыя лапы гітлераўцаў. Днём і ноччу вартуйце і аб кожнай небяспецы паведамляйце адзін другога.

Слоніmsкі Райком КП(б) Беларусі

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

**СА СПРАВДАЧЫ СЛОНІМСКАЙ АНТЫФАШЫСЦКАЙ АРГАНІЗАЦЫІ
АБ ПРАРОБЛЕНАЙ РАБОЦЕ ЗА ЧАС НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКАЙ АКУПАЦЫІ**

29 верасня 1944 г.

...Ужо ў жніўні і верасні 1941 г. ствараюцца першыя падпольныя кружкі са старых падполыпчыкаў і савецкіх актывістаў. У арганізацыйнай рабоце дапамаглі байцы і каман- дзіры Чырвонай арміі, якія засталіся на тэрыторыі Слонімскага раёна.

Беларускае насельніцтва ахвотна дапамагала ініцыятарам антыфашысцкай справы. У раёне адразу створана было да 40 кружкоў, якія сістэматычна займаліся зборам і захоўваннем зброі, агітацый і прапагандай сярод насельніцтва.

У тэты час на вёсках пачала стварацца немцамі паліцыя з мясцовага насельніцтва. Анты- фашысты ўсямерна не дапускалі людзей у рады фашысцкай паліцыі, даказвалі! аб (падзеях) на франтах, аб поддай дзейнасці здраднікаў беларускага народа.

У пачатку 1942 г. у горадзе таксама ствараецца антыфашысцкая арганізацыя. Першая работа — пранікненне ва ўсе ўстановы і прадпрыемствы горада, агітацыя супраць немцаў, сабатаж, разведка і ўсякая дапамога партызанам, ужо дзейнічаючым у правінцыі.

У пачатку 1942 г. антыфашысцкая аргазацыя наладжвае моцную сувязь з партызанам! атрада «Савецкая Беларусь» і з Ленінскай партызанскай брыгадай. Тэта адразу адбілася на арганіза- цыі. Кружкі па зборы зброі як у горадзе, так і ў вёсках ператвараюцца ў баявыя дзесяткі.

Баявым дзесяткам было дадзена ўказанне ўзбройвацца і быць гатовымі да дзейнасці супольна з партызанам!. Асабліва ўвага звярталася на горад, дзе гарадская арганізацыя павінна была ствараць усемагчымыя цяжкасці ворагу.

У студзені 1943 г. на канферэнцыі членаў антыфашысцкай арганізацыі наша аргазацыя была перабудавана на сістэму ячэек (кружкоў), падраёнаў і раённага камітэта, у склад якога ўваходзіла ! гарадская арганізацыя. Сакратаром раённага антыфашысцкага камітэта быў выбраны Міско Феакціст Захаравіч як вопытны стары падпольны работнік.

У цесным супрацоўніцтве са штабам! партызанскіх атрадаў па ўсіх пытаннях барацьбы наша арганізацыя стала масавай, палітычна ўплывовай, стала кіраўніком мае у барацьбе з акупантамі. Перамога Чырвонай арміі на франтах Айчыннай вайны — гэта аснова нашай агітацыі.

У 1943 г. праведзены дзве раённыя канферэнцыі. Дэлегаты атрымалі ўстаноўку палітыч- най і дыверсійнай работы.

У гэты час на Слонімсчыну прыбыло партыйнае кіраўніцтва, і антыфашысцкая аргазацыя раз і назаўсёды пакідае хістанні і становіцца на правільны шлях барацьбы з нямецкімі акупантамі. Цесная сувязь з масамі і супрацоўніцтва з партызанам!, супольная барацьба сталі неад'емнай часткай паўсядзённай работы антыфашыстаў. Ствараюцца на вёсках баявыя ан- тыфашысцкія трупы, якія ўжо сам! выходзяць на падрыў паяздоў, рэзку слупоў (тэлеграф- ных) і іншыя дыверсійныя работы. Былі выпадкі, калі ўся арганізацыя падраёна выходзіла на знішчэнне тэлефонна-тэлеграфнай сувязі.

Летам 1943 г. з'яўляецца першая падпольная газета «Вольная праца», якая выдаецца ў лесе ў партызанскай друкарні. Масавая засылка ў вёскі і горад друкаванай газеты, лістовак і звадак Саўінфармбюро ажыўляе арганізацыю. Яна становіцца яшчэ больш гібкай і небяс- печнай для ворага, яшчэ больш здраднілася з масамі.

Вялікую агітацыйную работу прарабіла антыфашысцкая арганізацыя. Гарадскі камітэт, тайна карыстаючыся радыёапаратам слонімскага гебітскамісарыята, на машыны выдаваў зводкі Саўінфармбюро і пракламацыі, напісаныя самім камітэтам.

Слонімішчына заўсёды славілася сваёй рэвалюцыйнасцю. З першых дзён немцы засыла- юць сюды сваіх халуёў-здраднікаў беларускага народа. Каб схіліць народ з правільнага шляху барацьбы, фашысты арганізуюць у Слоніме так званую Беларускаю народную самапомач. У тэту ганебную арганізацыю, якая фактычна была пастаўлена на службу СД, сілай заганяюць беларусаў.

Антыфашысцкая арганізацыя адразу ўзяла курс супраць БНС, паказваючы народу яе сапраўдную мэту і выкрываючы ўсіх правакатараў, якія стаялі на чале БНС.

З кожным днём рос антыфашысцкі рух, сталі часцейшымі напады народных мсціўцаў на паліцэйскія гарнізоны. Каб бараніць сваю скуру і знішчыць партызан, немцы ствараюць так званую «самаахову». «Самаахова» дзякуючы антыфашысцкай агітацыі і разлажэнню знутры таксама правальваецца. Тады пры дапамозе фальшывай мабілізацыі немцы ствараюць бела- рускі паліцэйскі батальён, лёс якога надобны да «самааховы». Большасць людзей на мабіліза- цыю не прыбыла, а рэшткі пад дзейнасцю агітацыі масава пераходзяць у партызаны.

У канцы 1943 г. у Слоніміскім раёне антыфашысцкая арганізацыя ахапіла больш за 50 населеных пунктаў. Налічвалася больш за 500 членаў.

У горадзе былі ахоплены нашай арганізацыяй наступныя прадпрыемствы і ўстановы: ваеннае будаўніцтва, ЦГО (гандаль), тэкстыльная фабрыка, млыны, шавецкія і кравецкія арцелі, чыгунка, гарбарны завод, прамысловы адзел, гаруправа, школы. У горадзе налічвалася 127 членаў і больш за 200 сімпатыкаў. У СД, гебітскамісарыяце, жандармерыі, біржы працы, БНС працавала 8 антыфашыстаў, якія сістэматычна давалі інфармацыю па разведцы. Слонімская гарадская антыфашысцкая арганізацыя была вядома ўсім партызанскім штабам у радыусе больш за 100 кіламетраў.

Усе буйныя мерапрыемствы немцаў па аблаве на партызан, вывазе людзей на катаргу і іншыя злачынствы загадыя выкрываліся. Дзякуючы антыфашысцкай разведцы партызанскія атрады не раз папярэджваліся аб нападах. Насельніцтва вёсак па сувязі таксама паведамля- лася аб усіх мерапрыемствах. У выніку агітацыі сарваўся нямецкі план вывазу людзей у 1943 г. Па плане акупанты хацелі ўзяць (з акругі) 45 тысяч маладога працаздольнага на- сельніцтва. Удалося ім захапіць каля 6000 чалавек.

У апошнія месяцы 1943 г. была аформлена антыфашысцкая арганізацыя Зэльвенскага раёна з колькасцю больш за 100 чалавек і антыфашысцкая арганізацыя Казлоўшчынскага раёна (колькасць членаў згублена).

У Быцэнскім раёне масавая антыфашысцкая работа пачалася са студзеня 1944 г. Было ахоплена звыш 16 вёсак, г. Быцень і лесазабуд Блок-Быцень з агульнай колькасцю 186 чалавек. У лютым арганізацыя вырасла да 223 чалавек.

Антыфашысцкая арганізацыя за сваё існаванне ў Слоніміскім раёне падала і перадала партызанам больш за 3000 вінтовак, 200 кулямётаў, 3000 гранат, 500 000 патронаў. Актыўна ўдзельнічала ў арганізацыі партызанскага атрада імя Дзяржынскага, які ў большасці ёй і ўзброе- ны. Атрады імя Сталіна, Ракасоўскага і Фурманава таксама большую частку зброі і папаўнен- ня атрымалі ад антыфашысцкай арганізацыі. Толькі з в. Чамяры ў 1942 — 1943 гг. пайшлі ў партызанскія атрады «Савецкая Беларусь», імя Шчорса, імя Леніна, «Пабеда», імя Дзяржынскага больш за 30 чалавек. За гэты перыяд па раёне антыфашысцкая арганізацыя дала партызанам 343 чалавекі. Арганізацыя стала папаўняла атрады партызан. Толькі ў сакавіку 1944 г. з вёсак Шылавічы і Савічы ў брыгаду імя Ракасоўскага пайшло 29 чалавек, і так з усіх вёсак.

Вялікую работу прарабіла Слонімская антыфашысцкая арганізацыя. Яе дзейнасць (да- кладна) нельга падсумаваць па прычыне адсутнасці дакладных запісаў у сувязі з канспіра- цыяй. Прыкладам работы можа служыць хоць бы Какошчыцкі падраён. Антыфашысты гэ- тага падраёна за 15 месяцаў сваёй дзейнасці знішчылі 153 км тэлефонна-тэлеграфнай сувязі, падарвалі на мінах 5 варажых эшалонаў з жывой сілай і тэхнікай. Антыфашысты сумесна з падрыўнымі групамі партызанскіх атрадаў 38 разоў прысутнічалі пры ўзрывах паяздоў. Антыфашысты ўзарвалі апарат спіртзавода ў Сынковічах. Какошчыцкая падраённая аргани- зацыя здала партызанам брыгады імя Ракасоўскага і Панамарэнкі 108 км паперы, 180 кг толу, 117 вінтовак, 18 кулямётаў, 709 гранат, 50 наганаў і пісталетаў, ротны мінамёт, 36 аўтаматыч- ных вінтовак, 92 000 вінтовачных патронаў, 45 000 аўтаматных патронаў. Арганізацыя пад- рыхтавала і адправіла ў рады народных мсціўцаў 72 антыфашыстаў.

Штодзённа члены антыфашыскай арганізацыі дапамагалі партызанам харчамі і іншым. Антыфашысты Шылавіцкага падраёна сабралі і здалі партызанам некалькі тон зерня, су- шылі і перадавалі сухары, жанчыны вязалі для партызан панчохі і рукавіцы. Шылавіцкая антыфашысцкая арганізацыя кожную ноч выстаўляла варту на рацэ Шчара для пераправы партызан цераз раку.

У маі быценскія антыфашысты ўзарвалі 2 варожыя эшалоны, некалькі аўтамашын, вы- ходзілі на рэзку тэлефонна-тэлеграфнай сувязі. Немцы сталі мініраваць тэлеграфныя слупы. Былі ахвяры сярод падпольшчыкаў. Антыфашысты Быценскага падраёна далі партызанам 15 спецыяльна зробленых у кузні нажаў для рэзкі тэлефонных правадоў.

За кароткі час перабудавалася і гарадская арганізацыя. Ёй было выліта 5000 літраў паліва на Слонімскай электрастанцыі. Псаванне гатараў і піл на лесазаводах, зрыў плана работ на будаўніцтве баракаў і шпіталей і г.д.

У слонімскай школе немцы сілай заганялі вучняў у фашысцкую арганізацыю «Саюз беларускай моладзі». Наша антыфашысцкая арганізацыя зрабіла сваё. Ніхто, акрамя сыноў і дочак вялікіх начальнікаў, не пайшоў у СБМ.

Немцы здзіўляліся, што ў Слоніме ўсе іх планы правальваюцца. Імі была пушчана ў ход уся гестапаўская машына для ліквідацыі нашай падпольнай арганізацыі. У гэтай рабоце акупантам дапамагалі і здраднікі беларускага народа вядомыя на Слонімсчыне Сяргей Сіняк (Хмара), Аляксей Васіленя, Аляксандр Кіслы, Барыс Суравы і іншыя. Начальнік Слонімскага раёна Сямён Цытовіч не раз даносіў шэфу слонімскай СД аб тым, што яго пісьмовыя даносы прападаюць з канцелярыі СД.

Былі засланы ў арганізацыю правакатары. 25 лістапада 1943 г. адбыліся першыя арышты членаў гарадскога антыфашыскага камітэта. Былі арыштаваны Мікалай Мінчук (член горкома), Леанід Сенчык (член горкома), Ядвіга Сенчык, Вера Міско, Марыя Прэшкіна, Клава Барысевіч і іншыя. Усіх арыштованых, акрамя Барысевіч і Мінчука, якога вывезлі, пасля доўгіх катаванняў расстралілі. Пайшоў у партызаны сакратар гаркома Іван Дарафеевіч Міско.

Гарадская арганізацыя была на нейкі час паралізавана. Потым зноў быў створаны горком з лепшых таварышаў, што засталіся ў горадзе.

У час іншых арыштаў летам 1944 г. было расстрэляна больш за 20 чалавек антыфашыстаў.

Адбілася на арганізацыі і трагічная смерць сакратара раённага антыфашыскага камітэта- та Фёакіста Міско. Сакратаром быў назначаны Іван Дарафеевіч Міско і выбраны новы камітэт у складзе 5 чалавек.

Слонімскай антыфашысцкай арганізацыя перанесла ўсе цяжасці нямецкай акупацыі. Беларускі народ не пайшоў у паліццо, самаахову, краявую абарону, БНС, СБМ. Усе стратэ- гічныя і больш актыўныя вёскі былі абсаджаны каўказскімі народамі, якія пры дапамозе зброі тэрарызавалі, грабілі і забівалі сялян. Наша арганізацыя пачала разлагаць і гэтыя, зда- валася б непрыступныя, дзікія гарнізоны.

Слонімскай антыфашысты за час нямецкай акупацыі сабралі на танкавую калону для Чырвонай арміі больш [...] тысяч рублёў.

Сакратар Слонімскага антыфашыскага камітэта

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 1329. Воп. 1. Спр. 192. Л. 91—93.

СА СПРАВДЗДАЧЫ САКРАТАРА СЛОНІМСКАГА ПАПЛЬНАГА РАЙКОМА КП(б)Б М.Т.АНИШЧЫКА

27 жніўня 1945 г.

...Положение в Слонимском районе ко времени моего прибытия (май 1943) было следующим: в районе Слонима действовало два партизанских отряда: «Советская Белоруссия» — 350 — 400 человек, базирующийся в «Волчьих Норах», подчиненный Брестскому подпольному обкому КП(б)Б и отряд им. Пономаренко, базирующийся в лесах, расположенных на границе Слонимского, Козловщинского и Новомышского районов, насчитывающий 67 человек и подчиненный группе разведуправления. Кроме того, в Слонимском районе действовал небольшой отряд под командованием тов. Александрова, базирующийся на границе Слонимского и Зельвенского районов. В это же время в Слонимском районе по инициативе и под влиянием Брестского антифашистского комитета было создано ряд антифашистских кружков в отдельных населенных пунктах и частично в Слониме...

Одновременно в Слониме, как и в соседних районах, особенно в самом Слониме и местечках была создана оккупантами совместно с белорусскими национал-фашистами БНС

(Белорусская народная самопомощь) и велась подготовка к созданию СБМ (Союз белорусской молодежи).

13 августа 1943 г. в основном из числа вооруженных членов антифашистской организации был создан партизанский отряд в 50 человек имени Дзержинского с местом дислокации в Волченоровских лесах и зоной действия юго-западная сторона Слонимского района и прилегающих Бытенского и Коссовского районов. К концу августа была налажена связь с партизанским отрядом им. Пономаренко — 67 человек в восточной части Слонимского района, которым командовал младший лейтенант, оставшийся в окружении, тов. Зайцев. Отряд этот был создан в ноябре — декабре 1942 г.

К этому времени на базе отряда им. Дзержинского было организовано повседневное издательство на пишущей машинке сводок Совинформбюро (использовалась имеющаяся у меня радиостанция), которые через связь с антифашистскими кружками передавались в отряд им. Пономаренко.

В конце сентября была организована подпольная типография и начала выходить подпольная газета на белорусском языке «Вольная праца» (редактор Н.В.Бурсевич), а также систематически издавались одозвы, улетки и воззвания. За период с 25 сентября 1943 г. по 10 июля 1944 г. издано: 30 номеров газеты «Вольная праца», 2 номера газеты «Барацьба» — орган Слонимского антифашистского комитета, 25 разных воззваний и обращений, 4 брошюры (доклад и приказ т. Сталина, доклад т. Молотова и иллюстрированная брошюра, посвященная 3-летию немецкой оккупации Слонимщины), 19 разных изданий (передовые «Правды», международная информация, плакаты и т.д.)...

В конце сентября 1943 г. был создан и утвержден Барановичским обкомом партии Слонимский подпольный райком КП(б)Б. В его состав вошли: Анищук М.Т. — секретарь, Ковалевский Ф.Д. и Вальцев М.С. — члены. В это время был создан и подпольный райком комсомола во главе с тов. В.С.Михнян.

ПОЛИТМАССОВАЯ РАБОТА

Политмассовая работа отрядов Слонимского межрайцентра, а также партийной и комсомольской организации была направлена прежде всего на разъяснение среди населения значения и характера Великой Отечественной войны, на разъяснение поставленных целей немецким фашизмом в этой войне, на освободительную роль Красной Армии. Путем проведения систематических чток газет, получаемых из-за фронта, и других материалов, а также всей издаваемой подпольной литературы, в том числе и сводок Совинформбюро, повседневно проводилась работа с крестьянскими массами.

В августе—сентябре 1943 г. проводилась широкая разъяснительная работа среди населения всех деревень по вопросу борьбы с создаваемой оккупантами так называемой «белорусской армией» под руководством предателя Островского. По этому случаю было выпущено более 500 экземпляров листовок, в большинстве населенных пунктов Слонимского района, западной части Бытенского, части Козловщинского и Зельвенского были проведены собрания и беседы с населением, на которых были показаны предательская роль Островского и создаваемой им армии и ее фашистская сущность. Результатом проведенной работы создаваемый Островским, Дакиневичем и Василеней «Белорусский батальон» в Слониме фактически развалился. Фашисты предполагали набрать 2500 человек, сумели мобилизовать около 800 чел., из которых к январю месяцу 1944 г. осталось не более 250 человек, остальные разбежались в партизанские отряды или разошлись по домам.

В сентябре — октябре 1943 г. немецкими оккупантами было задумано вывезти до 100 тыс. человек из Слонимского «гебита», уже были разосланы повестки и созданы мобилизационные приемные пункты. Вся эта масса народа должна была быть вывезена на немецкую каторгу. Благодаря широкой политико-массовой разъяснительной работе, фашистами было вывезено только 2800 человек, все население уходило в леса и укрылось от мобилизации. Организованные специальные фашистские отряды из числа местных предателей, полицейских и немцев с целью ловли населения к отправке в Германию ни к чему не привели...

По всем деревням систематически проводились собрания и беседы с населением по вопросу не сдачи оккупантам продовольствия, результатом чего по Слонимскому району только несколько деревень, прилегающих к самому городу, сдали продовольствие оккупантам. Остальное население проводило массовый сбор зерна и других продуктов для партизан. Одна деревня Добрый Бор собрала для партизан зерна около 100 пудов.

С начала весны 1944 г. партийная, комсомольская организации и партизанские отряды провели усиленную работу среди населения за полное обсеменение всей земли, разъясняя крестьянству, что дни немецких оккупантов сочтены, что их господство на территории Белоруссии приходит к концу. Была организована помощь со стороны партизанских отрядов крестьянам-беднякам в обсеменении своих участков как тягловой силой, так и семенами.

С марта месяца 1944 г. в семейном отряде «За Родину» была организована школа для детей, в которой обучалось около 35 человек. Во всех отрядах в каждую декаду выпускался «Боевой листок» и в две недели раз — стенные газеты.

РАЗВЕРТЫВАНИЕ И РОСТ ПАРТИЗАНСКИХ ОТРЯДОВ И ИХ БОЕВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Созданный в августе месяце 1943 г. партизанский отряд им. Дзержинского к декабрю месяцу этого года вырос до 300 человек, из которого был выделен новый партизанский отряд — 100 человек с названием имени Рокоссовского. Командиром отряда был назначен тов. Бульин Н.А., лейтенант, в партизанах с 1942 г., комиссаром тов. Аксютко И.А., начальником штаба тов. Слободчиков.

В ноябре месяце 1944 г. из отряда им. Пономаренко, выросшего до 130 человек, была выделена одна рота в составе 47 человек для развертывания нового отряда. Командиром нового отряда, названного им. Сталина, был назначен лейтенант Морозов, пришедший из плена в отряд им. Пономаренко в 1942 г., комиссаром тов. Сиднев В.А., тоже пришедший из плена, начальником штаба — тов. Травин М.И.

В январе 1944 г. решением подпольного РК КП(б)Б была создана на базе четырех упомянутых отрядов партизанская бригада им. Рокоссовского общим количеством 573 человека, вооружение: винтовок 300, автоматов 50, пулеметов 30 штук, станковый пулемет 1, миномет 1. Командиром бригады был назначен тов. Приданников Я.А., комиссаром Воробьев Г.Т. — старший лейтенант, прибывший из плена в мае 1942 г. в Налибокскую пушу, начальником штаба — Королев Н.П.

В марте 1944 г. был создан пятый партизанский отряд им. Фурманова в количестве 90 человек, главным образом за счет перешедших на сторону партизан 65 человек из «украинского батальона» во главе с командиром этого батальона капитаном Медведевым. Командиром отряда Фурманова был назначен тов. Краснодубровский, капитан, пришедший из плена, комиссаром — тов. Иванов.

В апреле месяце 1944 г. была создана семейная группа, родителям которых проживать в деревнях более не было возможности, из укрывшихся от расстрелов и арестов членов антифашистских семейств и граждан, приехавших в 1940 году на работу в западные области и не успевших эвакуироваться.

Главной трудностью при первоначальной организации и деятельности отрядов был недостаток оружия и боеприпасов, ибо оружие и боеприпасы, оставшиеся с 1941 г. (от отступавших частей Красной Армии) были подобраны создавшимися отрядами раньше.

За время деятельности (10 месяцев) отрядов как до объединения бригады, а также за период существования бригады проведена следующая боевая работа:

Спущено вражеских эшелонов с живой силой и техникой противника — 73. При этом уничтожено паровозов — 69. Кроме того, из противотанковых ружей подбито паровозов — 8. Движение было задержано в результате крушений на 954 часа.

В результате взрывов и из засад убито гитлеровцев около 700 человек, ранено до 400 человек.

Порезано телефонно-телеграфной связи более 100 км.

На минах и из засад уничтожено автомашин — 27.

За период действия отряда взято в плен более 100 человек немцев и полицейских.

Наряду с боевой деятельностью партизанские отряды вели систематическую работу по разложению немецких и полицейских гарнизонов. В результате этой работы в марте месяце 1944 г. на сторону партизан перешел отряд под командованием капитана Медведева.

Боевая деятельность партизанских отрядов усложнялась главным образом тем, что не было взрывчатых веществ и зачастую отряды проводили очень много времени в розысках оставшихся снарядов, авиабомб и мин, ибо за все время деятельности отрядов было получено 300 кг толу в штаба партизанского движения. До марта 1944 г. ощущался также большой недостаток в боеприпасах.

В повседневной боевой деятельности партизанских отрядов кроме методов засад и открытых боев широко применялся метод мелких групп — охотников, особенно на жел. доро-

ге. Одним из наиболее способных и отважных охотников являлся молодой партизан тов. Познякевич Александр, убивший более 15 человек гитлеровцев (погиб в родной деревне, нарвавшись на засаду в 1944 г. в мае месяце).

В отряде им. Дзержинского хорошим охотником является Алексейчик Иван, убивший 7 человек гитлеровцев.

22 марта 1944 г. силами объединенных партизанских отрядов им. Дзержинского, им. Рокоссовского и частью отряда «Советская Белоруссия» был совершен налет на два вражеских гарнизона, расположенных в Слонимском районе Окуниновского сельсовета. Гарнизоны были уничтожены полностью, убито более 200 кабардинцев, черкесов и других. Взяты трофеи, оружие, верховые кони и другое имущество.

АНТИФАШИСТСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ

Антифашистская организация по Слонимскому району распространена была с другой половины 1942 г. под влиянием и непосредственным руководством Брестского антифашистского комитета...

Секретарь Слонимского подпольного РК КП(б)Б Анишич

Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4. Воп. 33а. Спр. 629. Л. 3 — 11.

Падрыхтаваў У,1 Лемяшонак.

Вызваленне

Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў пачалося ў верасні — кастрычніку 1943 г. У выніку асенне-зімовага наступлення 1943—1944 гг. савецкімі войскамі поўнасю ці часткова былі вызвалены 36 раёнаў рэспублікі і 2 абласныя цэнтры — Гомель і Мазыр. Слонімпічына чакала сваіх вызваліцеляў да лета 1944 г., калі пачалася Беларуская наступальная аперацыя над кодавай назвай «Баграціён» — адна з найбуйнейшых стратэгічных аперацый Чырвонай арміі ў Вялікай Айчыннай вайне. У ходзе яе паспяховага ажыццяўлення была разгромлена адна з мацнейшых нямецкіх групавак — тупа армій «Цэнтр» і поўнасю вызвалена ўся тэрыторыя Беларусі.

Праваму крылу 1-га Беларускага фронту (камандуючы генерал арміі К.К.Ракасоўскі) была пастаўлена задача ўдарамі з раёна Рагачова ў напрамку Бабруйск — Асіповічы сіламі 3-й і 48-й армій (камандуючы генерал-лейтэнанты А.В.Гарбатаў і П.Л.Раманенка) і з раёна на поўдзень ад Парыч у напрамку Старыя дарогі — Слуцк сіламі 65-й, 28-й армій (камандуючы генерал-лейтэнанты П.І.Батаў, А.А.Лучынскі),

трымцы авіяцыі 16-й паветранай арміі (камандуючы генерал-палкоўнік авіяцыі С.І.Рудэнка), Дняпроўскай ваеннай флатыліі (камандуючы капітан 1-га рангу В.В.Грыгор'еў), злучэнняў авіяцыі далёкага дзеяння акружыць і разграміць бабруйскую групоўку ворага, развіць наступленне праз Асіповічы — Пухавічы на Мінск і праз Слуцк на Баранавічы.

Савецкім войскам на гэтым напрамку процістаялі 9-я нямецкая армія (10 пяхотных дывізіяў) і дзве дывізіі 4-й нямецкай арміі.

У выніку паспяховага ажыццяўлення Бабруйскай аперацыі былі разбіты галоўныя сілы 9-й нямецкай арміі, ліквідавана бабруйская групоўка ворага (знішчана каля 50 тыс., узята ў палон 23 тыс. нямецкіх салдат і афіцэраў, падбіта і захоплена 366 ганкаў, больш за 5 тыс. гармат і мінамётаў, каля 16 тыс. аўтамашын і інш.), стварыліся спрыяльныя ўмовы для наступлення на Мінск і праз Слуцк на Баранавічы і Слонім.

кую актыўнасць праяўляла і варожая авіяцыя. Групамі па 5—7 самалётаў яны бамбілі наступаючыя часткі Чырвонай арміі, імкнучыся затрымаць іх прасоўванне на захад.

Баі за Слонім

Астаткі гітлераўскіх часцей, якія былі разгромлены ў раёне Баранавіч, паспешна адступалі на Слонім, прыкрываючы свой адыход танкамі і самаходнымі гарматамі, артылерыйскім і мінамётным агнём. Вяліконна-механізаванай трупы (камандуючы генерал-лейтэнант І.А.Пліеў) пры пад-

На камандным пункце ў пасёлку Альбярцін. Злева направа: С.А.Карпінаў, І.І.Санкоўскі, В.С.Гарэлаў.

Аднак нішто не магло спыніць наступальнага парыву нашых войскаў. Наперадзе знаходзіўся горад Слонім — важны вузел камунікацый, да якога акрамя чыгункі ішлі з розных напрамкаў шматлікія шашэйныя дарогі.

Не маючы магчымасці ўвесці свежыя рэзервы, гітлераўцы вымушаны былі кідаць у бой ахоўныя, будаўнічыя і дарожныя батальёны, з астаткаў разбітых часцей у спешным парадку на хаду фарміраваць баявыя групы. Усе наяўныя ў праціўніка часці 4-й танкавай дывізіі, 999-га будаўнічага батальёна і іншыя спецыяльныя падраздзяленні былі кінуты на абарону Слоніма. Добра арганізаваная сістэма агню, моцныя абарончыя рубяжы, якія былі падрыхтаваны гітлераў-

цамі на рэках Шчара і Іса, рабілі Слонім моцным вузлом супраціўлення.

Наступленне на Слонім савецкія войскі пачалі 9 ліпеня ў 17 гадзін адначасова з трох напрамкаў: паўночна-заходняга, заходняга і паўднёва-заходняга.

15-я стралковая дывізія (камандзір генерал-маёр К.Е.Грабеннік) выйшла да в. Якімавічы, маючы перадавы атрад на паўночным беразе возера, што на поўнач ад адзнакі 138,3.

69-я стралковая дывізія (камандзір генерал-маёр І.І.Санкоўскі) авалодала в. Шылавічы, яе перадавыя атрады фарсіравалі Шчару і вялі бой за населеныя пункты Вулька і Стайкі.

75-я гвардзейская стралковая дывізія (камандзір генерал-маёр В.А.Гарышны) на марты перадавымі атрадамі падышла да в. Пятрэвічы.

Савецкае камандаванне вырашыла Ударам з паўночнага ўсходу франтальнай атакай авалодаць Слонімам. 75-й гвардзейскай і 69-й стралковым дывізіям былі паставлены задачы ўдарамі з поўначы і поўдня садзейнічаць 37-й гвардзейскай і 15-й стралковым дывізіям па авалоданні Слонімам.

У ноч на 10 ліпеня 1944 г. перадавыя атрады 37-й гвардзейскай і 15-й стралковых дывізій у цесным узаемадзеянні з артылерыстамі 75-й лёгкай і 77-й гаўбічнай брыгад 26-й артылерыйскай дывізіі і

Узвядзенне пантомима моста цераз Шчару. 1944 г.

танкістамі 17-й гвардзейскай танкавай і 1-й мотастралковай брыгад 1-га гвардзейска-га танкавага корпуса і 23, 95, 108-й танкавых брыгад, 8-й мотастралковай брыгады, 1455-га і 1508-га самаходных артылерыйскіх палкоў 9-га танкавага корпуса, злучэнняў конна-механізаванай групы пры падтрымцы 199-й штурмавой авіядывізіі 16-й паветранай арміі смелымі і рашучымі ўдарамі ўварваліся на ўсходнюю ўскраіну горада і да 22 гадзін завязалі вулічныя баі.

Пад націскам савецкіх войскаў гітлераўцы, аказваючы моцнае агнявое супраціўленне, вымушаны былі адступіць з усходняй ускраіны Слоніма на заходнюю за Шчару, узарваўшы за сабой маеты. Пад моцным артылерыйскім, мінамётным і ружэйна-кулямётным агнём праціўніка часці 37-й гвардзейскай і 15-й стралковых дывізій ноччу ў 24 гадзіны прыступілі да фарсіравання Шчары ў самім горадзе.

Усю ноч часці дывізіі перапраўляліся праз раку, пашыралі захоплены плацдарм і нарошчвалі сілы для рашучага штурму. Досвіткам 10 ліпеня закончылася пераправа асноўных сіл, і савецкія войскі распачалі штурм заходняй часткі горада. Штурмавыя атрады, падтрыманыя артылерыяй і самаходнымі гарматамі, дзейнічалі смела і дзёрзка, выбіваючы гітлераўцаў з дамоў, ачышчаючы квартал за кварталам. Праціўнік усімі сіламі імкнуўся затрымаць наступленне ў горадзе, чапляўся за кожны дом, але савецкія воіны абыходзілі фашыстаў, блакіравалі іх і знішчалі. Да 10 гадзін вулічныя баі дасягнулі найвышэйшага напружання. Часці 37-й гвардзейскай стралковай дывізіі, якія наступалі на паўночную частку горада рашучай атакай прарвалі абарону праціўніка, адкінуўшы яго за горад. Адначасова часці 15-й стралковай дывізіі моцным ударам у паўднёвай частцы горада зламалі супраціўленне гітлераўцаў, якія к 11 гадзінам пачалі паспешна адступаць па шашы на паўднёвы захад.

Савецкія воіны на працягу гадзіны ачышчалі Слонім ад разрозненых груп і асобных салдат праціўніка, якія заселі на гарышчах і ў падвалах. Да 12 гадзін 10 ліпеня 1944 г. Слонім быў поўнасьцю ачышчаны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Гітлераўскае камандаванне не магло змірыцца са стратай горада. На працягу гадзіны немцы бесперапынна контратакавалі

часці 37-й гвардзейскай і 15-й страл-

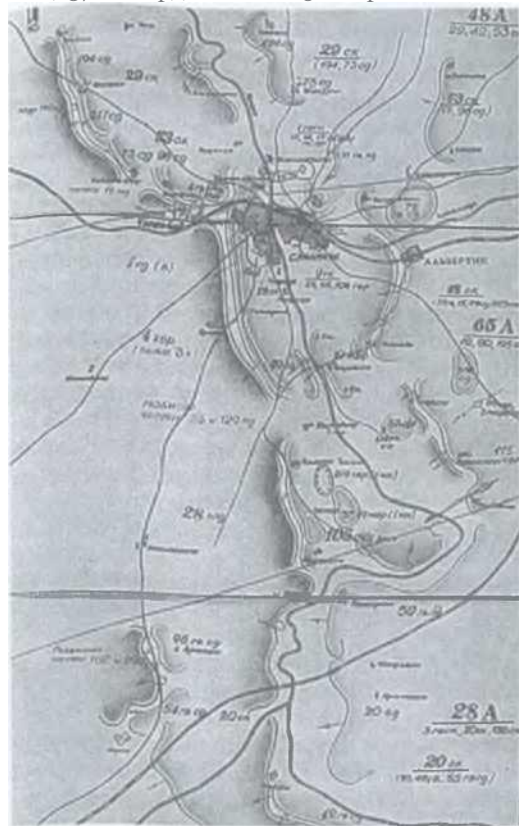

Схема вызвалення Слонішчыны войскамі 1-га Беларускага фронту.

ковых дывізіі. Сілай батальёна пяхоты пры падтрымцы 6—10 танкаў з напрамку Сакалова па шашы на Слонім праціўнік пяць разоў пераходзіў у контратаку! на баявыя парадкі 37-й гвардзейскай стралковай дывізіі. Адначасова сілай да батальёна пяхоты пры падтрымцы 6 танкаў і 6 штурмавых гармат гітлераўцы контратакавалі! часці 15-й стралковай дывізіі. Аднак усе іх контратакі былі паспяхова адбіты. Спроба праціўніка вярнуць важны апорны пункт сваёй абароны, які прыкрываў шляхі на захад, правалілася. Вызваленне Слоніма мела вялікае значэнне для развіцця далейшых наступальных дзеянняў войскаў 1-га Беларускага фронту.

І злучэннямі і часцямі 1-га Беларускага фронту, якія вызначыліся ў час вызвалення горада і фарсіравання Шчары, было наддана ганаровае найменне «Слонішчынскіх».

У. І. Лемяшонак.

Яны вызвалілі Слонімшчыну

Асаблівасцю наступлення нашых войс- каў было шырокае прымяненне рухомах атрадаў. Кожная дывізія выдзяляла адзін- два стралковыя батальёны, умацаваныя не- калькімі танкамі і гарматамі. Часта атра- ды выходзілі далёка ўперад ад галоўных сіл злучэнняў, перасякалі шляхі адыходу ворага і сустракалі яго раптоўным агнём.

Камандзір авіяцыйнага звяна лейтэнант Б.Г.Расохін 5 ліпеня атрымаў загад — зрабіць разведку на захад ад Баранавіч і Слоніма, устанавіць шляхі адыходу пра- ціўніка. Самалёт падлятаў да Азярніцы. У невялікім лясочку войскаў ворага было столькі, што дрэвы не маглі яго схваць. Размяпчэнне праціўніка было сфатаграфавана. На чыгуначнай станцыі ішла пагруз- ка саставаў. Тады было прынята рашэнне разбамбіць іх. Расохін і стралок-радыст Вяршынін дакладна выканалі пастаўленую задачу. Барыс Гаўрылавіч Расохін вярнуў- ся з вайны Героем Савецкага Саюза.

3-і дывізіён 203-га артпалка пад каман- даваннем капітана Каўрыгіна рухаўся разам са штурмавым батальёнам 15-й страл- ковай дывізіі маёра Швендзіка. Яго атака- валі каля в. Якімавічы танкі і самаходныя гарматы праціўніка. Капітан Каўрыгін за- гадаў 8-й батарэі развярнуцца і адкрыць агонь па варожых танках. У гэтым баі вы- значыліся камандзіры гармат Цімошын і Праскурэнаў і іх наводчыкі Пераяслаўцаў і Усубаліеў. Кожны з гэтых разлікаў падбіў па адным варожым танку.

— Узяўшы на браню дэсант аўтаматчы- каў, не затрымліваючыся ў Баранавічах, — успамінае В.Шкumat, ветэран Бабруйска-Берлінскага асобнага танкавага корпуса, — імкліва накіраваліся да Слоніма. У нашай трупе было ўсяго 3 танкі. Камандаваў ёй маёр В.І.Хахлоў. Разам з намі рухалася падраздзяленне са стралковай дывізіі (30 — 35 чалавек з процітанкавай гарматай).

9 ліпеня мы выйшлі ў раён в. Якімаві- чы, да Ісы. Пойма ракі аказалася нізкай, за- балочанай. Пяхота з гарматай хутка пера- правілася, а мы замаскіравалі танкі ў кустах. Хутка сувязны паведаміў, што на пя- хоту ў контратаку ідуць нямецкія «тыг- ры». Маёр Хахлоў загадаў фарсіраваць Ісу і ўступіць у бой. Адзін танк так і не выбраўся з балота. Выскачылі на процілег- лы бераг і ўбачылі з

варожыя танкі. Сна- рады «саракапяткі» трапілі ў іх лабавую браню, але не прабівалі яе. Наш танк, узяў- шы крыху ўлева, пайшоў ім насустрач, другі абыходзіў іх справа.

Пачулася каманда: «Падкаліберным зараджай!». Шчоўкнуў замок, снарад у гармаце. Двойчы стрэліў, варожы танк быў падбіты, а потым загарэўся. Хутка такі лёс напаткаў і другі варожы танк. Па ўцякаю- чых экіпажах ударыў вежавы кулямёт. Трэцяму танку ўдалося схвацца ў лесе. Так мы адбілі першую контратаку фашы- стаў на слонімскай зямлі.

Мужнасць у баях на беларускай зямлі праявіў ураджэнец в. Васіленкава Харкаў- ская вобласці лейтэнант І.М.Сухамлін. З'яўляючыся камандзірам танкавай роты, ён з двума танкамі першым фарсіраваў Шчару каля в. Прырэчча. Па заходнім бе- разе магутныя танкі несліся да Слоніма.

— Пакідаючы за сабой глыбокі след у сырой балоцістай глебе, — успамінаў Іван Міхайлавіч, — нашы машыны выйшлі на ўскраіну в. Разанаўшчына. Раптам магут- ны ўдар скалыхнуў танк, ён загарэўся, але ходу не спыніў. Скрозь агонь і полымя данёсся голас сяржанта Клімава: «Справа варожага самаходка!». Паспеў зрабіць адзін выстрал. На другі часу не заставала- ся: самаходка была ўжо ў лічаных метрах ад нас. І тады я скамандаваў механіку-ва- дзіцелю: «Мікалай, тарань!».

Агонь апаліў твар і рукі... Шпіталі Мінска, Масквы. Указам Прэзідыума Вяр- хоўнага Савета ад 22 жніўня 1944 г. І.М.Сухамліну прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

9 ліпеня нашы войскі выгналі ворага з Якімавіч, Нагуевіч, Загрыцькава, Дзераўной, Ісаевіч, а ў 19 гадзін 29-ы стралковы корпус веў баі ў наваколлі вёсак Шундры, Талькаў- шчына, Прырэчча. Перадавы атрад корпуса фарсіраваў Шчару і заняў в. Паўлавічы.

Камандзір 96-й стралковай дывізіі 48-й арміі генерал-маёр Ф.Г.Булатаў у кнізе «Будні франтавых гадоў» піша: «Заходні бераг Шчары быў умацаваны праціўнікам як прамежкавы абарончы рубаж. Было вы- рашана пераадоляваць Шчару ў наступным баявым парадку: полк Мамонава, працягва- ючы рух у напрамку Дзераўная — Сакові- чы — Парэчча, фарсіруе раку, вызваляе в. Парэчча і паварочвае на в. Навасёлкі.

Жыхары Слоніма сустракаюць воінаў-вызваліцеляў.

Полк Касцінічына, дзейнічаючы ў напрамку Дзераўная —Саковічы, фарсіруе Шчару ў раёне в. Задвор'е, імклівым наступленнем вызваляе яе і працягвае праследаваць праціўніка ў напрамку в. Бабынічы. У ворага ўмовы для абароны выдатныя. Усё залежала ад імклівасці наступлення. Раніцай 10 ліпеня часці дывізіі выйшлі не

да Шчары. Праціўнік, відавочна, так хутка чакаў савецкіх войскаў і ў першыя хвіліны не аказаў арганізаванага супраціўлення. А калі

палкі дывізіі ўжо замацаваліся на супрацьлеглым беразе, падняліся ў атаку. Вёска Парэчча была ў нашых руках.

Аднак наступальны парыв нашых войскаў затармазіўся з-за моцнага абстрэлу

апамятаўся, было позна. 2 ворага і 3-4 замініраваных схілаў вышыні. Начальнік штаба дывізіі палкоўнік Міхаіл Пятровіч Амосаў і дывізіяны інжынер падпалкоўнік Фёдар Дзмітрыевіч Прохараў накіраваліся да сапёраў. Сапёры спрабавалі іх спыніць. Але беспаспяхова... Так яны засталіся спаць вечным сном на слонімскай зямлі.

Дывізія працягвала праследаваць ворага ў напрамку вёсак Плаўскія — Азярніца і ракі Зальвянка. Указам Прэзідыума

1944 г. дывізія ўзнагароджана ордэнам Суворава 2-й ступені.

Яскравую старонку ў вызваленне ўпісала 194-я стралковая дывізія палкоўніка П.П.Апякіна. 9 ліпеня 470-ы і 616-ы страл-

Мітынг у Слоніме. 10 ліпеня 1944 г.

ковыя палкі гэтай дывізіі перайшлі ў ра- шучае наступленне, з боем прарвалі абаро- ну праціўніка і выйшлі да дарогі Дзятла- ва — Слонім, а затым і да Шчары.

Пры суправаджэнні артылерыйска- мінамётных налётаў і авіяцыі першым пачаў фарсіраванне ракі 954-ы стралковы полк. З ходу пераправіўшыся цераз раку, ён пры падтрымцы нашых танкаў авало- даў населеным пунктам Ніз.

Родную Слонімшчыну ў складзе гэтага палка даваўся вызваляць і ўраджэнцу в. Акунінава М.Дз.Буту. Як хацелася Міка- лаю Дзям'янавічу хоць на хвіліну заглянуць у родную вёску, да бацькоў. Але на- ступальныя пары ў нашых войскаў не даў магчымасці здзейсніцца яго мары.

— Мы атрымалі загад імкліва рухацца на захад, не даць магчымасці праціўніку замацавацца на водных рубяжах, — успамінае былы намеснік начальніка штаба па апера- тыўнай рабоце 1-й гвардзейскай мотастрал- ковай брыгады 1-га гвардзейскага Данскога танкавага корпуса маёр Г.Р.Пазычка.

Войскі брыгады зусім нечакана для праціўніка выйшлі на поўнач ад Слоніма на раку Шчара і захапілі пераправу. У гэты ж самы час, не ведаючы сапраўднай абста- ноўкі на фронце, у баявыя парадкі 3-га мо- тастралковага батальёна маёра Мікалая Лук'яненкі прыехаў са сваёй аховай начальна інжынернай службы 9-й палявой арміі праціўніка генерал-маёр інжынер- ных войскаў Шміт. Ахова яго была знішча- на ў перастрэлцы, а сам генерал з яго ша- фёрам быў ўзяты ў палон...

Працягваючы далей імкліва наступаць на паўночна-заходнім напрамку, часці 194-й стралковай дывізіі з баямі авалодалі вёс- камі Паўлавічы, Кастровічы, Ламашы, Ку- цэйкі. Камандзір узвода 954-га стралкова- га палка лейтэнант Пётр Міронавіч Свіры- даў за праяўлены подзвіг пры вызваленні Кастровіч быў узнагароджаны ордэнам Леніна.

Не было лёгкай перамогі і на паўднё- ваўсходнім баку ад Слоніма. У ходзе наступлення перадавым часцям і злучэнням даваўся правесці шматлікія баі. Немцы за- мініравалі дарогі, падыходы да вышынь, прыкрывалі свой адыход кулямётна-міна- мётным агнём з выгядных пазіцый. Авіа- цыя часта бамбіла нашы войскі.

9 ліпеня перадавы атрад 69-й стралковай дывізіі 65-й арміі ў складзе 9 СУ-76 925-га

самаходнага артпалка і 90 чалавек пяхоты 120- га стралковага палка атрымаў загад прарвацца ў раён Чапалёва — Шы- лавічы, фарсіраваць Шчару і ўтрымліваць плацдарм да падыходу галоўных сіл.

Камандзір атрада падпалкоўнік П.С.Ложкін пасадыў на кожную з 9 машын па 10 чалавек, і атрад на вялікай хуткасці пайшоў па шашы на Слонім. Каля в. Новая Стража атрад звярнуў у лева, каб па палявой дарозе выйсці да Шылавіч. Аднак трапіў на засаду 2 нямецкіх танкаў, якія падпалілі нашу самаходную ўстаноўку. 4 нашы машыны абышлі засаду з двух ба- коў і адкрылі агонь. Палонны немец ска- заў, што Шылавічы абараняюць 500 сал- дат і афіцэраў, ёсць 8 танкаў і 3 гарматы.

Па ворагу быў нанесены ўдар. Немцы палічылі, што гэта галоўныя сілы нашых войскаў і адышлі на заходні бераг Шчары, узарваўшы мост.

Да вечара атрад увайшоў у Шылавічы, заняўшы рубж на захадзе вёскі.

Вораг пачаў магутны артабстрэл. Зага- рэліся Шылавічы, была разбіта наша СУ-76, загінуў увесь яе экіпаж. Камандзір перавёў атрад на ўсходнюю ўскраіну вёскі, а калі апоўначы разведчыкі знайшлі брод, атрад фарсіраваў Шчару і ўтрымліваў рубж на яе заходнім беразе. Галоўныя сілы дывізіі падышлі да правага берага ўвечары 9 ліпеня. Праціўнік аказаў упар- тае супраціўленне, спрабуючы спыніць наступленне дывізіі, але 1- му батальёну 120-га стралковага палка пад камандаван- нем маёра У.П.Цыбізава ўдалося з ходу фарсіраваць Шчару.

У гэтых баях асабліва вызначыліся камандзір аддзялення старшы сяржант М.П.Грышчанка і малодшы сяржант П. А.Спірын, якія са сваім аддзяленнем першым! ўварваліся ў в. Шылавічы, фарсіра- ваўшы Шчару, у баі знішчылі каля 100 нямецкіх салдат і афіцэраў. На ўчастку 237-га стралковага палка першым фарсіра- ваў Шчару ўзвод малодшага лейтэнанта А.Р.Новікава, які загінуў у гэтым баі. Вызначыўся пры фарсіраванні Шчары начальнік сувязі 237-га стралковага палка капітан А.Я.Сухараў, які пад абстрэлам ворага пераправіўся цераз раку, забяспе- чыў наводку тэлефоннай лініі і беспера- пынную сувязь.

У другой палове дня пад прыкрыццём перадавых падраздзяленняў 120, 303 і

237-ы стралковыя палкі завязалі бой за Жыровічы і ўзялі іх. Страты немцаў склалі 2 падбітыя танкі і 1 самаходная гармата, 5 разбітых аўтамашын, 2 артылерыйскія і 2 мінамётныя батарэі. Загінула каля 200 нямецкіх салдат, у якасці трафея ўзяты склад з боепрыпасамі. У Жыровічах на наш бок перайшоў немец-антыфашыст. У мана-стыры быў адслужаны малебен у славу рускіх войскаў.

19-гадовым юнаком удзельнічаў у вышваленні Слонімішчыны старшы лейтэнант В.І.Шкумат, які быў камандзірам кулямётнага разліку. З кулямётам у руках ён прайшоў ад Каўказа да Прагі.

— Полк, які выйшаў на лясную паляну ў ваколіцах Слоніма, — расказваў Васіль Іванавіч, — заняў выходныя пазіцыі. Камандзіры ўдакладнялі баявыя рубяжы і паставілі задачы. Пачулася каманда: «Уперад!». Эскадроны пайшлі ў наступленне. Фашысты адкрылі па атакуючых шквальны агонь. 2 нашы станковыя кулямёты былі выведзены са строю. Наступаючым давялося залегчы.

Зразумеўшы, што прамая атака нічога не даць, камандзір разліку В.І.Шкумат са сваімі кулямётчыкамі Яўгенам Бойкам і Юрыем Пазняковым папаўзлі ўправа. Выкарыстаўшы

невялікі роў, яны выйшлі на паляну. За 30 метраў ад іх страчыў нямецкі кулямёт, крыху далей заляглі аўтаматыкі. Па сігнале камандзіра Жэня развярнуў кулямёт. Чарга — адна, другая, трэцяя — і варожы кулямёт замаўчаў. Разгубіўшыся ад нечаканасці, фашысты пачалі адыходзіць да моста.

— У атаку! — раздаўся голас камандзіра эскадрона. Пры падтрымцы агню нашага «максіма» эскадрон пераправіўся цераз раку.

У баях за Слонімішчыну бясстрашна дзейнічалі памочнік камандзіра ўзвода старшы сяржант казах Д.Унгараў, камандзір гарматы 281-га асобнага процітанкавага знішчальнага дывізіёна старшы сяржант С.Тускалобаў і наводчык процітанкавага ружжа Ф.З.Макараў. Усе яны закончылі вайну поўнымі кавалерамі ордэнаў Славы.

З кастрычніка 1943 г. узначальваў 219-ю танкавую брыгаду 1-га Краснаградскага механізаванага корпуса падпалкоўнік М.Г.Хлюпін. Яго танкісты паспяхова фарсіравалі Шчару, перарэзалі дарогу Слоніму — Міжэвічы і дабівалі адступаючага ворага. 13 ліпеня 1944 г. камбрыг загінуў.

А.С.Жукоўскі, А.М.Тарсуноў, І.Р.Шпыркова.

Друкеўца паводле кн.: Яны вызвалілі Слонімішчыну. Слонім, 1999.

Дакументы сведчаць

З ПАВЕДАМЛЕННЯЎ САЎІНФАРМБЮРО

1944 г.

ІЗ ОПЕРАТИВНОЙ СВОДКИ ЗА 10 ИЮЛЯ

Войска 1-го Белорусского фронта форсировали реку Щара на участке протяжением 60 километров и овладели крупным узлом коммуникаций — городом Слоним, а также с боями заняли более 50 других населенных пунктов, в том числе районный центр Барановичской области Бытень, крупные населенные пункты — Бабыничи, Поречье, Альбертин, Шилловичи, Мироним, Гнойно, Чемеры, Могилица и железнодорожные станции — Альбертин, Доманово.

Войска 1-го Белорусского фронта продолжали успешное наступление. Советские танкисты, пехотинцы и кавалеристы нанесли противнику ряд последовательных ударов и вчера вечером ворвались на восточную окраину города Слонима. В то же время другие наши части нанесли немцам фланговые удары севернее и южнее города и на широком фронте форсировали реку Щара. В результате стремительного обходного маневра и фронтальной атаки наши войска сегодня овладели городом и железнодорожной станцией Слоним.

Противник понес большие потери. Взят в плен начальник инженерной службы 9 немецкой армии генерал-майор Шмидт.

ІЗ ОПЕРАТИВНОЙ СВОДКИ ЗА 11 ИЮЛЯ

...Западнее и юго-западнее г. Барановичи наши войска, продолжая наступление, с боями заняли более 60 населенных пунктов, среди них — крупные населенные пункты Ярне-

во, Озерница, Мыслово, Юхновичи, Костени, Гловсевичи, Булла, Хороша, Сенкевичи, Лубиши-це, Яглевичи.

В ходе боев за овладение г. Слоним личный состав частей и подразделений показал образцы храбрости и мужества.

В ходе боя за г. Слоним разведчики мл. сержант Морозов и красноармеец Фабричный заметили 2 огневые точки противника, находившиеся в домах. Отважные смельчаки подползли к ним и, забросав гранатами, уничтожили вражеские огневые точки. Кроме того, эти 2-е разведчиков захватили в плен 6 немцев с 1 автомобилем.

Самоотверженно сражалось за г. Слоним молодое пополнение бойцов из Зап. Украины. Так например, отличились такие бойцы из Западной Украины, как Чучка А.А., Колченя П.А. и Прокопчук Г.Я. Они проявили смелость и инициативу в бою за г. Слоним. Одними из первых они поднялись в атаку на сопротивляющихся в центре города немцев, увлекая за собою остальных. Они храбро действовали по очистке зданий города от оставленных в засадах вражеских автоматчиков. Рядовые 321 стрелкового полка 15 стрелковой дивизии, призванные из Западных областей УССР, Боярчук С.Р., Гуменюк М.К., Друкочук М.К. во главе со старшим сержантом Байтельманом (член ВЛКСМ) в бою за г. Слоним проникли в расположение противника и уничтожили огневую точку противника, которая своим огнем мешала продвижению пехоты. После этого подразделения полка поднялись в атаку, успешно очищая южную окраину города от немецких захватчиков.

Центральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 422. Воп. 10510. Спр. 69. Л. 281—282.

БАЯВОЕ ДАНЯСЕННЕ № 0734 КАМАНДЗІРА 18-га СТРАЛКОВАГА КОРПУСА ГЕНЕРАЛ-МАЁРА П.І.ІВАНОВА КАМАНДУЮЧАМУ 65-й АРМІЯЙ

10 ліпеня 1944 г.

1. Соединения 18-го стрелкового корпуса в течение ночи и первой половины дня 10.7 вели бой за овладение г. Слоним.

В 19.30 9.7 передовые отряды прорвались на восточную окраину города и завязали бой с противником. В 22.00 9.7 они овладели восточной частью города, форсировали р. Щара и вступили в бой в центре города на западном ее берегу. Ведя упорные уличные бои к 15.30 10.7 город очистили от противника, отбили 6 контратак силой от роты до батальона пехоты с 6 — 10 танками и 6 самоходными орудиями, захватили пленных и трофеи и к исходу дня ведут бой на рубежах:

— 37 гвардейская стрелковая дивизия — двумя полками на северо-западной и западной окраинах города, на линии железнодорожной станции, одним полком на южной части города. Отбила 5 контратак противника с направления высоты 183,1 «Кипр», Вельжабка;

— 15 стрелковая дивизия — по западной окраине города одним полком — 2 км юго; восточнее д. Грибово, вторым полком — юго-западнее окраины Слонима третьим полком — г. Слоним. В 15.30 отбила 2 контратаки силой от роты до батальона пехоты с 6 — 10 танками и 6 самоходными орудиями с направления Чемеры, Костени;

— 69 стрелковая дивизия — форсировав р. Щара, преодолевая огневое сопротивление, овладела д. Шиловичи, м. Жировичи, Стайки, ведёт бои на рубеже западной окраины Великие Шиловичи, м. Жировичи, Стайки;

— 75 гвардейская стрелковая дивизия — сосредоточилась в районе д. Петралевичи, Цивинщина, переходит в подчинение командиру 80 стрелкового корпуса.

2. Противник частями 4 танковой дивизии, 3 и 4 кавалерийских бригад, 1031 и 1032 маршевых батальонов, 999 строительного батальона оказывал сопротивление на рубеже р. Щара, восточная окраина г. Слоним, имея ранее подготовленный рубеж обороны (траншеи, ходы сообщения). Под натиском наших частей противник отошел на безымянные высоты западнее Слонима, оказывая огневое сопротивление пулеметно-минометным и артиллерийским огнем и огнем из самоходных орудий и танков.

В течение дня предпринял 6 контратак и, не добившись успеха, отходил на исходное положение. Перед фронтом корпуса отмечается 10—15 танков, 6—10 самоходных орудий, которые курсируют и ведут огонь по боевым порядкам частей корпуса.

Авиация противника группами по 5 — 8 самолетов бомбит боевые порядки корпуса. Отмечалось до 20 самолето-вылетов.

Загінулі пры вызваленні Слонімсчыны

3. Наши потери за 9.7.44 — убито 15, ранено 95 человек.
4. Потери противника с 1 по 10.7.44: уничтожено 100 солдат и офицеров, 19 пулеметов, 1 артиллерийская батарея, 2 самоходных орудия, 7 автомобилей, 4 танка. Подавлено: 5 артиллерийских батарей, 7 минометных батарей, 4 отдельные орудия, 15 пулеметов и 21 огневая точка.

Подбито И танков и 2 автомобиля.

Захвачены в плен — 120 солдат и офицеров противника.

Трофеи за 10.7 уточняются.

5. Соединения 18 стрелкового корпуса продолжают выполнение поставленных задач.

Командир 18 стрелкового корпуса генерал-майор Иванов

Начальник штаба полковник Брушко

3 фондаў музея сярэдняй школы Аг 4 Слоніма.

Загінулі пры вызваленні Слонімсчыны

На вуліцы Пушкіна, у скверы, пахава- ны Кузьма Савельевіч Гнідаш і Клара Тра- фімаўна Давідзюк.

Герой Савецкага Саюза К.С.Гнідаш нарадзіўся 17.11.1914 г. ус. Салагубаўка Роменскага раёна Сумскай вобласці ў ся- лянскай сям'і. Працаваў шафёрам у МТС. У Чырвонай арміі з 1936 г. У верасні 1939 г. удзельнічаў у вызваленчым паходзе ў За- ходнюю Украіну. У 1940 г. закончыў Кіеў- скае ваеннае вучылішча. У Вялікую Айчын- ную вайну на фронце з чэрвеня 1941 г. Камандзір аператыўна-дыверсійнага цэн- тра разведаддзела штаба 1-га Беларускага фронту К.С.Гнідаш вызначыўся ў баях у тыле ворага. Трупы пад яго камандаваннем вялі разведку і дыверсійную работу ў раё- не Слуцка, Баранавіч, Мінска, Кобрына, Асіповіч, Шнека, Лунінца, Брэста, на тэры- торыі Кіеўскай і Чарнігаўскай абласцей, перадавалі камандаванню Чырвонай арміі інфармацыю аб сістэме абароны ворага, колькасці войскаў,

чыгуначных і аўтама- більных перавозках, што дапамагло савец- кім войскам паспяхова фарсіраваць Дзясну, Дняпро, у правядзенні Беларускай апера- цыі 1944 г. Разведчыкі ўзарвалі чыгунач- ны мост цераз Дняпро каля Кіева, пусцілі пад адхон 21 эталон з жывой сілай праціў- ніка, патапілі 10 параходаў і 14 баржаў. Толькі са Слонімсчыны К.С.Гнідаш пера- даў каля 200 радыёграм з данымі аб дыс- лакацыі варожых войскаў, складоў, аэра- драмаў.

У чэрвені 1944 г. трупы К.С.Гнідаша прарывалася з акружэння. Камандзір быў паранены ў нагу. Байцы перанеслі яго ў зямлянку, што была ў лесе каля в. Ваўчу- ны. З параненым засталася радыстка Клара Давідзюк. 19.6.1944 г. карнікі знайшлі зямлянку. К.С.Гнідаш і К.Т. Давідзюк, каб не трапіць у палон, падарвалі сябе і

Мемарыяльны знак, пастаўле- ны ў 1987 г. на месцы гібелі К.С.Гнідаша і К.Т.Давідзюк.

фашыстаў гранатамі. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена К.С.Гнідашу 24.3.1945 г. Адна з вуліц Слоніма носіць яго імя. На радзіме пастаўлены помнік, на доме, у якім жыў, і будынку школы, дзе вучыўся, устаноўлены мемарыяльныя дошкі, у школе створаны музей героя.

На шляху да Слоніма

З успамінаў генерала І.А.Пліева, удзельніка вызвалення Слоніма

Прарваўшыся ў аператыўны тыл праціўніка, конна-механізаваная група, набіраючы тэмпы і з ходу знішчаючы і расейваючы часткі 48-й нямецкай пяхотнай дывізіі, імкліва рухалася на Слонім. Ужо да сярэдняга дня 9 ліпеня, прайшоўшы да 50 км і фарсіраваўшы Ісу, 4-ы кавалерыйскі корпус выйшаў на подступы да горада.

9-ы танкавы корпус да 8 гадзін выйшаў да Ісы ў раёне Якімавіч. Пераадоленне балочыстай поймы ракі і яе фарсіраванне зацягнулася да 14 гадзін, пасля чаго корпус таксама рушыў на Слонім.

Слонім абаранялі адышоўшы ад Баранавіч пяхотныя і кавалерыйскія часткі і прадраздзяленні, узмоцненыя танкамі і артылерыяй. Добра арганізаваная сістэма агню ў спалучэнні з падрыхтаванымі да абароны рэкамі Шчара і Іса рабілі Слонім моцным вузлом супраціўлення. Трупы па-чала атаку горада ў 17 гадзін 9 ліпеня адначасова з трох напрамкаў. Завязаліся ўпартыя вулічныя баі, якія працягваліся ўсю ноч і раніцу 10 ліпеня.

138-ы кавалерыйскі полк і дывізіён проціпаветранай абароны 30-й кавалерыйскай дывізіі, выконваючы самастойную задачу, у ходзе бою аказаліся адрэзанымі ад астатніх часцей. З флангаў і тылу полк быў нечакана атакаваны двума батальёнамі пяхоты праціўніка, падтрыманымі 30 танкамі і бронемашынамі. Казак! перайшлі да абароны. У гэты крытычны для палка момант рашучую ролю сыгралі высокая вытрымка, арганізаванасць і баявое майстэрства афіцэраў палка, няўхільная воля да перамогі і смеласць усяго асабовага складу. Усе спробы праціўніка прарваць абарону і зламаць супраціўленне полка ні да чаго не прывялі. У ходзе бою гарматны разлік сяржанта Колычава прамоў наводкай падбіў 3 нямецкія танкі, але яны ўсё ж паўзлі на гармату. Разлік веў агонь да апошняга

К.Т.Давідзюк — камсамолка, масквічак. Нарадзілася ў 1924 г. Добраахвотна пайшла на фронт у чэрвені 1942 г., радыстка-разведчыца.

У 1957 г. на магіле пастаўлена стала. У 1987 г. на месцы іх гібелі, у лесе каля в. Ваўчуны, пастаўлены мемарыяльны знак.

і загінуў пад гусеніцамі варажых танкаў.

Высок! ўзор адвагі і знаходлівасці праявіў камандзір аддзялення 133-га кавалерыйскага палка гэтай жа дывізіі старшы сяржант Васілеўскі. Дзейнічаючы са сваім аддзяленнем у разведцы, ён заўважыў замаскіраваны танк, каля якога знаходзіўся экіпаж. Васілеўскі, падкраўшыся, раптоўным крыкам «Рукі ўверх!» прымусіў нямецкіх танкістаў здацца. У гэты час варажы стралялок з вежы танка адкрыў агонь па аддзяленні. Камандзір імгненна кінуў у танк гранату, прымусіўшы кулямёт замоўкнуць. Танк разам з экіпажам дастаўся казакам у якасці заслужанага трафея.

Пасля жорсткага бою 10 ліпеня Слонім быў вызвалены.

З успамінаў генерал-маёра Г.А.Жукава, начальніка хімічнай службы 26-й артылерыйскай дывізіі

8 июля 1944 г. город Барановичи был освобожден, и наступавшие устремились на запад к городу Слоним. И вновь на пути река Щара, которая, сделав большую петлю, повернула на север. Сам город находится на возвышенности, где немецко-фашистские войска и организовали новый рубеж обороны.

В боях за этот город проявили отвагу и находчивость разведчики 1-го дивизиона 467-го легкоартиллерийского полка под командованием лейтенанта Анкудинова во главе с офицером разведки полка старшим лейтенантом А.И.Петренко. Двигаясь к городу Слоним в числе первых, они внезапно обнаружили, что рядом следует колонна автомобилей немцев. Они смело атаковали. Уцелевшие фашисты отступили за реку, бросив весь транспорт. Разведчики захватили тогда 12 автомобилей, 2 тягача и два 75-мм орудия. Преследуя бежавшего за реку противника, разведчики заметили, что мост заминирован. Мост был разминирован.

К 10 июля стрелковые дивизии и артиллеристы 26-й артиллерийской дивизии

резерва главного командования (РГК) нанесли удар по вражеской обороне. Огонь артиллерии был точным и сокрушительным, и пехота, используя его результаты, решительной атакой овладела городом Слоним.

З фондаў музея сярэдняй школы 4 Слоніма.

3 успамінаў капітана 15-й стралковай дывізіі М.В.Агафанава, удзельніка вызвалення Слоніма

10 июля над столицей нашей Родины вновь прогремели артиллерийские залпы, известившие об освобождении города Слоним.

Улицы этого города, живописно расположенные на холмах и круто спускающиеся к извилистой, прозрачной реке, надолго останутся в памяти воинов. Здесь была вписана еще одна славная страница в героическую летопись Сивашской дивизии.

Противник укрепился в городе и занял господствующие высоты, ведя по нашим наступающим подразделениям сильный артиллерийский и минометный огонь. Бойцы окопались и подготовились к штурму.

Первыми открыли огонь артиллеристы и минометчики. Когда огневые точки противника были подавлены, с возгласами «За родную Беларусь!» дружно поднялись в атаку все воины многонациональной по составу дивизии.

Отделение сержанта Белькова одним из первых завязало уличный бой. По приказу командира отделения рядовой Колбаснин подполз к мешающему пулемету противника и гранатами уничтожил его расчет.

Комсомолец осетин Биджиев огнем и штыком проложил себе путь к первому дому на окраине.

Отделение казаха сержанта Джусумалиева задержала своим огнем большая группа немцев. Сержант приказал земляку Культубаеву зайти противнику с тыла. Культубаев пополз между пылающими зданиями, задыхаясь в горячем дыму. Неожиданно Культубаев выпустил очередь из автомата в фашистские затылки. Остатки вражеской группы в панике пустились наутек.

Очищая квартал за кварталом, 1-й батальон 2-го полка встретил сильное огневое сопротивление противника. Гитлеровцы засели в разбитом корпусе фабрики. Командир батальона приказал комсомольцу рядовому Семену Байтельману с группой бойцов засечь огневые точки противника и

уничтожить его правифланговый пулемет, особенно мешавший продвижению подразделения.

По развалинам каменных построек и полузасыпанным землей кустам какого-то сада группа Байтельмана проникла в расположение вражеской обороны. Короткой очередью из автомата Байтельман уничтожил пулеметный расчет, скрывавшийся за стеной каменного дома.

Устроив себе удобный НП в центре расположения противника, советские воины быстро засекли все его огневые точки. И через несколько минут артиллеристы расчистили путь 1-му батальону.

При штурме Слонима глубоко в тыл врага пробрался и молодой белорус рядовой Павел Колчenea. Его пулемет сразил десятки гитлеровцев. Немцы решили во что бы то ни стало захватить отважного пулеметчика. Больше часа отбивался Колчenea от наседавшего со всех сторон врага, экономя каждый патрон и каждую гранату.

Сломив вражеское сопротивление, вся рота ринулась в сторону славного пулеметчика с громовым криком: «Ура, держись, Колчenea!» . Но Колчenea твердо держался, пока гитлеровцы вопили «Рус, сдавайся!». А когда раздался рядом голоса боевых друзей, он растрогался, сел возле пулемета, плачет и смеется:

— В аккурат, ребята, все патроны кончил!

Друкуюцца на кн.: Воістину доблестная. Тбілісі, 1958. С. 436 — 438.

3 успамінаў М.Ц.Харчанік, медыцынскай сястры 4-га гвардзейскага казаха кавалерыйскага корпуса

Мне, участнице операции «Багратион», бывшей операционной сестре санитарного дивизиона, особенно врезались в память бои за город Слоним. А было это так.

Перед атакой на Слоним ко мне подошел начальник санитарного дивизиона майор медслужбы Куповской и сказал, что вместе с 30-м гвардейским казачьим кавалерийским полком идет комдив генерал Тутаринов. Он предложил мне передать свою лошадь коноводу и пересест в машину к генералу. Уселась я сзади возле левого колеса. Рядом со мною сидел адъютант комдива капитан И.Г.Гредасов. Он был в приподнятом настроении, весело улыбался, так как только что получил пись

мо из Краснограда, где у него была мать и две дочурки.

На рысах двигался к Слониму наш полк. С правой стороны по нам ведут обстрел вражеские танки и самоходки, притаившиеся в кустах. Вокруг рвутся снаряды. А когда машина комдива выскочила на поляну и была выявлена, снаряды с воем пронесли над нами. Первый из них разорвался возле моего колеса. Но осколки на сей рас нас пощадили.

Я закричала генералу: «Пригнитесь!» Иван Васильевич пригнулся и дал команду шоферу ехать зигзагом, чтобы не попасть в вилку вражеским артиллеристам...

И вдруг крик комдива: «Меня ранило!». Машина остановилась. Я повернула голову в сторону Гредасова и с ужасом увидела, что у него тяжелое ранение головы. При остановке машины он упал на землю.

Мгновенно я бросилась к комдиву, сделала ему первую перевязку. Мы поместили его в подошедший танк. Я села с ним рядом. Направились мы к домику какого-то лесника. Здесь я сделала перевязку повторно, как положено. После этого мне подали лошадь, и я проскочила место интенсивного обстрела.

Капитана Гредасова подобрала машина, которая шла за нами. Похоронили его на холмике восточнее Слонима.

...Уже после завершения Барановичско-Слонимской операции и освобождения Слонима я по приказу начальника сандивизиона сопровождала бывшего командира 9-й гвардейской казачьей кавалерийской дивизии генерал-майора Ивана Васильевича Тутаринова в Москву. Догнала своих после возвращения из Москвы возле Бреста.

З фондаў музея сярэдняй школы № 4 Слоніма.

З успамінаў С.М.Баразенца, камандзіра эскадрылі 569-га штурмавога авіяпалка 199-й штурмавой Слонімскай Чырвана-сцяжнай авіядывізіі

На станцыю Слонім мы здзейснілі нямала налётаў. Грамілі эталоны з боепрыпасамі ворага, бамбілі закапаных ў зямлю фашысцкіх танкі, кулямётным агнём палі-валі наземныя войскі. Не раз вярталіся на аэрадром на падбітым самалёце.

Але асабліва запомніўся мне горад 9 ліпеня 1944 г. Густы, едкі дым пакрываў яго. Фашысты ўпарта супраціўляліся. Аднак мы наносілі новыя і новыя ўдары. У час абеду нас тэрмінова выклікаў на камандны пункт камандзір палка Андрей Якаўлевіч Лізагуб і

даў заданне разбамбіць варожую калону, якая была на подступах да Слоніма. Вораг усімі сіламі імкнуўся затрымаць падыход нашых войскаў і перакідваў рэзервы з глыбокага тылу. Нашай задачай было — нанесці ўдар па галаве калоны, што знаходзілася за 15 км ад Слоніма.

На роздум часу не было. На хаду абмеркаваўшы дэталі будучага бою, узняліся ў паветра. Каля Слоніма фашысты сус-трэлі нас моцным зенітна-артылерыйскім агнём. Па інтэнсіўным абстрэле можна было меркаваць, што тэта важная «птушачка», па якой неабходна было ўдарыць так, каб з яе паляцелі пух і пер'е. Пераадолеўшы заслону зенітнага агню, мы падышлі ўшчыльную да мэты і пачалі пікіраваць.

Рангам я пачуў металічны стук аб капот самалёта і зразумеў, што ён прабіты. Пырскі гарачага масла ўдарылі мне ў твар, запэцкалі шкло кабіны, прыцэл. Але пасаваць нельга: ззаду — вядомыя лётчыкі, для якіх ка-мандзір — прыклад у баі. З цяжкасцю я адшукаў цэль і скінуў бомбы, што паслужыла сігналам для трупы. На паўторным захо-дзе мы ўбачылі, як трапна ляглі бомбы.

Але тут адбылося тое, чаго я баяўся і чакаў, затаіўшы дыханне: з-пад капота рухавіка паказаліся языкі полымя. Тэта заўважылі і астатнія лётчыкі. Што рабіць? Вырашыў ляцець на ўсход, да таго часу, пакуль будзе хоць якая цяга. А яна падала з кожнай хвілінай. Перадаўшы камандуванне намесніку, я пачаў крыху адставаць. Але сябры мяне не кінулі. Яны суправаджалі самалёт праз лінію фронту.

Матор заглох, калі я знаходзіўся ўжо над сваёй тэрыторыяй. Прызымліўся каля в. Крошын, што каля Баранавіч. Стомлены, увесць у гарачым масле, я тады міжволі падумаў, што добра было б выкупацца ў рэчцы, якую бачыў перад атакай. Тэта была Шчара. Пазней я часта задумваўся, чаму ў тую цяжкую для мяне хвіліну ў галаву прыйшла такая звычайная думка. А тэта значыла, што ўсе мы жылі глыбокай верай у блізкую перамогу.

З фондаў музея сярэдняй школы № 4 Слоніма.

З успамінаў маёра К.І.Гарашчанкі, былога парторга 118-га артылерыйскага палка 69-й стралковай дывізіі 65-й арміі

У вызваленых Жыровічах байцоў цікавіў манастыр. Я з байцом Аралбаевым

таксами зайшоў у двор. І тут нам насуст- рач крочыў нямецкі салдат, немалады, рыжавалосы, у памятай форме і ў ботах з шырокімі халявамі. Левую руку ён падняў уверх, а правую з аўтаматам, перавярнутым ствалом да сябе, выцягнуў наперад.

Нешта гаварыў. Адзінае, што мне Уда- лося разабраць, тэта тое, што ён схаваўся ў сценах манастыра, калі яго часці спешна адступілі, дачакаўся прыходу Чырвонай арміі, каб здацца ў палон. Увагу Аралбае- ва асабліва прыцягваў нож палоннага.

— Глядзі, які ў фашиста кінжал, — ціха сказаў ён мне.

— Найн, я не фашист. Камрад, корош, я з Саксоніі. Пауль, — прыцягваў палонны.

Ён моршчыў лоб, намагаючыся ўспомніць знаёмыя яму рускія словы.

— Пт лер фашист. Птлер капут. Паўль не хацеў вайны. Фашист там, — Паўль паказаў на заход. — Я ёсць тут.

У штабе, убачыўшы перакладчыка, Паўль аблегчана ўздыхнуў: цяпер можна растлумачыць усё. Гаварыў ён хутка, баючыся, каб не абарвалі.

Кінжал, адабраны ў палоннага, ляжаў на стала. Ён прыцягваў увагу прысутных. Даўжынёй у палавіну кавалерыйскай шаблі. Чорныя ножны з меднай аправай на абодвух канцах. Эфес — зусім як у кавалерыйскага клінка. На белай ручцы — медныя жалуды, скоба ўпрыгожана медным ажурным капітком. Лязо корціка аднабокае, на яго палатне з абодвух бакоў выгравіраваны лес, казу ля, дзік, алень, воўк, фазан і іншыя жыхары лесу. На калена прыпаў паляўнічы. Ён цэліцца ў дзічыну...

Паўль раскажаў, што ён нікога не забіваў і на вайну ісці не хацеў. Па мабілізацыі першай і другой чаргі не падыходзіў па ўзросце. А потым, калі пачалі прызываць, прыдумаў сабе хваробу — запаленне вуха. Паўль, смеючыся, тыкаў у яго пальцам. Калі ўсё ж такі ўзялі па татальнай мабілізацыі, працаваў у паходных майстэрнях. Хацеў запісацца ў дэсантнікі: больш зручна перайсці да рускіх. Ён, Паўль, ненавідзіць Гітлера і верыць, што хутка яму канец. Яшчэ яго стары сябар, рабочы-токарь, гаварыў яму аб гэтым. І вось, нарэшце, выпала мажліваць: ён схаваўся ў манастыры і здаўся.

Спыталі пра кінжал, Паўль раскажаў, што гэта паляўнічы нож. Паўль з роду паляўнічых, і нож гэты — талісман, які прыносіць шчасце, а перадаў яму бацька перад адпраўкай на фронт...

Цяпер гэты талісман знаходзіцца ў Народным музеі рэвалюцыйнай і баявой славы сярэдняй школы № 4 імя П.І.Бата-ва Слоніма...

3 успамінаў маёра П.І.Старавойтава, былога начальніка штаба 120-га стралко-вага палка

...Каля манастыра ў Жыровічах да мяне падышла жанчына і перадала, што святы айцец (настаяцель манастыра) хоча бачыць старшага начальніка рускіх. У гэты час падышоў камандзір 120-га стралковага палка падпалкоўнік Рыгор Фаміч Люлькоў. Убачыўшы каля манастыра людзей у белым адзенні, ён спытаў: «У чым справа?»

Хутка падышоў белы як голуб старац. Левай рукой ён падтрымліваў крыж. Зняўшы капялюш, ён нізка пакланіўся камандзіру палка і раскажаў, што перад адыхо-дам немцы запэўнілі іх, што ўсе загінуць ад рук балыпавікоў. Вось і сабралася святая брація, каб прыняць смерць.

Р.Ф.Люлькоў запэўніў яго, што Чырвоная армія нясе толькі свабоду зняволеным народам.

На развітанне старац папрасіў дазволу адслужыць малебен. Пярэчыць яму ніхто не стаў.

І вось незабыўны малюнак: «кацюшы» граюць, немцы бягуць, нашы наступаюць, а з манастырскай званіцы раздаецца звон у славу рускіх...

З фондаў музея сярэдняй школы № 4 Слоніма.

Падрыхтаваў А.С.Жукоўскі.

3 успамінаў В.Апрасяна, жыхара Слоніма

Как учёный по найденной кости восстанавливает строение тела ископаемого существа, так и человек, впервые попавший в Слоним, может определить по обломкам архитектурного орнамента, по кафельным плиткам, по прямым, аккуратно вымощенным улицам и тротуарам, какой это был красивый и уютный город, город утопающий в зелени с множеством небольших фабрик, заводов и школ.

Оккупировав Слоним, немцы объявили о своих «новых порядках». Начало этих порядков они ознаменовали массовыми облавами и расстрелом активных граждан. Чепелевское и Петралевичское поля стали местом тысяч могил. За 3 года немцы расстреляли, сожгли и заживо похоронили

здесь несколько десятков тысяч жителей. Работающим немцы устанавливали анекдотическую зарплату. Известный агроном говорит: «Я получал 80 марок в месяц. Для сравнения скажем, что пара сапог стоила 1200 марок. Для того чтобы купить сапоги, я должен был уплатить сумму, равную 15 месяцам моего заработка». Новой волной грабежей, убийств и поджогов был охвачен Слоним перед бегством оккупантов из города. Немцы расстреляли 200 человек врачей, учителей, инженеров и рабочих — лучших людей города.

Специальные отряды СС и мадьяр поджигали дом за домом, уничтожая улицу за улицей. 9/10 города они превратили в руины. В часы, когда бушевало злое пламя пожара, отряды фашистских головорезов «охотились за людьми», пытавшимися бегством в лес спасти свою жизнь.

Так немцы расстреляли сотни людей перед самым своим уходом из города.

Изумительно красивы окрестности Слонима. Страшной черной язвой выглядит на этом фоне обугленный изуродованный город. Но на улицах уже оживленно. Сюда уже прибыли органы власти. Из лесов возвратились жители, таща домашний скarb. Жизнь возвращается. Она снова расцветает там, где сегодня чернеют пожарища и руины.

Из газеты политотдела 65-й армии «Сталинский удар», № 166 за 16 июля 1944 года.

3 фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

з успамінаў гвардыі радавога

С. Карташова и с хода форсировало его на подручных средствах. Заняв на западном

Стремительно развивая наступление, наше подразделение подошло к водному рубежу

берегу реки Щары плацдарм, гвардейцы окопались.

Видя дальнейшую угрозу немцы пошли в атаку. Они хотели выбить наших гвардейцев с занимаемого плацдарма и сбросить их в реку. Особенно большой нажим противника был с левого фланга, откуда беспрерывно бил вражеский пулемёт.

— Уничтожу пулемёт, — решил гвардии рядовой Мирошник.

По собственной инициативе он бросился вперед, перебегая от одного укрытия к другому, приблизился к вражескому блиндажу на расстояние броска ручной гранаты и метнул туда одну за другой три «лимонки». Раздалась взрывы. Огневая точка врага больше не существовала.

В это время, отражая натиск немцев, наше подразделение пошло в контратаку. По нему открыл огонь пулемет противника. Комсомолец Мирошник находился от этого пулемета в 30 метрах. Он рванулся к вражеской огневой точке.

Не прошло и 10 секунд — пулемет врага умолк. Своим телом герой-комсомолец закрыл амбразуру.

Гв. рядовой Мирошник с честью и славой выполнил свой воинский долг. Его подвиг будет служить примером честного служения Родине, образцом героизма, доблести и отваги.

3 публікацыі фантавой газеты 37-й гвардзейскай стралковай дывізіі «Сталинская гвардия», № 110 ад 18 ліпеня 1944 г.

з успамінаў А.Я.Лізагуба, камандзіра 569-га штурмавога авіяцыйнага палка

В один из дней 569-й штурмовой авиационный полк, совместно с другими штур-

Аднаўленчыя работы ў Слоніме. 1944 г.

мовыми полками, получил задачу в составе полка одновременно нанести бомбово-штурмовой удар по войскам противника на подступах к городу Слониму для содействия наземным войскам в преодолении сопротивления противника и освобождении города Слонима.

Полк быстро взлетел, построился в полковую колонну звеньев в составе 24 самолетов. Ведущим полка летел я. Первую авиаэскадрилью вел командир эскадрильи старший лейтенант Осипов, второе звено — лейтенант Чернышев, вторую эскадрилью вел командир эскадрильи старший лейтенант Чебоненко, вторую четверку — лейтенант Гришаев, третью эскадрилью вел капитан Сурков, вторую четверку — лейтенант Мальцев. Подлетая примерно на высоте 1200 метров к линии соприкосновения наших наземных войск с противником, вижу, на земле идут ожесточенные бои. Над землей от разрывов снарядов, движения танков, самоходных орудий и мотопехоты

Саперные отделения Сосункевича и стоят облака пыли и дыма. Думаю, в такой свалке трудно разобраться, где наши войска, а где — противник. Надо сказать, из опыта предыдущих боев, что наши наземные войска для штурмовой авиации умели хорошо себя обозначать и указывать, где противник, стреляя красными ракетами в его сторону. В данной конкретной обстановке при плохой видимости от пыли и дыма трудно было заметить стрельбу из ракетниц.

Я связался по радио с наземной станцией наведения, на которой находился бывший командир нашего полка подполковник Иванов. Он нам передал: «Удар наносите по резервам противника и артиллерийским позициям в район целей №Nº (условные номера целей, нанесенные на крупномасштабную карту летчиков), в глубине 5 — 7 километров от переднего края».

Друкецца па кн.: Л і з о г у б А.Я. Штурмовікі 569-го. М., 1998. С. 30 — 31.

Уклад у агульную перамогу

Исключительную храбрость и мужество проявили гвардейцы 37-й гвардейской стрелковой дивизии в бою за г. Слоним. Особенно отличился гв. мл. сержант 118-го гвардейского стрелкового полка Кукулия Шота Артемович. В ответственный момент боя за одну из высот он выдвинулся со своим станковым пулеметом вперед и огнем из него уничтожил 12 солдат и офицеров противника, чем дал возможность захватить высоту и выбить немцев из соседних высот.

Командир роты автоматчиков 118-го гвардейского стрелкового полка старший лейтенант Ермолаев В.Т. и парторг Ковтун получили задание обходным путем пересечь дорогу, ведущую из города, и зайти во фланг противнику.

Под сильным артиллерийско-минометным и оружейно-пулеметным огнем отважные автоматчики роты ст. лейтенанта Ермолаева выполнили боевую задачу и с фланговых высот атаковали гитлеровцев, которые, не ожидая этого флангового удара, поспешили отступить, оставив выгодную позицию.

По следам отступающих немцев из города вместе с пехотой наступали и героические саперы, которые прокладывали путь для движения артиллерии и мототранспорта.

Лукашева вместе с передовыми пехотными подразделениями первыми ворвались в город и под сильным артиллерийско-минометным обстрелом начали восстанавливать только что взорванный городской мост через р. Щара. В результате героической самоотверженной работы саперов мост через реку был восстановлен досрочно, по которому двинулись артиллерия и танки, преследуя противника и освобождая город.

Огневой расчет 8-й батареи 86-го гвардейского артиллерийского полка, где командиром расчета был старший сержант Михайлов, за день боя отразил 3 контратаки немцев, подбил 1 транспортер, подавил 3 огневые точки и уничтожил до 25 солдат и офицеров противника.

С большой радостью и громовым «ура» встретили бойцы 18-го стрелкового корпуса приказ Верховного Главнокомандования о выражении благодарности за освобождение г. Слонима. Во время передачи приказа и салюта в Москве в честь освобождения г. Слонима возле боевых раций собрались те, кто несколько часов тому назад выбивал из города последние остатки немецких захватчиков.

Гвардии рядовой 118-го гвардейского стрелкового полка Кирсанов заявил: «Се

годня мы освободили еще один город Советской Белоруссии от немецких захватчиков. Будем преследовать и уничтожать врага, как бы не был труден путь. Мы преисполнены одним желанием — скорее освободить советскую землю от фашистской нечисти и добить врага в его берлоге».

Гвардии рядовой 109-го гвардейского стрелкового полка Максимов заявил: «В ответ

на благодарность Верховного Главнокомандующего мы утроим наши удары по врагу. Мы отомстим немецким варварам за все те злодеяния, которые принесли они нашему народу. Мы никогда не забудем сожженных и разрушенных домов освобожденного нами г. Слонима.

Архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Ф. 422. Воп. 10510. Спр. 69.

Документы сведчаць

ЗАГАД ВЯРХОЎНАГА ГАЛОЎНАКАМАНДУЮЧАГА МАРШАЛА САВЕЦКАГА САЮЗА І.СТАЛІНА МАРШАЛУ К.РАКАСОЎСКАМУ АБ ПРАДСТАЎЛЕННІ ДА ЎЗНАГАРОДЖВАННЯ ТЫХ, ХТО НАЙБОЛЬШ ВЫЗНАЧЫЎСЯ Ў БАЯХ ПРЫ ФАРСІРАВАННІ ШЧАРЫ І ЗА АВАЛОДАННЕ СЛОНІМАМ

10 ліпеня 1944 г., г.

Масква

Войска 1-го Белорусского фронта форсировали реку Щара на участке протяжением 60 километров и овладели городом Слоним — крупным узлом коммуникаций и мощным опорным пунктом обороны немцев на р. Щара.

В боях при форсировании реки Щара и за овладение городами Слоним и Лунинец отличились войска генерал-полковника Батова, генерал-лейтенанта Лучинского, генерал-лейтенанта Романенко, генерал-лейтенанта Белова, генерал-майора Андреева, генерал-майора Гарцева, генерал-майора Иванова, генерал-майора Алексеева, генерал-майора Перхоровича, генерал-майора Шварева, генерал-майора Яновского, генерал-майора Булатова, генерал-майора Санковского, генерал-майора Гребенника, генерал-майора Фреленкова, генерал-майора Данилова, генерал-майора Кузнецова, генерал-майора Корчикова; полковника Опякина, подполковника Лукина, полковника Петровского, полковника Морозова, полковника Джандж-гава, полковника Петунина, полковника Бастеева, подполковника Смекалина, подполковника Черноусенко, подполковника Тараненко, подполковника Винокурова, подполковника Шмыг-лёва; кавалерийские соединения кубанских казаков генерал-лейтенанта Плиева, генерал-майора Тутаринова, генерал-майора Головского; танкисты генерал-майора танковых войск Бахарова, генерал-лейтенанта танковых войск Кривошеина, подполковника Бойко, полковника Кузнецова, подполковника Баранюка, подполковника Трушкина, полковника Хлюпина, полковника Гаврилова, полковника Куликова, подполковника Ложкина, подполковника Васильева, подполковника Рыжанкова; артиллеристы полковника Воскресенского, полковника Городовенко, подполковника Свенцицкого, подполковника Сергеева, подполковника Тарасова; летчики генерал-майора авиации Дзусава, полковника Виноградова; части Днепровской военной флотилии капитана 1 ранга Григорьева, капитана 2 ранга Митина; саперы полковника Петрова, майора Лисицкого, майора Белякова, полковника Николаева, инженер-капитана Франчука и связисты генерал-майора войск связи Литвиненко, полковника Борисова, полковника Плуткина.

В ознаменование одержанной победы соединения и части, наиболее отличившиеся в боях при форсировании р. Щара и за овладение городами Слоним и Лунинец, представить к присвоению наименований «Слонимских» и «Лунинецких» и к награждению орденами.

Сегодня, 10 июля, в 23 часа столица нашей Родины Москва от имени Родины салютует доблестным войскам 1-го Белорусского фронта, форсировавшим реку Щара и овладевшим городами Слоним, Лунинец, двадцатью артиллерийскими залпами из двухсот двадцати четырех орудий.

За отличные боевые действия объявляю благодарность руководимым вами войскам, участвовавшим в боях при форсировании реки Щара и за овладение городами Слоним и Лунинец.

Вечная слава героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины!

Смерть немецким захватчикам!

Верховный Главнокомандующий

Маршал Советского Союза И.Сталин

ЗАГАД № 1 НАЧАЛЫПКА СЛОНІМСКАГА ГАРНІЗОНА МІХАЙЛАВА

15 ліпеня 1944 г.

1. Сего числа я вступил в исполнение обязанностей Начальника гарнизона.
2. Комендантом города Слонима назначаю младшего лейтенанта Кузнецова.
3. В соответствии с постановлением Г.К.О. № 1156 от 16 января 1942 г. приказываю: «Все брошенное противником и подобранное населением оружие, боеприпасы, обмундирование и другое военное имущество, принадлежащее частям Красной Армии, немедленно сдать воинским частям или органам НКВД.
4. Хождение по городу разрешено до 22 часов. Обращаю внимание местного населения и войсковых частей на строгое соблюдение правил светомаскировки.
5. Лица, виновные в невыполнении настоящего приказа, подлежат привлечению к ответственности по законам военного времени.

Начальник гарнизона майор Михайлов

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

УКАЗ ПРЕЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

25 ліпеня 1944 г.

За образцовое выполнение заданий командования в боях с немецкими захватчиками при форсировании реки Щара, за овладение г. Слоним и проявленные при этом доблесть и мужество наградить

ОРДЕНОМ ЛЕНИНА

- 30 кав. Новобугскую Краснознаменную орденов Суворова и Кутузова дивизию.

ОРДЕНОМ КРАСНОГО ЗНАМЕНИ

- 17 стр. Бобруйскую дивизию.
- 69 стр. Севскую Краснознаменную ордена Суворова дивизию.
- 194 стр. Речицкую дивизию.
- 8 мотострелковую Бобруйскую бригаду.
- 37 мех. Слуцкую бригаду.
- 67 стрелковый полк.
- 143 гв. стрелковый полк.
- 162 гв. стрелковый полк.
- 293 гв. стрелковый полк.
- 713 самоходный артиллерийский Уманский Краснознаменный ордена Александра Невского полк.
- 75 самоходный артиллерийский полк.
- 1416 самоходный артиллерийский полк.
- 1822 самоходный артиллерийский полк.
- 1897 самоходный артиллерийский Бобруйский полк.
- 479 армейский минометный Речицкий полк.
- 30 гв. танковый полк.
- 1382 зенитный арт. полк.
- 57 инженерно-саперную Гомельскую бригаду.
- 91 инженерно-саперный Слуцкий батальон.
- 236 инженерно-саперный батальон.
- 6 отд. полк связи.
- 6 отд. линейный батальон связи.
- 582 отд. армейскую авиационную эскадрилью.
- 27 отд. гв. Одесский дивизион связи.
- 36 гв. казачий кавалерийский Кубанско-Барановичский полк.
- 40 гв. казачий кавалерийский Кубанско-Барановичский полк.
- 42 гв. казачий кавалерийский Кубанско-Барановичский полк.
- 128 танковый Барановичский полк.

ОРДЕНОМ СУВОРОВА II СТЕПЕНИ

- 4 гв. казачий кав. Кубанский Краснознаменный корпус.

20 стр. Барановичскую дважды Краснознаменную дивизию.
73 стр. Новозыбковскую Краснознаменную дивизию.
96 стр. Гомельскую дивизию.
Председатель Президиума Верховного Совета СССР М.Калинин
Секретарь Президиума Верховного Совета СССР В.Горкин

З фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

ВОЙНСКІЯ ЧАСЦІ І ЗЛУЧЭННІ, ЯКІМ ПРЫСВОЕНА НАЙМЕННЕ «СЛОНІМСКІХ»

Соединениям и частям 1-го Белорусского фронта, отличившимся в боях при форсировании реки Щара и за овладение городом Слоним, присвоить наименование «Слонимских» и впредь именовать:

30-й гвардейский кавалерийский Кубанско-Слонимский полк.
32-й гвардейский кавалерийский Кубанско-Слонимский полк.
34-й гвардейский кавалерийский Кубанско-Слонимский полк.
199-я штурмовая авиационная Слонимская дивизия.
35-я механизированная Слонимская бригада.
19-я механизированная Слонимская бригада.
151-й танковый Слонимский полк.
925-й самоходный артиллерийский Слонимский Краснознаменный полк.
181-й гвардейский артиллерийско-минометный Слонимский полк.
9-й отдельный штурмовой инженерно-саперный Слонимский батальон.
899-й корпусной саперный Слонимский батальон.

Друкецца паводле загаду Вярхоўнага Галоўнакамандуючага 0226 ад 27 ліпеня 1944 г.

Вайна не скончылася

З успамінаў Антона Антонавіча Мі хай лава

Я працаваў Слоніmsкім райваенкамам з 10 ліпеня 1944 г. па 1949 г.

Вельмі цяжкімі былі першыя пасляваенныя месяцы. У ліпені 1944 г. пры недастатковай колькасці работнікаў ваенкама-та прыходзілася прымаць нямецкіх салдат, якія

здаваліся ў плен. Забяспечваць іх працай ці адпраўляць у іншыя гарады.

У асноўным была мабілізацыя ваенна-абавязаных і адпраўка іх у войскія часці. За ліпень — кастрычнік 1944 г. было прызвана 7 тыс. чалавек.

ПРАДПРЫЕМСТВЫ СЛОНІМСКАГА РАЁНА ПА СТАНЕ НА 29.7.1944 г.

31.7.1944 г.

Кирпичный завод в г. Слониме, кафельный завод, механическая мастерская (Школьная, 25), кузницы (Шоссейная, 39, Виленская, 4, Парковая, 8, д. Жировичи).

Слесарная мастерская (Красноармейская, 9), мебельная фабрика (торговая), завод колесной мази, скипидарно-очистительный завод, кожзавод (ул. Долгая), лесопильные заводы № 1 — 5, мыловаренный завод (Подгорная, 38). Салотопка-клееварня, текстильная фабрика (Пушкина, 83), смолярня и угольная (Панасовка, 17), торфозаводы Жировичи и Чемеры, известковый завод в Савичах. Шорная мастерская, кожевенная мастерская (Пушкина, 74), спиртзавод в Шилиовичах.

Дзяржаўны архіў грамадскіх аб'яднанняў Гродзенскай вобласці. Ф. 2191. Воп. 1. Спр. 3. Л. 1.

Падрыхтаваў А.М.Тарсунюй.

Нашы землякі — Героі Савецкага Саюза

ЖДАНАЎ Павел Ільіч, нарадзіўся 16.1.1903 г. у Слоніме. Закончыў Мінскае ваеннае пяхотнае вучылішча (1930), курсы пры Ваеннай акадэміі імя Фрунзе (1936), курсы «Выстрал» (1942). У Чырвонай арміі з 1925 г. У Вялікую Айчынную вайну на Заходнім, Бранскім, Цэнтральным, 1-м Украінскім франтах. Камандзір стралковага палка падпалкоўнік П.І.Жданаў вызначыўся ў

верасні 1943 г. пры фарсіраванні Дзясны на поўдзень ад Чарнігава і Дняпра на поўнач ад Кіева. Званне Героя Савецкага Са-

юза присвоена 16.10.1943 г. Пасля вайны ўзначальваў калгасы ў Навагрудскім і Зэльвенскім раёнах. Памёр 30.8.1986 г.

ПІШЧЫКЕВІЧ Барыс Тарасавіч, нарадзіўся 5.8.1899 г. у в. Сасноўка. Закончыў Інстытут чырвонай прафесуры (1936), курсы палітработнікаў пры Ваенна-палітычнай акадэміі (1941). Удзельнік грамадзянскай вайны, вызвалення Заходняй Беларусі ў 1939 г. У Вялікую Айчынную вайну на фронце з чэрвеня 1941 г. Вывучыўся пры фарсіраванні Дняпра ў Лоеўскім раёне. 15.10.1943 г. з дэсантам батальёна пераправіўся цераз раку, замяніў камандзіра, які выбыў са строю. Дэсантнікі адбілі 5 варажых контратак і далі магчымасць палку фарсіраваць раку. За тэту аперацыю 30.10.1943 г. атрымаў званне Героя Савецкага Саюза. Удзельнік вызвалення Слонімскай вобласці, баёў у Германіі. Пасля вайны да 1957 г. на прафсаюзнай рабоце. Імем Пішчыкевіча названа Сасноўская сярэдняя школа. Памёр 15.1.1974 г.

СІНІЧКІН Фёдар Міхайлавіч, нарадзіўся 27.12.1901 г. у в. Гаўрылаўка Аляксееўскага раёна Самарскай вобласці, Расія. Закончыў Ленінградскую пяхотную школу (1928), курсы ўдасканалення каманднага складу (1935). З 1919 г. служыў у Чырвонай арміі на Паўночна-Заходнім фронце, у Сярэдняй Азіі, з 1937 г. у Мінску. У Вялікую Айчынную вайну ў тыле праціўніка ў жніўні 1941 г. арганізаваў партызанскую труп у Налібоцкай пушчы, са снежня 1949 г. камандзір Ленінскай партызанскай брыгады Баранавіцкай вобласці, у чэрвені — кастрычніку 1943 г. — партызанскай бры-

П.І.Жданаў.

Б.Т.Пішчыкевіч.

гады імя Кірава. Званне Героя Савецкага Саюза присвоена 15.8.1944 г. Пасля вайны працаваў дырэктарам Навагрудскага райпрамкамбіната. У 1946—1960 гг. — старшыня Слонімскага гарсавета, загадчык будаўнічага аддзела сельскай гаспадаркі райвыканкома, дырэктар маслазавода. Памёр 17.7.1962 г. Яго імем названы вуліца і завулак у Слоніме.

Крутымі дарогамі вайны

З успамінаў Мікалая Іванавіча Алейнікава

Нарадзіўся я ў 1926 г. у Барысаўскім раёне ў в. Скупліна. Закончыў сямігодку і ў 1940 г. паступіў вучыцца ў Ленінградскі фізкультурны тэхнікум. Раніцай 22 чэрвеня 1941 г. нас на параходзе павезлі на экскурсію ў Пецяргоф. Паглядзелі музей Пятра Першага і датэрмінова вярнуліся ў Ленінград. Толькі ў горадзе мы даведзіліся аб вайне з выступлення Молатава.

Праз два дні навучэнцаў тэхнікума адправілі на Варшаўскі вакзал і павезлі ў г. Луга. Нашай зброяй была лапата, лом, насілка.

Капалі ямы, процітанкавыя равы.

Нямецкія самалёты кідалі на нашы галовы бомбы, расстрэльвалі з кулямётаў. Цяжка было працаваць і бачыць, як гінуць знаёмыя хлопцы і дзяўчаты. Вельмі многа было параненых.

Потым нас пешшу адправілі зноў у Ленінград. Мы разумелі, што немцы ўжо прыбліжаюцца. У горадзе ўдзельнічаў у будаўніцтве барыкад, капаў равы. Усім працуючым давалі на дзень 125 грамаў хлеба і талерку супу. За тэты час мы схуднелі і зусім абясцелі. 10.3.1942 г. нас сабралі на Фінскім вакзале, пасадзілі ў адкрытыя

машыны і павезлі па лёдзе Ладажскага возера на Вялікую зямлю. Мы знаходзіліся паміж жыццём і смерцю — нямецкія самалёты бамбілі і бамбілі, сотні людзей разам з машынамі правальваліся пад лёд.

З нашай калоны дабраліся да сушы толькі тры першыя машыны. Я ехаў у першай. Дзяцей, юнакоў, жанчын пагрузілі ў эталоны і павезлі ў г. Бійск Алтайскага краю. Там працаваў у розных месцах. Калі трохі набраўся сіл, наравілі ў г. Куйбы- шаў на авіяцыйны завод. Але хацелася на фронт, біць ворага.

Я і яшчэ два хлопцы селі ў грузавы вагон і паехалі на фронт. На станцыі Шама- наіха нас злавіла жанчына-міліцыянер. Праз тры дні па мабілізацыі павезлі ў Караганду на работу ў шахты. Гпрацаваў *слесарям* на 5-м участку. Два разы прываль- вала рудой, яе сляды яшчэ ёсць на целе.

У канцы 1942 г. пайшоў у ваенкамат, хоча як рабочы шахты меў бронь. Сказаў, што мне 18 гадоў. Далі павестку. Дабраўся да г. Вязьма. Залічылі ў часць. Абучалі. По- тым у складзе 3-га Беларускага фронту вызваляў Оршу, Крупкі, Барысаў, фарсіра- ваў раку Бярэзіна, прайшоў з баямі Мала- дзечна, Сморгонь, Вільнюс. Цяжкімі і скла- данымі былі гэтыя баі, шмат загінула наглых салдат.

На тэрыторыі Германіі змагаліся за кожны метр. Толькі пад г. Кюстрын ішлі баі больш за два месяцы. Да Берліна часць не дайшла. 9 мая 1945 г. усе мы радаваліся і плакалі, калі пачулі пра перамогу. Пасля вайны часць перавялі ў Беларусь. Служыў у Полацку, Бабруйску, Мінску. У 1948 г. дэ- мабілізаваўся. Потым вучыўся ў Мас- коўскім лесатэхнічным інстытуце. Праца- ваў на Барысаўскім дрэваапрацоўчым кам- бінаце майстрам, інжынерам, галоўным інжынерам. У 1957 г. быў прызначаны дырэктарам Слонімскай мэблевай фабрыкі. У 1989 г. мяне знайшла ўзнагарода: медаль «За абарону Ленінграда».

З успамінаў Васіля Дзмітрыевіча Балашова

У Чырвоную армію я быў прызваны ў 1943 г., калі споўнілася 17 гадоў. Быў на- кіраваны ў стралковы полк, дзе прайшоў абучэнне вайскавай справе. У складзе 1-га Украінскага фронту ўдзельнічаў у вызва- ленні Польшчы, Чэхаславакіі. Для наша- га злучэння вайна 9 мая не скончылася. 11 мая мы яшчэ прымалі ўдзел у знішчэн- ні буйной гітлераўскай групойкі ў Чэха- славакіі, якая імкнулася

правацца на захад.

Пасля вайны афіцэрам працягваў службу ў Групе савецкіх войскаў у Германіі. Затым мяне накіравалі ў вайсковую часць у г. Слонім, адтуль неўзабаве трапіў у Вен- грыю, Чэхаславакію. Потым — зноў Слонім, дзе ў 1976 г. быў дэмабілізаваны.

З успамінаў Аляксея Дзмітрыевіча Барысава

У 1943 г. стаў байцом партызанскага атрада «Савецкая Беларусь» брыгады імя Панамарэнкі Брэсцкага злучэння. Удзель- нічаў у падрыве паяздоў, разгроме варожых гарнізонаў у вёсках Пляшкі і Баравікі.

17 ліпеня 1944 г. наш партызанскі ат- рад злучыўся з Чырвонай арміяй і мяне на- кіравалі ў 162-і гвардзейскі стралковы полк 54-й гвардзейскай дывізіі. Праследа- валі адступаючыя нямецкія часці. У жорсткім баі фарсіравалі раку Буг, каля Брэста. З вялікімі стратамі занялі плацдарм. Потым полк быў накіраваны ў раён Жабінкі. Там атрымалі папаўненне. З баям! прайшлі Літву і пачалі прарыв грані- цы Усходняй Прусіі. Удзельнічаў у вы- зваленні гарадоў Шталупенін, Гумбенін.

18 студзеня 1945 г. быў двойчы паране- ны і адпраўлены ў шпіталь. Лячыўся ў Маскве, Сімферопалі. У верасні таго ж года вярнуўся дамоў і працаваў у калгасе імя Суворава.

З успамінаў Аляксандра Андрэевіча Белакабыльскага

У 1941 г. закончыў Сумскае артылерый- скае вучылішча і атрымаў першае афіцэр- скае званне «лейтэнант». Прайшоў вайну ад першага да апошняга дня і займаў роз- ныя пасады: камандзір узвода, начальнік разведкі дывізіёна, камандзір батарэі, на- чальшк штаба артылерыйскага дывізіёна.

Прымаў удзел у абароне Кіева, Сталін- града, вызваленні Румын!., Балгарыі, Венгры! і Аўстрыі ў складзе 62-й арміі. Успамі- наецца адзін з эпізодаў баёў за Кіеў. Нас было 30 чалавек. Узброеныя кулямётамі, вінтоўкамі і гранатамі!, мы захапілі ўчастак абароны паміж нашымі наглядальнымі пунктам! і на працягу дня адбілі 6 атак варожых танкаў і пяхоты. У гэтым баі было

знішчана 5 танкаў і некалькі соцень ня- мецкіх салдат і афіцэраў. У сувязі з вялікімі стратамі зброі асобныя артылеры- сты займалі абарону як пехацінцы.

За тэты бой усе выжыўшыя і загінуў- шыя (пасмяротна) былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Потым была Сталінградская бітва. У дні баёў, у тым вогненным пекле, атрымаў партыйны білет. Успамінаю гэту лёса- вызначальную бітву з гонарам. Адсюль мы пачалі вызваленне нашай роднай зямлі. Закончыў вайну пад Венай.

3 успамінаў Валянціна Васільевіча Бушуева

Ваенную прысягу я прыняў яшчэ ў 1938 г., калі праходзіў абавязковую службу. Удзельнічаў у вызваленні Заходняй Бе- ларусі ў 1939 г. У пачатку 1940 г. ваяваў на Карэльскім перапынку. Удзельнічаў у штурме ўмацаванняў «лініі Манергейма».

Крыўдна, што ў 1941 г. давялося адсту- паць ад Смаленска. Цяжка было, будучы палітруком роты, а потым камісарам бата- рэі, прыходзілася даваць каманду ады- ходзіць і адначасова ўзняць маральны дух байцоў, пераконваць іх у тым, што адступленне — справа часовая і прыйдзе час перамогі.

Быў паранены, ляжаў у шпіталях. А затым было наступленне, шчаслівы час вызвалення гарадоў і вёсак, выхад да граніц Германіі. Служыў я тады ў гаўбіч- ным артылерыйскім палку рэзерву Галоў- нага камандавання, які ўваходзіў у склад 1-га Беларускага фронту.

...Заходні бераг ракі Одэр. Пачаткам ажыццяўлення аперацыі паслужыла магут- ная артылерыйская падрыхтоўка.

Вось некалькі запісаў з майго дзёніка:

13.4. Артылерыя ўсё прыбывае. Адлег- ласць паміж гарматамі — не больш пяці метраў. Няма месца байцам.

14.4. Ноч. Ідуць нашы танкі. Іх вельмі многа. Баімся, каб не падушылі нас.

16.4. Пачалося! Непаддаецца апісанню. Прарыў на горад Врыцэн. Таблічка: да Берліна 65 кіламетраў.

19.4. Горад Бернаў. Ясна, што акружа- ем Берлін. Тут бачу дзіўны велізарны ста- лёвы плакат. На ім намаляваны фашысцкі салдат з аўтаматам і подпіс: «Не пусцім азіяцкіх варвараў у Берлін». Праз усю фізіяномію салдата танкісты нашых пера- давых часцей чырвонай фарбай вывелі: «Ничего, дошли! От

самой Волги».

24.4. Уварваліся на аэрадром каля Пат- сдама. Захапілі ў палон двух нямецкіх лётчыкаў. Самалёты гараць.

26.4. Патсдам узяты. Прыгожы палац. Гітлер хацеў з ходу ўзяць Маскву. Не вый- шла. Мы атрымалі загад з ходу браць Берлін.

27.4. Батарэі нашага палка адкрылі агонь па Рэйхстагу.

1.5. Ехалі ўсю ноч. Штурмуем Брандэн- бург. Адку ль у нас бяруцца снарады?! Привезлі 26 машын!

2.5. Узялі Брандэнбург. Падзяка ў зага- дзе Галоўнакамандуючага. Фашысты імкнуцца прарвацца з Берліна. На нас ру- хаюцца 12 танкаў, транспанцёры, матацк- лісты. Многа загінула нашых, але атаку адбілі.

5.5. 3 баямі на Эльбу! Няўжо хутка канец вайны?

7.5. Ура! Эльба! Саюзнікі!

8.5. Падпісаны акт аб капітуляцыі Гер- маніі. Мітынгі. Салюты. Слёзы радасці.

9.5. Трыумф у часцях. Найвялікшае свята. ...Пасля вайны да пенсіі я працаваў дырэктарам Слонімскага льнозавода.

3 успамінаў Міхаіла Міхайлавіча Гульцяева

Да вайны працаваў на нарыхтоўцы торфу ў Маскоўскай вобласці. На другі дзень вайны быў прызваны ў армію. Зборы былі нядоўгія. Два тыдні адвялі, каб прайсці курс маладога байца, прыняць прысягу, а ўжо 15 ліпеня быў у дзеючай арміі.

Пад горадам Вялікія Лукі за дзень па пяць — сем фашысцкіх атак давялося ад- біваць. Быў 1-м нумарам кулямётнага раз- ліку. Потым была Сталінградская бітва, мяне перакваліфікавалі з кулямётчыка ў радыётэлеграфіста. Да акружанай пад Ста- лінградам групоўкі Паўлюса прарываліся ваякі генерала Манштэйна. Разведка данес- ла, што недалёка ад ракі Міус фашысты сканцэнтравалі сілы для наступлення. Ра- ніцай у павебра падняўся наш самалёт ка- рэкціроўшчык. Я з ім трымаў сувязь. Каар- дынаты варожых войскаў перадаваў нашай артылерыі. Сваё слова сказалі «кацюшы». Быў узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені і Чырвонай Зоркі. Потым вызваляў Растоў-на-Доне, Севастопаль. Перакінулі пад Ленінград. Прайшоў такса-

ма з Балтыкі па Карэльскім перашыйку. Да ранейшых узнагарод дабавілася медаль «За баявыя заслугі». Перамогу сустрэў у Пятсдаме. Пасля вайны была цаліна ў скла- дзе ўзброеных сіл, працаваў на камвольна-прадзільнай фабрыцы.

3 успамінаў Мікалая Аляксандравіча Захарава

Нарадзіўся я ў 1825 г. у г. Бійск Алтай-скага краю. Пасля атрымання пахавальнага ліста аб гібелі старэйшых братоў — Ры-гора пры абароне Масквы і Івана пры абароне Ленінграда — хацеў дабравольцам пайсці на фронт. Але малалеткаў не бралі. Калі споўнілася 17 гадоў, у студзені 1943 г., прызвалі і накіравалі ў г. Горкі ў вучэбны аўтаполк, дзе 23 лютага прыняў ваенную прысягу. У маі закончыў курсы, атрымаў пасведчанне на ваджэнне аўтамабіля, адразу трапіў у 30-ы Уральскі дабравольны танкавы корпус, які знаходзіўся пад Масквой. Там атрымаў аўтамашыну ЗИС-5, на мапых здзейснілі марш у раён Арла. Так аказаўся на Курскай дузе.

Давялося прымаць удзел у аперацыі «Кутузаў» па знішчэнні нямецка-фашысцкіх войскаў на Арлоўскім плацдарме і вызваленні Арла, Арлоўскай і Бранскай абласцей. Баявое хрышчэнне атрымаў пры ўзяцці вышыні каля в. Бяссонаўка. Быў 2-м нумарам процітанкавага ружжа.

Бой пачаўся раніцай і працягваўся да самага вечара, пакуль не прарвалі абарону ворага і не ўзялі вышыню. Потым даведзіся, што першыя лініі ворага складалі «ўласаўцы», а потым гітлераўцы. Пасля першага бою ў нашым батальёне засталося жывымі менш за 50% асабовага складу. Тэта стала відаць, калі раніцай сабраліся каля паходнай кухні. Давялося вызваляць шмат населеных пунктаў: Суханова, Бары-лава, Болкаў, Радам, Мелавое і іншыя.

23 жніўня 1943 г. наш танкавы корпус выйшаў да Дзясны. Тут жа сабралі 100 маладых франтавікоў, у лік якіх трапіў і я, і накіравалі на вучобу. Трапіў у 1-е Горкаўскае танкавае вучылішча, у кастрычніку быў пераведзены ў Харкаўскае, дзе навучанне вялося на болын новых танках. У 1945—1946 гг. удзельнічаў у баявых аперацыях супраць бандэраўцаў на граніцы Украіны і Польшчы.

Пасля службы ў арміі. Быў начальнікам Дома афіцэраў у Слоніме, пасля адказным

сакратаром раённай арганізацыі тава-рыства «Веды».

3 успамінаў Івана Паўлавіча Кастаглода

Служыў у Брэсце. Ішоў трывожны са-рак першы. Пад выглядам манеўраў немцы перакідвалі да нашых граніц войскі і тэхніку. Казармы 131-га артылерыйскага палка стаялі амаль на самым беразе Буга. Быў начальнікам радыёстанцыі штабной батарэі. Многія байцы знаходзіліся на па-лігоне. У суботу глядзелі кінафільм. Ляглі спаць каля 24 гадзін. Прачнуўся ад разрываў бомбаў, снарадаў і крыку. Выбраўся з-пад абломкаў, сабраў абмундзіраванне, схапіў карабін і на вуліцу. За вуглом ветлячэбніцы апрануўся, абуўся і лёг на зямлю. З-за пылу не бачыў гітлераўскіх салдат — толькі чужыя боты. Потым, адыходзячы, адбіваліся. Нас пятнаццать чалавек выйшлі да паўночных варот Брэсцкай крэпасці. З варот выходзіла калона пехацінцаў, да яе далучыліся і мы. І пачаўся адыход, а разам з ім роспач, злосць. Кароткія баі пад Кобрынам, Лунінцом і зноў адступленне. Толькі на Дзясне ў раёне г. Ноўгарад-Северскі змаглі надоўга затрымаць праціўніка. Не раз быў паранены. У 1942 г., ужо камандзірам аддзялення сувязі ў батальёне, трапіў у 116-ю асобную танкавую брыгаду, якая ў 1943 г. увайшла ў склад 8-га механізаванага корпуса. Быў прызначаны начальнікам тэлефоннай станцыі. Вызвільваў Польшчу, ваяваў у Германіі, дайшоў да Эльбы. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчынай вайны і шматлікімі медалямі.

3 успамінаў Аляксандра Іванавіча Лойкі

Нарадзіўся я ў 1919 г. Закончыў Моўчанскую школу. Быў прызваны ў армію. Служыў у органах Наркамата ўнутраных спраў. Вайна застала ў Стоўбцах. Пераправілі ў Гомель, потым у Пензу. Там сфарміравалі полк і камандзірам узвода разведчыкаў накіраваны на 2-і Украінскі фронт. Першы бой прыняў каля г. Керч. Ваяваў на Турэцкім валу. Быў паранены. У красавіку 1944 г. накіраваны ў склад 2-га Беларускага фронту. Вызвільваў Вілейку, Вільнюс, Каўнас, ваяваў ва Усходняй Прусіі. Зноў быў паранены. Завезлі на лячэнне ў шпіталь у Разань. Калі выздаравеў, вярнуўся ў сваю часць. Каманда-

ваў ротай разведкі 23-й дывізіі 61-й арміі. Разведчыкі заўсёды былі наперадзе. Пад Шчэцінам нас самалётам закінулі ў тыл ворага. Задача: узарваць дарогу, не дапускаць адступленне ворага, наводзіць паніку сярод фашыстаў.

Залеглі ўздоўж дарогі і рانیцай абру- шылі шквал агню на калону немцаў. Яны гэтага не чакалі. Загарэліся машыны, пачалі рвацца снарады. Фашысты гінулі ад сваіх узрываў і ад нашых куль. Птлераўцы пад- цягнулі сілы, і мы вымушаны былі адысці. На адным з хутароў ціха знялі ахову і знішчылі ў доме каля 50 фашыстаў, якія адпачывалі. Заканчваўся другі тыдзень нашага паходу. Радыст прыняў тэлеграму: «У вашым напрамку адступае нямецкі полк. Дайце яму прыкурыць». Замініравалі дарогу, зрабілі засаду. З першых машыны з жывой сілай узляцелі ўверх. Узялі ў па- лон нямецкага афіцэра. Потым сустрэліся з нашымі войскамі. За паспяховае выканан- не пастаўленай задачы ўсе байцы былі ўзнагароджаны. Я атрымаў ордэн Леніна.

Другі ордэн Леніна атрымаў у мірны час, працуючы дырэктарам Слонімскай птушкафабрыкі.

З успамінаў Рыгора Ульянавіча Пазнякова

Нарадзіўся я ў в. Новыя Орлавічы. З пачатку вайны падтрымліваў сувязь з партызанамі, якія пачалі аб'ядноўвацца ў атрады. У 1942 г. уступіў у партызанскі атрад «Савецкая Беларусь», у якім змагаў- ся з ворагам 2 гады. У 1944 г., пасля вы звалення Слонімшчыны ад гітлераўскіх захопнікаў, быў прызваны ў армію. Закон- чыў палкавое артылерыйскае вучылішча.

Першае баявое хрышчэнне прыняў у Польшчы. Тут упершыню ўбачыў, як нашы хлопцы падбілі навейшы нямецкі танк «тыгр». Хоць да нас даносіліся чуткі, што яго не бяруць снарады. Артылерысты знайшлі яго слабае месца.

У г. Данцыг нашы батарэі разбілі ня- мецкія караблі. Немцы на трох шлюпках з белымі флагамі плылі да нас здавацца ў палон. Астатнія загінулі.

Быў і такі выпадак. Пасля артылерыйс- кай атакі мне і яшчэ аднаму байцу дару чылі занесці абед нашаму камандзіру, які знаходзіўся далёка наперадзе і карэктіра- ваў агонь. Нам паказалі, што да яго месца вядзе тоненькі провад. Мы павінны не збіцца, не

забытацца ў іншых правадах. І ён прывядзе да камандзіра. Доўга мы правду калі, провад ляжаў то на зямлі, то вісеў на галінах дрэў. Мы падышлі да ўскрайку невялікага лесу і заўважылі, што провад вісіць на вялізнай елцы. Там і быў зробле- ны назіральны пункт. Камандзір паказаў цэль 203, па якой быў абрушаны агонь. Сап- раўды, на тым месцы было падбіта многа тэхнікі: танкаў, машын, пушак, усё перавер- нута, параскідана. На Вісле была разбіта велізарная групоўка немцаў нашымі выст- раламі ва ўпор. Многа гінула і нашых тава- рышаў. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны, медалямі «За адвагу» і інш.

Пасля вайны працаваў у камсамольскіх і партыйных органах, намеснікам началь- ніка міліцыі.

З успамінаў Ільі Пракопавіча Панашчыка

Яшчэ ў 1936 г. мяне як камсамольца арыштавалі польскія ўлады. Сядзеў у сло- німскай турме. Потым Гродзенскі акруговы суд прыгаварыў да чатырох гадоў турэм- нага зняволення з пазбаўленнем правоў на 5 гадоў. Віленскі апеляцыйны суд прыга- вор зацвердзіў. Пакаранне адбываў у Грод- не. Вызвалілі савецкія войскі ў верасні 1939 г. Вярнуўся дамоў. Пачалася вайна. 18 лютага 1943 г. быў насільна вывезены ў Германію. Немцы завезлі ў Нарвегію. Жылі ў лагеры. Там было 29 рускіх хлопцаў. Па- маленьку мы ўстанавілі сувязь паміж сабой, а потым з мясцовымі ўдзельнікамі су- праціўлення, прымаў удзел у партызанскай барацьбе. Хаваліся ў лясных і горных мяс- цінах каля Хенефоса. Партызаны трымалі сувязь з Лонданам. Забяспечвалі нас збро- яй. Нарвежцы вучылі авалодваць не толькі іх зброяй, але і хадзіць на лыжах па тарах. 9 мая мы занялі г. Хенефос. Потым нам выдалі спецыяльныя пасведчанні і нарукаў- ныя павязкі, што дало магчымасць свабод- на хадзіць па вуліцах. Прайшоў праверку ! вярнуўся ў родную вёску. У пачатку 1968 г. праз пасольства СССР у Нарвегіі мне прыслалі дакументы ўдзельніка супраціў- лення, на падставе іх выдалі наша пасвед- чанне ўдзельніка вайны.

З успамінаў Уладзіміра Сямёнавіча Світы

Нарадзіўся я ў в. Асабнякі. Яшчэ пад- легкам немцы вывезлі ў Германію. Рабіў

У.С.Світа.

Н.І.Торапава.

у фермера. Уцёк. Жандары злавілі і па- садзілі ў турму. У 1942 г. з іншымі зняво- ленымі ўдалося ўцячы. Разам з савецкімі хлопцамі прабраліся ў Чэхаславакію і там, у тарах, трапілі ў інтэрнацыянальны партызанскі атрад імя Каліноўскага. У атрадзе налічвалася каля двух з палавінай тысячы воінаў. Плячо ў плячо ваявалі з фашыстамі чэхі і славакі, венгры і палякі, французы і балгары. 72 партызаны былі савецкімі грамадзянамі. Партызаны-інтэр- нацыяналісты не давалі спакою гітлераў- цам. Грамілі ворага ў адкрытых баях, пускалі пад адхон эталоны, падрывалі масты. Быў памочнікам камандзіра ўзвода, у якім налічвалася 36 байцоў. Потым ваяваў у радах партызанскага атрада «Ракета». Вяс- ной 1945 г. адбілі ў немцаў і занялі горад Зволен, што недалёка ад Банска-Бістрыцы. Тэты горад 4 разы пераходзіў з рук у рукі і ўсё ж застаўся ў партызан. У красавіку 1945 г. нас пераправілі ў Кіеў, дзе і свят- кавалі перамогу. Пасля вайны працаваў у калгасе «Чырвоны партызан».

З успамінаў Наталлі Іванаўны Торапавай

Дыплом медыка атрымала перад вайной. Франтавая біяграфія пачалася з медсанбата. Служыла ваенным урачом 1046-га артпалка 399-й стралковай дывізіі. Лячы- ла параненых. Першае баявое хрышчэнне прайшла на Курскай дузе. На маіх вачах разарваўся снарад і забраў жыцці не- калькіх маладых байцоў. Моцна плакала, перажывала. Пазней сэрца сціскалася ад болю, а часам ад сваёй бездапаможнасці, але слёз не было. На вачах гінулі людзі і да гэтага прывыкнуць было немагчыма. Ад думкі, што іх не дачакаюцца дома, было яшчэ цяжэй. У складзе войскаў 2- га Бела- рускага фронту вызвалі ла Гомель,

Рэчы- цу, Жлобін, Каілінкавічы, Бабруйск і іншыя гарады. Працавалі медыкі па 14 —16 гадзін у суткі. Стомленасць і бяссоніца валілі з ног, але аперацыі працягваліся. Мабыць, вытрымка кожнага пачыналася з абавязку перад радзімай і жадання перамагчы. З баямі прайшла Польшчу і перамогу ад- святкавала ва Усходняй Прусіі. З фронту вярнулася ў званні капітана медыцынскай службы. Далейшае жыццё пасвяціла Сло- німшчыне, лячыла людзей.

З успамінаў Сяргея Яфімавіча Фірсава

Нарадзіўся я ў 1919 г. у в. Сіянава Пен- зенскай вобласці. Да вайны працаваў на- стаўнікам у пачатковай школе. У 1939 г. быў выкліканы ў ваенкамат. Некалькі тыд- няў нас маладых навабранцаў везлі на ўсход у Манголію. Непрацяглая баявая падрыхтоўка і мы прынялі свой першы бой на рацэ Халхін- Гол. Там і прышоў баявы вопыт, які пазней спатрэбіўся. Зімой 1941 г., будучы камандзірам стралковага ўзвода, трапіў са сваім падраздзяленнем у самае пекла вайны — абараняў Маскву. Многа маіх таварышаў загінула. Я быў паранены. Пасля шпіталь накіравалі ў спецыяльнае падраздзяленне па падрыхтоўцы знішчаль- нікаў танкаў. Праз некалькі месяцаў стаў камандзірам узвода процітанкавых руж- жаў. Не адно танкавае наступленне ворага зрывалі трапныя выстралы байцоў. Потым быў камандзірам яшчэ большай спецыяльнай групы знішчальнікаў танкаў, у складзе якой вызваліў Беларусь і дай- шоў да Кёнігсберга. Пасля чацвёртага моц- нага ранения трапіў у шпіталь і ў 1945 г. быў дэмабілізаваны з арміі. У нас, мужчын, было ды і засталася да сённяшняга дня пачуццё віны, што дзяўчаты ваююць на фронце. Быў такі выпадак. Мы з боем ру- халіся да Оршы. Дождж. Танкі размясілі зямлю, нібы кашу. І, раптам, у гразь упала дзяўчына — санінструктар. Фашысцкі снайпер дабіўся ўсё ж свайго. Тэта было жудасна — прыгожая дзяўчына з доўгай касой ляжала ўся ў гразі. Незвычайнасць гэтай смерці і таго, што дзяўчына была тут, з нам!, пасярод гэтага жаху і хаосу, пры- водзіць да смутку. Я шмат бачыў смярцей, а гэту запомніў назаўсёды. Пасля вайны працаваў настаўнікам фізкультуры на Сло- німшчыне.

3 успамінаў Аляксандра Дзмітрыевіча Ялымава

Нарадзіўся я ў 1922 г. у Данецку. Да вайны закончыў Палтаўскае аўтактарнае вучылішча. Ваяваць пачаў у жніўні 1941 г. ад'ютантам камандзіра стралковага батальёна па разведцы. Успамінаецца першы рукапашны бой з румынамі. Мы з крыкам «Ура» разбілі іх. Пад г. Ніжне-Дняпроўскам быў цяжка паранены. Потым у складзе Паўночнага фронту ўдзельнічаў у Узюм-Барвенскаўскай аперацыі. З баямі дайшлі да ўскаіны Харкава. Потым прыйшлося адступаць на Каўказ. Быў камандзірам роты танкавай брыгады Закаўказскага, потым 1-га Украінскага франтоў. Удзельнічаў у вызваленні ўкраінскіх гарадоў Луцк, Роўна, Ковель. У маі 1944 г. перавё-

механізаванага корпуса 1-га Беларускага фронту намеснікам камандзіра роты па тэхнічнай частцы. З баямі вызваляў гарады Старыя Дарогі, Слуцк, Клецк, Баранавічы, Слонім, Ружаны, Брэст. За своечасоваю арганізацыю пераправы цераз Шчару і вызваленне Слоніма ўзнагароджаны медалём «За адвагу». Вызвільваў Палыпчу, дайшоў да Берліна. 28 красавіка атрымаў чацвёртае раненне. Узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, многімі медалямі. Працаваў на Слонімскай нафтабазе, выкладчыкам дабравольнага спартыўна-тэхнічнага клуба, які быў у тыя гады лепшым у СССР.

Успаміны ветэранаў запісвалі А.С.Жукоўскі, С.А.Прасняк, І.П.Сяргейчык, А.М.Тарсуню.

Яны прайшлі дарогамі вайны

Тысячы нашых землякоў у гады Вялікай Айчыннай вайны мужна змагаліся з фашызмам. На фронце, у партызанскіх атрадах і ў тыле ворага кавалася перамога.

Многія салдаты, партызаны, мірныя жыхары, на вялікі жаль, не дажылі да светлага дня Перамогі, яны аддалі сваі жыцці дзеля вызвалення нашага краю, а таксама заходніх краін ад лютага ворага.

Наш святы абавязак — не забыць ніводнага земляка, які абараняў Айчыну.

Пад час працы над кнігай «Памяць» раённая камісія імкнулася выкарыстоўваць усе крыніцы пошуку, каб выявіць як мага больш звестак пра сваіх землякоў, чый лёс звязаны з ваенным ліхалеццем.

І ўсё ж поўнаасцю сабраць усе звесткі нам не ўдалося. Ваенкаматы толькі ў 1979 г. распачалі работу па дакладным уліку ўсіх удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Многія землякі, хто не дажыў ці выехаў да таго часу за межы раёна, у спіс не ўвайшлі.

Раённая камісія просіць прабачэння ў ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны і іх родных, калі яны не знойдуць у гэтым спісе знаёмых прозвішчаў.

Камісія будзе працягваць пошук і пасля выхаду кнігі «Памяць». Новыя прозвішчы, якія стануць нам вядомы, Вы, шадзены ў 219-ю танкавую брыгаду 1-га кан-

ноўныя землякі, зможаце прачытаць на старонках раённай газеты «Слоніmsкі веснік».

Трэба адзначыць, што нашы землякі змагаліся амаль на ўсіх франтах ад Балтыйскага да Чорнага мора, удзельнічалі ў абароне Ленінграда, Масквы, Кіева, Сталінграда, Запаляр'я, Каўказа, вызвалялі многія гарады Западнай Еўропы, штурмам бралі непрыступныя крэпасці, дайшлі да Берліна. За мужнасць і адвагу, праяўленыя ў баях, яны былі адзначаны ордэнамі і медалямі!¹.

АБАРАНЯЛІ МАСКВУ

ЖЫВУЛЬКА Мікалай Васільевіч, радавы, в. Жыровічы, медалі «За абарону Масквы», «За абарону Сталінграда».

ЗБРОДАЎ Дзмітрый Сяргеевіч, радавы, г. Слонім, медалі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы».

КАПЛІН Аляксей Піліпавіч, капітан, г. Слонім, ордэны Чырвонай Зоркі (два), Айчыннай вайны II ступені, медалі «За абарону Масквы», «За ўзяцце Кёнігсберга».

КУЛАК Міхаіл Максімавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За абарону Масквы».

МАЛЫШАЎ Барыс Аляксандравіч, сяржант, г. Слонім, медалі «За баявыя заслугі!», «За абарону Масквы».

¹Усе ўдзельнікі вайны ўзнагароджаны медалём «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941-1945 гг.».

М.М.Гульцяеў.

С.Д.Мальцаў.

ПАЛУНІН Васіль Іванавіч, мал. сяржант, г. Слонім, медалі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы», «За абарону Сталінграда», «За вызваленне Прагі».

АБАРАНЫЛІ ЛЕНІНГРАД

БУСІК Яўген Іванавіч, ст. сяржант, г. Слонім, медаль «За абарону Ленінграда».

ЖУК Пётр Сяргеевіч, сяржант, г. Слонім, медаль «За абарону Ленінграда».

ЦІШКО Уладзімір Канстанцінавіч, ст. сяржант, в. Мілаванне, медалі «За адвагу», «За абарону Ленінграда».

ХАРЫТОНЧЫК Сцяпан Дзмітрыевіч, ст. сяржант, в. Дзеравянчыцы, медалі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Ленінграда».

ШАІМБАЕЎ Акбар, падпалкоўнік, г. Слонім, ордэн Аляксандра Неўскага, медалі «За абарону Ленінграда», «За адвагу», «За ўзяцце Будапешта», «За ўзяцце Венy».

АБАРАНЫЛІ СТАЛІНГРАД

АСЯТРОУ Дзмітрый Рыгаравіч, сяржант, г. Слонім, ордэны Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалі «За абарону Сталінграда», «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ВАГІН Міхаіл Іванавіч, ст. сяржант, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За абарону Сталінграда».

ГУЛЬЦЯЕЎ Міхаіл Міхайлавіч, падпалкоўнік, г. Слонім, ордэны Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталін- ^ЕВЯРОЎСКІ МікалаяК РамаааЫ,. радавы, в. Дзераўная, медалі «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда».

МІХАЙЛІК Васіль Паўлавіч, радавы, в. Жыровічы, медаль «За абарону Сталінграда».

ПЕЧКАРОЎ Васіль Якаўлевіч, палкоўнік, г. Слонім, медаль «За абарону Сталінграда».

ЯРЭМАЎ Павел Міхайлавіч, сяржант, г. Слонім, медалі «За баявыя заслугі» (два), «За абарону Сталінграда».

АБАРАНЫЛІ КІЕЎ

БАРАНАЎ Аляксандр Васільевіч, падпалкоўнік, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі,

медалі «За абарону Кіева», «За ўзяцце Кёнігсберга».

БЯЛЯЕЎ Іван Паўлавіч, яфрэйтар, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медалі «За абарону Кіева», «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Прагі».

АБАРАНЫЛІ КАЎКАЗ

КУЧАРАЎ Міхаіл Пятровіч, радавы, г. Слонім, медалі «За абарону Каўказа», «За баявыя заслугі!».

ПРАТАПОПАЎ Сямён Мікалаевіч, радавы, г. Слонім, медалі «За абарону Каў- каза», «За баявыя заслугі!».

СЫЧОЎ Міхаіл Рыгаравіч, ст. сяржант, г. Слонім, медалі «За абарону Каўказа», «За адвагу».

ЯФРЭМЕНКА Васіль Кузьміч, старшыня, г. Слонім, медаль «За абарону Каўказа».

АБАРАНЫЛІ САВЕЦКАЕ ЗАПАЛЯР'Е

ЖАПЛІНСКІ Аркадзь Уладзіміравіч, радавы, в. Міжэвічы, медалі «За абарону Савецкага Запаляр'я», «За перамогу над Японіяй».

ІГНАТОВІЧ Фёдар Фёдаравіч, радавы, в. Зосімавічы, медаль «За абарону Савецкага Запаляр'я».

МАЛЬЦАЎ Сямён Данілавіч, ст. матрос, в. Чамяры, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За абарону Савецкага Запаляр'я».

СЕРПЕНКА Мікалай Ісаевіч, ст. сяржант, г. Слонім, медалі «За абарону Савецкага Запаляр'я», «Заўзяцце Кёнігсберга».

БРАЛІ БУДАПЕШТ

АРЭХАЎ Леанід Іванавіч, радавы, г. Слонім, медалі «За баявыя заслугі!», «За ўзяцце Будапешта», «За ўзяцце Венy» «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Японіяй».

ГЕРМАН Пётр Васільевіч, радавы, в. Ісаевічы, медалі «За баявыя заслугі!», «За

ўзяцце Будапешта», «Заўзяцце Вены», «За вызваленне Прагі», «За перамогу над Японіяй».

МУКАСЕЙ Сяргей Фаміч, радавы, в. Сакалова, медаль «Заўзяцце Будапешта».

ЯРАШ Аляксандр Антонавіч, радавы, в. Загрыцькава, медаль «За ўзяцце Будапешта».

БРАЛІ КЁНІГСБЕРГ*

АГЕЕЎ Аляксей Уладзіміравіч, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За адвагу».

АНПЛОГАЎ Міхаіл Мікалаевіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

БАРАДЗІН Іван Макаравіч, ст. сяржант, г. Слонім, медаль «За адвагу».

БАРЫСІК Уладзімір Канстанцінавіч, радавы, в. Азарычы, медаль «За адвагу».

БЕРАСТАВЫ Пётр Паўлавіч, радавы, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За адвагу» (два).

БІРУК Іван Паўлавіч, радавы, в. Шыганы, медаль «За адвагу».

БЛІЗНЮК Пётр Паўлавіч, радавы, в. Склоўдзічы.

БЛІЗНКЖ Сцяпан Антонавіч, мал. сяржант, г. Слонім, медаль «За адвагу».

БУДЗЕВІЧ Міхаіл Васільевіч, ст. сяржант, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

БУРДЫКА Мікалай Фёдаравіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені, медаль «За адвагу».

ГАЛЕНДА Канстанцін Іванавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За адвагу» (два).

ГАРШЭНІН Міхаіл Сяргеевіч, старшыня, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі».

ПЛЬ Леанід Міхайлавіч, радавы, г. Слонім.

ГРЫНКО Іван Іосіфавіч, ст. сяржант, в. Рахавічы.

ГРЫЦАЛЕВІЧ Уладзімір Ульянавіч, ст. сяржант, в. Лапухова, медаль «За адвагу».

ГУРКОЎ Рыгор Міхайлавіч, ст. аршына, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ДУБРОЎСКІ Мікалай Якаўлевіч, радавы, в. Бракава, медаль «За баявыя заслугі».

ЖУКАЎ Іван Мікалаевіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За баявыя заслугі».

ІВАНКО Пётр Андрэевіч, радавы, в.

Падлессе, медаль «За баявыя заслугі».

М.П.Карпенка.

М.А.Кузьміцкі.

ІГНАЦІК Уладзімір Лявонцьевіч, радавы, г. Слонім.

КАВАЛЁЎ Фёдар Міхайлавіч, падпалкоўнік, г. Слонім.

КАЗЛОЎ Сяргей Фёдаравіч, радавы, г. Слонім, медаль «За адвагу».

КАМАР Віктар Кліменцьевіч, радавы, в. Піронім, ордэн Чырвонай Зоркі.

КАРАНЕЦ Фёдар Фёдаравіч, радавы, в. Дзераўная.

КАРПЕНКА Мікалай Паўлавіч, радавы, г. Слонім.

КАШЫКЕВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, радавы, в. Азярніца.

КОСНЫРАЎ Мікалай Сцяпанавіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

КУЗЬМІЦКІ Мікалай Аляксандравіч, сяржант, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі!».

КУРАЧКІН Аляксандр Васільевіч, ст. сяржант, г. Слонім, ордэны Славы II і III ступеней, Айчыннай вайны, медаль «За адвагу».

КУРАЧКІН Васіль Міхайлавіч, мал. сяржант, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ЛІТВІНЧЫК Міхаіл Барысавіч, радавы, г. Слонім.

ЛЯХ Якім Тарасавіч, сяржант, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі».

МАЦІЕВІЧ Мікалай Іванавіч, радавы, в. Лыскі.

МІХАЙЛАЎ Уладзімір Фёдаравіч, старшыня, г. Слонім, медаль «За адвагу».

МЫСЛІВЕЦ Іван Андрэевіч, радавы, г. Слонім.

МУХА Іван Аляксандравіч, мал. сяржант, в. Сянькоўшчына, медаль «За баявыя

*Усе, хто браў Кёнігсберг, узнагароджаны медалём «За ўзяцце Кёнігсберга».

заслугі».

Р.А.Саламспіч

НАЎГАРОЦКІ Іван Івапавіч, старшыня, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ПАНАШЧЫК Іван Мікалаевіч, радавы, в. Русакова, медалі «За адвагу», «За перамогу над Японіяй».

ПЛЕЦКІ Васіль Георгіевіч, радавы, в. Рахавічы.

ПРАКОПЧЫК Іван Паўлавіч, радавы, в. Куцэйкі.

ПРУСЕВІЧ Іван Якаўлевіч, радавы, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

ПЯСЕЦКІ Міхаіл Іванавіч, ст. сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За адвагу».

РАМАНОЎСКІ Віктар Феліксавіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За адвагу», «За баявыя заслугі».

САГЛАЕЎ Іван Міхайлавіч, радавы, в. Новая Перавалока, медаль «За баявыя заслугі».

САЛАМЕВІЧ Рыгор Антонавіч, радавы, г. Слонім.

САФІУЛІН Сайфула Сафіулавіч, радавы, г. Слонім.

СТАНКЕВІЧ Усевалад Нікадзімавіч, сяржант, в. Жыровічы.

СТАНОВЕНКА Аляксандр Міхайлавіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медалі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы».

ФІЛІПАЎ Уладзіслаў Пятровіч, мал. сяржант, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ФУРЧАКОУ Мікалай Сцяпанавіч, старшыня, г. Слонім, ордэны Славы III ступені, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медаль «За адвагу».

ХОМЧЫК Аркадзь Пятровіч, радавы, г. Слонім.

ХРАМЫХ Іван Андрыянавіч, г. Слонім.

нім.

ЧАРДАНЦАЎ Аляксандр Васільевіч, ст. сяржант, г. Слонім, ордэны Славы II і III ступеней, Айчыннай вайны II ступені, медаль «За адвагу».

ЧУДНЫ Лука Васільевіч, старшыня, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ШУНДРЫК Ляў Лыч, мал. сяржант, в. Навасёлкі, Васілевіцкі сельсавет.

ШЧАЮК Аляксей Пракопавіч, радавы, в. Сурынка.

ЯКУТА Іван Трафімавіч, радавы, в. Мірная.

ЯНУШЭВІЧ Мі кал ай Фёдаравіч, радавы, в. Новадзевяткавічы.

БРАЛІ ВЕНУ

ГАНЧАРЫК Уладзімір Пятровіч, радавы, в. Лапухова, медаль «Заўзяцце Вены».

СЫАНТОВІЧ Іван Антонавіч, радавы, в. Азярніца, медаль «За ўзяцце Вены».

НАВУМЧЫК Аляксандр Раманавіч, яфрэйтар, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Вены».

ЯФІМАЎ Андрэй Пятровіч, старшыня, г. Слонім, ордэны Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалі «За адвагу», «За абарону Каўказа», «За ўзяцце Будапешта», «За вызваленне Бялграда», «За вызваленне Прагі», «За ўзяцце Вены», «За перамогу над Японіяй».

БРАЛІ БЕРЛІН*

АДАМЧЫК Іосіф Макаравіч, сяржант, г. Слонім.

АЛІЗАР Мікалай Іванавіч, радавы, в. Шундры, медаль «За вызваленне Варшавы».

АЛЫПЭЎСКІ Анатоль Аляксандравіч, ст. сяржант, г. Слонім.

АЛЯКСЕЙЧЫК Іван Раманавіч, радавы, в. Сурынка, медалі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы».

АНДРЫЕЎСКІ Канстанцін Іванавіч, ст. сяржант, г. Слонім, медаль «За вызваленне Варшавы».

АНІШЧЫК Пётр Іванавіч, радавы, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы».

АНТОНІК Мікалай Лыч, радавы, в. Жыровічы, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За вызваленне Варшавы».

*Усе, хто браў Берлін, узнагароджаны медалём «За ўзяцце Берліна»

АНТОНІК Уладзімір Васільевіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені.

АРОЧКА Васіль Венядзіктавіч, яфрэйтар, в. Вялікая Кракотка.

БАЙБАК Ціхан Васільевіч, яфрэйтар, г. Слонім, медалі «Заадвагу», «Заўзяцце Кёнігсберга».

БАТКО Аляксандр Іосіфавіч, радавы, в. Ягнешчычы.

БЕЛЫ Іван Дзмітрыевіч, радавы, в. Навікі, медаль «За вызваленне Варшавы».

БОГДАН Васіль Іванавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі».

БУНАС Уладзімір Міхайлавіч, мал. сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені, медаль «За вызваленне Варшавы».

БУРДЗЬ Мікалай Іванавіч, радавы, в. Паўлава, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга».

БАЙЦЯХОВІЧ Кайтан Антонавіч, ст. сяржант, в. Азярніца, ордэны Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені, медаль «За вызваленне Варшавы».

ГАНЧАРЫК Аляксей Фёдаравіч, радавы, в. Чамяры, медаль «За вызваленне Варшавы».

ГВАЗДАНАЎ Якаў Мінаевіч, радавы, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За вызваленне Прагі».

ГЕРАСІК Аляксандр Аляксандравіч, мал. сяржант, в. Пятралевічы, ордэн Чырвонай Зоркі.

ГІЛЬ Георгій Аляксеевіч, радавы, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы».

ГРЫНКО Васіль Ціханавіч, мал. сяржант, в. Рахавічы, медаль «За вызваленне Варшавы».

ГУРСКИ Васіль Мікалаевіч, радавы, в. Вялікія Шылавічы, медалі «За адвагу», «За вызваленне Варшавы».

ДАБРЫЯН Уладзімір Міхайлавіч, яфрэйтар, в. Сяргеевічы, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За вызваленне Варшавы».

ДЗЯМ'ЯПЧЫК Дзмітрый Сцяпанавіч, радавы, в. Сяркі, медаль «За вызваленне Варшавы».

ЖДАНОВІЧ Ваянцін Мікалаевіч, яфрэйтар, в. Шундры.

ЖЫРОНКІН Мікалай Аляксеевіч, падпалкоўнік, г. Слонім.

ЖЫТКЕВІЧ Іван Сямёнавіч, мал. сяржант, в. Вялікая Кракотка, медаль «За адвагу».

ЗЕНАЎ Ігнат Канстанцінавіч, радавы,

в. Малы Галік, медаль «За вызваленне Варшавы».

КАВАЛЕЎСКИ Уладзімір Антонавіч, радавы, в. Жыровічы, ордэн Славы III ступень медаль «За вызваленне Варшавы».

КАЗУК Уладзімір Іванавіч, радавы, г. Слонім, ордэны Айчыннай вайны I ступень Чырвонай Зоркі, медаль «За вызваленне Варшавы».

КАРАЛЁЎ Васіль Мікалаевіч, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За вызваленне Варшавы».

КІРЫЕНКА Канстанцін Мінаевіч, старшина, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі».

КІСЕЛЬ Пётр Рыгоровіч, радавы, в. Нагуевічы, медалі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Кёнігсберга».

КІПЧУК Іван Кузьміч, радавы, г. Слонім, ордэн Славы III ступень медаль «За ўзяцце Кёнігсберга».

КОЎШ Аляксандр Іванавіч, в. Новадзевяткавічы, медалі «За баявыя заслугі!», «За вызваленне Варшавы».

ЛОЙКА Іван Іосіфавіч, радавы, в. Пятралевічы.

ЛЫСУХА Аляксей Васільевіч, в. Сурынка, медалі «За вызваленне Варшавы», «За адвагу».

ЛЫСУХА Іван Нікіфаравіч, радавы, в. Сурынка, медаль «За адвагу».

МІСКО Аляксандр Ільіч, радавы, в. Чамяры, медаль «За вызваленне Варшавы».

ПАШКЕВІЧ Мікалай Сямёнавіч, сяржант, г. Слонім.

ПУЗЫНОВІЧ Андрэй Афанасьевіч, в. Новая Перавалока, медаль «За адвагу».

СКОК Канстанцін Іванавіч, радавы, в. Кастровічы, медаль «За баявыя заслугі!».

САНЕЦ Іван Міхайлавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За вызваленне Варшавы».

СЕРЫ Пётр Рыгоровіч, ст. сяржант, в. Новадзевяткавічы, ордэны Айчыннай вайны I ступень Славы III ступень медаль «За ўзяцце Кёнігсберга».

ЩТКО Мікалай Сцяпанавіч, радавы, в. Вялікія Шылавічы, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ЧУТУЕЎ Іван Канстанцінавіч, палкоўнік, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ЧЫГРЫН Аляксандр Іосіфавіч, радавы, г. Слонім, медаль «Заадвагу».

ШАСТАК Васіль Пракопавіч, радавы, в. Сурынка, ордэн Чырвонай Зоркі.

М.Л.Булутаў.

А.І.Бурсевіч.

М.В.Корпік.

М.М.Міско.

ВЫЗВАЛЯЛІ ВАРШАВУ*

АПАНОВІЧ Міканор Васільевіч, радавы, в. Клепачы, медаль «За ўзяцце Берліна».

БАЙРАПЭЎСКІ Сцяпан Раманавіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені.

БАЛЬ Уладзімір Адамавіч, радавы, в. Хадзевічы.

БЕЛАБРОЎ Міхаіл Алексеевіч, яф-рэйтар, г. Слонім, медаль «За адвагу», «За ўзяцце Берліна».

БЕЛЬСКІ Мікалай Аляксандравіч, старшыня, г. Слонім, медаль «За адвагу».

БУЛУТАЎ Міхаіл Аляксандравіч, падпалкоўнік, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

БУРСЕВІЧ Аляксандр Ільіч, мал. сяржант, г. Слонім, медаль «За адвагу», «За баявыя заслугі».

БУДЗЬКО Іван Якаўлевіч, радавы, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

БЯЛЫСЕВІЧ Іван Рыгоравіч, радавы, в. Пасінічы, медаль «За ўзяцце Берліна».

ГНЯЎШОЎ Уладзімір Іванавіч, яф-рэйтар, г. Слонім, медаль «За адвагу», «За ўзяцце Берліна».

ГУНДАР Васіль Канстанцінавіч, радавы, в. Нагуевічы.

ДАМБРОЎСКІ Іван Рыгоравіч, падпалкоўнік, г. Слонім, медаль «За адвагу», «За ўзяцце Берліна».

ЖУК Міхаіл Міхайлавіч, сяржант, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ЖЫЛІШСКІ Іосіф Раманавіч, сяржант, в. Русакова.

ІСАР Уладзімір Іванавіч, ст. сяржант,

г. Слонім, ордэн Айчыннай вайны II ступень

КІСЯЛЁЎ Іван Ільіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За адвагу».

КОРПІК Мікалай Васільевіч, сяржант, в. Сакалова, ордэн Славы III ступені, медаль «За адвагу».

ЛАЗАР Аляксандр Мікалаевіч, мал. сяржант, в. Загрыцькава.

ЛЫСЕНЯ Фёдар Мікалаевіч, радавы, в. Новадзевяткавічы.

МАРЧАНКАЎ Павел Максімавіч, радавы, в. Мірная, медаль «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

МІСКО Мікалай Макаравіч, ст. сяржант, в. Касцяні, медаль «За адвагу», «За ўзяцце Берліна».

МЯЛЁШКА Уладзімір Сільвестравіч, радавы, в. Парэчча, медаль «За адвагу», «За ўзяцце Берліна».

НАВІКЕВІЧ Міхаіл Канстанцінавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі!», «За ўзяцце Берліна».

ПЛЯСАЎ Міхаіл Давыдавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За ўзяцце Берліна».

РАКЕВІЧ Васіль Пятровіч, радавы, в. Ваўчкі, медаль «За баявыя заслугі!», «За ўзяцце Берліна».

РУДАК Вячаслаў Іванавіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі (два).

РУДЫ Міхаіл Паўлавіч, мал. сяржант, г. Слонім, медаль «За адвагу», «За баявыя заслугі!».

РУСАК Пётр Сідаравіч, радавы, в. Ягнешчычы.

САВАНЕЦ Васіль Андрэевіч, радавы, в. Касцяні.

ЧЭПКАЎ Іван Еўдакімавіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі (два),

*Усе, хто вызваляў Варшаву, узнагароджаны медалём «За вызваленне Варшавы».

медалі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце Берліна».

ХАРЫТАНОВІЧ Міхаіл Паўлавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За адвагу».

ВЫЗВАЛЯЛІ ПРАГУ

АМЕЛЬЧАНКАЎ Аляксей Паўлавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За адвагу».

БАЛАШОЎ Васіль Дзмітрыевіч, палкоўнік, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За ўзяцце Берліна».

ЗАЙЦАЎ Рыгор Захаравіч, ст. сяржант, г. Слонім.

КРАСНАРУЦКІ Васіль Віктаравіч, ст. сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За ўзяцце Берліна».

МАЦЮК Іван Герасімавіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За баявыя заслугі».

РОЛЯ Іван Палікарпавіч, радавы, в. Ермалоўшчына, медаль «За ўзяцце Берліна».

ПАТАПОВІЧ Аляксандр Іосіфавіч, радавы, г. Слонім, медаль «За баявыя заслугі».

АДЗНАЧАНЫ БАЯВЫМІ ЎЗНАГАРОДАМІ

АРЛОЎ Васіль Ільіч, радавы, в. Мыслава, ордэн Славы III ступені.

АЎСЯННІКАЎ Павел Міхайлавіч, радавы, в. Загор'е, ордэн Славы III ступені.

БАСАК Андрэй Аляксеевіч, радавы, в. Харашэвічы, ордэн Чырвонай Зоркі.

БАГДАНОВІЧ Мікалай Антонавіч, старшыня, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

БАРЫСЕВІЧ Адам Іосіфавіч, сяржант, в. Чамяры, ордэн Славы III ступені.

БАРЫСЕВІЧ Мікалай Сільвестравіч, радавы, в. Піронім, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга».

БУТА Мікалай Дзям'янавіч, радавы, г. Слонім, ордэны Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга».

ВАСІЛЕЎСКИ Міхаіл Фёдаравіч, радавы, в. Дзеравянчыцы, ордэн Славы III ступені, медаль «За адвагу».

ВІЛЬКОЎСКИ Барыс Ільіч, радавы, в. Варонічы, ордэн Славы III ступені.

ВІЦНЕВІЧ Васіль Іосіфавіч, радавы, в. Вербалаты, ордэн Славы III ступені.

ГАЛАВІН Якаў Іванавіч, сяржант,

в. Жыровічы ордэн Славы III ступені.

ГАРДЗЕЙЧЫК Валянцін Васільевіч,

М.Дз.Бута.

У.Я.Ларушкін.

мал. сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені, медаль «За баявыя заслугі».

ГУНКЕВІЧ Васіль Рыгоравіч, радавы, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

ГУРСКИ Іван Піліпавіч, мал. сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

ЖЫЛІЧ Мікалай Вікенцьевіч, мал. сяржант, в. Драпава, ордэн Славы III ступені, медаль «За баявыя заслугі».

КАЗАЧУК Лука Лукіч, радавы, в. Шылавічы, ордэн Чырвонай Зоркі, медалі «За ўзяцце Берліна», «За вызваленне Варшавы».

КІВЕЙША Іван Іванавіч, радавы, г. Слонім, ордэн Айчыннай вайны I ступені, медаль «За адвагу».

КОТАЎ Аляксандр Фокавіч, радавы, в. Ермалоўшчына, ордэн Славы III ступені

КУЛІК Аляксей Піліпавіч, падпалкоўнік, г. Слонім, ордэн Славы III ступені

КУЛЯШЭВІЧ Канстанцін Міхайлавіч, радавы, в. Дзеравянчыцы, ордэн Славы III ступені

КУШНІР Анатолий Фёдаравіч, ст. сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За баявыя заслугі» (два).

ЛАДАЧКІН Міхаіл Кірылавіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медалі «За адвагу», «За баявыя заслугі».

ЛАРУШКІН Уладзімір Яўтрафавіч, палкоўнік, г. Слонім, ордэны Чырвонай Зоркі, Чырвонага Сцяга.

ЛЕГАНЬКОЎ Мікалай Якаўлевіч, ст. сяржант, г. Слонім, ордэны Чырвонай Зоркі (два), медаль «За ўзяцце Кёнігсберга».

«Усе, хто вызваляў Прагу, узнагароджаны медалём «За вызваленне Прагі»

А. Ф. Персіянцаў.

М. С. Савошчык.

П. І. Шаўпоў.

ЛІСКОВІЧ Іван Сцяпанавіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені.

МАРКЕВІЧ Уладзімір Касьянавіч, радавы, в. Рудаўка, ордэн Славы III ступені, медаль «За баявыя заслуг!».

МАЗУР Васіль Пятровіч, радавы, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медалі «Заадвагу», «Забаявыя заслуг!», «Заўзяцце Кёнігсберга».

МАЛАФЕЕЎ Фёдар Архіпавіч, сяржант, г. Слонім, медалі «За адвагу», «За ўзяцце Кёнігсберга», «За ўзяцце Берліна».

МІСРО Васіль Паўлавіч, мал. сяржант, в. Чамяры, ордэн Чырвонай Зоркі.

МЯЛЕШКА Іван Герасімавіч, радавы, в. Грынкі, ордэн Славы III ступені.

НАДУДЗІК Павел Ігнацьевіч, радавы, в. Хадзявічы, ордэн Славы III ступені, медаль «Партызану Айчыннай вайны» I ступені.

ПАПКЕВІЧ Аляксандр Іванавіч, радавы, в. Падгорная, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За баявыя заслуг!».

ПАЧЫНЧЫК Аляксей Іванавіч, радавы, в. Бракава, медаль «За адвагу» (два).

ПЕРСІЯНЦАЎ Аляксей Фролавіч, радавы, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «Партызану Айчыннай вайны» I

ступень

ПРАЎДЗІК Мікалай Мікалаевіч, радавы, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

ПЯТЛІЦКІ Дзмітрый Сцяпанавіч, радавы, в. Навікі, ордэн Славы II і III ступеней, медаль «За вызваленне Варшавы».

РОТКАВІЧ Іосіф Браніслававіч, старшина, г. Слонім, ордэны Славы III ступені, Айчыннай вайны I ступені.

РУБЕЦ Аляксандр Мікітавіч, радавы, в. Коласава, ордэн Чырвонай Зоркі.

САВОШЧЫК Міхаіл Сідаравіч, радавы, в. Урач, ордэны Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені.

САЎЧЫЦ Павел Іосіфавіч, радавы, в. Навікі, ордэн Славы III ступені

СТАНКЕВІЧ Іосіф Захаравіч, мал. сяржант, г. Слонім, ордэн Славы III ступені

ФУРСА Міхаіл Фёдаравіч, г. Слонім, медаль «За баявыя заслуг!».

ХВЯСЕНЯ Цімафей Цімафеевіч, мал. сяржант, в. Чамяры, ордэн Чырвонай Зоркі.

ХІ ЛЫС О Мікалай Іванавіч, радавы, в. Саковічы, ордэн Айчыннай вайны II ступені

ХОМЧЫК Міхаіл Ануфрыевіч, радавы, в. Асабнякі, ордэн Славы III ступені

ХУДОЙ Герасім Барысавіч, сяржант, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

ЦЯРЭШКА Іван Сцяпанавіч, радавы, г. Слонім, ордэн Славы III ступені, медаль «За адвагу».

ЧЫГРЫН Міхаіл Сямёнавіч, сяржант, в. Чамяры, ордэн Славы III ступені, медаль «За адвагу» (два).

ШАЎЦОЎ Пётр Іванавіч, падпалкоўнік, г. Слонім, ордэн Чырвонай Зоркі.

ЮРПЛЕВІЧ Пётр Васільевіч, радавы, г. Слонім, медалі «За баявыя заслуг!», «За ўзяцце Берліна».

ЯКУБЧЫК Аляксандр Сяргеевіч, радавы, в. Сяркі, ордэн Славы III ступені

ГОРАД СЛОНІМ

АБРАМАЎ Аляксандр Фёдаравіч, сяржант.

АБУЛГАЗІН Раман Аляксеевіч, капітан.

АВАПМАЎ Артацес Арцёмавіч, радавы.

АДАМЕНКА Васіль Рыгоровіч, лейтенант.

АДАМОВІЧ Антон Сямёнавіч, радавы.

АДАСІК Валянцін Рыгоровіч, радавы.

АДАСЬКА Аляксандра Ільінічна, партызанка.

АДАПЧУК Клаўдзія Антонаўна, партызанка.

АДАПЧУК Міхаіл Антонавіч, партызан.

АКСЮТКА Іван Анікеевіч, радавы.

АКСЮТКА Ядвіга Іосіфаўна, партызанка.

АКСЮТКА Яўгенія Іванаўна, радавая.

АКУЛІЧ Іван Іванавіч, радавы.

АКУЛКА Фёкла Казіміраўна, партызанка.

АЛЕЙНІКАЎ Мікалай Іванавіч, радавы.

АЛІЗАРАЎ Гаўрыла Вікенцьевіч, радавы.

АЛЯКСАНДРАЎ Уладзімір Кірылавіч, радавы.

АЛЯКСЕЙЧЫК Мікалай Юстынавіч, партызан.

АЛЯКСЕЙЧЫК Сцяпан Міхайлавіч, радавы.

АЛЯКСЕЙЧЫК Усцін Усцінавіч, радавы.

АЛЯХНОВІЧ Рыгор Міхайлавіч, радавы.

АНІСІМАЎ Мікіта Фёдаравіч, сяржант.

АНІСЬКА Уладзімір Купрыянавіч, партызан.

АШШЧЫК Міхаіл Мікітавіч, партызан.

АШШЧЫК Міхаіл Трафімавіч, партызан.

АНТОШК Васіль Георгіевіч, радавы.

АНТОНІК Васіль Іванавіч, сяржант.

АНТОНІК Уладзімір Васільевіч, сяржант.

АНТОШК Фёдар Фёдаравіч, радавы.

АНУФРЫЮК Еўдакія Дзям'янаўна, радавая.

АНЦЫШКІН Аляксей Мацвеевіч, партызан.

АПАНАСІК Аляксандр Аляксандравіч, партызан.

АРОЧКА Марыя Казіміраўна, партызанка.

АРХІПАЎ Павел Іванавіч, старшина.

АРЦЁМ'ЕЎ Мікалай Пракопавіч, сяржант.

АРЦЁМЧЫК Георгій Іванавіч, радавы.

АРЦІШЭЎСКАЯ Клаўдзія Антонаўна.

АРЦЮХ Уладзімір Дзмітрыевіч, партызан.

АСАДЧУК Уладзімір Паўлавіч, капітан.

АСАЕВІЧ Аляксандр Аляксеевіч, падпалкоўнік.

АСОКІН Васіль Іванавіч, капітан.

АСТАПЕНКА Васіль Фёдаравіч, радавы.

АСТАПЧЫК Аляксандр Канстанцінавіч, радавы.

Яны прайшлі дарогамі вайны

АСТАПЧЫК Якім Васільевіч, радавы.
АТРОХАЎ Мікалай Васільевіч, маёр.
АФНАГЕЛЬ Іван Іванавіч, падпал-
 коўнік.

БАБЛА Серафіма Сямёнаўна,
 радавая.

БАБКІН Андрэй Іванавіч, капітан.

БАБРАВІЦКІ Завель Абрамавіч,
 радавы.

БАБЫНІН Афанасій Цімафеевіч, ра-
 давы.

БАГАМАЗ Андрэй Іванавіч, радавы.

**БАГАМОЛАВА Клаўдзія Кузьмініч-
 на**, партызанка.

БАГАМОЛАЎ Аляксей Георгіевіч, ка-
 штан.

БАГДАНАЎ Васіль Паўлавіч, сяржант.

БАГДАНОВІЧ Уладзімір Сямёнавіч,
 сяржант.

БАГДАНЧУК Міхаіл Пятровіч, пар-
 тызан.

БАГУСЛАЎСКІ Іван Аляксеевіч, пар-
 тызан.

БАДЗЕЙ Мікалай Фёдаравіч, радавы.

БАДЗЕЙ Міхаіл Іванавіч, сяржант.

БАДЗЕЙ Сяргей Сяргеевіч, радавы.

БАДРОВА Аляксандра Васільеўна,
 радавая.

БАДУНОЎ Міхаіл Васільевіч, радавы.

БАЗЫЛЕВА Надзея Мікалаеўна, пар-
 тызанка.

БАЗЫЛЕЎ Пімен Емяльянавіч, пар-
 тызан.

БАЙБАК Іван Цімафеевіч, радавы.

**БАЙРАШЭЎСКАЯ Марыя Кузьмі-
 нічна**, партызанка.

БАЙРАШЭЎСКІ Асан Аюбавіч, рада-
 вы.

**БАЙРАШЭЎСКІ Мацвей Сулейма-
 навіч**, радавы.

БАКАЕЎ Барыс Пятровіч, партызан.

БАКУНОВІЧ Фёдар Міхайлавіч, ра-
 давы.

БАЛАШЭВІЧ Аляксандр Навумавіч,
 ст. лейтэнант.

БАЛТРУШКА Уладзімір Дзям'янавіч,
 партызан.

БАЛЯЙЧУК Мікалай Фадзеевіч, яф-
 рэйтэр.

БАМБІР Іосіф Пятровіч, радавы.

БАПАСЕВІЧ Зінаіда Несцераўна,
 маёр.

БАНАСЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, ка-
 штан.

БАПДАРОВІЧ Мікіта Мікітавіч,

радавы.

БАНДАРОВІЧ Павел Аляксеевіч, ра-
 давы.

БАРАВІКОЎ Мікалай Міхайлавіч,
 маёр.

З. Н. Банасевіч.

В. В. Басак.

Ф. Дз. Бойка.

БАРАДЗІНА Марыя Фёдараўна, сяржант.

БАРАНОЎСКІ Рыгор Якімавіч, сяржант.

БАРКОЎСКІ Станіслаў Браніслававіч, радавы.

БАРСУКОЎ Мікалай Сяргеевіч, партизан.

БАРТОШ Сяргей Васільевіч, партизан.

БАРШЫНАВА Марыя Васільеўна, партизанка.

БАРШЫНАЎ Васіль Іванавіч, партизан.

Ветэраны вайны (злева направа): У. П. Чампалаў, А. А. Белакабыльскі, А. А. Асаевіч.

БАРЫСЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, радавы.

БАРЫСІК Васіль Пятровіч, радавы.

БАРЫСІК Вольга Паўлаўна, партизанка.

БАРЫСІК Уладзімір Мікалаевіч, радавы.

БАРЭЙКА Уладзімір Іванавіч, капітан.

БАСАК Васіль Васільевіч, радавы.

БАСКАКАЎ Аляксей Васільевіч, старшина.

БАШКІРАЎ Аляксей Рыгоравіч, маёр.

БЕГЕР Мікалай Піліпавіч, партизан.

БЕЛАВУС Іван Уладзіміравіч, сяржант.

БЕЛАВУС Канстанцін Гаўрылавіч, радавы.

БЕЛАДУБЕНКА Сямён Харытонавіч, радавы.

БЕЛАКАБЫЛЬСКАЯ Дора Георгіеўна, радавая.

БЕЛАКАБЫЛЬСКІ Аляксандр Андрэевіч, палкоўнік.

БЕЛАХОНАЎ Іван Аляксандравіч, капітан.

БЕЛАЦАРКОЎСКІ Васіль Іванавіч, радавы.

БЕЛІК Сямён Фёдаравіч, радавы.

БЕЛКІН Міхаіл Абрамавіч, партизан.

БЕЛУШ Аляксей Сямёнавіч, партизан.

БЕЛУШ Іван Кірылавіч, сяржант.

БЕЛУШ Любоў Карлаўна, партизанка.

БЕЛЫ Адам Дзмітрыевіч, радавы.

БЕЛЯКОВА Наталля Іванаўна, партизанка.

БЕРАСНЁЎ Іван Дзмітрыевіч, маёр.

БЕРАСТОЎСКАЯ Наталля Георгіеўна, вольнанаёмная.

БІБАЎ Георгій Іларыёнавіч, капітан.

БІРУК Гілярый Андрэевіч, партизан.

БІРУК Дзмітрый Міхайлавіч, сяржант.

БІРУК Мікалай Іванавіч, партизан.

БІРУК Уладзімір Міхайлавіч, сяржант.

БІРУК Якаў Георгіевіч, радавы.

БІРУЛІН Андрэй Парфёнавіч, мал. лейтэнант.

БЛІЗНЮК Аляксандр Яфімавіч, радавы.

БОБЧЫК Аляксей Кліменцьевіч, радавы.

БОВА Іван Васільевіч, падпалкоўнік.

БОЙКА Антаніна Гаўрылаўна, вольнанаёмная.

БОЙКА Георгій Іванавіч, капітан.

БОЙКА Марфа Мацвееўна, вольна-
наёмная.

БОЙКА Фёдар Дзмітрыевіч, падпалкоўнік.

БОНДАР Іван Елісеевіч, радавы.

БОНДАР Ніна Міхайлаўна, партызанка.

БОНДАР Пётр Аляксандравіч, радавы.

БОНДАРАЎ Фёдар Спірыдонавіч, каштан.

БОТКА Антон Пятровіч, радавы.

БОЦІК Аляксандр Васільевіч, падпалкоўнік.

БРАГІН Рыгор Пятровіч, капітан.

БРАЗОЎСКІ Уладзімір Фаміч, радавы.

БРАЙЧУК Іван Якубавіч, радавы.

БРАНЦЭВІЧ Сігізмунд Аляксандравіч, сяржант.

БУЙКО Аляксандр Юльянавіч, радавы. **БУКАТА Мі кал ай Пятровіч**, радавы. **БУЛАЎЧЫК Віктар Сяргеевіч**, партызан. **БУ ЛАШ Канстанцін Іосіфавіч**, радавы. **БУМАПНА Сара Самойлаўна**, ст. лейтэнант.

БУРДЗЮК Надзея Аляксандраўна, партызанка.

БУРЛАКОЎ Міхаіл Рыгоровіч, радавы.

БУРСЕВІЧ Ганна Венямінаўна, партызанка.

БУРСЕВІЧ Мікалай Васільевіч, партызан.

БУТЫРЧЫК Міхаіл Пракопавіч, радавы.

БУШАЕЎ Міхаіл Аляксандравіч, маёр.

БУШУЕЎ Валянцін Васільевіч, капітан. **БЫДАНАЎ Васіль Паўлавіч**, ст. сяржант.

БЫКАЎ Аляксандр Рыгоровіч, радавы.

БЫСТРЫЦКІ Іосіф Іосіфавіч, сяржант.

БЯГУН Іван Кандратавіч, старшыня. **БЯЗМЕЛЬНІКАЎ Іван Іванавіч**, радавы.

БЯЛОВА Алена Макараўна, радавая. **БЯЛЯНІНА Фаіна Сяргееўна**, лейтэнант.

БЯЛЯЎСКІ Іосіф Фадзеевіч, радавы.

ВАЖЭЙКА Канстанцін Сцяпанавіч, партызан.

ВАЙТЭНКА Афанасій Парфір'евіч, падпалкоўнік.

ВАЛАДАШЧУК Уладзімір Купрыянавіч, радавы.

ВАЛАДАШЧЫК Іосіф Іларыёнавіч, мл. сяржант.

ВАЛАДКЕВІЧ Рыгор Сідаравіч, старшыня.

ВАЛАШЧУК Кірыл Спірыдонавіч, лейтэнант.

С.С.Бумагіна.

Г.В.Бурсевіч.

В.В.Бушуеў.

А.П. Варнакова.

ВАЛЕЎ Нурый Газнахметавіч, ст. лейтэнант.

ВАЛОДЗІН Міхаіл Сцяпанавіч, старшыня.

ВАЛОДЗІНА Зінаіда Георгіеўна, партызанка.

ВАЛЮК Ягор Якаўлевіч, радавы.

ВАЛЮКЕВІЧ Уладзімір Сяргеевіч, радавы.

ВАНКЕВІЧ Іосіф Раманавіч, ст. лейтэнант.

ВАРАБ'ЁВА Анастасія Ермалаеўна, сяржант.

ВАРАБ'ЁВА Вольта Агееўна, партызанка.

ВАРАБ'ЁЎ Павел Міхайлавіч, радавы.

ВАРАНКОЎ Васіль Мікалаевіч, сяржант.

ВАРАНЦОЎ Максім Лаўрэнцьевіч, радавы.

ВАРНАКОВА Алена Паўлаўна, партызанка.

ВАРОПІК Еўдакія Міхайлаўна, радавая.

ВАРЫВОНЧЫК Уладзімір Сямёна-

віч, партызан.

Л.І.Васілевіч.

І.Я.Герасімчык.

П.І.Гулык.

Ю.Дз.Далгоў.

ВАСІЛЕВІЧ Леанід Іванавіч, падпалкоўнік.

ВАСІЛЕНКА Дзмітрый Іванавіч, капітан.

ВАСІЛЬЕВА Аляксандра Піліпаўна, радавая.

ВАСІЛЬЕВА Марыя Паўлаўна, ст. сяр-

ВАСІЛЬЕЎ Міхаіл Еўдакімавіч, пар-

ВАСІЛЬЕЎ Федар Васільевіч, сяржант.

ВАСЬКО Іван Васільевіч, радавы.

ВАХРАМЕЕВА Вольга Мікалаеўна, партызанка.

ВЕЙС Уладзімір Ільіч, капітан.

ВЕРАМЕЕЎ Мікалай Рыгоровіч, старшина.

ВЕРАШЧАВІН Аляксей Сцяпанавіч, сяржант.

ВЕСЯЛОЎ Барыс Аляксеевіч, ст. лейтанант.

ВЕСЯЛОЎСКІ Васіль Лукіч, радавы.

ВЕСЯЛУХА Лізавета Раманаўна, партызанка.

ВІНАГРАДАЎ Аляксандр Сцяпанавіч,

маёр.

ВІШТОРСКИ Уладзімір Аляксеевіч, сяржант.

ВНЯВАЦЕЛЬ Антон Кандрацьевіч, радавы.

ВОЙТКА Міхаіл Мікалаевіч, партизан.

ВОЛКАЎ Васіль Іванавіч, радавы.

ВОЛКАЎ Міхаіл Пятровіч, ст. лейтанант.

ВОЛКАЎ Сямён Мікалаевіч, маёр.

ВОРАНАЎ Мікалай Ільіч, радавы.

ВОЎК Юзаф Янавіч, радавы. **ВОЎЧАК**

Рыгор Іванавіч, маёр. **ВЯРЫЦКІ Іван**

Васільевіч, партизан.

ВЯРОЎКІН Андрэй Іванавіч, вольна-наёмны.

ГАБЫШАЎ Мацвей Мікалаевіч, сяржант.

ГАГАРЫН Рыгор Іванавіч, лейтанант.

ГАЙДЗІНСКІ Павел Іосіфавіч, радавы.

ГАЙКО Аляксей Рыгоровіч, радавы.

ГАЛАВАЧ Іван Цімафеевіч, партизан.

ГАЛАЎКО Аляксандр Мікалаевіч, радавы.

ГАЛУБКОЎ Анатолій Іванавіч,

палкоўнік. **ГАЛУБКОЎ Міхаіл Іннатавіч**,

старшыня. **ГАЛЫЦОЎ Іван Фёдаравіч**,

радавы. **ГАНЧАР Фёдар Максімавіч**,

партизан. **ГАНЧАРУК Надзея**

Мікалаеўна, партызанка.

ГАНЧАРУК Уладзімір Георгіевіч, партизан.

ГАНЧАРЫК Васіль Пятровіч, радавы.

ГАНЧАРЫК Міхаіл Вікенцьевіч, мал.

сяржант.

ГАПОНАЎ Ігнат Уласавіч, сяржант.

ГАРАБЕЦ Анатоль Майсеевіч, радавы.

ГАРАБЕЦ Міхаіл Іларыёнавіч, радавы.

ГАРАСЮК Аляксандр Васільевіч, радавы.

ГАРАЧКІН Віктар Кузьміч, капітан.

ГАРБУНОУ Федар Трыфанавіч,

радавы.

ГАРКАВЫ Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

ГАРОДНІКАЎ Дзмітрый Міхайлавіч, радавы.

ГАРОДНЫ Аляксандр Мікалаевіч, сяржант.

ГАРОХ Мікалай Фёдаравіч, радавы.

ГАРЫФАЎ Сулейман Гарыфавіч, капітан.

ГАРЭЙКА Аляксей Пятровіч, сяржант.

ГАЎРУС Надзея Андрэеўна, партызанка.

ГАЎРЫЛЮК Мікалай Маркавіч, стар-
шына.

ГВАЗДАНАВА Ганна Паўлаўна,
радавая.

ГВАЗДАНАЎ Якаў Мінаевіч, радавы.
 ГЕНЗЯЛЕВІЧ Завель Абрамавіч, радавы.
 ГЕРАСІК Міхаіл Акімавіч, радавы.
 ГЕРАСІМАЎ Генадзь Васільевіч, маёр.
 ГЕРЛСІМАЎ Мікалай Васільевіч, радавы.
 ГЕРАСІМАЎ Савелій Міхайлавіч, ка штан.
 ГЕРАСІМЧУК Мікалай Емяльянавіч, партызан.
 ГЕРАСІМЧЫК Вольга Мацвееўна, партызанка.
 ГЕРАСІМЧЫК Іван Якаўлевіч, партызан.
 ГЕРАСІМЧЫК Пётр Антонавіч, партызан.
 ГЕРАСІМЧЫК Пракоп Мікалаевіч, партызан.
 ГЕРАСІМЧЫК Сцяпан Мікалаевіч, партызан.
 ГЕРАСЬКА Барыс Фёдаравіч, партызан.
 ГЕРКА Аляксей Фёдаравіч, партызан.
 ГЕРКА Іван Фёдаравіч, партызан.
 ГЕРКА Мікалай Антонавіч, радавы.
 ГЕРКА Сямён Фёдаравіч, партызан.
 ПБАЛАЎ Антон Васільевіч, лейтэнант.
 ГЛАДЫШ Марыя Аляксееўна, лейтэнант.
 ГЛАЗУНОВА Станіслава Пятроўна, радавая.
 ГОЛУБ Мікалай Ігнатавіч, сяржант.
 ГОЛУБ Параска Аляксееўна, радавая.
 ГОЛУБ Соф'я Гаўрылаўна, партызанка.
 ГОЛУБЕ У Дзмітрый Аляксеевіч, мл. сяржант.
 ГОЛУБЕЎ Сяргей Пятровіч, радавы.
 ГОЛУБЕЎ Уладзімір Іванавіч, маёр.
 ГОМАНАЎ Васіль Аляксеевіч, падпалкоўнік.
 ГОРАЎ Пракоп Ягоравіч, старшыня.
 ГОРБАЧ Іван Рыгоравіч, сяржант.
 ГОЦКА Іван Аляксеевіч, радавы.
 ГРАБНЁЎ Іван Сяргеевіч, радавы.
 ГРАБОЎСКІ Валянцін Уладзіміравіч, падпалкоўнік.
 ГРАЛЬНІК Віктар Ізраілевіч, ст. сяржант.
 ГРАЧАНІКАЎ Захар Ермалаевіч, радавы.
 ГРОМАЎ Міхаіл Кірылавіч, падпалкоўнік.
 ГРЫГОР'ЕЎ Андрэй Іванавіч, мал. сяржант.

ГРЫГОРЫК Яфім Навумаўіч, ст сяржант.
 ГРЫНЬКО Васіль Уладзіміравіч, партызан.
 ГРЫПІЧ Рыгор Рыгоравіч, сяржант.
 ГРЫШАНКОЎ Аляксандр Аляксандравіч, ст. лейтэнант.
 ГРЫШЧЭНЯ Міхаіл Уладзіміравіч, сяржант.
 ГРЫШЫН Мікалай Фёдаравіч, радавы.
 ГРЭЦКАЯ Марыя Аляксандраўна, вольнанаёмная.
 ГРЭЦКІ Іван Акімавіч, радавы.
 ГРЭЦКІ Іван Кандратавіч, радавы.
 ГРЭЦКІ Пётр Рыгоравіч, радавы.
 ГУЛЕВІЧ Іван Пятровіч, сяржант.
 ГУЛЕЎ Сцяпан Пахомавіч, радавы.
 ГУЛЫК Пётр Іванавіч, капітан.
 ГУН ДАР Аляксандр Іларыёнавіч, партызан.
 ГУНІН Барыс Мікалаевіч, радавы.
 ГУНІНА Ніна Іванаўна, партызанка.
 ГУРСКІ Васіль Мікітавіч, партызан.
 ГУСІНЕЦ Іосіф Сямёнавіч, радавы.
 ГУЦАВА Ніна Іосіфаўна, вольнанаёмная.
 ГУЦАЎ Нікіфар Яфімавіч, маёр.
 ГУШЧА Аляксандр Іванавіч, партызан.
 ГУШЧА Антон Андрэевіч, радавы.
 ДАБРАВОЛЬСКІ Яўген Уладзіміравіч, радавы.
 ДАБРАДЗЕЕЎ Міхаіл Віктаравіч, падпалкоўнік.
 ДАБРЫЯН Антон Антонавіч, сяржант.
 ДАБРЫЯН Іван Аляксандравіч, партызан.
 ДАБРЫЯН Іван Ільіч, радавы.
 ДАБРЫЯН Іван Уладзіміравіч, партызан.
 ДАБРЫЯН Іван Якаўлевіч, партызан.
 ДАБРЫЯН Надзея Уладзіміраўна, партызанка.
 ДАБРЫЯНІК Леанід Сяргеевіч, сяржант.
 ДАВЫДЗЕНКА Мікалай Яўменаўіч, партызан.
 ДАЛГОВА Марыя Васільеўна, вольнанаёмная.
 ДАЛГОЎ Дзмітрый Дзяменцьевіч, радавы.
 ДАЛГОЎ Іван Дзяменцьевіч, сяржант.

ДАЛГОЎ Юрый Дзмітрыевіч, лейтэнант.

ДАМАРАЦКІ Апакарыі Антонавіч, радавы.

ДАМБРОЎСКАЯ Станіслава Пятроўна, радавая.

ДАНІЛАВА Варвара Мікалаеўна, партызанка.

ДАНІЛЬЧЫК Павел Дзям'янавіч, партызан.

М.А.Дзегцяроў.

І.І.Дземянюк.

ДАРАПЭВІЧ Сяргей Мікалаевіч, партызан.

ДАРАШЭНКА Аляксандр Яфімавіч, маёр.

ДЖУРОМСКІ Анатоль Карпавіч, сяржант.

ДЗЕГЦЯРОЎ Міхаіл Андрэевіч, ст. сяржант.

ДЗЕДАЎ Леанід Сяргеевіч, мал. сяржант.

ДЗЁМІН Мікалай Нікіфаравіч, каштан.

ДЗЕМЧАНКА Іван Пятровіч, падпалкоўнік.

ДЗЕМЯНЮК Іван Іванавіч, радавы.

ДЗЕРАЧЫНСКІ Адольф Іванавіч, партызан.

ДЗІЧЫНСКАЯ Алена Фацееўна, партызанка.

ДЗМІТРЫЕЎ Міхаіл Дзмітрыевіч, радавы.

ДЗЯДЗЕЧКІН Ягор Несцеравіч, каштан.

ДЗЯДЗЕЧКІНА Наталля Пятроўна, радавая.

ДЗЯДОВІЧ Іосіф Іосіфавіч, партызан.

ДЗЯНІШЧЫК Іван Фёдаравіч, партызан.

ДМУХОЎСКІ Аркадзь Паўлавіч, радавы.

ДОРАШ Іван Канстанцінавіч, партызан.

ДОРАШ Яўгенія Яўгенаўна, партызанка.

ДУБАК Антон Ільіч, партызан.

ДУБРОЎСКІ Іван Паўлавіч, радавы.

ДУБРОЎСКІ Максім Андрэевіч, сяржант.

ДУБРОЎСКІ Пётр Афанасьевіч, яф

рэйтар.

ДУДА Антон Ігнатавіч, радавы.

ДУНАЙ Уладзімір Сільвестравіч, партызан.

ДУХОЎНІК Мікалай Пятровіч, радавы. **ЕЛІЗАР’ЕЎ** Васіль Іванавіч.

ЁЛКІН Сяргей Іванавіч, ст. лейтэнант.

ЕМЯЛЬЯНАЎ Іван Емяльянавіч, радавы.

ЕМЯЛЬЯНЧЫК Іван Давыдавіч, партызан.

ЕПФАНАВА Лідзія Афанасьеўна, сяржант.

ЕПФАНАЎ Анатоль Іванавіч, маёр.

ЕРАМЕЙЧЫК Валянціна Мікалаеўна, партызанка.

ЕРМАКОВА Соф’я Васільеўна, партызанка.

ЕРМАЛОВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

ЕРМАЛЮК Іосіф Рыгоравіч, радавы.

ЁРШ Аляксандр Мікалаевіч, партызан.

ЁРШ Аляксей Сцяпанавіч, радавы. **ЁРШ**

Георгій Дзмітрыевіч, партызан. **ЁРШ**

Любоў Карлаўна, партызанка. **ЁРШ**

Мікалай Дзмітрыевіч, радавы. **ЁРШ**

Мікалай Трафімавіч, ст. лейтэнант.

ЁРШ Надзея Несцераўна, партызанка.

ЁРШ Ніна Міхайлаўна, партызанка.

ЖАРДЗЁВА Раіса Іванаўна, радавая.

ЖАРКОУ Фёдар Фёдаравіч, старшыня.

ЖАРНАКОЎ Аляксей Піліпавіч, сяржант.

ЖАРСКІ Антон Іванавіч, радавы.

ЖАРЫКАЎ Уладзімір Емяльянавіч, яфрэйтар.

ЖАУНЕРЧЫК Віктар Іванавіч, мал. сяржант.

ЖДАНОВІЧ Уладзімір Якаўлевіч, маёр.

ЖДАНОВІЧ Хасан Сцяпанавіч, сяржант.

ЖЛОБА Міхаіл Якаўлевіч, капітан.

ЖУК Аркадзь Якаўлевіч, радавы. **ЖУК**

Уладзімір Сцяпанавіч, партызан.

ЖУКОЎСКІ Аляксандр Сямёнавіч, партызан.

ЖУКОЎСКІ Канстанцін Данілавіч, радавы.

ЖУРАЎЛЁЎ Яфім Калінавіч, радавы.

ЖЫВУЛЬКА Аляксандра Пятроўна, партызанка.

ЖЫГАЛКОВІЧ Іван Андрэевіч, партызан. **ЖЫГАР** Лідзія Васільеўна, партызанка. **ЖЫГАРЫН** Уладзімір

Сцяпанавіч, маёр.

ЖЫДКОЎ Васіль Мікалаевіч, падпалкоўнік.

ЖЫЛІНСКІ Адам Піліпавіч, радавы.

ЖЫЛІНСКІ Канстанцін Аляксеевіч, партызан.

ЖЫЛІНСКІ Мікалай Аляксеевіч, партызан.

ЖЫЛІНСКІ Мікалай Антонавiч, радавы.

ЖЫЛІНСКІ Сямён Лаўрэнцьевіч, радавы.

ЖЫЛЬСКІ Васіль Якаўлевіч, ст. лейтэнант.

ЖЫТКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, радавы.

ЗАБАЛОЦКІ Антон Антонавiч, радавы.

ЗАБАЎКА Іван Сідаравіч, мал. сяржант.

ЗАВАЛЮЕЎ Іван Емяльянавіч, стар-

ЗАГДАЙ Федар Аляксандравіч, радавы.

ЗАКІН Сцяпан Васільевіч, падпалкоўнік.

ЗАЙЦАЎ Аляксандр Фёдаравіч, мал. сяржант.

ЗАЙЦАЎ Барыс Аляксандравіч, капітан.

ЗАЙЦАЎ Іван Аляксандравіч, партызан.

ЗАКРЖЭЎСКІ Пётр Станіслававіч, сяржант.

ЗАЛАЖУК Канстанцін Макаравіч, радавы.

ЗАЛАЖУК Сяргей Уладзіміравіч, партызан.

ЗАЛАТАРОВА Марыя Сямёнаўна, партызанка.

ЗАМАРУХАВА Ніна Фёдараўна, ра-

ЗАМАРУХАЎ Пётр Ціханавіч, радавы.

ЗАХАР АНКА Аляксей Пятровіч, старшыня.

ЗАХАРАЎ Іван Ільіч, капітан.

ЗАХАРАЎ Ілья Ягоравіч, радавы.

ЗАХАРАЎ Мікалай Аляксандравіч, падпалкоўнік.

ЗАХАРАЎ Мікалай Якаўлевіч, капітан.

ЗВАНАРОЎ Серапіён Якаўлевіч, лейтэнант.

ЗЕНАЎ Канстанцін Тарасавіч, радавы.

ЗІНЧАНКА Васіль Яфімавіч, радавы.

ЗІНЧАНКА Зінаіда Антонаўна, партызанка.

ЗОРЫН Мікалай Міхайлавіч, маёр.

ЗОРЫН Яўген Герасімавіч, старшыня.

ЗУБАРАЎ Анатоль Іванавіч, старшыня.

ЗУБАРАЎ Уладзімір Міхайлавіч, падпалкоўнік.

І.М.Іваноў.

Ф.Р.Ігнатовіч.

ЗУБЕР Аляксей Іванавіч, старшыня.

ЗУЕЎ Андрэй Міхайлавіч, матрос. **ЗУЕЎ**

Міхаіл Мікітавіч, сяржант. **ЗЯМСКОВА**

Ганна Сцяпанаўна, партызанка.

ІААНОВА Алена Васільеўна, партызанка.

ІААНОВА Вера Мікалаеўна, ст. лейтэнант.

ІААНОВА Марыя Фёдараўна, вольна-наёмная.

ІААНОВА Надзея Цімафееўна, сяржант.

ІААНОВА Яўгенія Аляксандраўна, партызанка.

ІААНОВА Яўгенія Васільеўна, партызанка.

ІААНОЎ Аляксей Нілавіч, радавы.

ІААНОЎ Андрэй Іванавіч, старшыня.

ІААНОЎ Іван Ігнатавіч, маёр.

ІААНОЎ Іван Мацвеевіч, падпалкоўнік.

ІААНОЎ Мікалай Канстанцінавіч, партызан.

ІААНЧАНКА Леанід Афанасьевіч, старшыня.

ІГНАТОВІЧ Андрэй Паўлавіч, партызан.

ІГНАТОВІЧ Фёдар Рыгоравіч, лейтэнант.

ІГНАЦІК Іван Андрэевіч, радавы.

ІГНАЦІК Іосіф Аляксеевіч, радавы.

ІГНАЦІК Міхаіл Іванавіч, партызан.

ІЛЬЕНКА Міхаіл Парфір'евіч, радавы.

ІЛЫН Аляксандр Трафімавіч,

старшыня. **ІЛЫН** Нікан Паўлавіч,

радавы. **ЛЫН** Сцяпан Сямёнавіч,
лейтэнант. **ЛЮШЭНКАЎ** Ігар Нілавіч,
радавы. **ІОНАЎ** Іван Мікалаевіч, мал.
сяржант. **ІОФЕ** Ісаак Якаўлевіч,
капітан.

ІРЫКОЎСКАЯ Марыя Аляксандраў-
на, яфрэйтар.
ІРЫКОЎСКІ Рыгор Пятровіч, радавы.
ІСКРЫК Фёдар Ігнатавіч, радавы.

М.А.Ішын.

І.А.Кавалёў.

М.П.Кадаўбік.

К.В.Капралаў.

ІСУПАЎ Аляксандр Мікалаевіч, сяржант.

ІЎЖАНКА Якаў Маркіянавіч, старшыня.

ІШЧУК Ніна Пятроўна, яфрэйтар.

ІШЫН Міхаіл Андрэевіч, палкоўнік.

КАБАНАЎ Міхаіл Лаўрэнцьевіч, ст. сяржант.

КАБЗАР Валянцін Георгіевіч, маёр.

КАВАЛЕНКА Васіль Парфір'евіч, сяржант.

КАВАЛЁЎ Аляксей Афанасьевіч, партызан.

КАВАЛЁЎ Іван Андрэевіч, сяржант.

КАВАЛЁЎ Пётр Данілавіч, маёр.

КАВАЛЁЎ Сяргей Лаўрэнцьевіч, сяржант.

КАВАЛЕЎСКАЯ Вольга Дзянісаўна, партызанка.

КАВАЛЕЎСКИ Іван Захаравіч, радавы.

КАВАЛЕЎСКИ Сідар Сільвестравіч, радавы.

КАВАЛЕЎСКИ Фёдар Дарафеевіч, партызан.

КАВАЛЬЧУК Міхаіл Васільевіч, радавы.

КАДАЎБПС Мікалай Пягровіч, партызан.

КАДУБ Уладзімір Пятровіч, яфрэйтар.

КАЗЛОВА Надзея Мікітаўна, ст. лейтэнант.

КАЗЛОЎ Васіль Паўлавіч, ст. лейтэнант.

КАЗЛОЎ Іван Фёдаравіч, сяржант.

КАЗЛОЎСКАЯ Вольга Паўлаўна, партызанка.

КАЗУК Аляксандр Пятровіч, радавы.

КАЗЬМІН Іван Трафімавіч, ст. лейтэнант.

КАЗЯЛЕЦКИ Ігнат Архіпавіч, партызан.

КАЗЯЛЕЦКИ Фёдар Сцяпанавіч, радавы.

КАЛАШНИКАУ Мікалай Іванавіч, лейтэнант.

КАЛБ АСК А Ганна Іванаўна, вольна-наёмная.

КАЛБАСКА Уладзімір Сцяпанавіч, партызан.

КАЛГАНАЎ Васіль Паўлавіч, маёр.

КАЛПН Аляксандр Аляксеевіч, палкоўнік.

КАЛЕСНИКАЎ Дзмітрый Андрэевіч, яфрэйтар.

КАЛІНГЧАЎ Аляксандр Мікітавіч, маёр.

КАЛІНІЧАЎ Аляксей Фёдаравіч, ст. лейтэнант.

КАЛШЫН Емяльян Якаўлевіч, радавы.

КАЛОДКА Мікалай Емяльянавіч, партызан.

КАЛЮТА Іосіф Сямёнавіч, радавы.

КАЛЯВАТАЎ Мі кал ай Іванавіч, мал. сяржант.

КАЛЯНЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, радавы.

КАЛЯНЮК Аляксандр Лукіч, яфрэйтар.

КАЛЯНЮК Васіль Лукіч, сяржант.

КАЛЯНЮК Лідзія Іванаўна, партызанка.

КАМАРОЎ Віктар Пракопавіч, падпалкоўнік.

КАМАРОЎ Міхаіл Спірыдонавіч, партызан.

КАНАШОНАК Мікалай Данілавіч, радавы.

КАНАШОНАК Уладзімір Мікалаевіч, радавы.

КАНДАКОЎ Аляксандр Іванавіч, ст.

лейтэнант.

КАНДЗІРАНДА Іван Васільевіч,
радавы.

КАНДРАТАВА Лізавета Іванаўна,
партызанка.

КАНДРАЦЕНКА Лука Андрэевіч, ка-
штан.

КАНДРАШОЎ Васіль Рыгоровіч,
старшына.

КАПАЙ Іван Іванавіч, радавы.
КАПЕЙКІН Аляксей Аляксеевіч, партызан.

КАПЕЙКІНА Людміла Міхайлаўна, радавая.

КАПЕЙКІНА Марыя Іванаўна, партызанка.

КАПРАЛАЎ Канстанцін Васільевіч, начальнік санітарнай службы партызанскага атрада імя Панамарэнкі.

КАПУСЦНА Мальвіна Іосіфаўна, радавая.

КАРАНЕЎСКІ Іван Міхайлавіч, радавы.

КАРАНЕП Мікалай Васільевіч, радавы. **КАРАХОЎСКІ Хаім Хайкелевіч**, маёр. **КАРКАНЦА Соф'я Палікарпаўна**, партызанка.

КАРНШЫНА Кацярына Сяргееўна, партызанка.

КАРОЛЬ Аляксандр Іосіфавіч, радавы.

КАРОЛЬ Іван Іосіфавіч, радавы.

КАРОЛЬ Кліменцій Кліменцьевіч, радавы.

КАРОЛЬ Марыя Мікалаеўна, вольнанаёмная.

КАРПЕЙЧЫК Мікалай Якаўлевіч, радавы.

КАРПІНСКІ Іван Захаравіч, радавы.

КАРПЧОВА Ганна Ксенафонтаўна, радавая.

КАРПОВІЧ Васіль Георгіевіч, мал. сяржант.

КАРПОВІЧ Мікалай Мяфодзьевіч, ст. лейтэнант.

КАРШУНОЎ Ілья Абрамавіч, падпалкоўнік.

КАСІНСКІ Пётр Сцяпанавіч, партызан.

КАСМАТОЎСКІ Арцём Арцёмавіч, падпалкоўнік.

КАСПЯРОВІЧ Віктар Уладзіміравіч, радавы.

КАСПЯРОВІЧ Казімір Антонавіч, маёр.

КАСПЯРОВІЧ Людвіг Іосіфавіч, каштан.

КАСПЯРОВІЧ Марыя Іванаўна, яфрэйтар.

КАСТАГЛОД Іван Паўлавіч, старшына.

КАСЦЮК Ганна Дзям'янаўна, партызанка.

КАСЦЮЧЭНКАВА Яўгенія Міхайлаўна, старшына.

Х.Х.Карахоўскі.

І.І.Кашырскі.

КАСЦЯЛЁЎ Мікалай Клаўдзевіч, радавы.

КАТЛЯРЭНКА Канстанцін Сцяпанавіч, сяржант.

КАЧАРГА Іосіф Андрэевіч, партызан.

КАЧЫНСКІ Іван Аляксандравіч, радавы.

КАЧЫЦЫН Емяльян Якаўлевіч, радавы.

КАШКОЎСКІ Васіль Пятровіч, падпалкоўнік.

КАШЫРСКІ Ігар Іванавіч, падпалкоўнік.

КАШЫРСКІ Пётр Сямёнавіч, мал. сяржант.

КЕЙЗЕРАЎ Іван Карпавіч, мал. сяржант.

КІРЫЙ Яўген Пятровіч, падпалкоўнік.

КІРЫК Аляксандр Мікалаевіч, радавы.

КІРЫК Мікалай Мікалаевіч, радавы.

КІРЫЛЮК Савелій Дзмітрыевіч, радавы.

КІРЫЧЭНКА Іван Паўлавіч, падпалкоўнік.

КІСЕЛЬ Мікіта Іванавіч, радавы.

КІСЛЫ Іосіф Іосіфавіч, партызан. **КІСЛЫ Якаў Уладзіміравіч**, мал. сяржант.

КІСЯЛЁЎ Валянцін Сямёнавіч, мал. сяржант.

КІСЯЛЁЎ Васіль Юр'евіч, ст. сяржант.

КІСЯЛЁЎ Сяргей Пятровіч, радавы.

КІТАЙЧЫК Сямён Самуілавіч, маёр.

КІХАЛЕВІЧ Іван Іванавіч, радавы.

КЛЁНКІН Ягор Фёдаравіч, мал. сяржант.

КЛЕПІКАЎ ПІІІ Іванавіч, радавы.

КЛІМЕНКА Сяргей Стафанавіч, старшына.

А.А.Крайні.

А.В.Крутаў.

КЛИМЧУК Андрэй Васільевіч, старшина.

КЛОК Канстанцін Лявонавіч, радавы.

КЛОЧКА Анастасія Кузьмінічна, радавая.

КЛЫБІК Сцяпан Аляксеевіч, радавы.

КОЗЕЛ Васіль Андрэевіч, радавы.

КОМЛЕЎ Мікалай Пятровіч, ст. лейтэнант.

КОМЛІК Васіль Паўлавіч, партызан.

КОР АНЬ Мікалай Іванавіч, партызан.

КОРЗУН Павел Антонавiч, ст. сяржант.

КОСЦІН Васіль Іванавіч, старшыня.

КОТ Мікалай Васільевіч, радавы.

КРАЙНІ Антон Антонавiч, партызан.

КРАПІВІН Іван Іванавіч, маёр.

КРАСНАРАДЦАЎ Сяргей Герасімавіч, мал. сяржант.

КРАСЦЯЛЁЎ Клаўдзій Радзівонавіч, ст. сяржант.

КРАСЦЯЛЁЎ Мікалай Клаўдзиевіч, радавы.

КРАЎЦОЎ Алег Іванавіч, радавы.

КРАЎЧУК Уладзімір Міхайлавiч, партызан.

КРУТЛІК Пётр Дзмітрыевіч, радавы.
КРУК Канстанцін Сцяпанавіч, радавы.
КРУКАЎ Андрэй Іванавіч, палкоўнік.
КРУКОЎСКІ Іван Піліпавіч, партызан.
КРУПІЦА Фама Іванавіч, яфрэйтар.
КРУПКО Адольф Іванавіч, радавы.
КРУПНІК Марыя Канстанцінаўна, партызанка.

КРУТАЎ Анатоль Васільевіч, партызан.

КРУЧКОЎ Георгій Яфімавіч, маёр.

КРЫВАШЭІН Міхаіл Сямёнавіч, капітан.

КРЫВАШЭІНА Ніна Ігнатаўна, партызанка.

КРЫКУН Марк Сямёнавіч, партызан.

КРЫЎДА Васіль Ільіч, радавы.

КРЭТАЎ Васіль Пракопавіч, капітан.

КСЯНДЗОЎ Аляксандр Захаравіч, палкоўнік.

КУДАШІ Фёдар Іосіфавіч, радавы.

КУДАШОЎ Дзмітрый Піліпавіч, каштан.

КУДЗІН Фёдар Іосіфавіч, радавы.

КУДЗІНАЎ Васіль Дзянісавіч, старшыня.

КУДРАВЕЦ Аляксандр Іванавіч, радавы.

КУЗІН Ціхан Васільевіч, радавы.

КУЗНЯЦОЎ Леанід Міхайлавіч, старшыня.

КУЗНЯЦОЎ Пётр Трафімавіч, маёр.

КУЗЬМІН Васіль Канстанцінавіч, радавы.

КУЗЬМІН Іван Цімафеевіч, палкоўнік.

КУЗЬМІЦКІ Міхаіл Аляксандравіч, сяржант.

КУЛАГА Рыгор Сямёнавіч, радавы.

КУЛАК Аляксандр Кузьміч, мал. сяржант.

КУЛАК Аляксандра Пятроўна, радавая.

КУЛАК Андрэй Сямёнавіч, радавы.

КУЛАК Васіль Міхайлавіч, партызан.

КУЛАК Марыя Іосіфаўна, партызанка.

КУЛЕЦКІ Мікалай Спірыдонавіч, партызан.

КУЛЯШОВА Кацярына Іванаўна, яфрэйтар.

КУЛЯШОЎ Ілья Ягоравіч, старшыня.

КУЛЯШОЎ Міхаіл Афанасьевіч, радавы.

КУМЕЙША Ганна Мікітаўна, мал. сяржант.

КУПАВА Ганна Іванаўна, партызанка.
КУР'ЯН Анастасія Андрэўна, партызанка.

КУР'ЯН Лука Пятровіч, партызан.

КУРБАТ Міхаіл Сцяпанавіч, радавы.

КУРЗО Валянцін Сцяпанавіч, старшыня.

КУРШАКОЎ Піліп Іванавіч, партызан.

КУРЫЛЕНКА Уладзімір Іванавіч, радавы.

КУРЫЛОВІЧ Павел Сямёнавіч, радавы. **КУСТАЎ** Іван Іванавіч, мал. сяржант.

ЛАБАНОК Міхаіл Іванавіч, партызан. **ЛАБЕЕЎ** Іван Данілавіч, маёр.

ЛАГУЦІК Вера Іосіфаўна, партызанка.

ЛАДАЧКІН Сяргей Сцяпанавіч, яфрэйтар.

ЛАКЦЮШЫН Мікалай Іванавіч, палкоўнік.

ЛАКЦЮШЫНА Лідзія Фёдарэўна, партызанка.

ЛАМЕКА Аляксандр Мацвеевіч, партызан.

ЛАПАЦКІ Сямён Дзмітрыевіч, партызан.

ЛАПЕЙ Даніла Дзмітрыевіч, партызан.

ЛАЎНІК Аляксандр Канстанцінавіч, радавы.

ЛАШКО Марыя Аляксандраўна, партызанка.

ЛАШКО Мікалай Сцяпанавіч, партызан.

ЛАШЧЫНСКІ Лейб Хаімавіч, партызан.

ЛЕБЕДЗЬ Аляксандр Канстанцінавіч, мал. сяржант.

ЛЕБЕДЗЬ Мікалай Венядзіктавіч, мл. сяржант.

ЛЕБЕДЗЬ Ніна Іванаўна, партызанка.

ЛЕВІН Аляксандр Уладзіміравіч, капітан.

ЛЕВІН Васіль Фёдаравіч, маёр.

ЛЕМЯШКОЎ Мікалай Іванавіч, партызан.

ЛІЗУНКОЎ Мікалай Пятровіч, мал. сяржант.

ЛІКСАНАВА Ганна Сяргееўна, старшыня.

ЛЮПА Анатоль Харытонавіч, сяржант.

ЛІСАВАЯ Валянціна Аляксандраўна, лейтэнант.

ЛІТВІНАЎ Яўген Аляксандравіч, ст. сяржант.

ЛІТВІНЕНКА Васіль Анікеевіч, старшыня.

ЛІТВІНОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, радавы.

ЛОБУШКІН Павел Арсенцьевіч, мал. сяржант.

ЛОГАЧ Вольга Іванаўна, яфрэйтар.

ЛОПНАЎ Юрый Пятровіч, партызан.

ЛОЙКА Аляксандр Аляксеевіч,

радавы. **ЛОЙКА** Аляксандр Іванавіч,

капітан. **ЛОЙКА** Ганна Паўлаўна,

радавая. **ЛОЙКА** Фёдар Фёдаравіч,

радавы. **ЛОМШЫК** Міхаіл Юр'евіч,

партызан. **ЛОСЬ** Уладзімір

Герасімавіч, партызан.

ЛУК'ЯНАВА Марыя Фяцісаўна, радавая.

ЛУК'ЯНАЎ Дзмітрый Пятровіч, радавы. **ЛУКІН** Арцём Іпалітавіч, сяржант.

ЛУКІНА Вера Сяргееўна, мал. сяржант.

ЛУКША Іван Кандратавіч, ст. сяржант.

ЛУНЁЎ Пётр Васільевіч, маёр.

ЛУНЬ Уладзімір Васільевіч, мал. сяржант.

Ветэраны вайны г. Слоніма (злева направа): А.І.Лойка, М.І.Алейнікаў, У.С.Малчанаў, Р.У.Пазнякоў, М.І.Лакцюшын, М.А.Захараў, Акбар Шаімбаеў, У.С.Новікаў.

- ЛЫСЕНЯ Вячаслаў Аляксеевіч**, партызан.
радавы.
- ЛЯВОНАЎ Мікалай Макаравіч**, стар-лейтэнант.
шина.
- ЛЯВОНЦЕЎСКІ Сяргей Паўлавіч**, ст.
сяржант.
- ЛЯВОНЧЫК Мікалай Якаўлевіч**, ст.
сяржант.
- ЛЯДНОЎ Барыс Сцяпанавіч**, капітан.
- ЛЯЖДЗЕЙ Канстанцін Васільевіч**,
партызан.
- ЛЯЎКЕВІЧ Уладзімір Іосіфавіч**, ра-
давы .
- ЛЯЎЧУК Павел Іванавіч**, радавы.
- ЛЯЎШНЯ Сяргей Якімавіч**, радавы.
- ЛЯХ Канстанцін Максімавіч**,
партызан. **ЛЯХ Мікалай Рыгоравіч**,
радавы. **ЛЯХ Сцяпан Максімавіч**,
радавы.
- ЛЯШКОЎ Васіль Адамавіч**, партизан.
- МАГЛІН Уладзімір Сямёнавіч**, пар-
тызан.
- МАЗАЙЛА Аляксей Пятровіч**, сяр-
жант.
- МАЗО ЛЬ Ганна Ігнатаўна**, партызан-
ка.
- МАЙСЕЕЎ Андрэі Аляксандравіч**,
капітан.
- МАКАРАЎ Васіль Цімафеевіч**, парты-
зан.
- МАКАРАЎ Генадзь Федаравіч**, пад-
палкоўнік.
- МАКАРЧЫК Уладзімір Паўлавіч**, ра-
давы.
- МАКАРЭВІЧ Іван Пятровіч**, радавы.
- МАКЕЕВА Вера Ягораўна**, партызан -
ка.
- МАКСІМАВА Валянціна Андрэеўна**,
партызанка.
- МАКШАНСКІ Георгій Іванавіч**, ст.
лейтэнант.
- МАЛАШ Адам Уладзіміравіч**, парты-
зан.
- МАЛІН Уладзімір Сяргеевіч**, падпал-
коўнік.
- МАЛКІН Майсей Ісакавіч**, капітан.
- МАЛОЧКА Вера Пятроўна**, ст. сяржант.
- МАЛОЧКА Іван Пятровіч**, партызан.
- МАЛЧАНАЎ Уладзімір Сцяпанавіч**,
партызан.
- МАЛЫШЧЫК Пётр Сцяпанавіч**, яф-
рэйтар'
- МАНОЙЛА Мікалай Мікалаевіч**,
- МАРГУНОЎ Аляксей Міхайлавіч**, ст.
лейтэнант.
- МАРОЗ Вольта Васільеўна**, партызанка.
- МАРОЗ Іван Іванавіч**, партызан.
- МАРОЗ Кузьма Паўлавіч**, партызан.
- МАРОЗАЎ Аляксандр Андрэевіч**, ра-
давы.
- МАРОЗАЎ Аляксандр Іванавіч**, пад-
палкоўнік.
- МАРОЗАЎ Мікалай Іванавіч**, радавы.
- МАРЧЫК Васіль Лявонцьевіч**, яфрэй-
тар.
- МАРЧЫК Уладзімір Сцяпанавіч**, ст.
сяржант.
- МАСКВІН Пётр Якаўлевіч**, падпал-
коўнік.
- МАТРУК Мікалай Дзянісавіч**, радавы.
- МАТРУНІЧ Анастасія Іванаўна**, рада-
вая.
- МАХАМЕТ Мікалай Мікалаевіч**, ра-
давы .
- МАЦВЕЕНКА Яўген Аляксандравіч**,
радав“ га ^ . . •
- МАЦВЕЕЎ Іван Іванавіч**, радавы.
- МАЦВЯЙЧУК Аляксандр Аляксанд-
равіч**, мал. лейтэнант.
- МАЦЮХІНА Надзея Платонаўна**,
партызанка.
- МАШЧАНКА Іван Андрэевіч**, ст. сяр-
жант.
- МАШЫН Дзмітрый Пракопавіч**, ст.
сяржант.
- МЕЛЬНІК Васіль Паўлавіч**, партызан.
- МІЖУРЫН Сяргей Емяльянавіч**,
маё р-_____ ~ _____ — .. —
- МІКАЛАЙЧЫК Аляксей Самсонавіч**,
партызан.
- МІКІДОН Іосіф Фёдаравіч**, радавы.
- МІКУЛІЧ Эдуард Іванавіч**, радавы.
- МІЛЕВІЧ Вікенцій Ануфрыевіч**, ра-
давы .
- МІНІН Ціт Сямёнавіч**, лейтэнант.
- МІНЧУК Аляксей Георгіевіч**, мал. сяр-
жант.
- МІНЧУК Мікалай Георгіевіч**, яфрэй-
тар.
- МІНЧЭНЯ Мікалай Антонавіч**, ст. сяр-
жант. —
- МІРОНЕНКАЎ Аляксей Іосіфавіч**,
радавы.

МІСКО Аляксандр Міхайлавіч, ст. сяр-
жант.

МІСКО Васіль Макаравіч, партызан.

МІСКО Вольга Макараўна, партызан-
ка.

МІСКО Іван Дарафеевіч, партызан.

МІСКО Максім Мікалаевіч, партызан.
МІСКО Ніна Паўлаўна, партызанка.
МІСЦЮКЕВІЧ Аляксандр Вікенць-евіч, радавы.

МІХАЙЛАЎ Алексей Фёдаравіч, радавы.

МІХАЙЛАЎ Барыс Піліпавіч, капітан.

МІХАЙЛАЎ Мікалай Віктаравіч, радавы.

МІХАЙЛАЎ Мікалай Пракоф'евіч, лейтэнант.

МІХАЙЛАЎ Уладзімір Дзмітрыевіч, палкоўнік.

МІХАЛЬЧЫК Васіль Васільевіч, партызан.

МІХАЛЬЧЫК Ніна Піліпаўна, партызанка.

МУЗЫЧКА Мікалай Антонавіч, радавы.

МУРАШКА Іван Андрэевіч, падпалкоўнік.

МУСІЕНКА Аляксандр Дзмітрыевіч, капітан.

МУХАРСКІ Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

МУХАРСКІ Міхаіл Іванавіч, мал. сяржант.

МУХІН Барыс Фёдаравіч, палкоўнік.

МУХІН Мікалай Міхайлавіч, яфрэйтар.

МЫСЛІВЕЦ Канстанцін Ігаатавіч, радавы.

МЯЛЕШКА Мікалай Іосіфавіч, партызан.

МЯЛЕШКА Мікалай Якімавіч, яфрэйтар.

НАВАСАДНЫ Мікалай Мікітавіч, радавы.

НАВАСЁЛАЎ Віктар Віктаравіч, капітан.

НАВІЦКІ Мікалай Ільіч, радавы.

НАВУМІК Міхаіл Рыгоравіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Ілья Міхайлавіч, радавы.

НАСЕВІЧ Міхаіл Казіміравіч, радавы.

НАСЕДКІН Андрэй Рыгоравіч, радавы.

НАХВАТ Піліп Іванавіч, радавы.

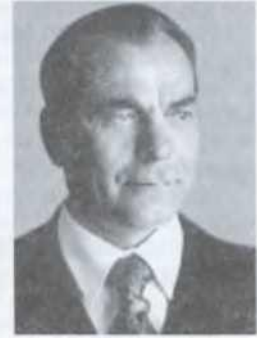
НЕМЧАНКАЎ Іван Фролавіч, радавы.

НЕСЦЕР Пелагея Георгіеўна, партызанка.

НЕСЦЕР Уладзімір Піліпавіч, партызан.

НЕСЦЯРОВІЧ Барыс Іосіфавіч, партызан.

НЕСЦЯРОВІЧ Станіслаў Іванавіч,

радавы.

НЕХІН Васіль Сідаравіч, ст. лейтэнант.

ШКАЛАЙЧЫК Аляксей Самсонавіч, партызан.

НІКАЛАЮК Яўген Іосіфавіч, радавы.

НІКОЛЕНКА Цімафей Дзянісавіч, ст. сяржант.

НІКУЛІН Міхаіл Рыгоравіч, маёр.

НОВАСЯЛЕЦКІ Іван Мікалаевіч, радавы.

НОВІК Васіль Фаміч, радавы.

НОВІК Іван Сямёнавіч, радавы.

НОВІКАЎ Уладзімір Сцяпанавіч, палкоўнік.

М.М.Міско.

Б.П.Міхайлаў.

НУЖДОЎ Яўген Мікалаевіч, маёр.

НЯЛЮБІН Аляксандр Нікіфаравіч, маёр.

ОЗЕРАЎ Вячаслаў Андрэевіч, лейтэнант.

ОСПАЎ Уладзімір Рыгоравіч, сяржант.

ПАГАРЭЛАВА Ганна Якаўлеўна, мал. сяржант.

ПАДГАРАДЗЕЦКІ Іван Максімавіч, капітан.

ПАДОЛЬСКІ Андрэй Іванавіч, радавы.

НАДСАДНЫ Міхаіл Сямёнавіч, радавы.

ПАДШЫВАЛАЎ Фёдар Фадзеевіч, партызан.

ПАЗНЯК Мікалай Вікенцьевіч, вольнанаёмны.

ПАЗНЯКОЎ Міхаіл Малахавіч, ст. лейтэнант.

ПАЗНЯКОЎ Рыгор Ульянавіч, партызан.

ПАЛАВОЎ Міхаіл Андрэевіч, маёр.

ПАЛІТАВА Паліна Іванаўна, радавая.

ПАЛШЧУК Мікалай Майсеевіч, падпалкоўнік.

ПАЛОНСКАЯ Вера Якаўлеўна, партызанка.

ПАЛОНСКИ Міхаіл Рыгоравіч, лейтэнант.

ПАЛЯКОЎ Даніла Іванавіч, падпалкоўнік.

ПАЛЯКОЎ Пётр Фёдаравіч, маёр.
ПАЛЯШЧУК Васіль Адамавіч, партизан.
ПАНАСЕНЯ Уладзімір Фёдаравіч, партизан.
ПАНАСЮК Іван Аляксандравіч, сяржант.
ПАНАШЧЫК Мікалай Мікалаевіч, партизан.
ПАНІН Іван Ільіч, капітан.
ПАНКЕВІЧ Вікенцій Мікалаевіч, радавы.
ПАНКЕВІЧ Георгій Паўлавіч, радавы.
ПАНКОЎ Яўген Іванавіч, маёр.
ПАНФІЛА Аляксандр Канстанцінавіч, сяржант.
ПАНФІЛОВІЧ Мікалай Мікалаевіч, падпалкоўнік.
ПАНЬКО Зінаіда Сямёнаўна, радавая.
ПАПКО Васіль Рыгоравіч, радавы.
ПАПКО Уладзімір Макаравіч, радавы.
ПАПОЎ Уладзімір Іванавіч, радавы.
ПАРАДАЎ Якаў Піліпавіч, падпалкоўнік.
ПАРФЯНОВІЧ Іван Аляксеевіч, радавы.
ПАРХУНОЎ Павел Іванавіч, маёр.
ПАРХУТА Міхаіл Віктаравіч, радавы.
ПАСКАКУХІН Сяргей Мікалаевіч, ст. лейтэнант.
ПАСТАРНАК Рыгор Якаўлевіч, яфрэйтар.
ПАТРОЙНЫ Міхаіл Іванавіч, радавы.
ПАЎЛАВА Ксенія Паўлаўна, партизанка.
ПАЎЛАВА Таццяна Іосіфаўна, партызанка.
ПАЎЛЕНКА Васіль Фёдаравіч, ст. сяржант.
ПАЎЛОЎСКАЯ Валянціна Іванаўна, вольнанаёмная.
ПАЎЛОЎСКІ Іван Вікенцьевіч, радавы.
ПАЎЛОЎСКІ Канстанцін Давыдавіч, старшина.
ПАШКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, радавы.
ПАШЦЕТ Міхаіл Антонавіч, радавы.
ПАШЧАНКА Міхаіл Андрэевіч, старшыня.
ПЕКАРАЎ Мікалай Аляксандравіч, палкоўнік.
ПЕЛЬМЯНЁУ Сцяпан Васільевіч, падпалкоўнік.

ПЕЛЯНЕЦ Іван Міхайлавіч, радавы.
ПЕЛЯНІЦЫН Васіль Іванавіч, радавы.
ПЕРАПЯЛЮК Іван Васільевіч, сяржант.
ПЕТРАКОЎ Барыс Ільіч, радавы.
ПЛЯСАЎ Антон Міхайлавіч, партизан.
ПІМЕНАВА Валянціна Іванаўна, радавая.
ПІМЕНАЎ Віктар Антонавіч, радавы.
ПІМЕНАЎ Мікалай Іванавіч, ст. сяржант.
ПІНЧАНКА Марыя Іванаўна, партизанка.
ПІРАЖКОВА Марыя Фёдараўна, радавая.
ПІСЯПІН Пётр Міхайлавіч, старшина.
ПІТКОЎСКІ Абрам Айзікавіч, партизан.
ПЛАХЦІНСКІ Яўген Афанасьевіч, радавы.
ПЛЕХЦЮХОЎ Віктар Мікалаевіч, ст. лейтэнант.
ПЛЯТНЁЎ Аляксей Лявонцьевіч, лейтэнант.
ПОРЫНА Серафіма Фёдараўна, радавая.
ПРАКАПЕНКА Рыгор Рыгоравіч, падпалкоўнік.
ПРАКАПЕНКАЎ Пётр Міхайлавіч, партизан.
ПРАКАПОВІЧ Іван Вікенцьевіч, партизан.
ПРАКАПОВІЧ Павел Васільевіч, партизан.
ПРАКУЛЕВІЧ Пётр Казіміравіч, капітан.
ПРАЛЕСКА Уладзімір Антонавіч, падпалкоўнік.
ПРАНЮТКІН Аляксандр Яфімавіч, мл. сяржант.
ПРАТАПОПАЎ Барыс Мікалаевіч, партизан.
ПРАЦЭНКА Мікалай Афанасьевіч, партизан.
ПРОТАС Мікалай Лявонцьевіч, партизан.
ПРУДНІКАЎ Андрэй Ільіч, старшина.
ПРУСЕВІЧ Антон Мікалаевіч, партызан.
ПРЫПШНЮК Мікалай Фядосьевіч, падпалкоўнік.
ПРЭДКА Радзівон Азазорыч, радавы.
ПУЗЫРОЎ Васіль Сямёнавіч, старшыня.
ПУХЦЕЕЎ Пётр Яўменавіч,

партызан. ПШАНІЧНЫ Іван Акімавіч,
ст. сяр

жант.

ПЫЖЭЎСКІ Уладзімір Маркавіч, ка-
штан.

ПЯСЕЦКІ Мікалай Аляксеевіч, партизан.

ПЯТРАШКА Аляксандр Прохаравіч, ст. сяржант.

ПЯЦЬКО Уладзімір Сямёнавіч, радавы.

ПЯЧОНКІН Сямён Андрэевіч, палкоўнік.

ПЯШКУР Уладзімір Сцяпанавіч, ра-

РАБАЎ Іван Сцяпанавіч, сяржант.
РАБІНОВІЧ Бэла Вен'ямінаўна, маёр.
РАБКАВЕЦ Вольга Несцераўна, партизанка.

РАДЗІВОН Васіль Уладзіміравіч, радавы' _____ ...

РАДЗІШЧАЎ Міхаіл Уладзіміравіч, маёр.

РАДКЕВРІ Аляксей Мікалаевіч, радавы.

РЛДКЕВІЧ Юлія Глынічна, партизанка.

РАДУ ТА Іван Пятровіч, радавы.

РАЖКОЎ Дзмітрый Арцёмавіч, сяр-

РАЖКОЎСКІ Аляксандр Архіпавіч, партизан.

РАЗАНАЎ Асым Аліевіч, капітан.

РАЗВІНСКІ Мікалай Уладзіміравіч, радавы.

РАЗНЮК Зінаіда Пятроўна, радавая.
РАЗНЮК Міхаіл Міхайлавіч, палкоўнік.

РАКЕВІЧ Мікалай Пятровіч, радавы.

РАМАНАЎ Дзмітрый Якаўлевіч, ст. лейтэнант.

РАМАНЮК Раман Глыч, партизан.

РАПЕКА Мікалай Акімавіч, ст. сяржант.

РАСАШАНСКІ Віктар Васільевіч, падпалкоўнік.

РАСОЛЬ Зыгмунд Казіміравіч, рада- вы

~ .

РАСТАРГУЕЎ Федар Кузьміч, радавы.

РАФАЛОВІЧ Мустафа Іванавіч, радавы.
РАЦУК Мікалай Антонавіч, старшыня.
РАШУНОЎ Іван Васільевіч, ст. лейтэнант.

РЖЭВІЦЫН Фёдар Іванавіч, ст. лейтэнант.

РОГАЛЬ Яўген Васільевіч, сяржант.

РОТКАВІЧ Антаніна Іванаўна, яфрэй- тар.

Яны прайшлі дарогамі ванны

РУБЕЦ Іван Сідаравіч, радавы.

РУДАК Уладзімір Іванавіч, мал. сяр- жант.

РУДЗЬ Даніла Васільевіч, капітан.

РУДЭНЯ Рыгор Макаравіч, партизан.

РУМЯНЦАЎ Дзмітрый Сяргеевіч, ст. лейтэнант.

РУСАК Антон Сямёнавіч, радавы.

РУСАК Іван Сямёнавіч, сяржант.

РУСАКЕВІЧ Пётр Іванавіч, партизан.

РУСЕЦКАЯ Вера Данілаўна, парты-

занка.

РУСЕЦКІ Мікалай Васільевіч, парты- зан.

РУЦКАЯ Валянціна Аляксандраўна, партизанка.

РУЦКІ Аляксей Аляксеевіч, партизан.

М.Л.Протас.

Б.В.Рабіновіч.

РУЦКІ Іосіф Іосіфавіч, партизан.

РУЦКІ Іосіф Лукіч, партизан.

РУЦКІ Пётр Лукіч, партизан.

РЫБАК Ганна Пятроўна, радавая.

РЫЛА Міхей Лаўрэнцьевіч, радавы.

РЫМАНАЎ Яўлампій Пятровіч, маёр.

РЫМАР Анатоль Іваназіч, радавы.

РЫНДА Яўген Іванавіч, партизан.

РЫПІНСКІ Ларыён Гаўрылавіч, ра- давы.

РЭДЗЬКА Анатоль Сцяпанавіч, сяр- жант.

РЭДЗЬКА Мікалай Рыгоравіч, пад- палкоўнік.

РЭМЕЗ Мікалай Фаміч, партизан.

РЭПІН Павел Георгіевіч, сяржант.

РЭУТ Павел Кузьміч, сяржант.

РЭУТАЎ Анатоль Міхайлавіч, капітан.

САВАНЕЦ Васіль Аляксеевіч, парты-

зан_ _____ » ·

САВАРЫЖАНКАЎ Васіль Сцяла-
навіч, мал. сяржант.

САВАСЦЬЯНАЎ Мікалай Андрыя-
навіч, ст. лейтэнант.

САВЕЛЬЕВА Клаўдзія Іосіфаўна,
сяржант.

САВЕЛЬЕЎ Павел Васільевіч, пал-
коўнік.

Яны прайшлі дарогамі вайны

В.А.Саванец.

А.М.Сарокін.

САВЕНКА Рыгор Іванавіч, мал. сяржант.

САВІН Аляксандр Віктаравіч, падпалкоўнік.

САВОН Аляксей Васільевіч, ст. лейтэнант.

САВОСЦІН Пётр Ільіч, сяржант.

САДОВЫ Рыгор Цімафеевіч, старшыня.
САДОЎСКАЯ Галіна Іванаўна, парты-

САЗОНАЎ Аляксандр Сцяпанавіч,

А.К.Святлоў.
Маёр'

В.А.Сіднеў.

САКАЛОЎСЮ Петр Фадзеевіч, радавы.

САКАЎ Аляксандр Вікенцьевіч, радавы.

САКОВІЧ Іван Іосіфавіч, мал. сяржант.

САКОВІЧ Марыя Іванаўна, партизанка.

САЛАВЕЙ Аляксей Яфрэмавіч, радавы.

САЛАВЕЙ Фёдар Ільіч, партизан.

САЛАВЕЙ Якаў Іванавіч, радавы.

САЛАВЕЙ Яўгенія Георгіеўна, партизанка.

САЛАМЕВІЧ Аляксандр Антонавіч, партизан.

САЛАМЕВІЧ Вера Мікалаеўна, партизанка.

САЛАМЕВІЧ Рыгор Іванавіч, радавы.

САЛАНИЦЫН Андрэй Рыгоравіч, ст. лейтэнант.

САЛАЎЁЎ Мікалай Міхайлавіч, сяржант.

САЛАЎЁЎ Мікалай Паўлавіч, старшыня.

САЛАХАЎ Рыгор Дзмітрыевіч, старшыня.

САЛМАНАЎ Пётр Мацвеевіч, падпалкоўнік.

САМКОЎ Рыгор Дзянісавіч, старшыня.
САМСОНІК Віктар Іосіфавіч, мал. сяржант.

САНЮК Іван Іосіфавіч, партизан.

САПРЫГА Дзмітрый Максімавіч, сяржант.

САПРЫКІН Аляксандр Якаўлевіч, ст. лейтэнант.

САРАДОЕЎ Павел Фёдаравіч, капітан.

САРАЕВА Ганна Антонаўна, партизанка.

САРОКІН Аляксандр Мікалаевіч, падпалкоўнік.

САРОКІН Мікалай Васільевіч, старшыня.

САХНЕНКА Аляксей Васільевіч, палкоўнік.

СВЕТЛАКОЎ Іван Мацвеевіч, маёр.

СВІНЦОВА Людміла Іванаўна, лейтэнант.

СВІНЦОЎ Леанід Дзмітрыевіч, падпалкоўнік.

СВЯТЛОЎ Аляксандр Кірылавіч, радавы.

СВЯЦКІ Эдуард Эдуардавіч, радавы.

СЕГЕНЕВІЧ Ануфрый Андрэевіч, радавы.

СЕЛІВОНІК Іван Сідаравіч, радавы.

СЕЛЯЗНЁЎ Уладзімір Уладзіміравіч, палкоўнік.

СЕМІЧАЎ Анатоль Рыгоравіч, падпалкоўнік.

СЕМЧАНКА Цімафей Іларыёнавіч, партизан.

СЕМЯНЕНКА Мікалай Мікітавіч, радавы.

СЕМЯНЧУК Валянціна Аляксееўна, вольнанаёмная.

СЕРАБРОЎ Мікалай Фёдаравіч, ст. лейтэнант.

СЕРАДА Уладзімір Фёдаравіч, радавы.

СЕРЫ Уладзімір Сцяпанавіч, партызан.

СІВАКОНЬ Павел Спірыдонавіч, маёр.

СІВАПЛЯС Пётр Карнеевіч, партызан.
СІВОХА Міхаіл Навумавіч, радавы.
СІДАРАЎ Іван Пятровіч, радавы. **СІДНЕЎ Віктар Аляксандравіч**, фель- чар батальёна.

СІДОРАНКА Рыгор Аляксандравіч, сяржант.

СІПВОНЧЫК Мікалай Міхайлавіч, партызан.

СІЛЬЧУК Аляксандр Уладзіміравіч, мал. сяржант.

СІНЦЫН Іван Нікіфаравіч, ст. сяржант.

СІНІЧКІН Фёдар Міхайлавіч, камандзір Ленінскай партызанскай брыгады, Герой Савецкага Саюза.

СІНКЕВІЧ Уладзімір Спірыдонавіч, радавы.

СІНЯК Анатоль Васільевіч, партызан.

СІНЯК Клаўдзія Фамінічна, партызанка.

СІРЭНКА Лізавета Яфімаўна, каштан.

СІРЭНКА Пётр Кляменцьевіч, падпалкоўнік.

СКАМАРОХ Іван Канстанцінавіч, партызан.

СКАЧЫНСКІ Вячаслаў Аляксандравіч, ст. сяржант.

СКВАРДЗЯКОЎ Павел Пятровіч, сяржант.

СКОРЫК Леся Бенядзіктаўна, радава.

СКРЫПКО Дзмітрый Платонавіч, партызан.

СКРЫПКО Сцяпан Апанасавіч, партызан.

СКУГАРАЎ Іван Георгіевіч, партызан.

СЛАВЕСТНАЎ Мікалай Акімавіч, ст. сяржант.

СЛУЧКО Васіль Данілавіч, партызан.

ЛУЧОК Марыя Мікітаўна, радава.

СЛЮСАРАВА Марыя Сямёнаўна, партызанка.

СМІРНОЎ Віктар Іванавіч, старшыня.

СМІРНОЎ Павел Андрэевіч, радавы.

СМОКАТ Рыгор Рыгоравіч, сяржант.

СМЯЛОЎ Павел Сцяпанавіч, радавы.

СНІТКО Мікалай Андрэевіч, партызан.

СНІТКО Мікалай Іванавіч, радавы.

СОНЧЫК Сцяпан Антонавіч, партызан.

СТАЛЯРОЎ Фёдар Ціханавіч, радавы.

СТАРАВОЙТАЎ Міхаіл Трафімавіч, капітан.

П.К.Сірэнка.

Ф.Ц.Сталяроў.

СТАРУСЕЎ Іосіф Ільіч, старшыня.

СТАСЕВІЧ Альфонс Альфонсавіч, радавы.

СТАТКЕВІЧ Анатоль Сцяпанавіч, ст. сяржант.

СТРУПАВЕЦ Іван Іванавіч, партызан.

СТРЫЖОЎ Віктар Міхайлавіч, радавы.

СТРЫК Васіль Міхайлавіч, радавы.

СТУЛЕВІЧ Мікалай Пятровіч, партызан.

СУЛЬДЗЯНКОЎ Аляксей Іванавіч, падпалкоўнік.

СУМІН Аляксандр Іванавіч, старшыня.

СУСЛЯКОВА Антаніна Уладзіміраўна, партызанка.

СУСЛЯКОЎ Сяргей Мяфодзьевіч, партызан.

СУША Піліп Рыгоравіч, радавы.

СУПКО Іосіф Аляксандравіч, партызан.

СЦЕПЧАНКОЎ Іван Дзмітрыевіч, палкоўнік.

СЦЯПАНАЎ Мікалай Піліпавіч, сяржант.

СЦЯПОШЫН Іван Васільевіч, маёр.

СЦЯЦКО Аляксандр Іванавіч, радавы.

СЫТНІК Васіль Іванавіч, сяржант.

СЫЧ Вера Сцяпанаўна, партызанка.

СЫЧОЎ Міхаіл Іванавіч, яфрэйтар.

СЯДЫХ Васіль Сямёнавіч, ст. лейтэ- нант.

СЯДЫХ Максім Васільевіч, падпалкоўнік.

СЯМАШКА Мікалай Антонавіч, радавы.

СЯМАШКА Пётр Міхайлавіч, радавы.

СЯМЁНАВА Надзея Сяргееўна, воль- нанаёмная.

СЯМЁНАЎ Іван Рыгоравіч, ст. лейтэ- нант.

СЯНЬКО Параска Васільеўна, партызанка.

С.Я.Фірсаў.

П.Ф.Фокін.

СЯРГЕЕВА Соф'я Аляксандраўна, вольнанаёмная.

СЯРГЕЙЧЫК Мікалай Лук'янавіч, радавы.

СЯЦЬКО Іван Якаўлевіч, партизан.

ТАБАКА Марыя Іосіфаўна, старшыня.

ТАБАКА Міхаіл Васільевіч, партизан.

ТАЙДАКОЎ Васіль Рыгоравіч, старшыня.

ТАЙКЕВІЧ Іосіф Пятровіч, радавы.

ТАЛСТУХА Уладзімір Вікенцьевіч, маёр. **ТАЛСТУХА Эдварда Іванаўна**, радавая. **ТАРАЙКОЎСКІ Міхаіл Кузьміч**, партизан.

ТАРАСЮК Уладзімір Васільевіч, радавы.

ТАЦЕЎ Абрэк Рыгоравіч, сяржант.

ТАЧОНАЯ Надзея Міхайлаўна, партизанка.

ТАЧОНЫ Іван Мікалаевіч, радавы.

ТАЧОНЫ Мікалай Якімавіч, старшыня.

ТКАЧ Іван Анікеевіч, сяржант.

ТКАЧОЎ Уладзімір Мікалаевіч, капітан.

ТОРАПАВА Наталля Іванаўна, маёр. **ТОРАПАЎ Леанід Васільевіч**, маёр.

ТОРАПАЎ Мікалай Васільевіч, партизан.

ТРАГУБ Мікалай Афанасьевіч, радавы.

ТРАЙКОЎСКІ Міхаіл Кузьміч, партизан.

ТРАЙНІН Іван Антонавіч, радавы.

ТРАФІМОВІЧ Міхаіл Георгіевіч, маёр.

ТРАФІМЧЫК Мікалай Іванавіч, радавы.

ТРОШКА Якім Андрэевіч, партизан.

ТРУБЛА Аляксандр Фёдаравіч, радавы.

ТРУШЧОЎ Мікалай Аляксандравіч, падпалкоўнік.

ТРЫБА Калістрат Цімафеевіч, палкоўнік.

ТУМАС Пётр Андрэевіч, старшыня.

ТУР Васіль Васільевіч, сяржант. **ТУРБІН**

Сямён Якаўлевіч, капітан. **ТУРЛЯИ**

Уладзімір Андрэевіч, палкоўнік.

УЛАДЗІМІРАЎ Уладзімір Мітрафанавіч, старшыня.

УЛАСАЎ Іван Пятровіч, капітан.

УЛАСІК Сцяпан Мікалаевіч, сяржант.

УРАДЗІМСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, радавы.

УРБАНОВІЧ Андрэй Лук'янавіч, яфэйтар.

УРУБЛЕЎСКАЯ Надзея Андрэеўна, вольнанаёмная.

УРУБЛЕЎСКІ Іван Антонавіч, радавы.

УРУБЛЕЎСКІ Мікалай Міхайлавіч, старшыня.

УСМАНАЎ Абдулхан Абдрахманавіч, падпалкоўнік.

УТКІН Дзмітрый Савельевіч, мал. сяржант.

ФАДЗЕЕВА Людміла Рыгораўна, вольнанаёмная.

ФАМІЧОЎ Сямён Рыгоравіч, радавы.

ФЕАКЦІСТАЎ Іван Аляксеевіч, партизан.

ФЁДАРАВА Анастасія Мікалаеўна, партизанка.

ФЁДАРАЎ Іван Фёдаравіч, сяржант.

ФЕДЗЮКОВА Вольга Іванаўна, вольнанаёмная.

ФЕДЗЮКОЎ Мікалай Аляксандравіч, маёр.

ФІБІК Уладзімір Аляксандравіч, радавы.

ФІДРЫК Аркадзь Аляксандравіч, партизан.

ФІДРЫК Віктар Аляксандравіч, партизан.

ФІДРЫК Іван Паўлавіч, радавы.

ФІДРЫК Міхаіл Аляксандравіч, партизан.

ФІДРЫК Ніна Рыгораўна, партизанка.

ФІЛОНАЎ Захар Якімавіч, радавы.

ФІРСАЎ Сяргей Яфімавіч, капітан.

ФІЦАРУК Марыя Іванаўна, радавая.

ФОКІН Павел Фёдаравіч, маёр.

ФРАЛОЎ Іван Сямёнавіч, партизан.

ФРАЛОЎ Ілья Сямёнавіч, сяржант.

ФРАНЦОЎ Аляксандр Гардзеєвіч,

радавы.

ФРАНЦУЗАЎ Барыс Аляксандравіч,
сяржант.

ХАЛЕЦКІ Аляксандр Харытонавіч, партызан.

ХАМЕНКА Пётр Андрэевіч, партызан.

ХАРЧАНКА Павел Анікеевіч, сяржант.

ХАРЧУК Сяргей Мікітавіч, партызан.

ХАРЫТОНЧЫК Алена Сямёнаўна, партызанка.

ХАРЫТОНЧЫК Аляксандр Дзмітрыевіч, партызан.

ХАРЫТОНЧЫК Вера Сямёнаўна, партызанка.

ХІЛЬКО Андрэй Рыгоровіч, радавы.

ХМЫЗ Сцяпан Нікіфаравіч, партызан.

ХОМІЧ Міхаіл Сцяпанавіч, радавы.

ХОМІЧ Станіслаў Паўлавіч, партызан.

ХОМЧЫК Іван Сцяпанавіч, сяржант.

ХРАМАЎСКІХ Георгій Раманавіч, маёр.

ХРАМЕНКІН Аляксей Аляксандравіч, радавы.

ХРАПУНОЎ Георгій Аляксеевіч, сяржант.

ХРЫНЮК Рыгор Аляксандравіч, радавы.

ХРЭШЧЫКАЎ Арсеній Юльянавіч, ст. лейтэнант.

ЦАРОЎ Віктар Аляксеевіч, старшыня.

ЦЕПІН Міхаіл Данілавіч, капітан.

ЦІМАШУК Васіль Васільевіч, радавы.

ЦІМКІН Рыгор Іванавіч, маёр.

ЦІТКО Нікіфар Дарафеевіч, радавы.

ЦІХАМІРАЎ Аляксей Іванавіч, падпалкоўнік.

ЦІХАНАЎ Віталь Васільевіч, матрос.

ЦІШКО Надзея Герасімаўна, партызанка.

ЦУРЫКАЎ Піліп Якаўлевіч, ст. сяржант.

ЦЯРЭНІНА Зінаіда Мітрафанаўна, партызанка.

ЦЯРЭШКА Павел Сямёнавіч, радавы.

ЧАБОЎСКІ Антон Іванавіч, партызан.

ЧАК Пётр Парменавіч, радавы.

ЧАКУНКОЎ Фёдар Георгіевіч, маёр.

ЧАЛАЎ Аляксандр Сямёнавіч, падпалкоўнік.

ЧАМПАЛАЎ Уладзімір Пятровіч, падпалкоўнік.

ЧАМЯРЭЎСКІ Багуслаў Іосіфавіч, яфрэйтар.

ЧАРАДНІЧЭНКА Сямён Дзямідавіч, лейтэнант.

ЧАРКЕС Мікалай Мікалаевіч, партызан.

ЧАРНОВА Ганна

Аляксандраўна, мал.

сяржант.

ЧАРНОЎ Павел Іванавіч, маёр.

ЧАРНОЎ Рыгор Антонавіч, старшыня.

ЧАРНЫШОЎ Аляксандр Архіпавіч, капітан.

ЧОРНЫ Уладзімір Міхайлавіч, радавы.

ЧУДНАЯ Яніна Пятроўна, радавая.

ЧУПАВА Ганна Сяргееўна, радавая.

ЧЫГІРОЎ Анатоль Васільевіч, палкоўнік.

ЧЫЖОНАК Алена Аляксандраўна, партызанка.

ЧЫЖЫК Аляксандра Васільевіч, партызанка.

ЧЫЖЫКАЎ Андрэй Сямёнавіч, ст. сяржант.

ЧЫЛІК Мікалай Іванавіч, партызан.

ЧЫРКО Іван Ігнатавіч, радавы.

ЧЫСЦЯКОЎ Алег Андрэевіч, ст. сяржант.

ЧЭРАЗАЎ Іван Фёдаравіч, ст. сяржант.

ШАБЛЕЕЎ Фёдар Аляксеевіч, ст. лейтэнант.

ШАЛАХОНАЎ Васіль Васільевіч, партызан.

ШАЛЕМАВА Ірына Актавіянаўна, партызанка.

ШАЛЕМАЎ Яўген Паўлавіч, партызан.

ШАЛЬПЯКОЎ Аляксандр Рыгоровіч, радавы.

ШАР ЛАЙ Васіль Іосіфавіч, ст. сяржант.

ШАР ЛАЙ Ніна Іванаўна, партызанка.

ШАСТАЛАЎ Фёдар Карпавіч, падпалкоўнік.

ШАЎЧУК Любоў Якаўлеўна, партызанка.

ШАЦЬКО Аляксандр Мікалаевіч, радавы.

ШВАНТ Алена Яўграфаўна, радавая.

ШВЕДАЎ Міхаіл Дзмітрыевіч, партызан.

ШКОДАЎ Васіль Лявонцьевіч, старшыня.

ШЛЁМЕН Антон Сямёнавіч, партызан.

ШЛЁМЕН Іван Данілавіч, радавы.

ШЛЁМЕН Надзея Сямёнаўна, партызанка. ~

ШЛЁМЕН Рыгор Ціханавіч, партызан.

ШЛЫКАЎ Мікалай Кузьміч, палкоўнік.

ПЛЯХЦЮК Васіль Міхайлавіч, партызан.

ПЛЯХЦЮК Васіль Рыгоровіч, сярант.

В.Р.Шляхцюк.

Л.І.Пырокаў.

Ф.П.Юдзічава.

ШМЯЛЁЎ Іван Фёдаравіч, маёр.
ШПАК Мікалай Сцяпанавіч, радавы.
ШПАК Міхаіл Георгіевіч, радавы.
ШПАКАЎ Міхаіл Захаравіч, сяржант.
ШПАКОЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, партызан.
ШПТАЛЬНІК Ісак Нафтальевіч, рады.
ШТЫРКІН Валянцін Іванавіч, радавы.
ШУБІН Мікалай Пятровіч, лейтэнант.
ШУБІНА Ірына Юр'еўна, вольнанаёмная.
ШУВАЛАЎ Васіль Іванавіч, старшыня.
ШУКАЛА Зінаіда Васільеўна, радавая.
ШУЛЬГА Клаўдзія Сяргееўна, ст. сяржант.
ШУЛЬГА Міхаіл Пятровіч, маёр.
ШУНДРЫК Аляксандра Аркадзеўна, партызанка.
ШУНДРЫК Аркадзь Андрэевіч, партызан.
ШУНДРЫК Ілья Ільіч, мал. сяржант.
ШУНДРЫК Мікалай Лукашавіч, партызан.
ШУНДРЫК Мікалай Лявонавіч, партызан.

ШУНДРЫК Уладзімір Іванавіч, партызан.

ШУРКО Мікалай Сямёнавіч, радавы.

ШУРКО Фёдар Фёдаравіч, радавы.

ШУСТАЎ Мікалай Андрэевіч, радавы.

ШУХНО Аляксандр Іванавіч, партызан.

ШУХНО Аляксей Фёдаравіч, радавы.

ШУХНО Іван Маркавіч, радавы.

ШУХНО Соф'я Мікалаеўна, партызанка.

ШУХНО Сцяпан Аляксандравіч, партызан.

ШЧАГАЛЬКОВА Вера Ануфрыеўна, радавая.

ШЧЭРБА Андрэй Піліпавіч, ст. сяржант.

ШЫБАЛАЎ Мікалай Васільевіч, радавы.

ШЫК Міхаіл Парфенавіч, старшыня.

ШЫЛЯНКОВА Марыя Ільінічна, вольнанаёмная.

ШЫЛЯНКОЎ Дзмітрый Васільевіч, маёр.

ШЫРОКАЎ Леанід Іларыёнавіч, рады.

ШЫЦ Раман Нікіфаравіч, партызан.

ШЭЙКІН Леанід Емяльянавіч, старшыня.

ШЭЎЧЫК Уладзімір Ільіч, партызан.

ШЭФЕР Уладзімір Аляксандравіч, капітан.

ЭДЗЕР Мікалай Паўлавіч, мал. сяржант.

ЭНРОТ Іван Аляксандравіч, радавы.

ЮДЗІЧАВА Фаіна Паўлаўна, яфрэйтар.

ЮРКОЎ Іван Федасеевіч, лейтэнант.

ЮРЧУК Сяргей Сцяпанавіч, радавы.

ЮРЧУК Фёдар Сцяпанавіч, яфрэйтар.

ЮФЕРАЎ Сяргей Ільіч, маёр.

ЮШКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч, партызан.

ЯГОРАЎ Рыгор Рып'оравіч, лейтэнант.

ЯКІМЕНКА Яўген Еліфанавіч, маёр.

ЯКІМЕЦ Канстанцін Раманавіч, партызан.

ЯКУБЕНЯ Антон Антонавіч, радавы.

ЯКУБОВІЧ Лявон Ігнатавіч, радавы.

ЯКУБОЎСКІ Аляксандр Паўлавіч, рады.

ЯКУБОЎСКІ Васіль Паўлавіч, радавы.

ЯКУБЧЫК Георгій Карпавіч, партызан.

ЯКУБЧЫК Павел Паўлавіч, рады.

ЯКУБЧЫК Павел Уладзіміравіч,
партызан.
ЯЛЫМАЎ Аляксандр Дзмітрыевіч,
маёр.

ЯНКОЎСКІ Іосіф Міхайлавіч, радавы.
ЯНУШ Павел Паўлавіч, радавы.
ЯНУШКА Сцяпан Іванавіч, партызан.
ЯРМОЛА Сямён Мікітавіч, радавы.
ЯРМОЛЕНКА Марыя Іванаўна,
 партызанка.

**ЯРМОЛЕНКА Уладзімір Венядзік-
 тавіч**, радавы.

ЯРОЦКІ Мікалай Ксенафонтавіч, ра-
 давы.

ЯРЫГІНА Бўдакія Палікарпаўна,
 вольнанаёмная.

ЯСТРАБАЎ Адольф Аляксандравіч,
 мал. сяржант.

ЯЎГЛЕЎСКАЯ Антаніна Аляксееўна,
 сяржант.

ЯЎГЛЕЎСКІ Дзмітрый Іванавіч, пал-
 коўнік.

ЯФІМІК Іосіф Вікенцьевіч, радавы.

ЯФРЭМАЎ Павел Міхайлавіч, сяржант.

ЯШКОЎ Сяргей Васільевіч, радавы.

АЗГІНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗПНАВІЧЫ

АЛЕЙНІК Васіль Паўлавіч, радавы.
КАРТАШЭВІЧ Міхаіл Лявонцьевіч,
 радавы.

ВЁСКА АСАБНЯКІ

БАРЫСІК Іван Мікалаевіч, радавы.
ЛЯЎШНЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч,
 радавы.

САКАЛОЎСКІ Міхаіл Антонавiч, ра-
 давы.

СВІТА Мікалай Сямёнавіч, радавы.

ЦВІКЕВІЧ Рыгор Якімавіч, радавы.

ВЁСКА ГРЫНКІ

БОРЫК Андрэй Іосіфавіч, радавы.
КЛІМОВІЧ Уладзімір Дарафеевіч,
 радавы.

РУДАК Андрэй Аляксеевіч, партызан.

ВЁСКА КАКОШЧЫЦЫ

БЕГЕР Іван Іванавіч, партызан.
БЯЛЬКО Пётр Іосіфавіч, радавы.
ДАБРЫЯН Лявонцiй Міхайлавiч, яф-
 рэйтэр.

ДАБРЫЯН Мікалай Максімавіч, пар-
 тызан.

ДАБРЫЯН Уладзімір Піліпавіч, пар-
 тызан.

ЖУКОЎСКІ Мікалай Мартынавіч,
 партызан.

КУЗЬМІЦКІ Сямён Сямёнавіч, радавы.
НАВУМЧЫК Таццяна Рыгораўна,
 партызанка.

САКАЛОЎСКІ Мікалай Фаміч, мал
 сяржант.

ШЫНКЕВІЧ Лявонцiй Лыч, радавы.

ШЫНКЕВІЧ Рыгор Паўлавіч, радавы.

ВЁСКА КАСЦЯНІ

БОЦІК Таццяна Ульянаўна, партызан-
 ка. _____

ВЯНСКОЎСКІ Уладзімір Федаравіч,
 партызан.

ГУЛЯЙ Міхаіл Іванавіч, партызан.

КАНЯВЕГА Мікалай Іосіфавіч, рада-
 вы.

МАНДРЫКЕВІЧ Васіль Сяргеевіч, ра-
 давы.

МАРОЗ Аляксандр Лявонцьевіч, пар-
 тызан.

МАРОЗ Уладзімір Васільевіч,
 партызан.

МІСРО Наталля Лук'янаўна, вольна-
 наёмная.

МЯЛЕШКА Іван Герасімавіч,
 партызан.

**МЯЛЕШКА Мікалай
 Васільевіч**, радавы. **СКАБЯЛКА Кірыл
 Кандратавіч**, радавы. **ХВЯСЕНЯ Барыс
 Сямёнавіч**, партызан.

ВЁСКА МЯЛЬКАНАВІЧЫ

АЛЯХНОВІЧ Пётр Аляксеевіч,
 сяржант. **БШКІРЭВІЧ Аляксандр
 Данілавіч**, радавы.

БУЛЕНЦА Аляксей Лукіч, яфрэйтэр.

ВАЛАДЧАНКОЎ Мікалай Піліпавіч,
 радавы.

ВІЛЬКОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч,
 радавы.

ГАНЧАРУК Сяргей Анісімавіч, радавы.
ЖЫЛЧ Іван Іларыёнавіч, партызан.
ІВАНОЎ Аляксей Пятровіч, радавы.

КАМЫШКАЙЛА Аляксей Пятровіч, радавы,

ЛАСЕВІЧ Андрэй Трафімавіч, радавы.

ЛАСЕВІЧ Мікалай Феакціставіч, сяржант.

ЛАСЕВІЧ Сяргей Трафімавіч, радавы

ПАЗНЯК Міхаіл Вікенцьевіч, радавы.

САКАЛОЎСКІ Іван Антонавіч, радавы.

САКАЛОЎСКІ Іван Фаміч, радавы.

САКАЛОЎСКІ Уладзімір Цімафеевіч, мал. сяржант.

ВЁСКА НАВАОРЛАВІЧЫ

АКУЛІК Васіль Фядосьевіч, сяржант.

АЎСЯНІК Уладзімір Мартынавіч, радавы .

ВЁСКА ПАСІНІЧЫ

БЕГЕР Іван Паўлавіч, радавы.

ДЗЯБЁЛЫ Аляксандр Піліпавіч, партызан.

ЖУКОЎСКІ Аляксандр Юстынавіч, радавы.

ЗАГАЛОВЕЦ Рыгор Іванавіч, радавы.

ЛЯШЭВІЧ Аляксандр Іванавіч, партызан.

ЛЯШЭВІЧ Уладзімір Васільевіч, радавы.

РАДЗІШЭЎСКІ Якаў Сідаравіч, радавы

СЛАВУ ТА Ілья Мікалаевіч, радавы.

СТРАЛКОЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, радавы.

ФІЛТОВІЧ Васіль Пятровіч, радавы

ФЯНЬКО Мікалай Мікалаевіч, партызан.

ХАДАРОЎСКІ Мікалай Якаўлевіч, партызан.

ЦВІКЕВІЧ Мікалай Іосіфавіч, радавы.

ВЁСКА САКАЛОВА

БОЦІК Міхаіл Васільевіч, партызан.

ВАЛАДОСЬ Ігнат Макаравіч, радавы.

ГУНКЕВІЧ Іван Рыгоровіч, радавы.

ДАБРЫЯН Мікалай Мікалаевіч, радавы.

ІСКРЫК Леанід Лукіч, сяржант.

КАРАСЬ Іван Якімавіч, мал. сяржант.

КАРАСЬ Мікалай Ільіч, радавы.

МАРКЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Аляксей Ільіч, радавы

НАЛІВАЙКА Антон Сцяпанавіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Ілья Сцяпанавіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Павел Аляксеевіч, партызан .

ПЯРСКЕВІЧ Іван Пятровіч, радавы.

ХОМЧЫК Павел Мікалаевіч, радавы.

ШМЫРАЎ Васіль Глебавіч, радавы.

ШЫПУЛА Іван Лук'янавіч, мал. лейтэнант.

ЮРЧЫК Уладзімір Дэмітрыевіч, радавы .

ВЁСКА САЛЕНІКІ

АЎТУХОЎ Ягор Мікалаевіч, сяржант.

МЯЛЕШКА Павел Іосіфавіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Іван Іванавіч, радавы.

НАЛІВАЙКА Лявон Лявонцьевіч, радавы.

РУДАК Міхаіл Аляксеевіч, радавы.

ХВЯСЕНЯ Канстанцін Іванавіч, партызан.

ВЁСКА СЯРГЕЕВІЧЫ

ДАБРЫЯН Васіль Пятровіч, партызан.

ЖУКОЎСКІ Іван Васільевіч, партызан.

КАЛОДКА Мікалай Фядосьевіч, партызан .

МАЛАХВЕЙ Сяргей Сцяпанавіч, радавы.

СТУЛЕВІЧ Павел Васільевіч, партызан.

ЦЫМБАЛАЎ Пётр Іванавіч, радавы.

ЯКІМЧАНКА Афанасій Іванавіч, радавы .

ВЁСКА ЧАМЯРЫ

БАГДАНЧУК Андрэй Іванавіч, радавы.

БАГДАНЧУК Андрэй Іванавіч, партызан.

БАРЫСЕВІЧ Аляксандр Іосіфавіч, партызан.

БУРСЕВІЧ Мікалай Лукіч, радавы.

БУРСЕВІЧ Уладзімір Лукіч, партызан.

ГЕРАСІК Міхаіл Акімавіч, радавы.

ДАБРЫЯН Вольта Якімаўна, партызанка.

ДЗЕМЯШЭВІЧ Іван Ільіч, радавы.

ЗАЎЯЛАЎ Мікалай Цімафеевіч, старшыня.

ІСКРЫК Якаў Рыгоровіч, партызан.

КЛЕПЧА Міхаіл Аляксеевіч, радавы.

МАКСАКАЎ Ілья Аляксеевіч, радавы.

МІСКО Аляксей Іосіфавіч, партызан.

МІСКО Іван Макаравіч, партызан.

МІСКО Іван Макаравіч, партызан.

МІСКО Іван Макаравіч, партызан.

МІСКО Ніна Максімаўна, партызанка.

- МІСКО** Сямён Ільіч, партызан.
МІСКО Уладзімір Сцяпанавіч, радавы.
МІСКО Ядвіга Сцяпанаўна, партызанка.
НИКАНОВІЧ Рыгор Ігнацьевіч, партызан.
ПУЧКО Іван Яфімавіч, радавы.
САВАНЕЦ Павел Андрэевіч, радавы.
ХАТКЕВІЧ Пракофій Мікалаевіч, радавы.
ХВЯСЕНЯ Іван Сямёнавіч, партызан.
ХВЯСЕНЯ Мікалай Міхайлавіч, партызан.
ХВЯСЕНЯ Пётр Сямёнавіч, радавы.
ЦАРЫК Аляксей Максімавіч, радавы.
ЧАРКЕС Сцяпан Мікалаевіч, радавы.
ЧЫГРЫН Кацярына Аляксандраўна, партызанка.
ЧЫГРЫН Клаўдзія Мікалаеўна, партызанка.
ЧЫГРЫН Мікалай Ануфрыевіч, радавы.
ШЭЙКА Іван Антонавіч, радавы.
ЯРМАШ Вольга Андрэеўна, партызанка.
ЯСЕМЧЫК Сцяпан Ануфрыевіч, радавы.
АЗЯРНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ
ВЁСКА АЗЯРНІЦА
АНТАНОВІЧ Пётр Уладзіміравіч, радавы.
БАБАК Аркадзь Мікалаевіч, радавы.
ВАЎЧОК Антон Міхайлавіч, радавы.
ГАРОДКА Міхаіл Іванавіч, мал. сяржант.
ДАБРЫЯН Пётр Навумаўіч, партызан.
ЖЫЛІЧ Уладзімір Емяльянавіч, партызан.
КЛІМАЎ Віктар Раманаўіч, радавы.
КЛІМОВІЧ Васіль Рыгоровіч, партызан.
МАКАРЭВІЧ Канстанцін Аляксеевіч, партызан.
МАЦЫНОВІЧ Рыгор Рыгоровіч, партызан.
МАЦЫНОВІЧ Соф'я Пятроўна, партызанка.
ПШЕЦ Уладзімір Георгіевіч, радавы.
РАКЕВІЧ Сямён Раманаўіч, радавы.
СЦЯПАНАЎ Васіль Фролавіч, радавы.
СЫАНТОВІЧ Іван Іларыёнавіч, радавы.
СЫАНТОВІЧ Іосіф Ігнацьевіч, радавы.
ЧАК Іван Аляксеевіч, радавы.
ЯФІМОВІЧ Антон Паўлавіч, радавы.
ЯФІМОВІЧ Васіль Максімавіч, радавы.
ВЁСКА ВАЎЧКІ
ЛАБЗОЎСКІ Уладзімір Мацвеевіч, радавы.
РАКЕВІЧ Міхаіл Васільевіч, партызан.
РАКЕВІЧ Міхаіл Пятровіч, радавы.
СЕЛІВОНЧЫК Рыгор Захараўіч, партызан.
ЮДЫЦКІ Васіль Міхайлавіч, сяржант.
ВЁСКА ГУМНІШЧА
СУША Міхаіл Нікіфаравіч, радавы.
ВЁСКА ДРАПАВА
АПАНОВІЧ Сяргей Канстанцінавіч, радавы.
БЯРЭЙШЫК Аляксандр Савіч, радавы.
БЯРЭЙШЫК Уладзімір Савіч, мал. сяржант.
ГАРДЗІЕЎСКІ Мікалай Пятровіч, мал. сяржант.
ЖЫЛІЧ Васіль Емяльянавіч, радавы.
ЖЫЛІЧ Іван Іванавіч, радавы.
ЖЫЛІЧ Іосіф Аляксандравіч, радавы.
ЖЫЛІЧ Міхаіл Антонавіч, партызан.
ЖУРОВІЧ Феафіл Мікалаевіч, радавы.
ВЁСКА ЕРМАЛОЎШЧЫНА
БАНДАРЭНКА Іван Антонавіч, радавы.
ВЁСКА ЗБОЧНА
АЛЯКСЕЙЧЫК Валянціна Максімаўна, партызанка.
БАЙКЕВІЧ Мікалай Ульянавіч, радавы.
ЛАБАНАЎ Міхаіл Сяргеевіч, радавы.
ТУЛЯЙ Васіль Лявонцьевіч, радавы.
ТУЛЯЙ Трафім Лявонцьевіч, радавы.
ТУЛЯЙ Уладзімір Ігнацьевіч, радавы.
ВЁСКА КЛЕПАЧЫ
АПАНОВІЧ Мікалай Канстанцінавіч, яфрэйтар.
ВАЎЧОК Аляксандр Аляксеевіч, сяржант.
ВАЎЧОК Іван Максімавіч, яфрэйтар.
КАЗАК Васіль Пятровіч, партызан.
КУЛЯШЭВІЧ Антон Васільевіч, радавы.

ЛОСЬ Мікалай Іванавіч, радавы.
РАКЕВІЧ Іван Мацвеевіч, радавы.
РАКЕВІЧ Пётр Сямёнавіч, радавы.

САЧЭК Аляксандр Андрэевіч, радавы. радавы.

ВЕСКА МЫСЛАВА

БАНДАРЭНКА Фёдар Паўлавіч, радавы .

ГУРСКІ Антон Міхайлавіч, радавы.

ДЗЯДКОЎ Фёдар Дзмітрыевіч, сяр-жант.

ЖЫЛІЧ Аляксей Мікалаевіч, радавы.

КАРОЦЬКА Іосіф Іосіфавіч, радавы.

КУЛЯШЭВІЧ Мікалай Міхайлавіч, партызан.

КУЛЯШЭВІЧ Міхаіл Антонавіч, радавы. **КУЛЯШЭВІЧ Сямён Ільіч**, радавы.

КУЛЯШЭВІЧ Уладзімір Мікалаевіч, радавы.

КУЛЯШЭВІЧ Уладзімір Раманавіч, партызан.

СВІТА Уладзімір Сямёнавіч, партызан.

СКАСКЕВІЧ Аляксандр Канстанці-навіч, радавы.

СКАСКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, сяржант.

СКАСКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, партызан.

СКАСКЕВІЧ Пётр Васільевіч, радавы.

ШАЛЯСТОВІЧ Андрей Васільевіч, партызан.

ШАЛЯСТОВІЧ Васіль Сцяпанавіч, радавы.

ШАЛЯСТОВІЧ Іван Сцяпанавіч, радавы.

ВЁСКА ПЛАЎСКІЯ

КАРЭЙВА Іван Пятровіч, радавы

КАРЭЙВА Сцяпан Антонавіч, радавы.

КАТОВІЧ Станіслаў Іосіфавіч, радавы.

ПЛАЎСКІ Баляслаў Юльянавіч,

радавы. **СКАСКЕВІЧ Якаў Восіпавіч**,

радавы.

ВАСІЛЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАБЫНІЧЫ

СІДОРЫК Рыгор Рыгоровіч, радавы.

УЛАСІК Мітрафан Мацвеевіч, радавы.

УЛАСІК Павел Мацвеевіч, радавы.

ЮРЧАК Павел Дзмітрыевіч, радавы.

ЯГАЎДЗІК Васіль Іванавіч, радавы.

ВЁСКА ВАСІЛЕВІЧЫ

БЯРШЧАНСКІ Арон Самуілавіч, партызан.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Іванавіч,

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Кандраць-евіч, радавы.

ГЕРАСІМЧЫК Ганна Мікалаеўна, партызанка.

ГЕРАСІМЧЫК Пётр Рыгоровіч, радавы.

ГЕРАСІМЧЫК Рыгор Васільевіч, радавы .

КАСПЕР Мікалай Сцяпанавіч, радавы.

ЛЮШАН Міхаіл Пятровіч, радавы.

САСНОЎСКІ Мікалай Раманавіч, радавы .

ХАРЫТОНЧЫК Мікалай Дзмітры-евіч, радавы.

ВЁСКА ВЕРАБ'ЕВІЧЫ

АДАМЧЫК Якім Лук'янавіч, радавы.

БАРЫСІК Мікалай Мікалаевіч, рада-вы.

БУЛАЎЧЫК Яфім Пракопавіч, рада-вы.

ЁРШ Мікалай Андрэевіч, радавы.

ЁРШ Мікалай Якаўлевіч, партызан.

ЁРШ Сцяпан Андрэевіч, радавы.

КАБАНАВА Ганна Міхайлаўна, пар-тизанка.

КАБАНАЎ Міхаіл Данілавіч, радавы.

ПЛІПЧЫК Уладзімір Васільевіч, ра-давы .

ФАЛЬКО Іван Міхайлавіч, радавы.

ВЁСКА ГАНЬКІ

ГРЫНЧУК Сцяпан Андрэевіч, радавы.

СКОК Іван Іванавіч, радавы.

ТАЎЛАЙ Васіль Андрэевіч, радавы.

ТАЎЛАЙ Іван Андрэевіч, радавы.

ТАЎЛАЙ Мікалай Іванавіч, партызан.

ШУНДРЫК Васіль Уладзіміравіч, партызан.

ВЁСКА ЗАДВОРЕ

БАРТОШ Аляксандр Аляксеевіч, ра-давы.

БАРТОШ Васіль Кандрацьевіч, радавы.

БАРТОШ Іван Фёдаравіч, радавы.

БЯЛЕЎСКІ Канстанцін Іванавіч, радавы.

ЖЫВУЛЬКА Аляксей Мікалаевіч, ра-давы.

ЗЯНЬКО Мікалай Сямёнавіч, радавы.

ЗЯНЬКО Уладзімір Іванавіч, партызан.

МАЙСЕЙЧЫК Мікалай Сцяпанавіч,
радавы.

ПАНАСІК Аляксандр Кандрацьевіч,
радавы.

ТАЛЕРЧЫК Пётр Пятровіч, партызан.

ШУНДРЫК Міхаіл Іванавіч, сяржант.
ШУНДРЫК Уладзімір Іванавіч,
радавы.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

КУЧЫНСКІ Уладзімір Лукіч,
партызан.

ЛІМАРЭНКА Марыя Сцяпанаўна, ра-
давая.

СІДОРЫК Іван Фаміч, радавы.

СТРАЛКОЎСКІ Павел Дзмітрыевіч,
радавы.

ВЁСКА НАРАСТАВІЧЫ

ГРЫБ Мікалай Іпалітавіч, радавы.

СЯРГЕЙ Іосіф Антонавіч, радавы.

ВЁСКА ПАРЭЧЧА

ГАЛЕНКА Міхаіл Лукіч, радавы.

ГУРКАЛАЎ Мітрафан Пятровіч,
старшыня.

ЖЫВУЛЬКА Даніла Паўлавіч, пар-
тызан.

ЖЫВУЛЬКА Іван Данілавіч,
партызан.

ЖЫВУЛЬКА Канстанцін Аляксеевіч,
радавы.

ЖЫВУЛЬКА Уладзімір Якімавіч, ра-
давы.

КАРПОВІЧ Уладзімір Якаўлевіч,
партызан.

СІПВОНЧЫК Аляксей Мацвеевіч,
радавы.

СІПВОНЧЫК Рыгор Фёдаравіч, ра-
давы.

ТАЛЕРЧЫК Іван Пятровіч, радавы.

ТУМАШЫК Лья Аляксеевіч, мал. сяр-
жант.

ФАЛЬКО Іван Міхайлавіч, радавы.

ЯКІМОВІЧ Аляксей Максімавіч, ра-
давы.

ВЁСКА РАЗАНАЎШЧЫНА

БАРЫСІК Аляксей Аляксеевіч, рада-
вы.

ЖАБРУН Міхаіл Міхайлавіч, сяржант.

КАВАЛЬЧУК Уладзімір Міхайлавіч,
радавы.

КУЧЫНСКІ Іван Канстанцінавіч, ра-
давы.

ВЁСКА ХАДЗЯВІЧЫ

АКУЛКА Іван Ільіч, радавы.

БАЛЬ Іван Мікалаевіч, радавы.

БАЛЬ Фрол Лаўрэнцьевіч, радавы.

ЖУК Іван Барысавіч, партызан.

ЖУК Кацярына Фёдараўна, парты-
занка.

ЖУК Мікалай Віктаравіч, радавы.

ЖУК Уладзімір Пятровіч, радавы.

ГОЛКІН Мікалай Мікалаевіч, радавы.

КЛЫБІК Антон Усцінавіч, радавы.

КЛЫБІК Іван Ільіч, радавы. **КЛЫБІК**

Лука Адамавіч, радавы. **КЛЫБІК Сцяпан**

Аляксеевіч, радавы. **ЛЕВУШ Даніла**

Захаравіч, радавы. **ЛОСЕЎ Антон**

Мікалаевіч, радавы. **ПЫЦЕЛЬ Мікалай**

Іванавіч, радавы. **РАГОЗІК Надзея**

Андрэеўна, парты- занка.

РАГОЗІК Уладзімір Андрэевіч, парты-
зан.

САВАНЕЦ Канстанцін Дзянісавіч, ра-
давы.

САВАНЕЦ Фёдар Васільевіч, радавы.

СКВАРЦОВА Вольга Аляксееўна,
партызанка.

СКВАРЦОЎ Міхаіл Пятровіч, ст. сяр-
жант.

ЧЫГРЫН Аляксандр Іванавіч,
радавы.

ВЯЛІКАШЫЛАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЛКІЯ ШЫЛАВІЧЫ

АДАМЧЫК Ульян Макаравіч, радавы.

БАЙБАК Сцяпан Варфаламеевіч, ра-
давы.

БЕТКА Міхаіл Аляксеевіч, радавы.

БЕТКА Сямён Андрэевіч, радавы.

ВАСІЛЮК Мяфодзій Сцяпанавіч, радавы.

ГЕРАСЬКА Аляксей Мікітавіч,

партызан. **ГРОМАЎ Аляксей Іванавіч**,

радавы. **ГРЫШЧ Іван Піліпавіч**, радавы.

ГРЫШЧ Павел Мікалаевіч, радавы.

ГРЫШЧ Сільвестр Васільевіч, радавы.

ГУРСКІ Іван Мікітавіч, радавы. **ГУРСКІ**

Ігнат Антонавіч, радавы. **ГУРСКІ Яфрэм**

Мікітавіч, партызан. **ЁРШ Сямён**

Мікалаевіч, радавы. **ЖЫЛІНСКІ Іван**

Васільевіч, радавы. **ЖЫЛІНСКІ Максім**

Аляксандравіч, радавы.

ЖЫЛІНСКІ Мікалай Фёдаравіч,

партызан.

ЖЫЛІНСКІ Рыгор Васільевіч, радавы.

ЖЫЛІНСКІ Сямён Лаўрэнцьевіч, ра-
давы.

ЖЫЛІНСКІ Уладзімір Данілавіч, ра-
давы.

ЖЫЛШСКИ Уладзімір Іванавіч, радавы. **КУЛІК** Васіль Аляксандравіч, партизан.

ЛУКАШЭНЯ Канстанцін Ігнатавіч, партизан.

ЛУКАШЭНЯ Юстын Віктаравіч, партизан.

НОВАСЯЛЕЦКІ Піліп Мікалаевіч, радавы.

РАМАНОВІЧ Васіль Сямёнавіч, радавы. **ТАЧОНЫ** Іван Сямёнавіч, радавы. **ТАЧОНЫ** Нікіфар Дарафеевіч, радавы.

ТАЧОНЫ Пётр Іосіфавіч, радавы.

ЦІТКО Аляксей Аляксеевіч, партизан.

ЦІТКО Васіль Сцяпанавіч, радавы.

ЦІТКО Пётр Рыгоровіч, радавы.

ЦІТКО Сямён Рыгоровіч, радавы.

ШЛЫКОВІЧ Адам Арцёмавіч, радавы.

ШЛЫКОВІЧ Ілья Міронавіч, радавы.

ЮРЧЫК Мікалай Ігнатавіч, радавы.

ЯРМОЛА Адам Міхайлавіч, радавы.

ЯРМОЛА Мікалай Ігнатавіч, радавы.

ВЁСКА НОВАЯ СТРАЖА

БАЛКУНЕЦ Іван Рыгоровіч, партизан.

БАНДАРОВІЧ Іван Мікалаевіч, радавы.

БОБІК Міхаіл Аляксеевіч, радавы.

ЖЫЛІНСКІ Мікалай Кузьміч, радавы.

ТАЧОНЫ Аляксандр Афанасьевіч, радавы.

ВЁСКА САВІЧЫ

АНУФРЭНЯ Пётр Раманавіч, радавы.

БІЧЭЎСКИ Мікалай Іванавіч, сяржант.

ЁРШ Адам Якаўлевіч, партызан. **ЁРШ** Уладзімір Лявонцьевіч, радавы. **ІСАР** Антон Аляксандравіч, радавы.

СЕМЯНЮК Марыя Іванаўна, партызанка.

СТРУПАВЕЦ Мацвей Іосіфавіч, партизан.

СТРУПАВЕЦ Мікалай Афанасьевіч, партызан.

ТАЧОНЫ Мікалай Кузьміч, радавы.

ШУХНО Аляксандр Мікалаевіч, радавы.

ШУХНО Дзмітрый Мацвеевіч, радавы. **ШУХНО** Іван Дзмітрыевіч, партызан. **ШУХНО** Мікалай Кузьміч, партызан. **ШУХНО** Мікіта Антонавіч, радавы.

ВЁСКА ЧАПЯЛЁВА

БАЙБАК Уладзімір Цімафеевіч, партызан.

БАЛКУНЕЦ Дарафей Несцеравіч, радавы.

БАЛКУНЕЦ Піліп Міхайлавіч, радавы.

ГРЫШІЧ Мікалай Андрэевіч, радавы.

ГУРСКИ Аркадзь Іванавіч, радавы.

ЁРШ Іван Гаўрылавіч, радавы.

ЖЫЛІНСКИ Марк Мітрафанавіч, мал. сяржант.

КАНДЗІРАНДА Міхаіл Рыгоровіч, партызан.

КАРПЕЙЧЫК Васіль Лявонцьевіч, радавы.

ЛАЗОЎСКИ Фёдар Сямёнавіч, радавы.

ЛУКАШЭНЯ Уладзімір Іванавіч, партызан.

ЛУКАШЭНЯ Фёдар Мікітавіч, радавы.

ПРЭДКА Іван Іванавіч, сяржант.

САВАНЕЦ Канстанцін Іванавіч, радавы.

САЛЕЙКА Аляксей Аляксеевіч, радавы.

ТУРУК Аляксандр Сцяпанавіч, радавы.

ТУРУК Васіль Сцяпанавіч, радавы.

ТЫЧЫНСКИ Арцём Купрыянавіч, радавы.

ШЛЁМЕН Іван Сямёнавіч, радавы.

ШЛЁМЕН Майсей Фаміч, радавы.

ШЛЁМЕН Уладзімір Данілавіч, радавы.

ЮРЧЫК Піліп Яўстаф'евіч, радавы.

ЯКІМАВЕЦ Аляксандр Іосіфавіч, радавы.

ВЁСКА ШЫЛАВІЧЫ (СПІРТЗАВОД)

БАЛКУНЕЦ Васіль Антонавіч, радавы.

ГАВАРУШКА Мікалай Ільіч, радавы.

ДАНІЛЬЧЫК Аляксандр Фёдаравіч, мал. сяржант.

ДАНІЛЬЧЫК Уладзімір Фёдаравіч, радавы.

ЖМУРКІНА Марыя Андрэеўна, яф-рэйтар.

ЖЫЛІНСКИ Павел Іванавіч, партызан.

КАЗАЧУК Лука Лукіч, радавы.

КАМАР Васіль Сцяпанавіч, радавы.

МЕШЧАРАКОЎ Васіль Аляксеевіч, капітан.

РУСАК Аляксандр Сцяпанавіч, радавы.

СМУРАГА Вячаслаў Георгіевіч, радавы.

ВЁСКА ЯКІМАВІЧЫ

ПРЭДКА Аляксандр Рыгоровіч,
партызан.

ПРЭДКА Васіль Васільевіч, партызан.
ПРЭДКА Юльян Юльянавіч, радавы.
СУШКО Уладзімір Аляксеевіч, пар-

ШЛЁМЕН Іван Іванавіч, радавы.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА БРАКАВА

АНТОНІК Васіль Васільевіч, радавы.
АНТОНІК Сцяпан Юльянавіч, радавы.
АНТОНІК Фама Антонавіч, радавы.
БАРКОЎСКИ Ігнацій Уладзіміравіч, радавы.

БЕЛАВУС Аляксандр Афанасьевіч, радавы.

БЕЛАВУС Фёдар Антонавіч, радавы.
КАЗУ К Іван Цімафеевіч, радавы. **КАЗУК** Мікалай Мікалаевіч, радавы.
КРАЎЦЭВІЧ Віктар Ільіч, радавы.
ПАЛЕВІЧ Іван Сцяпанавіч, радавы.
ПЯСЛЯК Аляксей Паўлавіч, радавы.
ПЯСЛЯК Аляксей Уладзіміравіч, яф-
 рэйтар.

ПЯСЛЯК Віктар Паўлавіч, радавы.
САБАЛЕЎСКИ Рыгор Сільвестравіч, радавы.

САЛЕВІЧ Аляксей Яфімавіч, радавы.

ВЕСКА ВЕРБАЛАТЫ

ВЕЦЯНЕВІЧ Мікалай Георгіевіч, ра-
 давы.

КРУ 111 **ПК** Аляксандр Дайілавіч, радавы.
КРУПНІК Іван Мікалаевіч, радавы.
КРУПНІК Мікалай Іванавіч, партызан.
КРУПНІК Мікалай Мікалаевіч, партызан.

КРУПНІК Піліп Іванавіч, радавы.
КРУПНІК Піліп Маркавіч, радавы.
ЛАЗОЎСКИ Васіль Фёдаравіч, сяржант.
НАГОРНЫ Іван Усцінавіч, радавы.
ФІЛЁНЧЫК Іосіф Уласавіч, радавы.

ВЕСКА ГЛОЎСЕВІЧЫ

АРМУШЭВІЧ Ганна Мікалаевуна, ра-
 давая.

КАЗЕЛЕЦКІ Фёдар Сцяпанавіч, радавы.

КАТКО Лука Дзям'янавіч, радавы.
КІРЫК Пётр Дамянікавіч, радавы. **КІРЫК** Сцяпан Пятровіч, радавы. **МЕЛЯШКЕВІЧ** Сцяпан Ульянавіч, радавы.

ПАРФЯНОВІЧ Аляксандр Георгіевіч, радавы.

ПАРФЯНОВІЧ Павел Іванавіч, радавы. **РАДЗЬКО** Іосіф Антонавіч, радавы. **СЕРЫ** Іван Лявонцьевіч, радавы. **СКАМАРОХ** Карней Мікітавіч, сяржант. **СМАГЛЕЙ** Міхаіл Аляксандравіч, радавы.

ТАРАСЮК Мікалай Сямёнавіч, парты-
 зан.

ТАЎРЭЛЬ Барыс Яўдзіхевіч, радавы.
ТРОЦКІ Іван Іосіфавіч, радавы.
ЦІХАНАЎ Іван Лаўрэнцьевіч, радавы.
ШУНДРЫК Іван Іванавіч, радавы.
ЯРМОЛА Сямён Сямёнавіч, партызан.

ВЁСКА ГУМЕНІКІ

АЛЯХНЕЙКА Сцяпан Якаўлевіч, партызан.

АНШЧЫК Аляксандр Максімавіч, радавы.

НЕСЦЕР Зінаіда Ігнацьеўна, парты-

САЛАВЕЙ Самуіл Рыгоравіч, радавы.
САЛАВЕЙ Якаў Іванавіч, радавы.
СЕВАСЦЬЯН Іван Іванавіч, радавы.
ХРЭШЧЫК Іван Ільіч, радавы.
ЯНУШЭВІЧ Купрыян Дзмітрыевіч, радавы.

ЯНУШЭВІЧ Мікалай Ільіч, радавы.

ВЁСКА ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ

ДМУХОЎСКИ Іван Міхайлавіч, радавы.
ЖУРАЎЛЁЎ Іван Лаўрэнцьевіч, пар-

МАЗАЙЛА Васіль Трафімавіч, радавы.
МАЗАЙЛА Уладзімір Кандрацьевіч, радавы.

МАЛЯЕНАК Аляксей Яфімавіч, лей-
 тэнант.

МЯККИ Аляксандр Іванавіч, партызан. **ПАНАШЧЫК** Ігнат Максімавіч, радавы. **ПЯСЛЯК** Герасім Піліпавіч, радавы. **САКОЛІН** Уладзімір Мацвеевіч, сяржант.

СУШКО Мікалай Ігнацьевіч, радавы.
ШВАЙДЗЮК Гаўрыіл Ларыёнавіч, радавы.

ВЁСКА ЗАБУЛЛЕ

ЗЕНАЎ Мікалай Пракопавіч, партызан. **КУРЫЛОВІЧ** Аляксей Макаравіч, радавы.

КУРЫЛОВІЧ Іван Рыгоравіч, радавы.
КУРЫЛОВІЧ Сцяпан Гаўрылавіч, ра

давы.

МІКАЛАЙЧЫК Аляксандр Васіль-
евіч, радавы.

НАВУМЧЫК Мікалай Якаўлевіч, ра-
давы.

НЕСЦЕР Сцяпан Варфаламеевіч,
радавы.

САВІНАЎ Канстанцін Мікалаевіч,
матрос.

ХОМЧЫК Васіль Якаўлевіч, радавы.

ЯРАШ Мікалай Усцінавіч, радавы.

ЯФІМІК Піліп Восіпавіч, радавы.

ВЁСКА КАПУСТЫ

ЛІХАЧ Сцяпан Фаміч, радавы.

РЫЛА Мікалай Васільевіч, радавы.

ВЁСКА ЛІТВА

КІРЫК Васіль Прохаравіч, радавы.

КІРЫК Мікалай Мікалаевіч, радавы.

КРУПНІК Аляксандр Піліпавіч,
партызан.

НЕСЦЯРОВІЧ Уладзімір Іванавіч,
радавы.

ВЁСКА ПАДМОШША

АНТОНІК Сцяпан Ульянавіч, радавы.

АНТОНІК Фама Антонавіч, радавы.

КНЯЗЮК Павел Андрэевіч, радавы.

КРЫШТОПЧЫК Васіль Якаўлевіч,
радавы.

РУДЗІК Сцяпан Мікітавіч, радавы.

ВЁСКА РАХАВІЧЫ

БАРЫСАЎ Аляксей Дзмітрыевіч,
радавы.

БОГУШ Іван Данілавіч, радавы.

ГРЫНКО Анатоль Уладзіміравіч, радавы.

ЗАЙЦАЎ Георгій Аляксеевіч, радавы.

КРЫЦКІ Мікалай Пятровіч, радавы.

ЛЫСЫ Іван Васільевіч, радавы.

ЛЯШЭВІЧ Уладзімір Пягровіч, яфрэйтар.

МАНДРЫКЕВІЧ Мікалай Мікала-
евіч, радавы.

ПАЗНЯК Васіль Вікенцьевіч, радавы.

ПАЗНЯК Надзея Лынічна,
партызанка.

СЫСОЕЎ Мікалай

Пятровіч, радавы.

ЧАРКЕС Іван

Адамавіч, радавы.

ШПАК Іван

Сцяпанавіч, радавы.

ШПАК Павел

Фаміч, радавы.

ВЁСКА СКОЎДЗІЧЫ

АКУЛІЧ Аляксандр Ільіч, радавы.

АКУЛІЧ Міхаіл Міхайлавіч, радавы.

АРЦЁМЧЫК Марыя Сцяпанаўна, ра-

давая.

ДУБРОЎСКІ Васіль Андрэевіч, радавы.

КАЛЯДА Уладзімір Рыгоравіч, радавы.

КРЫСЮК Іван Антонавіч, радавы.

ВЁСКА СУРЫНКА

КАЗЛОЎ Мікалай Нікіфаравіч, ст.
лейтэнант.

ЛЫСУХА Васіль Нікіфаравіч, радавы.

ЛЫСУХА Іван Васільевіч, радавы.

ЛЫСУХА Пётр Васільевіч, радавы.

ЛЫСЫ Пётр Пятровіч, радавы.

ПЛЕЦКІ Серафім Георгіевіч, радавы.

ПЯКАРСКІ Аляксей Іванавіч, радавы.

РАДКЕВІЧ Дзмітрый Тарасавіч, радавы.

ШЧАЮК Аляксей Пракопавіч, радавы.

ШЧАЮК Лявон Трафімавіч, радавы.

ШЧАЮК Лявонцый Паўлавіч, радавы.

ЯНУШЭВІЧ Васіль Іванавіч, радавы.

ЯНУШЭВІЧ Павел Паўлавіч, радавы.

ЯНУШЭВІЧ Сяргей Парфенавіч, радавы.

ВЁСКА ТУШЭВІЧЫ

ГРЫПІЧ Сямён Сямёнавіч, радавы.

ЁРШ Міхаіл Аляксеевіч, радавы.

КІСЕЛЬ Міхаіл Міхайлавіч, радавы.

КУЛАК Іван Міхайлавіч, радавы.

ПРАКАПЧУ К Васіль Пятровіч, сяржант.

ПЯТРАШКА Пётр Аляксеевіч, радавы.

САЛЕЙКА Іван Міхайлавіч, мал. сяржант.

ДЗЕРАЎНОЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АШНАРАВІЧЫ

АПАНАСІК Цімафей Фадзеевіч, рада-
вы.

ЁРШ Васіль Васільевіч, радавы.

ЖУКОЎСКІ Іван Якаўлевіч, сяржант.

ІГНАЦІК Іван Рыгоравіч, радавы.

КІСЛЯК Іосіф Юстынавіч, радавы.

РАГОЗІК Даніла Пятровіч, радавы.

ХІЛЬКО Васіль Васільевіч, радавы.

ХІЛЬКО Канстанцін Іванавіч, радавы.

ХІЛЬКО Міхаіл Іванавіч, радавы.

ШЭНДЗІК Рыгор Рыгоравіч, радавы.

ЯРАШ Аляксандр Нікіфаравіч,
радавы.

ВЁСКА БАЯРЫ

ЛОЙКА Міхаіл Рыгоравіч, радавы.

МАЛАШ Аляксей Аляксеевіч, радавы.

МАЛАШ Васіль Аляксеевіч, радавы.

МАЛАШ Іван Аляксеевіч, радавы.

ПАРХАНОВІЧ Мікалай Іванавіч,
партызан.

САНЮТА Іван Васільевіч, радавы.
ХВОРЫК Іосіф Канстанцінавіч, радавы.

ВЁСКА ВАЎЧУНЫ

ЖУКОЎСКИ Мікалай Рыгоровіч, радавы.

ЖУКОЎСКИ Фёдар Рыгоровіч, радавы.
КУЛЕШ Андрэй Андрэевіч, радавы.

ВЁСКА ВШАВА

БРАЙЧУК Васіль Фёдаравіч, радавы.
БРАЙЧУК Васіль Якаўлевіч, партизан.
БРАЙЧУК Мікалай Іосіфавіч, радавы.
ЗАЙКОЎСКИ Антон Максімавіч, радавы.
ЗАЙКОЎСКИ Васіль Іосіфавіч, радавы.
ЗАЙКОЎСКИ Мікалай Авакумавіч, радавы.

КУЛЕШ Мікалай Васільевіч, радавы.
ПРЫТУЛІК Іван Фёдаравіч, яфрэйтар.
СІДОРЫК Міхаіл Ільіч, партизан.
ЯКАЎЧЫК Уладзімір Паўлавіч, радавы.

ВЁСКА ВЫСАЦК

БАЎТРУШКА Павел Аляксеевіч, радавы.

ЕРМАЛОВІЧ Аляксей Макаравіч, радавы.

ЛОЙКА Іван Сцяпанавіч, радавы.
ЛОЙКА Мікалай Іосіфавіч, партызан.
МАКАРЧУК Іван Паўлавіч, радавы.
МАРЦІНЧЫК Барыс Іванавіч, радавы.
ПАПКЕВІЧ Мікалай Фёдаравіч, радавы.
ПАШКЕВІЧ Васіль Лук'янавіч, радавы.

РЭЗВІНСКИ Міхаіл Уладзіміравіч, радавы.

ВЁСКА ДЗЕРАЎНАЯ

АХРАЛОВІЧ Георгій Ігнацьевіч, радавы.

БАРЫСЕВІЧ Андрэй Максімавіч, радавы.

БАРЫСЕВІЧ Павел Прохаравіч, радавы.
БУШЧЫК Аляксандр Паўлавіч, радавы.
БУШЧЫК Пётр Рыгоровіч, радавы.
БУШЧЫК Уладзімір Іосіфавіч, радавы.
ВАРАБ'ЁЎ Васіль Савельевіч, капітан.
ГЕРАСІМЧЫК Іван Сямёнавіч, сяр-жант.

ГРЫГАРЭВІЧ Аляксандр Міхайлавіч, радавы.

ГУРНОЎСКИ Сяргей Сцяпанавіч, сяр-жант.

ІГНАЦІК Міхаіл Іванавіч, радавы.

КАНДРАЦЮК Аляксандр Іванавіч, радавы.

КАРАНЕЦ Аляксандр Аляксеевіч, радавы.

КАРАНЕЦ Сямён Мікалаевіч, радавы.
КАРАНЕЦ Уладзімір Антонавіч, мал. сяржант.

КАРАНЕЦ Фёдар Фёдаравіч, радавы.
КІРЫЛАВА Аляксандра Сямёнаўна, радавая.

КУРЫШАЎ Георгій Канстанцінавіч, радавы.

ЛАБКО Аляксандр Васільевіч, радавы.
ЛАБКО Андрэй Аляксеевіч, радавы.
ЛАБКО Валянціна Мікалаеўна, партызанка.

ЛАБКО Ілья Восіпавіч, радавы.
ЛЕВЯРОЎСКИ Рыгор Аляксандравіч, радавы.

МАШЛЕТАЎ Павел Мікалаевіч, радавы.
ПЕЗДЗЕРАЎ Васіль Паўлавіч, радавы.
НЕСЦЯРОВІЧ Анісім Антонавіч, радавы.

РАДЗЕВІЧ Адам Адамавіч, радавы.
РАДЗЕВІЧ Антон Андрэевіч, партызан.

РАДЗЕВІЧ Васіль Адамавіч, радавы.
РАДЗЕВІЧ Павел Пятровіч, радавы.
РАМАНОЎСКИ Васіль Іосіфавіч, радавы.
ТРУС Іван Флар'янавіч, радавы.
ТРУС Мікалай Мікалаевіч, радавы.
ХІЛЬКО Сяргей Юльянавіч, радавы.
ХІЛЬКО Уладзімір Трафімавіч, радавы.

ВЁСКА ЗАГРЫЦЬКАВА

ЕРМАЛОВІЧ Аляксандр Антонавіч, радавы.

ІГНАЦІК Іосіф Аляксеевіч, радавы.
КАНАПЕШКА Іван Пятровіч, партызан.

КАЧАРГА Васіль Канстанцінавіч, радавы.

КАЧАРГА Павел Макаравіч, партызан.

КУПІЧ Аляксей Антонавіч, радавы.
КУПІЧ Аляксей Рыгоровіч, радавы.

ЛАЗАР Аляксандр Іосіфавіч, радавы.
ПЯТЛІЦКИ Уладзімір Сцяпанавіч, радавы.

РАМАНЮК Уладзімір Іосіфавіч, радавы.

ХІЛЬКО Іван Андрэевіч, партызан.

ХІЛЬКО Міхаіл Цімафеевіч, радавы.
ЯФІМІК Васіль Якаўлевіч, радавы.
ЯФІМІК Міхаіл Мацвеевіч, радавы.

ВЁСКА ІСАЕВІЧЫ

АНІСІМОВІЧ Уладзімір Іванавіч, ра-
давы.

ТРУС Іосіф Якаўлевіч, радавы.
ЯРАШЭВІЧ Віктар Сгафанавіч,
радавы.

ВЁСКА КАВАЛІ

АБРАМЧЫК Аляксей Карпавіч,
радавы.
АБРАМЧЫК Васіль Карпавіч, радавы.
КІПЕЛЬ Павел Фёдаравіч, радавы.
РАМАНОЎСКІ Васіль Данілавіч, ра-
давы. _____ ~ _____ ..

РАМАНОЎСКІ Іван Іосіфавіч, пар-
тызан.

ВЁСКА ЛЬВОЎШЧЫНА

БУРАЧЭЎСКІ Аляксандр Максімавіч,
радавы. „ _____
БУРАЧЭЎСКІ Платон Піліпавіч, ра-
ЗАКУДОЎСКІ Аляксандр Іванавіч,
партызан _____
**КРАЎЦЭВІЧ Аляксандр Аляксанд-
равіч**, партызан.
ЯСЕМЧЫК Мікалай Пятровіч, радавы.

ВЁСКА МАЛЫШЭВІЧЫ

ВАЎЧУН Канстанцін Зосімавіч,
радавы.
ГАНЧАРУК Аляксей Міхайлавіч, ра-
давы.
ГАНЧАРУК Мікалай Фёдаравіч,
радавы.
ГУРНОЎСКІ Аляксандр Сцяпанавіч,
радавы.
КІСЛЯК Аляксандр Іванавіч, радавы.
ЧАРНУХА Фёдар Паўлавіч, радавы.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

СУШКО Андрэй Рыгоровіч, радавы.
СУШКО Васіль Міхайлавіч, радавы.

ВЁСКА НАГУЕВІЧЫ

АФАНАСТК Уладзімір Антонавіч,
радавы.
ГУНДАР Іван Гіляравіч, радавы.
ГУНДАР Павел Антонавіч, радавы.
ДАЛІНІК Сцяпан Маркавіч, партызан.
КАЧАРГА Уладзімір Андрэевіч,
радавы.
КЛІМУТКА Мікалай Венядзіктавіч,
радавы.
РАМАНЮК Аляксандр Сцяпанавіч,
радавы.

РАМАНЮК Антон Варфаламеевіч,
радавы.

РАМАНЮК Іван Максімавіч,
яфрэйтар.

САЛЕЙКА Іван Пятровіч, радавы.
САЛЕЙКА Мікалай Пятровіч, радавы.
САЛЕЙКА Пётр Пятровіч, яфрэйтар.

САЛЕЙКА Сямён Фёдаравіч, радавы.
САЛЕЙКА Фёдар Фёдаравіч, радавы.

ВЁСКА ПАДГОРНАЯ

АПАНАСІК Рыгор Фадзеевіч, радавы.
ГРЫГОРЧЫК Мі кал ай Аляксеевіч,
радавы.

КОЙПАШ Мікалай Іосіфавіч, радавы.
САЛЮТА Казімір Васільевіч, радавы.
САНЮТА Павел Паўлавіч, радавы.

ВЁСКА ПІРОНІМ

ЕРМАЛОВІЧ Уладзімір Васільевіч,
радавы.
КОВІХ Павел Міхайлавіч, радавы.
МЯЛЕШКА Віктар Уладзіміравіч, ра-
давы.

РАБЦЭВІЧ Уладзімір Раманавіч, ра-
давы.

САКАЛОЎСКІ Іван Іосіфавіч, радавы.
САКАЛОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч,
радавы.

САКАЛОЎСКІ Уладзімір Іосіфавіч,
радавы.

СЕМЯНОВІЧ Іосіф Юльянавіч,
радавы.

СЕМЯНОВІЧ Пётр Паўлавіч, радавы.
СІДАРОВІЧ Казімір Мікалаевіч, ра-
давы.

ТРАСКЕВІЧ Мікалай Аўгусцінавіч,
мал. сяржант.

ТРУС Іван Адамавіч, партызан.
ТРУС Павел Антонавіч, радавы.
ТРУС Фёдар Мікалаевіч, радавы.

ХІЛЬКО Васіль Мацвеевіч, радавы.

ВЁСКА САКОВІЧЫ

АПАНАСІК Васіль Іосіфавіч, радавы.
АРЦЮХ Іван Васільевіч, радавы. **АРЦЮХ**
Уладзімір Рыгоровіч, радавы.
БАНДАРЭЙКА Іван Аляксандравіч,
радавы.

КАРНЕЛІК Аляксандр Уладзіміравіч,
мал. сяржант.

КЛОК Дзмітрый Лукіч, радавы.
ЛАБКО Уладзімір Аляксеевіч, радавы.
РАМАНЮК Уладзімір Фёдаравіч,

партизан.

ХІЛЬКО Мікалай Варфаламеевіч,
партизан.

ВЁСКА ХАРАШЭВІЧЫ

БАСАК Аляксандр Аляксеевіч, радавы.

БАСАК Уладзімір Аляксеевіч, радавы.

БОНДАР Васіль Яфімавіч, радавы.

БУЛЫГА Васіль Георгіевіч, радавы.

БУЛЫГА Марыя Іванаўна, партызанка. **БУЛЫГА** Фёдар Пятровіч, сяржант. **ВІШЭЎСКІ** Іван Іванавіч, радавы. **ГУЗАРЫК** Сцяпан Піліпавіч, радавы. **ЖУКОЎСКІ** Сцяпан Сцяпанавіч, партызан.

КАЗАК Васіль Трафімавіч, сяржант. **КАЧАРГА** Аляксей Іванавіч, радавы. **КІСЕЛЬ** Марцін Марцінавіч, радавы. **КІСЛЯК** Аляксандр Іосіфавіч, партызан. **ПЛЯШКА** Сяргей Дзмітрыевіч, радавы. **ПЯТЛІЦКІ** Іван Антонавіч, радавы.

РАМАНЕНКА Павел Харытонавіч, старшыня.

РАМАНЮК Канстанцін Восіпавіч, партызан.

ЖЫРОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЖЫРОВІЧЫ

АДАМЧЫК Міхаіл Раманавіч, радавы. **АНТОНІК** Антон Васільевіч, радавы. **АНТОНІК** Антон Яфімавіч, радавы. **АНТОНІК** Васіль Мікалаевіч, радавы. **АНТОНІК** Іван Мацвеевіч, радавы. **АНТОНІК** Мікалай Антонавіч, радавы. **АНТОНІК** Міхаіл Мікалаевіч, радавы. **АНУФРЫЕВА** Ульяна Міронаўна, партызанка.

БАЛГОЎ Сцяпан Яфімавіч, маёр.

БАНДАРОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, радавы.

БРАЖУК Сямён Васільевіч, партызан. **БРЫЛЕВІЧ** Іпаліт Ігнатавіч, радавы. **ВАВІЛАЎ** Міхаіл Піліпавіч, радавы. **ВАЛАТОЎСКІ** Яўген Васільевіч, радавы. **ГЕР АСЬК** А Юстын Пятровіч, радавы. **ГУЗАЎ** Сцяпан Ануфрыевіч, партызан. **ДАВЫДЗЕНКА** Аляксей Андрэевіч, партызан.

ЕРМАЛОВІЧ Мікалай Іосіфавіч, радавы.

ЖАБКОЎСКІ Антон Іванавіч, радавы.

ЖЫВУЛЬКА Ні на Міхайлаўна, партызанка.

ІВАНОЎСКАЯ Марыя Рыгораўна, вольнанаёмная.

ІЛЫН Мікалай Цімафеевіч, капітан.

КАЖЭЎНІКАЎ Уладзімір Аляксандравіч, радавы.

КАНАВАЛІК Баляслаў Піліпавіч, радавы.

КАРАЛЁЎ Леанід Аляксандравіч, радавы.

КАР ДАШ Іван Пракопавіч, радавы.

Н.М. Жывулька

С.М. Майбарада.

КАСЦЮК

Канстанцін

Канстанцінавіч, радавы.

КАЧЫНСКІ Васіль Уладзіміравіч, ст. сяржант.

КАШЭНЯ Міхаіл Фёдаравіч, партызан.

КІР'ЯНАЎ Мікалай Іванавіч, маёр.

КРУШАНІЦКАЯ Вольга Лукінічна, партызанка.

КУЖЭЛЬ Пётр Васільевіч, капітан.

КУЗЬМЕНКА Міхаіл Мацвеевіч, старшыня.

КУЧУРА Аляксандр Дзянісавіч, радавы.

ЛАСТАЎКІНА Аляксандра Міхайлаўна, вольнанаёмная.

ЛЯНКО Міхаіл Ільіч, радавы.

МАЙБАРАДА Сяргей Мікалаевіч, ст. лейтэнант.

МАНЦЭВІЧ Іван Харлампавіч, радавы. **МАШАТАНАЎ** Міхаіл Глебавіч, радавы.

МЕЖАВЕЦ Васіль Пятровіч, сяржант. **МІХАЛЬЧЫК** Аляксандр

Аляксандравіч, радавы.

МІХАЛЬЧЫК Віктар Мікалаевіч, ра-
давы.

МІХАЛЬЧЫК Іван Піліпавіч, радавы.

НАЛУКА Іосіф Мацвеевіч, радавы.

НЕКРАШЭВІЧ Канстанцінавіч, радавы.	Павел ВЁСКА ЗАТОР Е ЕРМАЛОВІЧ Уладзімір Мікалаевіч, радавы.
ПЕТРАМОВІЧ Уладзімір Еўдакімавіч, радавы.	ЖЫВУЛЬКА Васіль Пятровіч, радавы.
ПРОГ Іван Сямёнавіч, радавы.	НАГУЛА Іосіф Канстанцінавіч, радавы.
ПЛЮШЧЭЎСКІ Іосіф Аляксандравіч, радавы.	ВЁСКА ЗАЛЕССЕ БЯКРЭНЬ Мікалай Пракопавіч, радавы.
РУКАН Іван Аляксандравіч, партызан.	ДАРАШЭВІЧ Уладзімір Канстанцінавіч, яфрэйтар.
РУСАК Васіль Васільевіч, радавы.	ІВАНОЎСКАЯ Марыя Васільеўна, партызанка.
РУСАК Мікалай Раманавіч, радавы.	ІВАНОЎСКІ Леанід Усцінавіч, матрос.
РУСАК Ягор Васільевіч, радавы.	МІХАЛЬЧЫК Андрэй Піліпавіч, радавы.
РУСЕНКА Ігар Трафімавіч, сяржант.	МІХАЛЬЧЫК Іван Маркавіч, радавы.
САВІЧАВА Марыя Пракопаўна, радавая.	МЯЛЕШКА Васіль Маркавіч, партызан.
САДЫКАЎ Яўген Аляксандравіч, яфрэйтар.	ФІЛЁНЧЫК Міхаіл Канстанцінавіч, радавы.
СЕГЕНЕВІЧ Васіль Васільевіч, радавы.	ВЁСКА РУСАКОВА БАРЫСАЎ Міхаіл Канстанцінавіч, партызан.
СКАРУПІЧ Канстанцін Варфаламеевіч, радавы.	БОЦЬКА Іван Іосіфавіч, партызан.
СТАНКЕВІЧ Міхаіл Сямёнавіч, радавы.	БЯКРЭНЬ Васіль Аляксандравіч, радавы.
СТРУПАВЕЦ Уладзімір Пятровіч, мал. сяржант.	ВАЛЮКЕВІ Іосіф Фёдаравіч, радавы.
СЦЯПАНАЎ Мікалай Піліпавіч, сяржант.	ЁРШ Аляксандр Несцеравіч, партызан.
ТРАСКО Міхаіл Аляксандравіч, мал. сяржант.	КАСЦЮК Ганна Дзям'янаўна, партызанка.
ФІЛЁНЧЫК Мікалай Міхайлавіч, партызан.	НАВІЦКІ Максім Пятровіч, радавы.
ФІЛЁНЧЫК Уладзімір Фёдаравіч, радавы.	ПАНАШЧЫК Аляксей Максімавіч, радавы.
ФОМЧАНКАЎ Лявонцій Фёдаравіч, радавы.	ПАНАШЧЫК Васіль Іванавіч, радавы.
ХВАЙНАЦКІ Мікалай Іванавіч, радавы.	ПАНАШЧЫК Ілья Пракопавіч, партызан.
ЦЭХАНОВІЧ Сцяпан Дзмітрыевіч, партызан.	ПАНАШЧЫК Мацвей Мацвеевіч, мал. сяржант.
ШАЛ КОВ ІЧ Аляксандр Якубавіч, радавы.	СЕГЕНЬ Уладзімір Мікалаевіч, радавы.
ШАТОХІН Андрэй Рыгораўіч, ст. сяржант.	ШУХНО Аляксей Кузьміч, партызан.
ЮРЧАК Іван Данілавіч, радавы.	ЯРМОЛА Васіль Аляксеевіч, ст. сяржант.
ЯДКЕВІЧ Леанард Фаміч, ст. лейтэнант.	ВЁСКА СЦЕНЯВІЧЫ МАРОЗ Уладзімір Іванавіч, радавы.
ЯРАШЭЎСКАЯ Валянціна Яфімаўна, партызанка.	НАГУЛА Іосіф Пятровіч, радавы.
ВЕСКА ЗАВЕРША СЕРАФІМЧЫК Канстанцін Варфаламеевіч, радавы.	НАГУЛА Міхаіл Піліпавіч, радавы.
СТАНКЕВІЧ Іосіф Андрэевіч, радавы.	САНЮК Уладзімір Міхайлавіч, радавы.
СТРУПАВЕЦ Мікалай Іванавіч, радавы.	СНІТКО Акім Акімавіч, радавы.
	СНІТКО Аляксей Іванавіч, радавы.
	МІЖЭВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВОСТРАВА

КАНАНОВІЧ Іосіф Пятровіч, радавы.

КАНАНОВІЧ Пётр Іванавіч, радавы.

КРУПКО Іван Давыдавіч, партызан.

ЛАБАР Мікалай Купрыянавіч, радавы.

ЛЯШЭВІЧ Мікалай Антонавіч, радавы.

ВЁСКА ЗОСІМАВІЧЫ

БОСІК Уладзімір Пракоф'евіч, радавы. **ЛЯВОНІК Мікалай Ігнатавіч,** радавы.

ВЁСКА КРЫВЕЦ

БАКАВЕЦ Уладзімір Астапавіч, радавы.

ВЁСКА ЛАПУХОВА

ЖЫТКЕВІЧ Іван Данілавіч, радавы. **МАЗОЛЬ Уладзімір Васільевіч,** радавы. **ШПАК Яўген Андрэевіч,** сяржант.

ВЁСКА МАХНАЧЫ

ЗАЗУЛЯ Мікалай Сямёнавіч, радавы. **СЛУШНІК Барыс Рыгоровіч,** партызан.

СОШКА Антон Іосіфавіч, радавы. **СОШКА Павел Макаравіч,** радавы. **ШАУК Аляксандр Міхайлавіч,** мал. сяржант.

ЯКУТА Павел Антонавіч, радавы. **ЯКУТА Ульян Паўлавіч,** партызан.

ВЁСКА МІЖЭВІЧЫ

АЛЯХНОВІЧ Васіль Васільевіч, партызан.

АРОЧКА Эдуард Восіпавіч, партызан. **БАКАВЕЦ Антон Антонавіч,** радавы. **БОГДАН Мікалай Севасцьянавіч,** радавы. **ВАЛЮК Мікалай Рыгоровіч,** радавы. **ВІЛЬКОЎСКІ Васіль Лукіч,** радавы. **ГЕЦМАН Аляксандр Цітавіч,** капітан. **КАРАСЬ Уладзімір Пілігавіч,** партызан. **КІРЫК Павел Антонавіч,** радавы. **КУДАШОЎ Дзмітрый Піліпавіч,** капітан. **ЛАБАР Васіль Якаўлевіч,** радавы. **ЛАБАР Іван Іванавіч,** партызан. **ЛАБАР Іван Фёдаравіч,** радавы. **ЛАБАР Мікалай Антонавіч,** радавы. **САРОКІН Мікалай Аляксеевіч,** радавы. **ЮНАШ Міхаіл Васільевіч,** радавы.

ВЁСКА МІКАЛАЕЎШЧЫНА

ВЕСЯЛУХА Іван Мацвеевіч, радавы. **КУРЫЛОВІЧ Рыгор Пягровіч,** партызан. **МАРОЗ Мікалай Лявонцьевіч,** партызан.

ВЁСКА НОВАЯ ПЕРАВАЛОКА

САВІЧ Рыгор Лукіч, радавы.

ЯКУЦЭНЯ Уладзімір Іосіфавіч, радавы.

ВЁСКА СМАЎЖЫ

РЭКУН Аляксандр Аляксандравіч, радавы.

САВІЧ Адольф Антонавіч, партызан.

ВЁСКА СТАРАЯ ПЕРАВАЛОКА

ЛЯВОНІК Вера Лявонцьеўна, партызанка.

НЕСЦЯРОВІЧ Сцяпан Антонавіч, радавы.

ЯНУЧЭНЯ Міхаіл Андрэевіч, радавы.

ВЁСКА ХМЯЛЬНІЦА

ДУБАК Ілья Ільіч, партызан.

ДУБАК Пётр Ільіч, радавы. **ЗАЗУЛЯ Максім Максімавіч,** радавы. **КАЛЯДА Іван Адамавіч,** партызан. **КІБОК Ілья Ільіч,** радавы.

КІСЕЛЬ Сцяпан Данілавіч, радавы. **САКАЛОЎСКІ Іван Іванавіч,** радавы. **ХМЫЗ Мікалай Аляксеевіч,** партызан. **ШЫЛА Сяргей Паўлавіч,** партызан. **ШЭУЧЫК Антон Антонавіч,** радавы. **ШЭЎЧЫК Васіль Рыгоровіч,** радавы.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АКУНІНАВА

АНШЧЫК Іван Іларыёнавіч, партызан.

БУТРЫЙ Іван Віктаравіч, сяржант. **ДУБРОЎКА Трафім Іванавіч,** радавы. **НЕСЦЕР Андрэй Іванавіч,** радавы. **НЕСЦЕР Уладзімір Іванавіч,** радавы. **НЕСЦЕР Фёдар Піліпавіч,** радавы. **РУБЕЦ Ганна Ігнацьеўна,** партызанка. **РУБЕЦ Іван Ігнацьевіч,** радавы. **РУБЕЦ Іван Раманавіч,** радавы. **РУБЕЦ Іван Сцяпанавіч,** радавы. **РУБЕЦ Мікалай Георгіевіч,** радавы.

ВЁСКА БАЛТЫ

МАРОЗ Дзмітрый Андрэевіч, радавы.

ВЁСКА БАРАВІКІ

АНТОНІК Пётр Васільевіч, радавы.

СЕМЯНЮК Міхаіл Іванавіч, радавы.

ХОМЧЫК Марыя Міхайлаўна, партызанка.

ХОМЧЫК Мікалай Якаўлевіч, радавы.

ВЁСКА ВЯЦЕНЕЎКА

СЕМЯНЮК	Сяргей	Ільч, радавы.
ХОМЧЫК	Іван	Аляксандравіч,
		радавы.

ХОМЧЫК Уладзімір Лук'янавіч, радавы.

ВЕСКА ГДЛЯНЫ

ЖЫГАР Мікалай Пятровіч, радавы.
НАВУМЧЫК Аляксандр Паўлавіч, радавы.

РЫЛА Аляксандр Васільевіч, партизан.

РЫЛА Іосіф Рыгоровіч, радавы.
СЯДЛЕЦКІ Павел Сямёнавіч, радавы.
ШПЕТНЫ Антон Рыгоровіч, партизан.

ВЁСКА ГАРБАЧЫ

БІРУК Павел Фёдаравіч, радавы.
КУЛІНА Павел Фёдаравіч, радавы.
САХОНЬ Іван Сцяпанавіч, радавы.
ЯКУБЧЫК Аляксей Паўлавіч, партизан.

ВЁСКА ГРЫНКОЎШЧЫНА

БОБЧЫК Павел Сцяпанавіч, радавы.
ГАРДЗЕЙКА Уладзімір Андрэевіч, радавы.

КАРПОВІЧ Васіль Георгіевіч, мал. сяржант.

ВЁСКА ЗАВОДНЫ ЛЕС

ДУДЗІК Мікалай Якаўлевіч, радавы.
ЕЗАПЧУК Аляксей Аляксеевіч.
КРЫШТОПЧЫК Васіль Паўлавіч, яфрэйтэр.

ПАЎЛОЎСКІ Аляксандр Сцяпанавіч, радавы.

ПАЎЛОЎСКІ Уладзімір Іванавіч, партизан.

РАВЕНКА Уладзімір Васільевіч, радавы.

ШУРКО Васіль Антонавіч, радавы.

ВЁСКА КОЛАСАВА

АЎСЕЙЧЫК Васіль Іосіфавіч, радавы.
АЎСЕЙЧЫК Іван Аляксандравіч, радавы.

ГУШЧЫН Мікалай Міхайлавіч, радавы.

РУБЕЦ Іван Рыгоровіч, радавы.
РЫЛА Іосіф Мацвеевіч, радавы.
УТЛІК Іван Емяльянавіч, партизан.

ШКУРАТАЎ Іван Мацвеевіч, ст. лейтэнант.

ВЁСКА КОШЛАВІЧЫ

ВЕСЯЛУХА Георгій Васільевіч,

радавы.

ВЕСЯЛУХА Іван Андрэевіч, ст. сяржант.

ВЕСЯЛУХА Міхаіл Аляксандравіч, радавы.

ДУБАК Мікалай Рыгоровіч, сяржант.
ДУБАК Міхаіл Рыгоровіч, радавы.
НЕСЦЕР Пётр Ульянавіч, радавы.

ВЁСКА МАСЛАВІЧЫ

АСПЧЫК Пётр Андрэевіч, радавы.
БЛІЗНЮК Лявонцій Лявонцьевіч, партизан.

МАЗЮК Мікалай Іванавіч, радавы.
РУБЕЦ Павел Сцяпанавіч, радавы.
СПНЕВІЧ Міхаіл Баніфасавіч, радавы.

ВЁСКА МІЗПРЫ

МАРКЕВІЧ Мікалай Панцялеевіч, радавы.

ПЕТРАШКЕВІЧ Лявонцій Адамавіч, радавы.

ВЁСКА МІРНАЯ

ВАЛОЎ Пётр Карпавіч, радавы.
КАРПОВІЧ Аляксандр Уладзіміравіч, радавы.

КНЯЗЮК Іван Аляксандравіч, радавы.
КРЭЧЫК Іван Сцяпанавіч, радавы.
РЫЛА Васіль Парфенавіч, радавы.

ВЁСКА НОВАДЗЕВЯТКАВІЧЫ

БЛІЗНЮК Уладзімір Андрэевіч, радавы.
ВЕСЯЛУХА Максім Мікалаевіч, радавы.
ВОЛКАЎ Аляксандр Анісімавіч, сяржант.

ГЕРАСІМОВІЧ Уладзімір Іванавіч, радавы.

ДЖЭЙКАЛА Фёдар Фаміч, радавы.
КАРПАЛАЎ Цімафей Васільевіч, ст. лейтэнант.

КРОТ Павел Міхеевіч, партизан.
ЛЯШЧЫНСКІ Антон Мікалаевіч, партизан.

САЛАНОВІЧ Аляксандр Іосіфавіч, лейтэнант.

САФОНЬ Мікалай Васільевіч, радавы.
ЧАЙКОЎСКІ Васіль Мікалаевіч, партизан.

ШПЕТНЫ Аляксандр Іванавіч, партизан.

ВЁСКА ПАДЛЕССЕ

БІРУК Андрэй Якаўлевіч, партызан.

БІРУК Іван Паўлавіч, партызан.

БІРУК Павел Якаўлевіч, радавы.

КОТ Пётр Іванавіч, радавы.

КОТ Сяргей Канстанцінавіч, радавы.

ШЭРЫ Аляксандр Аляксеевіч, радавы.

ВЕСКА ПАРТЫЗАНАЎКА

КІРЫК Павел Антонавіч, партызан.
ПРАЛЮК Аляксей Рыгоравіч, радавы.

ВЕСКА ПАПКИ

КРЭЧЫК Іосіф Андрэевіч, радавы.
НАВІЦКІ Мікалай Ільіч, радавы.

ВЁСКА ПРАДЗЕЛКІ

САХОНЬ Фядора Васільеўна, партызанка.

ВЁСКА ПРЫХІЛЫ

АСПЧУК Павел Міхайлавіч, радавы.
БІРУК Канстанцін Міхайлавіч, радавы.
БІРУК Серафім Іванавіч, радавы.
БЛІЗНЮК Максім Нікіфаравіч, партызан.
ВЕРАМЕЙЧЫК Павел Якаўлевіч, радавы.

ЗЕНАЎ Антон Яфімавіч, радавы.
ЗЕНАЎ Іосіф Макаравіч, радавы.
КУЛІНА Пётр Рыгоравіч, радавы.
ШУБАБА Павел Дзмітрыевіч, радавы.

ВЁСКА САСНОЎКА

БАКАВЕЦ Максім Антонавіч, радавы.
КІСЕЛЬ Пётр Паўлавіч, радавы.
МІКУЛІЧ Аляксей Феофілавіч, сяржант.

ПШПЧЫКЕВІЧ Ціхан Антонавіч, радавы.
ФЛІТОВІЧ Георгій Сцяпанавіч, радавы.

ФІЛІПОВІЧ Мікалай Іпалітавіч, радавы.
ХАРЫТАНОВІЧ Аляксей Ігнацьевіч, радавы.

ХАРЫТАНОВІЧ Іван Сцяпанавіч, радавы.

ВЁСКА СТАРАДЗЕВЯТКАВІЧЫ

АНІСЬКА Антон Пятровіч, радавы.
АНІСЬКА Павел Фёдаравіч, радавы.
АНІСЬКА Сцяпан Пятровіч, радавы.
ДУБАК Павел Георгіевіч, радавы.
ШУРКО Уладзімір Антонавіч, радавы.

ВЁСКА СЯРКІ

БОНДА Антон Сцяпанавіч, радавы.
БОНДА Мікалай Сцяпанавіч, радавы.
ЗЕНАУ Мікалай Парфенавіч, радавы.
ЯКУБЧЫК Міхаіл Андрэевіч, радавы.

ВЁСКА УРАЧ

БІРУК Уладзімір Іванавіч, радавы

БЛАЖЭЙ Міхаіл Аляксандравіч, радавы.

РЫЛА Іван Максімавіч, радавы.

СЛВОПЧЫК Павел Міронавіч, радавы.

САХОНЬ Сазон Мікітавіч, радавы.

УСОВІЧ Дзмітрый Максімавіч, радавы.
УСОВІЧ Мікалай Сцяпанавіч, радавы.
УСОВІЧ Восіп Восіпавіч, радавы.

ВЁСКА ШЫГАНЫ

ВЕСЯЛУХА Уладзімір Іванавіч, радавы.
ДУБРОЎКА Максім Іванавіч, радавы.
ЗАЗУЛІ Надзея Пяіроўна, партызанка.
ЧАЙКОЎСКІ Павел Максімавіч, каштан.

ВЁСКА ЯРУЦІЧЫ

БЛАПІКО Васіль Амвросьеви́ч, радавы.
ДУБКОЎ Мікалай Лук'янавіч, радавы.
КУПРЫЯНАЎ Канстанцін Дзмітрыевіч, радавы.

ПАКАЛА Мікалай Аляксеевіч, сяржант.

ПАКАЛА Уладзімір Пятровіч, радавы.
ПАКАЛА Уладзімір Фаміч, партызан.
ПАРФЕНЯ Міхаіл Купрыянавіч, радавы.

РАКУЦЬ Іван Дзям'янавіч, радавы.
РАКУЦЬ Іван Ігнацьевіч, радавы.
РАКУЦЬ Іван Несцеравіч, радавы.
РАКУЦЬ Рыгор Ігнацьевіч, радавы.
ХАРУТА Мікалай Фёдаравіч, радавы.
ШАСТАК Іван Рыгоравіч, радавы.
ШАСТАК Уладзімір Антонавіч, радавы.

ШАСТАК Уладзімір Васільевіч, радавы.

ЮРЫК Антон Рыгоравіч, мал. сяржант.

ПАЎЛАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗАРЫЧЫ

БАРЫСІК Ілья Аляксеевіч, радавы.
БАРЫСІК Макар Мікалаевіч, радавы.
БАРЫСІК Сцяпан Емяльянавіч, радавы.
БАРЫСІК Уладзімір Георгіевіч, партызан.
БУЛАЎЧЫК Аляксандр Сцяпанавіч, мал. сяржант.

ЛУКАШЭНЯ Фёдар Ігнацьевіч, яфрэйтар.

РАДЗЕВІЧ Пётр Пятровіч, радавы.
ТРУС Браніслаў Іванавіч, партызан.

ВЁСКА АКАЧЫ

ЛАЗУТА Іосіф Міхайлавіч, радавы.

ЛАЗУТА Уладзімір Піліпавіч, радавы.
САЎЧЫЦ Ігнацій Ігнацьевіч, радавы.
СІНЯК Анатоль Сільвестравіч, радавы.
ХІЛЬМОНЧЫК Васіль Міхайлавіч, мал. сяржант.

ХІЛЬМОНЧЫК Мікалай Вікенцьевіч, радавы.

ЯРАМЕЙЧЫК Мікалай Канстанцінавіч, радавы.

ЯРАМЕЙЧЫК Міхаіл Андрэевіч, радавы.

ЯРАМЕЙЧЫК Уладзімір Паўлавіч, радавы.

ВСКА АМЯЛЬНІКІ

ЛПШЫК Стафанія Іванаўна, партызанка.
ЛПШЫК Уладзімір Восіпавіч, радавы.
ЛПШЫК Яўген Іосіфавіч, радавы.

ВЕСКА ЗАДВОР'Е

ВАСИЛЬЕВА Марыя Рыгораўна, радавая.

ДУХОЎНІК Канстанцін Юльянавіч, партызан.

ЛЯШКЕВІЧ Іван Лявонцьевіч, радавы.

ВЁСКА МІЛАШЭВІЧЫ

БРАЙНАК Іван Станіслававіч, радавы.
ВЯРОЎЧЫК Іван Пятровіч, партызан.
КРАМЯНОЎСКІ Павел Іванавіч, партызан.

ВЁСКА МІЦЬКАВІЧЫ

ГЕРАСІМЧЫК Рыгор Дзмітрыевіч, радавы.

ДЭЙКА Аляксандр Сільвестравіч, мал. сяржант.

ДЭЙКА Марыя Васільеўна, партызанка.
ІСКРЫК Аляксандр Ігнацьевіч, радавы.
МАРЧЫК Мікалай Лявонцьевіч, радавы.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

ІВАНАШКА Вікенцій Пятровіч, радавы.
ІІРАКАІІЕНКА Іван Якаўлевіч, радавы.
САЎЧЫЦ Іосіф Юльянавіч, радавы.
ЯРАМЕЙЧЫК Яўген Іосіфавіч, радавы.

ВЁСКА НАВІКІ

БЕЛЫ Іван Дзмітрыевіч, радавы.

САЎКО Аляксандр Пятровіч, радавы.

ВЁСКА ПАЎЛАВА

БЕЛУШ Іван Іосіфавіч, радавы.

ЛАГУЦІК Дзмітрый Іванавіч, радавы.

ЛАГУЦІК Уладзімір Міронавіч, партызан.

ЛПШЫК Восіп Сямёнавіч, радавы.

ЛПШЫК Іосіф Лявонцьевіч, радавы.

ЧАРНЯК Іван Паўлавіч, радавы.

ЯРАМЕЙЧЫК Антон Аляксандравіч, радавы.

ВЁСКА ПРЫРЭЧЧА

КАЛІНОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, радавы.

МЯЛЕШКА Васіль Маркавіч, партызан.

МЯЛЕШКА Іван Аляксандравіч, мал. сяржант.

МЯЛЕШКА Уладзімір Фёдаравіч, радавы.

ВЁСКА ПЯТРАЛЕВІЧЫ

АСТАПЧЫК Андрэй Піліпавіч, радавы.

БАНДАЛОЎСКІ Аляксей Лукіч, радавы.

БАНДАЛОЎСКІ Уладзімір Міхайлавіч, партызан.

БАРЫСІК Аляксей Мікалаевіч, радавы.

БАРЫСІК Якаў Раманавіч, радавы.

БЕЛАВУС Валянцін Аляксандравіч, радавы.

БЛАШКО Дарафей Раманавіч, радавы.

ГЕРАСІК Аляксей Аляксандравіч, партызан.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Якаўлевіч, радавы.

ГЕРАСІМЧЫК Васіль Сямёнавіч, радавы.

ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Якаўлевіч, старшыня.

ДАНІЛЬЧЫК Уладзімір Пракоф'евіч, радавы.

ДРОЗД Антон Іванавіч, радавы.

ДЭДЗІК Якаў Якаўлевіч, радавы.

ДЭЙКА Афанасій Сямёнавіч, радавы.

КАЛАСОУСКАЯ Зінаіда Фёдараўна, партызанка.

КАЛАСОЎСКІ Мікалай Дзмітрыевіч, яфрэйтар.

КАТРАЧ Пётр Пятровіч, партызан.

КАЎРУК Данііл Сцяпанавіч, радавы.

КОТ Яўген Іванавіч, мал. сяржант.

ЛЕГЕДЗЬ Мікалай Лук'янавіч,
радавы.

ЛЯЦЕЦКІ Аляксандр Антонавіч,
радавы.

ПАДКОВІЧ Міхаіл Іванавіч, радавы.

ПЯТРЭНКА Анатоль Іванавіч, каштан.

РУТКОЎСКІ Аляксандр Аляксандравіч, партызан.

ШЫПАЛАЎ Ілья Якаўлевіч, сяржант.

ВЁСКА ТАЛЬКАЎШЧЫНА

БАРЫСІК Аляксей Захаравіч, радавы.

БАРЫСІК Мікалай Цімафеевіч, партызан.

КАЛПОЎСКІ Фёдар Ангонавіч, радавы. **КАРОЛЬ** Мікалай Адамавіч, капітан. **ЛАШЧЭЎСКІ** Міхаіл Канстанцінавіч, радавы.

ЛЯВОЇЧЫК Міхаіл Якаўлевіч, радавы. **МАРЧЫК** Мікалай Фёдаравіч, радавы. **САКАЛОЎСКІ** Раман Ігнацьевіч, партызан.

ТАЛЕРЧЫК Аляксей Георгіевіч, радавы.

ТАЛЕРЧЫК Вера Георгіеўна, партызанка.

ТАЛЕРЧЫК Вольга Андрэеўна, партызанка.

ТРУШЫН Аляксандр Іванавіч, партызан.

ТРУШЫНА Надзея Мікалаеўна, партызанка.

ФІЛІПЧЫК Ганна Андрэеўна, партызанка.

ІПУНДРЫК Дар'я Іванаўна, партызанка.

ЯРАШЭВІЧ Канстанцін Вікенцьевіч, мал. сяржант.

ВЁСКА ФЕРАДКІ

СІЛВОНЧЫК Уладзімір Сцяпанавіч, партызан.

ВЁСКА ПУНДРЫ

КУР'ЯН Пётр Аляксандравіч, радавы.

МІШЧЫК Сямён Данілавіч, радавы.

СКОК Міхаіл Пятровіч, радавы. **СКОК**

Сяргей Рыгоровіч, партызан. **СКОК**

Фёдар Вікенцьевіч, радавы.

ПУНДРЫК Міхаіл Пятровіч, радавы.

СЯЛЯВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАРОНІЧЫ

ВІЛЬКОЎСКІ Ілья Фёдаравіч, радавы.

МАЦЫНКОВІЧ Іван Рыгоровіч, сяржант.

ВЁСКА ВЕЦЯВІЧЫ

БАЙКЕВІЧ Іван Іванавіч, радавы.

ЖЫТКЕВІЧ Аляксандр Міхайлавіч,

партызан.

І.П.Шынкевіч.

М. А. Кароль.

П.П.Рэшка.

РЭШКА Павел Пятровіч, радавы.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА

БЕЛАДЗЕД Іван Васільевіч, радавы.

БУЛЕНЦА Аляксандр Данілавіч, партызан.

ГРАСЕВІЧ Юльян Іванавіч, партызан.

ЖАРКО Іван Герасімавіч, радавы.

КАЖАЧАНКОУ Ягор Васільевіч, радавы.

КРУГЛІК Іван Сцяпанавіч, радавы.

МІЧУДА Ігнат Данілавіч, радавы.

ПЕТРУЧЭНЯ Уладзімір Якаўлевіч, сяржант.

РАКЕВІЧ Сяргей Касьянавіч, партызан.

САЛАМЕВІЧ Станіслаў Міхайлавіч, партызан.

ЧАБАНЕНКА Мікалай Фёдаравіч, каштан.

ВЁСКА РУДАЎКА

КАЗАКОЎ Васіль Андрэевіч, радавы.

МАРКЕВІЧ Дзмітрый Касьянавіч, ра-
давы.

СЯНКЕВІЧ Васіль Раманавіч, радавы.

ТУР ЛАЙ Аляксандр Мікалаевіч, мал.
сяржант.

ТУР ЛАЙ Пётр Пятровіч, партизан.

ВЁСКА СЯЛЯВІЧЫ

БЫЦКО Фелікс Дзям'янавіч, радавы.

БЫЦКО Юльян Юльянавіч, радавы.

БЯЛЬКЕВІЧ Сямён Фёдаравіч, радавы.

ЗАСІМОВІЧ Браніслаў Парамонавіч,
радавы.

РАШКЕВІЧ Івак Іосіфавіч, радавы.

ШПОКА Мікалай Сямёнавіч,
партизан.

ШЫНКЕВІЧ Іван Паўлавіч, партизан.

ВЁСКА ЮХНАВІЧЫ

БЯЛЬКЕВІЧ Іван Емяльянавіч,
радавы. **ШАЛЯСТОВІЧ Васіль Канстанці-
навіч**, радавы.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАЙКІ

РАЦЬКО Іван Міхайлавіч, радавы.

СІДОРЫК Уладзімір Казіміравіч, ра-
давы .

ТАРАНЕЎСКІ Браніслаў Іванавіч,
яфрэйтар.

ТАРАНЕЎСКІ Уладзімір Паўлавіч,
радавы.

УРУБЛЕЎСКІ Тарас Сямёнавіч, рада-
вы.

ЦІШКО Мікалай Ігнацьевіч, радавы.

ВЁСКА БЯРДОВІЧЫ

АСТАПЕНКА Мікалай Трафімавіч,
мал. сяржант.

БАЛАДАШЧЫК Іван Тарасавіч,
радавы.

ГРЫПІЧ Іван Аляксеевіч, партизан.

СУПРУН Міхаіл Паўлавіч, радавы.

УТЛІК Аляксандр Андрэевіч, радавы.

УТЛІК Васіль Юльянавіч, радавы.

УТЛІК Іван Тарасавіч, радавы.

ВЁСКА ГОЛІ

АЎСЕЕЦ Аляксандр Паўлавіч,
сяржант.

БУРШТЫКА Сцяпан Сцяпанавіч, ра-
давы.

ВАРОНІК Уладзімір Антонавіч,
радавы.

КАРПЕЙЧЫК Фелікс Трафімавіч,
радавы.

КАЧАН Сцяпан Іосіфавіч, партизан.

ЦІМАФЕЙЧЫК Сцяпан Васільевіч,
радавы.

ЦІМАФЕЙЧЫК Сяргей Антонавіч,
партизан.

ЯГАЎДЗІК Ілья Міхайлавіч, радавы.

ЯГАЎДЗПС Мікалай Пятровіч,
партизан.

ЯДНАЧ Міхаіл Лявонцьевіч, партизан.

ВЁСКА ЕДНАЧЫ

ДУБОВІК Мікалай Васільевіч, радавы.

РУКАН Іван Аляксандравіч, радавы.

РУКАН Іван Цімафеевіч, партизан.

РУКАН Пётр Максімавіч, партизан.

СВІРЭШК Пракоп Максімавіч,
партизан.

ЧУХНО Іван Дзям'янавіч, партизан.

ЯГАЎДЗІК Павел Паўлавіч, партизан.

ВЁСКА КАМЛЯВІЧЫ

ХАЎТУР Дзмітрый Іванавіч, радавы.

ХАЎТУР Сяргей Іванавіч, партизан.

ВЁСКА КАСТРОВІЧЫ

**ЗАНКЕВІЧ Аляксандр Аляксанд-
равіч**, партизан.

КАДОЎБ Пётр Герасімавіч, партизан.

КРЫВЕНКА Іван Іванавіч, радавы.

КУХАРЧЫК Настасся Макараўна,
партизанка.

САЛІН Васіль Фёдаравіч, радавы.

СКОК Канстанцін Іванавіч, радавы.

ВЁСКА КУЦЭЙКІ

КАРМАЗІН Іван Іванавіч, радавы.

ЮРЧАК Аляксандр Андрэевіч,
партизан.

ЮРЧАК Рыгор Андрэевіч, партизан.

ЯГАЎДЗІК Аляксандр Лявонцьевіч,
радавы.

ЯГАЎДЗІК Вас і ль Васільевіч, радавы.

ВЁСКА ЛАМАШЫ

БУТЫРЧЫК Уладзімір Іосіфавіч,
партизан.

ГАРОДКА Ніна Уладзіміраўна, пар-
тизанка.

ГРАМАЦКІ Канстанцін Ерамеевіч, ра-
давы.

СВІРЭШК Алена Іванаўна, партизанка.

ТРАЦЦЯК Севасц'ян Захаравіч, мал.
сяржант.

ВЁСКА ЛЫСКІ

АМБРАЖЭЙЧЫК Сцяпан Фаміч, ра-
давы.

КАРМАЗІН Канстанцін Канстанці-

навіч, радавы.

МАЦІЕВІЧ Барыс Раманавіч, радавы.

ПРАКАПОВІЧ Іван Вікенцьевіч, радавы.

СКОК Зінаіда Аляксееўна, партызанка.

ФІЛІПОВІЧ Іван Фаміч, радавы.
ХАЎТУР Павел Сцяпанавіч, радавы.

ВЁСКА МІЛАВАННЕ

РОЎГАЧ Адам Кандрацьевіч, радавы.
СТРЫК Іван Юльянавіч, сяржант.
СТРЫК Уладзімір Пятровіч, радавы.
ЦІШКО Міхаіл Сямёнавіч, радавы.

ВЁСКА НІЗ

АШЗАР Эдуард Лявонцьевіч, партизан.

БАГДАНОВІЧ Мечыслаў Войцехавіч, радавы.

КАЛЮЦІК Мікалай Сцяпанавіч, партизан.

ЛАПКО Уладзімір Вікенцьевіч, радавы.
МАЗО ЛЬ Міхаіл Аляксеевіч, радавы.
ПРАЎДЗІК Пётр Сцяпанавіч, радавы.
ПРАЎДЗІК Уладзімір Сцяпанавіч, радавы.

ВЁСКА ПАЎЛАВІЧЫ

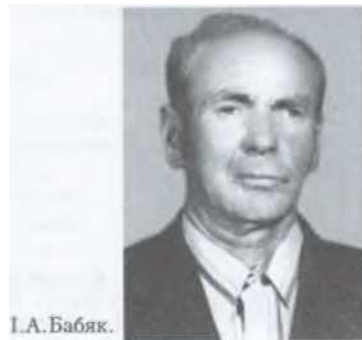
ІГНАЦІК Павел Венядзіктавіч, радавы.
КУЛІКОЎСКІ Антон Андрэевіч, партизан.

КУЛІКОЎСКІ Іван Мікалаевіч, радавы.
САНЮК Уладзімір Антонавіч, радавы.
СКОК Пётр Ільч, партизан.
ЯНУШ Максім Іванавіч, радавы.

ВЁСКА СЯНЬКОЎШЧЫНА

БАБЯК Іван Аляксеевіч, радавы.
ЗЯНЬКО Якім Іванавіч, радавы.
КУР'ЯН Ніна Фёдараўна, партизанка.
КУР'ЯН Уладзімір Цімафеевіч, радавы.
ЛОЙКА Уладзімір Мікалаевіч, капітан.
ПРАЎДЗІК Ілья Сцяпанавіч, радавы.
РАГОЗІК Уладзімір Іванавіч, радавы.
РУСАК Ілья Міхайлавіч, партизан.
РУСАК Рыгор Дзянісавіч, радавы.
СІДОРЫК Васіль Аляксеевіч, радавы.
СІДОРЫК Міхаіл Аляксеевіч, радавы.
СІДОРЫК Уладзімір Захаравіч, партизан.

СКІРУХА Іосіф Фёдаравіч, радавы.
ФІЛІПЧЫК Андрэй Андрэевіч, радавы.

І.А. Бабяк.

ВЁСКА ШЫПІКІ

АЎСЕЯЦ Уладзімір Канстанцінавіч, радавы.

ГАРКАВЫ Іван Канстанцінавіч, сяржант.
МІКАЛАЙЧУК Пётр Фаміч, радавы.
СТРЫК Аляксей Іванавіч, радавы.
СТРЫК Вікенцій Сцяпанавіч, радавы.
ТАРАНЕЎСКІ Аляксандр Канстанцінавіч, радавы.

ВЁСКА ЯГНЕСЧЫЧЫ

АЎСЕЯЦ Канстанцін Іванавіч, радавы.
БАРАВІК Уладзімір Адамавіч, радавы.
БАТКО Іван Іосіфавіч, радавы.
МУХА Сямён Парфенавіч, радавы.
МУХА Уладзімір Пятровіч, радавы.
РУДЫ Ігнацій Іванавіч, радавы.
РУСАК Васіль Герасімавіч, радавы.
РУСАК Іван Віктаравіч, партизан.
РУСАК Ілья Фаміч, радавы.
СЯМАК Варфаламей Сцяпанавіч, радавы.

ЦІШКО Сяргей Мікалаевіч, яфрэйтар.
ЯГАЎДЗІК Данііл Максімавіч, партизан.
ЯКІМЕЦ Іван Барысавіч, яфрэйтар.

ЯКІМЕЦ Міхаіл Кандрацьевіч, радавы.
ЯКІМЕЦ Пётр Іосіфавіч, радавы.
ЯКІМЕЦ Фёдар Герасімавіч, партизан.

Пераклад на беларускую мову Ф.М.Ганчара.
Падрыхтавалі В.П.Кавалёў, А.П.Купка.

СЛАВА ВАМ, САЛДАТЫ!..

Пражытае — не памяці рубцы І не ўспамінаў
вохкая трывога. Яно — са мной навечна, як байцы,
Што неслі ў сорок пяты перамогу; Яны мяне ў сыры
хавалі склеп, Каб не забіла куля-шаляніца. Біклагі
напаўняючы крыніцай, Нам пакідалі свой салдацкі
хлеб; Ён порахам усіх франтоў прапах... Акраец
беручы, штодня і сёння, Здаецца мне, бяру яго з
далоняў, Што развіналі перамогі сцяг; Няхай сваім
крылом ён ахіне І будучыню!

Слава вам, салдаты,

Што Перамогі дзень узнеслі датай Другога дня
радзін не толькі мне! Як галубы, над намі
самалёты, Блакіт з азёраў, рэк — не пераліць, Вясна
сцягі зялёныя лістоты Спяшаецца з пушынак
расчахліць — І гэтак будзе — будзе з году ў год, А
тых байцоў ніколі не забудзем, Пакуль на гэтым
свеце жыць мы будзем, Пакуль жыць будзе
чалавечы род!

І гэтак будзе, бо праз нас прайшлі, Трымаючы ля
сэрцаў аўтаматы, Байцы, што пакідалі хлеб па
хатах, Мір несучы навечна ўсёй зямлі!..

Алег Лойка.

Родныя вы нашы.
У ему тку вялікім схіліўшы галовы,
стаім перад вамі.
Вы не скарыліся лютым забойцам
у чорныя дні фашыецкай навалы.
Вы смерць прынялі,
ды полымя сэрцаў вашай любові
да нашай Радзімы
навек незгасальна.
Памяць пра вас у нас назаўсёды,
як неўміручая наша зямля
і як вечнае яркае сонца над ёю!

АХВЯРЫ ВАЙНЫ

Партызаны, падполыпчыкі, удзельнікі антыфашысцкага руху, асобы, якія садзейнічалі партызанскаму руху і падполлю, члены іх сем'яў і мірныя жыхары — ахвяры фашысцкага тэрору¹

Загінуўшыя партызаны, падпольшчыкі, партызанскія сувязныя

ГОРАД СЛОНІМ

АГРЫМОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1921, загінуў у 1943.
АРМУШЭВІЧ Пётр Міхайлавіч, н. у 1923, загінуў

Л^с, тм¹⁹⁴³.

АРХІШ Петр Андрэвіч, запнуу у 1943. _____

БАКАВЕЦ Яўген Данілавіч, запнуу 29.9.1943 у в. Юрчыкі Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

ВАСІЛЕВІЧ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1922, запнуу 15.8.1943, в. Таль Любанскага р-на Мінскай вобл.

ВАЎЧУНОВІЧ Анатоль Аляксандравіч, н. у 1925, загінуў 20.4.1944.

ВІЛЬЧЫНСКІ Вацлаў Іванавіч, н. у 1907, расстраляны ў 1944 _____

Герман Петр Іванавіч, запнуу 4.7.1944.

ГОЛУБ Іван Ігнатавіч, н. у 1919, загінуў 21.4.1943, пахаваны ў Лепячанскай пушчы ў Дзятлаўскім р-не.

ДАНІЛЬЧЫК Іван Ціханавіч, загінуў у 1943 у

ВЛІ 7 І тм //

ЗАЗУЛЯ Федар Федаравіч, н. у 1905, запнуў у 1943.

ЗАЛАЖУК Фёдар Макаравіч, н. у 1918, загінуў у 1943.

КАВАЛЁЎ Афанасій Мацвеевіч, загінуў у чэрвені 1942.

КАСЯНЧУК Флор Іосіфавіч, расстраляны на Пятрэвіцкай гары ў 1942.

КРАЎЧУК Лідзія Уладзіміраўна, загінула ў маі 1943.

КРОТ Мікалай Іванавіч, н. у 1922, расстраляны 4.8.1943.

КУДЗІН Васіль Уладзіміравіч, н. у 1922, загінуў 3.4.1944.

ЛАВА Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1901, загінуў

ЛАЎРЫНОВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у

1922, загінуў 26.10.1942.

ЛАЎРЫНОВІЧ Віктар Аляксандравіч, н. у 1928, загінуў 25.5.1943, пахаваны ў Шчальбоўскім лесе.

МАКАРСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1883, запнуу у 1944.

МАЛЕЦ Станіслаў Станіслававіч, загінуў 30.6.1944, в. Казлы Беластоцкай вобл.

МАМОНЬКА Канстанцін Васільевіч, н. у 1924, прапаў без вестак у сакавіку 1943.

ПЛЯШКО Рыгор Рыгоравіч, н. у 1926, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ПРОШКІНА Марыя Аляксееўна, н. у 1926, закатавана ў Калдычэўскім канцлагеры.

РАМАНЮК Фёдар Ільіч, н. у 1924, загінуў 2.6.1944 у в. Блошна.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

САЛІТА Варфаламэй Сямёнавіч, н. у 1904, за- гінуў 24.3.1944.

СЯРГЕЕВА Тамара Віктараўна, н. у 1916, рас- стрэляна ў чэрвені 1944.

ТЫШКЕВІЧ Мікалай Піліпавіч, н. у 1923, за- гінуў у красавіку 1944.

ФІЛОНЧЫК Мікалай Піліпавіч, н. у 1921, па- мёр ад ран 6.4.1944.

ШВАЙДЗЮК Павел Іларыёнавіч, н. у 1906, загінуў у верасні 1943.

...Павел Швайдюк как раз возвращался домой из Баранович, где учился на курсах шоферов. Фашисты его схватили, рас- стреливали на Петрове-Водской горе в Сло- ниме. Но палач промахнулся. Ночью Павел выбрался из рва, добрался до знакомых, подлечился, окреп. А потом устроился в городе шофером в дорожный отдел. Установил связь с партизанами отряда «Советская Белоруссия», тайно отвозил в лес собранное для них оружие, одежду. Однажды по доносу провокатора попал в руки фашистов. Его пытали, но, не добившись признаний, повесили в Слониме...

Ф. Пугач.

Гродненская правда. 1975. 25 кастр.

ШУТКО Галіна, расстреляна ў 1943.

АЗГІНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА АСАБНЯКІ

САКАЛОЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1910, загі- нуў у 1941.

ВЁСКА ГРЫНКІ

ШЫШКОЎСКІ Пётр Ігнатавіч, н. у 1910, загі- нуў у 1941.

ВЁСКА КАКОШЧЫЦЫ

ДАБРЫЯН Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1925, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Какошчыцы.

ШЫНКЕВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1925, партизан.

ВЁСКА КАСЦЯНІ

БАГДАНЧУК Канстанцін Іванавіч, н. у 1910, партизан, загінуў у 1943, пахаваны каля г. Масты.

БАГДАНЧУК Міхаіл Маркавіч, н. у 1900, за- гінуў у сакавіку 1943.

БАГДАНЧУК Павел Сцяпанавіч, н. у 1924, партизан, загінуў у 1944.

БАГДАНЧУК Сцяпан Мікалаевіч, партизан, загінуў у 1942.

БАГДАНЧУК Сяргей Яфімавіч, н. у 1909, загі- нуў у 1943 каля г. Брест.

ДРАХЛОЎ Сцяпан Рыгоравіч, партизан, загі- нуў 1.10.1943.

КАЛЮТА Мікалай Андрэевіч, н. у 1915, партизан, загінуў у 1944.

МАРОЗ Васіль Мікалаевіч, н. у 1914, загінуў у 1944.

МАРОЗ Сцяпан Антонавіч, н. у 1905, партизан, загінуў у 1944.

МІКУЛЬСКИ Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1925, партизан, загінуў у 1943.

САВАНЕЦ Фёдар Лявоньевіч, н. у 1930, загі- нуў у 1944.

ВЁСКА ПАСПЫЧЫ

ЛЯШЭВІЧ Васіль Маркавіч, н. у 1925, партизан, загінуў 30.5.1944.

РАДЗПІЭЎСКИ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1921, партизан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вярхлессе.

ВЁСКА САКАЛОВА

БОШК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1913, партизан, загінуў 4.4.1944, пахаваны ў в. Сакалова.

ВЁСКА САЛЕНІКІ

НАЛІВАЙКА Іван Мікалаевіч, н. у 1898, партизан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Саленікі.

ШЫРКО Аляксей Паўлавіч, н. у 1881, партизан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Саленікі.

ВЁСКА СЯРГЕЕВІЧЫ

ВЕТАШКІН Сяргей Аляр'янавіч, н. у 1925, партизан атрада «Савецкая Беларусь», загінуў у 1944, пахаваны ў в. Сяргеевічы.

КРАЙНІ Васіль Антонавіч, н. у 1929, загінуў у 1944.

ЦІХАН Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1924, партизан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Вострава Зэльвен- скага р- на.

ВЁСКА ЧАМЯРЫ

БАГДАНЧУК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1905, загі- нуў у 1941.

БАГДАНЧУК Фёдар Сяргеевіч, н. у 1920, загі- нуў у 1942.

ГЕРАСІК Якім Іосіфавіч, н. у 1870, загінуў у 1942.

ДЗЕМАШЭВІЧ Мікалай Ільіч, н. у 1923, загі- нуў у 1942.

МІСКО Дарафей Іванавіч, н. у 1880, загінуў у Калдычайскім канцлагеры.

МІСКО Феакліст Захаравіч, н. у 1910, загінуў у 1944.

ХВЯСЕНЯ Вера Міхайлаўна, н. у 1928, загіну- ла ў 1943.

ЧЫГРЫН Леанід Георгіевіч, н. у 1908, партизан, загінуў у 1943.

А.Л.Шундрык

АЗЯРНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗЯРНІЦА

ЯКУБОВІЧ Мікалай Антонавіч, загінуў у 1943.

ВЁСКА ВАЎЧКІ

РАКЕВІЧ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1921, загінуў у 1944 у в. Ваўчкі.

ВЁСКА ГУМНІШЧА

ГАН Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1920, загінуў у 1944 у Зэльвенскім р-не.

МАКАРЧУК Аляксандр Іванавіч, н. у 1926, загінуў у 1944, пахаваны ў г.п. Казлоўшчына Дзятлаўскага р-на.

ВЕСКА ПЛАЎСКІЯ

БУРДЗЮК Уладзімір Юльянавіч, н. у 1913, загінуў у 1943.

ВАСІЛЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАБЫНІЧЫ

КУЦКО Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1924, загінуў у кастрычніку 1943, пахаваны ў в. Бабынічы.

ВЁСКА ВАСІЛЕВІЧЫ

ГЕРАСІМЧЫК Любоў Міхайлаўна, н. у 1915, загінула ў маі 1943, пахавана ў в. Азарычы.

ГЕРАСІМЧЫК Марыя Мікалаеўна, н. у 1924, загінула ў маі 1943, пахавана ў в. Азарычы.

ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1921, загінуў 13.6.1944, пахаваны ў г.п. Казлоўшчына Дзятлаўскага р-на.

ГЕРАСІМЧЫК Пётр Іванавіч, н. у 1925, загінуў 1.3.1944.

ГЕРАСІМЧЫК Пётр Рыгоравіч, н. у 1924, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Нагуевічы.

ГЕРАСІМЧЫК Серафіма Пятроўна, загінула ў маі 1943, пахавана ў в. Азарычы.

МАЛЕЦ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1921, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Васілевічы.

МАМУ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1921, памёр ад ран

у верасні 1943, пахаваны ў в. Скрундзі Дзятлаўскага р-на.

ВЁСКА ГАНБКІ

ГРЭЦКІ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1920, загінуў 25.3.1944, пахаваны ў в. Ганькі.

ГРЭЦКІ Антон Іванавіч, н. у 1892, загінуў 24.1.1944 у в. Разанаўшчына.

ГРЭЦКІ Іван Максімавіч, н. у 1925, загінуў 25.3.1944, пахаваны ў в. Ганькі.

ГРЭЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1917, загінуў у 1942.

СКОК Сцяпан Іванавіч, н. у 1913, загінуў 15.11.1942.

СМОКАТ Лука Рыгоравіч, н. у 1913, загінуў 15.11.1942, пахаваны на Пятрэвіцкай тары.

ВЁСКА ЗАДВОРЕ

ЖЫВУЛЬКА Аляксей Аляксеевіч, н. у 1921, загінуў 19.5.1944.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

СТРАЛКОЎСКІ Васіль Сямёнавіч, н. у 1916, расстраляны за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА НАРАСТАВІЧЫ

ПІУНДРЫК Антон Лукіч, н. у 1907, загінуў 30.11.1942,

ВЁСКА ПАРЭЧЧА

ГАЛЕНКА Аляксандр Лукіч, н. у 1926, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Пырэрэчча.

ЕМЯЛЬЯНЧЫК Гаўрыла Рыгоравіч, н. у 1924, павешаны ў Слоніме на плошчы.

СЕЛВОНЧЫК Лідзія Аляксееўна, н. у 1922, загінула ў красавіку 1944.

ТУМАШЫК Аркадзь Мікалаевіч, н. у 1918, загінуў 4.1.1944 у в. Вялікія Шастакі Дзятлаўскага р-на.

ВЁСКА ХАДЗЯВІЧЫ

ВАЖЭЙКА Алена Сцяпанаўна, н. у 1922, загінула ў 1944, пахавана ў в. Паўлава.

ЖУК Васіль Якаўлевіч, н. у 1905, загінуў 31.12.1942, пахаваны ў в. Хадзевічы.

КЛЫБІК Сямён Платонавіч, н. у 1924, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Хадзевічы.

МАЛЕЦ Анастасія Аляксееўна, н. у 1895, загінула ў 1943.

СКРОБАЎ Мацвей Васільевіч, н. у 1889, загінуў у чэрвені 1944, пахаваны ў в. Хадзевічы.

ВЕЛІКАШЫЛАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЛІКІЯ ШЫЛАВІЧЫ

БАЙБАК Макар Паўлавіч, загінуў у партызанах, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.

Загінуўшыя партызаны, падпольшчыкі і мірныя жыхары

БАНДАРОВІЧ Аляксандр Цімафеевіч, загінуў у партызанах у 1943.

КАБАЛЕУСКІ Канстанцін Іванавіч, загінуў у партызанах у 1943.

ЛУКАШЭНЯ Пётр Людвігавіч, загінуў у партызанах, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.

МІСЬКО Іван Мікалаевіч, н. у 1908, памёр ад ран 9.5.1944, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.

МІСЬКО Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1918, загінуў у партызанах, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.

СІВОХА Аляксандр Іванавіч, н. у 1925, партизан атрада імя Ракасоўскага, загінуў 9.5.1944 у час блакады.

ТАЧОНЫ Мікалай Восіпавіч, загінуў у партызанах, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.

ЦІТКО Мікалай Дарафеевіч, загінуў у партызанах у 1943, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.

ВЁСКА НОВАЯ СТРАЖА

КАНДЗІРАНДА Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1903, партизан, загінуў у 1944.

САЛЕЙКА Емяльян Аляксеевіч, н. у 1911, расстреляны за сувязь з партызанамі.

ТАЧОНЫ Кузьма, расстреляны ў 1943 за сувязь з партызанамі.

ВЁСКА САВІЧЫ

ПАНАСЕНЯ Іван Кандратавіч, н. у 1922, партизан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Савічы.

СТРУПАВЕЦ Іван Афанасьевіч, н. у 1917, партизан-разведчик, загінуў у 1944.

ВЁСКА ЯКІМАВІЧЫ

БАСАК Уладзімір Паўлавіч, н. у 1924, партизан, загінуў у час блакады ў 1944, пахаваны ў в. Нагуевічы.

ДАНІЛЬЧЫК Іван Ціханавіч, н. у 1927, партизан, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Нагуевічы.

ШВАЙДЗЮК Васіль Рыгоравіч, партизан, загінуў у студзені 1943, пахаваны ў в. Якімавічы.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ГЛОЎСЕВІЧЫ

СЕГІНЕВІЧ Сяргей Андрэевіч, партизан, загінуў у 1943.

ВЁСКА ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ

КАРПЕЙ Аляксандр Васільевіч, расстреляны 19.5.1944.

ВЁСКА РАХАВІЧЫ

СЕНЧЫК Леанід Іосіфавіч, н. у 1914,

СЕНЧЫК Ядвіга (яго жонка), закатаваны ў 1943 у Калдычаўскім канцлагеры.

ЧАРНЯЎСКІ Васіль, н. у 1920, партизан, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Рахавічы.

ЯНУШЭВІЧ Іван Андрэевіч, н. у 1906, Партизанскі сувязны, загінуў у 1942.

У.П.Басак.

І.В.Януіпэвіч.

ВЁСКА СУРЫНКА

ПЯКАРСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1924, расстреляны ў 1944 за сувязь з партызанамі на Пятралевіцкай тары.

ЯНУШЭВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1927, расстреляны ў 1944 за сувязь з партызанамі на Пятралевіцкай тары.

ЯНУШЭВІЧ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1923, падпольшчык, расстреляны ў 1944 на Пятралевіцкай тары.

ДЗЕРАЎНОЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВІШАВА

БРАЙЧУК Якаў Лукіч, н. у 1894, загінуў у 1943.

ВЁСКА ЗАГРЫЦЬКАВА

КАНАПЕШКА Цімафей Макаравіч, н. у 1914, загінуў у кастрычніку 1944, пахаваны ў в. Піронім.

ЛАЗАР Васіль Іосіфавіч, н. у 1923.

ЛАЗАР Сцяпан Пятровіч, н. у 1922.

РАМАНЮК Пётр Пятровіч, н. у 1919.

ЯФІМІК Анатоль Адамавіч, н. у 1923.

ЯФІМІК Канстанцін Адамавіч, н. у 1925.

ВЁСКА ІСАЕВІЧЫ

ГЕРМАН Канстанцін Васільевіч, н. у 1924, загінуў у 1944.

ГЕРМАН Пётр Астапавіч, н. у 1927, загінуў у 1944.

ЖУК Барыс Марцінавіч, н. у 1923, загінуў у кастрычніку 1944.

ЛАШЧЭЎСКІ Аркадзь Ігнатавіч, н. у 1924, загінуў у красавіку 1944, пахаваны на ст. Іўная.

ВЁСКА ПІРОНІМ

БОЛЦІК Антон, н. у 1918, загінуў у 1944.

Н.І. і А.С.Саламевічы.

П.І.Касцюк.

БОЛШЧІК Віктар Уладзіміравіч, н. у 1925, загі- нуў 18.1.1944, пахаваны ў г.п. Казлоўшчына Дзятлаў- скага р-на.

МІСЮКЕВІЧ Віктар Сцяпанавіч, н. у 1914, за- гінуў у 1944.

МЯЛЕШКА Павел Антонавіч, н. у 1925, загінуў 13.12.1943, пахаваны ў г.п. Казлоўшчына Дзятлаў- скага р-на.

САКАЛОЎСКІ Сільвестр Паўлавіч, н. у 1920, загінуў 13.2.1944, пахаваны ў в. Нежын Любанскага р-на Мінскай вобл.

ВЁСКА ХАРАШЭВІЧЫ

БАСАК Мікалай Васільевіч, н. у 1922, сувязны.

ЖУК Адам Сямёнавіч.

ЖУК Ілья Сямёнавіч, н. у 1893.

КАЧАРГА Барыс Рыгоравіч, н. у 1924, загінуў 26.4.1944.

ЖЫРОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

АНТОНІК Міхаіл Мацвеевіч, загінуў у 1943 каля в. Сянькоўшчына.

КАСЦЮК Пётр Іосіфавіч, н. у 1919, загінуў у 1941.

СЕРАФІМЧЫК Іосіф Канстанцінавіч, н. у 1910, загінуў у 1944.

ФІДРЫК Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1917, загінуў

у 1943.

ФІЛЁНЧЫК Канстанцін Пятровіч, загінуў у 1943.

МІЖЭВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА СМАЎЖЫ

САЛАМЕВІЧ Антон Севасцянявіч, н. у 1917, расстраляны ў 1944 у г.п. Ружаны.

САЛАМЕВІЧ Надзея Лук'янаўна, н. у 1908, расстраляна ў лесе Бор каля г.п. Ружаны.

САЛАМЕВІЧ Настасся Іванаўна, н. у 1922, расстраляна ў 1944 у г.п. Ружаны.

ВЁСКА ХМЯЛЫШЦА

КАСКО Іван Андрэевіч, н. у 1918, расстраляны ў г. Слонім у 1944.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АКУШНАВА

АНШЧЫК Васіль Маркавіч, н. у 1915, загінуў у 1942, пахаваны ў Івацэвіцкім р-не Брэсцкай вобл.

АНТОНІК Кузьма Дзям'янавіч, н. у 1905, загі- нуў у 1942, пахаваны ў в. Баравікі.

АНТОНІК Уладзімір Фаміч, н. у 1925, загінуў у 1942, пахаваны ў Івацэвіцкім р-не Брэсцкай вобл.

АРМУШЭВІЧ Пётр Міхайлавіч, н. у 1923, загі- нуў у снежні 1943, пахаваны ў в. Заструць Іванаў- скага р-на Брэсцкай вобл.

ДУБРОЎКА Феофіл Паўлавіч, загінуў у 1942.

ХОМЧЫК Антон Архіпавіч, н. у 1917, загінуў у 1943.

ВЁСКА ВЯЦЕНЕЎКА

СУПРУН Іван Якаўлевіч, н. у 1920, загінуў у 1944.

ВЁСКА ГАЛЯНЫ

РЫЛА Аляксандр Васільевіч, н. у 1911, загінуў у верасні 1942.

РЫЛА Антон Парфенавіч, расстраляны ў 1943.

ВЁСКА ГАРБАЧЫ

БІРУК Іван Паўлавіч, н. у 1925.

БУРДЗЬ Мікалай Іванавіч, н. у 1923.

ЯКУБЧЫК Аляксей Паўлавіч, н. у 1926.

ВЁСКА КОЛАСАВА

АЎСЕЙЧЫК Ціхан Іванавіч, н. у 1923, загінуў у 1942.

КАЗЛОВА Надзея Лявонцьеўна, н. у 1913, па- хавана ў в. Быцень Івацэвіцкага р-на Брэсцкай вобл.

РЫЛА Аляксандр Васільевіч, н. у 1910, загінуў у 1944.

РЫЛА Макар Васільевіч, н. у 1900, загінуў у 1944.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

СЕРЫ Іван Фёдаравіч, н. у 1922, загінуў у 1942.

ВЁСКА ШЫГАНЫ

МІНЧУК Мікалай Фёдаравіч, н. у 1911, расстраляны ў лістападзе 1943.

ПАЎЛАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗАРЫЧЫ

БАРЫСІК Аляксей Аляксеевіч, н. у 1923, загі- нуў у кастрычніку 1943, пахаваны ў в. Азарычы.

КАРПОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1923, загінуў 20.6.1944 у в. Блошна.

ТАЛЕРЧЫК Мікалай Навумавіч, н. у 1923, за- гінуў 25.5.1944 на хут. Руда.

ВЁСКА АМЯЛЫПКИ

ЖЫВУЛЬКА Аляксей Аляксеевіч, н. у 1921, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Барташы.

ЛАШЧЭЎСКІ Аркадзь Ігнатавіч, н. у 1921, за- гінуў 19.5.1944.

ВЁСКА МЛАПЭВІЧЫ

ЯКІМЧЫК Іосіф Канстанцінавіч, н. у 1924, загінуў у 1944 у в. Галынка Зэльвенскага р-на.

ЯКІМЧЫК Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1922, загінуў у 1943 на хут. Навасёлкі.

ВЁСКА МПЦЬКАВІЧЫ

КАРАЧУН Мікалай Мікалаевіч, н. у 1912, рас- страляны ў 1944 на Пятралевіцкай тары.

ВЁСКА ПАЎЛАВА

ЛАГУЦІК Аляксандр Антонавіч, н. у 1920, за- гінуў у 1942.

ЛАГУЦІК Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1912, загі- нуў у 1943 у в. Паўлава.

ВЁСКА ПЯТРАЛЕВІЧЫ

АСТАПЧЫК Іван Іванавіч, н. у 1930, загінуў у 1943.

АСТАПЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1923, загі- нуў У 1943.

ГЕРАСІМЧЫК Фёдар Лявонавіч, н. у 1898, загінуў у снежні 1943, пахаваны на могілках на вул. Віленскай.

ДЭДЗІК Аляксей Афанасьевіч, н. у 1912, загі- нуў у баі на хут. Амяльнікі.

МАЛАШ Міхаіл Рыгоровіч, н. у 1914, загінуў у снежні 1943, пахаваны на могілках на вул. Вілен- скай.

МАЛЕЦ Захар, прапаў без вестак 28.4.1944.

МІХНЕВІЧ Канстанцін Аляксандравіч, н. у 1926, загінуў у Слоніmsкім р-не.

ПАДКОВІЧ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1925, загінуў у 1942 у в. Азарычы.

ПАДКОВІЧ Андрэй Сямёнавіч, н. у 1925, загі- нуў у 1944.

ПАДКОВІЧ Сямён Піліпавіч, н. у 1905, загінуў у

1942 у в. Пятралевічы.

ПРАКАПОВІЧ Андрэй Сямёнавіч, н. у 1923, прапаў без вестак.

СІДАРОВІЧ Уладзімір Васільевіч, н. у 1921, прапаў без вестак.

ВЁСКА ТАЛЬКАЎШЧЫНА

ТАЛЕРЧЫК Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1922, загі- нуў 19.5.1944.

ВЁСКА ФЕРАДКІ

БУРВІН Яўген Іванавіч, н. у 1926, загінуў у кра- савцу 1943 у в. Паўлавічы, пахаваны ў в. Ферадкі.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ГОЛІ

ДУБОВІК Павел.

САВОСІК Міхаіл, павешаны гітлераўцамі ў Слоніме ў 1943.

НЕ ПРЫДЗЕ ЁН...

3 насценгазеты «Чырвоны партызан», № 13

Не прыдзе ён к табе, матуля, Твой любы сын, краса і цвет, Бо быў забіт варожай куляй, Пакінуў рана белы свет.

Адважна стоячы ў змаганні,
Фашыстаў многа ўлажыў,
І да апошняга сканання
Сваёй Радзіме верны быў.

Ішлі фашысты дзікай хваляй, Стаялі цвёрда змагары
І кулі метка пасылалі
Пры свеце ранняе зары.

К канцу атака прыбліжалась, Фашысты кінулісь
наўцёк На полі многа Іх засталась — Твой сын
іх з кулямёта зсёк.

Шальная куля заблукалась, Прабіла сэрца юнака, А
рэха з плачам адказала: Шкада, шкада болыпэвіка...

Не прыдзе ён к табе, матуля,
Твой сын адважны і герой,
Ён быў забіт варожай куляй, Як вёў супроць
фашыстаў бой.

Яго не стала паміж намі,
Хоць ён хацеў так моцна жыць.
Клянемся, маці, перад Вам!
За смерць героя адамсціць.

А.Пянек.

3 фондаў Слонімскага краязнаўчага музея.

Мірныя жыхары Слонімскага раёна — ахвяры фашысцкага тэрору

На Слонішчыне нямецка-фашысцкія захопнікі неаднаразова праводзілі карныя аперацыі па знішчэнні мірных жыхароў.

Удалося ўстанавіць, што ахвярамі фашысцкага тэрору сталі 44 418 чалавек. На жаль, невядома колькі людзей пахавана ў брацкай магіле каля в. Талькаўшчына. Жыхары вёскі гаварылі, што людзей не-калькі разоў прывозілі на расстрэл ранкам да ўсходу сонца, а каго і колькі яны не ведаюць.

На ўсіх брацкіх магілах мірных жыхароў пастаўлены помнікі, іх 21.

Чапляёўскія палі

За 1 км на паўднёвы ўсход ад Слоніма каля шашы на Баранавічы ў 8 магілах пахавана каля 30 тыс. чалавек. У кастрычніку 1941 г. на гэтых палях гітлераўцы расстралялі каля 8 тыс. мірных жыхароў. Пазней сюды для знішчэння прывозілі людзей, асабліва яўрэйскай нацыянальнасці, з іншых месцаў, нават з замежжа. На ўшанаванне памяці ахвяр фашызму ў 1967 г. пастаўлена стала. Імёны загінуўшых не ўстаноўлены.

Пятралевіцкая гара

Знаходзіцца побач з горадам. Ужо летам 1941 г. гітлераўцы расстралялі тут 2 тыс. слонімкаў. Масавыя забойствы жыхароў горада і вёсак праводзіліся ўсю вайну.

19 ліпеня 1944 г. камісіяй быў складзены акт, з якога вынікае, што на Пятралевіцкай тэрыторыі пахавана 10 102 чалавекі.

У 1964 г. на ўшанаванне памяці ахвяр фашызму пастаўлены 12-метровы абеліск.

В. М. Бардзякоўскі

УРОЧЫШЧА МАРГІ

У лесе, за 5 км ад горада, справа ад да-рогі ў в. Дзераўная, пахаваны 2 тыс. жыхароў Слоніма, якіх у 1943 г. расстралялі нямецка-фашысцкія захопнікі. Імёны загінуўшых не ўстаноўлены.

У 1979 г. на могілках (4 магілы) пастаўлены помнік.

ГОРАД СЛОНІМ

АГЕЙЧЫК Вацлаў Мікалаевіч, н. у 1923.

АГРЫМОВІЧ Іван Іванавіч.

АГРЫМОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1895.

АГРЫМОВІЧ Канстанцін Пятровіч, н. у 1895.

АСТРЫЙСКАЯ Клара.

АСТРЫЙСКІ Казік, 10 гадоў.

БАРТНЕР Гыршка Майсеевіч, н. у 1905.

БАРЫСЕВІЧ Ганна.

БАРДЗЯКОЎСКІ Віктар Мар'янавіч, н. у 1920.

БАРЫСЕВІЧ Кацярына, н. у 1913, загінула ў

1944.

БАРЫСЕВІЧ Юльян, н. у 1911, загінуў у 1944.

БУЛАТ Марыя.

ВАЛАТКЕВІЧ Ігнат.

ВАЛОЎСКАЯ Казіміра.

ВАШЧЫНСКАЯ Галіна.

ВІШНЕЎСКІ, маці і 3 дачкі.

ГЕНЭК Іосіф.

ГЖЫБОЎСКІ Антон Станіслававіч, н. у 1904, ксёндз.

ГРЫН Валянцін Трафімавіч, н. у 1912.

ГРЫНКЕВІЧ В.

ДАЛЕЎСКІ Іван, н. у 1910, забіты ў 1941.

ДАМБРОЎСКАЯ Марыя, н. у 1910, загінула ў 1944.

ДАМБРОЎСКІ Казімір, н. у 1908, загінуў у 1944.

ДОМАН Станіслаў Уладзіміравіч.

ЖУРАЎЛЁВА Валерыя, н. у 1934, загінула ў 1944.

ЖУРАЎЛЁВА Кацярына Паўлаўна, н. у 1914, загінула ў 1944.

ЖУРАЎЛЁВА Юлія, н. у 1936, загінула ў 1944.

ЗАЙЦАЎ Дзмітрый, н. у 1911, загінуў у 1944.

ЗМІТРОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1900.

КАДКЕВІЧ Георгій Георгіевіч, н. у 1901.

КАЛІНСКАЯ Марыя, н. у 1883.

КАРПОВІЧ Ілья Максімавіч, н. у 1910.

КАРПОВІЧ Максім Панфілавіч, н. у 1898.

КАСЦЮК Эдмунд.

КАЯДКОЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1916.

КІЗЮПЕК Баляслаў.

КОТ Мікалай.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

КУНІЦА Ядвіга Іосіфаўна, настаўніца.

ЛАЗАР Соф'я Пракопаўна.

ЛЮБАНСКИ.

ЛЮБОЦКИ Іосіф.

ЛЯЎКЕВИЧ Антон Міхайлавіч, н. у 1905, расстреляны ў 1941.

ЛЯХОВИЧ Мікалай Іосіфавіч, н. у 1891.

МАЖЭЦ Метак Войцехавіч, н. у 1926.

МАЙСЮК Іван Іосіфавіч, н. у 1923.

МАЛШОЎСКАЯ Марыя, н. у 1922, загінула ў 1944.

МАЛІНОЎСКИ Антон Аляксандравіч, н. у 1918, загінуў у 1944.

МАРЦ, сям'я, 4 чалавекі, расстреляны ў 1943.

МАЦЯШАНСКАЯ Сафія.

МІНУЧИЦ Станіслаў, н. у 1904

МІНУЧИЦ Яніна, н. у 1905

МІРЫМІНСКИ Ляў Мендзялеевіч, н. у 1906.

МІСКО Міхаіл Максімавіч, н. у 1915.

МІЦЮШЫН Іван Герасімавіч, н. у 1905.

МОСТАК Ігнат Іосіфавіч.

МОСТАК Соф'я Ігнатаўна, н. у 1919.

МЫШКО Павел Сямёнавіч, н. у 1904.

НАШЭЎСКАЯ Багуміла.

НЕЗЕЛАК Баляслаў.

НЕМАНЦЭВИЧ Антон Іванавіч, н. у 1891, ляс-

ШЧЫПАРОВИЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1908, загінуў у 1944.

ПАКУЛА і трое дзяцей.

ПЕКЛА А., н. у 1896, настаўнік.

ПУГАЎКА Іосіф Пятровіч, н. у 1892.

ПЯСЕЦКИ Аляксандр Ільіч, н. у 1922, загінуў у 1941.

РАБЦЭВИЧ Вера, н. у 1917, загінула ў 1944.

РАБЦЭВИЧ Вера Сямёнаўна, н. у 1893, загінула ў 1944.

РАМАН Станіслаў Уладзіміравіч, н. у 1906.

РУДМАН Антон Сямёнавіч.

САБАЛЕЎСКИ Іван Вінцэнтавіч, н. у 1901, загінуў у 1944.

САЛТА Варфаламей Сямёнавіч.

САСНОЎСКАЯ Соф'я Мікалаеўна, н. у 1908.

СКАРУПІЧ Леанід Антонавіч, н. у 1910.

СЛЮСАРЧЫК Аліцыя, н. у 1937, загінула ў 1944.

СЛЮСАРЧЫК Іосіф Францавіч, н. у 1914, загінуў у 1944.

СЛЮСАРЧЫК Люцына Канстанцінаўна, расстреляна ў 1944.

СТУЛЕВИЧ Аркадзь, н. у 1923, загінуў у 1944.

СПЯФКОВА, настаўніца, і трое дзяцей.

СЯНЬКО Антон Казіміравіч, н. у 1898.

СЯРГЕЕВА Тамара.

ТРОЦКИ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1917.

ФЕРАНЦ.

ФІЛТОВИЧ Валянцін Фёдаравіч, н. у 1937, загінуў у 1944.

К.П.Жураўлёна з дочкамі.

Дом у в. Касцяні, у якім урач К.П.Жураўлёва лячыла

параненых савецкіх воінаў у першыя дні вайны.

ФІЛТОВИЧ Вера Іванаўна, н. у 1908, загінула ў 1944.

ФІЛТОВИЧ Любоў Фёдараўна, н. у 1939, загінула ў 1944.

ФІЛТОВИЧ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1894, загінуў у 1944.

ФІЛТОВИЧ Яўтэній Фёдаравіч, н. у 1935, загінуў у 1944.

ФУТРЫЦКИ, зубны ўрач.

ЦІХАН Ганна Аляксандраўна.

ЦІХАН Сяргей Аляксандравіч.

І.І.Мостак.

І.П.Пугаўка.

1941 — 1945

ЦЫБУРА Казімір, н. у 1897, загінуў у 1944.

Загінуўшыя партызаны, падполышчыкі і мірныя жыхары

ЧАРКО Надзея Міхайлаўна, н. у 1915.
ЧАРНЯЎСКАЯ Вольта Назараўна, н. у 1912, загінула ў 1944.
ЧАРНЯЎСКІ Анатолій Іосіфавіч, н. у 1939, загінуў у 1944.
ЧАРНЯЎСКІ Валерый Іосіфавіч, н. у 1942, загінуў у 1944.
ЧАШУН Надзея Сцяпанаўна, н. у 1910, стар-шыня Альбярцінскага пасялковага Савета.
ЧАШУН Пётр Іосіфавіч, н. у 1908.
ШАВЕЛЬ Лізавета Сямёнаўна.
ШАДЗЕЎСКІ Мар'ян, н. у 1904, загінуў у 1944.
ШТАРК Адам.
ШУКАЛА Віктар Уладзіміравіч.
ШУКАЛА Леанід Уладзіміравіч.
ВІУТКО Баляслаў.
ШУТКО Генрых.
ШУТКО Станіслаў.
ЮШКЕВІЧ Станіслаў, настаўнік, жонка і два сыны.
ЯГАЎДЗІК Іван Іванавіч.
ЯГАЎДЗІК Яўген Васільевіч.
ЯРАШУК Іван Георгіевіч, н. у 1905.

АЗГІНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА АСАБНЯКІ

РУДАК Анатоіль Іванавіч, н. у 1931, расстраляны як заложнік у чэрвені 1941.
РУДАК Вера Іванаўна, н. у 1935, расстраляна як заложніца ў чэрвені 1941.
РУДАК Іван Іванавіч, н. у 1928, расстраляны як заложнік у чэрвені 1941.
РУДАК Іван Міхайлавіч, н. у 1880, расстраляны як заложнік у чэрвені 1941.

ВЁСКА КАСЦЯНЫ

МАРОЗ Зінаіда Васільеўна, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Пятралевічы.
МАРОЗ Марыя Пятроўна, н. у 1918, расстраляна ў 1944, пахавана ў в. Пятралевічы.
МАРОЗ Мікалай Васільевіч, н. у 1938, расстраляны ў 1944, пахаваны ў в. Пятралевічы.
МІСКО Мікалай Піліпавіч, н. у 1905, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Пятралевічы.

ВЁСКА ПАСІНІЧЫ

РАДЗІШЭЎСКІ Мікалай Сідаравіч, н. у 1912, расстраляны ў 1942 у в. Пасінічы.
СЛАВУТА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1925, расстраляны ў 1943 у в. Пасінічы.

ВЁСКА СЯРГЕЕВІЧЫ

ДАБРЫЯН Іван Іванавіч, н. у 1934, расстраляны ў 1941 у в. Сяргеевічы.
ДАБРЫЯН Любоў Міхайлаўна, н. у 1910, расстраляна ў 1941 у в. Сяргеевічы.

ЖУКОЎСКІ Васіль Аляксеевіч, н. у 1896, расстраляны ў 1941 у в. Сяргеевічы.
ЖУКОЎСКІ Сяргей Аляксеевіч, н. у 1923, расстраляны ў 1941 у в. Сяргеевічы.
МАЛАХВЕЙ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1934, расстраляны ў 1941 у в. Сяргеевічы.
СТУЛЕВІЧ Аркадзь Васільевіч, н. у 1930, расстраляны ў 1941 у в. Пятралевічы.
СТУЛЕВІЧ Марыя Кандрацьеўна, н. у 1912, расстраляна ў 1941 у в. Сяргеевічы.
СТУЛЕВІЧ Фядора Кандрацьеўна, н. у 1914, расстраляна ў 1941 у в. Сяргеевічы.

ВЁСКА ЧАМЯРЫ

БУРСЕВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1910, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Чамяры.
МІСКО Вера Аляксееўна, н. у 1916, загінула ў Калдычаўскім канцлагеры.
МІСКО Мікалай Максімавіч, загінуў у Асвенціме.
МІСКО Павел, н. у 1906, загінуў у 1944, пахаваны ў в. Чамяры.
НОСАЛЬ Адам Сямёнавіч, н. у 1930, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Чамяры.
НОСАЛЬ Сямён Іосіфавіч, н. у 1900, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Чамяры.
НОСАЛЬ Таццяна Іосіфаўна, н. у 1900, загінула ў 1941, пахавана ў в. Чамяры.
СОНЧЫК Мікалай Антонавіч, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Чамяры.
ХВЯСЕНЯ Марыя Іванаўна, н. у 1900, загінула ў 1943, пахавана ў в. Чамяры.

АЗЯРНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗЯРНІЦА

АНІШЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1923, загінуў у 1941.
АНІШЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1891, загінуў у 1941.
АНІШЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1921, загінуў у 1941.
АНІШЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1923, загінуў у 1941.
ДЗЯМЕНЦЬЕЎ Дзмітрый Якімавіч, н. у 1927, загінуў у 1941.
ДУБРОЎСКІ Іван Іванавіч, н. у 1922, загінуў у 1941.
ДУБРОЎСКІ Пётр Іванавіч, н. у 1922, загінуў у 1941.
ЖАКОЎСКАЯ Соф'я Лявонцьеўна, н. у 1882, загінула ў 1941.
ЛОМПАК Мікалай Антонавіч, н. у 1923, загінуў у 1943.
МАТЫЛІНСКІ Васіль Васільевіч, н. у 1916, загінуў у 1941.
МУКАСЕЙ Любоў Лявонцьеўна, н. у 1925, загінула ў 1944.

РУДАЯ Валянціна Ігнатаўна, н. у 1928, загіну- лаў 1941.

РУДАЯ Вера Ігнатаўка, н. у 1922, загінула ў 1941.

РУДЫ Ігнат Ігнатавіч, н. у 1901, загінуў у 1941.

САКАЛОЎСКІ Іосіф, н. у 1925, загінуў у 1943.

СКАСКЕВІЧ Адам Васільевіч, н. у 1874, загі- нуў у 1941.

ЧАЙБУК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1926, загінуў.

ВЁСКА ВАЎЧКІ

ВАЎЧОК Алена, н. у 1886, загінулаў 1941.

ВАЎЧОК Вікенцій Піліпавіч, н. у 1881, загінуў

■¹⁹⁴_____
ВАЎЧОК Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1916, загі- нуў у 1941.

ВАЎЧОК Уладзімір Вікенцьевіч, н. у 1919, за- гінуў у 1941.

РАКЕВІЧ Алена Міхайлаўна, н. у 1894, загіну- лаў 1941.

РАКЕВІЧ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1926, за- гінуў у 1941.

РАКЕВІЧ Іван, н. у 1910, загінуў у 1941.

УРУБЛЕЎСКІ Васіль Аляксандравіч, н. у 1893, загінуў у 1941.

ВЁСКА ГУМНІШЧА

ЕФІМОВІЧ Касьян Дзям'янавіч, н. у 1892, загі- нуў у 1941.

КАЛЕЙНІК Іван Ігнатавіч, н. у 1908, загінуў у

¹⁹⁴¹_____
УРУБЛЕЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1902, за- гінуў у 1941.

ШЛЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1904, загінуў у 1941.

ВЁСКА КЛЕПАЧЫ

АПАНОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1905, загінуў у 1941.

ВАЎЧОК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1927, загінуў у 1941.

ГАН Уладзімір Максімавіч, н. у 1902, загінуў у 1941.

ЖАРКО Леанід, н. у 1921, загінуў у 1941.

РАКЕВІЧ Мікалай Дзям'янавіч, н. у 1913, загі- нуў у 1941.

РАМАНЧУК Сцяпан, н. у 1906, загінуў у 1941.

ВЁСКА ПЛАЎСКІЯ

БУРДЗЮК Казімір Юльянавіч, н. у 1910, загі- нуў у 1942.

БУРДЗЮК Ядвіга Тамашаўна, н. у 1911, загі- нула ў 1942

_____ —
ВЯНСКОЎСКІ Станіслаў Антонавіч, н. у 1910, загінуў у 1942.

ВЯНСКОЎСКІ Яўген Станіслававіч, н. у 1928, загінуў у 1944.

ЗБУРАЛЬСКІ Валянцін, н. у 1888, загінуў у 1944.

ЗБУРАЛЬСКІ Вацлаў Валянцінавіч, н. у 1927, загінуў у 1943.

ЗБУРАЛЬСКІ Францішак Валянцінавіч, н. у 1930, загінуў у 1944.

ПАЎЛОВІЧ Валяр'ян Аляксандравіч, н. у 1891, загінуў у 1943.

ПЛАЎСКІ Пётр Францавіч, н. у 1927, загінуў

у¹⁹ ! 2 — _____ .

ПЛАЎСКІ Раман Антонавіч, н. у 1924, загінуў у 1943.

ВАСІЛЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАСІЛЕВІЧЫ

16 снежня 1942 г. у час карнай аперацыі «Гамбург» нямецка-фашысцкія захопнікі знішчылі 181 жыхара гэтай і іншых вёсак. На магіле ў 1967 г. пастаўлены помнік.

ГЕРАСІМЧЫК Адам Іванавіч, н. у 1938.

ГЕРАСІМЧЫК Адам Паўлавіч, н. у 1899.

ГЕРАСІМЧЫК Алена Лукінічна. ГЕРАСІМЧЫК

Алена Паўлаўна, н. у 1939 ГЕРАСІМЧЫК Алена

Рыгораўна, н. у 1901. ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр

Іванавіч, н. у 1933. ГЕРАСІМЧЫК Аляксандра

Пятроўна, н. у 1922. ГЕРАСІМЧЫК Аляксей

Аляксеевіч, н. у 1926. ГЕРАСІМЧЫК Аляксей

Антонавіч. ГЕРАСІМЧЫК Аляксей Васільевіч, н. у

1926. ГЕРАСІМЧЫК Аляксей Паўлавіч, н. у 1892.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксей Паўлавіч, н. у 1936.

ГЕРАСІМЧЫК Анісія Данилаўна, н. у 1887

ГЕРАСІМЧЫК Валянціна Паўлаўна, н. у 1937.

ГЕРАСІМЧЫК Валянціна Рыгораўна, н. у 1937.

ГЕРАСІМЧЫК Васіль Лукіч, н. у 1941

ГЕРАСІМЧЫК Віктар Казіміравіч, н. у 1939.

ГЕРАСІМЧЫК Віктар Уладзіміравіч, н. у 1938.

ГЕРАСІМЧЫК Ганна Данилаўна, н. у 1932.

ГЕРАСІМЧЫК Ганна Дзям'янаўна, н. у 1909.

ГЕРАСІМЧЫК Ганна Паўлаўна, н. у 1877

ГЕРАСІМЧЫК Ганна Паўлаўна, н. у 1894.

ГЕРАСІМЧЫК Ганна Рыгораўна, н. у 1913.

ГЕРАСІМЧЫК Данила Фёдаравіч, н. у 1892.

ГЕРАСІМЧЫК Дар'я Фёдарына, н. у 1912

ГЕРАСІМЧЫК Іван Паўлавіч, н. у 1938.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Рыгоравіч, н. у 1940.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Уладзіміравіч, н. у 1934.

ГЕРАСІМЧЫК Іосіф Паўлавіч, н. у 1939

ГЕРАСІМЧЫК Канстанцін Адамавіч, н. у 1939.

ГЕРАСІМЧЫК Любоў Уладзіміраўна, н. у 1919.

ГЕРАСІМЧЫК Марыя Адамаўна, н. у 1936.

ГЕРАСІМЧЫК Марыя Аляксандраўна, н. у 1925.

ГЕРАСІМЧЫК Марыя Данилаўна, н. у 1930

ГЕРАСІМЧЫК Марыя Дзмітрыеўна. ГЕРАСІМЧЫК

Марыя Іванаўна, н. у 1935.

Загінуўшыя партызаны, падполшчыкі і мірныя жыхары

ГЕРАСІМЧЫК Марыя Кандратаўна, н. у 1904.
 ГЕРАСІМЧЫК Марыя Мікалаеўна.
 ГЕРАСІМЧЫК Марыя Сцяпанаўна, н. у 1889.
 ГЕРАСІМЧЫК Марыя Сцяпанаўна, н. у 1921.
 ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1940.
 ГЕРАСІМЧЫК Настасся Кляменцьёна, н. у 1902.
 ГЕРАСІМЧЫК Настасся Сцяпанаўна, н. у 1909.
 ГЕРАСІМЧЫК Ніна Адамаўна, н. у 1937. ГЕРАСІМЧЫК
 Ніна Уладзіміраўна, н. у 1940.
 ГЕРАСІМЧЫК Павел Фёдаравіч, н. у 1862.
 ГЕРАСІМЧЫК Паўліна Сцяпанаўна, н. у 1891.
 ГЕРАСІМЧЫК Пелагея Васільёна, н. у 1877.
 ГЕРАСІМЧЫК Пелагея Данилаўна, н. у 1901.
 ГЕРАСІМЧЫК Пётр Данилавіч, н. у 1934. ГЕРАСІМЧЫК
 Пётр Каленікавіч, н. у 1891. ГЕРАСІМЧЫК Пётр
 Паўлавіч, н. у 1935.
 ГЕРАСІМЧЫК Пётр Уладзіміравіч, н. у 1936.
 ГЕРАСІМЧЫК Рыгор Герасімавіч, н. у 1882.
 ГЕРАСІМЧЫК Рыгор Іванавіч, н. у 1912.
 ГЕРАСІМЧЫК Сіма Пятроўна, н. у 1940.
 ГЕРАСІМЧЫК Сцяпан Лукіч, н. у 1912.
 ГЕРАСІМЧЫК Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1914.
 ГЕРАСІМЧЫК Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1909.
 ГЕРАСІМЧЫК Таццяна Андросьёна, н. у 1886.
 ГЕРАСІМЧЫК Таццяна Рыгораўна, н. у 1914.
 ГЕРАСІМЧЫК Уладзімір Дзмітрыевіч, н. у 1941.
 ГЕРАСІМЧЫК Уладзімір Максімавіч, н. у 1900.

Помнік ахвярам фашызму ў в. Васілевічы.

ГЕРАСІМЧЫК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1938.
 ГЕРАСІМЧЫК Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1939.
 ГЕРАСІМЧЫК Фёкла Фёдараўна, н. у 1886.
 ГЕРАСІМЧЫК Яўгенія Іванаўна, н. у 1938.
 ГЕРАСІМЧЫК Яўгенія Сямёнаўна, н. у 1909.
 ЕМЯЛЯНЧЫК Мікалай Паўлавіч, н. у 1907.
 МАЛЕЦ Антаніна Андрэеўна, н. у 1932. МАЛЕЦ
 Галіна Канстанцінаўна, н. у 1937. МАЛЕЦ Ганна
 Іванаўна.
 МАЛЕЦ Кандрат Іванавіч, н. у 1882.
 МАЛЕЦ Любоў.
 МАЛЕЦ Марыя Андрэеўна, н. у 1936. МАЛЕЦ
 Мікалай Андрэевіч, н. у 1934. МАЛЕЦ Надзея
 Аляксееўна, н. у 1903. МАЛЕЦ Настасся Аляксееўна, н. у
 1894. МАЛЕЦ Сяргей Канстанцінавіч, н. у 1936.
 САСНОЎСКАЯ Вольга Антонаўна, н. у 1928.
 САСНОЎСКАЯ Вольга Іванаўна, н. у 1937.
 САСНОЎСКАЯ Настасся Фёдараўна, н. у 1882.
 САСНОЎСКАЯ Ніна Мікалаеўна, н. у 1939.
 САСНОЎСКАЯ Паліна Вікенцьёна, н. у 1912.
 САСНОЎСКАЯ Соф'я Анатольёна, н. у 1926.
 САСНОЎСКАЯ Фаіна Іванаўна, н. у 1902. САСНОЎСКИ
 Аляксей Антонавіч, н. у 1939. САСНОЎСКИ Іван
 Антонавіч, н. у 1929. САСНОЎСКИ Мікалай Сцяпанавіч,
 н. у 1902. САСНОЎСКИ Пётр Мікалаевіч, н. у 1938.
 САСНОЎСКИ Уладзімір Антонавіч, н. у 1932. ФЕРАДКА
 Яўген Сцяпанавіч, н. у 1929. ХАРЫТОНЧЫК Алена
 Васільёна, н. у 1909. ХАРЫТОНЧЫК Алена
 Уладзіміраўна, н. у 1939. ХАРЫТОНЧЫК Алена
 Уладзіміраўна, н. у 1940. ХАРЫТОНЧЫК Аляксандр
 Аляксандравіч, н. у 1926.
 ХАРЫТОНЧЫК Аляксандр Кандратавіч, н. у 1905,
 расстраляны ў 1941.
 ХАРЫТОНЧЫК Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1905.
 ХАРЫТОНЧЫК Аляксей Іванавіч, н. у 1941.
 ХАРЫТОНЧЫК Андрэй Мацвеевіч, н. у 1905.
 ХАРЫТОНЧЫК Аркадзь Уладзіміравіч, н. у 1937.
 ХАРЫТОНЧЫК Валянціна Андрэеўна, н. у 1933.
 ХАРЫТОНЧЫК Валянціна Рыгораўна, н. у 1940.
 ХАРЫТОНЧЫК Галіна Уладзіміраўна, н. у 1932.
 ХАРЫТОНЧЫК Ганна Герасімаўна, н. у 1882.
 ХАРЫТОНЧЫК Ганна Сцяпанаўна, н. у 1908.
 ХАРЫТОНЧЫК Зінаіда Рыгораўна, н. у 1941.
 ХАРЫТОНЧЫК Зінаіда Уладзіміраўна, н. у 1937.
 ХАРЫТОНЧЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1912.
 ХАРЫТОНЧЫК Іван Уладзіміравіч, н. у 1929.
 ХАРЫТОНЧЫК Леанід Уладзіміравіч, н. у 1938.
 ХАРЫТОНЧЫК Лідзія Аляксандраўна, н. у 1930.
 ХАРЫТОНЧЫК Любоў Іванаўна, н. у 1912.
 ХАРЫТОНЧЫК Любоў Уладзіміраўна, н. у 1940.
 ХАРЫТОНЧЫК Марыя Аляксандраўна, н. у 1937.
 ХАРЫТОНЧЫК Марыя Іванаўна, н. у 1878.
 ХАРЫТОНЧЫК Марыя Іосіфаўна, н. у 1882.
 ХАРЫТОНЧЫК Марыя Лявоньцёна, н. у 1918.

ХАРЫТОНЧЫК Марыя Рыгораўна, н. у 1928
 ХАРЫТОНЧЫК Марыя Уладзіміраўна, н. у 1936.
 ХАРЫТОНЧЫК Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1925
 ХАРЫТОНЧЫК Надзея Аляксандраўна, н. у 1934.
 ХАРЫТОНЧЫК Ніна Аляксандраўна, н. у 1941.
 ХАРЫТОНЧЫК Ніна Рыгораўна, н. у 1926.
 ХАРЫТОНЧЫК Павел Дзям'янавіч, н. у 1930
 ХАРЫТОНЧЫК Рыгор Пятровіч, н. у 1897
 ХАРЫТОНЧЫК Сямён Іосіфавіч, н. у 1872
 ХАРЫТОНЧЫК Уладзімір Кандратавіч, н. у 1910.
 ХАРЫТОНЧЫК Уладзімір Рыгаравіч, н. у 1925
 ХАРЫТОНЧЫК Фімія Фамінічна, н. у 1907
 ХАРЫТОНЧЫК Хрысціна Паўлаўна, н. у 1882.
 ХАРЫТОНЧЫК Юлія Міхайлаўна, н. у 1904
 ХАРЫТОНЧЫК Яўгенія Уладзіміраўна, н. у 1935.
 ЦЫЗА Паўліна Тара сауна, н. у 1892. ШАЛАК
 Валянціна Пятроўна.
 ШАЛАК Пётр Пятровіч, н. у 1935. ШАЛАК Пётр
 Трафімавіч, н. у 1899. ШАЦЬКО Іван
 Варфаламеевіч. ЯКІМОВІЧ Аляксандр Іванавіч.
 ЯКІМОВІЧ Аляксандр Максімавіч. ЯКІМОВІЧ
 Аляксей Андрэвіч, н. у 1876. ЯКІМОВІЧ Браніслава
 Эдмундаўна, н. у 1877. ЯКІМОВІЧ Валянціна
 Мікалаеўна. ЯКІМОВІЧ Вера Аляксееўна, н. у 1924.
 ЯКІМОВІЧ Вера Мікалаеўна.
 ЯКІМОВІЧ Ганна Аляксееўна, н. у 1923 ЯКІМОВІЧ
 Лізавета Іванаўна, н. у 1904 ЯКІМОВІЧ Марыя
 Мікалаеўна.
 ЯКІМОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1894 ЯКІМОВІЧ
 Ніна Мікалаеўна.
 ЯКІМОВІЧ Пелагея Кандратаўна, н. у 1896.
 ЯКІМОВІЧ Пётр Максімавіч.
 ЯКІМОВІЧ Праскоўя Лявонцьеўна. Тры прозвішчы
 невядомы.

ВЕСКА ЗАДВОР'Е

БАРТОШ Аляксей Іванавіч, загінуў у 1941, па-
 хаваны ў в. Пятралевічы.
 БАРТОШ Ганна, загінула ў 1942, пахавана ў в.
 Задвор'е.
 БЯЛЯЎСКАЯ Алена, загінула ў 1942, пахавана ў в.
 Задвор'е.
 БЯЛЯЎСКАЯ Алена, загінула у 1942, пахавана ў в.
 Задвор'е.
 БЯЛЯЎСКІ Мікалай, загінуў у 1941, пахаваны на
 Пятралевіцкай гары.

ВЕСКА НАРАСТАВІЧЫ

Жыхары вёскі расстраляны фашыстамі ў
 1942 г., пахаваны на могілках у в. Васі-
 левічы.

СЯРГЕЙ Аляксандр Эдмундавіч, н. у 1889.
 ШУНДРЫК Антон Лукіч, н. у 1907 ШУНДРЫК Іван
 Лукіч, н. у 1909
 ШУНДРЫК Марыя Лукінічна, н. у 1897.
 ШУНДРЫК Вольга Аляксандраўна, н. у 1932.

ШУНДРЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1909
 ШУНДРЫК Ганна Аляксееўна, н. у 1912

ВЕСКА ПАРЭЧЧА

Жыхары вёскі расстраляны фашыстамі,
 пахаваны на могілках у в. Васілевічы.

БАР ДУН Сямён Антонавіч, н. у 1895. БАРТОШ
 Аляксей Мікалаевіч.
 ГАЛЕНКА Аляксандр Лукіч.
 ГАЛЕНКА Лука Рыгаравіч, н. у 1897.
 ГАЛЕНКА Мікалай Лукіч.
 ГАЛЕНКА Ніна Лукінічна, н. у 1928.
 ГАЛЕНКА Раіса Віктараўна, н. у 1904.
 ЕМЯЛЬЯНЧЫК Гаўрыла Рыгаравіч. ЖЫВУЛЬКА
 Іван Мікалаевіч. ЖЫВУЛЬКА Іван Міхайлавіч.
 РУСАК Гаўрыла Аляксеевіч.
 СЕЛВОНЧЫК Аляксандр Ігнатавіч.
 СЕЛВОНЧЫК Аляксей Паўлавіч, н. у 1893.
 СЕЛВОНЧЫК Антаніна Ігнатаўна.
 СЕЛВОНЧЫК Юлія Сцяпанаўна, н. у 1891
 ТУМАШЫК Аркадзь Мікалаевіч.
 ТУМАШЫК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1884.
 УЛАСІК Вольга Лявонцьеўна, н. у 1883. ФЯДОСІК
 Аляксандр Іосіфавіч.

ВЕЛІКАШЫЛАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЯКІМАВІЧЫ

АСТАПЧЫК Надзея Афанасьеўна, забіта ў 1944.
 ДАНІЛЬЧЫК Праскоўя Акімаўна, н. у 1908, яе сын
 Сяргей Маркавіч, н. у 1928, расстраляны ў 1943.
 ЖЫЛІНСКІ Сямён Іванавіч, н. у 1908, забіты ў 1944.
 КАСАБУЦКАЯ Казіміра, н. у 1863, забіта 23.10.1942.
 КАСАБУЦКІ Іван Пятровіч, н. у 1906, забіты ў 1944.
 КАСАБУЦКІ Ігнат Людвігавіч, н. у 1861, забі-
 ты 23.10.1942.
 КАСАБУЦКІ Франц Пятровіч, н. у 1904, забі-
 ты ў 1944.
 ПАДРЭЦКІ Аляксандр, н. у 1908, павешаны ў 1942 у
 Слоніме.
 РАБЧОНАК Алена Барысаўна, н. у 1890, забіта ў
 1942.
 СТРУПАВЕЦ Васіль Рыгаравіч, н. у 1893, яго жонка
 Соф'я Ільінічна, н. у 1911, іх дзеці: Аркадзь, н. у 1932,
 Мікалай, н. у 1930, Мікалай, н. у 1936, Рая, н. у 1943,
 расстраляны 28.4.1943 у сваёй хаце.
 СТРУПАВЕЦ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1912, яго
 жонка Вера Аляксандраўна, н. у 1918, іх дзеці: Валя, н. у
 1941, Тая, н. у 1940, расстраляны ў сваёй хаце ў 1943.

Загінуўшыя партызаны, падполшчыкі і мірныя жыхары

СТРУПАВЕЦ Сяргей Паўлавіч, н. у 1925, забіты ў 1943.

СТРУПАВЕЦ Яфімія Паўлаўна, н. у 1922, забіта ў 1943.

ТРАСКЕВІЧ Малання, н. у 1910, расстраляна ў 1943 у Слоніме.

ТУРУК Аляксандр Іванавіч, яго жонка Вікторыя, іх дзеці: Ірына, н. у 1926, Генадзь, н. у 1924, расстраляны ў 1943.

УТЛІК Антаніна, н. у 1918.

УТЛІК Антон, н. у 1928, забіты ў 1944.

УТЛІК Марфа, н. у 1890.

УТЛІК Марыя, н. у 1908.

УТЛІК Павел, н. у 1910, расстраляны ў 1942 ў Слоніме.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЕРБАЛАТЫ

У снежні 1942 г. немцы расстралялі 40 мірных жыхароў в. Вербалаты. У 1968 г. на магіле пастаўлены абеліск.

БОРЫС Віктар Паўлавіч, і. у 1932.

БОРЫС Марыя Аляксееўна, н. у 1885.

БОРЫС Мікалай Паўлавіч, н. у 1922.

БОРЫС Павел Сцяпанавіч, н. у 1880.

БЫК Марыя Сцяпанавіч.

БЫК Настасся Цімафееўна, н. у 1910.

БЫК Фядора Віктараўна.

ВАЛЮКЕВІЧ Іван Мікітавіч.

ВАЛЮКЕВІЧ Ігнат Піліпавіч, н. у 1920.

ВАЛЮКЕВІЧ Марыя Дзмітрыеўна, н. у 1895.

ВАЛЮКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1932.

ВАЛЮКЕВІЧ Мікалай Парфенавіч.

ВАЛЮКЕВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1932.

ВАЛЮКЕВІЧ Міхаіл Парфенавіч, н. у 1848.

ЖЫВУЛЬКА Мікалай Тафілевіч, н. у 1927.

ЖЫВУЛЬКА Тафіль Дзмітрыевіч, н. у 1885.

КРУПНІК Ганна Сямёнаўна, н. у 1904.

ЛАЗОЎСКАЯ Тафілія Мікалаеўна, н. у 1892.

ЛАЗОЎСКІ Аляксандр Емяльянавіч, н. у 1906.

ЛАЗОЎСКІ Іван Лук'янавіч, н. у 1928.

ЛАЗОЎСКІ Лук'ян Емяльянавіч, н. у 1880.

МАРОЗ Алена Сцяпанавіч, н. у 1895.

МАРОЗ Аляксандр Іванавіч.

МАРОЗ Валянціна Іванавіч, н. у 1930.

МАРОЗ Іван Іванавіч, н. у 1887.

МАРОЗ Іван Сямёнавіч.

МАРОЗ Марыя Парфенаўна, н. у 1882.

МАРОЗ Мікалай Іванавіч, н. у 1885.

МАРОЗ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1927.

Помнік ахвярам фашызму ў в. Вербалаты

Помнік ахвярам фашызму ў в. Глоўсевичы.

МАРОЗ Мікалай Сямёнавіч.

МАРОЗ Міхаіл Іванавіч.

МАРОЗ Сцяпан Мікалаевіч, н. у 1932.

МАРОЗ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1930.

МАРОЗ Яўгенія Іванаўна.

МІХАЛЬЧЫК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1940.

МІХАЛЬЧЫК Ганна Аляксандраўна, н. у 1912.

МІХАЛЬЧЫК Ганна Якаўлеўна. МІХАЛЬЧЫК Іван

Аляксандравіч, н. у 1938. МІХАЛЬЧЫК Іван Андрэвіч.

МІХАЛЬЧЫК Іван Фёдаравіч, н. у 1923, загі- нуў

10.4.1944, пахаваны нахут. Андрэева.

МІХАЛЬЧЫК Мікалай Фёдаравіч, н. у 1909.

МІХАЛЬЧЫК Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1928.

МІХАЛЬЧЫК Міхаіл Максімавіч, н. у 1902.

МІХАЛЬЧЫК Міхаіл Фёдаравіч.

МІХАЛЬЧЫК Фёдар Аляксеевіч, н. у 1880

МІХАЛЬЧЫК Ягжыца Мікалаеўна, н. у 1885.

РУСЕЦКАЯ Ганна Васільеўна, н. у 1906. ФІДРЫК Васіль Васільевіч, н. у 1928. ФІДРЫК Вольга Андрэўна, н. у 1905.

ФІДРЫК Іван Васільевіч, н. у 1935. ФІДРЫК Надзея Васільеўна, н. у 1932. ФІДРЫК Ніна Васільеўна, н. у 1938. ФІЛЁНЧЫК Вольга Парфенаўна. ФІЛЁНЧЫК Еўдакія Іванаўна, н. у 1908. ФІЛЁНЧЫК Мікалай Парфенавіч. ФІЛЁНЧЫК Надзея Парфенаўна. ФІЛЁНЧЫК Парфен Канстанцінавіч, н. у 1903.

ВЁСКА ГЛОЎСЕВІЧЫ

АЛЯКСЕЙЧЫК Фёдар Юстынавіч.

АРМУШЭВІЧ Мікалай Андрэвіч, н у 1922 БАДЗЕЙ Аркадзь Дзям'янавіч, н. у 1913, загі- нуў, пахаваны ў в. Акунінава.

БАДЗЕЙ Павел Пахомавіч, н. у 1900, загінуў, пахаваны ў в. Акунінава.

ЗМУРШЧЫК Георгій Дзям'янавіч, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Акунінава.

КІРЫК Васіль Сцяпанавіч.

РАДЗІШЭЎСКІ Іван Андрэвіч, н. у 1908, загі- нуў у 1942.

РЭДЗЬКА Васіль Віктаравіч, пахаваны ў в. Акунінава.

СЕМЯНЮК Ілья Парфенавіч, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Акунінава.

ЦІХАН Ганна Аляксандраўна, н. у 1898.

ЦІХАН Сяргей Мікалаевіч, н. у 1926, расстра- лянны ў 1944 на Пятрэвіцкай гары.

У 1948 г. устаноўлены абеліск на могіл- ках на магіле, дзе пахаваны 10 камсамоль- цаў, 2 жанчыны і 8 іх дзяцей, расстраляныя фашыстамі ў 1943 г.:

АРМУШЭВІЧ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1922. ГУНКЕВІЧ Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1926.

КАЗЯЛЕЦКІ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1926.

КІРЫК Павел, яго жонка і 3 дзяцей.

ЛОЙКА Пётр, яго жонка і 5 дзяцей. РАДЗІШЭЎСКІ Андрэй Іванавіч, н у 1923. СІПНЕВІЧ Сяргей Антонавіч, н. у 1923. СУПРУН Васіль Трафімавіч, н. у 1923. СУПРУН Іван Іванавіч, н. у 1925.

ТАРАСЮК Рыгор Аляксандравіч, н. у 1901.

ВЁСКА ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ

КАРПЕЙ Аляксандр Васільевіч, н. у 1908.

ШВАЙДЗЮК Павел Іларыёнавіч, н. у 1906.

ВЁСКА ЗАБУЛЛЕ

КУРЫЛОВІЧ Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1920, загінуў у 1943.

НЕСЦЕР Антон Мікалаевіч, н. у 1923, загінуў 17.5.1944.

ВЁСКА ЛІТВА

СУПРУН Валянціна Ігнатаўна, н. у 1932, загі- нула ў 1943.

СУПРУН Іван Ігнатавіч, н. у 1926, загінуў у 1943.

СУПРУН Ірына Паўлаўна, н. у 1899, загінула ў 1943.

СУПРУН Ніна Ігнатаўна, н. у 1942, загінула ў 1943.

ВЕСКА РАХАВІЧЫ

АБРАМЧЫК Сяргей, н. у 1918, загінуў у 1941. ЯНУШЭВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1935, за- гінуў у 1942.

ЯНУШЭВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1942, загінуў у 1942.

ЯНУШЭВІЧ Галіна Мікалаеўна, н. у 1913, загі нула ў 1942.

ЯНУШЭВІЧ Кацярына, н. у 1862, загінула ў 1942.

ЯНУШЭВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1937, загі нуў у 1942.

ЯНУШЭВІЧ Яўген Іванавіч, н. у 1939, загінуў у 1942.

ЧАРКЕС Іван Сямёнавіч, н. у 1906, загінуў 10.4.1944.

ВЁСКА СКОЎДЗІЧЫ

ШУХНО Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1912.

ДЗЕРАЎНОЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АШНАРАВІЧЫ

ДАЛІННІК Віктар Дзмітрыевіч, н. у 1926, загі- нуў у 1944.

ВЁСКА БАЯРЫ

ПАПКЕВІЧ Васіль Ігнатавіч, н. у 1918, загінуў у 1944.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

ПАПКЕВІЧ Сцяпан Іванавіч, н. у 1925, загінуў у 1944.

ВЁСКА ВАЎЧУНЫ

ДУБРОЎСКІ Валерый Мартынавіч, н. у 1917, ў 1943. загінуў у 1944.

ВЁСКА ВІШАВА

БРАЙЧУК Іван Юстынавіч, н. у 1925, загінуў у 1944.

ВЁСКА ВЫСАЦК

БАЛТРУШКА Іосіф Якаўлевіч, н. у 1924, загі- нуў у 1944.

ВЁСКА ДЗЕРАЎНАЯ

БУГЛАК Уладзімір Фаміч, н. у 1921, загінуў у 1943.

ЗАНЯМОНСКАЯ Пелагея, н. у 1895, загінула ў 1942.

ЗАНЯМОНСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1921, загінуў у 1942.

ЗІМНІЦКІ Іван Ігнатавіч, н. у 1895, загінуў у 1942.

КУЛІЦКІ Сяргей Адамавіч, н. у 1925, загінуў у 1943.

ЛАБКО Ганна Андрэеўна, н. у 1888, загінула ў 1943.

ЛЕВЯРОЎСКАЯ Галіна Канстанцінаўна, н. у 1931, загінула ў 1943.

ЛЕВЯРОЎСКАЯ Ганна А., н. у 1900, загінула ў 1943.

ЛЕВЯРОЎСКІ Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1929, загінуў у 1943.

ЛЕВЯРОЎСКІ Леў Канстанцінавіч, н. у 1935, загінуў у 1943.

ЛЕВЯРОЎСКІ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1939, загінуў у 1943.

РАДЗЕВІЧ Андрэй Юльянавіч, н. у 1888, загі- нуў у 1943.

ЧАВУС Рыгор Кірылавіч, н. у 1899, загінуў у 1944.

ЯФІМІК Піліп Якаўлевіч, загінуў.

ВЁСКА ІСАЕВІЧЫ

ГЕРМАН П.А., закатаваны ў фанішскім канц- лагерах ў 1945.

САКАЛОЎСКІ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1922, загінуў у 1944.

ВЁСКА НАГУЕВІЧЫ

ВАЎЧУНОВІЧ Анатоль Аляксандравіч, загінуў.

ВЁСКА ПАДГОРНАЯ

БУШЧЫК Максім Паўлавіч, н. у 1900, загінуў у 1943.

ВОЛКАВА Тацияна Іванаўна, н. у 1925, загіну- лаў

ГРЫГОРЧЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1917, загі- нуў у 1943.

КШЕЛЬ Васіль Васільевіч, н. у 1905, расстра- ляны

КШЕЛЬ Ганна Міхайлаўна, н. у 1917, загінула ў 1943.

МАЛАШ Мікалай Юстынавіч, н. у 1909, загі- нуў у 1943.

МАЛАШ Уладзімір Юстынавіч, н. у 1925, загі- нуў у 1943.

ВЁСКА ПІРОНІМ

БАРЫСЕВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1927, загі- нуў у 1944.

ДУБРОЎСКІ Сільвестр Фёдаравіч, н. у 1909, загінуў у 1942.

МАКУТА Аляксандр Рыгоровіч, н. у 1928, за- гінуў у 1943.

ТРАСКЕВІЧ Марыя Васільеўна, н. у 1937, за- гінула ў 1943.

ЯРАШ Сцяпан Пятровіч, н. у 1910, загінуў у 1944.

ВЁСКА РУДНЯ

Спалены жывымі ў 1942 г.:

ГУНДАР Алеся.

ГУНДАР Малання, **ГУНДАР** Уладзімір Анд- рэвіч і іх чацвёра дзяцей.

ГУНДАР Рыгор Ануфрыевіч, **ГУНДАР** Прайсе да Савулаўна і іх дачка.

ЖДАНОВІЧ Ларыса.

КІСЛЯК Анатоль Андрэвіч.

ЛАБКО Уладзімір і трое дзяцей: Аляксандр, Васіль, Вера.

МАКУТА Аляксандр Рыгоровіч, н. у 1928.

ВЁСКА ХАРАШЭВІЧЫ

БОНДАР Аляксандр Уладзіміравіч, загінуў.

БОНДАР Т.А.

ГАНЧАРУК І.М.

ЖУК Тарас Сямёнавіч.

КАЗАК І.Д.

КАЗАК І.С.

КАЧАРГА А.Ю.

КІСЕЛЬ І.С.

ЛАЗАР Соф'я Пракопаўна.

МЯЛЕШКА А.Г.

ПЯТЛІЦКІ Леанід Антонавіч, н. у 1935, загінуў.

САЙЧУК Н.І.

ЖЫРОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

22.9.1942 г. нямецка-фашысцкія акупан- ты з вёсак Заверша, Загор'е, Залессе сагналі 73 жыхароў — жанчын, старых і дзяцей,

адвезлі іх у былы маёнтак Андрэева, за- чынілі ў вялікай адрыве і ноччу спалілі жывымі. У пачатку кастрычніка 1942 г. карнікі расстралялі яшчэ 4 жыхароў гэтых вёсак. Пазней тут былі пахаваны 4 партызаны. У 1965 г. на магіле пастаўлена стала.

АЛЬШАНЕЦ Юстын Юстынавіч. АНТОНІК Васіль Міхайлавіч. АНТОНІК Іван Міхайлавіч.

АНТОНІК Марыя Міхайлаўна. АНТОНІК Мікалай Міхайлавіч. АНТОНІК Міхаіл.

АНТОНІК Ульяна Міхееўна. БУРКОЎСКІ Аляксандр, забіты ў 1941. БЯКРЭНЬ Вольга Юстынаўна. ВАЛЮКЕВІЧ Аляксандр Данілавіч. ВАЛЮКЕВІЧ Ганна Сцяпанаўна. ВАЛЮКЕВІЧ Ефрасіня Фёдараўна. ВАЛЮКЕВІЧ Марыя. ВАЛЮКЕВІЧ Пётр Кірылавіч.

ДАРАШЭВІЧ Аляксандр Гаўрылавіч. ДАРАШЭВІЧ Ева Лаўрэнцьеўна.

ДАРАШЭВІЧ Сцяпан Канстанцінавіч. ДРАБІК Юстын Юстынавіч.

ЁРШ Піліп Лявонцьевіч.

КАВАЛЬЧУК Марыя Іосіфаўна. КАРАЧУН Вольга Міхайлаўна. КАРАЧУН Міхаіл Іосіфавіч. КАРАЧУН Яўгенія Андрасаўна. КРУПНІК Мікалай Мікалаевіч. МАРОЗ Аляксандр Лявонцьевіч. МАРОЗ Іван Лявонцьевіч.

МАРОЗ Мікалай Лявонцьевіч.

МІСКО Васіль Аляксандравіч. МІХАЛЬЧЫК Адам Піліпавіч. МІХАЛЬЧЫК Аляксандр Васільевіч.

МІХАЛЬЧЫК Анатоль Уладзіміравіч.

МІХАЛЬЧЫК Васіль Лявонцьевіч. МІХАЛЬЧЫК Васіль Уладзіміравіч. МІХАЛЬЧЫК Вольга Іванаўна. МІХАЛЬЧЫК Ганна.

МІХАЛЬЧЫК Ганна Антонаўна. МІХАЛЬЧЫК Ганна Міхайлаўна. МІХАЛЬЧЫК Іван Аляксандравіч. МІХАЛЬЧЫК Ілья Піліпавіч.

МІХАЛЬЧЫК Іосіф Піліпавіч. МІХАЛЬЧЫК Ірына Аляксандраўна. МІХАЛЬЧЫК Леанід Васільевіч. МІХАЛЬЧЫК Леанід Ільіч.

МІХАЛЬЧЫК Людміла Уладзіміраўна.

МІХАЛЬЧЫК Марыя Гаўрылаўна. МІХАЛЬЧЫК

Матрона Якаўлеўна. МІХАЛЬЧЫК Мікалай

Пятровіч. МІХАЛЬЧЫК Міхаіл Пятровіч.

МІХАЛЬЧЫК Пётр Васільевіч.

МІХАЛЬЧЫК Сцепаніда Міхайлаўна.

МІХАЛЬЧЫК Таццяна Емяльянаўна.

МІХАЛЬЧЫК Уладзімір Іосіфавіч. МІХАЛЬЧЫК

Уладзімір Лявонцьевіч. МІХАЛЬЧЫК Эльжбета.

НАГУЛА Аляксандр Іванавіч. НАГУЛА Марыя Іванаўна. НАГУЛА Міхаіл Іванавіч. НАГУЛА Соф'я

Сільвестраўна. НАГУЛА Уладзімір Іванавіч.

ПАСЮК Ганна Пятроўна. ПАСЮК Іван Мікалаевіч, ПАСЮК Іван Якаўлевіч.

ПАСЮК Марыя Мікалаеўна.

ПАСЮК Уладзімір Мікалаевіч. ПЛЕЦКАЯ Соф'я

Іосіфаўна. ПЛЕЦКІ Іван Емяльянавіч. РУСЕЦКАЯ

Алена Трафімаўна. РУСЕЦКАЯ Аляксандра

Гаўрылаўна. РУСЕЦКАЯ Ганна Васільеўна.

РУСЕЦКАЯ Ганна Трафімаўна. РУСЕЦКАЯ Марыя.

РУСЕЦКІ Васіль Ігнатавіч. РУСЕЦКІ Васіль

Іосіфавіч. РУСЕЦКІ Іван Трафімавіч. РУСЕЦКІ

Іосіф Васільевіч. РУСЕЦКІ Міхаіл Трафімавіч.

РУСЕЦКІ Трафім Лявонцьевіч. САМЕНКА Аляксей

Іванавіч. САМЕНКА Еўдакія Сцяпанаўна.

САМЕНКА Жорж Іванавіч. САМЕНКА Мікалай

Іванавіч. САМЕНКА Соф'я Сцяпанаўна. САМЕНКА

Яўгенія Васільеўна. СУШКО Алена Пятроўна.

СУШКО Антаніна Іосіфаўна. СУШКО Вячаслаў

Іосіфавіч. СУШКО Ганна Мікітаўна. СУШКО

Зінаіда Іосіфаўна. СУШКО Лідзія Іосіфаўна.

ТАКАРЧЫК Марыя.

ТАКАРЧЫК Міхаіл Філімонавіч. ТАКАРЧЫК

Сцепаніда Піліпаўна. ТАКАРЧЫК Філімон

Пятровіч. ФІДРЫК Аляксандр Уласавіч. ФІДРЫК

Георгій Уладзіміравіч. ФІДРЫК Еўдакія.

ФІДРЫК Марыя Філімонаўна. ФІДРЫК Ніна

Уладзіміраўна. ФІДРЫК Тафілія Філімонаўна.

ФІДРЫК Таццяна Аляксандраўна. ФІЛЁНЧЫК

Аляксандр Піліпавіч. ФІЛЁНЧЫК Андрэй

Юстынавіч. ФІЛЁНЧЫК Ганна Банадысаўна.

ФІЛЁНЧЫК Іван Іванавіч. ФІЛЁНЧЫК Малання.

ФІЛЁНЧЫК Марыя Піліпаўна. ФІЛЁНЧЫК

Марыя Юстынаўна.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

П. В. Снітко

ФІЛЁНЧЫК Мікалай Іванавіч.
 ФІЛЁНЧЫК Міхаіл Маркавіч.
 ФІЛЁНЧЫК Міхаіл Міхайлавіч.
 ФІЛЁНЧЫК Надзея.
 ФІЛЁНЧЫК Ніна Міхайлаўна.
 ФІЛЁНЧЫК Павел Іванавіч.
 ФІЛЁНЧЫК Тафілія Емяльянаўна.
 ФІЛЁНЧЫК Уладзімір Міхайлавіч.
 ФІЛЁНЧЫК Хрысціна Пятроўна.
 ФІЛЁНЧЫК Юстын Канстанцінавіч ФІЛПЧЫК
 Мікалай Піліпавіч.
 ШУЛЬДЗІК Іосіф Аляксеевіч.

Прозвішчы, імёны і імяны па бацьку 59 чалавек не ўстаноўлены.

У 1990 г. у 3 км на захад ад в. Жырові-чы ў лесе была знойдзена магіла. Праведзенымі пошукамі ўстаноўлена, што там пахаваны 170 чалавек яўрэйскай нацыянальнасці, расстраляныя фашыстамі. Пастаноўлены абеліск.

МІЖЭВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВОСТРАВА

СНІТКО Пётр Васільевіч, н. у 1912, загінуў у 1941 у в. Лапухова.

ВЁСКА ЛАПУХОВА

БАГДАН Іван Іванавіч, н. у 1907, расстраляны ў 1941 у в. Лапухова.

БАГДАН Іван Карпавіч, н. у 1882, расстраляны ў 1941 у в. Лапухова.

МІХИЦА Іван Рыгоровіч, н. у 1923, расстраляны ў 1944 у в. Лапухова.

СТАЛЯРЧУК Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1927, расстраляны ў 1941 у в. Лапухова.

ВЁСКА МІЖЭВІЧЫ

БУЦЬКО Антон Васільевіч, н. у 1908, расстраляны ў 1941 у в. МІЖЭВІЧЫ.

БУЦЬКО Любоў Антонаўна, н. у 1930, расстраляна ў 1941.

БУЦЬКО Рыгор Васільевіч, н. у 1920, расстраляны ў 1941.

ЖОЛУДЗЬ Аляксандр Фаміч, н. у 1906, расстраляны ў 1941.

КАЗАЊІН Іван Андрэевіч, н. у 1919, расстраляны ў 1941.

КАЗЛОЎСКІ Ілья Фаміч, н. у 1914, загінуў у 1941.

КІГАН Пётр Пятровіч, н. у 1889, расстраляны ў 1941.

КУРЫЛОВІЧ Мікалай Піліпавіч, н. у 1919, расстраляны ў 1941.

ЛАБАР Андрэй Андрэевіч, н. у 1912, расстраляны ў 1941.

ЛАБАР Леанід Іванавіч, н. у 1925, загінуў у 1941.

МЯДКОВА Соф'я Міхайлаўна, н. у 1912, загінула ў маі 1944.

ШЛЕЦКІ Іван Міхайлавіч, н. у 1925, расстраляны ў 1941.

ЦІМОНІК Мікалай Васільевіч, н. у 1916, расстраляны ў 1941.

ВЁСКА НОВАЯ І СТАРАЯ ПЕРАВАЛОКІ

ПУЗЫНОВІЧ Міхаіл Антонавіч, н. у 1916, расстраляны ў лесе Бор каля Ружан.

САВІЧ Клімент Ануфрыевіч, н. у 1913, загінуў у 1941.

САЛАМЕВІЧ Сцяпан Пятровіч, н. у 1914, загінуў у 1941.

САЛАМЕВІЧ Сяргей Піліпавіч, н. у 1912, загінуў у 1941.

ТРАФІМОВІЧ Іван Якаўлевіч, загінуў у т.п. Ружаны.

ЦУПРЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1914, загінуў у 1941.

ВЁСКА ХМЯЛЬНІЦА

КІБОК Васіль Георгіевіч, н. у 1900, расстраляны ў 1943.

КІБОК Дзяніс Георгіевіч, н. у 1910, расстраляны ў 1941.

КІБОК Мікалай Васільевіч, н. у 1906, расстраляны ў 1941.

КІБОК Сяргей Андрэевіч, н. у 1924, расстраляны ў 1943.

КРЫВАНОС Пётр Фёдаравіч, н. у 1909, расстраляны ў 1941.

КРЫВАНОС Рыгор Фёдаравіч, н. у 1905, расстраляны ў 1941.

КРЫВАНОС Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1887, расстраляны ў 1941.

ЛАВУШ Рыгор Антонавіч, н. у 1915, расстраляны ў 1941.

МАЦІЕЎСКІ Рудольф Юзэфавіч, н. у 1922, расстраляны ў 1941.

МУХАРЭЎСКАЯ Лідзія Нікіфараўна, н. у 1921,

1941 — 1945

расстреляна ў 1941.

НАВУМЧЫК Аляксандр Вікенцьевіч, н. у 1923, расстраляны ў 1941.

НАВУМЧЫК Іван Фёдаравіч, н. у 1924, расстраляны ў 1941.

НАВУМЧЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1926, расстраляны ў 1941.

НАВУМЧЫК Флорый Сямёнавіч, н. у 1905, расстраляны ў 1941.

РАДЗІШЭЎСКІ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1913, расстраляны ў 1941.

САЛАМЕВІЧ Васіль Адамавіч, н. у 1913, расстраляны ў 1941.

ХМЫЗ Надзея Нікіфараўна, н. у 1925, расстраляна ў 1941.

ШЭЎЧЫК Максім Антонавіч, н. у 1910, расстраляны ў 1941.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА АКУНІНАВА

У снежні 1941 г. расстраляны:

ВЯРБІЦКАЯ Вера Іванаўна і яе дзеці: Зоя, Мікалай, Міхаіл, Вольга.

ВЯРБІЦКАЯ Соф'я Паўлаўна.

ВЯРБІЦКІ Якаў Лявонцьевіч, н. у 1907.

ДУБРОЎКА Іван Міхайлавіч, н. у 1900.

ДУБРОЎКА Піліп Іванавіч і яго сыны: Рафіс лаў і Яўген.

САВІЦКАЯ Лідзія Мітрафанаўна.

САВІЦКІ Уладзімір Мітрафанавіч.

1 невядомы мірны жыхар, пахаваны на партызанскіх могілках.

25 снежня 1942 г. гітлераўскія карнікі акружылі вёску Акунінава, выгналі жыхароў з хат і расстралялі 299 мужчын, жанчын і дзяцей. Вёску (111 двароў) спалілі. У 1964 г. на магіле пастаўлена стала. У 1994 г. пастаўлены новы помнік.

АНІШЧЫК Вера Пятроўна, н. у 1899.

АНІШЧЫК Вера Уладзіміраўна, н. у 1930.

АНІШЧЫК Вольга Уладзіміраўна, н. у 1940.

АНІШЧЫК Галіна Іванаўна, н. у 1933.

АНІШЧЫК Галіна Іларыёнаўна, н. у 1898.

АНІШЧЫК Іван Іванавіч, н. у 1898 **АНІШЧЫК**

Марыя Іванаўна, н. у 1939. **АНІШЧЫК** Надзея

Іванаўна, н. у 1902. **АНІШЧЫК** Надзея

Уладзіміраўна, н. у 1936. **АНІШЧЫК** Таццяна

Уладзіміраўна, н. у 1932. **АНІШЧЫК** Яўгенія

Іванаўна, н. у 1935.

АРНАВУТАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1900.

АЎСЯНІК Валянціна Іванаўна, н. у 1927.

АЎСЯНІК Вольга Сцяпанавіч, н. у 1902.

АЎСЯНІК Марыя Іванаўна, н. у 1924.

АЎСЯНІК Надзея Іванаўна.

АЎСЯНІК Раіса Іванаўна.

БАДЗЕЙ Аркадзь, н. у 1914.

БАДЗЕЙ Павел, н. у 1908.

БАЎТРУЧОК Галіна Іванаўна, н. у 1936.

БАЎТРУЧОК Ганна Іванаўна, н. у 1929.

БАЎТРУЧОК Іван, н. у 1900.

БАЎТРУЧОК Любоў Дзмітрыеўна, н. у 1901.

БАЎТРУЧОК Мікалай Іванавіч, н. у 1934 **БАХУР**

Вера Іванаўна, н. у 1912.

БАХУР Вольга Іванаўна, н. у 1915.

БАХУР Любоў Іванаўна, н. у 1919.

БАХУР Надзея Іванаўна, н. у 1923.

БУРДЗЬ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1933.

БУРДЗЬ Лідзія Сцяпанавіч, н. у 1940.

БУРДЗЬ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1931.

БУРДЗЬ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1938.

БУРДЗЬ Соф'я, н. у 1899.

БУРДЗЬ Сцяпан, н. у 1898.

БУРДЗЬ Сямён Сцяпанавіч, н. у 1928.

БУТА Агаф'я Ігнатаўна, н. у 1908.

БУТА Алена Міхайлаўна, н. у 1928.

БУТА Аляксандр Іванавіч, н. у 1901.

БУТА Васіль Аляксандравіч, н. у 1930.

БУТА Вольга Кірылаўна.

БУТА Вольга Лук'янаўна, н. у 1912.

БУТА Ганна Сцяпанавіч, н. у 1902.

БУТА Міхаіл Мікітавіч, н. у 1901.

БУТА Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1923.

БУТА Ніна Сцяпанавіч, н. у 1936.

БУТА Пётр Кірылавіч.

БУТА Раіса Кірылаўна.

БУТА Раіса Сцяпанавіч, н. у 1931.

БУТА Сяргей Міхайлавіч, н. у 1926.

БУТА Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1930.

ВЯРБІЦКАЯ Аляксандра Варфаламееўна, н. у 1932.

ВЯРБІЦКАЯ Вера Сяргееўна, н. у 1900.

ВЯРБІЦКАЯ Галіна Іванаўна, н. у 1932.

ВЯРБІЦКАЯ Ганна Пятроўна, н. у 1910.

ВЯРБІЦКАЯ Ганна Фёдараўна, н. у 1899.

ВЯРБІЦКАЯ Зінаіда Мікалаеўна, н. у 1929.

ВЯРБІЦКАЯ Крысціна, н. у 1898.

ВЯРБІЦКАЯ Любоў Карпаўна, н. у 1922.

ВЯРБІЦКАЯ Марфа Піліпаўна, н. у 1930.

ВЯРБІЦКАЯ Марыя Варфаламееўна, н. у 1935.

ВЯРБІЦКАЯ Марыя Георгіеўна, н. у 1901.

ВЯРБІЦКАЯ Марыя Карпаўна, н. у 1919.

ВЯРБІЦКАЯ Марыя Пракоф'еўна, н. у 1934.

ВЯРБІЦКАЯ Надзея Дзмітрыеўна, н. у 1902.

ВЯРБІЦКАЯ Надзея Іванаўна, н. у 1902.

ВЯРБІЦКАЯ Надзея Іванаўна, н. у 1930. **ВЯРБІЦКАЯ**

Надзея Пракоф'еўна, н. у 1938.

ВЯРБІЦКАЯ Настасся Васільеўна, н. у 1912.

ВЯРБІЦКАЯ Настасся Сяргееўна, н. у 1928.

ВЯРБІЦКАЯ Ніна Барысаўна, н. у 1920.

ВЯРБІЦКАЯ Ніна Нікадзімаўна, н. у 1898.

ВЯРБІЦКАЯ Ніна Паўлаўна, н. у 1922.

ВЯРБІЦКАЯ Серафіма Емяльянаўна, н. у 1910.

ВЯРБІЦКАЯ Соф'я Максімаўна, н. у 1902. ВЯРБІЦКАЯ Соф'я Паўлаўна, н. у 1925. ВЯРБІЦКАЯ Фядора Міхайлаўна, н. у 1901. ВЯРБІЦКАЯ Яўгенія Герасімаўна, н. у 1926. ВЯРБІЦКІ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1929. ВЯРБІЦКІ Аляксей Барысавіч, н. у 1927. ВЯРБІЦКІ Аляксей Іванавіч, и. у 1927. ВЯРБІЦКІ Аляксей Карпавіч, н. у 1928. ВЯРБІЦКІ Барыс Піліпавіч, н. у 1900. ВЯРБІЦКІ Варфаламей Піліпавіч. ВЯРБІЦКІ Васіль Барысавіч, к. у 1924. ВЯРБІЦКІ Генадзь Барысавіч, н. у 1930. ВЯРБІЦКІ Георгій Іванавіч, н. у 1934. ВЯРБІЦКІ Герасім Міхайлавіч, н. у 1898. ВЯРБІЦКІ Іван Іванавіч, н. у 1904. ВЯРБІЦКІ Іван Піліпавіч, н. у 1898. ВЯРБІЦКІ Леанід Мікалаевіч, н. у 1934. ВЯРБІЦКІ Мікалай Пракоф'евіч, и. у 1930. ВЯРБІЦКІ Міхаіл Барысавіч, и. у 1934. ВЯРБІЦКІ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1936. ВЯРБІЦКІ Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1927. ВЯРБІЦКІ Павел Іванавіч, н. у 1903. ВЯРБІЦКІ Піліп Пятровіч, н. у 1902. ВЯРБІЦКІ Сяргей Паўлавіч, н. у 1931. ВЯРБІЦКІ Сяргей Пракоф'евіч, н. у 1932. ВЯРБІЦКІ Уладзімір Пракоф'евіч, н. у 1926. ГАЛКО Алена Пятроўна, н. у 1936. ГАЛКО Васіль Уладзіміравіч, н. у 1934. ГАЛКО Зінаіда Уладзіміраўна, н. у 1940. ГАЛКО Леанід Уладзіміравіч, н. у 1938. ГАЛКО Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1930. ГАЛКО Паскоўя Васільеўна, н. у 1902. ГАЛКО Таццяна Пятроўна, н. у 1908. ГАЛКО Яфіма Пятроўна, н. у 1930. ДЗЯМЯНЧЫК Марыя Іванаўна, н. у 1910. ДЗЯМЯНЧЫК Мікалай Маўрысеевіч, и. у 1936. ДЗЯМЯНЧЫК Яўгенія Маўрысееўна, н. у 1932. ДУБРОЎКА Алена Пятроўна, н. у 1899. ДУБРОЎКА Валянціна Фёдараўна. ДУБРОЎКА Васіль Міхайлавіч, н. у 1936. ДУБРОЎКА Зінаіда Фёдараўна. ДУБРОЎКА Лідзія Міхайлаўна, н. у 1938. ДУБРОЎКА Любоў Іванаўна. ДУБРОЎКА Марыя, н. у 1904. ДУБРОЎКА Марыя Іванаўна, н. у 1927. ДУБРОЎКА Мікалай Паўлавіч, н. у 1914. ДУБРОЎКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1930. ДУБРОЎКА Надзея Паўлаўна, н. у 1902. ДУБРОЎКА Ніна Паўлаўна, н. у 1919. ДУБРОЎКА Ніна Фёдараўна, н. у 1940. ДУБРОЎКА Павел Міхайлавіч, н. у 1898. ДУБРОЎКА Расціслаў Фёдаравіч, н. у 1938. ДУБРОЎКА Соф'я Іванаўна, н. у 1910. ДУБРОЎКА Сяргей Паўлавіч, н. у 1916. ДУБРОЎКА Фёдар Міхайлавіч, н. у 1910. ЕМЕЛЬЯНОВІЧ Акіснія Данілаўна, н. у 1890. ЕМЕЛЬЯНОВІЧ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1903. ЕМЕЛЬЯНОВІЧ Фёкла Іванаўна, н. у 1905. ЗАЛАЗЖУК Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1874. ЗЕНАВА Марыя Яфімаўна, н. у 1905. ЗЕНАВА Соф'я Уладзіміраўна, н. у 1936. ЗЕНАЎ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1930. ЗМУРШЧЫК Георгій Д., н. у 1898. КАНАНОВІЧ Аляксандр Вікенцьевіч, н. у 1898. КАНАНОВІЧ Аляксандр Нікіфаравіч, н. у 1934. КАНАНОВІЧ Аляксей Нікіфаравіч, н. у 1936. КАНАНОВІЧ Андрэй Вікенцьевіч, н. у 1918. КАНАНОВІЧ Васіль Вікенцьевіч, н. у 1910. КАНАНОВІЧ Вера Вікенцьеўна, н. у 1913. КАНАНОВІЧ Вікенцій Трафімавіч, н. у 1879. КАНАНОВІЧ Вольга Нікіфараўна, н. у 1921. КАНАНОВІЧ Ганна Максімаўна, н. у 1875.

КАНАНОВІЧ Ілья Уладзіміравіч, н. у 1902. КАНАНОВІЧ Любоў Нікіфараўна, н. у 1926. КАНАНОВІЧ Марыя Вікенцьеўна, н. у 1907. КАНАНОВІЧ Марыя Дзмітрыеўна, н. у 1885. КАНАНОВІЧ Мікалай Нікіфаравіч, н. у 1930. КАНАНОВІЧ Надзея Нікіфараўна, н. у 1924. КАНАНОВІЧ Настасся Вікенцьеўна, н. у 1905. КАНАНОВІЧ Нікіфар Трафімавіч, н. у 1900. КАНАНОВІЧ Ніна Вікенцьеўна, н. у 1902. КАНАНОВІЧ Яўгенія Вікенцьеўна, н. у 1915. КЛІМЕНКА Пётр Іванавіч, н. у 1872. КУХАРЧЫК Агафія, н. у 1904. КУХАРЧЫК Алена Парфенаўна, н. у 1924. КУХАРЧЫК Ганна Дзям'янаўна, н. у 1872. КУХАРЧЫК Міхаіл Харытонавіч, н. у 1874. КУХАРЧЫК Парфен, н. у 1900. КУХАРЧЫК Харытон Іванавіч, н. у 1928. ЛЯШЭВІЧ Васіль Маркавіч, н. у 1880. МАЛЕЙ Васіль і двое дзяцей. МАЛЕЙ Марыя Васільеўна і двое дзяцей. МАЛЕЙ Піліп. МАЛЕЙ Фёкла. МІСЬКО Васіль Юстынавіч, н. у 1923. МІСЬКО Вера, н. у 1898. МІСЬКО Генадзь Юстынавіч, н. у 1934. МІСЬКО Любоў Юстынаўна, н. у 1918. МІСЬКО Людміла Юстынаўна, н. у 1921. МІСЬКО Міхаіл Юстынавіч, н. у 1939. МІСЬКО Сяргей Юстынавіч, н. у 1926. НАВУМЧЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1883. НАВУМЧЫК Марыя Аляксандраўна, н. у 1917. НАВУМЧЫК Таццяна Іванаўна, н. у 1885. НЕСЦЕР Васіль Карпавіч, н. у 1920. НЕСЦЕР Васіль Сцяпанавіч, н. у 1897. НЕСЦЕР Еўдакія Герасімаўна, н. у 1874. НЕСЦЕР Зінаіда Тарасаўна, н. у 1912. НЕСЦЕР Іван Васільевіч, н. у 1900. НЕСЦЕР Іван Сцяпанавіч, н. у 1918. НЕСЦЕР Іван Тарасавіч, н. у 1898. НЕСЦЕР Канстанцін Іванавіч, н. у 1930. НЕСЦЕР Любоў Васільеўна, н. у 1912. НЕСЦЕР Марыя, н. у 1890.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

НЕСЦЕР Марыя Васільеўна, НЕСЦЕР Марыя Сцяпанаўна, н. у 1883. НЕСЦЕР Марыя Якаўлеўна, н. у 1930. НЕСЦЕР Мікалай Васільевіч, н. у 1904. НЕСЦЕР Мікалай Іванавіч, н. у 1924. НЕСЦЕР Мікалай Якаўлевіч, н. у 1923. НЕСЦЕР Міхаіл Іванавіч, н. у 1928. НЕСЦЕР Надзея Сцяпанаўна, н. у 1910. НЕСЦЕР Настасся.
НЕСЦЕР Ніна Іванаўна, н. у 1935.
НЕСЦЕР Ніна Карпаўна, н. у 1924.
НЕСЦЕР Ніна Сцяпанаўна, н. у 1914.
НЕСЦЕР Пелагея, н. у 1872
НЕСЦЕР Соф'я Сямёнаўна, н. у 1901. НЕСЦЕР Сцяпан Пятровіч, н. у 1932. НЕСЦЕР Тарас Васільевіч, н. у 1870. НЕСЦЕР Таццяна Пятроўна, н. у 1902. НЕСЦЕР Уладзімір Васільевіч, н. у 1910. НЕСЦЕР Фёдар Пятровіч, н. у 1930. НЕСЦЕР Фёдар Тарасавіч, н. у 1903. НЕСЦЕР Фядора Пятроўна, н. у 1898. НЕСЦЕР Якаў Дзмітрыевіч.
НЕСЦЕР Яўгенія Васільеўна, н. у 1896. НИКАЛАЙЧЫК Валянціна Іванаўна, н. у 1919. НИКАЛАЙЧЫК Любоў Іванаўна, н. у 1923. НИКАЛАЙЧЫК Марыя Іванаўна, н. у 1912. НИКАЛАЙЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1916. НИКАЛАЙЧЫК Міхаіл Іванавіч, н. у 1926
НИКАЛАЙЧЫК Настасся Нікіфараўна, н. у 1876.
ПАДРЭЦКАЯ Любоў Аляксандраўна, н. у 1928
ПАДРЭЦКАЯ Марыя Парфенаўна, н. у 1905.
ПАДРЭЦКАЯ Соф'я Аляксандраўна, н. у 1932.
ПАДРЭЦКІ Васіль Аляксандравіч, н. у 1926.
ПАДРЭЦКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1922. РУБЕЦ Агафія Сцяпанаўна, н. у 1923. РУБЕЦ Аляксандра Пятроўна.
РУБЕЦ Аляксей Паўлавіч.
РУБЕЦ Валянціна Аляксандраўна, н. у 1914. РУБЕЦ Вера Дзянісаўна, н. у 1918.
РУБЕЦ Вера Сцяпанаўна, н. у 1914. РУБЕЦ Вольга Сільвестраўна, н. у 1890. РУБЕЦ Вольга Якаўлеўна, н. у 1904. РУБЕЦ Ганна Сцяпанаўна, н. у 1917. РУБЕЦ Дзяніс Ігнатавіч, н. у 1888.
РУБЕЦ Іван Пятровіч, н. у 1898.
РУБЕЦ Любоў Іванаўна, н. у 1936. РУБЕЦ Любоў Якаўлеўна, н. у 1924. РУБЕЦ Марыя Аляксееўна, н. у 1902. РУБЕЦ Марыя Пятроўна, н. у 1889. РУБЕЦ Марыя Пятроўна, н. у 1912. РУБЕЦ Матрона Міхайлаўна, н. у 1920. РУБЕЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1928. РУБЕЦ Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1906. РУБЕЦ Міхаіл Іванавіч, н. у 1932.
РУБЕЦ Міхаіл Сцяпанаўна, н. у 1920. РУБЕЦ Надзея Іванаўна, н. у 1940. РУБЕЦ Надзея Якаўлеўна, н. у 1930.
РУБЕЦ Раіса Аляксандраўна.
РУБЕЦ Сцяпан, н. у 1880.
РУБЕЦ Сцяпан, н. у 1902.
РУБЕЦ Таццяна Пятроўна, н. у 1873.
РУБЕЦ Яўгенія Аляксандраўна, н. у 1918.
РУБЕЦ Яўгенія Назараўна, н. у 1884.
РУБЕЦ Яўгенія Паўлаўна, н. у 1907.
РУБЕЦ Яўгенія Пятроўна, н. у 1916.

РУБЕЦ Яфімій Рыгораўна, н. у 1874.
САВИЦКАЯ Акісіння Іванаўна, н. у 1883.
САВИЦКАЯ Вольга Кірылаўна, н. у 1890.
САВИЦКАЯ Ганна Іванаўна, н. у 1890.
САВИЦКАЯ Любоў Іванаўна, н. у 1930.
САВИЦКАЯ Любоў Мітрафанаўна, н. у 1920.
САВИЦКАЯ Праскоўя Данілаўна, н. у 1870. САВИЦКАЯ Яўгенія Іванаўна, н. у 1914. САВИЦКІ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1920. САВИЦКІ Андрэй Іосіфавіч, н. у 1898.
САВИЦКІ Васіль Андрэевіч, н. у 1915.
САВИЦКІ Іван Мацвеевіч, н. у 1884.
САВИЦКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1922.
САВИЦКІ Мікалай Мітрафанаўна, н. у 1924.
САВИЦКІ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1910.
САМЕНКА Алена Барысаўна, н. у 1926.
САМЕНКА Аляксандр Барысавіч, н. у 1922.
САМЕНКА Барыс Дзянісавіч, н. у 1882.
САМЕНКА Любоў Барысаўна, н. у 1930.
САМЕНКА Мікалай Барысавіч, н. у 1918.
САМЕНКА Ніна Барысаўна, н. у 1924.
САМЕНКА Сцяпаніда, н. у 1884.
САМЕНКА Яўгенія Барысаўна, н. у 1916.
СЕМЯНЮК Ілья, н. у 1903
СЕМЯНЮК Пётр, н. у 1898
СЕРАЯ Галіна Сцяпанаўна, н. у 1923.
СЕРАЯ Ганна Сцяпанаўна, н. у 1928.
СЕРАЯ Пелагея Піліпаўна, н. у 1900.
СІДАРЭНЯ Варвара, н. у 1880.
СІДАРЭНЯ Іван Максімавіч, н. у 1879.
СІДАРЭНЯ Марыя Іванаўна, н. у 1914.
СІДАРЭНЯ Мікалай Іванавіч, н. у 1922.
СІДАРЭНЯ Надзея Іванаўна, н. у 1925.
СІДАРЭНЯ Ніна Іванаўна, н. у 1922. СІДАРЭНЯ Сцяпан Іванавіч, н. у 1918. ТАЎРЭЛЬ Уладзімір Трафімавіч, н. у 1871. ШАТУН Аляксей Фёдаравіч, н. у 1916.
ШАГУН Васіль Фёдаравіч, н. у 1905.
ШАТУН Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1910. ШАТУН Наталля Раманаўна, н. у 1880. ШАТУН Соф'я Фёдараўна, н. у 1920. Прозвішчы астатніх загінуўшых невядомы.

* * *

Расстраляны 24.12.1942 г. у в. Літва

ІГНАТОВІЧ Агаф'я Іванаўна, н. у 1907 ІГНАТОВІЧ Іван Сямёнавіч, н. у 1898.

На могілках у 3 магілах пахаваны 19 жыхароў вёскі, якіх 22 верасня 1942 г. расстралялі нямецка-фашысцкія карнікі. У 1951 г. пастаўлены абеліск.

АРМУШЭВІЧ Ганна Якаўлеўна, н. у 1884.
АРМУШЭВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1901.
АЎСЕЙЧЫК Пётр.

ГАРОХ Марыя, н. у 1874.

ГАРОХ Марыя Макараўна, н. у 1904.

ГАРОХ Праскоўя Макараўна, н. у 1900. ДАНИЛЮК
Рыгор Якаўлевіч, н. у 1904. КУЛАК Павел
Мікітавіч, н. у 1899. СЕМЯНЮК Васіль Іванавіч, н.
у 1912. СЕМЯНЮК Вольга Іванаўна, н. у 1916.

СЕМЯНЮК Іван Радзівонавіч, н. у 1900.

СЕМЯНЮК Мікалай Іванавіч, н. у 1910.

СЕМЯНЮК Фядора Давілаўна, н. у 1904. СУПРУН
Яўгенія Васільеўна, н. у 1900. ЯФІМЧЫК Вольга, н.
у 1878

ЯФІМЧЫК Любоў Андрэўна, н. у 1899 ЯФІМЧЫК
Сцяпан Андрэвіч, н. у 1898. Прозвішчы двух
загінуўшых невядомы.

25 снежня 1942 г. у час карнай аперацыі
«Гамбург» было расстраляна 84 мір-
ных жыхары в. Баравікі, спалена 40 два-
роў. У 1965 г. на магіле пастаўлены абеліск.

АНТОНІК Акісіння Міхайлаўна, н. у 1900.

АНТОНІК Аляксандра Неспераўна, н. у 1890.

АНТОНІК Васіль Сцяпанавіч, н. у 1899. АНТОНІК

Ганна Лявонцьеўна, н. у 1904. АНТОНІК Ганна

Рыгораўна, н. у 1920. АНТОНІК Кузьма

Дзям'янавіч, н. у 1874. АНТОНІК Лявонцій

Сцяпанавіч, н. у 1899. АНТОНІК Марфа

Герасімаўна, н. у 1898.

АНТОНІК Павел Сцяпанавіч, н. у 1912.

АНТОНІК Сцяпан Дзям'янавіч, н. у 1874. АНТОНІК
Сцяпан Цімафеевіч, н. у 1886. АНТОНІК Фама
Фёдаравіч, н. у 1920. АРМУШЭВІЧ Аркадзь
Міхайлавіч, н. у 1870. АРМУШЭВІЧ Марыя
Фёдараўна, н. у 1902. АРМУШЭВІЧ Мікалай
Сцяпанавіч, н. у 1904. АРМУШЭВІЧ Праскоўя, н. у
1914

АРМУШЭВІЧ Цімафей Пракоф'евіч, н. у 1900

ДУНАЙ Соф'я Мікалаеўна, н. у 1899. ДУНАЙ

Яўгенія Сільвестраўна, н. у 1900. КАСАЧЫК Алена

Міхайлаўна, н. у 1910. КАСАЧЫК Васіль

Міхайлавіч, н. у 1908. КАСАЧЫК Ганна, н. у 1874.

КАСАЧЫК Іван Міхайлавіч, н. у 1904.

КАСАЧЫК Лізавета, н. у 1878

КАСАЧЫК Міхаіл Казіміравіч, н. у 1875.

КАСАЧЫК Сцяпан Дзмітрыевіч, н. у 1872.

КАСАЧЫК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1890. КІРЭЙ
Марыя Якаўлеўна, н. у 1918.

КІРЭЙ Ніна Якаўлеўна, н. у 1912.

КІРЭЙ Фядора Мікалаеўна, н. у 1898.

КІРЭЙ Юрый Якаўлевіч, н. у 1900

КІРЭЙ Якаў Георгіевіч, н. у 1879.

КУЛАК Аляксей Аляксеевіч, н. у 1918.

КУЛАК Аляксей Раманавіч.

КУЛАК Аляксей Тафільевіч, н. у 1900.

КУЛАК Вольга Якаўлеўна, н. у 1900.

КУЛАК Ганна Кірылаўна, н. у 1924.

КУЛАК Ганна Раманаўна, н. у 1901.

КУЛАК Ганна Тафільеўна, н. у 1910.

КУЛАК Іван Іванавіч, н. у 1886.

КУЛАК Ірына, н. у 1900.

КУЛАК Любоў Міхайлаўна, н. у 1916.

КУЛАК Марыя Кандратаўна, н. у 1900.

КУЛАК Марыя Рыгораўна, н. у 1884.

КУЛАК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1884.

КУЛАК Мікалай Антонавіч, н. у 1885.

КУЛАК Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1900.

КУЛАК Ніна Аляксееўна, н. у 1914.

КУЛАК Пётр Тафільевіч, н. у 1906.

КУЛАК Праскоўя, н. у 1898.

КУЛАК Раман Сяргеевіч, н. у 1898.

КУЛАК Соф'я Кірылаўна, н. у 1920.

КУЛАК Соф'я Якаўлеўна, н. у 1918.

КУЛАК Таццяна, н. у 1884.

КУЛАК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1914.

КУЛАК Яўгенія Паўлаўна, н. у 1916.

РУСАК Ганна Фамінічна, н. у 1902.

РУСАК Іван Міхайлавіч, н. у 1895.

РУСАК Малання Бутрамееўна, н. у 1874.

РУСАК Ніна Іванаўна, н. у 1906.

РУСАК Праскоўя, н. у 1875.

РУСАК Соф'я Іванаўна, н. у 1908.

РУСАК Сямён Купрыянавіч, н. у 1898.

РУСАК Уладзімір Іванавіч, н. у 1910.

САВІЦКАЯ Яўгенія Якубаўна, н. у 1900.

САВІЦКАЯ Яфімія, н. у 1874.

САВІЦКІ Якаў Якубавіч, н. у 1903.

САВІЦКІ Якуб, н. у 1870

СЕМЯНЮК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1876.

СЕМЯНЮК Надзея Архіпаўна, н. у 1875.

СУПРУН Марыя, н. у 1898.

СУПРУН Павел Рыгоравіч, н. у 1900 СУПРУН Сідар

Георгіевіч, н. у 1872. СУПРУН Яўгенія Паўлаўна, н. у

1900 Прозвішчы 10 загінуўшых невядомы.

У верасні 1942 г. нямецка-фашысцкія
захопнікі схапілі 17 жыхароў вёсак Ба равікі і
Вяденеўка і расстралялі. Трупы кінулі ў стары
калодзеж ва ўрочышчы Ліпнікі.

АНТОНІК Алена Іосіфаўна, н. у 1876.

АНТОНІК Георгій Дзянісавіч, н. у 1874.

АНТОНІК Іван Георгіевіч, н. у 1912.

АНТОНІК Соф'я Георгіеўна, н. у 1900.

Загінуўшыя партызаны, падполшчыкі і мірныя жыхары

АНТОНІК Уладзімір Георгіевіч, н. у 1908.
АНТОНІК Яўгенія Георгіеўна, н. у 1904.
КАМЫШКАЙЛА Соф'я, н. у 1874 КУЛАК Агаф'я
Ульянаўна, н. у 1876. ХОМЧЫК Аксенія Раманаўна, н.
у 1902. ХОМЧЫК Аляксандр Васільевіч, н. у 1910.
ХОМЧЫК Аляксей Васільевіч, н. у 1920. ХОМЧЫК
Васіль Пятровіч, н. у 1900. ХОМЧЫК Зінаіда
Васільеўна, н. у 1905. ХОМЧЫК Пётр Васільевіч, н. у
1912. ХОМЧЫК Соф'я Васільеўна, н. у 1916. Жонка
савецкага афіцэра Ганна і яе сын Леанід (прозвішчы
невядомы).

ВЕСКА ВЯЦЕНЕЎКА

Расстраляны ў 1941 г.:

РУБЕЦ Вольга Сільвестраўна і яе дзеці: Ва-
лянціна, Марыя, Раіса

ВЁСКА ГАРБАЧЫ

У час карнай аперацыі фашысты забілі 25
жыхароў. У 1984 г. на магіле пастаўле-
ны помнік, выбіты прозвішчы загінуўшых.

КУЛІНА Аляксандр Зіноўевіч. КУЛІНА Варвара
Ільінічна. КУЛІНА Васіль Зіноўевіч. КУЛІНА
Зіновій Сідаравіч. КУЛІНА Мікалай Зіноўевіч.
КУЛІНА Усціння Ігнатаўна. РУБЕЦ Клаўдзія
Сцяпанаўна. РУБЕЦ Мікалай Сцяпанавіч. РУБЕЦ
Наталля Сцяпанаўна. РУБЕЦ Рыгор Антонавіч.
РУБЕЦ Сцяпан Рыгоровіч. РУБЕЦ Сцяпан
Сцяпанавіч. САХОНЬ Аляксандр Раманавіч, н. у
1924. СНЯЖЫНСКІ Аляксандр Мікалаевіч, н. у
1906. ЯКУБЧЫК Павел Лявонцьевіч, н. у 1910.
Астатнія прозвішчы невядомы.

ВЁСКА ЗАВОДНЫ ЛЕС

На ўзлесе каля вёскі пахаваны 143
жыхары, якіх 22.8.1941 г. расстралялі немцы. У
1967 г. на магіле пастаўлены абеліск.

АДАХ Алена і яе дачка.
АДАХ Сцяпан.
АДАХ Юзэфа. БАБЕНКА Алена. БАБЕНКА Мікіта.
БАБЕНКА Надзея Сямёнаўна і трое яе дзяцей.
БАБЕНКА Уладзімір Мікітавіч.
БАХУР Кацярына.
БАХУР Яўгенія Астанаўна. БАЧКОЎСКАЯ
Браніслава і чацвёра дзяцей. БАЧКОЎСКІ Іван.
БУРДЗЬ Дар'я.
БУРДЗЬ Мікалай Міхайлавіч.
БУРДЗЬ Міхаіл Нікіфаравіч.
БУРДЗЬ Нікіфар.
БУРДЗЬ Уладзімір Міхайлавіч.
БУРДЗЬ Яфрэм і чацвёра дзяцей.
БУРДЗЮК Алена Аляксандраўна.
БУРДЗЮК Альбіна Аляксандраўна.
БУРДЗЮК Валянціна Аляксандраўна.
БУРДЗЮК Іван Аляксандравіч.
БУРДЗЮК Ядвіга Аляксандраўна.
БУРТКА Віктар Францавіч.
ГОРБАЧ Міхаіл.
ЖУК Марыя Андрэеўна.

КАЗАК Антон.
КАЗАК Даніла Антонавіч.
КАМІШСКАЯ Малання з сынам.
КАМІНСКІ Іосіф.
КАРПЮК Ганна Міхайлаўна.
КАРПЮК Георгій Піліпавіч.
КАРПЮК Марыя Рыгораўна.
КАРПЮК Міхаіл Піліпавіч.

Помнік ахвярам фашызму ў в. Гарбачы.

1941 — 1945

КАРШЮК Ніна Рыгораўна.

КАРШЮК Феадосія Фёдараўна.

КАРШЮК Фёкла Мікалаеўна.

КАРШЮК Яўген Міхайлавіч. КАСЦЯЛКОВА Ганна.

КАСЦЯЛКОЎ Іван.

КАЧАРГА Ганна з сынам.

КАЧАРГА Марыя і двое дзяцей.

КАЧАРГА Рыгор.

КАЧМАРЭК Алена і двое дзяцей.

КАЧМАРЭК Галіна Іосіфаўна і чацвёра дзяцей.

КАЧМАРЭК Сцяфан Станіслававіч. КУЗЬМІЦКАЯ
Марыя Іосіфаўна. КУЗЬМІЦКІ Франц Аляксандравіч.

КУЛЕЦКАЯ Вера і трое дзяцей. КУЛЕЦКІ Лука з
дзіцём.

ЛАПЧУК Сцяпан Сцяпанавіч.

ЛАПЧУК Сцяпан Фёдаравіч.

ЛАПЧУК Францішка Францаўна.

ЛАШКО Яўгенія Андрэеўна.

МАКАРЭВІЧ Васіль Рыгоравіч.

МАКАРЭВІЧ Вольга і трое дзяцей. МАКАРЭВІЧ Надзея
і двое дзяцей. МАКАРЭВІЧ Рыгор.

МАКАРЭВІЧ Соф'я.

МАЛЫШЧЫК Агаф'я Якаўлеўна. МАЛЫШЧЫК Вера
Лукінічна. МАЛЫШЧЫК Лука Пракоф'евіч.

МАЛЫШЧЫК Мікалай Лукіч. МАЛЫШЧЫК Надзея

Лукінічна. НИКАЛАЙЧЫК Антаніна. НИКАЛАЙЧЫК

Раіса Паўлаўна. ПАЎЛОЎСКАЯ Марыя Фёдараўна.

ПАЎЛОЎСКАЯ Саламея Паўлаўна. ПАЎЛОЎСКІ
Аляксандр Іванавіч. ПАЎЛОЎСКІ Іван Уладзіміравіч.

РЫБАК Іван. САВАНОВІЧ Галіна і трое дзяцей.

САВАНОВІЧ Іван. САВАНОВІЧ Міхаіл. СНИТКО Лідзія
Мікалаеўна. СНИТКО Марыя Сцяпанаўна. СНИТКО

Надзея Мікалаеўна. СНИТКО Раіса Іванаўна. СНИТКО

Рыгор Іванавіч. СНИТКО Соф'я Фёдараўна. СНИТКО

Уладзімір Мікалаевіч. СУПРУН Канстанцін Іосіфавіч.

ТУРАЛЬСКАЯ Алена і трое дзяцей. ТУРАЛЬСКІ

Франц. ФІДРЫК Андрэй. ФІДРЫК Іван. ФІДРЫК Іван
Андрэвіч.

ФІДРЫК Настасся Казіміраўна і двое дзяцей.

ФУРАЛЬСКІ Фама.

ХОМЧЫК Барыс Сямёнавіч.

ХОМЧЫК Марыя Сямёнаўна.

ХОМЧЫК Сцяпан Яфімавіч.

ЯШТАЛЬ Марыя.

На хутары Машкі расстраляны дзве сям'і Анто- нікаў
і Машкоў, усяго 15 чалавек.

ВЁСКА КОЛАСАВА

РЫЛА Аляксей Аляксандравіч.

РЫЛА Валянціна Аляксандраўна.

РЫЛА Васіль Аляксандравіч.

ВЕСКА МІРНАЯ

Расстраляны 25.12.1942 г.

ГОЙЖА Алена Паўлаўна, н. у 1918.

ГОЙЖА Андрэй Леанідавіч, н. у 1897.

ГОЙЖА Іван Сцяпанавіч, н. у 1898.

ГОЙЖА К.І., н. у 1880

ГОЙЖА Марыя Паўлаўна, н. у 1908.

ГОЙЖА Марыя Рыгораўна, н. у 1899.

ГОЙЖА Надзея Сцяпанаўна, и. у 1934.

ГОЙЖА Сцяпан Андрэевіч, н. у 1906.

ГОЙЖА Т.А., н. у 1872

ГОЙЖА Яўгенія Сцяпанаўна.

КАСПЯРОВІЧ Іосіф Іванавіч.

КНЯЗЮК Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1895.

КНЯЗЮК Андрэй Пятровіч.

КНЯЗЮК Анфіса Васільеўна.

КНЯЗЮК Васіль Андрэевіч.

КНЯЗЮК Ігнат.

КНЯЗЮК Марыя Аляксандраўна, н. у 1934.

КНЯЗЮК Марыя Іванаўна, н. у 1897.

КНЯЗЮК Надзея Аляксандраўна, н. у 1918.

КНЯЗЮК Параскева.

КНЯЗЮК Пётр Андрэевіч.

КРЭЧЫК Аляксандра Іванаўна, н. у 1906.

КРЭЧЫК Арсеній Паўлавіч.

КРЭЧЫК Васіль Фролавіч, н. у 1877.

КРЭЧЫК Ганна Міхайлаўна.

КРЭЧЫК Дзмітрый Сямёнавіч, н. у 1874.

КРЭЧЫК Еўдакія Міхайлаўна, н. у 1892.

КРЭЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1904.

КРЭЧЫК Іван Іванавіч, н. у 1939

КРЭЧЫК Лізавета, н. у 1875

КРЭЧЫК Нікіфар.

КРЭЧЫК Павел Іванавіч, н. у 1890.

КРЭЧЫК Тэкля.

КРЭЧЫК Якім, н. у 1876

КРЭЧЫК Яўтенія Якімаўна, н. у 1930.

ЯКУТА Аляксандр Трафімавіч.

ЯКУТА Крысціна.

ЯКУТА Мікалай Трафімавіч.

ЯКУТА Павел Трафімавіч.

ЯКУТА Трафім.

ЯКУТА Уладзімір Трафімавіч.

ЯКУТА Усціння Паўлаўна.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары ВЁСКА СТАРАДЗЕВЯТКАВІЧЫ ЯКУБЧЫК Павел Раманавіч, н. у 1898, расстра- ляны ў 1942.

АНІСЬКО Алена Якаўлеўна.
АНІСЬКО Аляксандр.
АНІСЬКО Мікалай.
АНІСЬКО Мікалай Паўлавіч.
АНІСЬКО Надзея.
АНІСЬКО Павел.
АНІСЬКО Павел Мартынавіч.
АНІСЬКО Уладзімір Мікалаевіч.
ГЕРАСІМЧЫК Вера Якаўлеўна.
ГЕРАСІМЧЫК Марыя Якаўлеўна.
ГЕРАСІМЧЫК Настасся.
ГЕРАСІМЧЫК Павел Якаўлевіч.
ДУБАК Марыя Паўлаўна.
ДУБАК Міра Якаўлеўна.
КАМІНСКАЯ Марыя.
КАМІНСКІ Іван.
КАСЬКО Антон.
КАСЬКО Настасся Піліпаўна.
КАСЬКО Рыгор Антонавіч.
КНІГА Васіль Сцяпанавіч.
КУЛАК Яўгенія Раманавіч.
НЕСЦЕР Андрэй.
НЕСЦЕР Атафіліна.
НЕСЦЕР Марта Андрэеўна.
ПАНАСЕВІЧ Васіль Касьянавіч.
ПАНАСЕВІЧ Марта.
РЫЛА Соф'я Сідараўна.

ВЁСКА СЯРКІ

ПЯСЛЯК Мікалай.
РЫЛА Аляксей Максімавіч.

ВЁСКА УРАЧ

БІРУК Андрэй Сільвестравіч.
БІРУК Валянціна Андрэеўна.
БІРУК Ганна Рыгораўна і яе маці.
БІРУК Ефрасіння і трое дзяцей.
БІРУК Іван Сільвестравіч, яго жонка Таяцына і дзеці: Вера, Іван, Марыя.
БІРУК Павел Андрэевіч.
БІРУК Рыгор Андрэевіч.
БІРУК Серафіма Сяргееўна, спалена жывой у верасні 1942.
БІРУК Сяргей Іванавіч, н. у 1901, спалены жывым у верасні 1942.
БІРУК Юлія Юр'еўна, н. у 1900, спалена жывой з дачкой у верасні 1942.
РЫЛА Аляксандр Паўлавіч, РЫЛА Кацярына на Паўлаўна, РЫЛА Марыя Сямёнаўна, расстра- ляны ў красавіку 1942.
РЫЛА Аляксандра Якаўлеўна, РЫЛА Дзміт- рый Уладзіміравіч і іх дачка Марыя, расстраляны ў красавіку 1942.
РЫЛА Даніла Пятровіч, н. у 1905, і дзеці: Тэорый і Клаўдзія, расстраляны ў снежні 1942.

ВЁСКА ШЫГАНЫ

ЗЕНАВА Алімпіяда.
ЗЕНАВА Валянціна.
ЗЕНАВА Вера.
ЗЕНАЎ Аляксей.
ЗЕНАЎ Мікалай.
ЗЕНАЎ Сяргей.
ЗЕНАЎ Фама.
РАБЦЭВІЧ Надзея і яшчэ 5 членаў яе сям'і.
ШЛЯХОТКА Ганна Пятроўна.
ШЛЯХОТКА Ніна Пятроўна.
ШЛЯХОТКА Пётр Данілавіч.
ШЛЯХОТКА Усціна.
ШЛЯХОТКА Яўгенія Пятроўна.

ПАЎЛАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗАРЫЧЫ

24 снежня 1943 г. расстраляны 19 жы-
хароў вёскі. У 1960 г. на магіле пастаўле- ны абеліск.

АДАМЧЫК Іван Мікалаевіч. АДАМЧЫК Сцяпан Мікалаевіч. БАРЫСІК Андрэй Самуілавіч.
БАРЫСІК Антон Пятровіч. БАРЫСІК Іван Ігнатавіч.
БАРЫСІК Канстанцін Фаміч. БАРЫСІК Сямён Ігнатавіч. БУЛАЎЧЫК Фёдар Андрэевіч. ЁРШ Аляксей Фёдаравіч. ЁРШ Мікалай Іванавіч.
КАРПОВІЧ Іван Захаравіч. КАРПОВІЧ Іван Лявонцьевіч. КАРПОВІЧ Іван Фёдаравіч.
КАРПОВІЧ Мікалай Васільевіч. КАРПОВІЧ Якаў Іванавіч.
САКАЛОЎСКІ Станіслаў Іосіфавіч.

Помнік ахвярам фашызму ў в. Старадзевяткавічы.

СІДОРЫК Дзмітрый Сямёнавіч.
ТАЛЕРЧЫК Антон Піліпавіч.
ТАЛЕРЧЫК Сцяпан Максімавіч.

ВЁСКА ПАЎЛАВА

БАРЫСІК К.Ф.
БЕЛУШ І.С.
БУЛАЎЧЫК Н.С.
ГАРОДКА Н.В.
ЕРАМЕЙЧЫК П.А.
ЁРШ А.Ф.
КАЛЮЦІК С.І.
КАРПОВІЧ Ф.Я.
КАШКО І.Н.
ЛАГУЦІК Н.Ф.
ЛАГУЦІК С.Н.
ЛАГУЦІК Э.І.
САЎКО Н.М.
ЧАРАХОВІЧ Н.С.
ШУНДРЫК І.Н.

ЯКІМЧЫК В.К.
ЯКІМЧЫК І.К.

ВЁСКА ПЯТРАЛЕВІЧЫ

ГЕРАСІМЧЫК Вольга Максімаўна, н. у 1889.

СЯЛЯВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАРОНІЧЫ

АЛЯХНОВІЧ Вольга Навумаўна, н. у 1918, загінула ў 1943.
АЛЯХНОВІЧ Сямён Іванавіч, н. у 1906, прапаў без вестак у 1942.
БЕГЕР Аляксей Міхайлавіч, н. у 1924, загінуў у 1944.
БЕГЕР Ілья Піліпавіч, н. у 1907, прапаў без вестак у 1940.
БЕГЕР Лявонцій Іванавіч, н. у 1915, прапаў без вестак у 1942.
БЕГЕР Мікалай Мікалаевіч, н. у 1927, загінуў у 1943.
БЕГЕР Сцяпан Іванавіч, н. у 1921, прапаў без вестак у 1943.
ВЫШКЕВІЧ Андрэй Іванавіч, н. у 1901, прапаў без вестак у 1942.
ЖОЛУДЗЬ Іван Ануфрыевіч, н. у 1916, прапаў без вестак у 1941.
ЖОЛУДЗЬ Мікалай Ільіч, н. у 1925, загінуў у 1943.
ЛОСЬ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1914, прапаў без вестак у 1941.
НІСКЕВІЧ Вольга Мікалаеўна, н. у 1920, пра- пала без вестак у 1942.
НІСКЕВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1902, прапаў без вестак у 1942.
НІСКЕВІЧ Соф'я Мікалаеўна, н. у 1926, пра- пала без вестак у 1942.
ЯРМОШ Васіль Аляксандравіч, н. у 1916, пра- паў без вестак у 1939.

ВЁСКА ВЕЦЯВІЧЫ

АРОЧКА Пётр Іванавіч, н. у 1924, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Вецявічы.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА

Усе загінуўшыя пахаваны на вясковых могілках.

БЫЦКО Антаніна Гіляраўна, н. у 1937, загіну- ла ў 1944.

БЫЦКО Марыя Міхайлаўна, н. у 1900, загіну- ла ў 1944.

БЫЦКО Павел Паўлавіч, н. у 1895, загінуў у 1944.

БЫЦКО Ядвіга Герасімаўна, н. у 1906, загіну- ла ў 1944.

ЖЫТКЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1873, загінуў у 1944.

ЖЫТКЕВІЧ Захар Францавіч, н. у 1871, загі- нуў у 1944.

ЖЫТКЕВІЧ Іван Мікалаевіч, н. у 1911, прапаў без вестак у 1941.

ЖЫТКЕВІЧ Рыгор Канстанцінавіч, н. у 1903, загінуў у 1941.

КУЛАК Сямён Пятровіч, н. у 1901, прапаў без вестак у 1941.

ЛЕЎЧЫК Вера Сцяпанаўна, н. у 1905, загінула ў 1942, пахавана на Пятралевіцкай тары.

ЛУКАШЭВІЧ Сідар Сцяпанавіч, н. у 1900, за- гінуў у 1941.

ПЕТРУЧЭНЯ Іван Самсонавіч, н. у 1914, загі- нуў у 1943.

РЭШКА Іван Фёдаравіч, н. у 1895, загінуў у 1941.

ФІЛІТОВІЧ Іван Рыгораўіч, н. у 1915, прапаў без вестак.

ЮРЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1924, загінуў у 1943.

ВЁСКА РУДАЎКА

КУЛАК Васіль Якімавіч, н. у 1912, загінуў у 1943.

КУЛАК Іван Юльянавіч, н. у 1907, загінуў у 1941.

КУЛАК Мікалай Васільевіч, н. у 1910, загінуў у 1941.

КУЛАК Мікалай Пятровіч, н. у 1921, загінуў у 1943.

*

КУЛАК Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1913, загінуў у 1941.

КУЛАК Сцяпан Іосіфавіч, н. у 1907, загінуў у 1941.

ЛАБОВІЧ Іван Сямёнавіч, н. у 1916, загінуў у 1943.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

МАРКЕВІЧ Антон Сямёнавіч, н. у 1911, загінуў у 1941.

МАРКЕВІЧ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1912, загінуў у 1941.

МАРКЕВІЧ Пётр Якаўлевіч, н. у 1916, загінуў у 1941.

ТУР ЛАЙ Аляксандр Васільевіч, н. у 1917, прапаў без вестак.

ТУРЛАЙ Антон Міхайлавіч, н. у 1912, загінуў у 1941.

ТУРЛАЙ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1916, загінуў у 1941.

ШУЛЯК Антон Спірыдонавіч, н. у 1918, загінуў у 1941.

ШУЛЯК Сямён Спірыдонавіч, н. у 1916, загінуў у 1943.

ВЁСКА СЯЛЯВІЧЫ

БЫЦКО Віктар Пракопавіч, н. у 1912, прапаў без вестак у сакавіку 1943.

БЫЦКО Галіна Гаўрылаўна, загінула ў 1941.

БЫЦКО Лізавета Лявонцьеўна, загінула ў 1941, пахавана ў в. Сялявічы.

БЫЦКО Сцяпан Васільевіч, н. у 1892, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Сялявічы.

МАРКЕВІЧ Уладзіслаў Іванавіч, н. у 1921, загінуў у 1943.

РЭШКА Антон Сцяпанавіч, н. у 1903, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Сялявічы.

РЭШКА Пётр Аўгустынавіч, н. у 1912, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Сялявічы.

ВЁСКА ЮХНАВІЧЫ

БЯЛЬКЕВІЧ Валянціна Паўлаўна, н. у 1916, загінула ў 1941.

ГАЛЮЖЫНА Ганна Васільеўна, н. у 1878, загінула ў 1944.

ЖЫТКЕВІЧ Міхаіл Антонавіч, н. у 1910, загінуў у 1941.

КАЛЯНЕВІЧ Генадзь Васільевіч, н. у 1922, загінуў у 1941.

КАЛЯНЕВІЧ Рыгор Андрэевіч, н. у 1912, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Юхнавічы.

ЛОСЬ Васіль Аляксандравіч, н. у 1939, загінуў у 1944.

ЛЯШЭВІЧ Уладзімір Васільевіч, н. у 1924, загінуў у 1943, пахаваны ў в. Юхнавічы.

РАДЗІШЭЎСКІ Аляксей Аляксандравіч, н. у 1890, загінуў у 1941.

РАДЗІШЭЎСКІ Іван Аляксеевіч, н. у 1912, загінуў у 1942.

ЦУПРЫК Аляксей Аляксандравіч, н. у 1908, загінуў у 1941.

ЦУПРЫК Аляксей Аляксеевіч, н. у 1872, загінуў у 1942.

ЦУПРЫК Ігнат Паўлавіч, н. у 1890, загінуў у 1941, пахаваны ў в. Юхнавічы.

ЦУПРЫК Соф'я Федараўна, н. у 1908, загінула ў 1941, пахавана ў в. Юхнавічы.

ЦУПРЫК Уладзімір Міронавіч, н. у 1925, загінуў 25.6.1944.

ЯЎХУТА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1928, загінуў 9.5.1944.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАЙКІ

ВОЗНІК Пётр Дзям'янавіч, н. у 1926, загінуў 8.9.1942.

ВЁСКА ГОЛІ

ДУБОВІК Павел Іванавіч, н. у 1926, загінуў 15.10.1942.

ВЁСКА ЕДНАЧЫ

КАВАЛЬЧУК Адольф, н. у 1910, загінуў 9.12.1942.

КАВАЛЬЧУК Яніна, н. у 1916, загінула 9.12.1942.

ВЁСКА КАСТРОВІЧЫ

АЎСЕЕЦ Уладзімір Максімавіч, н. у 1924, загінуў 17.10.1942.

БАБІЛА Васіль Фаміч, н. у 1917, загінуў 17.10.1942.

БАБІЛА Паўліна Іванаўна, н. у 1916, загінула 20.10.1942.

ЗЯНЬКО Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1914, загінуў 22.11.1942.

ПРАКАПОВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1920, загінуў 17.10.1942.

ПРАКАПОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1923, загінуў 10.10.1942.

ЯГАЎДЗІК Кліменцій, н. у 1906, загінуў 10.9.1942.

ЯГАЎДЗІК Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1908, загінуў 5.8.1942.

ВЁСКА НІЗ

Раніцай 16.12.1942 г. фашысцкія карнікі акружылі вёску і выгналі людзей з хат. Мужчын ва ўзросце ад 16 да 40 гадоў вывезлі на катаргу ў Германію. Старых жанчын і дзяцей (296 чалавек) расстралялі, вёску (56 двароў) спалілі. У 1980 г. на магіле пастаўлена стэла.

АЛІЗАР Галіна Лявонцьеўна.

АЛІЗАР Лідзія Фамінічна.

АЛІЗАР Мікалай Лявонцьевіч.

АЛІЗАР Мікалай Фаміч.

АЛІЗАР Міхаіл Лявонцьевіч.

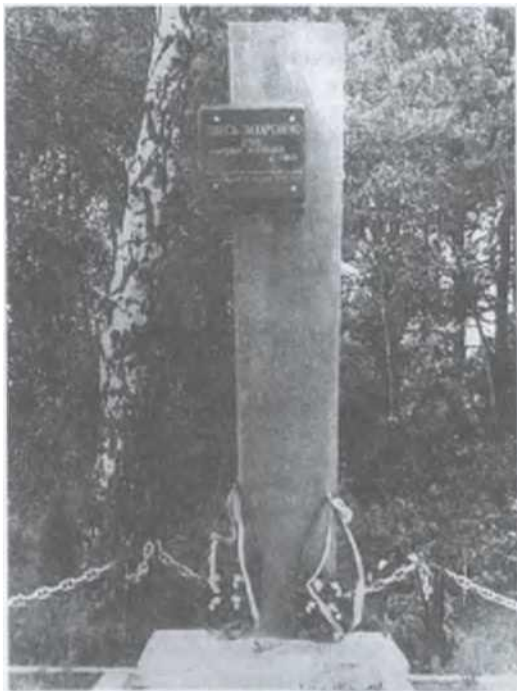
АЛІЗАР Фама Гаўрылавіч.

АЛІЗАР Часлаў Лявонцьевіч.

1941 — 1945

АЛІЗАР Яўгенія Сямёнаўна.

АНТАНОВІЧ Алена, н. у 1916.
АНТАНОВІЧ Васіль, н. у 1895.
АНТАНОВІЧ Лідзія, н. у 1926
АНТАНОВІЧ Паўліна, н. у 1898
БАГДАНОВІЧ Вацлаў Войцехавіч, н. у 1922.
БАГДАНОВІЧ Войцех, н. у 1895.
БАГДАНОВІЧ Генадзь Войцехавіч, н. у 1929.
БАГДАНОВІЧ Марыя Войцехаўна, н. у 1926.
БАГДАНОВІЧ Уладзімір Войцехавіч, н. у 1927.
БАГДАНОВІЧ Часлаў Войцехавіч, н. у 1931.
БАГДАНОВІЧ Юзэфа Эдуардаўна, н. у 1898. БАР ДУН
Адам Фаміч, н. у 1895.
БАРДУН Анатоль, н. у 1910.
БАР ДУН Валянціна Адамаўна, н. у 1922.
БАРДУН Зінаіда Адамаўна, н. у 1924.
БАРДУН Любоў, н. у 1930.
БАРДУН Марыя, н. у 1900.
БАРДУН Мікалай, н. у 1932.
БАРДУН Мікалай Адамавіч, н. у 1928.
БАРДУН Ніна Адамаўна, н. у 1926.
БАРДУН Паўліна Пракопаўна, и. у 1910.
БАРДУН Пётр, н. у 1934.
БАРДУН Пётр Адамавіч, н. у 1919.
БАРДУН Пётр Фаміч, н. у 1929
БАРДУН Рышард, н. у 1927.
БАРДУН Фама, н. у 1910.
БАРДУН Ядвіга, н. у 1913.

Помнік ахвярам фашызму ў в. Ніз.

ЖЫВУЛЬКА Алена Васільеўна, н. у 1914.

ЖЫВУЛЬКА Зінаіда Сцяпанаўна, н. у 1934.

ЖЫВУЛЬКА Мікалай Паўлавіч, н. у 1928.

ЖЫВУЛЬКА Павел, н. у 1916.

ЖЫВУЛЬКА Соф'я, н. у 1906.

ЖЫВУЛЬКА Тафілія, н. у 1897.

ЖЫВУЛЬКА Якаў, н. у 1895.

ЖЫВУЛЬКА Яўгенія, н. у 1906

ЗЯНЬКО Ганна, н. у 1900.

ЗЯНЬКО Иван, н. у 1899

ЗЯНЬКО Канстанцін Васільевіч, н. у 1920.

ЗЯНЬКО Марыя Васільеўна, н. у 1938.

ЗЯНЬКО Марыя Паўлаўна, н. у 1929.

ЗЯНЬКО Міхаіл Васільевіч, н. у 1940.

ЗЯНЬКО Ніна Паўлаўна, н. у 1930.

ЗЯНЬКО Павел, н. у 1898.

ЗЯНЬКО Пётр, н. у 1919.

ЗЯНЬКО Соф'я, н. у 1923.

ЗЯНЬКО Уладзімір Паўлавіч, н. у 1932.

ЗЯНЬКО Усціннй Васільеўна, н. у 1918.

ЗЯНЬКО Фама Фаміч, н. у 1934.

ЗЯНЬКО Юлія, н. у 1900

ІГНАЦІК Аляксандр Паўлавіч.

ІГНАЦІК Аляксандра Данілаўна.

ІГНАЦІК Аляксандра Іванаўна.

ІГНАЦІК Аляксандра Ясімаўна.

ІГНАЦІК Валянціна Паўлаўна.

ІГНАЦІК Ганна Васільеўна.

ІГНАЦІК Ганна Паўлаўна.

ІГНАЦІК Ганна Сямёнаўна.

ІГНАЦІК Генадзь Данілавіч.

ІГНАЦІК Дар'я Маркаўна.

ІГНАЦІК Домна.

ІГНАЦІК Зінаіда Данілаўна.

ІГНАЦІК Любоў Іванаўна.

ІГНАЦІК Любоў Сямёнаўна.

ІГНАЦІК Марыя Васільеўна.

ІГНАЦІК Мікалай Іванавіч.

ІГНАЦІК Мікалай Паўлавіч.

ІГНАЦІК Міхаіл Паўлавіч.

ІГНАЦІК Надзея Іванаўна.

ІГНАЦІК Ніна Іванаўна.

ІГНАЦІК Ніна Паўлаўна.

ІГНАЦІК Паўліна Іванаўна.

ІГНАЦІК Пётр Данілавіч.

ІГНАЦІК Соф'я Паўлаўна.

ІГНАЦІК Уладзімір Іванавіч.

ІГНАЦІК Уладзімір Іванавіч.

ІГНАЦІК Уладзімір Паўлавіч.

ІГНАЦІК Фяонія Паўлаўна.

ІГНАЦІК Хрысціна Віктараўна.

КАЛЮЦІК Акуліна, н. у 1900.

КАЛЮЦІК Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1890.

КАЛЮЦІК Антаніна, н. у 1921.

КАЛЮЦІК Аркадзь Сцяпанавіч, н. у 1924.

КАЛЮЦІК Валянціна.

КАЛЮЦІК Валянціна, н. у 1927

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

КАЛЮЦК Васіль Васільевіч, н. у 1900 КАЛЮЦК Васіль Маркавіч, н. у 1893. КАЛЮЦК Вера Аляксееўна, н. у 1930. КАЛЮЦК Вольга, н. у 1900. КАЛЮЦК Ганна, н. у 1910. КАЛЮЦК Ганна, и. у 1928.
КАЛЮЦК Ефрасіння Іванаўна, н. у 1930.
КАЛЮЦК Зінаіда, н. у 1930 КАЛЮЦК Іван.
КАЛЮЦК Канстанцін, н. у 1899.
КАЛЮЦК Клаўдзія Канстанцінаўна, н. у 1923.
КАЛЮЦК Клаўдзія Сцяпанаўна, н. у 1925. КАЛЮЦК Любоў Сцяпанаўна, н. у 1920 КАЛЮЦК Марыя, н. у 1903 КАЛЮЦК Марыя Іосіфаўна, н. у 1900. КАЛЮЦК Марыя Сцяпанаўна, н. у 1915. КАЛЮЦК Ніна.
КАЛЮЦК Пётр, н. у 1900
КАЛЮЦК Соф'я Кандрацьеўна, н. у 1927.
КАЛЮЦК Уладзімір, н. у 1929.
КАЛЮЦК Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1925.
КАЛЮЦК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1910. КАЛЮЦК Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1922. КАЛЮЦК Фёкла, н. у 1895 КАЛЮЦК Фёкла Іванаўна, н. у 1917. КАЛЮЦК Фяноня Васільеўна, н. у 1926. КАЛЮЦК Хрысціна, н. у 1910 КАЛЮЦК Яўгенія.
КРЫНЧЫК Алена, н. у 1900 КРЫНЧЫК Алеся, н. у 1917. КРЫНЧЫК Настасся, н. у 1916. КУЛІКОЎСКАЯ Аляксандра Сцяпанаўна. КУЛІКОЎСКАЯ Валянціна Іванаўна, н. у 1932 КУЛІКОЎСКАЯ Ганна Давыдаўна. КУЛІКОЎСКАЯ Ганна Іванаўна, н. у 1926.
КУЛІКОЎСКАЯ Ганна Міхайлаўна, н. у 1900.
КУЛІКОЎСКАЯ Ганна Сяргеёўна.
КУЛІКОЎСКАЯ Зінаіда Сцяпанаўна. КУЛІКОЎСКАЯ Марыя Сяргеёўна. КУЛІКОЎСКАЯ Сцепаніда.
КУЛІКОЎСКАЯ Сцепаніда Іванаўна. КУЛІКОЎСКАЯ Соф'я Іванаўна, н. у 1935. КУЛІКОЎСКАЯ Соф'я Сцяпанаўна. КУЛІКОЎСКИ Мікалай Сцяпанавіч.
КУЛІКОЎСКИ Мікалай Сяргеєвіч. КУЛІКОЎСКИ Міхаіл Сцяпанавіч. КУЛІКОЎСКИ Сцяпан Іванавіч.
КУЛІКОЎСКИ Сцяпан Іванавіч. КУЛІКОЎСКИ Сцяпан Сцяпанавіч.
КУЧЫНСКАЯ Любоў Пятроўна, н. у 1900
КУЧЫНСКАЯ Любоў Юльянаўна, н. у 1923.
КУЧЫНСКИ Юльян, н. у 1895 ЛАПКО Алена, н. у 1936.
ЛАПКО Алена Сцяпанаўна.
ЛАПКО Вікторыя Тарасаўна, н. у 1888. ЛАПКО Ганна Васільеўна, н. у 1936. ЛАПКО Марыя, н. у 1900.
ЛАПКО Міхаіл, н. у 1910.
ЛАПКО Павел Міхайлавіч, н. у 1910.
МІКУЛІК Алена Пракопаўна, н. у 1893.
МІКУЛІК Аляксандра Іосіфаўна, н. у 1926.
МІКУЛІК Варвара, н. у 1900
МІКУЛІК Зінаіда Васільеўна, н. у 1928.
МІКУЛІК Іван Васільевіч, н. у 1922.
МІКУЛІК Марыя Васільеўна, н. у 1926.
МІКУЛІК Міхаіл Васільевіч, н. у 1924 МІКУЛІК Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1901 МІКУЛІК Сямён Фёдаравіч.
МІКУЛІК Тацияна Язэпаўна, н. у 1923.
МІКУЛІК Фёкла Кандратаўна, н. у 1910.
МІКУЛІК Фядора Антонаўна.
МІКУЛІК Яззі Іванавіч, н. у 1936.

ПРАЎДЗІК Аляксандра.
ПРАЎДЗІК Антаніна.
ПРАЎДЗІК Валянціна Гаўрыілаўна, н. у 1925
ПРАЎДЗІК Валянціна, н. у 1931 ПРАЎДЗІК Варвара, н. у 1916.
ПРАЎДЗІК Васіль Гаўрыілавіч, н. у 1920.
ПРАЎДЗІК Вера Максімаўна.
ПРАЎДЗІК Віктар Сцяпанавіч.
ПРАЎДЗІК Вікторыя, н. у 1917.
ПРАЎДЗІК Вольга Рыгораўна.
ПРАЎДЗІК Ганна, н. у 1930
ПРАЎДЗІК Ганна Гаўрыілаўна, н. у 1923.
ПРАЎДЗІК Гаўрыіл, н. у 1900.
ПРАЎДЗІК Еўдакія, н. у 1923.
ПРАЎДЗІК Зінаіда Сцяпанаўна.
ПРАЎДЗІК Іван, н. у 1900.
ПРАЎДЗІК Іван Іванавіч.
ПРАЎДЗІК Іван Сцяпанавіч.
ПРАЎДЗІК Канстанцін, н. у 1935.
ПРАЎДЗІК Любоў Максімаўна.
ПРАЎДЗІК Максім, н. у 1916 ПРАЎДЗІК Максім Фаміч.
ПРАЎДЗІК Марыя, н. у 1913. ПРАЎДЗІК Марыя, н. у 1933. ПРАЎДЗІК Марыя, н. у 1933. ПРАЎДЗІК Марыя Данилаўна. ПРАЎДЗІК Марыя Мартынаўна. ПРАЎДЗІК Марыя Фамінічна.
ПРАЎДЗІК Мікалай, н. у 1933.
ПРАЎДЗІК Мікалай Гаўрыілавіч, н. у 1927.
ПРАЎДЗІК Мікалай Паўлавіч.
ПРАЎДЗІК Міхаіл.
ПРАЎДЗІК Міхаіл, н. у 1893.
ПРАЎДЗІК Міхаіл Кандратавіч.
ПРАЎДЗІК Міхаіл Рыгоровіч.
ПРАЎДЗІК Надзея, н. у 1917 ПРАЎДЗІК Настасся.
ПРАЎДЗІК Настасся, н. у 1900.
ПРАЎДЗІК Настасся, н. у 1900 ПРАЎДЗІК Настасся Іванаўна. ПРАЎДЗІК Паўліна, н. у 1917. ПРАЎДЗІК Паўліна Іванаўна.

ПРАЎДЗІК Пётр Рыгоравіч. ПРАЎДЗІК Раіса, н. у 1939. ПРАЎДЗІК Раіса Іванаўна. ПРАЎДЗІК Рыгор Фаміч. ПРАЎДЗІК Соф'я, н. у 1916. ПРАЎДЗІК Сцяпан Іосіфавіч. ПРАЎДЗІК Тацяна Віктараўна. ПРАЎДЗІК Уладзімір Рыгоравіч. ПРАЎДЗІК Фёкла Паўлаўна. ПРАЎДЗІК Яўгенія, н. у 1937 РУКАН Ганна, н. у 1903. СКОК Пелагея, н. у 1902. ХАРЫТОНЧЫК Ганна, н. у 1915 ХАРЫТОНЧЫК Зінаіда, н. у 1929 ХАРЫТОНЧЫК Іван Іванавіч, н. у 1900. ХАРЫТОНЧЫК Іван Максімавіч, н. у 1911 ХАРЫТОНЧЫК Кацярына, н. у 1938. ХАРЫТОНЧЫК Клаўдзія, н. у 1931 ХАРЫТОНЧЫК Канстанцін Іванавіч, н. у 1919. ХАРЫТОНЧЫК Марыя, н. у 1927 ХАРЫТОНЧЫК Уладзімір Іванавіч, н. у 1934.

ВЕСКА ПАЎЛАВІЧЫ

На паўднёва-ўсходняй ускраіне вёскі ёсць тры магілы, у якіх пахаваны 276 мір-ных жыхароў, расстраляных гітлераўцамі 16.12.1942 г. у час карнай аперацыі «Гамбург». Веска (34 двары) была спалена. У 1964 г. на магіле пастаўлены абеліск, у 1985 г. на 22 плітах выбіты прозвішчы загінуўшых.

БАР ДУН Агафія, н. у 1902.
БАРДУН Аляксандр Іванавіч, н. у 1932.
БАР ДУН Аляксей Данілавіч, н. у 1932.
БАРДУН Антаніна Максімаўна, н. у 1910. БАРДУН Валянціна Васільеўна, н. у 1932. БАРДУН Валянціна Іванаўна, н. у 1930. БАРДУН Ганна Антонаўна, н. у 1907. БАРДУН Ганна Іосіфаўна, н. у 1888. БАРДУН Ганна Мікалаеўна, н. у 1936.
БАРДУН Іван Аляксеевіч, н. у 1900. БАРДУН Іван Васільевіч, н. у 1939. БАРДУН Любоў Антонаўна, н. у 1911. БАРДУН Марыя, н. у 1900.
БАРДУН Марыя Антонаўна, н. у 1900.
БАРДУН Марыя Васільеўна, н. у 1934.
БАРДУН Марыя Данілаўна, н. у 1934.
БАРДУН Марыя Іванаўна, н. у 1932.
БАРДУН Марыя Іосіфаўна, н. у 1912.
БАРДУН Марыя Міхайлаўна, н. у 1912.
БАРДУН Мікалай Васільевіч, н. у 1930. БАРДУН Мікалай Васільевіч, н. у 1935. БАРДУН Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1936. БАРДУН Міхаліна Міхайлаўна, н. у 1908. БАРДУН Ніна Мікалаеўна, н. у 1930. БАРДУН Пелагея, н. у 1898.
БАРДУН Пётр Васільевіч, н. у 1937.

БАРДУН Пётр Іванавіч, н. у 1928.
БАРДУН Пётр Мікалаевіч, н. у 1934.
БАРДУН Пётр Міхайлавіч, н. у 1934.
БАРДУН Станіслава, н. у 1936.
БАРДУН Сяргей Міхайлавіч, н. у 1930.
БАРДУН Тацяна Іванаўна, н. у 1934.
БАРДУН Хрысціна Усцінаўна, н. у 1917.
БАРДУН Яўгенія Васільеўна, н. у 1926.
БАРДУН Яўгенія Мікалаеўна, н. у 1932.
ЗАДАРОЖНАЯ Малання, н. у 1900.

ЗАДАРОЖНЫ Дзям'ян, н. у 1895.
ЗАДАРОЖНЫ Павел Дзям'янавіч, н. у 1923.
ІГНАЦІК Ала Іосіфаўна, н. у 1919.
ІГНАЦІК Алена Андрэеўна, н. у 1910.
ІГНАЦІК Аляксей Данілавіч, н. у 1907.
ІГНАЦІК Аляксей Іосіфавіч, н. у 1910.
ІГНАЦІК Анастасія Сцяпанаўна, н. у 1916.
ІГНАЦІК Анастасія Сцяпанаўна, н. у 1918.
ІГНАЦІК Валянціна Аляксандраўна, н. у 1913.
ІГНАЦІК Валянціна Васільеўна, н. у 1939.
ІГНАЦІК Віктар Аляксеевіч, н. у 1930.
ІГНАЦІК Вольга Данілаўна, н. у 1903.
ІГНАЦІК Галіна Міхайлаўна, н. у 1934.
ІГНАЦІК Ганна, н. у 1901.
ІГНАЦІК Ганна Адамаўна, н. у 1912.
ІГНАЦІК Ганна Пятроўна, н. у 1911.
ІГНАЦІК Зінаіда Аляксееўна, н. у 1926.
ІГНАЦІК Канстанцін Іванавіч, н. у 1933.
ІГНАЦІК Кацярына Фёдараўна, н. у 1916.
ІГНАЦІК Клаўдзія Мікалаеўна, н. у 1917.
ІГНАЦІК Любоў Мікалаеўна, н. у 1908.
ІГНАЦІК Марыя Аляксееўна, н. у 1927.
ІГНАЦІК Марыя Іванаўна, н. у 1931.
ІГНАЦІК Марыя Ільінічна, н. у 1936.
ІГНАЦІК Марыя Мікалаеўна, н. у 1913.
ІГНАЦІК Марыя Паўлаўна, н. у 1936.
ІГНАЦІК Мікалай Адамавіч, н. у 1917.
ІГНАЦІК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1929.
ІГНАЦІК Мікалай Ільіч, н. у 1921.
ІГНАЦІК Міхаіл Ільіч, н. у 1933.
ІГНАЦІК Міхаіл Лукіч, н. у 1927.
ІГНАЦІК Пелагея Аляксандраўна, н. у 1912.
ІГНАЦІК Пелагея Васільеўна, н. у 1917.
ІГНАЦІК Пелагея Віктараўна, н. у 1903.
ІГНАЦІК Пётр Іосіфавіч, н. у 1900.
ІГНАЦІК Пётр Паўлавіч, н. у 1930.
ІГНАЦІК Сяргей Аляксеевіч, н. у 1923.
ІГНАЦІК Тацяна Уладзіміраўна, н. у 1936.
ІГНАЦІК Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1930.
ІГНАЦІК Уладзімір Лукіч, н. у 1930.
ІГНАЦІК Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1920.
ІГНАЦІК Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1938.
ІГНАЦІК Юзэфа Сцяпанаўна, н. у 1904.
КУЛІКОЎСКАЯ Агафія, н. у 1916.
КУЛІКОЎСКАЯ Агафія Андрэеўна, н. у 1917.
КУЛІКОЎСКАЯ Алена Аляксандраўна, н. у 1906.
КУЛІКОЎСКАЯ Анастасія, н. у 1900.

Загінуўшыя партызаны, падполышчыкі і мірныя жыхары

КУЛІКОЎСКАЯ Анастасія Андрэеўна, н. у 1917.
КУЛІКОЎСКАЯ Анастасія Сямёнаўна, н. у 1930.
КУЛІКОЎСКАЯ Валянціна Іванаўна, н. у 1939.
КУЛІКОЎСКАЯ Валянціна Міхайлаўна, н. у 1931.

КУЛІКОЎСКАЯ Вера, н. у 1934. КУЛІКОЎСКАЯ
Вольга Мікалаеўна, н. у 1938. КУЛІКОЎСКАЯ
Вольга Міхайлаўна, н. у 1933. КУЛІКОЎСКАЯ
Ганна Паўлаўна, н. у 1937. КУЛІКОЎСКАЯ Ганна
Сцяпанаўна, н. у 1893. КУЛІКОЎСКАЯ Даря, н. у
1913. КУЛІКОЎСКАЯ Зінаіда Уладаіміраўна, н. у
1936. КУЛІКОЎСКАЯ Лідзія Антонаўна, н. у 1932.
КУЛІКОЎСКАЯ Любоў Сямёнаўна, н. у 1932.
КУЛІКОЎСКАЯ Маланія Максімаўна, н. у 1930.
КУЛІКОЎСКАЯ Марта, н. у 1901. КУЛІКОЎСКАЯ
Марыя Антонаўна, н. у 1934. КУЛІКОЎСКАЯ
Марыя Пятроўна, н. у 1916. КУЛІКОЎСКАЯ Марыя
Уладаіміраўна, н. у 1934. КУЛІКОЎСКАЯ Міхаліна,
н. у 1910. КУЛІКОЎСКАЯ Ніна Аляксееўна, н. у
1935. КУЛІКОЎСКАЯ Ніна Антонаўна, н. у 1936.
КУЛІКОЎСКАЯ Пелагея, н. у 1916.
КУЛІКОЎСКАЯ Пелагея, н. у 1916. КУЛІКОЎСКАЯ
Таццяна, н. у 1934. КУЛІКОЎСКАЯ Яніна Максімаўна,
н. у 1926. КУЛІКОЎСКАЯ Яўгенія Аляксандраўна, н. у
1933.

КУЛІКОЎСКАЯ Яўгенія Іванаўна, н. у 1937.
КУЛІКОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1932.
КУЛІКОЎСКІ Аляксандр Максімавіч, н. у 1932.
КУЛІКОЎСКІ Аркадзь Міхайлавіч, н. у 1929.
КУЛІКОЎСКІ Віктар Міхайлавіч, н. у 1935.
КУЛІКОЎСКІ Максім Мікалаевіч, н. у 1938.
КУЛІКОЎСКІ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1913.
КУЛІКОЎСКІ Міхail Максімавіч, н. у 1928.
КУЛІКОЎСКІ Міхail Міхайлавіч, н. у 1895.
КУЛІКОЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1936.
КУЛІКОЎСКІ Уладзімір Уладзімірашч, н. у 1932.
КУЛІКОЎСКІ Фелікс, н. у 1900. САНЮК Антон
Купрыянавіч, н. у 1900. САНЮК Валянціна
Антоніўна, н. у 1928. САНЮК Вольга Ігнацьеўна, н.
у 1936. САНЮК Еўдакія Андрэеўна, н. у 1910.
САНЮК Іван Ільіч, н. у 1900.
САНЮК Канстанцін Ільіч, н. у 1938. САНЮК
Клаўдзія Антонаўна, н. у 1930. САНЮК Марыя
Мікалаеўна, н. у 1902. САНЮК Марыя Мікалаеўна,
н. у 1931. САНЮК Марыя Паўлаўна, н. у 1939.
САНЮК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1933. САНЮК
Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1906. САНЮК Міхail
Васільевіч, н. у 1933. САНЮК Міхail Мікалаевіч, н.
у 1936. САНЮК Надзея Антонаўна, н. у 1922.
САНЮК Настасся Антонаўна, н. у 1926. САНЮК
Настасся Васільевіч, н. у 1931.

САНЮК Пелагея Ільінічна, н. у 1912. САНЮК Сяргей
Паўлавіч, н. у 1936. ШУНДРЫК Зыгмунд Іосіфавіч, н. у
1936. ШУНДРЫК Ірына Іосіфаўна, н. у 1934.
ШУНДРЫК Раман Вацлававіч, н. у 1900.
ШУНДРЫК Рышард Іосіфавіч, н. у 1938. ШУНДРЫК
Юзэфа Іосіфаўна, н. у 1932. ЯНУШ Алена Іванаўна, н. у
1908.

ЯНУШ Алена Сцяпанаўна, н. у 1902.
ЯНУШ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1931.

ЯНУШ Аляксандра, н. у 1912.
ЯНУШ Аляксей Паўлавіч, н. у 1935.
ЯНУШ Анатоль Паўлавіч, н. у 1933.
ЯНУШ Антон, н. у 1903.
ЯНУШ Браніслава Антонаўна, н. у 1899. ЯНУШ
Валянціна Міхайлаўна, н. у 1923. ЯНУШ Валянціна
Пятроўна, н. у 1931. ЯНУШ Валянціна Пятроўна, н. у
1938. ЯНУШ Валянціна Пятроўна, н. у 1939.
ЯНУШ Варвара Іванаўна, н. у 1900.
ЯНУШ Вера Пятроўна, н. у 1929.
ЯНУШ Віктар Фаміч, н. у 1923.
ЯНУШ Вольга Мікалаеўна, н. у 1936.
ЯНУШ Ганна Андрэеўна, н. у 1910.
ЯНУШ Зінаіда Іосіфаўна, н. у 1940. ЯНУШ Іван
Іванавіч, н. у 1909.
ЯНУШ Іван Лаўрэнцьевіч, н. у 1934.
ЯНУШ Іван Міхайлавіч, н. у 1904.
ЯНУШ Іван Пятровіч, н. у 1936.
ЯНУШ Іосіф Міхайлавіч, н. у 1934. ЯНУШ Кацярына
Міхайлаўна, н. у 1930. ЯНУШ Кацярына Пятроўна, н. у
1940. ЯНУШ Любоў, н. у 1916.
ЯНУШ Любоў Пятроўна, н. у 1939.
ЯНУШ Людміла Міхайлаўна, н. у 1934.
ЯНУШ Людміла Паўлаўна, н. у 1937. ЯНУШ Лявонцій
Пятровіч, н. у 1939. ЯНУШ ... Лявонцьевіч, н. у 1910.
ЯНУШ Мальвіна Міхайлаўна, н. у 1902. ЯНУШ Марыя
Антоніўна, н. у 1931. ЯНУШ Марыя Лаўрэнцьеўна, н. у
1930.

Помнік ахвярам фашызму ў в. Паўлавічы.

ЯНУШ Марыя Міхайлаўна, н. у 1900 ЯНУШ Марыя Міхайлаўна, н. у 1936. ЯНУШ Марыя Фадзееўна, н. у 1912. ЯНУШ Марыя Фамінічна, н. у 1929 ЯНУШ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1910. ЯНУШ Мікалай Фаміч, н. у 1925. ЯНУШ Міхаіл Іванавіч, н. у 1932. ЯНУШ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1932. ЯНУШ Надзея, н. у 1936. ЯНУШ Надзея Паўлаўна, н. у 1900 ЯНУШ Настасся, н. у 1912. ЯНУШ Настасся Іванаўна, н. у 1912. ЯНУШ Павел Пятровіч, н. у 1903. ЯНУШ Паўліна Віктараўна, н. у 1897. ЯНУШ Пётр Лаўрэнцьевіч, н. у 1895. ЯНУШ Пётр Лаўрэнцьевіч, н. у 1934. ЯНУШ Пётр Максімавіч, н. у 1930. ЯНУШ Пётр Міхайлавіч, н. у 1906. ЯНУШ Соф'я Мікалаеўна, н. у 1906 ЯНУШ Сяргей Лаўрэнцьевіч, н. у 1932. ЯНУШ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1938. ЯНУШ Уладзімір Пятровіч, н. у 1937. ЯНУШ Уладзімір Фаміч, н. у 1919. ЯНУШ Фама Адамавіч, н. у 1895. ЯНУШ Фама Антонавіч, н. у 1893. ЯНУШ Фёкла, н. у 1895. ЯНУШ Яўгенія Максімаўна, н. у 1927. ЯНУШ Яўгенія Міхайлаўна, н. у 1927. ЯЎХУЦІК баляйціна Мікалаеўна, н. у 1936. ЯЎХУЦІК Вера Паўлаўна, н. у 1935 ЯЎХУЦІК Вольга Пятроўна, н. у 1912 ЯЎХУЦІК Марыя Мікалаеўна, н. у 1934. ЯЎХУЦІК Марыя Паўлаўна, н. у 1939 ЯЎХУЦІК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1910.

ЯЎХУЦІК Мікалай Паўлавіч, н. у 1937. ЯЎХУЦІК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1932. ЯЎХУЦІК Міхаіл Паўлавіч, н. у 1936. ЯЎХУЦІК Пелагея Пятроўна, н. у 1917. ЯЎХУЦІК Таццяна Мікалаеўна, н. у 1931. ЯЎХУЦІК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1938.

ВЕСКА СЯНЬКОЎШЧЫНА

Расстраляны 22 верасня 1942 г.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Міхайлавіч.
ГЕРАСІМЧЫК Іван Севасцянавіч. ГЕРАСІМЧЫК Іван Севасцянавіч. ГЕРАСІМЧЫК Пётр Піліпавіч. ГЕРАСІМЧЫК Піліп.
ГЕРАСІМЧЫК Сцяпан.
ЕДНАЧ Аляксандр.
ЕДНАЧ Уладзімір Аляксандравіч.
САНЮК Ганна Пятроўна.
САНЮК Дзмітрый Марцінавіч.
СІДОРЫК Якім Якімавіч. СТРАЛКОЎСКІ Сцяпан Паўлавіч. ХАРЫТОНЧЫК Уладзімір Марцінавіч. ЯГАЎДЗІК Аляксандр Ануфрыевіч. ЯГАЎДЗІК Андрэй Піліпавіч. ЯГАЎДЗІК Ігнат Андрэевіч. ЯГАЎДЗІК Павел Трафімавіч. ЯГАЎДЗІК Пётр Андрэевіч. ЯГАЎДЗІК Уладзімір Ануфрыевіч. Імёны 42 чалавек не ўстаноўлены.

ВЁСКА ЯГНЕШЧЫЧЫ

ПУДЗІЛА Герасім Сцяпанавіч, расстраляны ў снежні 1941.

Жыхары Слонімскага раёна яўрэйскай нацыянальнасці ахвяры фашызму ГОРАД СЛОНІМ

АБРАМОВІЧ Абрам.
АБРАМОВІЧ Аўраам, н. у 1895.
АБРАМОВІЧ Аўраам, н. у 1930.
АБРАМОВІЧ Бэла, н. у 1898.
АБРАМОВІЧ Ізраіль.
АБРАМОВІЧ Любоў.
АБРАМОВІЧ Нёня.
АБРАМОВІЧ Рувім.
АБРАМОВІЧ Хана.
АБРАМОВІЧ Шманя.
АБРАМОВІЧЫ, 2 чалавекі, імёны не ўстаноўлены.
АБРАМОЎСКАЯ Дзіна.
АБРАМОЎСКАЯ Хана.
АБРАМОЎСКАЯ Хая.
АБРАМОЎСКІ Хілеl Даві-
давіч.
АБРАМОЎСКІ Целіг Шмаевіч.
АБРАМОЎСКІ Шмая Шмуэ-
левіч.
АБРАМОЎСКІ Шмуэль Зал-
манавіч.
АБРАМОЎСКІ Якоб.

АБРАМСОН Вова.
АБРАМСОН Роза.
АВЕРБУХ Ш.
АВЕРБУХІ, 2 чалавекі.
АГАРАНОВІЧ І.
АГАРАНСОН Абрам.
АГУЛЬНІК Гдаша.
АГУЛЬШК Мардэхай.
АГУЛЬШК Сара.
АГУЛЬШК Шмуэль.
АГУЛЬНІКІ, 3 чалавекі.
АГУШЭВІЧ Гдаліаху Шмуе-
лавіч.
АГУШЭВІЧ Грунте.
АГУШЭВІЧ Езеў Шмуелаўіч.
АГУШЭВІЧ Ехошуа.
АГУШЭВІЧ Іда.
АГУШЭВІЧ Ізхак Шмуелаўіч.
АГУШЭВІЧ Шалом Шмуе-
лавіч.
АГУШЭВІЧ Шмуел.
АГУШЭВІЧ Шмуел.
АГУШЭВІЧЫ, двое дзяцей.
АГУШЭВІЧЫ, 5 чалавек, у т.л.
трос дзяцей.

АДЭЛЬМАН А.
АДЭЛЬМАН Афеля.
АЗЕР Хаім.
АЗЕРСКАЯ Бейле.
АЗЕРСКАЯ Бела.
АЗЕРСКАЯ Дора.
АЗЕРСКАЯ Рэйзл.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

АЗЕРСКИ Берл. АЗЕФ Абрам.
 АЗЭФ Аўрон. АЗЭФ Хаім.
 АЙЗЕНБЕРГ Екуда. АЙЗЕНБЕРГ
 Мірыам. АЙЗЕНБЕРГ Сара.
 АЙЗЕНБЕРГ Фрэйдл. АЙЗЕНБЕРГ
 Шауль. АЙЗЕНШТАТ.
 АЙЗЕНШТАТ М. АЙЗІКОВІЧ.
 АЙЗІКОВІЧ Зельда. АЙЗІКОВІЧ
 Мэры. АЙЗІШ Додзік. АЙЗІН. АЙЗІН
 Н. АЙЗІНА. АЙЗІНА Міра.
 АЙНШТЭЙН Геня Рыўка.
 АЙНШТЭЙН Дзіна. АЙНШТЭЙН
 Ёхе і 4 чалавекі, імёны невядомы.
 АЙНШТЭЙН Мошэ Пертс.
 АЙНШТЭЙН Мэры.
 АЙНШТЭЙН Тэлье.
 АЙНШТЭЙН Эліку Хаім
 Наахавіч.
 АЙНШТЭЙН Элка.
 АКЕРМАН Ганна.
 АЛГАЗІК Н. АЛІНОЎКЕ.
 АЛПЕР Рахел.
 АЛПЕРТ Айзік, н. у 1928.
 АЛПЕРТ Арыс Аронавіч, н. у
 1928.
 АЛПЕРТ Ехуда Аронавіч, н. у
 1926.
 АЛПЕРТ Ёзэф Аронавіч.
 АЛПЕРТ Зехарый Аро- навіч, н.
 у 1931.
 АЛПЕРТ Зырл.
 АЛПЕРТ Карпел Пінхасавіч.
 АЛПЕРТ Лейба Пінхасавіч.
 АЛПЕРТ Лейзер Пінхаса- віч, два
 яго сыны.
 АЛПЕРТ Майрым. АЛПЕРТ
 Нахама. АЛПЕРТ Перл.
 АЛПЕРТ Пінхас.
 АЛПЕРТ Сара і чацвёрта дзяцей.
 АЛПЕРТ Хэмэ.
 АЛПЕРТ Шалом Хаім.
 АЛПЕРТ Шошана, н. у 1900.
 АЛПЕРТ Элізэр Пінхасавіч.
 АЛПЕРТ Элія Лейзеравіч.
 АЛПЕРТ Элка і ЯГО сын.
 АЛПЕРТ Якаў.
 АЛПЕРТЫ, 7 чалавек, імёны
 невядомы.
 АЛПЕРШТЭЙН.
 АЛПЕРШТЭЙН Якаў.
 АНЕКАШТЭЙН.
 АНУЧНИК Ізхак. АРАНСОН.
 АРКІН (бацька) АРКІН (сын)
 АРКІН Ніома АРКІНА (маці).
 АРКІНЫ, 3 чалавекі.
 АРЛІНСКАЯ Мэры. АРЛІНСКИ
 Песак. АРЛІНСКИ Хізел.

АРЛІНСКИ Шымон-Арон.
 АСАКОЎСКАЯ База.
 АСАКОЎСКАЯ Натан. АСАКОЎСКИ
 Базі і 4 чалавекі. АСАКОЎСКИ
 Пінхел і 2 чалавекі!
 АСАКОЎСКИ Ценхас.
 АСАКОЎСКИ Якоб.
 АСАКОЎСКИ Якоб і трое дзяцей.
 АСАКОЎСКИЯ, 5 чалавек
 АСТРОЎСКАЯ Рахел.
 АСТРОЎСКАЯ Фанія.
 АСТРОЎСКИ Ёзэф. АСТРОЎСКИ
 Ефраім. АСТРОЎСКИ Якоб.
 АСТРЫНСКИ.
 АШАРОВІЧ М.
 ' АШМЕЎСКИ Шалом.
 АШМЕЎСКИЯ, 3 чалавекі.
 АШЦІНОЎСКИ Аўрам.
 АШЦІНОЎСКИ Доў (Барэл)
 Аўрамавіч.
 АШЦІНОЎСКИ Хаім Аўра-
 мавіч.
 БАБІНСКИ.
 БАДАШ Злата.
 БАДАШ Менухе.
 БАДАШ Мошэ Аўрамавіч.
 БАЙЕР А.
 БАКРАЧ.
 БАКУНАВІЦКІЯ, 4 чалавекі
 БАКШТАНСКИ.
 БАЛОЦІН.
 БАЛТАН Мошэ Эліяхавіч.
 БАНТ Ензкель.
 БАНТ Шрага. БАРАДОЎСКИ.
 БАРАШ АНСКИ. БАРВІНСКИ К.
 БАРКОЎСКИЯ, сям я БАРЕЦКИ
 Ізхак.
 БАРЕЦКІЯ, 3 чалавекі.
 БАСІНКЕВІЧ. БАСКІР Ася.
 БАСКІР, сям'я, 3 чалавекі.
 БАТВІНСКИ К.
 БАТЛАН (маці).
 БАТЛАН Мардэхай Эліяхавіч.
 БАТЛАН Нахама.
 БАТЛАН Пешэ. БАТЛАН Эдзя.
 БАТЛАН Эліяху, н. у 1920.
 БАЯРСКАЯ Бейлке. БАЯРСКАЯ
 Ітке. БАЯРСКИ Гіршл Бейлкавіч.
 БАЯРСКИЯ, 3 чалавекі БЕЙЛШ.
 БЕЙНУСОЎСКИ Арон.
 БЕЛАВУС, сям'я, 2 чалавекі.
 БЕЛФЕР Ёзэф.
 БЕЛФЕР Ёшэ.
 БЕЛФЕР Мойша Якаўлевіч.
 БЕЛФЕР Фрума. БЕЛФЕР
 Хаша. БЕЛЬСКИ! Бер. БЕЛЬСКИ
 Ш. БЕЛЬСКИЯ, 2 чалавекі.

БЕРАЗОЎСКИ. БЕРАНШТЭЙН.
 БЕРГМАН.
 БЕРМАН Берта.
 БЕРМАН Вольф. БЕРМАН Ёзэф.
 БЕРМАН Сайка.
 БЕРМАНЫ, 8 чалавек, імёны
 невядомы.
 БЕРНІКЕР Абрам.
 БЕРНІКЕР Аўрам Ізхакавіч.
 БЕРНІКЕР Геня.
 БЕРНІКЕР Давід Ізхакавіч.
 БЕРНІКЕР Ізхак. БЕРНІКЕР Сара.
 БЕРНШТЭЙН Гершон.
 БЕРНШТЭЙН Эстэр Мнуха.
 БІТЭНСКАЯ Рыўка Леа.
 БІТЭНСКАЯ Хана. БІТЭНСКАЯ
 Эстэр Кейле. БІТЭНСКИ Аўрам
 Елізэр. БІТЭНСКИ Аўрам, н у 1935
 БІТЭНСКИ Ашэр. БІТЭНСКИ Ізхак
 Ашэравіч. БІТЭНСКИ Рыва, н у 1915.
 БЛАХЕР Лейб. БЛЕХЕР Лейб.
 БЛІЗНЯНСКАЯ Міна.
 БЛІЗНЯНСКАЯ Хая Рыўка.
 БЛІЗНЯНСКИ Залман Лей- зеравіч.

БЛІЗНЯНСКІ Куне.
 БЛІЗНЯНСКІ Лейзер Зал-
 манавіч.
 БЛІЗНЯНСКІ Эліуш Лейзе-
 равіч.
 БЛІЗНЯНСКІ Якаб.
 БЛІЗНЯНСКІ Якаў іЗчалавекі.
 БЛЮМЕНФЕЛЬД Давід.
 БЛЮШАНСКІ. БРОЙДА Лібэ.
 БРОЙДА М. БРУМ Гадаса.
 БРУМ Екуда Шломавіч. БРУМ
 Рыўка. БРУМ Шлома.
 БРЫНГЕНДЛЕР Ш. БРЫСКІН
 Б.
 БРЫТБОРД Ізраэль.
 БРЫТБОРД Муля Ізраэлевіч.
 БРЫТБОРД Поля. БРЫТБОРД
 Фаня. БРЭСКІН Брыёў.
 БРЭСКІН Давід. БРЭСКІН
 Зевулун. БУБЛАЦКАЯ Зелда.
 БУБЛАЦКАЯ (маці). БУБЛАЦКІ
 (бацька). БУБЛАЦКІ Абрам.
 БУБЛАЦКІ Альтэр. БУЖЛХЕ.
 БУЗІН Аба. БУЗОЎСКІ І. БУ
 ЛАНСКАЯ Бэйле. БУЛАНСКАЯ
 Ітка. БУЛАНСКІ Зеліг.
 БУЛАНСКІ Мошэ. БУНІМАЎ
 Нёня і 4 чалавекі. БУРШТЭЙН
 Барух. БУСЕЛ Егонгуа. БУСЕЛ
 Х. БЭНДЭРОЎСКІ П. БЭНО
 Владзік. БЭРБАН В. БЯЛОЎС
 Дубхе. БЯЛОЎС Еця. БЯЛОЎС
 Шмуэль. БЯРКОВІЧ (жонка)
 БЯРКОВІЧ (маці). БЯРКОВІЧ
 (маці). БЯРКОВІЧ (сын)
 БЯРКОВІЧ (сын) БЯРКОВІЧ
 Грыша. БЯРКОВІЧ Дуба.
 БЯРКОВІЧ Ёшке. БЯРКОВІЧ
 Мэйр. БЯРКОВІЧ Фрума.
 БЯРКОВІЧ Хаім Ёзэф.
 БЯРКОВІЧ Шмуэль. БЯРКОВІЧ
 Якаб. БЯРКОЎСКАЯ Голда.
 БЯРКОЎСКАЯ Малка.
 БЯРКОЎСКАЯ Мушке.
 БЯРКОЎСКАЯ Хася. БЯРКОЎСКІ
 Гдаля Мойшавіч. БЯРКОЎСКІ
 Ізраэль Хаім. БЯРКОЎСКІ Мошэ.
 БЯРЭЗІН Арчык. БЯРЭЗІНА Шайме.
 ВАЙДМАН Фэла. ВАЙЗЕНБЕРГ
 Хенэк. ВАЙЗЕНБЕРГ, 2 чалавекі.
 ВАЙЗЕНБЕРГ, 4 чалавекі.
 ВАЙНЕРЫ, 4 чалавекі. ВАЙНТРАЎБ
 Ісак.
 ВАЙНШТЭЙН Берл іягосям'я.
 ВАЙНШТЭЙН Ёзэф. ВАЙНШТЭЙН
 Матла. ВАЙНШТЭЙН Рыжка.
 ВАЙНШТЭЙН Рыўка.
 ВАЙНШТЭЙН Тайбэ.

ВАЙНШТЭЙНЫ, 5 чалавек.
 ВАЙНШТЭЙНЫ, сям'я
 ВАЙСЕЛЬФШ Ірына.
 ВАЙСЕЛЬФШ Яўген.
 ВАЙСЛЕРГІ, 3 чалавекі.
 ВАЙСМАН Херна.
 ВАЙСМАНЫ, сям'я. ВАЙТЗЭЛ.
 ВАКДМАН.
 ВАКСМАН Адольф.
 ВАЛАХВІЯНКАЯ Сара.
 ВАЛАХВІЯНКІ Гейл.
 ВАЛАХВІЯНКІ Муля Гітлавіч.
 ВАЛАХВІЯНКІЯ, 4 чалавекі.
 ВАЛІНСКАЯ Малка.
 ВАЛІНСКІ.
 ВАЛІНСКІ, н. у 1941 ВАЛІНСКІ
 Хаім.
 ВАЛІНСКІ Хершал, н. у 1918
 ВАЛІЦКАЯ Нэха.
 ВАЛІЦКАЯ Ш.Ё.
 ВАЛІЦКІЯ, 2 чалавекі.
 ВАЛІЦКІЯ, 3 чалавекі.
 ВАЛКАМІРСКАЯ Гута.
 ВАЛКАМІРСКАЯ Хінда.
 ВАЛКАМІРСКІ Арон.
 ВАЛКАМІРСКІ Бенрах. ВАЛ
 КАМІ РС КІ Мейр.
 ВАЛКАМІРСКІЯ, 3 чалавекі
 ВАЛКІН Е.
 ВАЛКІН Мейр Мойшавіч.
 ВАЛКІН Мойша.
 ВАЛКІНА Ехудзіа. ВАЛКІНА
 Златка.
 ВАЛКІНА Мірэ.
 ВАЛЯЛЯНСКАЯ Феня.
 ВАЛЯЛЯНСКАЯ Хая Рэйзл.
 ВАЛЯЛЯНСКІ Ёзэф Ізраэ-
 левіч.
 ВАЛЯЛЯНСКІ Ізраэль Іцха-
 кавіч.
 ВАЛЯЛЯНСКІ Іцхак Якаў.
 ВАЛЯЛЯНСКІ Ося.
 ВАЛЯЛЯНСКІ Эві
 Ізраэлевіч. ВАЛЯЛЯНСКІЯ,
 4 чалавекі ВАМБР, 2
 чалавекі. ВАМФОВІЧ Арон.
 ВАМФОВІЧ Блюма.
 ВАМФОВІЧ Блюма, н. у
 1873 ВАМФОВІЧ Лейбэ.
 ВАМФОВІЧ Мейр.
 ВАМФОВІЧ Мейр Залма-
 навіч, н. у 1870.
 ВАМФОВІЧ Ноах, н. у 1909,
 і чацвёрэ дзяцей.
 ВАМФОЎСКІ Аўрам
 Мойша.
 ВАМФОЎСКХ Берл Аўрама-
 віч.

ВАМФОЎСКІ Міэ і 2 дачкі
 ВАМФОЎСКІ Хіршэл.
 ВАНАВІЦКІ.
 ВАНАВІЦКІ Лазар Хаімавіч, у
 1915.
 ВАНАВІЦКІ Хары, н. у 1940.
 ВАНДЭР Гутке Това. ВАНДЭР
 Мошэ. ВАРАБ'ЁВЫ, 4 чалавекі.
 ВАРАБ'ЁЎСКІЯ, 6 чалавек
 ВАСЭР Бэйле.
 ВАХМАН.
 ВАЧМАНЫ, 3 чалавекі.
 ВЕЙЛЕШ Сімха Бунім, н. у 1907.
 ВЕЙЛЕШ Соня, н. у 1910
 ВЕЙЛЕШ Фрэйда Франя, н. у
 1887.
 ВЕЙЛЕШ Шмуел Ехошу, н. у
 1880.
 ВЕЙЛМОЎСКІЯ, 3 чалавекі
 ВЕЙС Варух, н. у 1888. ВЕЙС
 Елізер, н. у 1882. ВЕЙС Макс, н.
 у 1890. ВЕЙС Сало, н. у 1920.
 ВЕЛЕР Мойша.
 ВЕЛЕРЫ, 3чалавекі.
 ВЕНГРОЎСКІЯ, 4 чалавекі
 ВЕНСТЕЙН Звія, н у 1880
 ВЕНСТЕЙН Сара, н. у 1909.
 ВЕНСТЕЙН Шымон, н. у 1890
 ВЕРАБЛОЎСКІЯ, 3 чалавекі.
 ВЕРНІКОЎСКАЯ Ё.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

ВЕРНИКОЎСКАЯ Фрыда.
 ВЕРНИКОЎСКАЯ Ш.
 ВЕРШКОЎСКІ Шымон.
 ВЕРНИКОЎСКІЯ, 4 чалавекі.
 ВІДРА Аўрахам.
 ВІДРА Перл.
 ВІДРА Пола.
 ВІДРА Роза.
 ВІЛЕНСКІЯ, 2 чалавекі.
 ВІЛЕНЧЫК Вельчэ.
 ВІЛЕНЧЫК Мантчэ.
 ВІЛЕНЧЫК Сара Дэвора.
 ВІЛЕНЧЫК Шмуэль Хаім.
 ВІЛЕНЧЫК Шмуэля Х.
 ВІЛЕНЧЫКІ, 2 чалавекі
 ВІЛМОЎСКІЯ, 2 чалавекі
 ВІЛКАМІРСКАЯ Зіпора.
 ВІЛКАМІРСКАЯ Мэлр.
 ВІЛКАМІРСКІ Айзік.
 ВІЛКАМІРСКІ Ефраім Мар- дэхаівч.
 ВІНАГРАД Лейзер.
 ВІНАГРАДЫ, 3 чалавекі.
 ВІНКАВЫ, 6 чалавек.
 ВІНКАЎ А. ВІНРСКІ Ё.
 ВІНТЭР, сям'я
 ВІЯДАРОВІЧЫ, 2 чалавекі
 ВОЛАХ.
 ВОЛАХ Ёзэф Мойшавіч.
 ВОЛАХ Р.
 ВОЛАХ Роза.
 ВОЛАХ Соня.
 ВОЛБКЕН Дуба.
 ВОЛБКЕН Нехама.
 ВОЛБКЕН Фейгене.
 ВОЛБКЕН Хітел.
 ВОЛБКЕНЫ, 6 чалавек
 ВОЛКАМІРСКІ Майер.
 ВОЛКАМІРСКІЯ, 3 чалавек!
 ВОЛКІНА Менуга.
 ВОЛЯ Ашэр Шмуэлевіч.
 ВОЛЯ Лейзер Ашэравіч.
 ВОЛЯ Малка.
 ВОЛЯ Мошэ Шмуэлевіч.
 ВОЛЯ Пэня.
 ВОЛЯ Шошэ.
 ВОЛЯ Этэ.
 ВОХЛ Ада.
 ВОХЛ Ехезкель.
 ВОХЛ Злата.
 ВУМАНЫ, 3 чалавекі.
 ГАВЗЭ.
 ГАВУРЫН Арыя.
 ГАВУРЫН Гдаліаху. ГАВУРЫН
 Ёзэф.
 ГАВУРЫН Ёшке. ГАВУРЫН
 Мошэ. ГАВУРЫН Наах. ГАВУРЫН

Наах, н у 1918 ГАВУРЫН Ноях.
 ГАВУРЫНА Ліе. ГАВУРЫНА
 Мірыам. ГАВУРЫНА Музка.
 ГАВУРЫНА Рыва. ГАВУРЫНА
 Рыўка. ГАВУРЫНА Рыўка.
 ГАВУРЫНА Сара. ГАВУРЫНА
 Сара і двоедзяцей. ГАВУРЫНА
 Сара, н. у 1920 ГАВУРЫНСКІ
 Нахум і трое дзяцей.
 ГАВУРЫНЫ, двое дзяцей
 ГАЖАНСКІЯ, 3 чалавекі.
 ГАЗКОЎСКІ Шлома.
 ГАЛЕЎСКІЯ, 3 чалавекі.
 ГАЛІН Менахем Мендзел, н. у
 1906.
 ГАЛІНСКІЯ Лёва І сын.
 ГАЛІНЫ, 3 чалавек!
 ГАЛПЕРЫН Альтэр.
 ГАЛПЕРЫН Аўрам Песах.
 ГАЛПЕРЫН Лібэ. ГАМОРНА
 Ізхак.
 ГАМОРНЫ, 3 чалавек!
 ГАНЗЕЛЕВІЧЫ, 3 чалавекі
 ГАНКОЎСКІЯ, 4 чалавекі ГАС
 Ізраэль.
 ГАС Ліе, н. у 1913.
 ГАС Шымон, н. у 1939.
 ГВІРУМАН Аўрахам Даніел, н. у
 1888.
 ГВІРЦМАН Роза.
 ГЕВАНТЭРЫ, 5 чалавек.
 ГЕВУРЫН Ёзэф.
 ГЕВУРЫН М.
 ГЕВУРЫНЫ, 6 чалавек.
 ГЕЛЬМАН Шымон. ГЕЛЬМАН
 Этка. ГЕЛЬМАНЫ, 3 чалавекі.
 ГЕЛЬФАНД.
 ГЕНДЛЕР Ашэр.
 ГЕНДЛЕР Ашэр.
 ГЕНДЛЕР Ашэра.
 ГЕНДЛЕР Роза, н у 1924
 ГЕНДЛЕР Роза.
 ГЕНДЛЕР Роза.
 ГЕНДЛЕР Хаім, н у 1903
 ГЕНДЛЕР Шлома, н. у 1931
 ГЕНДЛЕР Этке.
 ГЕНДЭЛЬ.
 ГЕНЗЕЛЕВІЧ Іда.
 ГЕНЗЕЛЕВІЧ Нёня.
 ГЕНЗЕЛЕВІЧ Ніоня.
 ГЕНЗЕЛЕВІЧ Хая.
 ГЕНЗЕЛЕВІЧЫ, 2 чалавекі.
 ГЕРЦОЎСКІ Бора. ГЕРЦОЎСКІ
 Ёел. ГЕРЦОЎСКІ Фішэл.
 ГЕРЦОЎСКІЯ, 5 чалавек

ГЕРШАНОВІЧЫ, 3 чалавек!
 ПБЕРЫ, 2 чалавекі.
 ПБЕРЫ, 8 чалавек.
 ПЛЬМАНЫ, 3 чалавек!
 ПМПЕЛЬ.
 ПНЗБУРГ.
 ПШКШ ! 4 дачк!
 ГШКІНА Соня.
 ГЛАЗЕР Аншэл.
 ГЛАЗЕР Эміяху.
 ГЛАЗЕРЫ, 3 чалавек!
 ГЛЕМБСКІ.
 ГЛОІЗЭР Авігдор Аўрахамавіч.
 ГЛОТЗЭР Аурахам Авігдораівч.
 ГЛОТЗЭР Блума.
 ГЛОТЗЭР Хаім.
 ГЛОТЗЭР Шалам.
 ГЛОТЗЭР Шалам Аўрахамавіч.
 ГЛОТЗЭРЫ, 3 чалавек!
 ГЛОЦЭР (бацька).
 ГЛОЦЭР (маці) ГЛОЦЭР Хаім.
 ГЛОЦЭР Шалем.
 ГЛУШАВІЦКАЯ Ентэ.
 ГЛУШАВІЦКАЯ Маня.
 ГЛУШЭВІЦКІ Ізраэль.
 ГЛУШЭВІЦЮ Ізхак Ізраэлевіч.
 ГЛУШЭВІЦКІЯ, 5 чалавек.
 ГОЗХАНСКІЯ, 2 чалавек!
 ГОЛДЗІН Хаім.
 ГОЛДЗІНБЕРГ А.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Грыша Эф-
 раімавіч.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Ёзэф Хаімавіч.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Леа.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Мардэхай.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Рыўка.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Таня.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Фіма Эфраі-
 мавіч.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Хаім Мардэ-
 хаевіч.
 ГОЛДЗІНБЕРГ Эфраім Мар-
 дэхаевіч.
 ГОЛДЗІНЫ, 4 чалавек!
 ГОЛДФАРБ А.
 ГОЛДФАРБ Дора.
 ГОЛДФАРБ Люба.
 ГОЛДФАРБ Рыўка.
 ГОЛДФАРБ Соня.

1941 — 1945

ГОЛДФАРБ Хаім.	ГРОДЗЕНЧЫК Гіта.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Эстэр.
ГОЛДФАРБ Хана.	ГРОДЗЕНЧЫК Моша.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Эстэр, н у
ГОЛДФАРБ Эві.	ГРОДЗЕНЧЫК Хаім.	1890.
ГОЛДФАРБ Эві Хірыс.	ГРОДЗЕНЧЫК!, 2 чалавекі.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Аўрам, н у
ГОЛДФАРБ Якаб.	ГРУБЕР.	1914.
ГОЛДФАРБ Якаб.	ГРЫНБЛАТ Н. ГРЫНГЛАС.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Аўрам Ра-
ГОЛДФАРБ Якаў.	ГРЫНГХАЎС Якаў.	фэзлєвіч.
ГОЛДФАРБЫ, 4 чалавекі.	ГРЫНШПАН.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Задон, н. у
ГОЛДШТЭЙН Аляксандр.	ГУ БАР Мошэ.	1883.
ГОЛДШТЭЙН Шламо.	ГУБАРЫ, 2 чалавекі.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Мендаль, н у
ГОЛДШТЭЙНЫ, 3 чалавекі.	ГУБЕР.	1920.
ГОЛНЫ, 2 чалавекі.	ГУЖАНСКІ Шмуэл.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Мошэ, н. у
ГОЛЬБЕРП, 2 чалавекі.	ГУЖАНСКІЯ, 4 чалавекі.	1916.
ГОЛЬБЭРГ Айзיק.	ГУЖЭЎСКІЯ, 3 чалавекі. ГУЗКІН	ДЗЕРАЧЫНСКІ Ноах Хаі-
ГОЛЬБЭРГ Аўрам.	Давід. ГУЗКІН Давід. ГУЗКІНЫ, 4	мавіч.
ГОЛЬБЭРГ Гадэль. ГОЛЬБЭРГ	чалавекі. ГУЗОЎСКАЯ Рыўка.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Рафаэл, н. у
Ё.	ГУЗОЎСКАЯ Шмуэла і чац- вёра	1883.
ГОЛЬДБЛАТ Маргалі н. у 1926.	дзяцей.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Рафаэл Арон.
ГОЛЬДБЛАТ Мірыам, н. у 1921.	ГУЗОЎСКІ Арон, н. у 1916.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Хаім.
ГОЛЬДБЛАТ Рыўка, н. у 1919.	ГУЗОЎСКІ Мошэ, н. у 1926.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Хаім.
ГОЛЬДБЛАТ Хаім Шымо- навіч, н.у	ГУЗОЎСКІ п.	ДЗЕРАЧЫНСКІ Элі Мошэ
1929.	ГУЗОЎСКІ Фанвел. ГУЗОЎСКІ	Рафаэлевіч.
ГОЛЬДБЛАТ Хая Сара, н. у	Шмуэл. ГУЗОЎСКІ Шрага.	ДЗЯНЧЭЛЬСКАЯ Міна.
1894.	ГУРАЛЬСКАЯ Кендзе.	ДЗЯНЧЭЛЬСКАЯ Соня.
ГОЛЬДБЛАТ Шмуэль Арон, н. у	ГУРАЛЬСКАЯ Соня.	ДЗЯНЧЭЛЬСКІ Ёзэф.
1924.	ГУРАЛЬСКІ Грыша.	ДЗЯНЧЭЛЬСКІ Лейбэ.
ГОЛЬДФАРТ Янке ль.	ГУРАЛЬСКІ Хырш.	ДЗЯНЧЭЛЬСКІ Лібэ.
ГОЛЬДФАРТЫ, 4 чалавекі.	ГУРАЛЬСКІЯ, 2 чалавекі.	ДЗЯНЧЭЛЬСКІ м.
ГОЛЬДЭНБЕРГ Эфраім.	ГУРВІЧ Зів Вольф, н. у 1895	ДУБЕНБАЎМ.
ГОЛЬДЭНБЕРП, 2 чалавекі.	ГУРВІЧЫ, 2 чалавекі. ГУРСКИ	ДУБЕНСКАЯ Дэвора.
ГОЛЬДЭНБЕРГІ, 3чалавекі.	М.	ДУБЕНСКАЯ Дэвора.
ГОРФІНКЕЛІ, 3 чалавекі.	ГУРЫНОЎСКІЯ, 4 чалавекі	ДУБЕНСКАЯ Ісера.
ГОРФІНКЕЛЬ Казя.	ГУРЭВІЧ.	ДУБЕНСКАЯ Ісера, н. у 1941.
ГОРФІНКЕЛЬ Мардэшал, н. у	ГУТЭРМАН Шмуэль.	ДУБЕНСКАЯ Хана.
1865.	ГУШКОВІЧ. ДАБЕНБАЎМ.	ДУБЕНСКІ Аўрам Ізраэлевіч.
ГОТЛІБЫ, 5 чалавек.	ДАБКОЎСКАЯ (маці).	ДУБЕНСКІ Безалел Аўраа-
ГРАВІЦКАЯ Лібэ.	ДАБКОЎСКАЯ Хайка.	мавіч.
ГРАВІЦКІ Арон.	ДАБКОЎСКІ (бацька).	ДУБЕНСКІ Буне.
ГРАВІЦКІ Ашэр.	ДАБКОЎСКІ Давід.	ДУБЕНСКІ Ісєр Ізраэлевіч.
ГРАВІЦКІ Ёзэф.	ДАБКОЎСКІ Хаім. ДАБКОЎСКІ	ДУБКОЎСКАЯ Аза, н. у 1920.
ГРАВІЦКІ Мардэхай.	Эйдле. ДАЙХОЎСКАЯ Іда.	ДУБКОЎСКАЯ Дорка, н. у
ГРАВІЦКІ Шлома.	ДАЙХОЎСКІ Давід.	1922.
ГРАВІЦКІ Эстэр.	ДАЙХОЎСКІ Хацкель.	ДУБКОЎСКАЯ Малка Маня.
ГРАЕЎСКАЯ Хєпэ.	ДВАРЭЦКІ Эдзя.	ДУБКОЎСКАЯ Маша.
ГРАЕЎСКІ Тола.	ДВАРЭЦКІЯ, 2 чалавекі.	ДУБКОЎСКАЯ Фаня.
ГРАЕЎСКІЯ, 3 чалавекі.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ І.	ДУБКОЎСКАЯ Хінда.
ГРАНАЦШТЭЙН.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Кейла, н. у 1908.	ДУБКОЎСКАЯ Хівда, н. у 1880.
ГР АНВЕР.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Лібе, н у	ДУБКОЎСКІ.
ГР АНВЕР Давід.	1911.	
ГР АНВЕР Мірыам, н. у 1906. ГР	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Люба.	
АНВЕР Хаім.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Мерка.	
ГРАНВЕР Якаў.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Фейгель.	
ГРАЎЦЭРЫ, 2 чалавекі.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Хінда, н у 1885.	
ГРАЯВЫ, 3 чалавекі.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Шатана, н.у	
ГРАЯЎ Дола.	1909.	
ГРОДЗЕНЧЫК Арон.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Элєка.	
ГРОДЗЕНЧЫК Бєнєямін.	ДЗЕРАЧЫНСКАЯ Элєка, н. у	
	1887.	

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

ДУБКОЎСКІ Ёзэф.	ЕСШОВІЧ Кайман, н. у 1901	ЗАКХЕЙШ.
ДУБКОЎСКІ Ізраэль, н. у 1880.	ЕСШОВІЧ Неся, н. у 1907.	ЗАКХЕЙШ.
ДУБКОЎСКІ Ісак.	ЕЎНОЎЧЫНЫ, 3 чалавекі.	ЗАКХЕЙШ Птэль.
ДУБКОЎСКІ Мота Ізраэ- левіч,	ЕЎРУШ Мейр.	ЗАКХЕЙШ Ёел.
н. у 1915.	ЕЎРУШ Нахутп.	ЗАКХЕЙШ Ёел Шломавіч.
ДУБКОЎСКІ Мошэ Ізраэ- левіч.	ЕЎРУШ Рахель.	ЗАКХЕЙШ Ёзэф.
ДУБКОЎСКІ Мошэ Наахавіч.	ЕЎРУШЫ, 8 чалавек.	ЗАКХЕЙШ Ёзэф.
ДУБКОЎСКІ Наах Ізраэле- віч,	ЕХВДОВІЧ Зві, н. у 1923.	ЗАКХЕЙШ Мардэхай.
н. у 1906.	ЕХВДОВІЧ Мойша, н. у 1916.	ЗАКХЕЙШ Міхаіл.
ДУБКОЎСКІ Якаб.	ЁЗЕАРОВІЧ Сара.	ЗАКХЕЙШ Міхал.
ДУБКОЎСКІ Янэ Ізраэле- віч, н.	ЁЗЕМЫ, 3 чалавекі.	ЗАКХЕЙШ Мордэхай.
у 1912.	ЁФЕ Ерухаім.	ЗАКХЕЙШ Роза.
ДУБЯНСКАЯ Нехама.	ЁФЕ Равітц.	ЗАКХЕЙШ Роза.
ДУБЯНСКІ Зевулун.	ЁФЕ Фейгі Рыўка.	ЗАКХЕЙШ Рыўка.
ДУБЯНСКІ Ізраэль. ДУКСІН.	ЁФЕ, 3 чалавекі.	ЗАКХЕЙШ Рыўка.
ДУНЕЦ Іра, н. у 1918.	ЗАБЛОЦКІ Ёзэф.	ЗАКХЕЙШ Соня.
ДУНЕЦ Матус, н. у 1915.	ЗАБЛОЦКІ Ёзэф, н. у 1914.	ЗАКХЕЙШ Соня.
ДУНЕЦ Мікалай, н. у 1920.	ЗАБЛОЦКІЯ, 5 чалавек.	ЗАКХЕЙШ Шэжань Ёзэфавіч.
ДУНЕЦ Нохе, н. у 1898	ЗАБЯЛІНСКАЯ Люта.	ЗАКХЕЙШ Шэпсель Ёзэфавіч.
ДУНЕЦ Пеша, н. у 1855.	ЗАБЯЛІНСКІЯ, 3 чалавекі.	ЗАКХЕЙШ Якаў.
ДУНЕЦ Рафаэл.	ЗАВІНЕЎСКІ Апер.	ЗАКХЕЙШ Якаў.
ДУНЕЦ Юдэль, н. у 1860	ЗАВІНЕЎСКІЯ, 2 чалавекі.	ЗАКХЕЙШ, Штэль.
ДУЧКІН А.	ЗАВІШНЕЎСКІ.	ЗАКХЕЙШЫ, 4 чалавек!
ЖУБЕР Шмуэл.	ЗАГЕЛЬ Любоў.	ЗАКХЕЙШЫ, 4 чалавек!
ЕГЕЛЬ.	ЗАЁНЧЫКІ, 3 чалавекі.	ЗАКХЕЙШЫ, 4 чалавек!
ЕЗАРНІЦКІ Лі.	ЗАЙГЕР Даніэл.	ЗАМЦШАН Фена, н. у 1926
ЕЗЕНІЦКАЯ Ітка.	ЗАЙГЕР Майя.	ЗАМЦШАН, 4 чалавек!
ЕЗЕНІЦКАЯ Лібе.	ЗАЙГЕР Соня.	ЗАРУБІНЫ, 2 чалавек!
ЕЗЕНІЦКАЯ Рахель.	ЗАЙГЕР Юры Даніэлевіч.	ЗАРЫЦКІ Барух.
ЕЗЕНІЦКАЯ Рыва.	ЗАЙГЕРЫ, 5 чалавек.	ЗАРЫЦКІЯ, 2 чалавек!
ЕЗЕНІЦКАЯ Юта.	ЗАЙДЗЕНФРАЎ, 3 чалавекі.	ЗЕЙТЛІН Башы.
ЕЗЕНІЦКІ Доў Звівовіч.	ЗАЙДЭНФРАЎ, 3 чалавекі.	ЗЕЙТЛІН Нахман.
ЕЗЕНІЦКІ.	ЗАКІН Беніе.	ЗЕЙТЛІН Ноах.
ЕЗЕНІЦКІ Ёзэф.	ЗАКІН Лейбел.	ЗЕЙТЛІН Фіра.
ЕЗЕШЦКІ Шмуэл.	ЗАКІН Мейшке.	ЗЕЙТЛІН Хайя.
ЕЗЕНІЦКІЯ, 3 чалавекі.	ЗАКІН Мойша.	ЗЕЙТЛІНЫ, 4 чалавек!
ЕЗЕРСКАЯ Абэ.	ЗАКІНА В.	ЗЕЛІКОЎСКАЯ Нехама, н. у
ЕЗЕРСКІЯ, 3 чалавек!	ЗАКІНА Люба.	1894.
ЕЗШНЦКІ Эві.	ЗАКІНА Фрыда.	ЗЕЛІКОЎСКАЯ Ніюта, н. у 1890.
ЕЙРУШ, н. у 1931	ЗАКІНЫ, 6 чалавек.	ЗЕЛІКОЎСКАЯ Рахель, н. у
ЕЙРУШ Берэнь, н. у 1889	ЗАКІНЫ, 6 чалавек.	1892.
ЕЙРУШ Майр.	ЗАКЛАД Абрам.	ЗЕЛІКОЎСКАЯ Фрыда, н. у
ЕЙРУШ Маша, н. у 1890.	ЗАКЛАД Д.	1889.
ЕЙРУШ Рахіль.	ЗАКЛАД Д.	ЗЕЛІКОЎСКІ Ёзэф, н. у 1887.
ЕЙРУШ Хава, н. у 1918	ЗАКЛАД Емняху.	ЗЕЛІКОЎСКІ Лявон, н. у
ЕЙРУШ Хадаза, н. у 1915	ЗАКЛАД Міна.	1890.
ЕЙРУШ Херзел, н. у 1924.	ЗАКЛАД Ш.	ЗЕЛІКОЎСКІ Лова, н. у 1921
ЕЛЕЦКІЯ, 3 чалавекі.	ЗАКЛАД Шмуэл Хамі.	ЗЕЛІКОЎСКІ Я.
ЕЛІАН Давід, н. у 1907.	ЗАКЛАД Эстэр.	ЗЕЛІКОЎСКІ Якаў, н. у 1885
ЕЛІАН Ёзэф, н. у 1883.	ЗАКЛАДЫ, 2 чалавек!	ЗЕЛІКОЎСКІЯ, 3 чалавек!
ЕЛІАН Роза, н. у 1911 ЕЛІАН	ЗАКЛАУС Аўрам Якаў. ЗАК Л АУС	ЗЕЛІВЯНСКІ Сендэр.
Шнапа, н. у 1913. ЕЛІШЭВІЧ.	Голда. ЗАКЛАУС Дэвора.	ЗЕЛІВЯНСКІЯ, 2 чалавек!
ЕЛЬСКІ М.	ЗАКЛАУС Ёске Аўрамавіч.	
ЕМАНЫ, 4 чалавекі.	ЗАКЛАУС Ізраэль Аўрамавіч.	
ЕРШАНОЎСКІЯ, 3 чалавекі.	ЗАКЛАУС Шмуэл Хашы	
ЕСШОВІЧ Доў, н. у 1933.	Аўрамавіч.	
	ЗАКРАЎСКАЯ Баці.	
	ЗАКРАЎСКАЯ Рахель.	
	ЗАКРАЎСКІЯ, 3 чалавек!	

ЗЕМАК Елінаў.
 ЗЕМАК Міна.
 ЗЕНІДЗІНЫ, 3 чалавекі.
 ЗІЗІНСКІ Б.
 ЗІЛЬБЕРМАН Хаім.
 ЗІЛЬБЕРМАНЫ, 3 чалавекі.
 ЗІМБЕРШПЭЙНЫ, 3 чалавекі.
 ЗІН (маці).
 ЗІН Рахель.
 ЗІН Шмуэл.
 ЗІН Эстэр.
 ЗІН Эстэр.
 ЗІН Якаў.
 ЗІН Якаў.
 ЗІНКІН М.
 ЗІНКІН Мойша.
 ЗІНКІН Мойша.
 ЗІНКІНА Рыва.
 ЗІНКІНЫ, 5 чалавек.
 ЗІНЫ, 6 чалавек.
 ЗІЮТАГУРА Аўрам.
 ЗІЮТАГУРА Зві.
 ЗІЮТАГУРА Сара.
 ЗІШН Лейбел.
 ЗІШНЫ, 2 чалавекі.
 ЗІРЫНСКАЯ Дзіба.
 ЗІРЫНСКАЯ Моця.
 ЗІРЫНСКАЯ Фаліна.
 ЗІРЫНСКАЯ Эма.
 ЗІРЫНСКАЯ Эстэр, н. у 1910
 ЗІРЫНСКІ Аляксандр, и. у 1912.
 ЗІРЫНСКІ Антэ.
 ЗІРЫНСКІ Аўрам, н. у 1884.
 ЗІРЫНСКІ Аўрам Шалан і двое
 дзяцей.
 ЗІРЫНСКІ Ізраэль.
 ЗІРЫНСКІ Хава, н. у 1886.
 ЗІРЫНСКІ Якаў.
 ЗІРЫНСКІЯ, 2 чалавекі.
 ЗІТРЫК.
 ЗІТРЫК Якаў.
 ЗІТРЫКІ, 3 чалавекі.
 ЗМІНАВОДА.
 ЗХУБЕР Шмуэл.
 ЗХУК Я.
 ІВЕНСКАЯ Ехевед.
 ІВЕНСКАЯ Ліза.
 ІВЕНСКАЯ Рэйге.
 ІВЕНСКАЯ Рэйге Малка.
 ІВЕНСКИ Аўрам.
 ІВЕНСКИ Еліах.
 ІВЕНСКИ Залман.
 ІВЕНСКИ Зві.
 ІВЕНСКИ Калман.
 ІВЕНСКИ Мошэ Гронем.
 ІЗНАЎДЗІНА Елка.
 ІЗНАЎДЗІНЫ, 3 чалавекі
 ІЗНАЎДЗІНЫ, 3 чалавекі

ІЛІЕВІЦКІЯ, 3 чалавекі. ІМБЕР
 Ізхак.
 ІМБЕР Тая.
 ІЦКОВІЧ Абрам. ІЦКОВІЧ
 Жэня. ІЦКОВІЧ Зэлг. ІЦКОВІЧ
 Ізхак. ІЦКОВІЧ Міфіс. ІЦКОВІЧ
 Роза. ІЦКОВІЧ Хаім. ІЦКОВІЧ Херц.
 ІЦКОВІЧЫ, 3 чалавекі. КАВАРСКИ
 Барыс. КАВАРСКИ Фіра.
 КАВАРСКИЯ, 4 чалавекі.
 КАВЕНСКАЯ Тая. КАГАНОВІЧ
 Аўраам. КАГАНОВІЧ Зіла.
 КАГАНОВІЧ Нисан. КАГАНОВІЧ
 Якаў. КАДШЫ, 3 чалавекі.
 КАДШЫЕВІЧЫ, 3 чалавекі
 КАДШЫ, 5 чалавек КАЗЛОЎСКИ
 Гершон. КАЗЛОЎСКИЯ, 2 чалавекі
 КАКАШЫЦКАЯ Бейле.
 КАКАШЫЦКАЯ Гдалія.
 КАКАШЫЦКАЯ Гіта.
 КАКАШЫЦКАЯ Гітэль.
 КАКАШЫЦКАЯ Ентэ.
 КАКАШЫЦКАЯ Ісера.
 КАКАШЫЦКАЯ Шлома.
 КАКАШЫЦКИ Берл. КАКАШЫЦКИ
 Берл Шло- мавіч.
 КАКАШЫЦКИ Гдаліаху Бер-
 лавіч.
 КАКАШЫЦКИ Гдалія Шло
 мавіч.
 КАКАШЫЦКИ Ісер Бер- лавіч.
 КАКАШЫЦКИ Хайкель.
 КАКАШЫЦКИ Шлома Ісе- равіч.
 КАКАШЫЦКИ Элізер Бер- лавіч.
 КАКАШЫЦКИ Якаб Берлавіч.
 КАМАНЕЦКІЯ, 3 чалавекі.
 КАМАНЕЦКІЯ, 4 чалавекі
 КАМШМОЎСКИЯ, 3 чалавекі
 КАМЯНЕЦКАЯ Зэда.
 КАМЯНЕЦКАЯ Зэда.
 КАМЯНЕЦКАЯ Рыўка.
 КАМЯНЕЦКАЯ Сара Леа.
 КАМЯНЕЦКИ Ёзэф.
 КАМЯНЕЦКИ Шмуэл Ёзэ- фавіч.
 КАНДЗЕМПЭЙН Рыма.
 КАНОПКА Якаў.
 КАНОПКА Якаў.
 КАНТАРОВІЧ Аўраам Мей
 равіч.
 КАНТАРОВІЧ Голда.
 КАНТАРОВІЧ Міхал.
 КАНТАРОВІЧ Рэйвел Аўра
 мавіч.
 КАНТАРОВІЧ Фрыда.
 КАНТАРОВІЧ Эстэр.
 КАНТАРОВІЧ Якаў.
 КАНТЭРОВІЧ Якаў.
 КАНТЭРОВІЧЫ, 2 чалавекі
 КАНЦЭПОЛСКАЯ Ёці.

КАНЦЭПОЛСКАЯ Рахел
 КАНЦЭПОЛСКИ Ёзік Мой- шавіч.
 КАНЦЭПОЛСКИ Мошэ.
 КАНЦЭПОЛСКИ Сэндэр Мой-
 шавіч.
 КАНЦЭПОЛСКИ У. (Ю.).
 КАНЦЭПОЛСКИ Эві.
 КАНЦЭПОЛСКИЯ, 4 чалавекі
 КАПЛАН Аляксандр. КАПЛАН
 Аляксандр. КАПЛАН Моця.
 КАПЛАН Хая Дзіна, н. у 1860.
 КАПЛАН Эстэр.
 КАПЛАН Якаў. КАПЛАНСКИ
 Ідзел. КАПЛАНСКИЯ, 4 чалавекі
 КАПЛАНЫ, 6 чалавек.
 КАПЛШСКАЯ Ина, н. у 1907
 КАПЛШСКАЯ Дані, н. у 1939.
 КАПЛШСКАЯ Ізабэла, н. у 1941.
 КАПЛШСКАЯ Лі, н. у 1879.
 КАПЛШСКАЯ Ліпа.
 КАПЛШСКАЯ Міна.
 КАПЛШСКАЯ Міна, и. у 1911.
 КАПЛШСКАЯ Міта, н. у 1911.
 КАПЛШСКАЯ Рахель, н. у 1908.
 КАПЛШСКАЯ Сара, н. у 1887
 КАПЛШСКАЯ Хана, н. у 1904.
 КАПЛШСКИ Арон, и. у 1908, і
 двое дзяцей.
 КАПЛШСКИ Ёзэф, н. у 1905.
 КАПЛШСКИ Ехуда, н. у 1905
 КАПЛШСКИ Ізраэль, н. у 1880
 КАПЛШСКИ Мойша.
 КАПЛШСКИ Мойша Хейш, н. у
 1924.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

КАПЛІНСКІ Мэ́йра і сям'ёра
дзяцей.

КАПЛІНСКІ Шмуэль Айзе ль.
н.у 1875.

КАПЛІНСКІ Эксах.

КАПЛІНСКІ Юдзель, н. у 1908

КАПЛІНСКІЯ, 3 чалавекі.

КАПЛОВІЧЫ, 2 чалавек!.

КАРАБЕЛЬНІК Агум.

КАРАБЕЛЬНІК Лейбл.

КАРАБЕЛЬШК Фейгень.

КАРАБЕЛЬШК Хіршэль.

КАРАБЕЛЬНІКІ, 4 чалавекі.

КАРАЛІЦКАЯ Сара.

КАРАЛІЦКАЯ Хава.

КАРАЛІЦКАЯ Эшке.

КАРАЛІЦКІ Вмавель Іцха-
кавіч.

КАРАЛІЦКІ Іцхак Мардэхай
Зівавiч.

КАРАЛІЦКІЯ, 3 чалавекі.

КАРНІТЦ Аса Ёзэфавіч.

КАРНІТЦ Гданаіху Ёзэфавіч.

КАРНІТЦ Ёзэф.

КАРНІТЦ Фрыша.

КАРПОЎСКАЯ Хана.

КАРПОЎСКІ Вен'евень.

КАРПОЎСКІ Хаман.

КАСОЎСКАЯ Ітка.

КАСОЎСКАЯ Лола.

КАСОЎСКАЯ Міна.

КАСОЎСКАЯ Сара.

КАСОЎСКАЯ Эмке. КАСОЎСКІ

Берл. КАСОЎСКІ Давід.

КАСОЎСКІ Ерахміэль Рафа-
элевіч.

КАСОЎСКІ Залах.

КАСОЎСКІ Зусель. КАСОЎСКІ

Міхаэль.

КАСОЎСКІ Рафазэль Арон.

КАСОЎСКІ Шмуэль Рафаэ-
левіч.

КАСОЎСКІ Эзер Рафазэлевіч.

КАСОЎСКІ Эзра.

КАСОЎСКІ Эзра.

КАСОЎСКІЯ, 5 чалавек.

КАСТРОВІЦКІЯ, 5 чалавек.

КАСТРОВІЦКІЯ, 5 чалавек.

КАСЦЯЛОНСКАЯ Лі, н. у 1890.

КАСЦЯЛОНСКІ Хаім, н. у 1870

КАСЦЯЛОНСКІЯ, 3 чалавек!

КАТРАНСКАЯ, 2 чалавекі.

КАТЦОВІЧ С.

КАТЦОВІЧ Сэндзер.

КАТЦОВІЧ Сэндзера.

КАТЦОВІЧ Хаска.

КАТЦОВІЧ Хаска.

КАТЦОВІЧЫ, 4 чалавекі.

КАЎФМАН Хайш.

КАЎФМАНЫ, 3 чалавекі.

КАХАНЕ, 6 чалавек.

КАЦЕНЕЛЬБОГЕН Фаня

КАЦЕНЕЛЬБОГЕН, 3 чалавекі.

КАЦЫН Бія.

КАЦЫН Ехіэль.

КАЦЭНЕЛЬБОГЕН Фаня.

КАЦЭНЕЛЬБОГЕНЬ, 3 ча-
лавекі.

КАЧАН Міхаэл.

КАЧАН Сара.

КАЧАНЫ, 3 чалавекі.

КАЧАРГІНСКІЯ, 4 чалавекі.

КАПАЛЕЎСКІ І.

КВІНТ Герпіон. КВІНТ Ёзэф.

КВІНТЫ, 16 чалавек. КВЯТЫ, 2

чалавекі. КЕДЗЕС Іцхак

Мойшавіч. КЕДЗЕС Люба.

КЕДЗЕС Мойша.

КЕДЗЕС Рэйзік.

КЕДЗЕС Фейте.

КЕДЗЕС Фейгі.

КЕДЗЕС Хінда.

КЕДЗЕСЫ, 2 чалавекі.

КІВЕНСОН Зільда, н. у 1915

КІВЕНСОН Міхаэль Мен- дзель, н. у
1885.

КІВЕНСОН Нешке.

КІВЕНСОН Рыўка, н. у 1916.

КІВЕНСОН Ханя, н. у 1913

КІРЦХЕГЕРЫ, 4 чалавекі

КЛЕБАНСКІЯ, 3 чалавекі.

КЛЕБАНСКІЯ, 6 чалавек.

КЛЕЙНЫ, 4 чалавекі.

КЛЕЦКІН Давід.

КЛЕЦКІН Лейбэ Давідавiч.

КЛЕЦКІН Моталь.

КЛЕЦКІН Моталь і трое дзяцей.

КЛЕЦКІНА Леа.

КЛІБАНСКАЯ Зіпора.

КЛІБАНСКІЯ, 3 чалавекі.

КЛІХІБСКІ Шымон.

КЛОЙНШАН Абрам.

КЛОЙНШАНЫ, 4 чалавекі.

КЛУМЕЛІ, 3 чалавекі.

КЛУМЕЛЬ Лейб Шымонавіч.

КЛУМЕЛЬ Ноах Шымонавіч.

КЛУМЕЛЬ Нэйке. КЛУМЕЛЬ

Рыўка. КЛУМЕЛЬ Шымон.

КМІХІБСКІЯ, 5 чалавек

КНПЫНСКАЯ Міра, н у 1912.

КШШЫНСКІ Лазік, н. у 1930

КШШЫНСКІ Матак, н. у 1928.

КНШЫНСКІЯ, 2 чалавекі.

КОГАНЫ, 2 чалавекі.

КОЙФМАНЫ, 3 чалавекі.

КОКСІН П.

КОЛКЕР І.

КОП Мундзі.

КОП.

КОП Фрыда.

КОРШЛІЦКІЯ, 2 чалавекі

КРАЎЧУК Фрум. КРАЎЧУК

Фрума. КРАЎЧЫК Ёзэф.

КРАЎЧЫК Зві.

КРАЎЧЫК Ліба Гітл.

КРАЎЧЫК Хана.

КРАЎЧЫК Эліаху Ёзэфавіч.

КРОНІК.

КРУГМАН Еханан Ехудавіч.

КРУГМАН Ітке.

КРУГМАН Рыўка. КРУГМАН

Хана Рахель. КРУГМАН Хэшл

Ехудавіч. КРУПЕНІ, 7 чалавек.

КРУПЕНІЯ Арыс Лейб Аўра- мавіч.

КРУПЕНІЯ Аурам Ёзэф.

КРУПЕНІЯ Аўрахам. КРУПЕНІЯ

Браха. КРУПЕНІЯ Зві Аўрамавіч.

КРУПЕНІЯ Зіпора. КРУПЕНІЯ

Зорах.

КРУПЕНІЯ Маша. КРУПЕНІЯ

Мошэ Лейбавіч. КРУПЕНІЯ

Рахел.

КРУПЕНІЯ Сара. КРУПЕНІЯ

Сара. КРУПЕНІЯ Сара.

КРУПЕНІЯ Фейгл. КРУПЕНІЯ

Хая Сара. КРУПЕНІЯ Эстэр.

КРУПЕНІЯ Эстэр. КРУПЕНІЯ

Эфраім. КРУПІНІКІ, 4 чалавекі.

КРУШЭЎСКІ М. КРЭМЕН Бася.

КРЭМЕН Ганна.

КРЭМЕН і двое дзяцей.

КРЭМЕН Мошэ.

КРЭМЕН Эстэр.

КРЭМЕН Якаў.

КРЭМЕН Якаў Мойшавіч.

КРЭМЕШ, 2 чалавек!.

КРЭНКЕРЫ, 4 чалавек! КУКС

Велвель.

КУКС Велвель і двое дзяцей.

1941 — 1945

- КУКС Лейтис, н. у 1900.
 КУКС Міра, н. у 1926.
 КУКС Мотке, н. у 1927.
 КУКС Мошэ, н. у 1931.
 КУКС Хаім, н. у 1897.
 КУКС Якаў, н. у 1928.
 КУШТЗЕ Бетзалел.
 КУНІТЗЕ Етаяху.
 КУШТЗЕ Ізер.
 КУНІТЗЕ Ёзэф Юдзелауіч.
 КУШТЗЕ Леа.
 КУШТЗЕ Мойша Аўрамауіч.
 КУНІТЗЕ Морадхай.
 КУШТЗЕ Мошэ Берэл.
 КУШТЗЕ Рая.
 КУНІТЗЕ Рыўка.
 КУНІТЗЕ Фрыда.
 КУШТЗЕ Хаім.
 КУНІТЗЕ Хершэл Аўрамауіч.
 КУШТЗЕ Юдзел.
 КУШТЗЕ, 10 чалавек.
 КУНІЦА Абрам.
 КУНІЦА Раіса.
 КУНЦЫ, І чалавек.
 КУРЧЫН Ёзэф, н. у 1905
 КУРЧЫН Лова.
 КУРЧЫН Мойша, н. у 1905.
 КУРЧЫН Рахел.
 КУРЧЫН Шэйна, н. у 1872.
 КУРЧЫН Якаў.
 КУЦІЦЭ Хаім. КУШНЕР.
 КУШНЕРЫ, 2 чалавекі.
 КУШНЕРЫ, 2 чалавекі.
 КУШНІРОЎСКАЯ Асна.
 КУШНІРОЎСКАЯ Двоша.
 ЛАБОКІ, 3 чалавекі.
 ЛАЖЫНСКІЯ, 2 чалавекі.
 ЛАНСЭВІЦКАЯ Бэйле, н. у 1921.
 ЛАНСЭВІЦКАЯ Зіпа, н. у 1923.
 ЛАНСЭВІЦКАЯ Міна, н. у 1850.
 ЛАНСЭВІЦКАЯ Фэйгал, н. у 1887.
 ЛАНСЭВІЦКІ.
 ЛАНСЭВІЦКІ Ёзэф, н. у 1878.
 ЛАНЦЭВІЦКАЯ Зіпе.
 ЛАНЦЭВІЦКАЯ Фэйдл.
 ЛАНЦЭВІЦКАЯ Фэла.
 ЛАНЦЭВІЦКІ Ёзэф.
 ЛАНЦЭВІЦКІЯ, 2 чалавекі.
 ЛАХАЗВІАНСКАЯ Лейзе.
 ЛАХАЗВІАНСКІЯ, 5 чалавек.
 ЛЕВІН А.
 ЛЕВІН Ёел.
 ЛЕВІН З.
 ЛЕВІН М.
 ЛЕВША Дзіна.
 ЛЕВША Фэйгал.
 ЛЕВШТУК Сіма.
 ЛЕВІНЫ, 3 чалавекі.
 ЛЕВШЫ, 5 чалавек. ЛЕВІТЫ, 3 чалавекі. ЛЕВІЦКІ Гершан.
 ЛЕЙБОВІЧ Бенямін.
 ЛЕЙБОВІЧ Бенямін, н. у 1916.
 ЛЕЙБОВІЧ Давід.
 ЛЕЙБОВІЧ Давід, и. у 1919.
 ЛЕЙБОВІЧ Двоша, н. у 1923.
 ЛЕЙБОВІЧ Ёзэф.
 ЛЕЙБОВІЧ Зві Хірш.
 ЛЕЙБОВІЧ Лейбэ.
 ЛЕЙБОВІЧ Лейбэ, н. у 1815
 ЛЕЙБОВІЧ М.
 ЛЕЙБОВІЧ Мошэ.
 ЛЕЙБОВІЧ Мошэ, н. у 1914.
 ЛЕЙБОВІЧ Сара Бэйла, н. у 1885.
 ЛЕЙБОВІЧ Файвэл.
 ЛЕЙБОВІЧ Фрума.
 ЛЕЙБОВІЧ Фрума, н. у 1912
 ЛЕЙБОВІЧ Х.А. ЛЕЙБОВІЧ Хаім, и у 1810.
 ЛЕЙБОВІЧ Ханэ.
 ЛЕЙБОВІЧ Хірш, н. у 1880.
 ЛЕЙБОВІЧ Шэйне.
 ЛЕЙБОВІЧ Шэйне, н. у 1925.
 ЛЕЙЗЭРОВІЧЫ, 3 чалавекі.
 ЛЕМКІШ Пеша і дзеці.
 ЛЕМКІШ Тэвель.
 ЛЕМКІШ Файвэл і двое дзяцей.
 ЛЕМКІНА Блума.
 ЛЕМКІНА Рэйзл.
 ЛЕМКІНЫ, 4 чалавекі.
 ЛЕПЕК Ізхак.
 ЛЕЎ Дзіна.
 ЛЕЎ Фейгл і двое дзяцей.
 ЛІБЕРМАН Давід.
 ЛІБЕРЫ, 3 чалавекі.
 ЛІДЗЕЦКІЯ, 2 чалавекі.
 ЛІДКОЎСКІ Іосіф з жонкай і двое дзяцей.
 ЛІДКОЎСКІ Іосіф і трое дзяцей.
 ЛІДОЎСКАЯ Сара.
 ЛІДОЎСКІ Ёзэф.
 ЛІДОЎСКІ Ш.
 ЛІДОЎСКІ Шлома.
 ЛІДОЎСКІЯ, 2 чалавекі.
 ЛІДСКАЯ Ерахміэль.
 ЛІДСКАЯ Ерахміэля.
 ЛІДСКАЯ Кальмана і трое дзяцей.
 ЛІДСКАЯ Хазіа.
 ЛІДСКАЯ Хазіа, н. у 1873.
 ЛІДСКІ, н. у 1915.
 ЛІДСКІ Аўрам Шаламор, н. у 1873.
 ЛІДСКІ Аўрахам Ізраэлевіч.
 ЛІДСКІ Аўрахам Шалом.
 ЛІДСКІ Жэня.
 ЛІДЭР Бэн Зіон.
 ЛІДЭР Далке.
 ЛІДЭР Маня.
 ЛІДЭР Пеша.
 ЛІДЭР Шэйна Малка.
 ЛІДЭР, 4 чалавекі.
 ЛІЗІЦКІ Гершон.
 ЛІЗІЦКІ Ёзел.
 ЛІЗІЦКІ Шэвах.
 ЛІЗІЦКІЯ, 5 чалавек. ЛІКЕР Ліля.
 ЛІМАНСКІЯ, 5 чалавек.
 ЛІМОНСКІЯ, 7 чалавек.
 ЛІШІТЭЙН.
 ЛІСТОЎСКІ Аўрам. ЛІТВІН Хая.
 ЛІТВІН Саша.
 ЛІТВШЫ, 5 чалавек.
 ЛІТМАН Ооска, н. у 1905
 ЛІТМАН Ооска, н. у 1905.
 ЛІФШЫТС Ізраэль.
 ЛІФШЫТС Ігша.
 ЛІФШЫТС Лёва.
 ЛІФШЫТС Лёва.
 ЛІФШЫТС Роза.
 ЛІФШЫТСЫ, 4 чалавекі
 ЛІХТЭНШІТЭЙН Аўрахам, н у 1868.
 ЛІХТЭНШІТЭЙН Баця.
 ЛІХТЭНШІТЭЙН Ізраэль.
 ЛІХТЭНШІТЭЙН Ізраэль, н. у 1896.
 ЛІХТЭНШІТЭЙН Хана, н. у 1894.
 ЛІХІЭШПЭЙН Хая, н. у 1874.
 ЛІХІЦІНЫ, 2 чалавекі.
 ЛОНДАМ Брансіл Блума.
 ЛОНДАМ Мірыам, н. у 1890.
 ЛОНДАМ Эшээр, н у 1880 лоте Адам, н. у 1938. ЛОТС Аляксандр, н. у 1911. ЛОТС Аляксандр, н. у 1939. ЛОТС Міхаэль, н. у 1904. ЛОТС Паўліна, н. у 1909. ЛОТС Хана. ЛОТС Хана, н. у 1885.
 ЛОТС Якаў, н. у 1880.
 ЛОТС Якаў, н. у 1882. лоцы, 4 чалавекі.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

ЛУБАШЫТС Бебе.	МАНУСЕВІЧ Міма.	МЕЛАМЕД Давід Аўрамавіч.
ЛУБАШЫТС Геня. ЛУБАШЫТС Якаў. ЛУБОЎСКАЯ Башка, н. у 1910. ЛУБОЎСКАЯ Башке. ЛУБОЎСКАЯ Бейле. ЛУБОЎСКИ Бенья. ЛУБОЎСКИ Бенья. ЛУБОЎСКИ Ехіэль Наахавіч. ЛУБОЎСКИ Ноах. ЛУБОЎСКИ Фелікс. ЛУБОЎСКИЯ, 2 чалавекі. ЛУБЧАНСКИЯ, 2 чалавекі. ЛУБЧАЦІНА Сіма. ЛУДОЎСКАЯ Фрэйдл. ЛУДОЎСКИ Барух Шломавіч. ЛУДОЎСКИ Шлома. ЛУКШАЎСКАЯ Зівія. ЛУКШАЎСКАЯ Сара. ЛУКШАЎСКАЯ Хэйне. ЛУКШАЎСКИ Ёзэф. ЛУКШАЎСКИ Ехіэль. ЛУКШАЎСКИ Мошэ. ЛУКШАЎСКИ Мошэ Зімел. ЛУКШАЎСКИ Хаім. ЛУКШАЎСКИ Хаім. ЛУКШАЎСКИЯ, 8 чалавек. ЛУНЯНСКАЯ Броня. ЛУНЯНСКИЯ, 6 чалавек. ЛУРЫ Эстэр, н. у 1927. ЛУСКАЯ Хая Рыўка. ЛУСКИ Аўрам Міхл. ЛУСЦІХ Мітэк. ЛУЦЕЦКАЯ Фаня. ЛЮБЕЦІНА Сіма. ЛЮБЕЦКИЯ, 3 чалавекі. ЛЯХАВІЦКИ Дэйзе. ЛЯХАВІЦКИЯ, 3 чалавекі. ЛЯШЧЫНСКИ А.Ё. МАДЭЛЕВІЧЫ, 2 чалавекі. МАДЭЛОВІЧ Безанек Эмія- хавіч. МАДЭЛОВІЧ Ёшке. МАДЭЛОВІЧ Захаве. МАДЭЛОВІЧ Іцхак Эміяхавіч. МАДЭЛОВІЧ Лі. МАДЭЛОВІЧ Менахім Эмія- хавіч. МАДЭЛОВІЧ Нехама. МАДЭЛОВІЧ Эмаху. МАЖЭЙСКИЯ, 3 чалавекі. МАКОЎСКИ Міма. МАКОЎСКИ Шмуэль. МАЛАХ Мэйр. МАЛОХ Хэнік. МАНИКАВА Маша. МАНИКАВА Нехама. МАНИКАЎ Мошэ Аляксандравіч. МАНИКАЎ Саша Мойшавіч, н. у 1910. МАНИКАЎ Саша Нехамавіч. МАНОАХ І. МАНТЭ Зорак і сын. МАНУСЕВІЧ Арнэ Лейб Ахаронавіч. МАНУСЕВІЧ Ахарон. МАНУСЕВІЧ Еліяху Арнэсавіч. МАНУСЕВІЧ Ешяху Ахаронавіч. МАНУСЕВІЧ Меір Арнэсавіч.	МАНУСЕВІЧ Фаня. МАНУСЕВІЧ Хана. МАНУСЕВІЧЫ, 4 чалавекі. МАРКІЛЕВІЧ Леа. МАРКІЛЕВІЧ Хаўке. МАРКУС Аўрам Маціяхавіч. МАРКУС Луі. МАРКУС Эстэр. МАРЭН Хаім. МАРЭНЫ, 3 чалавекі. МАЎШОВІЧ. МАЎШОВІЧ Айземе Мардэхаевіч. МАЎШОВІЧ Аўрахам Мардэхаевіч. МАЎШОВІЧ Лебел. МАЎШОВІЧ Лейбл Мардэхаевіч. МАЎШОВІЧ Лі, н. у 1905 МАЎШОВІЧ Мардэхай Лейбавіч. МАЎШОВІЧ Мойша Еху- давіч. МАЎШОВІЧ Рыўка. МАЎШОВІЧ Сара Фейге. МАЎШОВІЧ Хана. МАЎШОВІЧ Хімел. МАЎШОВІЧ Шымон. МАЎШОВІЧ Шыфра. МАЦЕЦКИЯ, 2 чалавекі. МАЦЕЦКИЯ, 2 чалавекі. МАШКОВІКИ, 4 чалавекі МАШКОЎСКАЯ Гіці. МАШКОЎСКАЯ Зіна. МАШКОЎСКАЯ Люба. МАШКОЎСКАЯ Рыта. МАШКОЎСКАЯ Фейге. МАШКОЎСКАЯ Хінда. МАШКОЎСКИ Артэ Лейб. МАШКОЎСКИ Ёзэф Аўрахамавіч, н. у 1885. МАШКОЎСКИ Ёхикель. МАШКОЎСКИ Ханан, н. у 1912 МАШКОЎСКИ Эві Ёзэфавіч, н.у 1915. МАШЫНІСТ А. МГАДЭЛ Безалел. МЕГАДЭК Рыўка. МЕГАДЭЛ Геня. МЕГАДЭЛ Ітка. МЕДЗОВІЧ З. МЕДЗОВІЧ Перл. МЕДЗОВІЧ Якаў. МЕДЗОВІЧЫ, 3 чалавекі. МЕЕРСОНЫ, 2 чалавекі. МЕЖАВІЦКАЯ Леа. МЕЖАВІЦКАЯ Неся. МЕЖАВІЦКИ Матэле Шломавіч. МЕЖАВІЦКИ Хіршэл Шломавіч. МЕЖАВІЦКИ Шлома. МЕЖАВІЦКИ Якаў Шломавіч. МЕЛАМЕД Аўрам Мошэ.	МЕЛАМЕД Давід Аўрамавіч. МЕЛАМЕД Давід. МЕЛАМЕД Мардэхай. МЕЛАМЕД Ханке. МЕЛАМЕД Хая Рыва. МЕЛАХАВІЦКИ Карпел. МЕЛАХАВІЦКИ Леа. МЕЛАХАВІЦКИ Пезах. МЕЛАХАВІЦКИ Хаім. МЕЛАХАВІЦКИЯ, 2 чалавекі. МЕЛЕРЫ, 2 чалавекі. МЕЛІНІ Пола. МЕЛІНІ Шмуэль. МЕЛЦЭРЫ, 7 чалавек. МЕНДЗЯЛЕВІЧ Баця. МЕНДЗЯЛЕВІЧ Злата. МЕНДЗЯЛЕВІЧ Нафтали. МЕНДЗЯЛЕВІЧЫ, 3 чалавекі. МЕПРСОН Ліпа. МЕРАМІНСКАЯ Роза. МЕРАМІНСКАЯ Эстэр Леа. МЕРАМІНСКИ Лейб Вольф. МЕРАМІНСКИ Эві Лейбавіч. МЕРАМІНСКИ Яша. МЕРАМІНСКИЯ, 4 чалавекі МЕХЗОН Гунта. МЕШАЛ Ёзэф Мейравіч. МЕШАЛ Марголіт Эстэр. МЕШАЛ, 4 чалавекі. МІЖЭЎСКИЯ, 4 чалавекі. МІЛЕВАНСКИЯ, 2 чалавекі. МІЛЕВАНСКИЯ, 3 чалавекі. МІЛЕРЫ, 6 чалавек.

1941 — 1945

МІЛЕЎСКІ Шифра.	МІРСКІ Эдуард Ізраэлевіч.	НІСЕЛЬБУРГ Міна.
МІЛКОЎСКАЯ Броня.	МІРСКІЯ, 8 чалавек.	НІКЕЛЬБУРГ Ханка.
МІЛКОЎСКАЯ Гала.	МІШАЛЕВІЧ Іцхак.	НІКЕЛЬБУРГ Шауль. НІМОЙ
МІЛКОЎСКАЯ Лібэ.	МІШАЛЕВІЧ Тана.	Давід.
МІЛКОЎСКАЯ Люба, н у	МІШАЛЕВІЧЫ, 2 чалавекі	НІСЕЛЬБАЎМ Захарыя і
1924.	МІШКІН Абрам.	СЫН.
МІЛКОЎСКАЯ Люба.	МІШКІН Іеша.	НОЙМАН Руве і двое дзяцей.
МІЛКОЎСКАЯ Рыўка, н у 1888.	МІШКІН Мойша.	НОЙМАНЫ, 2 чалавек!.
МІЛКОЎСКАЯ Рыўка.	МІШКШЫ, 5 чалавек.	НЭЙМАН Ося.
МІЛКОЎСКАЯ Рыўка.	МІШКОЎСКАЯ Бэла.	НЭЙМАНЫ, 4 чалавекі ОДЭМ
МІЛКОЎСКАЯ Сара, н у 1922.	МІШКОЎСКАЯ Хелена.	Міна.
МІЛКОЎСКАЯ Сара.	МІШКОЎСКАЯ Хілька.	ОДЭМ Олтэр.
МІЛКОЎСКАЯ Сола.	МІШКОЎСКІ Аўрахам Хаі-	ОДЭМ Р.
МІЛКОЎСКАЯ Тамара.	мавіч.	ОДЭМ Хаім Олтаравіч.
МІЛКОЎСКАЯ Фрыда.	МІШКОЎСКІ Безален.	ОДЭМ Хінда. ОНІ, 3 чалавек!.
МІЛКОЎСКІ Гдаляху Кал-	МІШКОЎСКІ Інюша.	ОСАК Ехудзіт. ОСАК Ізхак і
манавіч.	МІШКОЎСКІ Хішке.	сын. ОСАК Тэвел і трое дзяцей.
МІЛКОЎСКІ Гершон, н у 1880.	МІШКОЎСКІЯ, 5 чалавек	ОСАКІ, 3 чалавек!.
МІЛКОЎСКІ Грыша Ізха- кавіч.	МОЛАХ Еля.	ОСАК-СНОЎСКАЯ Малка.
МІЛКОЎСКІ Давід Зелі- гавіч.	МОЛАХ Мошэ Маціяхавіч.	ОСАК-СНОЎСКІ Ізраэл Еліа- хавіч.
МІЛКОЎСКІ Ёзік Гдаля- навіч.	МОЛАХ Мойюрэк.	ПАГЛОНСКАЯ Келша.
МІЛКОЎСКІ Ёна і 2 дачкі.	МОЛАХ Мошэ.	ПАГЛОНСКІ Інахор.
МІЛКОЎСКІ Ёна Ніленавіч.	МОЛАХ Мэйр. МОЛАХ Рая.	ПАГЛОНСКІ Ісахор.
МІЛКОЎСКІ Ёшке Ніле- навіч.	МОРДЭХОВІЧ Шмуэл.	ПАДГОРСКІ А.
МІЛКОЎСКІ Зеліг Герахо-	МОРДЭХОВІЧЫ, 3 чалавек!	ПАДМЯШЭЎСКІ Дайха.
навіч.	МУЗІКАНСКАЯ Тамара.	ПАДОЛСКІЯ, 3 чалавекі.
МІЛКОЎСКІ Зеліч, н у 1912.	МУЗІКАНСКІ Хаім.	ПАЕЎСКАЯ.
МІЛКОЎСКІ Калман.	МУКАСЕЙ Бен Зіон Хана- навіч.	ПАЕЎСКАЯ Нехама, н. у 1900.
МІЛКОЎСКІ Лова Гдаля-	МУКАСЕЙ Ехевед, н. у 1926	ПАЕЎСКАЯ Рахел, н. у 1892.
хавіч.	МУКАСЕЙ Мірыям, н. у 1929.	ПАЕЎСКАЯ Рыўка Леа, н. у 1892.
МІЛКОЎСКІ Сімха Гершо-	МУКАСЕЙ Мошэ Бенона- віч, н.	ПАЕЎСКАЯ Рэйне, н у 1897.
навіч.	у 1931.	ПАЕЎСКАЯ Хадаса, н. у 1918.
МІЛКОЎСКІ Сімха, н. у 1928	МУКАСЕЙ Ханан, н у 1877	ПАЕЎСКАЯ Эстэр, н. у 1921.
МІЛКОЎСКІ Хаім Гершо-	МУКАСЕІ, 2 чалавекі.	ПАЕЎСКІ Беніямін, н. у 1916.
навіч.	МУМР Зусель Берламавіч.	ПАЕЎСКІ Ёзэф, н. у 1898.
МІЛКОЎСКІ Хершал Зелі-	МУМР Сара.	ПАЕЎСКІ Ізхак, н. у 1895.
гавіч.	МІШЫКІН Герамон Мойшавіч.	
МІЛКОЎСКІ Хілел Калма-	МІШЫКІН Герман Шмуэлавіч.	
навіч.	МІШЫКШ Мойша Шмуэлавіч.	
МІЛКОЎСКІ Шымон.	МІШЫКШ Мойша, н у 1840	
МІЛКОЎСКІ Якаў Хілелавіч.	МІШЫКІНА Рыўка.	
МІЛКОЎСКІЯ, 2 чалавекі.	МІШЫКІНА Рыўка, н. у 1873.	
МІЛКОЎСКІЯ, 3 чалавекі	МІШЫКІНА Смалаху. МІШЫКШ	
МІНКОВІЧЫ, 4 чалавекі	Ы, 10 чалавек.	
МІНСКІЯ, 4 чалавекі. МІНТУ	МЯДЗВІЦКІ І.	
Соня.	НАВІЦКАЯ Рахел.	
МІНТУ Шома.	НАВІЦКІЯ, 2 чалавекі.	
МІНТУ, 2 чалавекі.	НАІМАРК Ізхак. НАІМАРК	
МІНЦ.	Рахел. НАМІОТ Аміор Іцхакавіч.	
МІРКІН Аўрам.	НАМІОТ Ізхак. НАМІОТ Хая	
МІРКІНЫ, 3 чалавекі МІРСКАЯ	Малка. НАМІОТ Шламо.	
Іта.	НЕЙМАН Даніэль. НЕЙМАН	
МІРСКАЯ Чэзкіна.	Цырл.	
МІРСКІ Безал.	НЕЙМАН Шлома Даніэ- левіч,	
МІРСКІ Ёша.	н. у 1940.	
МІРСКІ Ізраэль.	НЕЙМАРК.	
МІРСКІ Чэзкел.	НЕЙМАРК Ізхак.	
МІРСКІ Шэнахем Мендэль.	НЕШКЕСЫ, 2 чалавекі.	
	НІГНЕВІЦКІ Х. НІДЗВЕЦКІ М.	

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

- ПАЕЎСКІ Лейб Ёзэфавіч, н. у 1913.
 ПАЕЎСКІ Лейб, н. у 1891.
 ПАЕЎСКІ Мошэ Эліаху, н. у 1888.
 ПАЕЎСКІ Фелікс, н. у 1915.
 ПАЕЎСКІ Якаў Ізхакавіч, н. у 1911.
 ПАЕЎСКІ Якаў.
 ПАЕЎСКІ Якаў, н. у 1926
 ПАКОЎСКІЯ, 6 чалавек.
 ПАКТЭР Ш.А.
 ПАЛШУК.
 ПАЛКОЎСКІЯ, 3 чалавекі.
 ПАЛОНСКАЯ Голда.
 ПАЛОНСКАЯ Звія.
 ПАЛОНСКАЯ Зіне.
 ПАЛОНСКАЯ Леа, н. у 1910
 ПАЛОНСКАЯ Сара Леа. ПАЛОНСК Ехудзіт. ПАЛОНСКІ Ліма.
 ПАЛОНСКІ Мэйр. ПАЛОНСКІ Элімелех. ПАЛОНСКІ Элімелех.
 ПАМЕРАНТС Ісхак. ПАМЕРАНТС Ісхак. ПАМЕРАНТС Леа.
 ПАМЕРАНТС Луба. ПАМЕРАНТС Малка. ПАМЕРАНТС Перэс.
 ПАМЕРАНТС Фаня. ПАМЕРАНТС Хава. ПАМЕРАНТС Хаіле Ператсавіч. ПАМЕРАНТС Хана.
 ПАМЕРАНТС Херма. ПАМЕРАНТС Херна. ПАМЕРАНТС Якаў. ПАНДЭ, 4 чалавекі. ПАНДЭ, 4 чалавекі.
 ПАШРМАХЕРЫ, 3 чалавекі.
 ПАРАЗОЎСКІ Ехуда.
 ПАРЭЦКАЯ Баця, н. у 1939
 ПАРЭЦКАЯ Гіці. ПАРЭЦКАЯ Захава. ПАРЭЦКАЯ Лібэ.
 ПАРЭЦКАЯ Любе.
 ПАРЭЦКАЯ Малка, н. у 1927
 ПАРЭЦКАЯ Мере. ПАРЭЦКАЯ Роза. ПАРЭЦКАЯ Хана Шэйна.
 ПАРЭЦКАЯ Хана.
 ПАРЭЦКАЯ Хана, н. у 1925
 ПАРЭЦКАЯ Хінда, н. у 1910.
 ПАРЭЦКАЯ Шэйне, н. у 1902
 ПАРЭЦКІ Аўраам Меер Нах манавіч.
 ПАРЭЦКІ Гаўрыэл Песахавіч.
 ПАРЭЦКІ Ёзэф. ПАРЭЦКІ Зорах.
 ПАРЭЦКІ Ітэл, н. у 1900
 ПАРЭЦКІ Мошэ.
 ПАРЭЦКІ Нахман Песахавіч.
 ПАРЭЦКІ Песах Мойшавіч.
 ПАРЭЦКІ Р. ПАСЕНИЦКАЯ.
 ПАСЕНИЦКІ Зелік.
 ПАСЕНИЦКІЯ, 3 чалавекі.
 ПАСМАНІКІ, 4 чалавекі.
 ПАСМАРНІКІ, 5 чалавек ПАЮС Шуля. ПАЮСЫ, 5 чалавек.
 ПЕКАРСКІЯ, 4 чалавекі. ПЕЛТЭ, 2 чалавекі. ПЕРАЗОЎСКІ Ехуда.
 ПЕРАЗОЎСКІЯ, 3 чалавекі
 ПЕРАЛПШТЭЙН, 4 чалавекі.
 ПЕРКІН Айзік.
 ПЕРКІН Златэ. ПЕРКІН Лейбе Айзікавіч. ПЕРКІНА Хана і двое дзяцей. ПЕРЛ Аўраам Міхаэлевіч.
 ПЕРЛ Ізраэль Хаім Міхаэлевіч.
 ПЕРЛ Міхаэль.
 ПЕРЛ Мушэ. ПЕРЛ Хава.
 ПЕРЭЛ Агіер. ПЕРЭЛ Давід Натанавіч. ПЕРЭЛ Натан.
 ПЕРЭЛЫ, 3 чалавекі.
 ПЕСАХОВІЧ А. ПЕСАХОВІЧ Бася. ПЕСАХОВІЧ Ехоша. ПЕСАХОВІЧ Зеліх. ПЕСАХОВІЧ Іда.
 ПЕСАХОВІЧ Ісэр. ПЕСАХОВІЧ Малка. ПЕСАХОВІЧ Малка.
 ПЕСАХОВІЧ Мошэ. ПЕСАХОВІЧ Нотэ. ПЕСАХОВІЧ Фейге.
 ПЕСАХОВІЧ Хана Рыва.
 ПЕСАХОВІЧ Якаў. ПЕШКІН Якаў.
 ПЕШКІНА Бася. ПЕШКІНА Круса.
 ПЕШКІНА Фейга і сын. ПЕШКІНА Хане Рыве і 25 чалавек.
 ПЕШКІНЫ, 3 чалавекі.
 ПІКЕЛНІ Малка і двое дзяцей.
 ПІКЕЛНІ, 2 чалавекі. ПІЛНІКІ, 3 чалавекі.
 ПІЛЧУК Аляксандр Ноахавіч.
 ПІЛЧУК Зіла Хаімавіч.
 ПІЛЧУК Леа.
 ПІЛЧУК Мошэ Эліэзер Ноахавіч.
 ПІЛЧУК Ноах Аляксандравіч.
 ПІЛЧУК Ноах Мойшавіч.
 ПІЛЧУК Ноах Хаімавіч.
 ПІЛЧУК Пас.
 ПІЛЧУК Перл.
 ПІЛЧУК Соня. ПІЛЧУК Хаім Ноахавіч. ПІЛЧУК Шыньфра.
 ПІЛЧУКІ, 10 чалавек.
 ПІЛЬНІКІ, 4 чалавекі.
 ШІНТШАНСКАЯ.
 ШІНТШАНСКАЯ Рашэ.
 ШІНТШАНСКАЯ Эстэр.
 ШІНТШАНСКІ Сэндэр.
 ШІНТШУКІ, 2 чалавекі
 ШІНЧАНСКАЯ Раша і бацька.
 ШІНЧАНСКІ Абрам.
 ШІНЧУКІ, 4 чалавекі.
 ПЛАЎСКАЯ Бея, маці і дочка.
 ПЛАЎСКАЯ Хана Малка.
 ПЛАЎСКАЯ Шыфра.
 ПЛАЎСКІ Бенджамін Песа-чавіч.
 ПЛАЎСКІ Палціэл Песачавіч.
 ПЛАЎСКІ Песач.
 ПЛАЎСКІ Пастэр і 2 дзяцей.
 ПЛОТНІК.
 ПЛОТНІЦКАЯ Міна.
 ПЛОТНІЦКАЯ Пітэ. ПЛОТНІЦКАЯ Хінда Рахел. ПЛОТНІЦКІ Гершон Гершо- навіч.
 ПЛОТНІЦКІ Эліаху Гершо- навіч.
 ПЛОТНІЦКІЯ, 4 чалавекі.
 ПРАСКІ Хаім. ПРАСКІНЫ, 3 чалавекі. ПРАСКІЯ, 2 чалавекі.
 ПРАХОЎНІКІ, 5 чалавек.
 ПРАШКІ, 2 чалавекі.
 ПРОРСКІНА Люта. ПРОСКІ Хаім.
 ПРОСКІЯ, 2 чалавекі.
 ПРУЖАНСКІ А.
 ПРУСАК М.
 ПРЫМАК Хаім.
 ПРЫМАК Шмуэль. ПРЫМАК Хеля.
 ПРЫМАКІ, 7 чалавек.
 ПРЫПШРЭЙН Айзік Ёзэ- фавіч, н. у 1933.
 ПРЫПШРЭЙН Арон.
 ПРЫПШРЭЙН Бер Лейб.

1941 — 1945

ПРЫПШРЭЙН ДОН.	Хаім. РАБІНОВІЧ Хаіма.	РАХАВІЦКІ М.
ПРЫПШРЭЙН Ёзэф, н. у 1908.	РАБІНОВІЧ Хана Шэйнэ.	РАХІЛЕЙСКАЯ Эстэр.
ПРЫПШРЭЙН Ізраэль До-	РАБІНОВІЧ Шлома Дова.	РАХІЛЕЙСКІ З.
вавіч.	РАБІНОВІЧ Шлома, н. у 1915.	РАХМІЛЕВІЧЫ, 5 чалавек
ПРЫПШРЭЙН Менахем До-	РАБШОВІЧ Шлома, н. у 1917.	РЖОЛЬСКАЯ Рахель.
вавіч.	РАБІНОВІЧ Шпрынец. РАБІНОВІЧ	РОДШТЭЙНЫ, 4 чалавекі
ПРЫПШРЭЙН Пенэ, н. у 1939.	Эдзя, н. у 1917. РАБІНОВІЧ Эліам	РОЗЕНБЕРГ.
ПРЫПШРЭЙН Роза, н. у 1910	Хаімавіч. РАБІНОВІЧ Элізер, н у	РОЗЕНБЕРГ Баця. РОЗЕНБЕРГ
ПРЫПШРЭЙН Рэйцэ.	1890 РАБШОВІЧ Эліяху Мойшавіч.	Башке. РОЗЕНБЕРГ Давід.
ПРЫПШРЭЙН Сара, н. у 1912.	РАБІНОВІЧ Эстэр, н у 1884 РАБІНОВІЧ	РОЗЕНБЕРГ Мерка, н у 1892
ПРЫПШРЭЙН Якаў.	Якаў. РАБІНОВІЧЫ, 3	РОЗЕНБЕРГ Мерна. РОЗЕНБЕРГ
ПРЫПШРЭЙН Якаў.	чалавекі РАВЕЛОЎСКІ Гітл.	Мірон. РОЗЕНБЕРГ Рыўка.
ПРЫПШРЭЙНЫ, 3 чалавекі.	РАВЕЛОЎСКІ Гітэль. РАВЕЛОЎСКІ	РОЗЕНБЕРГ Рыўка, н. у 1925
ПРЭМІНСКІ Шэйнэ.	Давід Лейб. РАВЕЛОЎСКІ Зертэль.	РОЗЕНБЕРГ Рыўка, н. у 1926.
ПРЭМІНСКІЯ, 4 чалавекі	РАВЕЛОЎСКІ Ізхак. РАВІНСКІ	РОЗЕНБЕРГ Хана.
ПУДЛЕС Айзік.	Давід і яго сям'я. РАВІЦКАЯ Буня.	РОЗЕНБЕРГ Хана, н. у 1924.
ПЯСЕЦКІ.	РАВІЦКАЯ Лутка. РАВІЦКІ Авігдор.	РОЗЕНБЕРГ Хана, н у 1924
ПЯСОЎСКАЯ Златка.	РАВІЦКІ Аўрам. РАВІЦКІ Ш.	РОЗЕНБЕРГ Шыхаэль, н. у 1918.
ПЯСОЎСКАЯ Эстэр Рахел.	РАВІЦКІ Шлома. РАВІЦКІ Якаў.	РОЗЕНБЕРГ Юдэл, н. у 1888
ПЯСОЎСКАЯ Эстэр.	РАВІЦКІЯ, 2 чалавекі. РАВІЧЫ, 3	РОЗЕНБЕРГ Юрзель Хаім.
ПЯСОЎСКІЯ, 2 чалавекі.	чалавекі. РАВІЧЫ, 5 чалавек.	РОЗЕНБЕРГ Якаў, н. у 1904
РАБЕНШТРЭЙНЫ, 4 чалавекі	РАДУНСКАЯ Бэла. РАДУНСКАЯ Ё.	РОЗЕНБЕРГ Якаў, яго жон- ка І 4
РАБІНОВІЧ Альта.	РАДУНСКАЯ Ітка, н. у 1899.	сына.
РАБІНОВІЧ Альтэр.	РАДУНСКАЯ Рыва, н. у 1925.	РОЗЕНБЕРГ Фрэдэль, н. у 1922.
РАБІНОВІЧ Бейле.	РАДУНСКАЯ Этке. РАДУНСКІ	РОЗЕНБЕРГІ, 2 чалавекі
РАБІНОВІЧ Бейля.	Ёзэф, н. у 1920.. РАДУНСКІ Ётке.	РОЗЕНВАСЕР Мшэснаў.
РАБІНОВІЧ Ёел.	РАДУНСКІ Ісхак, н у 1897	РОЗЕНВАСЕРЫ, 2 чалавекі.
РАБІНОВІЧ Ёзэф.	РАДУНСКІЯ, 3 чалавекі.	РОЗМАРЫН Рахіль.
РАБІНОВІЧ Ёзэф Элізе- равіч, н.	РАЖАНСКАЯ Гойда. РАЖАНСКАЯ	РОТЛІЦЭЙН Ёзэф. РОТЛІЦЭЙН
у 1921.	Ліпша. РАЖАНСКАЯ Рахель.	Іцхак. РОТЛІЦЭЙН Ліба.
РАБІНОВІЧ Ёхэ.	РАЖАНСКІ Альтэр Аўраха- мавіч.	
РАБІНОВІЧ Захарыя Мак-	РАЖАНСКІ Аўрахам.	
савіч.	РАЖАНСКІ Герпіон Аўраха-	
РАБІНОВІЧ Ізраэль.	мавіч.	
РАБІНОВІЧ Іосіф.	РАЖАНСКІ Ёшанху.	
РАБІНОВІЧ Іта.	РАЖАНСКІ Нахім Гершонавіч.	
РАБІНОВІЧ Іта.	РАЖАНСКІЯ, 5 чалавек	
РАБІНОВІЧ Лейзер.	РАЗАНСКІЯ, 2 чалавекі.	
РАБШОВІЧ Лейзэ.	РАЗВІЛОЎСКІ Л.	
РАБШОВІЧ Лейзер.	РАЗНІКОЎСКІЯ, 2 чалавекі	
РАБІНОВІЧ Макс Ёславіч.	РАЗНІЦКІ Хершал. РАЗОЎСКІ	
РАБІНОВІЧ Макс.	Ёзэф. РАКАВІЦКАЯ Зіла.	
РАБІНОВІЧ Мендэль Альтэ-	РАКАВІЦКАЯ Ліа, н у 1915.	
равіч.	РАКАВІЦКАЯ Сара.	
РАБІНОВІЧ Мерэ.	РАКАВІЦКІ Ашэр.	
РАБІНОВІЧ Мілка.	РАКАВІЦКІ Ёзэф, н. у 1885	
РАБІНОВІЧ Мілка.	РАКАВІЦКІ Залман.	
РАБІНОВІЧ Міна.	РАКАВІЦКІ Ісэр.	
РАБІНОВІЧ Міхаэль.	РАКАВІЦКІ Рахель. РАКАВІЦКІ	
РАБІНОВІЧ Мардэхай, н у 1884.	Шмуэль. РАКАВІЦКІ Этэль.	
РАБІНОВІЧ Мошэ Хаімавіч.	РАКАВІЦКІЯ, 2 чалавекі	
РАБІНОВІЧ Мошэ Шломавіч.	РАМАНОЎСКАЯ Роза.	
РАБІНОВІЧ Рыўка Рахель, н. у	РАМАНОЎСКІ Веньвень.	
1861.	РАМАНОЎСКІЯ, 2 чалавекі.	
РАБІНОВІЧ Соня, н у 1895	РАМЗЕНІЦКАЯ Хая.	
РАБІНОВІЧ Соня. РАБШОВІЧ	РАМЗЕНІЦКІ Ехуда.	
Фаня. РАБІНОВІЧ Фейгэ.	РАТЛІЦЭЙНЫ, 2 чалавекі	
РАБІНОВІЧ Хадаса. РАБІНОВІЧ		

Загинуўшыя партызаны, падпольшчыкі і мірныя жыхары

РОТЛІЦЭЙН Рахель.
РОТЛІЦЭЙН Фейгель. РОТЛІЦЭЙН
Шыкшыман. РУБІНОЎСКАЯ Банія.
РУБІНОЎСКАЯ Рейзе.
РУБІНОЎСКАЯ Сара Рыўка.
РУБІНОЎСКАЯ Шуме.
РУБІНОЎСКИ Агвідор.
РУБІНОЎСКИ Аўраам. РУБІНОЎСКИ
Еўраім. РУБІНОЎСКИ Зві.
РУБІНОЎСКИ Лааар. РУБІНОЎСКИ
Лазар. РУБІНОЎСКИ Маке
Мойшавіч. РУБІНОЎСКИ Мошэ.
РУБІНОЎСКИ Мойша. РУБІНОЎСКИ
Мош. РУБІНОЎСКИ Реувш Мой-
шавіч.

РУБІНОЎСКИ Шыюна Мейр.
РУБІНОЎСКИ. РУБІНОЎСКИЯ, 5
чалавек. РУЖАНСКИ Інза.
РУЖАНСКИ Снома. РУЖАНСКИ
Хайка. РУЖАНСКИ Хашим.
РУЖАНСКИЯ, 3 чалавекі.
РУЗІНАЎ Мотле, н. у 1918.
РУЗІНАЎ Натэ, н. у 1915.
РУНДЗЕНШТЭЙН Халіна.
РУНДШТЭЙН Галіна.
РУТКОЎСКАЯ Зэльда Балне.
РУТКОЎСКИ Ізраэль.
РУТКОЎСКИ Мойша.
РУТКОЎСКИЯ, 2 чалавекі
РЫБАЦКАЯ Голда. РЫБАЦКАЯ
Фейгэл. РЫБАЦКАЯ Хая.
РЫБАЦКАЯ Шифра. РЫБАЦКИ
Беньямін Халмавіч. РЫБАЦКИ
Вельвель Хаімавіч. РЫБАЦКИ
Ёзэф Альтэр. РЫБАЦКИ Хаім
Ёзфавіч. РЫБАЦКИ Шэймэ.
РЫБАЦКИ Юдэль. РЫБАЦКИЯ, 2
чалавекі. РЫВЕТЦЫ, 4
чалавекі. РЫЖЫКАВА Гутка.
РЫЖЫКАВЫ, 2 чалавекі
РЫЖЫКАЎ Якаў. РЫЖЫН
Якаў. РЫЖЫНА Сіта.
РЫЖЫНЫ, 3 чалавекі. РЫП
Арош Олавіч. РЫП Вольня.
РЫП Давід. РЫП Карпей.
РЫП Сава. РЫП Хана. РЫПЫ, 4
чалавекі. РЫТАВЫ, 4 чалавекі.
РЫТНІКАВЫ, 4 чалавекі.
РЭЗНІКІ, 4 чалавекі.
РЭЗНІЦКИЯ, 3 чалавекі.
САВІЦКАЯ Рая. САВІЦКАЯ
Фейдл. САВІЦКАЯ Хана.
САВІЦКИ Ешаяху Велвел.
САВІЦКИ Іцхак.
САВІЦКИ Мардэхай Ахаро-
навіч.
САВІЦКИ Мошэ.

САВІЦКИ Нахелша. САВІЦКИ
Файцэл. САВІЦКИ Хаім
Мардэхавіч. САВІЦКИ Яша.
САВІЦКИЯ, 7 чалавек.
САКАЛОЎСКИ Лейба.
САКАЛОЎСКИ ПІ.
САЛАБОДНИК Шлома.
САЛАВЕЙ Бешямін Давідавіч.
САЛАВЕЙ Леа.
САЛАВЕЙ Лензел Мардэ- хавіч.
САЛАВЕЙ Міна. САЛАВЕЙ
Мардэхай. САЛАВЕЙ Ноах
Мардэхавіч. САЛАВЕЙ Рахел.
САЛАВЕЙ Рахел.
САЛАВЕЙ Сэндэр Мардэ- хавіч.
САЛАВЕЙ Шмюел Мардэ- хавіч.
САЛАВЕЙ, 2 чалавекі.
САЛАМІАНСКИ.
САЛАМІАНСКИ Мошке.
САЛАМІАНСКИ Ноах.
САМАШКІНА Міна.
САМАШКІНЫ, 4 чалавекі
САМОС Іза. САМОС Мошэ.
САМОС Нонік. САМСАНОВІЧ
Ася. САМСАНОВІЧ Аўрам.
САМСАНОВІЧ Леле.
САМСАНОВІЧ Рахел.
САМСАНОВІЧ Соле.
САМСАНОВІЧЫ, 4 чалавекі
САПРШТЭЙН Натан.
САУПЕРОВІЧ Абрам.
САУПЕРОВІЧ Гегцэл.
САУПЕРОВІЧ Ізхак.
САУПЕРОВІЧ Хана.
САУПЕРОВІЧ Хая.
СВЕРШЫНСКИЯ, 2 чалавекі.
СВІКОЎСКИЯ, 2 чалавекі
СВІРСКАЯ Зві. СВІРСКАЯ Леа.
СВІРСКАЯ Рэйзі. СВІРСКАЯ Сара
Юхе. СВЯЦІТУК Ары Хенохавіч.
СВЯЦІТУК Башы. СВЯЦІТУК Дов
Берл. СВЯЦІТУК Ёндле. СВЯЦІТУК
Йекел. СВЯЦІТУК Лейзер Хенохавіч.
СВЯЦІТУК Міна, н. у 1907
СВЯЦІТУК Міні. СВЯЦІТУК
Мірыям. СВЯЦІТУК Мірыям.
СВЯЦІТУК Мардэхай, н. у 1904.

СВЯЦІТУК Мордэхай.
СВЯЦІТУК Мошэ. СВЯЦІТУК
Рышэ і дачка. СВЯЦІТУК Хенох.
СВЯЦІТУК Шалом. СВЯЦІТУК
Шаул Хенохавіч. СВЯЦІТУК
Шламо Псламовіч. СВЯЦІТУК,
8 чалавек СВЯЦІЦКИ Ары.
СВЯЦІЦКИ Генэх. СВЯЦІЦКИ
Лейзер. СВЯЦІЦКИ Шолем.
СВЯЦІЦКИ Шыел. СВЯЦІЦКИЯ,

6 чалавек СЕГАН Архип. СЕГАН
Куба. СЕГАН Нахман. СЕГАН
Хірш.

СЕГАНЫ, 3 чалавекі.
СЕЛЕЦКАЯ Ёзэфа. СЕЛЕЦКАЯ
Яхне. СЕЛЕЦКИ Ёзэф. СЕЛЕЦКИЯ, 3
чалавекі. СЕМЕРЫК Рувім.
СЕМЕРЫК Хоня. СЕНДЗЯРОВІЧ М.
СІВОШ. СІДЗЕЛЬНИЦКАЯ Геня.
СІДЗЕЛЬНИЦКАЯ Дора, маці і трое
дзяцей.

СІДЗЕЛЬНИЦКАЯ.
СІДЗЕЛЬНИЦКИ Шэнсел і двое
дзяцей.

СІЛЕЦКИ Лазар.
СІЛЕЦКИ ПІ.
СІЛЕЦКИ Пінхас. СІЛЕЦКИ
Пінхас. СІЛЕЦКИ Хісел. СІРОТА
Елка.

СІРОТА Перэц. СІРОТА Перэц.
СКІДЗЕЛЬСКІ Хершал.
СКІДЗЕЛЬСКІЯ, 2 чалавекі.
СКОЛСКАЯ Міра. СКОЛСКАЯ Хая.
СКОЛСКІ Якаў. СКУДЗІЦКАЯ
Хана. СКУДЗІЦКІ Аўрам.
СКУДЗІЦКІ Хірш. СЛАВАЦКІЯ, 3
чалавекі. СЛЕМЕРЫК Рэйвен.
СЛЕМЕРЫК Хонке.
СЛОВАЦЦКАЯ Цішка.
СЛОВАЦКІ Хаім. СЛОВАЦКІ
Меір. СЛОВАЦКІ Мейр.
СЛОВАЦКІЯ, 4 чалавекі.
СЛОНИМСКІЯ, 4 чалавекі.
СЛУШАКІ, 3 чалавекі. СЛУЧАКІ, 2
чалавекі. СМАСЕНЕВІЧЫ, 3
чалавекі СНОЎСКАЯ Пелле Рыўка,
н. у 1884.

СНОЎСКАЯ Пелле.
СНОЎСКІ Матус, н. у 1907
СНОЎСКІ Мацес Рэлленавіч.
СНОЎСКІ Рубін, н. у 1880
СНОЎСКІ Рэйвен. СНОЎСКІ
Шымон Рэлленавіч. СНОЎСКІ
Шэлман, н. у 1916 СНОЎСКІЯ, 2
чалавекі. СОБАЛЫ, 2 чалавекі.
СОФЕР Мошэ.
СПАКОІН Ізхак.
СПАКОШЫ, 3 чалавекі. СПІРА
Хаім.
СТАКІ, 5 чалавек. СТАКІ, 4
чалавекі. СТАЛКОЎСКІ Юм Тов.
СТАЛКОЎСКІЯ, 2 чалавекі
СТАНБЕРГ Л. СТАНКОЎСКІЯ, 2
чалавекі. СТАНОВІЦКІЯ, 3 чалавекі.
СТАРОБШЕЦ Ёзэф Мой- шавіч.

СТАРОБШЕЦ Мошэ, н. у 1880.
СТАРОБШЕЦ Рахел, н. у 1887.
СТАРОБІНЦЫ, 2 чалавекі.
СТРЫЎСКІ Лова. СТРЫЎСКІЯ,
2 чалавекі. СТУЧЫНСКІ
Салутэк. СТУЧЫНСКІЯ, 3
чалавекі СТЭК Маша.
СТЭК Шмуел.
СТЭКІ, 4 чалавекі.
СУЛКОВІЧ Хінда.

СУЛКОВІЧЫ, 3 чалавекі
СУЧАДОЛСКІЯ, 2 чалавекі.
ТАБАЧНІК Арон.
ТАБАЧНІКІ, 3 чалавекі.
ТАЛАХІСКІЯ, 2 чалавекі.
ТАЛКОЎСКІЯ, 3 чалавекі.
ТАНІЛЕВІЧЫ, 4 чалавекі.
ТГАПКА Ехошуа.
ТРОЕЦКАЯ Двора.
ТРОЕЦКІ Ёзэф.

ТРОНІК Абрам.
ТУРГЕЛІ, 3 чалавекі.
ТУРГЕЛЬ Ніома.
ТЭЛНЕР Братэк.
ТЭЛНЕР Леон.
ТЭЛНЕР Мендэль.
ТЭЛНЕРЫ, 4 чалавекі.
ТЭНЕНБАЎМЫ, 2 чалавекі
ТЭНЦЭРЫ, 3 чалавекі.
ТЭЦЭР Лейбэ.
УРЭЭЛХ.
УРЫНОЎСКАЯ Райвэл.
УРЫНОЎСКІ А.
УРЫНОЎСКІ Ноах.
УРЫНОЎСКІЯ, 2 чалавекі
УТКІН Ё.
ФАЙН Ехуда Лейб.
ФАЙН Ехуда Лейб.
ФАЙН Лейбе Зеліхавіч.
ФАЙН Лібе.
ФАЙН Луба.
ФАЙН Мардэхай Ехудавіч.
ФАЙН Хая Фрума.
ФАІНЫ, 8 чалавек.
ФАЭЛЕВІЧЫ, 3 чалавекі.
ФІРЭР Хаім.
ФРАЙМАН Арон Ёзэфавіч.
ФРАЙМАН Ёзэф.
ФРАЙМАН Фейге.
ФРЫДМАН.
ФУКСМЭКС Ш.
ФУКСЫ, 2 чалавекі.
ФУРМАН Міршам.
ХАВІН Башке.
ХАВІН Буня.
ХАВІН Мейр.
ХАВІНЫ, 2 чалавекі.
ХАВІНЫ, 3 чалавекі.
ХАЗАНОВІЧ Роза.
ХАЗАНОВІЧ Хаім.
ХАЗАНОВІЧЫ, трое дзяцей.
ХАЙКІН Ізхак.
ХАЙКІН.
ХАЙКІНА Фейге.
ХАЛБЕРГ Л.
ХАЛПЕРН Мошэ Ізхак.
ХАЛПЕРЫН.
ХАЛПЕРЫН Ізхак.
ХАЛПЕРЫНА Моня.
ХАНАНОВІЧ І.
ХАНЧЫНСКАЯ Геня.
ХАРЛАФЫ, 4 чалавекі.
ХАРАШЧАНСКІЯ, 5
чалавек.
ХАРКІ, 3 чалавекі.
ХАРЛЕФ Хаім.
ХАЦКЕЛЕВІЧ Мошэ.
ХАЦКЕЛЕВІЧЫ, 2 чалавекі

ХАШЭСМАН Р.
ХЕПЕЛЕЎСКАЯ Зіпэ.
ХЕПЕЛЕЎСКАЯ Леа.
ХЕПЕЛЕЎСКАЯ Міндэль.
ХЕПЕЛЕЎСКАЯ Хана Іта.
ХЕПЕЛЕЎСКІ Ехуда.
ХЕПЕЛЕЎСКІ Ёзэф Ізхака.
ХЕПЕЛЕЎСКІ Хаім Ашэр Ізха
кавіч.

ХЕПЕЛЕЎСКІ Шмуэль Ашэр
Ехудавіч.
ХЕПЕЛЕЎСКІ Якаб Ехудавіч.
ХЕПЕЛЕЎСКІЯ, 3 чалавекі.
ХІГРЫНЫ, 3 чалавекі.
ХІМЕЛФАРБ.
ХШОНЧЫК Шлома.
ХІРУГ Адзіна.
ХІРУГ Мардэхай.
ХІРУГ Хая Бреха.
ХІРУК Адзіна.
ХІРУК Мордэхен.
ХІРУК Хая Брахі.
ХОМАТ Завл.
ХОМЕТЫ, 3 чалавекі.
ХОМСКАЯ Раша.
ХОМСКІ Аўрам Ізраэлевіч.
ХОМСКІ Ёзэф Ізраэлевіч.
ХОМСКІ Ефраім.
ХОМСКІ Ёэль Ізраэлевіч.
ХОМСКІ і двое дзяцей.
ХОМСКІ Ізраэль.
ХОМСКІ Ківе Ізраэлевіч.
ХОМСКІ Хаім Ізраэлевіч.
ХОМСКІ Хацкель.
ХОМСКІЯ, 4 чалавекі.
ХОШПІГГЭЙН Батя, н. у 1916
ХОШПІГЭЙН Ізхак, н. у 1913.
ХОХБАЎМ Жэня.
ХОХБАЎМЫ, 2 чалавекі.
ХРОНІК.
ХУРПМЫ, 2 чалавекі.
ХУРПНА Эця.
ЦЕЙТЭРЫ, 4 чалавекі.
ЦІМАН Якаў.
ЦІМАНСКІ Х.
ЦІМКОЎСКАЯ Жэня.
ЦІМКОЎСКАЯ Шасона.

Загінуўшыя партызаны, падполыпчыкі і мірныя жыхары

ЦЫНКІН Мойша. ЦЫНКІН Мойша. ЦЫНКІНЫ, 6 чалавек. ЦЫРЫНСКАЯ Алта. ЦЫРЫНСКАЯ Доба. ЦЫРЫНСКАЯ Хава, н у 1884 ЦЫРЫНСКАЯ Эма. ЦЫРЫНСКАЯ Эстэр, н. у 1910. ЦЫРЫНСКІ Аляксандр, н. у 1912. ЦЫРЫНСКІ Аўрам Хаім, н. у 1884. ЦЫРЫНСКІ Ізраэль. ЦЫРЫНСКІ Якаў. ЦЫРЫНСКІЯ, 4 чалавекі. ЦЭЛЕРЫ, 3 чалавекі. ЦЭРЫЛК Брайнэ. ЦЭРЫЛК Зелда. ЦЭРЫЛК Песах Ізхакавіч. ЧАРНЯЎСКІЯ, 3 чалавекі ЧЫГРЫН Нахум. ЧЫГРЫНА Зуля. ЧЫГРЫНА Людэ. ЧЫГРЫНА Хая Рахел. ЧЫГРЫНЫ, 4 чалавекі. ЧЭРНИКАВА Эстэр Юдзіт. ЧЭРНИКАВЫ, 4 чалавекі. ЧЭРНИКАЎ Айзیک Егашуа- шавіч. ЧЭРНИКОЎСКІ. ШАБСАІ, 10 чалавек. ШАБСАІ Ханан. ШАЛЮБСКАЯ Леа. ШАЛЮБСКАЯ Леа. ШАЛЮБСКАЯ Леа. ШАЛЮБСКАЯ Піглі. ШАЛЮБСКАЯ Фейга. ШАЛЮБСКІ Аўрахам. ШАЛЮБСКІ Давід Аўраха- мавіч. ШАЛЮБСКІ Ёзэф. ШАЛЮБСКІ Еіша. ШАЛЮБСКІ Ейшэ. ШАЛЮБСКІ Лейб. ШАЛЮБСКІ Мендэль. ШАЛЮБСКІ Мендэль. ШАЛЮБСКІ Мендэль. ШАЛЮБСКІ Файвел Лебавіч. ШАЛЮБСКІ Фейге. ШАЛЮБСКІ Шалом Лей- бавіч. ШАЛЮБСКІ Шлома. ШАЛЮБСКІЯ, І чалавек. ШАЛЮБСКІЯ, 3 чалавекі ШАПРА Ёзэф. ШАПРА Ёшке. ШАПРА Міна. ШАПРА Мойша Шапіравіч. ШАПРА Соня. ШАПРЫ, 2 чалавекі. ШАПЯЦНСКАЯ Бела Рахел.	ШАПЯЦНСКАЯ Леона, н у 1941. ШАПЯЦНСКАЯ Ліза. ШАПЯЦНСКАЯ Рахел, н у 1920. ШАПЯЦНСКАЯ Рая. ШАПЯЦНСКАЯ Рая. ШАПЯЦНСКАЯ Соня, н у 1923. ШАПЯЦНСКАЯ Фрума Фаня. ШАПЯЦНСКАЯ Хана. ШАПЯЦНСКАЯ Хана, н. у 1900. ШАПЯЦНСКАЯ Цыля. ШАПЯЦНСКАЯ Цыля. ШАПЯЦНСКІ Ехел Ізха- кавіч. ШАПЯЦНСКІ Ізхак Нахма- навіч, н. у 1895. ШАПЯЦШСКІ Лебел Нах- манавіч, н. у 1918. ШАПЯЦНСКІ Рэувел Ізха- кавіч, н. у 1924. ШАПЯЦНСКІ Херзел Ізха- кавіч, н. у 1922. ШАПЯЦНСКІ Шлома На- хманавіч, н. у 1898. ШАПЯЦНСКІ Юдзел Шло- мавіч. ШАПЯЦНСКІ Юра Ізха- кавіч. ШАРАШЭЎСКАЯ Дэвора. ШАРАШЭЎСКАЯ Лілі. ШАРАШЭЎСКАЯ Перл. ШАРАШЭЎСКАЯ Перл. ШАРАШЭЎСКАЯ Фрэйд- зел, н. у 1882. ШАРАШЭЎСКАЯ Хаўка. ШАРАШЭЎСКАЯ Хая. ШАРАШЭЎСКАЯ Шуламйт. ШАРАШЭЎСКАЯ Эстэр. ШАРАШЭЎСКІ. ШАРАШЭЎСКІ Давід. ШАРАШЭЎСКІ Дов Бер Ехошавіч, н. у 1905. ШАРАШЭЎСКІ Е. ШАРАШЭЎСКІ Ехошуа Айзік. ШАРАШЭЎСКІ Ізраэл Мой- шавіч. ШАРАШЭЎСКІ Мошэ Мей- равіч. ШАРАШЭЎСКІ Перл. ШАРАШЭЎСКІ Шлома Еху- шовіч, н. у 1906. ШАРАШЭЎСКІЯ, 7 чалавек ШВАГЕР. ШВАГЕР Нёня. ШВАРЦ Б. ШВАРЦ Малка. ШВАРЦ Мула.	ШВАРЦ Хаім Мендэл. ШВАРЦ Шоша. ШВАРЦМАН. ШВАРЦЫ, 5 чалавек. ШВЕДАНИ Леся. ШВЕДАНИ Хаім. ШВЕДАНИЦ. ШВЕЦ. ШВЕЦ Хава. ШВИДАНИЦ Зві. ШВИДАНИЦ Пеша. ШВИДАНИЦ Сара. ШВИДАНИЦ Хаім. ШКЛАРМАН А. ШКЛАРМАН Баця. ШКЛАРМАН Гіся. ШКЛАРМАН Екуціэл. ШКЛАРМАН Ёзэф. ШКЛАРМАН М. ШКЛАРМАН Мейр Ёзэ- фавіч. ШКЛАРМАН Мікрыям. ШКЛАРМАН Рахел. ШКЛАРМАН Сара. ШКЛАРЫ, 3 чалавекі. ШКЛЯРМАН Кусіэл. ШКЛЯРМАНЫ, 3 чалавекі ШМАЕЎСКІЯ, 4 чалавекі. ШМАЕЎСКІЯ, 5 чалавек ШМЕРКАВІЧЫ, 3 чалавекі ШМИТ Юлік. ШМИТЫ, 5 чалавек. ШНУР Адэк. ШПАКІ, 2 чалавекі. ШПРА Ехуда. ШПРА Фінгэл Якававіч. ШПРА Хела. ШПРЫ, 3 чалавекі. ШПТАЛЬНІКІ, 3 чалавекі. ШТАЙН Давід. ШТЭЙКЕ Ары Лейб Рыўкавіч. ШТЭЙКЕ Кейле. ШТЭЙКЕ Лова. ШТЭЙКЕ Рыўка. ШТЭЙКЕ Рыўка. ШТЭЙКЕ Сіма Мірыям. ШТЭЙКЕ Эрык. ШТЭЙКЕ Эстэр.
---	--	--

ШТЭЙН Лія.
 ШТЭЙН Сіма.
 ШТЭЙНБЕРП, 5 чалавек.
 ШТЭЙНБЕРП, 2 чалавекі.
 ШТЭРН.
 ШТЭРНФЕЛДЫ, 2 чалавекі.
 ШУЛЬКОВІЧ.
 ШУСТЭРМАН М.
 ШУСУЯРОВІЧ Гіта.
 ШУСУЯРОВІЧ Залман.
 ШУСЦЯРОВІЧЫ, 2 чалавекі.
 ШУХАТОВІЧ Дора.
 ШУХАТОВІЧ Зіла, н у 1914.
 ШУХАТОВІЧ Ліпа.
 ШУХАТОВІЧ Маня, н у 1923.
 ШУХАТОВІЧ Мейшал.
 ШУХАТОВІЧ Роза, н у 1927.
 ШУХАТОВІЧ Шмуэль.
 ШУХАТОВІЧЫ, 4 чалавек!.
 ШУШАН В.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Голда.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Клара.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Роза.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Рыука Рахел.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Соня.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Файтэл.
 ШЫЛАВІЦКАЯ Шэйнэ і двое
 дзяцей.
 ШЫЛАВІЦКІ Базалел.
 ШЫЛАВІЦКІ Еліяху.
 ШЫЛАВІЦКІ Ешяху Израэ-
 левіч.
 ШЫЛАВІЦКІ Залман.
 ШЫЛАВІЦКІ Израэль, н у 1914.
 ШЫЛАВІЦКІ Мірл.
 ШЫЛАВІЦКІ Хершэл.
 ШЫРКОЎСКАЯ Леа, н у 1908.
 ШЫРКОЎСКАЯ Малка, н у
 1904.
 ШЫРКОЎСКАЯ Сіма, н у 1910.
 ШЫРКОЎСКІ Эфраім, н у 1885.
 ШЫТСЭАЛЫ, 2 чалавекі.
 ШЭДРОВІЧЫ, 2 чалавекі
 ШЭЙНКМАН Авігдор Наху-
 маніч.
 ШЭЙНКМАН Аўрам Наху-
 мавіч.
 ШЭЙНКМАН Маня.
 ШЭЙНКМАН Нахум.
 ШЭМНБЕРГ З.
 ШЭННБЕРП, 3 чалавекі
 ШЭРМАН.
 ШЭЎЧЫК.
 ШЭЎЧЫК Карпел.
 ЭДЭЛЬМАНЫ. 3 чалавекі.
 ЭЙХЕМБАЎМ Жэня.
 ЭЛГАЗІ.

ЭЛАКУМ Зеліх. ЭЛАШЫЎ
 Зелік. ЭЛАШЫЎ Міна.
 ЭЛКІНЫ, 4 чалавекі.
 ЭЛШТЭЙН А. ЭПШТЭЙН Абе.
 ЭПШТЭЙН Барон Муся.
 ЭПШТЭЙН Бен Зіан.
 ЭПШТЭЙН Берл. ЭПШТЭЙН
 Бора. ЭПШТЭЙН Велвель.
 ЭПШТЭЙН Віхне. ЭПШТЭЙН
 Волф. ЭПШТЭЙН Геня.
 ЭПШТЭЙН Давід. ЭПШТЭЙН
 Давід. ЭПШТЭЙН Дора.
 ЭПШТЭЙН Ешай. ЭПШТЭЙН
 Зві.
 ЭПШТЭЙН Зігмунд Эдуард.
 ЭПШТЭЙН Іда. ЭПШТЭЙН Іда.
 ЭПШТЭЙН Ізхак. ЭПШТЭЙН
 Леба. ЭПШТЭЙН Лейбе.
 ЭПШТЭЙН Ліза. ЭПШТЭЙН
 Марэк. ЭПШТЭЙН Марэк, н. у
 1883. ЭПШТЭЙН Мейта.
 ЭПШТЭЙН Мейта, н. у 1883
 ЭПШТЭЙН Міхэль.
 ЭПШТЭЙН Міша, н. у 1913.
 ЭПШТЭЙН Мошэ. ЭПШТЭЙН
 Роза. ЭПШТЭЙН Рыўка.
 ЭПШТЭЙН Соня. ЭПШТЭЙН
 Соня. ЭПШТЭЙН Фала.
 ЭПШТЭЙН Фрума. ЭПШТЭЙН
 Шмерл. ЭПШТЭЙН Элка.
 ЭПШТЭЙН Элка, н. у 1906
 ЭПШТЭЙН Эстрык.
 ЭПШТЭЙНЫ, 7 чалавек
 ЭФРАІМСКІ З.
 ЭФРОН Моталь. ЭФРОН
 Мотэль. ЭФРОНЫ, 2 чалавекі.
 ЭФРОНЫ, 4 чалавекі.
 ЮДЗЯЛЕВІЧ Абэ. ЮДЗЯЛЕВІЧ
 Гетцэл. ЮДЗЯЛЕВІЧ Дана.
 ЮДЗЯЛЕВІЧ Ёзел. ЮДЗЯЛЕВІЧ
 Ёяе. ЮДЗЯЛЕВІЧ Израэль.
 ЮДЗЯЛЕВІЧ Мардэхай.
 ЮДЗЯЛЕВІЧ Юзел.
 ЮДЗЯЛЕВІЧЫ, 2 чалавекі.
 ЮДКОЎСКІ А. ЮДКОЎСКІ
 Залман. ЮДКОЎСКІЯ, 6 чалавек
 ЮЖАЛЕЎСКІ Мордэхай Ноа-
 хавіч.
 ЮЖАЛЕЎСКІ Ноах.
 ЮЖАЛЕЎСКІ Песя.
 ЮЗЯЛЕЎСКІ Ноах.
 ЮЗЯЛЕЎСКІ Пешке.
 ЮЗЯЛЕЎСКІЯ, 2 чалавекі.
 ЯВОРСКІ Грыша.
 ЯЗЕРСКІЯ, 4 чалавекі.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Ары, н. у 1903
 ЯЗЭЛЕВІЧ Астэр, н. у 1908
 ЯЗЭЛЕВІЧ Гітэл.

ЯЗЭЛЕВІЧ Ёзэф, н у 1882
 ЯЗЭЛЕВІЧ Елізэр Мейравіч, н. у
 1923.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Еня.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Ехевед, н. у 1885
 ЯЗЭЛЕВІЧ Злата.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Израэль, н. у 1886.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Лолек.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Лазар, н. у 1905
 ЯЗЭЛЕВІЧ Мейр, н. у 1880.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Ноах Хаімавіч.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Пола, н у 1888
 ЯЗЭЛЕВІЧ Соня, н. у 1920.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Хаім Ноахавіч.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Хая.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Хеня, н у 1934
 ЯЗЭЛЕВІЧ Хінда.
 ЯЗЭЛЕВІЧ Шамай Хаімавіч.
 ЯЗЭЛЕВІЧЫ, 15 чалавек.
 ЯКІМОЎСКАЯ Голда.
 ЯКІМОЎСКАЯ Зіна.
 ЯКІМОЎСКАЯ Зіпора.
 ЯКІМОЎСКАЯ Люба.
 ЯКІМОЎСКАЯ Мерке.
 ЯКІМОЎСКАЯ Роза.
 ЯКІМОЎСКАЯ Рыма.
 ЯКІМОЎСКАЯ Фаня.
 ЯКІМОЎСКАЯ Элі.
 ЯКІМОЎСКАЯ Юзі. ЯКІМОЎСКІ
 Аўрам Бер- лавіч.
 ЯКІМОЎСКІ Беры.
 ЯКІМОЎСКІ Берэль Ёзэф.
 ЯКІМОЎСКІ Боша. ЯКІМОЎСКІ
 Вова.
 ЯКІМОЎСКІ Вольф Мой- шавіч.
 ЯКІМОЎСКІ Гданьяху.
 ЯКІМОЎСКІ Ёзэф Берлавіч.
 ЯКІМОЎСКІ Ёзэф Дов.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполынычыкі

ЯКІМОЎСКІ Ешыху Мот-лавіч.
ЯКІМОЎСКІ Зві Мотлавіч.
ЯКІМОЎСКІ Міша Мотлавіч.
ЯКІМОЎСКІ Мойша.
ЯКІМОЎСКІ Мойша Ёзэ-лавіч.
ЯКІМОЎСКІ Моця Берлавіч.
ЯКІМОЎСКІ Шаціяху Мой-шавіч.

ЯКІМОЎСКІ Якаў Ёзэлавіч.
ЯКІМОЎСКІЯ, 3 чалавекі.
ЯКІМОЎСКІЯ, 7 чалавек.
ЯНКЕЛЕВІЧ Бина.
ЯНКЕЛЕВІЧ Веньвель.
ЯНКЕЛЕВІЧ Сара.
ЯНКЕЛЕВІЧ Фейгі.
ЯНКЕЛЕВІЧ Хершэл.
ЯНКЕЛЕВІЧЫ, 5 чалавек.
ЯНУШКЕВІЧ.
ЯНУШКЕВІЧЫ, 4 чалавекі
ЯРАШЭВІЧ Ізер.
ЯРУШЭВІЧ Мэйр.
ЯСКОВІЧ Іцхак, н. у 1909.
ЯСКОВІЧ Хося, н. у 1911.
ЯФЕ Іцхак.
ЯФЕ Іцхал.
ЯХВЯДОВІЧ Зві, н. у 1923.
ЯХВЯДОВІЧ Мойша, н. у 1915.
ЯХВЯДОВІЧЫ, 2 чалавекі.
ЯХМЯДОВІЧЫ, 2 чалавекі.

*Падрыхтавалі
Нёня Цырынскі, Цві Шэфет.*
ФАБРЫЧНЫ ПАСЁЛАК

Расстраляны ў верасні 1941 г.

БЯРКОВІЧ Зелда, н. у 1916.
БЯРКОВІЧ Якаў, н. у 1911.

ГАЛЬНИЦКАЯ, н. у 1906, аку-шэрка.

ГАЛЬНИЦКІ, н. у 1901, урач.

РАЎНИЦКАЯ Дора, н. у 1916

РАЎНИЦКАЯ Іцка, н. у 1923

РАЎНИЦКАЯ Роза, н. у 1888

РАЎНИЦКАЯ Сара, н. у 1911

РАЎНИЦКІ Бенья, н. у 1913

РАЎНИЦКІ Кушэль, н. у 1883

ШАПІРА, н. у 1913 ШАПІРА

Шлэ.ча, н. у 1911 ЯКІМОЎСКАЯ

Молка, н. у 1919.

ЯКІМОЎСКАЯ ;>г.і. н. у 1913

ЯКІМОЎСКІ Янкель, н. у 1887

Падрыхтаваў С. Р. Фарбер.

ВЁСКА ЖЫРОВІЧЫ

Расстраляны ў кастрыч-ніку 1941 г.

БЕРНІКЕР.

ГЕРШУН Келе.

ГЕРШУН Роза.

ГЕРПУНЫ, муж, жонка і чац-вёра дзяцей.

КЛЯБАНСКІЯ, муж, жонка,

дзеці.

КОН Якаў, КОНЭ Хайке. КОНЭ

Янкель і жонка. МІСКІН Атар,

жонка, дзеці. МОЛКІН Якаў.

НАЖЫЦКАЯ Бася.

НАЖЫЦКАЯ Нехеме.

НАЖЫЦКАЯ Фаня. НАЖЫЦКІ

Хаім.

НАХІМ Іцка. НАХІМ Цалік.

НАХІМ Пыфра. НАХІМЫ, 2

чалавекі. ПЯШНІН Ісэр.

ПЯШНІНА.

РАВИЦКАЯ Жэня. РАВИЦКАЯ
Печла. РАВИЦКІ Мошэ.
ХАНСКАЯ Хоя.

... Тайба і 2 дачкі, яго сын з
жонкай і дзіцём Калман.

... Злата з дзецьмі.

... Міна з сынам Віктарам.

Падрыхтаваў Нёня Цырынскі'.

ДЗЕРАЎНОЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

Расстраляны ў 1943 г.

ВЁСКА ВІШАВА

ВАЛЬФОЎСКАЯ Зелда, н. у 1917.

ВАЛЬФОЎСКАЯ Хайка, н. у
1930.

ВАЛЬФОЎСКАЯ Этка, н. у 1928.

ВАЛЬФОЎСКІ Берка, н. у 1926.

ВАЛЬФОЎСКІ Ірша М., н. у 1917.

ЛІСАГУРСКАЯ Віхія, н. у

1916.

ЛІСАГУРСКІ Боруп, н. у 1902

ВЁСКА ВЫСАЦК

ДАЛІДА Вацлаў, н. у 1915.

ДАЛІДА Зігмунт, н. у 1918.

НЕГНЯВІЦКАЯ Рыўка, н. у

1907.

НЕГНЯВІЦКІ Шымель, н. у

1917.

ВЁСКА ПАДГОРНАЯ

РЫТКОЎСКАЯ Рыўка, н. у 1938.

РЫТКОЎСКАЯ Цылія, н. у

1908.

РЫТКОЎСКІ Абрам, н. у 1939.

РЫТКОЎСКІ Азік, н. у 1903.

Воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполынычыкі, якія загінулі пры абароне і вызваленні Слонімскага раёна і пахаваны на яго тэрыторыі

стаяць на ўліку і ахоўваюць-ца дзяржавай.

Пры абароне і вызваленні Слонім-шчыны загінулі 5250 воінаў Чырвонай арміі і партызан. На жаль, прозвішчы 4541 чалавека пакуль застаюцца невядомымі, вядомы толькі 709. Попікувая ра

'На думку складальніка спіса, у Жыровічах загінула каля 170 чалавек яўрэйскай нацыянальнасці.

бота працягваецца. Воіны і партызаны пахаваны ў 35 брацкіх магілах. На кожнай з іх узведзены ваенна-гістарычныя помнікі, якія

ГОР АД СЛОНІМ

Галоўны помнік стаіць у цэнтры горада, у скверы па вул. Пушкіна, на брацкай магіле.

Адразу былі пахаваны 843 воіны і партызаны. У 1956 г. на магіле пастаўлены помнік — скульптура салдата з аўтаматам і схіленым сцягам (скульптар А.Ку- рачкін). У 1965 г. запалены Вечны агонь, прывезены з Брэсцкай крэпасці-героя. У гэтумагілу 25.4.1960, 15.4.1977, 27.9.1979, 7.5.1980, 20.2.1990, 10.7.1998 і 7.5.2004 перапахавана яшчэ 189 воінаў. Усяго пахавана на 1030 воінаў і партызан. 184 прозвішчы ўстаноўлены.

АЛИМОВ Рашид Зинатулович, р. в 1920 в с. Андреевка Сергачского р-на Горьковской обл., рядовой 96-й сд, погиб 12.7.1944.

АЛЬНИКОВ В.В.

АМОСОВ Михаил Петрович, р. в 1911 в с. Тройно-Заозерное Рыбинского р-на Красноярского края, полковник 96-й сд, погиб 13.7.1944.

АНДРИЮСЕНКО Василий Алексеевич, р в 1900 в ст. Горячеводской Ставропольского края, гв. казак 183-го гв. ап 10-й гв квд, погиб 27.6.1944.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан у г. Слоніме.

АННАМУРАДОВ Аниакун м, р. в 1924 в с. Орп- тын

Ханинского р-на Ашхабадской обл., рядовой, погиб 10.7.1944.

АФАНАСЬЕВ Иван Захарович, р. в 1923, ефрейтор, погиб 10.7.1944.

БАБЕНЧУК Александр Николаевич, р. в 1923 в с. Жидово Семеновского р-на Черниговской обл., рядовой 118-го гв. сп 37-й сд, погиб 10.7.1944.

БАКИЕВ Исмаил Бакиевич, р. в 1910 в д. Урусу Ютазинского р-на, Татарстан, рядовой, погиб 11.7.1944.

БАРАБАНОВ Александр Корнеевич, р. в 1908, капитан, погиб в июне 1941.

БАРОВИЙ Григорий Александрович, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

БЕКАШВИЛИ Георгий Николаевич, р. в 1921 в г. Тбилиси, рядовой, погиб 10.7.1944.

БЕРДАЛИЕВ Михаил Иванович, р. в 1925 в Милославском р-не Рязанской обл., рядовой 138-го квп 30-й кд, погиб 10.7.1944.

БЕРСЕНЕВ Денис Иванович, р. в 1925 в Свердловской обл., ст. сержант 37-й сд, погиб 9.7.1944.

БИБИКОВ Ефим Филиппович, р. в 1916 в г. Янгйюль Ташкентской обл., ст. сержант 37-й сд, умер от ран 10.7.1944.

БОГОМОЛОВ Пантелей Дмитриевич, р. в 1924 в д. Сорочкино Аромашевского р-на Омской обл., сержант 2-го дивизиона 455-го оминп, погиб 10.7.1944.

БОДРЕЙКО Василий Трофимович, р. в 1920 в с. Кутки Полянского р-на Воронежской обл., ст. лейтенант 455-го оминп, погиб 10.7.1944.

БРЕУС Алексей Алексеевич, р. в 1910 в д. Слюсари Решетилковского р-на Полтавской обл., ефрейтор 118-го сп 37-й сд, погиб 10.7.1944.

БУТКЕВИЧ Тимофей Филиппович, рядовой 1899-го эг, умер от ран 25.7.1944.

БУХМАСТ Иван Иванович, рядовой 30-го кп, погиб 8.7.1944.

ВАЙНОВ Михаил Александрович, р. в 1905 в . Саратовской обл., ст. сержант 75-й сд, погиб 10.7.1944.

ВАСИЛЕНКО Василий Тихонович, р. в 1916 в с. Погорельцы Холминского р-на Черниговской обл., мл. сержант, погиб 26.6.1941.

ВАСИЛЬЕВ Анатолий Кириллович, мл. лейтенант 241-го гв. сп, погиб 22.7.1944.

ВАСЮРА Михаил Григорьевич, р. в 1912 в с. Н.Маячина Чаплинского р-на Херсонской обл., ст. сержант 1023-го сп, умер от ран 29.4.1945.

ВЛАДИМИРОВ Георгий Петрович, ефрейтор, погиб 10.7.1944.

ВЛАСОВЕЦ Евгений Игнатьевич, р. в 1910, партизан, погиб 3.8.1941.

ГЛОБА Алексей Яковлевич, ст. сержант, погиб 9.7.1944.

ГНЕДЕНКОВ Николай Михайлович, рядовой, умер от ран 13.7.1944.

ГОРБУНОВ Алексей Николаевич, старшина, погиб 9.7.1944.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

- ГОРКИН Михаил Тимофеевич**, р. в 1906 в с. Первинка Ардатовского р-на Горьковской обл., погиб 10.7.1944.
- ГРЕХОВ Григорий Дмитриевич**, р. в 1902 в д. Н.Суртанка Алтайского края, рядовой 372-й сд., умер от ран 28.4.1945.
- ГРИШИН Алексей Борисович**, р. в 1919 в д. Сныткино Сухиничского р-на Калужской обл., рядовой, погиб 26.6.1941.
- ГУДИМОВ Иван Яковлевич**, рядовой 1313-го птап, погиб 10.7.1944.
- ГУДКОВСКИЙ Василий Герасимович**, р. в 1907 в д. Рубежи Бобруйского р-на Могилевской обл., рядовой, умер от ран 4.4.1945.
- ГУДЫМ Павел Петрович**, рядовой 75-го омсб, погиб 11.7.1944.
- ДАНИЛОВ Егор Семенович**, р. в 1908, рядовой, погиб 9.7.1944.
- ДЕМИДОВ Василий Федорович**, р. в 1924 в с. Гавриловское Спасского р-на Рязанской обл., рядовой 37-й сд, погиб 12.7.1944.
- ДИДЕНКО Николай Романович**, р. в 1926 в Большесосновском р-не Пермской обл., рядовой 17-й гв. тбр, погиб 10.7.1944.
- ДИЯНОВ Николай Назарович**, р. в 1918 в Краснооктябрьском р-не Горьковской обл., ст. сержант гв. квп, погиб 9.7.1944.
- ДОЛГАНОВ Евлампий Нефедович**, р. в 1906 в Исецком р-не Омской обл., рядовой 37-й сд, погиб 10.7.1944.
- ДРОВ АЛ ЕВ Ким Федорович**, гв. казак, погиб 9.7.1944.
- ДУБОВИЙ Федор Филиппович**, р. в 1903, сержант. погиб 9.7.1944.
- ДУБНИН Иван Яковлевич**, р. в 1919 на ст. Брянск-2, ефрейтор, погиб 26.6.1941.
- ДУДИН Макар Никифорович**, ефрейтор, погиб 10.7.1944.
- ЕВПАК Иван Иванович**, рядовой, погиб 10.7.1944.
- ЕРЖАНОВ Кулиш**, рядовой, погиб 11.7.1944.
- ЖИЖУЛЕНКО Петр Артемович**, рядовой, погиб 7.7.1944.
- ЖУЛЬЕВ Василий Анисович**, р. в 1920 в с. По-кровск Ворошиловградской обл., рядовой, погиб 26.7.1941.
- ЗАЙКОВСКИЙ Владимир Данилович**, р. в 1921 в д. Заречье Круглянского р-на Могилевской обл., рядовой, погиб в июне 1941.
- ЗАМАХАЕВ Иван Михайлович**, р. в 1915 в г. Воронеж, лейтенант 378-го гап 155-й сд, погиб 24.6.1941.
- ЗАМИТСКИЙ Степан Захарович**, р. в ст. Брюховецкая Краснодарского края, рядовой 127-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.
- ЗАРУБИН Виктор Федорович**, рядовой, погиб 10.7.1944.
- ЗАРУТЬКО Василий Харитонович**, р. в 1918 в Орловской обл., сержант 37-й сд, погиб 10.7.1944.
- ЗАУГОЛЬНИКОВ Василий Ильич**, р. в 1921, умер от ран 3.5.1945.
- ЗИНЧЕНКО Захар Тимофеевич**, рядовой, погиб 10.7.1944.
- ЗЫБИН Максим Яковлевич**, р. в 1918 в с. Н.Александровка Херсонской обл., рядовой 138-го квп 30-й квд, погиб 10.11.1944.
- ИБРАГИМОВ Кубанали**, р. в 1908, рядовой 30-го гв. квп, погиб 10.7.1944.
- ИВАЩЕНКО Карп Максимович**, рядовой, погиб 10.7.1944.
- ИВАНОВ Кузьма Васильевич**, р. в 1926 в с. Сидоркино Державинского р-на Чкаловской обл., рядовой 17-й гв. тбр, погиб 10.7.1944.
- ИСАЕВ Захар Васильевич**, р. в 1899, рядовой эг, погиб 9.8.1944.
- ИСАЕНКО Иван Яковлевич**, р. в 1925 в Успенском р-не Краснодарского края, рядовой 138-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.
- КАДУРИН Федор Никитьевич**, рядовой 439-го иптап, погиб 10.7.1944.
- КАЗЬМИН Григорий Тимофеевич**, р. в 1912 в Егорьевском р-не Московской обл., мл. лейтенант 23-й тбр 9-го тк, погиб 10.7.1944.
- КАЛИНИН Иван Иванович**, сержант 455-го минп, погиб 10.7.1944.
- КАМИЛОВ Расулджан**, р. в 1922 в Ферганской обл., рядовой 391-го сп 170-й сд, умер от ран 15.7.1944.
- КАРАСЬ Григорий Макарович**, р. в 1923 в с. Фаевка Новгород-Северского р-на Черниговской обл., ст. сержант 470-го сп, умер от ран 15.7.1944.
- КАРТОШИН И.В.**, рядовой
- КИРЕЕВ Нурей Гилезетдинович**, погиб 10.7.1944.
- К ЛЕЙКОВ Александр Яковлевич**, ефрейтор 321-го сп, погиб 10.7.1944.
- КЛЕЩЕНКО Николай Романович**, р. в 1923 в Парыцком р-не Томской обл., рядовой 118-го гв. сп 37-й сд, погиб 10.7.1944.
- КЛИМЕНКО Григорий Иванович**, р. в 1913 в с. Зиянчурино Чкаловской обл., лейтенант 455-го оминп, погиб 10.7.1944.
- КЛОБУЧКИН Александр Мефодьевич**, р. в 1904 в д. Речкино Омской обл., рядовой 109-го батальона, погиб 10.7.1944.
- КОБЗАРЬ Ефим Трофимович**, р. в 1908 в с. Развильное Сильского р-на Ростовской обл., казак 30-го гв. квп, погиб 9.7.1944.
- КОВТУН Иван Игнатьевич**, р. в 1912 в с. Джар-хуус Пешковскрго р-на Кустанайской обл., рядовой 75-й сд, погиб 10.7.1944.
- КОГИТИН Иван Иванович**, р. 1913, рядовой иптап, погиб 7.7.1944.

КОЗЛОВ Илья Федорович, р. в 1921 в с. Юдинка

Муромцевского р-на Омской обл., рядовой 75-й сд, погиб 10.7.1944.

КОЗУБЦЕВ Григорий Семенович, р. в 1914 в д. Павловка Загрянского р-на Кемеровской обл., ст. лейтенант 455-го оминп, погиб 10.7.1944.

КОЛОМОЕЦ Иван Лукьянович, р. в 1921 в с. Алексеевка Блинецовского р-на Харьковской обл., рядовой, погиб 26.6.1941.

КОЛЧЕВ Петр Михайлович, р. в 1914 в Пензенской обл., мл. сержант 86-го гв. ап 37-й сд, погиб 10.7.1944.

КОНОВАЛОВ Алексей Федорович, р. в 1920 в Охунском р-не Пензенской обл., рядовой 373-го сп, погиб 15.3.1945.

КОНОВНИЧ П.С., рядовой

КОРЕЕВ Тимофей Федорович, рядовой, погиб 11.7.1944.

КОСТЫЛЕВ Иван Васильевич, р. в 1906 в Павловском р-не Куйбышевской обл., военный инженер 3-го ранга 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

КОСТЮК Александр Филиппович, ефрейтор 303-го сп, погиб 11.7.1944.

КРАСНИКОВ Иван Кузьмич, р. в 1895 в с. Карачун Березовского р-на Воронежской обл., ст. сержант 183-го ап 10-й квд, погиб 10.7.1944.

КРЫЛОВ Федор Васильевич, р. в 1920 в г. Калуга, рядовой, погиб 26.6.1941.

КУЗНЕЦОВ Василий Иванович, старшина 954-го сп 194-й сд, погиб 10.7.1944.

КУЛЕШОВ Пантелей Иванович, р. в 1908 в Киквидзенском р-не Сталинградской обл., гв. казак 30-го квп, погиб 10.7.1944.

КУЛИЧКИН Алексей Семенович, ефрейтор, погиб 10.7.1944.

ЛАВРИНЕЦ Василий Савич, р. в 1915 в г. Киев, капитан 1059-го ап 96-й сд, погиб 12.7.1944.

ЛЕБЕДЕВ Василий Михайлович, лейтенант 19-й автоколонны, погиб 11.10.1944.

ЛЕВИЦКИЙ Иван Васильевич, р. в 1905 в г. Днепропетровск, сержант 1675-го амп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

ЛИБЕР Давид Исакович, р. в 1919, ст. лейтенант 8-й мсбр 9-го тк, погиб 10.7.1944.

ЛОБОВ Михаил Степанович, р. в 1908 в с. Стойда Аннинского р-на Воронежской обл., сержант 23-й тбр, погиб 10.7.1944.

ЛОГАЧЕВ И.И., капитан, погиб в 1944.

ЛЯКИШЕВ Михаил Герасимович, р. в 1914 в Горьковской обл., сержант 337-й тб 17-й тбр, погиб 10.7.1944.

МАЙСУРАДЗЕ Александр Георгиевич, р. в ст. Груновская Ставропольского края, рядовой 476-го СП, погиб 10.7.1944.

МАКАРЕНКО Иван Сысоевич, р. в 1916 в с. Денисовичи Злынковского р-на Орловской обл., лейтенант 358-го сп 96-й сд, погиб 13.7.1944.

МАНДРОВНЫЙ Степан Григорьевич, р. в 1925 в д. Дмитровка Менского р-на Черниговской обл., рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.8.1944.

МАНЬКОВЕЦКИЙ Владимир Элевич, р. в 1924 в с. Мервенцы Могилев-Подольского р-на Винницкой обл., мл. сержант, погиб 9.7.1944.

МАРКЕЛОВ Алексей Александрович, р. в 1923 в д. Мазуровка Пензенской обл., рядовой, умер от ран 19.1.1945.

МАРЧУК Владимир Арсентьевич, р. в 1922 в г. Тбилиси, ст. сержант 75-й сд, погиб 10.7.1944.

МИНИЦКИЙ Эдуард Антонович, р. в 1904 в г. Слоним, партизан, погиб 22.2.1944.

МИРВОДА Куприян Григорьевич, ст. лейтенант, погиб 14.7.1944.

МИРОНЮК Георгий Сидорович, р. в 1903 в с. Ритковцы Новоселецкого р-на Черновицкой обл., рядовой 1261-го сп, умер от ран 22.1.1945.

МИРОШНИК Николай Владимирович, р. в 1925 в с. Довжик Золочевского р-на Харьковской обл., ефрейтор, погиб 10.7.1944.

МОИСЕЕНКО Терентий Матвеевич, рядовой, погиб в 1944.

МУЦМАХЕР Григорий Абрамович, р. в 1925 в г. Николаев, ефрейтор 237-го сп 69-й сд, погиб 9.7.1944.

НАЗАРОВ Михаил Иванович, р. в 1918 в Лоз-но-Александровске Лчанского р-на Луганской обл., сержант 30-го гв. квп, погиб 9.7.1944.

НАЗАРОВ Иннокентий Андреевич, р. в 1922 в г. Чита, ст. сержант 127-го квп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

НАЙДЮК Василий Корнеевич, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

НАСЫРОВ Газир, р. в 1919 в г. Сталинобад, казак 30-го кп, погиб 9.7.1944.

НЕУСТРОЕВ Леонид Иванович, р. в 1925 в г. Ейск Краснодарского края, рядовой 138-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

НИЛОВСКИЙ Алексей Николаевич, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

НУРГАТИН Минсабир Нургатинович, р. в 1919 в д. Лашманка Черемшанского р-на, Татарстан, рядовой, погиб в октябре 1941.

ОБИЩЕНКО Владимир Миронович, р. в 1918 в Донецкой обл., лейтенант 383-го сп 121-й сд, погиб 24.6.1941.

ОЛЕЙНИКОВ Михаил Иванович, р. в 1921 в Саморском р-не Краснодарского края, рядовой 138-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

ПАНЫШИН Василий Федорович, рядовой 1313-го ап, погиб 7.7.1944.

ПАЦУКОВ Степан Ильич, р. в 1918 в с. Любчане Брянской обл., мл. сержант, погиб 26.6.1941.

ПЕРШАКОВ Николай Семенович, рядовой 676-го

1941 — 1945

сп, погиб 10.7.1944.

ПЕТРОВ Афанасий Петрович, рядовой 1026-го
медсанпоезда, умер от ран 22.8.1944.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

ПЕТРОВ Иван Егорович, р. в 1926 в с. Сидорки-но Державинского р-на Чкаловской обл., рядовой 17-й тбр, погиб 10.7.1944.

ПЕТУХОВА Валентина Романовна, р. в 1924 в д. Гремячка Должанского р-на Орловской обл., рядовая 45-го зп, умерла от ран 20.3.1945.

ПОЛЕЦКИЙ Григорий Игнатьевич, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

ПОНОМАРЕВ Григорий Ильич, р. в 1906 в г. Усть-Каменогорск, рядовой 127-го квп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

ПОПКОВ Петр Федорович, гв. казак, погиб в 1944.

ПОПОВ Афанасий Емельянович, рядовой 138-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

ПОПРАВКО Владимир Яковлевич, рядовой 1059-го ап, погиб 10.7.1944.

ПОЧЕРНЫЙ Иван Егорович, сержант 203-го ап, погиб 11.7.1944.

ПРИХОДЬКО Александр Дементьевич, сержант 471-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

ПРОЙДАН Михаил Григорьевич, р. в 1925 в Коропском р-не Черниговской обл., рядовой 37-й сд, погиб 10.7.1944.

ПРОХОДА Платон Кононович, р. в 1906 в Осинском р-не Запорожской обл., гв. казак 30-го квп, погиб 9.7.1944.

ПРОХОРОВ Федор Дмитриевич, р. в 1918 в с. Бутырки Епифановского р-на Тульской обл., майор 358-го сапб 96-й сд, погиб 13.7.1944.

ПРОЦЕНКО Александр Иосифович, р. в 1920, рядовой, погиб в июне 1941.

РАДИОНОВ Александр Степанович, р. в 1923 в г. Сталинград, мл. сержант 303-го сп 69-й сд, погиб 11.7.1944.

РАХИМОВ Саид, р. в 1921, рядовой 51-го сп, умер от ран 14.4.1945.

РЕВА Макар Платонович, р. в 1901 в с. Ново-дмитриевка Барвенковского р-на Харьковской обл., рядовой 127-го квп 30-й квд, погиб 19.7.1944.

РЕДЬКИН Петр Васильевич, р. в 1924 в Красногвардейском р-не Краснодарского края, гв. казак 30-го квп, погиб 9.7.1944.

РУСАКОВ Алексей Константинович, р. в 1918 в Нолинском р-не Кировской обл., ст. сержант 267-го тп 23-й тбр, погиб 10.7.1944.

РЫЖИКОВ Егор Иванович, р. в 1916, лейтенант, погиб в июне 1941.

САВАНЕЦ Петр Леонидович, р. в 1922 в д. Ко-стени Слонимского р-на, партизан, расстрелян немцами 3.6.1944.

САЗОНОВ Алексей Емельянович, сержант 518-го сп, погиб 7.8.1944.

САНЖАРОВ Пантелей Кондратьевич, р. в 1917, сержант 32-го кп., погиб 9.7.1944.

САПРЫКИН Михаил Васильевич, старшина 1455-го ап, погиб 9.7.1944.

САРЖАН Максим Григорьевич, рядовой 47-го сп 15-

й сд, погиб 10.7.1944.

СЕДЫХ Илья Семенович, р. в 1923 в с. Михайловка Первомайского р-на Тамбовской обл., гв. казак 183-го гв. ап 10-й гв. квд, погиб 10.7.1944.

СЕНТЯКОВ Андрей Васильевич, рядовой 32-го квп, погиб 5.7.1944.

СИДОРОВ Михаил Иванович, мл. сержант 321-го сп, погиб 10.7.1944.

СИНЯК Николай Иванович, р. в 1925, рядовой, погиб в 1945.

СМИРНХИН Петр Иннокентьевич, р. в 1920 в с. Бородино Багридского р-на Хакасской обл., старшина 127-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

СМИРНОВ Алексей Григорьевич, р. в 1909 в Кологривском р-не Горьковской обл., рядовой, умер от ран 22.2.1945.

СМИРНОВ Иван Павлович, рядовой, погиб 10.7.1944.

СМИРНОВ Михаил Витальевич, лейтенант 95-го тб, погиб 10.7.1944.

СОБКЕВИЧ Владимир Владимирович, рядовой 676-го сп, погиб 10.7.1944.

СОБКО Алексей Яковлевич, рядовой 32-го квп, погиб 9.7.1944.

СПИРИДОНОВ Борис Трофимович, р. в Ульяновском р-не Омской обл., рядовой 4-го сп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

СТРЕЛКОВ Павел Георгиевич, р. в 1924 в г. Аральск, гв. казак 183-го ап 10-й квд, погиб 10.7.1944.

СТРУПОВЕЦ Владимир Владимирович, р. в 1924 в д. Якимовичи Слонимского р-на, партизан, погиб в 1944.

СУДАК Иосиф Калининович, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

СУЛЬЖИЦКИЙ Владимир Бернардович, р. в 1919 в г. Одесса, сержант 114-го сп 37-й сд, погиб 10.7.1944.

СЫСОЕВ Филипп Константинович, рядовой, погиб 9.7.1944.

ТЕРЗИЕВ Борис Константинович, р. в 1915 в г. Майкоп, ст. лейтенант 4-го сп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

ТРИФОНОВ Дмитрий Григорьевич, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

ТУРЧИН Дмитрий Иванович, рядовой 47-го сп 15-й сд, погиб 10.7.1944.

УРАЖЕНДУЙ Антон Иванович, р. в 1901 в с. Мерткопи Гардебанского р-на Грузия, рядовой 303-го сп 69-й сд, погиб 11.7.1944.

ФЕДОРЕНКО Яков Иосифович, рядовой, погиб 10.7.1944.

ФЕЛИЧКИН Михаил Михайлович, р. в 1921 в Николаевском р-не Ульяновской обл., рядовой 118-го сп 37-й сд, погиб 10.7.1944.

ХАЛИМЗЯКОВ Рахим, р. в 1925, рядовой 37-й сд, погиб 12.7.1944.

ХЕЦИЯ Иван Константинович, р. в 1913 в

с. Квалдехвары Тудаутского р-на, Абхазия, сержант 127-го квп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

ХЛОПИН Михаил Григорьевич, р. в 1904 в с. Дубовки Сталинградской обл., полковник 219-й тбр, погиб 13.7.1944.

ХОЗИН Семен Егорович, р. в 1921 в с. Шилове Калманского р-на Алтайского края, мл. лейтенант 17-й квб, погиб 10.7.1944.

ЦЕЛЫХ Илья Арсентьевич, р. в 1924 в с. Колбщина Зафосского р-на Орловской обл., сержант 23-й тбр, погиб 9.7.1944.

ЦУЦКОВ Федор Яковлевич, рядовой, умер от ран 16.3.1945.

ЧЕРНИКОВ Николай Сергеевич, р. в 1901 в с. Северное Александровского р-на Ставропольского края, ефрейтор 167-го ап 30-й квд, погиб 10.7.1944.

ШАБОЛДАСОВ Николай Васильевич, р. в 1902 в г. Баку, ст. сержант 127-го квп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

ША ЛАМАЙ Никита Тихонович, р. в д. Яновка Богуславского р-на Киевской обл., рядовой 127-го квп 30-й квд, погиб 9.7.1944.

ШАПЕНКО Михаил Нестерович, ст. лейтенант 1455-го ап 9-го тк, погиб 10.7.1944.

ШВЕЦ Федор Маркович, р. в 1911 в Казанковском р-не Николаевской обл., гв. капитан 17-й тбр, погиб 10.7.1944.

ШЕХОВЦОВ Иван Гаврилович, р. в 1910 в Момонтовском р-не Ставропольского края, старшина 138-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

ШУВАЛОВ Петр Константинович, р. в 1911 в Казанковском р-не Николаевской обл., рядовой 17-й тбр, погиб 10.7.1944.

ШУПРАНОВ Иосиф Тимофеевич, рядовой 60-го тб, погиб 28.8.1944.

ШУРКО Афанасий Петрович, р. в 1902 в д. Гринковщина Слонимского р-на, рядовой, погиб 25.6.1941.

ЮРИК Антон Ануфриевич, р. в 1912 в д. Острове Слонимского р-на, рядовой, погиб 23.6.1941.

ЮРКИН Михаил Петрович, р. в 1924 в Артемовском р-не Горьковской обл., рядовой 138-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

ЯЦЕНКО Николай Сергеевич, р. в 1923 в Дзержинском р-не Донецкой обл., казак-телефонист 183-го ап 10-й гв. квд, погиб 18.7.1944.

846 неизвестных.

Прапалі без вестак у час вызвалення Слоніма 10.7.1944

ПОТЕМКИН Борис Григорьевич, р. в 1924 в д. Саустино Тутаевского р-на Ярославской обл., ст. сержант 10-й гв. квд.

СЕМЫКИН Василий Карпович, рядовой 138-го квп 30-й квд.

ЗАРУТИН Иван Тимофеевич, р. в 1922 в г. Киров Кировской обл., рядовой 135-го квп 30-й квд.

ГОНЧАРОВ Данил Иванович, р. в 1905 в с. Бли-

зиновка Матвеево-Курчанского р-на Ростовской обл., казак 10-й гв. квд.

СКЛЯРОВ Иван Михайлович, р. в 1925 в Басковском р-не Ростовской обл., казак 10-й квд.

ВУЛЦА БАРАНАВШКАЯ

На мясцовых могілках пахаваны 25 воінаў. У 1956 на магіле пастаўлены помнік - скульптурная кампазіцыя: жанчына ў жалобе і сувораец.

БЕЛОУС, рядовой 84-го ап 55-й сд, погиб в июне 1941.

ИВАНЕНКО Михаил Иванович, р. в 1917 в с. Павловка Николаевского р-на Херсонской обл., рядовой 467-го ап 75-й абр, погиб 9.7.1944.

КЛИМЕНКО Владимир Тихонович, р. в 1912 в ст. Троицко-Харцызска Харцызского р-на Сталинской обл., рядовой 467-го амп 75-й амбр, погиб 9.7.1944.

КОСТЫЛЕВ Василий Иванович, р. в 1913 в д. Косты лево Верхотурского р-на Свердловской обл., лейтенант 467-го ап 75-й амбр, погиб 9.7.1944.

ЛЯМКИН Семен Иванович, р. в 1914 в с. Калаевка Городищенского р-на Пензенской обл., рядовой 75-й амбр, погиб 9.7.1944.

ПОЛОЯН Баритам Мовсетович, р. в 1926 в с. Ленинанкан, Армения, рядовой 75-й амбр, погиб 9.7.1944.

ПРОКОПЕНКО, рядовой 84-го ап 55-й сд, погиб в июне 1941.

ШАПОВАЛОВ Василий Павлович, рядовой 84-го ап 55-й сд, погиб в июне 1941.

ЩЕРБАКОВ Андрей Иванович, р. в 1898 в д. Васиновка Терновского р-на Пензенской обл., рядовой 75-й амбр, погиб 9.7.1944.

16 неизвестных.

ВУЛЦА ГАГАРЫНА

На былых вайсковых могілках у 1985 пастаўлены мемарыяльны знак «Палявы шпіталь», дзе пахавана 100 воінаў.

АВХАЧЕВ Иван Никитич, р. в 1920 в д. Мало-Крапивка Костюковичского р-на Могилевской обл., сержант 42-й сд, умер от ран 6.2.1945.

АЛЕКСЕЙЧИК Иван Прокофьевич, р. в 1906 в д. Щепичи Клецкого р-на Минской обл., рядовой 1723-го эг, умер от болезни 26.1.1945.

АННАМЫРАДОВ Млей, р. в 1901 в Марийском р-не, рядовой 384-й сд, умер от ран 8.2.1945.

АРТЕМЕНКО Николай Сергеевич, р. в 1925, рядовой 343-й ид, умер от ран 15.8.1945.

БОНДАРЬ Сафрой Петрович, р. в 1905, рядовой 42-й сд, умер от ран 21.7.1944.

БЫКОВ Андрей Филиппович, р. в 1897 в д. Зайково Тюменского р-на Тюменской обл., рядовой, умер от ран 22.7.1944.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

БЫТКО Федор Иванович, р. в 1925, рядовой, умер от ран 15.4.1945.

ВАСЮРА Михаил Григорьевич, р. в 1912 в с. Н.Маячинка Чаплинского р-на Херсонской обл., ст. сержант 1023-го сп, умер от ран 29.4.1945.

ВОЛОДЬКО Федор Степанович, р. в 1919, рядовой 267-го сп НКВД, умер от ран 30.3.1945.

ГРЕХОВ Григорий Дмитриевич, р. в 1902 в д. Н.Суртайка Алтайского края, рядовой, умер от ран 28.4.1945.

ГРИШИН Иван Елисеевич, р. в 1908 в д. Кушати-но Кадомского р-на Рязанской обл., рядовой 100-го гв. минп, умер от ран 10.4.1945.

ГУДКОВСКИЙ Василий Герасимович, р в 1907 в д. Рубежи Бобруйского р-на Могилевской обл., рядовой, умер от ран 4.4.1945.

ДРОНОВ Тимофей Анисимович, р. в 1919 в с. Новые Азгура, Мордовия, лейтенант 75-й сд, умер от ран 26.7.1944.

ДШИКУНОВ Иван Романович, ст. сержант, умер от болезни 21.1.1946.

ДРУЖИНИН Яков Никитович, р. в 1904, ст. лейтенант, умер от ран 21.9.1945.

ЖОФИЗОВ Вали Хазвизович, р. в 1902 в Давлекановском р-не, Башкирия, рядовой 954-го сп 194-й сд, умер от ран 15.7.1944.

ЖУКОВСКИЙ Николай Федорович, р. в 1907, рядовой 1721-го эг, умер от ран 28.1.1945.

ЗАУГОЛЬНИКОВ Василий Ильич, р. в 1921, умер от болезни 3.5.1945.

ЗАХАРЕНКО Иван Дмитриевич, р. в 1910 в д. Гульки Климовичского р-на Могилевской обл., рядовой, умер от ран 24.3.1945.

ИВАНОВ Иван Терентьевич, рядовой 66-го мехп, погиб при исполнении служебных обязанностей 21.4.1946.

ИВАНЧЕНКО Аркадий Павлович, ефрейтор 2-й сд, умер от ран 6.2.1945.

КАВУН Сергей Владимирович, р. в 1926, рядовой 13-го об, умер от ран 20.4.1945.

КАРАКОПСТАНТИ Семен Александрович, рядовой 3633-го сп, умер от ран 10.3.1945.

КЕЛЬДИШЕВ Яков Владимирович, р. в 1922, рядовой 272-го сп, умер от ран 9.4.1945.

КОЖУХАРОВ Федор Иванович, р. в 1925, рядовой 338-го сп 28-й сд, умер от ран 17.3.1945.

КОЛБАСОВ Григорий Алексеевич, р. в 1895, рядовой 372-го сп, умер от ран 28.5.1945.

КОНОВАЛОВ Алексей Федорович, р. в 1923, рядовой, умер от болезни 15.3.1945.

КОНОПКА Юзеф Константинович, р. в 1903, умер от ран 31.1.1945.

КОРНИЛОВСКИЙ Антон Владимирович, р. в 1912 в д. Косово Ивацевичского р-на Брестской обл., рядовой 1018-го сп, умер от ран 31.1.1945.

КОРНЮШИН Николай Васильевич, рядовой, умер от ран 30.4.1945.

КОРОЛЕВ Александр Петрович, р. в 1925 в с. Ивановка Городищенского р-на Пензенской обл., сержант 330-го сп, умер от ран 4.2.1945.

КРАВЧЕНКО Терентий Сергеевич, р. в 1907, сержант, умер от ран 13.7.1944.

ЛУКАШЕВ Петр Ефимович, р. в 1922, к-з «Красный пахарь» Уколовского р-на Воронежской обл., сержант 120-й сд, умер от ран 11.2.1945.

ЛЬВОВ Василий Филиппович, р. в 1926, ефрейтор 49-й сд, умер от ран 26.1.1945.

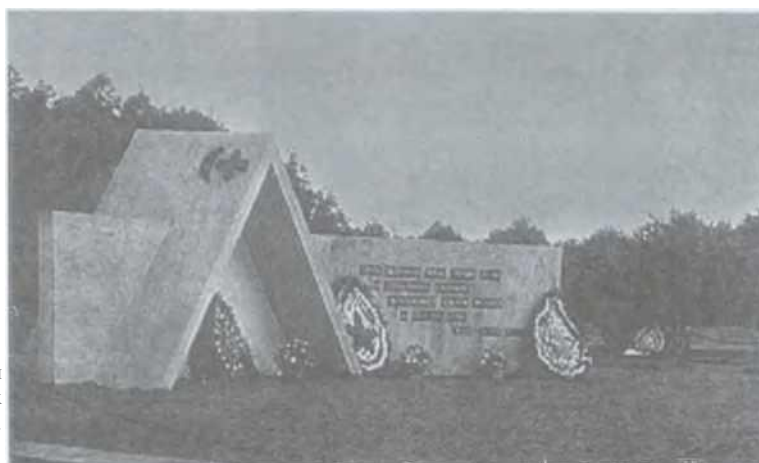
МАРКЕЛОВ Алексей Александрович, р. в 1923 в д. Мазуровка Пензенской обл., рядовой, умер от ран 19.1.1945.

МАЦЕНКО Григорий Степанович, р. в 1923 в с. Княже Спятьинского р-на Ивано-Франковской обл., рядовой 374-й ср, умер от ран 30.4.1945.

МИЛЬТО Роман Захарович, р. в 1901 в д. Городок Шкловского р-на Могилевской обл., рядовой 459-го сп 76-й сд, умер от ран 6.5.1945.

МИРОНЮК Георгий Сидорович, р. в 1903 в с. Ритковцы Новоселицкого р-на Черновицкой обл., рядовой 1261-го сп, умер от ран 22.1.1945.

Мемарыяльны знак «Палявы шпіталь», пастаўлены на былых вайсковых могілках у г. Слоніме.

1941 — 1945

НИКИФОРОВ Николай Тимофеевич, ст. лейтенант, умер от ран 13.7.1944.

ПЕТУХОВА Валентина Романовна, р. в 1924 в д. Гремячка Должинского р-на Орловской обл., рядовая 45-го зп, умерла от ран 20.3.1945.

ПОВАЖНЫЙ Владимир Григорьевич, р. в 1926 в с. Вила-Ягурская Могилев-Подольского р-на Винницкой обл., ст. сержант, погиб при исполнении служебных обязанностей 19.9.1948.

ПОТЕРНИК Василий Прокопьевич, р. в 1920, рядовой 132-го об.иМер от ран 6.5.1945.

ПСЕРОВСКИЙ Иван Григорьевич, р. в 1920, ст. лейтенант, умер от болезни 26.7.1945.

РАХИМОВ Саид, рядовой 51-го сп, умер от ран 14.4.1945.

СЕМЕНОВ Георгий Семенович, умер от ран 30.5.1946.

СИНЮК Николай Иванович, р. в 1925 в д. Сло-будка Пружанского р-на Брестской обл., рядовой 277-й сд, умер от ран 27.1.1945.

СОКОЛОВ Михаил Макарович, р. в 1902 в д. Поляна Краснохолмского р-на Калининской обл., рядовой 151-го иб, умер от ран 13.5.1945.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у г. Сло-німе (вул. Гродзенская шаша).

ТАЗЕНКОВ Александр Андреевич, р. в 1924 в Черепиловском р-не Новосибирской обл., рядовой 181-го амп, умер от ран 21.7.1944.

ТОЛМАЧЕВ Павел Иванович, р. в 1926, сержант, умер от ран 28.4.1945.

ТРОТИН Иван Степанович, р. в 1915 в с. Речу-ла Каларашского р-на, Молдавия, рядовой 408-го сп 1-й сд, умер от ран 4.4.1945.

ФОМИЧЕВ Анатолий Кузьмич, р. в 1913 в д. Степко Оршанского р-на Витебской обл., рядовой 1259-го сп, умер от ран 29.1.1945.

ХАЛИЩЕВ Александр Шихамирович, р. в 1910, старшина, умер от ран 9.5.1945.

ЦИПОЛИЯ ЛимитТатаозович, р. в 1917 в с. Реч-ка-Цхири Гальского р-на, Абхазия, рядовой, умер от ран 11.2.1946.

ЦУЦКОВ Федор Яковлевич, рядовой, умер от ран 16.3.1945.

ШАЙМИНОВ Мухид Испанлович, р. в 1924, мл. сержант 563-го сп 153-й сд, умер от ран 24.4.1945.

ШАРМАТОВ Сандек, р. в 1922 в Узбекистане, рядовой 391-го сп 170-й сд, умер от ран 15.1.1944.

ШВЕЦОВ Петр Никифорович, р. в 1899, рядовой в/ч 93760, умер от ран 21.1.1945.

ШЕСТУХИН Борис Ильич, р. в 1919, рядовой 58-й сд, умер от ран 29.3.1945.

ШИШКИН Николай Матвеевич, р. в 1916, рядовой 27-й роты, умер от ран 18.2.1945.

ЯРОШ Николай Игнатьевич, р. в 1918 в д. Филипповичи, лейтенант 455-го сп 42-й сд, умер от ран 18.2.1945.

40 неизвестных.

ВУЛИЦА ГРОДЗЕНСКАЯ ШАША

У час будаўніцтва міжраённага ўпраўлення магістральных газаводаў знойдзены астанкі савецкіх воінаў. У гэту ма-гілу праводзіліся перапахаванні 5.12.1963, 14.5.1966, 1.4.1967, 27.8.1970, 5.6.1981. Уся-го пахавана 110 воінаў.

У 1967 г. на магіле пастаўлены абеліск, гарыць Вечны агонь.

АНТИПОВ Григорий Власович, р. в 1919 в д. Хмелевка Сычевского р-на Смоленской обл., мл. сержант, погиб в июне 1941.

БЕВЕНСКОВСКИЙ Алексей Васильевич, р. в 1921, мл. сержант, погиб в июне 1941.

ГАЛАНИН Вениамин Дмитриевич, р. в 1918 в Березовском р-не Свердловской обл., курсант, погиб в июне 1941.

ГАТАУЛЛИН Саубан Аблфазылович, р. в 1920 в д. Брлек Альпеевского р-на, Башкирия, рядовой, погиб в июне 1941.

ГОРШКОВ Михаил Федорович, р. в 1918, ст. сержант, погиб в июне 1941.

ДЕМЧЕНКО Иван Яковлевич, р. в 1921 в

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

д. Б.Михайловка Покровского р-на Днепропетровской обл., мл. сержант, погіб в июле 1944.

ДИДЕНКО Василий Данилович, р. в 1906 в г. Артемовск Донецкой обл., капитан 47-го сп 15-й сд, погіб 10.7.1944.

ЗАБЕРЕЖНЫЙ Степан Митрофанович, р. в 1901 в с. Ближнее Боевое, около Феодосии, рядовой, погіб в июне 1941.

ИСАЕВ Дмитрий Васильевич, р. в 1914 в д. Конохово Ленинского р-на Великолукской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

КОЛОГРИВОВ Петр Николаевич, р. в 1920 в Тогучинском р-не Новосибирской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

КОМИССАРОВ Евгений Семенович, р. в 1918, на хут. Большая Каменка Каменского р-на Ростовской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

КОРЧАГИН Николай Ермилович, р. в 1916 в г. Вязники, рядовой, погіб в июне 1941.

КРУГОВОЙ Иван Михайлович, р. в 1920 на хут. Лактевка Ранитенского р-на Белгородской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

КУРМАШЕВ Фарит Хидиятович, р. в 1914 в д. Курманове Кунашского р-на Челябинской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

МАЛЫКОВ Анатолий Иванович, р. в 1915, рядовой, погіб в июне 1941.

МОСТОВОЙ Василий Яковлевич, капитан, погіб 10.7.1944.

ПУГАЧЕВСКИЙ Олег Евгеньевич, р. в 1921 в г. Ленинград, рядовой, погіб в июне 1941.

ТЕРЕШИН Александр Иванович, рядовой, погіб в июне 1941.

ШАЛОНОВ Михаил Максимович, р. в 1921, рядовой, погіб в июне 1941.

ШКУРАТОВ, рядовой, погіб в июне 1941.

90 неизвестных.

Воіны Чырвонай арміі і партызаны, пахаваныя на тэрыторыі раёна

АЗГІНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА КАСЦЯНІ

Каля школы пахаваны 546 воінаў, якія загінулі 24.6.1941 і 9 — 22.7.1944 у баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў за вёскі Касцяні, Разанаўшчына, Пасінічы. У 1971 на магіле пастаўлены помнік — скульптура воіна з вянкам і стала.

АБДУКУЛОВ Талитакул, ст. сержант, погіб 21.7.1944.

АНКУДИНОВ Михаил Осипович, р. в 1918 в с. Вязовка Радищевского р-на Ульяновской обл., капитан 455-го минп, погіб 10.7.1944.

БАРАШКОВ Петр Антонович, сержант 1296-го госп,

БЕЛЬКО Василий Остапович, р. в 1915 в д. Мелькановичи Слонимского р-на, рядовой, погіб 23.6.1941.

БОГДАНЧУК Иван Тимофеевич, р. в 1914 в д. Костени Слонимского р-на, партизан, погіб в 1941.

БУКАРЕВ Федор Ларионович, мл. сержант, погіб 19.8.1944.

ВЛАСОВ Николай Илларионович, лейтенант, погіб 24.6.1941.

ГАЛЯВНЕВ Гарерулла, рядовой, погіб 22.7.1944.

ГОРОШКИН Иван Иванович, сержант 455-го минп, погіб 9.7.1944.

ГРИВЕННИКОВ Александр Иванович, рядовой, погіб 13.7.1944.

ГУСАРОВ Борис Сергеевич, р. в 1918, рядовой, погіб 26.6.1941.

ГУН ДАР Алексей Константинович, р. в 1924 в д. Нагевичи Слонимского р-на, партизан, погіб 1.10.1943.

ДРЯХЛОВ Степан Григорьевич, мл. сержант, партизан, погіб 1.10.1943.

ЕФРЕМОВ Иван Петрович, р. в 1924, рядовой, погіб 18.7.1944.

ЖЕЛЕЗНЯКОВ Виктор Тимофеевич, р. в 1925, ефрейтор 142-го сп, погіб 22.7.1944.

ЗВЕГИНЦЕВ Евгений Яковлевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

Помнік савецкім воінам у в. Касцяні.

1941 — 1945

ЯБКОВ Владимир Дмитриевич, сержант, погіб 22.7.1944.

КЛЮЧНИКОВ Степан Иванович, р. в 1897, казак 32-го гв. квл, погіб 9.7.1944.

КОНОНЕНКО Петр Степанович, рядовой 15-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

КОШКИН Сергей Михайлович, р. в 1921 в с. Протасьев-Угол Чулковского р-на Рязанской обл., капитан 170-й сд, погіб 11.7.1944.

КУГМЕРОВ Никифор Захарович, рядовой, погіб 9.7.1944.

КУДРИНСКИЙ Василий Прокопович, р. в 1918 в Никольском р-не Вологодской обл., капитан 30-го гв. квл, погіб 11.7.1944.

КУЗЬМЕНКО Анатолий Филиппович, сержант 32-го гв. квл, погіб 9.7.1944.

КУЗЬМИН Алексей Андреевич, мл. сержант 1059-го ап, погіб 10.7.1944.

ЛИХВИНЦЕВ Сергей Иванович, р. в 1917, сержант, погіб в июне 1941.

ЛУКЬЯНЕНКО Алексей Петрович, р. в 1921, рядовой, погіб в июне 1941.

ЛЫСЕНКО Лукьян Григорьевич, казак, погіб 10.7.1944.

МЕЛЕШКО Иван Федорович, р. в 1911 в д. Ко-стени Слоимского р-на, партизан, погіб в 1941.

НЕБЕНЗЯ Иван Дементьевич, р. в с. Станислав-чик Шполянського р-на Черкасской обл., рядовой 455-го минп, погіб 9.7.1944.

ОВСЯННИКОВ Петр Сергеевич, р. в Мантуров-ском р-не Курской обл., рядовой, погіб 9.7.1944.

ПРОНИН Григорий Степанович, сержант 477-го ап, погіб 10.7.1944.

САВАНЕЦ Владимир Семенович, р. в 1912 в д. Костени Слоимского р-на, рядовой, погіб 27.6.1941.

СОКОЛОВСКИЙ Григорий Антонович, р. в 1918 в д. Особняки Слоимского р-на, партизан, погіб в 1941.

СОКОЛОВСКИЙ Степан Васильевич, р. в 1912 в д. Особняки Слоимского р-на, рядовой, погіб 27.6.1941.

СКРИПИН Григорий Устинович, р. в 1925 на хут. Вислый Семикаракорского р-на Ростовской обл., сержант 30-го гв. квл, погіб 11.7.1944.

СОЛОМАТИК Василий Васильевич, мл. сержант 439-го ап, погіб 13.7.1944.

СПИРИН Семен Александрович, рядовой 316-го сп, погіб 10.7.1944.

СУМСКИХ Мария Яковлевна, старшина, погібла 19.7.1944.

ТАНУКОВ Андроник Андриязович, рядовой, погіб 19.7.1944.

ФИЩЕВ Петр Саватеевич, рядовой, погіб 15.7.1944.

ФОМЕНКО Петр Степанович, р. в 1923 в с. Советское Ленинградского р-на, лейтенант 265-го сп, погіб 10.7.1944.

ЯРМОШ Павел Иванович, р. в 1910 в д. Костени Слоимского р-на, партизан, погіб в 1941.

504 неизвестных.

На могилах у брацкай магіле, дзе пахаваны 5 партизан, якія загінулі ў 1944 г., пастаўлены помнік.

БОГДАНЧУК Степан Николаевич, р. в 1924 в д. Костени, погіб в 1944.

КАЛЮТА Михаил Антонович, р. в 1922 в д. Костени, погіб в 1944.

КОЧЕРГА Михаил Николаевич, р. в 1924 в д. Костени, погіб в 1944.

МИКУЛЬСКИЙ Федор Степанович, р. в 1924 в д. Костени, погіб в 1944.

МОРОЗ Михаил Леонтьевич, р. в 1924 в д. Костени, погіб в 1944.

ВЁСКА МЯЛЬКАНАВІЧЫ

На ўсходняй ускраіне вёскі ў 1974 пастаўлены помнік — скульптура воіна з вян-ком на ўшанаванне памяці аднавяскоўцаў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну.

15.11.1994 і 14.10.1996 каля помніка перапахаваны 44 воіны, якія загінулі ў гады вайны. Прозвішчы невядомы.

АЗЯРНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗЯРНІЦА

У школьным двары былі пахаваны 223 воіны, якія загінулі ў 1941, 1944. У 1975 на магіле пастаўлены помнік-стэла і бетонны штык. У гэту магілу перапахаваны астанкі воінаў: 5.5.1991 - 21, 3.5.1992 - 52, 18.2.1994 - 26, 7.7.2001 - 21 воін. Усяго пахаваны 343 воіны, з якіх вядомы 62.

АНТИПОВ Сергей Иванович, ефрейтор, погіб 11.7.1944.

АНУФРИЕНКО Михаил Гордеевич, р. в 1926 в с. Елизаветовка Петринского р-на Днепропетровской обл., рядовой 127-го квл 30-й квд, погіб 11.7.1944.

АПОКИН Юрий Петрович, рядовой 755-го сп 217-й сд, погіб 12.7.1944.

АРСЕНТЬЕВ А.К., рядовой

АРСЕНТЬЕВ Василий Федорович, сержант 391-го сп, погіб 11.7.1944.

БАЙКИН Алексей Иванович, р. в 1921 в г. Ярославль, рядовой, погіб в июне 1941.

БЕЛОВ Михаил Николаевич, р. в 1921 в д. Бардычино Галичского р-на Ярославской обл., рядовой, погіб в 1941.

БЛАГУН Алексей Устинович, р. в 1904 в г. Дне-

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

пропетровск, Украина, ефрейтор 30-й квд, погіб 11.7.1944.

БОНДАРЕВ Василий Федорович, сержант 391-го сп, погіб 11.7.1944.

БОРИСОВ Степан Васильевич, р. в 1919 в д. Семкино Санчуровского р-на Кировской обл., мл. сержант, погіб 14.7.1944.

БЫХОВЕЦ Александр Семенович, мл. сержант, погіб 14.7.1944.

БАКУЛОВ Михаил Осипович, рядовой 524-го об 96-й сд, погіб 14.7.1944.

ВОЗНЮК Куприян Лукашевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

ГАВРИЛОВ Павел Иванович, р. в Дороховском с/с Темниковского р-на Смоленской обл., рядовой, погіб в июле 1941.

ГОНЧАРОВ Иван Александрович, ст. сержант, погіб 11.7.1944.

ГРАДУСОВ Александр Александрович, р. в 1916 в д. Твердислово Фурмановского р-на Ивановской обл., мл. политрук, погіб в июне 1941.

ГРИБАНОВ Никита Дмитриевич, р. в 1912 в с. Долгино Рязанской обл., рядовой 30-й квд, погіб 11.7.1944.

ГУДКОВ Иван Ильич, капитан 133-го квп 30-й квд, погіб 11.7.1944.

ДЕНЦОВ Николай Степанович, сержант, погіб 12.7.1944.

ДМИТРИЕВ Иван Порфирьевич, ст. лейтенант, погіб 12.7.1944.

ДОБОНОВ Василий Петрович, рядовой, погіб 12.7.1944.

ЕГОРОВ Николай Кузьмич, р. в 1917 в д. Бед-ловка Никольского с/с Ивановской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

ЖМУРКО Ларион Кононович, рядовой, погіб 11.7.1944.

ЖУК Корней Иванович, р. в 1906, к-з «Привольный» Кропоткинского р-на Краснодарского края, ст. лейтенант 391-го сп 170-й сд, погіб 11.7.1944.

ЗУЙКОВ Николай Иванович, ст. лейтенант 133-го квп 30-й квд, погіб 11.7.1944.

ИВАШОВ Петр Семенович, р. в 1914 в д. Кривуша Тамбовской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

ИВАЩЕНКО Иван Григорьевич, р. в 1920, курсант, погіб 11.7.1944.

ИУС Павел Николаевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

КАТАМАНОВ Иван Яковлевич, р. в 1913, рядовой, погіб 29.7.1944.

КИСЕЛЕВ Иосиф Алексеевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

КИУЛА Юрий Андриянович, рядовой 1312-го сп, погіб 13.7.1944.

КОВАЛЕНКО Иван Иванович, рядовой, погіб 12.7.1944.

КОВАЛЕНКО Иван Николаевич, р. в 1924 в г.

Беловодск Воронежской обл., рядовой 127-го квп 30-й квд, погіб 11.7.1944.

КОЛЕСНИЧЕНКО Константин Ефимович, р. в 1911 в Веселовском р-не Запорожской обл., рядовой 133-го квп 30-й квд, погіб 11.7.1944.

КОМЛЯКОВ Алексей Васильевич, р. в 1921 в г. Муром Горьковской обл., курсант, 758-го сп 88-й сд, погіб 26.7.1944.

КУРАТКИН Владимир Владимирович, р. в 1915 в г. Нея Костромской обл., рядовой 659-го сп 155-й сд, погіб 24.6.1941.

ЛЕДЕНЕВ Петр Алексеевич, р. в 1911 в с. Чертово Орловской обл., сержант 170-й сд, погіб 11.7.1944.

ЛЮБЧЕНКО Василий Петрович, р. в 1920 в г. Армавир Краснодарского края, ст. лейтенант 133-го квп 30-й квд, погіб 12.7.1944.

МИХАЙЛОВСКИЙ Сергей Иванович, р. в с. Гвоздев Гошанского р-на Ровенской обл., рядовой, погіб 14.7.1944.

МИХАЙЛЕЦКИЙ Петр Герасимович, р. в 1916 в г. Кременная Ворошиловградской обл., капитан 127-го квп 30-й квд, погіб 11.7.1944.

МОЛДАВСКИЙ Валентин Гаврилович, р. в 1919 в с. Грузское Кировоградского р-на Кировоградской обл., сержант, погіб в июне 1941.

МОСКАЛЕВ Михаил Петрович, р. в 1921, ст. сержант, погіб в 1941.

МУРТАЗАЛИЕВ Кайхосро, рядовой, погіб в июне 1941.

НАУМОВ С. Петрович, рядовой, погіб в 1941.

ПАНЕНКОВ Николай Андреевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

ПАСТУХОВ Константин Модестович, р. в 1914 в г. Саратов, ст. сержант, погіб 24.6.1941.

ПЕСЕНКО Борис Минич, рядовой, погіб 12.7.1944.

ПОВОДКОВА С.Н., капитан.

ПУЗИКОВ Николай Николаевич, р. в 1916 в с. Мухино Орловской обл., сержант 127-го квп 30-й квд, погіб 11.7.1944.

РОМАНЧЕНКО Гавриил Ефимович, рядовой, погіб 12.7.1944.

РУБАН Сергей Борисович, р. в 1919 в ст. Чельбасская Каневского р-на Краснодарского края, мл. сержант, погіб в июне 1941.

РУДКОВСКИЙ Владимир Васильевич, р. в 1921, рядовой, погіб в 1941.

СОКОЛОВ Кирилл Романович, р. в 1912, ст. сержант, погіб 12.7.1944.

СОЛОВЬЕВ Александр Васильевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

СТРЕЛЬЦОВ Сидор Иванович, рядовой, погіб 12.7.1944.

ТЕ ЛЮКОВ Михаил Иосифович, ст. сержант, погіб 13.7.1944.

1941 — 1945

УСАЧ Наум Асырович, рядовой 307-го сп, погиб 11.7.1944.

ФЕЛЮК Иван Владимирович, р. в 1927, рядовой 30-й квд, погиб 11.7.1944.

ЧЕРНОМАЗ Александр Герасимович, р. в 1915, старшина, погиб 12.7.1944.

ШАБЛАКОВ Яков Яковлевич, р. в 1920 в с. Верхние-Ключи Катайского р-на Курганской обл., рядовой, погиб в июне 1941.

ШЕСТАКОВ Клавдий Семенович, рядовой, погиб 12.7.1944.

ЩЕРБИНА Андрей Иванович, р. в 1906 в с. Екатериновка Покровского р-на Днепропетровской обл., майор 391-го сп 170-й сд, погиб 11.7.1944.

281 неизвестный.

ВЁСКА ДРАПАВА

У цэнтры вёскі былі пахаваны 12 воінаў, якія загінулі ў 1941 і 11.7.1944. У 1982 пастаўлены помнік — скульптура жанчыны. 5.5.1993 перапахавана ў магілу яшчэ 70 воінаў. Усяго пахаваны 82, з якіх вядомы 22.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у в. Драпава.

БЛУДОВ Михаил Герасимович, лейтенант 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

БУКИН Петр Михайлович, р. в 1924 в Новокубанском р-не Краснодарского края, сержант 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

ВИКЛЕЙЛО Владимир Николаевич, р. в 1925 в с. Ленинское Орловской обл., рядовой 12-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

ГОРДИЕНКО Михаил Васильевич, лейтенант 30-й квд, погиб 11.7.1944.

ГУДИМ Леонтий Анисимович, р. в 1901 в с. Новая Павловка около г. Фрунзе, рядовой 12-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

ЕНИН.

ЖУРАВЛЕВ Григорий Михайлович, р. в 1925 в г. Майкоп Краснодарского края, рядовой 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

КАШЫН Иван Иванович, р. в 1917, погиб в 1941.

КОЛЕСНИКОВ Илья Иванович, р. в 1924 на ст. Шабельская Краснодарского края, рядовой 133-го квп 30-й квд, погиб 10.7.1944.

КОЛОЖКОВ Касиф Тюркович, р. в 1908 в Нагорном р-не Кабардино-Балкарской АССР, рядовой 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

КРАВЦОВ Андрей Самуилович, р. в 1925, к-з «Заря коммунизма» Кизлярского р-на, Дагестан, рядовой 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

КУРИН Николай Емельянович, р. в 1926 на ст. Екатериновская Крыловского р-на Краснодарского края, рядовой 133-го квп 30-й квд, погиб 12.7.1944.

МИТРОФАНОВ Александр Степанович, р. в 1892, генерал-майор, командир артиллерии 6-го мехк, погиб 30.6.1941.

МУХИН Александр Степанович, р. в 1924 в Смоленской обл., рядовой 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

ОРЛОВ Николай Николаевич, рядовой, погиб в июне 1941.

ПОГРЕБНЯК Виктор Иванович, р. в 1922 на ст. Красноармейская Краснодарского края, сержант 133-го квп 30-й квд, погиб 11.7.1944.

РАМО ДИН Константин Константинович, р. в 1924, ст. лейтенант 17-й сд, погиб 14.7.1944.

ТРУСОВ Борис Семенович, рядовой, погиб в 1941.

ЦИРКУНОВ Василий Григорьевич, р. в 1919 в д. Терюха Гомельской обл., рядовой, погиб 11.7.1944.

ХОХУ ЛЯ Андрей Петрович, ст. лейтенант, погиб 11.7.1944.

ШАЛДИН Иван Федорович, р. в 1913 в Челябинской обл., рядовой 37-й сд, погиб 10.7.1944.

ШИГАРАЛИЕВ Турсун, р. в 1919, рядовой, погиб в 1941.

60 неизвестных.

ВЁСКА КЛЕПАЧИ

У цэнтры вёскі пахаваны 209 воінаў Чырвонай арміі, з якіх вядомы 6. У 1965

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

на магіле пастаўлены абеліск, у 1992 узведзены новы помнік.

ЗАЙЦЕВ Петр Иванович, рядовой, погіб 6 июля 1944.

ЛАВРИНЕЦ Василий Савич, р. в 1915, погіб 12.7.1944.

МАУРИН Андрей Михайлович, рядовой, погіб 15.7.1944.

ОСИПОВ Николай Иванович, р. в с. Шуретко-во Ростовского р-на Ярославской обл., сержант, погіб в июле 1944.

ХАЦКИЛЕВИЧ Михаил Георгиевич, р. в 1895 в г. Нижний Новгород, генерал-майор 6-го мехк, погіб в июне 1941.

ЩЕТНИКОВ Феодосий Павлович, р. в 1914, рядовой, погіб 15.7.1944.

203 неизвестных.

ВЕСКА ПЛАЎСКІЯ

Пахаваны 90 воінаў, якія загінулі ў чэрвені 1941 і 11.7.1944. У 1967 на магіле пастаўлены абеліск. У 1993 узведзены новы помнік. Прозвішчы 13 воінаў вядомыя.

БОНДАРЕВ Василий Федорович, сержант 391-го сп, погіб 11.7.1944.

ГЛУЗМАН Петр Григорьевич, р. в 1918 в д. Ворошилове Погребщенского р-на Винницкой обл., рядовой, погіб в июне 1941.

ГУБАЕВ Харитон Собронович, р. в 1920 в Садономском р-не, Осетия, рядовой, погіб в июне 1941.

КАЗНАЧЕЕВ Василий Архипович, р. в 1919 в д. Отъасы Сосновского р-на Тамбовской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

КОЛОГРИВОВ Петр Николаевич, р. в 1920.

МОЛЖАНОВ Смагул, р. в 1919 в Чубартауском р-не Семипалатинской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

МОЛОПАНОВ Решгул, р. в 1919, рядовой, погіб в июне 1941.

СЕРГЕЕВ Петр Иванович, р. в 1918 в г. Псков, рядовой, погіб в июне 1941.

СКОРЫЙ Григорий Васильевич, р. в 1919 в д. Татьянавка Березнеговатского р-на Николаевской обл., рядовой, погіб в июле 1944.

ТЮЛЕНЕВ Василий Иванович, р. в 1921 в г. Ярославль, рядовой, погіб в июне 1941.

ШАБАНОВ Тимофей Егорович, р. в 1911 в Орловской обл., мл. лейтенант 7-го тп 4-го тк, погіб в 1941.

ШИНКАРЧУК Георгий Иванович, р. в 1921 в д. Данилове Вожегодского р-на Вологодской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

ШИТОВ Сергей Васильевич, р. в 1917 в д. Боярская Вожегодского р-на Вологодской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

77 неизвестных.

ВАСЛІЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВАСЛІЕВІЧЫ

На могілках вёскі пахаваны 122 воіны Чырвонай арміі, якія загінулі ў чэрвені 1941 і ліпені 1944 у баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У 1965 на магіле пастаўлены помнік — скульптура воіна і партызанкі.

АБАСОВ Баочлан, рядовой, погіб 16.7.1944.

АВЕТИСОВ Мнацакан Григорьевич, рядовой 316-го сп 17-й сд, погіб 10.7.1944.

АЛЫРЧИКОВ Николай Иванович, р. в 1926 в с. Грачево Грачевского р-на Чкаловской обл., рядовой 17 гв. тбр, погіб 11.7.1944.

АНГУЛАДЗЕ Владимир Бегларович, лейтенант 1314-го сп 17-й сд, погіб 12.7.1944.

АРЕФЬЕВ Сергей Дмитриевич, сержант, погіб 16.7.1944.

АРХИПОВ Василий Иванович, сержант, погіб 10.7.1944.

АТХАМОВ Ахмед Кадинович, р. в 1909, рядовой.

БУГРОВ Иван Иванович, р. в 1913 в г. Москва, рядовой 9-го тк, погіб 10.7.1944.

Помнік савецкім воінам у в. Васілевічы.

- БУЙВОЛОВ Иван Николаевич**, рядовой, погиб 15.7.1944.
- ГЕРАСИМЕНКО Петр Михайлович**, мл. лейтенант, погиб 10.7.1944.
- ГОРОДНЫЙ Николай Кондратьевич**, р. в 1923 в с. Павловка Репкинского р-на Черниговской обл., рядовой 1348-го сп, погиб 13.7.1944.
- ГУРСКИЙ Борис Николаевич**, р. в 1915 в г. Благовещенск Хабаровского края, майор 1059-го ап 96-й сд, погиб 12.7.1944.
- ДЕПУЖАТ Иван Акимович**, рядовой, погиб 11.7.1944.
- ЕРМАКОВ Николай Тимофеевич**, ст. сержант 1316-го сп 17-й сд, погиб 10.7.1944.
- ЗАЦЕПИН Анатолий Андреевич**, рядовой, погиб 11.7.1944.
- ЗВЕРЕВ Лаврентий Иванович**, рядовой, погиб 15.7.1944.
- ЗОРИН Евгений Яковлевич**, р. в 1916 в д. Кур- кино Пушкинского р-на Калининской обл., мл. лейтенант 1348-го сп, погиб 13.7.1944.
- ЗУБЕНКО Петр Данилович**, ст. лейтенант, погиб 10.7.1944.
- ИВАНОВ Степан Павлович**, р. в 1925 в д. Суб- ботцы Знаменского р-на Кировоградской обл., рядовой 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ИВАНЦОВ Александр Константинович**, р. в 1920, мл. лейтенант, погиб 10.7.1944.
- КАЛУГИН Павел Сергеевич**, р. в 1924 в д. Кузнецове Дмитровского р-на Московской обл., старшина, погиб 10.7.1944.
- КАРЛОВСКИЙ Александр Адамович**, р. в д. Рудня Ольховка Буда-Кошелевского р-на Гомельской обл., рядовой, погиб 11.7.1944.
- КОЛОЖНОТ Петр Степанович**, р. в 1922 в с. Попово-Лежаки Глушковского р-на Курской обл., лейтенант 1-го омб, погиб 10.7.1944.
- КОНОВАЛОВ Александр Игнатьевич**, р. в 1925 в г. Нижний Тагил Свердловской обл., сержант, погиб 11.7.1944.
- КОРИАУЛИ Георгий Степанович**, р. в 1922, рядовой 1316-го сп 17-й сд, погиб 10.7.1944.
- КУЗНЕЦОВ Василий Никитович**, р. в 1924, ст. лейтенант 616-го сп 194-й сд, погиб 10.7.1944.
- ЛАТЫКОВ Мидехат**, рядовой, погиб 16.7.1944.
- ЛАШИН Александр Митрофанович**, ст. лейтенант, погиб 28.8.1944.
- ЛЕОНОВ Василий Ионович**, капитан 883-го сп, погиб 15.7.1944.
- ЛЮТОЦКИЙ Емельян Климович**, рядовой, погиб 11.7.1944.
- МЕСОНЕЦ Андрей Остапович**, рядовой, погиб 11.7.1944.
- МЕЩЕРЯКОВ Иван Сергеевич**, р. в 1920 в с. Зибаровка Шебекинского р-на Белгородской обл., старшина 237-го тп, погиб 10.7.1944.
- МИТРОФАНОВ Александр Алексеевич**, ст. лейтенант 616-го сп 194-й сд, погиб 9.7.1944.
- НОСОВ Илья Дмитриевич**, рядовой, погиб 10.7.1944.
- ПАЦУКОВ Николай Алексеевич**, сержант, погиб 11.7.1944.
- ПОДОШВА Тимофей Владимирович**, р. в 1918, рядовой 413-го сп 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ПОСЛОВ Яков Федорович**, р. в 1915 в д. Таго- ша Бельского р-на Смоленской обл., мл. лейтенант, погиб 10.7.1944.
- ПРЯХИН Дмитрий Сергеевич**, р. в 1924 в с. Ваганово Октябрьского р-на Челябинской обл., мл. сержант 1314-го сп 17-й сд, погиб 11.7.1944.
- РЫБАКОВ Алексей Васильевич**, рядовой, погиб 16.7.1944.
- САМСОНКИН Сергей Степанович**, р. в 1925 в с. Константиновка Большеглушицкого р-на Куйбышевской обл., рядовой 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- СИУЦКИЙ Иван Андреевич**, р. в 1924 в с. Ах- мерка Тощкого р-на Оренбургской обл., рядовой 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- СКАРЮХИН Михаил Петрович**, р. в 1917 в Моск- ковской обл., ст. лейтенант 1-й гв. бр, погиб 10.7.1944.
- СТАРИКОВ Алексей Алексеевич**, сержант, погиб 10.7.1944.
- ТАРАСЕВИЧ Иван Егорович**, р. в 1907, рядовой, погиб 10.7.1944.
- ТРОШЕНКОВ Михаил Федорович**, р. в 1921, рядовой, погиб 11.7.1944.
- ТРУБИЛОВ Парфен Маркович**, р. в 1911 в д. Проскурин Жлобинского р-на Гомельской обл., рядовой 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ФОМИН Анисим Иванович**, рядовой, погиб 11.7.1944.
- ХАРЬКОВ Иван Петрович**, рядовой, погиб 27.7.1944.
- ЦАРЕНКО Александр Захарович**, р. в 1912 в д. Александровка Хачмаевского р-на, Азербайджан, рядовой 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ШЕМЕЛИЛЕН Сергей Иванович**, р. в 1925 в д. Семцы Почепского р-на Брянской обл., рядовой 413-го сп 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ШЕПЕЛЬ Максим Кузьмич**, сержант 413-го сп 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ШЕПЕЛЬ Николай Кузьмич**, р. в 1918 в с. Пуш- каревка Верхнеднепровского р-на Днепропетровской обл., сержант 413-го сп 73-й сд, погиб 8.7.1944.
- ШКРУМ Василий Максимович**, р. в 1919 в с. Красноярск Веселовского р-на Запорожской обл., ст. сержант, погиб 12.12.1943.
- 69 неизвестных.**
- ВЕСКА ЗАДВОР'Е**
- У 1985 пастаўлены помнік на магіле двух воінаў і расстралянага жыхара вёскі С.В.Алізара.
- ГОДЗЬ Григорий Павлович**, р. в 1916 в с. Кобы- ляки Полтавской обл., ефрейтор 1001-го ап, погиб 11.7.1944.
- 1 неизвестный.**

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі вёска Хадзявічы

У цэнтры вёскі былі пахаваны 4 воіны, якія загінулі ў 1941—1944. У 1994 на магіле пастаўлены помнік — скульптура жанчыны ў жалобе. У 1997 у магілу перапахаваны яшчэ 21 воін.

ДЕГТЯРЬ Максим Семенович, р. в 1912 в д. Колпачки Новоайдарского р-на Ворошиловградской обл., мл. сержант 1314-го сп 17-й сд, погіб 9.7.1944.

КОМΠΑНОВ Бегумкул, р. в 1919 в д. Багит Октябрьского р-на Джалал-Абадской обл., рядовой, погіб 26.6.1941.

ЧИГРИН Михаил Игнатьевич, р. в д. Ходевичи, рядовой 409-го СП 137-й сд, умер от ран 9.8.1944.

22 неизвестных.

ВЕЛІКАПЫЛАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЛІКІЯ ПЫЛАВІЧЫ

Каля будынка сельскага выканаўчага камітэта ў в. Вялікія Шылавічы пахаваны 48 воінаў, якія загінулі ў баях за вызваленне навакольных вёсак. У 1975 на магіле пастаўлены помнік — на агульным пастамеце стала і штык.

АГАФОНОВ Федор Иванович, р. в 1908 в д. Камышинка Заинского р-на, Татарстан, ефрейтор 242-го

сп, 104-й сд, погіб 9.7.1944.

БЕЛОГЛАЗОВ Герман Федорович, рядовой 47-го сп 15-й сд, погіб 10.7.1944.

ГОНЧАРОВ Яков Сергеевич, рядовой 47-го сп 15-й сд, погіб 10.7.1944.

ЗАЛИЛОВ Модарис Харисович, р. в 1923 в д. Катай-Коран Сармановского р-на, Татарстан, мл. лейтенант 925-го ап, погіб 9.7.1944.

ЛЕБЕДЕВ Петр Николаевич, р. в 1921 в д. Русакове Бабаевского р-на Вологодской обл., ст. сержант 925-го ап, погіб 9.7.1944.

ЛЕБЕНОК Василий Романович, р. в 1918 в с. Хоробичи Городнянского р-на Черниговской обл., рядовой 118-го сп 69-й сд, погіб 9.7.1944.

МОКРОБОРОДОВ Иван Андреевич, р. в 1914 в с. Кондратьеве Муромцевского р-на Омской обл., ефрейтор 69-й сд, погіб 10.7.1944.

ОФИЦЕРОВ Алексей Васильевич, р. в 1924 в с. Зеленец Тереньгульского р-на Ульяновской обл., сержант 925-го ап, погіб 9.7.1944.

РЕПИН Василий Михайлович, р. в 1923 в д. Юрьевец Калининского р-на Горьковской обл., ст. сержант 925-го ап, погіб 9.7.1944.

СКИДАН Михаил Иванович, капитан 57-го ап, погіб 21.7.1944.

ТЮТЮННИКОВ Павел Ефимович, рядовой 181-го ап, погіб 11.7.1944.

37 неизвестных.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у в. Хадзявічы.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у в. Вялікія Шылавічы.

1941 — 1945

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ГЛОЎСЕВІЧЫ

У скверы, каля школы, пахаваны 42 воіны і партызаны. Воіны загінулі ў чэрвені 1941, партызаны — у 1942 — 1944. Намагі-ле ў 1972 пастаўлены помнік — двухфігурная скульптурная кампазіцыя. Побач — стэла з імёнамі 23 землякоў, што аддалі сваё жыццё за Радзіму на франтах Вялікай Айчыннай вайны.

КИРИК Василий Доминикович, р. в д. Гловсевичи, партизан.

САПОЖНИКОВ Василий, майор

СТРУЛОВЕЦ Николай Григорьевич, р. в 1907 в д. Савичи, партизан, погиб в 1944.

ЧКАЛОВ Василий Иванович, ст. сержант.

ЯКУБОВИЧ Николай Николаевич, р. в 1926 в д. Драпово, партизан, погиб в 1944.

37 неизвестных.

ВЁСКА ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ

КОЖЕМЯК Антон Максимович, р. в 1915 в Краснодарском крае, рядовой, погиб в июне 1941.

ВЁСКА СКОЎДЗІЧЫ

БЕЛЯКОВ Александр Алексеевич, р. в 1921 в д. Скоросово Краснохолмского р-на Калининской обл., рядовой, погиб в 1941.

ПЛАКУНОВ Николай Андреевич, р. в 1921 в Московской обл., рядовой, погиб в июне 1941.

ЖЫРОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ЖЫРОВІЧЫ

Пахаваны 48 воінаў і партызан. У 1968 пастаўлены помнік — двухфігурная скульптурная кампазіцыя.

АНТОНИК Константин Сильвестрович, р. в 1920 в д. Ветенева Слонимского р-на, партизан, расстрелян в 1943.

ГАРАЖА Иван Иванович, р. в 1907 в г. Миргород Полтавской обл., рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 10.7.1944.

КОТЕНКО Семен Романович, р. в 1904 в с. Кондратовка Сумской обл., рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 10.7.1944.

ЛАРИОНОВ Виктор Владимирович, р. в 1925 в г. Хабаровск, рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 10.7.1944.

МИХАЙЛОВСКИЙ Георгий Петрович, р. в 1916 на х. Власов Никитского р-на Воронежской обл., сержант 237-го сп 69-й сд, погиб 10.7.1944.

НОВИКОВ Александр Георгиевич, р. в с. Малышево Рязанской обл., мл. лейтенант 237-госп 69-й сд, погиб 10.7.1944.

РОДИЧКИН Петр Федорович, мл. сержант 181-го ап, погиб 11.7.1944.

СТИФУТКИН Прокофий Ильич, рядовой, по гиб 18.2.1945.

ТИЩЕНКО Василий Леонтьевич, р. в 1907 в г. Полтава, рядовой 23-й тбр, погиб 9.7.1944.

ХАСАНОВ Колдар, р. в с. Шухурбейлы Физулинского р-на, Азербайджан, рядовой 237-го сп 69-й сд, погиб 10.7.1944.

Помнік савецкім воінам у в. Глоўсевичы.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

ШАПКИН Сергей Иванович, р. в 1908, мл. сержант, пагіб 15.7.1944.

37 неізнестных.

УРОЧЫШЧА АНДРЭВА

МИХАЛЬЧИК Иван Александрович, р. в д. Залесье, партизан, пагіб 20.12.1943.

МИХАЛЬЧИК Константин Петрович, р. в 1920 в д. Залесье, партизан, пагіб 20.12.1943.

НАГУЛЯ Макар Павлович, р. в 1901 в д. Залесье, партизан, пагіб в ноябре 1943.

ФИДРИК Александр Власович, р. в 1892 в д. Завершье, командир 12-й партизанской группы, пагіб в декабре 1941.

ФИЛЕНЧИК Николай Филиппович, р. в 1921 в д. Залесье, партизан, пагіб 6.4.1944.

МІЖЭВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА ВОСТРАВА

У магіле пахаваны 22 воіны Чырвонай арміі, якія загінулі ў чэрвені 1941. У 1967 на магіле насыпаны курган, на вяршыні пастаўлены абеліск, у падножжа — помнік. У тэту магілу 5.5.1998 перапахаваны 8, а 3.8.1998 — 9 неведомых воінаў, астанкі якіх знайшлі на тэрыторыі мясцовага калгаса «Рассвет». Вядома 1 прозвішча.

ДЖАШПАРОВ Каждар, р. в 1918, рядовой, пагіб в июне 1941.

38 неізнестных.

ВЕСКА МІЖЭВІЧЫ

Самая вялікая магіла савецкіх воінаў знаходзіцца каля школы — пахаваны 644 воіны, якія загінулі ў чэрвені 1941 і 11 — 13.7.1944 на тэрыторыі сельсавета ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У 1967 на магіле пастаўлены помнік — скульптуры воіна і партызанкі.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у в. Жыровічы.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у в. Міжэвічы.

11.11.2001 сюды перапахаваны астан- кі 21 воіна. Усяго пахавана 665, з іх вядо- мы 9.

БЕЛОУС Николай Константинович, р. в 1921, рядовой, погіб в июне 1941.

ЖИГАН Максим Прокофьевич, рядовой, погіб 13.7.1944.

ЛЕТОВ Михаил Семенович, р. в 1918 в д. Пого- жье Тимского р-на Курской обл., рядовой, погіб в июне 1941.

НЕСТЕРЕНКО Тихон Максимович, р. в 1917 в г. Барвенков Харьковской обл., мл. сержант, погіб в июне 1941.

НИКУЛИН Борис Яковлевич, р. в г. Омск, старшина 40-го гв. квл, погіб 13.7.1944.

ОСЕЧНЮК Федор Ефимович, военврач, погіб в июле 1944.

СУПРУН Федор Иванович, р. в 1918, к-з им. Ворошилова Чаплинского р-на Николаевской обл., погіб в июне 1941.

ТАРАБАНЬКОВ Алексей Семенович, рядовой 1888-го ап, погіб 11.7.1944.

ЧАРКИН Иван Иванович, р. в 1906 в с. М.Выковка Кулаковского р-на Саратовской обл., мл. лейтенант, погіб в июне 1941.

656 неизвестных.

ВЕСКА ХМЯЛЬШЦА

ШИЛО Евгений Павлович, р. в 1920, партизан, расстрелян в 1943.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АКУНІНАВА

Пахаваны 67 партизан і 10 воінаў.

АРНАУТОВ Александр Иванович, партизан.

БАДЕЙ Аркадий Демьянович, партизан. **БАДЕЙ Павел Пахомович**, партизан.

БАХАР Иосиф Иванович, партизан.

БОКОВЕЦ Евгений Данилович, р. в 1925 в д.

Мижевичи, партизан, погіб в 1943.

БУРДЬ Константин Митрофанович, партизан.

ВАЛЮКЕВИЧ Игнатий Филиппович, р. в 1920 в д. Верболоты, погіб в 1942.

ВЕРБИЦКИЙ Николай Филиппович, партизан.

ВОЛЫНЧИК Алексей Иосифович, р. в 1925 в д. Мелькановичи, партизан, умер от ран 18.3.1944.

ГАН Николай Тарасович, р. в 1920 в д. Гумнище, партизан, погіб в 1944.

ДЕДОВ Митрофан Тихонович, р. в 1919, партизан отряда «Советская Беларусь», погіб 28.4.1943.

ДОБРИЯН Иван Иосифович, р. в 1926, партизан, погіб 13.6.1944.

ЕФИМОВИЧ Николай Максимович, р. в 1922 в д. Озерница, партизан, погіб в 1944.

ЖИЛИЧ Александр Васильевич, р. в 1927 в д. Мыслово, партизан, погіб в 1944.

ЗАЗУЛЯ Иван Федорович, р. в 1925 в д. Хмель-ница, погіб в декабре 1943.

ЗМУРЩИК Георгий Демьянович, партизан.

ЗОЛОЖУК Николай Владимирович, р. в 1922 в г. Слоним, погіб 28.2.1944.

КАЗАЧЕНКО Иван, рядовой, погіб при исполнении служебных обязанностей в 1946.

ЛЯШЕВИЧ Василий Маркович, р. в 1925 в д. Пасиничи, погіб 3.5.1944.

НЕСТЕР Архип Филиппович, партизан.

ОВСЯНИК Иван Гаврилович, партизан.

ПАНАЩИК Михаил Александрович, р. в 1927 в д. Жировичи, погіб 24.3.1944.

ПАНАЩИК Михаил Алексеевич, р. в 1914 в д. Жировичи, партизан, расстрелян 8.2.1944.

ПИСАРЕВ Александр Павлович, р. в 1918 нахут. Леринский Алексеевского р-на Сталинградской обл., старшина 44-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

ПОДРЕЦКИЙ Александр Иванович, партизан.

РАЧКО Николай Степанович, р. в 1919 в д. Большие Шилевичи, погіб 24.3.1944.

Помнік на брацкай магіле партызан і савецкіх воінаў у в. Акунінава.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі

РЕДЬКО Васілій Віктаравіч, партызан. **РУБЕЦ** Аляксей Якаўлевіч, партызан. **СЕМЕНЮК** Ілья Парфенавіч, партызан. **СТАНКЕВІЧ** Аляксей Васільевіч, р. в 1921 в д. Большие Шиловичи, погіб 8.2.1944.

ТОМИЛИН, партызан.

ЦВИКЕВІЧ Ніколай Васільевіч, партызан.

ШИНКЕВІЧ Ніколай Васільевіч, р. в 1925 в д. Кокошицы, погіб 28.2.1944.

ШУСТОВ Міхаіл Спірыдоновіч, р. в 1906 в с. Подворки Дергачевского р-на Харьковской обл., рядовой 44-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

43 неізнаных.

ВЕСКА ЗАВОДНЫ ЛЕС

Пахаваны 35 партызан бригады імя К.К.Ракасоўскага, якія загінулі ў баях супраць захопнікаў.

РЫЛО Васілій Нікіфаравіч, р. в 1923 в д. Колосове, погіб в 1944.

СТРУПОВЕЦ Ніколай Грыгорьевіч, р. в 1910 в г. Слоним, погіб 30.12.1943.

ШИНКЕВІЧ Ніколай Васільевіч, р. в 1925 в д. Кокошицы, погіб 28.2.1944.

32 неізнаных.

ВЁСКА КОЛАСАВА

На могілках пахаваны 5 воінаў і 4 партызаны. У 1966 на магіле пастаўлены абеліск.

ВАЛЕВІН Грыгорій Філіппавіч, р. в 1913, рядовой, погіб 16.7.1944.

ІВАНОВ Віктар Кузьмич, р. в 1898 в г. Аткарск Саратовской обл., рядовой, погіб 19.7.1944.

КУРЕПІН Федор Андреевич, сержант, погіб 14.7.1944.

ОВСЕЙЧИК Иван Осипович, р. в 1876, партызан, расстрелян 17.9.1942.

РЫЛО Александр Васильевич, р. в 1911 в д. Го-ляны, партызан, расстрелян 17.9.1942.

РЫЛО Мария Ивановна, р. в 1912, партизанка, расстреляна 17.9.1942.

ТЕРЕШКОВ Олег Павлович, р. в 1922, партизан, погіб 8.5.1944.

ХИХУЛАНО Григорий Тарасович, рядовой, погіб 17.7.1944.

1 неізнаный.

ВЁСКА МАСЛАВІЧЫ

На паўднёвай ускраіне вёскі, у парку пахаваны 57 воінаў і 1 партызан.

БАБАЕВ Набижат, р. в 1925 в г. Ленинобад, Таджикистан, мл. сержант 44-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

ГЕНИАТУЛИН Таврид, р. в 1908 в Петропавловском р-не, рядовой 66-го СП 61-й сд, погіб 19.7.1944.

ЕФРЕМОВ Николай Захарович, р. в 1922 в д. Мобитская Медвенского р-на Курской обл., рядовой 44-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

КАЛУГИН Иван Трофимович, р. в 1924 в Ивановском р-не, Украина, мл. сержант 221-го сп 61-й сд, погіб 15.7.1944.

КУПРЕЕВ Степан Яковлевич, р. в 1913 в Бар-

венском р-не Харьковской обл., ст. сержант 44-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

ПАНАСЕВИЧ Касьян Игнатьевич, партизан.

СТЫЧЕНКО Леонтий Федосеевич, р. в 1910, рядовой 66-го сп 61-й сд, погіб 17.7.1944.

ТУЖИК Алексей Васильевич, р. в 1925, рядовой 44-й гв. сд, погіб 10.7.1944.

ЧЕРТОК Дмитрий Федорович, р. в 1900 в с. Волокитине Шалыгинского р-на Сумской обл., рядовой, погіб 10.7.1944.

49 неізнаных.

ВЁСКА САСНОЎКА

У цэнтры, каля клуба, пастаўлены помнік — скульптура воіна з вянкам — на

Помнік на брацкай магіле невядомых савецкіх воінаў у в. Сасноўка.

1941 — 1945

магіле 54 воінаў і 9 партызан, якія загінулі ў гады вайны. Усе невядомы.

ПАЎЛАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ПАЎЛАВА

У брацкай магіле пахаваны 19 воінаў. У 1985 пастаўлены помнік.

ГРАДАСОВ Иван Григорьевич, капитан, погіб 10.7.1944.

ЛАВРЕНТЬЕВ А.Ф., погіб 10.7.1944.

РОМАШЕВ Павел Денисович, р. в 1912 в д. Гайдукове Спас-Деменского р-на Калужской обл., ст. сержант 1001-го ап, погіб 10.7.1944.

ЮРЧЕНКО Иван Ларионович, р. в 1914 в с. Творышин Гордеевского р-на Орловской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погіб 10.7.1944.

15 неизвестных.

ВЕСКА ТАЛЬКАЎШЧЫНА

Каля вёскі злева ад шашы Слонім — Дзятлава ў лесе пахаваны 69 воінаў і мірных жыхары. У 1999 на магіле настелены абеліск. Усе невядомы.

СЯЛЯВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА

Былі! пахаваны 359 воінаў, якія загінулі ў 1941 і 1944. У 1975 пастаўлены помнік.

Брацкая магіла савецкіх воінаў у в. Паўлава.
7.1.1991 у магілу перапахавана яшчэ 27 воінаў.
Усяго пахавана 386 воінаў, з якіх вядомы 17.

АСТАФУРОВ Александр Григорьевич, р. в 1922 на ст. Аксакове Белебеевского р-на, Башкирия, рядовой 127-го квп 30-й квд, погіб 12.7.1944.

БАТУРИН Василий Емельянович, р. в 1915 в с. Ново-Яковлевка Ореховского р-на Запорожской обл., сержант 138-го квп 30-й квд, погіб 12.7.1944.

БЕЗМАН Моисей Семенович, р. в 1910, погіб 28.7.1944.

ВАСИЛЬЕВ Павел Иванович, р. в 1909, капитан, погіб в июле 1944.

ГВАРДЖАЛАДЗЕ Акакий Ноевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

ДРОГО ДУБ Петр Григорьевич, р. в 1922 в мест. Ладжики Винницкой обл., Украина, сержант, погіб 12.7.1944.

КАЛИНИЧЕВ Иван Григорьевич, р. в 1918, ст. лейтенант, погіб в июле 1944.

КОНУПКО Афанасий Захарович, сержант 133-го квп 30-й квд, погіб 13.7.1944.

МИХАЙЛЕНКОВ Григорий Дмитриевич, рядовой 306-го ап, погіб 12.7.1944.

МАРИЧЕВ Юрий Алексеевич, р. в 1912, ст. лейтенант, погіб 30.8.1943.

ПЕТРИКОВ Алексей Иванович, р. в 1911 на хут. Серговской Гулькевичского р-на Краснодарского края, ефрейтор 127-го квп 30-й квд, погіб 12.7.1944.

ПРОКОПЕНКО Александр Иосифович, р. в 1911, майор, погіб 12.7.1944.

СИПКО Виктор Васильевич, р. в 1925 в г. Ставрополь, рядовой 127-го квп 30-й квд, погіб 12.7.1944.

ТРОЙНИКОВ Иван Иванович, р. в 1926 в ст. Гулькевичи Краснодарского края, рядовой 127-го квп 30-й квд, погіб 13.7.1944.

УДОВЕНКО Владимир Николаевич, рядовой, погіб 12.7.1944.

ФРОЛОВ Ефим Николаевич, р. в 1914 на хут. Демишик Новоаннинского р-на Волгоградской обл., старшина 127-го квп 30-й квд, погіб 12.7.1944.

ШИРОКОВ Андрей Николаевич, р. в 1905, рядовой 306-го ап, погіб 12.7.1944.

369 неизвестных.

ВЁСКА СЯЛЯВІЧЫ

Каля клуба пахаваны 355 воінаў і партызан, якія загінулі на тэрыторыі Сялявіцкага сельсавета ў баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у Вялікую Айчынную вайну. У 1967 на магіле пастаўлены помнік — скульптура воіна з вянком.

ГИРОВ Прокофий Егорович, р. в 1907, ефрейтор 954-го сп 194-й сд, погіб 12.7.1944.

КАЛЯМИН Юрий Алексеевич, мл. лейтенант 19-го гв. авп, погіб 9.7.1944.

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполычкі

КЛИМЕНКО Алексей Ефимович, р. в 1924, Цвырково Шкловского р-на Могилевской обл., погіб в партизан, погіб 22.6.1944.

ПРИСТАВКА Николай Евгеньевич, р. в 1922 в ст. Дондуковская Шагинского р-на Краснодарского края, мл. сержант 30-й квд, погіб 11.7.1944.

СМОЛЬКОВ Василий Николаевич, лейтенант, погіб 13.7.1944.

СТАРЦЕВ Герман Григорьевич, р. в 1922, ст. сержант, погіб 10.7.1944.

349 неизвестных.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА КАСТРОВІЧЫ

У скверы каля Дома культуры было пахавана 13 воінаў. У 1967 на магіле па-стаўлены помнік — скульптура воіна і партызанкі са сцягам. 6.7.1995 у магілу яшчэ перапахавана 12 воінаў.

АДЖАРОВ Дурмаш Амирович, р. в 1925 в с. Хаталы Таузского р-на, Азербайджан, рядовой 954-го сп 194-й сд, погіб 11.7.1944.

АЛЕНЬКОВ Тимофей Якимович, р. в 1917 в д.

БУРЦЕВ Алексей Федорович, р. в 1920 в д. Полома Шахунского р-на Горьковской обл., рядовой 254-го сп 194-й сд, погіб 11.7.1944.

ДАШЕНКО Григорий Алексеевич, р. в 1910 в г. Москва, ст. сержант 668-го ап 217-й сд, погіб 9.7.1944.

ЗОЛОТУХИН Петр Васильевич, р. в 1900 в Заспском с/с Речицкого р-на Гомельской обл., рядовой 668-го ап, погіб 9.7.1944.

КОНЯХИН Виктор Федорович, р. в 1926 г., с-з «Соколовский» Комаричского р-на Брянской обл., ефрейтор 299-го ап 194-й сд, погіб 10.7.1944.

МАНЧЕНКО Василий Михайлович, р. в 1918 в Красногорском р-не Джамбульской обл., Казахстан, мл. сержант 668-го ап 217-й сд, погіб 9.7.1944.

МИННИКОВ Михаил Яковлевич, р. в 1925 в с. Ивановка Исмаилинского р-на, Азербайджан, мл. сержант 954-го сп 194-й сд, погіб 11.7.1944.

РАХИМОВ Мизбах Мубинович, р. в 1918 в д. Карповка Неверкинского р-на Пензенской обл., рядовой 299-го ап 194-й сд, погіб 10.7.1944.

Помнік на брацкай магіле савецкіх воінаў у в. Сяля-вічы.

Помнік савецкім воінам у в. Кастровічы.

1941 — 1945

РЕВНИН Алексей Ильич, р. в 1899 в с. Козине Кропеевского р-на Курской обл., рядовой 299-го ап 194-й сд, погиб 10.7.1944.

СИНЕВ Григорий Дмитриевич, р. в 1899, с-з «Прогресс» Пензенской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ХАЛИЛОВ Удайдудла, р. в 1904 в г. Наманган, Узбекистан, рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

13 неизвестных.

ВЁСКА СЯНЬКОЎШЧЫНА

Насупраць будынка школы, на беразе возера былі пахаваны 515 воінаў і 2 партызаны, якія загінулі ў гады вайны. У 1967 на магіле пастаўлены помнік — скульптура воіна са схіленым сцягам.

8.4.1991 у тэту магілу перапахаваны 3 воіны, 22.6.1991 — 30 воінаў, 5.5.1992 — 20 воінаў. У 1991 помнік рэканструяваны.

Усяго пахавана 568 воінаў.

АНДРЕЕВ Иван Иванович, р. в 1925 в г. Калинин, рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

БАРАНОВ Николай Григорьевич, р. в 1924, к-з «Синево» Вяземского р-на Смоленской обл., сержант 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

БАРКАН С., рядовой, погиб в 1941.

БЕЛОУСОВ Илья Андреевич, р. в 1922 в д. Усть Тальма Кочугского р-на Иркутской обл., мл. лейтенант 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

БОБЕР Федосий Петрович, р. в 1923 в с. Богдановка Корещкого р-на Ровенской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

БОГДАНОВ Андрей Александрович, р. в 1921 в г. Попел Орловской обл., мл. сержант 299-го сп, погиб 7.7.1944.

БУЛАТОВ Михаил Алексеевич, р. в 1924, рядовой, погиб 8.7.1944.

БУЛГАНИН Михаил Степанович, р. в 1906 в д. Деньково Вельковского р-на Рязанской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

БУРЯКОВ Федор Иванович, рядовой 470-го сп 194-й сд, погиб 10.7.1944.

ВАСИЛЕНКО Андрей Иванович, р. в 1924 в с. Черетовка Гордеевского р-на Орловской обл., сержант 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ВЕДЕРНИКОВ Николай Степанович, р. в 1900 в с. Великоречье Санчурского р-на Кировской обл., сержант 556-го сп 169-й сд, погиб 14.7.1944.

ВИТЧЕНКО Ефим Андреевич, р. в 1919 в Репкинском р-не Черниговской обл., майор 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ВОРОНОВ Иван Константинович, рядовой, погиб 14.7.1944.

ГАЛУХА Лаврен Сергеевич, р. в 1900 в с. Корост Сарнского р-на Ровенской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ГЕРАСИМЧИК Иван Сергеевич, р. в 1926, партизан,

погиб 4.10.1942.

ГИРСКИЙ Степан Павлович, р. в 1910, ефрейтор, погиб 10.7.1944.

ГОЛОВАНОВ С.Е., рядовой 417-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

ГОРОХОВ Иван Михайлович, рядовой, погиб 10.7.1944.

ДЕРКАЧЕВ Владимир Иванович, р. в 1907 в с. Морозовка Н-Меловатского р-на Воронежской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ЖАНТЕМИРОВ Шафрат, р. в 1921 в с. Сафоновка Денгинского р-на Гурьевской обл., Казахстан, рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ЗАКИРОВ Фойзрав Закирович, р. в 1916 в д. Тильменово Салаватовского р-на, Башкирия, старшина 108-го мсб 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ЗАРЮТА Давид Васильевич, р. в 1900 в с. Хармынка Гордеевского р-на Орловской обл., рядовой 470-го сп 194-й сд, погиб 12.7.1944.

ЗАХАРЕВ Иван Филиппович, рядовой 392-го сп 73-й сд, погиб 14.7.1944.

ИВАНЕНКО Александр Дмитриевич, рядовой 1316-го сп, погиб 11.7.1944.

ИВАНОВ Алексей Васильевич, р. в 1918 в д. Бахметовка Теплостанского р-на Горьковской обл., капитан 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ИВАНОВ Павел Иосифович, р. в 1913 в д. Верхний Ус Минусинского р-на Красноярского края, старшина 755-го сп 217-й сд, погиб 11.7.1944.

ИГНАТЬЕВ Григорий Иванович, сержант, погиб 11.7.1944.

КАЗАКОВ Василий Захарович, рядовой, погиб 14.7.1944.

КАЛЬВАЕВ Тургомбай, р. в 1920 в с. Калинин Куйбышевского р-на, Каракалпатия, рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 12.7.1944.

КАПЛУН Иван Федорович, р. в 1910 в с. Чемер Ольшевского р-на Черниговской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

КАРАШЕВ Бектен, лейтенант 922-го сп, погиб 12.7.1944.

КАРПЕНКО Михаил Моисеевич, р. в 1906 в с. Федоровка Федоровского р-на Ростовской обл., рядовой 669-го ап, погиб 10.7.1944.

КИСЕЛЕВ Александр Иванович, р. в 1918 в Теньгушевском р-не, Мордовия, сержант 471-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

КЛИМЧУК Федор Якимович, р. в 1903 в с. Стрельск Сарненского р-на Ровенской обл., ефрейтор 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

КЛЮЙКО Андрей Филиппович, рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 12.7.1944.

КОЛЕСНИКОВ Павел Михайлович, р. в 1902 в Острогжском р-не Воронежской обл., лейтенант 392-го сп 73-й сд, погиб 11.7.1944.

КОПНИН Николай Павлович, р. в 1920 в д. Коп-

Загінуўшыя воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполычкі

нино Ольховского р-на Курганской обл., рядовой 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

КОНЕНКОВ Василий Егорович, рядовой 1059-го ап, погиб 9.7.1944.

КУЗЬМИЦКИЙ Степан Степанович, р. в 1922 в Умечском р-не Орловской обл., рядовой 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

КУШНЕРОВ Николай Павлович, р. в 1918 в д. Стариновск Житковичского р-на Гомельской обл., мл. сержант, погиб 10.7.1944.

ЛЕПИННИКОВ Пимен Данилович, р. в 1906, рядовой 417-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

ЛУКОВСКИЙ Владимир Антонович, рядовой 142-го сп, погиб 8.7.1944.

МАКСИМОВ Петр Павлович, р. в 1925 в с. Федоровка Федоровского р-на, Башкирия, мл. сержант 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

МЕДВЕДЕВСКИХ Сергей Корнилович, сержант, погиб 13.7.1944.

МЕРЕЖКО Яков Федорович, р. в 1898 в с. Горшково Тетневского р-на Киевской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

МИТРОФАНОВ Александр Алексеевич, ст. лейтенант 616-го сп 194-й сд, погиб 9.7.1944.

МОИСЕЕНКО Иван Григорьевич, р. в 1925 в д. Н.Барсуки Речицкого р-на Гомельской обл., мл. сержант 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

МОНАХ Петр Макарович, р. в 1923 в с. Богдановка Корещкого р-на Ровенской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

МОРОЗОВ Василий Николаевич, сержант, погиб в июне 1941.

НАЗАРЕНКО, капитан, погиб 9.7.1944.

НАЗАРЧУК Алексей Алексеевич, р. в с. Кузьмовка Сарненского р-на Ровенской обл., погиб 13.7.1944.

НОВИКОВ Николай Иванович, р. в 1921 в Кошелевском с/с Свердловского р-на Орловской обл., ефрейтор 471-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

ОБУХОВ Николай, р. в 1910, ст. лейтенант, погиб 30.7.1944.

ОЛЕНИЧ Александр Емельянович, рядовой 392-го сп 73-й сд, погиб 13.7.1944.

ПАВАЛОКИН Анатолий Иванович, р. в 1925 в д. Красный Октябрь Гафурийского р-на, Башкирия, рядовой 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ПАВЛУШНИК Яков Иович, р. в 1903 в д. Черница Корещкого р-на Ровенской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ПЕЧЕННИКОВ Семен Яковлевич, р. в 1925 в г. Погел Орловской обл., сержант 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ПОЛИЩУК.

ПОПОВ Петр Николаевич, р. в 1909 в с. Пестерево Беловского р-на Новосибирской обл., сержант 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ПОТОПЧУК Иван Прокофьевич, рядовой 392-го сп 73-й сд, погиб 13.7.1944.

РОСЛОВ Иван Игнатьевич, р. в 1919 в Ковринском р-не Горьковской обл., рядовой 1080-го мсб 194-й сд, погиб 15.7.1944.

РУДЕНКО Николай Анатольевич, р. в 1922 в с. Львовка Максимогорского р-на Павлодарской обл., рядовой 417-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

РЫЖКОВ Анатолий Петрович, рядовой 392-го сп 73-й сд, погиб 13.7.1944.

РЫЖОВ Михаил Ефимович, р. в 1909 в д. Старая Студеновка Сердобского р-на Пензенской обл., капитан 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

РЫЧКОВ Дмитрий Александрович, ст. сержант 299-го ап, погиб 8.7.1944.

САМОЙЛОВ Иван Федорович, р. в 1926, рядовой, погиб 11.7.1944.

САХНО Иван Григорьевич, р. в 1915 в с. Цареконстантинов Запорожской обл., сержант, погиб в июне 1941.

СЕРЕДА Антон Антонович, рядовой 434-го сп, погиб 12.7.1944.

СИДЕЛЬНИКОВ Петр Антонович, р. в 1910 в с. Никольское-Еманча Воронежской обл., ефрейтор 42-го ск, погиб 11.7.1944.

СИТНИКОВ Николай Иванович, рядовой, погиб 11.7.1944.

СОКОЛ Михаил Максимович, р. в 1920 в с. Лудой ль Высоцкого р-на Ровенской обл., рядовой 471-го сп 73-й сд, погиб 10.7.1944.

СОЛОДОВНИКОВ Семен Петрович, р. в 1897 в с. Гавриловская Слобода Середино-Будского р-на Сумской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 12.7.1944.

СПИЖЕВОЙ Федор Андреевич, р. в 1912 в с. Григоровка Переяслав-Хмельницкого р-на Киевской обл., ефрейтор 668-го ап, погиб 9.7.1944.

СУРОВЦЕВ Николай Матвеевич, р. в 1924 в с. Богоявленск Земетчинского р-на Пензенской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

СУХОДОЛОВ Алексей Лаврентьевич, р. в 1913 в с. Бобровка Клинцовского р-на Саратовской обл., мл. лейтенант 766-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ТАРАСОВ Дмитрий Алексеевич, рядовой 175-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

ТЕТЮЦКИЙ Ефим Афанасьевич, рядовой 1059-го ап, погиб 9.7.1944.

ТИХОНОВ Семен Иванович, р. в 1903 в Пьяновском с/с Комаричского р-на Брянской обл., рядовой 954-го сп 194-й сд, погиб 11.7.1944.

УГЛОВ Анатолий Семенович, рядовой 142-го сп, погиб 8.7.1944.

УЛЬЯНОВ Илларион Васильевич, р. в 1898 в д. Шилово Смеловского р-на Смоленской обл., рядовой 755-го сп 217-й сд, погиб 12.7.1944.

ФОМИН Николай Тимофеевич, р. в 1925 в г. Городище Брянского р-на Орловской обл., ефрейтор 755-го сп 217-й сд, погиб 12.7.1944.

ФРОЛОВА Елена Ивановна, р. в 1920 в с. Вар

1941 1945

варіанто Шанькинського р-на Тамбовської обл., фельдшер 10.7.1944.
755-го сп 217-й сд, погиб 11.7.1944.

ХАДЖАЕВ Саид Азис, рядовий 1314-го сп 17-й сд, погиб 11.7.1944.

ХОМЯКОВ Михайл Азарович, р. в 1924 в д. Усохи Екимовичського р-на Смоленської обл., рядовий 755-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ЧЕРНЫШЕВ Алексей, р. в 1917, лейтенант, погиб

ШЕВНИН Наум Семенович, р. в 1896 в п. Ис Свердловської обл., рядовий 740-го сп 217-й сд, погиб 10.7.1944.

ЮЛДАШЕВ Камал, р. в 1922, рядовий 475-го мп, погиб 10.7.1944.

ЯГОВДИК Андрей Филиппович, р. в 1926, партизан, погиб 4.10.1942.

480 невідомих.

Воїни-землякі, які загинули ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ГОРАД СЛОНІМ

АБЛАЖЭЙ Браніслаў Браніслававіч, радавы, загинуў 20.4.1945 у Германіі.

АБРАМЧЫК Іван Аляксандравіч, н. у 1911, радавы, загинуў у верасні 1944.

АГЕЕЎ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1915, Лукінскі с/с Тамбоўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

АДАМОВІЧ Антон Казіміравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АДАМОВІЧ Віктар Вікенцьевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

АДАСЬКА Уладзімір Георгіевіч, н. у 1913, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

АДАСЬКА Уладзімір Якімавіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 17.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

АКАЛОТ Іван Паўлавіч, н. у 1911, радавы, пра- паў без вестак 24.12.1944.

АКІМЧАНКА Валянцін Іванавіч, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

АКУЛЕВІЧ Кірыл Ільч, и. у 1909, гв. радавы, загинуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Паявоніс Вілкавішк- скага р-на, Літва.

АКУЛКА Міхаіл Віктаравіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

АКУЛЬКА Якаў Самойлавіч, н. у 1910, радавы, загинуў 11.12.1944 у с. Вішнеў Прэшаўскай акругі, Чэхаславакія.

АЛАСЮК Даніла Паўлавіч, н. у 1916, в. М.Воль- ка Гродзенскай вобл., прапаў без вестак у маі 1945.

АЛЕЙНІК Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1925, радавы, загинуў 8.7.1944.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Ілья Аляксандравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АЛЕКСАНДРОВА Мустафа Халілевіч, н. у 1903, г.п. Ляхавічы, радавы, прапаў без вестак у 1945.

АЛЕКСІЧ Мацвей Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АЛІЗАРЭВА Уладзімір Міхайлавіч, и. у 1908, лейтэнант, прапаў без вестак у лістападзе 1941.

АЛЯКСЕЕЎ Нікіфар Іванавіч, н. у 1915, Яр- цаўскі р- н Смаленскай вобл., загинуў 16.1.1945 у в. Цсуюрка, Польшча.

АЛЯХНЕЙКА Васіль Палікарпавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 20.10.1944 у м. Палупенен Шталупенскага пав., Усходняя Прусія.

АЛЯХНЕЙКА Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1908, радавы,

памёр ад ран 3.2.1945 у м. Фрыдрыхштайн, Усходняя Прусія.

АЛЯХНЕЙКА Уладзімір Ціханавіч, н. у 1913, радавы, загинуў 10.10.1944 у в. Меркішкі, Літва.

АЛЯХНОВІЧ Ігнат Васільевіч, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

АЛЯШКЕВІЧ Мікалай Сцяпанавіч, радавы, пра- паў без вестак у снежні 1944.

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1914, радавы, загинуў 22.5.1945 у г. Герліц, Германія.

АНАЧКА Пётр Васільевіч, прапаў без вестак у лютым 1945.

АНДРАЙСКІ Іван Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АНДРЭЕЎ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, памёр у палоне 23.12.1942.

АНДУРА Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

АНШІЧАНКА Міхаіл Антонавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

АНШЧЫК Пётр Іванавіч, н. у 1897, радавы, прапаў без вестак 24.10.1944 на ст. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

АНТОНАВА Клаўдзія Пракопаўна, н. у 1923, Асташэўскі р-н Маскоўскай вобл., прапала без вестак у кастрычніку 1941.

АНТОНАЎ Іван Герасімавіч, сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

АНТОНІК Міхаіл Антонавіч, н. у 1922, радавы, загинуў 25.1.1945 у г. Магатэк, Усходняя Прусія.

АНТОНІК Фама Рыгоравіч, н. у 1921, прапаў без вестак у 1945.

АНТРОПАЎ Аляксей Іванавіч, н. у в. Ананкіна Хмельнікоўскага с/с Нагор'еўскага р-на Яраслаў- ская вобл., радавы, загинуў 22.6.1941.

АНУРАНСКІ Іван Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

АНУФРЫЕЎ Дарафей Яфімавіч, н. у 1895, в. Забатуры Смаленскай вобл., радавы, загинуў 7.4.1942.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

АПАНОВІЧ Уладзімір Мацвеевіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

АРЛАМЕНКАЎ Рыгор Дзянісавіч, н. у 1902, в. Ягор'ева Дарагабужскага р-на Смаленскай вобл., прапаў без вестак у верасні 1944.

АРСЕНЦЬЕУ Аляксандр Мікітавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

АРХІПАЎ Малафей Пракопьевіч, н. у 1908, хут. Логаўскае Ніжне-Чырскага р-на Валгаградскай вобл., мал. сяржант, загінуў 17.1.1945, пахаваны ў в. Амшаны Яблонеўскага пав., Польшча.

АРЦЁМАЎ Георгій Мікалаевіч, н. у 1920, в. Плятнёва Душаўшчынскага-на Смаленскай вобл., прапаў без вестак у верасні 1944.

АРЧАКОЎ Сяргей Маркавіч, н. у 1921, г. Уфа, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

АРЭНЧ Мікалай Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

АСТРОЎСКІ Мікалай Іванавіч, радавы, прапаў без вестак.

АТМАРКАЎ Іван Аляксеевіч, н. у 1926, в. Злынь Знаменскага р-на Арлоўскай вобл., прапаў без вестак у лістападзе 1944.

АЎСЯНКІН Мацвей Сяргеевіч, н. у 1919, в. Ст.Азарава Смаленскай вобл., ст. сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

АЦЬМАН Іван Паўлавіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 5.6.1945 у н.п. Інстэрбург, Усходняя Прусія.

БАБАРЭНЬ Іван Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАБАШ Пётр Іванавіч, н. у 1905, г. Краснаярск, радавы, загінуў 11.2.1945 у в. Калькштайн, Усходняя Прусія.

БАБІКАЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1920, Смален- ская вобл., радавы. прапаў без вестак у снежні 1941.

БАБІЦКІ Тэвель Лейбавіч, н. у 1910, г. Гомель, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

БАБКО Мікалай Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БАБКОЎ Сцяпан Арыёмавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАБЯК Аляксей Аляксеевіч, радавы, загінуў 23.7.1944 у в. Заезерца Беластоцкага ваяв., Польшча.

БАГДАНАЎ Расціслаў Сямёнавіч, гв. старшы- на, загінуў 9.3.1943, пахаваны ў г. Валуйск.

БАГДАНАЎ Яўген Аляксандравіч, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

БАГДАНОВІЧ Валянцін Антонавіч, н. у 1920, мал. сяржант, загінуў 13.2.1945, пахаваны ў в. Кляны Міндрамірц Паморскага ваяв., Польшча.

БАГДАНЧЫК Леанід Лявонцьевіч, н. у 1926, в. Плебанцы Мінскага р-на, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БАДЗЕЙ Георгін Георгіевіч, загінуў 24.3.1945 у Венгрыі.

БАДЗЕЙ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 23.4.1945 пад Кёнігсбергам.

П.І.Бабаш.

БАДЗЕЙ Сяргей Аляксандравіч, радавы, загі- нуў 20.8.1941.

БАДУНОЎ Пётр Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАЖКО Барыс Фёдаравіч, н. у 1914, г. Днепра- пятроўск, загінуў 28.6.1941.

БАЙБАК Максім Варфаламеевіч, радавы, памёр ад ран 30.10.1944 у в. Кубелен, Усходняя Прусія.

БАЙКОЎ Іван Пятровіч, загінуў 7.9.1943 пад г. ХарКав.

БАЙКОЎ Іван Сяргеевіч, н. у 1916, в. Канюшы- на Андрэўскага р-на Смаленскай вобл., сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАКАБАНОВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, радавы, памёр ад ран 7.3.1945.

БАЛАБАНАЎ Васіль Рыгоравіч, радавы, пра- паў без вестак у снежні 1942.

БАЛАГАНОВІЧ Барыс Варфаламеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАЛДЗЯНКОЎ Рыгор Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.10.1944 у в. Грэс-Дэгезен Шталу- пенскага пав., Усходняя Прусія.

БАЛУ ШЭНКА Рыгор Раманавіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

БАЛЬ Фёдар Давыдавіч, н. у 1925, загінуў у 1944.

БАЛЬШОЎ Дзмітрый Максімавіч, ст. сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАНДАРОВІЧ Аляксандр Цімафеевіч, прапаў без вестак у ліпені 1944.

БАНДАРОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 21.4.1945, пахаваны ў г. Брандэн- бург.

БАНДАРОВІЧ Іван Раманавіч, радавы, загінуў 31.1.1945 у п. Галаў, Усходняя Прусія.

БАНДАРОВІЧ Міхаіл Вікенцьевіч, н. у 1900, радавы, загінуў 28.1.1945 у в. Краўсенен Кёнігсберг- ская акругі, Усходняя Прусія.

БАНДАРЭНКА Іван Якаўлевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАНОЎСКІ Васіль Феаксіставіч, н. у 1906, в. Канахоўка Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БАРАНОЎСКІ Канстанцін Восіпавіч, н. у 1908, гв. радавы, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў г. Несце- раў Калінінградскай вобл.

БАРАНОЎСКІ Мар'ян Сцяпанавіч, н. у 1926, яфрэйтар, прапаў без вестак 27.4.1945.

БАРАНОЎСКІ Павел Пятровіч, радавы, памёр ад ран 23.9.1944, пахаваны на могілках «Юэзфаўка» каля н.п. Атвоцка Варшаўскага ваяв., Польшча.

БАРТАШ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1917, г. Куй- бышаў, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАРТКЕВІЧ Лявон Іванавіч, радавы, прапаў без вестак 15.8.1944.

БАРУЛІН Васіль Іванавіч, н. у 1924, в. Вёскі Цвярской вобл., радавы, загінуў 8.3.1945 ва Усход- ный Прусіі.

БАРЫСАЎ Васіль Іванавіч, н. у 1908, хут. Урыцкі Н.- Аненскага р-на Валгаградскай вобл., радавы, прапаў без вестак 29.7.1944.

БАРЫСАЎ Павел Дзмітрыевіч, н. у 1918, г. Уфа, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БАРЭЦКІ Ісак Ізраілевіч, н. у 1926, радавы, за- гінуў 25.11.1944, пахаваны на хут. Маздэльда Пры- екульскага р-на, Латвія.

БАСАК Аляксей Аляксандравіч, н. у 1916, радавы, загінуў 18.1.1945, пахаваны ў в. Марыніна Вар- шаўскага ваяв., Польшча.

БЕЛААЗОРАЎ Яфім Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕЛАВУС Міхаіл Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЕЛЬСКІ Мікалай Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БЕЛЬСКІ Фёдар Аляксандравіч, н. у 1918, в. Старая Мойка Самарскай вобл., сяржант, прапаў без вестак у ліпені 1941.

БЕЛЬЧЫК Фёдар Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БЕШЧАТ Іван Уладзіміравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БІРУК Уладзімір Паўлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 10.4.1945 у в. Бергаў Кёнігсбергскай правін- цыі, Усходняя Прусія.

БІРУКОЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1913, Мардовія, радавы, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў н.п. Драздо- ва, Польшча.

БЛІЗНЮК Іосіф Мацвеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЛІЗНЮК Парфен Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

БОБРУСЬ Іосіф Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

БОБРЫК Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1923, в. Осава Бабруйскага р-на, ст. сяржант, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў в. Гровды Острав-Мазавецкага пав., Польшча.

БОРТНІК Іван Казіміравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.10.1944 у в. Шэльціце Гальданскага пав., Усходняя Прусія.

БОРУК Іван Пятровіч, н. у 1910, ст. лейтэнант, памёр ад ран у 1944 у г. Познань, Польшча.

БОРЫС Аляксандр Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

БРЫНЬКОЎ Іван Вікулавіч, радавы, памёр ад ран 31.5.1945 у г. Арысвальд.

БУБНОЎ Дзяніс Дзмітрыевіч, н. у 1899, в. Ма- шанка Знаменскага р-на Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БУДРЭВІЧ Станіслаў Антонавіч, н. у 1920, радавы, памёр ад ран 2.3.1945 у пас. Альт-Пронхаве Дойч- Кронскага пав., Германія.

БУЙ Віталь Лукіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БУЛАТЫ Антон Лявонавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БУЛЫГА Канстанцін Васільевіч, н. у 1909, загі- нуў у 1944 у Польшчы.

БУЛЫГА Лявон Рыгоравіч, н. у 1905, загінуў 23.7.1941.

БУЛЫГА Павел Антонавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў в. Марыніна Сяроцка- га пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

БУРАК Станіслаў Антонавіч, радавы, памёр ад ран 7.11.1941.

БУРАЧЭЎСКІ Браніслаў Міхайлавіч, радавы, загінуў 27.1.1942.

БУРАЧЭЎСКІ Станіслаў Валяр'янавіч, рада вы, прапаў без вестак у студзені 1945.

БУРНОЎ Барыс Сцяпанавіч, сяржант, загінуў 27.2.1945.

БУРНОЎ Мікалай Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1942.

БУСЬКО Антон Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

БУТА Уладзімір Максімавіч, прапаў без вестак у верасні 1944.

БУЦКЕВІЧ Іван Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

БЫК Яфім Мікалаевіч, и. у 1908, радавы, загі- нуў у в. Жэльткемэн Гальданскага пав., Усходняя Прусія.

БЫКАЎ Кандраціі Сямёнавіч, н. у 1910, ст. сяржант, загінуў 12.7.1944.

БЫЛІН Іван Лявонцьевіч, н. у 1913, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

БЫЦКО Віктар Пракофьевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 26.3.1943.

БЯКРЭНЬ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 29.1.1945.

БЯЛЕЦКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 6.11.1944, пахаваны ў г. Вільнюс, Літва.

БЯЛЬКЕВІЧ Іван Пракопавіч, памёр ад ран 28.12.1944, пахаваны ў г. Люблін, Польшча.

БЯЛЯЎСКІ Васіль Ануфрыевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 16.4.1945 у в. Геберсдорф, Германія.

Воїны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

БЯЛЯЎСКІ Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1919, с. Каргелей Пензенскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БЯРДЗЕННИКАЎ Фёдар Сямёнавіч, н. у 1913, в. Бутанава Усць-Удзінскага р-на Іркуцкай вобл., радавы, загінуў 2.3.1945, пахаваны ў в. Шалмой каля г. Браўнсберга.

ВАЙТОВІЧ Уладзімір Яўстафіевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАЛАСЕВІЧ Сяргей Мікалаевіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

ВАЛЕЎСКІ Іван Якаўлевіч, н. у 1902, прапаў без вестак у маі 1945.

ВАЛУШЭНКА Рыгор Раманавіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ВАЛЫНЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1916, г. Таганрог, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАЛЬНЕВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ВАНАГЕЛЬ Іосіф Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ВАРАБЕЙ Іван Сямёнавіч, н. у 1911, загінуў у 1944 у Польшчы

ВАРАБЕЙ Іван Сяргеевіч, радавы, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВАРОНІН Пахом Васільевіч, н. у 1914, в. Па- гарэліца Беластоцкага пав., Польшча, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВАСІЛЕВІЧ Іосіф Янкелевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Дзяржаўна Пул- тускага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

ВАСІН Павел Рыгоравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВАЎЧОК Антон Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАЎЧОК Барыс Паўлавіч, н. у 1920, гв. ст. сяр- жант, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ВАЎЧОК Міхаіл Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЕСЯЛОЎСКІ Іван Лук'янавіч, н. у 1924, в. Ра- сенкі Беластоцкай вобл., радавы, памёр ад ран 22.3.1945.

ВЕЯЎНІК Мікалай Пікіфаравіч, радавы, пра- паў без вестак у сакавіку 1945.

ВЕЯЎНІК Павел Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ВІДЗІКАЎ Сямён Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак 20.11.1941.

ВІНАГРАЦКІ Эфраім Лейзаравіч, радавы, н. у 1924, загінуў 25.8.1944 у Польшчы.

ВІСЛАГУЗАЎ Міхаіл Рыгоравіч, н. у 1920, радавы, загінуў 11.1.1945, пахаваны ў в. Ляскі Пулту- скага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

ВОЛЫН Пётр Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

ВЫСОЦКІ Зянон Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЫСОЦКІ Канстанцін Антонавіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўня 1944.

ВЯРБЫЦКІ Павел Васільевіч, радавы, загінуў 28.11.1941.

ГАБРУСЬ Іосіф Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ГАБРЫШЧУК Васіль Якаўлевіч, н. у 1900, в. Мядвяжкі Брэсцкай вобл., радавы, памёр у ня- мецкім палоне 18.8.1942.

ГАЛАБУРДА Сцяпан Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГАЛАПЭЎСКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

ГАЛЕНДА Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1904, в. Кліны Баранавіцкага р-на, радавы, загінуў 27.3.1945 у в. Рагулёва, Польшча.

ГАЛУБОВІЧ Мікалай Георгіевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Вулька Беластоцкага пав., Польшча.

ГАЛЬБЫЦКІ Мацвей Мустафавіч, радавы, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

ГАНЧАРОЎ Марцін Міхайлавіч, н. у 1906, в. Ліпа Гомельскай вобл., капітан, загінуў 27.11.1944, пахаваны ў в. Страхоцын Стары Мукаўскага пав., Польшча.

ГАНЧАРОЎ Павел Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у 1942.

ГАНЧАРОЎ Сяргей Севасцянявіч, н. у 1927, в. Казлоўка Віцебскага р-на, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ГАНЧАРЫК Аляксей Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.4.1945, пахаваны ў в. Найбарым Брандэнбургскай правінцыі, Германія.

ГАРАСТ Павел Віктаравіч, радавы, загінуў 2.2.1945, пахаваны ў г. Ваўч (Букавіна).

ГАРБАЧОЎ Аляксей Фёдаравіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ГАРБАЧОЎ Іван Макаравіч, радавы, памёр ад ран у студзені 1943.

ГАРБУН Іван Плацідзевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАРБУНОЎ Юрый Сяргеевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Цэпелева Астра- лэнцкага ваяв., Польшча.

ГАРКАВЫ Антон Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ГАРОДКА Аляксандр Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ГАТОЎЧЫЦ Мікалай Восіпавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГАЎРОШ Міхаіл Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ГАУРЫЛЬЧЫК Іван Сямёнавіч, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАУРЫЛЬЧЫК Уладзімір Канстанцінавіч, ра- давы, прапаў без вестак у лістападзе 1941.

ГАЎРЫЛЮК Іван Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАЦУРА Іван Раманавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

ГЕРАСИМЕНЯ Канстанцін Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ГЕРАСИМОВІЧ Браніслаў Вікенцьевіч, сяражант, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГЕРАСИМОВІЧ Юльян Ігнатавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГЕРАСИМЧУК Іван Рыгоравіч, н. у 1927, радавы, загінуў 8.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГЕРАСИМЧЫК Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў г. Словінск Бромберскага ваяв., Польшча.

Герман Мікалай Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

Германюк Акім Гаўрылавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у маі 1944.

ГЛЕБКА Яўген Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ГЛЕКАЎ Сяргей Цярэнцьевіч, н. у 1904, в. Бортнікі Яраўскага р-на Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЛОБА Аляксандр Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГЛЯБОВІЧ Міхаіл Паўлавіч, радавы, загінуў 1.11.1944.

ТОВАР Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГОЛУБ Пётр Якаўлевіч, н. у 1897, інтэндант, загінуў 30.9.1942, пахаваны ў в. Апраксін Гарадок Мгінскага р-на Ленінградскай вобл.

ГОЛУБЕЎ Мікалай Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГОЛУБЕЎ Міхаіл Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГОРБАЧ Мікалай Кірылавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГОРБАЧ Рыгор Акімавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГОЦКА Канстанцін Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГРАНІК Якаў Мікалаевіч, н. на хут. Хуторская Радоўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у лютым 1943.

ГРАНОЎСКІ Аляксей Харланцьевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРАЧОЎ Мікалай Вавілавіч, н. у 1916, г. Маск-ва, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ГРУША Іван Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

ГРУШЭЎСКІ Уладзімір Францавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГРЫГОР Еў Пётр Рыгоравіч, н. у 1904, в. Маркіна Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак 5.10.1942.

ГРЫНГАЎЗ Якаў Шалманавіч, загінуў у 1943.

ГРЫНЦЭВІЧ Сямён Георгіевіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ГРЫНЦЭВІЧ Яўген Іванавіч, н. у 1912, старшы-на, загінуў 15.10.1943, пахаваны ў в. Выдрэя Лёзненскага р-на Віцебскай вобл.

ГРЫНЧУК Якаў Якаўлевіч, н. у 1924, сяржант, загінуў 7.1.1945, пахаваны ў в. Янава Рыпінскага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

ГРЫНЬ Валянцін Трафімавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 29.1.1943, пахаваны на Сінявіцкай вышыні ў Ленінградскай вобл.

ГРЫНЬ Максім Панфілавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ГРЫШЫН Аляксей Пятровіч, н. у 1907, Ульянаўская вобл., радавы, загінуў 4.11.1944, пахаваны ў в. Гнойна Пултускага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

ГРЭЦКІ Аляксандр Дзям'янавіч, н. у 1909, загінуў 4.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГРЭЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1918, г. Маск-ва, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГУБКА Уладзімір Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГУЛПЦКІ Віктар Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГУРЫН Іван Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГУЦЬКО Іосіф Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ГУШЧА Сяргей Іпалітавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ГЯЧЭНЯ Міхаіл Мартынавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГЯЧЭНЯ Уладзімір Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДАБАТОУКА Іван Васільевіч, радавы, загінуў 25.4.1945, пахаваны ў г. Берліне.

ДАБАТОЎКА Іван Канстанцінавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 25.4.1945 у м. Цельтаў каля Берліна, Германія.

ДАБРЫЯН Уладзімір Ільіч, радавы, загінуў 18.7.1944 у в. Бабровікі Беластоцкага ваяв., Польшча.

ДАБРЫЯШК Іосіф Мікалаевіч, н. у 1906, каштан, загінуў 25.7.1941.

ДАВЫДЗЮК Мікалай Іванавіч, н. у 1925, в. Гарадзіска Беластоцкай вобл., радавы, загінуў 7.4.1945 у в. Транкін, Усходняя Прусія.

ДАЛГОЎ Васіль Ануфрыевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ДАМАНАЎ Ягор Карпавіч, н. у 1911, Карачэўскі р-н Бранскай вобл., радавы, загінуў 6.2.1945 у в. Пурдзердорф, Польшча.

ДАМАСТОЙ Уладзімір Аляксандравіч, радавы, загінуў 1.3.1945 у г. Мельзак, Усходняя Прусія.

ДАНІЛЬЧЫК Канстанцін Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ДАНІШЧЫК Павел Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

- ДАНЬКО Андрэй Антонавіч**, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ДАРАБНЫХ Іван Капітонавіч**, н. у 1907, радавы, загінуў 2.11.1944, пахаваны ў в. Гнойна Пултускага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.
- ДАРАФЕЙЧЫК Васіль Фёдаравіч**, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ДАРОЖКА Міхаіл Сямёнавіч**, н. у 1908, м. Міхайлава Заблудаўскага р-на Беластоцкай вобл., радавы, загінуў 11.1.1944, пахаваны ў в. Сямёнаўшчына Гарадоцкага р-на Віцебскай вобл.
- ДЗЕЙКА Пётр Канстанцінавіч**, н. у 1915, загінуў у 1944.
- ДЗЕЙКА Уладзімір Канстанцінавіч**, н. у 1921, загінуў у 1944.
- ДЗЕЙКАЛАЎ Канстанцін Сяргеевіч**, н. у 1911, ст. сяржант, прапаў без вестак 18.8.1943.
- ДЗЕМІДОВІЧ Мікалай Мікалаевіч**, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.
- ДЗЕМЯНКО Іосіф Францавіч**, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.
- ДЗЕРАЧЫНСКІ Іосіф Аўсеевіч**, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак 7.10.1941.
- ДЗІМІТРЫЕЎ Васіль Антонавіч**, н. у 1924, хут. Маеўскі Славянскага р-на Краснадарскага краю, яфрэйтар, загінуў 13.3.1945, пахаваны ў в. Венцык Вайсараўскага пав. Паморскага ваяв., Польшча.
- ДЗІМ'ЯНЧАНКАЎ Дзмітрый Дзмідавіч**, радавы, памёр ад ран 18.8.1942.
- ДЗІМ'ЯНЧЫК Іван Сцяпанавіч**, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ДЗІРЗЕЙ Адам**, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ДЗЯТЛАЎ Мікалай Іванавіч**, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.
- ДРАБКО Аляксандр Якаўлевіч**, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ДРАНОЎСКІ Аляксей Харланцэвіч**, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.
- ДРОЗД Іван Мацвеевіч**, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
- ДРОЗД Павел Іванавіч**, н. у 1925, прапаў без вестак 17.4.1945.
- ДРОЗД Рыгор Сямёнавіч**, н. у 1928, памёр ад ран 23.8.1945, пахаваны ў г. Торн.
- ДРОЧАН Антон Дзім'янавіч**, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ДУБЕНКА Мікалай Аляксандравіч**, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.
- ДУБЕНКА Фёдар Мікалаевіч**, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ДУБІНА Іван Іванавіч**, радавы, прапаў без вестак у снежні 1943.
- ДУБКОЎ Сцяпан Лук'янавіч**, н. у 1920, Смаленская вобл., радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.
- ДУБРОЎКА Нікіфар Данілавіч**, н. у 1918, г. Днепропетровск, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ДУНАЕЎ Пётр Пахнуцэвіч**, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1941.
- ДУНАЙ Сяргей Сільвестравіч**, н. у 1915, мал. сяржант, памёр ад ран 29.8.1944, пахаваны ў в. Га-лашы Беластоцкага ваяв., Польшча.
- ЕЛАЎЧЭНКА Мікалай Ігнатавіч**, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 30.10.1944, в. Кубелен каля г. Румбінен, Усходняя Прусія.
- ЕЛІСЕЕНКА Міхаіл Антонавіч**, н. у 1905, радавы, загінуў 4.9.1944, в. Новы Руды Мазавецкага пав., Польшча.
- ЕЛІСЕЕЎ Аляксей Карпавіч**, н. у 1907, в. Гала-лобаўка Жыздрынскага р-на Арлоўскай вобл., прапаў без вестак у верасні 1944.
- ЕРАМЕЙЧЫК Анатоль Сцяпанавіч**, н. у 1916, г. Смаленск, радавы, загінуў 23.7.1944, пахаваны ў в. Заўзерца Беластоцкай вобл., Польшча.
- ЕРМАЛОВІЧ Пётр Іванавіч**, н. у 1906, маёр, загінуў у 1944, пахаваны ў г. Палярнае.
- ЕУРАСЕНКА Міхаіл Сцяпанавіч**, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 29.10.1944, в. Ясеруўка Венгруўскага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.
- ЁРШ Васіль Якаўлевіч**, н. у 1905, радавы, загінуў у 1944.
- ЖАВАРАНКАЎ Аляксей Пятровіч**, н. у 1902, в. Плятні Невельскага р-на Пскоўскай вобл., радавы, загінуў 17.7.1944.
- ЖДАНАЎ Павел Дарафеевіч**, н. у 1907, катан, памёр ад ран 11.5.1942.
- ЖДАНКО Канстанцін Якаўлевіч**, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.
- ЖДАНОВІЧ Емяльян Дарафеевіч**, загінуў 17.3.1945, пахаваны ў в. Лензітц (Польскі Калідор).
- ЖДАНОВІЧ Іван Міхайлавіч**, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
- ЖУК Андрэй Іванавіч**, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ЖУК Арцёмій Емяльянавіч**, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.
- ЖУК Леанід Іванавіч**, н. у 1908, радавы, загінуў 7.9.1941, пахаваны ў Ніжне-Дняпроўску.
- ЖУКОЎСКІ Андрэй Лук'янавіч**, н. у 1906, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ЖУКОЎСКІ Міхаіл Іларыёнавіч**, н. у 1914, в. Навасады Дзятлаўскага р-на, радавы, прапаў без вестак 25.6.1941.
- ЖУКОЎСКІ Уладзімір Нікіфаравіч**, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ЖУРАЎЛЁЎ Ягор Канстанцінавіч**, н. у 1908, в. Канічы Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ЖЫВУЛЬКА Мікалай Феафанавіч**, н. у 1926, в. Верхабалоцце Дзятлаўскага р-на, радавы, загінуў 8.4.1945, ва Усходняй Прусіі.
- ЖЫГАР Васіль Ульянавіч**, радавы, загінуў 10.3.1945.
- ЖЫДОВІЧ Іван Ануфрыевіч**, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЖЫЛЕВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЖЫТКЕВІЧ Іосіф Антонавіч, радавы, прапаў без вестак 19.9.1944.

ЗАВЯЛАЎ Анатоль Яфімавіч, н. у 1924, Пустошынскі р-н Цвярской вобл., радавы, загінуў 23.7.1944, пахаваны ў в. Шумава Ломжынскага пав., Польшча.

ЗАГДАЙ Мікалай Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЗАГДАЙ Мікалай Давідавiч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЗАГДАЙ Мікалай Дзясінавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЗАЙЦАЎ Віктар Францавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак 7.4.1945.

ЗАЙЦАЎ Павел Емяльянавіч, н. у 1919, г. Ленинград, радавы, загінуў 25.5.1942, пахаваны на 76-м км дарогі Кандалакша — Алакурці.

ЗАКРЭЎСКІ Домян Сцяпанавіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

ЗАЛЦАЎ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1908, лей- тэнант, загінуў 14.5.1944.

ЗАПОЛЬСКІ Уладзімір Восіпавіч, радавы, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

ЗЕНАЎ Васіль Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЗІНЬКО Міхаіл Барысавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Ванева, Польшча.

ЗУБ Мікалай Іларыёнавіч, н. у 1900, маёр, пра- паў без вестак у ліпені 1941.

ЗЫКІН Іван Сямёнавіч, н. у 1920, г. Людзінава Калужскай вобл., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЗЯЛЕНІН Ілья Рыгоровіч, н. у 1915, в. Никольская Варонежскай вобл., радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ІВАНЕНКА Мікалай Мікалаевіч, радавы, памёр ад ран 5.8.1944, пахаваны ў Беластоцкай вобл.

ІВАНОЎ Аляксандр Васільевіч, н. у 1917, пра- паў без вестак у лютым 1945.

ІВАНОЎ Аляксандр Міхайлавіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ІВАНОЎ Андрэй Іванавіч, н. у 1909, Кармінаўскі р-н Смаленскай вобл., радавы, памёр ад ран 22.8.1944, пахаваны ў в. Салены Чыжэўскага пав. Беластоцка- гаваев., Польшча.

ІВАНОЎ Давід Іванавіч, радавы, загінуў 2.7.1942, пахаваны ў в. Сюлькі Нялідаўскага р-на Цвярской вобл.

ІВАНОЎ Мікалай Ільіч, н. у 1907, радавы, пра- паў без вестак у красавіку 1942.

ІВАНОЎ Пётр Мікалаевіч, н. у 1909, в. Свішчо- ва Гжацкага р-на Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ІГНАТОВІЧ Навум Сямёнавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 8.4.1945 пад Кёнігсбергам.

ІГНАТОВІЧ Сяргей Адамавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ІЗБУЦКІ Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1921, г. Харкаў, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ІЛЬВІЦКІ Рыгор Харлампавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 13.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ІНІНКОЎ Аляксандр Фёдаравіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1941.

ІОНІШ Канстанцін Мацвеевіч, н. у 1909, в. Троіц- кае Дзяржынскага р-на Смаленскай вобл., старшы- на, прапаў без вестак у верасні 1944.

ІСАЕЎ Піліп Сямёнавіч, н. у 1897, в. Дружба Велікалуцкага р-на Пскоўскай вобл., радавы, загінуў 5.9.1944, пахаваны ў в. Бжузе Рагнанскага пав., Польшча.

ПІРАН Сцяпан Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАВАЛЁЎ Павел Зосімавіч, н. у 1915, Кіраўскі р-н Магілёўскай вобл., мал. сяржант, загінуў 3.2.1945 у пас. Цвяткова Гур'еўскага р-на Калінінградскай вобл.

КАВАЛЁЎ Сцяпан Дзмітрыевіч, н. у 1904, в. Ігнатаўка Арлоўскай вобл., радавы, загінуў 26.4.1945.

КАВАЛЁЎ Сцяпан Дзмітрыевіч, н. у 1918, загі- нуў у 1945.

КАВАЛЬКО Мікалай Піліпавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

КАВАЛЬКО Мікалай Піліпавіч, н. у 1915, загі- нуў у 1944.

КАВАЛЬКО Мікіта Піліпавіч, н. у 1913, радавы загінуў 10.10.1944, пахаваны ў в. Сельц Стары Мануўскага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

КАВАЛЬЧУК Франц Юльянавіч, радавы, пра- паў без вестак у чэрвені 1941.

КАВАНСКІ Яўтэн Андрэевіч, н. у 1919, г. Ві- цебск, радавы, загінуў 10.4.1942 у в. Туненічы Ленін- градскай вобл.

КАВАРСКІ Іосіф Маркавіч, н. у 1923, старшы- на, загінуў 18.1.1943, пахаваны ў в. Вебальчына Варонежскай вобл.

КАДЗЕШКА Іван Ігнатавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 9.9.1944.

КАЖАЛЮ Іван Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

КАЗАК Андрэй Сідаравіч, н. у 1915, радавы, за- гінуў 16.1.1945, пахаваны ў в. Папова-Барове Вар- шаўскага ваяв., Польшча.

КАЗАКЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1915, в. Дакудава Крупскага р-на Мінскай вобл., радавы, прапаў без вестак у лютым 1942.

КАЗІМІРЧЫК Павел Васільевіч, н. у 1906, в. Скураты Косаўскага р-на Брэсцкай вобл., радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

КАЗІОЎ Іван Паўлавіч, н. у 1920, в. Цітоўка Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у каст- рычніку 1943.

КАЗУК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1925, мал. сяр-

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

жант, загінуў 14.4.1945 у в. Цэльхайм, Усходняя Прусія.

КАКОШЫН Антон Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАКОШЫН Іосіф Уладзіміравіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

КАЛАДЗІШСКІ Васіль Якаўлевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КАЛАЧОЎ Іван Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЛАШНІКАЎ Аляксандр Якаўлевіч, сяр- жант, загінуў 21.4.1945 у Германіі.

КАЛБАСА Іван Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАЛЕЕЎ Павел Ізосімавіч, н. у 1915, Кіраўскі р-н Магілёўскай вобл., мал. сяржант, загінуў 3.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЛЕСНІК Іван Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КАЛЯ ДА Аляксей Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАЛЯДА Раман Мартынавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

КАЛЯНЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, г. Санкт-Пецярбург, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАМАЛАЎ Вядрыцін Камалцінавіч, н. у 1906, в. Дземісжар Нурыманскага р-на, Вашкірыя, мал. сяржант, загінуў 13.11.1944, в. Пеары Варшаўскага ваяв., Польшча.

КАМІНСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1918, за- гінуў у 1945.

КАМІНСКІ Станіслаў Іосіфавіч, н. у 1926, ст. сяржант, загінуў 24.1.1945 у Верхняй Сілезіі.

КАМКО Іван Вікенцьевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАНАВАЛАЎ Пётр Сямёнавіч, сяржант, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАНАВАЛІК Сігізмунд Іосіфавіч, н. у 1908, за- гінуў у 1945.

КАНАВАЛІК Сігізмунд Юзафавіч, н. у 1912, гв. радавы, загінуў 14.4.1945, пахаваны ў пас. Пераяслаўскае Зеленаградскага р-на Калінінградскай вобл.

КАНАПЛЁЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1920, за- гінуў у 1945.

КАНДРАЦЮК Іван Трафімавіч, н. у 1919, в. Н.-Спаскае Самарскі вобл., радавы, прапаў без вестак у 1944.

КАНЮШЭЎСКІ Іван Антонавіч, н. у 1915, ра- давы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАПУСЦІН Мікалай Іванавіч, н. у 1923, Сма- ленская вобл., радавы, загінуў 21.4.1945 у г. Загар, Германія.

КАПУСЦІН Пётр Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАПЫТКА Мікалай Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАПЫЦІЧ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1897, за- гінуў у 1942.

КАРАБКОЎ Дзмітрый Сцяпанавіч, н. у 1925, в. Сячэнькі Смаленскай вобл., радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў в. Мандткен Алыптынскага ваяв., Польшча.

КАРАКОЎ Павел Васільевіч, радавы, загінуў 3.7.1942 у г. Севастопаль.

КАРАПАНАЎ Герман Максімавіч, н. у 1920, Уд- мурція, радавы, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў в. Венскілес Варшаўскага ваяв., Польшча.

КАРАЧУК Пётр Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАР ЛЮК Гаўрыла Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КАРНАЦЭВІЧ Аляксандр Восіпавіч, радавы, памёр ад ран 4.11.1945 у г. Быдгашч, Польшча.

КАРПОВІЧ Іван Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРПОВІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, радавы, за- гінуў 23.5.1945 у в. Півудзікі, Літва.

КАРПОВІЧ Сакрат Дзмітрыевіч, радавы, пра- паў без вестак у студзені 1945.

КАРПУН Уладзімір Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАРПІЙЧУК Мікалай Якаўлевіч, н. у 1920, г. Лукаянаў Ніжагародскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАРСАКОЎ Мікіта Вікенцьевіч, н. у в. Пуць- каваЧавускага на Магілёўскай вобл., радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

КАСАБРУХАЎ Міхаіл Пятровіч, н. у 1919, в. Ал. Боркі Тамбоўскай вобл., радавы, загінуў 3.9.1944, в. Ялене, Польшча.

КАСІНСКІ Афанасій Раманавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 21.2.1945, н.п. Грос-Раўцэнберг Кёнігсбергскай правінцыі, Усходняя Прусія.

КАСОЎСКІ Міхаіл Ісакавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 6.3.1945, пахаваны ў в. Морицфельдзе каля г. Старгард-Шчэцінскі, Польшча.

КАСПЕРСКІ Улас Канстанцінавіч, н. у 1917, г. Масква, сгаршына, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАСПЯРОВІЧ Канстанцін Кірылавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСЦЮКЕВІЧ Аляксандр Ігнатавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСЦЮКЕВІЧ Антон Антонавіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

КАСЦЮЧЭНКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1919, в. М.Выдрэя Лёзненскага р-на Віцебскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАСЬЯНІК Андрэй Міхайлавіч, н. у 1910, в. Вулька Быценскага р-на Брэсцкай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЎЦЭВІЧ Юльян Юльянавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАЧАРГА Аляксандр Антонавіч, н. у 1920, ра-

давы, загінуў 26.1.1945, пахаваны ў в. Патаў Варшаўскага ваяв., Польшча.

КАЧУК Сяргей Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АШПАРАЎ Андрэй Асенц явіч, н. у 1906, Смаленская вобл., прапаў без вестак у сакавіку 1943.

КІКЛЕВІЧ Андрэй Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КІСЕЛЬ Васіль Аляксандравіч, н. у 1923, загінуў 26.8.1943, пахаваны ў в. Ружное Карачаўскага р-на Бранскай вобл.

КІРЫК Аляксей Пягровіч, н. у 1904, радавы, загінуў 10.2.1945 у в. Вакерн, Усходняя Прусія.

КІРЫК Васіль Дамінікавіч, н. у 1910, загінуў 29.1.1945 у г. Пілау, Усходняя Прусія.

КІРЫК Іван Якаўлевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 27.4.1945 у г. Пілау, Усходняя Прусія.

КІРЫЛЕНКА Міхаіл Нікіфаравіч, н. у 1914, Людзінаўскі р-н Арлоўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КІСЕЛЬ Анатоль Уладзіміравіч, н. у 1902, г. Калуга, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

КІСЕЛЬ Казімір Антонавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КІСЦЕЛЬ Павел Гаўрылавіч, радавы, памёр ад ран 16.1.1945 у Польшчы.

КЛАКЕВІЧ Рыгор Цімафеевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КЛІМКО Іван Васільевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 2.3.1945, пахаваны ў м. Брудна Варшаўскага ваяв., Польшча.

КЛІНКО Аляксандр Кліменцьевіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КНІГА Сцяпан Іванавіч, радавы, загінуў 25.6.1941.

КОЖИН Уладзімір Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

КОЛПАЎ Сямён Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КОМЧЫК Мікалай Васільевіч, н. у 1923, яфрэй-тар, загінуў у кастрычніку 1944, пахаваны ў г. Рожай Варшаўскага ваяв., Польшча.

КОРШУН Іван Афанасьевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КОСАРАЎ Дарафей Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КОСАЧ Павел Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КОСЦІН Аркадзь Фёдаравіч, н. у 1917, сяржант, прапаў без вестак у 1945.

КОТКА Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1901, радавы, загінуў 27.1.1945 у в. Левенхаген, Усходняя Прусія.

КОЎТУН Харытон Якаўлевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 15.3.1943, пахаваны ў в. Пад'ясенне Бельскага р-на Смаленскай вобл.

КРАМЯНЕЎСКІ Андрэй Антонавіч, радавы, прапаў

без вестак у красавіку 1945.

КРАПІЎНІЦКІ Іван Фаміч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КРОТ Іван Іванавіч, н. у 1919, в. Крукава Мцэнскага р-на Арлоўскай вобл., прапаў без вестак у верасні 1944.

КРУПІЧ Аркадзь Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КРЭНЯ Дзмітрый Лук'янавіч, н. у 1911, старшы-на, загінуў 28.12.1942.

КРЭТАЎ Сцяпан Цітавіч, н. у в. Ніжне-Ашкова Жыздрынскага р-на Цвярской вобл., загінуў 1.4.1945 у г. Данцыг.

КУЗНЯЦОЎ Міхаіл Васільевіч, н. у 1911, радавы, загінуў у лютым 1944.

КУЗНЯЦОЎ Пётр Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

КУЗЬМА Васіль Карлавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 4.2.1945, пахаваны ў г. Кульм Варшаўскага ваяв., Польшча.

КУЗЬМІН Васіль Канстанцінавіч, н. у 1925, в. Дуброўка Цёмніцкага р-на Смаленскай вобл., радавы, загінуў 27.7.1944 у Варнавішкі, Літва.

КУЗЬМІН Канстанцін Дзмітрыевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУЗЬМІН Рыгор Казіміравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЗЬМІН Сяргей Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУЛІК Мікалай Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у 1942.

КУЛІН Аляксандр Данілавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 5.1.1945, пахаваны ў в. Цысувен Сувальскага ваяв., Польшча.

КУЛІНІЧ Генадзь Дзям'янавіч, н. у 1899, яфрэй-тар, загінуў 16.4.1945.

КУЛЬГАНАЎ Аляксандр Іванавіч, радавы, прапаў без вестак 30.6.1942.

КУЛЬГАНОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак 30.6.1942.

КУЛЯШОЎ Міхаіл Ульянавіч, н. у 1912, Смаленская вобл., радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

КУРЛЕНЯ Пётр Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КУРИЛА Пётр Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КУРЫЛОВІЧ Мітрафан Сямёнавіч, н. у 1896, радавы, загінуў 17.10.1941, в. Кумец Вілкавішскага пав., Літва.

КУХАРЧЫК Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 19.4.1945 у Германіі.

КУЧУК Сяргей Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАБАР Аляксандр Нікіфаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў 19.10.1944 у в. Антанішкі Шталупенскага пав., Усходняя Прусія.

ЛАВА Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1901, загінуў 14.7.1944.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ЛАВУШ Васіль Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАГУЦК Мікалай Піліпавіч, н. у 1918, в. Чыс- тая Лука Мінскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАГУЦК Фамі Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 27.4.1945.

ЛАДЫКА Іван Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАЗАР Аляксандр Віктаравіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 4.2.1945 у в. Кранске, Германія.

ЛАЗАР Аляксандр Віктаравіч, н. у 1921, памёр ад ран у 1945.

ЛАЗІНСКІ Юзаф Навумавіч, загінуў у 1944.

ЛАМЕКА Антон Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЛАМЕКА Іван Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛАПАТА Парфірый Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЛАПУЦН Вікенцій Уладзіміравіч, н. у 1926, г. Днепрапятроўск, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ЛАПЦЕЎ Сяргей Мікалаевіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак 26.1.1945.

ЛАЎРУШЧУК Іосіф Данілавіч, н. у 1904, в. Рыбак! Свіслацкага р-на Гродзенскай вобл., радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Паявоніс Вілка- вішскага р-на, Літва.

ЛАЎРУШЧУК Канстанцін Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕБЕДЗЕЎ Дзмітрый Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 15.8.1942, в. Апохоні Ржэўскага р-на Калінінскай вобл.

ЛЕВЫ Іосіф Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕРКА Цімафей Рыгоровіч, н. у 1900, в. Бяс- носінкі Мехаўскага р-на Віцебскай вобл., радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ЛЕСІК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 23.10.1944, в. Паждэй, Усходняя Прусія.

ЛЕСІН Залман Навумавіч, н. у 1907, г. Сураж Віцебскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЕШЧАЎ Іван Іванавіч, н. у 1919, в. Горы Віцеб- ская вобл., радавы, прапаў без вестак 26.9.1941.

ЛІБЕР Давід Ісакавіч, н. у 1919, старшыня, за- гінуў 10.7.1944, пахаваны ў г. Слонім.

ЛІШКОЎСКІ Віктар Іосіфавіч, н. у 1918, г. Адэ- са, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛІПСКІ Уладзімір Ігнатавіч, н. у 1913, прапаў без вестак у маі 1945.

ЛІТВІНОВІЧ Міхаіл Аляксеевіч, радавы, памёр палоне 23.12.1941.

ЛІТОШЫК Аляксей Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

ЛОГІН Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 9.12.1944, в. Віпінеў Прэшаўскай акругі, Чэхаславакія.

ЛОЙКА Сямён Сяргеевіч, н. у 1921, радавы, за- гінуў 18.1.1945.

ЛОЙКА Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1907, лейтэнант, прапаў без вестак у лістападзе 1942.

ЛОСЬ Артур Артуравіч, н. у 1921 у в. Моўчадзь Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл., радавы, загінуў 19.2.1945 у г. Лодзь, Польшча.

ЛУБЕШКА Іван Іосіфавіч, н. у 1904, радавы, за- гінуў 25.2.1945, г. Лансберг, Усходняя Прусія.

ЛУКАЦІН Вікенцій Уладзіміравіч, н. у 1926, г. Днепрапятроўск, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ЛУКАШЭВІЧ Іван Рыгоровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУКАШЭВІЧ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛУНІН Георгій Ціханавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛЫСЕНЯ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 20.10.1944, у в. Дацунен каля г. Шта- лупенен, Усходняя Прусія.

ЛЫСІК Антон Антонавіч, радавы, загінуў 15.1.1945, в. Гура, Польшча.

ЛЫСЫ Барыс Рыгоровіч, н. у 1921, камандзір роты, загінуў 21.12.1941, пахаваны ў в. Гантавая Ліпка Мінскага р-на Ленінградскай вобл.

ЛЯВОНАЎ Сямён Дзмітрыевіч, н. у 1915, х. Со- саг Растоўскай вобл., старшыня, прапаў без вестак у 1944.

ЛЯВОШЧЫК Грыгорый Яфімавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 21.10.1944, в. Керму шынен Шырвінд- скага пав., Усходняя Прусія.

ЛЯЛЕЙ Адам, радавы, прапаў без вестак у ка- стрычніку 1944.

ЛЯЎДАНСКІ Уладзімір Іванавіч, радавы, загі- нуў 23.1.1945, пахаваны ў в. Дрожна Кракаўскага ваяв., Польшча.

ЛЯЎЧУК Іван Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЯЎЧУК Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЛЯЎЧУК Іван Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЯЎЧУК Фёдар Ільіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЯШКО Іван Аляксеевіч, н. у 1919, Саратаўская вобл., прапаў без вестак у снежні 1944.

ЛЯШКО Міхаіл Мікалаевіч, радавы, загінуў 11.12.1944.

МАЖЭЙКА Аляксандр Лукіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАЗАНІК Міхаіл Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАЗЕПА Іосіф Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАЗЕПА Канстанцін Іванавіч, радавы, загінуў 28.8.1942.

МАЗУР Інакенцій Юльянавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

МАЗУР Міхаіл Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАКАРЭВІЧ Аляксей Анісімавіч, радавы, загінуў 15.10.1944.

МАКАРЭВІЧ Іван Андрэевіч, н. у 1921, г. Пуга-чоў Самарскай вобл., радавы, прапаў без вестак у 1945.

МАКАРЭВІЧ Пётр Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАКЕЙ Сцяпан Данілавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

МАЛЧАНАЎ Аляксей Андрэевіч, н. у 1909, Адзінцоўскі р-н Маскоўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАЛЧАНАЎ Георгій Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1945.

МАЛЧАНАЎ Павел Андрэевіч, н. у 1915, Аст-рашчыцка-Гарадоцкі сельсавет Мінскага р-на, старшина, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

МАМОНЬКА Канстанцін Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МАНАСТЫРСКІ Лейба Шлёмавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАНУКЯН Іосіф Асатуравіч, н. у 1907, в. Шагалава Ерэвана, радавы, загінуў 22.8.1944 у в. Гжымка Замбраўскага пав., Польшча.

МАНУХІН Іван Ціханавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

МАНЮК Васіль Захаравіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

МАРАЧ Фёдар Сцяпанавіч, радавы, загінуў 27.7.1943 у Курскай вобл.

МАРАЧКШ Уладзімір Кузьміч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

МАРГУН Іван Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРКЕВІЧ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МАРКЕВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 21.2.1945 у м. Розітэн, Усходняя Прусія.

МАРОЗАЎ Юстын Лявонавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў в. Розітэн каля г. Гурава-Ілавецкае Алыптынскага ваяв., Польшча.

МАРУСЕЎ Юстын Лявонцьевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 17.2.1945, пахаваны ў в. Розітэн каля г. Гурава-Ілавецкае Алыптынскага ваяв., Польшча.

МАРХЕЛЬ Мікалай Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

МАРХЕЛЬ Міхаіл Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРЧУК Фёдар Іосіфавіч, н. у 1896, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

МАРЧЫК Станіслаў Вацлававіч, н. у 1922, прапаў без вестак 25.4.1945.

МАРЧЫК Фёдар Дзяменцьевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАСЯКІН Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МАСЯНКОЎ Васіль Мікалаевіч, н. у 1923, в. Младзенец Жыздрынскага р-на Калужскай вобл., радавы, загінуў 28.1.1945 у в. Гейлінінталь, Польшча.

МАЦЕЙКА Платон Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МАЦЕЛЬСКІ Станіслаў Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МАШЧАНКА Іван Ільіч, н. у 1914, хут. Качалін Ташчынскага р-на Растоўскай вобл., радавы, загінуў 16.10.1944 у в. Воля Смеленая Варшаўскага ваяв., Польшча.

МЕРЗЛЯКОЎ Леў Мікалаевіч, н. у г. Вельск, Польшча, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІЗГЕР Іван Антонавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

МІНІЧ Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1921, загінуў у 1944, пахаваны ў г. Барысаў Мінскай вобл.

МІНЧЫК Іосіф Ільіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

МІРОНАЎ Іван Кірылавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІРОНЕНКАЎ Іосіф Гаўрылавіч, н. у 1890, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІСЕВІЧ Піліп Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

МІСКЕВІЧ Раман Самуілавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у 1945.

МІСУРА Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

МІХАЙЛАЎ Васіль Барысавіч, н. у 1909, в. Цімохі Суражскага р-на Віцебскай вобл., сяржант, загінуў 8.4.1945 у в. Вільня, Усходняя Прусія.

МІХНЕВІЧ Вікенцій Пятровіч, н. у 1905, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МІХНЕВІЧ Вікенцій Пятровіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МІХНЕВІЧ Генрых Уладзіслававіч, н. у 1919, г. Гродна, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІЦКЕВІЧ Валер'ян Міхайлавіч, н. у 1925, в. Мікалаеўшчына Баранавіцкага р-на, памёр ад ран 25.10.1944 у в. Грос-Варупенен, Усходняя Прусія.

МІШЫН Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1920, в. Магальнішчына Смаленскага р-на, сяржант, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

МОЎЧАН Уладзімір Харытонавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МУКАСЕЙ Лявонцьевіч, н. у 1917, г. Масква, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МУХА Геранцін Купрыянавіч, радавы, загінуў 26.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

Воїны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

- МЫСКЕВІЧ** Трыфан Мікалаевіч, н. у 1897, радавы, вестак у кастрычніку 1944. прапаў без вестак у маі 1944.
- МЯЛЕШКА** Іван Віктаравіч, радавы, загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.
- МЯЛЕШКА** Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- МЯЛЕШКА** Уладзімір Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- МЯЛЕШКА** Юстын Восіпавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 3.9.1945, пахаваны ў г. Гнезна Пазнанскага ваяв., Польшча.
- НАВІЦКІ** Васіль Ільч, н. у 1918, Бугуцінскі р-н Самарскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- НАВІЦКІ** Міхаіл Пракопавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 13.10.1944 у в. Ляпалаты Каўнаскага р-на, Літва.
- НАВУГОЛЬНІК** Тамара Барысаўна, радавая, прапала без вестак у верасні 1944.
- НАВУМІК** Антон Васільевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 27.1.1945 у в. Левенхаген, Усходняя Прусія.
- НАВУМЧЫК** Мікалай Паўлавіч, н. у 1923, мал сяржант, загінуў 18.3.1943 у в. Дзмітрава Краснаплянскага р-на.
- НАГУЛА** Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 16.10.1944 у в. Кумец Вілкавішскага пав., Літва.
- НАГУЛЕВІЧ** Канстанцін Селівестравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- НАЗАРЭНКА** Фёдар Сцяпанавіч, н. у 1924, в. Захады Васілевіцкага р-на Палескай вобл., радавы, прапаў без вестак 5.10.1944.
- НАЙДЗЕНІК** Мікалай Еўдакімавіч, радавы, прапаў без вестак 2.5.1945.
- НЕДРЫГАЙЛАЎ** Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1925, в. Баброва Ракіцэнскага р-на Тульскай вобл., радавы, загінуў 8.9.1944 у в. Вулька-Куніська, Польшча.
- НЕСЦЯРОВІЧ** Мікалай, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.
- НІКАЛАЙЧЫК** Васіль Цімафеевіч, н. у 1908, загінуў 15.2.1943 у в. Селяха Ленінградскай вобл.
- НОВІК** Антон Восіпавіч, н. у 1908, в. Шэйпічы Івацэвіцкага р-на, радавы, загінуў 26.1.1945 у в. Рай-наў Кульменскага пав., Польшча.
- НОВІК** Іван Герасімавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.
- НОВІКАЎ** Васіль Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- НОВІКАЎ** Герман Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- НОС** Іван Якімавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ОРСІЧ** Мікалай Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ОХРЫЦ** Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак 10.9.1944.
- ПАДГОРНЫ** Іван Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- ПАДГОРНЫ** Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
- ПАДГОРНЫ** Міхаіл Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.
- ПАДКОВІЧ** Васіль Фёдаравіч, н. у 1912, радавы, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.
- ПАЛОНСКІ** Ісак Майсеевіч, н. у 1895, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1942.
- ПАЛУЯН** Павел Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАЛЯЖАК** Рыгор Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 10.12.1944 у в. Вішнеў Прышэўскай акр., Чэхаславакія.
- ПАЛ ЯШУ К** Максім Касьянавіч, радавы, памёр ад ран 14.3.1942.
- ПАМОСКАЎ** Іосіф Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАНІП** Іван Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ПАНОЎ** Міхаіл Фёдаравіч, ст. сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.
- ПАНОЎ** Сяргей Яфімавіч, н. у 1907, в. Баруля Алтайскага краю, радавы, загінуў 27.1.1945.
- ПАНОЎ** Фёдар Мацвеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАПАНАЎ** Мікалай Яфімавіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1943.
- ПАПОЎ** Мікалай Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАРФЯНЕЦ** Васіль Рыгоровіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.
- ПАТАЙНЕКА** Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- ПАТАЛЁТА** Мікалай Пятровіч, н. у 1909, в. Плавы Гродзенскага р-на, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.
- ПАТАПАЎ** Мікалай Сяргеевіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1943.
- ПАТАПОВІЧ** Аляксандр Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак 15.3.1945.
- ПАТРОЙНЫ** Ілья Рыгоровіч, н. у 1910, радавы, загінуў 17.10.1944, в. Абрыў Вілкавішскага р-на, Літва.
- ПАТРУШКА** Васіль Цімафеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАЎЛАЎ** Сяргей Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.
- ПАЎЛЕНКА** Мікалай Іванавіч, н. у 1917, г. Сярго, радавы, загінуў 5.10.1944, в. Дзяржэнін Сяроцкага пав., Польшча.
- ПАЎЛОЎСКІ** Франц Паўлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАЎЛЮЧЭНКАЎ** Гаўрыла Сяргеевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- ПАХАТУТКА** Віктар Васільевіч, н. у 1912, ра-

давы, памёр ад ран 21.10.1944 у г. Швігупекс, Усход- няя Прусія.

ПАЦЕЛАЎ Несцер Дзям'янавіч, н. у 1910, рада- вы, загінуў 5.2.1942, в. Шыракіна Ленінградскай вобл.

ПАЧЫНЧЫК Васіль Сцяпанавіч, н. у 1910, за- гінуў 24.10.1944 у в. Гележуен, Усходняя Прусія.

ПАШКЕВІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1916, старшыня, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПАШКЕВІЧ Дзмітрый Аляксандравіч, н. у 1916, г. Днепрапятроўск, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАШКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 9.12.1943 у г. Калінінград.

ПАШКОЎСКИ Міхаіл Пятровіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 30.12.1944, пахаваны ў г. Вільнюс, Літва.

ПІГАС Павел Міхайлавіч, н. у 1900, радавы, пра- паў без вестак у лютым 1942.

ПІЗЮК Міхаіл Ігнатавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПІЛЬСКИ Піліп Паўлавіч, н. у 1898, в. Анрухі Горацкага р-на Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у 1945.

ПІЛІСАЎ Павел Міхайлавіч, н. у 1925, загінуў у сакавіку 1944 на ст. Мозыр.

ПІСАРАЎ Якаў Андрэевіч, н. у 1903, в. Васіль- ська Яршоўскага р-на Саратаўскай вобл., сяржант, загінуў 19.1.1945, пахаваны ў в. Калеўкі, Польшча.

ПІШЧАВАТЫ Міхаіл Гаўрылавіч, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

ПІШЧЫК Пётр Андрэевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў с. Жалезна-Нова Вар- шаўскага пав., Польшча.

ПІАТОНАЎ Піліп Іларыёнавіч, н. у 1911, г. Яр- цова Смаленскай вобл., радавы, загінуў 10.9.1944 у г. Рожан, Польшча.

ПІЛАТУН Антон Вікенцьевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ПІЕШКА Мікалай Аляксеевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 26.1.1945, пахаваны на ст. Пруст каля г. Тарноўск, Польшча.

ПІЯСКАЧ Андрэй Мартынавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ПІЯСКАЧ Іван Мартынавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПОВІН Рыгор Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ПРАКАПЕНКА Васіль Сяргеевіч, н. у 1915, в. Лопыры Дубровенскага р-на Віцебскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРАКАПЕНКАЎ Аляксей Яфімавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПРАКАПОВІЧ Вячаслаў Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРАСНЯКОЎ Фёдар Мацвеевіч, радавы, загі- нуў 8.2.1942, пахаваны ў в. Альхоўка Чудаўскага р-на

Ленінградскай вобл.

ПРАЎДЗІК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ПРЫМЯНЕЦ Ілья Аксёнавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ПРЫШЭЛЦ Уладзімір Антонавіч, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ПРЭДКА Міхаіл Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПУГАЧОЎ Сяргей Васільевіч, н. у 1909, Віна- градаўскі р-н Маскоўскай вобл., радавы, загінуў 26.8.1944 у в. Надколе, Польшча.

ПУКАЛА Уладзімір Міхайлавіч, радавы, пра- паў без вестак у лютым 1945.

ПУТЭЛЬ Юльян Дзмітрыевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 23.7.1944, в. Долпонава Беластоцкага пав., Польшча.

ПШАНІЧНЫ Васіль Парфір'евіч, н. у 1919, Хітраўскі с/с Чарнянскага р-на Курганскай вобл., сяржант, загінуў 1.6.1942, пахаваны на Нова-Аненскіх могілках Раменскага р-на Маскоўскай вобл.

ПЯНЬКОЎСКИ Аляксандр Сідаравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ПЯТЛІЦКИ Барыс Канстанцінавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 25.4.1945 у в. Отэндорф, Германія.

ПЯТЛІЦКИ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 25.4.1945.

ПЯТРАШКА Рыгор Рыгоравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Пшынец Цеха- наўскага ваяв., Польшча.

ПЯТРОЎ Рыгор Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЯТРОЎСКИ Віктар Васільевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 15.2.1945 каля п. Коўшынен Кёнігсберг- скай правінцыі, Усходняя Прусія.

ПЯТРУШКА Васіль Цімафеевіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ПЯТРЭНКА Пётр Піліпавіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 16.2.1945, пахаваны ў г. Каўнас.

ПЯЧКО Ягор Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

РАБЦЭВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1910, в. Дзераў- няя Баранавіцкага р-на, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

РАБЦЭВІЧ Павел Іосіфавіч, н. у 1914, в. Вой- невічы Дзятлаўскага р-на, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАГОЗІН Віктар Гаўрылавіч, н. у 1919, г. Ба- ранавічы, сяржант, прапаў без вестак у студзені 1944.

РАДКЕВІЧ Пётр Міхайлавіч, н. у 1928, радавы, папаў палон 17.7.1941, памёр 12.12.1942, п. Фур- манава Праўдзінскага р-на Калінінградскай вобл.

РАДЗІВОНАЎ Іван Аляксеевіч, радавы, памёр ад ран 3.8.1946.

РАЗАНАЎ Андрэй Іванавіч, мал. сяржант, пра- паў без вестак у верасні 1941.

РАЙКО Гілярый Гілярыевіч, н. у 1923, мал. сяржант, загінуў 27.4.1945 пад н.п. Драйбрыкен каля Брандэнбурга, Германія.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

- РАЙСКИ Мікалай Сільвестравіч**, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- РАКУЦЬ Іван Аляксандравіч**, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак 21.2.1945.
- РАКУЦЬ Мікалай Ільіч**, н. у 1920, радавы, загінуў у 1943.
- РАМАНЕНКА Максім Пятровіч**, старшыня, пра- паў без вестак у жніўні 1944.
- РАМАНЕНКА Мікалай Сідаравіч**, радавы, пра- паў без вестак у лютым 1945.
- РАМАНИЮК Аляксандр Сцяпанавіч**, и. у 1908, радавы, прапаў без вестак 15.1.1945.
- РАМАНИЮК Пётр Сцяпанавіч**, радавы, загінуў 20.1.1945 у Польшчы.
- РАП'ЕВІЧ Уладзімір Сяргеевіч**, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
- РАТАШ Іван Герасімавіч**, н. у 1910, радавы, за- гінуў 14.3.1945 у в. Зэнпотэн Кёнігсбергскага пав., Усходняя Пцусія.
- РАЧКОУСКИ Уладзімір Сямёнавіч**, сяржант, загінуў 7.2.1945, пахаваны ў г. Кюстрын, Германія.
- РОГАЛЬ Мікалай Васільевіч**, н. у 1912, радавы, загінуў 23.10.1944 на ст. Віпэркемен, Усходняя Прусія.
- РОЗЕНБЕРГ Ідэль Мееравіч**, н. у 1920, памёр ад ран 16.3.1945, пахаваны на хут. Сетулу, Латвія.
- РОШЧАНКА Іосіф Антонавіч**, радавы, загінуў 14.3.1945.
- РУЛІНСКИ Мікалай Іосіфавіч**, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.
- РУМЯНЦАЎ Міхаіл Мікалаевіч**, н. у 1924, радавы, загінуў 11.9.1943 у в. Бурочка Батальёнскага р-на Арлоўскай вобл.
- РЫБІН Аляксандр Паўлавіч**, радавы, прапаў без вестак 22.6.1941.
- РЫДЗЕЎСКИ Міхаіл Антонавіч**, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.
- РЫЖЫКАЎ Васіль Іванавіч**, н. у 1917, в. Бя- роза Мехаўскага р-на Віцебскай вобл., прапаў без вестак у студзені 1945.
- РЫТУС Іван Мацвеевіч**, ст. сяржант, прапаў без вестак у снежні 1944.
- РЭМЕЗ Леў Аляксандравіч**, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.
- РЭПКА Уладзімір Іванавіч**, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.
- САБАЛЁЎ Цімафей Пятровіч**, н. у 1892, в. Фя- дотава Цемкінскага р-на Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у снежні 1942.
- САБЛА Міхаіл Яфімавіч**, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- САВАРЫ Павел Васільевіч**, н. у 1913, маёр, за- гінуў 27.1.1945 у г. Вартэнбург.
- САВАЦЕЕЎ Ягор Макаравіч**, н. у 1905, в. Усаў- ка Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у 1944.
- САВІН Іван Іванавіч**, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.
- САВІЦКИ Аляксандр Андрэевіч**, н. у 1910, радавы, загінуў 7.4.1945 у в. Касер Гарцен, Усходняя Прусія.
- САВІЦКИ Марк Феліксавіч**, н. у 1899, г. Магі- лёў, гв. радавы, прапаў без вестак 3.2.1945.
- САГАЛОВІЧ Хаім Айзікавіч**, н. у 1903, г. Мінск, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- САКАЛОЎСКИ Юстын Ульянавіч**, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- САКАЛОЎСКИ Якаў Савельевіч**, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.
- САЛАМАЦНІ Андрэй Якаўлевіч**, н. у 1901, г. Балашыха Маскоўскай вобл., радавы, прапаў без вестак 10.7.1942.
- САЛАМЕВІЧ Сяргей Піліпавіч**, н. у 1918, ст. Байкал Забайкальскай чыгункі, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
- САЛАЎЕЎ Павел Іванавіч**, н. у 1904, в. Міцька- ва Ржэўскага р-на Цвярской вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- САЛАЎЕЎ Пётр Іванавіч**, н. у 1921, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.
- САЛАЎЕЎ Ягор Сямёнавіч**, н. у 1908, в. Іванаў- ка Ізбэрдзяеўскага р-на Тамбоўскай вобл., радавы, загінуў 23.10.1944 у в. Шмутнен, Усходняя Прусія.
- САЛЕЙКА Лука Лукіч**, н. у 1921, радавы, загі- нуў 7.8.1944 у в. Ванева Беластоцкай вобл.
- САЛЕНІК Ілья Сцяпанавіч**, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- САЛЕНКА Мікалай Андрэевіч**, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
- САМАЙЛОВІЧ Уладзімір Фёдаравіч**, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.
- САМА ХВАЛ Канстанцін Лаўрэнцьевіч**, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.
- САМКОЎ Барыс Іванавіч**, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 19.3.1945, пахаваны ў г. Нойштат, Польшча.
- САНДЛЕР Арон Абрамавіч**, н. у 1907, в. Колышка Лёзненскага р-на Віцебскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- САРВАС Іосіф Ільіч**, радавы, загінуў 14.8.1944, пахаваны ў в. Курмене, Латвія.
- САРОКА Уладзімір Уладзіміравіч**, н. у 1913, радавы, загінуў у снежні 1941.
- САРОКІН Васіль Аляксеевіч**, н. у 1910, Тока- раўскі р-н Тамбоўскай вобл., радавы, памёр ад ран 28.8.1944, пахаваны ў фальв. Стэфана Варшаўскага ваяв., Польшча.
- САРОКІН Мікалай Васільевіч**, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.
- САТОК Іван Адамавіч**, н. у 1903, радавы, загінуў 24.2.1945, пахаваны ў г. Араніенбург, Усходняя Прусія.
- САЎКО Антон Раманавіч**, загінуў 28.1.1945, па- хаваны на ст. Пруст Тарунскага ваяв., Польшча.
- САЎКО Іван Андрэевіч**, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

САЎРАСАЎ Уладзімір Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

САЎЧЫК Васіль Андрэвіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

САЎЧУК Васіль Арцёмавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 26.1.1945, пас. Кастраміно Праўдзінскага р-на Калінінградскай вобл.

САЎЧЫК Кляменцій Міхайлавіч, радавы, загінуў 16.4.1945 у Польшчы.

САХАБУДЗІНАЎ Абдул, н. у 1901, г. Казань, прапаў без вестак у верасні 1944.

САХАРЭВІЧ Емяльян Сцяпанавіч, прапаў без вестак у 1944.

САХОНЬ Іван Васільевіч, радавы, загінуў 30.1.1945, в. Носкен каля Інстэрбурга, Усходняя Прусія.

СВІДРЫЦКІ Станіслаў Пятровіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 20.4.1945, пахаваны ў г. Бунц-лаў, Германія.

СЕЛЯЗНЁЎ Іван Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЕЛЯЗНЁЎ Іван Сцяпанавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЕМЧАНКА Даніла Емяльянавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СЕМЧАНКА Лаўр Іванавіч, н. у 1912, в. Б.Холм Глінскаўскага р-на Смаленскай вобл., радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СЕМЯНКЕВІЧ Канстанцін Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

СЕРАФІМЧЫК Мікалай Лявонавіч, н. у 1927, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СЕЧКА Канстанцін Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СІВОХА Фёдар Якаўлевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СІДАРОВІЧ Іван Ільіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СІЛКОЎ Аляксандр Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІМАЧКОЎ Іосіф Архіпавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СІНЦА Уладзімір Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

СІРОЦІН Іван Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СІТНІК Васіль Канстанцінавіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 5.5.1945 у в. Бебет, Германія.

СІЎКО Павел Карнілавіч, радавы, загінуў у лістападзе 1944.

СКАБЯЛКА Васіль Кандрацэвіч, н. у 1907, радавы, загінуў 11.3.1945, пахаваны ў пас. Голасавіца Кракаўскага ваяв., Польшча.

СКОК Сяргей Сямёнавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 16.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

СМОКАТ Ломдзіі Рыгоравіч, н. у 1925, яфрэй-тар, загінуў 4.2.1945, пахаваны ў в. Рэзенаў Пазнанскага ваяв., Польшча.

СМОКАТ Фёдар Пракопавіч, н. у 1916, в. Шу-лякі

Зэльвенскага р-на, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СНІГІР Васіль Іванавіч, н. у 1906, г. Асіповічы Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак 25.8.1944.

СНЯЖЫЦКІ Аляксандр Якаўлевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СОБАЛЕЎ Цімафей Пятровіч, н. у 1892, Смаленская вобл., радавы, прапаў без вестак у снежні 1943.

СТАЛЯРОЎ Мікалай Рыгоравіч, н. у 1901, радавы, загінуў 11.4.1943, пахаваны ў в. Ям. Іжора каля г. Колпіна Ленінградскай вобл.

СТАНКЕВІЧ Аркадзь Несцеравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СТАНКЕВІЧ Іван Міхайлавіч, радавы, загінуў 25.2.1945 у г. Шлахаў, Германія.

СТАНКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1906, радавы, загінуў 27.11.1944, у в. Кэльткемен Гальдапскага пав., Усходняя Прусія.

СТАНЧЫК Віталь Пятровіч, радавы, памёр ад ран 6.2.1945.

СТРАХ Аляксей Піліпавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 24.2.1945, г. Цюфенталь, Усходняя Прусія.

СТРЫЖ Уладзімір Алексеевіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у 1943.

СТРЭЛЬЧЫК Захар Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

СТУДЗЯНІЧНІК Міхаіл Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУРАВЯТКШ Віктар Мікалаевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак 28.9.1942.

СУШКО Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1915, мал. сяр-жант, прапаў без вестак у студзені 1945.

СЯЛЁДЧЫК Іван Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЯЛЁНКА Андрэй Кузьміч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 5.2.1945, пахаваны ў г. Хелмта, Усходняя Прусія.

СЯМАШКА Пётр Адамавіч, н. у 1924, г. Варшава, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СЯМЧУК Антон Якубавіч, н. у 1906, в. Гавело-фец Зэльвенскага р-на, радавы, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЯНКЕВІЧ Уладзімір Піліпавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак 27.4.1945 у Германіі.

СЯРГЕЕЎ Васіль Васільевіч, н. у 1925, Зубцоўскі р-н Цвярскай вобл., радавы, памёр ад ран 7.11.1944, в. Папова-КасцельняСяроцкага пав., Польшча.

СЯРГЕЙЧЫК Іван Дзмітрыевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЯРГЕЙЧЫК Ігнат Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЯРГЕЙЧЫК Мікалай Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

СЯРГЕЙЧЫК Міхаіл Лук'янавіч, н. у 1910, ра- давы, памёр ад ран 2.3.1945, пахаваны ў пас. Слаў- скае Баграціёнаўскага р-на Калінінградскай вобл.

СЯРГЕЙЧЫК Якаў Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

СЯРКОЎ Андрэй Якаўлевіч, н. у 1892, радавы, прапаў без вестак у верасні 1942.

СЯЎРУК Фама Міхайлавіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак 27.3.1945.

СЯЧКО Канстанцін Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТАЛАВЕНКАЎ Яўтэн Львовіч, н. у 1921, г. Казань, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТАЛЕРЧЫК Аляксандр Сяргеевіч, радавы, пра- паў без вестак у студзені 1945.

ТАЛМАЧОЎ Іван Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТАМАШОЎ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1924, в. Хатамнакі Лёзненскага р-на Віцебскай вобл., памёр ад ран 12.2.1945, пахаваны ў г. Паневяжыс, Літва.

ТАНАНКА Аляксандр Мікалаевіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ТАРАНЕЎСКІ Павел Канстанцінавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 18.10.1944.

ТАРАСАЎ Раман Ярмолавіч, радавы, загінуў 11.12.1941.

ТАРАСЕВІЧ Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 5.1.1945, Усходняя Прусія.

ТАРАСЮК Іван Аляксеевіч, н. у 1915, в. Гаве- навічы Івацэвіцкага р-на, радавы, прапаў без вестак 2.5.1945.

ТАРАТУТА Іосіф Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТАЧОНЫ Іван Якімавіч, радавы, загінуў 10.3.1945 у пас. Галаў, Усходняя Прусія.

ТКАЧ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 31.3.1945, пахаваны ў в. Прухна Бельскага ваяв., Польшча.

ТКАЧЫК Іван Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТРАФІМАЎ Іван Ціханавіч, н. у 1926, в. Лебя- дзіха Арлоўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ТРОЦКІ Васіль Сцяпанавіч, н. у 1919, в. Машкіна Чэлябінскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кас- трычніку 1944.

ТРУС Рыгор Восіпавіч, н. у 1921, радавы, пра- паў без вестак 13.2.1945, м. Немрытэн, Усходняя Прусія.

ТУР Васіль Міхайлавіч, радавы, загінуў у ліста- падзе 1944.

ТУР ЛАЙ Міхаіл Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ТЫЧЫНСКІ Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1917, г. Казань, радавы, прапаў без вестак у 1945.

УЗЛЮК Барыс Паўлавіч, н. у 1918, радавы, пра- паў без вестак у чэрвені 1941.

В. С. Трошч.

УЛАСАЎ Аляксей Іванавіч, н. у г. Карачаў Ар- лоўскай вобл., радавы, загінуў 21.3.1943.

УЛАСІК Яўген Рыгоровіч, н. у 1911, радавы, за- гінуў 11.10.1944, пахаваны ў в. Дратаў, Польшча.

УЛЬЯКІН Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1909, в. Ігна- таўка Людзінаўскага р-на Калужскай вобл., радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

УРБАН Антон Вікенцьевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

УРБАНОВІЧ Лявон Андрэевіч, радавы, загінуў у студзені 1945.

УТКІН Васіль Фёдаравіч, н. у 1918, загінуў у 1941.

ФАДЗЕЕЎ Пракофій Кірылавіч, н. у 1902, в. В. Поле Самарскай вобл., радавы, памёр ад ран 31.12.1944, пахаваны ў в. Слабодкі Пружанскага р-на Брэсцкай вобл.

ФАЛЕЙ Іван Сігізмундавіч, радавы, памёр ад ран 30.1.1944 ва Усходняй Прусіі.

ФАМАНІК Раман Айнавіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ФАМЕНКА Мікалай Лук'янавіч, н. у 1922, г. Бранск, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ФАМЕНКАЎ Ягор Аляксеевіч, н. у 1900, в. Палікі Людзінаўскага р-на Калужскай вобл., пра- паў без вестак у 1943.

ФАМІЧОЎ Дзмітрый Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ФАМІЧОЎ Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ФАЦЬГА Піліп Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ФЕАФЕНТАЎ Рыгор Іванавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ФЕДАСЕЕЎ Павел Паўлавіч, радавы, загінуў 28.8.1944, в. Вулька Беластоцкага ваяв., Польшча.

ФЕДЗІН Дзмітрый Іванавіч, н. у 1912, в. Ма- гульнікі Смаленскай вобл., яфрэйтар, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ФІЛАТАЎ Аркадзь Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ФІРАНЧУК Васіль Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

Э.Х.Хомскі

ФІРАНЧУК Міхаіл Іосіфавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ФУРСА Міхаіл Уладзіміравіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ФЯДЗЮК Сямён Барысавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 22.1.1943, пахаваны ў п. Кавалёў Глубокінскага р-на Растоўскай вобл.

ФЯСЕНЯ Мікалай Сямёнавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАДАСЕВІЧ Іван Ціханавіч, н. у 1911, в. Даку-дава Крупскага р-на Мінскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ХАДАСЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1915, в. Пакроўка Уцеўскага р-на Самарскай вобл., радавы, прапаў без вестак у 1941.

ХАДАСЕВІЧ Рыгор Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХАДУНОЎ Пётр Пятровіч, радавы, загінуў 8.12.1943.

ХАЛЕВІНСКІ Антон Францавіч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ХАМЕНКА Антон Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ХАРЫТОНЧЫК Васіль Кандрацэвіч, н. у 1918, г. Кіеў, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

ХАРЫТОНЧЫК Канстанцін Піліпавіч, н. у 1911, Пухавіцкі р-н Мінскай вобл., радавы, загінуў 21.8.1944, пахаваны ў в. Раковічы Бельскага пав., Польшча.

ХАЎЖЫНСКІ Антон Францавіч, прапаў без вестак у снежні 1944.

ХАЦЕЕЎ Уладзімір Кузьміч, н. у 1923, гв. радавы, загінуў 23.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ХВОШЧЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1921, загінуў 25.12.1944, пахаваны ў г. Млава Варшаўскага ваяв., Польшча.

ХІЛМОНЧЫК Уладзімір Францавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ХМУРОВІЧ Парфірый Цімафеевіч, радавы, памёр ад ран 10.5.1945.

ХОДЗІНАЎ Пётр Пятровіч, радавы, загінуў 8.2.1943.

ХОМІЧ Міхаіл Мацвеевіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХОМСКІ Эрык Ханкелевіч, радавы, загінуў 14.2.1945 у Польшчы.

ХОМЧЫК Расціслаў Паўлавіч, н. у 1923, сяр-жант, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ХРУШЧОЎ Мікіта Мікалаевіч, н. у 1917, в. Са-нова Урыцкагар-на Арлоўскай вобл., радавы, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў в. Крывічы Бельскага пав., Польшча.

ХРЫБТОЎ Мікалай Раманавіч, радавы, загінуў 14.5.1942.

ЦАРФЕНЕЦ Васіль Рыгоровіч, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЦІТКО Піліп Кузьміч, радавы, загінуў 4.9.1944 на ст. Гудзін-Остраў Мазавецкага пав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

ЦІХАНОВІЧ Аляксей Вікенцэвіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦІХАНЧЫК Канстанцін Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЦІШКОЎ Павел Платонавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЦУКАНАЎ Павел Іванавіч, н. у 1898, с. Стар Дзяткаўскага р-на Бранскай вобл., прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦУКЕР Сіліха Мендзелевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЦУПРЫК Павел Цімафеевіч, н. у 1908, ст. па-літрук, загінуў у жніўні 1941.

ЦУПРЫЯНЧЫК Сіман Мацвеевіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЦЫГАНКОЎ Міхаіл Піліпавіч, н. у 1903, в. Шэнерава Чавускага р-на Магілёўскай вобл., стар-шыня, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ЦЯЛЕНГА Андрэй Казіміравіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЦЯРЭШЧАНКА Сямён Фёдаравіч, радавы, загінуў 16.12.1943.

ЧАРАВАЧ Пётр Уладзіміравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 13.4.1945 у в. Мюль-Розін Мэкленбургскай правінцыі, Германія.

ЧАРАНЕЦ Міхаіл Емяльянавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЧАРКАЛАУ Захар Аляксандравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЧАРНЕНКАЎ Іван Аляксандравіч, н. у 1926, в. Бывалка Ельнінскагар-на Смаленскай вобл., радавы, памёр ад ран 20.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас.

ЧАТЫРКА Леанід Міхайлавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧУРМЕНЕЎ Кірыл Трафімавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ШАБАЕЎ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1916, ст. сяр-

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

жант, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАБАН Аляксей Канстанцінавіч, радавы, пра- паў
без вестак у кастрычніку 1944.

ШАВИНСКІ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1890, г. Шклоў Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ШАВОЙКА Аляксандр Фёдаравіч, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ШАЙБАК Аляксандр Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШАЛЯСТОВІЧ Васіль Сцяпанавіч, радавы, за- гінуў 20.7.1942.

ШАЛЯСТОВІЧ Васіль Сцяпанавіч, радавы, за- гінуў 20.7.1942.

ШАМЕЛІНІН Аляксей Мікалаевіч, н. у 1897, г. Масква, радавы, памёр ад ран 10.5.1943.

ШАПЕЛЬ Фёдар Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Ішкарты, Літва.

ШАРЫКАЛА Васіль Лявонавіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ШАСТАК Павел Пракопавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 18.11.1944, пахаваны ў в. Магнушаў Малы- макуўскай гміны Варшаўскага ваяв., Польшча.

ШВАЙКО Рьвор Андрэевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ШВАРЦ Хаім Мендзель Вольфавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941.

ШЛЁМЕН Уладзімір Данілавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.10.1944 у в. Дакемен, Усходняя Пру- сія.

ШЛЯХЦІНКОЎ Сямён Іванавіч, н. у 1904, ра давы, памёр ад ран 19.10.1944, пахаваны ў м. Длу- га-Сядло Мазавецкага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

ШОГУН Уладзімір Паўлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 25.3.1945, пахаваны ў с. Манчхэль, Венгрыя.

ШПТАЛЕЎ Пётр Емяльянавіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШПОКА Мікалай Пятровіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУКАЛА Віктар Уладзіміравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 1.5.1945 у в. Готаў правінцыя Бран- дэнбург, Германія.

ШУКАЛА Леанід Уладзіміравіч, н. у 1921, за- гінуў пад Брэстам.

ШУКАЛАЎ Міхаіл Сяргеевіч, радавы, загінуў 3.10.1943 у в. Купаватае Кіеўскай вобл., Украіна.

ШУМЕЙКА Павел Вікенцьевіч, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ШУНДРЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1918, мал. сяржант, загінуў 5.2.1942.

ШУНДРЫК Іван Рыгоровіч. радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ШУНДРЫК Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 23.4.1945, пахаваны ў г. Відухаў Шчэцінскага ваяв., Польшча.

ШУТКІН Міхаіл Якаўлевіч, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ШУХНО Іван Антонавіч, радавы, загінуў у красавіку 1945 у в. Отцінкор, Усходняя Прусія.

ШУХНО Іван Маркавіч, н. у 1905, радавы, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

ШЧАРБАКОЎ Марк Кузьміч, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ШЫБУК Пётр Іванавіч, радавы, прапаў без вестак 26.4.1945.

ШЫМКАЛОВІЧ Міхаіл Паўлавіч, радавы, пра- паў без вестак у снежні 1944.

ШЭЛЕГ Сцяпан Васільевіч, н. у 1922, в. Курпічы Петрыкаўскага р-на, радавы, загінуў 8.2.1945 у в. Зе- патэн Альштынскага ваяв., Польшча.

ШЭСТАЛЬ Уладзімір Іванавіч, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ШЭЎМЕР Андрей Венядзіктавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 3.4.1945 у в. Чорна-Дубова, Чэхаславакія.

ШЭЎЧЫК Георгій Антонавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЭПШЦЕЙН Навум Ісакавіч, н. у 1915, ст. сяржант, памёр ад ран 14.9.1942, пахаваны ў в. Сідара- ва Чэрнскага р-на Тульскай вобл.

ЮДАШКІН Гірэша Хаікімакавіч, н. у 1905, в. Рычконава Замкоўскага р-на Свядлоўскай вобл., тэхнік- інтэндант, загінуў 4.9.1943, пахаваны ў в. Адзі- нец Днепрапятроўскай вобл., Украіна.

ЮЖЫК Мікалай Аляксеевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЮРКЕВІЧ Афанасій Кузьміч, радавы, прапаў без вестак у снежні 1943.

ЮРЭНЯ Мікалай Максімавіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЮСУПАЎ Каюм, н. у 1904, Краснаакцябрскі р-н Ніжагародскай вобл., радавы, загінуў 11.2.1945 у в. Абер- Сартовіц Швяццоўскага пав., Польшча.

ЯБЛОНСКІ Іван Рыгоровіч, н. у 1923, Брэсцкая вобл., радавы, памёр ад ран 25.1.1945, пахаваны ў г. Вельск, Польшча.

ЯГАЎДЗІК Пётр Рыгоровіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.1.1945 у н.п. Папова-Барове, Польшча.

ЯГАЎДЗІК Піліп Рыгоровіч, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ЯГАЎДЗІК Рыгор Мікалаевіч, н. у 1913, мал. лейтэнант, прапаў без вестак у 1941.

Л. У. Шукала.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

С.А.Сакалоўскі.

Я.Я.Грынчук.

ЯГОРАЙ Пётр Яфімавіч, н. у 1904, г. Быхаў Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ЯГОРАЎ Сяргей Андрэвіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯДЗІЧЭНКА Павел Трыфанавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 26.11.1944 у г. Пільколен, Усходняя Прусія.

ЯКАВЕНКА Фёдар Васільевіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯКАЎЛЕЎ Рыгор Іванавіч, радавы, загінуў 23.3.1945 у Германіі.

ЯКУБОВІЧ Мікалай Піліпавіч, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯКУТА Павел Кандратавіч, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЯННІКАЎ Аляксандр Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ЯНОВІЧ Баляслаў Антонавіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНОВІЧ Баляслаў Міхайлавіч, радавы, загінуў 10.11.1941.

ЯНОВІЧ Іван Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНОВІЧ Іналіт Мікалаевіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНУШКЕВІЧ Леанід Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ЯНЧЭЎСКІ Пётр Фролавіч, н. у 1919, в. Пісаршчына Чавускага р-на Магілёўскай вобл., радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯРАШ Фёдар Адозіевіч, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЯРАШЧУК Мікалай Георгіевіч, н. у 1924, памёр ад ран у 1945, пахаваны ў н.п. Панкоў каля Берліна.

ЯРАШЧУК Мікалай Рыгоровіч, радавы, памёр ад ран 22.5.1945, пахаваны ў г. Берлін.

ЯРМОШ Пётр Бенядзктавіч, н. у 1900, загінуў у 1945.

ЯРМОШ Пётр Віктаравіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 12.7.1945.

ЯРМОШ Пётр Віктаравіч, н. у 1920, памёр ад ран у 1944.

ЯРОШЫН Фёдар Федасеевіч, радавы, прапаў без вестак 5.8.1942.

ЯТЧАНКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1910, памёр ад ран 12.3.1943, пахаваны ў с. Лабанава Дзмітрыеўскага р-на Курскай вобл.

ЯЎСТАФ'ЕЎ Васіль Андрэвіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯФІМАЎ Мікалай Пятровіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1943.

ЯФІМІК Уладзімір Восіпавіч, н. у 1926, гв. радавы, памёр ад ран 5.2.1945, пахаваны ў г. Познань, Польшча.

АЗГІНАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗГІНАВІЧЫ

САЛЕВІЧ Лявонцій Антонавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТАМАШОЎ Мікалай Аляксандравіч, загінуў у лютым 1945.

ЮШКЕВІЧ Вітольд Аляксандравіч, н. у 1925, загінуў у жніўні 1945 у Польшчы.

ВЁСКА АСАБНЯКІ

ЕЖАЧЭНКА Павел Трыфанавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 26.12.1944, в. Верснєпхен каля г. Пільколен, Усходняя Прусія.

ЛЯШЭВІЧ Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1924, сяржант, загінуў 3.1.1945, в. Краўцавізна, Польшча.

МАНДРЫКЕВІЧ Лявонцій Мікалаевіч, н. у 1926, загінуў у 1944 у Польшчы.

НАЛІВАЙКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1926, кулямётчык, прапаў без вестак у маі 1945.

НАЛІВАЙКА Яўген Іванавіч, н. у 1919, загінуў у 1943.

НАЛІВАЙКА Яўген Якімавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

РУДАК Міхаіл Іванавіч, н. у 1917, загінуў у Польшчы.

САКАЛОЎСКІ Сяргей Антонавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СВІТА Аляксей Сямёнавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 30.3.1945, пахаваны ў г. Гданьск, Польшча.

СВІТА Іван Сямёнавіч, н. у 1924, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ХОМЧЫК Расціслаў Паўлавіч, н. у 1918, мал сяржант, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА ГРЫНКІ

ГРЫНЧУК Якаў Якаўлевіч, н. у 1924, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ЗАЙЦАЎ Павел Емяльянавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 25.5.1942, пахаваны на 76-м км дарогі Кандалакша — Алакурці, Карэлія.

КЛИМОВІЧ Мікалай Дарафеевіч, н. у 1921, ра- давы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІНКЕВІЧ Канстанцін Венядзіктавіч, н. у 1913, загінуў у 1941.

ХВАРЫШЧЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1921, сяржант, загінуў 25.12.1944, г. Млава, Польшча.

ВЕСКА КАКОШЧЫЦЫ

ДАБРЫЯН Васіль Паўлавіч, н. у 1919, прапаў без вестак у верасні 1944.

ДАБРЫЯН Васіль Якімавіч, н. у 1924, загінуў у 1945.

ДАБРЫЯН Мікалай Анісімавіч, н. у 1911, ра- давы, загінуў 25.1.1945, пахаваны ў в. Жлобін Вар- шаўскага ваяв., Польшча.

ДАБРЫЯН Мікалай Васільевіч, н. у 1911, ра- давы, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў с. Славінск Брум- бергскага пав., Польшча.

ДАБРЫЯН Мікалай Якімавіч, н. у 1911, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ДАБРЫЯН Міхаіл Максімавіч, н. у 1923, пра- паў без вестак у маі 1945 у Германіі.

ДАБРЫЯН Міхаіл Пятровіч, н. у 1922, загінуў у сакавіку 1945 у Памераніі.

ДАБРЫЯН Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1918, загінуў у 1941.

ДАБРЫЯН Сямён Навумавіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 8.3.1945, пахаваны ў г. Коніту, Польшча.

ДАБРЫЯН Уладзімір Ільіч, н. у 1923, радавы, загінуў 18.7.1944, пахаваны ў в. Баброўнікі Гомель- скай вобл.

ДАБРЫЯН Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1923, сяржант, прапаў без вестак у 1945.

ЖУКОЎСКІ Уладзімір Фаміч, н. у 1906, радавы, загінуў 17.4.1945, пахаваны ў г. Грайфенхатэн, Польшча.

ТУЛЯЙ Піліп Мікалаевіч, н. у 1897, загінуў у 1941.

ШЫНКЕВІЧ Феакіст Андрэевіч, н. у 1909, за- гінуў 2.2.1945, г. Бронтэпштэйн, Усходняя Прусія.

ЯРМОШ Іван Аляксандравіч, н. у 1909, прапаў без вестак у 1941.

ВЁСКА КАСЦЯНІ

АДУШКЕВІЧ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1920, загінуў 28.7.1944.

АДУШКЕВІЧ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1924, за- гінуў у 1945.

АНТОНІК Іван Ульянавіч, н. у 1902, прапаў без вестак.

БАГДАНЧУК Павел Сцяпанавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1944.

БОЦІК Аляксандр Лявонавіч, н. у 1908, загінуў у сакавіку 1945 у Польшчы.

ГАЎРЫЛАЎ Барыс Іванавіч (Трафімавіч), н. у 1921, загінуў 18.8.1944 у Польшчы.

М.Ф.Хварышчык. С.І.Якімчык.

КАЛОДКА Максім Фаміч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

МІСКО Усцін Ільіч, н. у 1910, радавы, загінуў 21.3.1945, пахаваны ў г. Квашын, Польшча.

МЯЛЕШКА Іван Фёдаравіч, н. у 1911, радавы, загінуў 27.6.1941.

НАЛПАЙКА Аляксей Усцінавіч, н. у 1920, г. Новарасійск, радавы, прапаў без вестак у кастрыч- ніку 1944.

САВАНЕЦ Іван Дзянісавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САВАНЕЦ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 27.6.1941.

СОНЧЫК Аляксандр Антонавіч, н. у 1921, за- гінуў у 1941.

СОНЧЫК Міхаіл Антонавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЧАРНОЎ Сяргей Васільевіч, н. у 1917, мал. сяржант, загінуў 27.1.1945, н.п. Пількенкруг, Усходняя Прусія.

ЯКІМЧЫК Сцяпан Іванавіч, н. у 1919, загінуў у 1943.

ВЁСКА МЯЛЬКАНАВІЧЫ

БУЛЯНІЦА Іван Лукіч, н. у 1909, загінуў у 1944.

БУЛЯНІЦА Мікалай Лукіч, н. у 1914, загінуў у 1941.

БЯЛЬКО Міхаіл Астапавіч, н. у 1915, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВАЛЫНЧЫК Васіль Васільевіч, н. у 1918, за- гінуў у 1941.

ВАЛЫНЧЫК Васіль Іванавіч, н. у 1918, загінуў у сакавіку 1945, пахаваны ў г. Быдгашч, Польшча.

ВАЛЫНЧЫК Ігнат Ільіч, н. у 1924, радавы, за- гінуў 22.3.1945, пахаваны ў г. Квашын, Польшча.

ВАЛЫНЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1916, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ВІЛЬКОЎСКІ Мікалай Іванавіч, н. у 1924, за- гінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ЖУКОЎСКІ Уладзімір Фаміч, н. у 1906, рада-

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

вы, загінуў 17.4.1945, пахаваны ў г. Грайфенхаген, Германія.

КАЛЯНЕВІЧ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1919, загінуў у 1944 у Польшчы.

КОСЦІН Аркадзь Фёдаравіч, н. у 1917, прапаў без вестак.

МАНДРЫКЕВІЧ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1922, загінуў у 1941.

МЯЛЕШКА Уладзімір Іванавіч, н. у 1912, прапаў без вестак у 1941.

МЯЛЕШКА Юстын Восіпавіч, н. у 1906, прапаў ад ран 3.9.1945, пахаваны ў г. Гнезна, Польшча.

САКАЛОЎСКІ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1907, прапаў без вестак у лютым 1945.

САКАЛОЎСКІ Андрэй Ільіч, н. у 1914, прадавы, загінуў у красавіку 1945 у Польшчы.

САКАЛОЎСКІ Даніла Дзянісавіч, н. у 1919, загінуў у 1941.

САКАЛОЎСКІ Дзмітрый Дзмітрыевіч, н. у 1916, прадавы, загінуў 25.3.1945.

САКАЛОЎСКІ Міхаіл Ануфрыевіч, н. у 1911, прадавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САКАЛОЎСКІ Павел Міхайлавіч, н. у 1914, прадавы, прапаў без вестак 7.12.1944.

ФІДРЫК Іван Фаміч, н. у 1913, прадавы, памёр ад ран 23.4.1945, г. Тыльзіт, Усходняя Прусія.

ВЁСКА НАВАОРЛАВІЧЫ

ПАЗНЯК Іван Вікенцьевіч, н. у 1923, мал. сяр- жант, загінуў 30.1.1945, с. Найгутабераўмаас Памор- скага ваяв., Польшча.

ПЕРАКРЭСТ Іван Раманавіч, прадавы, загінуў у жніўні 1944 у Польшчы.

ВЁСКА ПАСІНІЧЫ

КАРАСЬ Іван Фёдаравіч, н. у 1918, загінуў у чэрвені 1941.

КРУШКЕВІЧ Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛУКАШЭВІЧ Уладзімір Максімавіч, н. у 1914, прадавы, загінуў 20.4.1945, пахаваны ў г. Грайфенхаген, Германія.

РАДЗІШЭЎСКІ Іван Дзмітрыевіч, н. у 1921, прадавы, загінуў 27.12.1944, пахаваны ў в. Студзянка Грабнавалінскага пав., Польшча.

СВІТА Іван Сямёнавіч, н. у 1924, прадавы, загінуў 30.1.1945, пахаваны ў в. Гручна Тарунскага ваяв., Польшча.

СЯНЬКО Леанід Лукашавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у жніўні 1943.

ФІЛІТОВІЧ Георгій Пятровіч, н. у 1920, загінуў у 1942 пад Сталінградам.

ЦВІКЕВІЧ Андрэй Аляксеевіч, н. у 1912, прадавы, загінуў 12.2.1945, в. Крацнік Арысвальдскай акругі, Германія.

ЦВІКЕВІЧ Іван Данілавіч, н. у 1918, загінуў у лютым 1945 у Германіі.

ЦВІКЕВІЧ Усцін Аляксеевіч, н. у 1912, прадавы, загінуў у лютым 1945.

ВЁСКА САКАЛОВА

БОЦІК Аляксандр Лявонцьевіч, н. у 1907, прадавы, памёр ад ран 1.3.1945, пахаваны ў в. Альшаны Цеханоўскага ваяв., Польшча.

ГУНКЕВІЧ Аляксей Рыгоровіч, н. у 1924, прадавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КІРЫК Мікалай Якаўлевіч, н. у 1909, прадавы, памёр ад ран 29.12.1944, пахаваны ў н.п. Петэры, Венгрыя.

КОРШК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1923, прадавы, загінуў 30.3.1945, пахаваны ў Берліне.

МАНДРЫКЕВІЧ Лявонцій Мікалаевіч, н. у 1925, прадавы, загінуў 25.1.1945, в. Цепна Тарунскага ваяв., Польшча.

МАРКЕВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1914, прадавы, загінуў 21.2.1945 у в. Рабіцен, Усходняя Прусія.

МІСКО Іван Сямёнавіч, н. у 1909, прадавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

НАЛ ШАЙКА Аляксей Васільевіч, н. у 1923, прадавы, загінуў 22.1.1945, в. Райнаў Кульменскага пав., Польшча.

Помнік у в. Мяльканавічы.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ПАЛЯШАК Рыгор Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 10.12.1944, в. Вішнеў Прэшаўскай акругі, Чэхаславакія.

ПАЛЯШАК Сцяпан Афанасьевіч, н. у 1917, радавы, загінуў 18.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ПЕРАКЕВІЧ Аляксей Антонавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ХОМЧЫК Уладзімір Васільевіч, н. у 1924, загінуў у 1944.

ХОМЧЫК Уладзімір Нікандравіч, н. у 1913, радавы, загінуў 5.1.1945 у Венгрыі.

ВЁСКА САЛЕНІКІ

МАНДРЫКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 19.1.1945 у в. Несулова, Усходняя Прусія.

МЯЛЕШКА Юсцін Восіпавіч, памёр ад ран 3.9.1945, пахаваны ў г. Гнезна, Польшча.

ВЕСКА СЯРГЕЕВІЧЫ

ДАБРЫЯН Мікалай Несцеравіч, н. у 1896, палкоўнік, загінуў 16.8.1943, пахаваны ў г. Харкаў, Ук-раіна.

ЖУКОЎСКІ Мікалай Пятровіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МАЛАХВЕЙ Мікалай Васільевіч, н. у 1911, яф-рэйтар, прапаў без вестак у лютым 1945.

МАЛАХВЕЙ Мікалай Васільевіч, н. у 1923, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Папова-Баро-ве Варшаўскага ваяв., Польшча.

МАЛАХВЕЙ Міхаіл Васільевіч, н. у 1911, загінуў у 1941.

МАЛАХВЕЙ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РУ ДАК Пётр Антонавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

САКАЛОЎСКІ Сяргей Іванавіч, н. у 1919, радавы, загінуў у жніўні 1941.

ВЁСКА ЧАМЯРЫ

АГЕЕЎ Мікалай Сяргеевіч, загінуў у сакавіку 1945 у Германіі.

БАГДАНЧУК Іван Цімафеевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 16.1.1945, пахаваны ў в. Кемпляста каля г. Серацк, Польшча.

БАГДАНЧУК Іван Якаўлевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

БАГДАНЧУК Сямён Сямёнавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАГДАНЧУК Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1920, загінуў у 1942.

БУРСЕВІЧ Іван Восіпавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 31.1.1945 у в. Вікбальд каля г. Кёнігс-берг, Усходняя Прусія.

БУРСЕВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

А. А. Корпик.

ДЗЕМЯШЭВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1907, радавы, загінуў 20.4.1945, с. Вальбах, Аўстрыя.

ДЗЕМЯШЭВІЧ Мікалай Ільіч, н. у 1924, радавы, загінуў у 1942.

ДЗЕМЯШЭВІЧ Сцяпан Васільевіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1942.

ДЗЕМЯШЭВІЧ Уладзімір Васільевіч, н. у 1915, радавы, загінуў у 1942.

КАВАЛЬЧУК Ілья Васільевіч, н. у 1919, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЛЯМЕНКА Іван Міхайлавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МІСКО Васіль Паўлавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

МІСКО Дзмітрый Дарафеевіч, н. у 1925, загінуў у 1943.

МІСКО Захар Дзянісавіч, н. у 1915, загінуў у 1943.

МІСКО Мікалай Лукіч, н. у 1926, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІСКО Мікалай Максімавіч, н. у 1925, загінуў у 1943.

МІСКО Міхаіл Андрэевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІСКО Пётр Андрэевіч, н. у 1923, загінуў у 1943.

МІСКО Пётр Андрэевіч, н. у 1924, загінуў у 1943 у Германіі.

МІСКО Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1924, загінуў у 1943.

МІСКО Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1923, загінуў у снежні 1943, пахаваны ў в. Маскалі Мастоўскага р-на.

РЭДЗЬКА Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1880, загінуў у 1941.

САВАНЕЦ Міхаіл Іванавіч, н. у 1919, загінуў у 1944 у Польшчы.

САВАНЕЦ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1915, загінуў у 1944.

САВАНЕЦ Міхаіл Якаўлевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 22.1.1945.

СТАХУРСКИ Іван Іванавіч, радавы, загінуў 22.12.1944 у в. Лунвяжы, Латвія.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

СУШКО Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 15.2.1945 у в. Тухолкі, Польшча.

СУШКО Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1919, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СУШКО Яфім Мікалаевіч, н. у 1925, прапаў без вестак.

ХАТКЕВІЧ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1915, загінуў у 1941.

ХВЯСЕНЯ, загінуў у красавіку 1945 у Германіі.

ХВЯСЕНЯ Андрэй Сямёнавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Сіўкі Варшаўскага ваяв., Польшча.

ХВЯСЕНЯ Іван Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1941.

ХРАМЧЭНЯ Іван Цімафеевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЦІТКО Яфім Паўлавіч, н. у 1919, прапаў без вестак.

ЦІХАНЧУК Андрэй Рыгоравіч, н. у 1924, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ЧЫГРЫН Леанід Юр'евіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ШАЛАТОНІН Трафім Лявонцьевіч, н. у 1908, мал. сяржант, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў в. Марыніна Варшаўскага ваяв., Польшча.

АЗЯРНІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА АЗЯРНІЦА

БРАЖУК Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1908, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГРЫЦАЛЕВІЧ Канстанцін Васільевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 23.1.1945, пахаваны ў мяст. Майдан, Польшча.

ДУБРОЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 16.4.1945, пахаваны ў г. Ліценаў, Германія.

ЖЫЛІЧ Аляксей Іосіфавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖЫЛІЧ Сяргей Якаўлевіч, н. у 1907, прапаў без вестак.

КАШЫКЕВІЧ Сямён Міхайлавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 6.2.1945 у Польшчы.

КОСТКА Аляксей Міхайлавіч, н. у 1914, прапаў без вестак.

КУЛЯШЭВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1915, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

НАВІКЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

СЫАНТОВІЧ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у лютым 1944.

ЧАЙБУК Пётр Іванавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШАЦЬКО Пётр Пятровіч, н. у 1909, загінуў у кастрычніку 1943.

ШЛЫК Міхаіл Васільевіч, н. у 1909, загінуў 29.6.1941, пахаваны ў в. Гумнішча Слонімскага р-на.

ВЁСКА ВАЎЧКІ

КАРОЛЬ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РАКЕВІЧ Мікалай Антонавіч, н. у 1914, загінуў

8.2.1945, пахаваны ў в. Леткесфельд, Польшча.

РАКЕВІЧ Мікалай Дзянісавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ВЁСКА ДРАПАВА

БУТЫРЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1924, па-мёр ад ран у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЕМІДОВІЧ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1918, загінуў у час блакады г. Ленінграда.

ЖУРОВІЧ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1916, загінуў у 1945 пад Варшавай.

ЖЫЛІЧ Іван Іванавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВЁСКА ЗБОЧНА

БАГДАНОВІЧ Лявонцій Маркавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЖУРОВІЧ Міхаіл Варфаламеевіч, н. у 1900, радавы, загінуў 26.2.1945, пахаваны ў г. Браслаў, Германія.

ЖУРОВІЧ Фёдар Сідаравіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА КЛЕПАЧЫ

АПАНОВІЧ Аляксандр Купрыянавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 3.2.1945, пахаваны ў в. Пруткова, Польшча.

БУЦЬКО Мікалай Ігнатавіч, н. у 1907, загінуў у чэрвені 1941.

ВАЎЧОК Іван Аляксеевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВОЙТКА Іван Васільевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 10.1.1944, пахаваны ў г. Хасендорф, Германія.

РАКЕВІЧ Максім Іванавіч, н. у 1910, ст. лейтенант, загінуў у жніўні 1942.

РАКЕВІЧ Міхаіл Сямёнавіч, н. у 1915, радавы, загінуў у лютым 1945, пахаваны ў в. Фіхтворт, Польшча.

ВЁСКА МЫСЛАВА

ВЯНСКОЎСКІ Станіслаў Антонавіч, н. у 1917, загінуў у лютым 1944 у Польшчы.

ЖЫЛІЧ Сяргей Антонавіч, н. у 1916, загінуў 26.1.1945, пахаваны на ст. Цэпна каля г. Тухоля, Польшча.

КАРОЦЬКА Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1918, загінуў у 1945 у Польшчы.

КАРОЦЬКА Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КУЛЯШЭВІЧ Ілья Андрэевіч, загінуў у сакавіку 1945 у Польшчы.

КУЛЯШЭВІЧ Мікалай Макаравіч, н. у 1912,

1941 — 1945

радавы, загінуў 29.1.1945, пахаваны ў г. Славінск, Польшча.

КУЛЯШЭВІЧ Пётр Ільч, н. у 1922, радавы, за- гінуў у сакавіку 1945, пахаваны ў м. Келін, Польшча.

ЛОСЬ Міхаіл Іванавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у ліпені 1944.

МАНЮК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІКУТА Іван Раманавіч, н. у 1912, радавы, за- гінуў 29.1.1945, пахаваны ў брацкай магіле ў п. Най- гутабераўсмаас, Польшча.

МІКУТА Уладзімір Раманавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 16.1.1945, пахаваны ў в. Шадкі, Польшча.

НАВІКЕВІЧ Канстанцін Антонавіч, н. у 1923, загінуў у красавіку 1945, пахаваны ў г. Берлін.

НАВУМЧЫК Іван Феафілавіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 26.3.1945, пахаваны ў г. Ландэсберг, Германія.

ПАШКЕВІЧ Дзмітрый Аляксандравіч, н. у 1918, прапаў без вестак у 1944.

ПАШКЕВІЧ Дзмітрый Піліпавіч, н. у 1915, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

ПАШКЕВІЧ Іван Канстанцінавіч, н. у 1921, за- гінуў 9.12.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПАШКЕВІЧ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 3.11.1944 у Латвіі.

ПАШКЕВІЧ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 7.2.1945, пахаваны ў г. Кульм, Польшча.

ПАШКЕВІЧ Уладзімір Герасімавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Фрыдзінген, Польшча.

СТАСКЕВІЧ Васіль Фаміч, н. у 1912, радавы, за- гінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Воля-Смоль, Польшча.

СЯЎРУК Фама Міхайлавіч, н. у 1899, прапаў без вестак 27.3.1945.

ШАЛЯСТОВІЧ Канстанцін Фаміч, н. у 1902, радавы, памёр ад ран 24.2.1945 у в. Велхавіца Кра- каўскагавая., Польшча.

ЯРЭЦ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 22.1.1945, г. Гутбінен, Усходняя Прусія.

ЯЎХУТА Міхаіл Феафілавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 4.4.1945 у в. Зеўнуў, Усходняя Прусія.

ВЁСКА ПЛАЎСКІЯ

ЕФРАСЕНКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 29.10.1944.

МІЗГЕР Іосіф Антонавіч, н. у 1915, загінуў у сакавіку 1945 у Польшчы.

ПАЎЛОВІЧ Аляксандр Валянцінавіч, н. у 1910, прапаў без вестак 27.4.1945.

ЧАРНУПЭВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1919, сяржант, прапаў без вестак у 1945.

ВАСІЛЕВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАБЫНІЧЫ

ГРЫШУК Мікалай, н. у 1925, загінуў у 1944.

КАНЦЭВІЧ Уладзімір Палікарпавіч, н. у 1910,

радавы, загінуў 23.12.1944 у в. Дзэбра, Венгрыя.

КАСЦЕЛІК Іван Міхайлавіч, н. у 1925, загінуў у 1944.

КАЧАНОЎСКІ Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1913, загінуў у лютым 1945.

ЛЮПН Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1910, загі- нуў у кастрычніку 1944.

ПРАКОПЧЫК Сцяпан Кліменцьевіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 2.4.1945, пахаваны ў г. Дойч- Ліса, Германія.

СТРАЛКОЎСКІ Мікалай Анастасьевіч, н. у 1926, радавы, загінуў у лютым 1945 на ст. Пегесцен, Усходняя Прусія.

СТРАЛКОЎСКІ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 28.4.1945 у в. Цэйдэн, Германія.

УЛАСІК Мітрафан Мацвеевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 22.1.1945, пахаваны ў с. Венгерск Бель- скагапав. Плоцкага ваяв., Польшча.

УЛАСІК Павел Пятровіч, загінуў у лістападзе 1944 ва Усходняй Прусіі.

ХІЛМОНЧЫК Іван Уладзіміравіч, н. у 1922, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЮРЧАК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1904, за- гінуў 20.1.1945 у г. Аўлавенен, Усходняя Прусія.

ЮРЧАК Віктар Фаміч, н. у 1921, радавы, загі- нуў 7.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯГАЎДЗІК Сямён Сямёнавіч, н. у 1925, загінуў у чэрвені 1944.

ВЁСКА ВАСІЛЕВІЧЫ

БРАНІЦКІ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1924, радавы, загінуў 26.8.1944, в. ВулькаЛомжынскагапав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксей Рыгоровіч, н. у 1915, прапаў без вестак.

ГЕРАСІМЧЫК Васіль Максімавіч, н. у 1913, прапаў без вестак.

ГЕРАСІМЧЫК Захар Варфаламеевіч, н. у 1907, радавы, загінуў 17.3.1945, пахаваны ў г. Янава Гдань- скага ваяв., Польшча.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1925, загі- нуў у студзені 1945 у Польшчы.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1927, за- гінуў у 1944.

ГЕРАСІМЧЫК Кандрат Антонавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 1.2.1945, пахаваны ў в. Бествіна Кра- каўскага ваяв., Польшча.

ГЕРАСІМЧЫК Кандрат Анціпавіч, н. у 1916, загінуў у лютым 1945 у Польшчы.

ГЕРАСІМЧЫК Канстанцін Максімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 11.10.1944, в. Ліпянка Астрален- скага пав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Аляксандравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 11.10.1944, в. Залессе, Літва.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

М.А.Герасімчык.

П.Л.Герасімчык.

В.М.Герасімчык

ГЕРАСИМЧЫК Пётр Лук'янавіч, н. у 1915, радавы, пахаваны ў г. Фюрстенвальдэ, Германія.

ГЕРАСИМЧЫК Пётр Пятровіч, н. у 1918, пра- паў без вестак.

ГЕРАСИМЧЫК Рыгор Васільевіч, радавы, загі- нуў 27.3.1945 у Сілезіі, Германія.

ГЕРАСИМЧЫК Сцяпан Антонавіч, н. у 1924, за- гінуў у Карпатах.

ГЕРАСИМЧЫК Сцяпан Рыгоровіч, н. у 1911, за- гінуў у студзені 1945 у Польшчы.

САСНОЎСКІ Аляксей Пятровіч, н. у 1926, пра- паў без вестак.

САСНОЎСКІ Аляксей Раманавіч, н. у 1923, за- гінуў у 1944 у Карпатах.

САСНОЎСКІ Сцяпан Васільевіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак 31.3.1945.

ХАРЫТОНЧЫК Васіль Кандратавіч, и. у 1918, загінуў у Сувалках, Польшча.

ХАРЫТОНЧЫК Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 22.10.1944, пахаваны ў г. Магілёў.

ШУНДРЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1918, мал. сяржант, загінуў 3.2.1942.

ШУНДРЫК Іван Аляксандравіч, н. у 1924, за- гінуў у 1945.

ШУНДРЫК Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1922, загінуў у 1945 у Германіі.

ВЕСКА ВЕРАБ'ЕВІЧЫ

БАГДАНЧУК Аляксей Іванавіч, н. у 1909, пра- паў без вестак у лютым 1945.

ЁРШ Сцяпан Іванавіч, н. у 1919, правдў без вестак

у лістападзе 1944.

МАКАРЧУК Іван Данілавіч, н. у 1914, прапаў без вестак.

ВЁСКА ГАНЬК!

ВЕСЯЛОЎСКІ Іван Лук'янавіч, н. у 1924, в. Ра- сенкі Беластоцкага ваяв., Польшча, памёр ад ран у сакавіку 1945.

ГЕРАСИМЧЫК Васіль Максімавіч, н. у 1916, прапаў без вестак.

ГРЫНЧУК Канстанцін Антонавіч, н. у 1925, за- гінуў у Польшчы.

ГРЭЦКІ Антон, н. у 1900, загінуў у 1943.

ГРЭЦКІ Васіль Максімавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 2.2.1945, пахаваны ў в. Блодзмін Паморска- га ваяв., Польшча.

ГРЭЦКІ Віктар Фёдаравіч, н. у 1919, прапаў без вестак у 1944 пад Ліпецкам.

ЖУКОЎСКІ Міхаіл Іванавіч, радавы, загінуў 28.1.1945, пахаваны ў пас. Гурчанева Калінінградскай вобл.

СКОК Васіль Іванавіч, н. у 1911, радавы, правду без вестак у студзені 1945.

ТАЎЛАЙ Аляксей Іванавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 25.1.1945, пахаваны на ст. Пруст Тарунскага ваяв., Польшча.

ВЁСКА ЗАДВОР'Е

БАРТОШ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1920, за- гінуў у жніўні 1944.

БАРТОШ Уладзімір Васільевіч, н. у 1917, правду без вестак у кастрычніку 1944.

ЖЫВУЛЬКА Аляксей Аляксеевіч, н. у 1924, за- гінуў у ліпені 1944.

ЖЫВУЛЬКА Іван Фаміч, н. у 1926, радавы, загінуў 6.5.1945 у в. Кальберніп, Усходняя Прусія.

ЖЫВУЛЬКА Мікалай Іванавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 18.10.1944 у г. Шэрвінт, Усходняя Прусія.

СЕЛВОНЧЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 27.10.1944 у в. Батшкен, Усходняя Прусія.

СІЛЬВУШЫН Іван Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 26.10.1944 у в. Батшкен, Усходняя Прусія.

СТРАЛКОЎСКІ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў у лютым 1945 пад Будапештам.

СТРАЛКОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

СТРОК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯКУБЕЙКА Уладзімір Аляксеевіч, н. у 1909, прапаў без вестак у 1941.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг. ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

ГРЭЦКІ Андрэй Яфімавіч, н. у 1921, прапаў без вестак у 1941.

ГРЭЦКІ Васіль Фаміч, н. у 1920, загінуў у 1941.

КАЛЯНКЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, загінуў у снежні 1944.

ШЧЭРБА Давыд Нікіфаравіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА ПАРЭЧЧА

БАРДУН Іван Сямёнавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 19.4.1945 у в. Маркедорф, Германія.

ГАЛЕНКА Аляксандр Лукіч, н. у 1926, загінуў у 1944.

ГАЛЕНКА Мікалай Лукіч, н. у 1924, памёр ад ран у 1944.

ЖЫВУЛЬКА Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 24.10.1944, пахаваны ў г. Марыямпале, Літва.

ЖЫВУЛЬКА Дзмітрый Рыгоровіч, н. у 1902, радавы, загінуў 7.3.1945 у в. Першкен Кёнігсбергскай акругі, Усходняя Прусія.

ЖЫВУЛЬКА Іван Міхайлавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 21.10.1944, пахаваны ў г. Марыямпале, Літва.

ЖЫВУЛЬКА Мітрафан Рыгоровіч, н. у 1911, загінуў у маі 1945 у г. Берлін.

ЖЫВУЛЬКА Рыгор Мікалаевіч, н. у 1896, загінуў у 1944.

ПРАЎДЗІК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у 1945.

СЕЛВОНЧЫК Аляксей Захаравіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 28.10.1944 у в. Кубелен Гумбінскай акругі, Усходняя Прусія.

СЕЛВОНЧЫК Андрэй Андрэевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

СМОКАТ Ломдзій Рыгоровіч, н. у 1925, яфрэй-тар, загінуў 4.2.1945, в. Рэзены Пазнанскага ваяв., Польшча.

СТРАЛКОЎСКІ Павел Лявонцэвіч, н. у 1900, радавы, загінуў 30.1.1945 у в. Оцілен Хор Кёнігсбергскай акругі, Усходняя Прусія.

ТАЛЕРЧЫК Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1897, загінуў у красавіку 1945 пад Кёнігсбергам.

ТУМАШЫК Аркадзь Мікалаевіч, н. у 1918, загінуў у студзені 1944.

УЛАСІК Іван Рыгоровіч, н. у 1918, загінуў у красавіку 1945 на р. Одэр.

ФЯДОСІК Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЯКІМОВІЧ Міхаіл Максімавіч, н. у 1907, сяр-жант, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА РАЗАНАЎШЧЫНА

БАРЫСІК Аляксей Рыгоровіч, н. у 1906, прапаў без вестак у лютым 1945.

БАРЫСІК Мікалай Данілавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак 1.9.1944.

І. С. Барду н Я. С. Акулка. І. Р. Уласік.

БАРЫСІК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БАРЫСІК Сцяпан Рыгоровіч, н. у 1910, радавы, загінуў 8.10.1944, пахаваны ў в. Лахы Варшаўскага ваяв., Польшча.

ВЁСКА ХАДЗЯВІЧЫ

АКУЛКА Міхаіл Андрэевіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

АКУЛКА Міхаіл Віктаравіч, н. у 1923, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

АКУЛКА Якаў Самуілавіч, н. у 1912, загінуў у лістападзе 1944.

БАЛЬ Іван Адамавіч, н. у 1914, загінуў у жніўні 1941.

ВАЖЭЙКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1918, загінуў у 1944 у Віцебскай вобл.

ГЕРАСІМЧЫК Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1941.

ГЕРАСІМЧЫК Захар Варфаламеевіч, н. у 1907, загінуў у 1945 у Польшчы.

ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Ігнатавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1941.

ГЕРАСІМЧЫК Уладзімір Кандратавіч, н. у 1910, прапаў без вестак у лютым 1945.

ГЕРАСИМЧЫК Уладзімір Максімавіч, н. у 1910, загінуў у 1943.

ЖУК Астап Андрэвіч, н. у 1912, сувязіст, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖУК Міхаіл Ільіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран 16.8.1944, пахаваны ў в. Бліставіца Беластоцка- га ваяв., Польшча.

КАЗІМІРЧЫК Павел Васільевіч, н. у 1906, пра- паў без вестак.

КЛЫБІК Аляксандр Лаўрэнцьевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак 29.7.1944.

КЛЫБІК Іосіф Фёдаравіч, н. у 1912, загінуў у Германіі.

КЛЫБІК Міхаіл Антонавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак 6.11.1944.

НАДУДЗІК Іван Сямёнавіч, н. у 1910, прапаў без вестак у снежні 1944.

РАГОЗІК Міхаіл Гаўрылавіч, н. у 1914, прапаў без вестак у красавіку 1945.

САВАНЕЦ Іван Кліменцьевіч, н. у 1923, ст. сяр- жант, загінуў 23.1.1945 у в. Жызелін, Германія.

САВАНЕЦ Уладзімір Кліменцьевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СКРОБАЎ Алес Яфімавіч, н. у 1925, памёр ад ран у кастрычніку 1944.

СМУР АГА Андрэй Фаміч, н. у 1919, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХАРЫТОНЧЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1913, ра давы, загінуў 25.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ХАРЫТОНЧЫК Іван Сямёнавіч, н. у 1913, прапаў без вестак у 1944.

ХАРЫТОНЧЫК Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1912, загінуў пад Кёнігсбергам.

ЧЫГРЫН Мікалай Іванавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 22.10.1944 у Польшчы.

ЧЫГРЫН Мікалай Прузынавіч, н. у 1927, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ВЕЛКАШЫЛАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВЯЛКІЯ ШЫЛАВІЧЫ

АДАМЧЫК Іван Паўлавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак 18.10.1944.

АДАМЧЫК Пётр Цімафеевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак 10.4.1945.

БАЙБАК Максім Варфаламеевіч, и. у 1906, радавы, памёр ад ран 29.10.1944, в. Кубелен каля г. Гумбінен, Усходняя Прусія.

БАЙБАК Мікалай Васільевіч, н. у 1915, прапаў без вестак.

БАЙБАК Сямён Варфаламеевіч, н. у 1920, за- гінуў у 1944.

БАЙБАК Сямён Васільевіч, н. у 1916, прапаў без вестак у 1944.

БАНДАРОВІЧ Дарафей Дарафеевіч, н. у 1907, радавы, загінуў 20.1.1945 у г. Аўлавенен, Усходняя Прусія.

БАНДАРОВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1924, радавы,

прапаў без вестак у снежні 1944.

БАНДАРОВІЧ Іван Раманавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 31.1.1945 у м. Голдаў, Усходняя Прусія.

БЕТКА Піліп Аляксеевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БРЫЦКО Сцяпан Аляксеевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 27.1.1945 у м. Гросвейнсэзен, Усходняя Прусія.

БРЭКМАН Юрый Рыгоравіч, н. у 1921, прапаў без вестак у 1944.

ГАЙКО Іван Парамонавіч, н. у 1913, радавы, за- гінуў 20.2.1945 у Германіі.

ГАЙКО Сцяпан Трафімавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 26.4.1945 на ст. Фішхаўзен, Усходняя Пру- сія.

ГАЙКО Фёдар Гаўрылавіч, н. у 1913, загінуў у 1944 пад Баранавічамі.

ГЕРАСЬКА Майсей Майсеевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГЕРАСЬКА Марк Аляксандравіч, н. у 1909, за- гінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ГРЭЦКІ Аляксандр Дзям'янавіч, н. у 1909, за- гінуў у лістападзе 1944 ва Усходняй Прусіі.

ГРЭЦКІ Мікалай Антонавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГРЭЦКІ Рыгор Навумавіч, н. у 1923, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ГУРСКІ Васіль Іванавіч, н. у 1921, радавы, за- гінуў 15.1.1945 у в. Ларцэн, Польшча.

ГУРСКІ Іван Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 4.2.1945 у в. Галаў, Усходняя Прусія.

ГУРСКІ Павел Дзям'янавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 27.10.1944 у в. Дакенен, Усходняя Прусія.

ГУРСКІ Павел Піліпавіч, н. у 1910, радавы, за- гінуў 23.10.1944 у в. Дакенен, Усходняя Прусія.

ГУРСКІ Сцяпан Іванавіч, н. у 1916, радавы, пра- паў без вестак у лютым 1945.

ДРОЗД Павел Іванавіч, н. у 1925, загінуў у красавцу 1945 на р. Шпрэе.

ЁРШ Антон Мікалаевіч, н. у 1907, радавы, памёр ад ран 26.1.1945 у г. Кібартай, Літва.

ЁРШ Іван Дар'евіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у верасні 1941.

ЁРШ Рыгор Мікітавіч, загінуў у кастрычніку 1942 пад Сталінградам.

ЖЫЛІНСКІ Антон Раманавіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 5.3.1945 у г. Інстэрбург, Усходняя Прусія.

ЖЫЛІНСКІ Іван Сцяпанавіч, н. у 1924, загінуў у 1945.

КАВАЛЕЎСКІ Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1911, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Піліпавіч, н. у 1907, за гінуў у 1944 пад Бабруйскам.

КАВАЛЕЎСКІ Васіль Фёдаравіч, н у 1900, за- гінуў у лютым 1945 ва Усходняй Прусіі.

КАВАЛЕЎСКИ Герасім Дарафеевіч, н. у 1910, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАВАЛЕЎСКИ Канстанцін Мікалаевіч, н. у 1914, радавы, загинуў у в. Кляйн-Тракііпкен, Усходняя Прусія.

КАВАЛЕЎСКИ Пётр Рыгоравіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 1.2.1945 у в. Галаў, Усходняя Прусія.

ЛУКАШЭНЯ Марк Фаміч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

МАРКАЧ Іван Паўлавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 24.2.1943, пахаваны ў с. Красны Бор Ленінградскай вобл.

МАРОЧКА Вікенцій Фёдаравіч, н. у 1923, радавы, загинуў 14.8.1944, с. Галошы Масціцкі Беластоцкага ваяв., Польшча.

НОВАСЯЛЕЦКИ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ПЯТРАШКА Мікалай Васільевіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 18.4.1945, пахаваны ў г. Браш-слава, Чэхаславакія.

ПЯТРАШКА Мікалай Георгіевіч.

ПЯТРАШКА Рыгор Рыгоравіч, н. у 1924, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

РАМАНОВІЧ Канстанцін Барысавіч, н. у 1913, радавы, загинуў 10.4.1945 у в. Обер-Зібер-Брун, Аўстрыя.

РАМАНОВІЧ Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1911, загинуў у 1945.

РАМАНОВІЧ Раман Раманавіч, загинуў у 1943 пад г. Арол.

РАМАНОВІЧ Раман Сямёнавіч, н. у 1914, лейтэнант, загинуў пад г. Арол.

САЛЕЙКА Архіп Аляксеевіч, н. у 1909, прапаў без вестак у ліпені 1945.

СІВОХА Фёдар Якаўлевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СУЧКО Васіль Андрэевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у 1944.

ТАЧОНЫ Піліп Сільвестравіч, н. у 1907, мал. сяржант, загинуў 20.1.1945, в. Лядзяні, Усходняя Прусія.

ЦІТКО Аляксандр Нікіфаравіч, н. у 1905, радавы, загинуў 27.1.1945 у в. Вечэнфельд, Усходняя Прусія.

ЦІТКО Барыс Пятровіч, н. у 1919, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦІТКО Дзям'ян Яфімавіч.

ЦІТКО Міхаіл Аляксеевіч.

ЦІТКО Уладзімір Дарафеевіч, н. у 1910, радавы, загинуў 20.1.1945 у в. Лядзяні, Усходняя Прусія.

ЦІТКО Цімафей Андрэевіч, н. у 1912, радавы, загинуў 26.4.1945, ст. Фішхаўзен, Усходняя Прусія.

ЦІТКО Яфім Яфімавіч.

ШУХНО Іван Антонавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 8.4.1945, в. Отцылейхоф, Усходняя Прусія.

ШУХНО Лука Сцяпанавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ШУХНО Сцяпан Васільевіч, н. у 1908, загинуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

Р.С.Рамановіч

ШУХНО Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯРМОЛА Пётр Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 23.2.1945 у в. Галаў, Усходняя Прусія.

ВЕСКА НОВАЯ СТРАЖА

БАЛКУНЕЦ Антон Міхайлавіч, н. у 1924, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

БАНДАРОВІЧ Іосіф Антонавіч, н. у 1910, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ГАЙКО Іван Антонавіч, н. у 1917, прапаў без вестак у верасні 1944.

ГАЙКО Міхаіл Герасімавіч, н. у 1903, радавы, памёр ад ран 2.3.1945, г. Грос-Ліндэнаў, Усходняя Прусія.

ГАНЧАРОВ Якаўлевіч, н. у 1912, загинуў у 1944 у Віцебскай вобл.

ГАНЧАРОВ Сяргей Севасцянавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у маі 1945.

НЕСЦЯРОВІЧ Іван Мацвеевіч, н. у 1914, загінуў у 1945 пад Кёнігсбергам.

САЛЕЙКА Аляксандр Лукіч, н. у 1921, радавы, загинуў 28.7.1944 у Польшчы.

САЛЕЙКА Арсеній Лук'янавіч, н. у 1921, загінуў у 1941 пад Ваўкавыскам.

СІВОХА Іван Васільевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ШЛЁМЕН Антон Яфімавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у студзені 1945.

ШЛЁМЕН Іван Лявонцьевіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 29.10.1944, в. Кубелен каля г. Гумбінен, Усходняя Прусія.

ШЛЁМЕН Міхаіл Лявонцьевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЮРЧЫК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1910, загінуў 20.1.1945 у г. Аўлавенен, Усходняя Прусія.

ВЁСКА САВІЧЫ

БЫК Яфім Мікалаевіч, н. у 1908, загинуў у лістападзе 1944 ва Усходняй Прусіі.

ГУРСКИ Мацвей Кірылавіч, н. у 1909, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ГУРСКИ Мікалай Несперавіч, н. у 1908, загінуў у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

ЁРШ Даніла Мікалаевіч, н. у 1901, радавы, за- гінуў 8.4.1945.

ЁРШ Емяльян Анісімавіч, н. у 1910, радавы, за- гінуў 27.1.1945, в. Дронжна Варшаўскага ваяв., Польшча.

ЁРШ Іван Савельевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 30.10.1944 у н.п. Кляйн-Тракішкен, Усходняя Прусія.

ЁРШ Іван Сысоевіч, н. у 1920, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЁРШ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1918, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ЁРШ Мікалай Паўлавіч, н. у 1911, загінуў у студзені 1945 у Германіі.

ЁРШ Мікалай Сяргеевіч, н. у 1909, загінуў у красавіку 1945 пад Кёнігсбергам.

ЁРШ Ціхан Сцяпанавіч, н. у 1922, загінуў у 1943.

КАТКО Макаар Мацвеевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАТКО Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1901, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАНАСЕНЯ Акім Акімавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у красавіку 1945 на р. Одэр.

ПАНАСЕНЯ Іван Фаміч, н. у 1919, загінуў 27.10.1944.

ПАНАСЕНЯ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1918, прапаў без вестак.

ПАНАСЕНЯ Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 4.11.1944, в. Жэльткемен каля г. Голь- дэпск, Усходняя Прусія.

ПАНАСЕНЯ Фама Мацвеевіч, н. у 1908, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШЛЬКО Цімафей Цімафеевіч, загінуў у 1943.

ПЯТРАШКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1926, мал. сяржант, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПЯТРАШКА Пётр Піліпавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у лютым 1945 у г. Каўнас.

ПЯТРАШКА Уладзімір Рыгоровіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СТРУПАВЕЦ Іван Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, загінуў 3.2.1945 у м. Прыекуле, Латвія.

СТРУПАВЕЦ Мікалай Іванавіч, загінуў 16.1.1945 у с. Марыніна, Польшча.

ТАРАСЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 28.1.1945 у г. Грос, Усходняя Прусія.

ТАРАСЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 1.2.1945, г. Грос-Ліндэнаў, Усходняя Прусія.

ТАРАСЕВІЧ Мікіта Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, загінуў 25.1.1945, ст. Біберэвальдэ, Усходняя Прусія.

ТАРАСЮК Віктар Сямёнавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 23.10.1944, ст. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

ТАЛОНЫ Аляксандр Аляксандравіч, загінуў у 1943.

ТАЛОНЫ Іван Акімавіч, н. у 1905, гв. радавы, загінуў 10.3.1945 у п. Галаў, Усходняя Прусія.

ТАЛОНЫ Кірыл Аляксандравіч, н. у 1913, за- гінуў

ва Усходняй Прусіі.

ТАЛОНЫ Кірыл Іванавіч, н. у 1909, радавы, за- гінуў 18.11.1944 у Літве.

ТАЛОНЫ Пракоп Яфімавіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ТРУСАЎ Мікалай Васільевіч, н. у 1917, радавы, загінуў 15.8.1945 наст. Мадаошы, Маньчжурыя.

ХАРЫТОНЛЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1908, за- гінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ШУХНО Піліп Мацвеевіч, н. у 1925, радавы, за- гінуў 10.12.1944 у Літве.

ШУХНО Раман Канстанцінавіч, н. у 1910.

ШУХНО Цімафей Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ЛАПЯЛЁВА

БАЙБАК Мікалай Цімафеевіч, н. у 1925, яфрэй- тар, загінуў 25.1.1945, в. Кабелькалье, Усходняя Прусія.

БАНДАРОВІЛ Іосіф Антонавіч, н. у 1910, радавы, памёр ад ран 27.1.1945 у г. Кросна, Польшча.

ГАЙКО Сцяпан Сямёнавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 21.4.1945 у Германіі.

ГЕРКА Іван Сідаравіч, н. у 1907, радавы, загінуў 23.1.1945 у м. Кляйн-Нур, Усходняя Прусія.

ГРЫПІЛ Мікалай Паўлавіч, н. у 1923, прапаў без вестак у студзені 1945.

ДЗЕРАВЯНІК Іван Афанасьевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЖЫЛІНСКІ Ілья Мітрафанавіч, н. у 1907, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

КАНДЗІРАНДА Васіль Уладзіміравіч, н. у 1921, прапаў без вестак у студзені 1945.

КАНДЗІРАНДА Мікалай Паўлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 23.3.1945.

КІСЕЛЬ Дзмітрый Васільевіч, н. у 1919.

КІСЕЛЬ Мікіта Іванавіч, н. у 1904, радавы, за- гінуў 6.8.1944, м. Ланы Беластоцкага ваяв., Польшча.

ЛАЗОЎСКІ Аляксандр Лявонцьевіч, н. у 1926, ра- давы, загінуў 29.1.1945, м. Краянке каля г. Піла, Германія.

ЛУКАШЭНЯ Мікалай Мікітавіч, н. у 1924, ра- давы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЛУКАШЭНЯ Сцяпан Гаўрылавіч, н. у 1926.

САЛЕЙКА Мікалай Фядосьевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЛЕЙКА Міхаіл Аляксеевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

СІВОХА Раман Лявонцьевіч, н. у 1910, радавы, пранаў без вестак у сакавіку 1945.

ТЫЛЫНСКІ Лявонцій Мацвеевіч, н. у 1912, ра- давы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТЫЛЫНСКІ Мікалай Купрыянавіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 21.1.1945 у н.п. Найленпенен Інстэрбургскай акругі, Усходняя Прусія.

Воїны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

В.Д.Шлсмен

А.Ц.Данільчук.

М.П.Швайдзюк.

І.І.Казук.

В.С.Пачыначук.

ШЛЁМЕН Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ШЛЁМЕН Аляксандр Юстынавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 30.3.1945 у в. Шэнеберг, Германія.

ШЛЁМЕН Васіль Данілавіч, н. у 1912, загінуў у кастрычніку 1944.

ШЛЁМЕН Іван Максімавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 27.12.1944 у с. Дз'эбра, Венгрыя.

ШЛЁМЕН Мікалай Ціханавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ШЛЁМЕН Юрый Данілавіч, н. у 1915.

ЮРЧЫК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1912, радавы,

загінуў 20.1.1945, г. Аўлавенен, Усходняя Прусія.

ЯДЧЭНЯ Мікалай Афанасьевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ВЁСКА ЯКІМАВІЧЫ

ДАНІЛЬЧЫК Антон Ціханавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 23.6.1944 у Карэліі.

ДАНІЛЬЧЫК Мікалай Андрэевіч, н. у 1922, радавы, загінуў у с. Пруткова Быдгашчцкае ваяв., Польшча.

ДАНІЛЬЧЫК Павел Аляксеевіч, н. у 1914, прапаў без вестак у красавіку 1944.

КЛІМКО Іван Васільевіч, н. у 1898, загінуў 3.3.1945 у Польшчы.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

СУШКО Рыгор Аляксандравіч, н. у 1924, загі- нуў у 1942.

ШВАЙДЗЮК Мікалай Піліпавіч, н у 1924, радавы, загінуў 22.1.1945, с. Вянгерск Плоцкага ваяв., Польшча.

ЯНУШЭВІЧ Стафан Фёдаравіч, н. у 1907, радавы, загінуў 1.2.1945, хут. Коршаў каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАСІНЫ

ГАНЧАРОЎ Сяргей Севасцьянавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у маі 1945.

ДАВЫДЗЮК Мікалай Іванавіч, н. у 1925, загі- нуў У красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

МАКАРАЎ Анатоль Мікалаевіч, н. у 1924, загі- нуў у лютым 1945 ва Усходняй Прусіі.

МАКАРЧУК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1909, в. Звяроўшчына Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл., радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА БРАКАВА

БЕЛАВУС Васіль Афанасьевіч, н. у 1912, загі- нуў у 1941.

БЕЛАВУС Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у кастрычніку 1944 у в. Шмулькен, Усходняя Прусія.

ДУБРОЎСКІ Ігнацій Васільевіч, памёр ад ран у 1942.

ЗЯНЬКО Васіль Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, за- гінуў у снежні 1944 у в. Жэльткемен, Усходняя Прусія.

КАЗУК Васіль Іванавіч, н. у 1921, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЗУК Іван Іванавіч, н. у 1915, кулямётчык, прапаў без вестак у студзені 1945.

МАРОЗ Уладзімір Іванавіч, н. у 1919, г. Аткарск Саратаўскай вобл., мал. сяржант, загінуў 7.7.1941.

ПАЧЫНЧЫК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1913, загінуў у 1944.

ПАЧЫНЧЫК Васіль Сцяпанавіч, н. у 1910, за- гінуў 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ПАЧЫНЧЫК Іван Андрэевіч, н. у 1904, памёр ад ран у 1944.

1941 — 1945

~~ПАЧЫНЧЫК Максім Аляксандравіч, н. у 1909,~~

М.А.Пачынчгк.

І.І.Пясляк.

М.А.Пясляк.

В.В.Салевіч.

радавы, прапаў без вестак у 16.9.1944.

ПЯСЛЯК Іван Васільевіч, н. у 1925, прапаў без вестак.

ПЯСЛЯК Іван Ігнатавіч, и. у 1924, загінуў 7.4 1945 ва Усходняй Прусіі.

ПЯСЛЯК Мікалай Антонавіч, н. у 1925, сяржант, прапаў без вестак у лютым 1945.

САЛЕВІЧ Васіль Аляксандравіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран у красавіку 1945 у в. Паленен над г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

САЛЕВІЧ Васіль Васільевіч, памёр ад ран у 1944.

ШЛЯХЦЮК Аляксандр Дзянісавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 22.3.1945 у в. Ланзіту Гданьскага ваяв., Польшча.

ВЁСКА ВЕРБАЛАТЫ

БЫК Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1903, прапаў без вестак у 1941.

БЫК Мікалай Фёдаравіч, н. у 1902, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БЫКАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, санітар, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

БЫКАЎ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1912, артылерыст, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ВАЛЮК Рыгор Якімавіч, н. у 1906, радавы, пра- паў без вестак у 1941.

ВАЛЮКЕВІЧ Аляксандр Фёдаравіч, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

~~ВАЛЮКЕВІЧ Іван Аляксандравіч, н. у 1925, радавы,~~

памёр ад ран у лютым 1945, пахаваны ў г. Познань, Польшча.

ЖЫВУЛЬКА Васіль Максімавіч, н. у 1916, прапаў без вестак у снежні 1943.

КРУПНІК Мікалай Іванавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛАЗОЎСКІ Аляксандр Емяльянавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

МІХАЙЛАЎ Васіль Раманавіч, н. у 1908, пра- паў без вестак.

ФІДРЫК Іван Фаміч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 23.4.1945 у г. Тыльзіт, Усходняя Прусія.

ФІДРЫК Мікалай Юстынавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 26.1.1945, в. Цінсдорф каля г. Эльбланг, Польшча.

ФІЛЁНЧЫК Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1900, пра- паў без вестак у 1944.

ФІЛЁНЧЫК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 16.10.1944, в. Вайдаты Вілка- вішскага р-на, Літва.

ШЛЫКОВІЧ Георгій Дзмітрыевіч, н. у 1924, пранаў без вестак.

ВЁСКА ГЛОЎСЕВІЧЫ

АЛЯКСЕЙЧЫК Вас і ль Юстынавіч, прапаў без вестак.

АНАЧКА Пётр Васільевіч, н. у 1900, прапаў без вестак у лютым 1945.

БАДЗЕЙ Георгій Георгіевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 21.3.1945, пахаваны ў г. Балатон-Ліга, Венг- рья.

БАДЗЕЙ Іван Архіпавіч, н. у 1903, радавы, пра- паў без вестак у студзені 1945.

БАДЗЕЙ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1902, загінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

БАДЗЕЙ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1908, прапаў без вестак у 1944.

ВЕРАМЕЙЧЫК Георгій Яфімавіч, н. у 1909, радавы, загінуў у лістападзе 1944 у г. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

ГОЛУБЕЎ Іван Пятровіч, н. у 1909, загінуў у сакавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

ГУНКЕВІЧ Рыгор Рыгоравіч, н. у 1903, радавы, загінуў у лістападзе 1944 у в. Жэльткемен, Усходняя Прусія.

ДАРАФЕЙЧЫК Васіль Васільевіч, н. у 1912, прапаў без вестак.

КАЗЯЛЕЦКІ Васіль Пятровіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

КАЗЯЛЕЦКІ Георгій Арцёмавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 5.12.1944 у с. Нова-Яхронка Варшаўс- кагавая., Польшча.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

КАЗЯЛЕЦКІ Ілья Сільвестравіч, н. у 1913, ст. лейтэнант, прапаў без вестак у 1943.

КАМАР Іван Варфаламеевіч, н. у 1906, прапаў без вестак у студзені 1945.

КАМЫШКАЙЛА Антон Сідаравіч, н. у 1904, радавы, загінуў у 1944 у г. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

КАМЫШКАЙЛА Антон Сідаравіч, н. у 1905, прапаў без вестак у 1945.

КАРПОВІЧ Міхаіл Барысавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у снежні 1941 у Тульскай вобл.

КІРЫК Васіль Дамінікавіч, н. у 1910, загінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Пру ей.

КІРЫК Васіль Пятровіч, н. у 1911, радавы, загінуў у сакавіку 1945 у в. Краўсенапад пад г. Кёнігс- берг, Усходняя Прусія.

КІРЫК Іван Васільевіч, н. у 1912, загінуў у 1945.

КІРЫК Іван Несперавіч, н. у 1902, радавы, загінуў у 1945, пахаваны пад г. Голдан, Польшча.

КІРЫК Іван Якаўлевіч, н. у 1904, загінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусі.

КІРЫК Павел Піліпавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у снежні 1944 у в. Жэльткемен, Усходняя Пру- сія.

ЛЫСІК Антон Антонавiч, н. у 1925, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

СЕГНЕВІЧ Іван Дзям'янавіч, н. у 1911, мал. сяржант, загінуў 4.2.1945 у п. Бергаў, Усходняя Пру- сія.

СЕГНЕВІЧ Мікалай Лукіч, н. у 1902, радавы, загінуў у студзені 1945 у в. Тэмадор, Усходняя Пру- сія.

СЕПНЕВІЧ Пётр Паўлавіч, н. у 1902, каштан, прапаў без вестак у ліпені 1943.

СУПРУН Васіль Якаўлевіч, н. у 1923, памёр ад ран у маі 1945 у Германіі.

СЦЕПЧАНКАЎ Пётр Міхайлавіч, н. у 1924, памёр ад ран 20.2.1945, в. Цыгер, Германія.

ТАРАСЮК Віктар Сямёнавіч, н. у 1908, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ХОМЧЫК Павел Сцяпанавіч, н. у 1907, радавы, загінуў 13.3.1945 ва Усходняй Прусі.

ЦІХАН Ілья Лаўрэнцьевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ЦІХАН Сцяпан Сільвестравіч, н. у 1907, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШАРОЦКІ Уладзімір Васільевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ШУРЦАЎ Яўген Міхайлавіч, н. у 1922, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА ГУМЕНІКІ

АЛЯХНЕЙКА Васіль Палікарпавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран у кастрычніку 1944, м. Палу- пенен каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

АЛЯХНЕЙКА Уладзімір Ціханавіч, н. у 1913, загінуў 10.10.1944 у Літве.

БЛІЗНЮК Сяргей Давыдавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у кастрычніку 1944, в. Кумец Вілкавішк- скага пав., Літва.

ЖОЛУДЗЬ Мікалай Іванавіч, н. у 1927, загінуў у кастрычніку 1944 у Літве.

КУРЫЛОВІЧ Мітрафан Сяменавіч, н. у 1903, загінуў

Р.П.Ляўшня.

Ф.Ф.Мазайла.

у кастрычніку 1944 у Літве.

ЛЯЎШНЯ Рыгор Пятровіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран у сакавіку 1945 у п. Галаў, Усходняя Прусія.

САЛАВЕЙ Аляксандр Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 25.10.1944.

САЛАВЕЙ Мікіта Іванавіч, н. у 1906, загінуў 16.9.1944 у Літве.

ХРЭШЧЫК Іван Ільіч, н. у 1911, радавы, загінуў 23.10.1944, пахаваны ў пас. Альховатка Гусеў- скага р-на Калінінградскай вобл.

ХРЭШЧЫК Іван Конанавіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран у сакавіку 1945 у с. Фрыдрыхольдэ, Германія.

ЯНУШЭВІЧ Іван Мікалаевіч, н. у 1912, загінуў у Літве.

ЯНУШЭВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1914, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ

БАБІНАЎ Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1920, прапаў без вестак у снежні 1945.

ЖДАНОВІЧ Емяльян Аляксеевіч, загінуў у сакавіку 1945.

КАЗУК Васіль Сільвестравіч, н. у 1903, прапаў без вестак у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусі.

КАЗУК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1925, загінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусі.

КРЫСЮК Іосіф Іванавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у 1945.

МАЗАЙЛА Іван Антонавiч, н. у 1926, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусі.

МАЗАЙЛА Фёдар Фаміч, н. у 1925, загінуў у ліпені 1944.

САЛЕВІЧ Васіль Ільіч, н. у 1925, радавы, загінуў 20.1.1945, г. Аўловен, Усходняя Прусія.

1941 — 1945

~~СІДАР Міхаіл Дзмітрыевіч, н. у 1901, прапаў без~~

У.В.Смірноў.

І.А.Смітко.

Ф.І.Сушко.

вестак у маі 1945.

СМІРНОЎ Уладзімір Віктаравіч, н. у 1922, ра- давы, загінуў у студзені 1945, в. Прайсельдукен каля г. Гумбінен, Усходняя Прусія.

СНІТКО Іван Андрэевіч, н. у 1912, радавы, пра- паў без вестак у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

СТАНКЕВІЧ Ляў Антонавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СТАТКЕВІЧ Іван Міхайлавіч, радавы, загінуў 25.2.1945 у Германіі.

СУШКО Фёдар Ігнатавіч, н. у 1913, радавы, за- гінуў 23.1.1945, в. Вайсэштэйн каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЧАЙКА Андрэй Дзмітрыевіч, н. у 1920, памёр ад ран 19.10.1944 у г. Беласток, Польшча.

ЯЛОЎЧЫК Мікалай Ігнатавіч, н. у 1912, радавы, памёр ад ран 29.10.1944 у в. Кубелен каля г. Гум- бінен, Усходняя Прусія.

ВЕСКА ЗАБУЛЛЕ

ВЯНСКОЎСКІ Ульян Іванавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран у красавіку 1945 у г. Інстэрбург, Усходняя Прусія.

ЗЕНАЎ Сцяпан Купрыянавіч, н. у 1919, прапаў без вестак у верасні 1944.

КІСЕЛЬ Антон Раманавіч, н. у 1904, радавы, загінуў у студзені 1945 у в. Альтэнберг, Усходняя Прусія.

~~НАВУМЧЫК Антон Васільевіч, н. у 1904, загі нуў-У~~ студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

НЕСЦЕР Аляксандр Рыгоровіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ШПЕТНЫ Антон Васільевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 24.1.1945 у г. Шльколен, Усходняя Прусія.

ШПЕТНЫ Мікалай Якаўлевіч, н. у 1903, радавы, загінуў 15.1.1945 у г. Пільколен, Усходняя Прусія.

ВЕСКА КАПУСТЫ

ЛІХАЧ Васіль Ільіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛІХАЧ Канстанцін Піліпавіч, н. у 1911, загінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

НАВІЦКІ Канстанцін Маркавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у студзені 1945 на ст. Тапнац, Усходняя Прусія.

НАВІЦКІ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1900, загінуў 19.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ХРЭШЧЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1900, радавы, памёр ад ран 16.2.1945, пахаваны ў г. Брандэн- бург, Германія.

ВЕСКА ЛІТВА

АЛЯХНЕЙКА Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1901, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

ФІЛЁНЧЫК Міхаіл Карнеевіч, н. у 1897, загі нуў 7.4.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ВЕСКА ПАДМОШША

АНТОНІК Іван Ульянавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 29.1.1945 у в. Аванкай каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

АНТОНІК Міхаіл Антонавіч, н. у 1922, загінуў у студзені 1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

БЛІЗНЮК Іван Яфімавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

ГРЭБЕНЬ Марк Рыгоровіч, н. у 1899, прапаў без вестак у снежні 1944 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ГРЭБЕНЬ Якаў Іосіфавіч, н. у 1910, загінуў у лютым 1945 ва Усходняй Прусіі.

КАЛЮЦК Пётр Фаміч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛІХАЧ Васіль Ільіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛІХАЧ Канстанцін Піліпавіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 25.4.1945 у г. Фішхаўзен, Усходняя Прусія.

НАВІЦКІ Канстанцін Маркавіч, н. у 1910, загінуў у студзені 1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

НАВІЦКІ Рыгор Сямёнавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 19.1.1945, с. Лізбарт, Усходняя Прусія.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ПЯДВАРНІК Мікалай Фадэевіч, н. у 1906, камандзір аддзялення, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

РУСАК Павел Міронавіч, и. у 1910, радавы, за- гінуў у студзені 1945 у в. Галаў, Усходняя Прусія.

РУСЕЦКІ Сцяпан Лявонцьевіч, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ХРЭШЧЫК Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1905, памёр ад ран у 1945.

ВЕСКА РАХАВІЧЫ

АСТАПЧЫК Аляксандр Ануфрыевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 18.12.1944 у Чэхаславакіі.

БАРЫСАЎ Павел Дзмітрыевіч, н. у 1918, пра- паў без вестак у 1944.

ГРЫНКО Віталь Ільіч, н. у 1911, прапаў без вестак у лютым 1945.

ГРЫНКО Іван Ільіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГУДА Мікалай Максімавіч, н. у 1911, загінуў у 1941.

ГУДА Пётр Іванавіч, н. у 1922, загінуў у лютым 1945 ва Усходняй Прусіі.

ГУДА Пётр Фёдаравіч, н. у 1913, радавы, загі- нуў 23.10.1944, в. Шмульткен каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

КРЫЦКІ Іван Пятровіч, н. у 1923, лейтэнант, загінуў у студзені 1945, пахаваны ў г. Яблана-Ле- гіёнава, Польшча.

МАНДРЫКЕВІЧ Леанід Мікалаевіч, н. у 1926, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

НАВІКЕВІЧ Іван Васільевіч, н. у 1922, загінуў у лютым 1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАЗНЯК Іван Вікенцьевіч, н. у 1922, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ПАЛОНСКІ Мірон Пятровіч, н. у 1903, радавы, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

РАТОШ Іван Герасімавіч, н. у 1910, загінуў 24.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

РЭКУН Ілья Максімавіч, н. у 1906, прапаў без вестак 13.4.1945.

САЛЕВІЧ Лявонцый Антонавіч, н. у 1918, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦІХАНСКІ Міхаіл Раманавіч, н. у 1918, в Ан ціпенкі Дубровенскага р-на Віцебскай вобл., радавы, памёр ад ран 22.10.1944 у г. Каўнас, Літва.

ЯКУБЧЫК Павел Сяргеевіч, н. у 1905, загінуў 15.10.1944, пахаваны ў г. Несцераў Калінінградскай вобл.

ВЕСКА СКОЎДЗІЧЫ

АКУЛІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1924, прапаў без вестак у снежні 1944.

БАНДАРОВІЧ Міхаіл Вікенцьевіч, н. у 1900, загі- нуў у студзені 1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ДУБРОЎСКІ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1915, радавы, памёр ад ран у лютым 1945, пахаваны ў г. Чарняхоўск Калінінградскай вобл.

КРЫСЮК Ілья Іванавіч, н. у 1904, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

І.Г.Ратош.

І.М. Рэкун.

А.А.Акуліч.

1945 у Германіі.

ШУХНО Іван Маркавіч, н. у 1905, радавы, пра- паў без вестак 4.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЕСКА СУРЫНКА

АНШЧЫК Уладзімір Афанасьевіч, н. у 1919, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

АНТОНІК Кузьма Дзям'янавіч, н. у 1905, загі- нуў у 1942.

ДАНІЛЮК Фёдар Пракопавіч, н. у 1916, сапёр, памёр ад ран 1.12.1944, в. Гнойная Пілтускага пав. Варшаўскага ваяв., Польшча.

ЛЫСУХА Аляксандр Мікітавіч, н. у 1907, радавы, загінуў у верасні 1944, пахаваны ў в. Патомішкі Вілкавіцкаскага р-на, Літва.

ЛЫСУХА Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1903, за- гінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛЫСУХА Георгій Мікалаевіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў у студзені 1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЛЫСУХА Павел Максімавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у кастрычніку 1944 у Польшчы.

ЛЫСУХА Павел Піліпавіч, н. у 1909, загінуў у кастрычніку 1944 у Літве.

В.П.Янушэвіч.

М.В.Янушэвіч.

П.П.Янушэвіч.

С.Ф.Янушэвіч.

ран у сакавіку 1945, пахаваны ў г. Каўнас, Літва.

СТАНКЕВІЧ Ілья Антонавіч, н. у 1908, прапаў без вестак у снежні 1944.

ШАСТАК Павел Пракопавіч, н. у 1925, загінуў 13.10.1944 у Польшчы.

ШЧАЮК Васіль Максімавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 23.7.1944, пахаваны ў в. Заўзерца Заблудаўскага пав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

ШЧАЮК Ілья Міканоравіч, н. у 1925, загінуў 24.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ШЧАЮК Іосіф Гаўрылавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 30.1.1945 у м. Альтэнберг, Усходняя Прусія.

ШЧАЮК Пётр Захаравіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ШЧАЮК Уладзімір Максімавіч, н. у 1925, загінуў у Польшчы.

ЯНУШЭВІЧ Аляксей Лявонцэвіч, н. у 1912, радавы, загінуў 16.10.1944 у Літве.

ЯНУШЭВІЧ Васіль Парфенавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 8.2.1945 у м. Вальбург, Усходняя Прусія.

ЯНУШЭВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1917, прапаў без вестак.

ЯНУШЭВІЧ Парфен Парфенавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯНУШЭВІЧ Сцяпан Фёдаравіч, н. у 1907, загінуў у лютым 1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЁРШ Рыгор Вікенцэвіч, н. у 1911, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КІСЕЛЬ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1910, сапёр, загінуў у в. Тэнкітэн, Усходняя Прусія.

КІСЕЛЬ Мікалай Іванавіч, н. у 1926, загінуў у жніўні 1944 у Польшчы.

КІСЕЛЬ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у красавіку 1945 на ст. Фішхаўзен, Усходняя Прусія.

МАРКАЧ Міхаіл Макаравіч, н. у 1924, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

САЛЕЙКА Васіль Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў у красавіку 1945 у м. Разнаў, Усходняя Прусія.

ТАРАСЕВІЧ Уладзіслаў Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ДЗЕРАЎНОЎСКИ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АШНАРАВІЧЫ

ЁРШ Іван Аляксандравіч, радавы, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЁРШ Іван Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 8.12.1944 у в. Вішнеў, Чэхаславакія.

ЖУКОЎСКИ Іван Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 21.10.1944 у в. Башкен, Усходняя Прусія.

ІГНАЦІК Мікалай Рыгоравіч, н. у 1908, радавы, загінуў 9.2.1945, пахаваны ў г. Швец Быдгашчскага ваяв., Польшча.

КЛМУК Аляксей Іванавіч, н. у 1924, загінуў у 1944.

СТРОК Аляксей Піліпавіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран у 1944, пахаваны ў п. Слаўскае Багра-цёнаўскага р-на Калінінградскай вобл.

ШЭНДЗІК Васіль Рыгоравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ШЭНДЗІК Іосіф Фёдаравіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 18.8.1944 у в. Жэсткі-Громкі Беластоцкага ваяв., Польшча.

ШЭНДЗІК Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1896, радавы, памёр ад ран 15.1.1945, пахаваны ў г. Сувалкі, Польшча.

ЯРАШ Іван, н. у 1920, загінуў у 1944.

ЯРАШ Іосіф Васільевіч, н. у 1919, радавы, загінуў 27.10.1944 у в. Шыленікен, Усходняя Прусія.

ЯРАШ Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1912, радавы, загінуў у снежні 1944.

ЯРАШ Сяргей Аляксеевіч, радавы, загінуў 18.3.1945 у в. Сапельн, Польшча.

ВЁСКА БАЯРЫ

МАЛАШ Аляксей Аляксеевіч, радавы, загінуў 26.1.1945 у в. Мюльхаўзен, Усходняя Прусія.

Воїни-земляки, які загинули ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

МАРЦІНЧУК Миколай Васильєвич, н. у 1920, прапаў пахаваны ў г. Вільнюс, Літва.
без вестак у студзені 1945.

ПАПКЕВІЧ Васіль Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАМАНОЎСКІ Васіль Мікалаевіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 12.3.1945 у в. Мірова, Польшча.

ЮРЧЫК Васіль Афанасьевіч, н. у 1913, радавы, памёр ад ран 21.10.1944 у г. Каўнас, Літва.

ВЕСКА ВАЎЧУНЫ

БОЛВАН Адам Канстанцінавіч, н. у 1915, пра- паў без вестак у студзені 1945.

БОЛВАН Мікіта Васільєвіч, н. у 1914, загінуў у 1944.

БОЛВАН Нікіфар Васільєвіч, н. у 1910, радавы, загінуў 13.2.1945 у Польшчы.

ГАНЧАРУК Васіль Іванавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак 21.1.1945.

ГАНЧАРУК Іван Ільіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ГАНЧАРУК Міхаіл Васільєвіч, н. у 1923, загі- нуў у 1944.

ДРЫЖЫЛОЎСКІ Пётр Пятровіч, н. у 1902, радавы, загінуў 2.5.1945, пахаваны ў г. Франкфурт- на-Одэры, Германія.

ДУБРОЎСКІ Валяр'ян Мартынавіч, н. у 1917, памёр ад ран 16.10.1944 у Літве.

ЖУКОЎСКІ Іван Паўлавіч, н. у 1923, загінуў у 1943.

ЖУКОЎСКІ Марцін Канстанцінавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 30.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

МАКУТА Іван, н. у 1918, загінуў у 1944.

ЧАРНУХА Варфаламей Пятровіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак 8.3.1945.

ЧАРНУХА Іосіф Міхайлавіч, н. у 1902, загінуў у 1943.

ЧАРНУХА Максім Сцяпанавіч, н. у 1920, загі- нуў у 1944.

ЧАРНУХА Павел Раманавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 16.1.1945, пахаваны ў пас. Заветы Несцераў- скага р-на Калінінградскай вобл.

ВЁСКА ВІШАВА

БАЛ ГРУШКА Максім Сямёнавіч, н. у 1919, мал. сяржант, памёр ад ран 26.9.1943 у г. Ліпецк, Расія.

БРАЙЧУК Віктар Мікалаевіч, радавы, памёр ад ран 21.1.1945, в. Кецерыненгоф, Усходняя Прусія.

БРАЙЧУК Іван Васільєвіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 28.7.1945, пахаваны ў г. Яраслаўль.

БРАЙЧУК Іван Юстынавіч, н. у 1925, загінуў у 1944.

БРАЙЧУК Фёдар Каленікавіч, н. у 1917, загі- нуў у 1945.

БРАЙЧУК Якаў Лукіч, н. у 1894, загінуў у 1943.

ВІШЭЎСКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1916, загінуў у 1944.

ВІШЭЎСКІ Казімір Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 1.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

КРАЎЧУК Васіль Сяргеевіч, н. у 1925, памёр ад ран,

НІЧЫПАР Іван Аляксеевіч, радавы, памёр ад ран 27.2.1943, пахаваны ў в. Гарбузава Курскай вобл., Расія.

ПАПКЕВІЧ Вікенцій Іванавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 15.4.1945 у Польшчы.

ПАПКЕВІЧ Пётр Фёдаравіч, н. у 1912, загінуў у 1944 у Польшчы.

САВОШЧЫК Іван Уладзіміравіч, н. у 1925, за- гінуў у 1944.

УЛАСІК Іван Паўлавіч, н. у 1923, памёр ад ран 26.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

УЛАСІК Іосіф Сцяпанавіч, н. у 1926, памёр ад ран 16.1.1945 у Польшчы.

ЯКАЎЧЫК Іван Паўлавіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран 19.10.1944 у Літве.

ЯРАП Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 8.10.1944 у в. Віжбіца, Польшча.

ВЁСКА ВЫСАЦК

БАЛТРУШКА Максім Сямёнавіч, н. у 1919, мал. сяржант, памёр ад ран 23.9.1943, пахаваны ў г. Ліпецк, Расія.

Помнік землякам у в. Вішава.

1941 — 1945

БАЛТРУШКА Міхаіл Іванавіч, н. у 1904, загі- нуў 7.2.1945 у Эльблонгскім ваяв., Польшча.

БАЛТРУШКА Пётр Дзям'янавіч, н. у 1913, за- гінуў 14.3.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

БАЛТРУШКА Сяргей Сцяпанавіч, н. у 1925, загінуў 16.1.1945 у Польшчы.

ЕРМАЛОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 29.11.1944 у Польшчы.

ЕРМАЛОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1917, загінуў у 1944.

ЛОЙКА Сямён Антонавіч, радавы, загінуў 15.1.1945 у Варшаўскім ваяв., Польшча.

ПАПКЕВІЧ Іван Сцяпанавіч, н. у 1916, загінуў у 1944.

ПАПКЕВІЧ Пётр Фёдаравіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЕСКА ДЗЕРАЎНАЯ

БУГЛАК Уладзімір Іванавіч, н. у 1918, загінуў у 1944.

БАРЫСЕВІЧ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 13.4.1945, пахаваны ў г. Вена, Аўстрыя.

БУШЧЫК Павел Паўлавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 22.10.1944 у Польшчы.

ГАНЧАРУК Аляксандр Андрэвіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран, пахаваны ў в. Т.Лупіскі, Вар- шаўскага ваяв., Польшча.

Помнік землякам у в. Дзераўная.

ГРЫГАРЭВІЧ Аляксандр Міхайлавіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1945.

ЗАНЯМОНСКІ Аляксандр Восіпавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЗАНЯМОНСКІ Павел Васільевіч, н. у 1918, радавы, загінуў 17.2.1945 у в. Лотценфельд, Усходняя Прусія.

КАРАНЕЦ Антон Ніканавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 19.12.1944, в. Бачкаў Прэшаўскай акр., Чэхаславакія.

КАРАНЕЦ Іван Лукіч, н. у 1915, загінуў 25.10.1944 у Польшчы.

КАРАНЕЦ Павел Паўлавіч, н. у 1909, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КАРАНЕЦ Мікалай Васільевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 6.3.1945 у в. Тараз каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

КАРАНЕЦ Фёдар Рыгоравіч, н. у 1909, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЛАБКО Аркадзь Іосіфавіч, н. у 1924, прапаў без вестак у 1944.

ЛАБКО Васіль Сямёнавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 24.4.1945 у Германіі.

ЛАБКО Уладзімір Паўлавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЕВЯРОЎСКІ Іосіф Паўлавіч, н. у 1911, загі- нуў у 1944.

ЛЕВЯРОЎСКІ Іосіф Рыгоравіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 6.2.1945 у в. Тараз каля г. Кёнігс- берг, Усходняя Прусія.

РАБЦЭВІЧ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 17.10.1944 у в. Жвангучы, Літва.

РАБЦЭВІЧ Міхаіл Іванавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1941.

РАДЗЕВІЧ Андрэй Юльянавіч, н. у 1888, загі- нуў у 1943.

РАДЗЕВІЧ Васіль Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 25.10.1944 у в. Кібаршэн, Літва.

РАДЗЕВІЧ Васіль Паўлавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 21.2.1945, пахаваны ў г. Баграціёнаўск Калінінградскай вобл.

РАДЗЕВІЧ Іосіф Адамавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 17.10.1944 у в. Подзішкі, Літва.

РАДЗЕВІЧ Канстанцін Фёдаравіч, н. у 1920, загінуў у 1944.

РАДЗЕВІЧ Мікалай Антонавіч, н. у 1922, радавы, загінуў 25.10.1944 у Польшчы.

РАДЗЕВІЧ Уладзімір Васільевіч, н. у 1921, за- гінуў у 1944.

РАДЗЕВІЧ Уладзімір Паўлавіч, н. у 1918, радавы, памёр ад ран 21.3.1945 у в. Накараў, Усходняя Прусія.

РАМАНОЎСКІ Уладзімір Антонавіч, н. у 1897, радавы, памёр ад ран 25.4.1945 ва Усходняй Прусіі.

СІДОРЫК Аляксей Васільевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 14.1.1945 у в. Вертзімляўкен, Усходняя Прусія.

Воїны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

СЛІПЧО Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1910, загінуў 23.3.1945 у Польшчы.

ТРУС Іван Ільіч, н. у 1911, радавы, загінуў 17.10.1944 у в. Лаўцкайне, Усходняя Прусія.

ТРУС Канстанцін Фаміч, н. у 1914, радавы, загінуў 7.3.1945 у Польшчы.

ТРУС Марцін Емяльянавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ТРУС Уладзімір Емяльянавіч, н. у 1918, загінуў у 1944.

ХІЛЬКО Уладзімір Антонавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЕСКА ЗАГРЫЦЬКАВА

КАНАПЕШКА Аляксей Самойлавіч, н. у 1919, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

КАНАПЕШКА Іван Самуілавіч, н. у 1918.

КАНАПЕШКА Пётр Сцяпанавіч, радавы, загінуў 10.7.1944.

КАЧАРГА Васіль Макаравіч, н. у 1916, радавы, загінуў 11.3.1945 нар. Одэр, Германія.

КАЧАРГА Рыгор Макаравіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КІСЛЯК Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1923, прапаў без вестак.

КУШЧ Іосіф Васільевіч, н. у 1923, радавы, загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАЗАР Адам Рыгоравіч, н. у 1900, загінуў 21.7.1944, пахаваны каля г. Беласток, Польшча.

ЛАЗАР Іван Андрэвіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПЯТЛІШКІ Аляксей Аляксандравіч, н. у 1923, радавы, загінуў 28.11.1944, пахаваны ў г. Ковель, Украіна.

РАБЦЭВІЧ Аляксей Васільевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 6.3.1945 у Германіі.

РАМАНЮК Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1900, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ХІЛЬКО Васіль Андрэвіч, н. у 1902, прапаў без вестак у снежні 1943.

ХІЛЬКО Васіль Андрэвіч, н. у 1905, радавы, памёр ад ран 10.1.1945 у в. Чарваты, Польшча.

ВЕСКА ІСАЕВІЧЫ

АРЦЮХ Васіль Іванавіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 18.11.1944, пахаваны ў г. Каўнас, Літва.

БОЛЦІК Мікалай Сямёнавіч, н. у 1914, загінуў 5.3.1945 у в. Эскер, Усходняя Прусія.

БУРЦЭВІЧ Канстанцін Іванавіч, н. у 1929, загінуў у 1944.

GERMAN Аляксандр Раманавіч, н. у 1924, загінуў у 1944.

GERMAN Васіль Гаўрылавіч, радавы, памёр ад ран 21.1.1945 у Польшчы.

GERMAN Уладзімір Васільевіч, н. у 1911, радавы, загінуў 12.2.1945, пахаваны ў г. Буда, Венгрыя.

КАНДРАЦЮК Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, загінуў 13.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАПЧУСкі Аркадзь Ігнатавіч, н. у 1924, загінуў у красавіку 1944, пахаваны на ст. Іўная.

МАЎЛЕВІЧ Аляксандр Адамавіч, н. у 1926, загінуў у 1945.

НІЧЫПАР Браніслаў Іосіфавіч, н. у 1916, прапаў без вестак у снежні 1944.

САКАЛОЎСКІ Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 25.10.1944 каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

СЕЛВОНІК Віктар Дзмітрыевіч, н. у 1917, радавы, загінуў 21.7.1944 у Беластоцкім ваяв., Польшча.

ТРУБІЛА Яўген Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 21.10.1944 у пас. Верцімляж, Усходняя Прусія.

ТРУС Іван Рыгоравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 20.12.1944 пахаваны ў г. Будапешт, Венгрыя.

ТРУС Мікалай Васільевіч, н. у 1917, радавы, пахаваны ў г. Градзецкава Прыморскага краю.

ТРУС Мікалай Мікалаевіч, н. у 1923, загінуў у 1944.

ТЫЧЫНСКІ Антон Мікалаевіч, н. у 1911, гв. радавы, загінуў 5.3.1945 у с. Рэдзі, Венгрыя.

ТЫЧЫНСКІ Міхаіл Антонавіч, н. у 1912, памёр ад ран 19.2.1945, пахаваны ў г. Каўнас, Літва.

ТЫЧЫНСКІ Павел Антонавіч, н. у 1913, загінуў у 1944.

ШПАК Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1922, загінуў у 1945.

ЯФІМІК Піліп Якаўлевіч, памёр ад ран 15.10.1944, пахаваны ў н.п. Ломжа Беластоцкага ваяв., Польшча.

ВЕСКА КАВАЛІ

АБРАМЧЫК Васіль Мікалаевіч, н. у 1907, гв. радавы, загінуў 2.3.1944, пахаваны ў г. Вільнюс, Літва.

КОЛАС Іван Фёдаравіч, н. у 1907, загінуў у 1944, пахаваны ў г. Вільнюс, Літва

КРАЎЧУК Васіль Сяргеевіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 13.11.1944, пахаваны ў г. Вільнюс, Літва.

МІХАЛЬЧЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЯФІМІК Уладзімір Барысавіч, н. у 1906, загінуў у 1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ВЕСКА ЛЬВОЎШЧЫНА

ЗАКУДОЎСКІ Іван Аляксеевіч, н. у 1910, прапаў без вестак у 1944.

КАРНЕЛІК Іосіф Венядзіктавіч, н. у 1906, загінуў 27.10.1944 у г. Кёнігсберг.

КРАЎЦЭВІЧ Павел Васільевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 26.1.1945 у Польшчы.

КРАЎЦЭВІЧ Павел Уладзіміравіч, н. у 1924, памёр ад ран у лістападзе 1944.

ВЕСКА МАЛЫШЭВІЧЫ

АРЦЮХ Аляксандр Іванавіч, н. у 1924, загінуў у 1944.

АРЦЮХ Іван Кліменцьевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 27.10.1944 у в. Шыленінгкен, Усходняя Прусія.

АРЦЮХ Уладзімір Іванавіч, н. у 1920, загінуў у 1944.

ВАЎЧУН Іван Іосіфавіч, н. у 1909, загінуў 9.12.1944 у Чэхаславакіі.

ВАЎЧУН Уладзімір Георгіевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

ГУРНОЎСКІ Аляксандр Н., н. у 1921, загінуў у 1944.

ГУРНОЎСКІ Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1927, радавы, загінуў 26.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ГУРНОУСКІ Сільвестр Сцяпанавіч, н. у 1911, загінуў у 1944.

ГУРНОЎСКІ Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 20.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

КОЛАС Іосіф Георгіевіч, н. у 1923, радавы, загінуў 10.8.1943, пахаваны ў в. Хацілаўка Смаленскай вобл.

ХІЛЬКО Уладзімір Антонавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЧАРНУХА Максім Сцяпанавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 3.3.1945 у Польшчы.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

НІЧЫПАР Васіль Аляксандравіч, н. у 1916, загінуў у 1944.

СУШКО Васіль Лаўрэнцьевіч, н. у 1920, мал. сяржант, загінуў 23.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

СУШКО Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1915, мал. сяржант, прапаў без вестак у студзені 1945.

ТРАФІМЧЫК Васіль Іванавіч, н. у 1915, загінуў у 1944.

ВЁСКА НАГУЕВІЧЫ

ГУНДАР Павел Юстынавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ДАЛІННІК Васіль Кліменцьевіч, н. у 1915, загінуў 2.2.1945 у Польшчы.

ДАЛІННІК Васіль Уладзіміравіч, н. у 1919, загінуў 26.1.1945 у Польшчы.

ДАЛІННІК Іван Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 12.1.1945 у г. Варшава, Польшча.

ДАЛІННІК Іван Уладзіміравіч, прапаў без вестак.

ЖУК Андрэй Сцяпанавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

КІСЕЛЬ Іван Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 24.4.1945 у Венгрыі.

ЛАЗАР Пётр Данілавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАМАНЮК Васіль Станіслававіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

РАМАНЮК Пётр Васільевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 20.3.1945 у Германіі.

РАМАНЮК Пётр Сцяпанавіч, н. у 1910, памёр ад ран 20.1.1945, пахаваны ў г. Варшава, Польшча.

САЛЕЙКА Восіп Пятровіч, н. у 1911, мал. сяржант, загінуў у 1945.

САЛЕЙКА Іван Пятровіч.

САЛЕЙКА Пётр Пятровіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 16.1.1945 у Польшчы.

САЛЕЙКА Уладзімір Пятровіч, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАДГОРНАЯ

ЗАКУДОЎСКІ Павел Аляксандравіч, н. у 1915, памёр ад ран 5.4.1945 у г. Вяля, Польшча.

КШЕЛЬ Павел Васільевіч, н. у 1926, загінуў у 1945.

ПАПКЕВІЧ Вікенцій Іванавіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 15.4.1945 у Польшчы.

СУШКО Павел Лаўрэнцьевіч, н. у 1910, загінуў у 1944.

ВЁСКА ПАЛАТНІЦА

СЛУЧКО Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 6.3.1945 у г. Паленаў, Польшча.

ВЁСКА ПІРОНІМ

БАРЫСЕВІЧ Аляксандр Антонавіч, н. у 1917, радавы, загінуў 15.4.1945 у Чэхаславакіі.

БАРЫСЕВІЧ Павел Мікалаевіч, н. у 1919, радавы, загінуў 3.8.1944, в. Лук'яны Заблудаўскага пав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

БОЛЦІК Антон Антонавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 19.12.1944, пахаваны ў в. Гнойнае Варшаўскага ваяв., Польшча.

БОЛЦІК Іван Лявонавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 25.11.1944 на хут. Путня, Латвія.

БОЛЦІК Павел Сцяпанавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 25.7.1944 у в. Кур'яны Беластоцкага ваяв., Польшча.

БОЛЦІК Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1910, сяржант, загінуў у 1944.

ДУБРОЎСКІ Антон Каспаравіч, н. у 1902, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЕРАМЕЙЧЫК Георгій Іванавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЕРМАЛОВІЧ Васіль Ульянавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ЕРМАЛОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1904, радавы, памёр ад ран 15.1.1945, в. Ляскі Пултускага пав., Польшча.

КАЛЕСНІК Іван Аляксеевіч, н. у 1909, прапаў без вестак у лютым 1945.

КАНДРАЦЮК Мікалай Адамавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў г. Беласток, Польшча.

КАРАСЬ Іван Пятровіч, н. у 1921, радавы, памёр ад ран, пахаваны ў в. Вулька-Загорска Варшаўскага ваяв., Польшча.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

КУРГАНСКИ Павел Антонавіч, н. у 1912, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

КУРГАНСКИ Цярэцій Антонавіч, н. у 1909, загінуў у 1945.

МАКУТА Аляксей Сцяпанавіч, н. у 1923, загі- нуў у 1944 у Германіі.

МАКУТА Антон Мікалаевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 14.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

МЯЛЕШКА Іван Антонавіч, н. у 1912, загінуў у 1944.

МЯЛЕШКА Іван Віктаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 15.3.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

МЯЛЕШКА Іосіф Уладзіміравіч, н. у 1902, радавы, загінуў 16.1.1945 у Польшчы.

МЯЛЕШКА Павел Рыгоровіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у верасні 1945.

РАГОЗІК Сцяпан Антонавіч, н. у 1912, загінуў у 1944.

САКАЛОЎСКИ Юстын Юльянавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

САЎЧЫК Кліменцій Міхайлавіч, н. у 1900, радавы, загінуў 16.1.1945 у Польшчы.

СЕМЯНОВІЧ Аляксей Паўлавіч, радавы, загі- нуў 15.1.1945 у в. Мехі, Польшча.

СЕМЯНОВІЧ Іван Паўлавіч, н. у 1910, прапаў без вестак у лютым 1945.

СЕМЯНОВІЧ Міхаіл Паўлавіч, н. у 1906, загі- нуў у 1944.

СЕМЯНОВІЧ Сяргей Юльянавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 26.3.1945, пахаваны ў г. Мамонава Баграціёнаўскага р-на Калінінградскай вобл.

СІДАРОВІЧ Аляксандр Ільіч, н. у 1909, радавы, загінуў 9.2.1945 ус. Дойтшэндорф, Польшча.

СІДАРОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1911, загінуў у 1944.

СІДАРОВІЧ Іван Ільіч, н. у 1913, радавы, пра- паў без вестак у 1944 у Літве.

СІДАРОВІЧ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1922, радавы, загінуў 22.11.1944 у в. Лівенікі Мітаўскага р-на, Латвія.

СІДАРОВІЧ Павел Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 23.3.1945 у Латвіі.

ТРАСКЕВІЧ Адам Васільевіч, н. у 1918, загінуў у 1944.

ТРАСКЕВІЧ Аляксандр А., н. у 1921, загінуў у 1944.

ТРАСКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 17.10.1944 у г. Эідкунен, Усходняя Прусія.

ХІЛЬКО Венядзікт Мацвеевіч, н. у 1902, радавы, загінуў 16.1.1945, в. Ляскі, Польшча.

ВЁСКА САКОВІЧЫ

АНІСІМОВІЧ Антон Анатольевіч, н. у 1916, загінуў у 1944.

АРЦЮХ Аляксандр Ільіч, н. у 1913, загінуў у 1945.

АРЦЮХ Аляксандр Лукіч, н. у 1910, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

АРЦЮХ Іосіф Васільевіч, н. у 1923, загінуў у 1944.

ДРЭКА Міхаіл Аляксеевіч, радавы, загінуў 27.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ДРЭКА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1926, памёр ад ран 18.10.1944 у Літве.

ЛАГОША Васіль Мацвеевіч, н. у 1913, радавы, загі- нуў 28.12.1944 у н.п. Клінванхаўзен, Усходняя Прусія.

СТРОК Васіль Аляксандравіч, н. у 1900, радавы, загінуў 28.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ХІЛЬКО Гардзеі Андрэевіч, н. у 1921, ст. сяр- жант, памёр ад ран 20.10.1945 у г. Градзекава, Пры- морскі край.

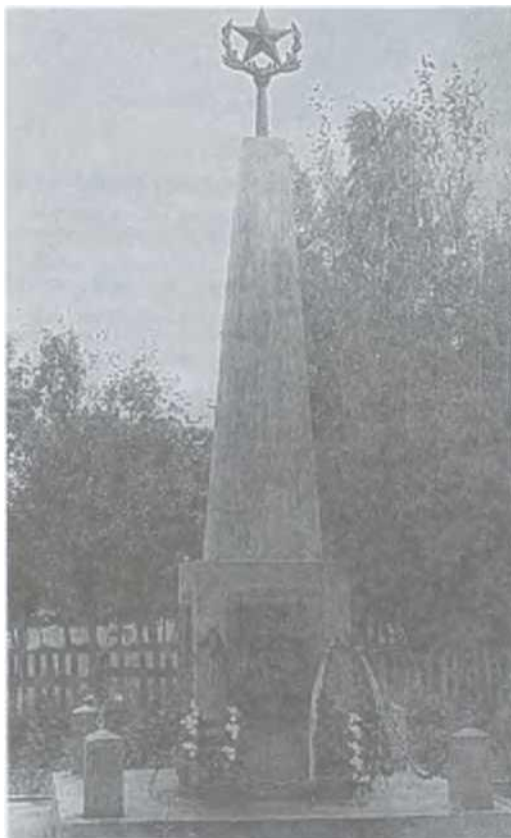
ХІЛЬКО Іосіф Ільіч, н. у 1914, загінуў у 1944.

ХІЛЬКО Павел Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, загінуў 25.10.1944 у в. Кібартэн, Усходняя Прусія.

ХІЛЬКО Павел Іванавіч, н. у 1918, загінуў у 1941.

ВЁСКА ХАРАШЭВІЧЫ

БАСАК Аляксей Аляксандравіч, н. у 1916, загі- нуў 18.1.1945 у Польшчы.

Помнік землякам у в. Харашэвічы.

БАСАК Іван Паўлавіч, н. у 1910, прапаў без вестак памёр ад ран 31.1.1945 у Германіі.

С.Р.Кашэня.

К.І Хвайніцкі.

В.А.Шапаровіч.

у кастрычніку 1944.

БОНДАР Рыгор Лук'янавіч, н. у 1916, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БУЛЫГА Павел Антонавіч, н. у 1926, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

БУЛЫГА Фёдар Андрэвіч, н. у 1923, мал. сяр-жант, памёр ад ран 15.6.1945, пахаваны ў г. Гвар-дзейск Калінінградскай вобл.

ГАНЧАРУК Аляксандр Андрэвіч, н. у 1911, радавы, памёр ад ран 19.11.1944 у Польшчы.

ГАНЧАРУК Фёдар Андрэвіч, н. у 1921, загінуў 6.2 1945 у Польшчы.

ЖУК Іосіф Васільевіч, н. у 1926, мал. сяржант, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЖЫЛІНСКІ Андрэй Андрэвіч, н. у 1921, загі-нуў 29.1.1945 у Польшчы.

ЖЫЛІНСКІ Васіль Тарасавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 29.1.1945 у Польшчы.

ЖЫЛІНСКІ Кліменцій Венядзіктавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 16.1.1945 у Польшчы.

КАЗАК Андрэй Сідаравіч, н. у 1913, загінуў 18.1.1945 у Польшчы.

КАЗАК Іван Міхайлавіч, загінуў 11.10.1944 у Польшчы.

КАЗАК Іван Трафімавіч, н. у 1923, загінуў у снежні 1944 у Польшчы.

КАЧАРГА Аляксандр Антонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 26.1.1945 у Польшчы.

КІСЛЯК Аляксандр Адамавіч, н. у 1925, радавы,

КІСЛЯК Ануфрый Андрэвіч, н. у 1924, прапаў без вестак у ліпені 1945.

КІСЛЯК Васіль Іосіфаўіч, н. у 1923, радавы, за-гінуў 28.1.1945 у Польшчы.

МЯЛЕШКА Андрэй Міхайлавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 29.4.1945 у Германіі.

МЯЛЕШКА Васіль Адамавіч, радавы, загінуў 15.1.1945 у Польшчы.

ПЛЯШКО Мікалай Аляксандравіч, н. у 1921, радавы, загінуў 26.1.1945 у Польшчы.

ПЯТ.ЛІЦКІ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 26.11.1946, пахаваны ў г. Ковель, Украіна.

ПЯТ.ЛІЦКІ Гардзеі Васільевіч, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЯТ.ЛІЦКІ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1923, загі-нуў 14.1.1945 у в. Енец, Польшча.

РАЗЬЯГАЛЬСКІ Тадэвуш Ігнатавіч, н. у 1921, загінуў 26.4.1945.

РАЗЬЯГАЛЬСКІ Фелікс Ігнатавіч, н. у 1917, прапаў без вестак у красавіку 1945.

РАМАНЮК Георгій Восіпавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СЛУЧКО Мікалай Вікенцьевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 6.3.1945 у Германіі.

ХІЛЬКО Аляксандр Нікіфаравіч, н. у 1902, прапаў без вестак у снежні 1943.

ХОМКА Фадзей Георгіевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ЖЫРОВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЕСКА ЖЫРОВІЧЫ

БОРТНІК Іван Казіміравіч, н. у 1924, гв. радавы, загінуў 27.10.1944 у н.п. Цельдкмекен, Усходняя Пру-сія.

КАПІЭНЯ Аляксей Іванаўіч, н. у 1898, радавы, загінуў 14.8.1943, пахаваны ў в. Літвінава Курскай вобл., Расія.

КАШЭНЯ Сяргей Рыгоровіч, н. у 1915, загінуў 26.1.1945 на ст. Пруст, Польшча.

НЕСЦЯРОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 11.2.1945 у г. Кройцбург.

РЫБАК Мікалай Рыгоровіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

САЎКО Антон Раманаўіч, н. у 1917, радавы, за-гінуў 26.1.1945 на ст. Пруст, Польшча.

САМЕНКА Дзмітрый Міхайлавіч, н. у 1927, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

СІДАРАЎ Якаў Мітрафанаўіч, н. у 1898, прапаў без вестак у кастрычніку 1941.

СКАРУШЧ Рыгор Купрыянавіч, н. у 1908, гв. радавы, загінуў 9.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

Воїны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ХВАЙНІЦКІ Антон Анто́навіч, н. у 1915, яфрэй- тар, прапаў без вестак у лютым 1945.

ХВАЙНІЦКІ Канстанцін Іванавіч, н. у 1926, гв. радавы, загінуў 29.10.1944 у г. Вальтэркемен, Усход- няя Прусія.

ШАПАРОВІЧ Віктар Аляксандравіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА ЗАВЕРША

БОРЫС Уладзімір Ціханавіч, н. у 1909, гв. радавы, загінуў 5.11.1944 у н.п. Цельдмекен, Усходняя Прусія.

ВІТКОЎСКІ Ігнат Ціханавіч, н. у 1909, гв. радавы, загінуў 15.11.1944 у в. Кі льдхменен, Усходняя Прусія.

СЕРАФІМЧЫК Мікалай Лявонцьевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

СЕРАФІМЧЫК Міхаіл Варфаламеевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

СТАНКЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1906, гв. радавы, загінуў 27.11.1944 у н.п. Цельдмекен, Усход- няя Прусія.

СТРУПАВЕЦ Мікалай Іванавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 16.1.1945 у в. Марыніна Варшаўскага ваяв., Польшча.

ФІЛЁНЧЫК Васіль Уласавіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран 4.3.1945 у в. Вільет, Усходняя Прусія.

ФІЛЁНЧЫК Мікалай Ігнатавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.1.1945 у в. Марыніна Варшаўскага ваяв., Польшча.

ВЁСКА ЗАТОР Е

МІХАЛЬЧЫК Адам Адамавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

НАГУЛА Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1914, гв. радавы, загінуў 16.10.1944 у в. Панявоніс, Літва.

ТОКАРЧЫК Рыгор Філімонавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ЗАЛЕССЕ

АКУЛЕВІЧ Кірыл Лыч, н. у 1909, гв. радавы, загінуў 16.10.1944 у в. Кумец Вілкавішскага р-на, Літва.

ЁРШ Павел Піліпавіч, н. у 1925, гв. радавы, за- гінуў 25.1.1945 на ст. Велаў, Усходняя Прусія.

КАРАЧУН Пётр Міхайлавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 6.4.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

КРУПНІК Усцін Мікалаевіч, н. у 1913, радавы, загінуў 3.1.1945.

ЛАЗЮК Іван Пятровіч, н. у 1920, ст. сяржант, прапаў без вестак у верасні 1944.

МІХАЛЬЧЫК Аляксей Мікалаевіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІХАЛЬЧЫК Рыгор Піліпавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 29.3.1944 у Польшчы.

РУСЕЦКІ Сцяпан Лявонцьевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

РУСЕЦКІ Фёдар Іванавіч, н. у 1905, загінуў 16.10.1944 у в. Вайдаты, Літва.

БЯКРЭНЬ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1904, гв. радавы, загінуў 29.1.1945 у м. Людвігельвольдэ, Усходняя Прусія.

БЯКРЭНЬ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 7.2.1945 у г. Будапешт, Венгрыя.

ПАНАПЧЫК Іван Адамавіч, н. у 1914, радавы, памёр ад ран 9.3.1945 на хут. Патэльнапіс, Латвія.

ПАНАШЧЫК Іосіф Пракопавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак 24.10.1944.

ПАНАШЧЫК Канстанцін Іванавіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 23.10.1944 у г. Каўнас, Літва.

СЕГЕНЬ Васіль Васільевіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА СЦЕНЯВІЧЫ

ДАРАШЭВІЧ Аляксандр Ануфрыевіч, н. у 1913, гв. радавы, памёр ад ран 17.10.1944 у в. Карпаўляны Вілкавішскага р-на, Літва.

ЛОЙКА Сямён Сяргеевіч, радавы, загінуў у в. Баркова Сіроцкага пав., Польшча.

МІХАЛЬЧЫК Аляксей Піліпавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

НАГУЛА Іван Іванавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 5.3.1945 у Маскве.

НАГУЛА Іван Сямёнавіч, н. у 1904, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАДРЭЦКІ Восіп Пятровіч, н. у 1910, радавы, загінуў 29.9.1944.

РАМАНАЎ Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 31.10.1944.

САНЮК Міхаіл Пракопавіч, н. у 1910, гв. радавы, загінуў 18.10.1944 у в. Войдзета Вілкавішскага р-на, Літва.

СНІТКО Павел Міхайлавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 16.1.1945 у в. Буды Сіроцкага пав., Польшча.

ФІДРЫК Аляксандр Герасімавіч, н. у 1906, радавы, памёр ад ран 6.6.1945 у г. Каўнас, Літва.

МІЖЭВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА ВОСТРАВА

ГРЫЦЭВІЧ Ілья Якаўлевіч, н. у 1909, радавы, загінуў у верасні 1944.

ДАМАНОВІЧ Сцяпан Юстынавіч, радавы, за- гінуў 19.10.1944 у в. Дагуціен, Усходняя Прусія.

ЖУК Ніканор Якімавіч, н. у 1917, прапаў без вестак у 1942.

КАНАНОВІЧ Аляксандр Сцяпанавіч, н. у 1913, прапаў без вестак у 1941.

КАНАНОВІЧ Баласлаў Севасцянянавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у 1941.

КАНАНОВІЧ Іван Андрэевіч, прапаў без вестак у 1941.

КАНАНОВІЧ Сцяпан Фёдаравіч, прапаў без вестак

А.Л.Юрык

В.В.Савіцкі

у 1941.

КАНАНОВІЧ Сцяпан Андрэвіч, н. у 1915, прапаў без вестак у 1941.

ЛАПКО Іван Паўлавіч, прапаў без вестак у 1941.

ПУЗЫНОВІЧ Міхаіл Пятровіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у 1941.

РАДЗІВОНІК Іван Аляксеевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

РАСОЛ Антон Паўлавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 30.1.1945 у в. Радзінштэйн, Усходняя Прусія.

САЛАМЕВІЧ Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1918, радавы, загінуў у 1941.

ЮРЫК Антон Ануфрыевіч, н. у 1916, радавы, загінуў 23.6.1941.

ЮРЫК Ульян Мікітавіч, загінуў у 1943.

ВЁСКА КРЫВЕЦ

ЗЕНАЎ Антон Сямёнавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

САВІЦКІ Вацлаў Валяр'янавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

САВІЦКІ Леанард Аляксандравіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА ЛАПУХОВА

БАГДАН Юльян Іванавіч, н. у 1923, радавы, памёр 27.4.1945 у Польшчы.

ЖЫТКЕВІЧ Іван Данілавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у маі 1945.

ЛАПКО Ульян Фёдаравіч, н. у 1925, загінуў у кастрычніку 1944 над г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

САБАЛЕЎСКІ Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 26.4.1945 у м. Элькедорф, Усходняя Прусія.

САЛАМЕВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у 1942.

СКУРАТ Барыс Сцяпанавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШПОКА Антон Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ШПОКА Арсен Якаўлевіч, н. у 1908, радавы, загінуў 26.4.1945 у Германіі.

ШПОКА Пётр Карпавіч, н. у 1913, радавы, загінуў у жніўні 1944.

ВЁСКА МАХНАЧЫ

БЛІЗНЮК Уладзімір Сямёнавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 23.10.1944 у н.п. Дэрткемен, Усходняя Прусія.

ДЗЕМІДОВІЧ Рыгор Рыгоровіч, н. у 1923, радавы, загінуў 15.1.1945 у в. Воля-Смоль, Польшча.

ДУБРОЎКА Ілья Уладзіміравіч, н. у 1926, радавы, памёр ад ран 22.10.1944 у в. Семпыскен, Літва.

ДУБРОЎКА Рыгор Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1944 у Польшчы.

ЗАЗУ ЛЯ Іван Сямёнавіч, загінуў у сакавіку 1945, г. Губен, Германія.

ЛЯВОНЧЫК Канстанцін Іванавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЛЯВОНЧЫК Рыгор Яфімавіч, н. у 1923, загінуў 21.10.1944 у в. Кармуншнелі, Усходняя Прусія.

НОВІК Сяргей Макаравіч, н. у 1926, загінуў 6.1.1945 у в.Шчэлішкен, Усходняя Прусія.

СОШКА Павел Іванавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СОШКА Уладзімір Трафімавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

УЛЬЯНАЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1904, в. Палікі Людзінаўскагар-на Калужскай вобл., радавы, загінуў 27.2.1943 у в. Баршчова Калінінскай вобл.

ЯКУТА Васіль Васільевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ВЁСКА МІЖЭВІЧЫ

АЛЯХНОВІЧ Іван Аляксандравіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у 1944.

АЛЯХНОВІЧ Ігнат Васільевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

АЛЯХНОВІЧ Ігнат Герасімавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БАКАВЕЦ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВАЛЮК Антон Акімавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 8.5.1945 у н.п. Кройштат, Германія.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

БАЛЮК Іван Якаўлевіч, н. у 1922, сяражані, за- гінуў у красавіку 1945.

БАЛЮК Рьпор Якімавіч, н. у 1906, радавы, загі- нуў у ліпені 1941.

БАЛЮК Ягор Якубавіч, н. у 1919, радавы, загі- нуў 20.1.1942.

БЕСЯЛУХА Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1921, загінуў у 1943.

ДЗЕМІДОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1900, радавы, загінуў у сакавіку 1945 у г. Вельска, Польшча.

ЖАСАН Іван Аляксеевіч, н. у 1913, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

ЖОЛУДЗЬ Антон Фаміч, н. у 1914, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ЖУК Мікалай Акімавіч, радавы, загінуў 23.4.1945, пахаваны ў г. Верысдофер, Германія.

ЖЫВУЛЬКА Мікалай Міхайлавіч, н. у 1916, радавы, памёр ад ран 1.6.1945, пахаваны ў г. Брно, Чэхаславакія.

ЗАЗУЛЯ Іван Фёдаравіч, н. у 1922, радавы, за- гінуў у 1944.

КРОТІВАН Іванавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у 1944.

КРЭЧЫК Васіль Георгіевіч, н. у 1921, радавы, загінуў у сакавіку 1945.

ЛАБАР Сцяпан Іванавіч, н. у 1905, радавы, пра- паў без вестак у сакавіку 1945.

ЛАБАР Фёдар Фадзеевіч, н. у 1911, радавы, загінуў 26.6.1941.

ЛЫСУХА Антон Раманавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 2.2.1945, пахаваны ў г. Познань, Польшча.

ЛЫСУХА Антон Якаўлевіч, н. у 1925, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЛЫСУХА Васіль Вікенцьевіч, н. у 1910, памёр ад ран 29.4.1945, пахаваны ў г. Генігсдорф, Германія.

ПАНАСІК Міхаіл Антонавіч, н. у 1905, радавы, загінуў у чэрвені 1941.

ПАНАСІК Міхаіл Антонавіч, н. у 1908, радавы, загінуў у чэрвені 1941.

ПУЧЭК Іван Васільевіч, н. у 1913, радавы, загі- нуў 8.9.1945 у г. Цігенхоф, Усходняя Прусія.

ПЯКАРСКІ Іван Антонавіч, н. у 1910, радавы, загінуў у 1941.

РЭКУН Мікалай Міхайлавіч, н. у 1910, радавы, за- гінуў 26.3.1945, пахаваны ў в. Балатон-Фюрэд, Венгрыя.

РЭКУН Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РЭКУН Рьгор Іванавіч, н. у 1909, радавы, загі- нуў у чэрвені 1941.

ШПАК Іван Лук'янавіч, н. у 1921, радавы, пра- паў без вестак у студзені 1945.

ШПОКА Пётр Карпавіч, н. у 1913, радавы, пра- паў без вестак у жніўні 1944.

ШПОКА Сямён Якімавіч, н. у 1912, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

ЮНДЗІЛ Антон Аляксеевіч, н. у 1901, радавы, памёр ад ран 2.2.1945 у Польшчы.

ЮНДЗІЛ Канстанцін Васільевіч, н. у 1911, радавы, загінуў у студзені 1942.

ВЁСКА МІКАЛАЕЎШЧЫНА

МЫСЛІВЕЦ Сяргей Мікітавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак 18.4.1945.

ВЁСКИ НОВАЯ ПЕРАВАЛОКА І СТАРАЯ ПЕРАВАЛОКА

ДАНІЛОВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 6.3.1945 у в. Шэнфельд, Усходняя Прусія.

ДАНІЛОВІЧ Уладзімір Антонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 15.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖУКОЎСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1895, радавы, памёр ад ран 5.3.1945 у м. Кемрытэн пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ІГНАТОВІЧ Іван Андрэевіч, н. у 1920, загінуў 3.2.1945 у в. Фіхтгарэта, Усходняя Прусія.

КАЛАЗІНСКІ Павел, н. у 1918, прапаў без вестак.

ЛАЎРУЦІЧ Аляксандр Антонавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МУЛЯРЧЫК Іван Антонавіч, н. у 1920, загінуў у 1945.

НЕСЦЯРОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 11.2.1945 у м. Глаўценен, Усходняя Прусія.

НЕСЦЯРОВІЧ Іван Якаўлевіч, н. у 1924, рада вы, загінуў 27.4.1945 у г. Грайфенхаген.

ПІШЧУКЕВІЧ Аляксандр Пятровіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПУЗЫНОВІЧ Аляксандр Антонавіч, н. у 1915, загінуў у 1942.

ПУЗЫНОВІЧ Уладзімір Якімавіч, н. у 1915, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

РАКУЦЬ Уладзіслаў Фёдаравіч, радавы, загі- нуў 19.4.1945 у м. Веркірх, Германія.

САВІЧ Іван Антонавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

САЛАМЕВІЧ Сцяпан Пятровіч, н. у 1912, радавы, загінуў 28.6.1941 у в. Рожанка Шчучынскага р-на Гродзенскай вобл.

ТРАФІМОВІЧ Іван Якаўлевіч, загінуў у г.п. Ружаны.

ЦУПРЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1941.

ВЕСКА СМАЎЖЫ

НАРУШ Пётр Юльянавіч, н. у 1920, сяржант, загінуў 4.2.1945 у в. Разенаў Пазнанскага ваяв., Польшча.

ВЁСКА ХМЯЛЫПЦА

АЛЯХНОВІЧ Ігнат Васільевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

АЛЯКСЕЙЧЫК (ван) Пятровіч, н. у 1912, радавы, загінуў каля г.п. Свіслач.

ГАНЧАРЫК Аляксей Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 20.4.1945 у Германіі.

ЗАЗУ ЛЯ Міхаіл Лук'янавіч, н. у 1898, радавы, памёр ад ран 20.4.1945 на ст. Монкіне Гурно, Польшча.

ЗАЗУ ЛЯ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1905, радавы, загінуў 24.6.1941.

ЛАВУШ Рыгор Антонавіч, н. у 1919, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ХМЫЗ Адам Аляксеевіч, н. у 1919, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АКУННАВА

БАКАВЕЦ Яўген Данілавіч, н. у 1926, загінуў у 1943.

БУТА Мікалай Васільевіч, н. у 1923, загінуў 6.8.1944, пахаваны ў в. Сцяцкі Гродзенскага р-на Гродзенскай вобл.

БУТА Сцяпан Якаўлевіч, н. у 1912, загінуў у лютым 1943.

ВЯРЫЦКІ Мікалай Піліпавіч, н. у 1905, загінуў у 1943.

ВЯРЫЦКІ Сяргей Фёдаравіч, н. у 1907, загінуў 23.4.1944, пахаваны ў в. Сычы Драгічынскага р-на Брэсцкай вобл.

ЗЕНАЎ Іосіф Карпавіч, н. у 1912, радавы, пра- паў без вестак у верасні 1944.

ІГНАТОВІЧ Навум Сямёнавіч, н. у 1901, радавы, загінуў 8.4.1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

НЕСЦЕР Сяргей Піліпавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 20.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

НІКАЛАЙЧЫК Міхаіл Фаміч, прапаў без вестак.

ПАДРЭЦКІ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1918, яф- рэйтэр, загінуў 3.2.1945 у г. Хеўпа, Польшча.

РУБЕЦ Мікалай Варфаламеевіч, н. у 1920, загі- нуў у 1943.

РУБЕЦ Мікалай Дзянісавіч, н. у 1926, загінуў 10.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

САВІЦКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 15.1.1945 у г. Шаарэн, Усходняя Прусія.

САВІЦКІ Іван Андрэевіч, н. у 1922, радавы, за- гінуў 18.2.1945 у г. Тухель, Польшча.

СЕВЯРЫН Антон Ігнатавіч, прапаў без вестак.

СЯДЛЯР Пётр Рыгоравіч, н. у 1910, радавы, загінуў

27.10.1944 у в. Шмульткен, Усходняя Прусія.

ШАТУН Архіп Іванавіч, н. у 1902, радавы, пра- паў без вестак у кастрычніку 1942.

ШУРКО Сідар, н. у 1900, загінуў у 1943.

ВЁСКА БАРАВІКІ

АНТОНІК Мікалай Георгіевіч, н. у 1918, прапаў без вестак у 1942.

АНТОНІК Фама Георгіевіч, н. у 1921, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ДУНАЙ Сяргей Сільвестравіч, н. у 1925, загінуў 24.8.1944 у в. Галяшы-Пушча Беластоцкага ваяв., Польшча.

КАНДРАЦЮК Іван Трафімавіч, н. у 1919, пра- паў без вестак у кастрычніку 1944.

КУЛАК Сяргей Ільіч, н. у 1926, загінуў 22.1.1945 у в. Рынгаў, Польшча.

СЕМЯНЮК Мікалай Парфенавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1945.

СУПРУН Мікалай Сідаравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак 17.1.1945.

ВЁСКА ВЯЦЕНЕЎКА

КАМЫШКАЙЛА Мікалай Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 18.1.1945 у в. Насельск-Зегжа, Польшча.

СЕМЯНЮК Аляксандр Васільевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 9.3.1945 у в. Бамбен каля Гурава- Ілавецк, Усходняя Прусія.

СЕМЯНЮК Аляксандр Захаравіч, н. у 1928, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

СЕМЯНЮК Іван Гардзеевіч, н. у 1926, радавы, загінуў 29.1.1945, пахаваны пад Варшавай, Польшча.

СЕМЯНЮК Мікалай Парфенавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 21.3.1944.

СУПРУН Васіль Емяльянавіч, прапаў без вестак.

СУПРУН Васіль Якаўлевіч, н. у 1922, загінуў 6.5.1945 у г. Прэнцлаў, Германія.

СУПРУН (ван) Канстанцінавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 30.1.1945 у г. Швец Беластоцкага ваяв., Польшча.

СУПРУН Пётр Ульянавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ХОМЧЫК (ван) Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак 18.1.1945.

ХОМЧЫК Мікалай Васільевіч, н. у 1922, загі- нуў у 1945 у Польшчы.

ВЁСКА ГАЛЯНЫ

РЫЛА Антон Парфенавіч, загінуў у жніўні 1942.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

СОШКА Іван Іванавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Вайдаты Вілкавішскага р-на, Літва.

СЯДЛЕЦКІ Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1921, яфрэйтар, загінуў 13.2.1945 у в. Мендрамірц Паморскага ваяв., Польшча.

СЯДЛЕЦКІ Васіль Васільевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

СЯДЛЕЦКІ Іван Сямёнавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 1.10.1944, пахаваны ў в. Руда Вілкавішскага р-на, Літва.

ВЁСКА ГАРБАЧЫ

БІРУК Антон Георгіевіч, н. у 1909, памёр ад ран 7.1.1945, пахаваны ў г. Мурам Уладзімірскай вобл., Расія.

БІРУК Кірыл Сямёнавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 14.1.1945 у в. Воля-Смоль, Польшча.

СЯДЛЕЦКІ Васіль Васільевіч, н. у 1907, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЯКУБЧЫК Павел Андрэевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 14.1.1945 у в. Хруцына, Польшча.

ВЁСКА ГРЫНКОЎШЧЫНА

ГРЫГОР'ЕЎ Пётр Рыгоравіч, н. у 1904, радавы, загінуў у Смаленскай вобл., Расія.

КАРПОВІЧ Іосіф Ігнатавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 28.1.1945 у в. Кляйн каля г. Эльбланг, Польшча.

ЛАШКО Андрэй Мікаласавіч, н. у 1893, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

ЛАШКО Іван Іосіфавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 27.1.1945 у в. Кляйн каля г. Эльбланг, Польшча.

ЛАШКО Фёдар Кандратавіч, н. у 1928, загінуў 12.3.1945 у в. Ламенштайн, Германія.

ШУРКО Акім Раманавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 15.1.1945 у в. Воля-Смоль, Польшча.

ШУРКО Васіль Антонавіч, н. у 1919, радавы, загінуў 5.3.1945 у в. Экер, Германія.

ШУРКО Восіп Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУРКО Іван Канстанцінавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУРКО Мікалай Міхайлавіч, н. у 1918, с. Даманавы Мядынскага р-на Калужскай вобл., радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ШУРКО Павел Іванавіч, н. у 1902, радавы, загінуў 15.3.1945 у в. Бзе-Дольня, Польшча.

ВЁСКА ЗАВОДНЫ ЛЕС

БУРДЗЮК Мікалай Аляксандравіч, н. у 1920, прапаў без вестак у 1945.

СУПРУН Пётр Ульянавіч, н. у 1926, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА КІСЯЛІ

КІСЕЛЬ Сяргей Данілавіч, н. у 1914, радавы, загінуў 24.1.1945 у в. Аўчкен, Усходняя Прусія.

ЛАПКО Васіль Гаўрылавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

СУПЬКО Аляксандр Дзмітрыевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

УСОВІЧ Міхail Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 24.1.1945 у в. Вененфельд, Усходняя Прусія.

УСОВІЧ Фёдар Фёдаравіч, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ВЁСКА КОЛАСАВА

АЎСЕЙЧЫК Іван Іосіфавіч, н. у 1906, загінуў у 1942.

АЎСЕЙЧЫК Іван Паўлавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

БУТА Барыс Васільевіч, н. у 1912, радавы, загінуў у сакавіку 1945.

ВАЛЕВІН Рыгор Піліпавіч, н. у 1899, загінуў у 1944.

ІВАНОЎ Віктар Кузьміч, н. у 1898, загінуў у 1944.

КАЗЛОЎ Герасім Фёдаравіч, н. у 1917, радавы, загінуў 16.10.1944 у в. Ішкарты, Літва.

КАЗЛОЎ Іван Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 19.4.1945 у в. Найштарт, Германія.

КУРЭПІН Фёдар Андрэевіч, н. у 1898, загінуў у 1944.

ПАДРЭЦКІ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1918, загінуў у лютым 1945 у Польшчы.

РЫЛА Аляксей Мацвеевіч, н. у 1911, радавы, загінуў 29.10.1944 у в. Самянка, Польшча.

РЫЛА Мікалай Нікіфаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 22.1.1945 у в. Ракувэк Пшарольскага пав., Польшча.

Паведамленне родным І.К.Шурко.

РЫЛА Фёдар Васільевіч, н. у 1914, радавы, за- гінуў 21.3.1945 у м. Вангскай, Усходняя Прусія.

СЕРЫ Мікалай Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 15.1.1945г. Зодарген, Усходняя Прусія.

ХИХУЛАНАУ Рыгор, н. у 1922, загінуў у 1944.

ШПЭТНЫ Сямён Іванавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак 4.10.1944.

ВЁСКА КОПЛАВІЧЫ

АРХПАЎ Іван Паўлавіч, н. у 1922, радавы, за- гінуў 26.10.1944 у в. Грос-Дзегезен каля г. Шталупе- нен, Усходняя Прусія.

ВЕСЯЛУХА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 30.12.1944 у с. Эндэрфальф, Венгрыя.

ВЕСЯЛУХА Мікалай Андрэвіч, н. у 1923, загі- нуў у снежні 1944 у Венгрыі.

ВЕСЯЛУХА Мікалай Фёдаравіч, н. у 1919, радавы, загінуў 21.10.1944 у г. Ажнагерн, Польшча.

ВЕСЯЛУХА Нікіфар Рыгоравіч, н. у 1922, загі- нуў 24.2.1945 у Германіі.

ВЕСЯЛУХА Павел Фёдаравіч, н. у 1910, рада вы, загінуў 22.10.1944 у в. Барова-ГураСіроцкагапав., Польшча.

ВЕСЯЛУХА Уладзімір Антонавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 18.10.1944 у г. Шырвінт, Усходняя Прусія.

ВЕСЯЛУХА Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1928, загінуў у красавіку 1945 у Германіі.

ДУБАК Іван Іванавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 24.4.1945 у м. Лебус, Германія.

КРЭЧЫК Сяргей Георгіевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 21.3.1945 у в. Колнерхютэ Гданьскага ваяв., Польшча.

МАКСІМАЎ Міхаіл Іванавіч, н. у 1916, радавы, загінуў 27.1.1945 у в. Брародзе Быдгашчскага ваяв., Польшча.

СУЧКО Канстанцін Васільевіч, загінуў 21.3.1945 у в. Струмене, Польшча.

ШПЭТНЫ Фёдар Ільіч, н. у 1922, радавы, загі- нуў 21.10.1944 у в. Галкемен каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

ЯНУШЭВІЧ Рыгор Мікітавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 28.2.1945 у г. Мосін, Германія.

ВЁСКА МАЛЫ ГАЛК

ШУРКО Іван Пятровіч, н. у 1903, радавы, пра- паў без вестак у лютым 1942.

ВЁСКА МАСЛАВІЧЫ

БІРУК Іван Іванавіч, н. у 1910, прапаў без вестак.

БЛЕШЧ Іосіф Рыгоравіч, н. у 1909, прапаў без вестак у красавіку 1945.

БЫЦКО Кандрат Антонавіч, н. у 1909, прапаў без вестак.

КРОТ Васіль Дзмітрыевіч, н. у 1910, прапаў без вестак.

КРОТ Георгій Георгіевіч, н. у 1904, загінуў 31.1.1945 у Германіі.

КРОТ Іван Емяльянавіч, н. у 1901, радавы, загі- нуў 31.1.1945, пахаваны ў пас. Цвяткова Гур'еўскага р-на

Калінінградскай вобл.

КРОТ Мікалай Антонавіч, н. у 1907, загінуў у кастрычніку 1944.

КРОТ Раман Рыгоравіч, н. у 1910, прапаў без вестак.

МАЗЮК Аляксей Андрэвіч, н. у 1910, радавы, загінуў 24.1.1945 у г. Аўчкен, Усходняя Прусія.

МАЗЮК Іван Андрэвіч, н. у 1914, радавы, загі- нуў 23.10.1944 на ст. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

МАЗЮК Іван Ігнатавіч, н. у 1907, радавы, загінуў

16.10.1944, каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

МАЗЮК Мікалай Антонавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 1.2.1945, пахаваны ў пас. Цвяткова Гур'еўс- кага р-на Калінінградскай вобл.

МАЗЮК Мікалай Кліменцьевіч, н. у 1906, радавы загінуў у кастрычніку 1944, пахаваны ў в. Тробішкі каля г. Марыямпале, Літва.

НЕСЦЕР Аляксандр Рыгоравіч, н. у 1909, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

ПАКАЛА Мікалай Сямёнавіч, н. у 1913, радавы прапаў без вестак у верасні 1944.

РУБЕЦ Іосіф Фаміч, н. у 1909, радавы, загінуў 25.1.1945 у г. Штальвальда, Усходняя Прусія.

САХОНЬ Іван Васільевіч, н. у 1928, прапаў без вестак.

СІПНЕВІЧ Мікалай Баніфацевіч, н. у 1914, радавы, загінуў 28.6.1941 у в. Маскалі Мастоўскага р-на.

СУМА Іван Васільевіч, н. у 1911, прапаў без вестак.

СУМА Мікалай Лявонцьевіч, н. у 1905, прапаў без вестак у красавіку 1945.

СУМА Уладзімір Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 21.8.1944 у г. Францшк Радзімінскага пав., Польшча.

ТУРЛЯЙ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1923, прапаў без вестак.

ТУРЛЯЙ Сцяпан Антонавіч, н. у 1911, прапаў без вестак.

ТУРЛЯЙ Антон Аляксеевіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТУРЛЯЙ Мікалай Георгіевіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 20.1.1945 у с. Бершкурэн-Кляйн, Усходняя Прусія.

ТУРЛЯЙ Павел Георгіевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 22.11.1944 каля г. Вільнюс, Літва.

ВЁСКА МІРНАЯ

АНШЧЫК Пётр Іванавіч, н. у 1897, прапаў без вестак у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

БІРУК Васіль Нікіфаравіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

БІРУК Іван Нікіфаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 3.2.1945 у м. Гаўледэн каля г. Велаў, Усходняя Прусія.

ГОЙЖА Андрэй Нікіфаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 23.1.1945 у в. Штайнсгаўзен, Усходняя Прусія.

Воїни-земляки, якія загинули ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

КНЯЗЮК Павел К., н. у 1907, загинуў у 1944.

КНЯЗЮК Павел Паўлавіч, н. у 1903, загинуў у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

КРЭЧЫК Аляксандр Іванавіч, н. у 1902, радавы, загинуў 31.1.1945 у г. Бергаў, Усходняя Прусія.

КРЭЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1909, загинуў у 1944.

КРЭЧЫК Іван Георгіевіч, н. у 1920, загинуў у 1944.

КРЭЧЫК Іван Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, за- гінуў 1.11.1944 у м. Шуйкен, Усходняя Прусія.

КРЭЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1914, загинуў у 1944.

КРЭЧЫК Мікалай Пятровіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у 1945.

КРЭЧЫК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1909, радавы, загинуў 24.10.1944 у г. Марыямпале, Літва.

КРЭЧЫК Уладзімір Васільевіч, н. у 1907, за- ги- нуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

СЕРЫ Дзмітрый Захаравіч, н. у 1921, радавы, загинуў 18.3.1945 у с. Шальмай каля г. Браунсберг, Усходняя Прусія.

ЯКУТА Арсен Рыгоравіч, н. у 1914, радавы, за- гінуў 26.7.1944 у с. Кур'яны Беластоцкага ваяв., Польшча.

ВЁСКА НОВАДЗЕВЯТКАВІЧЫ

АНИСЬКА Іван Фёдаравіч, н. у 1929, добраах- вотнік, прапаў без вестак 16.8.1944.

НЕСЦЕР Іван Іосіфавіч, н. у 1912, радавы, пра- паў без вестак у 1941.

ВЁСКА ПАДГОРЦЫ

БІРУК Антон Ягоравіч, н. у 1909, радавы, памёр ад ран 7.1.1945, пахаваны ў г. Мурам Уладзімірскай вобл.

БЎДАКІМЦАЎ Рыгор Дзмітрыевіч, н. у 1907, сяржант, загинуў 18.1.1945 у п. Градяхкен каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

ЛЫСЕНЯ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1921, за- гінуў у кастрычніку 1944.

ЛЫСЕНЯ Васіль Мікалаевіч, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПАДЛЕССЕ

БІРУК Уладзімір Паўлавіч, н. у 1926, загинуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

БЛІЗНЮК Іван Яфімавіч, н. у 1904, прапаў без вестак у кастрычніку 1945 ва Усходняй Прусіі.

БЛІЗНЮК Мікалай Сямёнавіч, н. у 1914, мал. сяржант, загинуў 11.3.1945 у г. Бютоў, Германія.

БЛІЗНЮК Уладзімір Андрэевіч, н. у 1919, пра- паў без вестак.

БЛІЗНЮК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак 31.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЕРАМЕЙЧЫК Уладзімір Паўлавіч, н. у 1907, радавы, загинуў 1.2.1945 у в. Віксбольд каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ВЫСОЦКІ Пётр Іванавіч, н. у 1911, прапаў без вестак.

ГРЭБЕНЬ Марк Рыгоравіч, н. у 1901, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ГРЭБЕНЬ Якаў Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, загинуў

8.2.1943 у м. Вальбург, Усходняя Прусія.

ІВАНКО Георгій Мартынавіч, н. у 1913, радавы, загинуў 8.2.1945 у п. Шэнасор каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ІВАНКО Ігнат Яфімавіч, н. у 1904, загинуў у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

ІВАНКО Лук'ян Мікалаевіч, н. у 1905, загинуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

ІВАНКО Ціхан Мацвеевіч, н. у 1899, радавы, прапаў без вестак у 24.10.1944 на ст. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

КОТ Іван Макаравіч, н. у 1925, прапаў без вестак у 1945.

КРОТ Мікалай Антонавіч, н. у 1907, прапаў без вестак.

СЕРЫ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак 24.10.1944 на ст. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

СЕРЫ Сцяпан Міхайлавіч, н. у 1909, радавы, загинуў 16.1.1945 у м. Ухніаўнен, Усходняя Прусія.

СЕРЫ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1908, пра- паў без вестак.

СУЦЬКО Васіль Васільевіч, н. у 1907, прапаў без вестак.

СЫМАНЧУК Сцяпан Рыгоравіч, н. у 1913, радавы, загинуў 27.2.1945 у в. Маўлен каля г. Кёнігс- берг, Усходняя Прусія.

ТАРНОЎСКІ Іван Рыгоравіч, н. у 1907, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЯКУБЧЫК Трафім Карпавіч, н. у 1912, радавы, загинуў 25.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ПАПКИ

БІРУК Іван Іванавіч, н. у 1907, загинуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРДЗЕЙКА Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1914, радавы, загинуў 25.10.1944, пахаваны ў г. Марыямпале, Літва.

САХОНЬ Іван Васільевіч, н. у 1926, радавы, за- гінуў 30.1.1945 у в. Наспен каля г. Інстэрбург, Усходняя Прусія.

ВЁСКА ПАРТЫЗАНАЎКА

АСПЧЫК Аляксандр Антонавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

БІРУК Іван Міхайлавіч, н. у 1903, прапаў без вестак у 1941.

БУРЫН Якаў Іванавіч, загинуў у сакавіку 1945 у Польшчы.

БУТА Барыс Васільевіч, н. у 1912, радавы, за- гінуў 3.3.1945 у в. Глабунен каля г. Крайцбург, Усходняя Прусія.

І.П.Пішчыкевіч

БУТЛ Уладзімір Максімавіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

КАНАНОВІЧ Антон Іванавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

КАНАНОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ПРАЛЮК Васіль Георгіевіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

РЫЛЯ Антон Сямёнавіч, н. у 1911, загінуў 12.10.1944 у Польшчы.

РЫЛЯ Парфірый Лаўрэнцьевіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак 16.2.1942 у с. Грузіно Ленінградскай вобл.

СІДАР Максім, н. у 1906, прапаў без вестак.

ВЁСКА ПРАДЗЕЛКІ

ВІНОБЕР Віктар Савельевіч, н. у 1910, загінуў у 1944.

ПРОТАС Аляксей Спірыдонавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак 16.1.1945.

СУЦЬКО Павел Антонавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.1.1945 у в. Хруніна, Польшча.

ШЫПУЛЬ Міхаіл Раманавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 9.11.1944 у с. Яжэбня-Лонка Варшаўскага ваяв., Польшча.

ВЁСКА ПРЫХІЛЫ

БІРУК Сямён Андрэевіч, н. у 1906, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЕМІДОВІЧ Антон Фаміч, н. у 1898, радавы, загінуў 17.10.1944 у в. Іўленцы каля г. Вілкавішкіс, Літва.

ДЗЕМІДОВІЧ Рыгор Рыгоровіч, н. у 1923, радавы, загінуў 15.1.1945 у в. Воля-Смоль, Польшча.

КУЛШНА Іван Барысавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 29.4.1945, пахаваны ў г. Берлін, Германія.

КУЛШНА Мікалай Рыгоровіч, н. у 1902, прапаў без вестак у 1944.

САХОНЬ Георгій Усцінавіч, н. у 1906, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СЯДЛЯР Пётр Георгіевіч, н. у 1910, загінуў у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

СЯДЛЯР Рыгор Васільевіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак 8.1.1945.

ВЁСКА САСНОЎКА

БАКАВЕЦ Міхаіл Васільевіч, н. у 1923, сяржант, загінуў у лютым 1945.

ВАШУТА Сямён Іосіфавіч, н. у 1925, загінуў у лютым 1945 у Польшчы.

ДАМАНОВІЧ Сцяпан Юстынавіч, н. у 1921, радавы, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў пас. Дабравольск Красназнаменскага р-на Калінінградскай вобл.

ЖУК Іосіф Аляксандравіч, н. у 1909, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ЖЫРОМСКІ Аляксандр Афанасьевіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КАЗУШЧЫК Мікалай Данілавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАР ДАШ Міхаіл Кірылавіч, н. у 1918, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МІКУЛІЧ Георгій Дзмітрыевіч, н. у 1911, загінуў 2.2.1945 у Польшчы.

МІКУЛІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1924, радавы, загінуў у лютым 1945, пахаваны ў в. Бароўка Пазнанскага ваяв., Польшча.

МІКУЛІЧ Пётр Сяргеевіч, н. у 1911, радавы, загінуў 1.2.1945 у м. Дамераў, Польшча.

МІКУЛІЧ Раман Аляксандравіч, н. у 1903, радавы, загінуў 7.2.1945 у с. Лібштат, Германія.

МІКУЛІЧ Сцяпан Лук'янавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 15.1.1945 пахаваны ў м. Зегжа Варшаўскага ваяв., Польшча.

ПІШЧЫКЕВІЧ Іван Пятровіч, загінуў на Курская дудзе.

ПІШЧЫКЕВІЧ Ціхан Антонавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 22.1.1945, пахаваны ў с. Венгерск Плоцкага ваяв., Польшча.

ПЯКАРСКІ Аляксей Васільевіч, н. у 1912, загінуў у студзені 1945 у Польшчы.

ПЯКАРСКІ Іосіф Антонавіч, н. у 1908, радавы, загінуў 15.1.1945, пахаваны ў в. Воля-Смоль, Польшча.

ХРЭШЧЫК Іван Конанавіч, н. у 1909, загінуў 11.3.1945 у Германіі.

ШЧАЮК Іван Сцяпанавіч, н. у 1926, радавы, загінуў 4.5.1945, пахаваны ў г. Губліц, Германія.

ЯКУЦЭНЯ Пётр Мартынавіч, н. у 1903, загінуў 20.1.1945, пахаваны ў в. Багатай, Польшча.

ВЁСКА СТАРАДЗЕВЯТКАВІЧЫ

НАВУМЧЫК Мікалай Паўлавіч, н. у 1923, загінуў у 1943.

ВЁСКА СЯРКІ

ДЗЯМЯНЧЫК Іван Сцяпанавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ЗЕНАЎ Рыгор Акімавіч, н. у 1903, радавы, загінуў у Польшчы.

13.3.1945 у с. Арэшальяк, Венгрыя.

КІРЫК Пётр Антонавіч, н. у 1897, радавы, загінуў 18.8.1944 у в. Носка, Латвія.

ПЯТРОВІЧ Іван Восіпавіч, н. у 1915, загінуў 18.10.1944 у г. Кібартай, Літва.

СЕМЯНЮК Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1919, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

СІДАР Міхаіл Лявонцэвіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак.

СЯРКО Іван Захаравіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЯКУБЧЫК Павел Сяргеевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 17.10.1944, каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

ВЁСКА УРАЧ

БІРУК Канстанцін Канстанцінавіч, и. у 1925, радавы, загінуў у студзені 1945, пахаваны ў в. Хруцына Цеханоўскага пав., Польшчы.

ПРОТАС Міхаіл Лявонцэвіч, н. у 1924, радавы, загінуў 14.1.1945, пахаваны ў в. Хруцына Цеханоўскага пав., Польшчы.

РЫЛА Дзмітрый Уладзіміравіч, загінуў у сакавіку 1945.

РЫЛА Сцяпан Паўлавіч, загінуў у 1941.

САВОПЧЫК Уладзімір Сідаравіч, н. у 1916, загінуў у 1944 пад Віцебскам.

САХОНЬ Цімафей Віктаравіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1945.

СЯДЛЕЦКІ Георгій Дзям'янавіч, н. у 1910, загінуў 31.1.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

УСОВІЧ Фёдар Фёдаравіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЯКУБЧЫК Іван Рыгоровіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЯКУБЧЫК Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1908, загінуў у 1942.

ЯКУБЧЫК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 26.1.1945 у г. Рэйбург, Усходняя Прусія.

ЯКУБЧЫК Уладзімір Рыгоровіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА ПЫГАНЫ

БІРУК Якім Рыгоровіч, н. у 1899, загінуў у кастрычніку 1945 у Літве.

КРЭЧЫК Пракоп Васільевіч, н. у 1910, радавы, загінуў 17.10.1944, пахаваны ў в. Обрыў Вілкавішскага р-на, Літва.

КУЗЬМА Аляксандр Карлавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 6.2.1945 у в. Бюргельвальд, Усходняя Прусія.

КУЛІНА Аляксандр Данілавіч, н. у 1908, загінуў у студзені 1945.

НЕСЦЯРОВІЧ Ігнат Сцяпанавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ВЁСКА ЯРУЦІЧЫ

КРУК Сяргей Барысавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 20.2.1945, пахаваны ў в. Нойкірх Быдгашчскага ваяв.,

ПАКАЛАЎ Сяргей Патапавіч, загінуў 3.5.1945, пахаваны ў г. Берлін, Германія.

РАКУЦЬ Кірыл Андрэевіч, н. у 1918, прапаў без вестак 2.12.1942 у в. Папова Сталінградскай вобл.

РАКУЦЬ Мікалай Ільіч, н. у 1920, загінуў у лютым 1945 у Польшчы.

РАКУЦЬ Мікіта Аляксандравіч, н. у 1918, загінуў у лістападзе 1941.

РАКУЦЬ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 31.3.1945 у г. Данцыг.

РАКУЦЬ Пётр Аляксандравіч, н. у 1909, загінуў у красавіку 1945 у Германіі.

РАКУЦЬ Пётр Сяргеевіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак 2.12.1944.

ПАЎЛАЎСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА АЗАРЫЧЫ

БАРЫСІК Мікалай Паўлавіч, н. у 1904, ст. сяржант, загінуў 23.11.1944, пахаваны ў в. Лівенкі Елгаўскага р-на, Латвія.

БУЛАЎЧЫК Міхаіл Сідаравіч, н. у 1909, радавы, загінуў 13.3.1945 у в. Арпоферфельдэ, Усходняя Прусія.

БУЛАЎЧЫК Рыгор Міхайлавіч, н. у 1926, загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

ГАРЭЦКІ Аляксей Сямёнавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 3.9.1944, пахаваны ў в. Суленцін-Улас-цяньскі Беластоцкага ваяв., Польшчы.

ЁРШ Аляксандр Піліпавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЁРШ Барыс Антонавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 24.12.1944 у в. Калным Аўцэскага р-на, Латвія.

ЁРШ Іван Іванавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 22.10.1944 у в. Грэс-Дэгезен каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

КАРПОВІЧ Аляксандр Лявонавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

КАРПОВІЧ Іван Якубавіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у 30.1.1945.

КАРПОВІЧ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1918, радавы, загінуў 23.3.1945, пахаваны ў в. Плудзіны Елгаўскага р-на, Латвія.

КАРПОВІЧ Мікалай Рыгоровіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944 пад Будапештам.

КАРПОВІЧ Міхаіл Рыгоровіч, н. у 1924, загінуў у 1944 у Прыбалтыцы.

КАРПОВІЧ Уладзімір Іванавіч, н. у 1921, прапаў без вестак.

КАРПОВІЧ Фёдар Якаўлевіч, прапаў без вестак.

КАРПОВІЧ Фёдар Якубавіч, н. у 1919, сяржант, прапаў без вестак у жніўні 1944.

САКАЛОЎСКІ Іван Пелагеевіч, н. у 1910, радавы, загінуў у снежні 1944.

ТАЛЕРЧЫК Іван Максімавіч, н. у 1905, загінуў 9.5.1945 у Германіі.

ТАЛЕРЧЫК Уладзімір Максімавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ЯКУБЕЙКА Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 24.11.1944, пахаваны ў в. Лівенікі Елгаўскага р-на, Латвія.

ВЕСКА АКАЧЫ

ГАРОДКА Іван Сцяпанавіч, н. у 1918, загінуў у 1944 у Літве.

ГАРОДКА Мікалай Вікенцьевіч, радавы, загінуў 15.10.1944.

ГАРОДКА Міхаіл Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ГАРОДКА Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1915, радавы, загінуў у Германіі.

ЕРАМЕЙЧЫК Анатоль Сцяпанавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 23.7.1944 у в. Заазерца, Польшча.

ЕРАМЕЙЧЫК Мікалай Іванавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.7.1944, пахаваны ў г. Беласток, Польшча.

ЕРАМЕЙЧЫК Мікалай Міхайлавіч, н. у 1920, загінуў у 1944 у Польшчы.

ЛАГУШК Мікалай Фаміч, н. у 1911, загінуў у 1945 падг. Берлін, Германія.

НАВУМОВІЧ Уладзімір Фаміч, н. у 1909, радавы, памёр 18.12.1944, пахаваны ў с. Кахоўцэ, Чэ-хаславакія.

СІНЯК Анатоль Сільвестравіч, гв. радавы, загінуў 14.1.1945 у Польшчы.

ВЁСКА АМЯЛЬНІКІ

ЛАШЧЭЎСКІ Максім Іванавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЛАШЧЭЎСКІ Уладзімір Мацвеевіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у 13.2.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЛІШЫК Іосіф Іосіфавіч, н. у 1915, прапаў без вестак.

САЎЧЫЦ Сямён Міхайлавіч, н. у 1925, радавы, памёр ад ран 1.2.1945 у м. Холендэнберг, Германія.

ЧЫЛК Пётр Іванавіч, н. у 1924, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЗАДВОР'Е

КАШКО Іван Мікалаевіч, н. у 1926, загінуў у 1944 у Літве.

КУХТА Браніслаў Францавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ЛІШЫК Іван Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у снежні 1944.

УЛАСЕВІЧ Канстанцін Васільевіч, н. у 1921, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Валковічы Каўнаскага р-на, Літва.

УЛАСЕВІЧ Яўген Рыгоравіч, радавы, загінуў 11.10.1944 у в. Дратаў, Польшча.

ВЁСКА МІЛАПЭВІЧЫ

ШУНДРЫК Міхаіл Дзянісавіч, н. у 1924, прапаў без вестак.

ЯРАПІ Пётр Сямёнавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 19.3.1945 у г. Браўнсберг, Усходняя Прусія.

ЯРАПЭВІЧ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ВЁСКА МІЦЬКАВІЧЫ

ДЗЕЙКА Аляксандр Ігнатавіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ДЗЕЙКА Аляксандр Міронавіч, н. у 1900, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ДЗЕЙКА Трафім Васільевіч, н. у 1912, радавы, загінуў 30.1.1945 у м. Людвигельвальдэ, Германія.

ЩАХАНЧУК Іван Фаміч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА НАВАСЁЛКІ

АНАЦКІ Уладзімір Яфімавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 19.4.1945 у Германіі.

ІВАНАШКА Іосіф Юльянавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ІВАНАШКА Франц Сцяпанавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у 1941.

ЛАШЧЭЎСЮ Віктар Канстанцінавіч, радавы, памёр ад ран 24.7.1944, пахаваны ў г. Жодзіна Мінскай вобл.

ЛАШЧЭЎСКІ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 23.7.1944, пахаваны на ст. Жэдня Беластоцкага ваяв., Польшча.

САЎЧЫЦ Іван Сямёнавіч, н. у 1917, загінуў у 1945 у Германіі.

САЎЧЫЦ Міхаіл Лук'янавіч, радавы, памёр ад ран 11.2.1945 у м. Холендэнберг, Германія.

ВЁСКА ПАЎЛАВА

БЕ ЛУШ Іван Сямёнавіч, н. у 1922, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ВЯЛІЧКА Станіслаў Уладзіміравіч, н. у 1925, радавы, загінуў 27.4.1945, пахаваны ў м. Бізінталь.

ГАРОДКА Іван Міхайлавіч, н. у 1920, прапаў без вестак.

ЛАГУШК Арсен Іосіфавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945 падг. Берлін, Германія.

ЛАГУШК Браніслаў, н. у 1919, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ЛАГУШК Вікенцій Антонавіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1945.

ЛАГУШК Канстанцін Міронавіч, н. у 1911, радавы, загінуў 14.8.1944, пахаваны ў с. Менжэнін Беластоцкага ваяв., Польшча.

ЛАГУШК Мікалай Піліпавіч, н. у 1918, прапаў без вестак.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ЛАГУЦІК Павел Фёдаравіч, н. у 1907, радавы, вестак у кастрычніку 1944. прапаў без вестак у снежні 1944.

ЛАГУЦІК Станіслаў Вікенцьевіч, и. у 1910, радавы, загінуў 16.12.1944 у с. Дз'емра Манорскага р-на, Чэхаславакія.

ЛАГУЦІК Эдуард Лукіч, н. у 1924, мал. сяржант, загінуў 6.12.1944, пахаваны ў г. Беласток, Польшча.

ЛАГУЦІК Яўген Паўлавіч, н. у 1926, прапаў без вестак у снежні 1944.

ЛАЗУТА Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 5.1.1945 у Венгрыі.

ЛІШЫК Уладзімір Лявонцьевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 16.1.1945 у в. Батшкен, Усходняя Прусія.

САЎКО Іван Міхайлавіч, н. у 1920, радавы, загінуў 25.7.1944, пахаваны ў в. Кур'яны Заблудаўскага папав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

САЎКО Іосіф Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у 1945.

САЎКО Міхаіл Андрэевіч, н. у 1908, загінуў 20.1.1945 у Польшчы.

УРАДЗІМСКІ Мікалай Ігнатавіч, радавы, загінуў 20.10.1944 у г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

ЯТЧАНКА Міхаіл Сцяпанавіч, н. у 1910, лейтэнант, памёр ад ран 12.3.1943 у с. Далбенкіна Дзмітраўскага р-на Арлоўскай вобл.

ВЕСКА ПРЫРЭЧЧА

ЛАШЧЭЎСКІ Якаў Максімавіч, н. у 1906, загінуў пад г. Берлін, Германія.

ПЯТЛІЦКІ Сяргей Міхайлавіч, н. у 1912, прапаў без вестак.

ПЯТЛІЦКІ Фёдар Вікенцьевіч, н. у 1918, прапаў без вестак у Польшчы.

ВЁСКІ ПЯТРАЛЕВІЧЫ 1-я

І ПЯТРАЛЕВІЧЫ 2-я

БУРСЕВІЧ Лук'ян Лук'янавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 17.10.1944 ва Усходняй Прусіі.

ГУЗАРЫК Васіль Маркавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 12.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ДЗЕЙКА Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1918, радавы, загінуў 28.1.1945 у в. Ной-Ліндэнаў, Усходняя Прусія.

ДЗЕЙКА Міхаіл Афанасьевіч, н. у 1915, радавы, загінуў 14.3.1945, пахаваны ў в. Шэнфельд Альштынскага ваяв., Польшча.

ДЗЕЙКА Міхаіл Паўлавіч, н. у 1904, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ДЗЕЙКА Пётр Канстанцінавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 14.3.1945, пахаваны ў в. Шэнфельд Альштынскага ваяв., Польшча.

ДЗЕЙКА Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1926, мал. сяржант, загінуў 24.1.1945 у г. Аўчкен, Усходняя Прусія.

ДРОЗД Павел Іванавіч, н. у 1925, загінуў у 1945 у Германіі.

ІСКРА Арсен Іосіфавіч, н. у 1912, радавы, загінуў 9.4.1945 у в. Цюпмітц, Германія.

ІСКРА Сямён, прапаў без вестак.

КОТ Антон Іванавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без

ЛАГУЦІК Браніслаў Юр'евіч, н. у 1919, радавы, загінуў 24.1.1945 у г. Велаў, Усходняя Прусія.

ЛЕГЕДЗЬ Канстанцін Лук'янавіч, н. у 1908, сяржант, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ЛЕГЕДЗЬ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 18.10.1944 у в. Даўгелайцэ, Літва.

ЛЁШКА Мікалай Венядіктавіч, прапаў без вестак у 1945.

МАКАРЭВІЧ Іван Аляксеевіч, н. у 1903, загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

МАМАЙ Міхаіл Андрэевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ПАДКОВІЧ Васіль Фёдаравіч, н. у 1912, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

ПАДКОВІЧ Макары Фёдаравіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.

ПАДКОВІЧ Мікалай Іванавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 24.10.1944 наст. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.

ПАДКОВІЧ Сямён Піліпавіч, прапаў без вестак.

ПАТРОЙНЫ Аляксандр Максімавіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 13.6.1945 у г. Тыльзіт, Усходняя Прусія.

СІДАРОВІЧ Уладзімір Васільевіч, н. у 1921, парторг, прапаў без вестак.

ТАЛЕРЧЫК Павел Сяргеевіч, н. у 1904, радавы, загінуў 17.10.1944 каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

ЭДАР Мікалай Восіпавіч, н. у 1900, загінуў 30.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯКАЎЧЫК Іван Мартынавіч, н. у 1923, загінуў у 1944 пад г. Беласток, Польшча

ВЁСКА ТАЛЬКАЎШЧЫНА

БАРЫСІК Адам Мікалаевіч, н. у 1912, прапаў без вестак.

БАРЫСІК Іван Цімафеевіч, н. у 1922, радавы, загінуў 19.7.1944, пахаваны ў в. Габяты Беластоцкага ваяв., Польшча.

БАРЫСІК Рыгор Васільевіч, н. у 1914, прапаў без вестак.

ЛЯВОНЧЫК Уладзімір Якаўлевіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРЧЫК Мацвей Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

МАРЧЫК Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 22.10.1944.

МУШЧЫНСКІ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1923, прапаў без вестак у красавіку 1945.

МУШЧЫНСКІ Сцяпан Іванавіч, н. у 1908, прапаў без вестак у 1944.

САКАЛОЎСКІ Мікалай Аляксандравіч, н. у 1924, радавы, памёр ад ран 26.7.1945 у Польшчы.

ТАЛЕРЧЫК Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1925, ВЁСКА ВАРОНІЧЫ

Ц.І.Аляхновіч.

А.Ф.Каляневіч.

А.М.Мазнеў.

І.А.Ярмош.

радавы, загінуў 17.3.1945, пахаваны ў г. Вейгерова Гданьскага ваяв., Польшча.

ТАЛЕРЧЫК Аляксандр Сяргеевіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

ТАЛЕРЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1910, радавы прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТАЛЕРЧЫК Іван Максімавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 3.2.1945 ва Усходняй Прусіі.

ФІЛІПЧЫК Іван Максімавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 30.7.1944, пахаваны ў в. Старасейцы Бела-стоцкага ваяв., Польшча.

ВЕСКА ФЕРАДКІ

СІЛВОНЧЫК Іван Васільевіч, н. у 1926, пра- паў без вестак.

СІЛВОНЧЫК Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 5.2.1945 у в. Піткараў, Усходняя Прусія.

ВЕСКА ПУНДРЫ

ПАШКОЎСКІ Міхаіл Пятровіч, н. у 1913, ра давы, загінуў у 1944 у Прыбалтыцы.

РОГАЛЬ Мікалай Васільевіч, н. у 1912, загінуў у 1944 ва Усходняй Прусіі.

СКОК Сяргей Сямёнавіч, н. у 1923, радавы, загі- нуў 16.11.1944 у в. Верскепхен, Усходняя Прусія.

ШУНДРЫК Рыгор Якаўлевіч, н. у 1905, радавы, загінуў 9.3.1945 у в. Картніц, Германія.

СЯЛЯВІЦКІ СЕЛЬСАВЕТ

АЛЯХНОВІЧ Мікалай Сцяпанавіч, н. у 1925, сяржант, загінуў 15.3.1945 ва Усходняй Прусіі.

АЛЯХНОВІЧ Ціхан Ільіч, н. у 1905, радавы, прапаў без вестак 6.5.1945.

БЕГЕР Аляксандр Кандратавіч, н. у 1924, радавы, загінуў у студзені 1945 у в. Максгуншы, Латвія.

БЕГЕР Васіль Піліпавіч, н. у 1918, радавы, пра- паў без вестак у красавіку 1945.

БЕГЕР Лук'ян Якаўлевіч, н. у 1926, загінуў у 1944.

БЕГЕР Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1925, мал. сяржант, загінуў 7.6.1944.

ВЫШКЕВІЧ Фёдар Пятровіч, н. у 1904, радавы, загінуў 27.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖОЛУДЗЬ Аляксей Аляксеевіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ЖОЛУДЗЬ Аляксей Ільіч, н. у 1913, радавы, загінуў 26.1.1945, в. Райнаў-Кульменскі, Польшча.

ЖОЛУДЗЬ Аляксей Паўлавіч, н. у 1913, радавы, загінуў 6.5.1945.

КАВАЛЬЧУК Уладзімір Іванавіч, н. у 1917, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

КАЛЯНЕВІЧ Аляксей Мікалаевіч, н. у 1901, радавы, загінуў 2.3.1945, г. Кольберг, Усходняя Прусія.

КАЛЯНЕВІЧ Андрэй Фёдаравіч, н. у 1913, радавы, загінуў 28.11.1944.

ЛАПКО Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1909, памёр ад ран у маі 1942.

МАЗНЕЎ Аляксей Міхайлавіч, н. у 1912, ст. сяржант, памёр ад ран 30.5.1945, пахаваны ў г. Львоў, Украіна.

МАЦЫНОВІЧ Аляксандр Юстынавіч, н. у 1920, загінуў у красавіку 1945 у Германіі.

ЯРМОШ Іван Аляксандравіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак 19.7.1941.

ВЁСКА ВЕЦЯВІЧЫ

АРОЧКА Фёдар Пятровіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАРОЦЬКА Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1918, памёр ад ран ва Усходняй Прусіі.

ВЁСКА ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА

АКУЛЕВІЧ Аляксандр Антонавіч, н. у 1912, прапаў без вестак у 1942.

ВАРУШЫЛА Людвіг Мікалаевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 30.1.1945, пахаваны ў г. Мюльхаўзен, Германія.

ЖЫТКЕВІЧ Аляксей Іванавіч, н. у 1909, радавы, загінуў 27.2.1945, г. Цынтэн, Усходняя Прусія.

ЖЫТКЕВІЧ Іван Мікалаевіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у чэрвені 1944.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ЖЫТКЕВІЧ Рыгор Канстанцінавіч, н. у 1903, радавы, прапаў без вестак у 1941.

КРУГЛІК Сцяпан Сцяпанавіч, н. у 1910, прапаў без вестак у кастрычніку 1944 у Венгрыі.

ПЕТРУЧЭНЯ Васіль Самсонавіч, н. у 1912, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПЕТРУЧЭНЯ Станіслаў Якаўлевіч, н. у 1923, радавы, памёр ад ран 11.8.1945, пахаваны ў г. Арыс.

СЯРГЕЕЎ Павел Фёдаравіч, н. у 1914, радавы, загінуў 16.2.1945, г. Карплаўкен, Усходняя Прусія.

ТРАФІМОВІЧ Аляксандр Трафімавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ФІЛІТОВІЧ Мікалай Рыгоровіч, н. у 1920, радавы, загінуў 3.4.1945 у Венгрыі.

ВЕСКА РУДАЎКА

КУЛАК Антон Рыгоровіч, н. у 1916, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

МАРКЕВІЧ Антон Касьянавіч, н. у 1924, радавы, загінуў 27.1.1945, пахаваны ў в. Немчык Быдгашчц- кага ваяв., Польшча.

МАРКЕВІЧ Васіль Якаўлевіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак.

МАРКЕВІЧ Пётр Якаўлевіч, н. у 1914, радавы, загінуў у чэрвені 1941.

СЯНКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1919, прапаў без вестак у жніўні 1944.

СЯНКЕВІЧ Сяргей Мікалаевіч, н. у 1919, мал. сяржант, прапаў без вестак у снежні 1944.

ТУР ЛАЙ Антон Міхайлавіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ТУР ЛАЙ Іван Васільевіч, н. у 1912, радавы, прапаў без вестак у жніўні 1944.

ТУР ЛАЙ Мікалай Георгіевіч, н. у 1904, загінуў у студзені 1945 ва Усходняй Прусіі.

ТУР ЛАЙ Пётр Вікенцьевіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 31.1.1945, пахаваны ў н.п. Расмухаў- зен Гданьскага ваяв., Польшча.

ШЫРКАВЕЦ Яфім Раманавіч, н. у 1919, яфрэй- тар, загінуў 2.2.1945, пахаваны ў в. Бароўна Пазнан- скага ваяв., Польшча.

ВЁСКА СЯЛЯВІЧЫ

БЫЦКО Ніканор Пракопавіч, н. у 1917, загінуў у 1945.

ВЕСЯЛУХА Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1928, загінуў у 1945.

ЖУКОЎСКІ Іван Васільевіч, н. у 1908, прапаў без вестак у 1944.

ЖУКОЎСКІ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1895, загінуў у 1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖЫТКЕВІЧ Станіслаў Міхайлавіч, н. у 1913, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ПАДКОВІЧ Павел Іванавіч, н. у 1898, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

РЭШКА Станіслаў Міхайлавіч, н. у 1925, загі- нуў У 1945 у Польшчы.

РЭШКА Уладзіслаў Іванавіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.

ШАТУН Уладзімір Паўлавіч, н. у 1920, радавы,

А.Ф.Лось.

І.С.Цупрык.

загінуў 20.12.1944, пахаваны ў с. Дзёмры каля г. Будапешт, Венгрыя.

ВЁСКА ЮХНАВІЧЫ

БЯЛЬКЕВІЧ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

КАЛЯНЕВІЧ Рыгор Іванавіч, н. у 1908, радавы, памёр ад ран 26.1.1945 у м. Кампенаў, Усходняя Прусія.

КАНАПЛИЦКІ Іван Фёдаравіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак 11.9.1944.

ЛОСЬ Аляксей Фёдаравіч, н. у 1920, радавы, загінуў у 1944.

ЦУПРЫК Іван Зіноўевіч, н. у 1921, мал. сяржант, загінуў 23.10.1944 у в. Амерыканен, Усходняя Прусія.

ЦУПРЫК Міхаіл Ільіч, н. у 1891, ст. лейтэнант, прапаў без вестак у 1942.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКІ СЕЛЬСАВЕТ

ВЁСКА БАЙКІ

ВАЛЕЎСКІ Іван Якаўлевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ВАРОНІК Іван Канстанцінавіч, радавы, прапаў без вестак у 1945.

ГАРКАВЫ Канстанцін Ігнатавіч, н. у 1912, загі- нуў у сакавіку 1945, в. Шыльдэ, Германія.

ГАРКАВЫ Канстанцін Паўлавіч, н. у 1924, зап- нуў у красавіку 1945, пахаваны ў в. Скрудамно, Лат- вія.

ГАРКАВЫ Сцяпан Паўлавіч, н. у 1921, прапаў без вестак у 1945.

ЗЯНЬКО Павел Васільевіч, н. у 1902, радавы, прапаў без вестак у ліпені 1944.

КАСЯНІК Павел Максімавіч, н. у 1906, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ПАКШЬСАХА Аляксандр Іванавіч, н. у 1914, радавы, прапаў без вестак у 1945.

РАЎКО Іван Іванавіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак 8.3.1945.

РАЎКО Іван Канстанцінавіч, н. у 1921, прапаў без вестак у 1945.

РАЎКО Іван Міхайлавіч, н. у 1923, яфрэйтар, загінуў 20.7.1944 на ст. Валіцы Беластоцкага ваяв., Польшча.

САЙ Іван Васільевіч, н. у 1900, загінуў у сакавіку 1945 у в. Польшлен, Германія.

ТАРАНЕЎСКІ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1918, загінуў 25.3.1945, пахаваны ў г. Франкельбург, Германія.

ВЁСКА БЯРДОВІЧЫ

СУПРУН Уладзімір Андрэевіч, н. у 1924, радавы, загінуў 8.3.1945 у г. Зепабей Кёнігсбергскай правінцыі, Усходняя Прусія.

УТЛІК Міхаіл Юльянавіч, н. у 1909, радавы, за- гінуў 3.3.1945 у н.п. Кёнігсдорф, Усходняя Прусія.

ВЁСКА ГОЛІ

РУКАН Мікалай Іванавіч, н. у 1908, загінуў 31.12.1941.

СІДОРЫК Міхаіл Вікенцьевіч, н. у 1907, загі- нуў 17.1.1945, пахаваны ў в. Данілава Варшаўскага ваяв., Польшча.

СІДОРЫК Пётр Вікенцьевіч, загінуў у студзені 1945.

СКОК Міхаіл Васільевіч, загінуў 16.3.1945, пахаваны ў в. Вольфдорф каля г. Гдыня, Польшча.

ЦМАФЕЙЧЫК Іван Піліпавіч, памёр ад ран 31.8.1944, пахаваны ў в. Памян Замбраўскага пав., Польшча.

ЦМАФЕЙЧЫК Мікалай Антонавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 24.6.1944.

ЯГАЎДЗІК Аляксандр Пятровіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у 1944.

ЯГАЎДЗІК Канстанцін Марцінавіч, н. у 1923, радавы, загінуў у 1944 у Свіслацкім р-не Гродзенс- кай вобл.

ЯГАЎДЗІК Піліп Андрэевіч, н. у 1902, загінуў 22.4.1945 у г. Грайфенкамп, Усходняя Прусія.

ВЁСКА ЕДНАЧЫ

БУТЫРЧЫК Сцяпан Іванавіч, н. у 1904, загінуў 12.12.1942.

ЛАПКО Міхаіл Андронавіч, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Магілёў.

РУКАН Аляксандр Іванавіч, н. у 1899, прапаў без вестак у красавіку 1945.

РУКАН Іван Рыгоравіч, н. у 1926, радавы, загі- нуў 10.9.1944, пахаваны ў в. Краёва-Брова Замбраў- скага пав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

РУКАН Рыгор Вікенцьевіч, н. у 1912, прапаў без вестак у лютым 1945.

СВІРЭШК Андрэй Максімавіч, прапаў без вестак.

СВІРЭШК Лука Лук'янавіч, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

СВІРЭШК Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1926, радавы, загінуў 26.5.1944, пахаваны ў в. Глембач-Велькі

Ломжынскага пав., Польшча.

СКОК Леанід Захаравіч, прапаў без вестак.

ЮРЧАК Фама Ільіч, загінуў 1.2.1945 у с. Бе- ствіна, Польшча.

ВЁСКА КАМЛЯВІЧЫ

БЯЛЕЎСКІ Васіль Андрэевіч, загінуў у маі 1943.

КРЫНЧЫК Аляксандр Сямёнавіч, загінуў у кастрычніку 1944 ва Усходняй Прусіі.

ХАЎТУР Іван Ігнатавіч, н. у 1910, радавы, пра- паў без вестак у снежні 1944.

ХАЎТУР Канстанцін Лукіч, н. у 1925, сяржант, загінуў у лютым 1945 у Польшчы.

ЯКУБЕЙКА Пётр Уладзіміравіч, н. у 1923, пра- паў без вестак у маі 1945.

ВЁСКА КАСТРОВІЧЫ

ПРАКАПОВІЧ Фёдар Піліпавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

РУСАК Аляксандр Ільіч, прапаў без вестак.

САНЮК Іван Іванавіч, загінуў 25.4.1945 у в. Клострфельд Брандэнбургскай правінцыі, Герма- нія.

САЎЧЫЦ Аляксандр Сільвестравіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак.

САЎЧЫЦ Фёдар Сільвестравіч, н. у 1918, радавы, прапаў без вестак у 1944.

СЛАБАДА Іосіф Васільевіч, н. у 1927, радавы, прапаў без вестак у верасні 1944.

ШУЛЬГАН Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1908, радавы , загінуў 21.1.1945 у в. Аці лінкор, У сходная Прусія.

ШУНДРЫК Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1919, загінуў у красавіку 1945 у Германіі.

ХАЎТУР Канстанцін Лук'янавіч, загінуў 3.2.1945, пахаваны ў в. Янова Кульмскага пав. Памор- скага ваяв., Польшча.

ЯРМОЛІК Аляксандр Васільевіч, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА КУЦЭЙКІ

ГРАМАДСКІ Яўстафій Дзмітрыевіч, загінуў 15.3.1945, пахаваны ў в. Вольфдорф каля г. Гдыня, Польшча.

ПРАКОПЧЫК Сямён Адамавіч, загінуў 4.3.1945 у Літве.

СІДОРЫК Канстанцін Іванавіч, н. у 1910, пра- паў без вестак у лютым 1945.

ЮРГЕЛЬ Мікалай Іванавіч, радавы, памёр ад ран 14.1.1945, пахаваны ў г. Разань, Расія.

ЯГАЎДЗІК Іван Мацвеевіч, н. у 1926, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ЯГАЎДЗІК Іван Платонавіч, загінуў 20.1.1945 ва Усходняй Прусіі.

ЯГАЎДЗІК Мацвей Сідаравіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.

ЯГАЎДЗІК Міхаіл Лявонцэвіч, загінуў ва Усходняй Прусіі.

ЯГАЎДЗІК Пётр Васільевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у красавіку 1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЯГАЎДЗІК Уладзімір Вікенцэвіч, прапаў без вестак.

ЯГАЎДЗІК Яўхім Антонавіч, н. у 1924, радавы, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ВЁСКА ЛАМАПЫ

БАБЯК Аляксей Аляксеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў у лютым 1944, пахаваны ў в. Заўзерца Заблудаўскагапав. Беластоцкагаваяв., Польшча.

БАБЯК Васіль Юр'езіч, прапаў без вестак.

ПРАКАПОВІЧ Сяргей Васільевіч, загінуў 28.8.1944, пахаваны ў в. Вулька Ломжынскага пав. Беластоцкага ваяв., Польшча.

СВІРЭШК Іван Васільевіч, и. у 1923, радавы, загінуў 3.2.1945, пахаваны ў г. Буда, Венгрыя.

СВІРЭШК Мікалай Васільевіч, загінуў у г. Ленінград, Расія.

ТРАЦЦЯК Аляксандр Захаравіч, прапаў без вестак.

ТРАЦЦЯК Іван Захаравіч, загінуў 13.12.1944 у м. Альбін, Чэхаславакія.

ЯГАЎДЗІК Ануфрый Дзям'янавіч, н. у 1923, радавы, загінуў 18.7.1944, пахаваны ў г.п. Бераставіца.

ЯГАЎДЗІК Дзмітрый Сцяпанавіч, прапаў без вестак у лютым 1945.

ЯГАЎДЗІК Марк, прапаў без вестак.

ЯГАЎДЗІК Рыгор Антонавіч, прапаў без вестак.

ВЁСКА ЛЫСКИ

АМБРАЖЭЙЧЫК Максім Канстанцінавіч, загінуў 4.1.1945 у в. Більдэрвайшэн, Усходняя Прусія.

АЎСЕЕЦ Іван Іванавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 10.11.1944, пахаваны ў в. Пільвішкі, Літва.

АЎСЕЕЦ Фама Пятровіч, загінуў 14.1.1945 у в. Шырматэн каля г. Шталупенен, Усходняя Прусія.

БУДЗЕВІЧ Іван Васільевіч, загінуў у Венгрыі.
ГАРКАВЫ Іван Міхайлавіч, прапаў без вестак.
ЖУКОЎСКИ Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 5.3.1945 у в. Немрынген каля г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЗАХАРА Пётр Іванавіч, загінуў 30.12.1944 у Чэхіі.

МАЦЕВІЧ Павел Мікалаевіч, прапаў без вестак у 1945.

МАЦЕВІЧ Рыгор Раманавіч, прапаў без вестак у 1944.

ПРАКАПОВІЧ Аляксандр Іванавіч, загінуў 16.2.1945, пахаваны ўг. Тамліпіын Кракаўскагаваяв., Польшча.

РАПНІЦКІ Сцяпан Лявонавіч, прапаў без вестак у сакавіку 1944.

УРБАНОВІЧ Аляксандр Рыгоровіч, прапаў без вестак.

УРБАНОВІЧ Андрэй Данілавіч, н. у 1907, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ФІЛШОВІЧ Аляксандр Ільіч, н. у 1907, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ФІЛШОВІЧ Аляксандр Ільіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ФІЛШОВІЧ Ілья Вікенцэвіч, н. у 1921, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

ШЫКУЦЬ Уладзімір Канстанцінавіч, н. у 1920, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

ВЁСКА МІЛАВАННЕ

БАРОДЗІЧ Аляксандр Іосіфавіч, прапаў без вестак у сакавіку 1945.

ГРАБУН Іван Сцяпанавіч, загінуў 4.5.1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

ЛАПКО Іван Андрэвіч, прапаў без вестак.

ЛАПКО Іван Мацвеевіч, загінуў 3.8.1944, пахаваны ў г. Маргільёў.

ЛАПКО Сцяпан Андрэвіч, прапаў без вестак у 1945.

ЦІШКО Іван Аляксеевіч, радавы, памёр ад ран 3.2.1945 у в. Браксайнсвальдс, Усходняя Прусія.

ЦІШКО Канстанцін Ігнатавіч, прапаў без вестак.

ЦІШКО Канстанцін Канстанцінавіч, н. у 1916, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.

ЦІШКО Сяргей Канстанцінавіч, загінуў пад г. Будапешт, Венгрыя.

ЦІШКО Уладзімір Юльянавіч, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ВЁСКА НІЗ

АНТАНОВІЧ Мікалай Іванавіч, прапаў без вестак.

ГЕРАСІМЧЫК Іван Рыгоровіч, загінуў у красавіку 1945 ва Усходняй Прусіі.

ЖЫВУЛЬКА Мікалай Паўлавіч, прапаў без вестак.

КАЛЮЦК Васіль Васільевіч, прапаў без вестак.

ПРАЎДЗІК Пётр Сцяпанавіч, прапаў без вестак.
ПРАЎДЗІК Сцяпан Сцяпанавіч, прапаў без вестак.

САЎКО Міхаіл Іванавіч, загінуў 4.1.1945, пахаваны ў г. Даргаў, Чэхаславакія.

ВЁСКА ПАЎЛАВІЧЫ

БАРДЗІН Аляксей Лявонавіч, н. у 1926, радавы, прапаў без вестак у студзені 1945.

КУЛІКОЎСКИ Аляксандр Іосіфавіч, н. у 1910, старшыня, загінуў у 1944.

КУЛІКОЎСКИ Павел Аляксеевіч, н. у 1925, радавы, прапаў без вестак у красавіку 1944.

КУЛІКОЎСКИ Сяргей Аляксеевіч, прапаў без вестак.

ВЁСКА СЯНЬКОЎШЧЫНА

ГРАМАДСКІ Іван Юстынавіч, н. у 1927, прапаў без вестак у красавіку 1945.

ГРАМАДСКІ Канстанцін Юстынавіч, н. у 1925, прапаў без вестак у лютым 1945.

1941 — 1945

ДАВЫДЧЫК Васіль, прапаў без вестак.
ЕМЯЛЯНЧЫК Васіль Андрэвіч, прапаў без вестак у 1944.
ЕМЯЛЯНЧЫК Кліменцій Аляксеевіч, н. у 1904, загінуў 15.3.1945 у в. Вольфдорф, Польшча.
ЗІНЬКО Піліп Васільевіч, загінуў 7.8.1944 у Польшчы.
КУР'ЯН Васіль Васільевіч, н. у 1908, прапаў без вестак у 1944.
ПРАЎДЗІК Пётр Іванавіч, прапаў без вестак.
САРВЕТА Навум Піліпавіч, прапаў без вестак у студзені 1945.
СТРАЛКОЎСКІ Адам Анісімавіч, н. у 1916, прапаў без вестак у студзені 1945.
ФІЛМОНЧЫК Вікенцій Іосіфавіч, прапаў без вестак у студзені 1945.
ЦІМАФЕЙЧЫК Фёдар Фёдаравіч, н. у 1906, радавы, загінуў 17.10.1944 у Літве.
ЯГАЎДЗІК Марцін Васільевіч, н. у 1907, радавы, загінуў 28.6.1941.
ЯГАЎДЗІК Павел Піліпавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у студзені 1944.

ВЕСКА ШЫПШКІ
АЎСЕЕЦ Аляксандр Іванавіч, прапаў без вестак у студзені 1945.
ВАЛЕЎСКІ Іван Аляксеевіч, н. у 1925, радавы, загінуў 5.8.1944, пахаваны ў в. Ванева Беластоцкага ваяв., Польшча.
ГАРКАВЫ Антон Міхайлавіч, н. у 1911, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
ГАРКАВЫ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 24.1.1945 у в. Попендорф, Усходняя Прусія.
ГАРКАВЫ Пётр Ануфрыевіч, н. у 1909, загінуў 21.1.1945 у г. Шльснаруг, Усходняя Прусія.
КУЛІНА Міхаіл Антонавіч, прапаў без вестак.
КУЛІНА Пётр Канстанцінавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
РЫЛКО Міхаіл Віктаравіч, прапаў без вестак.
СІДАРОВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1904, радавы, загінуў 22.10.1944 ва Усходняй Прусіі.
СІДОРЫК Іван Васільевіч, загінуў 26.10.1944 у г. Вальтэркемен, Усходняя Прусія.
ТАРАНЕЎСКІ Міхаіл Міхайлавіч, загінуў 18.10.1944 у в. Кібейкі, Літва.
ТАРАНЕЎСКІ Павел Канстанцінавіч, н. у 1906, радавы, загінуў 18.10.1944 у в. Кібейкі, Літва.

ВЕСКА ЯГНЕШЧЫЧЫ

БАРАВІК Мікалай Барысавіч, загінуў 18.8.1944, пахаваны ў в. Гаць Беластоцкага ваяв., Польшча.
БАРАВІК Сцяпан Рыгравіч, загінуў 19.3.1942, пахаваны ў в. Маклакі Смаленскай вобл., Расія.
БАРАВІК Юльян Цімафеевіч, загінуў у лютым 1945 у г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.
БУТЫРЧЫК Мікалай Андрэвіч, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Свіры, Літва.

КАДАЎ Ё Іван Гаўрылавіч, н. у 1924, загінуў у ліпені 1944.
ЛЫСУХА Мікалай Пятровіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
МУХА Герасім Купрыянавіч, н. у 1905, радавы, загінуў 26.10.1944 у в. Целіштукелен, Усходняя Прусія.
МУХА Мікалай Пятровіч, н. у 1923, радавы, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
МУХА Язэп, прапаў без вестак.
ПУДЗІЛА Антон Сцяпанавіч, н. у 1910, загінуў 22.10.1944 у в. Матэрнішэн каля г. Штадупенен, Усходняя Прусія.
ПУДЗІЛА Іосіф Антонавіч, н. у 1910, загінуў 21.1.1945 ва Усходняй Прусіі.
ПУДЗІЛА Пётр Мікітавіч, н. у 1911, загінуў 11.10.1944, пахаваны ў г. Рожаны Беластоцкага ваяв., Польшча.
ПЯТРОВІЧ Іван Восіпавіч, н. у 1915, радавы, загінуў 18.10.1944, пахаваны ў в. Жвангучы Вілка- вішскага р-на, Літва.
РУКАН Рыгор Вікенцьевіч, н. у 1909, радавы, загінуў 19.12.1944.
РУСАК Канстанцін Герасімавіч, н. у 1924, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
РУСАК Мікалай Герасімавіч, н. у 1920, прапаў без вестак у снежні 1944.
РУСАК Мікалай Ігнатавіч, н. у 1909, радавы, прапаў без вестак у 1944.
РУСАК Сцяпан Аронавіч, н. у 1925, радавы, загінуў 19.7.1944, в. Бабровікі Беластоцкага ваяв., Польшча.
РУСАК Сцяпан Герасімавіч, н. у 1910, прапаў без вестак у кастрычніку 1944.
РУСАК Сяргей Герасімавіч, н. у 1925, прапаў без вестак у лістападзе 1944.
САВОСІК Канстанцін Іванавіч, н. у 1910, радавы, загінуў 16.10.1944, пахаваны ў в. Свіры, Літва.
СІМАК Іван Данілавіч, н. у 1908, радавы, прапаў без вестак у лістападзе 1944.
ШУЛЬГАН Аляксандр Іосіфавіч, прапаў без вестак у красавіку 1945.
ЯКІМЕЦ Афанасій Лаўрэнцьевіч, загінуў у ліпені 1944, пахаваны ў г. Рожаны Беластоцкага ваяв., Польшча.
ЯКІМЕЦ Купрыян Кандратавіч, н. у 1910, радавы, прапаў без вестак у лютым 1945.
ЯКІМЕЦ Пётр Аляксеевіч, радавы, загінуў у красавіку 1945 пад г. Кёнігсберг, Усходняя Прусія.

1945

Д/І НЛШЫХ 43ЁН

У МІРНАЙ ПРАЦЫ

На вызваленай зямлі

Затихала канонада, тусклели ночныя зарніцы боев. Неудержимой волной фронт откатывался на запад. А на освобожденной земле делалось все возможное, чтобы приблизить час окончательной победы над врагом. Жители города и деревень проводили дни помощи Красной Армии, собирали средства на строительство самолетов для подшефной 199-й штурмовой авиадивизии.

«Все силы на восстановление разрушенного народного хозяйства!» — с таким призывом к трудящимся Слонима обратился вышедший из подполья районный комитет КП(б)Б во главе с М.Т.Анищиком. Самые трудные и ответственные участки партийной и советской работы возглавили коммунисты — активные участники партизанского движения на Слонимщине. Председателем райисполкома был избран комиссар отряда

имени Дзержинского И.Я.Добряня, председателем горисполкома — комиссар бригады имени Рокоссовского Г.Т.Воробьев. Командиру одного из партизанских отрядов этой же бригады Н.А.Бульину было поручено восстановление городской электростанции.

Город залечивал раны войны. 14 июля 1944 года, на четвертый день освобождения Слонима, вышел первый номер районной газеты «Вольная праца». Начали

Аднаўленчыя работы ў Слоніме. 1944 г.

1945 — да наших дзён

работать почта, больница, магазины. В июле 1945 года были восстановлены электростанция, водопровод, лесозаводы. Весной 1946 года началось строительство прядильного цеха.

В тяжелейшие послевоенные годы жители Слонима проявляли подлинное мужество в труде.

Много сил и времени пришлось потратить на восстановление города. 22 января 1948 года на сессии городского Совета депутатов трудящихся было единодушно принято письмо Центральному Комитету ВКП(б)Б. В нем говорилось:

«Первая сессия Слонимского городского Совета депутатов трудящихся второго созыва берет на себя обязательство на протяжении четырех лет послевоенной пятилетки восстановить все коробки сожженных домов, полностью озеленить город, отремонтировать улицы, в 1948 году построить мосты. Мы будем и в дальнейшем расширять сеть культурно-бытовых учреждений, неустанно бороться за увеличение выпуска и расширение ассортимента товаров народного потребления.

В конце 1950 года по сравнению с 1947 годом объем промышленного производства увеличился в 2,5 раза.

За годы четвертой пятилетки (1946 — 1950) намного вперед в своем развитии

районе завершилась коллективизация крестьянских хозяйств. Только в 1950 году партия и правительство направили на Слонимщину десятки тракторов, много другой сельскохозяйственной техники. Была организована еще одна МТС — Рыщицкая. На уборке урожая в районе работали самоходные комбайны, льнотеребилки и картофелекопалки. Осенью 1950 года состоялась первая районная сельскохозяйственная выставка, убедительно продемонстрировавшая преимущества коллективного труда над единоличным.

Большие изменения произошли в области социального и культурно-бытового строительства. В 1950 году прозвучал первый звонок в школе № 5 — одном из красивейших зданий Слонима. Значительно улучшились условия для учебной и воспитательной работы в других школах города. К концу пятилетки кроме районной больницы работали шесть лечебнопрофилактических учреждений. В городе были открыты Дом культуры, районная библиотека, кинотеатры, более чем в два раза увеличилась торговая сеть.

Механизация трудоемких процессов, наращивание производственных мощностей, укрепление колхозов и совхозов, неуклонный рост стахановского движения — главные приметы тех лет.

Были введены в строй ремонтно-механические и арматурные мастерские, центральный бетонно-растворный узел. Налажено производство стеновых блоков, сборного железобетона.

В 1956 году в Слониме проходила первая районная выставка промышленных товаров. На ней была представлена продукция двадцати предприятий. Экспонировались цветной картон, спальные гарнитуры, ковры, скатерти и покрывала, одежда и обувь, изразцы и кирпич.

Использование высокопроизводительного оборудования и более совершенной технологии производства диктовали необходимость объединения мелких полукустарных предприятий, которые преобладали в западных областях Белоруссии. На базе артели «1 Мая» и суконной фабрики «Большевик» организуется фабрика «Текстильщик». Авторемонтные мастерские преобразуются в авторемонтный завод, артели имени Жданова и «17 Сентября» — в

Абоз з хлебам са Слонімскага раёна для фронту. 1944 г. ушло сельскагаспадарчае вытворчасць. В

райбыткомбинат. Рыщизька МТС була реорганізована в районне об'єднання «Сільхозтехніка», артель «Красний пицевик» — в винзавод. На базі ремонтно-встановительної служби стало діяти Слонимське лінійне виробниче управління магістральних газопроводів.

Інтенсивно велося промислове будівництво, нарощування виробничих потужностей. В 1961 році на мебельній фабриці побудували виробничий корпус, на картонно-бумажному заводі пустили в експлуатацію цех по переробці паперу і нову машину по виробництву картону. В 1962 — 1963 роках введено в експлуатацію типовий хлібозавод (№ 2) і цех по випуску картофельного крохмалю. В наступні два роки вступають в експлуатацію завод сухої обезжиреної молока, цех промислового приготування льнопродукції, почато будівництво заводу по ремонту тракторних двигачів.

К середині шестидесятих років помітні зміни відбулися в культурі і житті міста і району. Вводиться в експлуатацію ретрансляційна телевізійна станція, в колгоспах і совхозах відкриваються нові клуби, бібліотеки, магазини, покращується побутове обслуговування.

Слоним став одним з найбільш розвинутих в промисловому відношенні міст Гродненської області. В ньому розміщені підприємства кількох галузей: легкої і місцевої промисловості (фабрики

камвольно-прядої, текстильної, художественних виробів, льнозавод, промкомбінат); деревообробної (картонно-бумажний завод, мебельна фабрика і експериментальна фабрика гостиничної мебелі); металургійної (авторемонтний і моторо-ремонтний заводи); будівельних матеріалів (заводи залізобетонні, асфальтний, дрібно-сортировочний); харчової і м'ясо-молочної (хлібозавод, комбикормовий, винодельчий і спиртовий заводи, м'ясокомбінат, завод сухої обезжиреної молока).

Особливо швидко промисловість Слоніма розвивалася в роки восьмої, дев'ятої і десятої п'ятиліток. Починаючи з восьмої п'ятилетки в місті велося інтенсивне будівництво. Вводяться в експлуатацію нові об'єкти: друга черга фабрики пуху-перевих виробів, моторо-ремонтний завод і моторний цех авторемонтного заводу, комбикормовий завод, хлібозавод і машино-фанерний цех на мебельній фабриці, цех по виробництву окулярів промкомбіната, перша черга фабрики гостиничної мебелі, холодильник м'ясокомбіната, адміністративно-виробничий корпус фабрики художественних виробів, камвольно-прядої фабрика.

Восьма п'ятилетка була ознаменована двома подіями історичного значення — 50-літтям радянської влади і 100-літтям дня народження Володимира Ільича Леніна. В честь цих знаменитих дат в трудових колективах Слоніма широко розвернулося

Будівля камвольно-прядої фабрики в Слонімі.

ние за досрочное выполнение производственных планов, за быстрейший ввод в действие новых мощностей, эффективное использование оборудования и экономию рабочего времени. В авангарде соревнования шли коллективы мясокомбината (в течение пятилетки несколько раз завоевывал переходящее Красное знамя Министерства мясной и молочной промышленности СССР и ЦК профсоюза работников пищевой промышленности), передвижной

механизированной колонны № 19 (за трудовые достижения в честь 50-летия советской власти отмечена Памятным знаменем ЦК КПСС, Совета Министров СССР, ВЦСПС и ЦК ВЛКСМ), районного комбината бытового обслуживания населения, награжденного по итогам работы за пятилетку орденом Трудового Красного Знамени...

Друкеўца са скарачэннямі па кн.: Рылко М.І., Шпырко в а. І. Г. Слоним, историко-экономический очерк. Мн., 1981. С. 43 — 65.

Адміністрацыйна-тэрытарыяльнае ўпарадкаванне раёна

Узбуйненне калгасаў і саўгасаў пасля вайны прывяло да таго, што межы сельсаветаў ахоплівалі толькі частку населеных пунктаў узбуйненых гаспадарак, што выклікала неабходнасць правядзення адміністрацыйнай рэформы. Гэтаму садзейнічала фарміраванне новых гаспадарчых сувязей. У ходзе рэформы, накіраванай на ўзбуйненне адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак, быў дапушчаны шэраг памылак, якія ў далейшым былі выпраўлены.

8 студзеня 1954 г. у сувязі з ліквідацыяй Баранавіцкай вобласці Слоніmsкі раён увайшоў у склад Гродзенскай вобласці.

16 ліпеня 1954 г. Глоўсевіцкі і Акунінаўскі сельскія Саветы былі аб'яднаны ў Глоўсевіцкі, Трыбушкоўскі і Сасноўскі — у Масілавіцкі, Пятралевіцкі і Харашэвіцкі — у Пятралевіцкі, Мяльканаўскі сельскі Савет перайменаваны ў Азгінавіцкі.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 8 красавіка 1957 г. права рашаць пытанні адміністрацыйна-тэрытарыяльнага дзялення раёнаў і сельсаветаў перададзена аблвыканкомам.

15 чэрвеня 1960 г. расхэннем аблвыканкома Касцянеўскі сельсавет быў ліквідаваны, а населеныя пункты Вераб'евічы, Разанаўшчына, Чамяры ўключаны ў Пятралевіцкі сельсавет, Асабнякі, Грынкі, Касцяні, Сакалова — у Азгінавіцкі сельсавет, а Азгінавіцкі сельсавет зноў перайменаваны ў Мяльканаўскі.

17 красавіка 1962 г. у сувязі з узбуйненнем раёнаў быў ліквідаваны Зэльвенскі раён, а Галынкаўскі, Казловіцкі, Кастроўскі, Плецяніцкі сельсаветы гэтага раёна адышлі да Слоніmsкага раёна.

25 снежня 1962 г. у сувязі з ліквідацыяй Дзятлаўскага раёна да Слоніmsкага раёна адышлі Гербелевіцкі, Дзям'янаўскі, Дзятлаўскі, Засецкі, Меляховіцкі, Парэцкі,

Падвялікаўскі, Раготнаўскі, Рудаяварскі, Юрэвіцкі сельсаветы і г.п. Казлоўшчына.

Згодна з Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 30 снежня 1962 г. у рэспубліцы былі заснаваны 6 сельскіх і 6 прамысловых абласных Саветаў. У адпаведнасці з гэтым указам ад 5 студзеня 1963 г. г. Слонім і р.п. Альбярцін перададзены ў распадзённое прамысловага аблвыканкома, а р.п. Альбярцін перададзены ў адміністрацыйнае падпарадкаванне Слоніmsка-га гарсавета.

7 сакавіка 1963 г. г. Слонім аднесены да катэгорыі гарадоў абласнога падпарадкавання.

27 верасня 1963 г. Парэцкі сельсавет перайменаваны ў Васілевіцкі. Цэнтр Пятралевіцкага сельсавета перанесены ў в. Лабазоўка.

Лістападаўскі (1964) Пленум ЦК КПСС прызнаў, што штучнае раздзяленне на сельскія і прамысловыя аблвыканкомы ўскладняе аграпрамысловую інтэграцыю і комплекснае развіццё тэрыторыі і супярэчыць гістарычнаму вопыту адзінства дзяржаўнага кіравання. У снежні 1964 г. у БССР былі адноўлены адзіныя абласныя Саветы і адпаведна г. Слонім і р.п. Альбярцін увайшлі ў склад Слоніmsкага раёна.

6 студзеня 1965 г. у склад Слоніmsкага раёна ўвайшоў Каролінскі сельсавет Ваўкавыскага раёна. У сувязі з аднаўленнем Дзятлаўскага раёна ў яго склад перададзены сельсаветы, якія былі ў ім раней: Войневіцкі, Гербелевіцкі, Дзям'янаўскі, Дзятлаўскі, Засецкі, Меляховіцкі, Падвялікаўскі, Парэцкі, Раготнаўскі, Рудаяварскі, Юрэвіцкі, г.п. Дзятлава і г.п. Казлоўшчына.

19 студзеня 1965 г. р.п. Альбярцін і в. Лазоўка Пятралевіцкага сельсавета, в. Рышчыцы Жыровіцкага сельсавета ўключаны ў межы г. Слоніма.

16 сакавіка 1965 г. Пятралевіцкі сельсавет перайменаваны ў Слонімскі сельсавет.

22 ліпеня 1966 г. ліквідаваны Шылавіцкі сельсавет, а населеныя пункты Вялікія Шылавічы, Малыя Шылавічы, Новая Стража, Савічы, Чаплялёва, Шылавічы (спіртзавод) адышлі да Жыровіцкага сельсавета; Бракава, Дзеравянчыцы, Крывая, Сколдзічы, Тушэвічы Жыровіцкага сельсавета адышлі да Глоўсевіцкага сельсавета.

У сувязі з утварэннем Новадзевяткавіцкага сельсавета ў яго склад увайшлі вёскі Галяны, Кошлавічы, Мірная, Новадзевяткавічы, Старадзевяткавічы, Шыганы Масілавіцкага сельсавета, Баравікі, Вяцнеўка, Коласава, Акунінава, Партызанаўка, Сяркі Глоўсевіцкага сельсавета. Мяльканавіцкі сельсавет зноў перайменаваны ў Азгінавіцкі, а Навасёлкаўскі сельсавет — у Паўлаўскі.

30 ліпеня 1966 г. у сувязі з аднаўленнем Зэльвенскага раёна ў яго склад перададзены Галынкаўскі, Каралінскі, Кастровіцкі, Плецяніцкі сельсаветы.

18 сакавіка 1967 г. Кастровіцкі сельсавет зноў пераведзены ў Слонімскі раён. У сувязі з ростам і зліццём населеных пунктаў 24 красавіка 1968 г. за імі захаваны наступныя назвы: вёскі Вялікія Шылавічы і Малыя Шылавічы сталі в. Вялікія Шылавічы, вёскі Жыровічы і Стайкі — в. Жыровіцы, вёскі Вялікая Кракотка і Малая Кракотка — в. Вялікая Кракотка.

Адначасова ў сувязі са ссяленнем хутороў былі ліквідаваны хутары Басіны Глоўсевіцкага сельсавета і Вялікія Жыровіцкага

сельсавета.

11 лютага 1972 г. ліквідаваны Масілавіцкі сельсавет, а населеныя пункты перададзены Новадзевяткавіцкаму сельсавету.

9 сакавіка 1976 г. Васілевіцкаму сельсавету перададзены вёскі Вараб'евічы і Разанаўшчына, Паўлаўскаму сельсавету — вёскі Міцькавічы і Талькаўшчына, Азгінавіцкаму сельсавету — в. Чамяры.

7 жніўня 1979 г. ліквідаваны Слонімскі сельсавет, а яго населеныя пункты Загрыцкава, Нагуевічы, Палатніца, Харашэвічы перададзены Дзераўноўскаму сельсавету, Пятралевічы 1-я і 2-я, Цівіншчына — Паўлаўскаму сельсавету. Утвораны Велікашылавіцкі сельсавет, а ў яго склад з Жыровіцкага сельсавета перададзены вёскі Вялікія Шылавічы, Чаплялёва, Новая Стража, Савічы, з былога Слонімскага сельсавета — в. Якімавічы.

28 чэрвеня 1984 г. у сувязі з перасяленнем жыхароў выключены з уліковых дадзеных хутар Альбітава Кастровіцкага сельсавета, хутары Гарбачы і Ганькі Васілевіцкага сельсавета, хутар Крывая Жыровіцкага сельсавета.

17 лістапада 1986 г. у межы г. Слоніма ўключана в. Цівінішчына Паўлаўскага сельсавета, адміністрацыйны цэнтр Васілевіцкага сельсавета перенесены з в. Парэчча ў в. Васілевічы. З дзяржаўнага ўліку выключены хутар Падгорцы Новадзевяткавіцкага сельсавета.

16 сакавіка 1987 г. цэнтр Глоўсевіцкага сельсавета перенесены з в. Глоўсевічы ў в. Дзеравянчыцы, а сельсавет перайменаваны ў Дзеравянчыцкі.

20 мая 1988 г. з дзяржаўнага ўліку выключала в. Гумнішча Азярніцкага сельсавета.

Урачысты сход, прысвечаны 750-годдзю Слоніма. 6 верасня 2002 г.

Змяненні адміністрацыйна-тэрытарыяльнага ўпарадкавання былі абумоўлены канцэнтрацыяй жыхароў у гаспадарчых цэнтрах, скарачэннем сельскага насельніцтва і колькасці населеных пунктаў.

У сувязі з Указам Прэзідэнта Рэс- публікі Беларусь ад 11 лютага 2002 г. ад-

выканаўчы камітэт з цэнтрам у г. Сло-

А.А.Дабрыян, В.Я. Смоляк, А.М.Тарсуноў.

Загінулі ад рук бандытаў

АЛЯКСАНДР ЛЯВОНЦЕВІЧ МІХАЛЬЧЫК

Каля ўвахода ў Слоніўскі аддзел міліцыі прымацавана мемарыяльная дошка. На ёй высечаны словы: «Вечная слава ра- ботніку міліцыі Аляксандру Лявонцэвічу Міхальчыку, які загінуў у барацьбе з ворагамі Савецкай улады 25 снежня 1945 года».

... У адзін са снежаньскіх дзён 1945 г. у міліцыю паступіў сігнал, што на тэрыторыі Азярніцкага сельсавета дзейнічае ўзброеная банда. Бандыты тэрарызавалі насельніцтва, учынялі пагромы. Неабходна было неадкладна абясшкодзіць іх.

Кіраўніцтва аддзела стварыла спецыяльную аператыўную групу на чале з каштанамі міліцыі Гулеўскім — начальнікам аддзялення па барацьбе з бандытызмам (такая служба была ў пасляваенны час). У склад групы ўвайшлі А.Л.Міхальчык, В.Д.Лось, У.С.Дунай, У.І.Філёнчык і іншыя — усяго 15 чалавек.

Група адразу ўключылася ў работу. З дапамогай жыхароў был! атрыманы некаторыя звесткі пра бандытаў.

Аднойчы надвячоркам бандыты сабраліся на адзін з хутароў каля в. Плаўскія. Там няпрошаныя госці арганізавалі папойку.

Аператыўная група акружыла хутар. Бандытам было прапанавана здацца. Але ў адказ застракаталі варожыя аўтаматы. У час перастрэлкі быў смяротна паранены А.Л.Міхальчык, які там жа памёр.

У гэтай сутычцы частка бандытаў была затрымана, астатнія ўцяклі. Але раніцай наступнага дня аператыўная група зноў пайшла па слядах варожай зграі і ўсе бандыты былі злоўлены. У перастрэлцы быў забіты верхаход бандыцкай шайкі Чэрнік.

Мужна і самааддана змагаліся з ворагамі супрацоўнікі натай міліцыі. Асабліва вызначаўся сваёй рашучасцю А.Л.Міхальчык. Хто ж такі тэты герой у міліцэйскім шынялі? былася аб'яднаная сесія раённага і гарадскога выканаўчых камітэтаў. Створаны адзіны раённы Савет дэпутатаў і раённы

Нарадзіўся Аляксандр Лявонцэвіч у сям'і батрака ў в. Залессе Жыровіцкага сельсавета. З юных гадоў уступіў у барацьбу з буржуазна-памешчыцкім ладам. Быў членам камсамола былой Заходняй Бела- русі. За падпольную дзейнасць арыштоў- ваўся, сядзеў за кратамі.

У гады вайны змагаўся ў радах народных месціцаў — быў камандзірам развед- вальнай роты партызанскага атрада імя Дзяржынскага, пазней стаў камісарам атрада.

Пасля вызвалення Слоніўшчыны ад гітлераўскіх захопнікаў адразу прыйшоў працаваць у міліцыю. Быў радавым міліцыянерам, потым — участковым упаўнаважаным. На гэтай пасадзе А.Л.Міхальчык і загінуў.

Калектыў міліцыі свята ўшаноўвае памяць свайго таварыша. На магіле Аляксандра Лявонцэвіча пастаўлены помнік, да якога часта прыходзяць супрацоўнікі аддзела.

Шмат слаўных баявых спраў на рахунах супрацоўнікаў слоніўскай міліцыі. Першым начальнікам аддзела ў 1939 г. стаў І.П.Мігалін. Калі пачалася вайна, ён адправіўся на фронт, прайшоў нямала франтавых дарог.

Многія міліцыянеры, апынуўшыся на акупіраванай тэрыторыі, уступілі ў партызанскія атрады, ішлі ў рады арміі. Сярод актыўных змагароў быў міліцыянер У.І.Філёнчык, які займаў пасаду намесніка камандзіра партызанскага атрада.

Пасля вайны многія былыя партызаны і салдаты прыйшлі працаваць у аддзел міліцыі. Сярод іх былі А.П.Шчэрба, С.П.Дабрыян, М.П.Анішчык, І.А.Суздалаў, М.М.Ваўчуновіч, Р.У.Пазнякоў, М.П.Ступіца, І.Н.Савіцкі, В.А.Ляшкоў і інш.

Франтавая загартоўка дапамагала ім у міліцэйскай службе.

В.У.Чурыла, С.А.Прасняк.

Родилась в 1902 г. в семье крестьянина в д. Чемеры Костеневского сельсовета Слонимского района. До 1939 г. работала в сельском хозяйстве своего брата.

Одновременно принимала активное участие в подпольной революционной работе против буржуазно-помещичьего строя Польши. Член КПЗБ с 1925 г. Была агитатором, затем инструктором Слонимского подпольного окружка КПЗБ.

Люди, слушавшие ее, загорались пламенем всенародной борьбы. Она незаметно пробиралась с листовками из одной деревни в другую. В апреле 1928 г. ее бросают в тюрьму. Трехлетнее пребывание за тюремной решеткой не сломало волю и желание подпольщицы к дальнейшей борьбе. Она становится профессиональным революционером. Снова тюрьма...

1 сентября 1939 г. была схвачена полицейскими и брошена в концентрационный лагерь Березу Картузскую вместе с Верой Григорьевной Искрик. В его застенках находилась 16 дней, до освобождения Западной Белоруссии Красной Армией.

Прибыв в родную деревню, Анна Ивановна активно включилась в общественную жизнь. До 1940 г. работала председателем крестьянского комитета в д. Чемеры. Затем была избрана председателем Поречинско-го сельсовета Слонимского района.

В июне 1941 г. эвакуировалась в г. Шклов Могилевской области, где проживала вместе с Марией Ивановной Крупник и своей сестрой Ольгой Ивановной, поддерживала связь с партизанами и подпольщиками Шклова.

После освобождения Белоруссии А.И.Король в августе 1944 г. вернулась в Слонимский район и была избрана председателем Шиловичского сельсовета. Она проводила большую разъяснительную работу среди крестьян. По ее инициативе крестьяне сельсовета за собственные денежные средства построили школу-семилетку. Население сельсовета своевременно выполнило все обязательства перед государством, сверх плана было сдано свыше 300 пудов зерна.

В 1947 г. Анна Ивановна избирается депутатом Верховного Совета Белорусской ССР.

Вот что рассказывает об Анне Ивановне ее подруга учительница Анна Малахов-

Загінулі ад рук бандытаў

на Масленкова. Познакомилась она с Анной

Ивановной в 1937 г.

В 1944 г. в деревню Шиловичи приезжает капитан Красной Армии с просьбой, чтобы жители этой деревни и других досрочно сдали мясо для нужд Красной Армии. Анна Ивановна проводит в деревнях общие собрания граждан, разъясняет необходимость и важность этого мероприятия. В этом ей помогают учителя местной школы.

В результате проведенной массовой работы крестьяне сдали государству продукты для Красной Армии (зерно, мясо и пр.). Крестьяне Жилинский Иван, Шухно Любовь, Ерш Иван, Иван Евстафьевич Ерш и другие сдали продукты сверх задания. На общем очередном собрании крестьян от имени советской власти поблагодарили представители райисполкома.

Активно была проведена работа по распространению государственного займа. Для реализации задания Анна Ивановна привлекла актив сельсовета. Жилинский подписался на 700 рублей вместо 200, Шухно — на 400, Точеный Иван — на 500. План займа по сельсовету был выполнен больше чем в пять раз.

В сентябре 1944 г. Анна Ивановна вместе с двумя товарищами успешно провела собрание по разъяснению и сбору денег на танковую колонну. В результате оказалось, что Анна Ивановна сдала 18 тысяч рублей, А.М.Масленкова — 15 тысяч, М.И.Крупник — 13 тысяч рублей.

В 1945 г. (январь) успешно выполнили задание по заготовке стоек для шахт.

Анна Ивановна внимательно и чутко относилась к людям, особенно детям-сиротам, престарелым. Покупала ткань и шила для детей белье, рубашки, определяла их в детский дом. Престарелым подвозили топливо, обрабатывали огороды.

В декабре 1947 г., придя с собрания, около 8 часов вечера в своем доме выстрелом в окно была тяжело ранена. Через четыре часа скончалась в районной больнице. Похоронена на кладбище в г. Слониме.

Ее именем названа улица в г. Слониме. *Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4683. Воп. 3. Спр. 552. Л. 28 — 36.*

Газета — летапісец мясцовага жыцця

Жыхары Слонімскай шмат дзесяцігоддзяў чытаюць сваю раённую газету. Яе першы нумар выйшаў 26 верасня 1939 г., калі заходнія вобласці былі ўз'яднаны ў адзіную Беларусь. Пачыналася будаўніцтва новага жыцця. Тады раёнка мела назву «Вольная праца».

Першым рэдактарам газеты, яе заснавальнікам стаў Іосіф Антонавіч Чарняўскі. У ліку першых супрацоўнікаў рэдакцыі былі мясцовыя пісьменнікі Анатоль Іверс (І.Д.Міско) і Алесь Сучок (П.Н.Дабрыян). 22 чэрвеня 1941 г. выйшаў апошні даваенны нумар газеты. У сувязі з заходам Беларусі нямецка-фашысцкімі агрэсарамі раёнка спыніла свой выхад, а яе супрацоўнікі ўзялі ў рукі баявую зброю.

У 1943 г. была створана падпольная друкарня для выпуску газеты. Яна знаходзілася ў ваўчанорскіх лясах, качавала разам з партызанскім атрадам імя Дзяржынскага брыгады імя Ракасоўскага. У тым жа

1943 г. і пачаўся выпуск падпольнай газеты «Вольная праца». А яе рэдактарам тады быў прызначаны мясцовы жыхар М.В.Бурсевіч. Газета была невялікай памераў (стандартны машынапісны ліст), але яна мела вялікую сілу, клікала на барацьбу з ворагам. У людзей святлелі вочы, калі яны бачылі ў падпольнай раёнцы зводкі Саўінфармбюро, чыталі пра мужнасць партызан. Праўдзівая інфармацыя рабіла сваю справу — людзі ішлі ў партызаны. Паэт Анатоль Іверс так пісаў аб сваёй газеце:

Панёс газету селянін,
Рабочы браў з сабою.
І кожны з іх шукаў навін,
Нібы адточваў зброю...
І вось вайна. Хто смелы быў,
Выходзіў з родных катаў,
Газета клікала, каб біў
Звяроў — фашысцкіх катаў.

Пасля вызвалення Слонімскай ў 1944 г. раённая газета пачала выходзіць у легальных умовах. Яна заклікала хутчэй аднаўляць разбураную ворагам народную гаспадарку. Пэўны час рэдактарам газеты заставаўся М.В.Бурсевіч. А яе першы рэдактар І.А.Чарняўскі пасля вайны працаваў у розных перыядычных выданнях, быў нават дырэктарам выдавецтва «Ураджай». Тэты ветэран друку ўзнагароджаны шасцю

ордэнамі, шматлікімі медалямі і трыма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. З чэрвеня 1962 г. раёнка выходзіла пад назвай «За перамогу камунізму». З 1991 г. называецца «Слоніўскі веснік».

На працягу ўсёй сваёй гісторыі газета была ў густыні жыцця, асвятляла складаныя задачы, якія вырашаліся ў грамадстве. Удасканаленне гаспадарчага механізму, развіццё дэмакратычных пачаткаў — гэтыя і іншыя пытанні былі ў цэнтры яе ўвагі. Творчы калектыў газеты пастаянна адлюстроўваў праблемы і здабыткі мясцовага жыцця, не абыходзіў вострых пытанняў.

На працягу дзесяцігоддзяў у рэдакцыі плённа працавалі І.Д.Міско (А.Іверс), М.В.Бурсевіч, Г.Я.Капусцін, М.А.Працэнка, М.Я.Завялік і іншыя. Свае журналістычныя здольнасці праявілі М.У.Данюк,

В.У.Афанасік, А.А.Цывінская, А.І.Чарныш, М.А.Сяргеева, якія і цяпер працуюць у газеце.

Працяглы час рэдакцыйны калектыў «Слонімскага весніка» ўзначальваў Ф.М.Ганчар і С.А.Прасняк. Гэтыя ветэраны адзначаны рознымі ўзнагародамі, яны заслужаныя дзеячы культуры Беларусі.

Новы выгляд газета набыла ў пачатку XXI стагоддзя. З мэтай больш дастойнага канкурывання на інфармацыйным рынку па ініцыятыве галоўнага рэдактара М.У.Данюк газета першай у вобласці павялічыла свой аб'ём, па чацвяргах пачала выходзіць «таўстушкай», абнавіліся тэматыка публікацый і знешні выгляд газеты. Папулярнасць газеты ўзрасла, яна рэалізуецца праз гандаль у сваім і іншых раёнах.

Раённая газета — вядомае выданне. Яна была ўдзельніцай ВДНГ СССР, узнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровай граматай Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь па друку, шматлікімі дыпламамі.

С.А.Прасняк.

Раёнка паве дам ля ла...

Па старонках раённай газеты -«Вольная праца»

1946 г. ВЫХАД МОЛАДЗІ НА ПАСАДКУ ЛЕСУ

16 лютага

У НОВЫМ КЛУБЕ

У азнаменаванне выбараў у Вярхоўны Савет СССР жыхары вёскі Глоўсевічы збудаваў клуб. Там 7 лютага дэманстравалася кінакарціна «Чалавек з ружжом», якую праглядзелі звыш 25% выбаршчыкаў.

Весела было ў Глоўсевічах 10 лютага. У клубе моладзь арганізавала танцы пад два гармонікі, мандаліну і бубен, а драмгур-ток паставіў дзве п'есы: «Мая хата з краю» і «Твар да твару».

17 сакавіка

СЯЛЯНЕ АДНАЎЛЯЮЦЬ ВЁСКУ

33 хаты ў вёсцы Малыя Шылавічы спалілі гітлераўцы ў час свайго ганебнага адступлення.

Сяляне спаленай вёскі з першых дзён прыступілі да адбудовы. На месцы чорных пажарышчаў ужо стаяць 10 новых хат і 29 часовых будынкаў.

Вялікую дапамогу пацярпеўшым ад вайны аказаў савецкі ўрад. Пагарэльцы бясплатна атрымалі лес і 52 тысячы руб-лёў пазыкі. Па 5 тысяч рублёў узялі ўдава загінуўшага на фронце мужа Аксеня Ёрш, інвалід Айчыннай вайны Мікалай Гурскі і другія.

Будавацца шылаўцы пачалі дружна, дапамагаюць адзін другому. Усе, хто маюць коней, па чарзе вывозяць будаўнічы матэрыял і ў першую чаргу чырвонаармейскім і партызанскім сем'ям. Надзеі Шухно адна-васкоўцы вывезлі 40 кубаметраў, Аксені Ерш — 25 кубаметраў і т.д.

Зімой вывезена на аднаўленне вёскі 875 кубаметраў лесу.

Анна Кароль.

4 красавіка

НА БУДАЎНІЦТВЕ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫ

У горадзе 8 месяцаў будоўля трэцяй электрастанцыі, якая поўнасьцю забяспечыць горад электраэнэгіяй. Ад гэтай будоўлі залежыць нармальная работа прадпрыемстваў і ўстаноў...

19 красавіка

Днямі ў Петралевіцкім сельсавеце адбыўся камсамольска-маладзёжны няздэльнік па пасадцы лесу. Няздэльнік прайшоў арганізавана. На працу выйшла 50 маладых хлопцаў і дзяўчат. Праца ў грамадстве спорылася, бо кожны хацеў унесці свой уклад у гэтую каштоўную для краіны справу...

...Сіламі камсамольцаў і несаюзнай моладзі сельсавета на ўчастку пасаджана паўтара гектара лесу.

П.Жукаў.

1 мая

ЗАКОНЧАНА АДНАЎЛЕННЕ
КАРДОННА ПАПЯРОВАЙ ФАБРЫКІ

Дзень 1 мая 1946 года калектыв кардон-папяровай фабрыкі «Альбярцін» сустрэў велізарнымі дасягненнямі ў справе аднаўлення разбуранага немцамі прадпрыемства.

Нягледзячы на вялікі аб'ём будаўнічых работ з 29 снежня 1944 года фабрыка дала 400 тон белай паперы, забяспечыўшы патрэбы нашай і другіх абласцей. І вось 29 красавіка 1946 года закончыўся этап аднаўлення. У гэты дзень была выпушчана прадукцыя даваеннага асартыменту.

С. Фарбер.

30 чэрвеня

ДРУЖНА БУДУЮЦЬ ШКОЛУ

Зварот жыхароў вёсак Смаўжы і Зосімавічы Міжэвіцкага сельсавета да ўсіх сялян і сялянскіх Слонімскага раёна знайшоў жывы водгук у Азярніцкім сельсавеце. Сяляне вёскі Мыслава рашылі да 15 ліпеня пабудаваць школу. 22 чэрвеня яны прыступілі да працы. Усе грамадзяне імкнуліся ўнесці ў гэтую грамадскую справу свой уклад, штодзённа прыбывала на працу мноства рабочых. За 5 дзён быў перавезены 1 зложаны зруб школьнага будынка.

Г.Жыткевіч.

21 снежня

ДОМ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ-СІРОТ

У першай палове снежня на ініцыятыву жанчын-актывістак былі арганізаваны

ў горадзе два платныя канцэрты і тры вечары танцаў. На адным канцэрце выс- тупілі гурткі мастацкай самадзейнасці Альбярцінскага дзетдома, на другім — ка- лектыў мастацкай самадзейнасці дома сац- культуры. Выручаныя грошы ў суме 8020 рублёў прызначаны для дапамогі дзецям- сіротам.

Акрамя таго 5500 рублёў сабрана ў тэты фонд сярод работнікаў райкома партыі, райздрава, МТС і кардоннай фабрыкі.

1948 г.

НА КАЛГАСНЫ ШЛЯХ ЖЫЦЦЯ

Пераканаўшыся ў перавагах калгасна- га ладу, сяляне-аднаасобнікі масава павяр- нулі на шлях калектывізацыі. Створана 16 новых калгасаў, арганізаваны першы саў- гас «Слоніўскі». Паспяхова праведзены ўсе сельскагаспадарчыя работы. Пастаўка збож- жа, воўны, сена завершана датэрмінова.

СЛОНІМСКАЕ СУКНО

Уступіла ў дзеянне 1-я чарта суконнай фабрыкі «Большавік». Начала працаваць складаная апаратура, якой да гэтага часу не ведалі слоніўцы: часальныя апараты, прадзільныя машыны-сельфактары, меха- нічныя ткацкія станкі і іншае абсталяван- не прыведзены ў рух пры дапамозе элек- траматораў. Новае прадпрыемства, дзеціш- ча пасляваеннай пяцігодкі, выпусціла ты- сячы метраў сукна.

ШЫНАРАМОНТНЫ ЦЭХ

Восенню калектыў аўтарамонтных май- стэрняў пачаў будаўніцтва шынарамонтна- га цэха. На аднаўленні каменнай каробкі ўзведзены ўнутраныя сцены, дах, забета- ніравана частка падлогі.

ВЫПУСК СПЕЦЫЯЛІСТАЎ

Агульнаадукацыйныя сярэднія школы раёна выдалі атэстаты 58 юнакам і дзяў- чатам, закончыўшым 10-я класы. Акрамя таго, школы раёна выпусцілі 145 сталяроў- чырванадрэўшчыкаў і слесараў-аўтарамон- тнікаў, 28 медсясцёр, 39 спецыялістаў-жы- вёлаводаў, 42 аграномы. Усе маладыя спе- цыялісты забяспечаны работай.

НОВЫЯ ЛЕСАПІЛЬНЫ І СТАЛЯРНЫ ЦЭХІ

Пры бандарнай арцелі імя Калініна абсталяваны і пачалі працаваць два новыя цэхі — лесапільны і сталярны. Яны абслу-

гоўваюць таксама індывідуальных заказ- чыкаў.

Вытворчая магутнасць арцелі вырасла за год у тры разы.

РАДЫЁФИКАЦЫЯ РАЁНА

Раён атрымаў тры сельскія радыёвуз- лы. Радыёвузел Жыровіцкага сельгастэх- нікума абслугоўвае 190 кропак.

Раённая кантора сувязі радыёфікавала вёску Скоўдзічы і пашырыла сетку гарад- скога радыёвузла на 293 кропкі.

СОТНІ НОВЫХ ДАМОЎ

Больш 207 новых дамоў збудавалі кал- гаснікі і сяляне-аднаасобнікі. Дзесяткі се- м'яў рабочых і служачых перасяліліся ў новыя дамы ў горадзе. Калектыў рамонт- на- будаўнічай канторы аднавіў некалькі жылых дамоў і памяшканняў для сваіх майстэрняў.

ПЕРШЫ САМАХОДНЫ КАМБАЙН

Першы самаходны камбайн атрыманы сельскагаспадарчым тэхнікумам. Паяўлен- не здзіўляючай машыны на палях Жыро- віцкага сельсавета стала сапраўднай ура- чыстасцю. Людзі аж ахнулі, убачыўшы яго за работай.

1949 г.

12 кастрычніка

РАЁННЫ ДОМ КУЛЬТУРЫ ЗАНЯў
3-Е МЕСЦА ў РЭСПУБЛІЦЫ

У сацыялістычным спаборніцтве куль- тасветустаноў рэспублікі за першую пала- віну гэтага года Слоніўскі раённы дом культуры заняў трэцяе месца. Загадам старшыні камітэта культурна-асветных устаноў пры Савеце Міністраў БССР раённы дом культуры ўзнагароджаны гана- ровай граматай камітэта і прэміраваны грашымі ў суме 2 тысячы рублёў.

1950 г.

14 красавіка

БУДАЎНІЦТВА ЦАГЕЛЬНАГА
І ЛЕСАШПІЛЬНАГА ЗАВОДАЎ У КАЛГАСАХ

Шырокія магчымасці адкрыла перад сялянамі калектыўная праца. Побач з развіццём асноўных галін сельскай гаспа- даркі — паляводства і жывёлагадоўлі, раз-

віваюцца падсобныя: садаводства, гародніцтва, пчалаводства і інш.

Смелую, але ўпаўне ажыццявімую ініцыятыву праявілі калгаснікі маладой сельскагаспадарчай арцелі «Першае Мая» Сялявіцкага сельсавета. Яны задумалі пабудаваць цагельны і лесапільны заводы.

Калгас купіў пілараму і ўзводзіць фундамент для яе ўстанаўлення. Адначасова вядуцца работы па будаўніцтву навесаў для прасушкі цэгля-сырца і напольнай печы. З пабудавай і пускам у строй заводу значна паскорыцца будаўніцтва грамадскіх памяшканняў. Тое, што не па сіле было селяніну-аднаасобніку, стала магчымым у калгасе.

9 ліпеня

ПРЫ РАЁННЫМ ДОМЕ КУЛЬТУРЫ АРГАНІЗУЕЦЦА АНСАМБЛЬ ПЕСНІ І ПЛЯСКІ

Пры Слоніўскім раённым доме культуры ствараецца ансамбль песні і пляскі. У ансамблі будзе арганізавана тры трупы: аркестравая, харавая і танцавальная.

Аркестравая група складаецца з 35 — 40 чалавек. Тут удзельнікі трупы вывучаць элементарную тэорыю музыкі, азнаёмяцца з асноўнымі этапамі развіцця музыкальнай культуры ў нашай краіне.

Хор ансамбля будзе працаваць над беларускімі народнымі песнямі, песнямі брацкіх народаў і песнямі савецкіх кампазітараў.

Стварэнне ансамбля песні і пляскі — важная падзея ў культурным жыцці раёна.

К.Шпакоўскі.

23 жніўня

ПАБУДАВАЛІ НОВУЮ БАЛЬНІЦУ

У маляўнічых месцах Новых Дзевят-кавіч пабудавана сельская бальніца. Яна мае чатыры светлыя палаты. Акрамя таго, тут ёсць абсталяванне амбулаторый, чакальны пакой, кабінет зубнога ўрача.

Гэтымі днямі адбылося ўрачыстае адкрыццё новапабудаванай сельскай бальніцы.

С.Шляхотка.

8 верасня

ВЫНАХОДСТВА КАЛГАСНАГА КАВАЛЯ

Каваль калгаса імя Будзённага Мядзевіцкага сельсавета Мікалай Каліневіч сканструяваў і сам зрабіў ільномалатарню. Самадзельная машына працуе выдатна. Яна

замяняе 20 — 25 чалавек.

Весткі аб ільномалатарні канструкцыі тав. Каліневіча распаўсюдзіліся па ўсіх суседніх калгасах. На ток калгаса імя Будзённага часта прыходзяць кавалі і брыгадзіры і проста радавыя калгаснікі, каб перамясціць ініцыятыву смякалістага каваля. Мікалай Каліневіч ахвотна растлумачвае канструкцыю свайго вынаходства, дае парады для ўдасканалення машыны. Па яго прыкладу прыступілі да вырабу ільномалатараў каваль Веташкін з калгаса імя 70-годдзя таварыша Сталіна і тав. Дабрыян з калгаса імя 10-годдзя ўз'яднання БССР.

Ільномалатарня Каліневіча значна аблягчае працу калгаснікаў і паскарае працаапрацоўкі льну.

Ф.Бандарэнка.

20 верасня

КАЛГАСНАЯ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫЯ

У калгасе «1-е Мая» Сялявіцкага сельсавета завяршаецца будаўніцтва цеплавой электрастанцыі, пуск якой прыўрочваецца да Кастрычніцкіх свят. Будуць электрыфікаваны жывёлагадоўчыя фермы. Электрычнасць таксама загарыцца ва ўсіх дамах калгаснікаў.

На будаўніцтва электрастанцыі калгас атрымаў ад дзяржавы крэдыт у суме 60 тысяч рублёў.

У новым 1951 годзе распачнуцца работы па электрыфікацыі калгаса імя Сталіна Касцянеўскага сельсавета.

Н.Іваноў.

1951 г.

29 красавіка

АЗЕЛЯНЕННЕ ГОРАДА СЛОНІМА

Работнікі Слонімскага зелянгаса шырокім фронтам разгарнулі работу па вясенняму азелеяненню цэнтральнай плошчы і вуліц горада. У адрозненне ад мінулых гадоў, калі высаджаўся ў асноўным маладняк, сёлета высаджаюцца 25 — 30-гадовыя ліпы. Болыпасць рабочых зелянгаса, натхнёныя патрыятычным імкненнем завяршыць работу па азелеяненню да міжнароднага свята 1 Мая, сістэматычна перавышаюць норму выпрацоўкі. Адначасова з высадкай дрэў разгарнуліся работы па планіроўцы і заляжэнню клумб, куды ў бліжэйшыя дні будуць высаджаны сотні кветак.

18 мая ТРЭЦЯЯ УСЕСАЮЗНАЯ ПРЭМІЯ

НОВЫ ВІД ПРАДУКЦЫІ

Калектыў кафельнага завода райпрамкамбіната вядзе падрыхтоўку да выпуску новага віду прадукцыі — глазурнага кафеля. Галоўны інжынер камбіната таварыш Н.Петрачэнка спецыяльна ездзіў на Рыжскі кафельны завод, дзе на працягу 20 дзён вывучаў тэхналогію вытворчасці глазурнага кафеля.

Зараз каіральны цэх пераабсталёўваецца. Будзецца спецыяльная печ для падрыхтоўкі безсвінцовай глазуры, барабан для размолу фрыты. Памяшканне цэха значна пашыраецца.

Выпрацаван рэцэпт для нарыхтоўкі безсвінцовай глазуры спецыяльна для слоніmsкіх глін. Якасць глазуры выпрабавана на чарапках.

Першая партыя слоніmsкага кафеля будзе выпушчана ў чэрвені.

Сцепчанка.

23 мая

НОВАЯ КІНАПЕРАСОЎКА

Пашыраецца сетка сельскіх кінаперасовак. Новая 7-я кінаперасоўка, атрыманая на днях раённым аддзелам кінафікацыі, ужо накіравана ў маршрут для абслугоўвання калгаснікаў Парэцкага, Мяльканавіцкага і Глоўсевіцкага сельсаветаў. Зараз працаўнікі гэтых арцеляў глядзяць фільм «У нас ёсць Родина». Працуе на новай перасоўцы адзін з лепшых кінамеханікаў раёна таварыш Юрчык.

Г.Новік.

1952 г.

16 студзеня

ПЕРАДАВАЯ ТРАКТАРЫСТКА СЛОНІMSКАЙ МТС

На днях у Навагрудскай школе механізацыі сельскай гаспадаркі адбыўся выпуск трактарыстаў, якія праходзілі перападрыхтоўку з калёсных трактароў на дызельныя. На «выдатна» закончыла вучобу ў гэтай школе камсамолка трактарыстка Слоніmsкай МТС Ганна Храцэвіч, якая ў 1951 годзе гадавое заданне выканала на 120 працэнтаў.

І.Новікаў.

8 лютага

Гэтымі днямі на імя калектыва кардоннай фабрыкі «Альбярцін» паступіла тэлеграма ад намесніка міністра папяровай і дрэваапрацоўчай прамысловасці. У ёй паведамляецца, што за паспяховае выкананне плана 4 квартала 1951 года калектыву фабрыкі прысуджана трэцяя Усесаюзная прэмія ў суме 45 тысяч рублёў.

Шырока разгорнутае спаборніцтва, укараненне перадавых метадаў у працы садейнічае таму, што рабочыя фабрыкі з кожным днём узнікаюць тэмпы сваёй работы. Студзеньскі план выкананы на 120 працэнтаў. Палепшылася якасць прадукцыі.

11 ліпеня

ДЗІЦЯЧЫЯ ЯСЛІ ў КАЛГАСЕ

У калгасе «1 Мая» Сасноўскага сельсавета на перыяд летніх палявых работ адкрыты дзіцячыя яслі на 45 месц. Калгас забяспечыў яслі неабходнымі прадуктамі і добраўпарадкаваным памяшканнем.

Адкрыліся яслі на 25 месц у калгасе імя Дзяржынскага Сялявіцкага сельсавета.

Днямі адкрываюцца яслі ў калгасе «Большавік» Акунінаўскага сельсавета.

Д.Ільіна.

29 кастрычніка

НОВЫЯ МЕДЫЦЫНСКІЯ ўСТАНОВЫ

Вялікія клопаты аб здароўі савецкага чалавека праяўляе наша родная дзяржава. На сяле, на прамысловых прадпрыемствах адкрываюцца новыя медыцынскія ўстановы. Нядаўна пачаў функцыяніраваць новы фельчарска-акушэрскі пункт у вёсцы Плешкі Акунінаўскага сельсавета. Гэты пункт будзе абслугоўваць калгаснікаў Акунінаўскага сельсавета.

Адкрыты медыцынскі пункт на лесазаводзе № 5.

Заканчваецца будаўніцтва сельскай бальніцы на 15 ложкаў у вёсцы Міжэвічы.

1953 г.

15 мая

СЛОНІMS ПРЫГАЖЭ

У час вайны большая палавіна Слоніма спустошана. Гітлераўскія варвары пры ад-

ступленні спалілі самыя лепшыя дамы, зруйнавалі цэлыя кварталы, знішчылі шматгадовыя дрэвы, якія ўпрыгожвалі горад.

Пасля вайны савецкія людзі адразу прыступілі да адбудовы старажытнага горада. На месцы руін выраслі новыя дамы, занова адбудаваны цэлыя вуліцы, пасаджа- на многа тысяч маладых дрэў, разбіты тры скверы.

Будаўніцтва горада не спыняецца і зараз. Яшчэ ў мінулым годзе рамонтна-будаў- нічая кантора прыступіла да добраўпарад- кавання вуліц горада. Укладзены цэмент- нымі плітамі тысячы квадратных метраў тратуараў, адрамантавана вялікая плошча маставых.

Сёлета рабочыя рамонтна-будаўнічай канторы заняты добраўпарадкаваннем са- май вялікай у горадзе Чырвонаармейскай вуліцы. У кароткі тэрмін забрукавана 2355 квадратных метраў маставой. Адначасова ідзе рэканструкцыя водаправоднай сеткі. Старыя, з малой прапускной здольнасцю, трубы замяняюцца новымі!

У гэтым годзе ў рабочых рамонтна-бу- даўнічай канторы шмат работы.

Не спыняе сваіх работ па азеляненню горада і зелянгас. Гэтай вясной пасаджана многа кустарнікаў у месцах адпачынку працоўных, у парках і скверах разбіты кветкавыя клумбы і газоны.

К.Рамановіч.

15 лістапада

БУДАЎНІЦТВА ГАРАДСКОГА ПАРКА

У Слоніме пачалося будаўніцтва нова- га парка культуры і адпачынку. Насупраць памяшкання райвыканкама выраўнена плошча каля двух гектараў, на якой пача- ляся ўжо пасадка дрэў. Высаджваюцца 20-гадовыя ліпы.

Намечана ў будучым годзе плошчу парка пашырыць да левага берага ракі Шчары.

У будаўніцтве новага парка вялікі ўдзел прымае грамадскасць горада.

1954 г.

23 ліпеня

НОВЫ ДЗІЦЯЧЫ САД

Пры кардоннай фабрыцы «Альбярцін» нядоўна пачаў працаваць новы дзіцячы сад, які разлічаны на 25 месц. Памяшканне дзіцячага сада добра абсталявана. Для дзя- цей рабочых фабрыкі прадстаўлены светлы

пакой для гульні, спальня, сталовая. Маецца дастатковая колькасць прыгожай мэблі, многа дзіцячых цацак.

За дзецьмі арганізаваны догляд. Добра- сумленна адносяцца да сваіх абавязкаў маладая выхавальніца Тамара Краснова і няня Кароль. Смачную страву для дзяцей гатуе повар Беразоўская.

Многія бацькі выражаюць удзячнасць за добра арганізаваную работу дзіцячага сада.

Д.Румянцаў.

1955 г.

16 сакавіка

ДА ПАСЛУГ НАСЕЛЬНІЦТВА

Два гады назад у Слоніме не было нівод- нага аўтобуса, а зараз у горадзе курсіруюць 7 аўтобусаў, ёсць 4 легкавыя таксі, для роз- нага роду перавозак жыхары раённага цэн- тра могуць карыстацца грузавым таксі.

Аўтобусы звязалі вакзід з цэнтрам, рабочы пасёлак Альбярцін і мястэчка Жыровічы з горадам. Да ста тысяч паса- жыраў перавозіць за месяц гарадскі аўто- бусны парк.

НОВЫЯ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫЯ ЎСТАНОВЫ

З кожным годам расшыраецца сетка культурна-асветных устаноў раёна. Толькі ў мінулым годзе былі адкрыты сельскія бібліятэкі ў Касцянеўскім сельсавеце і ў Сценявічах, а ў Парэчанскім сельсавеце пачаў працаваць сельскі клуб.

Хутка ў Пятрэвіцкім сельсавеце ад- крыецца сельская бібліятэка. Закупляюць кнігі, інвентар. На базе Рахавіцкай хаты- чытальні будзе створаны сельскі клуб.

Культурна-асветныя ўстановы стано- вяцца цэнтрам масава-палітычнай работы на сяле.

1 красавіка

НОВЫ МАГАЗІН

У горадзе па вуліцы Першамайскай адкрыты новы дзіцячы магазін. Ён абста- ляваны з вялікім густам, маляўніча афор- млены. Тут ёсць вялікі выбар касцюмаў, абутку, галаўных убораў, коўдраў, цацак.

8 ліпеня

БУДАЎНІЦТВА Ў КАЛГАСЕ

Шырокім фронтам вядуцца будаўнічыя работы ў сельскагаспадарчай арцелі «Чыр-

воны партызан». Тут ўводзіцца новае двух-павярховае памяшканне клуба. У ім будуць глядзельная зала на 500 месц, бібліятэка, чытальны зал, некалькі пакояў для гурт-ковай работы і гульняў.

Хутка ўступіць у эксплуатацыю калгас-ная электрастанцыя магутнасцю ў 35 кіла-ват. Электрычныя лямпачкі загарваюцца ў дамах членаў сельгасарцелі, жывёлагадоў-чай ферме. Будзе механізавана даенне ка-роў, мяркуецца ўстанавіць пілараму.

Будаўнічыя работы ў калгасе вядзе брыгада, якую ўзначальвае Мікалай Ла-бовіч. Яна ўзяла на сябе абавязацельства закончыць пабудову клуба да 38-й гадаві-ны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістыч-най рэвалюцыі.

25 верасня

НОВАЯ РАЦЫЯНАЛІЗАТАРСКАЯ ПРАПАНОВА

Уладзімір Рында працуе начальнікам рамонтна-механічнага аддзялення прамыс-лавой арцелі «Першае Мая». Ён карыста-ецца вялікай павагай сярод падначаленых. Рабочыя паважаюць яго не толькі як на-чальніка, але як і вопытнага тэхстылыпчы-ка-рацыяналізатара. За апошні час ён унёс многа каштоўных прапаноў па ўдаскана-ленню вытворчага абсталявання.

Нядаўна рацыяналізатар сканструяваў новую ўточна-матальную машыну на 20 верацён. Новы агрэгат вельмі простай кан-струкцыі і вызваліць ад ручной працы больш дзесяці матальшчыц.

14 кастрычніка

ДОБРАЎПАРАДКУЕЦЦА РАБОЧЫ ПАСЁЛАК

Непадалёку ад кардоннай фабрыкі «Альбярцін» вырастае рабочы пасёлак. За апошнія гады тут пабудавана многа жылых дамоў, культурна-бытавыя ўстановы.

Зараз праводзяцца работы па добраў-парадкаванню рабочага пасёлка: брукуюць-ца вуліцы, пракладаюцца тратуары, пад-рыхтоўваюцца месцы для пасадкі дэкара-тыўных дрэў.

Слоніўскім зелянгасам будуць пасад-жаны на тэрыторыі пасёлка сотні разнас-тайных дрэў і кустоў.

9 снежня

З ДАПАМОГАЙ ДЗЯРЖАВЫ

У гэтым годзе рабочыя, служачыя, кал-гаснікі, якія жывуць на тэрыторыі Жыро-віцкага сельскага Савета, з дапамогай дзяр-

жавы пабудавалі каля 25 дамоў. У стадыі будаўніцтва знаходзяцца яшчэ трынаццаць.

Наваселле сёлета справілі семі калгас-ніка сельгасарцелі «Савецкая Беларусь» А.Панасчыка, рабочага торфапрадпрыем-ства П.Бандаровіча, калгасніцы К.Белавус з сельгасарцелі «Перамога» і другія.

1956 г.

1 студзеня

ЛІЧБЫ І ФАКТЫ

У пятай пяцігодцы на тэрыторыі раёна адкрыты дзве бальніцы. У Шылавіцкім і Касцянеўскім сельсаветах працуюць новыя фельчарскія пункты. Медпункт адкрыты і ў Жыровіцкім тэхнікуме механізацыі сель-скай і лясной гаспадаркі. Зараз у раёне працуюць 43 урачы і 190 чалавек сярэдняга медыцынскага персаналу.

Расшырылася сетка навучальных уста-ноў. Пабудаваны дзве сярэднія, восем ня-поўных сярэдніх і шэсць пачатковых школ. У 67 школах раёна зараз навучаецца больш за 10 тысяч дзяцей. Іх абучаюць і выхоўваюць 472 настаўнікі.

20 ліпеня

З МЯСЦОВЫХ МАТЭРЫЯЛАЎ

Вялікія будаўнічыя работы вядуцца ў сельгасарцелі імя Леніна. Тут узводзяцца тыпавыя кароўнікі, свінарнікі, культурна-бытавыя будынкі.

Шырокае прымяненне знайшлі пуста-цельныя пясчана-цэментныя блокі. Яны вы-рабляюцца на месцы. Для вытворчасці такіх блокаў выкарыстоўваецца пясок і цэмент.

15 жніўня

МЕХАНІЗУЕЦЦА ПАГРУЗКА ЛЕСУ

У Слоніўскім лесапункце вядуцца работы па механізацыі пагрузкі лесу. Па прапанове галоўнага механіка т. Лебедзе-ва на пагрузачных работах выкарыстоўва-ецца спецыяльна прыстасаваны тралёвач-ны трактар КТ-12. На ім прымацаваны пад'ёмны кран, з дапамогай якога лес са штабеляў пагружаецца на аўтамашыну. Мяркуецца, што гэтая навіна дасць магчы-масць вызваліць дванаццаць чалавек.

У лесапункце распрацоўваецца і рад іншых мерапрыемстваў, накіраваных на

павышэнне прадукцыйнасці працы леса-
пільшчыкаў.

26 снежня

СЛОНИМ ПРЫМАЕ ТЭЛЕВІЗІЙНЫЯ ПЕРАДАЧЫ

Добра адклікаюцца члены арцелі «17
верасня» аб радыёмайстру Анатолію
Джулінскім. «Залатыя рукі ў яго, — гаво-
раць людзі. — За што ні возьмецца — усё зробіць».

І сапраўды, А.Джулінскі майстар сва-
ёй справы. Ён добра ведае тэхніку радыё-
сувязі, уносіць многа канструктыўных змя-
ненняў у радыёпрыёмнікі розных тыпаў.

Не так даўно А.Джулінскі набыў сабе
тэлевізар «ТЭМП-2». Так як на звычайнай
канструкцыі прыняць перадачу не ўдалося,
радыёмайстар зрабіў у ім некаторыя ўдас-
каналенні і ўстанавіў спецыяльную антэну.
Гэта дало свае вынікі. Зараз А.Джулінскі
першым у горадзе прымае перадачы рэспуб-
ліканскага тэлевізійнага цэнтра.

1957 г.

18 студзеня

РАСШЫРАЕЦЦА ВЫТВОРЧАСЦЬ

Тэкстыльчыкі расшыраюць вытвор-
часць. За кароткі тэрмін тут здадзены ў
эксплуатацыю ўзведзены прасторныя і
светлыя памяшканні ткацкага і аддзелач-
нага цэхаў, склады гатовай прадукцыі і сыравіны.

Напярэдадні новага года завершана будаўніцтва механічнай майстэрні вытворчай
плошчай на 200 квадратных метраў. У ёй
будуць устаноўлены такарны, фрэзерны і
свідравальны станкі, электразварачны і га-
заварачны апараты, кавальскае і сталярнае
абсталяванне. Новы вытворчы копус ус-
тупіць у строй дзеючых у канцы студзеня.

25 студзеня

У ВЕСЦЫ РУДАЎКА ПАЯВІЛАСЯ ЭЛЕКТРЫЧНАСЦЬ

Калі вечарам ідзеш па дарозе, якая вяд-
зе ў вёску Рудаўка Сялявіцкага сельсаве-
та, то ўжо здалёк можна убачыць яркія
электрычныя агні. Святлом заліты вуліцы,
жывёлагадоўчыя фермы, дамы хлебарабаў
сельгасарцелі імя Дзяржынскага.

На поўную магутнасць працуюць леса-
пільная рама, млын. Тут устаноўлены элект-
раматоры. Калгаснікам цяпер не трэба далёка
ехаць, каб распілаваць лес або зма-
лоць жарно. Усё можна зрабіць хутка і добра на месцы.

Электрычнае святло ў вёску Рудаўка

паступае з калгаснай гідраэлектрастанцыі
сельгасарцелі імя Варашылава Зельвен-
скага раёна. Пакуль што электрыфікавана толькі
адна вёска калгаса імя Дзяржынскага.
Прымаюцца меры па забеспячэнню энергіяй
усіх населеных пунктаў і жывё-
лагадоўчых ферм калгаса.

Не пазнаць зараз Рудаўку. Тут ёсць радыё,
электрычнае святло. З кожным днём жыццё
хлебарабаў становіцца больш за-
можным і культурным.

Н.Старынец.

3 сакавіка

Зараз у горадзе і ў вёсцы налічваецца
дваццаць шэсць лячэбных устаноў, якія
абслугоўвае 491 медыцынскі работнік.

. * *

За два гады ў Слоніме пабудавана не-
калькі грамадскіх памяшканняў і 120 інды-
відуальных дамоў. У стадыі будаўніцтва
знаходзяцца яшчэ каля ста дамоў. 147 за-
будоўшчыкаў атрымалі крэдыты на суму каля
паўмільёна рублёў.

22 сакавіка

БУДАЎНІЦТВА КАМБІНАТА БЫТАВОГА
АБСЛУГОЎВАННЯ

Прамысловая арцель «17 верасня» па-
чала будаўніцтва камбіната бытавога абс-
лугоўвання насельніцтва. Гэта будзе пры-
гожы двухпавярховы дом на Першамай-
скай вуліцы, дзе размесцяцца шавецкі і швейны
цэхі, цырульня, майстэрні па ра-
монту гадзіннікаў, музычных інструментаў і радыё.

Спаборнічаючы за дастойную сустрэчу 40-
й гадавіны Вялікага Кастрычніка, бу-
даўнікі абавязаліся здаць камбінат у эксплуатацыю ў
чацвёртым квартале бягуча-га года. На вуліцы
Пушкіна гэтая арцель будзе пральню і
майстэрню па хімічнай чыстцы.

22 мая

РАСШЫРАЕЦЦА СЕТКА МАГАЗІНАЎ
І СТАЛОВЫХ

Новы прадуктовы магазін будзецца на
Ружанскай вуліцы. У ім прадугледжваец-

1945 — да нашых дзен

да некалькі аддзелаў: малочны, бакалейна-гастранамічны, рыбны і кандытарскі. Пакупнікоў будучь абслугоўваць восем прадаўцоў.

У гэтым годзе пачнецца будаўніцтва магазіна культтавараў...

25 верасня

КАМБІНАТ БЫТАВОГА АБСЛУГОЎВАННЯ Ў ЖЫРОВІЦАХ

У мястэчку Жыровіцы арганізуецца камбінат бытавога абслугоўвання. Тут будучь працаваць швейныя і шавецкія май-стэрні, цырульня, фатаграфія. Камбінат зможа абслугоўваць і насельніцтва прылягаючых вёсак.

Мяркуецца ўвесці ў дзеянне прадпрыемства да новага года.

13 снежня

РАСШЫРАЕЦПА АЎТОБУСНЫ РУХ

Яшчэ пару год таму назад выехаць з раённага цэнтра ў сельсавет было даволі складанай справай. Прыходзілася раз-лічваць на папутную машыну. З арганізацыяй аўтатранспартнай канторы справа ў корні змянілася.

У цэнтры горада пабудавана тыпавая аўтобусная станцыя. Тут ёсць зала для пасажыраў, білетныя касы, з рэпрадуктара даносяцца назвы маршрутаў.

Да патрэб працоўных многа відаў аўтатранспарту. Толькі ў гэтым годзе дадаткова атрымана шэсць аўтобусаў, пяць легкавых таксі, пяць грузавых таксі.

Зараз раённы цэнтр звязаны са сталіцай рэспублікі — Мінскам, з гарадамі Гродна, Баранавічы, амаль з усімі сельскімі Саветамі. Адкрываюцца новыя маршруты ліній, павялічваецца колькасць аўтамашын, курсіруючых па іх. Штомесяц перавозіцца прыкладна 225 тысяч чалавек.

1958 г.

12 студзеня

НА ЛЕСАЗАВОДЗЕ АСВОЙВАЕЦПА ВЫПУСК МЭБЛІ

Добра папрацаваў у мінулым годзе калектыў лесазавода № 5. На 115—120% выконваюць зараз зменныя нормы выпрацоўкі піларамшчык Уладзімір Казак, памочнік рамшчыка Іван Сікевіч, машыніст Пётр Шлёмін, сталяр Аляксей Белуш і другія.

Акрамя таго, зараз тут асвойваецца выраб мэблі. Будучь вырабляцца шафы, кухонныя

сталы, этажэркі, тумбачкі, табу-рэткі. Ужо ў студзені гэтых вырабаў намячана выпусціць больш чым на 8 тысяч рублёў.

9 снежня

МЭБЛЯ З ЛАЗЫ

Вялікім попытам у пакупнікоў карыстаецца мэбля з лазы. Яе выраб асвоіла прамысловая арцель «17 верасня». У магазіны паступілі дзіцячыя столікі, крэслы, этажэркі, падстаўкі для радыёпрыёмнікаў. Усяго арцель паставіла гаргандлю гнугалазавой мэблі на суму 8,5 тысячы рублёў.

М. Радзімушкін.

ПАВЯЛІЧЫЛІ ВЫПУСК ПРАДУКЦЫІ

Добра папрацавалі сёлета калектывы прадпрыемстваў прамысловага камбіната. Асабліва прыкметна ўзрос выраб будаўнічых матэрыялаў. Сёлета больш мінулагодняга выгварана цэглы-сырцу, вапны, кафлі. Павялічыўся выраб жорсткага скуранога тавару, а таксама мяккай скуры, іншай прадукцыі.

І. Вяснік.

1959 г.

14 сакавіка

НАШ НАРОДНЫ ТЭАТР

Калегія Міністэрства культуры БССР нядаўна прыняла рашэнне аб прысваенні назвы «Народнага тэатра» самадзейнаму драматычнаму калектыву Слонімскага раённага Дома культуры.

Рашэннем калегіі Міністэрства культуры БССР на базе драматычнага калектыву раённага Дома культуры створаны народны тэатр, якім кіруе Міхаіл Фрыдман. Ён нядаўна ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Я. Уладзіміраў.

31 сакавіка

ЧАРГОВЫ ВЫПУСК МЕХАНІЗАТАРАЎ

Новы атрад кваліфікаваных спецыялістаў выпусціла Слонімскае рамеснае вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі. 120 чалавек атрымалі пасведчанні трактарыстаў-машыністаў шырокага профілю. Усе выпускнікі выказалі жаданне і паехалі на цалінныя землі ў Какчэтаўскую вобласць.

К. Нагорны.

1960 г.

3 верасня

У НОВАЙ ШКОЛЕ

Першае верасня быў двойчы ўрачыс- тым днём для педагогічнага калектыву і вучняў Міжэвіцкай сярэдняй школы. На- прыёдадні здадзены ў эксплуатацыю новы тыпавы будынак са светлымі класнымі памяшканнямі, лабараторыяй, фіззалай.

В. Александровіч.

1961 г.

12 студзеня

ФАБРЫКА ПУХУ-ПІЯРА

Мантажнікі райпрамкамбіната атрымалі адказнае заданне: ім даручылі правесці мантаж абсталявання новай фабрыкі.

Мантажнікі значна перавыконваюць нормы выпрацоўкі, апырэджаваюць час. Падлікі паказваюць, што першая чарга Слонімскай фабрыкі пуху-пяра ўступіць у строй дзеючых ужо ў лютым бягучага года. Другую чаргу прадпрыемства намечана здаць у эксплуатацыю ў другім паўгоддзі. Фабрыка будзе выпускаць у год тысячу тон пуху і пяра, вырабляць падушкі і матрацы.

І.Вяснін.

9 сакавіка

ТУТ БУДЗЕ ХЛЕБАЗАВОД

Недалёка ад чугуначнай станцыі Слонім пачата будаўніцтва новага хлеба- завода. Закладваецца новы вытворчы корпус, вагавае памяшканне, прахадная, складское памяшканне.

М.Варанкоў.

9 верасня

КАЛГАС ПАБУДАВАЎ ШКОЛУ

Паміж вёскамі Васілевічы і Парэчча ўзвышаецца вялікі мураваны будынак, зроблены літарай «П». Гэта васьмігадовая школа. Яе будаўніцтва нядаўна закончыў калгас «Перамога». У новай школе восем класных пакояў. У адну змену тут могуць займацца адначасова 200 вучняў.

1962 г.

1 лютага

АДКРЫТ ШКОЛЬНЫ МУЗЕЙ

У адным з класных пакояў чацвёртай сярэдняй школы Слоніма размясціўся гісторыка-краязнаўчы музей. Ён падрых-

Раёнца паведамляла...

таван вучнямі над кіраўніцтвам выкладчы- ка Аляксандра Сямёнавіча Жукоўскага.

У школьным музеі два аддзелы. Адзін з іх расказвае аб жыцці сялян Заходняй Беларусі пры панскай Польшчы, другі — аб Вялікай Айчыннай вайне і гадах мірнага будаўніцтва. Тут многа матэрыялаў, даку- ментаў, фотаздымкаў.

Гісторыка-краязнаўчы музей ствараец- ца таксама ў Жыровіцкай сярэдняй школе.

Ю.Коржыкаў.

10 лютага

БУДОЎЛЯ СЯМІГОДКІ

Сямігадовым планам прадугледжвала- ся пабудова ў Слоніме завода сухога ма- лака з маслацэхам. Нядаўна на вуліцу прыйшлі будаўнічыя брыгады. Яны капа- юць траншэі, закладваюць фундамент выт- ворчага корпуса новабудовлі.

Завод уступіць у строй дзеючых у 1963 годзе.

М.Варанкоў.

9 сакавіка

ДРУГАЯ ЧАРГА ФАБРЫКІ

На тэрыторыі фабрыкі пуха-пер'евых вырабаў Слонімскага райпрамкамбіната ўзводзіцца вялікі двухпавярховы корпус. Гэта будзе другая чарга прадпрыемства, яе вытвор- чая магутнасць — 1000 тон пуху ў год.

Начало паступаць абсталяванне. Пры- былі пылаачышчальныя машыны і тры аўтаматычныя вагі. Яны ўжо зманціра- ваны.

Увядзенне ў эксплуатацыю другой чаргі фабрыкі намячаецца на канец бягучага года. З яе пускам магутнасць прадпрыемства ўзрасце ў параўнанні з цяперашняй у тры разы.

А.Люцко.

12 сакавіка

ГОРАД СЛОНІМ АДНЕСЕН ДА ГАРАДОЎ АБЛАСНОГА ПАПРАДКАВАННЯ

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 7 сакавіка 1962 года горад Слонім з гарадоў раённага падпарадкаван- ня залічан да катэгорыі гарадоў абласно- га падпарадкавання.

4 мая

5 мая

■ ГАВОРЫЦЬ СЛОНІМ!

«Увага! Гаворыць Слонім!» — так пачалася першая перадача мясцовага радыёвяшчання, якая была прысвечана Першамаю.

Перадачы мясцовага радыё будуць весціся два разы ў тыдзень — па аўторках і пятніцах у 8 гадзін 20 мінут раніцы.

3 гісторыі прадпрыемстваў і ўстаноў

У Слоніме размешчаны прадпрыемствы лёгкай і мясцовай прамысловасці, дрэва- і металапрацоўкі, прадпрыемствы будаўнічых матэрыялаў, харчовай прамысловасці.

Прамысловы патэнцыял раёна складаецца з 23 прадпрыемстваў. З іх 13 (або 57%) — дзяржаўных, 8 (або 35%) — акцыянерных, у тым ліку адно — «Кар-донна-папяровы завод «Альбярцін» — са 100-працэнтнай доляй недзяржаўнай формы ўласнасці.

У структуры вытворчасці перавышаюць харчовая (44,7%), лёгкая (24,4%) і цэлюлозна-папяровая (16%) прамысловасць.

На прадпрыемствах раёна вырабляюцца кардон, папера, паўшарсцяная пражы, вырабы з махровай тканіны, коўдры паўшарсцяныя, ільновалакно, халадзільнае абсталяванне, алей, пер'е-пуховыя і швейныя вырабы, мэбля і іншая прадукцыя.

14 прадпрыемстваў раёна экспартуюць прадукцыю за межы Рэспублікі Беларусь; знешнеэканамічныя сувязі падтрымліваюцца з 21 краінай свету. Галоўным гандлёвым партнёрам з'яўляецца Расійская Федэрацыя, на якую прыходзіцца 72,4% знешняга гандлю.

Будаўнічую праграму ў раёне выконваюць 4 арганізацыі: ААТ «БУ-187», РУП «МПК-164», РУП «Слонімская МПК-163», СРУП «СПМК-64».

Гандлёвае абслугоўванне ў раёне ажыццяўляюць 206 прадпрыемстваў гандлю, з іх 84 знаходзяцца ў сельскай мясцовасці, у тым ліку 56 — дзяржаўнай формы ўласнасці, 150 — недзяржаўнай.

Сетка грамадскага харчавання мае 70 аб'ектаў з 5371 пасадачным месцам.

Удзельная вага прадпрыемстваў дзяржаўнага гандлю ў агульным аб'ёме тавараабароту складае 48,2%, недзяржаўнага — 51,8%.

Да паслуг жыхароў раёна — камбінат бытавога абслугоўвання, дзве фотастудыі індывідуальных прадпрымальнікаў, 18 цырульняў, з іх 15 прыватных. Працуе цэх па

з сённяшняга дня спыняецца выпуск слонімскай раённай газеты «Вольная праца» і дзяглыўскай — «Сцяг камунізму». Замест іх пачынае выходзіць міжраённая газета «За перамогу камунізму»...

*Падрыхтавалі Ф.М.Ганчар,
М.У.Данюк, С.А.Прасняк.*

вырабе помнікаў.

Грамадскі транспарт перавозіць пасажыраў на 6 міжнародных, 26 прыгарадных і 9 гарадскіх маршрутах.

Раён абслугоўваюць 8 гарадскіх і 23 сельскія паштовыя аддзяленні, 7 гарадскіх і 21 сельская АТС.

К.К.Дзятчык.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слонімскі завод сухота абястлушчанага малака». У 1944 г. быў створаны Слонімскі раённы маслапрам. У яго склад уваходзілі Азярніцкі, Міжэвіцкі, Слонімскі маслазаводы. Дырэктарам працаваў Іван Паўлавіч Архіпаў. У 1955 г. раймаслапрам ператвораны ў Слонімскі галаўны маслазавод. Яму падпарадкаваліся Азярніцкі і Міжэвіцкі маслазаводы, Багданавіцкі, Жыровіцкі, Яруціцкі сепаратарныя пункты. У той час на заводзе выпускалі масла, казеін, малочную прадукцыю, марожанае, цвёрдыя сыры.

У маі 1964 г. уведзены ў дзеянне новы завод сухота абястлушчанага малака, магутнасцю перапрацоўкі 50 тон малака за змену. Праводзілася замена і ўстаноўка дадатковага тэхналагічнага абсталявання, і магутнасць завода ўзрасла да 85 тон перапрацоўкі малака ў змену. А ў летні перыяд перапрацоўвалі да 250 тон за суткі.

Дырэктарамі завода ў розныя часы працавалі Фёдар Міхайлавіч Сінічкін, Аляксандр Іванавіч Лойка, Іван Якаўлевіч Дабрыян, Сямён Іванавіч Аўдзей, Сяргей Іосіфавіч Богач, Міхаіл Іванавіч Дмухоўскі.

У 1995 г. дзяржаўнае прадпрыемства пераўтворана ў адкрытае акцыянернае тавары-

ства «Слоні́мскі ЗСАМ». з 2004 г. узначальвае яго Аляксандр Аляксандравіч Буйчык.

А.М. Ваньковіч.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Кардонна-папяровы завод «Альбярцін». Першае ўпамінанне аб папяровай вытворчасці ў Слоніме адносіцца яшчэ да 1790 г., калі памешчыку Пуслоўскаму быў выдзелены лес і адведзены зямельны ўчастак для будаўніцтва папяровага млына.

У 1927 г. фабрыка «Альбярцін» аднавіла сваю работу. Тэты год і лічыцца годам нараджэння сучаснага завода. На фабрыцы працавала 250 чалавек. Фабрыка належала акцыянернаму таварыству. Праз некалькі гадоў гаспадары прадпрыемства абанкруціліся, і яго ўзялі ў арэнду Ф.Вайцахоўскі і В.Гурвіч.

У 1931 г. у сувязі з закрыццём Альбярцінскай фабрыкі было звольнена 150 рабочых. У студзені 1934 г. забаставалі сартавальніцы макулатуры.

1 верасня 1939 г. кардонна-папяровая фабрыка закрываецца ў сувязі з 2-й сусветнай вайной. Праз 16 дзён Чырвоная армія ўвайшла ў фабрычны пасёлак. Добраахвотнікі на чале з П.І.Чашуном узялі пад ахову фабрыку. Праз два тыдні агульны сход рабочых вырашыў аднавіць работу фабрыкі. Першым дырэктарам стаў Канстанцін Феадосьевіч Сідоранка, тэхнічным дырэктарам — С.Р.Фарбер.

з 9806 тон кардону, выпушчанага ў Беларусі з чэрвеня 1940 г. да чэрвеня 1941 г., амаль палавіна была альбярцінскага. Першым! фабрычнымі стаханаўцамі былі! Л.В.Шукала, В.М.Карповіч, С.І.Мостэк, А.К.Сянько, І.Г.Міцюшын. Фабрыка першая ў краіне выпусціла каляровы кардон. З развіццём фабрыкі рос фабрычны пасёлак, з'явіліся свая электрастанцыя, лесазавод, смалакурнашкіпінарны завод, млын, школа, медпункт, пошта, ашчадная каса і іншыя ўстановы.

У верасні 1944 г. дырэктарам фабрыкі стаў Мікалай Аляксеевіч Рэпін, галоўным інжынерам — С.Р.Фарбер. Завяршылася работа па аднаўленні галоўнага корпуса кардонаробчай машыны № 1. Хутка на фабрыку прыйшоў пасля дэмабілізацыі з дзеючай арміі былы дырэктар К.Ф.Сідоранка.

У 1947 г. дырэктарам стаў Барыс Андрэевіч Цвяткоў. У 1948 г. выпуск кардону дасягнуў даваеннага ўзроўню.

У 1949 г. Савет Міністраў СССР прыняў рашэнне аб расшырэнні слонімскага прадпрыемства з мэтай выпуску 16 тыс. тон кардону ў год.

У 1951 г. дырэктарам стаў Георгій Сяргеевіч Сакалоў. У 1950 г. Міністэрства папяровай прамысловасці СССР прысвоіла фабрыцы «Альбярцін» званне «Прадпрыемства выдатнай якасці».

У 1957 г. фабрыка выпусціла 18 739 тон кардону. У 1959 г. фабрыку ўзначаліў Теорый Ларыёнавіч Бібаў.

У 1961 г. брыгадзе Веры Гвазданавай прысвоілі званне калектыву камуністычнай працы, а праз год Вера была ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

з 1961 г. — кардонная фабрыка «Беларусь»

У 1965 г. фабрыка ў агульным аб'ёме выпускала 70% кардону, 23% прадукцыі цэху шырсажыву, 7% паперы. Выход кардону за сем гадоў узрос на 30%, а валавой прадукцыі — на 65%. Заслуга ў гэтым была Ф.С.Лукашэвіча, Я.В.Руднева, С.Я.Званарова, В.Г.Ярашчука, А.П.Гвазданава, А.М.Скарупіча, Ф.Я.Шкірманна, В.Н.Гвазданавай, М.Д.Іванова, З.Г.Асташкінай і многіх іншых.

У 1970 г. дырэктарам фабрык! «Беларусь» стаў Аляксей Мікалаевіч Шаўнін. Працягваліся мадэрнізацыя і расшырэнне вытворчасці. Да канца 9-й пяцігодкі выпуск кардону склаў 35,7 тыс. тон (план 30 тыс. тон) у год, паперы 9,7 тыс. тон (у 4 разы звыш плана).

з 1972 г. — папярова-кардонны камбінат. з 1976 г. — кардонна-папяровы завод, меў 700 спажывцоў сваёй прадукцыі.

У 1979 г. галоўным інжынерам стаў В.Ф.Нявераў, а С.Р.Фарбер, як! адпрацаваў на гэтай пасадзе 35 гадоў, узначаліў навукова-даследчую лабараторыю.

У 1985 г. узровень механізацыі на заводзе склаў 78,6%.

За 11-ю пяцігодку завод атрымаў 1 млн. руб. звышпланавога прыбытку. 15 чалавек удастоены дзяржаўных узнагарод. Значны ўклад у поспех унеслі калектывы цэхаў па вытворчасці кардону (начальнік В.Г.Ярашчук), паперы (А.В.Выгоўскі), малаваных папер (М.М.Юхімук), шырсажыву (Я.В.Руднеў).

Увесь свой працоўны талент аддаў заводу М.Д.Іваноў, С.Я.Званароў, М.П.Шульга, А.І.Ямпольскі, С.А.Карпычаў, В.І.Плот-

нікаў, С.С.Ладачкін, Г.А.Бірук, Б.А.Зайцаў і многія іншыя. У мікрапраёне Альбярцін, відаць, няма сям'і, якая б не была звязана з заводам. Дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР былі ў розны час зменны майстар І.К.Андрэеўскі, сетачнік Ф.С.Лукашэвіч, бігавальшчыца В.М.Гвазданова.

На заводзе многа дынастый, чый агульнапрацоўны стаж значна большы за ўзрост прадпрыемства: Астоўскія, Місюковы, По-бат, Саліты. У дынастыі Гвазданавых 15 чалавек. Для яе вытокаў стаяў П.М.Гвазда-наў. А самая вялікая дынастыя — Андрэ-еўскіх — 19 чалавек. Дзед Касьян Стафа-навіч працаваў кавалём яшчэ ў памешчы-ка. Падлеткам прыйшоў на фабрыку Г.І.Турук. А стаў кавалерам ордэна Лені-на, Працоўнага Чырвонага Сцяга. Такія ж узнагароды ў А.В.Папко. Я.С.Маслоўскі-Мазоль, В.П.Афонін, І.М.Кальцоў, І.П.Скарупіч і многія іншыя працаўнікі — залаты фонд завода.

У 1990 г. працоўны калектыв выкупіў у дзяржавы завод і назваў яго народным прадпрыемствам «Альбярцін», дырэктарам нанялі А.М.Шаўніна.

З пачаткам перабудовы і распадам СССР эканоміка, у тым ліку і Слонімска-чыны, апынулася ў глыбокім крызісе. У 1995 г. народнае прадпрыемства было пераўтворана ў адкрытае акцыянернае таварыства «Слоніmsкі кардонна-папяровы завод «Альбярцін». З 1993 г. узначальваў яго Леанід Фёдаравіч Шкляр.

Цяпер выпускаецца кардону менш, але ён лепшай якасці. Замест ранейшага аднаго віду кардону завод вырабляе 16 відаў паперы, звыш 70 відаў тавараў народнага ўжытку, менавіта тое, што патрэбна спажыву. Гэта кардон паліграфічны і запалкавы, папера ўпаковачная, пачкавая, мелаваная і парафінаваная, сурвэткі, шпалеры, канцылярскія гавары і інш. з чэрвеня 2002 г. калектыв узначальвае Пётр Андрэевіч Саліта.

У. У. Цымбалісты.

Слоніmsкі аўтарамонтны завод. Бярэ свой пачатак з маленькіх майтэрань, якія існавалі з 1939 г. і да акупацыі горада нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У гады вайны майстэрні былі поўна-сцю разбураны, а на іх тэрыторыі створаны лагер для ваеннапалонных.

Пасля вызвалення горада, у канцы ліпеня 1944 г., пастановай Міністэрства аўта-

мабільнага транспарту БССР былі вызначаны задачы аўтарамонтных майстэрняў, і пачаўся рамонт машын для патрэб фронту. Першым дырэктарам стаў былы партызан атрада імя Дзяржынскага Уладзімір Жыглюў.

Прадпрыемства спецыялізавалася на капітальным рамонце аўтамабіляў ЗІС-5, а з 1950-х гадоў — на капітальным рамонце рухавікоў ГАЗ-51.

20.12.1960 г. пастановай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР Слоніmsкі аўта-рамонтны майстэрні перайменаваны ў шынарамонтны завод, у 1965 г. у аўтара-монтны завод, са спецыялізацыяй па рамонце аўтамабіляў «Масквіч». Пачалася рэканструкцыя завода і будаўніцтва галоўнага корпуса. У 1972 г. упершыню зроблена канвеерная лінія для зборкі рухавікоў ГАЗ-51, у 1975 г. усталяваны канвеер зборкі аўтамабіляў «Масквіч», у 1976 г. — лінія разборкі рухавікоў ГАЗ-51. З 1978 г. пачалі рабіць рамонт аўтамабіля «Волга».

Завод узначальвалі: У.Жыглюў — 1944-1945 гг.; М.Б.Майсееў — 1945-1946 гг.; Я.Я.Сняжкоў — 1946 — 1948 гг.; В.Г.Цыранкоў — 1948 — 1949 гг.; А.А.Даб-ражанецкі — 1949 — 1953 гг.; М.Ф.Вара-шчук — 1953 — 1958 гг.; А.І.Жарскі — 1958-1962 гг.; Д.П.Казымоў — 1962-1969 гг.; В.А.Рыжанкоў — 1969—1977 гг.; Г.С.Каштанаў — 1977 — 1994 гг.; В.В.Мядзведзь — 1994 — 1996 гг.; А.В.Фідрык — 1997 — 2002 гг. З 2001 г. заводам кіруе Ге-надзь Міхайлавіч Ракевіч.

Праца людзей ацэньвалася высока. За гады існавання завода многія работнікі адзначаны ўрадавымі ўзнагародамі.

Званне «Ганаровы рацыяналізатар БССР» прысвоена А.У.Ступчыку. Найлепшых поспехаў завод дасягнуў у 1980-я гады. Пашыраліся вытворчыя плошчы, асвойваўся выпуск запасных частак да легкавых аўтамабіляў для ўласнага карыстання і на продаж насельніцтву. Выраблялася больш як 150 відаў гумава-тэхнічных вырабаў да легкавых і грузавых аўтамабіляў, аўтобусаў. У сучасны момант выконваецца вялікі пералік работ і паслуг насельніцтву.

14 сакавіка 1997 г. створана адкрытае акцыянернае таварыства «Слоніmsкі аўтарамонтны завод». У 2001 г. асвоены капітальны рамонт аўтобусаў сямейства ЛАЗ.

М. М. Грышкевіч.

Даччынае прадпрыемства «Слоні́мскі матарапрамонтны завод». Будаўніцтва завода пачалося ў 1965 г., адначасова рых- таваліся кадры рамонтнікаў. Завод уведзе- ны ў дзеянне ў 1968 г. Асвоены рамонт ру- хавікоў Д-54, Д-50. Паступова асвойваўся рамонт новых марак рухавікоў: СМД-14, СМД-18, А-41, А-01. Пашыралася зона аб- слугоўвання. Рухавікі А-01, А-41 раманта- валіся для ўсіх раёнаў рэспублікі.

У сувязі з павелічэннем патрэбы ў ра- монце ішло будаўніцтва новых цэхаў: цэха па рамонце паліўнай апаратуры, цэха афар- боўкі са складам гатовай прадукцыі, склада запчастак і матэрыялаў і інш.

У 1980-я гады праведзена рэканструк- цыя з давадзеннем праграмы да 7500 ру- хавікоў у год. У апошнія гады асвоены рамонт рухавікоў сямейства ЯМЗ (ЯМЗ-236, -238, -240), камбайнавых рухавікоў СМ Д-31, трактарных рухавікоў Д-260, Д-21, распыліцеляў, фарсунак аўтатрактарных рухавікоў, пераабсталяванне аўтамашын з бензінавых на дызельныя рухавікі.

Адначасова з будаўніцтвам і пашырэн- нем прамысловых плошчаў ішло будаўні- цтва жылля. Узведзены тры шматкватэр- ныя дамы (250 кватэр).

Заводам кіравалі Мікалай Аляксанд- равіч Шухно, Міхаіл Уладзіміравіч Заноза, Іосіф Паўлавіч Салейка, з мая 2002 г. дырэктарам працуе Фёдар Рыгоравіч Ці- мафейчык.

На заводзе падрыхтаваны добрыя кадры рамонтнікаў, такія як газаэлектразвар- шчыкі Вячаслаў Іванавіч Данільчык, Васіль Паўлавіч Бабіла, выпрабавальнікі рухавікоў Слаў

Рыгоравіч Звераў, Міхаіл Мікалаевіч Цярохін, Аляксандр Васільевіч Веялкін, слесар Віктар Рыгоравіч Галут, фрэзерышчыкі Аляксей Рыгоравіч Бяль- ко, Аляксандр Мікалаевіч Анішчык, тока- ры Васіль Мацвеевіч Мароз, Аляксандр Іванавіч Шуміла, шліфоўшчык Яўген Пят- ровіч Пракулевіч і інш.

Рабочыя завода неаднаразова выходзілі пераможцамі гарадскога і абласнога кон- курсаў «Лепшы па прафесіі», многія ўзна- гароджаны ордэнамі і медалямі.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слоні́мскі камбікормавы завод». У 1947 г. было створана слонімскае «Нарыхтзерне» сістэмы Усесаюзнага аб'яднання «Цэнтр- нарыхтзерне». Складскія памяшканні зна- ходзіліся ў розных месцах.

У 1960 г. «Нарыхтзерне» пераймена- вана ў хлебапрыёмны пункт, у студзені 1971 г. — у хлебапрыёмнае прадпрыемства.

У 1971 г. уведзены ў дзеянне камбікор- мавы цэх. Вытворчасць складала 100 тон камбікорму ў суткі. У 1972 г. да прадпрыемства далучана Зэльвенскае хлебапрыёмнае прадпрыемства. У 1974 г. перайменавана на ў камбікормавы завод.

Пабудаваны новы адміністрацыйны будынак, 30-тонны аўтаразгрузчык, склады, напаўняльнікі.

Асноўная прадукцыя: камбікорм для буйной рагатай жывёлы, свіней, бялкова- вітамінныя дабаўкі.

У 1997 г. завод перайменаваны ў адкрытае акцыянернае таварыства.

У час Усесаюзнага камуніс- тычнага суботніка на матара- рамонтным заводзе. 13 краса- вца 1975 г.

Дырэктарамі працавалі Аляксандр Васільевіч Радзюк, Аляксей Рыгоравіч Башкіраў, Міхаіл Міхайлавіч Чыгрын, Мікалай Васільевіч Крот, Якаў Макаравіч Трухан, з 2003 г. завод узначальвае Валянцін Антонавіч Лугін.

В.М.Качарга.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слоні́мскі льнозавод». У 1955 г. пачалося праектаванне і будаўніцтва Слонімскага льнозавода. Прадугледжвалася будаўніцтва трох цэхав. У год завод павінен быў прапусіць 6000 тон льнотрасты і 3000 тон льносаломкі, выпускаць 680 тон доўгага і 880 тон кароткага валакна.

20 сакавіка 1959 г. Дзяржаўная камісія прыняла завод да эксплуатацыі, 1 красавіка пачала працаваць 1-я змена, якую ўзначальвала Н. А.Сянчурына. 4 мая стала працаваць і 2-я змена, майстар З.У.Пароль, а 14 верасня — 3-я змена, майстар С.П.Бірук.

Льнозавод пашыраўся, увесь час вялася рэканструкцыя. Завод удзельнічаў ва ўсесаюзным спаборніцтве, яму ўручаўся Чырвоны Сцяг Міністэрства лёгкай прамысловасці СССР і ЦК галіновага прафсаюза.

Людзі — залаты фонд завода. Званне ганаровага ветэрана і ветэрана завода прысвоена дзесяткам працаўнікоў. Многія ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Змяненні ў эканамічнай сітуацыі ў краі не патрабуюць ад калектыву новых метадаў гаспадарання. Райвыканком выдзяляе заводу зямельныя плошчы, і калектыв сам займаецца вырошчваннем пэўнай колькасці льну, а таксама аказвае дапамогу гаспадаркам раёна сельгасмашынамі.

Дырэктарамі завода працавалі У.П.Верашчагін, М.С.Бураўкін, У.В.Бушуеў, М.С.Зязюлін, з 2004 г. калектыв узначальвае Віктар Рыгоравіч Алышэўскі.

М.С.Зязюлін.

Унітарнае даччынае прадпрыемства «Слоні́мскі вінаробчы завод». 12 жніўня 1948 г. была арганізавана кааператыўная вытворчая арцель «Чырвоны харчавік» (старшыня Іван Гаўрылавіч Машанаў). Выпускала хлебабулачныя, кандытарскія, каўбасныя вырабы, воцат, пладова-агароднінну прадукцыю, піва, марожанае, слабаалкагольныя і безалкагольныя напіткі.

12 мая 1956 г. арцель рэарганізавана ў

прадпрыемства «Чырвоны харчавік» з падпарадкаваннем Слонімскаму раённаму Савету дэпутатаў працоўных і абласному аддзелу прамысловасці харчовых тавараў Гродзенскага аблвыканкома. Прадпрыемства займалася выпрацоўкай віна, безалкагольных напіткаў, джэмаў, павідла, саленых агароднін. Налічвалася 3 цэхі: вінны, безалкагольных напіткаў, пладова-ягадных.

12 лістапада 1958 г. прадпрыемства «Чырвоны харчавік» аб'яднана са Слонімскай райхарчкамбінатам (арганізаваны ў Слоніме 28.9.1950).

Райхарчкамбінат ажыццяўляў выпуск хлебабулачных і кандытарскіх вырабаў, нарыхтоўку і перапрацоўку фруктаў, агароднін, дзікарослых ягад і грыбоў.

24 снежня 1960 г. у выніку рэарганізацыі райхарчкамбіната створаны Слоні́мскі вінзавод і хлебазавод.

Кіраўнікамі Слонімскага вінзавода ў розны час былі Георгій Якаўлевіч Кароткі, Іван Пятровіч Малочка, Жан Феліксавіч Сікорскі, з 9.9.1999 г. Міхаіл Васільевіч Акулік.

Асноўны від дзейнасці: вытворчасць пладова-ягадных він і лікёра-гарэлачных вырабаў. На прадпрыемстве ёсць 3 магазіны («Фрэгат», «Бутербродная» і «Спада-рожнік») і 3 участкі. 1.2.2002 г. у падпарадкаванне вінзавода перададзены Ай-цоўскі спіртавы завод у якасці структурнага падраздзялення.

Прадукцыя вінзавода ўдасгоена шматлікіх узнагарод на міжнародных конкурсах у Маскве, Ялце, Сочы, Мінску.

Н.В.Яраш. ■

Слоні́мскі хлебазавод. У ліпені 1944 г. у горадзе былі адкрыты 4 пякарні ў прыстасаваных памяшканнях на плошчы Леніна і вуліцы Шашэйнай. Аднак першы прыказ па заводзе выдадзены 23 студзеня 1945 г. Дырэктарам завода ў той час быў Аркадзь Макаравіч Адамчык.

Прасейванне мукі, замес цеста, развес і выпечка — усё рабілася ўручную.

У 1946 г. хлебакамбінат быў перайменаваны ў райхарчкамбінат. Акрамя выпечкі хлебабулачных вырабаў была наладжана вытворчасць кансерваў, нарыхтоўка і перапрацоўка грыбоў. Дырэктарам райхарчкамбіната быў В.С.Граковіч.

У 1951 г. пачалася механізацыя вытворчасці хлеба: былі ўстаноўлены цестамясільныя машыны, машыны па прасеве

мукі, канвеерныя печы. Магутнасць вытворчасці вырасла да 25 тон хлеба ў суткі.

У 1958 г. райхарчкамбінат аб'ядноўваецца з прадпрыемствам «Чырвоны харчавік». Дырэктарам прызначаецца Андрэй Мікітавіч Кавецкі.

У 1960 г. абодва прадпрыемствы атрымаў самастойнасць. Дырэктарам хлеба-вады быў прызначаны Барыс Філіпавіч Міхайлаў.

У 1962 г. па вуліцы Савецкай быў пабудаваны тыпавы хлебазавод з 4 печамі, а ўсе пякарні былі закрыты. З 1969 г. па 1972 г. на прадпрыемстве праводзілася рэканструкцыя. З 1969 г. па 1989 г. прадпрыемствам кіраваў Станіслаў Францавіч Кісялёў, з мая 1989 г. па сакавік 2002 г. дырэктарам быў Мікалай Рыгоровіч Ёрш. У тэты час была зноў праведзена рэканструкцыя на прадпрыемстве: устаноўлена лінія па выпуску «саломкі», на якой выпякаюцца таксама сушкі і пачэбне, пачала працаваць міні-пякарня, дзе выпускаюцца здобныя булочки і пірагі, пабудаваны новыя кацельні, склады, гаражы для машын; адкрыліся магазін «Гарачы хлеб», павільёны «Свежы хлеб» і «Кандытарка». Шмат было зроблена для паляпшэння ўмоў працы і бытавых умоў працаўнікоў завода.

У цяперашні час Слоніўскі хлебазавод мае вытворчую магутнасць 70 тон у суткі жытняга хлеба. Абсталяваны 4 печамі на газавым паліве. Акрамя таго, мае вытворчасць кандытарскіх вырабаў. Зараз асартымент хлебабулачных вырабаў — 8—12 назваў у суткі, кандытарскіх — 12—18.

Дырэктарам завода з сакавіка 2002 г. працуе Алег Мікалаевіч Лакцюшын.

Л.М. Франкоўская.

Вытворчае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Слоніўскі драбильна-сартыравальны завод». У паўднёвай частцы раёна размешчана радовішча гравійна-пясчанай пароды Азярніца, дзе ў 1977 г. быў пабудаваны драбильна-сартыравальны завод, які з сакавіка 1978 г. пачаў выпускаць наступную прадукцыю: сумесь пясчанавыя гравійную, шчэбень для бетонных вырабаў, шчэбень для дарожнага будаўніцтва, пясок. Тэту прадукцыю выкарыстоўваюць заводы і іншыя будаўнічыя арганізацыі. Першым кіраўніком прадпрыемства быў Генрых Іванавіч Засімовіч, у розны час заводам кіравалі Генадзь

Якаўлевіч Кан-дэрскі, Валерый Віктаравіч Кобец, Анатоль Аляксеевіч Крупко, з 1991 г. дырэктарам працуе Уладзімір Уладзіміравіч Жолудзь.

І.І.Расол.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Слоніўскі завод жалезабетонных канструкцый». У 1974 г. на базе Слоніўскага ўчастка завода жалезабетонных вырабаў упраўлення «Гроднасельбуд» быў створаны завод будаўнічых канструкцый, які ў 1979 г. пераўтвораны ў завод жалезабетонных канструкцый (ЖБК) упраўлення «Гроднасельбуд». У 2000 г. завод ЖБК перайменаваны ў рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Слоніўскі завод ЖБК».

Прадпрыемства мае 2 палігоны па вытворчасці жалезабетонных вырабаў і сценавых блокаў (у Слоніме і Дзятлаве), лесапільна-дрэваапрацоўчы цэх і растворабетонны вузел.

Завод вырабляе зборны жалезабетон (перамычкі, пліты плоскія, парапётныя пліты, латкі цеplatрас, фундаментныя падунда, калоны, сценавыя матэрыялы, піламатырыялы, бетон таварны, раствор таварны.

Кіраўнікамі завода былі Яўген Фёдаравіч Бялевіч, Генадзь Ігнацьевіч Скачко. З 1987 г. заводам кіруе Вячаслаў Іванавіч Сцяпура.

Н. С. Салаўёва.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слоніўская камвольна-прадзільная фабрыка». Будаўніцтва фабрыкі было пачата ў жніўні 1971 г. Праектная магутнасць — 50 тыс. прадзільных верацён. Асноўнае тэхналагічнае абсталяванне (у тым ліку лабараторнае і для ачысткі фарбавальных сцёкаў) было закуплена ў Італіі.

У снежні 1977 г. была здадзена 1-я чарга фабрыкі на 25 тыс. прадзільных верацён, у кастрычніку 1978 г. — 2-я чарга. З 1995 г. — адкрытае акцыянернае таварыства «Слоніўская камвольна-прадзільная фабрыка». Асноўная прадукцыя — паўшарсцяная трыкатажная пражы высокіх і сярэдніх нумароў.

Першым дырэктарам фабрыкі, якая яшчэ будавалася, быў Аляксей Сяргеевіч Агапаў. Потым прадпрыемствам кіравалі Нікаандр Міхайлавіч Адзінцоў, Уладзімір Іванавіч Гавенька, Віктар Васільевіч Чумакоў,

Вячаслаў Віктаравіч Баркоўскі, Віктар
Васільевіч Галіч, Павел Іванавіч Карняйкоў. З
2004 г. — Васіль Іванавіч Салевіч.

У н парна е камунальнае вытворчае прад-прыемства «Слоні́мская фабрыка «Тэкс-тыльшчык». Фабрыка створана на базе зліцця дзвюх арцелей: «Бальшавік» і «1 Мая».

Арцель «Бальшавік» заснавана ў кастрычніку 1945 г., колькасць рабочых складала 70 чалавек. Першапачаткова рабочыя надомнай працы займаліся вязаннем шарсцяных панчоў.

Працягвалася будаўніцтва апаратна-прадзільнага цеха. У чэрвені 1947 г. закончана будаўніцтва трохпавярховага корпуса і пачаты мантаж 2 трохпрачэсальных апаратаў і аднаго сельфактара на 440 верацён. У лютым 1948 г. была выпушчана першая прадукцыя — шарсцяная пражы. Першымі прадзільшчыцамі былі Зінаіда Гаўрылаўна Пятліцкая і Любоў Феафанаўна Гапуціна.

У чэрвені 1948 г. здадзены ў эксплуатацыю 4 ткацкія станкі маркі «Твабэ», якія працавалі ў адну змену. Першымі ткачамі былі Мікалай Карчэўскі, Леанід Ракевіч, Ніна Гудзь. На ткацкіх станках выраблялі сукно і шавіёт з сураў і наступнай апрацоўкай на Мінскім тонкасуконным камбінаце. З 1951 г. арцель пачала асвойваць выпуск грубашарсцяных коўдраў з наступнай апрацоўкай іх на месцы. Акрамя таго, быў асвоены выпуск ватных матрацаў.

Адным з першых дырэктараў арцелі «Бальшавік» быў Ілья Іванавіч Гарцулаў.

З 1954 г. арцель прыступіла да выпуску байкавых коўдраў як асноўнага віду вырабаў.

Арцель «1 Мая» створана ў верасні 1945 г. Сваіх плошчаў арцель не мела, а арандавала прыстасаваныя памяшканні ў арцелі «Чырвоны сталяр», зараз ААТ «Слоніммэбля». Асноўным відам прадукцыі была віскозная

стружка.

У 1947 г. быў пабудаваны вытворчы корпус, у якім устанавілі 8 стужкаткацкіх станкоў і некалькі драўляных ручных станкоў. На ручных станках быў асвоены выпуск хустак і дываноў.

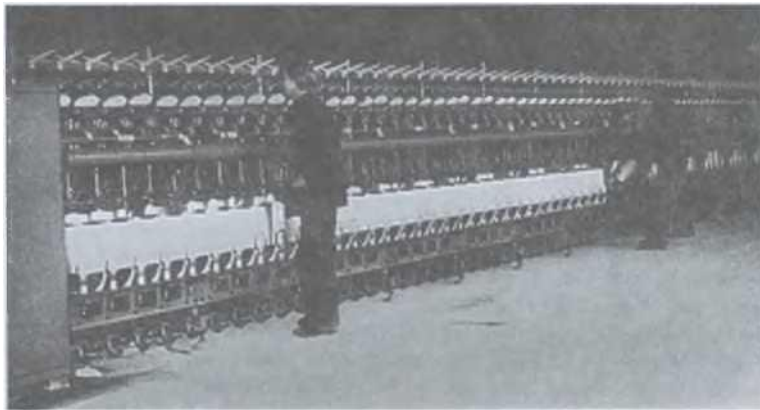
У 1954 г. асвоены выпуск пакрывал і абрусаў жакардавых на драўляных станках з жакардавымі машынамі.

У 1959 г. у арцелі «1 Мая» працавала 49 драўляных станкоў. Прадукцыйнасць працы была вельмі нізкай. За 8-гадзінны рабочы дзень ткачы выпускалі два пакрывалы.

Да 1959 г. арцелі «Бальшавік» і «1 Мая» аформіліся як тэкстыльныя прадпрыемствы. 1 кастрычніка 1960 г. на базе зліцця арцелей «Бальшавік» і «1 Мая» створана фабрыка «Тэкстыльшчык».

Першым дырэктарам фабрыкі быў Сямён Рыгоровіч Фамічоў, які кіраваў да гэтага (з 1954) арцеллю «Бальшавік». Важнейшыя задачы фабрыкі таго перыяду — павелічэнне выпуску тавараў народнага спажывання, будаўніцтва новых і рэканструкцыя старых вытворчых плошчаў.

У сакавіку 1961 г. дырэктарам фабрыкі быў назначаны Мікалай Іванавіч Крой. У перыяд яго кіраўніцтва вялікая ўвага ўдзялялася пытанням пашырэння вытворчасці і сацыяльнага быту работнікаў. Працягвалася рэканструкцыя вытворчых памяшканняў на тэрыторыі асноўнай вытворчасці па вуліцы Баграціёна і ткацкага ўчастка № 2 па вуліцы Гнедаша, завершана будаўніцтва новага памяшкання ткацкага ўчастка № 3 па вуліцы Касманаўтаў. Закончылася будаўніцтва дзіцячага сада па вуліцы Сінічкіна.

У трасцільна-круцільна-матальным цэху камвольна-прадзільнай фабрыкі. 1975 г.

З чэрвеня 1975 г. дырэктарам фабрыкі быў назначаны Шафагат Сантуравіч Грыгар'ян. Амаль 20 гадоў ён з'яўляўся нязменным кіраўніком прадпрыемства. За перыяд яго работы на фабрыцы адбыліся вялікія змены.

Фабрыка выпускала наступныя віды вырабаў: пакрывалы баваўняныя, пакрывалы паўшаўковыя, коўдры нітронавыя, коўдры паўшарсцяныя, прасціны і ручнікі махровыя, абрусы, падцяжкі мужчынскія, падцяжкі дзіцячыя.

Колькасць працуючых да гэтага часу складала 1091 чалавек.

У 1970—1980-я гады фабрыка «Тэкстыльчык» была адной з вядучых у сваёй галіне. Пасведчаннем таму — Дыплом Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР і РК прафсаюза рабочых мясцовай прамысловасці і камунальна-бытавых прадпрыемстваў за перамогу ў сацыялістычным спаборніцтве 1976 г., за найбольш высокую эканомію сыравіны, матэрыялаў, паліва і электраэнергіі; у 1977 г. — пераходны Чырвоны сцяг Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР і РК прафсаюза рабочых мясцовай прамысловасці і камунальна-бытавых прадпрыемстваў; у 1978 г. — пераходны Чырвоны сцяг ЦК КПБ, Савета Міністраў БССР, Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў і ЦК ЛКСМБ; у 1984 г. — першае месца ў гарадскім спаборніцтве і пераходны Чырвоны сцяг Слонімскага гаркома КПБ, выканкома гарсавета і Слонімскага гаркома ЛКСМБ; у 1986 г. — пераходны Чырвоны сцяг у праўленні мясцовай прамысловасці аблвыканкома.

Вялікай падзеяй для фабрыкі з'явілася будаўніцтва і ўвод у эксплуатацыю ў 1989 г. новага фарбавальна-падрыхтоўчага ўчастка, аснашчанага навіейшым сучасным абсталяваннем. Колькасць рабочых і ТР гэтага ўчастка складала 118 чалавек. З'явіліся новыя спецыяльнасці, якія патрабавалі высокай кваліфікацыі.

У 1991 г. за заслугі ў развіцці вытворчасці Ш.С.Грыгар'яну было прысвоена званне заслужанага работніка прамысловасці Рэспублікі Беларусь.

У снежні 1995 г. дырэктарам фабрыкі была назначана Тамара Васільеўна Жыткевіч. У апошнія гады значна змяніўся асартымент прадукцыі, яе знешні выгляд. Асвоены выпуск вафельных і нацыянальных ручнікоў.

Значна палепшыўся асартымент і якасць прадукцыі, абнаўленне за год складае да 80 %.

Штогод фабрыка прымае ўдзел у пас-

таянна дзеючых выстаўках Беллегпрама ў Мінску, у міжнародных і федэральных выстаўках тэкстыльнай і лёгкай прамысловасці ў Маскве. Размяшчае сваю рэкламу ў друкаваных выданнях, інфармацыйных сістэмах.

За дасягнутыя поспехі фабрыка была ўзнагароджана Дыпламам за якасць і ўдзел у IV Сувацкіх прыгранічных таварах; у студзені 1998 г. — міжнародным прызам «Залаты Меркурый»; у 1999 г. — Ганаровым дыпламам Выставачнага акцыянернага таварыства ЛЕНЭКСПА за высокую якасць экспазіцыі, прадстаўленай на 8-й Міжнароднай ярмарцы тавараў шырокага ўжытку Балтыка-99; у 2000 г. — Дыплом за высокія спажывецкія ўласцівасці узораў ручнікоў і прасцін, прадстаўленых на 14-й Федэральнай аптовай ярмарцы тавараў і абсталявання лёгкай і тэкстыльнай прамысловасці ў Маскве.

Зараз асноўнай мэтай калектыву з'яўляецца павелічэнне аб'ёмаў вытворчасці за кошт павелічэння эфектыўнасці выкарыстання вытворчых магутнасцей, якія маюцца, і ўкаранення новага, больш прагрэсіўнага абсталявання; пашырэнне рынкаў збыту прадукцыі за кошт абнаўлення асартыменту, паляпшэння якасці, каларыстыкі, зніжэння сабекошту вырабаў, асваення новых тэхналагічных працэсаў.

В. М. Герасімчык.

Унітарнае рэспубліканскае вытворчае прадпрыемства «Слоніская фабрыка мастацкіх вырабаў». У 1939 г. у Слоніме была створана арцель «Чырвоная зара», якая паклала пачатак развіццю мастацкай вышывкі, а з цягам часу і іншых народных мастацкіх промыслаў. У перыяд фашызма арцель не працавала. Аднавіла сваю дзейнасць і афіцыйна зарэгістравана 24 мая 1945 г.

Першым старшынёй арцелі была выбрана былая партызанка Клаўдзія Дабрыян.

У 1947 г. арцель пачала выпускаць вязаныя рэчы (хусткі, шалі і інш.). У гэты час арцель славілася сваімі абрусамі, вышыванымі на сетцы шэрсцю. лепшыя абрусы экспанаваліся ў 1947 г. на Міжнароднай выстаўцы ў Парыжы. З'явіліся майстры дэкаратыўнага народнага ткацтва.

У 1950 г. разам з ручной вышыўкай пачалося асваенне машынай.

Старшынямі арцелі працавалі Кацярына Панцялееўна Кукушкіна, Вольга Мікалаеўна Лубнік, Іван Якаўлевіч Сяцко.

У красавіку 1953 г. старшынёй арцелі была выбрана ўдзельніца Вялікай Айчыннай вайны Фаіна Паўлаўна Юдзічава, якая працавала спачатку старшынёй, а затым 18 гадоў дырэктарам.

Да 1957 г. вытворчасць значна расшырлася, павялічыўся асартымент. Акрамя жаночай лёгкай сукенкі і мужчынскіх сарочак пачалося асваенне і выпуск пасцельнай і сталовай бялізны. З таго ж года прадукцыя фабрыкі выйшла за межы рэспублікі.

У верасні 1960 г. на базе арцелі «Чырвоная зара» была створана Слоні́мская фабрыка мастацкіх вырабаў.

У 1971 г. на пасаду дырэктара быў назначаны Анатоль Іванавіч Смірноў, які быў за 20 гадоў ўзначальваў калектыў.

У 1976 г. пабудаваны новы вытворчы корпус фабрыкі.

У 1981 — 1988 гг. да яе была далучана Баранавіцкая фабрыка мастацкіх вырабаў.

У складаных эканамічных умовах 1990-х гадоў у мэтах пошуку шляхоў выхаду з крызісу прадпрыемства пачало супрацоўнічаць з замежнымі фірмамі і часткова працаваць на сыравіне давальцаў. Так, у 1997 г. перапрацавана сыравіны давальцаў на 1880 млн. рублёў, італьянскай фірме «Самас» было пашыта 4000 куртак і атрымана за працу 2200 долараў ЗША.

Нягледзячы на матэрыяльныя і фінансавыя цяжкасці, у 1998 г. была праведзена вялікая работа па тэхнічным пераўзбраенні фабрыкі. Па лізінгу, у крэдыт было закуплена і ўстаноўлена 88 адзінак швейнага абстаўяння японскай фірмы «Джукі» на суму 185 тыс. долараў ЗША.

У 1998 г. асвоены новы від народных мастацкіх промыслаў — саломалляцтва і інкрустацыя саломкай. Майстрамі-ўмельцамі распрацаваны асартымент шкатулак у стылі беларускіх каларытаў і традыцый, асвоены выпуск інкруставаных карцін.

З 2000 г. прадпрыемства ў асноўным працуе на сыравіне давальцаў з замежнымі фірмамі — германскай фірмай «Кала», амерыканскай фірмай «Харве Бенард».

У верасні 2000 г. Слоні́мская фабрыка мастацкіх вырабаў перайменавана ва ўні-

тарнае рэспубліканскае вытворчае прадпрыемства «Слоні́мская фабрыка мас-тацкіх вырабаў».

З 1993 г. дырэктарамі фабрыкі працавалі Зоя Аляксееўна Пукач, Іван Іванавіч Фідрык, Павел Іванавіч Карняйкоў, з 2001 г. фабрыку ўзначальвае Уладзімір Уладзіміравіч Чышчэня.

Т. Ф. Бурсевіч.

Фабрыка пер’е-пуховых вырабаў. Да 1940 г. у Слоні́ме было мноства розных кустарных арцеляў. Сярод іх — дробныя лесазаводы № 4 і № 5, слясарна-механічная майстэрня, сталярна-мэблевая майстэрня, прадзільна-ткацкая арцель, млыны, скуравая арцель «Балыпавік», шорная арцель, байдарная арцель, цагельныя заводы, чарапічны цэх і інш. З гэтых і іншых невялікіх вытворчасцей у 1940 г. быў утвораны Слоні́мскі райпрамкамбінат, які ў 1988 г. перайменаваны ў фабрыку пер’е-пуховых вырабаў.

Вось што пісала раённая газета ў лютым 1941 г.: «Райпрамкамбінат аб’ядноўвае ў сваёй структуры дробныя прадпрыемствы. У мінулым годзе выпушчана прадукцыі на сотні тысяч рублёў. Прамкамбінат меў добрыя магчымасці па выпуску бочак, чарапіцы, цэглы, мелу, збруі, цвікоў. Бригада т. Альевіча выканала план па выпуску плечёных кошыкаў на 140%, бригада Саферштэйна — на 160%. Асвоены рамонт аўтамашын, матацыклаў, веласіпедаў, швейных машын, радыёпрыёмнікаў, пішучых машынак, прымусаў. Устаноўлены высокапрадукцыйны гантарэзны станок, а таксама станок па вырабу цвікоў».

Райпрамкамбінат да вайны ўзначальваў Л. С. Шустаў.

Пасля вызвалення Слоні́мшчыны ад гітлераўскіх захопнікаў прамкамбінат быў адноўлены і пашыраны. У яго склад увайшлі вапнавы завод, мылаварны цэх, тэкстыльная фабрыка, маслабойны цэх, а таксама млыны ў Клепачах, Жыровічах, Сярках, Скоўдзічах, чатыры млыны былі ў Слоні́ме.

У 1960 г. была пабудавана фабрыка пер’е-пуховых вырабаў, якая ўваходзіла ў склад прамкамбіната. Хутка расла яе магутнасць. Калі ў 1962 г. было выпушчана прадукцыі на 865 тыс. рублёў, то ў 1963 г. — на 1 млн. 335 тысяч, а яшчэ праз некалькі гадоў — удвая больш. У 1974 г. пачаў дзейнічаць глазурны цэх. Цяпер у складзе фаб-

рыкі цэх пер'е-пуховых вырабаў, швейны цэх, участак фрыт-глазуры і эмаляў.

У розныя гады прадпрыемства ўзначальвалі Ф.С.Сошка, С.У.Пак, П.Т.Кузня-цоў. На працягу 22 гадоў дырэктарам быў Я.А.Ачапоўскі. Пасля яго ў пачатку красавіца 1996 г. кіраўніком фабрычнага калектыву прызначаны У.У.Іванашка, які раней быў намеснікам дырэктара.

За 61 год наладжаны вялікія сувязі з прадпрыемствамі і фірмамі на ўнутраным рынку Беларусі і за яе межамі (Данія, Францыя, Швецыя, Венгрыя), накоплены вялікі вопыт па выпуску тавараў народнага спажывання. Фабрыка неаднаразова адзначалася на міжнародным узроўні прызамі «Залаты Мерку рый», Гран-пры і інш.

У апошнія гады калектыву фабрыкі неаднаразова выходзіў пераможцам спаборніцтва сярод прадпрыемстваў АУП «Гроднамясцпрам», тры апошнія гады заваёўваў пераходны сцяг па выніках працы сярод прадпрыемстваў раёна.

Р.М.Сцяпура.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слоні́мскі мясакамбінат». У 1923 г. на базе існаваўшай бойні быў створаны цэх па забой жывёлы для забеспячэння воінскіх часцей і патрэб мясцовага насельніцтва.

Пачынаючы з 1960 г. мясакамбінат па-чаў сваё развіццё з пабудовы мясатлушчавага цэха, рэканструявання цэха па перапрацоўцы птушкі, халадзільніка і кацельні. У 1972 г. былі ўведзены ў строй каўбасны цэх, бытавое памяшканне, трансфарматарная падстанцыя, гараж і механічны май-стэрні. Магутнасць камбіната складала (па вырабе ў змену): мяса-жывёлы — 2,5 тоны, мяса птушкі — 6,9 тоны, каўбасных вырабаў — 5 тон, паўфабрыкатаў — 0,431 тоны, катлет — 3,45 тыс. штук.

У 1976 г. здадзены ў эксплуатацыю халадзільнік на 2000 тон адначасовага захоўвання мяса, уведзены ў дзеянне мясатлушчавы цэх магутнасцю 55 тон мяса ў змену з блокам падсобных памяшканняў. Зроблена рэканструкцыя кацельні.

У 1981 г. пабудавана крытая база для жывёлы, а праз год праведзена рэканструкцыя птушкацэха, магутнасць якога складала 10 тон у змену, пабудаваны халадзільнік птушкацэха і тарны цэх. У 1987 г. здадзены ў эксплуатацыю цэх блочнага мяса, праведзены капітальны рамонт сталовай і лабараторыі.

3 гісторыі прадпрыемстваў і ўстаноў

У 1995 г. цэх па санітарным забой жывёлы з-за паніжэння паставак быў пераабсталяваны ў цэх па вырабе мясных кансерваў.

Асноўныя віды дзейнасці ААТ «Сло-німскі мясакамбінат» у апошнія гады — выраб і рэалізацыя прадуктаў харчавання, а таксама арганізацыя фірменнага гандлю, рэалізацыя эндакрынна-ферментнай сыравіны, сухіх жывёльных кармоў, скур.

Асноўная прадукцыя: мяса (свініна, ялавічына, каніна, бараніна), субпрадукты, мясныя паўфабрыкаты, скуры, эндакрынна-ферментная сыравіна, вараная каўбаса, сасіскі, сардэлькі, вэнджаніна, тушонка, паштэты.

Для паляпшэння быту і павышэння культуры работнікаў камбіната пабудаваны і працуе фізкультурна-аздараўленчы комплекс, дзе арганізаваны спартыўныя секцыі і трупы плавання. Да паслуг працоўных сталовая і здраўпункт з сучасным медыцынскім абсталяваннем.

Н.У.Рагозік.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слоні́ммэбля». Пасторыя прадпрыемства пачалася ў 1939 г. з невялікай арцелі, якая называлася «Чырвоны сталяр». У арцель тады ўвайшлі спецыялісты-прыватнікі. Выпускар! яны маляваныя кухонныя сталы, кушэтки, тапчаны. Арцель размяшчалася ў невялікіх аднапавярховых памяшканнях. Працавала там каля 50 чалавек. Старшы-ней арцелі быў А.М.Анучнік.

Пасля вайны арцель пачала разбудоўвацца. Былі набыты паравая машына, фрэзер, вінтавы прэс і іншае. У 1955 г. на базе арцелі «Чырвоны сталяр» была ўтворана мэблевая фабрыка. У яе склад у 1959 г. уліўся калектыв 1-га лесазавада імя Кірава. У 1957—1962 гг. дырэктарам фабрыкі быў М.І.Алейнікаў. У 1961 г. пабудаваны новы вытворчы корпус, трансфарматарная падстанцыя, кацельня. У 1965 г. у вытворчых памяшканнях з'явілася вада, была падведзена каналізацыя.

З 1965 г. да 1984 г. фабрыку ўзначальваў Г.П.Малаховіч.

У 1971 г. фабрыка стала філіялам аб'яднання «Мастоўдрэў». Разам з будаўніцтвам вытворчых аб'ектаў уведзіліся сацыяльна-бытавыя памяшканні — жылыя дамы, дзіцячы сад-яслі.

З 1984 г. да красавіка 1999 г. дырэктарам фабрыкі быў Б.Л.Адамовіч.

1993—1995 гг. адзначаны спадам вытворчасці, што звязана з пераломнымі па дзеямі ў грамадска-палітычным жыцці дзяржавы. Але калектыў цалкам захаваў ся. У 1997 г. фабрыка выйшла з «Мастоў- дрэва» і стала ААТ «Слоніммэбля». Ажы- ла вытворчая дзейнасць прадпрыемства.

Цяпер «Слоніммэбля» — сучаснае прадпрыемства, прадукцыю якога ведаюць не толькі ва ўсёй Беларусі, але і ў Расіі, Германіі, іншых краінах.

Вырабы адпавядаюць асноўным еўрапейскім стандартам — эстэтычным, функцыянальным, гігіенічным, экалагічным і эканамічным. Уся прадукцыя сертыфікавана, вырабы ствараюць камфорт і зручнасць, адпавядаюць дызайну, не маюць небяспекі для здароўя, а яшчэ — умераны іх кошт.

У 1999 — 2000 гг. было выдаткавана больш за 40 млрд. рублёў на ўкараненне сучасных тэхналогій, тэхнічнага пераўзбраення. У цэхах з'явіліся станкі з праграмным кіраваннем, сучаснае абсталяванне.

Сёння ААТ «Слоніммэбля» выпускае каля 50 відаў мэблі. Асартымент шырокі: наборы мэблі для спальні, наборы корпуснай мэблі, прыхожыя, наборы мэблі для кухні, малагабарытная мэбля — пісьмовыя сталы, камоды, тумбы, кніжныя паліцы.

Галоўнае багацце прадпрыемства — яго людзі. Па стане на май 2002 г. у калектыве працавала 550 чалавек. 38% працуючых складаюць сямейныя дынастыі, 43% —

маладыя людзі ва ўзросце да 35 гадоў.

3 ліпеня 2001 г. дырэктарам ААТ «Слоніммэбля» працуе А.К.Жук.

Я.І.Жук.

Гродзенскае абласное унітарнае паліграфічнае прадпрыемства «Слоніммэбля». У верасні 1939 г. выйшаў у свет першы нумар раённай газеты. Менавіта тады і пачала сваю дзейнасць друкарня. Аднак праз паўтара года вайна перарвала мірную працу. А калі райцэнтр вызвалілі, то праз некалькі дзён жыхары горада зноў убачылі свежы нумар газеты, хоць набіралася і друкавалася яна на базе партызанскай друкарні.

У пачатку прадпрыемства называлася «Гарадская друкарня». Размяшчалася яна ў памяшканні былога жаночага манастыра. На яе базе і вырасла больш буйное прадпрыемства, якое атрымала новую назву — «Слоніммэбля» ўзбудыненая друкарня, паколькі ўключала ў сябе яшчэ 2 брыгады — Зэльвенскую і Дзятлаўскую. Аднак у 1990 г. была скасавана Зэльвенская, а ў 1994 г. — Дзятлаўская.

3 дня заснавання друкарні дырэктарам быў І.І.Дамесік, а з чэрвеня 1946 г. па 1998 г. друкарню ўзначальваў Уладзіслаў Пятровіч Філіпаў.

Друкарня вырабляе самую разнастайную паліграфічную прадукцыю: кардонную

Ударнікі камуністычнай працы аддзела апрацоўкі мэблявай фабрыкі.

ўпакоўку, бланачную прадукцыю і бухгалтарскія кнігі, шматколерныя этыкеткі на імпартнай бумазе, друкуе 12 газет, кнігі ў мяккай шматколернай вокладцы, брашур, часопісы, буклеты, праспекты, папкі для прывітальных адрасоў, бланкеты, пропускі, граматы, візітныя карткі, сшыткі школьныя і для малявання, запісныя кніжкі і іншыя тавары народнага спажывання. У 2000 г. для рэалізацыі тавараў адкрыты ведамасны магазін «Дыямант».

3 1999 г. друкарню ўзначальвае Ана-толій Аляксандравіч Лагуцік. У 2002 г. прадпрыемства перайменавана ў Гродзенскае абласное унітарнае паліграфічнае прадпрыемства «Слоніўская друкарня».

А.А.Лагуцік.

Дзяржаўная лесагаспадарчая ўстанова «Слоніўскі лясгас». Слоніўскі лясгас быў заснаваны ў канцы 1939 г. у адпаведнасці з пастановай Савета народных камітэтаў СССР. Адразу пасля вызвалення раёна ў ліпені 1944 г. узняў сваю дзейнасць. Першае лесаўпарадкаванне на плошчы 50 048 га было праведзена ў 1952 г. Дырэктарам лясгаса да студзеня 1945 г. быў Іван Якаўлевіч Скараходаў. У склад лясгаса ўвайшлі наступныя лясніцтвы: Слоніўскае, Зэльвенскае, Пляцніцкае, Задворскае, Парэцкае, Каменскае, Рафальскае і Равенскае.

Дырэктарамі лясгаса ў розны час былі Іван Вікенцьевіч Дубовік, Мікалай Адамавіч Худалей, Іван Мікалаевіч Булачкін, Дзмітрый Вікенцьевіч Семянюк, Мікалай Несцеравіч Данілін, Іван Іосіфавіч Пігальскі, Анатоль Іванавіч Кавалькоў, з 2002 г. лясгасам кіруе Уладзімір Альфонсавіч Кулакоўскі.

На пачатку сваёй дзейнасці лясгас у асноўным займаўся аховай лесу ад самавольных высечак, лесааднаўленнем, правядзеннем санітарных высечак, доглядам за лесам, а таксама адпускаў лес на корані. Лесааднаўленне праводзілася ў вельмі вялікіх памерах.

Плошча Слоніўскага лясгаса па стане на 1.1.2002 г. складала 62 673 га, у тым ліку пакрытая лесам 56 958 га.

Расшырыўся асартымент прадукцыі, якую выпускаў гаспадарка, і геаграфія яе распаўсюджвання. Вядзецца адгрузка пілапрадукцыі і круглага лесу ў Польшчу, Фінляндыю, Германію, Швецыю, Літву,

Эстонію, Расію. У год высакаецца 51,2 тыс. м³ драўніны.

А.А.Петрулевіч.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства па забеспячэнні нафтапрадуктамі

«Слоніўнафтапрадукт». Яшчэ ў 1928 г. была створана нафтабаза. У час вайны яна была знішчана, у 1944 г. адноўлена.

У 1970 г. пабудавана новая база на плошчы 12 га, рэзервовая ёмістасць 5,8 тыс. м³.

У 1976 г. рэзервовы парк павялічаны на 10 тыс. м³, зліваналіўная эстакада павялічана да 8 вагонацystэрн, пабудаваны ачышчальныя збудаванні. Пазней у горадзе пабудаваны аўтаматычныя запраўкі.

Дырэктарамі працавалі К.П.Краўцоў, П.П.Востраў, І.П.Здановіч, І.Я.Дабрыян, А.І.Жарскі, М.П.Салавей, П.І.Турок.

Лінейна-прамысловае ўпраўленне магістральных газаправодаў. Пачатак газіфікацыі Беларусі быў пакладзены будаўніцтвам магістральнага газаправода Дашава — Мінск, а затым і газаправода Івацэвічы — Вільнюс — Рыга і Слоніў — Ваўкавыск — Гродна.

У пачатку будаўніцтва магістральнага газаправода Слоніў — Ваўкавыск — Гродна ў Слоніме быў створаны аварыйна-рамонны пункт (АРП), які ўваходзіў у склад Вільнюскага раённага ўпраўлення (РУ) магістральных газаправодаў. Першым начальнікам Слоніўскага АРП быў Аляксандр Сяргеевіч Вайтэнка.

Задачам! Слоніўскага АРП былі кантроль за якасцю вядзення будаўнічых работ, правядзення выпрабаванняў і прадувак закончаных участкаў магістральных газаправодаў, запаленне газам і іх надзейная эксплуатацыя.

На працягу 1963 г. ішло будаўніцтва магістральнага газаправода Слоніў — Ваўкавыск — Гродна, газаправодаў-адводаў і газаразмеркавальных станцый (ГРС) да цэментнага завода «Перамога», шклозавода «Нёман», Скідальскага цукровага завода і Гродзенскага хімкамбіната. Да канца года ўсе гэтыя аб'екты былі завершаны, і ўказаныя прадпрыемствы атрымалі прыродны газ у якасці паліва і каштоўнейшай сыравіны для хімічнай прамысловасці.

У сярэдзіне 1963 г. пачалося будаўніцтва першай чаргі Слоніўскай кампрэсарнай станцыі (КС). Начальнікам кампрэсарнай станцыі, якая будавалася, быў назначаны Г.М.Дудзік.

Вясной 1964 г. было прынята рашэнне аб стварэнні Слонімскага ўпраўлення магістральных газаправодаў. Начальнікам ўпраўлення быў назначаны М.П.Мачарнюк.

Восенню 1964 г. было закончана будаўніцтва і прынята ў эксплуатацыю першая чарга Слонімскай КС, якая дазволіла павысіць ціск газу ў магістральных газаправодах як у напрамку Прыбалтыкі, так і ў напрамку Слонім — Гродна.

У наступныя гады працягвалася будаўніцтва газаправодаў-адводаў і газаразмеркавальных станцый (ГРС), будаўніцтва 2-й ніткі газаправода Слонім — Гродна і ў сувязі з павелічэннем транспартных патокаў — будаўніцтва 2-й і 3-й чаргі Слонімскай КС на чатыры агрэгаты ў кожнай чарзе.

У пачатку 1974 г. было закончана будаўніцтва ўчастка газаправода Ваўка-выск — Беласток і пачалася падача прыроднага газу ў Польшчу.

У сярэдзіне 1970-х гадоў былі створаны Мінскае, Нясвіжскае і Кобрынскае лінейна-прамысловыя ўпраўленні (ЛПУ) і ў склад Слонімскага ЛПУ ўвайшлі магістральныя газаправоды і газаразмеркавальныя станцыі на тэрыторыі Гродзенскай вобласці, Слонімскай і Івацэвіцкай КС (тры цэхі) і магістральныя газаправоды Івацэвічы — Слонім на тэрыторыі Брэсцкай вобласці.

Рост працягласці магістральных газаправодаў і газаправодаў-адводаў працягваўся і далей. Пастаянна раслі патакі прыроднага газу.

Зараз працягласць газаправодаў Слонімскага ўпраўлення ў аднаніткавым падліку складае 997,9 км, у тым ліку 137 км газаправода Ямал — Еўропа. Дзейнічаюць 28 газаразмеркавальных станцый, 4 аўтамабільныя газанапаўняльныя кампрэсарныя станцыі, 2 вузлы замеры газу (Бераставіца і Воранава) і 2 вузлы рэдукавання газу, 906 лінейных вузлоў.

Начальнікамі ўпраўлення працавалі М.П.Мачарнюк, Г.М.Дудзік, М.М.Герасімыч, з 1993 г. ўпраўленне ўзначальвае Ю.В.Бяссонаў.

Раённае унітарнае прадпрыемства «Слоніmsкі камбінат бытавога абслугоўвання». Камбінат бытавога абслугоўвання насельніцтва быў створаны ў 1960 г. шляхам аб'яднання арцелей «17 Верасня» і імя Жданава.

Асартымент прадукцыі і пералік паслуг

насельніцтву былі самымі разнастайнымі: швейныя і трыкатажныя вырабы, парыхмахерскія і фотаслугі, паслугі пракату, рытуальныя паслугі, рамонт кватэр, мэблі, сталярныя вырабы, рамонт складанай бытавой тэхнікі і інш.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 8 студзеня 1971 г. калектыў быткамбіната за паспяховае выкананне задач пяцігадовага плана па аказанні бытавых паслуг насельніцтву і высокі ўзровень арганізацыі бытавога абслугоўвання ў сельскай мясцовасці быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Снята. Неаднаразова здабыткі калектыву паказваліся на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР, у 1973 г. ён узнагароджаны Дыпламам 1-й ступені.

За датэрміновае выкананне і перавыкананне плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця на 1979 г. і дасягненне высокіх эканамічных вынікаў калектыў узнагароджаны пераходным Чырвоным сцягам ЦК КПБ, Савета Міністраў БССР, Беларуска-рэспубліканскага савета прафсаюзаў і ЦК ЛКСМБ.

У 1987 г. калектыў выйшаў пераможцам усеаюзнага спаборніцтва за паспяховае выкананне плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця і атрымаў пераходны Чырвоны сцяг.

Калектыў ганарыцца сваімі работнікамі, многія з іх узнагароджаны ордэнамі і медалямі!

Кіраўнікамі быткамбіната былі ў розны час Аляксей Аляксеевіч Капейкін, Міхаіл Фёдаравіч Шачэнка, Аляксей Якаўлевіч Воргіш, Яўген Уладзіміравіч Вяселік, Іван Барткавіч Ганчар, Міхаіл Іванавіч Ганчар. З 2001 г. калектыў ўзначальвае Станіслаў Станіслававіч Іванашка.

С.С.Іванашка.

Камунальнае унітарнае прадпрыемства «Камбінат бытавых паслуг». У мэтах палепшэння абслугоўвання насельніцтва і забеспячэння высокіх тэмпаў росту бытавых паслуг для насельніцтва рашэннем Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў ад 13 ліпеня 1970 г. у Слоніме створаны камбінат бытавых паслуг. У яго падпарадкаваны перададзены фабрыка хімічнай чысткі, лазня, механічная пральня. Створана добрая матэрыяльная база, калектыў дабівае ешчэ высокіх паказчыкаў.

У 2000 г. камбінат бытавых паслуг перайменаваны ў камунальнае унітарнае прадпрыемства.

Узначальвалі камбінат Георгій Якаў- левіч Кароткі, Пётр Міхайлавіч Пракапен- каў, з 1984 г. — Іван Пятровіч Пяцько.

Т.В.Марціновіч.

Вытворчае ўпраўленне «Слоніміж-райгаз». 1 красавіка 1962 г. у Слоніме быў створаны мантажна-эксплуатацыйны ўчастак у складзе 7 чалавек. Начальнікам быў назначаны Міхаіл Сяргеевіч Дурко. Учас- так займаўся падключэннем газабалонных устаноў.

У 1963—1964 гг. былі ўстаноўлены групавыя ёмістасці звадкаванага газу на вулі- цах Студэнцкай, В.Крайняга, Чырвонаар-мейскай, Чарняхоўскага для газіфікацыі шматпавярховых дамоў.

У 1965 г. Слоніміскі мантажна-эксплу- атацыйны ўчастак быў перайменаваны ў Слоніскую эксплуатацыйна-мантажную кантору. Галоўнай задачай арганізацыі з'яў- лялася бесперабойнае і безаварыйнае забес- печэнне горада і раёна звадкаваным газам.

У 1967 г. у Слоніме быў праведзены прыродны газ. Першы газавод быў па- даваны па вуліцах П.Лумумбы, Перша- майскай, Чырвонаармейскай, Савецкай. Гэта дазволіла перавесці на прыродны газ шмат- павярховыя жылыя дамы, камунальна- бытавыя кацельні.

У 1970—1980 гг. праводзілася газіфі- кацыя калгасаў і саўгасаў. Першымі спа- жыўцамі былі саўгас-тэхнікум «Жырові- чы», калгасы «Дружба», імя Суворова, імя Леніна, «Міжэвічы», саўгасы «Пераможац», « Бальшавік», « Сасноўка».

У 1975 г. Слоніская эксплуатацыйна- мантажная кантора перайменавана ў Сло- німскае міжраённае вытворчае ўпраўлен- не газавай гаспадаркі. Да ўпраўлення былі далучаны Дзятлаўскі і Зэльвенскі цэхі. Гэтым цэхам быў таксама пададзены прыродны газ.

Цяпер ва ўпраўленні эксплуатаецца 534,8 км газавых сетак, з іх у г. Слоніме 226,1 км, г.п. Зэльва — 53,1 км, газіфіка- вана 12 калгасаў і саўгасаў у Слоніміскім раёне і 4 — у Зэльвенскім. Агульная пра- цягласць сетак у сельскай мясцовасці склада 255,5 км.

Упраўленне поўнаасцю забяспечвае пат- рэбы насельніцтва сельскай мясцовасці ў звадкаваным газе, дастаўляе газ у балонах да

абанента ў сельскай мясцовасці.

Доўгі час дырэктарам упраўлення пра- цаваў Анатоль Аляксандравіч Рудакоў, з 2002 г. яго ўзначальвае Уладзімір Рыго- равіч Пастарнак.

Даччынае прадпрыемства «Слоні-ская МПМК-163». 7 жніўня 1958 г. быў створаны Слоніміскі міжкалгасбуд. Пер- шым старшынёй быў Канстанцін Фёда- равіч Новікаў. У 1977 г. арганізацыя перайменавана ў міжкалгасную перасоўную ме- ханізаваную калону № 79. У 1986 г. быў нададзены № 163, у маі 2002 г. пераўтво- рана ў даччынае прадпрыемства.

Кіраўнікамі працавалі Станіслаў Абра- мавіч Броўкін, Міхаіл Мікалаевіч Самафа- лаў, Мікалай Іванавіч Вадалазкі, Уладзімір Канстанцінавіч Бабаў, Аляксандр Кіры- лавіч Святлоў, Станіслаў Станіслававіч Кубік.

Прадпрыемствам былі пабудаваны жывёлагадоўчыя комплексы ў саўгасе «Пераможац», калгасе «1 Мая», усе фермы і механічныя майстэрні ў калгасах і саўгасах, сотні кіламетраў дарог, тысячы квадратных метраў жылля, лёгкаатлетыч- ны манеж, памяшканне пракуратуры і іншыя аб'екты.

Даччынае прадпрыемства «Слоні-ская міжгаспадарчая перасоўная механі- заваная калона № 164 (МПМК-164)» Гродзенскага вытворчага праектна-бу- даўнічага унітарнага прадпрыемства «Гроднааблсельбуд». 15 ліпеня 1944 г. у мэтах адраджэння кардонна- папяровага завода быў створаны ўчастак № 3 Барана- віцкага аблбудтрэста, які ўзначальваў І.А.Сінельнікаў. Для павелічэння аб'ёмаў будаўнічых работ 14 чэрвеня 1949 г. было створана будаўнічае ўпраўленне № 2. Зай- малася будаўніцтвам у Дзятлаўскім, Карэліцкім, Навагрудскім раёнах.

У сакавіку 1956 г. упраўленне перай- менавана ў перасоўную механізаваную калону № 19, а ў красавіку 1986 г. — у МПМК-164. За гады свайго існавання МПМК-164 пабудавала шмат аб'ектаў — кінатэатр у Слоніме, гасцініцу «Шчара», маслазавод, шэраг аб'ектаў мясакамбіната, школу № 10, фабрыку пер'е- пуховых выра- баў, раённы вузел сувязі, Дом бытгу, жылыя дамы ў горадзе і раёне і ў іншых раёнах.

З 1949 г. па 1967 г. арганізацыю ўзна- чальваў Карпей Саламонавіч Прус. Потым

у розны час працавалі кіраўнікамі Віктар Аляксеевіч Кулеба, Андрэй Іванавіч Бабкін, Арсеній Васільевіч Якубёнак. З 1998 г. — Васіль Паўлавіч Петручук.

В. П. Петручук.

Даччынае прадпрыемства «Слонимская СПМК-64» Гродзенскага абласнога вытворчага прадпрымства будаўнічага унітарнага прадпрымства «Гроднааблсельбуд». Загадам «Гроднааблсельбуд» ад 29 сакавіка 1979 г. была створана Слонимская СПМК-181. Аслугоўвае Слонімскі, Дзятлаўскі, Зэльвенскі, Карэліцкі, Навагрудскі раёны. Ажыццяўляе будаўніцтва вонкавых і ўнутраных інжынерных сетак, санітарна-тэхнічныя, земляныя работы.

Прадпрыемства сумесна з падрадчыкамі выканала работы па ўзвядзенні Зэльвенскай і Дзятлаўскай бальніц, прафесійна-тэхнічнага вучылішча ў г.п. Мір, лабараторнага корпуса Жыровіцкага аграрна-тэхнічнага каледжа, аб'ектаў у пасёлках Рэкта, Пубалава, Майскі, Стрэшын, школу і дзіцячы садок у Арменіі пасля землетрасення, каўбасны цэх мясакамбіната, рэканструкцыю кардонна-папяровага завода, многія жывёлагадоўчыя комплексы, кацельні і іншыя аб'екты.

Дырэктарам прадпрыемства працаваў Аляксандр Уладзіміравіч Конан, з 1986 г. — Міхаіл Паўлавіч Юрэня.

У 2001 г. арганізацыя перайменавана ў даччынае прадпрыемства «Слонимская СПМК-64».

І.І.Мялешка.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Будаўнічае ўпраўленне № 187». Для будаўніцтва камвольна-прадзільнай фабрыкі загадам Мінпрамбудаўніцтва БССР ад 23 сакавіка 1972 г. было створана будаўнічае ўпраўленне. 7 снежня 1994 г. яно выдзелена ў самастойную арганізацыю і ўвайшло ў склад Беларускай дзяржаўнай прамысловай будаўнічай карпарацыі «Белбуд».

Пры акцыяніраванні членамі калектыву выкуплена 52,6% акцый прадпрыемства, а 47,4% знаходзяцца ў маёмасці дзяржавы.

Пабудаваны аб'екты: камвольна-прадзільная фабрыка, будынак райвыканкома, раённая бальніца, аўтобусны парк № 3, сярэднія школы № 2, 3, 8, рэканструяваліся заводы, жыллыя дамы, аптэка па вуліцы Брэсцкай і інш.

Начальнікам упраўлення працаваў Уладзімір Канстанцінавіч Бабаў, з 1995 г. — Віктар Васільевіч Брайчук.

В.В.Брайчук.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Слоніамрамбуд». 1 жніўня 1945 г. у Слоніме пачала працаваць рамонтна-будаўнічае кантора ў складзе 20 чалавек. Начальнікам яе быў Кузьма Паўлавіч Мароз. У 1961 г. кантора перайменавана ў рамонтна-будаўнічае ўпраўленне. Начальнікам яго працаваў Ігар Іванавіч Кашырскі.

У 1964 г. пад прамысловую базу была перададзена тэрыторыя і база былога 5-га лесазавода прамкамбіната. Займаліся рамонтам і будаўніцтвам жылля, газіфікацыяй, устаноўкай санітарна-тэхнічнага абсталявання, добраўпарадкаваннем вуліц і іншай работай.

З 1 красавіка 1994 г. перайменавана ў адкрытае акцыянернае таварыства.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 27.8.2003 г. тэта будаўнічая арганізацыя аб'ядналася з ААТ «Слонимское БУ-187».

Калектывам кіравалі Мікалай Паўлавіч Прусевіч, Уладзімір Ільіч Гершгорын, Ваянцін Мікалаевіч Кобазаў, Вітольд Станіслававіч Глаўніцкі.

В.А.Конан.

Аўтапарк № 3 Слоніма. У снежні 1977 г. у Слоніме закончылася будаўніцтва пасажырскага аўтатранспартнага прадпрыемства, якое 18.2.1977 г. было зацверджана загадам Міністэрства аўтатранспарту БССР як аўтакалона № 2451. Кадры і транспарт былі пераведзены са Слонимскай аўтакалоны № 2450, якая займалася як грузавымі, так і пасажырскімі перавозкамі. Аўтакалона абслугоўвала Слонімскі, Зэльвенскі, Дзятлаўскі, Мастоўскі і іншыя раёны Гродзенскай вобласці. Штодзённа перавозіла пасажыраў па 64 маршрутах, а таксама турысцкія трупы. 1 мая 1987 г. аўтакалона была перайменавана ў аўтобусны парк № 3 з арэнднай формай уласнасці. З году ў год у аўтапарку развівалася вытворчая база і сацыяльная сфера, маршрутная сетка. Абнаўляўся рухомы састаў. Штогод аўтапарк № 3 на міжгародніх, гарадскіх і прыгарадных маршрутах перавозіў каля 13 млн. пасажыраў. Акрамя таго, аўтапарк аказвае паслугі насельніцтву нашага і суседніх раёнаў па экспертызе і адценцы аўтатранспартных

сродкаў. Аўта-

парк мае інтэрнат на 17 пакояў, фізкуль-турна-аздараўленчую залу, пункт аховы здароўя, дзе ёсць працэдурны і стаматала-гічны кабінеты. 3 красавіка 2002 г. аўтапарк № 3 з арэнднай формы ўласнасці пераведзены на дзяржаўную і стаў дачынным унітарным прадпрыемствам «Аўтобусны парк № 3». Калектыў аўта транспартнікаў у розны час узначальвалі Міхаіл Адамавіч Казлоў, Леанід Іванавіч Калейнік, з 1997 г. — Уладзімір Мікалаевіч Мікалаеў.

М.А.Гурская.

Даччынае унітарнае прадпрыемства «Грузавы аўтамабільны парк № 11». 20 жніўня 1954 г. на базе філіяла Лідскай аўта транспартнай канторы была арганізавана самастойная Слонімскай аўта транспартная кантора. У сваім саставе яна мела 12 грузавых аўтамабіляў, 2 грузатаксі і лег-кавое таксі, 5 аўтобусаў маркі ПАЗ-651, працавала 40 чалавек. Будавалася вытворчая база — рамонтныя майстэрні, механізавааная мыйка аўта транспарту, склад для запасных частак і аграгатаў, адміністрацыйны будынак, сталовая, кацельня, пункт запраўкі ГЗМ, рэканструяваны і добраўрадкаваны бытавыя памяшканні і інш. У лютым 1978 г. аўтабаза № 11 была раздзелена на 2 самастойныя аўтапрадпрыемствы: аўтакалона № 2451 і аўтакалона № 2450. 3 7 мая 1987 г. Слонінская аўтакалона № 2450 была перайменавана ў Слоніскі грузавы аўтамабільны парк № 11 (ГАП-11). 3 кастрычніка 1992 г. ГАП-11 пачаў выконваць міжнародныя перавозкі грузаў у краіны Заходняй Еўропы, у тым ліку ў Польшчу, Чэхію, Германію, Бельгію, Данію, Францыю і Іспанію. 3 11 красавіка 2002 г. Слоніскі грузавы аўтапарк № 11 АВА «Гроднааблаўтатранс» пераўтвораны ў даччынае унітарнае прадпрыемства «Грузавы аўтамабільны парк № 11» рэспубліканскага аўта транспартнага унітарнага прадпрыемства «Гроднааблаўтатранс». Многія вадзіцелі, рамонтныя рабочыя і работнікі інжынерна-тэхнічнай службы прадпрыемства былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Першым начальнікам быў Рыгор Пятровіч Брагін, дырэктарамі аўтапарка ў розны час працавалі Рыгор Пятровіч Брагін, Уладзіслаў Раманавіч Удовін, Мікалай Мікалаевіч Панфіловіч, Васіль Паўлавіч Кузьмін, Сцяпан Рыгоравіч Холупаў, Віктар

Рыгоравіч Чырнылюў, Павел Лукіч Аляшкевіч. 3 28.4.2001 г. калектыў узначальвае Алег Аркадзьевіч Міско.

Даччынае прадпрыемства «Слонімаграспецаўтатранс» ДУП «Аблсельгастэхніка». Аўта транспартнае прадпрыемства пачало сваю дзейнасць 10 ліпеня 1973 г., калі была ўтворана аўтабаза № 8 «Бел-мясамалтранс» для цэнтравывазу малака, жывёлы з сыравінных зон вобласці на перапрацоўчыя прадпрыемствы Слоніма і Дзятлава, а таксама для дастаўкі гатовай прадукцыі ў гандлёвую сетку рэспублікі і за яе межы. Адміністрацыя створанага аўта-прадпрыемства, рамонтная база знаходзіліся на тэрыторыі Слонімскага мясакам-біната ў прыстасаваных памяшканнях. У 1986 г. у асноўным было завершана будаўніцтва новых памяшканняў рамонтнай базы і адміністрацыйна-бытавога корпуса. У 1986 г. калектыў быў прызнаны пераможцам сярод аўта транспартных прадпрыемстваў галіны Беларусі.

10 кастрычніка 1986 г. аўтабаза перайменавана ў Слонімскае міжкраёнае аўта-транспартнае прадпрыемства ГПА «Агра-машсервіс». У 1987 г. прадпрыемства было ўдзельнікам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. У 1996 г. у сувязі са змяншэннем сельскагаспадарчай вытворчасці падаюць аб'ёмы перавозак малака, жывёлы і прадукцыі перапрацоўчых прадпрыемстваў. Для захавання калектыву адміністрацыя прадпрыемства атрымала ліцэнзію на перавозку грузаў у міжнародных напрамках. У тым жа годзе прадпрыемства прымаецца сапраўдным членам Б А М А П (Беларускай асацыяцыі міжнародных аўтамабільных перавозчыкаў). У 2001 г. перайменавана ў даччынае прадпрыемства «Слонімаграспецаўтатранс» Гродзенскага унітарнага прадпрыемства «Аблсельгастэхніка». Першым дырэктарам быў Васіль Пятровіч Зайцаў. Дырэктарамі базы ў розны час працавалі Філімон Архіпавіч Запрагаеў, Уладзімір Архіпавіч Рыжанкоў, Сцяпан Аляксандравіч Альховік, з 1989 г. Мікалай Іванавіч Фідрык, са жніўня 2000 г. калектыў узначальвае Міхаіл Георгіевіч Русаноў.

М.А. Скурат.

Дарожна-эксплуатацыйнае ўпраўленне № 54. У ліпені 1944 г. для будаўніцтва дарог, разбураных у гады вайны, было створана ДЭУ-837.

У студзені 1983 г. ДЭУ-837 было ліквідавана, а пры ДРБУ-48 (г. Ліда) быў арганізаваны дарожны ўчастак № 7. У снежні 1998 г. на базе ДУ-7 было створана дарожна-эксплуатацыйнае ўпраўленне № 54 (ДЭУ-54). Сёння на абслугоўванні і кантроль! ДЭУ-54 знаходзіцца 337 км аўтамабільных дарог рэспубліканскага значэння (з іх 44 км на кантролі), якія абслугоўваюць 7 лінейных дарожных дыстанцый (у тым ліку ў т.п. Зэльва і г. Масты). Трое супрацоўнікаў ДЭУ-54 ўзнагароджаны знакам «Ганаровы дарожнік».

Першым начальнікам ДЭУ быў Міхаіл Аляксеевіч Аўчыннікаў, а потым у розны час прадпрыемства ўзначальвалі Яфім Маркавіч Затурэнскі, Станіслаў Пятровіч Кукшынінскі, Іван Фёдаравіч Макараў, Міраслаў Аляксеевіч Трафімук, Міхаіл Паўлавіч Салавей, са жніўня 1988 г. ім кіруе Сяргей Міхайлавіч Мазанік.

Т.А.Ляўчук.

Дарожнае рамонтна-будаўнічае ўпраўленне № 191. Утворана ў 1965 г. Займаецца будаўніцтвам, рамонтам і ўтрыманнем аўтамабільных дарог, абслугоўвае 472 км мясцовых дарог. Кіраўнікамі ў розны час былі Ніна Мікалаеўна Пазнякова, Сцяпан Васільевіч Гундар, Барыс Іванавіч Амяльянчык.

Даччынае прадпрыемства «Слоніўская сельгастэхніка». У 1940 г. была заснавана Слоніўская МТС. Першым дырэктарам яе быў А.С.Сарокін. Пасля вызвалення раёна ў 1944 г. у Жыровічах была адноўлена Слоніўская МТС. Дырэктарам быў прызначаны Іван Аляксандравіч Зайцаў, а з 5 сакавіка 1945 г. дырэктарам стаў Аляксей Андрэевіч Давыдзенка.

6 красавіка 1950 г. была заснавана Рышчыцкая МТС. Дырэктарам яе быў прызначаны Аляксей Сідаравіч Сарокін, а з 10 сакавіка 1955 г. Іван Канстанцінавіч Бухвостаў. У 1958 г. на базе Рышчыцкай МТС створана Слоніўская рамонтна-тэхнічная станцыя (РТС). Дырэктарам застаўся І.К.Бухвостаў. У 1960 г. Слоніўская РТС прыняла на свой баланс тэхніку Галынкаўскага БМУ і была пераўтворана ў РТМС. Дырэктарам быў прызначаны Васіль Фёдаравіч Сівяноў. 7 красавіка 1961 г. Слоніўская РТМС рэарганізавана ў Слоніўскае раённае аб'яднанне «Сельгастэхніка», у 1963 г. дырэктарам яе стаў Канстанцін Фёфаўнавіч Клаўсуць. За перыяд яго кіравання былі

пабудаваны склады для ўгнаенняў, пракладзены чыгуначныя пад'язныя пугі і эстакады для разгрузкі машын і сыпучых матэрыялаў, пабудавана новае памяшканне канторы, сталовая, 5-павярховы жылы дом, дзіцячы сад. У 1973 г. былі ўведзены аператыўная сувязь з гаспадаркамі раёна, дыягнастычнае абслугоўванне перасоўнымі майстэрнямі і інш. З 15 ліпеня 1975 г. на пасаду кіраўніка быў прызначаны Мікалай Рыгоравіч Міхальчык, які працаваў да 1 мая 1986 г. У гэты час на прадпрыемстве адбыліся значныя змены: яно было пераўтворана ў Слоніўскае раённае аб'яднанне па вытворчых тэхнічным забеспячэнні сельскай гаспадаркі. Было распачата будаўніцтва вытворчай базы, якая адпавядала сучасным патрабаванням. Былі пабудаваны кантрольна-пусковы пункт, станцыя тэхнічнага абслугоўвання і рамонтна-абсталявання жывёлагадоўчых ферм, куды ўвайшлі: цэх па абслугоўванні малочнага абсталявання, спецыялізаваны цэх па рамонце кампрэсараў і вакуумных насосаў розных марак і мадыфікацый, якія выкарыстоўваюцца ў сельскай гаспадарцы, цэх па рамонце халадзільных аграгатаў і інш. У гэты час былі ўведзены ў дзеянне тыпавыя АЗС, станцыя тэхнічнага абслугоўвання і рамонтна-мабільнага абсталявання, станцыя па тэхнічным абслугоўванні камбайнаў і энэрганасычанай тэхнікі, а таксама 3-павярховы адміністрацыйны будынак. На базе прадпрыемства заснаваны курсы па падрыхтоўцы кадраў спецыялістаў усіх галін сельскай гаспадаркі. За дасягнутыя поспехі па ўсіх кірунках дзейнасці Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 19.2.1976 г. прадпрыемства ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, шматрадова адзначалася Ганаровымі граматамі БССР і СССР.

З 1 мая 1986 г. пасля рэарганізацыі Слоніўскай Сельгастэхнікі ад яе аддзялілася райаграпрамтэхніка. Дырэктарам быў прызначаны Мікалай Уладзіміравіч Астапковіч, які пачынаў сваю дзейнасць на прадпрыемстве з 1971 г. у якасці фрэзероў-пічыка механічных майстэрняў. З гэтага часу пачаўся новы этап у развіцці прадпрыемства. Былі пабудаваны і ўведзены ў дзеянне цэх па вырабе нізкатэмпературных халадзільных камер, халадзільных шафаў. Пры непасрэдным удзеле М.У.Астапко-

віча, галоўнага інжынера А.І.Фідрыка і слесара М.В.Акулевіча была створана халадзільная ўстанова СЛ-1600, якая па сваіх паказчыках не мела аналагаў і прызначалася для ахалоджвання малака на малочных фермах і комплексах. Быў заснаваны цэх па рамонтзе зернеўборачных і кормаўборачных камбайнаў.

На вуліцы Пушкіна Слоніма быў створаны цэх па вырабе алею і бляшаных ба-нак для патрэб народнай гаспадаркі і насельніцтва. Быў пабудаваны цэх хлебабулачных вырабаў, на беразе Шчыры пабудаваны і ў кароткі тэрмін уведзены ў дзеянне фізкультурна-аздараўленчы комплекс з плавальным басейнам і вялікай спартыўнай залай.

Слоніўская Сельгастэхніка ажыццяўляе выраб і мадэрнізацыю ўстановак СЛ-1250 і СЛ-1600 для ахалоджвання малака, выраб халадзільных камер тылу ХК, рамонт кампрэсараў халадзільных устаноў, рамонт кормаўборачнай тэхнікі, рамонт камбайнаў, выпечку хлеба, вытворчасць алею. Механізаваны атрад аказвае паслугі калгасам і саўгасам раёна ў правядзенні веснавых работ, уборцы ўраджаю збожжавых, нарыхтоўцы кармоў і сенажу.

Н. Ф. Катлярэнка.

Даччынае прадпрыемства «Слоніўскае аграпрамзабеспячэнне» Гродзенскага ўнітарнага прадпрыемства «Аблсельгастэхніка». З'яўляецца правапераемнікам Слоніўскага раённага прадпрыемства па матэрыяльна-тэхнічным забеспячэнні аграпрамысловага комплексу, утворанага ў адпаведнасці з загадам Гродзенскага аблгарапрама № 34 ад 25.3.1986 г.

У сферу дзейнасці прадпрыемства ўваходзіць матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, сялянскіх фермерскіх гаспадарак, перапрацоўных галін прамысловасці, а таксама іншых галін народнай гаспадаркі; рэалізацыя вузлоў, агрэгатаў і запасных частак з рамонт; аказанне транспартных паслуг; аптовы і рознічны гандаль матэрыяльна-тэхнічнымі сродкамі і таварамі народнага спажывання. Па выніках рэспубліканскага конкурсу газеты «Беларуская ніва» «Ураджай-97» прадпрыемства ўзнагароджана ў 1997 г. памятным залатым медалём з алмазным

пакрыццём «Залаты колас». Прадпрыемствам з дня заснавання кіруе дырэктар Іван Уладзіміравіч Ціханавіч.

І. У. Ціханавіч.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Сельгасхімія». Раённае прамысловае аб'яднанне «Сельгасхімія» было створана ў верасні 1979 г. на базе Грыбаўскага спецыялізаванага аддзялення, якое ўваходзіла ў склад райаб'яднання «Сельгастэхнік». Галоўнай задачай прадпрыемства з'яўлялася аграхімічнае абслугоўванне калгасаў і саўгасаў, аказанне транспартных паслуг, нарыхтоўка і вывазка тарфахрошкі і сапрапелей, рэкультывацыя кар'ераў і іншых работ. Цяпер аб'яднанне стала акцыянерным таварыствам. Дырэктарамі працавалі Яўген Іванавіч Пішч, Іван Фёдаравіч Сок, з 2002 г. — Аляксандр Мікалаевіч Зінчанка.

Л. М. Галаўко.

Рэспубліканскае ўнітарнае Слоніўскае прадпрыемства меліярацыйных сістэм. Прадпрыемства было створана 12 лютага 1980 г. як Слоніўскае міжраённае ўпраўленне асушальных і арашальных сістэм. 28 лютага 1991 г. яно было перайменавана ў Слоніўскае арэнднае прадпрыемства па эксплуатацыі водагаспадарчых сістэм. 30 снежня 1995 г. прадпрыемства стала называцца Слоніўскае будаўніча-эксплуатацыйнае прадпрыемства меліярацыйных і водагаспадарчых сістэм, з ліпеня 2001 г. — РУП «Слоніўскае ПМС». Займаецца будаўніцтвам, эксплуатацыяй і капітальным рамонтам аб'ектаў гідратэхнікі і меліярацыі, выкананнем спецыяльных будаўнічых-монтажных работ. Плошча абслугоўвання складае 14,5 тыс. га, працягласць сеткі 722 км. Кіраўнікамі прадпрыемства працавалі Мікалай Іванавіч Калішук, Іван Валяр'янавіч Часноўскі, з 2003 г. — Аляксандр Уладзіміравіч Гетманчук.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Світанак». У ліпені 1944 г. у Слоніме пачала сваё станаўленне дзяржаўная гандлёвая сетка, кантора якой знаходзілася на вуліцы Аптэчнай. У 1945 г. яна складалася ўжо з 7 магазінаў (прамысловага і 6 харчовых), 4 сталовых, агульнатаварнага склада, агародніннай базы, падсобнай гаспадаркі ў Дзеравянчыцах і завода ахаладжальных

напіткаў. З транспартных сродкаў было толькі 3 аўтамашыны і 7 коней.

Колькасць працуючых складала 84 чалавекі, з іх 22 работнікі гандлёвай сеткі і скла- доў, 35 — грамадскага харчавання, 14 — работнікаў канторы. Толькі 9 чалавек з усіх працуючых мелі сярэдняю адукацыю. Уся гандлёвая сетка, у якую ўваходзілі магазіны, сталовыя, агароднінная база, был! размешча- ны ў невялікіх прыстасаваных памяшкан- нях. Гадавы план тавараабароту ў той час складаў 700 тыс. рублёў у цэнах 1945 г.

З кожным годам расла гандлёвая сетка, узмацнялася яе матэрыяльна-тэхнічная база, укараняліся прагрэсіўныя метады працы, самаабслугоўванне. Непазнавальна стала мяняцца гандлёвая сетка горада з 1979 г. За тэты перыяд узрасла колькасць гандлёвых кропак. Пабудаваны 12 прад- прыемстваў гандлю, у тым ліку харчовы магазін у Рышчыцах, на вакзале, 2 магазі- ны прамысловых тавараў — «Абутак», «Тавары для дома і быту», праведзена рэ- канструкцыя магазінаў на вуліцах Савец- кай, Пушкіна, магазінаў «Дзіцячае адзен- не», «Канцтавары», «Культтавары», «Спорттавары», «Адзенне», «Мода» і інш., адкрыты новыя магазіны на вуліцах Да- ватара, Яршова, Брэсцкай. З ростам гандлёвай сеткі пастаянна павялічвалася колькасць занятых у гандлі людзей. У 1985 г. у гандлі працавала ўжо 630 чалавек, з іх 19 выдатнікаў гандлю, 20 работнікаў мелі ганаровае званне «Ветэран гандлю».

У красавіку 1979 г. пачалася рэаргані- зацыя дзяржаўнага гандлю. З гархарчпрам- гандлю па рашэнні Гродзенскага аблвыкан- кома выдзяляюцца ў самастойную аргані- зацыю камбінат школьнага харчавання, у 1980 г. аптова-рознічнае плодаагародніннае прадпрыемства. У снежні 1992 г. парашэнні Слонімскага гарвыканкома з гархарчпрам- гандлю аддзяліліся і пачалі працаваць са-

Магазін ААТ «Світанак» у Слоніме.

мастойна буйныя харчовыя і прамысловыя магазіны. У гандлі засталіся вінагарэлач- ныя, 2 прадуктовыя магазіны (№ 5 і № 7), склады, будаўнічая трупа і транспарт. Тэта і склада асцову гандлёвай аптова-розніч- най фірмы «Світанак», у якой працавала 260 чалавек. У сакавіку 1995 г. да гандлёвай фірмы «Світанак» далучаюцца страт- ныя прадпрыемствы камбіната грамадскага харчавання. У выніку рэканструкцыі рэс- тарана «Слонім» на яго базе з'явіліся новы прадуктовы магазін № 22, «Кафэ-бар», пра- ведзена рэканструкцыя сталовай «Бульбя- ная» на гарадскім рынку і пераабсталяван- не яе ў прадуктовы магазін № 15. Пера- абсталяваны былі і іншыя кропкі прад- прыемстваў грамадскага харчавання: ма- газін «Кулінарыя», «Грыль-бар», сталовая. За кошт праведзеных рэканструкцый быў адкрыты цэх па саленні і перапрацоўцы рыбы, з пійныя бары і інш. У снежні 1996 г. гандлёвая фірма «Світанак» пераўтвора- на ў Слонімскае гандлёвае адкрытае ак- цыянернае таварыства «Світанак», дзе працавала 430 чалавек. Пачынаючы з 1992 г. А АТ «Світанак» працуе рытмічна, рэнта- бельна, з кожным годам павялічвае аб'ём рознічнага тавараабароту. З моманту ства- рэння гандлёвай сеткі ў 1944 г. дырэктарам яе быў Іван Аляксеевіч Багуслаўскі, пра- цяглы час узначальвалі раённы гандаль П.І.Шырокаў, Н.І.Зубчонак, Б.М.Славуцкі, Н.Глебкін, М.І.Малкін, Д.В.Жалянкоў, С.В.Заікін, з ліпеня 1979 г. прадпрыемства ўзначальвае Васіль Аляксеевіч Духоўнік, кавалер ордэна «Знак Пашаны», выдатнік гандлю Беларусі.

Н. К. Крупнік.

Слонімскае раённае спажывецкае таварыства. Гісторыя спажывецкай каапера- цыі раёна пачалася ў верасні 1939 г. з ад- крыцця першых магазінаў у вёсках Бабы- нічы, Васілевічы, Харашэвічы, Хадзевічы, Якімавічы. Транспарту не было. На конях ездзілі за таварамі ў Брэст, Гродна і іншыя гарады. Пасля вайны былі створаны 5 сельскіх спажывецкіх таварыстваў: Сло- німскае, Жыровіцкае, Міжэвіцкае, Азярніц- кае і Касцянеўскае, якія аб'ядноўвалі не- калькі дзесяткаў магазінаў. Спажывецкая кааперацыя атрымала дапамогу ад дзяржа- вы, стала мацнець і развівацца. У 1945 г. было

З гісторыі сельскагаспадарчых кааператываў і прадпрыемстваў

атрымана шэсць спісаных трафейных машын.
Адкрыліся магазіны ў Альбярціне,

3 гісторыі сельскагаспадарчых кааператываў і прадпрыемстваў

Азярніцы, Міжэвічах і іншых вёсках. Былі створаны нарыхтоўчая кантора, каўбасны і кандытарскі цэхі, наладжаны закупка і продаж сельскагаспадарчай прадукцыі. Так, крок за крокам, з дапамогай дзяржа- вы пачала развівацца спажывецкая каапе- рацыя ў раёне, у якую ўвайшлі філіялы: «Каапгандаль», «Каапнарыхтпром», «Каап- аўтабаза», «Рынак», праўленне райспажыў- таварыства.

Асноўная задача спажывецкай каапера- цыі раёна — абслугоўванне сельскага на- селенства. Актыўнымі памочнікамі ў пад- боры кадраў і кантролі за іх працай з'яўля- юцца пайшчыкі і ўпаўнаважаныя. Пры кожным гандлёвым прадпрыемстве працу- юць камісіі кааператывага кантролю, у склад якіх уваходзяць пайшчыкі, што аказ- ваюць дапамогу па арганізацыі гандлю.

Многія супрацоўнікі амаль усю сваю працоўную дзейнасць звязалі са спажывецкай кааперацыяй, 138 чалавек атрымалі ганаровае званне «Ветэран працы». Гэта людзі, якія адпрацавалі ў спажывецка-м тавары- стве 25 гадоў. Некаторыя з іх адзначаны дзяржаўнымі ўзнагародамі. Старшынямі праўлення спажывецкай кааперацыі былі Аляксёнак, Канстанцін Мікалаевіч Крупік, Аляксандр Кляменцэвіч Грыб, Мікалай Паўлавіч Карпенка, Віктар Яўстаф'евіч Жукоўскі,

Сяргей Аляксандравіч Рагозік, а з 2001 г. — Мікалай Віктаравіч Юрчык.

Р.М.Несцер.

Абласное унітарнае прадпрыемства «Слоні́мскі спецыялізаваны саўгас «Рышчыцы». 15 ліпеня 1944 г. быў створаны зе- лянгас для вырошчвання расады кветкавых і агародных культур. У 1975 г. на базе зе- лянгаса стварыўся спецаўгас «Рышчыцы». Займаліся не толькі вырошчваннем кветак, але і азеляненнем гарадоў. У 1978 г. пабу- даваны новыя цяпліцы на 21 500 м².

Першым кіраўніком быў Канстанцін Аляксеевіч Жукоўскі, 20 гадоў кіраваў калектывам Пётр Сцяпанавіч Касінскі. Дырэктарамі працавалі Сямён Дзмітры- евіч Лапацкі, Юрый Іванавіч Казак, Аляк- сей Рыгоровіч Бурсевіч, з 1995 г. — Вале- рый Гаўрылавіч Надудзік. Гаспадарка пе- райшла на новыя віды сарціроўкі прадук- цыі, карыстаецца Міжнародным класіфіка- тарам, вырошчвае новыя гатункі велікарос- лых ружаў «Чорная магія», «Пасьён», «Асеіна». З чэрвеня 2001 г. саўгас «Рышчыцы» перайменаваны ў абласное уні- тарнае прадпрыемства «Слоні́мскі спецы- ялізаваны саўгас «Рышчыцы».

С.А.Філёнчык.

3 гісторыі сельскагаспадарчых вытворчых кааператываў і раённых унітарных сельскагаспадарчых прадпрыемстваў

**СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫЯ
КААПЕРАТЫВЫ**

ВЫТВОРЧЫЯ

«АЗЯРНІЦКІ». 15 жніўня 1948 г. у в. Гумнішча быў створаны калгас імя Калі- ніна, старшыні Ф.Ефімовіч, І.І.Макарчук, Н.В.Бялько (дэпутат Вярхоўнага Савета БССР), 21 жніўня 1948 г. у в. Азярніца — калгас імя Ракасоўскага, старшыні Ф.А.Ефі- мовіч, М.С.Сыантовіч, 20 сакавіка 1949 г. у в. Ваўчкі — калгас «Камсамолец», стар- шыні М.А.Шлык, М.В.Ракевіч, 30 жніўня 1949 г. у в. Клепачы — калгас «Савецкая Беларусь», старшыня А.В.Куляшэвіч.

Паказчыкі вытворчасці ўсіх чатырох калгасаў былі прыкладна аднолькавыя. 19 сакавіка 1952 г. яны аб'ядналіся ў адзін калгас імя Ракасоўскага з цэнтрам у в. Азярні- ца. Старшынямі калгаса выбіраліся М.А.Дзяменцеў, А.В.Жукоўскі. Із сакавіка 1958 г. калгас стаў называцца «Прагрэс». Старшынямі яго былі М.І.Нагорны, А.А.Гу-

піча, з 1962 г. па 1992 г. Валянцін Іванавіч Лашкоўскі.

У 1970-я гады гаспадарка становіцца адной з лепшых у раёне. Пачала развіваць- ся свінагадоўля. Быў пабудаваны свінакомп- лекс — рэпрадуктар па вытворчасці пара- сят. Калгас у спаборніцтве паміж гаспадар- камі пастаянна заваёўваў пераходныя Чыр- вонныя сцягі. За сродкі калгаса будаваліся аб'екты сацкультбыту. Многія працаўнікі з'яўляюцца ўдзельнікамі ВДНГ, узнагаро- джаны ордэнамі і медалямі, ёсць кавалер трох ордэнаў Працоўнай славы.

Па стане на 2001 г. у калгасе 2344 га сельгасугоддзяў, 2105 га ворыва, атрыма- на 6050 галоў парасят, усяго 4600 галоў свіней, больш за 1000 галоў буйной рага- тай жывёлы і каля 500 кароў. Старшынёй працуе М.А.Бусько.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельсагаспадарчы вытворчы кааператыў «Азярніцкі». 31.3.2004 г. гаспадарка аб'яднана з сельсагаспадарчым вытворчым кааператывам «Драпава».

А.І. Ракевгч.

«ВАСІЛЕВІЧЫ». У Васілевіцкім сельсавеце аб'яднанне аднаасобных гаспадарак у калектыўныя пачалося вясной 1950 г. У кожнай вёсцы была створана сельсагаспадарчая арцель: у в. Васілевічы — калгас імя Кутузава, старшыня Піліп Георгіевіч Малец, у в. Парэчча — калгас імя Крупскай, старшыня Фёдар Ігнатавіч Сілівончык, у в. Ганькі — калгас «Чырвоная зорка», старшыня Аляксандр Міхайлавіч Ягоўдзік, у в. Бабынічы — калгас імя Молатава, старшыня Цімафей Васільевіч Рагозік, у в. Задвор'е — імя Сталіна, старшыня Мікалай Пятровіч Шундрык, у в. Навасёлкі — імя Якуба Коласа, старшыня Андрэй Андрэевіч Кучынскі і ў в. Хадзявічы — калгас імя Дзімітрова, старшыня Андрэй Міхайлавіч Клыбік.

У канцы 1951 г. усе гэтыя гаспадаркі, акрамя калгаса імя Дзімітрова, аб'ядналіся ў калгас імя Молатава, старшынямі якога былі Мікалай Сідаравіч Сарокін, Аляксандр Рыгоровіч Саланіцын, Іосіф Браніслававіч Родавіч. У 1959 г. калгасы імя Молатава і імя Дзімітрова аб'ядналіся ў адну гаспадарку, якую назвалі «Перамога», і ўзначаліў яе Канстанцін Сцяпанавіч Важэйка, які быў старшынёй калгаса імя Дзімітрова з 1952 г. У 1975 г. да калгаса «Перамога» былі далучаны вёскі Разанаўшчына і Вераб'евічы, узначаліў яго Аляксандр Аляксеевіч Рахунок. Гаспадарка спецыялізуецца на вытворчасці мяса і малака, мае 3958 га сельгасугоддзяў, з іх 2627 га ворнай зямлі. Заасфальтаваны вуліцы населеных пунктаў, унутрыгаспадарчыя дарогі. Вёскі Васілевічы і Парэчча газіфікаваны. Дзесяткі працаўнікоў унагароджаны ордэнамі і медалямі, 11 прысвоена званне «Заслужаны калгаснік». З 2001 г. гаспадарку ўзначальвае Анатоль Лявонцьевіч Патоцкі.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельсагаспадарчы вытворчы кааператыў «Васілевічы».

Г. С. Герасімчык.

«ДЗЕРАЎНОЎСКІ». Да 1960 г. Дзе-

раўноўскі сельсавет, у склад якога ўваходзілі вёскі калгаса «Уперад», адносіўся да Казлоўшчынскага раёна Баранавіцкай вобласці і толькі пасля рэарганізацыі Казлоўшчынскага раёна Дзераўноўскі сельсавет і калгас «Уперад» адышлі ў Слоніmsкі раён. Калгас «Уперад» створаны ў жніўні 1949 г. Старшынёй калгаса быў выбраны Васіль Адамавіч Радзевіч. Праз год на тэрыторыі сельсавета былі створаны яшчэ пяць дробных калгасаў: у в. Львоўшчына — калгас «Светлы шлях», старшыня Мікалай Закудоўскі, у в. Ісаевічы — калгас «Камсамолец», старшыня Міхаіл Сідаравіч Сілівончык, у в. Саковічы — калгас «Перамога», старшыня Міхаіл Дрэка, у в. Ашнаравічы — калгас «Светлы шлях», старшыня Яўстафій Жукоўскі, у в. Ваўчуны — калгас імя Матросава, старшыня Казімір Міхайлавіч Дуброўскі. У в. Малышэвічы калгас імя Варашылава быў створаны ў 1940 г., але за перыяд акупацыі тэрыторыя калгаса была моцна абрабаваная, і ў 1950 г. давалася ствараць яго нанова, а першым старшынёй быў Фёдар Карней.

Усе гэтыя дробныя калгасы ў лютым 1953 г. былі аб'яднаны ў адзін узбуйнены калгас «Уперад», старшынямі працавалі Мікалай Лукіч Сцяпанаў, з 1956 г. Мікалай Іванавіч Вадалазкі, з лютага 1963 г. Уладзімір Васільевіч Лабко, з 1984 г. Вячаслаў Уладзіміравіч Шэўчык, потым Валерый Яўгенавіч Гузень. З 2002 г. гаспадарку ўзначальвае Васіль Вікенцьевіч Сёмуха.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельсагаспадарчы вытворчы кааператыў «Дзераўноўскі».

«ДРАПАВА». Калгас «Чырвоны партызан» створаны ў 1948 г. у в. Мыслава, старшыня Мікалай Канстанцінавіч Скаскевіч. У 1953 г. да калгаса былі далучаны гаспадаркі: калгас імя Варашылава (в. Збочна), «Новаежыццё» (в. Драпава), «17 Верасня» (вёскі Плаўскія і Ермалёўшчына). Старшынямі аб'яднанага калгаса працавалі Фёдар Паўлавіч Бандарэнка, Пётр Мікалаевіч Барысік. З 2003 г. гаспадарку ўзначальвае Віктар Васільевіч Ганчарук.

У калгасе 3169 га сельсагаспадарчых угоддзяў, з іх 2795 га ворнай зямлі. Гаспадарка спецыялізуецца на вытворчасці мяса і малака. Пабудаваны малочна-таварныя фермы, свінаферма, механічная майстэрня.

22 калгаснікі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі, 32 удастоены звання «Заслужаны калгаснік». Гаспадарка з'яўляецца адной з лепшых у раёне.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Драпава». 31.3.2004 г. у склад гаспадаркі ўвайшоў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Азярніцкі».

Г.І.Ляцько.

«**ДРУЖБА-АГРА**». 28 жніўня 1949 г. у в. Грынкі ўтворана арцель «Шлях Леніна», 29 кастрычніка 1949 г. у в. Касцяні — арцель імя Карла Маркса, 12 студзеня 1950 г. у в. Сакалова — калгас імя Панамарэнкі.

7 сакавіка 1952 г. гэтыя гаспадаркі аб'ядналіся ў адзін калгас імя Панамарэнкі з цэнтрам у в. Касцяні. Старшыня калгаса быў выбраны Усцін Паўлавіч Гаўрыльчык. 29 сакавіка 1958 г. быў перайменаваны ў калгас «Дружба», старшыня Фёдар Спірыдонавіч Бондараў. 11 лютага 1976 г. да яго была далучана в. Чамяры з ліквідаванага калгаса «Шлях да камунізму». Старшыня калгаса працаваў Барыс Сямёнавіч Хвасеня, Аляксандр Архіпавіч Запрагаеў, Вацлаў Францавіч Ждановіч, з 28 сакавіка 2000 г. Сяргей Аляксандравіч Запрагаеў. У калгасе працуе 17 ветэранаў-ардэнаносцаў. Агульная зямельная плошча 2813 га, усяго сельскагаспадарчых угоддзяў 2563 га, у тым ліку ворнай зямлі 2212 га, сенакосу 103 га, пашы 226 га, шматгадовых насаджэнняў 22 га.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Дружба-Агра».

«**МІЖЭВІЧЫ**». Першым калгасам у Міжэвіцкім сельсавеце быў калгас імя Кірава, створаны ў сакавіку 1947 г. у в. Махначы. Першы яго старшыня — Ульян Паўлавіч Якута. 27 жніўня 1948 г. ў в. Міжэвічы быў створаны калгас імя Чапаева, у якім налічвалася 97 двароў, 409 жыхароў, 3 брыгады. Першым старшыня калгаса быў Іван Раманавіч Чучка, у 1949 г. быў выбраны Іван Фаміч Кіган, а ў 1950 г. — Ісак Сяргеевіч Гур. Калгас імя Молатава ў в. Лапухова быў створаны 29 жніўня 1948 г. Першым старшыня стаў Максім Фаміч Лапко. У гаспадарцы было 100 двароў, 440 жыхароў, 3 брыгады. У 1951 г. калгас імя

Молатава і калгас імя Чапаева аб'ядналіся ў новы калгас — імя Сталіна, старшыняй абралі І.С.Гура. У калгасе налічвалася 265 двароў і 1069 жыхароў.

Калгас імя Кірава быў створаны 1 лютага 1951 г. на базе трох невялікіх калгасаў — «Чырвоны сцяг» (в. Мікалаеўшчына), імя Леніна (в. Хмяльніца) і імя Кірава (в. Махначы).

У чэрвені 1956 г. калгас імя Сталіна быў перайменаваны ў калгас «Міжэвічы». У 1974 г. калгас імя Кірава быў ліквідаваны і ўвайшоў у склад калгаса «Міжэвічы». Гаспадарка аб'яднала 6 населеных пунктаў: Міжэвічы, Лапухова, Махначы, Мікалаеўшчына, Хмяльніца, Крывец. Цэнтральнай сядзібай з'яўляецца в. Міжэвічы.

У 1953 г. кіраўніком калгаса быў выбраны Дзмітрый Піліпавіч Кудашоў. Погом старшынямі працавалі Рыгор Карнеевіч Сівапляс, Мікалай Адамавіч Кароль, Пётр Аляксандравіч Гушча, Мікалай Іванавіч Ягаўдзік, Васіль Андрэевіч Бяскосты, Іван Мікалаевіч Куляшэвіч. З 2003 г. гаспадаркай кіруе Аляксандр Паўлавіч Халецкі.

Асноўныя віды дзейнасці калгаса — мясная і малочная жывёлагадоўля, вытворчасць збожжа, кармавых раслін, ільну.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Міжэвічы».

«**МЯЛЬКАНАВІЧЫ АГРА**». 21.4 1940г. у в. Какошчыцы быў створаны калгас імя Леніна (старшыня Міхаіл Мікалаевіч Дабрыян), 22.3.1941 г. у в. Сяргеевічы — калгас «Шлях да камунізму», у сакавіку 1941 г. у в. Пасінічы — калгас імя Энгельса.

У 1947 г. у в. Какошчыцы аднавіўся калгас імя Леніна, старшыняй яго стаў Васіль Піліпавіч Дабрыян, у 1948 г. — Лявонцій Якаўлевіч Дабрыян.

У верасні 1948 г. у в. Саленікі створаны калгас імя Будзённага, старшыня Васіль Ануфрыевіч Жукоўскі, у 1949 г. у в. Сяргеевічы — калгас «70 год Сталіну», старшыня Антон Паўлавіч Андрос, у 1951 г. у в. Мяльканавічы — калгас імя Васілеўскага, старшыня Іван Лаўрэнцьевіч Мялешка.

18 верасня 1949 г. у в. Пасінічы створаны калгас «10 год ўз'яднання БССР», 12 студзеня 1950 г. у в. Новыя Орлавічы — калгас «Барацьбіт», 10 студзеня 1950 г. у в. Азгінавічы — калгас імя Касцюшкі. 6 студзеня 1951 г.

гэтыя гаспадаркі аб'ядна-

1945 — да нашых дзён

леся ў адзін калгас, які ў 1967 г. перайменаваны ў калгас «50 год Кастрычніку». Старшынямі працавалі Віктар Піліпавіч Бурмакоў, Іван Іванавіч Сарвас, Аркадзь Юльянавіч Кашко.

9 красавіка 1951 г. калгасы імя Будзёнага, «70 год Сталіну», імя Васілеўскага, імя Леніна аб'ядналіся ў калгас імя Леніна. Старшынямі працавалі Пётр Васільевіч Салаўёў, Васіль Максімавіч Чак, Іван Аляксандравіч Чабатар.

24 лістапада 1975 г. калгасы «50 год Кастрычніку» і імя Леніна аб'ядналіся ў калгас імя Леніна. Старшынямі працавалі Іван Васільевіч Арочка, Уладзімір Іванавіч Янушэвіч, Генадзь Мар'янавіч Красачка, Карл Канстанцінавіч Свіб, Уладзімір Рыгоравіч Сідоранка. З 2003 г. гаспадарку ўзначальвае Мікалай Мікалаевіч Крамнік.

Гаспадарка займаецца жывёлагадоўляй і раслінаводствам, мае 4270 га сельгасугоддзяў, з іх 3338 га ворнай зямлі.

Ордэнамі і медалямі ўзнагароджаны 76 працаўнікоў, 35 маюць званне заслужаных калгаснікаў.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Мяльканавічы-Агра».

А.М.Гулевіч.

«ПАЎЛАВА-АГРА». Калгас імя Варашылава быў створаны ў 1952 г. з некалькіх калгасаў: імя Варашылава (створаны ў 1948 г. у в. Задвор'е, старшыня Марыя Юльянаўна Барысевіч), «Сцяг Перамогі» (створаны ў 1949 г. у в. Акачы, старшыня Соф'я Рыгораўна Пугацэвіч), «Запаветы Ільіча» (створаны ў 1950 г. у былой в. Пу- завічы, перайменаванай у Паўлава, старшыня Іосіф Вікенцьевіч Лагуцік), імя Кастрычніцкай рэвалюцыі (створаны ў 1950 г. у в. Шундры, старшыня Сяргей Рыгоравіч Скок), «Шлях да камунізму» (створаны ў 1950 г. у в. Мілошавічы, старшыня Сцяпан Іосіфавіч Пятліцкі), «33-я гадавіна Кастрычніка» (створаны ў 1950 г. у былой в. Кабак!, перайменаванай у Прырэчча, старшыня Уладзімір Уладзіміравіч Мялешка), імя Ільіча (створаны ў 1950 г. у в. Азарычы, старшыня Васіль Паўлавіч Барысік), «Перамога» (створаны ў 1950 г. у в. Навікі, старшыня Павел Іосіфавіч Саўчыц).

15 кастрычніка 1962 г. калгас імя Варашылава быў перайменаваны ў калгас «Кастрычнік». Першым яго старшынёй быў Іван Аляксеевіч Краўчанка. У далейшым

старшынямі калгаса працавалі Сямён Дзмітрыевіч Лапацкі, Леанід Іванавіч Філітовіч, Уладзімір Канстанцінавіч Гарох, Сямён Васільевіч Бражук, Соф'я Аляксееўна Трус.

З 1975 г. гаспадаркай кіраваў Казімір Браніслававіч Харужы. З 2004 г. яе ўзначальвае Вячаслаў Вікенцьевіч Іванашка.

Да 1976 г. у склад калгаса ўваходзіла 11 вёсак. У 1976 г. адбылося узбуйненне гаспадаркі за лік далучаных вёсак Талькаўшчына і Міцькавічы з калгаса «Шлях да камунізму». У 1979 г. да калгаса адышлі землі вёсак Цівіншчына і Пятралевічы калгаса «На варце міру».

Па стане на 2002 г. у склад гаспадаркі ўваходзіла 15 вёсак, мелася 3309 га сельгасугоддзяў, з іх 1180 га ворыва.

Напрамак гаспадаркі! — мяса-малочная жывёлагадоўля. З 1988 г. пачалі працаваць падсобныя цэхі — кансервавы і па вырабе помнікаў.

На незавершанай стадыі (95% гатоўнасці) знаходзіцца будаўніцтва цаглянага завода.

На тэрыторыі гаспадаркі змяшчаюцца сярэдняя школа, дзіцячы сад на 50 месцаў, клуб, 7 магазінаў, 3 фельчарска-акушэрскія пункты, комплексна-прыёмны пункт і інш.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Паўлава-Агра».

Т. Р. Іванашка.

«РАССВЕТ-ВОСТРАВА». У 1940 г. у в. Вострава быў створаны калгас «Новае жыццё». Старшынёй стаў Ульян Васільевіч Снітко. 28 жніўня 1948 г. калгас адноўлены, старшыня Іван Пятровіч Пузыновіч. 17.9.1949 г. у вёсках Старая Перавалока і Зосімавічы створаны калгас «Шлях да камунізму», старшыня Канстанцін Міхайлавіч Чаргейка, у 1948 г. у в. Смаўжы — калгас імя Варашылава, старшыня Сцяпан Восіпавіч Савіч, у 1949 г. у в. Новая Перавалока — калгас «Праўда», старшыня Якаў Дзмітрыевіч Несцяровіч. У 1952 г. гаспадаркі аб'ядналіся ў адзін калгас імя Варашылава. Старшынямі ў розны час працавалі Рыгор Максімавіч Лукашэвіч, Рыгор Дзмітрыевіч Барадаты, Антон Уладзіміравіч Белавус, Васіль Андрэевіч Казакоў. У 1959 г. гаспадарка перайменавана ў кал-

3 гісторыі сельскагаспадарчых кааператываў і прадпрыемстваў
гас «Рассвет». У 1964 г. старшынёй выбраны чыліся калгасы імя Сталіна, імя Чкалава, імя Эдуард Восіпавіч Арочка, у 1985 г. — Станіслаў Тадэвушавіч Здановіч.

За высокія паказчыкі ў 1985 г. на ВДНГ СССР калгас узнагароджаны Дыпламам II ступені і прэміраваны аўтамабілем, 10 яго працаўнікоў узнагароджаны сярэбра-нымі і бронзавымі медалямі.

Старшынёй калгаса працаваў Уладзі-мір Іванавіч Кемяжук, з 1997 г. гаспадар-кай кіруе Васіль Мікалаевіч Серы.

40 чалавек з'яўляюцца заслужанымі калгаснікамі, 5 — узнагароджаны Грама-тамі Вярхоўнага Савета БССР, многія — ордэнамі і медалямі!

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Рассвет-Вострава».

В.М.Серы.

«СЯНЬКОЎШЧЫНА». Раней гаспа-дарка была вядома як калгас «1 Мая», адзін з самых вялікіх у раёне (у яго склад ува-ходзіла 15 вёсак). Гаспадарка мела мяса-малочны кірунак з развітым раслінавод-ствам, мела значныя дасягненні ў вырош-чванні льну-даўтунцу і іншых сельскагаспадарчых культур.

Калгас з такой назвай быў створаны ў в. Ягнешчыцы. Старшынёй яго быў абра-ны жыхар гэтай вёскі Антон Кандрацэвіч Якімец.

6 верасня 1948 г. у гэтай жа вёсцы зноў быў арганізаваны калгас «1 Мая». У тым жа годзе былі створаны: у в. Мілаванне — калгас імя Дзяржынскага, старшыня Фё-дар Міхайлавіч Стрык, у в. Бярдовічы — калгас «Ленінскі шлях», старшыня Міхаіл Мікалаевіч Утлік, у в. Сянькоўшчына — калгас імя Куйбышава, старшыня Аляк-сандр Ігнатавіч Емяльянчык.

У 1949 — 1950 гг. былі створаны: у в. Кастровічы — калгас імя Сталіна, старшыня Максім Паўлавіч Аўсеец, у в. Лама-шы — калгас імя Варашылава, старшыня Канстанцін Дзмітрыевіч Ягаўдзік, у в. Лыс-к! — калгас !мя Суворова, старшыня Міка-лай Васільевіч Будзевіч, у в. Байк! — калгас імя Чкалава, старшыня Канстанцін Міхайлавіч Гаркавы, у в. Едначы — калгас !мя Молатава, старшыня Іван Іванавіч Зянь-ко, у в. Голі — калгас імя Пушкіна, старшыня Сцяпан Фёдаравіч Варонік, у в. Куцэйкі — калгас імя Леніна, старшыня Мацвей Сіда-равіч Ягаўдзік, у вёсках Ніз, Паўлавічы, Камлявічы — калгас імя Панамарэнкі, старшыня Сцяпан Пракоф'евіч Калюцік.

У 1951 г. да калгаса імя Суворова далу-

чыліся калгасы імя Сталіна, імя Чкалава, імя Пушкіна. Старшынёй гэтай гаспадаркі зас-таўся Мікалай Васільевіч Будзевіч. У тым жа годзе аб'ядналіся калгасы «1 Мая», імя Леніна, імя Куйбышава ў калгас «1 Мая». Першым старшынёй гэтай гаспадаркі быў Уладзімір Канстанцінавіч Цішко.

У 1950 г. у склад калгаса «Ленінскі шлях» увайшоў калгас імя Дзяржынскага і далучыліся жыхары в. Шышкі, якія да гэтага часу жылі аднаасобна. Старшынёй узбуйненай гаспадаркі заставаўся Міхаіл Мікалаевіч Утлік.

У 1958 г. калгас «Ленінскі шлях» далу-чыўся да калгаса «1 Мая». Першым стар-шынёй аб'яднанага калгаса «1 Мая» быў выбраны Яўген Юр'евіч Жак. Да 1964 г. гаспадаркай кіравалі С.А.Бабарэня, А.В.Муха, І.І.Пушкароў, А.Л.Белуш.

З 1964 г. па 1983 г. старшынёй калгаса працаваў Уладзімір Мікалаевіч Лойка, які шмат зрабіў для развіцця вытворчай базы гаспадаркі, вывеў яе ў лік лепшых у раёне.

У 1962 г. у выніку аб'яднання калгасаў імя Суварова, імя Панамарэнкі, імя Варашылава і імя Молатава ўзнік калгас «Ус-ход», які праіснаваў да 1983 г.

У 1983 г. у сувязі з завяршэннем будаў-ніцтва каля в. Ламашы комплексу па ад-корме 5 тыс. галоў буйной рагатай жывё-лы калгас «Усход» увайшоў у склад калгаса «1 Мая». Першым старшынёй аб'яд-нанай гаспадаркі працаваў Валянцін Ан-тонавіч Мармыш.

З 1986 г. гаспадарку ўзначальвае Антон Станіслававіч Дабрэнка.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв «Сянькоўшчына».

СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫ ВЫТВОР-ЧЫ КААПЕРАТЫВ ІМЯ ДЗЯРЖЫН-СКАГА. У 1940 г. у в. Рудаўка створаны калгас «1 Мая». У студзені 1941 г. у в. Вялікая Кракотка створаны калгас імя Ф.Э.Дзяржынскага. У калгас адразу ж уступіла большасць жыхароў вёскі. Старшынёй быў выбраны Рыгор Пятровіч Збраевіч. У тым жа 1941 г. быў створаны калгас «Балыпавік» у в. Малая Кракотка, старшынёй якога выбрал! В.С.Петручэню.

1945 — да нашых дзён

У 1941 г. у в. Сялявічы быў створаны калгас імя Жданава. Старшынёй яго быў выбраны М.П.Сяркевіч.

Вайна перашкодзіла калгаснаму будаўніцтву. Калгасы ў Вялікай Кракотцы і Малой Кракотцы былі адноўлены толькі 24 жніўня 1948 г. — імя Дзяржынскага ў в. Вялікая Кракотка, старшынёй яго стаў В.А.Жыткевіч, і імя Панамарэнкі, 2 верасня 1949 г. — у в. Малая Кракотка, старшынёй стаў К.С.Петручэня, потым П.М.Леўчык.

У хуткім часе калгас імя Панамарэнкі далучыўся да калгаса імя Дзяржынскага, старшынёй якога стаў М.С.Турдай.

У 1953 г. калгас «1 Мая» далучыўся да калгаса імя Дзяржынскага, старшынёй стаў П.А.Дабражанецкі. У 1958 г. старшынёй калгаса быў выбраны Васіль Пятровіч Кулак, калгас займае ўжо адно з перадавых месц у раёне. За высокую ўраджайнасць (50 ц з 1 га) пшаніцы Міронаўская калгас атрымаў медаль ВДНХ.

Калгас імя Жданава быў адроджаны 4 верасня 1949 г. Яго старшынёй стаў І.І.Рашкевіч. Гаспадарка была перайменавана ў калгас «Іскра».

У в. Вецявічы да вайны калгас стварыць не паспелі. У верасні 1949 г. жыхары в. Вецявічы стварылі калгас «Вольная праца», старшынёй якога выбралі Іосіфа Уладзіміравіча Бакаўца.

4 красавіка 1951 г. калгас «Іскра» аб'яднаўся з калгасам «Вольная праца», старшынёй стаў С.М.Саламевіч.

3 лютага 1955 г. старшынёй калгаса «Іскра» быў выбраны Мікалай Васільевіч Арочка.

30 кастрычніка 1959 г. калгас «Іскра» далучаецца да калгаса імя Дзяржынскага з цэнтрам у в. Рудаўка, старшынёй яго стаў Васіль Пятровіч Кулак.

Калгас у в. Юхнавічы створаны ў 1940 г. Насіў ён імя Цімашэнкі. Старшынёй быў выбраны Пётр Сцяпанавіч Касінскі. 8 жніўня 1949 г. у Юхнавічах адраджыўся калгас з новай назвай — імя Сталіна. Старшынёй быў выбраны Фёдар Сцяпанавіч Жураўка. У 1951 г. была пабудавана першая ферма, дзе ўтрымлівалася 12 кароў.

Калгас у в. Варонічы быў створаны 9 верасня 1949 г. Старшынёй яго стаў Георгій Пятровіч Мацыновіч. Назва калгаса «Наша праца».

17 красавіка 1951 г. калгасы імя Сталіна і «Наша праца» аб'ядналіся ў адзін, з цэнтрам у в. Юхнавічы. Старшынёй новага калгаса імя

Сталіна стаў Аляксандр Васільевіч Жукоўскі. Асноўны напрамак развіцця калгаса — льнаводства. Лён даваў вялікія прыбыткі, добра атаварваўся на працадні (пшаніцай, маслам, цукрам). У 1957 г. А.В.Жукоўскі перайшоў на савецкую работу, а старшынёй калгаса быў выбраны Віктар Дзянісавіч Калянкевіч.

У чэрвені 1956 г. калгас імя Сталіна атрымаў новую назву — калгас «Звязда». У 1961 г. старшынёй калгаса «Звязда» быў выбраны Мікалай Васільевіч Арочка. К 1965 г. у калгасе асаблівага росквіту дасягнула жывёлагадоўля. У 1967 г. жывёлавод «Звязды» Ульяна Сідараўна Мацыновіч прывезла сярэбраны медаль з ВДНГ. У 1961 г. пачалі будаўніцтва школы на народныя сродкі, а пазней яшчэ і магазін. Калгас стаў першай гаспадаркай у раёне, якая прымяніла бульбасаджалку.

15 лістапада 1973 г. калгас «Звязда» аб'яднаўся з калгасам імя Дзяржынскага з цэнтрам у в. Сялявічы, старшынёй якога стаў Фёдар Васільевіч Конанаў. Шмат увагі ў тых гады ўдзялялася сацыяльна-культурнаму будаўніцтву. Былі пабудаваны Дом культуры і бібліятэка ў Кракотцы, дзіцячы сад у Сялявічах, а таксама ганчарны цэнтр, магазіны ў вёсках Кракотка і Вецявічы. Былі перапахаваны загінулыя ў в. Кракотка і ўстаноўлены мемарыялы ў Кракотцы і Сялявічах.

У 1976 г. старшыню Ф.В.Конанава змяніў Сяргей Адамавіч Надудзік, які працаваў на гэтай пасадзе да 1980 г.

У 1980 г. старшынёй калгаса імя Дзяржынскага стаў Часлаў Фаміч Шмігіра, які ўзначальвае гаспадарку да цяперашняга часу.

Па стане на 1 студзеня 2002 г. у калгасе было агульнай зямельнай плошчы 4289 га, сельскагаспадарчых угоддзяў 3942 га, у тым ліку ворнай зямлі 3039 га. Спецыялізацыя калгаса — мяса-малочная жывёлагадоўля. Галоўныя таварныя галіны раслінаводства — збожжа, бульба, лён.

За апошнія гады ў калгасе імя Дзяржынскага пабудаваны 2 дамы культуры, 2 бібліятэкі, Сялявіцкая сярэдняя школа, дзіцячы сад, 5 магазінаў, 2 сталовыя, комплексна-прыёмны пункт, 5 лазняў, 2 фельчарска-акушэрскія пункты, стадыён. Калгас пабудоваў 106 кватэр. З 1992 г. калгас прадаў у асабістую ўласнасць 64 кватэры.

3 гісторыі сельскагаспадарчых кааператываў і прадпрыемстваў

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас перайменаваны ў сельскагаспадарчы вытворчы кааператыв імя Суворава.

Ч.Ф.Шмігіра.

СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫ ВЫТВОРЧЫ КААПЕРАТЫЎ ІМЯ СУВОРАВА. 29 ліпеня 1949 г. у в. Сурынка быў створаны калгас імя Суворава, першым яго старшынёй быў Мікалай Паўлавіч Лысуха.

Калгас імя Сталіна ў в. Рахавічы створаны 18 сакавіка 1949 г. Першым яго старшынёй быў Мікалай Іванавіч Данілюк.

Калгас імя Леніна ў в. Гуменікі створаны 3 лютага 1949 г. Першым старшынёй калгаса быў Сцяпан Сцяпанавіч Севасцьян.

16 жніўня 1949 г. у в. Забулле адбыўся агульны сход калгаснікаў, на якім быў створаны калгас «Зара камунізму», а старшынёй яго выбраны Піліп Піліпавіч Весялуха, былы партызанскі сувязны і разведчык.

16 верасня 1949 г. у в. Падмошша быў створаны калгас «Бальшавік». Першым яго старшынёй стаў Сцяпан Юльянавіч Антонік.

12 студзеня 1952 г. адбыўся агульны сход калгаснікаў калгасаў імя Суворава, імя Сталіна, «Зара камунізма» і імя Леніна. На сходзе было прынята рашэнне аб'яднаць усе калгасы ў адзіную гаспадарку — калгас імя Суворава з цэнтрам у в. Сурынка. Першым старшынёй новага калгаса быў выбраны Георгій Аляксеевіч Зайцаў.

15 чэрвеня 1952 г. да калгаса імя Суворава далучыўся і калгас «Бальшавік».

У 1958 г. у калгасе быў атрыманы высокі ўраджай насення белай канюшыны — 3,1 ц з 1 га. 9 калгаснікаў былі выбраны дэлегатамі на Усесаюзную сельскагаспадарчую выстаўку ў Маскве.

У 1972 г. за добры ўраджай ільну і выкананне плана продажу дзяржаве льнопрадукцыі калгасу быў уручаны пераходны Чырвоны сцяг.

У 1981 г. малочна-таварная ферма «Падмошша» і свінаферма «Забулле» выйшлі пераможцамі сацыялістычнага спаборніцтва па Гродзенскай вобласці і былі ўзнагароджаны ганаровымі граматамі і грашовымі прэміямі Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР.

Старшынёй гаспадаркі ў розны час працавалі Віктар Юльянавіч Кавальчук, Мікалай Уладзіміравіч Жыткевіч, з 2000 г. яе ўзначальвае Станіслаў Іванавіч Ількевіч.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад

РАЁННЫЯ УНІТАРНЫЯ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫЯ ПРАДПРЫЕМСТВЫ

«**НОВАДЗЕВЯТКАВІЧЫ**». Саўгас «Слоніўскі» быў створаны на базе ваенна-падсобнай гаспадаркі ў студзені 1948 г. Спачатку цэнтр саўгаса знаходзіўся ў в. Лива, затым быў перанесены ў в. Новадзевяткавічы. У 1956 г. да саўгаса былі далучаны калгасы «Запаветы Леніна» і «1 Мая». У 1976 г. да саўгаса былі далучаны землі вёсак Прыхілы і Кісялі рэарганізаванага калгаса імя Калініна.

У склад гаспадаркі ўваходзяць 8 населеныя пункты. Маецца 3340 га сельскагаспадарчых ўгоддзяў, з іх 2605 га ворнай зямлі.

Гаспадарка спецыялізуецца на вырошчванні парсят, зернавых і зернабавовых культур, вытворчасці малака. Выходзіла неаднаразова пераможцаў усесаюзага і рэспубліканскага спаборніцтваў, была ўдзельніцай Выстаўкі дзясятванняў народнай гаспадаркі СССР.

У саўгасе 1 працаўнік быў удастоены звання Героя Сацыялістычнай Працы, 28 ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Дырэктарамі саўгаса працавалі Ісак Сяргеевіч Гур, Іван Яфімавіч Кузьменка, Васіль Емяльянавіч Зарудны, Дзмітрый Васільевіч Рабянок, Тарас Якаўлевіч Таквяраў, Фёдар Уладзіміравіч Мірачыцкі, Уладзімір Аляксандравіч Шахнюк, Аляксандр Міхайлавіч Бухаўка, Аляксандр Рыгоравіч Блізнюк, Анатоль Іосіфавіч Жых, з 2000 г. гаспадарку ўзначальвае Іван Уладзіміравіч Коршун.

3 ліпеня 2001 г. саўгас перайменаваны ў РУСП «Новадзевяткавічы».

І.М.Халецкая.

«**ПЕРАМОЖАЦ**». 25 красавіка 1957 г. на базе двух калгасаў імя Шверніка і «Пераможац» быў створаны саўгас «Пераможац». Дырэктарамі яго ў розны час працавалі Васіль Уладзіміравіч Яфрэменка, Мікалай Емяльянавіч Супрун, Уладзімір Паўлавіч Кемяжук.

За гаспадаркай замацавана 3,5 тыс. га сельгасугоддзяў, у тым ліку 2905 га ворна-ва. Маюцца 4 жывёлагадоўчыя фермы,

1-ы сакратар Слонімскага РК КПБ Э.І.Наготка ўручае дыплом пераможца ўсесаюзнага спаборніцтва камбайнеру І.В.Седляру, якога ўзнагародзілі так- сама легкавым аўтамабілем «масквіч».

свінаводчы комплекс на 9800 жывёламесц і іншыя памяшканні.

Саўгас неаднаразова ўзнагароджваўся пераходнымі Чырвонымі сцягамі ва ўсесаюзным і рэспубліканскім спаборніцтвах. У 1986 г. занесены на Усесаюзную Дошку гонару, у 1989 г. прысвоена званне «Гаспа- дарка высокай культуры і земляробства».

Саўгасам пабудаваны дзіцячы сад, урачэбная амбулаторыя, гандлёвы цэнтр, заасфальтаваны дарогі, праведзены прыродны газ.

2 чалавекі з'яўляюцца заслужанымі работнікамі сельскай гаспадаркі, дзесяткі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

У 2001 г. саўгас перайменаваны ў РУСП «Пераможца». З 2002 г. узначальвае яго Юрый Віктаравіч Саўчук.

Р.М.Сеч.

«САСНОЎКА». Саўгас «Сасноўка» быў створаны 1 красавіка 1965 г., у склад яго ўвайшлі вёскі Балты, Грынкоўшчына, Заводны Лес, Малы Галік, Мізгіры, Сасноў- ка, Яруцічы, дырэктарам саўгаса быў прызначаны Збігнеў Сяргеевіч Клышка. У па- чатку 1974 г. в. Заводны Лес была перада- дзена саўгасу «Бальшавік», а ў маі 1976 г. пасля рэарганізацыі калгаса імя Калініна да саўгаса былі далучаны вёскі Гарбачы, Масілавічы, Падлессе, Папкі, Урач. У гас- падарцы 4412 га сельскагаспадарчых угод- дзяў, з іх 3523 га ворнай зямлі. Гаспадарка спецыялізуецца на вытворчасці мяса, мала- ка і вырошчванні буйной рагатай жывёлы, збожжа, бульбы, ільну. Пабудаваны неаб- ходныя вытворчыя і жыллыя памяшканні, дарогі.

Дырэктарамі саўгаса былі Іван Іванавіч Скаскевіч, Іван Уладзіміравіч Коршун, Іван Іванавіч Бузун, з 2004 г. гаспадарку ўзна- чальвае Мікалай Мікалаевіч Бандаровіч.

З ліпеня 2001 г. саўгас перайменаваны ў

РУСП «Сасноўка».

Н.П.Лапко.

«ШЫЛАВІЧЫ». Калгас «Маладая гвардыя» быў арганізаваны ў 1949 г. 1 чэр- венья 1965 г. на базе калгаса «Маладая гвар- дыя» быў утвораны саўгас «Маладая гвар- дыя». 1 красавіка 1979 г. да саўгаса «Маладая гвардыя» далучылі частку калгаса «На варце міру» — брыгаду в. Якімавічы. У верасні 1990 г. вытворчыя магутнасці саўгаса «Маладая гвардыя» павялічыліся за кошт далучанага спіртзавода в. Шылаві- чы. 11 ліпеня 1995 г. было ліквідавана Слонімскае міжгаспадарчае прадпрыем- ства па пчалаводстве і перададзена саўга- су «Маладая гвардыя».

13 чэрвеня 2001 г. саўгас «Маладая гвар- дыя» быў рэарганізаваны ў Слонімскае раённае унітарнае сельскагаспадарчае прадпрыемства «Шылавічы».

Саўгасам «Маладая гвардыя» кіравалі Аляксандр Рыгоровіч Быкаў, Пётр Цярэн- цевіч Шавалда, Аркадзь Аляксеевіч Ка- лянкевіч, Уладзімір Васільевіч Цітко, Іван Мікалаевіч Арочка.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 20 лютага 2003 г. частка маёмасці РУСП «Шылавічы» перададзена даччынаму прадпрыемству «Слонінская сельгастэх- ніка».

А.В.Пінчук.

Аграгандлёвая фірма «ШЧАРА». У 1940 г. былі створаны першыя калгасы: у в. Баравікі — калгас імя Суворова, стар- шынёй быў абраны Міхаіл Пракопавіч Ар- мушэвіч; у в. Вяценеўка — калгас «Паг- ранічнік», старшыня Сідар Пятровіч Хом- чык; у в. Акунінава — калгас «Бальшавік», старшыня Архіп Піліпавіч Несцер; у в. Сяркі — калгас імя Мічурына, старшыня Піліп Антонавіч Семянюк; у в. Сучкі — калгас імя Молатава, старшыня Аляксандр Іванавіч Шпэтны; у в. Пляшкі — калгас імя Калініна, старшыня Уладзімір Міхай- лавіч Бірук.

У 1949 г. адбываецца аб'яднанне калга- саў, так узнікае калгас «Бальшавік» з цэн- трам у в. Партызанаўка. Старшынёй быў абраны Сідар Пятровіч Хомчык, пазней старшынямі працавалі Аляксандр Васіль-

Па старонках раённай газеты «За перамогу камунізму»

евіч Дарошын, Васіль Аляксандравіч Казакоў, Аляксандр Васільевіч Дабрыян, Вячаслаў Сцяпанавіч Бусловіч, Аляксей Васільевіч Казлоў, з 2003 г. гаспадарку ўзначальвае Міхаіл Захаравіч Шчаюк.

У 1970 г. калгас быў рэарганізаваны ў саўгас «Балыпавік», а з ліпеня 2001 г. у дзяржаўнае прадпрыемства «Аграгандлёвая фірма «Шчара». Фірма спецыялізуецца на вырошчванні агародніны, збожжа і зернебабовых, займаецца жывёлагадоўляй.

П.Я.Сахонь.

Сялянская (фермерская) гаспадарка «РОСА-АГРА». 2 снежня 1949 г. у в. Баяры быў створаны калгас «8 Сакавіка», 25 жніўня 1950 г. у в. Кавалі — калгас імя Леніна, 5 верасня 1950 г. у в. Падгорная — калгас імя Суворова, 9 верасня 1950 г. у в. На-васёлкі — калгас «1 Мая». 7 ліпеня 1953 г. гэтыя гаспадаркі аб'ядналіся ў адну — калгас «Чырвоная зорка».

28 студзеня 1957 г. у склад калгаса была далучана в. Вішава ў сувязі з ліквідацыяй калгаса «Савецкая Беларусь». 25 верасня 1985 г. калгас «Чырвоная зорка» быў уключаны ў склад калгаса «Уперад». У студзені 1990 г. адбылося разбуйненне калгаса «Уперад» і зноў створаны калгас «Чырвоная зорка».

Старшынямі калгаса працавалі Лаўрыновіч, Барысевіч, І.С.Герасімыч, В.М.Ефімовіч, В.У.Шэўчык, У.С.Койпаш, У.Ф.Казук, С.Г.Бурцэвіч. З 2003 г. гаспадарку ўзначальвае Міхаіл Пятровіч Саўко.

Рашэннем Гродзенскага аблвыканкома ад 30.6.2003 г. калгас «Чырвоная зорка» да-

Па старонках раённай газеты

1962 г.

31 кастрычніка
ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ - ПЕРАДАВІКАМ САЎГАСА

Імя свінаркі-тысячніцы саўгаса «Слоніўскі» дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Ганны Сяргееўны Ракуць вядома далёка за межамі раёна. Сёлета яна ўжо адкарміла больш тысячы свіней.

Днямі ў жыцці перадавой свінаркі адбылася выдатная падзея. Рашэннем партыйнай арганізацыі і рабачкома ёй прысвоена ганаровае званне ўдарніцы камуністычнай працы. лучаны да сялянскай гаспадаркі «Роса-Агра».

Рэспубліканскае ўнітарнае сельскагаспадарчае вытворчае прадпрыемства

«ПТУШКАФАБРЫКА СЛОНІМСКАЯ».

Паводле рашэння Гродзенскага аблвыканкома ад 19.3.1960 г. «Аб стварэнні міжкалгасных птушкагадоўчых ферм» каля в. Разанаўшчына, побач са Слонімам, за кошт калгасаў пачалося будаўніцтва міжгаспадарчай птушкафермы. З земляў калгаса «Шлях да камунізму» было выдзелена 5 га.

Ферма і потым развівалася за кошт гаспадарак.

Рашэннем аблвыканкома ад 19.10.1965 г. № 495 міжкалгасная птушкафабрыка была перададзена Упраўленню птушкагадоўчай прамысловасці Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР. Тады было 4 птушнікі, 16,5 тыс. курэй і 8 тыс. куранят. Стаўшы дзяржаўным прадпрыемствам, фабрыка пачала хутка развівацца, была высокарэнтабельнай. Былі пабудаваны яшчэ 4 птушнікі. Калектыў апрацоўваў 208 га зямлі і вырошчваў корм для курэй. Фабрыка неаднаразова выходзіла пераможцай усеаюзнага і рэспубліканскага спаборніцтваў, многія рабочыя ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

Цяпер птушкафабрыка прадае ў год больш за 30 млн. яек, 180 т птушынага мяса.

Дырэктарамі працавалі А.І.Лойка, В.М.Бурлакоў, М.У.Жыткевіч, М.М.Данільчык, з 2002 г. фабрыку ўзначальвае Д.І.Зайкоўскі.

А.І.Барысік.

За перамогу камунізму»

Высокага звання ўдастоіўся і камбайнер саўгаса Іван Сядляр.

М.Смалей.

1963 г.

28 лютага

КАЛГАСНЫЯ НОВАБУДОЎЛІ

Паабапал дарогі, што ідзе з Какошчыц у Мяльканавічы, узведзена больш 20 новых дамоў. Праўленне калгаса імя Леніна выдзяляе забудовшчыкам грашовыя пазыкі. Пры дапамозе арцелі пабудаваў новыя дамы калгасны пастух Іван Дабрыян, трактарыст Андрэй Сідорык, шафёр Уладзімір Дабрыян і іншыя.

1945 — да нашых дзён

У апошні час калгаснікі пачалі ўзводзіць дамы з цэглы, па тыпавых праектах. Новую вуліцу засяляюць былыя хутаране.

І. Бегер.

17 красавіка

У цэнтры Слоніма будаўнічае ўпраўленне № 54 узводзіць гасцініцу на сто месц.

1964 г.

4 лютага

НОВЫ БАЛБНІЧНЫ КОРПУС

Расшыраецца цэнтральная раённая бальніца. Днямі здадзена ў карыстанне новае дзіцячае аддзяленне. Яно разлічана на 45 месц.

О.Віктарава.

1 верасня

Першых вучняў прыняла новая гарадская школа № 6. Прагучаў першы званок. Тэта падзея стала двайным святам для школьнікаў.

10 снежня

У горадзе адкрыты новы універмаг. Двухпавярховы райунівермаг абсталяваны з густам, у ім многа добрых тавараў.

1965 г.

13 красавіка

НА 350-МЕТРОВАЙ ВЫШЫНІ

Завяршыўся мантаж цэнтральнага збудавання рэтрансляцыйнай тэлевізійнай станцыі — 350-метровай мачты. Слоніма-ская вышка вышэй за парыжскую Эйфелеву вежу на 45 метраў.

М.Смалей.

7 верасня

Некалькі дзесяткаў тон першагатунковага кардону адгружана ў Егіпет. Усяго з пачатку года фабрыка адправіла на экспарт амаль 700 тон кардону і звыш 300 тон санітарнай паперы. Сваю прадукцыю фабрыка «Беларусь» адпраўляе і ў ГДР.

1966 г.

18 жніўня

ПРИСВОЕНА ГАНАРОВАЕ ЗВАНИЕ «МАЦІ-ГЕРАІНЯ»

Ганаровае званне «Маці-гераіня» з уручэннем ордэна «Маці-гераіня» і Граматы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР прысвоена калгасніцы калгаса «Кастрычнік» Слонімскага раёна Марыі Іосіфаўне Радзевіч.

27 жніўня

ПЕРШЫНЕЦ РЭСПУБЛІКІ

Мяняе сваё аблічча аўтарамонтны завод. Хаця гавораць, што ён рэканструіруецца, тэта не зусім так. Завод будуюцца амаль нанова, расшырае вытворчыя плошчы.

Слоніма-скі аўтарамонтны завод — першынец нашай рэспублікі. Штогод ён будзе рамантаваць 1500 машын «Масквіч-407» і 200 «Запарожцаў».

М.Завялік.

1967 г.

1 чэрвеня

У ЗАДАТЬ! ФОНД ПАМЯЦІ

Вучні Высацкай школы пабудавалі помнік воінам, загінуўшым у гады вайны. Помнік-абеліск узнёсся высока над зямлёй. У сэрцах землякоў будучы заўсёды жыць імёны загінуўшых у барацьбе з гітлераўскім фашызмам.

Многа папрацавалі вучні Высацкай школы на ўзвядзенні помніка. Сярод старшакласнікаў быў аб'яўлен конкурс на лепшы праект. Творча папрацавалі ўсе, але больш удалы эскіз прадставіла васьмікласніца Марыя Ярмаловіч. Па яе праекту і ўзведзены гэты помнік.

С.Прасняк.

16 снежня

ЗАВОД АСФАЛЬТАБЕТОНУ

Перасоўная механізаваная калона ўмацоўвае сваю базу. У канцы вуліцы Пушкіна на ўзводзіцца асфальтавы завод. Адначасова з іншымі будаўнічымі работамі пачаўся мантаж абсталявання. Завод уступіць у строй дзеючых летам 1968 года і будзе выпускаць па дваццаць тон асфальтабетону ў гадзіну.

В.Кулеба.

1968 г.

10 лютага

ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ «МАЦІ-ГЕРАІНЯ»

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР Указам ад 2 лютага 1968 года прысвоіў

Па старонках раённай газеты «За перамогу камунізму»

ганаровае званне «Маці-гераіня» вялікай трупы маці, якія нарадзілі і выхавалі па дзесяці і больш дзяцей.

Ганаровае званне «Маці-гераіня» прысвоена Марыі Іванаўне Юрчык — калгасніцы калгаса «Чырвоная зорка» нашага раёна.

20 лютага

НА МАТОРАРАМОНТНЫМ

Уступіў у строй дзеючых наймалодшы ў раёне маторарамонтны завод. Ззяюць на сонцы вялізныя вокны. Светла-шэрыя і аранжавыя фарбы ўпрыгожваюць адміністрацыйна-бытавое памяшканне.

Завод павінен выпускаць у бягучым квартале 240 матораў. Малады калектыў трымае экзамен на сталасць.

М.Бурсевіч.

12 верасня НА

БЛАКІТНАЕ ПАЛІВА

У Слонім газ прыйшоў у 1961 годзе. Праўда, звадкаваны. Цяпер ёсць і прыродны. Кантора гаргазу газіфікавала ўжо больш за чатыры тысячы кватэр. Толькі за сем месяцаў бягучага года газавыя пліты ўстаноўлены ў пяцістах кватэрах. Гэта амаль у два разы больш, чым прадугледжвалася.

А.Кузьміцкі.

19 снежня

Слоніцкі раён узнагароджаны Памятным сцягам ЦК КП Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Савета Міністраў БССР і Белсаўпрофа за заслугі ў развіцці народнай гаспадаркі і культуры, за поспехі, дасягнутыя ў рэспубліканскім сацыялістычным спаборніцтве ў гонар 50-годдзя Беларускай ССР і Кампартыі Беларусі.

Памятны сцяг застаецца ў раёне на вечнае захоўванне як сімвал дасягненняў у сацыялістычным спаборніцтве і працоўнай доблесці калектываў. Такім жа сцягам узнагароджаны і саўгас «Слоніцкі».

1969 г.

19 красавіка

СЦЯГІ І ПРЭМІІ - ЛЕПШЫМ

Саўгас «Перамога» прызнан пераможцам усеаюзнага спаборніцтва.

Пераходны Чырвоны сцяг Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР, ЦК прафсаюзаў за рабочых і служачых сельскай гаспадаркі і нарыхтовак і першая грашовая прэмія прысуджаны саўгасу «Перамога» па выніках усеаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва калгасаў, саўгасаў і іншых дзяржаўных

сельскагаспадарчых прадпрыемстваў за 1968 год.

21 чэрвеня

Скульптура воіна з узнятым уверх аўтаматам у адной руцэ і прыспушчаным флагам у другой, якая сімвалізуе перамогу над нямецка-фашысцкімі захопнікамі і смутак аб загінуўшых у баях. А побач — вечны агонь — удзячная памяць працоўных аб тых, хто аддаў сваё жыццё за Савецкую Радзіму. У правым верхнім вугле — лічбы «1944—1969». Унізе на чырвонай эмалі назва нашага горада — «Слонім».

Так выглядае значок, прысвечаны 25-годдзю вызвалення Слоніма ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Аўтарам эскіза з'яўляецца мастак Уладзімір Аляксандравіч Шэфер, які працуе ў ПМК-19.

А.Лушчык.

10 ліпеня

У дні ўрачыстасцей, прысвечаных 25-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у Слоніме на Першамайскай вуліцы адкрыты помнік-танк. Гэта сімвал мужнасці і геройства савецкіх воінаў, слаўных танкістаў, якія вызвалілі наш Слонім у гады вайны.

31 ліпеня

ДЗЕВЯТАЯ ДАШКОЛЬНАЯ

Новая дзіцячая ўстанова ўзводзіцца ў Слоніме на вуліцы 17 Верасня. Гэта будзе будынак новага дзіцячага сада на 280 дзяцей. Будаўнікі намячаюць здаць у карыстанне дзетсад-яслі ў жніўні — верасні будучага года.

П.Комлеў.

27 снежня

ЗАЛАТЫ МЕДАЛЬ КРАЯЗНАўЦА

Музей баявой славы 4-й гарадской школы адносіцца да лепшых слаўтасцяў Слоніма. Слоніцкія краязнаўцы са сваім музеем былі прадстаўлены на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у мінулым і бягучым гадах. Заслугі Аляксандра Сямёнавіча Жукоўскага ў ідэйна-патрыятычным выхаванні моладзі сёлета адзначаны залатым медалём Галоўнага камітэта ВДНГ.

М.Рылко.

1970 г.

6 чэрвеня

ВЕСТКІ З БУДОЎЛЯЎ

У разгары работы на будаўніцтве камбікормавага завода. Ужо ўзведзены сцены асноўнага цэха. Ідзе рэканструкцыя аднаго з зернясховішчаў пад складская памяшканні. Завезена абсталяванне.

А.Філіповіч.

Расце новы корпус хлебакамбіната. Там размесцяцца цэхі па выпечцы хлеба. А міжкалгасная будаўнічая арганізацыя за- канчвае ў саўгасе «Бальшавік» узвядзен- не двухкватэрнага дома. У кватэрах будуць усе выгоды — газ, вада, ацяпленне.

12 верасня

НОВЫ КАМБІНАТ

У Слоніме створаны новы камбінат бытавых паслуг. Ён аб'ядноўвае фабрыку хімчысткі, механічную пральню і лазню.

1971 г.

28 студзеня

НАФТАБАЗА - У СТРАІ

ПМК-19 закончыла ўзвядзенне новай нафтабазы. Сюды пададзены першыя вагоны з гаручым і змазачнымі матэрыяламі. Будаўніцтва на тэрыторыі базы сёлета будзе працягвацца. Будаўнікі ўзвядуць памяшканне для аператарнай, гараж, прак- ладуць дарогі, добраўпарадкуюць тэрыто- рыю.

А.Жарскі.

2 лютага

УЗВОДЗІЦА СТАНЦЫЯ

На беразе Шчары паявілася будаўнічая пляцоўка. Гэта ўзводзіцца лодачная станцыя дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы. Памяшканне станцыі аднапавярховае. Тут будуць зала для захоўвання лодак, раздзя- вальні, падсобныя памяшканні. Будаўніц- тва станцыі намечана закончыць у сакаві- ку бягучага года.

І.Кашырскі.

24 ліпеня

КАМБІКОРМАВЫ - У ДЗЕЯННІ

Завяршылася напружаная праца будаў- нікоў і мантажнікаў хлебапрыёмнага прад- прыемства. У канцы чэрвеня дзяржаўная камісія прыняла камбікормавы завод і

прапанавала за кароткі тэрмін ліквідаваць асобныя недахопы. І вось адбыўся ўрачы- сты пуск новага завода.

М.Смалей.

1972 г.

12 жніўня

НОВЫ ФЕЛЬЧАРСКА-АКУШЭРСКІ ПУНКТ

У Чамярах адкрыўся новы фельчарс- ка- акушэрскі пункт. Ён аснашчаны абста- ляваннем, інструментамі — усім неабход- ным для работы. Гэта дваццаць пяты ФАП у нашым раёне.

С.Рупцкі.

30 жніўня

За Дзераўной узвышаецца прыгожы мураваны будынак. Тэта — буйнейшая ў раёне сельская школа. Заўтра сюды прый- дзе на заняткі больш за 500 рабят. Школа ў поўнай гатоўнасці сустракае сваіх выха- ванцаў.

7 кастрычніка

БУДУЕЦА ФАБРЫКА МЕЛАВАНАЙ ПАПЕРЫ

На тэрыторыі Слонімскай кардоннай фабрыкі «Беларусь» пачалося будаўніцт- ва фабрыкі, якая будзе выпускаць мелава- ную паперу. Фабрыка мелаванай паперы будзе з'яўляцца часткай кардоннай фаб- рыкі. Выпуск паперы пачнецца ў 1974 го- дзе.

К.Шпакоўскі.

1973 г.

4 студзеня

ВЫСОКІЯ ЎЗНАГАРОДЫ

Нядаўна ў райбыткамбінат прыбыў з Масквы вялікі пакет. За творчы ўдзел у правядзенні дзён быту Беларускай Савец- кай Сацыялістычнай Рэспублікі на ВДНГ СССР дырэктар гэтай выстаўкі прыслала Дыплом Міжэвіцкаму дому быта, а таксама граматы Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі галоўнаму інжынеру райбыт- камбіната Віктару Іванавічу Пацэнку і швачцы Тэрэзе Сігізмундаўне Гвазданавай.

Цырульніца камбіната бытавога абслу- гоўвання Вольга Аляксандраўна Ізбуцкая

Па старонках раённай газеты -«За перамогу камунізму»*

адзначана значком «Выдатнік службы быту БССР».

У КНІГУ ГОНАРУ

Дзераўноўская сярэдняя школа — буйнейшая ў нашым раёне. На рахунку настаўнікаў і вучняў школы многа выдатных спраў.

Гэтымі днямі ў Дзераўную прыйшла радасная вестка: за дасягнутыя поспехі ў навучанні і выхаванні вучняў і ў сувязі з 50-годзем утварэння СССР школа занесена ў Кнігу гонару Міністэрства асветы БССР.

13 сакавіка

УЗНАГАРОДА МУЗЕЮ

Слоніўскі раённы краязнаўчы музей удзельнічаў ва ўсесаюзным аглядзе масавай навукова-асветнай работы музеяў, прысвечаным 50-годдзю ўтварэння СССР. За актыўны ўдзел і добрыя паказчыкі тры раённыя краязнаўчыя музеі рэспублікі (Полацкі, Рэчыцкі і Слоніўскі) Міністэрства культуры БССР і Беларускай рэспубліканскай камітэт прафсаюза работнікаў узнагародзілі дыпламамі.

Наш музей прадстаўлены таксама на ўсесаюзнае заахвочванне.

І.Кулецкі.

1974 г.

23 лютага

НА БУДАЎНІЦТВЕ КАМВОЛЬНА-ПРАДЗІЛЬНАЙ ФАБРЫКІ

На аб'ектах камвольна-прадзільнай фабрыкі ўсе брыгады шырока разгарнулі саборніцтва за скарачэнне тэрмінаў будаўніцтва.

Паспяхова ажыццяўляе свае абавязальнасці брыгада, якую ўзначальвае Аркадзь Анатольевіч Клімкевіч. Брыгада занята на будаўніцтве ачышчальных збудаванняў і зменныя заданні заўсёды выконвае на 115 — 120 працэнтаў.

Значна апырэджваюць вытворчы графік таксама члены брыгады Васіля Рыгоравіча Савіча.

Р.Залескі.

1975 г.

17 мая

РАСШЫРАЁЦЦА ТЭЛЕФОННАЯ СУВЯЗЬ

Аўтаматычная тэлефонная станцыя здадзена ў эксплуатацыю ў вёсцы Паўлава. З уводам яе ў дзеянне ажыццёўлена ўнутрыгаспадарчая сувязь у калгасе «Кастрычнік».

Цяпер у раёне працуе дзевяць АТС. У сельскай мясцовасці ўстаноўлена звыш васьмісот тэлефонаў. Да канца года запла-навана ўвесці ў строй дзеючых яшчэ дзве аўтаматычныя тэлефонныя станцыі, што дазволіць поўнаццю тэлефанізаваць калгасы імя Дзяржынскага і «На варце міру».

П.Анішчык.

18 верасня

НА БУДАЎНІЦТВЕ РАЁННАЙ БАЛЬНІЦЫ

На ўскраіне фабрычнага пасёлка Слоніма будуюцца раённая бальніца. Цяпер узводзіцца трэці наверх галоўнага корпуса. Работы выконвае брыгада муляроў, якую ўзначальвае Казімір Андрэевіч Шахановіч.

1976 г.

1 студзеня

НОВЫ ГАНДЛЁВЫ ЦЭНТР

Напярэдадні новага года дзяржаўная камісія прыняла ад міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі гандлёвы цэнтр у вёсцы Сялявічы.

У вялікім двухпавярховым будынку, які пабудаваны па тыпавому праекту, размясціліся магазіны па продажу прадуктовых, прамысловых і гаспадарчых тавараў, сталовая на пяцьдзесят месц, гасцініца і комплексны прыёмны пункт.

17 красавіка

БУДУЁЦЦА НОВАЯ БАЗА

У нашым горадзе з'явілася яшчэ адна будаўнічая пляцоўка. Перасоўная механізаваная калона № 19 прыступіла да ўзвядзення новай вытворчай базы рэспубліканскага спецыялізаванага саўгаса «Рышчыцы».

Сёлета і ў наступным годзе будуць пабудаваны чатыры тысячы квадратных метраў аранжарэйных цяпліц, закладзена некалькі соцень парніковых рам. У будучым колькасць цяпліц і парнікоў у адкрытым грунце павялічыцца.

1977 г.

1 студзеня

НАВАГОДНІ ПАДАРУНАК БУДАЎНІКОЎ

Добры падарунак сувязістам і жыхарам Слоніма падрыхтавалі да Новага года будаўнікі ПМК-19. Дзяржаўная камісія з

1945 — да наших дзен

ацэнкай «добра» прыняла новы будынак раённага вузла сувязі.

П.Куршакоў.

1978 г.

1 студзеня

ПЕРШАЯ ПРАДУКЦЫЯ НОВАГА ЦЭХА

27 снежня дзяржаўная камісія прыняла цэх мелаваанай паперы на кардонна-папяровым заводзе. Выраблены першыя рулоны мелаваанай паперы.

Цяпер перад калектывам цэха стаіць задача — дасканала асвоіць новае абсталяванне і за кароткі тэрмін дасягнуць практнай магутнасці. А тэта значыць, трэба выпрацоўваць 12,5 тысячы тон мелаваанай паперы ў год.

К.Шпакоўскі.

2 лютага

КАМВОЛЬНА-ПРАДЗІЛЬНАЯ - У СТРАІ

Вялікая, хвалючая радасць у сланім-чан — забілася сэрца камвольна-прадзільнай фабрыкі. Мерна загулі новенькія станкі і аўтаматы прадпрыемства, якое прынясе яшчэ большую вядомасць старажытнаму гораду над Шчарай. Прамысловы гігант выдае прадукцыю, першая чарга фабрыкі працуе на цягавую.

1979 г.

1 студзеня

ДРАБІЛЬНА-САРТАВАЛЬНЫ ЗАВОД

Непадалёку ад вёскі Варонічы Сялявіцкага сельсавета ў мінулым годзе паявілася новае прадпрыемства — драбильно-сартавальны завод. Тут здабываюць для будаўнічых патрэб шчэбень і прыродны абагачаны пясок.

1981 г.

10 сакавіка

НОВЫ БУДЫНАК РДК

У нашым горадзе паявіўся яшчэ адзін вялікі аб'ект, які ўзводзіла перасоўная механізаваная калона № 19. Тэта новы будынак раённага Дома культуры. Сваім памерам і незвычайнай архітэктурай ён упрыгожвае Чырвонаармейскую вуліцу.

19 снежня

ФАБРЫЧНЫ ПРАФІЛАКТОРЫЙ

Нядаўна будаўнічае ўпраўленне № 187 пачало ўзводзіць прафілакторый для камвольшчыкаў. Ён будзе размешчаны ў прыгожым лясным масіве, што недалёка ад фабрыкі.

Прафілакторый разлічаны на 58 месцаў і ўступіць у строй у чацвёртым квартале будучага года.

1983 г.

25 жніўня

НОВАЕ ПАМЯШКАННЕ

Трэцяя гарадская бібліятэка вырасла з пункта выдачы літаратуры ў мікрараёне Рышчыцы. Цяпер налічваецца ў ёй больш за 600 чытачоў, у распараджэнні якіх 10 тысяч кніг.

Бібліятэка пераязджае ў новае памяшканне, якое знаходзіцца ў інтэрнаце міжкалгаснай перасоўнай механізаванай калоны №79. Чытачы атрымаюць выдатную чытальную залу і абанементны аддзел з сучасным інтэр'ерам.

Р.Міско.

25 жніўня

ДЛЯ ЎСЁЙ ВОБЛАСЦІ

Наладка і праверка абсталявання ідзе ў новым корпусе матарарамонтнага завода. Тэта памяшканне спецыяльна ўзведзе на пад цэх для рамонтна-паліўнай апаратуры трактарных матараў.

У бліжэйшы час цэх уступіць у карыстанне. З яго пускам слонімскага матарарамонтнікі змогуць задаволіць патрэбы ўсёй вобласці і паліўнай апаратуры.

П.Сяргейчык.

1985 г.

23 сакавіка

НОВЫ БУДЫНАК

Уступіў у карыстанне новы тэрапеўтычны корпус на 120 бальнічных ложкаў, які прыбудаваў да галоўнага будынка раённай бальніцы. У ім размешчаны таксама цэнтральнае стэрылізацыйнае аддзяленне, клініка-біяхімічная лабараторыя, фізічны і рэнтгеналагічны кабінеты. Хворыя з паталогіяй лёгкіх змогуць карыстацца сальарыем.

Ранейшыя памяшканні двух тэрапеўтычных аддзяленняў адведзены для лячэння хворых з неўралагічнымі захворваннямі, там размешчана і фізкультурны дыспансер.

На базе Жыровіцкага неўралагічнага аддзялення будзе створана ўчастковая бальніца на 25 ложкаў.

Ю. Дэмбскі.

3 гісторыі аховы здароўя

Стан аховы здароўя насельніцтва Слонімска ў час знаходжання Заходняй Беларусі ў складзе Польшчы не мог гарантаваць даступнасць медыцынскай дапамогі большасці насельніцтва, тым болыш забяспечыць правядзенне дзяржаўных мерапрыемстваў па аздараўленні навакольнага асяроддзя і няшкодных санітарна-гігіенічных умоў, надзейнай прафілактычнай аховы інфекцыйных захворванняў.

За кароткі перадваенны адрэзак часу (верасень 1939 — чэрвень 1941) у Слоніме і на вёсцы дзейнічалі наступныя медыцынскія ўстановы: 1-я і 2-я гарадскія, інфекцыйная бальніца, радзільны дом, дзіцячыя яслі, гарадская лабараторыя, паліклініка, дзіцячая паліклініка і дзіцячая кансультацыя з малочнай кухняй, скурна-венерычны дыспансэр, 2 аптэкі, зубапратэзная майстэрня. Дзейнічала школа медыцынскіх сясцёр. Працавалі медыцынскія ўстановы ў Дзевяткавічах, Азярніцы, Літве, Міжэвічах, Альбярціне. Усе бальніцы налічвалі 300 ложкаў. Узначальваў раённы аддзел аховы здароўя Я.Ш.Гуцін.

З першых дзён вызвалення горада і раёна ад нямецкіх захопнікаў быў узят кірунак на аднаўленне разбуранай сістэмы аховы здароўя, на правядзенне складанай працы па барацьбе з існуючымі інфекцыйнымі, скурнымі, венерычнымі захворваннямі, на ахову мацярынства і дзяцінства, на даступнасць медыцынскай дапамогі былым франтавікам, хто вярнуўся хворым ці параненым. Загадчыкам аддзела аховы здароўя раёна стаў Віктар Аляксандравіч

Сіднеў, на іншыя пасады былі прызначаны: загадчыцай гарадской паліклінікі Клаўдзія Іванаўна Багданава, галоўным урачом інфекцыйнай бальніцы Генрых Еўсцігневіч Драніш, загадчыкам хірургічнага аддзялення Вячаслаў Аляксандравіч Маліноўскі, загадчыкам гарадской аптэкі І.Е.Гарбацэвіч, начальнікам раённай санэпідстанцыі А.Т.Лойка, начальнікам дзяржсанстанцыі С.І.Камарніцкі.

З 15 ліпеня 1944 г. назначаны загадчыкі ўрачэбна-амбулаторнымі ўстановамі ў Азярніцы і Дзевяткавічах, некалькі пазней — у Жыровічах і Міжэвічах.

Пры гарадской паліклініцы адкрываецца служба аховы мацярынства і дзяцінства, пачынае працаваць пост хуткай медыцынскай дапамогі, зубалечэбны кабінет. У Жыровічах, Азярніцы, Міжэвічах, Новадзевяткавічах — аптэчныя пункты і бальнічная аптэка.

На базе інфекцыйнай бальніцы наладжваецца спецыялізаваная дапамога хворым скурнымі і венерычнымі захворваннямі, хворым на сухоты.

Спецыяльныя атрады і брыгады праводзяць лячэбную і ў асноўным прафілактычную работу па ліквідацыі кішачных інфекцый, тыфу, малярыі, трахомы і інш.

У канцы 1944 г. у горадзе працавалі 2 бальніцы на 155 ложкаў і 3 бальніцы на вёсцы, паліклініка, скурна-венерычны дыспансэр пры інфекцыйнай бальніцы, дзіцячая і жаночая кансультацыі пры паліклініцы, радзільны дом пры гарадской бальніцы і адзін фельчарска-акушэрскі пункт.

З 1945 г. пачынаюць працаваць пункты аховы здароўя — урачэбны пры папярэ-

Будынак цэнтральнай раённай бальніцы ў Слоніме.

В П

ровай фабрыцы, фельчарскія — пры школе ФЗН, арцелі «Чырвоны стаяр», фабрыках мэблевай, пуха-пёравых вырабаў і «Тэкстылыпчык», пры Грыбаўскай, Рышчыцкай і Слонімскай МТС, быткамбіна-це, ПТВ-189, СПТВ-5, аўтарамзаводзе, ільнозаводзе і інш.

У вёсках Сасноўка, Шылавічы, Кракотка, Акунінава, Навасёлкі, Кастровічы, Касцяні, Талькаўшчына, Глоўсевичы, Хадзязічы, Сценявічы, Вострава, Вішава, Шундры, Дзеравянчыцы, Грыбава, Ніз, Бабынічы, Сянькоўшчына, Старадзевяткавічы, Урач, Савічы, Рышчыцы, Чамяры, Юхнавічы адкрываюцца фельчарска-акушэрскія пункты. 3

1944 г. пачалася падрыхтоўка спецыялістаў сярэдняга звяна ў школе медыцынскіх сяспёр, якая ў 1954 г. была перайменавана ў медыцынскае вучылішча.

У маі 1957 г. быў ліквідаваны раённы аддзел аховы здароўя і зацверджана пасада галоўнага ўрача раёна, ім стала Вольга Пятроўна Віктарава. З 1990 г. узначальвалі ахову здароўя галоўны ўрач тэрытарыяльнага медыцынскага аб'яднання Юльян Юльянавіч Дэмбскі, Юрый Уладзіміравіч

Пяцельскі. Сярод урачоў 19 маюць вышэйшую, 40 першую, 78 другую кваліфікацыйныя катэгорыі. Сярод супрацоўнікаў сярэдняга звяна 40 маюць вышэйшую, 230 першую і 278 другую кваліфікацыйныя катэгорыі.

Па стане на 2003 г. дзейнічаюць бальніцы: раённая на 565 ложкаў, у ёй 10 аддзяленняў, інфекцыйная на 80, Жыровіцкая, Азярніцкая, Міжэвіцкая і Дзераўноўская сельскія на 25 ложкаў кожная, дыспансеры: скурна-венерычны на 60, процітуберкулёзны на 55 ложкаў. У іх працуюць 332 урачы і 753 супрацоўнікі сярэдняга медперсоналу.

С. С. Ручкі.

Слоніmsкі раённы цэнтр гігіены і эпідэміялогіі

Слоніmsкая райсанэпідстанцыя арганізавана ў 1944 г. Першым яе галоўным урачом быў прызначаны Пётр Міхайлавіч Перавозчык. Штат санэпідстанцыі складаўся з 5 сярэдніх медыцынскіх работнікаў. Меліся аператыўныя работнікі, якія ажыццяўлялі бягучы санітарны нагляд і проціэпідэміялагічныя мерапрыемствы ў эпідэміялах (у тым ліку дэсмерпрыемствы). Фактычна ў гэты перыяд санэпідстанцыя не мела матэрыяльна-тэхнічнай базы. Асноўнай задачай у рабоце таго часу была барацьба з інфекцыйнымі захворваннямі на сельніцтва, у першую чаргу з сыпным і брушным тыфам. У 1947 г. у штаце з'явіўся лабарант-хімік, які выконваў некаторыя лабараторныя даследаванні проб харчовых прадуктаў і пітной вады.

Пасаду галоўнага ўрача займалі Таццяна Іванаўна Арлова, Марыя Аляксееўна Навумава, Зінаіда Несцераўна Банасевіч.

У канцы 1950-х гадоў райсанэпідстанцыя ператварылася ў санэпідаддзел Слоніmsкай цэнтральнай раённай бальніцы. Да гэтага моманту матэрыяльна-тэхнічная база санслужбы істотна не змянілася, нягледзячы

на тое, што павялічыўся штат, які налічваў у 1957 г. 32 чалавекі, у тым ліку 3 урачы, 14 работнікаў сярэдняй спецыяльнай адукацыі. У структуры ўстановы з'явіліся санітарны, эпідэміялагічны, дэзінфекцыйны аддзелы, санбаклабараторыя.

Санэпідаддзел узначальвала Зінаіда Несцераўна Банасевіч, якая з'яўлялася адначасова галоўным дзяржаўным санітарным інспектарам раёна. У санэпідаддзеле ў гэты перыяд працавалі ўрачы Варвара Піліпаўна Гарбункова, Сара Львоўна Ламанова, сярэднія медработнікі — Антон Цімафеевіч Лойка, Віктар Аляксандравіч Сіднеў, Міхаіл Дзмітрыевіч Шведаў, Станіслаў Станіслававіч Кандроўскі, Алена Васільеўна Іванова, Людміла Пятроўна Гарачкіна, Аліса Мікалаеўна Кірзева, Ніна Васільеўна Дзесюкевіч, Іван Мікалаевіч Мялешка. У перыяд дзейнасці санэпідслужбы СЭА у складзе раённай бальніцы праводзілася работа па ўмацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы службы.

За перыяд функцыяніравання санэпід-аддзела галоўнымі ўрачамі працавалі Гога Георгіеўна Хазізава, Тамара Паўлаўна Лабасенка. У 1969 г. санэпідадзел рэарганізаваны ў раённую санэпідстанцыю, якую ўзначальвалі Тамара Паўлаўна Лабасенка, Святлана Сцяпанаўна Бубен. У гэтыя гады нарошчваецца матэрыяльна-тэхнічная база ўстановы.

Важкі ўклад у работу ўстановы ўнеслі загадчык эпідаддзела А.М.Цепін, загадчыца санітарна-гігіенічнага аддзела санітарны ўрач па гігіене харчавання Л.В.Чакун-кова, памочнікі санітарнага ўрача Я.М.Хрэшчык, С.І.Русак, Н.Г.Герасік, памочнікі эпідэміёлага Яўгенія Васільеўна Дэмбская, Іван Мікалаевіч Мялешка, Міхаіл Васільевіч Салавей, загадчык дэзаддзялення Міхаіл Паўлавіч Самахавец, санітарны ўрач Іван Іванавіч Прыдыбайла, памочнік санітарнага ўрача Ала Васільеўна Ёрш, лабаранты Юлія Макараўна Емяльянчык, Ніна Аляксандраўна Каспяровіч, Ганна Іванаўна Андрэева, памочнікі эпідэміёлага Таісія Васільеўна Бублей і Лілія Гур'еўна Закшэўская, інструктар па санітарнай асвеце Раіса Антонаўна Савічава, дэзінфектары Адам Іпалітавіч Мукасей, Антон Іосі-

Лянцкевіч, Ганна Давыдаўна Дзянішчык, дэзінструктар Станіслаў Міхайлавіч Рачыц.

3 лютага 1989 г. па верасень 1999 г. санітарную службу раёна ўзначальваў Анатоль Міхайлавіч Чаропка. З 1.1.1991 г. райэпідстанцыя перайменавана ў раённы цэнтр гігіены і эпідэміялогіі. У гэтыя гады ўдзяляецца вялікая ўвага пашырэнню матэрыяльна-тэхнічнай базы, удасканаленню арганізацыі працы. Пабудаваны лабараторны корпус па плошчы Леніна, 6, дзе размясціліся санітарна-гігіенічная і бактэрыялагічная лабараторыі. Праведзены рэканструкцыя і капітальны рамонт галоўнага корпуса. Пабудаваны дапаможныя памяшканні. У 1991 г. адкрыта радыелагічная лабараторыя. Зменена структура раённага цэнтра гігіены і эпідэміялогіі.

У выніку праведзенай работы па будаўніцтве і рэканструкцыі раённы цэнтр гігіены і эпідэміялогіі на 1.1.1994 г. мае будынкі агульнай плошчай 1115 м².

Са снежня 1999 г. на пасадзе галоўнага дзяржаўнага санітарнага ўрача Слонімскага раёна працуе Анатоль Міхайлавіч Цепін.

Р.А. Савічава.

Сістэма адукацыі

У раёне функцыянуе 35 дзіцячых садоў, у якіх навучаюцца і выхоўваюцца 2967 дзяцей. Адкрыты спецыялізаваны дзіцячы сад № 17 для дзяцей з недахопамі разумовага і фізічнага развіцця. У сямі дашкольных адукацыйных установах створана 20 карэкцыйных і аздараўленчых труп для дзяцей, якія часта хварэюць.

Сістэма агульнай сярэдняй адукацыі ў раёне — гэта 8 базавых школ, 1 пачатковая, 1 вячэрняя, 1 школа-сад, 1 санаторная школа-інтэрнат для дзяцей з захворваннямі страўнікава-кішачнага тракту, 22 агульнаадукацыйныя сярэднія школы, у тым ліку — СШ № 2 і № 8 Слоніма з музычна-харавым і агульнаэстэтычным ухілам, Міжэвіцкая СШ — з грамадска-эканамічным профілем, Сялявіцкая СШ — з экалагавалеалагічным ухілам. У 2000 г. адкрыта гімназія № 1 у Слоніме.

Далейшае развіццё атрымалі формы дыферэнцыраванага навучання: 670 вучняў гімназіі № 1 вывучаюць англійскую мову на паглыбленым узроўні, у школах фавіч

№ 3, 5, 8, 9 Слоніма, Міжэвіцкай СШ адкрыты 18 ліцэйскіх класаў, у якіх 354 вучні засвойваюць на профільным узроўні матэматыку, фізіку, інфарматыку, хімію, біялогію, эканоміку, рускую і англійскую мовы. У 14 школах раёна ажыццяўляецца выкладанне асобных прадметаў на павышаным узроўні (35 класаў, 656 вучняў). Для развіцця здольнасцей і дараванняў вучняў пачатковай школы ўведзены 22 курсы заўняткаў па інтарэсах. Вучні сярэдняй і старэйшай ступені маюць магчымасць павышаць свой адукацыйны ўзровень праз курсы на выбар і факультатывы.

У раёне фарміруецца сістэма спецыяльнай адукацыі, якая прадстаўлена класамі інтэграванага навучання, спецкласамі, класамі карэкцыйна-развіваючага навучання, пунктам карэкцыйна-педагагічнай дапамогі, лагapedычнымі групамі, навучаннем дома дзяцей-інвалідаў. Каардынуе ўсе кірункі карэкцыйна-рэабілітацыйнай дапамогі дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця і дзецям-інвалідам, забяспечвае

інтэграцыю іх у грамадстве, актыўны ўдзел у жыцці цэнтр карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі «Давер».

Аб павышэнні прэстыжу ведаў і якасці навучання сведчыць тое, што каля 15% выпускнікоў штогод узнагароджваюцца залатымі і сярэбранымі медалямі, прыклад- на 40% паступаюць у вышэйшыя навучаль- ныя ўстановы рэспублікі. Рэзультатыўна ў плане развіцця прыродных дараванняў вучняў сродкамі эстэтычнага і мастацкага ўздзеяння працуюць педагогічныя калек- тывы СШ № 8 і № 2 Слоніма, дзе створа- ны 7 хароў, 4 аркестры, 2 тэатры, вакаль- ныя, інструментальныя, танцавальныя ансамблы. Тры калектывы слоніmsкіх СШ № 2 і шэсць калектываў СШ № 8 удастоены звання ўзорных. Вучні гэтых школ з'яўля- юцца прызёрамі, дыпламантамі, лаўрэатамі абласных, рэспубліканскіх, міжнародных конкурсаў: «Масты надзеі», «Маладыя галасы Гродзеншчыны», «Усе мы родам з дзяцінства», «Сожскі карагод», «Залатая пчола», «Славянскі базар у Віцебску».

Асаблівай увагі заслугоўвае работа ся- рэдніх школ № 9, 2, 4 Слоніма, Дзераўноўс- кай СШ па грамадзянска-патрыятычным выхаванні, якая ажыццяўляецца праз ад- крыццё кадэцкіх класаў у СШ № 9 Слоні- ма, дзейнасць школьных музеяў баявой славы ў СШ № 2, 4 Слоніма і Дзераўноўскай СШ. Вучні вышэй названых школ з'яўляюц- ца дыпламантамі і прызёрамі абласных агля- даў і злётаў па патрыятычным выхаванні. У рэспубліканскім конкурсе музей СШ № 4 Слоніма, які носіць імя Героя Савецкага Саюза П.І.Батава, заняў 1-е месца.

Г.І.Шмялёва.

ЖЫРОВІЦКІ АГРАРНА-ТЭХНІЧНЫ КАЛЕДЖ

Адразу пасля вызвалення Слоніmsшчы- ны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў 19 верасня 1944 г. у Жыровічах адкрылася сельскагаспадарчая школа. Дырэктарам яе

стаў Мікалай Сідаравіч Койда.

Школа зрабіла першы выпуск і ў 1945 г. была рэарганізавана ў Жыровіцкі сельска- гаспадарчы тэхнікум з паляводчым і зоа- тэхнічным аддзяленнямі.

За час свайго існавання тэхнікум неад- наразова рэарганізоўваўся, а яго вучэбны профіль змяняўся. З 1948 г. рыхтавалі толькі тэхнікаў-механікаў. У 1963 г. ад- крылі 3 новыя аддзяленні па спецыяльнас- цях: электрыфікацыя сельскай гаспадаркі, агранамія і заатэхнія. З 1966 г. тэхнікум рыхтаваў спецыялістаў па спецыяльнасцях механізацыя сельскай гаспадаркі, электры- фікацыя сельскай гаспадаркі, механізацыя і электрыфікацыя жывёлагадоўлі.

У 1972 г. тэхнікум быў рэарганізаваны ў саўгас-тэхнікум, у 1996 г. у сельскагаспа- дарчы тэхнікум, у 1999 г. у аграрна-тэхніч- ны каледж, які рыхтуе спецыялістаў па двух спецыяльнасцях: механізацыя сельскай гаспадаркі і электрыфікацыя і аўта- матызацыя сельскай гаспадаркі. Навучаль- ную ўстанову ў розны час узначальвалі Майсей Уладзіміравіч Анісаў, Сяргей Фё- даравіч Анісімаў, Барыс Міхайлавіч Па- жарскі, Усевалад Фёдаравіч Кулініч, Яў- ген Андрэевіч Цікота, Пётр Адамавіч На- дудзік. Сёння ў каледжы працуюць 73 вы- кладчыкі, ёсць дзённае і завочнае аддзя- ленні.

СЛОНІMSКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПРАФЕСІЙНЫ КАЛЕДЖ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЙ ВЫТВОРЧАСЦІ

У кастрычніку 1940 г. у Слоніме была створана школа фабрычна-заводскага на- вучання, якая рыхтавала слесараў-сантэх- нікаў. Пасля вызвалення раёна ў 1944 г. школа ФЗН № 33 была адноўлена, яна рыхтавала кадры па найбольш неабходных будаўнічых спецыяльнасцях: сталяр, тын- коўшчык, плотнік, слесар, маляр. У 1946 г.

Жыровіцкі аграрна-тэхнічны каледж.

школа ФЗН перайменавана ў рамеснае вучылішча № 19. Яно займалася падрыхтоў- кай сталяроў і слесараў па рамонце аўта- мабіляў.

У 1954 г. навучальная ўстанова рэарганізуецца ў рамеснае вучылішча №4.3 гэ- тага часу тут рыхтуюцца механізатарскія кадры для сяла. У 1962 г. рамеснае вучы- лішча № 4 перайменавана ў СПТВ-5. З 1964 г. пачынаецца падрыхтоўка механізатараў меліярацыйных работ. У 1985 г. СПТВ-5 перайменавана ў ПТВ № 189. У 2000 г. вучылішча рэарганізавана ў дзяржаўны сельскагаспадарчы прафесійны ліцэй, які забяспечвае атрыманне сярэдняй адукацыі з падрыхтоўкай навучэнцаў па наступных спецыяльнасцях: майстар сельскагаспадар- чай вытворчасці ліцэйская група з атры- маннем сярэдняй адукацыі і спецыяльнас- цей вадзіцеля аўтамабіля катэгорыі «С», граватарыста-машыніста, слесара-рамонтні- ка; майстар сельскагаспадарчай вытвор- часці з атрыманнем сярэдняй адукацыі і спецыяльнасцей вадзіцеля аўтамабіля катэ- горыі «С», слесара-рамонтніка, жывёлаво- да, трактарыста-машыніста, экскаватаршчы- ка ці электрагазаваршчыка; гаспадыня сядзібы з атрыманнем сярэдняй адукацыі і спецыяльнасцей жывёлавода, лабаранта хімбакааналізу, повара; повар, вытворца мяс- ных паўфабрыкатаў. З верасня 2003 г. на- вучальная ўстанова стала каледжам. Зя- мельная плошча вучэбнай гаспадаркі скла- дае 538 га. Асноўным кірункам яе развіцця з'яўляецца жывёлагадоўля і раслінаводства. Уся прадукцыя, атрыманая ў вучэбнай гас- падарцы, прадаецца дзяржаве. Сярэднегада- вое пагалоўе буйной рагатай жывёлы скла- дае 303 галавы. З 1969 г. дзейнічае аўтатрак- тарадром з усімі элементам! ваджэння.

Для забеспячэння навучальнага працэ- су ёсць 18 вытворчых вучэбных майстэрняў з неабходным сучасным абсталяваннем, 36 аўтамабіляў, 40 трактароў розных марак, 90 сельгасмашын. У каледжы працуюць 37 майстроў вытворчага навучання, 30 выклад- чыкаў, з іх 55% маюць вышэйшую і 1-ю ка- тэгорыі. Многія работнікі маюць узнагаро- ды: значкі «Выдатнік прафтэхадукцыі БССР» — 8 чалавек, «За працоўную адзна- ку» — 1, знак «Пераможца сацспарніцт- ва» — 2, Ганаровыя граматы Дзяржкамтэ- та па прафтэхадукцыі — 5, Ганаровыя граматы Вярхоўнага Савета БССР — 2, Ганаровыя граматы Міністэрства адукацыі Рэс- публікі

Беларусь — 15 і інш. У розны час навучальнай установай кіравалі А.І.Кара- лёў, М.П.Фёдараў, Г.Ф.Рэзчыкаў, Н.І.Юшанкоў, І.А.Зубовіч, Н.В.Зайцаў, В.С.Мінін, А.І.Жарскі, А.К.Карась, Д.Ф.Зінгер, П.П.Новік, з 1986 г. калектыв ўзначальвае заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь А.А.Кароль.

А. А. Кароль.

СЛОШМСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАЕ МЕДЫЦЫНСКАЕ ВУЧЫЛІШЧА

У 1939 г. была заснавана двухгадовая школа медыцынскіх сясцёр. Займалася бо дзяўчат. У 1941 г. школа прыпыніла сваю дзейнасць і ўзнавіла яе 10 кастрычніка 1944 г. На першы курс было залічана 35 чалавек. У 1954 г. школа рэарганізавана ў медыцынскае вучылішча. Рыхтуе медсяс- цёр, фельчараў, акушэрак. Мае добра абста- ляваныя вучэбныя кабінеты, спартыўную залу, інтэрнат. Вучылішчам у розны час кіравалі Візенфельд, Кацярына Васільеў- на Астроўская, Аляксандра Ільінічна Іва- нова, Раіса Сідараўна Аляксаначкіна, Кан- станцін Васільевіч Капралаў, Юльян Юль- янавіч Дэмбскі, Ігар Казіміравіч Ваньковіч, цяпер Ігар Расціслававіч Грыцук.

А.М.Іванова, Т.Г.Беркус, А.І.Грыціч.

СЛОШМСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАФЕСІЙНА- ТЭХНІЧНАЕ ВУЧЫЛІШЧА № 129 ТЭКСТЫЛЫПЧЫКАЎ

Заснавана ў 1976 г. з планам прыёму 300 чалавек і тэрмінам навучання 1 год на базе сярэдняй адукацыі. Вучылішча было ство- рана для падрыхтоўкі кваліфікаваных рабочых кадры для Слонімскай камволь- на- прадзільнай фабрыкі — асноўнага ба- завага прадпрыемства. Навучанне вялося па асноўных тэкстыльных прафесіях: прадзільшчыца, лентачніца, роўнічніца, грэбнечасалыпчыца, здымалыпчыца пражы, трасцільшчыца, круцільшчыца, слесар-ра- монтнік.

У 1980 г. вучылішча пераўтвараецца ў сярэдняе гарадское прафесійна-тэхнічнае вучылішча № 129 тэкстыльшчыкаў з пад- рыхтоўкай навучэнцаў па трохгадовай праграме на базе васьмігадовай школы.

У тэты час значна пашыраецца вучэб- на-матэрыяльная база ПТВ, ствараюцца кабінеты агульнаадукацыйнай падрых- тоўкі, абсталёўваецца швейная майстэрня.

Кантынгент навучэнцаў узрасце да 500 чалавек. Уводзіцца прафесія швачка-матарыстка (у 1982). Затым у адказ на патрэбу рэгіёну ў рабочых кадрах вучылішча пачынаючы з 1990 г. адкрывае набор і вядзе падрыхтоўку па прафесіях кухар, кравец, вязальшчык трыкажнага палатна, швачка, прадавец харчовых тавараў, прадавец прамысловых тавараў, цырульнік. У вучылішчы маецца выставачная зала, дзе сабраны работы ўдзельнікаў гуртоў дэкаратыўна-прыкладной і тэхнічнай творчасці.

Вучылішча заўсёды ўдзельнічае ў абласных і рэспубліканскіх выстаўках тэхнічнай і дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Па выніках абласных і рэспубліканскіх выставак ПТВ неаднойчы ўзнагароджвалася дыпламам! розных ступеней, ганаровымі граматамі. Дырэктарамі працавалі Аляксандра Мітрафанаўна Садкоўская, Валерый Майсеевіч Сакаў, Сяргей Аляксандравіч Радзішэўскі, цяпер Анатоль Васільевіч Бялянін.

А.В.Вінобер.

СЛОНІМСКАЯ ГІМНАЗІЯ № 1

У 1964 г. у Слоніме была заснавана сярэдняя школа № 6. У верасні 2000 г. на базе школы адкрыта гімназія № 1 з паглыбленым вывучэннем англійскай мовы. Асноўная ўвага ўдзяляецца гуманізацыі, дыферэнцыяцыі і інтэграцыі навучання. З 1-га года навучання вывучаецца англійская мова, з 5-га класа ўводзіцца вывучэнне другой замежнай мовы — нямецкай. Навучэнцы маюць магчымасць факультатывна вывучаць польскую мову.

Для вучняў 3 — 6-х класаў арганізаваны спецыяльныя «Уводзіны ў інфарматыку». Пачынаючы з 8-га класа ўводзіцца профільнае навучанне. Для вучняў пачатковых класаў арганізаваны курсы «Развіццё крэатыўнага мыслення», «Здаровы лад жыцця». У лістападзе — снежні праводзіцца прадметныя алімпіяды, у якіх прымае ўдзел большасць гімназістаў. У 2000/01 навучальным годзе гімназісты занялі 15 прызавых месцаў у гарадскіх прадметных алімпіядых, 2 прызавыя месцы на абласных прадметных алімпіядых і прызавое месца на рэспубліканскай алімпіядзе па англійскай мове. У гімназіі створана і працуе навуковае таварыства вучняў і настаўнікаў «Пошук». 11 навукова-даследчых работ было прадстаўлена на гарадской навукова-практычнай

канферэнцыі, 8 з якіх былі адзначаны дыпламамі. Вучні гімназіі прымаюць ўдзел у рабоце рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі школьнікаў. Асаблівай папулярнасцю сярод гімназістаў карыстаецца «Інтэлектуальны марафон», у які ўключаны заданні па англійскай і рускай мовах, матэматыцы і культуры. У марафоне прымаюць удзел усе вучні 5 — 11-х класаў.

Англійская мова ў гімназіі вывучаецца на паглыбленым узроўні з падрыхтоўчага класа. У гімназіі таксама заснаваны курсы вывучэння граматыкі, англійскай літаратуры, краін, якія размаўляюць на англійскай мове, дзе вучні атрымліваюць паглыбленыя веды па тэмах, якія іх цікавяць. Акрамя гэтага, вядуцца індывідуальныя заняткі па англійскай і нямецкай мовах з зацікаўленымі вучнямі. У гімназіі праводзіцца дэкада англійскай і нямецкай моў, дзе вучні могуць праявіць свае здольнасці і выпрабаваць сябе ў розных аспектах мовы. На кафедры англійскай мовы працуе 17 настаўнікаў. Кафедра працуе ў цеснай сувязі з Мінскім лінгвістычным універсітэтам, дзе нашы вучні наведваюць семінары. Для развіцця інтарэсаў і здольнасцей вучняў працуюць гурткі, дзейнічаюць клубы, секцыі, самымі папулярнымі сярод якіх з'яўляецца выяўленчая студыя «Юны мастак», танцавальна-харэаграфічны гурток «Карусель», дыскусійны клуб «Прамоўца», музычны салон «Накцюрн», літаратурная гаспадыня «Спадчына», тэатральны гурток «Камертон», паэтычная гаспадыня, тэатр мініяцюр «Авацыя», студыя бальных танцаў, клуб для дзяўчынак «Паварым аб прыгожым». Вучэбна-выхаваўчы працэс ажыццяўляюць 69 педагогаў, з іх 75% з вышэйшай і 1-й катэгорыямі. Сярод педагогаў гімназіі 7 выдатнікаў адукацыі, 14 настаўнікаў узнагароджаны граматамі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, 15 граматамі абласнога ўпраўлення адукацыі. У гімназіі зараз працуе 10 выпускнікоў сярэдняй школы № 6 — Т.М.Казакевіч, Т.М.Панасенка, Л.У.Шынкевіч, С.А.Лытвін, Т.С.Савіч, І.І.Валынец, Н.М.Цвікевіч, А.М.Крынчык, М.І.Каралёва, З.А.Бурсевіч — намеснік дырэктара гімназіі па вучэбна-выхаваўчай рабоце.

Дырэктарамі працавалі І.А.Калацкая, В.М.Сяргейчык, цяпер Т.М.Казакевіч.

СЛОНІМСКІЯ СЯРЭДНІЯ школы

Школа № 1. Школа была заснавана ў 1940 г. і мясцілася ў былым кляштары бенедыкцінак, які ў 1920—1930-я гады займала польская настаўніцкая семінарыя.

Школа праіснавала да пачатку вайны. У 1943—1944 гг. у будынку знаходзілася настаўніцкая семінарыя, якая рыхтавала для беларускіх школ педагогаў. Некаторыя яе выхаванцы сталі падпольшчыкамі і былі расстраляны фашыстамі.

Школу наведвае 436 вучняў, працуе 45 настаўнікаў. Дзейнічаюць гурткі: «Залатая майстрыха», «Добрае сэрца», «Я выбіраю жыццё», «Вязанне», «Саламяны сувенир» і інш. Традыцыйнымі сталі сустрэчы з членам літаратурнага аб'яднання пры раённай газеце «Слоніўскі веснік», з супрацоўнікамі часопіса «Ступені» і інш. Многія выпускнікі школы сталі знакамітымі людзьмі Беларусі: Тэта І.П. Чыгрын, С.М. Міско, М.Г. Ціханчук, І.Я. Міско, П.П. Закжэўскі, А.Ф. Смалянчук, В.С. Мармыш, І.А. Купава, А.Я. Міхневіч і інш.

У 1984 г. у сувязі з 70-годдзем Валянціна Таўлая, які некаторы час вучыўся ў польскай настаўніцкай семінарыі, адкрыты музей яго імя. Стваральнікам музея і яго кіраўніком з'яўлялася настаўніца беларускай мовы і літаратуры Раіса Іванаўна Каласоўская.

Дырэктарамі ў розны час працавалі Пётр Сцяпанавіч Закжэўскі, Вольга Іванаўна Бурава, Уладзімір Сцяпанавіч Малчанав, Алег Мікалаевіч Лакцюшын, цяпер Сяргей Аляксандравіч Бурсевіч.

Школа № 2. У 1944 г. у будынку на вуліцы Савецкай, 10, была адкрыта школа № 2. У 1976 г. пачалося будаўніцтва новага памяшкання. У 1978 г. калектывы школ № 2 і былой няпоўнай СШ № 3 пачалі заняткі ў новым будынку школы.

У школе працавалі заслужаныя настаўнікі БССР Рыма Фёдаравіч Закжэўскі і Алена Віталевіч Руцкая. Займаўся ў школе і паспяховы закончыў чэмпіён Алімпійскіх гульняў па веславанні на байдарках і каноэ А.В. Раманоўскі. У 1985 г. у школе адкрыты мемарыяльны музей разведчыка Кузмы Савельевіча Гнідаша і радысткі Клары Трафімаўны Давыдзюк. Арганізатарам і кіраўніком музея з'яўляецца былая настаўніца гісторыі Алена Паўлаўна Лябецкая.

З 1988 г. школа мае музычна-харавае і агульнаадукацыйны ўхіл. Танцавальны ка-

лектыў «Золак» (кіраўнік Ж.М. Гундзер) і харава «Ларыта» (кіраўнік В.Я. Прусевіч, канцэртмайстар Н.В. Прымак) атрылі званне ўзорных. Вучні школы сталі лаўрэатамі і дыпламантамі конкурсаў «Усе мы родам з дзяцінства», «Маладыя таленты Гродзеншчыны», «Масты надзей», а знакамTM дуэт Юлі Шышко і Яўгена Ільчанкі прадстаўляў Гродзенскую вобласць на канцэрце для ўдзельнікаў 2-га з'езда настаўнікаў. З 1999 г. заключана дамоўленасць з кафедрамі гісторыі, беларускай мовы і літаратуры БДУ. Навукоўцы праводзяць у школе спецыяльныя заняткі і навуковыя канферэнцыі для вучняў. У школе створаны 3 спартыўныя класы, якія на спаборніцтвах паказваюць высокія вынікі. У 2000 г. настаўнік гісторыі А.Л. Леановіч прымаў удзел у рэспубліканскім конкурсе «Настаўнік года», стаў пераможцам абласнога конкурсу і прыняў удзел у суперфінале ў Мінску.

Першым яе дырэктарам быў Іван Міхайлавіч Апуневіч, з 1984 г. школу ўзначальваў Анатоль Васільевіч Бялянін, а з 1999 г. Ганна Пятроўна Сіняк.

Г.П. Сіняк.

Школа № 3. Школа адкрыта і верасня 1984 г. Педагагічны калектыў узначаліла дырэктар Лідзія Міхайлаўна Пякарская, кавалер ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга, выдатнік адукацыі БССР. У 1989 г. школа заняла 1-е месца ва Усесаюзным спаборніцтве агульнаадукацыйных школ. Ёй было прысвоена званне лепшай школы Саюза. Калектыў пастаянна працуе ў рэжыме развіцця. З 1995 г. у школе адкрыты ліцэйскія класы хіміка-біялагічнага і інфарматыка-матэматычнага профілю, у пачатковай школе пачалі працаваць класы развіваючага навучання па сістэме Эль-коніна — Давыдава. Ствараюцца спрыяльныя ўмовы для навучання і сацыяльнай адаптацыі вучняў з адхіленнямі ў псіхафізічным развіцці. З 1999 г. падкалектыў пачаў апрацаваць асоба арыентаванай педыдагікі Дальтан. У 1998 г. аўтарская праграма выхавання вучняў школы была прызнана лепшай у Гродзенскай вобласці. Вопыт работы падкалектыву быў абагульнены і апублікаваны ў кнізе «Выхаваўчая сістэма сучаснай школы». Аўтар дапамож-

ніка — намеснік дырэктара школы па выхаваўчай рабоце Ф.І.Храмцова.

Дзякуючы добрай матэрыяльнай базе, высокаму прафесійнаму майстэрству педагогаў і прымяненню навукова абаснаваных метадык выкладання вучні дасягаюць добрых вынікаў у вучобе. Яны мнагакратны пераможцы і прызёры гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх прадметных алімпіяд, канферэнцый, гарадскіх спартакіяд, конкурсаў. За 18 гадоў школа выпусціла 933 вучні, з іх 80 закончылі школу з залатым і 137 з сярэбраным медалямі. Болып за 80% выпускнікоў школы паступаюць у вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы Беларусі.

У школе склаўся высока прафесійны калектыў. Тэта А.Дз.Кухарэнка, З.В.Пракапенка, А.І.Случко, З.П.Чэпікава, М.Д.Багданчук. Дырэктарамі ў розны час працавалі Г.І.Масько, цяпер В.С.Галавенка.

В. С. Галавенка.

Школа № 4 імя П.І.Батава. У 1945 г. на ўскараіне Слоніма (цяпер у гэтым будынку дзіцячы сад № 2 на вул. Савецкай) была адкрыта пачатковая школа № 4. Загадчыцай школы працавала Марыя Васільеўна Звягіна. У 1947 г. пачатковая школа пераўтворана ў сямігадовую. Тыпавы будынак школы на 520 месцаў быў узведзены ў 1961 г.

У 1965 г. сярэдняя школа № 4 стала апорнай школай Гродзенскага аблана па арганізацыі вучэбна-выхаваўчай работы. Вялікую работу ў гэты перыяд кіраўніцтва і падкалектыў школы праводзілі па ваенна-патрыятычным выхаванні вучняў. Вынікам гэтай работы было адкрыццё ў 1965 г. гісторыка-краязнаўчага музея. У школе часта праводзіліся семінары кіраўнікоў школ, экскурсіі. На базе школы ў 1969 г. была праведзена Усесаюзная нарада па ваенна-патрыятычным выхаванні. Школа і музей двойчы былі ўдзельнікамі ВДНГ СССР. Многія гады па ініцыятыве школы і музея ў горадзе праводзіліся злёты ўдзельнікаў вызвалення Слонімска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На злёты прыязджалі сотні ветэранаў вайны з розных рэгіёнаў Савецкага Саюза.

Гэтыя гады адзначаны далейшым умацаваннем матэрыяльнай базы (адкрыты камп'ютэрны клас), пераабсталяваннем вучэбных кабінетаў і інш. Асноўнай мэтай

падкалектыву школы ў 1990-я гады з'яўляецца самавызначэнне кожнага вучня на аснове асоба арыентаванага навучання і выхавання. З гэтай мэтай у школе адкрыты класы з паглыбленым вывучэннем асобных прадметаў, класы, дзе ідзе выкладанне на павышаным узроўні, інтэграваныя вучэбныя курсы і спецкурсы. Прадаўжаецца добрая традыцыя грамадзянскага выхавання сродкамі народнага музея рэвалюцыйнай і баявой славы. Выхаванню грамадзянскасці і патрыятызму садзейнічае работа школы па сацыяльна-педагагічнай інавацыі «Этнашкола». Вучнёўскае самакіраванне асноўваецца на рабоце дзіцячых аб'яднанняў «Юныя сланішчаны», «Радзімчы», «Юныя батаўцы».

Дырэктарамі школы ў розны час працавалі К.С.Карнішына, М.Г.Трафімовіч, У.Ф.Яфімчык, В.І.Кісялёў, цяпер Святла-на Аляксееўна Кісялёва, намеснікамі дырэктара А.В.Паляшчук, Г.І.Карольчык, Н. А.Грызунова, В.А.Калодка, Н.У.Сончык, І. М.Чыгрына, А.М.Місько.

І. П. Сергейчык.

Школа № 5. Школа была адкрыта ў 1934 г. як сямікласная публічная ўсеагульная школа імя Ігнація Масціцкага ў пабудаваным для яе памяшканні. У гады Вялікай Айчыннай вайны тут размяшчаўся лагер для савецкіх ваеннапалонных, пасля вызвалення горада ад фашыстаў — ваенны шпіталь для савецкіх салдат. У 1950 г. школа была адноўлена і ў верасні прыняла сваіх першых вучняў. Школа ідзе па шляху гуманізацыі, дыферэнцыяцыі, інтэграцыі навучання, шырока выкарыстоўваюцца новыя тэхналогіі ў навучанні і выхаванні. На занятках па інтарэсах, на факультывах паглыблена вывучаюцца англійская мова, матэматыка, фізіка, біялогія, географія, сусветная мастацкая культура. У школе працуюць 2 харэаграфічныя класы і адзін з агульнаадукацыйным ухілам. Для развіцця здольнасцей і таленту вучняў працуюць 12 клубаў з рознай накіраванасцю, у тым ліку «Купалінка», літаратурная гасцеўня, «Эколаг», «Мерыдыян», гурткі «Умельцы рукі», «Залатыя карункі», ансамбль песні і танца «Вясёлка». Многія настаўнікі школы выкарыстоўваюць інавацыі, удасканальваюць метадыку выкладання вучэбных дысцыплін, з'яўляюцца аўтарамі дапаможнікаў і праграм:

ла («Экзамен па фізіцы»), Т.В.Блізнюкова («Модульная праграма па географіі для вучняў 7-х класаў»), І.М.Лапачова («Модульная праграма па матэматыцы для вучняў 6-х класаў»), У 1982 г. школа была ўдзельніцай Усесаюзнай выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі, у 1993 г. стала пераможцам абласнога конкурсу па эсэтычным выхаванні, у 1997 — 1998 гг. атрымала званне «Школа года» ў вобласці і рэспубліцы, у 2002 г. стала пераможцам абласнога конкурсу па маральным выхаванні.

Вялікі ўклад у развіццё школы ў розны перыяд унеслі яе кіраўнікі: З.Н.Тамашоў, І.І.Карповіч, Л.М.Пякарская, Т.Ф.Шлёміна і намеснікі па вучэбнай і выхаваўчай рабоце Д.С.Лашкоўскі, З.В.Кувік, В.А.Гукайла, Р.П.Драгайцава, Г.І.Масько, Т.І.Гулінская, Я.Ф.Каліноўская.

Школа № 7. У пасёлку Альбярцін функцыянавала сямігадовая школа, якая размяшчалася ў будынку цяперашняга магазіна «Іса» і суседняга дома. Школу ўзначальваў М.А.Цепін. Сярэдняю адукацыю жыхары пасёлка Альбярцін атрымлівалі ў школах Слоніма. У 1953 г. у Альбярціне ўзведзены новы будынак школы (цяперашні корпус № 1) і адкрыта сярэдняя школа, якая да 1965 г. называлася Альбярцінская сярэдняя, з 1965 г. — СШ № 7 Слоніма.

Са дня ўтварэння школы і да цяперашняга часу атэстаты аб сярэдняй адукацыі атрымалі 2037 выпускнікоў, з якіх 112 закончылі школу з залатым і сярэбраным мадалямі. Сярод выпускнікоў школы ёсць кандыдаты навук, кіраўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў, дырэктары школ, паэтэсы, вайскоўцы і інш.

Школу ў розны час узначальвалі М.П.Мацюшок, К.А.Каспяровіч, З.С.Кохава, Н.Н.Юшкевіч, У.А.Забельская, Н.А.Сяркевіч, цяпер Вячаслаў Аляксандравіч Апановіч.

Школа № 8. Сярэдняя агульнаадукацыйная школа № 8 з музычным (харавым) ухілам адкрыта ў 1990 г. На працягу адзінаццаці гадоў у яе сценах стварыўся педагогічны калектыў з дастатковым творчым патэнцыялам, які паспяхова вырашае складаныя праблемы абнаўлення і развіцця школы ва ўмовах рэфармавання. Са 169 педагогаў 136 маюць вышэйшую і першую кваліфікацыйныя катэгорыі. Настаўніца англійскай мовы М.В.Белая закончыла завочнае аддзяленне аспірантуры пры

Акадэміі паслядыпломнай адукацыі па спецыяльнасці агульная педагогіка, а настаўнік абслугоўваючай працы Н.М.Данільчык — завочнае аддзяленне магистратуры пры Нацыянальным інстытуце адукацыі Рэспублікі Беларусь па спецыяльнасці магістр педагогічных навук. Вопыт працы В.У.Клыбіка як настаўніка музыкі быў абагульнены ў 1985 г. абласным інстытутам удасканалення настаўнікаў, а ў 1999 г. абагульнены вопыт працы музычнай кафедры школы.

Аб высокім узроўні работы музычных класаў гавораць вынікі наступленняў музычных навучальных ўстановаў, рэзультаты выступленняў на гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх конкурсах. Агульнаэсэтычная адукацыя ў школе даступна ўсім жадаючым. Працуюць 5 харавых калектываў, адзін з іх — узорны хор «Званочак» (кіраўнік Т.А.Юрчак), інструментальны ансамбль скрыпачоў (кіраўнік Н.О.Маскаленка), дамбрыстаў, цымбалістаў, акардэаністаў, эстраднай музыкі, аркестры народных і духавых інструментаў, узорны танцавальны ансамбль «Слоні́мскія веселушкі» (кіраўнік Г.М.Катко), студыя сольных спеваў «Шанс» (кіраўнік Л.П.Маруцік). У школе працуюць 3 выдатнікі народнай асветы А.С.Хіхол, В.У.Клыбік, Я.А.Максімовіч. Вучні з'яўляюцца лаўрэатамі і дыпламантамі разнастайных конкурсаў: «Усе мы родам з дзяцінства», «Новыя імёны», «Беларусь — мая песня», «Спяваюць хлопчыкі», «Славянскі базар у Віцебску» 1997 г. і 1999 г. «Маладзечна-98» і «Маладзечна-2001», «Зорная ростань», «Спяваем з аркестрам».

Дырэктарамі школы працавалі Л.С.Хіхол, з 2001 г. Іван Часлававіч Міхальчэня.

І. Ч. Міхальчэня.

Школа № 9. 8 верасня 1992 г. адчыніла дзверы СШ № 9. Пабудавана яна была для дзяцей ваеннаслужачых Трупы савецкіх войскаў, выведзеных з Германіі. У навукова-выхаваўчым працэсе заняты 74 настаўнікі, 48 з іх маюць першую і вышэйшую катэгорыі. Настаўнік Л.Б.Ярош — пераможца гарадскога конкурсу «Настаўнік года». У школе створаны класы развіваўчага навучання, з харэаграфічным ухілам, матэматычныя, гуманітарныя, хіміка-біялагічныя, ваенна-патрыятычныя.

У 1997 г. па рашэнні Міністэрства адукацыі і Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь у школе былі арганізаваны ваенна-патрыятычныя класы (кадэцкія). Яны створаны для дапрафесійнай і прафесійнай арыентацыі моладзі, з мэтай грамадзянскага і патрыятычнага выхавання падлеткаў з 13 да 18 гадоў. Навучанне ўключае: 2 ступені: 1-я ступень — 8 — 9-ы класы (профільныя), 2-я ступень — 10 — 11-ы класы (ліцэйскія). Дзейнасць гэтых класаў вядзецца на падставе Статута. Вучні носяць форму з пагонамі і асабістай эмблемай, маюць свае званні. У ваенна-патрыятычных класах вучні прымаюцца на конкурснай аснове.

Дырэктарам школы працуе Л.Я.Слюсарэва — выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Школа № 10. Школа была адкрыта 1 верасня 1967 г. На адкрыцці прысутнічаў генерал арміі, кандыдат навук, ганаровы грамадзянін Слоніма Я.В.Леашэня. Вялікая ўвага ў школе надавалася кабінетнай сістэме. За кароткі перыяд сталі працаваць кабінеты фізікі, хіміі, геаграфіі, біялогіі, гісторыі, беларускай мовы і літаратуры, ваенна-патрыятычнага выхавання. У сваёй дзейнасці школа выкарыстоўвае навіейшыя педагогічныя тэхналогіі, ажыццяўляе дапамогу дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

У школе 71 настаўнік, з іх вышэйшую адукацыю маюць 58, сярэдняю спецыяльную — 13, з вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыяй — 13, з 1-й — 28. 4 настаўнікі ўзнагароджаны знакам «Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь». Антаніна Ільвічэна Макарэвіч удастоена звання «Заслужаны настаўнік Беларусі». Ганаровымі граматамі Міністэрства адукацыі ўзнагароджаны 9 настаўнікаў. За апошнія 25 гадоў 82 вучні закончылі школу з залатым і сярэбраным медалямі. Кожны год 25 — 30% выпускнікоў паступаюць у ВНУ, 40 — 50% у сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы. Многія былыя вучні сталі кіраўнікамі прадпрыемстваў і ўстаноў, звязалі свой лёс з педагогічнай дзейнасцю. Наладжана цесная сувязь школы з базавым прадпрыемствам ААТ «Камвольна-прадзільная фабрыка».

У 1986 г. у школе створаны музей гісторыі камсамола Слонімшчыны, які цяпер называецца «Горад Слонім і яго героі».

У пачатковай школе з 1999 г. працуюць эксперыментальная пляцоўка «Крок за

крокам» і класы з тэатральным ухілам. З 2001 г. у школе ўведзена прававое навучанне. Выхаваўчая сістэма школы рэалізуецца праз комплексна-мэтавыя праграмы: «Сям'я і школа», «Здаровы лад жыцця», «Прафілактыка правапарушэнняў», «Ахова працоўнай дзейнасці», «На шляху да сусветнай культуры». У школе дзейнічаюць спартыўныя секцыі, гурткі, клубы, якімі кіруюць наставнікі школы. Кожны год вучні прымаюць удзел у конкурсах, алімпіядах.

Дырэктарамі школы ў розны час працавалі Віктар Сямёнавіч Парфёнаў, Яўгенія Аляксееўна Максімовіч, з 1999 г. Людміла Іванаўна Еўтушэнка.

САНАТОРНАЯ ШКОЛА-ІНТЭРНАТ

Гісторыя школы пачалася ў 1944 г. У Альбярцінскі дзіцячы дом паступалі дзеці ад 4 да 16 гадоў, бацькі якіх загінулі ў гады вайны. Сцякаліся сюды з усіх куткоў Савецкага Саюза — Смаленска, Ноўгарада, Ленінграда, Кабардзіна-Балкары, Урала, Сібіры. Усяго ў дзіцячым доме было каля 140 дзяцей.

У 1959 г. на базе дзіцячага дома была створана школа-інтэрнат. Навучаліся тут дзеці з Гродзенскай вобласці. У школе было 8 класаў-камплектаў, у якіх займаліся каля 300 дзяцей. У 1979 г. на базе школы-інтэрната створана санаторна-лясная школа, дзе навучаліся дзеці з захворваннямі органаў стрававання. У трупах навучалася па 25 вучняў. У 1991 г. санаторна-лясная школа перайменавана ў санаторную школу-інтэрнат. У школе навучаюцца дзеці з 4-га па 9-ы класы (усяго каля 150 дзяцей кожны год). За гады існавання школы курс аздараўлення прайшлі каля трох тысяч дзяцей з захворваннямі органаў стрававання. На працягу навучальнага года дзеці з Гродзенскай вобласці праходзяць курс аздараўлення, які забяспечвае прафілактыку рэцыдываў хваробы і агульнае аздараўленне. З верасня 2002 г. рашэннем Слонімскага райвыканкома тэрмінам знаходжання вучняў у школе вызначаны паўгода.

Дырэктарамі ў розны час працавалі Э.І.Закржэўскі, М.М.Шухно, І.І.Катанка, М.П.Дуброўская, А.Р.Будзіловіч, з сакавіка 1997 г. Галіна Уладзіміраўна Барысік.

АЗЫРНИЦКАЯ СШ

У XIX ст. у мястэчку Азырніца існавала народнае вучылішча, у якім вучыўся

вядомы зямляк паэт Кандрат Лейка. По-тым існавала польская сямігадовая школа. У верасні 1939 г. адкрыта сярэдняя школа. Адразу ў ёй было 5 класаў. Да вайны дырэктарамі працавалі Марыя Уладзіславаў-на Шастак, Марыя Васільеўна Вінтухова, Міхаіл Іванавіч Малчанаў. Сярод першых настаўнікаў школы была Ніна Раманаўна Мукасей, якая працавала і пасля вайны да самага пенсійнага ўзросту. У час фашысцкай акупацыі ў будынку школы размяшчаліся нямецкія салдаты. Яны разбурылі кабінеты, бібліятэку, знішчылі ўсё дапаможнікі і абсталяванне. Пасля вайны школу ўзначаліла Марыя Аляксееўна Зорына. На працу вярнулася Н.Р.Мукасей. Будуць чалавекам вельмі дапытлівым і няўрымслівым, яна з запалам узялася за настаўніцкую працу. 106 вучняў розных узростаў было тады ў першым класе і ўсяго 6 буквароў.

У школе паступова паляпшалася матэрыяльна-тэхнічная база, будаваліся класныя пакоі, майстэрні, спартыўная зала. Школа адна з першых у раёне перайшла на прафесійную падрыхтоўку вучняў. Яны атрымліваюць разам з атэстатам аб сярэдняй адукацыі і пасведчанне трактарыстамшынніка. Цяпер у школе навучаецца каля 186 вучняў. Створаны ўмовы для ўсебаковага развіцця асобы школьніка. Усе вучэбныя кабінеты забяспечаны неабходным абсталяваннем, працуюць танцэвальны, вакальна-інструментальны, гісторыка-краязнаўчы і іншыя гурткі. Школа багатая традыцыямі. У ёй працуюць выдатнікі народнай асветы, таленавітыя настаўнікі.

Дырэктарамі школы працавалі Міхаіл Яфімавіч Каралёў, Мікалай Якаўлевіч Ліпаўка, Генадзь Сямёнавіч Шанько, Зінаіда Ільінічна Булыга, Юрый Якаўлевіч Коржыкаў, Мікалай Мяфодзьевіч Пішчык-кевіч, Валерый Аляксандравіч Бандарэнка, Уладзімір Канстанцінавіч Лабко, Кацярына Васільеўна Несцер, цяпер Ала Уладзіміраўна Жыліч.

К.В.Несцер.

ВЕЛІКАШЫЛАВІЦКАЯ СШ

Школа была пабудавана яшчэ да вайны, уяўляла аднапавярховы драўляны будынак. Былаяначатырохкласная. У 1943 г. школа згарэла. Заняткі з дзецьмі працягваліся дома. Вяскоўцы па чарзе давалі свае дамы для вучобы дзяцей. Адразу пасля вайны школу адбудаваў наноў. З 1947 г. сямігодка. У 1950 г. школу наведвала каля 400 вучняў. З 1961 г.

васьмігадовая школа. З 1990 г. сярэдняя школа. 572 вучні атрымалі ў яе сценах базавую і сярэдняю адукацыю. Выпускнікі Н.П.Русак, Т.К.Жылінская, Г.І.Шухно настаўнічаюць у сваёй школе. У цяперашні час у школе навучаецца каля 160 чалавек. Для вучняў пачатковых класаў арганізаваны заняткі па інтарэсах, для вучняў 5—8-х класаў — факкультатывныя заняткі, старшакласнікі па-вышаюць свой інтэлектуальны ўзровень на курсах па выбары (па прадметах), вучні 10—11-х класаў займаюцца паглыбленым вывучэннем беларускай літаратуры. У школе створана сетка гурткоў, якія садзейнічаюць развіццю эстэтычнага густу ў дзяцей, прывіваюць ім любоў да цудоўнага. Гэта «Умелыя рукі», «Разьба па дрэве», фальклорны гурток «Каласавічок», вакальны, харавы. Традыцыйнымі сталі такія святы, як «Залатая восень», «Вечар школьных сяброў», «Дзень маці» і інш.

У розны час школу ўзначальвалі У.Р.Скалабан, І.С.Валькоў, М.П.Грыцэвіч, цяпер З.С.Зімніцкая, настаўнічалі: Г.М.Маслянкава, І.Дз.Глухіх, Т.С.Голуб, П.І.Мышкін, К.В.Мацвіенка, В.А.Сокал, Г.А.Шапавал, Г.Р.Мышкіна, І.В.Бурсевіч, М.С.Мічурына, А.Л.Емяльянчык, Ч.В.Аўсяец, Н.У.Касько, М.А.Жук, В.А.Ваняткіна, В.А.Струпавец, А.Г.Аляшквіч, Н.В.Былькова, В.В.Катовіч, І.Н.Семка.

Н.М.Рачко.

ГЛОЎСЕВІЦКАЯ СШ

У студзені 1911 г. у в. Глоўсевичы было адкрыта народнае вучылішча. Яно не мела свайго будынка і размяшчалася ў хаце селяніна Архіпа Бадзея. 23 ліпеня 1911 г. на сельскім сходзе сяляне вынеслі рашэнне аб будаўніцтве мураванага памяшкання для вучылішча, але 1-я сусветная вайна абарвала ўсе планы. І толькі ў верасні 1939 г. для вучняў в. Глоўсевичы гасцінна адчыніла дзверы драўляная двухпавярховая школа. У 1943 г., у час нямецкай акупацыі, яна была спалена. У 1944 г. школа аднавіла работу, яна знаходзілася ў прыватных дамах грамадзян Рыгора Армушэвіча і Івана Бадзея. Працавалі настаўнікамі Вольга Ільінічна Казалецкая і Васіль Рыгоравіч Супрун. У 1947 г. была пабудавана

на драўляная школа, якая размяшчалася ў цэнтры вёскі. Тэта была сямігодка. У 1950 г. адбыўся першы выпуск школы. 1 верасня 1968 г. адбылося ўрачыстае адкрыццё новай двухпавярховай цаглянай школы. З гэтага моманту яна існуе як сярэдняя школа.

За гады існавання школы сярэдняю адукацыю ў яе сценах атрымалі 425 чалавек, з іх вышэйшую больш за 50 выпускнікоў. Выпускнікі працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі, многія з іх у Слоніміскім раёне.

У розны час дырэктарамі працавалі Г.М.Рудэня, М.М.Іваноў, Г.М.Крывашчокі, М.Ф.Журко, цяпер Лідзія Сяргееўна Шэмет, загадчыкамі па вучэбнай частцы былі І.І.Жывулька, М.Ф.Журко.

М.Ф.Журко.

ДЗЕРАЎНОЎСКАЯ СШ

З 1862 г. у Дзераўной існавала народная вучылішча. У 1921—1939 гг. у вёсцы працавала польская школа. У гады Вялікай Айчыннай вайны, у 1943—1944 гг., школа працавала ў сялянскіх хатах Бушчыка і Хілько на вуліцах Маўчацкай і Вуглавой. У 1955 г. адбыўся першы выпуск сярэдняй школы, да гэтага часу ўжо быў узведзены драўляны будынак школы.

У 1969 г. узводзіцца мураваны тыпавы будынак сярэдняй школы. У школе абсталяваны 15 прадметных кабінетаў, бібліятэка, фонд якой налічвае 16 486 экзэмпляраў кніг, актавая і спартыўная залы, кабінет інфарматыкі, з 1987 г. дзейнічае школьны гісторыка-краязнаўчы музей. У школе працуюць 23 настаўнікі, з іх ІІ настаўнікаў маюць 1-ю кваліфікацыйную катэгорыю, 2 — вышэйшую, В. У. Фядута мае ганаровае званне «Заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь». Сярэдняю адукацыю ў школе пачынаючы з 1955 г. атрымалі 1596 чалавек, 29 з іх закончылі школу з медалямі! (9 — з залатымі, 20 — з сярэбранымі).

Сярод выпускнікоў школы 3 дактары навук, больш за 15 кандыдатаў навук, шмат афіцэраў, спецыялістаў у розных галінах гаспадаркі, вучоных людзей, знакамітых не толькі ў раёне, але і ў вобласці і ў рэспубліцы.

Дырэктарамі школы працавалі Антон Паўлавіч Кісель, Мікалай Антонавіч Яраш, Васіль Савельевіч Вараб'ёў, Уладзімір Іванавіч Фядута, цяпер Людміла Іванаўна Любач.

В. У. Фядута.

ЖЫРОВІЦКАЯ СШ

У XVII ст. пры манастыры дзейнічала філасофская школа, у 1709 г. у ёй налічва-лася 300 выхаванцаў. З 1862 г. дзейнічала народная вучылішча. У 1924 г. у Жыровічах была пабудавана польская земляробчая лясная школа, якая існавала да 1939 г. Настаўнікамі працавалі Павел Кукуч, Станіслаў Хорбік, Зыгмунт Соляж, Рамуаль Семен. У верасні 1940 г. быў створаны першы піянерскі атрад, піянерважатым быў Аляксандр Буркоўскі. І ліпеня 1941 г. яго арыштавалі немцы і расстралялі ў слонімскай турме. 19 верасня 1944 г. пачала працаваць сельскагаспадарчая школа. У 1946 г. была пабудавана Жыровіцкая сярэдняя школа, у 1966 г. быў узведзены новы будынак школы. У школе была добра наладжана праца піянерскіх дружын. Атрады выходзілі пераможцамі розных конкурсаў і гульняў. Яны ўзнагароджваліся падзякамі ў Санкт-Пецярбург, на Курган Славы. Пад кіраўніцтвам настаўніка музыкі і спеваў І.А.Зайцава на высокім узроўні была мастацкая самадзейнасць. Вучнёўскі хор, вакальны гурткі неаднаразова былі прызёрамі конкурсаў і фестываляў мастацкай самадзейнасці. За гады існавання школы ў ёй склаўся свае традыцыі: правя-дзенне дзён здароўя, штогод праводзяцца дабрачынныя марафоны, святы сям'і і школы. Многія выпускнікі школы атрымалі педагагічную адукацыю, працуюць настаўнікамі.

Дырэктарамі ў розны час працавалі М.С.Койда, С.М.Майбарада, І.А.Рука, Т.П.Скварцова, цяпер Ірына Пятроўна Філіпчук.

А. У. Расько.

КАСЦЯНЁЎСКАЯ СШ

З 1945 г. у в. Касцяні дзейнічала пачатковая школа, дырэктарам якой быў Мікалай Іванавіч Мароз. Знаходзілася яна ў тым будынку, дзе зараз размешчаны школьны майстэрня і сталовая. З 1949 г. у школе налічвалася 5 класаў, а ўжо з кастрычніка 1951 г. — 7 класаў. Пачалося будаўніцтва новай школы з дапамогай бацькоў, настаўнікаў і вучняў. У школе тады налічвалася больш за 100 вучняў. Базавая школа існавала да 1993 г., яе за-кончылі каля 586 чалавек. З 1993/94 навучальнага года школа набыла статус ся-

рэднй, у ёй налічвалася 130 вучняў. З 1988 г. па 2002 г. адбылася рэарганізацыя школы. Было пабудавана яшчэ 5 класных пакояў, а таксама быў праведзены капітальны рамонт старога будынка, была перабудавана кацельня і падведзены прыродны газ. За часы існавання сярэдняй школы было 9 выпускаў. Настаўнікам Івану Лявонцьевічу Марозу і Аляксандры Лявонцьеўне Мароз было прысвоена званне выдатнікаў народнай асветы. Цяпер у школе налічваецца 78 вучняў.

У розны час школу ўзначальвалі І.І.Саўчанка, Я.І.Панкоў, І.Л.Мароз, Л.М.Хілько, Г.А.Рудая, цяпер Марына Іосіфаўна Ціханчук.

Р.Б.Мароз.

МІЖЭВІЦКАЯ СШ

Сваё існаванне школа пачала ў 1865 г., калі ў в. Міжэвічы было адкрыта народнае вучылішча. У 1911 г. для школы быў узведзены новы будынак — «вучылішчны дом». У 1914 г. загадчыкам вучылішча працаваў Канстанцін Паўлавіч Ягоўдзік, настаўнікам быў Васіль Раманавіч Анішчук. У 1944 г. пасля вызвалення Міжэвіч ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў навучанне дзяцей ажыццяўлялася на базе чатырохгадовай пачатковай школы, якая размяшчалася ў трох прыстасаваных да навучання будынках. Затым школе быў нададзены статус сярэдняй школы, і ўжо ў 1951 г. адбыўся яе першы выпуск. У 1960 г. быў узведзены новы будынак, у якім вядзецца навучанне і зараз. Выпускнікоў школы можна бачыць у розных ВНУ краіны і за яе межамі. Шмат выпускнікоў працуе ў роднай школе.

З 1999 г. школа набыла статус школы з грамадска-эканамічным профілем. Вучні праяўляюць цікавасць да эканамічных ведаў, многія выпускнікі выбіраюць спецыяльнасці, звязаныя з эканомікай, удзельнічаюць у раённых абласных і рэспубліканскіх конкурсах і займаюць на іх прэстыжныя месцы. У 2001/02 навучальным годзе ў школе налічвалася 162 вучні, працавала 20 настаўнікаў.

У розны час дырэктарамі працавалі У.М.Іваноў, А.І.Коўш, М.А.Сарокін, С.П.Сцецюкевіч, з 1989 г. выпускнік школы М.В.Пазняк.

НАВАСЁЛКАЎСКАЯ СШ

У 1907 г. у в. Навасёлкі існавала царкоўна-прыходская школа, якая затым працавала ў в. Паўлава. У 1918 г. сяляне в. Навасёлкі арганізавалі школу, у якой вучылі толькі

чытаць і пісаць. Настаўнікам быў Сцяпан Ігнацьевіч Іванашка, дзеці на вучаліся на польскай мове. Школа праіснавала да 1920 г. У 1923 г. з в. Задвор'е была перанесена школа ў в. Навасёлкі да Юрыя Андрэевіча Іванашкі, размяшчалася ў яго

2 гады, працавала настаўніцай Г.А.Ляўданская, а потым яе змяніла Ванда Грунар. У 1928—1939 гг. школа была ўжо пачатковай, 4-класная, працавала ў наёмных памяшканнях (у Макара Ярашэвіча, Несцера Іванашкі, Надзеі Лагуцік). Тут працавалі наставнікі Іван Пятровіч Краўчанка і яго жонка Алена, Міхаіл Іосіфавіч Міхальскі. У 1939 г. пачатковая школа была рэарганізавана ў сямігадовую. У гады нямецка-фашысцкай акупацыі будынак школы згараў. З 1945 г. школа зноў пачала працаваць. Размяшчалася ў наёмных памяшканнях (у Вацлава Сцяпанавіча Іванашкі, Вікенцыя Лагуціка). Займаліся ў 2 змены. Дырэктарам быў М.Н.Лазута, настаўнікамі працавалі Людміла Аляксандраўна Ерамейчык, Сяргей Рыгоравіч Скок і іншыя.

З 1946 г. дырэктарам працаваў М.І.Яскевіч, у тым жа годзе быў узведзены будынак для школы, але некаторыя класы заставаліся ў наёмных памяшканнях. Школа так працавала да 1964 г. З 1949 г. па 1958 г. дырэктарам сямігадовай школы працаваў Васіль Савельевіч Вараб'еў, з 1958 г. па 1970 г. Анатоль Рыгоравіч Будзіловіч.

У 1964 г. была пабудавана новая тыпавая школа. З 1968 г. школа становіцца сярэдняй. У 1969 г. адбыўся першы выпуск Навасёлкаўскай сярэдняй школы, усяго было 32 выпускнікі, яе закончыў 501 вучань.

З 1970 г. па 1994 г. дырэктарам школы працавала Соф'я Канстанцінаўна Радзевіч, з 1994 г. школу ўзначальвае Анатоль Георгіевіч Рэmez.

У школе працавалі выдатныя настаўнікі, праца якіх высока ацэнена дзяржавай. Тэта Анатоль Рыгоравіч Будзіловіч, Соф'я Канстанцінаўна Радзевіч — заслужаныя настаўнікі БССР, Вера Макараўна Спасюк, Леакадзія Уладзіміраўна Плаўская, Яўген Лявонцьевіч Жукоўскі — выдатнікі народнай асветы, Галіна Іванаўна Пракапенка, узнагароджана медалём «За працоўную доблесць», Кацярына Аляксандраўна Дымовіч, узнагароджана медалём «За доблесную працу».

А.Г.Рэmez.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЦКАЯ СШ

Да 1959 г. школа знаходзілася ў в. Мацілавічы. У 1959 г. у в. Новадзевяткавічы пабудавана новае памяшканне сярэдняй школы. За час работы школы выпушчана 1338 вучняў. Зараз працуюць 23 настаўнікі, з іх 8 — выпускнікі школы. У школе добра наладжана прафесійная адукацыя. Вытворчыя брыгады ўдзельнічалі ў рэспубліканскіх конкурсах. У 1972 г. Мікалай Гардзеяка быў прызёрам конкурсу сярод аратых.

Намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце Васіль Уладзіміравіч Ракуцэ з'яўляецца аўтарам падручнікаў па гісторыі.

Дырэктарамі ў розны час працавалі Іван Іванавіч Хатэнка, Мікалай Гаўрылавіч Германюк, Сяргей Усцінавіч Хомчык, Уладзімір Іванавіч Фядута, з 1979 г. Павел Уладзіміравіч Крот.

РАХАВІЦКАЯ СШ

Пытанне аб адкрыцці школы ў в. Рахавічы ўзнікла яшчэ ў 1927 г. Была выдзелена тэрыторыя для пабудовы школы, падрыхтавана неабходная дакументацыя, аднак да будаўніцтва справа не дайшла. Жыхары в. Рахавічы былі вымушаны наведваць пачатковыя школы, размешчаныя ў Азгінавічах і Сурынцы.

Рахавіцкая няпоўная сярэдняя школа была адкрыта пасля вызвалення Слонімскай вобласці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У 1946 г. па выніках работы школа на чале з дырэктарам Рудэнем была прызнана адной з лепшых.

У 1963 г. адбыўся пераход на 8-гадовую базавую адукацыю. У 1965 г. пад кіраўніцтвам дырэктара Васіля Фядосавіча Акуліка былі ўзведзены цагляны будынак школы. Вучэбныя заняткі праводзіліся ў 2 будынках.

За перыяд з 1963 г. па 2002 г. базавую адукацыю ў школе атрымалі 553 чалавекі, з іх 56 выдатнікаў. Характэрнай рысай Рахавіцкай базавай школы была знешняя ўтульнасць, рэгулярны ўдзел у выстаўках кветак, поспехі ў рабоце вытворчых брыгад, прызавыя месцы ў гульні «Зарніца» і інш.

У 1980-я гады востра ўсталала пытанне ўзвядзення новага будынка школы, бо пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС у Сурынку перасялілася значная колькасць малядых сем'яў і старая школа не магла змясціць усіх вучняў. Дзякуючы старанням старшыні калгаса імя Суворава М.У. Жыткевіча за кошт

калгаса быў распрацаваны індывідуальны праект, і пачалося будаўніцтва. Урачыстае адкрыццё Рахавіцкай сярэдняй школы адбылося 30 жніўня 1993 г. З таго часу 55 чалавек атрымалі сярэдняю адукацыю, з іх 1 чалавек закончылі школу з сярэбраным і 3 з залатым медалямі. Школа мае сучасную матэрыяльную базу: 17 вучэбных кабінетаў, актавую залу, бібліятэку, спартыўную залу, сталовую, стадыён. Значны крок зроблены ў развіцці спорту, асабліва шашак і баскетболу, фактычна на большасці раённых спаборніцтваў вучні школы з'яўляюцца пераможцамі. Удзельнічаюць у абласных і рэспубліканскіх турнірах. Школа рэгулярна ўваходзіць у тройку прызёраў раённых алімпіяд, найбольш удала выступаюць вучні па матэматыцы, нямецкай мове, хіміі. Рахавіцкая школа — кузня педагагічных кадраў. З 27 выпускнікоў-выдатнікаў 19 сталі настаўнікамі або звязалі свой лёс з педагагічнай дзейнасцю, з іх 5 выпускнікоў працуюць у роднай школе.

З 1963 г. школу ўзначаліў Васіль Фядосавіч Акулік, з 1994 г. Леанід Мацвеевіч Журовіч.

М. І. Янушэвіч.

САСНОЎСКАЯ СШ

Сасноўская сямігадовая школа пачала сваю работу ў 1947 г. Першым яе дырэктарам быў Васіль Іванавіч Мясешка (зараз доктар гістарычных навук, прафесар, жыве ў Мінску). Потым школай кіравалі Лабачоў, Весялуха, І.М. Сядзельнік, І.М. Кобан.

З 1 верасня 1956 г. Сасноўская сямігадовая школа атрымлівае статус сярэдняй. Дырэктарам назначаецца Трухан, намеснікам дырэктара — А.І. Салановіч.

З 31 жніўня 1959 г. школа ператваралася ў васьмігадовую. Яе дырэктарамі былі Ораса, С.Н. Харытончык.

У 1965 г. дырэктарам Сасноўскай васьмігадовай школы стаў Пётр Сцяпанавіч Мароз, які ўстанавіў цесную сувязь з Героем Савецкага Саюза, выхадцам з в. Сасноўка, Барысам Тарасавічам Пішчыкевічам, які жыве ў Маскве. Дзякуючы іх настойлівасці ў в. Сасноўка пачынаецца ўзвядзенне новага двухпавярховага будынка школы, якое

заканчваецца ў 1974 г. з гэтага часу школе нададзены статус сярэдняй. Дырэктарам назначаецца Уладзімір Міхайлавіч Савошчык, намеснікам дырэктара Вера Андрэеў- на Мароз.

15 красавіка 1975 г. Пастановай Савета Міністраў БССР Сасноўскай СШ прысвоена імя Героя Савецкага Саюза Б.Т.Пішчы- кевіча. з 1994 г. школу ўзначальвае Валеры Іванавіч Жаўнерык.

У школе створана каманда КВЗ, якая неаднаразова выходзіла прызёрам раённых аглядаў КВЗ, а ў 1997 г. прыма- ла ўдзел у Рэспубліканскіх спаборніцтвах КВЗ 1-й лігі. Выпускніца школы Аксана Філітовіч ўзначальвала раённую інтэлек- туальную каманду на абласных гульнях «Што? Дзе? Калі?», дзе каманда заняла 3-е месца.

Неаднаразова вучні школы былі пры- зёрамі раённых аглядаў мастацкай сама- дзейнасці (у 2001 г. выпускніца школы На- талля Лапко атрымала дыплом I ступені), з'яўляліся пераможцамі раённых прадмет- ных алімпіяд.

У школе абсталяваны музей, спартыў- ная і актавая залы, камп'ютэрны клас, ста- ловая на 40 месцаў, камбініраваная май- стэрня. Для вучняў, якія жывуць у адда- леных вёсках, працуе прышкольны інтэр- нат. У 2003/2004 навучальным годзе школа прыняла 77 вучняў.

В.І. Жаўнерык.

СЯЛЯВІЦКАЯ СШ

Школа ў в. Сялявічы адкрыта ў 1906 г. Першае пісьмовае ўпамінанне аб ёй мы знаходзім у газеце «Наша ніва» у № 6 ад 14(27) сакавіка 1908 г.: «У вёсцы Сяляві- чы, Міжэвіцкай вол., два гады таму назад завялі ц., пр. школу, але мужыкі ад'мовілі- ся пасылаць туды дзетак: «нам, кажуць, патрэбна навука да жыцця, а не адна наву- ка маліцца». — Ходзяць у тую школу ня болын, як 5—10 хлапцоў».

У 1920-я гады дзяцей навучалі па хатах. Пасля зноў была арганізавана пачат- ковая школа. У 1934— 1938 гг. настаўнікамі ў ёй працавалі Станіслаў Ягела і Стані- слава Ягелава. Мова навучання — польская. Дзяцей было шмат, навучанне было арганізавана ў 2 змены. з 1939 г. навучанне вялося на роднай мове, а настаўнічаў тут Павел Іванавіч Сяркевіч, які ў час нямец- кай акупацыі стаў падпольшчыкам. У 1944 — 1947 гг. Сяркевіч настаўнічае разам з Уладзіславам Рашкевічам.

Працаваць было складана, бо не было нават будынка школы: ён быў знішчаны ў гады вайны.

У 1956 г. быў узведзены новы драўляны будынак. Загадчыцай пачатковай школы стала працаваць Зінаіда Уладзіміраў- на Маёрава, а настаўнікам Часлаў Брані- слававіч Маркушэўскі. У 1958 г. пачатко- вая школа была рэарганізавана спачатку ў сямігодку, а пазней у васьмігодку. Пер- шы выпуск васьмігодкі адбыўся ў 1961 г.

У 1990 г. здадзены ў эксплуатацыю новы сучасны будынак школы, і яна рэарганіза- вана ў сярэдняю.

Дырэктарамі школы працавалі Мікалай Ігнацьевіч Кароль, Анатоль Георгіевіч Жыт- кевіч, з 1988 г. Людміла Міхайлаўна Грабун.

СЯНЬКОЎШЧЫНСКАЯ сш

Школа пабудавана ў 1938 г. Першымі настаўнікамі былі Баляслаў Эдвардавіч Каладзінскі і Сцяня Вацлаваўна Каладзін- ская. У час Вялікай Айчыннай вайны ў школе размяшчалася паліцэйская камен- датура. Пры адступленні немцы падпалілі школу, аднак вяскоўцы не далі ёй згарэць.

Будавалася школа як сямігодка. У 1951 г. яна стала сярэдняй, першы выпуск адбыў- ся ў 1954 г.

У пасляваенны час дырэктарамі праца- валі Мікалай Мікалаевіч Юшкевіч, Міхail Пятровіч Сарокін, Уладзімір Сцяпанавіч Малчанаў, пры якім у 1962 г. была зробле- на прыбудова на 6 класных пакояў. з 1966 г. па 1972 г. дырэктарам працаваў Уладзімір Фёдаравіч Яфімчык, пры якім узведзена прыбудова на 5 класных пакояў, спартыў- ная зала, сельгаскомплекс па вывучэнні сельскагаспадарчых машын, цяпліца.

з 1981 г. па 1985 г. школай кіравала Ніна Дзмітрыеўна Навіцкая. Пры ёй была па- будавана школьная сталовая. з 1985 г. па 1990 г. дырэктарам школы працаваў Сяр- гей Мікалаевіч Голубеў.

з 1990 г. па 2001 г. школу ўзначальваў Уладзімір Канстанцінавіч Лабко. У тэты час у школе былі абсталяваны сучасныя майстэрні, актавая зала, класы аздоблены панэлямі, аснашчаны кабінет інфарматыкі. з 2001 г. школай кіраваў Вячаслаў Аляк- сандравіч Апановіч.

У 2002 г. распрацавана праграма па ўкараненні ў вучэбна-выхаваўчы працэс

новых сучасных інфармацыйных тэхна-логій. 3 кастрычніка 2002 г. школа мае магчымасць працаваць у Інтэрнеце.

Да цяперашняга часу школу закончылі больш як 1500 чалавек, з іх 29 выпускні-коў з залатымі і сярэбранымі медалямі. 3 1999 г. у школе ідзе работа па ператварэнні яе ў выхаваўчы цэнтр, стварэнні на яе базе сацыяльна-педагагічнага комплексу з юры-дычным статусам. Школьны калектыў з 2003 г. узначальвае Людміла Валер'еўна Семяненка.

А. К.Баравік.

ВИШАЎСКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА САД

Бярэ пачатак ад Вішаўскай пачатковай школы, якая пачала працаваць у 1944 г. на прыватнай кватэры. 3 1947 г. пачатковая школа была рэарганізавана ў Вішаўскую сямігодку. У 1949/50 навучальным годзе адбыўся першы яе выпуск.

У 1949 г. было пабудавана прасторнае памяшканне на месцы панскага двара, у якім размясцілася Вішаўская сямігодка. Школа знаходзіцца ў вельмі прыгожым месцы, яна патапае ў зеляніне.

У 1994 г. на базе Вішаўскай школы ад-крыта школа-сад, якая працуе і цяпер.

За перыяд існавання школы яе законны! 1396 выпускнікоў. Сярод іх ёсць кан- дыдат навук, вайскоўцы, кіраўнікі прадп- рыемстваў і іншыя.

Першыя настаўнікі: Н.Ф. Скачкова, Н. П.Пульянава, І.М.Варанец, К.Р.Ерамей- чык, У.І.Козел, І.С.Курцікава, Н.Ф.Буры- ліна, І.І.Бокша і іншыя.

Настаўнікі Я.П.Пяцюшык, Н.Л.Пяцю- шык, А.І.Балтрушка, Г.А.Брайчук узнага- роджаны Ганаровымі граматамі Міністэр- ства асветы БССР, ёсць выдатнікі адука- цыі. Г.А.Брайчук была дэлегатка 7-га з'ез- да настаўнікаў Беларусі.

Кіраўнікамі школы ў розны час праца- валі Ф.І.Балабанаў, Р.Н.Балаболін, І. І.Цвірко, Ф.І.Вальчэўскі, А.С.Жукоўскі, А.А.Мукасей, Я.П.Пяцюшык, Г.А.Брайчук, з 2003 г. М.А.Токарава.

В. К.Лагуцік.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА

Раней бліжэйшая да Дзеравянчыц школа знаходзілася ў Шылавічах. Навучаліся там дзеці заможных сялян. Атрымаўшы па- чатковую адукацыю ў Шылавіцкай школе,

жыхар в. Бракава Даніла Данілавіч Пяс- лях (1865 года нараджэння) па дамоўле- насці з сялянамі пачаў вучыць іх дзяцей. Затым дзяцей вучыў наш зямляк Павел Дзям'янавіч Пясляк. У 1907 г. яго выбралі валасным старастам у в. Шылавічы.

У 1908 г. па хадайніцтве П.Дз.Пясляка былі выдзелены грашовыя сродкі і пачала працаваць дзяржаўная школа. Спачат- ку дзеці займаліся ў хаце Снітко. У 1910 г. школа была пераведзена ў хату Антона Сямёнавіча Мазайлы ў в. Дзеравянчыцы. Настаўнікамі быў прызначаны Пётр Кан- драцэвіч Бялькевіч, родам з в. Варонічы Сялявіцкага сельсавета. У гады 1-й сусвет- най вайны школа не працавала. У 1921 г. зноў пачала дзейнічаць у хаце Казука.

Вучыў дзяцей польскі настаўнік Ма- тысік. Чытаць, пісаць і размаўляць можна было толькі на польскай мове.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны школьны званок зноў паклікаў дзяцей за парты.

За гады існавання школы педагагічны калектыў у розны час узначальвалі Я.Н.Аўтухоў, А.А.Сянкевіч, Б.Н.Ганікман, С.А.Круглік, С.П.Сцецюкевіч, А.М.Ані- сімаў, М.Г.Траціннікаў, В.М.Сараеў, А.М.Якімовіч, С.А.Бурсевіч, М.І.Шмялёў, з 2002 г. Л.А.Лабко.

КАСТРОВІЦКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА

3 1863 г. у в. Кастровічы існавала народ- нае вучылішча.

У 1958 г. узведзены новы будынак ба- завай школы на 10 пакояў. 3 1978 г. дырэк- тарам працуе Марыя Аляксееўна Кузьміц- кая.

МЯЛЬКАНАВІЦКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА

3 1852 г. у Мяльканавічах існавала на- роднае вучылішча. Пасля Вялікай Айчыннай вайны была пабудавана Мяльканавіц- кая сямігодка, якая размясцілася ў двух драўляных будынках. У 1974 г. быў узведзены новы двухпавярховы будынак васьмігадовай школы. Дырэктарам у той час была Тамара Іванаўна Галожына, якая бу давала школу і прыклала шмат намаган- няў для ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы новай школы, удасканалення адука- цыйна-выхаваўчага працэсу і пакінула добры след на мяльканавіцкай зямлі, удзячны ўспамін у сэрцах мясцовых жыхароў. Паз- ней кіраўнікамі школы працавалі В.І.Ва- люк, Я.М.Аўсянік, М.Ф.Сакалоўскі,

М.С.Рагозік, М.І.Струпавец, з 1995 г. школьны калектыў узначальвае А.А.Шмігіра.

У 1987 г. школа набыла статус няпоўна- сярэдняй, у 1993 г. — базавай. З 1950 г. па 2002 г. школу закончылі 843 выпускніка.

Работа школы арыентавана на выкананне канкрэтных задач — гэта пачатковае навучанне па традыцыйнай методыцы і з элементамі развіццёвых тэхналогій, традыцыйна-прадметнае навучанне сярэдняга звяна з паглыбленнем узроўню базавага зместу асобных прадметаў здольнымі вучнямі на факультатывах і курсах па выба- ры, кампенсация затрымак індывідуальна- га развіцця асобы на падтрымліваючых занятках, карэкцыя ведаў і навучанне па асобным плане для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця ў агульнаадука- цыйным класе.

ПАРЭЦКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА

З 1863 г. у Парэччы існавала народнае вучылішча. Размяшчалася яно ў прыстасаваным памяшканні. Адным з першых настаўнікаў быў святар Аляксандр Гарачка. Ён вучыў дзяцей не толькі Закону Божаму, але садаводству і пчаларству. Жалаванне атрымліваў ад сялян. Пад кіраўніцтвам А.Гарачкі пачалося будаўніцтва спецыяльнага памяшкання для вучылішча. У 1865 г. яно было закончана. Тут месціліся 2 класы, апрача іх былі 4 пакоі і 2 кухні для вучнёўскага інтэрната. У 1864 г. у вучылішчы займалася 10 хлопчыкаў, бо дзяўчынкам вучыцца лічылася «непрыстойна».

Гарачка памёр у 1889 г. Яго змяніў Фёдар Іванавіч Савіцкі, які працаваў святаром Парэцкай царквы і настаўнікам Парэцкага вучылішча да 1916 г. У 1916 г. Ф.І.Савіцкі быў прызваны ў армію ў якасці армейскага святара. Яго пасаду заняў Восіп Мацвеевіч Кісель, якога змяніў Касым Цімафеевіч Анцута. У Парэцкім вучылішчы працаваў таксама Восіп Сцяпанавіч Кастусік.

Вельмі плённа на ніве адукацыі ў Парэцкім вучылішчы працаваў Восіп Мацвеевіч Кісель. Пад яго кіраўніцтвам пабудавалі новае вучылішча, дзе было 3 класы, бібліятэка, 3 кватэры для настаўнікаў, 9 га- ландскіх печак. За школай былі замацаваныя 4 вёскі: Парэчча, Задвор’е, Васілевічы, Ганькі. У школе вучыліся 132 хлопчыкі і 9 дзяўчынак. Пры Парэцкай школе Восіп Мацвеевіч заклаў сад, дзе расло 159 пло- довых і 202 дэкаратыўныя дрэвы, 248 ягад- ных кустоў. Быў гадавальнік

плошчай 300 квадратных сажняў.

У гады польскай акупацыі навучанне ў школе вялося на польскай мове. Заняткі звычайна пачыналіся пасля Пакрстваў, калі вучні-пастушкі не ганялі жывёлу на пашу. Заканчваліся заняткі на Юр’е, калі паша аднаўлялася.

З 1935 г. па 1939 г. у Парэцкай школе працавала настаўніцай Ядвіга Шапавалава.

У 1939 г. школа становіцца беларускай. У ёй настаўнічалі Анцута (сын К.Ц.Анцуты), Паважынскі, Шалюпскі. У 1944 г. у Парэччы была арганізавана пачатковая школа. У ёй працавалі 2 настаўнікі. Школа размяшчалася ў прыстасаваным памяш- канні.

У 1950 г. Парэцкая пачатковая школа была рэарганізавана ў сямігадовую. У ёй працавалі 10 настаўнікаў. Першым дырэктарам сямігадовай школы была Серафіма Аронаўна Мацкоўская. Настаўнікамі праца- валі Я.У.Барысевіч, А.Я.Багданчук і інш.

У 1961 г. вучні перайшлі вучыцца ў новую школу. Яна размясцілася ў в. Васілевічы, дзе існуе і зараз. Першым дырэктарам школы быў У.А.Клімовіч, пасля яго працавалі І.П.Вадэйка, І.Д.Емяльянчык, М.А.Барысік, В.А.Апановіч, з 2002 г.

В.М.Барысік.

ПАРТЫЗАНАЎСКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА

У 1935 г. навучанне грамадзе дзяцей з навакольных вёсак было арганізавана ў в. Акунінава. Тут была пабудавана школа на сродкі мясцовых жыхароў, у якой меліся

2 класы. Навучаліся ў асноўным хлопчыкі, заняткі праводзілі ў 2-й палове дня, калі дзеці вызваляліся ад работы па гаспадар- цы.

У гады нямецка-фашысцкай акупацыі школа згарэла, таму адразу пасля вайны дзеці вучыліся па хатах. Настаўнікамі ў тэты час былі Васіль Уладзіміравіч Рыло і Міхаіл Асіпчык — мясцовыя жыхары.

Калі пачаў арганізоўвацца калгас шко- лья- сямігодку пабудавалі з дамоў, звезеных з хутароў. Першым дырэктарам стаў Канстанцін Канстанцінавіч Саўчанка. Потым кіраўнікамі школы былі М.У.Сядзельні- каў і А.Ц.Вярбіцкая, В.П.Трафімовіч. 14 мая 1959 г. за кошт калгаса «Бальшавік» пачаў узводзіцца новы будынак школы.

У 1962 г. базавая школа прыняла сваіх першых вучняў. Дырэктарам школы стаў Пётр Спяпанавіч Мароз. Настаўнікамі ў тэты час працавалі А.Ц.Вярбіцкая, В.І.Даб- рыян, Т.С.Бандаровіч, Н.М.Бандаровіч.

З 1970 г. па 1974 г. дырэктарам школы быў Міхаіл Андрэевіч Салавей. У тэты час у школе налічвалася 150 вучняў.

Кіравалі школай у розны час Вера Ры-гораўна Якімец, Вячаслаў Уладзіміравіч Каранюк, з 1986 г. Вячаслаў Іванавіч Аку-левіч.

Навучаецца ў школе 80 вучняў, працуе 14 настаўнікаў, з іх маюць вышэйшую адукацыю 11 чалавек, сярэдняю спецыяль- ную — 3, маюць кваліфікацыю настаўніка вышэйшай катэгорыі — 2, настаўніка пер- шай катэгорыі — 8, настаўніка другой ка- тэгорыі — 4. Настаўніца матэматыкі і фізікі Соф'я Сцяпанавна Роўба ўзнагароджана значком «Выдатнік народнай адукацыі».

За час існавання школы адукацыю атрымалі каля 1000 вучняў.

В. І. Акулевіч.

ХАДЗЯВІЦКАЯ БАЗАВАЯ ШКОЛА

Да 1900 г. у в. Хадзевічы быў так званы «гарцовы настаўнік», які па чарзе ву- чыў дзяцей дома. Толькі ў 1900 г. адкры- лася першая школа. У 1970 г. пабудавана новае памяшканне.

Дырэктарамі працавалі Яўстафій Іва- навіч Дзянішчык, Аўгустын Яфрэмавіч Гры- гор'еў, Вольга Максімаўна Фёдарова, Васіль Іосіфавіч Падрэцкі, Ніна Міхайлаўна Найдзенік, Марыя Мікалаеўна Клыбкі, з 1998 г. — Генадзь Уладзіміравіч Мацвееў.

Сярод выпускнікоў школы ёсць паэтэ- са, кандыдаты навук, дырэктары прадпры- емстваў, вайскоўцы.

Па старонках раённай газеты «Слоні́мскі́ весні́к»

1991 г.

12 сакавіка

НА ЗДAROЎІ НЕ ЭКАНОМЯЦЬ

У райаграпрамтэхніцы на здароўі сваіх рабочых не эканомяць. Пабудавалі тут свае цяпліцы — вітамінная прадукцыя, агарод- ніна, калі ласка. Толькі што здадзены спар- тыўны комплекс з плавальным 25-метровым басейнам. Ён каштуе 400 тысяч руб- лёў. Аматарам спорту будзе дзе з карысцю правесці вольны час.

А.Васільеў.

15 жніўня

ЧАЙ «САСНОЎСКІ»

Саўгас «Сасноўка» наладзіў вытвор- часць чаю. Пядаўна гаспадарка пачала рэа- лізоўваць сваю прадукцыю. У гандлёвую сетку Слонімскага і Пружанскага раёнаў ужо адпраўлена чаю на 33 тысячы рублёў. Чай «Сасноўскі» мае духмяны пах і прыемны на смак. Вырабляецца ён з лекавых траў.

М.Працэнка.

1992 г.

22 лютага

КОЛЬКІ НАС ЦЯПЕР

Па даных раённага аддзела статыстыкі, колькасць насельніцтва ў Слоніме і раёне на

пачатак 1992 года склала 73,7 тысячы чалавек. Колькасць народжаных скараці- лася ў параўнанні з папярэднім годам на 148 чалавек, а вось колькасць памёршых узрасла на 28 чалавек.

28 сакавіка

У МІЛІЦЫІ - ЛІКБЕЗ

У Слоні́мскім гаррайадзеле ўнутра- ных спраў хутка пачнуцца заняткі па бе- ларускай мове. Кожны тыдзень па дзве гадзіны работнікі міліцыі будуць аддаваць вывучэнне роднай мовы. Пасля заняткаў вартавыя грамадскага парадку будуць зда- ваць своеасаблівы залік.

1993 г.

9 кастрычніка

КЛІЕНТАЎ СТАЛА БОЛЬШ

Дэфіцыт бензіну прымушае аўтагаспа- даркі, у якіх ёсць грузавікі ГАЗ-53, карыс- тацца паслугамі матарарамонтнага завода. Два гады назад тут падлічылі, што перааб- сталяванне рухавіка на дызельнае паліва дае значную эканомію. На заводзе расце колькасць кліентаў на пераабсталяванне машын. Яны з розных абласцей Беларусь У верасні пераабсталявана 60 машын.

25 снежня

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ-ІНВАЛІДАЎ

У нашым горадзе налічваецца больш за

сто дзяцей-інвалідаў. Не забылі пра іх напярэдадні Новага года. У цэнтры дзіцяча-юнацкай творчасці наладжваецца навагодняе свята для дзяцей-інвалідаў. У зале ўстаноўлена ёлка. Медвучылішча паклапацілася аб дзецях-інвалідах — іх навучэнцы наведалі дома.

А.Лагуцік.

1994 г.

4 мая

УСЕ ЕДУЦЬ У ЖЫРОВІЧЫ

Рэдкі госць Слоні́мшчыны абмінае Жыровічы з яго славутым манастыром. Хутка ён адзначыць сваё 500-годдзе. Храмы патрабуюць рамонт. Сродкаў у вернікаў не хапае, а таму райвыканкам на просьбу аб дапамозе выдзеліў манастыру мільён рублёў.

22 кастрычніка

Тры заезды

Сёлета работнікі аўтапарка № 11, як і ў мінулыя гады, правялі водпускі на базе адпачынку «Харлы», што ў Херсонскай вобласці. Па шэсць сем'яў у тры заезды пабывалі на Украіне. Пуцёўкі на 50% аплата прадапрыемства.

1995 г.

11 лютага

Свята ў сянькоўшчыне

У сераду многія жахары Сянькоўшчыны сабраліся на святочнае адкрыццё Дома культуры. Будаўнікі МПМК-163 здалі прыгожы будынак з танцавальнай і глядзельнай заламі на 400 месцаў. Тут жа размясціліся таксама адміністрацыйныя службы, праўленнекалгаса «1 Мая», сельскі Савет, аддзяленне сувязі, музычная школа. У гэты ж дзень гасцямі вяскоўцаў былі прадстаўнікі рэспубліканскага радыё і тэлебачання.

8 красавіка

Перамаглі бацька з сынам

На працягу двух тыдняў у Слоні́ме праходзіў чэмпіянат горада па шашках сярод мужчын. У вышэйшай лізе ўдзельнічалі 14 чалавек. Пераможцамі сталі бацька і сын Аніські. Віталь Аніска — вучань 9 класа СШ № 10, а Аляксандр Уладзіміравіч з'яўляецца кандыдатам у майстры спорту па шашках.

3 чэрвеня

Сталі членамі саюза пісьменнікаў

Творчасць слоні́мскіх пісьменнікаў Іва-на Сяргейчыка і Васіля Супруна добра вядома чытачам Слоні́мшчыны. Шмат гадоў іх творы змяшчае газета «Слоні́мскі веснік». Гэтых аўтараў выйшлі асобныя кніжкі, іх творы прадстаўлены і ў калектыўным зборніку «Золак над Шчарай». І вось прыемная вестка з Мінска. Там адбылося пасяджэнне прэзідыума рады Саюза беларускіх пісьменнікаў, на якім нашы землякі І.Л.Сяргейчык і В.Р.Супрун прыняты ў члены СП.

1996 г.

28 мая

Нашы госці..

Нашу Слоні́мшчыну наведвала делегация супрацоўнікаў пасольства ў замежных краін у Беларусь У ліку гасцей был! супрацоўнікі Балгарыі, Ізраіля, Турцыі, Славакіі, Эстоніі. Замежныя госці азнаёміліся з гісторыяй горада, агледзелі яго славутыя мясціны. Прадстаўнікі замежных дзяржаў пабывалі таксама ў Жыровічах.

21 снежня

Свежы і запакаваны

Хлебазавод пачаў выпякаць новы хлеб «Купалінскі». Гэта стала магчыма са з'яўленнем на заводзе італьянскага апарата па ўпакоўцы прадуктаў у тэрмаўсадачную плёнку, які нядаўна тут набылі. Апарат фасуе не толькі хлеб, але і макарону, а таксама кандытарскія вырабы.

Н. Адашчук.

1997 г.

30 красавіка

Прымалі ўдзел у конкурсе

У Мінску на ВДНГ праходзіў І рэспубліканскі конкурс цырульніцкага майстэрства. Ад нашага горада ў ім удзельнічалі дамскі майстар Л.А.Баршчэўская і мужчынскі майстар Л.Л.Жодзік. Прадстаўнікі нашага горада ўвайшлі ў дзесятку лепшых, атрымалі дыпламы і падарункі.

24 снежня

Фестываль, фестываль..

Адзвінеў, адгучаў на слоні́мскай зямлі II Рэспубліканскі фестываль сямейных ка-

1945 — да нашых дзён

лектываў. У ім прынялі ўдзел 46 сямей з усіх куткоў нашай рэспублікі. На сцэне РДК, які ператварыўся на тры дні ў сапраўдны палац усіх відаў мастацтваў, спаборнічалі спевакі, музыкі, танцоры, ансамбль а таксама народныя ўмелыцы.

А.Цывінская.

1998 г.

2 чэрвеня

ДАПАМАГАЕМ,
ЗЕМЛЯРОБАМ...

ІДЗЁМ

НАСУСТРАЧ

На відным месцы ў канторы Слонімскага прадпрыемства райаграпрамзабеспачэння захоўваецца залаты медаль з алмазным пакрыццём і надпісам «Залаты колас». Так адзначаны ў рэспубліканскім конкурсе па вырашэнню збожжавай праблемы работнікі гэтага прадпрыемства. Толькі тры такія прадпрыемствы ў Беларусі названы лепшымі ў рэспубліцы. Таму і дастаўся нашым землякам гэты медаль. У пошуку, з поглядам у заўтра працуе калектыў і яго кіраўнік І.У.Ціхановіч.

С.Прасняк.

29 верасня

МІНІСТР АБАРОНЫ НАВЕДАЎ СЛОНІМШЧЫНУ

Нашу Слонімшчыну наведваў міністр абароны Беларусі генерал-палкоўнік А.П.Чумакоў. Шмат сустрэч у міністра было ў Слонімскай мехбрыгадзе №11. Міністр пабываў у калгасе імя Суворова, які падтрымлівае цесныя сувязі з ваеннымі. Генерал у суправаджэнні старшыні калгаса М.У.Жыткевіча і старшыні райвыканкама С.Т.Здановіча прайшоў па вясковай вуліцы ў Рахавічах.

С.Прасняк.

24 снежня

ПУЛЬСУЕ ТВОРЧАСЦЬ У РАБЯТ

Амаль увесь гэты год у Мінску ў рэспубліканскім доме тэхнічнай і мастацкай творчасці навучэнскай моладзі праходзіла цікавая выстава пад дэвізам: «Юнацтва, творчасць, натхненне». У выставе ўдзельнічала больш за 200 прафтэхвучылішчаў і іншых навучальных устаноў. Журы дало высокую ацэнку тэхнічнай распрацоўцы навучэнцаў Слонімскага ПТВ-189, якія пад кіраўніцтвам выкладчыка В.І.Галубоўскага вырабілі прэс-вертыкальнага і гарызантальнага дзеяння. Аўтарам распрацоўкі прысуджана першае месца.

1999 г.

30 студзеня

КАБЕЛЬНАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ - У СЛОНІМЕ

У мікрараёне «Энка» пачало дзейнічаць кабельнае тэлебачанне, якое «нала-дзіла» ТАА «Слонімскае кабельнае тэлебачанне». Пасля «Энкі» сетка такога тэлебачання пачне пашырацца. Яно хутка прыйдзе ў дамы, што на праспекце Незалежнасці, Брэсцкай вуліцы.

24 чэрвеня

ФАБРЫЦЫ - ГАНАРОВЫ ДЫПЛОМ

У Санкт-Пецярбургу праходзіла міжнародная выстава-кірмаш «Балтыка-99». У ёй удзельнічала шмат прадпрыемстваў і фірм краін СНД, Швецыі, Чэхіі, Германіі, Польшчы. У гэтай значнай выставе тавараў шырокага ўжытку ўдзельнічала і Слонінская фабрыка «Тэкстыльшчык».

2000 г.

24 кастрычніка

ПРЫЗЁР КОНКУРСУ

У Гродне прайшоў абласны конкурс на званне «Лепшы кіраўнік дашкольнай установы». Прызёрам конкурсу стала загадчыца дзіцячага сада № 20 г. Слоніма Т. А.Ягарава.

28 снежня НОВАБУДОЎЛІ

У адыходзячым годзе пабудавана амаль 12 тысяч квадратных метраў жылля, з іх 2500 — падрадным спосабам за кошт ільготных крэдытаў. Сто вясковых сем'яў справілі наваласлле. У горадзе пабудавана 24 тысячы квадратных метраў жылля.

А.Чарныш.

2001 г.

9 студзеня

НОВЫ БУДЫНАК

Жыровічы ўпрыгожыў новы чатырохпавярховы будынак. Гэта — лабараторны корпус аграрна-тэхнічнага каледжа. У ім размясціліся вучэбныя класы, актавае зала, музей і лабараторыі. Будынак узвялі будаўнікі МПМК-164.

27 студзеня ПАДРУЧНІК НАШЫХ ЗЕМЛЯКОЎ

«Сястрынская справа ў хірургіі» — так называецца багата праілюстраваны падручнік у каляровай вокладцы, аўтарамі

1945 — да нашых дзён

Якога з жудзіцца нашы землякі І.Р.Грыцук і І.К.Ваньковіч. Вучэбны дапаможнік выпускаў выдавецтва «Вышэйшая школа» масавым тыражом — 10 000 экзэмпляраў. Каштоўнасць гэтага выдання ў тым, што яно прызначана для навучэнцаў медвучы-лішчаў, студэнтаў медінстытутаў, сярэдня-га медыцынскага персаналу, урачоў-арды-натараў.

С.Прасняк.

22 верасня

І ПРЫГОЖА, І НАДЗЕЙНА

Прыгожая дэкаратыўная жалезабетон-ная агароджа з'явілася на Камуністычнай вуліцы ў Слоніме — насупраць пажарнай часці. Выпускам такіх незвычайных агароджаў займаецца прадпрымальнік А.М.Яр-мак.

2002 г.

25 красавіка

НА ВЫСТАВЕ ў МІНСКУ

У Мінску адкрылася выстава тавараў шырокага спажывання, якія выпускаюць прадпрыемствы паліграфіі. Асобны стэнд на гэтай выставе займае прадукцыя Слонімскай друкарні. У апошні час тэта прадпрыемства значна абнавіла і пашырыла асартымент тавараў народнага спажыван-

Вызначыліся працай

ГЕРОІ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

БАГДАНЧУК Яўген Міхайлавіч, нарадзіўся 1.5.1927 г. у в. Чамяры. З 1960 г. на будоўлях Бярозаўскай, з 1965 г. Лукомскай ДРЭС, у 1969—1980 гг. машыніст экскаватара ўчастка Белэнергабудмеханізацыя на будаўніцтве Лукомскай ДРЭС. Званне героя прысвоена ў 1975 г. за вытворчыя поспехі на будаўніцтве Лукомскай ДРЭС. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1975-1980 гг.

КАЧАРГА Васіль Міхайлавіч, нарадзіўся 14.10.1904 г. у в. Харашэвічы. З 1940 г. рабочы, у 1946—1968 гг. звеннявы звяна па вырошчванні насення канюшыны ў эксперыментальнай базе «Вольна-Чэрніхава» Баранавіцкага р-на. Званне героя прысвоена 30.4.1949 г. за атрыманне высокага ўраджаю насення канюшыны. Памёр у снежні 1981 г.

НЕСЦЕР Марыя Фёдараўна, нарадзілася 3.4.1918 г. у в. Хмяльніца. Працавала свінаркай саўгаса «Слоніўскі» з 1958 г. ня. Прадукцыя друкарні прадаецца ў сваім фірменным магазіне «Дыямант».

Т.Маркач.

12 чэрвеня

АНАТОЛЯ ІВЕРСА ПОМІНІЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Галоўным пытаннем на пасяджэнні Слонімскага літаб'яднання было пытанне аб увекавечанні памяці слаўтага земляка, вядомага беларускага пісьменніка Анатоля Іверса (І.Д.Міско). Член Саюза беларускіх пісьменнікаў Іван Сяргейчык прапанаваў прысвоіць гэтай грамадскай арганізацыі імя Анатоля Іверса. Прысутныя аднагалосна падтрымалі выказаную прапанову.

С.Прасняк.

29 чэрвеня

ПРАГА ВАЧАМІ СЛОНІМСКАГА МАСТАКА

10 работ слонімскага мастака Яўгена Іванова выстаўлена ў галерэі «Алена» ў Празе. У гэтай лепшай мастацкай калекцыі экспануюцца карціны мастакоў-прафесіяналаў, там высока ацанілі пэндзаль слонімскага. Усе пейзажы Яўгена Іванова выкананы ў слонімскай студыі.

К.Ляшчанка.

Падрыхтавалі Ф.М.Ганчар,
М.У.Даюок, С.А.Прасняк.

па 1974 г. Званне героя прысвоена ў 1966 г. за поспехі ў развіцці жывёлагадоўлі.

КАВАЛЕР ОРДЭНА ПРАЦОЎНАЙ СЛАВЫ ТРОХ
СТУПЕНЕЙ

КАЗЛОЎСКАЯ Любоў Пятроўна, нарадзілася ў 1939 г. у в. Малыя Жукавічы Бераставіцкага раёна. У 1971 г. стала пра-

М. Ф. Несцер.

Л. П. Казлоўская.

Вызначыліся працай

працаваў загадчыцай свінафермы калгаса «Пераможац» трактарыстам-машыністам, дзе працуе і цяпер. У 1990 г. стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнай славы II і III ступеней, медалём.

М.М.Казялецкі.

І.П.Скарупіч.

СКАРУПІЧ Іосіф Пятровіч, нарадзіўся ў 1947 г. у Слоніме. Пачаў працаваць у 1963 г. на Слоніўскім кардонна-папяровым заводзе вучнем слесара, затым працаваў слесарам, сушылышчыкам, машыністам перапрацоўчай машыны, брыгадзірам. У 1983 г. стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР. Узнагароджаны ордэнам Працоўнай славы III ступені.

АРДЭНАНОСЦЫ

Узнагароджаны ордэнам Леніна

АЛЯШКЕВІЧ Міхаіл Піліпавіч, начальны У К ДБ.

ГВАЗДАНАВА Тэрэза Сігізмундаўна, швачка райбыткамбіната.

ЗАПРАГАЕЎ Аляксандр Архіпавіч, старшыня калгаса «Дружба», узнагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ЗАШЧУК Марыя Уладзіміраўна, свінарка саўгаса «Слоніўскі», узнагароджана таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Т.С.Гвезданова.

А.А.Запрагаеў.

КАБАНАЎ Міхаіл Лаўрэнцьевіч, працаваў ПМК-19.

КАЗУК Уладзімір Рыгоровіч, машыніст аўтагрэйдэра ДЭУ-54.

КАЗЯЛЕЦКАЯ Алена Пягроўна, свінарка саўгаса «Пераможац», узнагароджана таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

КАЛОДКА Уладзімір Макаравіч, трактарыст калгаса «Дружба», узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

М.У.Зашчук.

У.М.Калодка.

КАЧАРГА Вольга Антонаўна, даярка калгаса «Уперад».

КІРЫЧЭНКА Іван Паўлавіч, ветэран Вялікай Айчыннай вайны.

КРОТ Марыя Фёдораўна, даярка саўгаса «Сасноўка».

ЛАГУЦІК Антаніна Адамаўна, даярка калгара «Кастрычнік».

ЛОЙКА Аляксандр Іванавіч, дырэктар птушкафабрыкі.

МЕЛЬНІК Васіль Паўлавіч, начальнік Сельгасхіміі.

«Прагрэс». За высокія дасягненні ў развіцці свінагадоўлі ў 1976 г. узнагароджана ордэнам Працоўнай славы III ступені, у 1982 г. — ордэнам Працоўнай славы II ступені, у 1988 г. — ордэнам Працоўнай славы I ступені. Зараз на адпачынку, жыве ў в. Жамыслаўль Іўеўскага раёна.

ЛАЎРЭАТЫ ДЗЯРЖАЎНАЙ ПРЭМІІ СССР

КАЗЯЛЕЦКІ Мікалай Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1946 г. у в. Глоўсевичы. Закончыў у 1965 г. Навагрудскае СПТВ-26. Працоўную дзейнасць пачаў у 1969 г. у саўгасе

1945 — да нашых дзен

МІКУЛЬСКІ Аляксей Сцяпанавіч, маляр кардонна-папяровага завода, звеннявы калгаса «Дружба».

НАВУМЧЫК Васіль Іванавіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партызан».

НАЛІВАЙКА Андрэй Мікалаевіч, трактарыст калгаса «Дружба».

ПАНФІЛОВІЧ Мікалай Мікалаевіч, інжынер фабрыкі «Тэкстыльшчык».

ПАПКО Анатоль Уладзіміравіч, машыніст кардонна-папяровага завода, узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ПЕТРАШКО Вольга Васільеўна, рабочая саўгаса «Маладая гвардыя».

РАЖНОЎ Уладзімір Аляксандравіч, брыгадзір СУ-187, узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

САКАЛОЎСКІ Павел Паўлавіч, загадчык участка саўгаса «Пераможац», узнагароджаны таксама ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

СУЦЬКО Мікалай Якаўлевіч, трактарыст саўгаса «Слоніўскі», узнагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ТУРУК Георгій Іосіфавіч, машыніст кардонна-папяровага завода, узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ФЯДОСІК Яўгенія Рыгораўна, звеннявая калгаса «Перамога», узнагароджана таксама ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

ЯЎХУТА Мікалай Антонавіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага, узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга

АЛЯХНОВІЧ Віктар Аляксандравіч, трактарыст калгаса «Міжэвічы».

АМБРАЖЭЙЧЫК Міхаіл Фаміч, звеннявы калгаса «1 Мая».

АНДРЫЕЎСКІ Мікалай Іванавіч, слесар кардонна-папяровага завода.

АНІШЧЫК Міхаіл Мікітавіч, май стар фабрыкі «Тэкстыльшчык», узнагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

АНІШЧЫК Ніна Аляксандраўна, цялятніца саўгаса «Сасноўка».

АПАНОВІЧ Мікалай Іванавіч, загадчык майстэрні калгаса «Прагрэс».

АРОЧКА Васіль Аляксандравіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партызан».

АРОЧКА Іван Васільевіч, старшыня Сялявіцкага сельсавета.

АСТРОЎСКІ Мікалай Дзям'янавіч,

А.С.Мікульскі.

А.М.Налівайка.

А.У.Папко.

У.А.Ражноў.

Г.І.Турук.

Я.Р.Фядосік.

АЎСЯНІК Уладзімір Пятровіч, калгаснік калгаса імя Леніна.

БАБОЛЯ Ангеліна Мікалаеўна, памочнік майстра фабрыкі «Тэкстыльшчык».

БАЙБАК Анастасія Сямёнаўна, даярка саўгаса «Маладая гвардыя».

БАЛЬ Ніна Фёдараўна, загадчыца ўчастка калгаса «Перамога».

В.А.Аляхновіч.

М.А.Богдан.

БАНДАРЭВІЧ Мікалай Дарафеевіч, звеннявы саўгаса «Маладая гвардыя».

БАРАВІК Павел Мікалаевіч, трактарыст калгаса «1 Мая».

БАРЫСІК Іван Пятровіч, трактарыст калгаса ім Суворова, узнагароджаны так- сама ордэнам «Знак Пашаны».

БАТКО Іван Іосіфавіч, даглядчык жы- вёлы калгаса «1 Мая».

БАЯРЭВІЧ Анатоль Макаравіч, май- стар Л ПУ магістральных газаправодаў.

БЕГЕР Іван Іванавіч, даглядчык жы- вёлы калгаса імя Леніна.

БЕ ЛАВУ С Марыя Уладзіміраўна, ды- рэктар Дзераўноўскага СДК.

БІРУК Марыя Іосіфаўна, даярка саў- гаса «Сасноўка».

БІРУК Надзея Андрэеўна, даярка кал- гаса імя Калініна.

БІРУК Сяргей Паўлавіч, даглядчык жылёлы саўгаса «Сасноўка».

БЛІЗНЮК Мікалай Мікалаевіч, трак- тарыст саўгаса «Сасноўка».

БОГДАН Міхаіл Антонавіч, трактарыст калгаса «Міжэвічы».

БОЦЬКА Яўгенія Фёдараўна, выгруз- чыца-выстаўшчыца кафлі фабрыкі пер'е- пуховых вырабаў.

БУБЕН Эдуард Іванавіч, загадчык уча- стка калгаса імя Дзяржынскага.

БУЛЫГА Марыя Іванаўна, цялятніца калгаса «Уперад», узнагароджана таксама ордэнам «Знак Пашаны».

БУЦЬКО Іван Аляксандравіч, бры- гадзір МПМК-163.

БЯЛЬКЕВІЧ Аляксандр Ігнацьевіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

БЯЛЬКЕВІЧ Іван Данілавіч, загадчык участка калгаса імя Леніна.

БЯЛЬКЕВІЧ Іван Ігнатавіч, шафёр аўтабазы № 11.

БЯЛЬКО Пётр Лявонцьевіч, камбай- нер калгаса імя Леніна.

ВАЙТУНОЎСКАЯ Любоў Іосіфаўна, даярка калгаса імя Суворова.

ВАЛОДЧАНКАЎ Антон Мікалаевіч, трактарыст калгаса імя Леніна.

ВАЛЮК Раіса Іванаўна, краўчыха райбыткамбіната.

ВАРОНІК Марыя Лаўрэнцьеўна, свінарка калгаса «1 Мая».

ВЕСЯЛУХА Іван Андрэевіч, загадчык участка саўгаса «Слоніўскі».

ВЕСЯЛУХА Таццяна Пракоф'еўна, старшая тэлефаністка раённага вузла сувязі.

ВЕСЯЛУХА Уладзімір Іванавіч, загад- чык участка саўгаса «Слоніўскі».

ВОРГІШ Аляксей Якаўлевіч, дырэк- тар райбыткамбіната.

ВЯНСКОЎСКІ Уладзімір Фёдаравіч, трактарыст калгаса «Дружба».

ГАЙДУК Ганна Лявонцьеўна, цялят- ніца калгаса «Чырвоны партызан».

ГАН Ніна Антонаўна, свінарка калгаса «Прагрэс».

ГАНЧАРУК Анастасія Міхайлаўна, брыгадзір ільнозавода.

ГАПУЦІНА Любоў Феофанаўна, прадзільшчыца фабрыкі «Тэкстыльшчык».

ГЕРАСІМЧЫК Мікалай Уладзімі- равіч, трактарыст калгаса імя Леніна.

ГРЫПЧ Іван Мікалаевіч, трактарыст саўгаса «Маладая гвардыя».

ГРЭЦКІ Аляксандр Іванавіч, тракта- рыст калгаса «Дружба».

ГРЭЦКІ Іван Іванавіч, сталяр мэбле- вай фабрыкі.

ГУШЧА Пётр Аляксандравіч, старшы- ня калгаса «Міжэвічы».

ДАБРЫЯН Аляксандр Васільевіч, дырэктар саўгаса «Бальшавік», узнагаро- джаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ДЗЕЙКА Антон Іванавіч, майстар электрасетак.

ДУБРОЎКА Ніл Уладзіміравіч, трак- тарыст калгаса «Міжэвічы».

ЁРШ Віктар Сцяпанавіч, шафёр ДЭУ- 837.

ЖЫЛЧ Іван Аляксеевіч, звеннявы калгаса «Прагрэс».

ЖЫЛЧ Міхаіл Васільевіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партызан».

ЗАЙКО Васіль Сцяпанавіч, трактарыст саўгаса «Сасноўка».

ЗАПОЛЬСКАЯ Таццяна Паўлаўна, начальнік участка электратэхнічнага вузла сувязі.

1945 — да нашых дзён

ЗАХАРЧУК Міхаіл Паўлавіч, вадзіцель калгаса «1 Мая», узнагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ЗІМНІЦКАЯ Алена Іосіфаўна, звенняя калгаса «Кастрычнік», узнагароджана таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ІВАНАШКА Іван Вікенцьевіч, трактарыст калгаса «Кастрычнік».

ІВАШЧАНКА Анастасія Васільеўна, апаратчыца завода сухога абястлушчанага малака.

ІГНАТОВІЧ Яўген Харытонавіч, трактарыст лясгаса.

КАВАЛЕЎСКІ Фёдар Дарафеевіч, пенсіянер.

КАВАЛЬЧУК Віктар Юльянавіч, старшыня калгаса імя Суворова.

КАЗАКОЎ Васіль Андрэевіч, галоўны аграном калгаса імя Дзяржынскага.

КАЗАКОЎ Віктар Фёдаравіч, шафёр аўтобуса на парку № 3.

КАЗЛОЎ Мікалай Нічыпаравіч, загадчык Рахавіцкага ФАП.

КАЗЯЛЕЦКАЯ Надзея Георгіеўна, свінарка саўгаса «Перамога».

КАЛЯНЕВІЧ Мікалай Рыгоравіч, даглядчык жывёлы калгаса імя Дзяржынскага.

КАЛЯНКЕВІЧ Анастасія Іванаўна, свінарка калгаса імя Дзяржынскага.

КАМОСКА Васіль Васільевіч, слесар камбіната бытавых паслуг.

КАРПАЛАЎ Цімафей Васільевіч, настаўнік Новадзевяткавіцкай СШ.

КАРПОВІЧ Мікалай Мікалаевіч, шафёр калгаса «Кастрычнік».

КАСІНСКІ Пётр Сцяпанавіч, дырэктар зелянгаса.

КІСЕЛЬ Софія Сцяпанаўна, свінарка саўгаса «Перамога».

КЛІМКЕВІЧ Аркадзь Анатольевіч, брыгадзір СУ-187.

КЛІМОВІЧ Софія Іосіфаўна, даярка саўгаса «Маладая гвардыя».

КЛІМОВІЧ Уладзімір Дарафеевіч, брыгадзір калгаса «Дружба».

КЛЫБІК Галіна Яфімаўна, свінарка калгаса «Перамога».

КНЯЗЮК Лідзія Іванаўна, прадавец магазіна We 47.

КОБАН Надзея Георгіеўна, свінарка саўгаса «Перамога».

КОДЗІК Зінаіда Паўлаўна, звенняя калгаса «Дружба».

КОНЮК Мікалай Васільевіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

У.В.Лабко.

Г.П.Малаховіч.

КРОТ Вольга Іосіфаўна, свінарка саўгаса «Слоніўскі».

КРЭЧЫК Софія Сямёнаўна, даярка саўгаса «Слоніўскі».

КУЛАК Мікалай Антонавіч, кузнец ПМК-19.

КУЛАК Мікалай Максімавіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

КУЛЯШЭВІЧ Надзея Іванаўна, свінарка калгаса «Чырвоны партызан».

ЛАБКО Уладзімір Васільевіч, старшыня калгаса «Уперад», узнагароджаны тройчы (1971, 1976, 1981).

ЛАЗАР Аляксандр Мікалаевіч, уздымшчык на лесапункце.

ЛАЗАРЧУК Іван Іосіфавіч, трактарыст Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

ЛАПКО Васіль Фёдаравіч, загадчык участка калгаса «Міжэвічы».

ЛЕВІН Аляксандр Уладзіміравіч, на меснік начальніка трупы ПМК-19.

ЛУШНЕЎСКІ Казімір Іванавіч, старшыня райвыканкома, узнагароджаны двойчы (1971, 1976).

ЛЫСЯНКОЎ Іван Дзям'янавіч, трактарыст калгаса «Дружба».

МАКАРКІНА Анастасія Піліпаўна, гадоўны ўрач скурна-венерычнага дыспансэра.

МАЛАХОВІЧ Георгій Пятровіч, дырэктар мэблевай фабрыкі.

МАНДРЫКЕВІЧ Міхаіл Мікалаевіч, машыніст ДЭУ-837.

МАНДРЫКЕВІЧ Ніна Канстанцінаўна, даярка калгаса «Дружба».

МАРКАЧ Аляксандр Сяргеевіч, брыгадзір МПМК-79.

МАРКЕВІЧ Марыя Сцяпанаўна, гадоўны заатэхнік калгаса «Дружба».

МАСЛАВА Вера Васільеўна, даярка калгаса «Чырвоны партызан».

М.У.Ражігова

Вызначыліся працай

драўна, інжынер ЭТЭСа.

РАДЗЬКО **Анатоль Сцяпанавіч**, стар-
ты машыніст ЛПУ магістральных газа-
проводаў.

РАЖНОВА **Марыя Уладзіміраўна**,
старшы эканаміст дзяржбанка.

РАЎТАВЕЦ **Ганна Васільеўна**, даярка
саўгаса «Слоні́мскі».

РУСЕЦКІ **Мікалай Паўлавіч**, тракта-
рыст саўгаса «Пераможац».

РУСЕЦКІ **Міхаіл Сцяпанавіч**, тракта-

МАЦЮК **Сяргей Аляксандравіч**, стар-
шыня райвыканкома.

МІКЕНЯ **Міхаіл Юльянавіч**, шафёр
калгаса «1 Мая».

МІСЮК **Аляксандра Іосіфаўна**,
сушыл- шчыца кардонна-папяровага завода,
узнага- роджана таксама ордэнам «Знак
Пашаны».

МІСЮК **Барыс Уладзіміравіч**, ма-
шыніст кардонна-папяровага завода.

МІХАЛЬЧЫК **Васіль Навумаўіч**, звен-
нявы Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

МУРЫН **Іван Фёдаравіч**, загадчык
участка саўгаса «Сасноўка».

МЫСЛІВЕЦ **Канстанцін Ігнатавіч**,
станочнік прамкамбіната.

МЫСЛІВЕЦ **Яўгенія Вячаславаўна**,
свінарка саўгаса «Слоні́мскі».

НАВУМЧЫК **Васіль Іванаўіч**, звення-
вы калгаса «Чырвоны партызан».

НАГОТКА **Эдуард Іванаўіч**, першы
сакратар гаркома КПБ.

НАЛВАЙКА **Аляксандр Аляксеевіч**,
звянняявы калгаса «Дружба».

НАЛВАЙКА **Андрэй Мікалаевіч**,
трактарыст калгаса «Дружба».

ПАЛЯШАК **Валянціна Аляксееўна**,
даярка калгаса «Дружба».

ПАПКЕВІЧ **Аляксандр Пятровіч**,
трактарыст калгаса «Чырвоная зорка».

ПАРФЕНЯ **Іван Сяргеевіч**, каваль
саўгаса «Сасноўка».

ПАТРОЙНЫ **Іван Іванаўіч**, шафёр
райспажыўсаюза.

ПАЎЛЮЧЭНКА **Валянціна Сцяпа-
наўна**, ткачыца фабрыкі «Тэкстыльчык».

ПАШКЕВІЧ **Вольга Мікалаеўна**,
свінарка калгаса імя Дзяржынскага.

ПІШЧУКЕВІЧ **Уладзімір Пятровіч**,
трактарыст калгаса «Рассвет».

ПРУСЕВІЧ **Іван Рыгоровіч**, кравец
райбыткамбіната.

ПШАНГІНЮК **Аляксандра Аляксан-**

рыст калгаса імя Суворова.

РУТКОЎСКІ **Антон Станіслававіч**,
даглядчык жывёлы калгаса «Уперад».

РЫЛА **Мікалай Паўлавіч**, звеннявы
саўгаса «Слоні́мскі».

САВАНЕЦ **Аляксандра**
Кліменцеўна, звенняявая калгаса
«Перамога».

САВАНЕЦ **Марыя Фёдараўна**, тын-
коўшчыца МПМК-163.

САВІЧ **Васіль Рыгоровіч**, брыгадзір СУ-
187.

САКАЛОЎСКІ **Рыгор Іванаўіч**, звен-
нявы калгаса імя Леніна.

САЛАМЕВІЧ **Аркадзь Цімафеевіч**,
даглядчык жывёлы калгаса «Рассвет».

САЛАМЕВІЧ **Міхаіл Аляксандравіч**,
трактарыст калгаса «Міжэвічы», узнага-
роджаны двойчы (1973 і 1979).

САЛАМЕВІЧ **Станіслаў Міхайлавіч**,
загадчык свінафермы калгаса імя Дзяр-
жынскага.

САЛЕВІЧ **Софія Аляксееўна**, загадчы-
ца магазіна № 13.

САЛЕЙКА **Надзея Аляксееўна**, рабо-
чая ДЭУ-837.

САЛТЫСІК **Адена Фёдараўна**, свінар-
ка калгаса «1 Мая».

СЕВАСЦЬЯН **Андрэй Рыгоровіч**, трак-
тарыст калгаса імя Суворова.

СЕВАСЦЬЯНАЎ **Мікалай Андрыя-
навіч**, галоўны інжынер камвольна-пра-
дзільнай фабрыкі, узнагароджаны таксама
ордэнам «Знак Пашаны».

СЕРАЯ **Любоў Іванаўна**, даярка саў-
гаса «Слоні́мскі».

СІДАР **Леанід Іванаўіч**, шафёр аўта-
базы № 8.

СІДАРАВА **Леакадзія Адамаўна**, на-
стаўніца СШ № 7.

СІНЕЛЬНІКАЎ **Іван Аляксандравіч**,
старшы прараб МПМК-164.

СІНЯК **Аляксандр Васільевіч**, трак-
тарыст Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

1945 — да нашых дзён

СКАСКЕВІЧ Пётр Васільевіч, звеннявы калгаса «Чырвоны партызан».

СКУРАТ Яўгенія Іванаўна, цялятніца калгаса «Міжэвічы».

СОТНІКАВА Валянціна Міхайлаўна, фарбаскладальніца кардонна-папяровага завода.

СОШКА Марыя Уладзіміраўна, даярка калгаса імя Кірава.

СТАНКЕВІЧ Ігар Браніслававіч, трактарыст Сельгасхіміі.

СУМА Ганна Пятроўна, даярка Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

СУПРУН Уладзімір Адамавіч, загадчык участка калгаса «1 Мая».

СУЦЬКО Мікалай Якаўлевіч, трактарыст саўгаса «Слоніўскі».

СУЦЬКО Таццяна Аляксандраўна, даярка саўгаса «Слоніўскі».

СЯНКЕВІЧ Данута Вікенцьеўна, брыгадзір фабрыкі мастацкіх вырабаў.

СЯЦЬКО Мікалай Міхайлавіч, звеннявы калгаса імя Леніна.

ТРАФІМОВІЧ Святлана Іванаўна, ткачиха фабрыкі «Тэкстыльшчык».

ТУРУК Васіль Мікалаевіч, трактарыст калгаса «Уперад».

УЛАСІК Уладзімір Андрэевіч, даглядчык жывёлы калгаса «Чырвоная зорка».

ФЯНКЕВІЧ Адольф Піліпавіч, даглядчык жывёлы калгаса імя Дзяржынскага, узнагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ХАРЫТАНОВІЧ Аляксей Паўлавіч, загадчык участка калгаса «Прагрэс».

ХАРЫТОНЧЫК Аляксандр Фёдаравіч, брыгадзір ПМК-19.

ХВЯСЕНЯ Алена Мітрафанаўна, свінарка калгаса «Дружба».

ХІЖЫНСКІ Канстанцін Мікалаевіч, прараб МПМК-164.

ХІЛІМОНЧЫК Фёдар Антонавіч, трактарыст калгаса «Кастрычнік».

ЧАЙКОЎСКІ Уладзімір Максімавіч, галоўны ветурач саўгаса «Слоніўскі».

ШЛЕМІНА Надзея Паўлаўна, даярка саўгаса «Перамога».

ШПАК Палікарп Палікарпавіч, трактарыст саўгаса «Перамога».

ШУМІЛА Аляксандр Іванавіч, токар маторарамонтнага завода.

ШУНДРЫК Вера Міхайлаўна, загадчыца фермы калгаса «Перамога».

ШУХНО Іван Дзмітрыевіч, рабочы саўгаса «Маладая гвардыя».

М.У.Сошка.

М.І.Юрчык.

ЮРЧЫК Барыс Арсенцьевіч, слесар аўтарамонтнага завода.

ЮРЧЫК Марыя Іванаўна, майстар хлебазавода.

ЮРЭНЯ Вера Ільінічна, даярка Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

ЯВАРОЎСКАЯ Галіна Васільеўна, брыгадзір тэлефаністаў вузла сувязі.

ЯГОЎДЗІК Кацярына Іванаўна, тынкоўшчыца МПМК-164.

ЯКУБОВІЧ Марыя Антонаўна, даярка калгаса «Чырвоны партызан».

ЯКУЦЕНЯ Аляксандр Аляксеевіч, трактарыст калгаса «Міжэвічы».

ЯРАШ Алена Сцяпанаўна, даярка калгаса «Уперад».

ЯФІМІК Надзея Іванаўна, апрацоўшчыца мэблевай фабрыкі.

ЯФІМІК Павел Антонавіч, вадзіцель-экспедытар «Слонімаграспецаўтатранса».

Узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі

БАЙБАК Мікалай Іванавіч, сталяр мэблевай фабрыкі.

БАНДАРЭНКА Фёдар Паўлавіч, старшыня калгаса «Чырвоны партызан», узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

БІРУК Марыя Іосіфаўна, даярка саўгаса «Сасноўка».

БЯЛЬКЕВІЧ Аляксандр Ігнатавіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

ВАРАБ'ЁЎ Васіль Савельевіч, дырэктар Дзераўноўскай СШ.

ВЕРАМЕЕЎ Мікалай Рыгоровіч, шафёр аўтабазы № ІІ.

ГАРДЗЕЙЧЫК Валянцін Васільевіч, намеснік начальніка электратэхнічнага вузла сувязі.

Н.С.Саламевіч.

У.С.Чышчэня.

ГВАЗДАНАЎ Павел Мікалаевіч, рольшчык кардонна-папяровага завода.

ГЕРКО Надзея Уладзіміраўна, даярка саўгаса «Маладая гвардыя».

ЖЫЛІЧ Іван Аляксеевіч, трактарыст калгаса «Прагрэс».

ЗАХАРА Іван Канстанцінавіч, трактарыст калгаса «1 Мая», узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ЗАЯЦ Надзея Кліменцьеўна, цялятніца калгаса «Дружба», узнагароджана таксама ордэнам «Знак Пашаны».

К.І.Жыліч.

Р.Р.Клачанкоў.

ІГНАТОВІЧ Іван Дзмітрыевіч, настаўнік Сценявіцкай школы.

КІРЫК Софія Мікалаеўна, даярка саўгаса «Пераможац».

КРУТАЎ Анатоль Васільевіч, начальнік камбіната камунальных прадпрыемстваў.

ЛАБЗОЎСКАЯ Валянціна Васільеўна, калгасніца калгаса «Прагрэс».

ЛЫСІК Мікалай Антонавіч, трактарыст саўгаса «Пераможац», узнагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

МІСКО Пётр Іванавіч, майстар МПМК-163.

ПЕСЦЕР Марыя Захараўна, свінарка калгаса імя Суворова, узнагароджана таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ПРУСЕВІЧ Іван Рыгоровіч, кравец райбыткамбіната.

САВАНЕЦ Міхаіл Кліменцьевіч, трактарыст калгаса «Перамога».

САЛАМЕВІЧ Ніна Сцяпанаўна, даярка калгаса «Міжэвічы», узнагароджана таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

СЕГІНЕВІЧ Марыя Сцяпанаўна, даярка саўгаса «Пераможац».

СКОБЕЛЬ Софія Сямёнаўна, даярка саўгаса «Слоні́мскі».

СКОК Вера Ігнатаўна, ткачыха фабрыкі «Тэкстыльшчык».

ТРАФІМОВІЧ Іван Мікалаевіч, дзглядчык жывёлы калгаса «Міжэвічы».

ЧЫШЧЭНЯ Уладзімір Сідаравіч, першы намеснік старшыні Слонімскага райвыканкома, узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, 2 ордэнам «Знак Пашаны».

ЯРАПЧУК Варфаламей Георгіевіч, начальнік цэха кардонна-папяровага завода, узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў

БУХАЎКА Аляксандр Міхайлавіч, дырэктар саўгаса «Слоні́мскі», узнагароджаны таксама ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Каstryчніцкай Рэвалюцыі.

ГРЫЦАЛЕВІЧ Валянціна Васільеўна, дазатаршчыца камбікормавага завода.

ДЭМБСКІ Юльян Юльянавіч, галоўны ўрач цэнтральнай раённай бальніцы, уз-

нагароджаны таксама ордэнам «Знак Пашаны».

ЖЫЛІЧ Клаўдзія Іванаўна, дырэктар бюро падарожжаў і экскурсій.

КЛАЧАНКОЎ Рыгор Рыгоровіч, начальнік мехатрада Сельгасхіміі.

КЛЫБІК Марыя Андрэеўна, трактарыстка калгаса «Перамога».

КОРПІК Уладзімір Уладзіміравіч, памочнік майстра камвольна-прадзільнай фабрыкі.

КРЫШТОПЧЫК Аркадзь Васільевіч, трактарыст саўгаса «Бальшавік», узнагароджаны таксама ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

1945 — да наших дзён
ІЗ БНГ Станіслаў Станіслававіч, стар-
шыня МПМК-163.

КУДРЫНЦКАЯ Алена Платонаўна, сартавальніца раённага вузла сувязі.

ЛЕБЕДЗЕВА Ніна Дзмітрыеўна, часьцельшчыца фабрыкі «Тэкстыльшчык».

МАРОЗ Міхаіл Мікалаевіч, слесар Сельгастэхнікі.

МІСКЕЛЬ Яўген Гардзеевіч, старшы майстар мэблевай фабрыкі.

ПАЗНЯК Ніна Міхайлаўна, галоўны аграном Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

СЛУЧКО Анастасія Ігнацьеўна, настаўніца СШ № 10 Слоніма.

СТРУПАВЕЦ Аляксандр Пятровіч, брыгадзір Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

ФІЛІТОВІЧ Яўгенія Мікалаеўна, намеснік дырэктара санаторна-лясной школы.

ЧОРНЫ Віктар Валянцінавіч, намеснік дырэктара камвольна-прадзільнай фабрыкі.

ЯКАВЕНКА Марыя Уладзіміраўна, загадчыца фермы калгаса «Кастрычнік».

ЯКАЎЧЫК Іван Сцяпанавіч, машыніст кардонна-папяровага завода.

Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

АГРЫМОВІЧ Зоя Іванаўна, друкар кардонна-папяровага завода.

АКУЛЕВІЧ Васіль Андрэевіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

АЛЬХОВІК Сцяпан Аляксандравіч, дырэктар аўтабазы № 8.

АМБРАЖЭЙЧЫК Вольга Канстанцінаўна, даярка калгаса «1 Мая».

АРДА Леанід Міхайлавіч, электраманцёр электратэхнічнага вузла сувязі.

АРОЧКА Мікалай Васільевіч, старшыня калгаса «Звязда».

АРОЧКА Эдуард Восіпавіч, старшыня калгаса «Рассвет», узнагароджаны двойчы.

АСТРОЎСКАЯ Аляксандра Уладзіміраўна, повар сталовай № 3.

АЎСЕЕЦ Анастасія Паўлаўна, палявод калгаса «1 Мая».

АХРАМЕНЯ Васіль Міхайлавіч, галоўны бухгалтар калгаса «Уперад».

БАГДАНЧУК Галіна Мікалаеўна, загадчыца ўчастка калгаса «Дружба».

БАГДАНЧУК Мікалай Мікалаевіч, шафёр калгаса «Дружба».

БАГДАНЧУК Тамара Іванаўна, настаўніца Жыровіцкай СШ.

БАЛЬ Вольга Герасімаўна, свінарка калгаса «Перамога».

С.С.Кубік.

А.І.Случко.

Я.М.Філітовіч.

П.М.Барысік.

мочнік майстра камвольна-прадзільнай фабрыкі.

БАРТОШ Іван Фёдаравіч, даглядчык жывёлы калгаса «Перамога».

БАРЫСЕВІЧ Зінаіда Іванаўна, цяляніца Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

БАРЫСІК Клаўдзія Аляксандраўна, свінарка калгаса «Дружба».

БАРЫСІК Леанід Афанасьевіч, слесар вінзавода.

БАРЫСІК Мікалай Іванавіч, шліфоўшчык аўтарамонтнага завода.

БАРЫСІК Мікалай Цімафеевіч, трактарыст калгаса «Кастрычнік».

БАРЫСІК Пётр Мікалаевіч, старшыня калгаса «Чырвоны партызан».

БАСАК Алена Канстанцінаўна, звенная па вырошчванні льну калгаса «На варце міру».

БЕЛЯКОВА Марыя Іванаўна, вышывальшчыца фабрыкі мастацкіх вырабаў.

БОГАЧ Сяргей Іосіфавіч, дырэктар завода сухога абястлушчанага малака.

БОРЫК Надзея Антонаўна, цялятні-ца калгаса «Дружба».

БРАЖКІНА Любоў Адольфаўна, даярка саўгаса «Сасноўка».

БРАНИЦКІ Пётр Уладзіміравіч, старшыня калгаса «На варце міру».

БРЫГАДЗІР Мікалай Мікалаевіч, гадоўны ўрач Азярніцкай бальніцы.

БУГЛАК Ганна Пятроўна, звеннявая калгаса «Уперад».

БУРАЧЭЎСКІ Уладзімір Іванавіч, даглядчык жывёлы калгаса «Уперад».

БУСІК Яўген Іванавіч, інжынер аўтарамонтнага завода.

БУЦЬКО Марыя Якімаўна, звеннявая калгаса «Чырвоны партызан».

БУЯК Алена Аляксандраўна, ткачыха фабрыкі «Тэкстыльпчык».

БЫКАЎ Аляксандр Рыгоровіч, дырэктар саўгаса «Маладая гвардыя».

БЯЛЬКЕВІЧ Ала Мікалаеўна, прадавец магазіна № 47.

БЯЛЯК Марыя Піліпаўна, рабочая льнозавода.

ВАЖЭЙКА Канстанцін Стафанавіч, старшыня калгаса «Перамога».

ВАЙЦЯХОВІЧ Кайтан Антонавіч, настаўнік Азярніцкай СШ.

ВІЛЬКОЎСКАЯ Вера Іванаўна, палявод калгаса імя Дзяржынскага.

ВЕСЯЛУХА Любоў Іванаўна, прадавец магазіна № 47.

ВЯРЫЦКАЯ Раіса Іванаўна, рабочая мясакамбіната.

ГАГАН Іван Пятровіч, майстар мэблевай фабрыкі.

ГАЙКО Марыя Гаўрылаўна, цялятніца саўгаса «Маладая гвардыя».

ГАЛУБКОВА Валянціна Аляксееўна, майстар мясакамбіната.

ГАНЧАР Аляксандр Уладзіміравіч,

шафёр аўтабазы № 11.

ГАНЧАРЫК Аляксей Фёдаравіч, трактарыст калгаса «Дружба».

ГАНЧАРЫК Антон Лявонцэвіч, звеннявая калгаса «Міжэвічы».

ГАЎРЫЛЮК Алена Васільеўна, майстар вінзавода.

ГЕРКА Іван Фёдаравіч, рабочы мэблевай фабрыкі.

ГЕРКА Мікалай Канстанцінавіч, гадоўны інжынер саўгаса «Перамога».

ГЕРКА Серафіма Антонаўна, звеннявая калгаса імя Леніна.

ГРЫНОВІЧ Надзея Мікалаеўна, рабочая мясакамбіната.

ГРЫНКО Іван Віталевіч, машыніст ЛПУ магістральных газаправодаў.

ГРЫПІЧ Аляксей Паўлавіч, звеннявая калгаса «Прагрэс».

ГРЫЦАЛЕВІЧ Любоў Сцяпанаўна, даярка калгаса «Прагрэс».

ГРЫЦЭВІЧ Мікалай Сяргеевіч, слесар камвольна-прадзільнай фабрыкі.

ГРЭЦКАЯ Алена Рыгораўна, звеннявая калгаса «Перамога».

ГУ ЛЫК Валянціна Міхайлаўна, электрамонтёр электратэхнічнага вузла сувязі.

ГУРСКАЯ Вольга Сцяпанаўна, даярка саўгаса «Маладая гвардыя».

ДАБРЫЯН Васіль Пятровіч, камбайнер калгаса імя Леніна.

ДАБРЫЯН Георгій Паўлавіч, слесар кінатэатра.

ДАБРЫЯН Іван Міхайлавіч, звеннявая калгаса імя Леніна.

ДАБРЫЯН Мікалай Мікалаевіч, шафёр МПМК-163.

ДАБРЫЯН Надзея Уладзіміраўна, свінарка калгаса імя Леніна.

ДАЊЛОВІЧ Станіслаў Іванавіч, трактарыст калгаса «Рассвет».

ДЗМІТРЫЧЭНКА Марыя Антонаўна, ткачыха фабрыкі «Тэкстыльпчык», узнагароджана таксама ордэнам Працоўнай славы III ступені.

ДЗЯЛЯЕЎ Міхаіл Мікалаевіч, прыборабудульнік ЛПУ магістральных газаправодаў.

ДУБАК Міхаіл Рыгоровіч, брыгадзір саўгаса «Слоніўскі».

ДУБРОЎСКАЯ Алена Іванаўна, свінарка саўгаса «Перамога».

ДУБРОЎСКІ Станіслаў Казіміравіч, аграном калгаса «Уперад».

ДУХОЎНІК Васіль Аляксеевіч, дырэктар Слонімскага гархарчпрамгандлю.

ЁРШ Пётр Іванавіч, трактарыст Шылавіцкага спіртзавода.

ЖАДЗЕЙКА Віктар Іпалітавіч, працаваў на грамадскіх пачатках старшынёй раённай арганізацыі таварыства «Веды», намеснік старшыні райвыканкома.

ЖАРКО Марыя Іванаўна, трактарыстка калгаса імя Дзяржынскага.

ЖАРСКІ Антон Іванавіч, дырэктар нафтабазы.

ЖОДЗІК Яўгенія Піліпаўна, даярка калгаса імя Суворова.

ЖУКОВІЧ Збігнеў Казіміравіч, майстар цэха кардонна-папяровага завода.

ЖУКОЎСКІ Міхаіл Якаўлевіч, інжынер калгаса «Уперад».

ЖЫВУЛЬКА Іван Аляксеевіч, трактарыст калгаса «Перамога».

ЖЫЛІНСКІ Мікалай Іванавіч, загадчык участка саўгаса «Маладая гвардыя».

ЖЫЛІЧ Марыя Міхайлаўна, эканаміст калгаса «На варце міру».

ЖЫЛІЧ Міхаіл Васільевіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партызан».

ЗАЙКО Васіль Сцяпанавіч, трактарыст саўгаса «Сасноўка».

ЗАЙЦАЎ Іван Аляксандравіч, слесар кардонна-папяровага завода.

ЗЯНЬКО Мікалай Міхайлавіч, трактарыст калгаса «1 Мая».

ЗЯНЬКО Станіслава Андрэеўна, свінарка калгаса «1 Мая».

ІВАНОВА Марыя Іванаўна, звеннявая калгаса імя Леніна.

ІВАНЧУК Уладзімір Афанасьевіч, электрагазаваршчык ЛПУ магістральных газоправодаў.

КАЗАК Іван Пятровіч, трактарыст калгаса «Уперад».

КАЗУК Любоў Андрэеўна, даярка саўгаса «Перамога».

КАЗУК Яўгенія Феадосьеўна, даярка саўгаса «Перамога».

КАЛЯНКЕВІЧ Аркадзь Аляксеевіч, дырэктар саўгаса «Маладая гвардыя».

КАМАР Алена Антонаўна, выгрузчыца абпаленай цэгля прамкамбіната.

КАМІСАРАЎ Яўген Пятровіч, рабочы мясакамбіната.

КАМУЖЫЦКАЯ Марыя Іванаўна, свінарка калгаса «1 Мая».

КАСЦЮК Наталля Міхайлаўна, майстар камвольна-прадзільнай фабрыкі.

М.І.Жарко.

КАНДРАШОЎ Васіль Рыгоравіч, муляр ПМК-19.

КАПЛУНОВА Зінаіда Ягораўна, сакратар райкома КПБ.

КАРАНЕЦ Галіна Лукінічна, цялятніца калгаса «Уперад».

КАРАЛЕНЯ Надзея Рыгораўна, загадчыца лабараторыі завода сухога абястлушчанага малака.

КАРАСЬ Пелагея Антонаўна, рабочая кардонна-папяровага завода.

КАРКОЦКІ Мікалай Іосіфавіч, электрагазаваршчык Сельгастэхнікі.

КАРПЕЙЧЫК Марыя Уладзіміраўна, даярка саўгаса «Маладая гвардыя».

КАРПОВІЧ Васіль Андрэевіч, трактарыст саўгаса «Перамога».

КАРЧЭЎСКАЯ Ніна Мікалаеўна, рабочая саўгаса «Слоніўскі».

КАРЭЙВА Валянціна Фёдараўна, даярка калгаса «Чырвоны партызан».

КАРЭЙВА Іван Вітольдавіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партызан».

КАРЭЙВА Карнелій Леанардавіч, рабочы мясакамбіната.

КАТАСОНАУ Яўген Мацвеевіч, галоўны энергетык кардонна-папяровага завода.

КАХНОЎСКІ Іван Іванавіч, намеснік начальніка ўпраўлення сельскай гаспадаркі райвыканкома.

КАЧАРГА Вера Аляксееўна, даярка калгаса «Уперад».

КАЧАРГА Людміла Васільеўна, прадзільчыца камвольна-прадзільнай фабрыкі.

І.І.Лабар.

А.Р.Лапко.

КАЧАРГА Марыя Адамаўна, даярка калгаса «Уперад».

КАШТАНАЎ Генадзь Стафанавіч, дырэктар аўтарамонтнага завода.

КЕДАЛА Пётр Іванавіч, трактарыст калгаса «Прагрэс».

КЛАЎСУЦЬ Канстанцін Феафанавіч, дырэктар Сельгастэхнікі.

КЛІМОВІЧ Іван Іванавіч, загадчык участка калгаса «Дружба».

КЛІМОВІЧ Надзея Максімаўна, даярка калгаса «Міжэвічы».

КЛЫБІК Марыя Андрэеўна, трактарыстка калгаса «Перамога».

КОДЗІК Аляксандра Аляксандраўна, цялятніца калгаса «Дружба».

КОМАР Алена Антонаўна, выгрузчыца абпаленай цэгля фабрыкі пер'е-пухо-вых вырабаў.

КОНЮХ Мікалай Васільевіч, звення-вы калгаса імя Дзяржынскага.

КРАЎЦЭВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, загадчык участка калгаса «Уперад».

КРЭЧКА Вера Андрэеўна, сартавальніца сыравіны камвольна-прадзільнай фабрыкі.

КУЗЬМІН Васіль Канстанцінавіч, брыгадзір ПМК-19.

КУЛІКАЎ Віктар Іванавіч, машыніст ЛПУ магістральных газаводаў.

КУЧЫНСКІ Іван Іванавіч, трактарыст калгаса «Перамога».

ЛАБАР Іван Іванавіч, трактарыст калгаса «Міжэвічы».

ЛАБАСЕНКА Раіса Васільеўна, даярка калгаса «Чырвоны партызан».

ЛАБОВІЧ Валянціна Іванаўна, рабочая кардонна-папяровага завода.

ЛАГУЦІК Мікалай Юльянавіч, трактарыст калгаса «Кастрычнік».

ЛАПКО Алена Рыгораўна, трактары-

стка калгаса «Міжэвічы».

ЛАПКО Ліна Вячаславаўна, старшы майстар вінзавода.

ЛАТОШ Любоў Мітрафанаўна, загадчыца фермы калгаса «1 Мая».

ЛАЎРУТЫЧ Рыгор Іванавіч, трактарыст калгаса «Рассвет».

ЛАШКОЎСКІ Валянцін Іванавіч, старшыня калгаса «Прагрэс».

ЛОГІНАЎ Юрый Пятровіч, шафёр аўтабазы № 11.

ЛЫСУХА Міхаіл Раманавіч, трактарыст калгаса «Міжэвічы».

ЛЯВОНЧЫК Мікалай Карнілавіч, разнік жывёлы на мясакамбінаце.

ЛЯЎКЕВІЧ Аляксандра Васільеўна, вышывальшчыца на фабрыцы мастацкіх вырабаў.

МАЗАЙЛА Сцяпан Іванавіч, кравец райбыткамбіната.

МАКАРАЎ Іван Фёдаравіч, начальнік ДЭУ-837.

МАКАРКІНА Фёкла Лявонцьеўна, звеннявая саўгаса «Сасноўка».

МАКРЭЦКІ Георгій Іосіфавіч, начальнік лесапункта.

МАЛАХОВІЧ Георгій Пятровіч, дырэктар мэблевай фабрыкі.

МАЛЫШЧЫК Яўген Міхайлавіч, маляр РСУ-5.

МАРКЕВІЧ Надзея Якаўлеўна, даярка калгаса імя Дзяржынскага.

МАРМЫШ Валянцін Антонавіч, старшыня калгаса «Усход».

МАРОЗ Васіль Андрэевіч, старшы майстар жыллёва-камунальнай гаспадаркі.

МАСЦЯРКО Фёдар Мікалаевіч, загадчык участка калгаса імя Кірава.

МАТАЧ Антон Аляксеевіч, шафёр аўтабазы № 11.

МАЦВЕЕВА Валянціна Антонаўна, даярка саўгаса «Перамога».

МАЦЮК Сяргей Аляксандравіч, 2-і сакратар райкома КП Б.

МЕЛЬНІК Вольга Васільеўна, загадчыца магазіна райспажыўсаюза.

МІКУЛЬСКІ Аляксей Сцяпанавіч, трактарыст калгаса «Дружба».

МІКУЛЬЧЫК Галіна Чаславаўна, прадзільшчыца камвольна-прадзільнай фабрыкі.

МІХАЛІК Яўгенія Сямёнаўна, птушніца птушкафабрыкі.

МІХАЛЬЧЫК Мікалай Рыгоровіч, кіраўнік Сельгастэхнікі.

МУЗЫЧКА Эдвард Мікалаевіч, фрэзероўшчык маторарамонтнага завода.

МУКАСЕЙ Марыя Сяргееўна, настаўніца Махначоўскай школы.

МЫСЛІВЕЦ Яўгенія Вячаславаўна, даярка саўгаса «Слоніўскі».

МЯЛЕШКА Дзям'ян Васільевіч, пастух калгаса «Кастрычнік».

МЯЛЕШКА Ніна Рыгораўна, цялятніца калгаса «Кастрычнік».

МЯЛЕШКА Ніна Уладзіміраўна, рабочая завода сухота абястлушчанага малака, узнагароджана таксама ордэнам Працоўнай славы III ступені.

НАВІЦКІ Пётр Рыгоровіч, трактарыст калгаса імя Суворова.

НАВУМЧЫК Мікалай Антонавіч, трактарыст калгаса імя Суворова.

НАГОРНЫ Мікалай Іванавіч, старшыня калгаса імя Калініна.

НАГОТКА Эдуард Іванавіч, 1-ы сакратар райкома КПБ.

НАГУЛА Сямён Іванавіч, трактарыст Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

НАДУДЗІК Пётр Адамавіч, дырэктар Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

НАЛІВАЙКА Васіль Сцяпанавіч, майстар МПМК-163.

НАЛІЎКА Іосіф Мацвеевіч, рабочы хлебазавода.

НЕСЦЯРОВІЧ Сяргей Якаўлевіч, майстар ільнозавода.

ОКУНЬ Аляксандр Андрэевіч, галоўны дзяржаўны інспектар па закупках.

ПАЗНЯК Мікалай Аляксеевіч, звеннявы калгаса імя Леніна.

ПАЛЯШЧУК Мікалай Майсеевіч, майстар аўтарамонтнага завода.

ПАРХАНОВІЧ Фёдар Іванавіч, сле сар ільнозавода.

ПАСТАРНАК Рыгор Якаўлевіч, кравец райбыткамбіната.

ПАШКЕВІЧ Аляксей Сямёнавіч, трактарыст калгаса «Чырвоная зорка».

ПАШКЕВІЧ Вольта Мікалаеўна, свінарка калгаса імя Дзяржынскага.

ПАШКЕВІЧ Людміла Васільеўна, прадзільшчыца камвольна-прадзільнай фабрыкі.

ПАШТЭТ Вольта Яўдэхаўна, настаўніца Новадзевяткавіцкай СШ.

ПРОТАС Павел Лявонцьевіч, загадчык участка саўгаса «Сасноўка».

М.А.Пясяляк.

В.Р.Радкевіч.

ПРУСЕВІЧ Іван Максімавіч, будаўнік ДЭУ-191.

ПЯСЛЯК Марыя Аляксандраўна, загадчыца ўчастка калгаса «Міжэвічы».

РАДЗЕВІЧ Анатолій Антонавіч, трактарыст калгаса «Уперад».

РАДЗЕВІЧ Іван Кандрацьевіч, трактарыст Сельгасхіміі.

РАДКЕВІЧ Валянціна Раманаўна, даярка калгаса «Міжэвічы».

РАДУТА Васіль Пятровіч, машыніст кардонна-папяровага завода.

РАКЕВІЧ Васіль Іванавіч, загадчык участка калгаса «Чырвоны партызан».

РАМАНОВІЧ Мікалай Васільевіч, трактарыст Сельгасхіміі.

РАМАНЮК Аляксандр Аляксандравіч, трактарыст калгаса «Прагрэс».

РАЎКО Мікалай Андрэевіч, брыгадзір калгаса «1 Мая».

РОЛЯ Іван Палікарпавіч, пастух калгаса «Чырвоны партызан».

РУБЕЦ Анатоль Кірылавіч, брыгадзір саўгаса «Балыпавік».

РУДАК Уладзімір Іванавіч, вулканізатаршчык аўтарамонтнага завода.

РУКАН Мікалай Іванавіч, загадчык участка калгаса «1 Мая».

РЫЛА Валянціна Барысаўна, свінарка саўгаса «Балыпавік».

РЫЛА Софія Аляксееўна, загадчыца свінафермы саўгаса «Слоніўскі».

САБАЛЕЎСКІ Станіслаў Антонавіч, звеннявы саўгаса «Сасноўка».

САВАНЕЦ Міхаіл Кліменцьевіч, трактарыст калгаса «Перамога».

САКАЛОЎСКАЯ Таццяна Антонаўна, звеннявая калгаса «Дружба».

САЛАМЕВІЧ Іван Рыгоровіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

М.С.Слюсарова.

Г.А.Трус.

САЛАМЕВІЧ Рыгор Пятровіч, трактарыст калгаса «Рассвет».

САЛЕЙКА Іосіф Паўлавіч, дырэктар маторарамонтнага завода.

САМОЦІН Аляксей Цімафеевіч, шафёр аўтабазы № 11.

САСНОЎСКАЯ Зінаіда Пятроўна, цялятніца калгаса «Перамога».

САСНОЎСКІ Уладзімір Рыгоровіч, маляр РСУ-5.

САЎКО Ядвіга Аляксандраўна, цялятніца калгаса «Кастрычнік».

СВІБ Карл Канстанцінавіч, галоўны аграном упраўлення сельскай гаспадаркі райвыканкома.

СВІРЫДОВІЧ Марыя Мікалаеўна, свінарка калгаса «Рассвет».

СЕМЯНОВІЧ Галіна Чаславаўна, прадзільшчыца камвольна-прадзільнай фабрыкі.

СІДОРЫК Іван Аляксеевіч, машыніст калгаса «1 Мая».

СІДОРЫК Іван Міхайлавіч, трактарыст калгаса «1 Мая».

СІДАРОВІЧ Марыя Мікалаеўна, арганізатар пазакласнай работы СШ № 7.

СІМАНЧУК Іван Сідаравіч, загадчык участка калгаса імя Суворова.

СКАРУПЧ Іван Канстанцінавіч, старты машыніст кардонна-папяровага завода.

СКАРУПЧ Раман Аляксандравіч, брыгадзір кардонна-папяровага завода.

СКАСКЕВІЧ Мікалай Уладзіміравіч, загадчык участка калгаса «Міжэвічы».

СКОК Вера Ігнатаўна, ткачыха фабрыкі «Тэкстыльшчык».

СКОК Уладзімір Канстанцінавіч, рабочы мясакамбіната.

С Л Ю С А Р А В А Марыя Сямёнаўна, на-стаўніца СШ № 7.

СПАСЮК Міхаіл Пятровіч, брыгадзір фабрыкі «Гасцінічная мэбля».

СТАДНЮК Анатоль Мікалаевіч, трактарыст саўгаса «Маладая гвардыя».

СТАНКЕВІЧ Валерый Уладзіміравіч, шафёр Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

СУПРУН Аляксандр Рыгоровіч, трактарыст калгаса «1 Мая».

СУЦЬКО Таццяна Аляксандраўна, даярка саўгаса «Слоніўскі».

СЦЕПАНЮК Мікалай Аляксандравіч, шафёр аўтабазы № 11.

СЦЕЦЮКЕВІЧ Антон Пягровіч, загадчык участка калгаса «Рассвет».

СЯРГЕЙ Зоя Аляксандраўна, апаратчыца льнозавода.

ТРУБІЛА Аляксандр Цярэнцьевіч, звеннявы калгаса «Уперад».

ТРУС Ганна Андрэеўна, пекар хлеба-завода.

ТУРКО Аляксандр Аляксеевіч, манцёр электратэхнічнага вузла сувязі.

ТУРУК Васіль Андрэевіч, фарбавальшчык кардонна-папяровага завода.

УТЛІК Марыя Мікалаеўна, свінарка саўгаса «Прагрэс».

ФІЛТОВІЧ Уладзімір Іванавіч, трактарыст калгаса імя Леніна.

ХАДАРОЎСКАЯ Вольга Мікалаеўна, калгасніца калгаса імя Леніна.

ХАРУЖЫ Казімір Браніслававіч, старшыня калгаса «Кастрычнік».

ХІЛЬКО Аляксей Мікалаевіч, загадчык участка калгаса «Уперад».

ХРЭШЧЫК Станіслаў Міхайлавіч, трактарыст калгаса імя Суворова.

ЧАБАТАР Іван Аляксандравіч, галоўны аграном калгаса «1 Мая».

ЧАЙКОЎСКІ Рыгор Васільевіч, слесар аўтарамонтнага завода.

ЧЫГРЫН Клаўдзія Мікалаеўна, звенная калгаса «Дружба».

ЦІШКО Аляксандра Кліменцьеўна, рабочая льнозавода.

ЦУПРЫК Іван Ігнатавіч, даглядчык жывёлы калгаса імя Дзяржынскага.

ЦУПРЫК Надзея Пятроўна, прыёмшчыца камбіната бытавых паслуг.

ЦЯРОХІН Міхаіл Мікалаевіч, слесар маторарамонтнага завода.

ШАБЕКА Валянціна Аляксееўна, старты майстар мясакамбіната.

ШАЛАХОНАЎ Васіль Васільевіч, слесар аўтарамонтнага завода.

ВІАПЕЛЬ Леаніда Пятроўна, даярка калгаса «Кастрычнік».

ІННЕТНЫ Мікалай Васільевіч, брыгадзір райаграпрамтэхнікі.

ШУНДРЫК Валянціна Іванаўна, свінарка калгаса «Перамога».

ШУНДРЫК Ганна Міхайлаўна, загадчыца свінафермы калгаса імя Дзяржынскага.

ШУНДРЫК Любоў Уладзіміраўна, птушніца птушкафабрыкі.

ШЫПУЛЬ Сямён Пятровіч, звеннявы саўгаса «Сасноўка».

ШЫРКАВЕЦ Пётр Юльянавіч, звеннявы калгаса «Прагрэс».

ШЭЎНІН Аляксей Мікалаевіч, дырэктар кардонна-папяровага завода.

ЭДАР Любоў Рыгораўна, птушніца птушкафабрыкі.

ЮРЧАК Зінаіда Сцяпанаўна, даярка калгаса «Перамога».

ЯГОЎДЗІК Яўгенія Васільеўна, звеннявая калгаса «1 Мая».

ЯДНАЧ Міхаіл Канстанцінавіч, камбайнер калгаса «1 Мая».

ЯКІМОВІЧ Аляксандр Аляксеевіч, трактарыст калгаса «Перамога».

ЯКУБЧЫК Надзея Паўлаўна, начальнае тэхнічнай лабараторыі фабрыкі мастацкіх вырабаў.

ЯКУЦЕНЯ Аляксандр Аляксеевіч, звеннявы калгаса «Міжэвічы».

ЯНУШЭВІЧ Марыя Дзмітрыеўна, памочнік майстра фабрыкі «Тэкстыльпчык».

ЯРАШ Галіна Якаўлеўна, звеннявая калгаса «Уперад».

ЯРАШЭЎСКАЯ Валянціна Яфімаўна, повар стالовай № 9.

ЯРОЦКІ Аляксей Сцяпанавіч, машыніст ЛПУ магістральных газаправодаў.

ЯФІМОВІЧ Васіль Мікалаевіч, старпыня калгаса «Чырвоная зорка».

Узнагароджаны ордэнамі Працоўнай славы II і III ступеней

АНТОНІК Лідзія Пятроўна, даярка калгаса імя Суворова.

БУРДЗЬ Ніна Паўлаўна, даярка саўгаса «Бальшавік».

КРЫШЧЫК Іосіф Іванавіч, газаваршчык Сельгастэхнікі.

ЛЫСУХА Вольга Мікалаеўна, свінарка калгаса імя Суворова.

ЛЯВОНЧЫК Станіслава Уладзіміраўна, ткачыца фабрыкі «Тэкстыльпчык».

МАНДРЫКЕВІЧ Іван Іванавіч, трактарыст калгаса «Дружба».

РАКУЦЬ Мікалай Дзмітрыевіч, рабочы саўгаса «Сасноўка».

РАМАНЮК Надзея Аляксандраўна, трактарыстка Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

ЦУПРЫК Софія Ільінічна, загадчыца фермы саўгаса «Маладая гвардыя».

ШЛЁМІНА Кацярына Лявонцьеўна, рабочая МПМК-164.

ЯКУТА Аляксей Фёдаравіч, трактарыст калгаса «Міжэвічы».

Узнагароджаны ордэнам Працоўнай славы III ступені

АГРЫМОВІЧ Уладзімір Іванавіч, брыгадзір электрыкаў кардонна-папяровага завода.

АНДРАЮК Уладзімір Іванавіч, машыніст кардонна-папяровага завода.

АНІШЧЫК Ніна Паўлаўна, рабочая саўгаса «Балыпавік».

АСТАПЕНКА Васіль Васільевіч, машыніст ЛПУ магістральных газаправодаў.

БАБКО Галіна Мікалаеўна, майстар роўнічнага цэха камвольна-прадзільнай фабрыкі.

БАГДАНОВІЧ Тамара Ануфрыеўна, вязальніца райбыткамбіната.

БАНДАРЭНКА Лявонцый Іванавіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партызан».

БАШКО Мікалай Аляксандравіч, электрамонтёр электратэхнічнага вузла сувязі.

БЕГЕР Іван Васільевіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

БОРЫК Клаўдзія Фёдараўна, брыгадзір МПМК-163.

БРАЖУК Іван Міхайлавіч, трактарыст калгаса «Прагрэс».

БУЛЯНЦА Мікалай Аляксеевіч, шафёр калгаса імя Леніна.

Г. Ф. Ёрш.

Ю. В. Іўчанка.

БУТА Ілья Мікалаевіч, трактарыст саўгаса «Бальшавік».

БУШУЕВА Раіса Мікалаеўна, рабочая Жыровіцкага саўгаса-тэхнікума.

БЯЛЬКО Аляксей Георгіевіч, фрэзероўшчык маторарамонтнага завода.

ВАЛЫНЧЫК Мікалай Уладзіміравіч, трактарыст калгаса імя Леніна.

ВЯРЫЦКАЯ Раіса Іванаўна, рабочая мясакамбіната.

ГАНЕВІЧ Валянціна Уладзіміраўна, трактарыстка саўгаса «Слоні́мскі».

ГАРДЗЕЕЎ Міхаіл Міхайлавіч, шафёр камбіната камунальных прадпрыемстваў.

ГАРДЗЕЙЧЫК Міхаіл Уладзіміравіч, трактарыст саўгаса «Сасноўка».

ГЕРАСІМЧЫК Валянціна Пятроўна, даярка калгаса «Перамога».

ГЕРАСІМЧЫК Іван Канстанцінавіч, рабочы камбикормавага завода.

ГРАБУН Барыс Лявонавіч, шафёр калгаса «1 Мая».

ГРЫНОЎСКАЯ Ганна Васільеўна, цялятніца калгаса «Перамога».

ГУНЬКО Станіслаў Іванавіч, трактарыст калгаса «Дружба».

ДАБРЫЯН Уладзімір Іванавіч, шафёр калгаса «Кастрычнік».

ДАНІЛЬЧЫК Вячаслаў Іванавіч, зваршчык маторарамонтнага завода.

ДЗЯЛЯЕВА Ірэна Сяргеёўна, рабочая мясакамбіната.

ЁРШ Галіна Фёдараўна, брыгадзір ільнозавода.

ЖАРКО Анато́ль Івана́віч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

ЖУК Надзея Тарасаўна, апаратчыца мясакамбіната.

ЗАСІМ Іван Ульянавіч, слесар аўтарамонтнага завода.

~~**ЗІМНІЦКІ Ві́ктар Іосі́фаўіч**~~, трактарыст калгаса «Кастрычнік».

ІЎЧАНКА Юрый Васільевіч, шафёр аўтабазы № І.

КАВ АЛЬЧУК Людміла Рыгораўна, рабочая мясакамбіната.

КАДЭШКА Мікалай Дзмітрыевіч, працаваў на мэблевай фабрыцы.

КАЗЯЛЕЦКАЯ Валянціна Лукінічна, брыгадзір фермы саўгаса «Перамога».

КАМЫШКАЙЛА Марыя Рыгораўна, свінарка саўгаса «Перамога».

КАМЫШКАЙЛА Міхаіл Іванавіч, трактарыст калгаса імя Леніна.

КАРАЛЬЧУК Алена Мікалаеўна, ткачыха фабрыкі «Тэкстыльшчык».

КАРОЛЬ Аляксандр Фёдаравіч, шафёр калгаса імя Леніна.

КАШЭНЯ Леанід Аляксеевіч, шафёр Сельгастэхнікі.

КІРЫК Іван Васільевіч, лінейны трубаправодчык ЛПУ магістральных газаводаў.

КЛІМОВІЧ Міхаіл Уладзіміравіч, загадчык участка калгаса «Дружба».

КЛОК Марыя Аляксееўна, рабочая льнозавода.

КРАСОЎСКІ Аляксандр Уладзіміравіч, брыгадзір кардонна-папяровага завода.

КРОТ Вольга Іосіфаўна, свінарка саўгаса «Слоні́мскі».

КРОТ Мікалай Рыгора́віч, трактарыст саўгаса «Сасноўка».

КРУППШЕВІЧ Леанід Сцяпанавіч, трактарыст калгаса «50 гадоў Кастрычніка».

КРЫЎДА Валянціна Сцяпанаўна, рабочая мэблевай фабрыкі.

КУДАШ Марыя Андрэеўна, птушніца птушкафабрыкі.

КУЛАК Сяргей Антонавіч, маляр МПМК-164.

КУЛІК Пётр Івана́віч, трактарыст саўгаса «Маладая гвардыя».

ЛАБОВІЧ Уладзімір Мікалаевіч, размоўшчык кардонна-папяровага завода.

ЛАПКО Мікалай Фаміч, камбайнер калгаса «Рассвет».

ЛАТУШКІН Іван Карпавіч, шліфоўшчык аўтарамонтнага завода.

ЛІШЫК Лідзія Іосіфаўна, загадчыца калгаса «Кастрычнік».

ЛУ КОЙКА Ванда Адамаўна, аператар камвольна-прадзільнай фабрыкі.

ЛЫСЮК Іван Івана́віч, майсгар ПМК-19.

~~МАЙРАЇ~~ ~~Анатоль Михайлович~~, старяр
мэблевай фабрыкі.

Вызначыліся працай

1945 — да нашых дзён

МАЗУР Пётр Антонавіч, рэзчык кардонна-папяровага завода.

МАКАРЭВІЧ Гільда Фёдараўна, свінарка калгаса «Прагрэс».

МАРКАЧ Аляксандр Сяргеевіч, брыгадзёр МПМК-163.

МАРКЕВІЧ Леанід Аляксандравіч, шафёр калгаса імя Дзяржынскага.

МАСЦЯРКО Віктар Фёдаравіч, шафёр калгаса «Міжэвічы».

МАСЦЯРКО Надзея Пятроўна, настаўніца Міжэвіцкай СШ.

МАТАВІЦКАЯ Марыя Ігнатаўна, майстар мэблевай фабрыкі.

МАТУСЕВІЧ Адольф Віктаравіч, майстар аўтакалоны 2450.

МАЦЕВІЧ Марыя Міхайлаўна, даярка калгаса «Усход».

МІКУЛІЧ Пётр Мікалаевіч, трактарыст калгаса «Рассвет».

МІСКО Надзея Емяльянаўна, апэратар камвольна-прадзільнай фабрыкі.

МІСЬКО Канстанцін Іосіфавіч, загадчык участка саўгаса «Маладая гвардыя».

МІСЮК Барыс Уладзіміравіч, машыніст кардонна-папяровага завода.

МЯЛЕШКА Пётр Іванавіч, трактарыст калгаса «Дружба».

ПЕТРУШКЕВІЧ Іван Іванавіч, машыніст МПМК-164.

ПЯСЛЯК Міхаіл Міхайлавіч, трубаправодчык ЛПУ магістральных газаправодаў.

ПЯТРОЎ Юрый Васільевіч, шафёр Сельгасхіміі.

РУБІН Міхаіл Аляксандравіч, шафёр калгаса «Прагрэс».

САВІЧ Станіслаў Іванавіч, трактарыст калгаса «Рассвет».

СВІРСКАЯ Надзея Васільеўна, рабочая прамкамбіната.

СЕВАСЦЬЯН Міхаіл Сцяпанавіч, зваршчык Сельгастэхнікі.

СЕРАЯ Валянціна Мікалаеўна, швачка фабрыкі мастацкіх вырабаў.

СКОК Міхаіл Пятровіч, трактарыст калгаса «Усход».

СЛУЧКО Віталій Мікалаевіч, машыніст ЛПУ магістральных газаправодаў.

СЛУЧКО Мікалай Васільевіч, трактарыст Сельгасхіміі.

СТАНКЕВІЧ Васіль Мікалаевіч, трактарыст калгаса імя Суворова.

СТРАЛКОЎСКІ Вячаслаў Аляксеевіч, сталяр мэблевай фабрыкі.

Н.П.Якута

СУПРУН Міхаіл Іванавіч, трактарыст калгаса «1 Мая».

СУША Фёдар Пятровіч, трактарыст калгаса «Чырвоны партизан».

СУШКО Леанід Андрэевіч, трактарыст калгаса «Чырвоная зорка».

ТРАЙНЕЛЬ Фелікс Уладзіміравіч, брыгадзёр ПМК-19.

ТРАСКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч, брыгадзёр ПМК-19.

ТРУХАН Уладзіслава Вікенцеўна, рабочая маслазавода.

УРАДЗІМСКІ Уладзімір Сцяпанавіч, шафёр МПМК-164.

ФАЛЬКО Мікалай Антонавіч, трактарыст калгаса «Дружба».

ХІЛЬКО Аляксандр Уладзіміравіч, уздымшчык на лесапункце.

ЦЕРАН Ядвіга Іванаўна, маляр МПМК-164.

ЧАРКЕС Анатоль Іосіфавіч, трактарыст калгаса імя Суварова.

ШАПЕЛЬ Уладзімір Восіпавіч, машыніст кардонна-папяровага завода.

ШЛЯХОТКА Міхаіл Макаравіч, трактарыст калгаса імя Калініна.

ШМЫГІН Іван Адамавіч, памочнік майстра фабрыкі «Тэкстыльшчык».

ШПАК Уладзімір Іванавіч, вадзіцель калгаса імя Суварова.

ШУХНО Мікалай Мікалаевіч, трактарыст саўгаса «Маладая гвардыя».

ШЫКУЦЬ Вольга Васільеўна, калгасніца калгаса «Усход».

ШЫНКЕВІЧ Вацлаў Іванавіч, трактарыст калгаса імя Дзяржынскага.

ЯГОРАВА Галіна Рыгораўна, наладчыца кардонна-папяровага завода.

ЯГОЎДЗІК Іван Аляксеевіч, шафёр ДЭУ-191.

ЯГОЎДЗІК Тамара Паўлаўна, швачка фабрыкі мастацкіх вырабаў.

А.В.Якубёнак.

І.І.Пігальскі.

Заслужаны ветэрынарны ўрач

ЧАЙКОЎСКІ Уладзімір Максімавіч, нарадзіўся ў 1932 г. у в. Шыганы. Закончыў Віцебскі ветэрынарны інстытут. Працаваў ардынатарам хірургічнай клінікі, з 1955 г. галоўным ветэрынарным урачом саўгаса «Слоніўскі». З 1992 г. на пеней. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны ветэрынарны ўрач БССР». Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, 2 медалямі, 2 Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Заслужаны лесавод

ПІГАЛЬСКІ Іван Іосіфавіч, нарадзіўся ў 1929 г. у в. Заполле Івацэвіцкага раёна. Закончыў у 1955 г. Беларускі лесатэхнічны інстытут. Працаваў ляснічым, галоўным ляснічым, з 1965 г. дырэктарам Слоніўскага лясгаса. З 1992 г. на пеней. У 1991 г. прысвоена званне «Заслужаны лесавод БССР». Узнагароджаны граматай Вярхоўнага Савета БССР, 4 медалямі.

Заслужаны майстар прафесійна-тэхнічнай адукацыі

КУЗЬМІЦКІ Пётр Іванавіч, нарадзіўся ў 1932 г. у в. Лігіцы Ваўкавыскага раёна. У 1952 г. закончыў Жыровіцкі сельскагаспадарчы тэхнікум. Працаваў участковым механікам Воранаўскай МТС, служыў у радах Савецкай арміі, затым 2 гады працаваў інструктарам Слоніўскага райкома КПБ. На працягу 16 гадоў працаваў майстрам вытворчага навучання Слоніўскага СПТУ-5. У 1967 г. прысвоена званне «Заслужаны майстар прафесійна-тэхнічнай адукацыі БССР».

Заслужаны механізатар

ПРАКАПОВІЧ Канстанцін Іванавіч, нарадзіўся ў 1935 г. у в. Лыскі. Закончыў Воранаўскае вучылішча механізацыі сельскагаспадаркі. Удзельнік асваення цалінаў зямель. З 1962 г. працаваў трактарыстам-камбайнерам у калгасе «1 Мая». У 1978 г. прысвоена званне «Заслужаны механізатар сельскай гаспадаркі БССР». Памёр у 1988 г.

тарыст калгаса «Дружба».

ЯКУТА Ніна Паўлаўна, цялятніца калгаса «Міжэвічы».

ЯРАШ Цімафей Іванавіч, машыніст ДЭУ-837.

ЯРЫГІНА Валянціна Аркадзьеўна, працавала на кардонна-папяровым заводзе.

ЯФІМІК Аляксей Піліпавіч, трактарыст калгаса «На варце міру».

ЯФІМІК Павел Антонавіч, шафёр аўтабазы № 8.

ЗАСЛУЖАНЫЯ РАБОТНІКІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Заслужаныя будаўнікі

НОВАСЯЛЕЦКІ Іван Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1925 г. у в. Вялікія Шылавічы. Закончыў 6 класаў Велікашылавіцкай школы. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, дэмабілізаваны з Савецкай арміі ў 1949 г. З 1950 г. па 1985 г. працаваў брыгадзірам перасовачнай механізаванай калоны № 19, затым пасля яе рэарганізацыі брыгадзірам гаспадарчай перасовачнай механізаванай калоны № 164. У 1976 г. прысвоена званне «Заслужаны будаўнік БССР». Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, 3 медалямі. Памёр у 1988 г.

ЯКУБЁНАК Арсеній Васільевіч, нарадзіўся ў 1937 г. у в. Дуброўка Міёрскага раёна. У 1958 г. закончыў Віцебскі будаўнічы тэхнікум. Працоўную дзейнасць пачаў у 1958 г. — працаваў майстрам, працаваў на меснікам начальніка ў Ваўкавыскім будаўнічым упраўленні № 55, з 1972 г. начальнікам Слоніўскай перасовачнай механізаванай калоны № 19, затым міжгаспадарчай перасовачнай механізава-най калоны № 164. З 1998 г. на пенсіі. У 1994 г. прысвоена званне «Заслужаны будаўнік БССР». Узнагароджаны ордэнам Працоўнага

БАБІНА Наталля Віктараўна, нарадзілася ў 1919 г. у в. Бель 1-я Крычаўскага раёна. Закончыла педагагічнае вучылішча. У 1939—1941 гг. працавала выхавальніцай дзіцячага сада ў Церахаўскім раёне, з 1945 г. загадчыца хаты-чытальні, затым выхавальніца дзіцячага сада, з 1947 г. па 1976 г. загадчыца дзіцячага сада ў Слоніме. За дасягнутыя поспехі ў выхаванні і навучанні дзяцей у 1972 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР», узнагароджана 2 медалямі. Памерла ў 1996 г.

БАРАНОУСКАЯ Кацярына Іванаўна, нарадзілася ў 1919 г. у в. Кутыева Салігорскага раёна. Закончыла Слуцкае педагагічнае вучылішча, Мінскі педагагічны інстытут імя Горкага. Працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры спачатку ў Салігорскім раёне, з 1946 г. па 1977 г. у СШ № 1 Слоніма. Дэлегат 5-га з'езда настаўнікаў БССР. З 1977 г. на пенсіі. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Памерла ў 2001 г.

БАРЫСАВА Анастасія Нікіфараўна. Нарадзілася ў 1922 г. у в. Русаны Дубровенскага раёна. Закончыла Аршанскае педагагічнае вучылішча, Баранавіцкі настаўніцкі і Гродзенскі педагагічны інстытуты. Працоўную дзейнасць пачала настаўніцай Манькавіцкай сямігадовай школы ў Столінскім раёне. Пасля вайны працавала ў школах Слонімскага раёна і Слоніма, апошнія 20 гадоў — настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў СШ № 4 Слоніма. У 1965 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Памерла ў 1984 г.

БУДЗІЛОВІЧ Анатоль Рыгоравіч, нарадзіўся ў 1934 г. у в. Сунчыцы Навагрудскага раёна. Закончыў Гродзенскі педагагічны інстытут. Працаваў настаўнікам, затым дырэктарам Семяновіцкай школы былога Казлоўшчынскага раёна. Пасля службы ў Савецкай арміі працаваў дырэктарам Навасёлкаўскай сярэдняй школы, з 1970 г. — дырэктарам Слонімскай санаторнай школы. З 1997 г. на пенсіі. У 1966 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Узнагароджаны граматай Вярхоўнага Савета БССР.

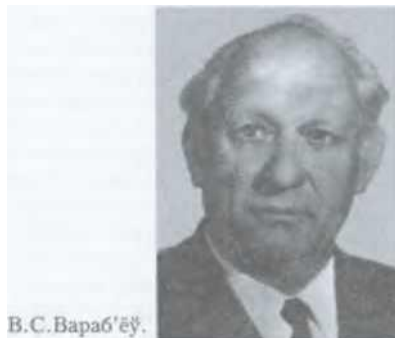
БУЛЫГА Зінаіда Ільінічна, нарадзілася ў 1927 г. у в. Войнава Болхаўскага раёна Арлоўскай вобласці. Закончыла Ленінградскі педагагічны інстытут. З 1951 г. працуе настаўніцай географіі ў школах Слонімскага раёна, з 1960 г. па 1979 г. на-

А.Р.Будзіловіч.

З.І.Булыга.

В.С.Вараб'ёў.

рабе Азярніцкай сярэдняй школы. З 1982 г. на пенсіі. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Узнагароджана ордэнам «Знак Пашаны», 2 медалямі.

БЫКОЎСКАЯ Ніна Антонаўна, нарадзілася ў 1910 г. у Мінску. У 1930 г. закончыла Мінскі педагагічны тэхнікум, у 1939 г. Магілёўскі педагагічны інстытут. Працавала настаўніцай пачатковых класаў, гісторыі і грамадазнаўства ў школах Мінскага, Бялыніцкага, Магілёўскага раёнаў. Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны — сувязная партызанскага атрада імя Свістунова ў Магілёўскай вобласці. У 1945 г. па накіраванні прыехала ў Слонім, дзе працавала інспектарам райана, намеснікам дырэктара сярэдніх школ № 1,2, школы-інтэрната, з 1965 г. дырэктар СШ № 6. З 1968 г. на пенсіі. У 1957 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Памерла ў 1989 г.

ВАРАБ'ЁЎ Васіль Савельевіч, нарадзіўся ў 1922 г. у в. Ракотка Горацкага раёна. Закончыў Мінскі настаўніцкі інстытут, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Удзель-

Вызначыліся працай

В.Л.Жадзейка.

А.Г.Жыткевіч.

Т.А.Канцйвая.

нік Вялікай Айчыннай вайны — сувязны, партизан партызанскага атрада «Звязда» ў Горацкім раёне, з 1943 г. у дзеючай арміі, артылерыст 198-й артылерыйскай бригады. Пасля дэмабілізацыі працаваў дырэктарам Лявонавіцкай сямігадовай школы былога Казлоўшчынскага раёна, дырэктарам Навасёлкаўскай, Дзераўноўскай сярэдніх школ. З 1979 г. на пеней. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Узнагароджаны 2 ордэнамі і 2 медалямі. Памёр у 1993 г.

ГАЛКІНА Аляксандра Васільеўна, нарадзілася ў 1913 г. у г. Задонск Ліпецкай вобласці. Закончила настаўніцкія курсы, Баранавіцкі настаўніцкі інстытут. Да Вялікай Айчыннай вайны працавала настаўніцай біялогіі ў школах Варонежскай вобласці, намеснікам дырэктара адной са школа г. Ліпецка. З 1944 г. на Беларусі — дырэктар Рубяжэвіцкай СШ, загадчык райана ў Івянецкім раёне, у 1948 г. дырэктар Чамяроўскай няпоўнай сярэдняй школы, затым Слонімскага дзіцячага дома. У 1965 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Памерла ў 1974 г.

ЖАДЗЕЙКА Віктар Іпалітавіч, нарадзіўся ў 1931 г. у в. Лагуны Дзятлаўскага раёна. Закончыў Баранавіцкі настаўніцкі (1954),

Гродзенскі педагагічны інстытут (1958). Служыў у Савецкай арміі, працаваў настаўнікам, затым дырэктарам Накрышскай васьмігадовай школы Дзятлаўскага раёна, загадчыкам райана Дзятлаўскага і Слонімскага раёнаў, намеснікам старшыні Слонімскага райвыканкома. З 1975 г. старшыня Слонімскага гарвыканкома. У 1966 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». У 1983 г. трагічна загінуў.

ЖЫТКЕВІЧ Анатоль Георгіевіч, нарадзіўся ў 1928 г. у в. Вялікая Кракотка.

Закончыў Гродзенскае педагагічнае вучылішча, Баранавіцкі настаўніцкі, Магілёўскі педагагічны інстытуты. З 1945 г. працаваў настаўнікам географіі ў школах Слонімскага і Ваўкавыскага раёнаў. З 1950 г. па 1953 г. служыў у Савецкай арміі. З 1968 г. па 1988 г. працаваў дырэктарам Вялікакракоцкай, затым Сялявіцкай васьмігадовай школ. Зараз на пеней. У 1967 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР».

ЗАКРЖЭЎСКАЯ Рыма Фёдаруна,

нарадзілася ў 1926 г. у г. Цвер, Расія. Закончила ў 1960 г. Гродзенскі педагагічны інстытут. Працоўную дзейнасцьначала бібліятэкарам, затым настаўніцай нямецкай мовы ў Саратаўскай вобласці. У 1946 г. прыехала ў Слонім. Працавала настаўніцай пачатковых класаў, нямецкай мовы ў СШ № 1, затым настаўніцай рускай мовы і літаратуры ў СШ № 2 Слоніма. З 1981 г. на пеней. У 1974 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР».

КАНЦАВАЯ Таццяна Афанасьеўна, нарадзілася ў 1913 г. у Дрыбінскім раёне. Закончила Мсціслаўскі педагагічны тэхнікум, Віцебскі педагагічны інстытут. Працавала ў школах Дрыбінскага раёна, у 1946 г. прыехала ў Заходнюю Беларусь. Працавала інспектарам Ляхавіцкага раённага і Баранавіцкага абласнога аддзела народнай адукацыі, настаўніцай у Ляхавічах, з 1961 г. па 1971 г. — настаўніцай хіміі ў СШ № 1 і 6 Слоніма. З 1971 г. на пеней. Была дэлегатом 1-га з'езда настаўнікаў Беларусі. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР».

КАЧАН Аляксандр Фёдаравіч, нарадзіўся ў 1888 г. у еяле Бела Камянецкага раёна. У 1906 г. закончыў настаўніцкую

1945 — да нашых дзён

школу, а потым вучыўся ў Харкаўскім інстытуце народнай асветы. З 1906 г. працаваў настаўнікам Корсунскай, Стрыеўскай і іншых школ. Звыш 50 гадоў свайго жыцця ён аддаў справе выхавання моладзі. У 1942 г. А.Ф.Качан пайшоў у Чырвоную армію, па стане здароўя служыў медстатыстыкам ваеннага шпіталю, з 1945 г. па 1961 г. працаваў настаўнікам пачатковых класаў у СШ № 4 Слоніма. З 1961 г. А.Ф.Качан знаходзіўся на пенсіі, але і ў тэты час працягваў працаваць, быў грамадскім інспектарам Гродзенскага аблвыканкома. У 1957 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Памёр 30.6.1968 г.

КІР'ЯНАЎ Мікалай Іванавіч, нарадзіўся 13.11.1919 г. у в. Высачаны Лёзненскага раёна. З сям'і. У 1939 г. закончыў Віцебскі кінатэхнікум, у 1959 г. Мінскі тэхнікум фізічнай культуры. З 1939 г. па 1941 г. служыў у Чырвонай арміі, быў курсантам ваеннага вучылішча. З чэрвеня 1941 г. удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, ваяваў на розных франтах у паветрана-дэсантных вайсках. Узнагароджаны за баявыя заслугі ордэнамі і медалямі. З 1946 г. працаваў настаўнікам фізкультуры ў школах Слонімскага раёна, з 1949 г. настаўнік фізкультуры Жыровіцкай СШ. У 1972 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР».

КРУШАНІЦКАЯ Вольта Лукінічна, нарадзілася ў 1909 г. у Кіеве. У 1934 г. закончыла Маскоўскую сельскагаспадарчую акадэмію імя Ціміразева. Працавала выкладчыкам у Бірабіджанскім сельскагаспадарчым тэхнікуме, намеснікам дырэктара Чырвонабярэжскага сельгастэхнікума. Удзельніца патрыятычнага падполля ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалём «За баявыя заслугі». З 1947 г. па 1974 г. працавала выкладчыкам Жыровіцкага тэхнікума механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. З 1974 г. на пеней. У 1966 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР». Памерла ў 1984 г.

КУХАРЭНКА Аляксандр Дзям'янавіч, нарадзіўся ў 1952 г. у в. Валеўка Навагрудскага раёна. У 1977 г. закончыў Брэсцкі педагагічны інстытут імя А.С.Пушкіна. Працаваў у Нізоўскай, Дзераўноўскай школах. З 1981 г. па 1999 г. быў настаўнікам біялогіі СШ № 7 і з Слоніма. У 1995 г. узнагароджаны значком «Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь». Прызёр рэспуб-

М.І.Кір'янаў.

А.І.Макарэвіч.

ліканскага конкурсу «Настаўнік года» 1996 г. Быў дэлегатом 1-га Рэспубліканскага з'езда настаўнікаў. У 1998 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь». Памёр у 1999 г.

МАКАРЭВІЧ Антаніна Ільінічна, нарадзілася ў 1931 г. у в. Булгава Болхаўскага раёна Арлоўскай вобласці. Закончыла Болхаўскае педагагічнае вучылішча, педагагічны інстытут у Благавешчанску. Працавала настаўніцай пачатковых класаў, біялогіі і геаграфіі ў школах Амурскай вобласці, з 1955 г. у Парэцкай і Мяльканавіцкай школах, з 1967 г. па 1990 г. у СШ № 10 Слоніма. З 1990 г. на пеней. У 1980 г. прысвоена званне «Заслужаны настаўнік БССР», узнагароджана 2 медалямі.

МАЛЧАНАУ Уладзімір Сцяпанавіч, нарадзіўся ў 1925 г. у в. Холміч Рэчыцкага раёна. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, разведчык партызанскага атрада імя

А.Дз.Кухарэнка.

А.І.Пасько.

С.К.Радзевіч.

А.І.Роткавіч.

М.Г.Трафімовіч.

«Мсцівец» у Рэчыцкім раёне. У снежні 1943 г. добраахвотна пайшоў на фронт, прымаў удзел у вызваленні Беларусі. Да 1952 г. працягваў службу ў Савецкай арміі. У 1952 г. быў выбраны першым сакратаром Зэльвенскага райкома камсамола. Затым працаваў у сістэме адукацыі Слонімскага раёна — дырэктарам школы, загадчыкам райана. З 1982 г. на пеней. Узначалваў раённую арганізацыю ветэранаў вайны і працы. У 1970 г. прысвоена званне «Заслужены настаўнік БССР». Узнагароджаны 2 ордэнамі і 11 медалямі.

ПАСЬКО Аляксандр Іванавіч, нарадзіўся ў 1932 г. у в. Баравікі. У 1956 г. закончыў Кіеўскі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры. Працаваў настаўнікам фізкультуры, трэнерам у школах Слоніма, Украіны, Зэльвенскага раёна. Быў арганізатарам развіцця на Слонішчыне лыжнага спорту, веславання на байдарках і кануа, плавання, трэнерам зборнай Гродзенскай вобласці па плаванні і лыжах. З 1992 г. на пеней. У 1965 г. прысвоена званне «Заслужены настаўнік БССР».

ПАЎЛАВА Вера Яфімаўна, нарадзілася ў 1923 г. у Кіславіцкім раёне Смаленскай

педагагічнае вучылішча. Да вайны надавала настаўніцай гісторыі Астравенскай школы Бешанковіцкага раёна, з 1946 г. у школах былога Казлоўшчынскага, затым Слонімскага раёнаў. З 1979 г. на пеней. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужены настаўнік БССР».

РАДЗЕВІЧ Соф'я Канстанцінаўна, нарадзілася ў 1936 г. у в. Поўбераг Навагрудскага раёна. У 1955 г. закончыла Навагрудскае педагагічнае вучылішча, у 1961 г. Гродзенскі педінстытут. З 1957 г.начала працаваць настаўніцай ў Навагрудскім раёне. З 1959 г. працуе ў Слоніскім раёне: у 1961 - 1970 гг. намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце, з 1970 г. дырэктар Навасёлкаўскай СШ. Узнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР (1978), значком «Выдатнік народнай асветы» і інш. У 1974 г. прысвоена званне «Заслужены настаўнік БССР».

РОТКАВІЧ Антаніна Іванаўна, нарадзілася ў 1920 г. у с. Міхайлаўка Яршоўскага раёна Саратаўскай вобласці. Закончыла сярэдняю школу, у 1939 г. экстрэнам здала экзамены за курс Пугачоўскага педагагічнага вучылішча. Працавала настаўніцай пачатковых класаў у школах Яршоўскага раёна. Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны з 1942 г. па 1944 г. на 2-м Беларускім фронце ў якасці назіральніцы пастоў паветранага назірання, апавяшчэння і сувязі. З 1952 г. настаўніца пачатковых класаў сярэдняй школы № 4 Слоніма. З 1977 г. на пеней. У 1967 г. прысвоена званне «Заслужены настаўнік БССР». Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені, 2 медалямі. Памерла ў 1995 г.

РУЦКАЯ Алена Вітальеўна, н. у 1950 г. у в. Дзякаўцы Шчучынскага раёна. У 1961 г. з бацькамі переехала ў Слонім. Закончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт у 1971 г. У 1971 — 1977 гг. працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў Сценявіцкай базавай, Сянькоўшчынскай сярэдняй школах. Потым настаўніца СШ № 2 Слоніма. Член Саюза беларускіх пісьменнікаў. У 1987 г. прысвоена званне «Заслужены настаўнік БССР». Цяпер жыве ў г. Гродна.

ТРАФІМОВІЧ Міхаіл Георгіевіч, нарадзіўся ў 1926 г. у в. Горкі Салігорскага раёна. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны

— партызан партызанскага атрада № 5 прафесійнага ліцэя. У 2000 г. прысвоена
 брыгады «Чэкіст» Шклоўскай ваенна-апера-
 тываўнай групы Магілёўскай вобласці; баец
 455-га стралковага палка 42-й страл-
 ковай дывізіі 2-га Беларускага фронту. За-
 кончыў Гродзенскі кааператывны тэхнікум, затым
 Гродзенскі педагагічны інстытут. Працаваў у
 сістэме адукацыі — дырэктарам
 Жытамлянскай СШ, загадчыкам Сло-
 німскага райана, дырэктарам СШ № 4 Сло-
 німа. З 1987
 г. на пеней. У 1975 г. прысвоена званне
 «Заслужаны настаўнік БССР». Узнагароджаны
 ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі,
 Айчыннай вайны II ступені, Працоўнага
 Чырвонага Сцяга, 12 медалямі.

ХАТЭНКА Аксана Аляксандраўна, на-
 радзілася ў 1931 г. у в. Лучнікі Слуцкага раёна.
 Закончыла Слуцкае педагагічнае вучылішча,
 Беларускі дзяржаўны ўнівер- сітэт. З 1952 г.
 працавала настаўніцай бе- ларускай мовы і
 літаратуры ў школах Слонімскага раёна, з 1969
 г. па 1979 г. ар- ганізатарам пазакласнай і
 пазашкольнай работы Дзераўноўскай
 сярэдняй школы. З 1988 г. на пеней. У 1978 г.
 прысвоена званне «Заслужаны настаўнік
 БССР».

ЯРМОЛА Філіп Ігнатавіч, нарадзіўся ў
 1932 г. у в. Шылавічы Слонімскага раёна.
 Закончыў Жыровіцкі саўгас-тэхнікум у 1953 г.,
 Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут у 1978
 г. Служыў у Савецкай арміі. Працоўную
 дзейнасць пачаў у 1955 г. у СПТВ-5 майстрам
 вытворчага навучан- ня, з 1967 г. выкладчык
 спецыяльных прад- метаў СПТВ-5. З 1993 г. на
 пеней. У 1980 г. прысвоена званне «Заслужаны
 настаўнік БССР».

Заслужаныя работнікі адукацыі

КАРОЛЬ Аляксандр Андрэевіч, нара-
 дзіўся ў 1941 г. у в. Аўдзеевічы Навагруд- скага
 раёна. У 1980 г. закончыў Беларусі! дзяржаўны
 інстытут народнай гаспадаркі імя В.У.Куйбышава.
 Працаваў пачаў у 1958 г. у калгасе «Зара камунізму» Нава-
 грудскага раёна, служыў у Савецкай арміі. З 1965 г.
 у сістэме дзяржаўнага страхаван- ня
 Навагрудскага, затым Слонімскага раё- наў,
 у 1971 г. прызначаны загадчыкам цэнт- ральнай
 ашчаднай касы Слонімскага раёна, затым
 працаваў сакратаром партыйна- га камітэта
 саўгаса «Маладая гвардыя», намеснікам
 дырэктара Жыровіцкага саўга- са-тэхнікума, з
 1986 г. дырэктарам Слонім- скага прафесійна-
 тэхнічнага вучылішча

№ 189 сельскагаспадарчай вытворчасці, з
 2000 г. дырэктарам сельскагаспадарчага

А.А.Харніка.

Л.І.Мукасей.

Л.М.Пякарская.

званне «Заслужаны работнік адукацыі
 Рэспублікі Беларусь».

МУКАСЕЙ Лізавета Іванаўна, нара-
 дзілася ў 1943 г. у в. Супраненты Астравец- кага
 раёна. Закончыла Беларускі дзяржаў- ны
 ўніверсітэт, Мінскую вышэйшую партыйную
 школу. Працавала завучам Вішнеўскай
 сярэдняй школы Смаргонскага раёна. З 1968 г.
 на камсамольскай, затым партыйнай рабоце:
 2-і, затым 1-ы сакратар Смаргонскага райкома
 камсамола, сакратар Слонімскага гаркома
 КПБ. З 1990 г. кіраўнік спраў Слонімскага
 райвыканко- ма. Дэлегат 7-га з'езда
 настаўнікаў БССР. У 1989 г. прысвоена званне
 «Заслужаны работнік народнай адукацыі!
 БССР». Узна- гароджана 3 медалямі!, 2
 Ганаровымі грама- тамі Вярхоўнага Савета
 БССР.

ПЯКАРСКАЯ Лідзія Міхайлаўна, на-
 радзілася ў 1933 г. у в. Махначы. Закончыла
 Ваўкавыскае педагагічнае вучылішча,
 Гродзенскі педагагічны інстытут. Працавала ў
 сістэме народнай адукацыі Слонім- скага
 раёна і Слоніма — настаўніцай па-

В.У.Фядута.

А.А.Асаеріч.

арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай работы, дырэктарам сярэдніх школ № 5 і 3. З 1996 г. на пеней. У 1990 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік народнай адукацыі БССР». Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

ФЯДУТА Вера Уладзіміраўна, нарадзілася ў 1948 г. у Слоніме. У 1970 г. закончыла Гродзенскі педагагічны інстытут. Працавала настаўніцай гісторыі Міжэвіцкай, Новадзевяткавіцкай сярэдніх школ, з 1983 г. працуе ў Дзераўноўскай СШ. Настаўнік-метадыст. У 1995 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь».

Заслужаны работнік аховы здароўя

АКУЛІК Надзея Міхайлаўна, нарадзілася ў 1937 г. у в. Прыхілы. У 1956 г. закончыла Баранавіцкае медыцынскае вучылішча. Працавала фельчарам Азярніцкай участковай бальніцы, затым акушэркай, з 1959 г. загадчыцай Азгінавіцкага фельчарска-акушэрскага пункта. З 1992 г. на пеней. У 1979 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік аховы здароўя БССР». Узнагароджана граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Заслужаны работнік бытавога абслугоўвання

БРАНЦЭВІЧ Соф'я Аляксандраўна, нарадзілася ў 1925 г. у Слоніме. Закончыла сямігадовую школу. З 1953 г. працавала краўчыхай арцелі жаночага адзення імя Жданава Слонімскага быткамбіната. З 1980 г. на пеней. У 1970 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР». Узнагароджана медалём і Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Заслужаныя работнікі гандлю і грамадскага харчавання

КУНЦЭВІЧ Валянціна Міхайлаўна, нарадзілася ў 1926 г. у Мінску. Закончыла ў 1967 г. Гродзенскі кааператыўны тэхнікум. Працавала касірам, рахункаводам у Мінску, потым загадчыцай магазіна, прадаўцом, таваразнаўцам, загадчыцай секцыі універмага ў Слоніме. З 1988 г. на пеней. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік гандлю і грамадскага харчавання БССР». Узнагароджана 2 медалімі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

ПАТРОЙНАЯ Надзея Рыгораўна, нарадзілася ў маі 1938 г. у в. Драпава. З 1958 г. працавала поварам райспажыўсаюза. У 1987—1993 гг. працавала на фабрыцы «Тэкстыльшчык», лесапункце. З 1993 г. на пеней. У 1973 г. прысвоена ганаровае званне «Заслужаны работнік гандлю і грамадскага харчавання БССР». Жыве ў в. Пятралевічы 1-я.

Заслужаныя работнікі культуры

АСАЕВІЧ Аляксандр Аляксеевіч, нарадзіўся ў 1921 г. у Смаленску. У 1941 г. закончыў Вялікаўсцюзскі тэхнікум водных шляхоў, працаваў тэхнікам у Валагодскім тэхнічным участку «Поўначракашлях». Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны з 1942 г. — камандзір узвода процітанкавых гармат на Сталінградскім фронце, потым на 2-м Прыбалтыйскім, 2-м і 3-м Беларускіх франтах — сакратар камсамольскага бюро 1814-га самаходнага артылерыйскага палка. Двойчы быў цяжка паранены. У 1949 г. закончыў Смаленскае ваенна-палітычнае вучылішча прапагандыстаў і працаваў прапагандыстам у вайсковых падраздзяленнях Савецкай арміі. З 1954 г. у Слоніме, пасля дэмабілізацыі працаваў прапагандыстам, намеснікам загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі, лектарам Слонімскага райкома, затым гаркома КПБ, інструктарам вытворчага навучання камвольна-прадзільнай фабрыкі. У 1966 г. закончыў Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС. З 1984 г. на пеней. У 1972 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры БССР».

Вызначыліся працай

Узнагароджаны 5 ордэнамі, 13 медалямі. Памёр у 1993 г.

ВАРВАШЭВІЧ Мікалай Фёдаравіч, нарадзіўся ў 1934 г. у в. Раздзялавічы Ганцавіцкага раёна. Пасля Вялікай Айчыннай вайны выхоўваўся ў Целяханскім дзіцячым доме. Служыў на Ваенна-марскім флоце СССР, вучыўся ў Ленінградскім дзяржаўным інстытуце тэатра, музыкі і кінемаграфіі. З 1961 г. працаваў кіраўніком тэатральнай самадзейнасці, рэжысёрам у тэатрах гарадоў Баранавічы і Горкі, з 1968 г. у Слоніме. Працаваў рэжысёрам народнага тэатра, тэатра-студыі пры раённым доме культуры, з 1989 г. мастацкі кіраўнік, дырэктар, рэжысёр Слонімскага дзяржаўнага драматычнага тэатра. У 1975 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры БССР». Памёр у 2001 г.

М.Ф.Варвашэвіч.

Ф.М.Ганчар.

ГАНЧАР Фёдар Максімавіч, нарадзіўся ў 1923 г. у в. Вёска Салігорскага раёна. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны — партызан атрада імя Аляксандра Неўскага, наборшчык газеты «Чырвоны сцяг» — органа Свідзельскага падпольнага райкома партыі. Пасля вызвалення Гродзеншчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў працаваў загадчыкам Свідзельскай друкарні, затым адказным сакратаром, рэдактарам газеты «Чырвоны сцяг». Закончыў Гродзенскі педагагічны інстытут. У 1957 г. прызначаны рэдактарам слонімскай раёнай газеты «За перамогу камунізму». З 1985 г. на пеніі. У 1971 г. прысвоена званне «Заслужаны дзеяч культуры БССР». Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, 13 медалямі, 3 ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

ЖУКОЎСКІ Аляксандр Сямёнавіч, нарадзіўся ў 1920 г. у г. Арэнбург, куды сям'я выехала ў час 1-й сусветнай вайны. Вучыўся ў польскай гімназіі № 5 у Варшаве, у гады Вялікай Айчыннай вайны працаваў настаўнікам Дзераўноўскай пачатковай школы, быў сувязным партызанскага атрада імя Сталіна брыгады імя Ракасоўскага. Пасля вайны працаваў настаўнікам Ашнаравіцкай, Вежыцкай, Горскай школ, затым завучам і дырэктарам Вішаўскай сямігадовай школы, загадчыкам педагагічнага кабінета, дырэктарам Чамяроўскай няпоўнай сярэдняй школы, настаўнікам гісторыі СШ № 4 Слоніма. Заснаваў музей рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы і да канца сваіх дзён

А.С.Каласова.

быў яго ня-

зменным кіраўніком. У 1991 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры БССР». Памёр ў 1995 г.

КАЛАСКОВА Аліма Сулейманаўна, нарадзілася ў 1931 г. у Слоніме. Закончыла ў 1956 г. Гродзенскі педагагічны інстытут. Працавала выкладчыцай рускай мовы і літаратуры Слонімскага медыцынскага вучылішча, загадчыцай бібліятэкі вайскавой часці. З 1990 г. на пеніі. У 1989 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры БССР». Узнагароджана 2 медалямі!

А.С.Жукоўскі.

С.А.Прасняк.

А.І.Смірноў.

ПРАСНЯК Сяргей Аляксандравіч, нарадзіўся ў 1937 г. у в. Куклічы Свіслацкага раёна. Пасля вайны вучыўся ў мясцовай пачатковай школе, затым быў накіраваны ў Мештавіцкі дзіцячы дом Зэльвенскага раёна, адкуль паступіў у Гродзенскае культурна-асветнае вучылішча. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, член Беларускага саюза журналістаў з 1960 г. У 1958 г. прыняты на творчую работу ў зэльвенскую раённую газету «Праца». У 1962 г. у сувязі са скасаваннем Зэльвенскага раёна і ліквідацыяй раённай газеты пераведзены ў Слонім, дзе працаваў у газеце «За перамогу камунізму», якая затым перайменавана ў «Слоніміскі веснік». У гэтай газеце на розных пасадах адпрацаваў 40 гадоў, звыш 13 гадоў узначальваў газету. Яго творчыя здабыткі адзначаны на ВДНГ СССР. У 1971 г. быў яе ўдзельнікам і атрымаў бронзавы медаль ВДНГ. Шматгадовая праца ў друку адзначана Ганаровай граматай і граматай Вярхоўнага савета БССР, Ганаровай граматай Савета

Міністраў Рэспублікі Беларусь, граматай праўлення Беларускага саюза журналістаў, рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры, медалём «За доблесную працу». С.А.Прасняк працягваў актыўнасць у грамадскай рабоце. Неаднаразова выбіраўся дэпутатам Слонімскага гарадскога Савета, быў членам райвыканкома, больш за 10 гадоў быў членам праўлення Беларускага саюза журналістаў. Як журналіст і аўтар публікацый неаднаразова выходзіў пераможцам многіх рэспубліканскіх і абласных творчых конкур-

саў, за што адзначаны граматамі Міністэрства адукацыі, Міністэрства культуры, Міністэрства ўнутраных спраў і іншых ведамстваў. У 2000 г. яму прысвоена званне «Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь».

СМІРНОЎ Анато́ль Івана́віч, нарадзіўся ў 1931 г. у г. Клінцы Бранскай вобласці. Закончыў тэхналагічны тэхнікум у г. Клінцы, Жытомірскае артылерыйскае вучылішча, Вышэйшую школу прафсаюзазнагароду. З 1954 г. па 1958 г. служыў у Савецкай арміі. Са жніўня 1958 г. у Слоніме — майстар фабрыкі «Тэкстыльпчык», з 1971 г. дырэктар фабрыкі мастацкіх вырабаў. З 1993 г. на пеніі. У 1981 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры БССР». Узнагароджаны 2 ордэнамі і 2 медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. Памёр у 1998 г.

М.А.Белкін.

Заслужаныя работнікі прамысловасці

БЕЛКІН Міхаіл Абрамавіч, нарадзіўся ў 1928 г. у в. Рубяжэвічы Стаўбцоўскага раёна. У 1982 г. закончыў Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут па спецыяльнасці заатэхнік. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны — партызан атрада імя Калініна Лідскага партызанскага аб'яднання. Працоўную дзейнасць пачаў у 1944 г. загалчыкам аддзела Івянецкага райкома камсамола. З 1948 г. працуе на прадпрыемствах мяса-малочнай галіны рэспублікі — інспектар Баранавіцкай абласной канторы па нарыхтоўках жывёлы, кіраўнік Слонімскай міжраённай канторы «Нарыхтжывёла», з 1959 г. дырэктар, намеснік дырэктара Слонімскай міжраённай канторы «Нарыхтжывёла».

німскага мясакамбіната. У 1998 г. прысво- ена званне «Заслужаны работнік прамыс- лавасці Рэспублікі Беларусь». Узнагаро- джаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, Ганаро- вай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

ГРЫГАР'ЯН Шафагат Сантуравіч.

Нарадзіўся ў 1931 г. у с. Сардарашэн Сце- панакерцкага раёна Нагорна-Карабахскай аўтаномнай вобласці. У 1969 г. закончыў Ленінградскі тэкстыльны інстытут імя Кірава. Служыў у Савецкай арміі. Праца- ваў памочнікам майстра на Бакінскім тэк- стыльным камбінаце, з 1961 г. па запрашэнні прыехаў на будаўніцтва Баранавіцкага баваўнянага камбіната, працаваў начальні- кам транспартна-гаспадарчага аддзела, майстрам, начальнікам цэха. Потым праца- ваў на будаўніцтве Слонімскай камвольнай фабрыкі, з 1975 г. дырэктар фабрыкі «Тэк- стыльпчык». З 1995 г. на пеней. У 1991 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік прамысловасці БССР». Узнагароджаны 2 Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Памёр у 1998 г.

ДАНІЛІН Аляксандр Аляксеевіч, на- радзіўся ў 1933 г. у г. Геленджык Красна- дарскага краю. У 1958 г. закончыў Адэскі тэхналагічны інстытут. Працаваў рабочым Брэсцкага мясакамбіната, галоўным інжы- нерам, дырэктарам Ніжнедзевіцкага птуш- какамбіната Варонежскай вобласці. З 1962 г. у Гродзенскай вобласці — дырэктар Лідскага, Ваўкавыскага, з 1974 г. Слонімс- кага мясакамбінатаў. З 1997 г. на пенсіі. У 1994 г. прысвоена званне «Заслужаны работное прамысловасці БССР». Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», 2 медалямі.

ЗВАНАРОЎ Серапіён Якаўлевіч, на- радзіўся ў 1921 г. у Яраслаўскай вобласці. Закончыў у 1941 г. Сакольскі цэлюлозна- папяровы тэхнікум. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны: спачатку на Волхаўскім фронце, затым пасля лячэння ўдзельнічаў у аперацыі «Баграціён», працаваў у органах дзяржаўнай бяспекі. З 1946 г. на Слоніmsкім кардонна-папяровым заводзе. Працаваў майстрам змены, начальнікам аддзела тэхнічнага кантролю, планава-эка- намічнага аддзела, начальнікам асноўнай вытворчасці, намеснікам галоўнага тэхнола- га. З 1982 г. на пеней. У 1977 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік прамысло- васці БССР». Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені (двойчы), «Знак Пашаны», 2 медалямі. Памёр у 1994 г.

А.Л.Данілін.

І.І.Саланешч.

У.П.Філіпаў.

лася ў 1940 г. у в. Смаўжы. У 1958 г. закончила Мінскі тэхнікум харчовай прамысло- васці, у 1973 г. Маскоўскі інстытут харчовай прамысловаці па спецыяльнасці тэхна- логія вінаробства. Працоўную дзейнасць пачала ў 1961 г. рабочай слонімскай арцелі «Чырвоны харчавік», працавала лабаран- ткай, старшай лабаранткай, загадчыцай ла- бараторыі Слонімскага вінаробчага завода. З 2000 г. на пеней. У 1998 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік прамысловасці Рэспублікі Беларусь». Узнагароджана ордэнам «Знак Пашаны».

ФІЛПАЎ Уладзіслаў Пятровіч, на- радзіўся ў 1925 г. у г. Тула. Закончыў у 1941 г. Маскоўскі хіміка-тэхналагічны тэх- нікум, у 1943 г. Тульскае кулямётнае вучы- лішча, у 1968 г. Маскоўскі паліграфічны інстытут. У гады Вялікай Айчыннай вайны на 2-м Украінскім, 2-м Беларускам франтах, фотакарэспандэнт, наборшчык, друкар, начальнік друкарні газеты «На штурм». Дэмабілізаваны ў 1946 г. з 1.6.1946 г.

У.П.Кемязух,

Н.В.Тарасвіч.

дырэктар Слонімскай друкарні. У 1994 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік прамысловасці БССР». Узнагароджаны 2 ордэнамі, 14 медалямі, граматай Вярхоўнага Савета БССР. Памёр у 1998 г.

Заслужаныя работнікі сельскай гаспадаркі

КЕМЯЖУК Уладзімір Паўлавіч, нарадзіўся ў 1942 г. у в. Гліняны Гродзенскага раёна. Закончыў Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут. Працоўную дзейнасць

М.Р.Верамееў.

В.І.Галубоўскі.

пачаў у 1964 г. у Слоніmsкім раёне — экраном калгаса імя Кірава, галоўны экраном саўгаса «Слоніmsкі», галоўны аграном уп-раўлення сельскай гаспадаркі. З 1974 г. дырэктар саўгаса «Пераможац». У 1986 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі БССР». Узнагароджаны 2 ордэнамі і 2 медалямі.

ТАРАСЕВІЧ Ніна Вацлаваўна, нарадзілася ў 1938 г. у в. Скоўдзічы. Закончыла Магілёўскую савецка-партыйную школу пры ЦК КПБ. Працавала ўвесь час у саўгасе «Пераможац» Слоніmsкага раёна — свінаркай, загадчыцай жывёлагадоўчых ферм у вёсках Тушэвічы, Дзеравянчыцы, ветсанітарам. З 1993 г. на пеней. У 1983 г. прысвоена званне

«Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі БССР». Узнагароджаны ордэнам Леніна (1966), 2 медалямі. Памерла ў 2003 г.

Заслужаныя работнікі транспарту

ВЕРАМЕЕЎ Мікалай Рыгоровіч, нарадзіўся ў 1918 г. у в. Віцельская Калінкавіцкага раёна. Закончыў сямігадовую школу. Працоўную дзейнасць пачаў у 1936 г. у в. Капаткевічы Гомельскай вобласці. У гады Вялікай Айчыннай вайны курсант, старшыня стралковай дывізіі на Ленінградскім і Карэльскім франтах. Дэмабілізаваны ў 1946

г. Працаваў шафёрам лес-прамгаса, участка ваенна-будаўнічых работ, з 1959 г. у Слоніме — шафёр аўтабазы №11, аўтакалоны 2450. З 1978 г. на пеней. У 1975 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік транспарту БССР». Узнагароджаны 2 ордэнамі і 11 медалямі!

МІСАН Віктар Ігнатавіч, нарадзіўся ў 1928 г. у с. Калом'я Славуцкага раёна Хмяльніцкай вобласці. Закончыў школу механізацыі, у 1970 г. Жыровіцкі тэхнікум механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. Працаваў пачаў у 1944 г. брыгадзірам трактарнай брыгады МТС, шафёрам райвыканкома ў г. Славута Хмяльніцкай вобласці. З 1950 г. па 1959 г. службыў у Савецкай арміі. З 1959 г. у Слоніме. Працаваў рабочым, загадчыкам гаража Слоніmsкага аддзялення ваенгандлю, механікам, загадчыкам гаража, дырэктарам аўтабазы райспажыўсаюза. З 1992 г. на пеней. У 1980 г. прысвоена званне «Заслужаны работнік транспарту БССР». Узнагароджаны 3 медалямі!. Памёр у 2001 г.

Заслужаныя рацыяналізатары

ГАЛУБОЎСКІ Вячаслаў Іосіфавіч, нарадзіўся ў 1941 г. у в. Доўгая Шчучынскага раёна. Закончыў Карэльскі дзяржаўны

педагагічны інстытут. Служыў у Савецкай арміі, працоўную дзейнасць пачаў у 1967 г. настаўнікам фізікі ў школах Карэльскай АССР, з 1971 г. у Слоніме — настаўнік фізікі завочнай школы, СШ № 1, медыцынскага вучылішча, з 1981 г. кіраўнік гуртка тэхнічнай творчасці Слоніmsкага прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 189. У 2000 г. прысвоена званне «Заслужаны рацыяналізатар Рэспублікі Беларусь».

ФАРБЕР Самуіл Рубінавіч, нарадзіўся ў 1911 г. у м. Валькенінкай Трокскага павета, Літва. У 1934 г. закончыў механічны тэхнікум у Вільні, у 1956 г. — Ленінградскі ўсесаюзны завочны лесатэхнічны інстытут, кандыдат тэхнічных навук. Працоўную дзейнасць пачаў у 1926 г., працаваў рабочым, слесарам, качагарам, машыністам млына, манцёрам электрамеханічнай майстэрні ў Вільні. З 1937 г. на Слонімскай кардонна-папяровай фабрыцы — машыніст-механік, тэхнічны дырэктар. У гады Вялікай Айчыннай вайны працаваў на чальнікам механічнай майстэрні, механікам цэха, галоўным механікам кардоннай фабрыкі імя Калініна ў Горкаўскай вобласці, наладжваў вытворчасць абчуратарных спецвырабаў для снарадаў на заводзе «Паўночны камунар» у Пермскай вобласці, Наваляленскім цэлюлозна-папяровым камбінате Екацярынбургскай вобласці, за што меў узнагароды. З 1944 г. галоўны інжынер кардоннай фабрыкі «Альбярцін». З 1992 г. на пеней. У 1984 г. прысвоена званне «Заслужаны рацыяналізатар БССР». Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, 5 медалямі. Памёр у 2003 г.

Заслужаныя трэнеры

АРЦЮШКЕВІЧ Фёдар Фёдаравіч, нарадзіўся ў 1935 г. у в. Лахазва Баранавіцкага раёна. Закончыў сярэднюю школу. Працоўную дзейнасць пачаў у 1949 г. Працаваў на Слонімскай мэблевай фабрыцы, служыў у Савецкай арміі. З 1966 г. працаваў старшынёй Слонімскага райсавета добраахвотнага спартыўнага таварыства «Ураджай», затым старшынёй райсавета добраахвотнага фізкультурна-спартыўнага таварыства прафсаюзаў, узначальваў фізкультурна-спартыўны клуб «Ураджай». У 1975 г. прысвоена званне «Заслужаны трэнер БССР». Узнагароджаны граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

ВІЛЬКІЦКІ Генадзь Станіслававіч, нарадзіўся ў 1938 г. у Слоніме. У 1960 г. закончыў Беларускі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры. Працаваў трэнерам, дырэктарам ДЮСШ № 1, з 1981 г. старшыня камітэта па фізічнай культуры і спорце Слонімскага гарвыканкома. За гэты перыяд падрыхтаваў удзельнікаў Алімпійскіх гульняў, чэмпіёнаў і рэкардсменаў Еўропы, яго выхаванцы 14 разоў заваёўвалі званне чэмпіёнаў Савецкага

Саюза. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны трэнер БССР». Узнагароджаны 2 медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Заслужаныя ўрачы

БАЛЫЧА Ёў Іван Васільевіч, нарадзіўся ў 1891 г. у г. Стары Аскол Курскай вобласці. У 1917 г. закончыў медыцынскі факультэт Казанскага ўніверсітэта. З 1918 г. па 1946 г. працаваў урачом у медыцынскіх установах Курскай, Чэлябінскай, Адыгейскай аўтаматнай абласцей, з 1946 г. у Слонімскай цэнтральнай раённай бальніцы. З 1967 г. на пеней. У 1961 г. прысвоена званне «Заслужаны ўрач БССР». Памёр у 1988 г.

ІГНАЦІК Міхаіл Іванавіч, нарадзіўся ў 1927 г. у в. Ніз. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны — сувязны Ленінскай партызанскай брыгады, партызан атрада «Непераможны». У 1952 г. закончыў Мінскі медыцынскі інстытут. З 1954 г. працаваў у сістэме аховы здароўя Гродзенскай вобласці — галоўны ўрач Сапоцкінскай раён-

М.І.Ігнацік

А.А.Храменкш.

Н.М.Макавец.

най бальніцы, потым у Слоніме — урач-інфекцыяніст, галоўны ўрач станцыі хуткай дапамогі, галоўны ўрач інфекцыйнай бальніцы. З 1995 г. на пенсіі. У 1975 г. прысвоена званне «Заслужаны ўрач БССР». Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, 7 медалямі.

Г.П.Міско.

МАКАВЕЦ Надзея Мікітаўна, нарадзілася ў 1917 г. у в. Песчанец 2-і Любанскага раёна. Закончыла педагагічныя курсы ў г.

Любань. Працавала настаўніцай пачатковых класаў у Любанскім раёне, у 1945 г. закончыла Мінскі медыцынскі інстытут. Працавала загадчыцай Руднянскага ўрачэбнага ўчастка Жыткавіцкага раёна, з 1946 г. у Слоніме — урач інфекцыйнай бальніцы, тэрапеўт, 38 гадоў загадвала тэрапеўтычным аддзяленнем раённай бальніцы, працавала галоўным урачом Дома санітарнай асветы. З 1989 г. на пеніі. У 1966 г. прысвоена званне «Заслужаны ўрач БССР». Узнагароджана 2 медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Заслужаны шафёр

ХРАМЕНКІН Аляксандр Аляксеевіч, нарадзіўся ў 1930 г. у в. Ванілаўка Казельскага раёна Калужскай вобласці. Закончыў у 1970 г. Жыровіцкі саўгас-тэхнікум. Працоўную дзейнасць пачаў у 1946 г. — калгаснік, шафёр гархарчгандлю ў Калужскай вобласці. Служыў у Савецкай арміі. З 1953 г. працаваў шафёрам Лідскай аўтакалоны, затым аўтабазы №11 Слоніма, старшынёй прафсаюза на камітэта аўтакалоны 2450. З 1990 г. на пеніі. У 1968 г. прысвоена званне «Заслужаны шафёр БССР». Узнагароджаны 2 медалямі і Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Заслужаны эканаміст

МІСКО Галіна Піліпаўна, нарадзілася ў 1940 г. у в. Агдэмер Драгічынскага раёна. Закончыла сярэднюю школу, Кінашамскі ўлікова-планавы тэхнікум. Працоўную дзейнасць пачала ў 1957 г. учотчыцай торфапрадпрыемства «Агдэмер», з 1965 г. у Слонімскім упраўленні магістральных газаводаў — касір-рахункавод, бухгалтар, старшы эканаміст, кіраўнік разлікова-кантрольнай групы, з красавіка 1992 г. галоўны бухгалтар. У 2000 г. прысвоена званне «Заслужаны эканаміст Рэспублікі Беларусь».

Заслужаны юрыст

ПРАЛЕСКА Людміла Уладзіміраўна, нарадзілася ў 1931 г. у г. Жлобін. У 1957 г. закончыла юрыдычны факультэт

Імі ганарыцца Слонімшчына

Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала следчым Свідзельскага РАУС, з 1959 г. у Слоніміскім аддзеле ўнутраных спраў — старшы следчы, кіраўнік следчай трупы, з 1984 г. старшы натарыус Дзяржаўнай натарыяльнай канторы Слонімскага раёна. З 1993 г. на пенсіі. У 1971 г. прысвоена званне «Заслужаны юрыст БССР».

Падрыхтавалі Л.І.Ачапоўская, К.К.Дзятчык, А.В.Зімніцкі, Л.І.Мукасей, А.П.Паталятава, А.М. Тарсуноў.

Імі ганарыцца Слонімшчына

ВАЙСКОЎЦЫ

АПАНОВІЧ Васіль Ніканоравіч, віцэ-адмірал. Нарадзіўся 7.3.1951 г. у в. Клепаны. У 1968 г. закончыў Азярніцкую сярэднюю школу, вучыўся ў аўтатранспартным тэхнікуме. У маі 1969 г. прызваны ў Савецкую армію. Службу праходзіў у танкавых войсках, быў камандзірам танка, намеснікам камандзіра танкавага ўзвода. У 1971 г. паступіў у Калінінградскае вышэйшае ваенна-марское вучылішча, якое закончыў у 1976 г. Афіцэрскую службу пачаў у 128-й брыгадзе ракетных караблёў Балтыйскага флоту камандзірам зенітна-ракетнай батарэі вялікага процілодачнага карабля «Узорны». У 1981 — 1982 гг. служыў старшым памочнікам камандзіра СКР «Нястрымны», у 1982—1983 гг. памочнікам камандзіра крэйсера «Кастрычніцкая рэвалюцыя». Пасля заканчэння ў 1984 г. вышэйшых афіцэрскіх курсаў прызначаны камандзірам вартавога карабля «Магутны». У 1989 г. з адзнакай закончыў Ваенна-марскую акадэмію і працягваў службу на Балтыйскім флоце начальнікам штаба — намеснікам камандзіра, з 1990 г. камандзірам брыгады дэсантных караблёў. У 1994 г. прызначаны начальнікам штаба — намеснікам камандзіра дывізіі, у снежні 1995 г. камандзірам дывізіі надводных караблёў Балтыйскага флоту, з верасня 1997 г. камандзір Балтыйскай ваенна-марской базы.

30 ліпеня 2000 г. кіраваў сіламі на Галоўным ваенна-марскім парадзе Расіі, прысвечаным 55-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, і водна-спартыўным свяце на марскім канале ў г. Балтыйск. 16.5.2001 г. прызначаны 1-м намеснікам камандуючага Балтыйскім флотам. Узнагароджаны ордэнамі «За ваенныя заслугі» і Чырвонай Зоркі, 14 медалямі.

ГЕРКО Нікіфар Ігнатавіч, генерал-маёр. Нарадзіўся ў 1902 г. у в. Чапалёва. Служыў у Чырвонай арміі, быў пехацінцам і

кавалерыстам. Потым вучыўся і стаў танкістам. Пасля аднаўлення савецкай улады ў Прыбалтыцы яго накіравалі туды.

Ужо на другі дзень вайны полк Н.І.Герка ўступіў у бой каля літоўскага м. Калціне-най Шылальскага раёна і змог нанесці во-рагу вялікія страты. Было знішчана многа танкаў і аўтамашын, шмат варожых салдат і афіцэраў. Баі працягваліся і ў наступныя дні. Часта яны не заціхалі і ноччу. У прадстаўленні да ўзнагароды гаварылася, што «маёр Н.Герко асабіста ўдзельнічаў ва ўсіх баях. Ён храбры і вытрыманы камандзір. У бой заўсёды ідзе ў галаве свайго палка...». 5 чэрвеня 1941 г. танк маёра гітлераўцы падпалілі. Камандзір дывізіі, які назіраў за полем бою, з рэзерву паслаў яму новы танк. Потым аказалася, што камандзір палка атрымаў танк палкоўніка

Н. І. Герко.

У. В. Корчыц.

М. С. Уласік.

І. Д. Чарняхоўскага. І вось маёр зноў у танку і зноў вядзе бой. Калі была Страчана большая частка танкаў, то экіпажы працягвалі ваяваць у пешым страі. За вялікую асабістую мужнасць Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 25 ліпеня 1941 г. маёр Нікіфар Ігнатавіч Герко быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Закончыў вайну ў званні генерал-маёра танкавых войскаў. Быў узнагароджаны сямю савецкімі і адным польскім ордэнамі, многімі медалямі. Пасля вайны яшчэ шмат гадоў служыў у танкавых войсках. Пасля выхаду ў адстаўку пасяліўся ў Львове і там памёр.

77. Фралоў.

КОРЧЫЦ Уладзіслаў Вікенцьевіч, генерал-палкоўнік. Нарадзіўся 1.9.1893 г. у в. Багданавічы. Закончыў Слонімскае вышэйшае пачатковае вучылішча (1911). Працягваць вучобу далей не было магчымасці, бо не хапала сродкаў. Корчыц вымушаны быў працаваць сельскагаспадарчым рабочым у маёнтку памешчыка. У 1914 г. прызваны ў царскую армію, прайшоў радавым салдатам усю 1-ю сусветную вайну, са жніўня 1919 г. у

Чырвонай арміі. Удзельнічаў у разгроме белавардзейцаў арміі Дзянікіна на Паўднёвым і палякаў на Заходнім франтах. Вырас тады ад камандзіра роты да камандзіра палка, потым займаў насаду начальніка пяхотных курсаў у Маскве. У перыяд паміж грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнамі займаў пасады начальніка пяхотнай школы, камандзіра дывізіі, начальніка штаба корпуса. Удзельнічаў у баях супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на Паўночна-Заходнім і 2-м Прыбалтыйскім франтах. Быў камандзірам стралковай дывізіі, начальнікам штаба арміі, намеснікам камандуючага арміяй. У 1944 г. па просьбе польскіх камуністаў савецкі ўрад камандзіраваў генерала У.В.Корчыца ў Войска польскае, якое тады пачало фарміравацца. У пасляваенныя гады ён займаў пасаду начальніка генеральнага штаба Войска польскага — віцэ-міністра нацыянальнай абароны Польскай Народнай Рэспублікі. Памёр 18.10.1966 г.

І. Р. Шыркова.

КРУПНІКАЎ Аляксандр Маркавіч. Нарадзіўся 21.5.1892 г. у в. Залессе. Закончыў Ваенную акадэмію імя Фрунзе (1926). У арміі з 1913 г. Удзельнік грамадзянскай вайны. Да 1941 г. працаваў на партыйна-палітычнай рабоце, потым камандзір палка, дывізіі. У Вялікую Айчынную вайну на Крымскім, Паўночна-Каўказскім, Цэнтральным, 1-м і 2-м Беларускіх, 1-м і 4-м Украінскіх франтах: камандзір стралковай дывізіі, намеснік камандзіра арміі, памочнік камандзіра войскам! фронту, намеснік начальніка тылу франтоў. Удзельнік многіх ваенных аперацый. У 1945—1958 гг. начальнік тылу ваеннай акругі.

ЛУКІЯНЦАЎ Іосіф Іосіфавіч, палкоўнік. Нарадзіўся ў 1895 г. у в. Дзераўная. Закончыў царкоўна-прыходскую школу. Працаваў у Слоніме на лесопільным заводзе. У жніўні 1915 г. прызвалі ў царскую армію, з сакавіка 1918 г. у Чырвонай арміі. Ваяваў на розных франтах. Удзельнічаў у падаўленні антонаўскага мяцяжу на Тамбоўшчыне, у барацьбе з басмачамі ва Усходняй Бухары. А далей вучоба і служба. У Вялікую Айчынную вайну ваяваў у Крыме, на Паўночным Каўказе. З лютага 1948 г. у запасе. Узнагароджаны ордэнамі

Леніна, Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі (двойчы) і многімі медалямі.

А.С.Жукоўскі.

СЕМЯНЮК Пётр Міхайлавіч. Нарадзіўся 24.1.1899 г. у с. Нова-Дзялістава Гродзенскай губерні. У 1912 г. сям'я пераехала ў Слонім. У 1919 г. прызвалі ў армію. Быў камандзірам інжынернага перадавога ўзвода 48-й стралковай дывізіі. У 1940—1942 гг. начальнік аддзела Ваенна-інжынернага ўпраўлення Чырвонай арміі, у 1942 — 1944 гг. начальнік інжынерных войскаў Заходняга фронту, у 1944 — 1956 начальнік аддзела забеспячэння Упраўлення інжынерных войскаў Войска польскага. 26.2.1957 г. звалены ў запас.

УЛАСІК Мікалай Сідаравіч, генерал. Нарадзіўся 22.3.1896 г. у в. Бабынічы. Закончыў царкоўна-прыходскую школу, працаваў на будаўніцтве, на папяровай фабрыцы ў Альбярціне. У 1915 г. прызваны на ваенную службу. За выкананне баявога задання быў узнагароджаны Георгіеўскім крыжам I ступені. У 1919 г. па мабілізацыі партыі быў накіраваны ў асобы аддзел ВЧК у падпарадкаванне Дзяржынскага, пасля пераведзены ў аператыўны аддзел. Мікалаю Уласіку было даручана арганізаваць ахову асобага аддзела ВЧК, Крамля, членаў урада і асабістую ахову Сталіна. У Вялікую Айчынную вайну шмат зрабіў па падрыхтоўцы да эвакуацыі савецкага ўрада і дыпламатычнага корпуса Міністэрства абароны ў Самару. Пасля вайны Мікалай Уласік з'яўляўся не толькі галоўным цэла-ахоўнікам Сталіна, але і кантраляваў усе мерапрыемствы, якія праводзіліся ў Вялікім тэатры і ў Георгіеўскай зале Крамля. Ні адзін святочны канцэрт не адбываўся без санкцыі Уласіка. Яму званілі, каб атрымаць указанні на конт будаўніцтва новага аэрадрома паблізу Масквы. Без яго адабраў не зацвярджалі графікаў руху цягнікоў. Генерал курыраваў усе, што было звязана з Каснай плошчай, з правядзеннем там дэманстрацый і парадаў, з утрыманнем і аховай маўзалея Леніна. Прымаў непасрэдны ўдзел у арганізацыі і правядзенні Тэгеранскай, Ялцінскай і Патсдамскай канферэнцый. Ён адказваў за харчаванне Сталіна, за якасць прадуктаў і страў. Усё падвяргалася строгаму аналізу ў спецыяльных лабараторыях. У пачатку 1950-х гадоў над генералам Уласікам па-

М.А.Шамашкін.

чалі «згушчацца хмары». Асноўную ролю ў краху яго кар'еры і самога жыцця сыграў Берыя, якім была сфабрыкавана справа дактароў санітарнага ўпраўлення Крамля, што нібыта хацелі атруціць правадыра. Па гэтай справе праходзіў і Мікалай Уласік, якога ў 1952 г. арыштавалі. 17 студзеня 1955 г. ваенная калегія Вярхоўнага суда СССР прызнала М.С.Уласіка вінаватым у злоўжыванні службовым становішчам. Паводле прыговору, ён быў пазбаўлены звання генерал-лейтэнанта. У яго забралі тры ордэны Леніна, чатыры ордэны Чырвонага Сцяга, ордэны Чырвонай Зоркі і Кутузава і інш. Быў засланы ў Краснаярск. Памёр 18.6.1967 г. 28.6.2000 г. пастановай Вярхоўнага суда Расіі прыговор 1955 г. у адносінах Уласіка адменены і крымінальная справа спынена з-за адсутнасці складу злачынства.

С.М. Чыгрын, А.А.Юдчыц.

ХРАЛЯНКОЎ Аляксандр Мікалаевіч.

Нарадзіўся 13.7.1956 г. у в. Жыровічы. У 1973 г. закончыў Жыровіцкую сярэднюю школу. Вучыўся ў Ленінградскім ваенным вучылішчы. Служыў у Нар'ян-Мары, на Новай Зямлі. Закончыў Маскоўскую ваенную акадэмію. Працаваў выкладчыкам Мінскай ваеннай акадэміі. З 1999 г. на пенсіі.

ШАМАШКІН Мадэст Абрамавіч,

генерал-маёр медыцынскай службы. Нарадзіўся ў 1895 г. у Слоніме. У арміі служыў з 1919 г. па 1951 г. Актыўны ўдзельнік грамадзянскай вайны. У Вялікую Айчынную вайну, займаў пасады начальніка ваенна-медыцынскага ўпраўлення Паўночна-Заходняга, а потым 3-га Прыбалтыйскага франтоў. У 1945 — 1948 гг. быў начальнікам медыцынскага ўпраўлення Прыбалтыйскай ваеннай акругі, начальнікам кафедры

І.К.Бялькевіч

цэнтральнага інстытута ўдасканалвання ўрачоў у Маскве. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі (чатыры разы), Айчыннай вайны I і II ступеней. Памёр у 1973 г.

І. П. Сяргейчык.

ВУЧОНЫЯ

АКУЛЕВІЧ Рыгор Раманавіч, нарадзіўся 19.4.1907 г. у в. Вялікая Кракотка. Адзін з арганізатараў гурткаў Беларускай сялянска-работніцкай грамады і Таварыства беларускай школы, бібліятэкі імя Я.Купалы на радзіме. Каб пазбегнуць арышту, у 1928 г. эмігрыраваў у Канаду, дзе ўключыўся ў рабочы рух. Адзін з арганізатараў рабоча-фермерскага клуба і першай у Канадзе рускай газеты «Канадский гудок», якая мела беларускую старонку. У 2-ю сусветную вайну добраахвотна пайшоў на фронт. Пасля вайны генеральны сакратар Федэрацыі рускіх канадцаў, рэдактар газеты «Вестник». Аўтар кніг «Рускія ў Канадзе» (Таронта, 1952), «50 гадоў Беларускай рэспублікі» (Таронта, 1968). Памёр 28.10.1974 г.

АЛЯХНОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, нарадзіўся 2.5.1935 г. у в. Варонічы. Беларусі фізік. Член-карэспандэнт АН Беларусі (з 1989), доктар фізіка-матэматычных навук (1987), прафесар (1991). Закончыў БДУ (1957). З 1968 г. у Інстытуце фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў АН Беларусі з 1994 г. яго дырэктар. Навуковыя працы па хімічнай сувязі ў цвёрдых целах, рэнтгенаўскім аналізе рэальных крыштаў, фазавых пераходах пры высокіх цісках і тэмпературах і інш.

АСТРОЎСКІ Юрый Міхайлавіч, нарадзіўся 29.6.1925 г. у Мінску. Жыў у Слоніме. Беларускі біяхімік. Акадэмік АН Беларусі (1986), член-карэспандэнт (з 1977), доктар медыцынскіх навук (1965), прафесар

(1966). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1978). Закончыў Мінскі (1950), Віцебскі, Гродзенскі медыцынскія інстытуты. З 1970 г. загадчык аддзела, з 1985 г. дырэктар Інстытута біяхіміі АН Беларусі Навуковыя працы па праблемах малекулярнай вітамін-логіі, ферментатыўным метадах лячэння аміячных апёкаў вачэй. Памёр 31.12.1992 г.

БЯЛЬКЕВІЧ Іван Кандратавіч, нарадзіўся 6.3.1883 г. у в. Варонічы. Беларусі мовазнавец. Закончыў Свіслацкую настаў-

ніцкую семінарыю (1909), БДУ (1925). Настаўнік, інспектар Наркамата асветы БССР, дырэктар Мсціслаўскага педагагічнага тэхнікума, навуковы супрацоўнік Інбелкульты, потым Інстытута мовы АН БССР (1927-1930). У 1930 г. рэпрэсаваны. Рэабілітаваны ў 1960 г. Жыў у Расіі, на Украіне. Займаўся праблемамі культуры беларускай літаратурнай мовы. Аўтар артыкулаў па беларускім мовазнаўстве, «Краёвага слоўніка ўсходняй Магілёўшчыны» (1970) — самага поўнага абласнога слоўніка беларускай мовы. Памёр 18.10.1960 г.

КАРОТКІ Уладзімір Георгіевіч, нарадзіўся 2.1.1956 г. у г.п. Мір Карэліцкага раёна. Беларусі літаратуразнавец. Прафесар, кандыдат філалагічных навук (1984). Закончыў СШ № 6 Слоніма, Беларусі дзяржаўны ўніверсітэт (1978). Настаўнічаў. З 1982 г. у Інстытуце літаратуры АН Беларусі з 1987 г. у БДУ (з 1990 г. намеснік дэкана філалагічнага факультэта). Аўтар кнігі «Творчы шлях Мялеція Сматрыцкага» (1987). Навуковы рэдактар выдання твораў Сімяона Полацкага («Віршы», 1990), складальнік кнігі «Прадмовы і пасляслоўі паслядоўнікаў Францыска Скарыны» (1991) і інш.

КАРПОВІЧ Святаслаў Яўгенавіч, нарадзіўся 15.3.1949 г. у в. Глоўсевичы. Беларусі вучоны ў галіне дакладнай механікі. Доктар тэхнічных навук (1997), прафесар (1997). Акадэмік інжынернай акадэміі. Закончыў Беларусі політэхнічны інстытут (1971). Працаваў асістэнтам кафедры тэорыі механізмаў і машын БПІ (1971 — 1973). Закончыў аспірантуру Ленінградскага інстытута дакладнай механікі і оптыкі (1976), працаваў асістэнтам у тым жа інстытуце (1976—1977). З 1977 г. працуе ў Мінскім радыётэхнічным інстытуце на

кафедрах тэхнічнай механікі і вышэйшай матэматыкі. Аўтар больш за 350 навуковых прац, 12 вынаходніцтваў і патэнтаў.

У.П.Паўлаў.

ЛАБАНОК Міхаіл Іванавіч, нарадзіўся 11.9.1943 г. Беларускі вучоны ў галіне медыцыны. Доктар навук (1990), член-карэспандэнт НАН Беларусі, прафесар (1993). Закончыў СШ № 2 Слоніма, Гродзенскі медыцынскі інстытут. Асноўным кірункам яго навуковай дзейнасці пасля Чарнобыльскай аварыі стала даследаванне змяненняў функцыянальных сістэм арганізма пасля рыдывацыйнага ўздзеяння і распрацоўкі спосабаў прадукцыйнага неспрыяльных эфектаў малых доз радыяцыі.

ЛУКАШЭВІЧ Мікалай Антонавіч, нарадзіўся 10.5.1934 г. у в. Пасінічы. Беларускі матэматык. Доктар фізіка-матэматычных навук (1972), прафесар (1974). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1999). Закончыў Міжэвіцкую сярэднюю школу, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1957). Працуе ў БДУ. Навуковыя працы ў галіне якаснай і аналітычнай тэорыі дыферэнцыяльных ураўненняў, па праблемах адначаснага рашэнняў нелінейных сістэм, даследаваннях нелінейных ураўненняў Пен-леве і інш.

ЛІХАЦЭВІЧ Анатоль Паўлавіч, нарадзіўся 21.3.1947 г. у в. Вялікая Кракотка. Беларускі вучоны ў галіне меліярацыі. Член-карэспандэнт Акадэміі аграрных навук Беларусі (1996), доктар тэхнічных навук (1994), акадэмік Міжнароднай акадэміі экалогіі (1997), замежны член Расійскай акадэміі сельскагаспадарчых навук (1999). Закончыў Пінскі гідромеліярацыйны тэхнікум (1964), Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1975) па спецыяльнасці інжынер-гідратэхнік. Служыў матросам на Балтыйскім флоце (1966—1969), працаваў майстрам Галынкаўскага будаўніча-монтажнага ўпраўлення меліярацыі (1965—1966), старшым інжынерам Ашмянскага міжраённага ўпраўлення асушальных сістэм (1969—1970). З 1975 г. навуковы супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага інстытута меліярацыі і лугаводства, з 1987 г. загадчык лабараторыі, з 1995 г. намеснік дырэктара, з 1997 г. дырэктар БелНДІ меліярацыі і лугаводства. Аўтар больш за 100 навуковых прац.

У.П.Паўлаў.

МІСКО Андрэй Васільевіч, нарадзіўся 7.6.1940 г. у в. Чамяры. Беларускі вучоны ў галіне сельскай гаспадаркі. Кандыдат сельскагаспадарчых навук (1974). Закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1967). З 1967 г. у Беларускім навукова-даследчым інстытуце земляробства і кармоў. Навуковыя працы па сартавой агра-тэхніцы яравой і азімай пшаніцы, селекцыі азімай пшаніцы. Дзяржаўная прэмія Беларусі 1998 г.

МЯЛЕШКА Васіль Іванавіч, нарадзіўся 15.3.1921 г. у г. Томск, Расія. Беларускі гісторык. Доктар гістарычных навук (1972), прафесар (1990). Закончыў СШ № 1 Слоніма, гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (1952). Яго бацькі родам з в. Мяльканавічы, у 1-ю сусветную вайну былі эвакуіраваны ў г. Томск, вясной 1921 г. вярнуліся на радзіму. Пасля заканчэння школы В.І.Мялешка вучыўся ў Баранавіцкім настаўніцкім інстытуце. У 1940 г. стаў загадчыкам пачатковай школы ў в. Мастытычы ў былым Гарадзішчанскім раёне Баранавіцкай вобласці. У Вялікую Айчынную вайну пайшоў добраахвотнікам у Чырвоную армію. Ваяваў на Калінінскім, Волхаўскім, Ленінградскім, Паўночна-Заходнім і 2-м Прыбалтыйскім франтах. Двойчы быў паранены. У кастрычніку 1944 г. у баях пад Рыгай быў кантужаны. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеней, 8 медалямі. У 1946—1950 гг. быў на педагогічнай рабоце ў Слоніцкім раёне. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, аспірантуру. З кастрычніку 1956 г. малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН БССР. У 1962 г. падрыхтаваў гістарычны нарыс «Слонім», актыўна ўключыўся ў работу аддзела гісторыі Беларусі даследавання перыяду. Праз некаторы час стаў адным з аўтараў буйных калектыўных прац, у т.л. «Нарысаў гісторыі народнай асветы і педагогічнай думкі ў Беларусі» (1968), складальнікам шэрагу зборнікаў дакументаў па гісторыі Беларусі перыяду феадалізму і капіталізму. Даследуе сацыяльна-эканамічныя праблемы феадальнага горада, аграрных адносін і класавай барацьбы ў Беларусі XVI—XVIII ст. Адзін з аўтараў калектыўных прац «Гісторыя Беларускай ССР» (т. 1, 1972), «Полацк: Гістарычны нарыс» (2-е выданне, 1987), «Нарысы гісторыі Беларусі» (ч. 1,

1994) і інш. Аўтар больш за 300 навуковых работ.

ПРАК АЛЧУ К Андрэй Якаўлевіч, нарадзіўся 16.7.1896 г. у в. Чамяры. Беларускі вучоны ў галіне дэргматавенералогіі. Акадэмік АН Беларусі (1940), член-карэспандэнт (1936), доктар медыцынскіх навук (1936), прафесар (1931). Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1944).

... Будучы доктар закончыў гарадское вучылішча ў Слоніме, пасля настаўніцкія курсы, якія знаходзіліся ў мястэчку Свянцянны Віленскай губерні. Час на курсах прайшоў хутка. Неўзабаве А.Я.Пракапчук апынуўся ў Жыжморскім Трокскага паведа — настаўнікам. У Жыжморскай школе было пяцігадовае навучэнне, таму дасталіся яму пачатковыя класы. У жніўні 1914 г. А.Я.Пракапчука прызвалі ў войска. Слушны салдатам у першай роце лейб-гвардыі Пецярбургскага палка. А ў шпіталі сустрэў свайго земляка з Жыжовіч Аляксандра Станкевіча, які быў тут фельчарам. Менавіта Станкевіч і павярнуў лёс Пракапчука да яго будучай прафесіі. Ён уладкаваў Андрэя ў шпіталь, а пасля параіў паступаць на курсы ротных фельчараў. Пасля курсаў Андрэй Пракапчук вяртаецца ў Беларусь, працуе настаўнікам у Нясвіжы, арганізоўвае гурткі па ліквідацыі непісьменнасці, хатычытальні, рыхтуе спісы падзелу памешчыцкіх зямель... У лютым 1918 г. у Нясвіж уступаюць войскі кайзераўскай Германіі. Андрэй Пракапчук адразу заняўся падпольнай работай, пачаў збіраць надзейных людзей, арганізоўваць партызанскія атрады. У канцы лістапада 1918 г. немцы пакінулі Нясвіж. Атрады Пракапчука занялі асноўныя гарадскія ўстановы. Яго прызначаюць ваенным камісарам Нясвіжа. У 1920 г. наш зямляк паступае на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Яго адразу залічваюць на чацвёрты курс. Пасля заканчэння працаваў у Пяцігорскай гразелячэбніцы. Менавіта ў Пяцігорску пачалася дарога нашага земляка ў навуку. Там ён пачаў сапраўдныя даследаванні, якія павінны былі вызначыць, у прыватнасці, дозу ўжывання лекавай гразі. Пра сваю работу ў Пяцігорску Пракапчук паведамаў у навуковым друку. «Русский вестник дерматологии» надрукаваў яго артыкул аб аміятрофіях, а часопіс «Курортное дело» змясціў артыкул «Лячэнне сіфілісу на

каўказскіх мінеральных водах». Пасля гэтага яму прапанавалі пасаду ўрача Мінводаў. У 1927 г. наш зямляк вяртаецца ў Мінск і пачынае працаваць у Беларускім дзяржаўным універсітэце на медыцынскім факультэце намеснікам дэкана і старшым выкладчыкам кафедры. У 1928 г. А.Я.Пракапчук быў камандзіраваны ў Парыж з навуковай мэтай удасканалення сваіх ведаў. Тут ён працаваў у шпіталі святога Людовіка як стажор Сарбоны па дэргматалогіі і венералогіі, а таксама ў Пастэраўскім інстытуце па сералогіі. Яго кіраўнікамі былі вядомыя вучоныя Гу-жэро, Люсьен Перэна, Гастон Міліян. Гэта быў надзвычай плённы час доктара са Слонімсчыны. Ён атрымаў дыплом Сарбоны па спецыяльнасці гісталогія і яшчэ адзін дыплом, у якім было напісана, што «мусье Пракапчук мае права загадваць сералагічнай лабараторыяй у Францыі і яе калоніях». Акрамя таго, ён надрукаваў у французскіх навуковых выданнях некалькі сваіх прац, у прыватнасці, у часопісе Гастона Міліяна быў змешчаны яго артыкул «Пігментная хвароба Шамберга». Французская «Аналі дэргматалогіі» змясціла яго працу «Псіхозы воцатнакіслага калію».

Пракапчук паслухаўся Перэна і пераехаў у Ленінград. У Ленінградзе нашаму земляку давялося працаваць пад кіраўніцтвам прафесара М.М.Анічкава ў Інстытуце эксперыментальнай медыцыны. Дапамагалі А.Я.Пракапчуку не толькі прафесар Анічкаў, але і яго калегі — вядомыя вучоныя. Дзякуючы ім беларускі доктар пабываў і на славутых паўлаўскіх серадах, быў прадстаўлены вялікаму вучонаму. Між іншым, менавіта акадэмік Паўлаў паспрыяў таму, што яго пазнаўшаў прафесар Анічкаў. У горадзе на Няве А.Я.Пракапчуку была прысуджана ступень доктара медыцыны. Тут ён атрымаў і званне прафесара імя нашага земляка Андрэя Якаўлевіча Пракапчука здабыло сусветную славу. Ён з'яўляецца аўтарам больш за 200 навуковых прац. Пад яго кіраўніцтвам дваццаць пяць урачоў напісалі і абаранілі кандыдацкія і доктарскія дысертацыі. Спіс спраў доктара Пракапчука можна доўга працягваць. Усе свае веды, жыццё і працу ён аддаваў ахове здароўя чалавека. Памёр 13.4.1970 г.

С.М. Чыгрын.

Слонімскі веснік. 1996. 9 ліп.

РАДЗЬКО Мікалай Васільевіч, нарадзіўся 20.5.1935 г. у в. Глоўсевичы. Беларусі вучоны ў галіне жывёлагадоўлі. Доктар сельскагаспадарчых навук (1985), прафесар (1985). У 1953 г. закончыў СШ № 1 Слоніма, Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут (1959). Працаваў загадчыкам Дзеравянчыцкай хатай-чытальнай, галоўным заатэхнікам саўгаса «Лідскі». У 1964 г. закончыў аспірантуру Беларускага навукова-даследчага інстытута жывёлагадоўлі, працаваў загадчыкам лабараторыі гэтага інстытута. З 1967 г. у Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі (з 1989 г. загадчык кафедры). Навуковыя працы па ўжыванні біялагічна актыўных рэчываў у кармленні сельскагаспадарчых жывёл і птупак, біялагічных кансервантаў для розных відаў расліннай сыравіны, метадах падрыхтоўкі кармоў для скормлівання, распрацоўцы спецыяльных камбікармоў і суперканцэнтратаў для сельскагаспадарчай жывёлы.

СКАЛАБАН Віталь Уладзіміравіч, нарадзіўся 5.8.1947 г. у в. Шылавічы, беларускі гісторык, літаратуразнавец. Кандыдат гістарычных навук (1987). Закончыў Ленінградскі ўніверсітэт (1970). З 1972 г. у выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя» (у 1992—1995 загадчык рэдакцыі). З 1995 г. намеснік дырэктара, з 1997 г. саветнік Беларускага навукова-даследчага інстытута дакументазнаўства і архіўнай справы. З 2000 г. намеснік дырэктара Нацыянальнага навукова-асветніцкага цэнтара імя Ф.Скарыны, з 2002 г. у Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь. Даследуе гісторыю беларускага нацыянальнага руху, культуры XIX — пачатку XX ст., пытанні архівазнаўства, краязнаўства і бібліяграфіі. Увёў у навуковы ўжытак невядомыя тэксты беларускай літаратуры XIX ст. (у зборніку «Шляхам гадоў», 1990), гістарычна-літаратурныя матэрыялы пра жыццё і творчасць беларускіх пісьменнікаў, грамадскіх і культурных дзеячаў («Гарэцкі М.Публіцыстыка 1918—1919 гг.», укладаў з В. Дз.Селяменевым, 2000) і інш. Адзін са складальнікаў бібліяграфічных дапаможнікаў «М.М.Улашчых» (1996), «Беларускі навукова-даследчы інстытут дакументазнаўства і архіўнай справы» (1997), «Біблія тэка Міхася Мялешкі» (1998), «Р.П.Платонаў» (2000), «М.В.Доўнар-Запольскі» (2001). Рэдактар-складальнік кнігі «Памяць: Гісторыка-дакументальная

М.В.Радзько.

І.І.Стаброўскі.

хроніка Ляхавіцкага раёна» (1989). Сааўтар сцэнарыяў дакументальна-мастацкіх фільмаў пра Ц.Гартнага, У.Ігнатюскага, Я.Купалу і інш. Удзельнічаў у падрыхтоўцы выдання поўнага збору твораў Я.Купалы.

І. У. Саламевіч.

СТАБРОŪСКІ Іосіф Іосіфавіч, нарадзіўся 2.11.1870 г. у Слоніме. Бацька валодаў у Слоніmsкім павеце невялікім маёнткам «Орлавічы». Закончыў Полацкі кадэцкі корпус (1889), Аляксандраўскае ваеннае вучылішча (1891), Маскоўскі археалагічны інстытут (1909?), археалагічныя курсы пры Саратаўскім універсітэце (1910—1911?). Удзельнічаў у 1-й сусветнай вайне, якую сустрэў у чыне палкоўнік-карускай артылерыі, камандзіра 55-га артылерыйскага дывізіёна. За бездакорную службу і мужнасць у 1915 г. і 1916 г. узнагароджаны баявымі ордэнамі Святой Ганны II ступені і Святога Уладзіміра IV ступені. У красавіку 1918 г. звольнены з вайскавай службы, але праз некаторы час зноў быў прызваны, цяпер ужо ў Чырвоную армію. Служыў у Заволжскай вайскавай акрузе ва Упраўленні вайскова-вучэбных устаноў старшым справаводам. У красавіку 1921 г. канчаткова звольнены ў запас. Вярнуўся ў родныя мясціны і прысвяціў сябе той справе, аб якой марыў многія гады. Яшчэ ў 1917 г. ён закончыў вольным слухачом Маскоўскі імператарскі археалагічны інстытут, потым Вышэйшыя археалагічныя курсы пры Самарскім універсітэце. Усё наступнае дзесяцігоддзе пасля вяртання на радзіму ён быў нястомным даследчыкам роднага краю. За гэты час былі сабраны археалагічныя і нумізматычныя калекцыі, вялікая колькасць дакументаў

розных часоў, некалькі старадрукаў, мно- ства рэдкіх кніг, асобныя каштоўныя прад- меты гісторыі і прыроды свайго краю. На аснове ўсяго набытага і была адкрыта першая экспазіцыя краязнаўчага музея ў Сло- німе. У 1939 г. Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі ўсе свае калекцыі, амаль 5 тысяч экспана- таў, бязвыплатна перадаў гораду. З гэтага часу яго музей стаў дзяржаўным. І.І.Стаб- роўскі працаваў дырэктарам, а потым на- вуковым супрацоўнікам музея да 1948 г. 20 гадоў пасля выхаду на пенсію ён жыў ва ўласным невялікім доме на вуліцы Камса- мольскай (былая Замкавая). Рады быў ад- даць свае веды кожнаму, хто цікавіўся гісторыяй роднага краю. Памёр І.І.Стаб- роўскі 15.1.1968 г. Пахаваны, як ён і жа- даў, на зямлі былога радавога маёнтка Стаб- роўскіх «Орлавічы». Краязнаўчы музей у горадзе носіць імя яго заснавальніка. У 2002 г. у дні святкавання 750- гадовага юбілею горада на будынку музея была ўрачыста адкрыта мемарыяльная дошка, прысвечаная І.І.Стаброўскаму, якую выка- наў з граніту і падараваў гораду і музею наш зямляк Леанід Богдан.

/ Р. Шпыркова.

ЦЫРЫНСКІ Нёня Абрамавіч, нара- дзіўся ў 1922 г. у Слоніме. Кандыдат тэх- нічных навук, дацэнт. З чэрвеня 1941 г. па ліпень 1942 г. знаходзіўся ў Слоніmsкім гета, у 1942 1944 гг. - - партызан атрадаў імя Шчорса і імя Будзённага. З ліпеня 1944 г. па студзень 1945 г. ваяваў на 1-м Беларускам фронце ў складзе 47-й гвар- дзейскай Ніжнедняпроўскай Чырвана- сцяжнай ордэна Б.Хмяльніцкага дывізіі. Быў паранены, інвалід Айчыннай вайны 2-й трупы. У 1968 г. і 1973 г. ездзіў у ФРГ у г. Гамбург у якасці сведкі на суд над ва- еннымі злачынцамі гебітскамісарыята Слоніма. Працаваў загадчыкам кафедры Омскага сельгасінстытута.

АРОЧКА Ганна Ігнатаўна. Закончы- ла Сялявіцкую школу. Кандыдат эканамі- чных навук. Працавала ў Кіеве.

БАКШАНСКІ Васіль Баляслававіч. Закончыў слоніmsкую СШ № 6. Дацэнт універсітэта імя Баўмана.

ВАХРУШЫНА Тамара Васільеўна, нарадзілася ў Слоніме. Закончыла слоні- msкую СШ № 7. Кандыдат педагагічных навук,

старшы навуковы супрацоўнік Мас- коўскага НДІ хіміі і тэхналогіі арганічных злучэнняў.

ВАШУТА Марыя Пятроўна, нарадзіла- ся ў 1964 г. Кандыдат геалагічных навук. Працуе ў Санкт-Пецярбургу.

ГАРУСТОВІЧ Таццяна Лявонцьеўна, нарадзілася ў 1936 г. у в. Какошчыцы. За- кончыла агранамічны факультэт Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі. Кандыдат сельскагаспадарчых навук, дацэнт Брэсц- кага педагагічнага інстытута.

ДАМАРАД Іна Іванаўна, нарадзілася ў 1976 г. у Слоніме. Закончыла слоніmsкую сярэдняю школу № 4. Кандыдат філала- гічных навук.

ДАНІЛЮК Фёдар Васільевіч, нара- дзіўся ў 1877 г. у в. Сурынка. Беларускі рэ- лігійны і вайсковы дзеяч. Закончыў духоў- ную семінарыю ў Жыровічах, Гатчынскую ваенную школу. Памёр у 1960 г.

ЁРШ Іван Раманавіч, нарадзіўся ў 1949 г. Закончыў слоніmsкую СШ № 4. Кандыдат медыцынскіх навук. Дацэнт кафедры шпітальнай хірургіі Гродзенскага дзяр- жаўнага медыцынскага ўніверсітэта.

ЗЕНАЎ Мікалай Пятровіч. Закончыў Міжэвіцкую сярэдняю школу. Кандыдат навук. Выкладчык хімічнага факультэта БДУ імя Леніна.

ІГНАТОВІЧ Уладзімір Васільевіч. Закончыў Міжэвіцкую сярэдняю школу. Намеснік начальніка ваеннага вучылішча ў Санкт-Пецярбургу.

КАШУБА Алена Іванаўна. Закончыла Слоніmsкую сярэдняю школу № 6, дацэнт БДУ імя Леніна.

КЛЕСАЎ Сяргей Кузьміч, нарадзіўся ў 1955 г. у г. Магадан. У 1978 г. закончыў БДУ імя Леніна. Кандыдат філасофскіх навук (1987). Настаўнік вышэйшай катэ- горыі. Працуе ў Сялявіцкай СШ.

КРУШНЕВІЧ Тадэвуш Казіміравіч, нарадзіўся ў 1938 г. Закончыў Вялікакра- коцкую СШ, кандыдат фізіка-матэматыч- ных навук. Жыве і працуе ў Кіеве.

ЛЕВІН Максім, нарадзіўся ў 1904 г. у Слоніме. Антраполог, этнограф, археолаг. Доктар гістарычных навук, прафесар. Працаваў намеснікам дырэктара Інстыту- та этнаграфіі Акадэміі навук СССР. Памёр ў 1963 г.

МАРЦІНЧЫК Арсеній Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1949 г. у в. Баяры. У 1966 г. закончыў слоніmsкую СШ № 4. Вучыўся

ў Гродзенскім медінстытуце, у аспіранту-ры Акадэміі медыцынскіх навук у Маск-ве. Доктар медыцынскіх навук (1991), пра-фесар.

МІСКО Міхаіл Васільевіч, нарадзіўся ў 1904 г. у в. Чамяры. Доктар гістарычных навук. Даследаваў праблемы нацыянальна-вызваленчага руху ў Польшчы і Беларусі. Выдаў некалькі гістарычных манаграфій. Памёр у 1972 г.

НАДУДЗІК Кандрат Мацвеевіч, нарадзіўся ў 1939 г. у в. Хадзявічы. Кандидат эканамічных навук. Жыве ў Магілёве.

ПЯЦЮШЫК Яўген Яўгенавіч, нарадзіўся 5.2.1965 г. Закончыў Вішаўскую базавую і Дзераўноўскую сярэдняю школы. Кандидат тэхнічных навук, дацэнт Мінска-га інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў па новых кірунках развіцця тэхнікі, тэхналогіі і эканомікі.

РАДЗІШЭЎСКІ Генрых Андрэевіч, нарадзіўся ў 1950 г. у Слоніме. У 1965 г. закончыў слоніmsкую СШ № 5. Кандидат тэхнічных навук. Працуе загадчыкам кафедры механізацыі Беларускага аграрна-га тэхнічнага ўніверсітэта.

САНЮК Валерый Іванавіч, нарадзіўся ў 1950 г. Закончыў слоніmsкую СШ № 4. Доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар кафедры эксперыментальнай фізікі ўніверсітэта Дружбы народаў (г. Масква).

САНЮК Галіна Іванаўна, нарадзілася ў 1947 г. Закончыла слоніmsкую СШ № 4. Кандидат філасофскіх навук, дацэнт кафедры філасофіі прыродазнаўчых факультэтаў БДУ.

САЎЧЫК Валянціна Іосіфаўна, нарадзілася ў 1946 г. Закончыла слоніmsкую СШ № 4. Урач-анколаг Навукова-даследчага інстытута радыяцыйнай медыцыны.

ТАМЛІЧЫК Віктар Міхайлавіч, нарадзіўся ў 1948 г. у в. Хадзявічы. Кандидат тэхнічных навук.

ТАМЛІЧЫК Мітрафан Лукіч, нарадзіўся ў 1896 г. у в. Хадзявічы. Беларускі фізік і педагог. Закончыў БДУ і аспірантуру. Працаваў у Беларускім політэхнічным інстытуце. У 1938 г. быў рэпрэсіраваны і расстраляны.

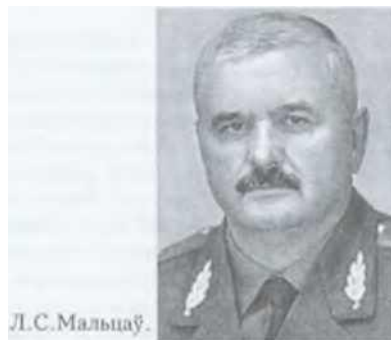
ШЛЁМІНА Лола Васільеўна, нарадзілася ў 1958 г. у Слоніме. Кандидат медыцынскіх навук. У 1976 г. закончыла слоніmsкую СШ № 5. Працуе на кафедры эндакрыналогіі Гродзенскага дзяржаўнага медінстытута.

А.І.Шагідзеніч.

В. У Яфрэменка.

Л.С.Мальцаў.

ШАГІДЗЕВІЧ Амур Іванавіч. Кандидат эканамічных навук. Працаваў галоўным аграномом у саўгасе «Перамога».

ЯНУШЭВІЧ Іван Іванавіч. Кандидат гістарычных навук. Закончыў Рахавіцкую школу.

ЯФРЭМЕНКА Васіль Уладзіміравіч. Доктар эканамічных навук. Першы дырэктар саўгаса «Перамога».

ДЗЯРЖАЎНЫЯ ДЗЕЯЧЫ

МАЛЫЦАЎ Леанід Сямёнавіч, нарадзіўся ў 1949 г. у в. Вяценеўка. Генерал-палкоўнік. Кандидат сацыялагічных навук. Закончыў Мінскае сувораўскае ваеннае вучылішча (1967), Кіеўскае вышэйшае ваеннае агульнавайскавое каманднае вучылішча (1971), Ваенную акадэмію імя М.В.Фрунзе (1979), Ваенную акадэмію Генеральнага штаба (1992). Праходзіў службу ў Групе савецкіх войскаў у Германіі, у Далёкаўсходняй ваеннай акрузе. З 1992 г. — у Беларусі, першы намеснік камандуючага 28-й арміяй, камандзір корпуса. У 1994 г. прызначаны начальнікам Галоўнага штаба Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — першым намеснікам міністра

Л.І.Харужык.

П.Р.Чавус.

абароны. З 1995 г. — міністр абароны Рэспублікі Беларусь. У сакавіку 1997 г. прызначаны першым намеснікам начальніка Штаба па каардынацыі ваеннага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД. З лістапада 2000 г. — намеснік Дзяржаўнага сакратара Савета Бяспекі Рэспублікі Беларусь. З сакавіка 2001 г. — міністр абароны Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны ордэнам «За службу Радзіме» I, II і III ступеней.

ХАРУЖЫК Лявонцій Іванавіч, нарадзіўся ў 1951 г. у в. Жыровічы. Закончыў Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі. Служыў у арміі. Працаваў у калгасе імя Гагарына Зэльвенскага раёна інжынерам па тэхніцы бяспекі. Быў на камсамольскай рабоце. У Жыровіцкім саўгасе-тэхнікуме прайшоў шлях ад лабаранта да намесніка дырэктара, потым працаваў у Рэспубліканскай інспекцыі катланагляду Дзяржаграпрама БССР — інспектар, галоўны інжынер, намеснік начальніка. У 1993—1994 гг. працаваў выканаўчым дырэктарам Беларускай рэспубліканскай асацыяцыі спецыялістаў па ахове працы. У 1994 — 2001 гг. — першы намеснік кіраўніка спраў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. З лютага 2001 г. — міністр прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь.

ЧАВУС Пётр Рыгоравіч, нарадзіўся 7.1.1939 г. у в. Старыны Петрыкаўскага раёна Гомельскай вобласці. У маі 1945 г. сям'я пераехала на Слонімшчыну. Закончыў Вішаўскую школу, Мінскае суворавскае вучылішча, Ташкенцкае ваеннае агульнавайскавае каманднае вучылішча (1960), Ваенна-палітычную акадэмію (1973), Акадэмію Генштаба (1980), вышэйшыя акадэмічныя курсы пры той жа акадэміі (1989). З 1960 г. на камандных і штабных пасадах у

шэрагу ваенных акруг СССР, у т.л. у БВА, а таксама ў Цэнтральнай групе войскаў у Чэхаславакіі, у складзе савецкіх войскаў у Афганістане. У 1991 г. начальнік Інстытута ваеннай гісторыі Міністэрства абароны СССР, начальнік штаба — 1-ы намеснік начальніка Грамадзянскай абароны СССР. Са снежня 1991 г. міністр па справах абароны, у 1992—1994 гг. выконваўчы абавязкі міністра, намеснік міністра абароны Рэспублікі Беларусь. Да сакавіка 1995 г. ваенны саветнік пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

ТВОРЦЫ

АДА ДУ РАВ А Валянціна Захараўна, нарадзілася ў 1941 г. у в. Хадзявічы. Беларуская паэтэса і педагог. Закончыла БДУ. У 1994 г. выдала зборнік паэзіі «Глыбінка». Памерла ў 1994.

АРОЧКА Мікалай (Мікалай Мікалаевіч, псеўд. М.Арчак, М.Ядловец), нарадзіўся 10.12.1930 г. у в. Вецявічы. Беларускі паэт, літаратуразнавец, крытык, прэзаік, перакладчык. Доктар філалагічных навук (1981). Закончыў філалагічны факультэт БДУ (1956). У 1956—1960 гг. працаваў у часопісе «Сельская гаспадарка Беларусі», потым у газеце «Літаратура і мастацтва». З 1966 г. у Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы АН Беларусі. Друкуецца з 1949 г. Член Саюза пісьменнікаў БССР з 1958 г. Аўтар кніжак паэзіі «Не ўсе лугі пакоша-ны...» (1958), «Ветраломная паласа» (1962), «Крылатае сям'я» (1967), «Кветкі бяссмертніка» (1972), «Матчына жыта» (1978), «Колас на ржышчы» (1980), «Бяздоннае» (1985), «Падземныя замкі» (1986). Адрадзіў у сучаснай беларускай літаратуры жанр драматычнай паэмы «Курганне» (1980) і «Крэва» (1982), «Шляхі і краты» (1984), «Судны дзень Скарыны» (1991). Аўтар апавесці «Хай расце маладая таполя» (1963), зборніка вершаў для дзяцей «У птушынай вёсцы» (1964). Даследуе сучасную беларускую літаратуру, асобныя працы прысвяціў творчасці В.Таўлая, М.Танка, А.Куляшова. М. Арочка жыве ў роднай в. Вецявічы.

БОГДАН Леанід Леанідавіч, нарадзіўся ў 1953 г. у Слоніме. Працаваў мастаком-афарміцелем на камвольна-прадзільнай фабрыцы. Самадзейны скульптар. Зрабіў

бюсты Валянціна Таўлая, скульптуру Ф.Скарыны, да 750-годдзя Слоніма выка- наў з граніту мемарыяльную дошку, пры- свечаную І.І.Стаброўскаму, бюсты паэта Анатоля Іверса, сакратара Слонімскага пад- польнага райкома КП(б)Б Фёдара Кава- леўскага. Многія свае работы падарыў музеям і бібліятэцы. Жыве ў Слоніме.

БУШЧЫК Мікалай Уладзіміравіч, нарадзіўся 22.5.1948 г. у в. Дзераўная. Бе- ларусі! жывапісец. Закончыў Краснадар- скае мастацкае вучылішча (1969), аддзя- ленне жывапісу Беларускага тэатральна- мастацкага інстытута (1975). Працаваў выкладчыкам малюнка і жывапісу ў БПІ (1975 — 1981). Працуе ў жанрах тэматыч- най карціны, партрэта, пейзажа. Сіне-бла- кітныя гарызантальныя рытмы вечарова- га святла ўзнаўляюць на палатне родную вёску М.Бушчыка Дзераўную («Змрок»), імклівыя вертыкалі расказваюць пра самае патаемнае («Двое ўначы»). М.Бушчыку падудадныя і мяккасць, пяшчота святла ранішняга, вечаровага («Цяпло з палёў», «Пяшчотны ранак», «Вечар на старажоў- цы), і нястрымная палымянасць пякучага дзённага («Ён і Яна»). Святло тое зы- ходзіць з неба, то хвалямі распякаецца ад дрэў, травы і нават дамоў. Вастраверхія дамы і храмы Гародні, блакітныя вечаро- выя камяніцы сучасных новабудоўляў перадаюць на палатне знаёмыя рытмы і паэзію гарадскога асяроддзя.

У М.Бушчыка ёсць цыкл, над якім ён працуе ўсё сваё творчае жыццё. Ён назваў яго «Прасторы»: «Выход у прастору», «Гульня прасторы», «Гармонія прасторы», «Прастора- 1», «Прастора-28»... У 1990 г. стварыў трагічную серыю «Смяротна хворая Радзіма» на тэму Чарнобыльскай катастрофы.

Асноўныя яго творы «Які прыгожы тэты свет», «Дзед Купрыян» (абедзве 1976), «Дыялог», «Кансіліум» (абедзве 1978), «Сон» (1979), «Айчына» (1980), «Ву- ліца ў Паставах» (1981), «Таінста Тройцы» (1992), «Прысвячэнне Ефрасінні Полац- кай» (1995), «Світанак» (1997). Карціны М.Бушчыка знаходзяцца ў музеях Беларусі Расіі, Латвіі, ЗША, Германіі, Італіі, Францыі.

ВАЛЫНЧЫК Антон Міхайлавіч, нара- дзіўся 18.7.1896 г. у в. Мяльканавічы. Бела- русі! харавы дырыжор, кампазітар, педагог. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1964). У 19 гадоў ён быў ужо рэгентам вялікага салдацкага хору рускай арміі. За- кончыў

Л.Л.Богдан.

М.У.Бушчык.

вышэйшыя музычныя курсы Вар- шаўскай кансерваторыі пры Крамянецкім музычным ліцэі (1935). Да 1939 г. выкладаў спевы ў Клецкай і Навагрудскай гімназіях, арганізоўваў там самадзейныя хары.

У 1947 г. яму даручылі стварыць міжаб- ласны Маладзечанскі ансамбль песні і танца. І ён адправіўся ў дарогу, ездзіў і хадзіў па беларускіх гарадах і вёсках і ўсіх, хто любіў музыку і песні, збіраў у ансамбль. Ён кіраваў самадзейнымі ансамблямі! і харам! ў Мінску, Маладзечне, Аш- мянах, Горках, Пухавічах і ў іншых гара-

М.Бушчык. Ахоўніцы. 1995 г.

С.М.Дарожны.

дах Беларусь І ўсюды яго калектывам спадарожнічаў низменны поспех.

Антон Валынчык валодаў амаль усімі музычнымі інструментамі. Але найбольш паважаў скрыпку і віяланчэль. Вучыўся ў кампазітара А.Туранкова, а таксама ў вядомага харавога дырыжора А.Ягорава. У 1961—1963 гг. быў хормайстрам Гродзенскага народнага ансамбля песні і танца «Нёман», у 1965—1971 гг. — кіраўніком Гродзенскай народнай харавой капэлы настаўнікаў, а пасля — загадчыкам кафедры музыкі і спеваў Гродзенскага педінстытута. Ён з'яўляецца аўтарам шматлікіх песень, у т.л. «За праўду», «Устань ты, ста-

А.М.Валынчык.

ронка», «Зайшлоўжо сонейка», «Азязюлька-какукавала», «Не бядуў», «Гэй, наперад» на словы Янкі Купалы, «Ліпы старыя», «Касцы», «На сенажаці» на словы Якуба Коласа, «Слаўся, наш беларускі» на словы Адама Руска і інш. Памёр 13.11.1985 г.

ГІРШОН Самуіл, нарадзіўся ў 1876 г. у Слоніме. Польскі і яўрэйскі паэт, перакладчык, публіцыст, выдавец і палітык. Заснавальнік яўрэйскай народніцкай партыі. Быў дэпутатам сейма Польшчы. Памёр у 1942 г.

ДАРОЖНЫ (сапраўднае **СЕРАДА**) **Сяргей Міхайлавіч** (іншыя псеўданімы: **Л.Трыер, Т.Трыкліні**), нарадзіўся 25.2.1909 г. у Слоніме. Беларускі паэт. Член Саюза пісьменнікаў Беларусі з 1934 г.

У 1-ю сусветную вайну сям'я С. Дарожнага пакінула родныя мясціны і ў 1915 г. апынулася ў бежанстве ў Варонежы. Бацька кулілізаваў і ў армію. Ён загінуў на фронце. З 1921 г. С.Дарожны выходзіў у Мазырскаму дзіцячым доме, тут у 1924 г. закончыў сямігадовую школу і паступіў у Белпедтэхнікум (Мінск). У 1930 г. закончыў літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагогічнага факультэта БДУ. Быў членам літаратурных аб'яднанняў «Маладняк», «Узвышша». Працаваў на гуде ў Барысаве, у рэдакцыях рэспубліканскіх газет, стыльрэдактарам часопіса «Работніца і сялянка Беларусі».

У 1936 г. быў незаконна рэпрэсаваны, асуджаны на 8 гадоў пазбаўлення волі. Паводле ўспамінаў С.Грахоўскага, С. Дарожнага абвінавачвалі ў падрыхтоўцы ўзброенага замаху на першага сакратара ЦК КП(б)Б М.Гікалу, пра якога ён збіраў матэрыялы для кнігі. Адбываў пакаранне на Далёкім Усходзе, будаваў Камсамольск-на-Амуры. Там і загінуў 19.7.1943 г., не дачакаўшыся вызвалення. Па хадайніцтве сястры ў 1957 г. быў рэабілітаваны і адноўлены ў Саюзе пісьменнікаў.

Першыя творы С.Дарожнага з'явіліся ў друку ў 1925 г. Яго вершы заўважыў К.Чорны. Сталаму майстру ў іх убачылася свежасць і глыбіня, здольнасць маладога паэта адчуваць сябе паграмадзянска адказным за лёс сваёй краіны. Тэту грамадзянскую адказнасць С.Дарожны пранёс праз усё жыццё. У 1926 г. выйшла яго першая паэтычная кніга (сумесна з І.Плаўнікам) «Звон вясны». Затым былі яшчэ дзве асабістыя кнігі паэзіі «Васільковы рос-

сып» (1929), «Пракосы на памяць» (1932). Часам у вершах С.Дарожнага адчуваецца ўплыў У. Дубоўкі, яго паэтыкі і інтанацый. Асаблівай танальнай мілагучнасцю, вобразнай насычанасцю, спавядальнасцю прасякнуты пейзажныя вершы С.Дарожнага. Пераклаў на беларускую мову раман Г.Караваевай «Лесазавод», вершы Э.Багрыцкага, С.Кірсанава, А.Твардоўскага, І.Уткіна, І.Харыка і інш., апавяданні У.Караленкі, А.Новікава-Прыбоя і інш.

ДВАРЧАНІН Ігнат Сямёнавіч, нарадзіўся 8.6.1895 г. у в. Погіры Дзятлаўска-га раёна. Беларускі літаратуразнавец, паэт, публіцыст, грамадскі дзеяч. Закончыў Пажыцкі ўніверсітэт (1925), абараніў вучо-ную ступень доктара філасофіі. У 1912 — 1915 гг. настаўнічаў у в. Хмяльніца Слонім-скага раёна і іншых школах. У 1917 г. жыў у Мінску. У 1918 г. працаваў сакратаром культурна-асветнага аддзела Беларускага нацыянальнага камісарыята. З 1926 г. сак-ратар Беларускага выдавецкага тавары-ства, настаўнік Віленскай беларускай гімназіі. У 1928 г. абраны ў сейм Польшчы. У 1930 г. арыштаваны польскімі ўладамі і засуджаны на 8 гадоў турэмнага зняволен-ня. У выніку абмену палітычнымі вязнямі паміж Польшчай і СССР вызвалены

15.9.1932 г., жыў у Мінску. Працаваў у Камісіі па вывучэнні Заходняй Беларусі, в.а. дырэктара Інстытута мовазнаўства АН БССР. Друкаваўся з 1917 г. У 1926 г. аб-раніў дысертцыю на тэму «Францішак Скарына як культурны дзеяч і гуманіст на беларускай ніве». У 1927 г. склаў і выдаў у Вільні «Хрэстаматыю новай беларускай літаратуры (ад 1905 года)». Супрацоўні-чаў у часопісах «Родныя гоні», «Маланка», рэдагаваў беларускія газеты. Арыштаваны 16.8.1933 г. і 9.1.1934 г. прыгавораны да вышэйшай меры пакарання, якая была заменена на 10 гадоў зняволення. 25.11.1937 г. зноў прыгавораны да расстрэ-лу. Расстраляны 8.12.1937 г. Рэабілітава-ны 18.4.1956 г.

ДЕКУЦЬ-МАЛЕЙ Лукаш, нарадзіўся 1.10.1888 г. у Слоніме. Беларускі грамадскі і рэлігійны дзеяч. Закончыў Першыя беларускія настаўніцкія курсы ў Вільні (1919). З 1910 г. член баптысцкай царквы. У 1918 г. абраны ў Гродзенскую павя-товую раду. 13.2.1919 г. арыштаваны польскімі ўладамі за выступленні ад імя Літоў-скай дзяржавы; быў выпушчаны. Летам

Л. Івсрс

1919 г. узначаліў Гродзенскую цэнтральную беларускую вучыцельскую раду. У пачатку 1920 г. адзін з кіраўнікоў Беларускага на-цыянальнага камітэта і старшыня беларускай школьнай рады ў Гродне. У ліпені — верасні 1920 г. камісар сацыяльнага забес-пячэння Гродзенскага рэўкома, потым бап-тысцкі прапаведнік. У 1920 — 1924 гг. пера-клаў 17 рэлігійных брашур з польскай і рускай моў на беларускую. Разам з А.Луц-кевічам пераклаў і выдаў «Новы Запавет і Псалмы» (Гельсінгфорс, 1931). У час вайны прэсвітэр беларускіх баптыстаў на акупіраванай тэрыторыі Беларусі. У 1942 г. выдаў малітоўнік на беларускай мове. Па-мёр 20.1.1955 г. у ЗША.

ДУНЕЦ Хацкель Майсеевіч, нарадзіўся ў студзені 1897 г. у Слоніме. Яўрэйскі крытык і публіцыст. Закончыў Віцебскі педтэхнікум. Працаваў у Віцебску на партыйнай рабоце. З 1926 г. у Мінску: на-меснік рэдактара газеты «Акцябэр» («Ка-стрычнік»), адказны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва». У 1930— 1934 гг. намеснік наркома асветы БССР. У 1936 г. рэпрэсаваны. Зняволенне адбываў ва ухтычорскіх лагерах. Расстраляны 29.10.1937 г. у Мінску. Рэабілітаваны ў 1967 г. Даследаваў яўрэйскую літаратуру, пісаў пра беларускіх пісьменнікаў («Аб масавай рабоце на яўрэйскай мове», 1929, «У змаганнях», 1931, «За Магнітабуд літа-ратуры», 1932, «Пра пісьменнікаў і творы», 1933, «На літаратурныя тэмы», 1934, і інш.).

ІВЕРС Анатоль (сапраўднае **МІСКО Іван Дарафеевіч**, іншыя псеўданімы **Васіль Двоеў, Іван Іванавіч, А.Івэрс, Анатоль Івэрс**), нарадзіўся 15.5.1912 г. у в. Ча-мяры. Беларускі паэт. Член Саюза пісьмен-нікаў Беларусі з 1940 г. У 1915 г. сям'я эва-куравалася пад Кіеў. Пасля вяртання на радзіму бацька некаторы час быў сакрата-

А.Карніцкі.
Аўтапартрэт.

ром валаснога Савета, за што потым за ім пастаянна сачылі польскія жандары.

Чытаць па-руску паэта навучыў бацька, потым некалькі месяцаў хлапчук вучыўся ў мясцовай беларускай школе, але яе закрылі. Летам 1926 г. паступіў у Віленскую беларускую гімназію, у 1928 г. выключаны за актыўную падпольную дзейнасць. Працягваў вучыцца ў Клецкай і Навагрудскай гімназіях, але закончыць поўны курс навучання польскія ўлады так і не далі. Паліцыя некалькі разоў арыштоўвала паэта; яго дапытвалі і катавалі ў пастарунку і дэфензіве, тры разы судзілі за ўдзел у дэманстрацыях і супраціўленне ўладам пры затрыманні. Невялікія тэрміны прыгавораў падпадалі пад амністыю. З верасня 1939 г. па чэрвень 1941 г. Анатоль Іверс літрабортнік слонімскай раённай газеты «Вольная праца». У 1935 г. трагічна загінула маці. У Вялікую Айчынную вайну фашысты замучылі ў лагеры смерці Калдычэва бацьку і жонку Анатоля Іверса. У час вайны, паводле загаду штаба партызанскага атрада, быў накіраваны ў Слонім для стварэння антыфашысцкай арга-

А.Карніцкі. Нацюрморт.

нізацыі. Знаходзячыся на нелегальным становішчы, працаваў у гарадской управе. У

лістападзе 1943 г., калі пачаліся арышты, уступіў у партызанскую брыгаду імя Ракасоўскага. Быў абраны сакратаром Слонімскага міжраённага антыфашысцкага камітэта. Пазней прызначаны намеснікам камандзіра атрада імя Дзяржынскага па разведцы, адначасова адказваў за выпуск органа падпольнага райкома партыі «Вольная праца», выдаваў лістоўкі і газету «Барацьба». Пасля вайны працаваў адказным сакратаром раённай газеты, сакратаром Слонімскага гарвыканкома. У 1949—1966 гг. займаў пасады майстра смалакурнага завода і тэхнолага лесахімзавода. У 1966 г. вярнуўся ў рэдакцыю слонімскай газеты «За перамогу камунізму» (былая «Вольная праца»). З 1976 г. да 1984 г. — адказны сакратар раённага аддзялення Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры. Друкаваў са пачатку ў 1934 г. У першым зборніку «Песні на загонах» (1939) прасочваюцца шчыры лірызм, рамантычныя матывы свабодалюбства, вернасці роднаму краю. Аўтар «Паэмы пра камсамольца Валодзю Бялько» (1964), успамінаў пра В.Таўлая («Пасылка Валянціна Таўлая», 1976), Г.Леўчыка («Далёкі ўспамін», 1980), Я.Купалу («Ён адкрыў мне Беларусь», 1981), І.Дварчаніна і інш. Памёр 26.10.1999 г.

Друку ёсць на кн.: *Беларускія пісьменнікі: Біблія графічных слоўнік. Мн., 1995. Т. 3. С. 8—9.*

КАРНИЦКІ Антон Паўлавіч, нарадзіўся ў 1902 г. у Адэсе, куды ў пошуках заробку выехалі яго бацькі. Сям'я вярнулася ў Слонім толькі ў 1922 г. Пачатковую мастацкую адукацыю атрымаў у слоніmsкіх сяброў-мастакоў. Пасля вучыўся ў гімназіі імя А.Міцкевіча ў Навагрудку. Там ён закончыў пяць класаў, а ў 1939 г. закончыў тры класы мастацкай школы Панквіта ў Варшаве. Мог працягваць вучобу і далей, але перашкодзіла вайна. Будучы хворым, перабраўся ў Слонім.

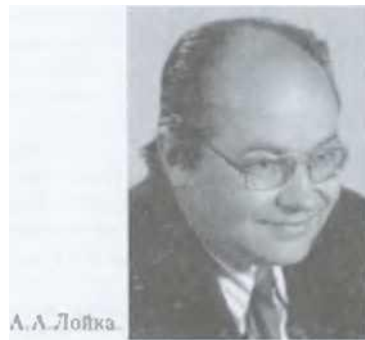
Маляваў краявіды Слонімсчыны, ува-сабляў тое, што было дарагое для яго — сяброў, сваякоў, суседзяў, родную зямлю. Пісаў партрэты, пейзажы, нацюрморты. Памёр 25.1.1945 г.

КРЭТАЎ Юрый Васільевіч, нарадзіўся ў 1953 г. у Слоніме. Закончыў слоніmsкую СШ № 5 у 1970 г. Працуе кіраўніком тэатра «Дзіклон» у г. Санкт-Пецярбург.

ЛЕЎЧЫК Гальяш (ЛЯЎКОВІЧ Ілья Міхайлавіч), нарадзіўся 20.7.1880 г. у Слоніме. Беларускі пісьменнік. Закончыў Слонімскае павятовае вучылішча. З 1896 г. служыў у Слоніме ў канцэлярыі міраво-га судзі, пісарам у каморніка. У 1904 — 1920 гг. чарчэжнік у магістраце Варшавы. Кожнае лета бываў у Слоніме, дзе напіса- на большасць яго твораў. У Варшаве і Слоніме меў багатую бібліятэку. Маляваў, іграў, спяваў, збіраў фальклор. Сабраў уні- кальныя дакументы пра Слонім і Слонім- шчыну. Друкавацца пачаў у 1908 г. у газе- це «Наша ніва». Выдаў зборнік вершаў «Чыжык беларускі» (1912, Вільня). Дру- каваўся ў заходнебеларускіх газетах і часопісах. Падрыхтаваны зборнік «Беларуси жаваранак» выдаць не ўдалося, ма- шынапіс яго выкарыстаны пры выданні зборніка Г.Леўчыка «Доля і хлеб» (1980). У 1932 г. напісаў філасофска-медытацый- ные паэмы ў прозе «Хараство» і «Чалавек». Перакладаў на беларускую мову творы А.Міцкевіча, М.Кананніцкай, Ю.Славацка- га, М.Някрасава і інш. Памёр у 1944 г.

І. У. Саламевіч.

ЛОЙКА Алег Антонавіч, нарадзіўся 1.5.1931 г. у Слоніме. Беларускі пісьменнік, літаратуразнавец, крытык. Член-карэспандэнт НАН Беларусі (1989). Доктар філалагічных навук (1969), прафесар (1971). Пасля заканчэння ў 1953 г. філалагічнага факультэта БДУ застаўся ў аспірантуры. З 1956 г. працаваў на кафедры беларускай літаратуры; з 1962 г. — дацэнт, з 1971 г. — прафесар, з 1985 г. — яе загадчык. У 1991 — 1996 гг. быў дэканам філалагічнага факультэта БДУ. Выдаў зборнікі паэзіі: «На юна- чым шляху» (1959), «Задуменныя пра- лескі», «Дарогі і летуценні», «Блакітнае азерца» (1965), «Калі ў дарозе ты...», «Дзівасіл» (1969), «Каб не плакалі кані», «Шчырасць» (1973), «Пачуцці», «Лінія жыцця», «Скрыжалі», «Няроўныя даты» (1983), «Грайна» (1986), «Пралескі ў акопах», «Балады вайны і міру», «Талая вясна» (1990), «Трэці золлак», (1993) і інш. Яго пяру належаць раманы «Як агонь, як вада...» (1984 г.; пад назвай «Янка Купала» выдаваўся ў серыі «Жыццё выдат- ных людзей» у 1982 г.) і «Францыск Ска- рына, або Сонца Маладзёковае» (1990 г.; пад назвай «Скарына» выдаваўся у серыі «Жыццё выдатных людзей» у 1989 г.,

А.А. Лойка

Дзяржпрэмія Беларусі імя Я.Коласа 1990 г.), аповесці «Скарына на Градчанах (1990)», і «Кельты не ўміраюць...» (1997). Выдаў дапаможнік для ВУ «Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд» (ч. 1—2, 1977— 1980), адзін са складальні- каў хрэстаматыі «Беларуская літаратура XIX ст.» (1971). Піша для дзяцей (зборнікі «Як Тоня рэха шукала», 1962, «Калямлына», 1972, «Дзехто пануе», 1977, «Кніжка Надзейкі», 1987 і інш). Перак- лаў на беларускую мову творы П.Верлена (зборнік «У месяцавым ззянні», 1974), І.В.Гётэ (зборнік «Спатканне і ростань», 1981), Ф.Шылера (зборнік «Улада песня-спеву», 1997), рускіх, украінскіх, польскіх, літоўскіх і інш. паэтаў).

МІСКО Іван Якімавіч, нарадзіўся 22.2.1932 г. у в. Чамяры. Беларускі скульп- тар. Заслужаны дзеяч мастацтваў Бела- русі (1989). Закончыў Беларускі тэатраль- на-мастацкі інстытут (1966). Працуе ў стан- ковай і манументальнай скульптуры. Работам уласцівыя прастата кампазіцыі, лака- нічнасць і строгасць пластычнай мовы. Галоўнае месца ў творчасці займаюць парт- рэты сучаснікаў: Героя Сацыялістычай Працы І.Кулеша (1960), акадэмікаў А.Пра- капчука (1960) і Ф.Фёдарова (1968), дзея- чаў беларускай культуры Ф.Мадорава (1967), Я.Цікоцкага (1970) і Р.Шырмы (1978), С.Станюты (1982), Ф.Скарыны (1992), Н.Лежэ (1993), В.Роўды (1997), А.Аўрамчыка, Ю.Іванова, А.Лойкі (усе 1999), маці Ю.А.Гагарына Г.Ц.Гагарынай (1979), касманаўтаў Ю.Гагарына (1968), П.Клімука, М.Гермашэўскага (абодва 1978), У.Кавалёнка, В.Руміна (абодва 1980), беларускіх алімпійскіх чэмпіёнаў А.Бяловай (1983), А.Мядзведзя (1984), студэнткі (1990) і інш., кампазіцый «2001

год» (1978 — 1994), «Дазорак», «У будучыню» (абедзве 1994), «Космас», «Рэпартаж з космасу» (абедзве 1999) і інш. Адзін з аўтараў Манумента ў гонар савецкай маці- патрыёткі ў Жодзіне (1975, Дзяржаўная прэмія СССР 1977). Стварыў помнік І.Буйніцкаму ў в. Празарокі Глыбоцкага раёна (1976, архітэктар М.Бурдзін), Герою Савецкага Саюза І.Кабушкіну ў Баранавічах (1973, архітэктары Ю.Градаў, Л.Левін), І.Рэпіну ў Здраўневе каля в. Койтава Віцебскага раёна (1990), бюст П.Клімука ў Брэсце (1978, архітэктар С.Баткоўскі) і інш.

МІСКО Якуб Герасімавіч, нарадзіўся 18.6.1911 г. у в. Чамяры. Беларускі пісьменнік, журналіст, удзельнік рэвалюцыйна-га руху ў Заходняй Беларусі Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1967). Вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі (1925 — 1928; выключаны за ўдзел у рэвалюцыйным руху), закончыў Баранавіцкі на-стаўніцкі інстытут (1949). У 1932 — 1934 гг. працаваў у галоўным сакратарыяце рэвалюцыйна-дэмакратычнай арганізацыі «Змаганне», супрацоўнічаў у падпольным заходнебеларускім друку. Неаднаразова быў арыштаваны польскімі ўладамі, болын за 8 гадоў прасядзеў у турмах. У лістападзе 1939 г. разам з братамі арыштаваны органамі НКВС (вызвалены ў 1940). Працаваў у лідскай раённай газеце «Уперад» (1940—1941). З 1947 г. на журналісцкай рабоце: газетах «Чырвоная звязда» (Баранавічы), «Сельская газета», часопісе «Коммунист Белоруссии». Аўтар аповесці «Было яно калісьці...», публіцыстычных артыкулаў, фельетонаў, гумарэсак. Творчая спадчына сабрана ў кнізе «Маё маўклівае сэрца» (1983). Памёр 23.10.1981 г.

ПАСТУХОЎ Рудольф Аляксеевіч, нарадзіўся 28.9.1936 г. у г. Рыбінску Яраслаўскай вобласці, Расія. Працяглы час жыў і працаваў у Паўладарскай вобласці і ў Алтайскім краі. З 1970 г. жыў у Слоніме. Працаваў на камвольна-прадзільнай фабрыцы. Яго творчы шлях пачаўся, калі жыў і працаваў у Алтайскім краі, вершы і публіцыстычныя матэрыялы змяшчаліся ў краевых газетах і часопісах. З 1971 г. творы друкаваліся на старонках раённай, абласной і рэспубліканскіх газет, у часопісах «Нёман», «Крыніца», у штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва», у калектыўных зборніках «Дзень паэзіі-89» (Мінск, 1989), «Золак над Шчарай»

(Слонім, 1974). У 1974 г. у Слоніме выдаў кнігу вершаў «Судьба». Памёр у верасні 1997 г.

ПУШКАРЭВІЧ Канстанцін Аляксеевіч, нарадзіўся 3.11.1890 г. у Слоніме. Беларускі гісторык, перакладчык. Доктар філалагічных навук (1940), прафесар (1941).

Нарадзіўся Канстанцін у сям'і, якая любіла і добра ведала беларускую народную творчасць. У 1902 г. паступіў у Гродзенскую гімназію і закончыў яе поўны курс з сярэбраным медалём. У час вучобы прымаў актыўны ўдзел у гуртку беларускай моладзі.

У 1912 г. стаў студэнтам славянскага аддзялення гісторыка-філалагічнага факультэта Пецябургскага ўніверсітэта, дзе разам са сваімі землякамі заснаваў Беларусі! навукова-літаратурны гурток. Пасля заканчэння ўніверсітэта ў 1917 г. яго, як здольнага філалага, пакінулі на кафедры для падрыхтоўкі да прафесарскага звання.

У 1919—1922 гг. выкладаў славянскую філалогію ў Томскім ўніверсітэце.

Пасля Томска нашага земляка запрасілі ў Ленінградскі навукова-даследчы інстытут параўнальнага вывучэння моў і літаратур Захаду і Усходу на пасаду навукова-вага супрацоўніка. Праз пэўны час ён ужо працаваў у Ленінградскім ўніверсітэце, выкладаў літаратуру народаў СССР, прымаў удзел у рабоце Славянскай камісіі Акадэміі навук СССР, быў супрацоўнікам Інстытута славяназнаўства Акадэміі навук СССР.

У 1938 г. нашаму земляку па сукупнасці прац была прысуджана ступень кандыдата філалагічных навук без абароны дысертацыі. А праз два гады ён абараніў доктарскую дысертацыю на тэму «Чэхі ў Расіі». Яго прызначылі загадчыкам кафедры славянскай філалогіі Ленінградскага ўніверсітэта.

Канстанцін Пушкарэвіч — аўтар шматлікіх навуковых прац у галіне славянскай філалогіі, дзе вялікае месца займала беларусазнаўства. Ён актыўна займаўся перакладчыцкай дзейнасцю. У 1928 г. у Ленінградзе выйшлі з друку асобнымі кнігамі апавяданні Цішкі Гартнага «Трэскі на хвалях» і аповесць «Салавей» Змітрака Бядулі ў яго перакладзе на рускую мову.

Беларускі вучоны-славіст займаўся гісторыяй чэшскага народа, балгарскай, сербскай і харвацкай літаратурамі, пера-

кладаў творы сербскіх аўтараў на рускую мову. Памёр 28.2.1942 г. у блакадным Ле- нінградзе.

С.М. Чыгрын.

САКАЛОЎСКІ Уладзімір Лявонцэ- віч, нарадзіўся 4.6.1930 г. у в. Мялькана- вічы. Беларускі літаратуразнавец, кандидат філалагічных навук (1977). Член Са- юза пісьменнікаў Беларусі з 1993 г.

Закончыў Азярніцкую СШ (1949), факу- лтэт замежных моў Гродзенскага педа- гагічнага інстытута (1953). Працаваў на- стаўнікам нямецкай мовы ў Мастоўскай СШ (1953—1957), дырэктарам Зяльвян- ская (1957 — 1958) і Лупацкай (1958 — 1959) васьмігадовых школ, Азёрскай СШ (1959— 1961), Мастоўскай школы-інтэрна- та (1961 — 1962). У 1962 г. накіраваны ў ГДР, дзе да 1971 г. працаваў перакладчы- кам. Выкладаў нямецкую мову ў Рьжскім інстытуце інжынераў грамадзянскай авія- цыі (РИГА) (1971—1978). У 1977 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Бела- руска-нямецкія літаратурныя сувязі перы- яду Веймарскай рэспублікі». Працаваў дацэнтам і загадчыкам кафедры рускай мовы па рабоце з замежнымі студэнтамі РИГА (1981—1982). Часова быў залічэ- ны ў Інстытут літаратуры імя Я.Купалы АН БССР (1978— 1979), дзе з лютага 1982 г. працаваў пастаянна старшым навуковым супрацоўнікам, з 1991 г. у Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф.Скары- ны. З 1993 г. прэзідэнт Беларуска-нямец- кай асацыяцыі культурна-асветных ініцыя- тыў (1993). Узнагароджаны медалямі. Друкуецца з 1972 г. Даследуе ўзаема сувязі і распаўсюджванне беларускай літаратуры за мяжой.

Аўтар манаграфій «Пара станаўлен- ня: Вопыт параўнальнага вывучэння беларускай і некаторых класічных замежных літаратур» (1986), «Беларуская літарату- ра ў ГДР» (1988). Адзін з аўтараў дасле- давання «Беларуская савецкая літаратура за мяжой» (1988). Уклаў зборнік на нямецкай і беларускай мовах «Беларускія апа- вяданні» (2000). На беларускую мову пе- раклаў працу А.Цеханавецкага «Міхал Казімір Агінскі і яго «сядзіба музаў» у Слоніме» (1993).

САЛАМЕВІЧ Іван Уладзіміравіч (псеўданімы **М.Кракоцкі**, **Барыс Лісавец**, **К.Ракоцкі** і інш.), нарадзіўся 29.10.1938 г.

У.Л.Сакалоўскі.

І.У.Саламевіч.

у в. Малая Кракотка. Беларускі літарату- разнавец, фалькларыст, бібліёграф, пера- кладчык. Член Саюза пісьменнікаў Бела- русі з 1989 г. Кандыдат філалагічных навук (1971). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Бе- ларусі ў галіне навукі 1976 г.

Закончыў Вялікакракоцкую СШ, бела- рускае аддзяленне філалагічнага факультэ- та БДУ (1960). Працаваў у выдавецкім адзеле Дзяржаўнай бібліятэкі БССР (1960—1962), выдавецтве Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафе- сіянальнай адукацыі БССР (да 1964 г., цяпер «Вышэйшая школа»). У 1965 — 1966 гг. стажор Варшаўскага універсітэта. У 1967 г. закончыў аспірантуру пры кафедры беларускай літаратуры БДУ. З 1968 г. старшы навуковы рэдактар рэдак- цыі літаратуры, мовы, фальклору і этна- графіі, у 1976—1992 г. загадчык навуковай рэдакцыі народнай асветы і беларускіх слоўнікаў, з 1992 г. вядучы рэдактар гэтай рэдакцыі, з 1994 г. вядучы рэдактар рэдак- цыі літаратуры, мовы, фальклору і этна- графіі выдавецтва «Беларуская Энцыкла- педыя» імя Петруся Броўкі. Адначасова ў 1987 — 1997 гг. выкладаў БДУ. Абараніў кандыдацкую дысертацыю «Міхал Феда- роўскі — фалькларыст».

Пачаў друкавацца ў 1955 г. у слонім- ская раённай газеце «Вольная праца». Пер- шы артыкул у рэспубліканскім друку з'явіўся ў 1957 г. Даследуе гісторыю беларускай літаратуры і культуры, фальклор.

Увёў у навуковы ўжытак невядомыя матэрыялы, звязаныя з жыццём і творчас- цю Ф.Багушэвіча, Я.Лучыны, А.Гурынові- ча, Я.Купалы, Я.Коласа, М.Багдановіча, М.Гарэцкага, А.Зязюлі, К.Лейкі, Г.Леўчы- ка, Ф.Шантыра, М.Арла, Т.Гардзьялкоўскай,

З.Верас, У.Дубоўкі, фалькларыстаў і этнографу[^] Біруты, Р.Зянькевіча, М.Федароўскага, Ч.Пяткевіча, П. Дземідовіча і інш. Аўтар першага ў Беларусі «Слоўніка беларускіх псеўданімаў (XIX — XX стст.)» (1983), манаграфіі «Міхал Федароўскі» (1972). Склаў бібліяграфічны даведнік «Беларускі фальклор (1926 — 1963)» (1964), кнігі «М.Гарэцкі. Успаміны, арты- кулы, дакументы» (1984, з А.Лісам), зборнікі Г.Леўчыка «Доля і хлеб» (1980, з Н.Ляшковіч), М.Арла «Лірнік» (1991), Я.Купалы «Вершы і паэмы» (1991, на рус- кай мове), «П'есы XIX — пачатку XX ст.» (1998), выбраныя творы Я.Чачота «Сві- цязь» (1999), зборнікі «Беларускія за- гадкі» (1982, 1989), «Мама Мышка сушыла шышкі: Беларускія народныя скарага- воркі» (1983), літаратурна- мастацкі календар «Кола дзён» (1987, 1988, у сааўтар- стве), «Календар памятных дат 2001» (2001). На беларускую мову пераклаў ма- награфію «Беларуская казка» і пака- зальнік «Сюжэты і матывы беларускіх народных казак» Л.Барага, падручнік «Гісторыя беларускай савецкай музыкі», аповесць «Адысей з Беларусі» В.Гузана- ва, «Успаміны пра Тышкевічаву Свіслач, Дзярэчын і Ружаны» Л.Патоцкага, раманы «Зверабой» Дж.Ф.Купера, «Блукаю- чыя зоркі» Шолам- Алейхема (з Г. Шу- пенькам) і інш. Удзельнічаў у падрыхтоў- цы Поўнага збору твораў Я.Купалы (аў- тар артыкула «Летапіс жыцця і творчасці Купалы», т. 9, кн. 2, 2003).

СУПРУН Васіль Рыгоровіч, нарадзіў- ся 10.3.1926 г. у в. Глоўсевичы. Беларускі краязнавец, археолаг, пісьменнік. Член Са- юза беларускіх пісьменнікаў. Вучыўся ў Слонімскай настаўніцкай семінарыі, за- кончыў Мінскі педагагічны інстытут (1969). З 1944 г. настаўнік, дырэктар школы. У 1947 — 1956 гг. рэпрэсаваны, адбы- ваў тэрмін у канцлагерах Інты і Варкуты. Вярнуўся ў Беларусь у 1956 г. З 1957 г. працаваў будаўніком, у 1968 г. супрацоўнік Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея. У 1963—1970 гг. даследаваў археалагічныя помнікі ў басейнах рэк Шчары, Зальвянкі, Ясельды, Мухаўца, Гарыні. Выявіў, сабраў матэрыял і апісаў каля 200 старажытных стаянак, селішчаў, гарадзішчаў, курганных і бескурганных могілнікаў у Гродзенскай і Брэсцкай абласцях. Разглядаў этнічныя пытанні і праблемы гісторыі архітэктуры сярэднявечнай Беларусь. Выступае ў перыядычным друку з вершамі і ўспамі- намі.

Друкуецца з 1943 г. Выдаў зборнікі вер- шаў «Крык» (1993), «Рэха абуджаных дзён» (1994), «Незабыўныя ксівы» (1997), «Жыццё для Беларусі» (1998). Кнігі «За смугою часу» (1994), «Дзеі над Шчарай» (2000) прысвечаны археалагічным пом- нікам і гісторыі Слонімшчыны.

СУЧОК Аляксандр (ДАБРЫЯН Пётр На- вумавіч), іншы псеўданім **У.Вашык**; нара- дзіўся 20.10.1916 г. у в. Ахматава Алатыр- скага раёна, Чувашыя. Паэт. Бацька, Навум Васільевіч, і маці, Юстына Мікалаеўна, родам з в. Какошчыцы. У 1915 г. сям'я выехала ў Расію. Жылі ў в. Ахматава Алатыр- скага павета. У 1918 г. пераехалі ў станіцу Коелна Чэлябінскай губерні, дзе бацька працаваў млынаром (там і памёр). У 1922 г. маці з траімі дзецьмі вярнулася на радзі- му. Будучы паэт у 1926— 1932 гг. вучыўся ў польскай школе ў в. Мяльканавічы, дзе закончыў пяць класаў. Затым працаваў на гаспадарцы. Уключыўся ў падпольную рэвалюцыйную барацьбу. За арганізацыю дэманстрацыі мяльканавіцкіх вучняў, якія патрабавалі школы на роднай мове, 16.1.1934 г. арыштаваны. Але з-пад арыш- ту ўдалося ўцячы. Затым быў сакратаром Азярніцкага падпольнага райкома камса- мола Заходняй Беларусь 30.7.1934 г. зноў арыштаваны і ў верасні 1935 г. асуджаны на 4 гады турмы (да суда сядзеў у Слоніме, пасля пераведзены ў Беласток). Выйшаў на волю па амністыі ў 1937 г. 27.4.1939 г. зноў арыштаваны і адпраўлены ў канцла- гер Картуз-Бяроза. Вызвалены Чырвонай арміяй. Працаваў у слонімскай раённай га- зеце «Вольная праца». З красавіка 1941 г. па накіраванні ваенкамата знаходзіўся ў будаўнічым батальёне, размешчаным у г.п. Свіслач, будаваў аэрадром для пасадкі цяжкіх самалётаў. У час вайны жыў у Какошчыцах. Удзельнічаў (з 1942) у пад- польным антыфашысцкім руху, быў сакратаром падраённага антыфашысцкага камі- тэта. З красавіка 1944 г. — у партызанскім атрадзе імя Дзяржынскага брыгады імя Ракасоўскага, быў літработнікам падполь- най газеты «Вольная праца». Пасля вы- звалення раёна, калі газета аднавіла сваю дзейнасць, працягваў у ёй працаваць. У верасні 1944 г. выбраны 2-м сакратаром Слонімскага РК ЛКСМБ. Праз месяц

прызваны ў Чырвоную армію. Пасля дэмабілізацыі ў 1946 г. жыў у Какоіпчыцах, працаваў на гаспадарцы. У 1948—1950 гг. загадчык Азярніцкага сельскага Дома культуры, у 1950—1953 гг. старшыня Азярніцкага сельсавета, у 1953 — 1955 гг. інструктар Слонімскага РК КПБ, затым працаваў у калгасе. У 1963—1978 гг. — стрэлачнік на ст. Азярніца. З 1978 г. пенсіянер. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі.

Па словах самога паэта, вершы пачаў пісаць «яшчэ будучы ў слонімскай турме. Паперы і алоўка медь у камеры адміністрацыі не дазваляла. Але я ўхітрыўся... пісаць алюмініевай лыжкай на сцяне...» Першы апублікаваны твор А.Сучка — верш «Я бачыў» (1938). Друкаваўся ў заходнебеларускім часопісе «Шлях моладзі», слонімскай раённай і гродзенскай абласной газетах, зборніку «Сцягі і паходні». Раннім вершам А. Сучка ўласцівы пафас вызваленчай барацьбы. Потым аддаваў перавагу пейзажнай лірыцы. Памёр 27.8.1993 г.

А.М.Пяткевіч.

СЯРГЕЙЧЫК Іван Лук'янавіч, нарадзіўся 17.9.1949 г. у в. Пустаборы Зэльвенскага раёна. У 1966 г. закончыў Слонімскае СПТВ. Працаваў на будаўніцтве аўтадарог у Таджыкістане. У 1968 — 1990 гг. служыў у Савецкай арміі. Двойчы пабываў у Афганістане (1981 — 1983 і 1989). Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалямі. Тры гады ўзначальваў Слонімскае раённае аб'яднанне ветэранаў вайны ў Афганістане. У сакавіку 2002 г. стварыў літаратурнае аб'яднанне пры газеце «Слоніmsкі веснік», якім кіруе і зараз. Піша з 1972 г. Вершы, апавяданні, аповесці і пераклады друкаваліся ў раённых, абласной і рэспубліканскіх газетах, у часопісах «Акно», «Маладосць», у калектыўных зборніках «Карані» (1984), «Золак над Шчарай» (1984). У 1991 г. выдаў кнігу прозы «Горкі пыл Гіндукуша» — афганскі дзённік. На вершы Івана Сяргея чыка напісана 6 песень. Член Саюза беларускіх пісьменнікаў з 1995 г.

ТАУЛАЙ Валянцін Паўлавіч, нарадзіўся 8.2.1914 г. у г. Баранавічы. У 1920 г. сям'я пераехала на радзіму бацькі ў в. Рудаўка. Вучыўся ў Вялікакракоцкай школе, Слонімскай настаўніцкай семінарыі (у 1925 выключаны за нежаданне адмовіцца ад беларускай нацыянальнасці), у

1927 — 1929 гг. у Віленскай беларускай гімназіі (выключаны як адзін з арганізатараў вучнёўскай забастоўкі). За падпольную камсамольскую дзейнасць арыштаваны і зняволены ў слоніmsкую турму, потым у гродзенскі астрог (1929—1930). У 1930 — 1932 гг. працаваў у газеце «Звязда» і вучыўся ў БДУ. У снежні 1932 г. адкліканы на падпольную працу ў Заходнюю Беларусь — член цэнтральнай рэдакцыі КПЗБ у Варшаве, адзін з фактычных рэдактараў «Беларускай газеты» і яе дадатку часопіса «Літаратурная старонка» — легальных неафіцыйных органаў КПЗБ у Вільні. Прадстаўнік ЦК КПЗБ у Цэнтры нацыянальна-вызваленчага руху Заходняй Беларусі Адзін з арганізатараў Літаратурнага фронту сялянска-рабочых пісьменнікаў. Пры спробе перайсці граніцу ў Савецкую Беларусь у 1934 г. арыштаваны. Засуджаны на 8 гадоў зняволення ў гродзенскі астрог. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі працаваў у лідскай раённай газеце «Уперад» (1939—1941). У Вялікую Айчынную вайну сувязны партызанскага атрада імя Катоўскага брыгады імя Дзяржынскага Баранавіцкай вобласці, разведчык спецгрупы «Буравеснік» (1942 — 1944). У 1944 — 1945 гг. адказны сакратар навагрудскай раённай газеты «Звязда», у 1945 — 1947 гг. старшы навуковы супрацоўнік і намеснік дырэктара Літаратурнага музея Я.Купалы. Друкаваўся з 1928 г. Меў псеўданімы Бунтарны, Янка Дванаццаты, Паўлюк Сірата, В.Тарскі і інш. Як паэтрэвалюцыянер фарміраваўся ў камуністычным падполлі (паэма «Непераможная». Выдадзена на шапірографе, 1928). У першым пасмяротным зборніку «Выбранае» (1947) палыміяныя паэтычныя цыклы астрожных вершаў («Лукішскія вершы», «Таварышу маёй

В.П

1945 — да нашых дзён

васы», «Бацьку») і паэм («Таварыш», «Песня пра сухар»).

Аўтар публіцыстычных нарысаў пра рэвалюцыйна-вызваленчую і антыфашысцкую барацьбу, літаратурна-крытычных артыкулаў пра творчасць Я. Ку палы, П. Пестрака, Я. Брыля. Пераклаў на беларускую мову асобныя творы А. Міцкевіча, І. Крылова. Памёр 27.4.1947 г. Яго імя носіць адзін з завулкаў г. Слоніма.

ХЛЯБЦЭВІЧ Яўген Іванавіч, нарадзіўся 25.6.1884 г. у в. Жыровічы. Беларусі! бібліёграф, літаратуразнавец, педагог, публіцыст. Кандыдат педагагічных навук (1947). З сям’і праваслаўнага святара. Закончыў Жыровіцкае духоўнае вучылішча (1900), праваслаўную духоўную семінарыю ў Вільні (1906), фізіка-матэматычны факультэт Пецябургскага ўніверсітэта (1913). Адзін з арганізатараў Беларускага навукова-літаратурнага гуртка студэнтаў гэтага ўніверсітэта, гуртка па вывучэнні Гродзенскай губерні. Удзельнік 2-га з’ез- да Беларускай сацыялістычнай грамады (1906), Усерасійскага з’езда па бібліятэч- най справе (1911). З 1919 г. — загадчык бібліятэчнага аддзела палітупраўлення Рэўваенсавета. З 1930 г. — у народным камісарыяце асветы, у выдавецтве РСФСР. У 1943 — 1953 гг. выкладчык, вучоны сак- ратар Маскоўскага бібліятэчнага інстыту- та. Друкаваўся з 1906 г. (у газетах «Наша ніва», «Новая Русь», часопісах «Жизнь национальностей», «Узвышша», «Полюмя» і інш.). Аўтар шматлікіх карэспандэнцый, бібліяграфічных і літаратуразнаўчых ар- тыкулаў, успамінаў пра справы беларускай культуры. Выдаў кнігі: «Бібліятэка і каа- перацыя» (1912), «Народническая поэзия белорусов» (1917), «Массовый читатель и работа с книгой» (1936) і інш. Памёр 20.10.1953 г.

ЧЫГРЫН Іван Пятровіч, нарадзіўся 10.4.1931 г. у в. Чамяры. Беларускі літаратуразнавец, крытык, паэт. Кандыдат філа- лагічных навук (1968). Член Саюза пісьменнікаў Беларусі з 1988 г.

Нарадзіўся ў сялянскай сям’і. Вучыцца пачаў у польскіх школе. Потым закончыў 6 класаў у Чамяроўскай сямігодцы. Закон- чыў беларускую СШ № 1 г. Слоніма (1950), беларускае аддзяленне філфака БДУ (1955). Працаваў настаўнікам у Дзераўноў- скай СШ, завучам у Яварскай СШ Дзятлаў- скага раёна (1955—1957), выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры Кракоцкай СШ Слонімскага раёна (1957—1958). Ву- чыўся ў аспірантуры пры

Інстытуце мас- тацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Беларусі па спецыяльнасці беларуская фалькларыстыка (1958—1961). З 1961 г. — малодшы, з 1975 г. — старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН Беларусі. З 1991 г. — на пеней. Абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Станаўленне беларускай прозы і фальклор. Дакастрычніцкі перыяд».

Першыя публікацыі І. Чыгрына з’явілі- ся ў 1959 г. Удзельнічаў у фальклорных экспедыцыях, даследаваў узаемадзеянне фальклору і літаратуры («Ядвігін Ш. і фальклор», «Казкі жыцця» Я. Коласа і фальклор», «Дакастрычніцкая проза Я. Коласа і фальклор», «Часціна спадчыны на- роднай», «Казкі вырушылі ў свет», «Мак- сім Гарэцкі і фальклор»), публікаваў народную лексіку. Займаўся тэксталогіяй, склаў хроніку літаратурнага жыцця Беларусі якая ўвайшла ў «Гісторыю беларускай літаратуры». Падрыхтаваў і выдаў «Вы- браныя творы» Ядвігіна Ш., 4-ы том Збо ру твораў Я. Купалы, анталагічны зборнік апаavedанняў пісьменнікаў «Маладняка» «Веснаход» (адбор, укладанне, уступны ар- тыкул, каментарый). Выдаў манаграфіі «Станаўленне беларускай прозы і фальклор. (Дакастрычніцкі перыяд)», «Проза «Маладняка». Дарогамі сцвярдзэння», «Крокі. Проза «Узвышша», «Рэальнае і магчымае. Проза Якуба Коласа», зборнік вершаў «Капеж». Займаецца праблемамі літаратуры 1910—1930-х гадоў, прозай Я. Коласа, М. Гарэцкага. Выступае з вершам! і артыкуламі ў перыядычным друку. Аўтар раздзелаў у калектывных працах (кнігі «Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці», «Гісторыя беларускай савец- кай літаратуры»),

Л. С. Савік.

ЧЫГРЫН Сяргей Мікалаевіч, нарадзіўся 24.9.1958 г. у в. Хадзявічы. Закон- чыў тэатральнае аддзяленне Магілёўска- га культасветвучылішча і філалагічны фа- культэт Белдзяржуніверсітэта. Служыў у арміі. Цяпер працуе загадчыкам літаратур- най часткі Слонімскага беларускага драма- тычнага тэатра.

Першы верш быў змешчаны ў 1975 г. у часопісе «Бярозка». Друкаваўся таксама ў

Імі ганарыцца Слонімшчына

зборніках «Вусны» (1985), «Квадра» (1990), штогодніках «Сучаснік», «Дзень паэзіі», часопісах «Беларусь», «Мала-досць», «Голас часу» (Лондан), «Перша-цвет», «Роднае слова» і ў іншых рэспубліканскіх выданнях.

Выступае ў друку як кразнавец і даследчык беларускай літаратуры. У пачатку 1993 г. у Слоніме выдаў кніжку «Янка Купала і Слонімшчына». Пераклаў на беларускую мову п'есы А.Хайта «Дзень нараджэння катэ Леапольда» (пастаўлена ў 1993 г. Слоніmsкім беларускім драмтэатрам) і К.Гальдоні «Карчмарка». Выпусціў кнігі «Шчырая Шчыра» (1993), «Родам са Слонімшчыны» (2003).

ЯГОЎДЗІК (ЯГАЎДЗІК) Уладзімір Іванавіч, нарадзіўся 14.2.1956 г. у в. Кастровічы. Беларускі празаік, драматург. Член Саюза пісьменнікаў Беларусі з 1985 г. Вучыўся ў Дзягільскай, Слоніmsкай, Зэльвенскай школа-інтэрнатах. Закончыў філалагічны факультэт БДУ (1978). Працаваў карэспандэнтам брэсцкай абласной газеты «Заря» (1978–1979), на Брэсцкай студыі тэлебачання (1979–1982). У 1982–1990 гг. — супрацоўнік рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», у 1990–1991 гг. — рэдактар газеты «Дзеці і мы». З 1993 г. рэдактар аддзела прозы часопіса «Нёман». З 1997 г. рэдактар часопіса «Бярозка».

Дэбютаваў у друку вершамі (зэльвенская раённая газета «Праца», «Гродзенская правда», 1972). У 1978 г. перайшоў да мастацкай прозы. У апавяданнях («Стрэл дуплетам», «Пасылказ дому», «Стронга», «Перадзім'ем» і інш.) узнімае вострыя маральна-этычныя праблемы з жыцця маладога сучасніка. У 1984 г. выйшла яго кніга «Стронга», у якой разам з апавяданнямі надрукавана аповесць «І паклікалая...». У ёй аўтар паспрабаваў паглядзець на лёс сваіх равеснікаў як на працяг тых падзей, што ўжо сталі гісторыяй. Галоўнае ў творы — пошукі гармоніі чалавека і прыроды. Свет, у якім жывуць героі аповесці, цэльны, утульны, прыгожы. Выдаў некалькі кніг прозы, зборнік казак «Сонейка, свяці!» (1988), мастацкі альбом «Алена Кіш» (1990). Проза У.Ягоўдзіка лірычная, падкупляе дакладнасцю і выразнасцю малюнка. Яго творам уласцівы сюжэтная стройнасць і стылёвая зладжанасць, актыўнасць аўтарскай пазіцыі, праўдзівасць і шчырасць. У.Ягоўдзік з'яўляецца аўтарам п'ес для

У.І.Ягоўдзік.

дзяцей «Залатое зярнятка» і «Сонейка, свяці!» (1983 і 1985, пастаўлены Брэсцкім абласным тэатрам лялек); «Пякла баба калачы» (з А.Шкілёнкам, 1987), «Сакрэты Вогніка» (1987), «Усміхніся, прынцэса!» (1990). Піша артыкулы і нарысы аб прафесійных і самадзейных мастаках рэспублікі, выступае як літаратурны крытык і перакладчык з рускай і ўкраінскай моў. Літаратурная прэмія імя Я.Маўра (1994, за кнігі «Янка і Ружа» і «Ці вернецца князь Кук?»).

ЯКІМОВІЧ Аляксей Мікалаевіч, нарадзіўся 15.10.1949 г. у в. Парэчча. Беларусі! празаік, драматург. Член Саюза беларускіх пісьменнікаў з 1990 г.

Закончыў Парэцкую СШ, філалагічны факультэт БДУ (1972). Выкладаў рускую і беларускую мовы і літаратуры ў Кастровіцкай васьмігадовай школе (1972–1974), Жыровіцкай СШ (1974–1979), працаваў дырэктарам Дзеравянчыцкай васьмігадовай школы (1979–1982). З 1983 г. выкладчык рускай мовы і літаратуры Касцянеўскай базавай школы.

Піша ў асноўным для дзяцей. Першыя спробы п'яра А.Якімовіча адносяцца да школьных гадоў. Першае яго апавяданне («Падарозе са школы») надрукавана ў кнізе «Напісалі кніжку самі» (1967). А.Якімовіч добра ведае і тонка адчувае настрой і запатрабаванні, духоўны свет і псіхалогію юнага чытача. Героі яго твораў — настаянікі, школьнікі, персанажы народных казак, што ажылі ў нашай рэчаіснасці, героі, якія навучаюць дзяцей дабрыні і спагадзе. Аўтар кніжак апавяданняў для дзяцей «Гордзіеў вузел, альбо Нявыдуманая гісторыя з жыцця Алеся Пятрашкі» (1987),

I.P. Ціхан

«Эльдарада просіць дапамогі» (1989), «Апошні дыназаўрык» (1995), «Добры змей» (1997), «Маўглі» (1999) і інш. У Слоні́мскім драматы́чным тэатры пастаў-лены яго п'есы «Чарадзейныя суніцы» і «Хітрыкі Бабы Ягі» (абедзве 1992).

Л. С. Савік.

СПАРТСМЕНЫ

АРЦЮШКЕВІЧ Уладзі́мір Фёда-равіч, нарадзіўся ў 1959 г. у Слоні́ме. Зас-лужаны майстар спорту міжнароднага класа па матаболе. Быў членам зборнай СССР. Дванаццаціразовы чэмпіён Еўропы.

БАЛАЎНЁЎ Валеры́й Дзмі́трыевіч, нарадзіўся ў 1959 г. у Слоні́ме. Чэмпіён СССР (1979) на байдарцы-двойцы на ды станцы 1000 м. Майстар міжнароднага класа. ~ —

БАЧТАРОЎ Сярге́й, нарадзіўся ў 1953 г. Закончыў СШ №5 Слоні́ма. Сярэбраны прызёр чэмпіянату СССР у марафонскім бегу.

У.В.Раманоўскі з трэнерам майстрам спорту Л.П.Раўцёнкам і юным веслярамі Слоні́мскай ДЮСШ.

ГАНЧАР Анато́ль Фёда́равіч, нара-дзіўся ў 1950 г. Закончыў СШ № 6 Слоні́-ма. Сярэбраны прызёр чэмпіянату Еўро-пы ў бегу на 800 м.

ДУДЖІН Міхаі́л Міхаі́лавіч, нара-дзіўся ў 1946 г. у Слоні́ме. Майстар спорту міжнароднага класа па лёгкай атлетыцы (трайны скачок). Чэмпіён СССР, Еўропы. Удзельнік XIX Алімпійскіх гульняў (1968, г. Мехіка, Мексіка), дзе заняў 4-е месца.

ЖАЛАБОЎСКІ Міхаі́л Мікала́евіч, нарадзіўся 8.5.1946 г. у в. Скіпоровічы Дзятлаўскага р-на. Майстар спорту міжна-роднага класа (1970). Чэмпіён Еўропы ў закрытым памяшканні ў эстафеце 3 x 1000 м

(1969). Неаднаразовы чэмпіён СССР у бегу на 1500, 5000 м і ў кросе на дыстан-цыі 8 км. Удзельнік XIX Алімпійскіх гуль-няў (1968, г. Мехіка, Мексіка).

КУЛЬГАВЫ Аляксе́й Алякса́ндравіч, нарадзіўся ў 1982 г. Сярэбраны прызёр чэмпіянату свету (1999) сярод юніёраў. Чэмпіён, двухразовы сярэбраны і бронза-вы прызёр чэмпіянату свету (2000, весла-ванне на каноэ).

КУПАВА Ігар Уладзі́міравіч, нара-дзіўся ў 1977 г. у Слоні́ме. Закончыў СШ № 1 Слоні́ма. Чэмпіён Рэспублікі Беларусь па більярдным спорце (2001).

РАМАНОЎСКІ Уладзі́мір Вацла́лавіч, нарадзіўся 21.7.1957 г. у Слоні́ме. Заслу-жаны майстар спорту СССР (1976). Чэм-піён XXI Алімпійскіх гульняў (1976, г. Ман-рэаль, Канада, веславанне на байдарцы двойцы) у пары з С.Нагорным (Украі́на) на дыстанцыі 500 м. Бронзавы прызёр. чэмпіянату свету (1977, г. Сафія, Балгарыя) на дыстанцыі 1000 м. Чэмпіён СССР (1976, 1977, 1980 — на дыстанцыі 500 м; 1977 — на дыстанцыі 1000 м). У 1994—1998 гг. дзяржаўны трэнер Беларусі па веславанні.

РЭЧЫЦ Леані́д Мікала́евіч, нарадзіў-ся ў 1938 г. Чэмпіён Рэспублікі Беларусь па більярдным спорце сярод ветэранаў (2001).

ЦІВОНЧЫК Андрэ́й Іосі́фавіч, нара-дзіўся ў 1970 г. у в. Жыровічы. Бронзавы прызёр XXVI Алімпійскіх гульняў (1996, г. Атланта, ЗША) па скачках у вышыню з шастом.

ЦІХАН Іван Ры́горовіч, нарадзіўся 26.7.1976 г. у в. Глоўсёвічы. Майстар спорту міжнароднага класа па лёгкай атлетыцы. Чэмпіён Еўропы (1997) сярод моладзі па мятанні молата. На XXVII Алімпійскіх

гульнях (2000, г. Сідней, Аўстралія) заняў 4-е месца. У 2003 г. стаў чэмпіёнам свету (Парыж, Францыя) і Сусветнай універсіяды (г. Токіо, Японія).

Майстры спорту па шашках

АНИСЬКА Віталь Аляксандравіч, нарадзіўся ў 1981 г. у Слоніме. Чэмпіён Рэспублікі Беларусь сярод юніёраў (2000).

МЯЛЕШКА Іван Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1938 г. у Слоніме.

Кандидаты ў майстры спорту па шашках

АНИСЬКА Аляксандр Уладзіміравіч, нарадзіўся ў 1959 г. у в. Старадзевяткавічы.

АНИСЬКА Аляксей Аляксандравіч, нарадзіўся ў 1983 г. у Слоніме.

БАРЫСІК Ганна Сяргееўна, нарадзі-

Ганаровыя грамадзяне Слоніма
лася ў 1984 г. у Слоніме. Чэмпіёнка Рэспублікі Беларусь сярод юніёраў (2002).

БЕЛУШ Канстанцін Іванавіч, нарадзіўся ў 1949 г.

ГАРАСЮК Васіль Антонавіч, нарадзіўся ў 1981 г. у Слоніме.

МАЦЯВІН Андрэй Валянцінавіч, нарадзіўся ў 1989 г. На чэмпіянаце Еўропы (2002) сярод юніёраў заняў 4-е месца.

МЯЛЕШКА Мікалай Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1933 г. у Слоніме. Памёр у 1987 г.

РАМАНАЎ Сяргей Кірылавіч, нарадзіўся ў 1948 г.

ЯКІМОВІЧ Уладзімір Уладзіміравіч, нарадзіўся ў 1957 г. у в. Шундры.

ЯКУТА Мікалай Іванавіч, нарадзіўся ў 1949 г. у в. Мірная. Памёр у 1995 г.

Ганаровыя грамадзяне Слоніма

АНИШЧЫК Міхаіл Трафімавіч. На нарадзіўся 16.10.1905 г. у в. Була былога Слонімскага павета. Як добры арганізатар працоўных мае, ён праводзіў вялікую работу сярод членаў КСМЗБ і КПЗБ. Неаднаразова быў зняволены, 10 гадоў прабыў у турмах буржуазна-памешчыцкай Польшчы. Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР быў адным з арганізатараў рабочай гвардыі на Слонішчыне, працаваў операўнаважаным міліцыі. У лістападзе 1940 г. абраны дэпутатам і старшынёй Слонімскага гарадскога Савета. На гэтай пасадзе і застала яго Вялікая Айчынная вайна.

Ужо з першых дзён акупацыі Беларусі нямецка-фашысцкімі захопнікамі М.Т.Анішчык становіцца актыўным арганізатарам партызанскіх груп і атрадаў. У маі 1943 г. ён прыбыў у родныя мясціны як упаўнаважаны ЦК КП(б)Б і Беларусскага штаба партызанскага руху па Слонімска-мужайцэнтры. У верасні 1943 г. — ліпені 1944 г. сакратар Слонімскага падпольнага РК КП(б)Б, рэдактар яго падпольнага органа — газеты «Вольная праца». У студзені 1944 г. па ініцыятыве М.Т.Анішчыка была створана партызанская брыгада імя К.К.Ракасоўскага, якая дзейнічала на тэрыторыі Слонімскага і Быценскага раёнаў.

Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, 4 медалямі. Пасля вайны працаваў у партыйных і савецкіх органах. 24.6.1969 г. М.Т.Анішчыку прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Памёр 8.2.1973 г.

ВАРУХІН Андрэй Пятровіч. Нара-

дзіўся 22.8.1900 г. у г. Касімаў Разанскай вобласці, Расія. У 1918 г. дэбрахвотнікам пайшоў у Чырвоную армію. У 1920 г. закончыў 1-я Пецяргюфскія курсы і быў накіраваны ў 2-ю Ленінградскую дывізію. У 1925 г. закончыў Вышэйшую ваенна-педагагічную школу ў Ленінградзе, у 1930 г. Вышэйшую школу лётчыкаў у Севасто-

М.Т.Анішчык.

М.С.Вінаградаў.

В.Н.Гарэлаў.

палі. Гераізм і камандзірскі талент А.П.Варухіна асабліва ярка праявіліся ў Вялікую Айчынную вайну. Пад яго камандаваннем 657-ы стралковы полк 125-й стралковай дывізіі вёў упартыя баі на Ленінградскім фронце. Удзельнічаў у вызваленні Беларусі, у т.л. Слонімскай. Асабліва А.П.Варухін вызначыўся пры вызваленні Варшавы. 24.3.1945 г. яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (двойчы), Суворова II і III ступеней, Айчынай вайны I ступені. 27.6.1974 г. А.П.Варухіну прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Памер у 1987 г.

ВІНАГРАДАЎ Мікалай Сяргеевіч. Нарадзіўся 14.10.1898 г. у г. Кашыра Маскоўскай вобласці, Расія. У 1920 г. пайшоў добраахвотнікам у Чырвоную армію. У 1920 г., закончыўшы кулямётныя курсы ў г. Ташкент, ваяваў на Туркестанскім фронце, актыўна ўдзельнічаў у вызваленні Бухары. У 1922 г. закончыў Вышэйшае пяхотнае вучылішча ў Кіеве, у 1925 г. школу лётчыкаў вышэйшага пілатажу. Старшы лётчык М.С.Вінаградаў узначаліў спачатку авіяэскадру, потым школу лётчыкаў і лётчыкаў-назіральнікаў, авіяэскадрылю. У 1938 г. пасля заканчэння Вышэйшай ваеннай лётна-тактычнай школы быў прызначаны інспектарам па тэхніцы пілатажу авіяпалка, а затым яго камандзірам. У Вялікую Айчынную вайну камандзір 606-га начнага бамбардзіровачнага палка, потым намеснік камандзіра авіядывізіі. Ваяваў на Калінінскім фронце, на Курскай дузе. У канцы 1943 г. яму было даручана фарміраванне 199-й штурмавой авіядывізіі, якая ўвайшла ў склад 4-га штурмавога авіякорпуса. Баявы шлях

дывізіі пралёг праз Беларусь (1-ы Беларуска-Польскі фронт), Польшчу, Усходнюю Прусію, Усходнюю і Заходнюю Памеранію (2-і Беларуска-Польскі фронт). Дывізія вызначылася пры вызваленні Слоніма.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (тройчы), Кутузава II ступені, Айчынай вайны I ступені і 11 медалямі. Пасля дэмабілізацыі жыў у Ленінградзе. 6.5.1970 г. М.С.Вінаградаву прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Памер 5.9.1977.

ГАРЭЛАЎ Васіль Нікіфаравіч. Нарадзіўся 19.2.1915 г. у с. Локна Болхаўскага раёна Арлоўскай вобласці, Расія. У 1929 г. закончыў школу сельскай моладзі, у 1932 г. Бярозаўскі сельскагаспадарчы тэхнікум у Варонежскай вобласці, у 1936 г. школу адказных банкаўскіх работнікаў у Варонежы. Працаваў пільнерважатым, загадчыкам сельскагаспадарчага аддзела раённай газеты. З 1936 г. у Чырвонай арміі. Да вайны вучыўся ў палкавой школе, быў камандзірам аддзялення, узвода. Вайну сустрэў у Маскве, дзе яму было даручана фарміраванне з ліку камсамольцаў і добраахвотнікаў-камуністаў камуністычнага батальёна Свядлоўскага раёна Масквы. У кастрычніку 1941 г., калі гэты батальён уліўся ў склад 3-й Маскоўскай камуністычнай дывізіі, В.Н.Гарэлаў быў прызначаны камандзірам кулямётнай роты, якая вяла баі на валакаламскім напрамку. Затым — Паўночна-Заходні фронт. Камандзір лыжнага атрада, з якім хадзіў у тыл ворага. Быў паранены, кантужаны. Пасля выздараўлення са снежня 1942 г. начальнік штаба 109-га гвардзейскага стралковага палка 37-й гвардзейскай стралковай дывізіі 65-й арміі. У студзені 1944 г. узначаліў штаб 69-й стралковай дывізіі 65-й арміі, баявы шлях якой пралёг праз Бабруйск, Асіповічы, Баранавічы, Слонім.

Пасля вызвалення Слоніма дывізія працягвала наступленне на Ружаны — Пружаны, імкліва праследвала праціўнікаў праз Белавежскую пушчу і ў кастрычніку 1944 г. захапіла плацдарм на рацэ Нава-Раў (на поўнач ад Варшавы). У лістападзе 1944 г. Гарэлаў узначаліў штаб 37-й гвардзейскай стралковай дывізіі. Пасля вайны закончыў Ваенную акадэмію Генеральнага штаба і прадоўжыў службу ў г. Асіповічы. У 1950—1960 гг. працаваў старшым выкладчыкам Ваеннай акадэміі брантанка-

вых войскаў. У запас пайшоў у 1960 г. У 1960 — 1975 гг. працаваў у адным з навукова-даследчых інстытутаў Масквы, з 1975 г. — адказным сакратаром Маскоўскай секцыі Савецкага камітэта ветэранаў вайны.

Гвардыі палкоўнік у адстаўцы, кандидат ваенных навук В.Н.Гарэлаў узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Суворова, Кутузава, Багдана Хмяльніцкага, Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі і інш.

27.6.1974 г. В.Н.Гарэлаву прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма.

ЛЕАШЭНЯ Яўген Варфаламеевіч. На радзіўся 24.12.1900 г. у пас. Альбярцін (зараз у межах Слоніма). Падлеткам працаваў на мясцовай суконнай фабрыцы. У 1-ю *суеверную* вайну сям'я Леашэняў пераехала ў Петраград. Юнаком сустрэў Лютаўскую і Кастрычніцкую рэвалюцыі. Пасля вярнуўся ў Слонім. Працаваў сельскім настаўнікам у в. Жарабілаўка былой Баранавіцкай воласці. У чэрвені 1919 г. добраахвотнікам пайшоў у Чырвоную армію. Вызначыўся ў баях на Паўднёвым фронце ў грамадзянскую вайну. Закончыў Ваенную акадэмію імя М.В.Фрунзе, працаваў начальнікам кафедры гэтай акадэміі. Яўген Варфаламеевіч упарта працаваў над удасканаленнем ваенна-інжынернай школы, развіваў тэорыю тактыкі інжынерных войскаў, тэорыю інжынернага забеспячэння бою і аперацыі. У Вялікую Айчынную вайну быў начальнікам інжынерных войскаў Маскоўскага абарончага рубяжа, начальнікам штаба аператыўнай трупы інжынерных загарад у абароне Масквы. Быў удзельнікам абароны Севастопаля і Крыма. У 1944 г. як начальнік штаба інжынерных войскаў 1-га Беларускага фронту вызваляў Беларусь і родную Слонімшчыну. Дайшоў да Берліна. Затым удзельнічаў у разгроме Квантунскай арміі на Далёкім Усходзе.

Пасля вайны на выкладчыцкай рабоце — узначальваў кафедры інжынерных войскаў у ваенных акадэміях. Як перакананы салдат-інтэрнацыяналіст і таленавіты вучоны быў адным з арганізатараў Ваенна-тэхнічнай акадэміі Войска польскага ў Варшаве.

Пасля адстаўкі ў 1961 г. актыўна ўдзельнічаў у партыйнай і грамадскай рабоце — у Савецкім камітэце ветэранаў вайны, у ваенна-навуковым таварыстве пры Цэнтральным доме Савецкай арміі імя

Я.В.Леашэня.

Фрунзе, быў старшынёй арганізацыйнай камісіі таварыства «Веды» РСФСР, удзельнічаў у камісіях Таварыства савецка-польскай дружбы. Падрыхтаваў матэрыялы да зборніка «50 гадоў інжынерных войскаў», а таксама 3 тамы машынапіснага тэксту па гісторыі Слонімшчыны. Веўшырокую перапіску з піянерскімі атрадамі і дружнымі школах Слонімшчыны.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны, Кутузава, Багдана Хмяльніцкага і інш. Яго імя названа вуліца ў Слоніме. Жыў у Маскве. 24.6.1969 г. Я.В.Леашэню прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Па-мёр 6.12.1981 г.

ПІСАКОЎ Сцяпан Тарасавіч. На радзіўся 27.12.1904 г. на Віцебшчыне. У 1926 г. пайшоў у Чырвоную армію. Прымаў удзел на баку Іспанскай Рэспублікі ў час грамадзянскай вайны ў Іспаніі. У верасні 1939 г. удзельнічаў у вызваленчым паходзе Чырвонай арміі ў Заходнюю Беларусь. У савецка-фінляндскую вайну кіраваў штабам бамбардзіроўчага палка. Нягледзячы на лютыя маразы, бамбардзіроўшчыкі Пісакова штодзень бамбілі доты і дзоты «лініі Манергейма», пракладлі шлях пяхоце. У Вялікую Айчынную вайну ваяваў пад Ленінградам і на Паўночным Каўказе. У канцы 1943 г. пасля фарміравання 199-й штурмавой авіяцыйнай дывізіі С.Т.Пісакова прызначаюць начальнікам штаба.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (тройчы), Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі і інш.

З 1954 г. у адстаўцы, жыў у г. Елгава, Латвія. 27.6.1974 г. С.Т.Пісакову прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Памёр у 1992 г.

СУХАМЛІН Іван Міхайлавіч. Нара-

І.М.Сухамлін.

А.М.ІПыпуноў.

дзіўся 24.6.1923 г. у в. Васіленкава Чугу-еўскага раёна Харкаўскай вобласці, Украі-на. У Вялікую Айчынную вайну на фронце з 1941 г. Камандзір танкавай роты 17-й гвардзейскай танкавай брыгады 1-га гвар-дзейскага Данскога танкавага корпуса лей-тэнант І.М.Сухамлін вызначыўся ў Бела-рускай наступальнай аперацыі. 8.7.1944 г. танкавая рота Сухамліна вызваліла стан-цыю Міцкевічы, перарэзала чыгунку Бара-навічы — Ліда. 9 ліпеня з 2 танкамі І.М.Сухамлін прарваўся да Шчары. 22.8.1944 г. за тэты бой яму прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

...Калі танкі дасягнулі першых будын-каў в. Разанаўшчына, Слонім быў бачны як на далоні. Рапτοўна ўдар вялікай сілы страсянуў танк. Полымя вырвалася з-за ма-торнай перагародкі. Аднак танк заставаў-ся ў страі. Вырашылі ісці на таран, і пала-ючая баявая машына, набіраючы скорасць, рынулася на самаходку. Моцны ўдар дзвюх сталёвых мае... На нейкі момант свя-домасць гвардыі лейтэнанта Сухамліна ад-ключылася. Ён упаў на баявую ўкладку. Полымя ахапіла яго абмундзіраванне. Гэта, відавочна, прывяло яго ў прытомнасць. Сухамлін ускочыў. На палаючым гумавым дыванчыку ляжаў зараджаючы Клімаў. Гімнасцёрка яго тлела. Языкi полымя пра-бягалі па аголенай спіне сяржанта. Не ад-чуваючы ўласнага болю, лейтэнант схачіў сябра за паясную папругу і пацягнуў да люка.

Вогненны таран танка гвардыі лейтэнанта І.М.Сухамліна і з'яўленне за ім яшчэ двух савецкіх танкаў на флангу варожай засады ўнеслі замяшанне ў рады праціўні-ка, прымусілі яго пакінуць пазіцыі і ад-ступіць на захад. У той жа дзень танкісты 17-й гвардзейскай танкавай брыгады ава-лодалі горадам.

...Сухамлін трапіў у адзін з маскоўскіх шпітэляў. Пасля выздараўлення Іван Міхайлавіч зноў вярнуўся ў сваю часць, дайшоў да Берліна. У 1951 г. закончыў Акадэмію бранятанкавых і механізаваных войскаў, у 1955 г. — Ваенную акадэмію імя М.В.Фрунзе, ад'юнктуру пры Ваеннай акадэміі бранятанкавых войскаў і атрымаў ступень кандыдата ваенных навук. Ён аў-тар 180 навуковых работ. У 1978 г. І.М.Су-хамліну прысвоена званне генерал-маёра. На працягу многіх гадоў ён працаваў у ваенных акадэміях на пасадах старшага вык-ладчыка, начальніка афіцэрскіх курсаў і начальніка кафедры.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Ай-чыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы) і інш. 24.6.1969 г. І.М.Сухамлі-ну прысвоена званне ганаровага грамадзя-ніна г. Слоніма. Памёр у 2002 г.

ШЫПУНОЎ Аляксандр Мікалаевіч.

Нарадзіўся ў 1912 г. у г. Іванава, Расія. Бацькі працавалі ткачамі. Жадаючы зрабіць сына вартым пераемнікам сваёй справы, 14-гадовага хлапчука накіравалі ў школу фабрычна-заводскага навучан-ня. Але прафесія прадзілчыка не зада-вальняла юнака. Па камсамольскай пу-цёўцы ў 1930 г. ён паступіў у ваенна-авіа-цыйную школу. Праз некаторы час накі-равалі ў Ваенна-палітычную акадэмію імя У.І.Леніна, якую ён закончыў напярэ-дадні Вялікай Айчыннай вайны. Ваяваў на Паўночна-Заходнім, Калінінскім фронтах. У студзені 1944 г. падпалкоўнік А.М.Шыпуноў узначаліў палітаддзел толькі што сфарміраванай 199-й штурма-вой авіяцыйнай дывізіі.

У пасляваенныя гады прадоўжыў службу ў Савецкай арміі на розных пасадах, вучыўся ў Ваеннай акадэміі Генераль-нага штаба ў Маскве. Ваенную службу за-кончыў у званні генерал-маёра авіяцыі.

Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Ай-чыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі і 8 медалямі. Жыў у г. Растоў-на-Доне.

6. 5.1970 г. А.М.Шыпунову прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Памёр у 1992 г.

ЯРШОЎ Уладзімір Васільевіч.

Нарадзіўся 21.7.1906 г. у Маскве. З 1928 г. у Чырвонай арміі. Вялікая Айчынная вайна

Яны кіравалі раёнам і горадам

застала У.В.Яршова ў званні маёра на пасадзе камандзіра палка на Урале. Неўзабаве быў прызначаны камандзірам 19-й механізаванай бригады 1-га Краснаградска-га механізаванага корпуса, з якой ён прайшоў не адну сотню кіламетраў па франтах вайны. Першыя баі з нямецка-фашысцкімі захопнікамі бригада прыняла на Смаленска-м. Потым былі баі за Белград, Харкаў, Краснаград, Крамянчуг, за расшырэнне плацдарма на правым беразе Дняпра. Майстэрства і вытрымка воінаў прыносілі поспех. І ў тым, што 1-ы механізаваны корпус атрымаў найменне «Краснаградскі», немалы ўклад воінаў 19-й механізаванай бригады на чале з У.В.Яршовым. Камбрыг успамінаў, што калі бригада падыходзіла да Шчыры, фашысты падпалілі вялікі ўчастак ляснага масіву. Але нашы танкісты, задрайшы люкі танкаў, праскочылі праз агонь і з'явіліся на беразе ракі. Баючыся поўнага акружэння, гітлераўцы пачалі адыходзіць. Замяшанне праціўніка ўмела выкарыстаў палкоўнік У.В.Яршоў, які імклівай атакай перакрыў

немцам шлях адыходу. Баявы

У.В.Яршоў

шлях закончыў у Берліне на пасадзе начальніка штаба корпуса.

Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга (чатыры разы), Суворава II ступені, Чырвонай Зоркі, польскім «Віртуці-мілітары» і 12 медалямі.

Пасля дэмабілізацыі жыве ў Маскве. 24.6.1969 г. У.В.Яршову прысвоена званне ганаровага грамадзяніна г. Слоніма. Яго імем названа адна з вуліц Слоніма. Памёр 3.6.1979 г.

Яны кіравалі раёнам і горадам

Першыя сакратары Слонімскага райкома і гаркома КПБ

Нікіцін Павел Нічыпаравіч (снежань 1939 — верасень 1940).

Астаф'еў Лаўр Іванавіч (верасень 1940 — чэрвень 1941).

Баброў Касьян Яўстаф'евіч (жнівень 1944 — красавік 1945).

Шупеня Сцяпан Пятровіч (май 1945 — красавік 1946).

Румянцаў Рыгор Дзмітрыевіч (май 1946 — ліпень 1947).

Шаўчэнка Рыгор Гаўрылавіч (ліпень 1947 — ліпень 1951).

Давыдаў Васіль Сцяпанавіч (жнівень 1951 — красавік 1952).

Мілюкоў Іван Васільевіч (красавік 1952 — снежань 1953).

Дзясюкевіч Сцяпан Канстанцінавіч (снежань 1953 — лістапад 1958).

Бурлакоў Міхаіл Рыгоровіч (лістапад 1958 — кастрычнік 1960).

Вінаградаў Іван Аляксандравіч (лістапад 1960 — красавік 1962).

Ярашэвіч Іосіф Фёдаравіч (красавік 1962 — снежань 1962).

Кісялеўскі Віктар Антонавіч — першы сакратар прамысловага парткома КПБ

(снежань 1962 — снежань 1964).

Ядыкін Міхаіл Захаравіч — першы сакратар сельскага парткома КПБ (снежань 1962 — снежань 1964); першы сакратар Слонімскага РК КПБ (студзень 1965 — снежань 1972).

Наготка Эдуард Іванавіч (студзень 1973 — сакавік 1978).

Лушнеўскі Казімір Іванавіч (сакавік 1978 — лістапад 1985).

Разынкевіч Уладзімір Пятровіч (лістапад 1985 — кастрычнік 1990).

Дмухоўскі Міхаіл Іванавіч (кастрычнік 1990 — снежань 1991).

Старшыні райвыканкомаў

Швайнштэйн Арон Абрамавіч (1940 — 1941).

Дабрыян Іван Якаўлевіч (жнівень 1944 — сакавік 1945).

- Галоўчанка Васіль (сакавік 1945 — жнівень 1946).
 Мардашоў Іван Ферапонтавіч (жнівень 1946 — жнівень 1948).
 Іваноў Ягор Ксенафонтавіч (жнівень 1948 — жнівень 1951).
 Шашкін Канстанцін Феаленцэвіч (жнівень 1951 — чэрвень 1957).
 Савіцкі Леанід Данілавіч (чэрвень 1957 — лістапад 1958).
 Ярашэвіч Іосіф Фёдаравіч (лістапад 1958 — красавік 1962).
 Плужнік Пётр Яфімавіч (красавік 1962 — снежань 1962).
 Кабляк Сяргей Цярэнцэвіч (снежань 1962 — студзень 1965).
 Кісялеўскі Віктар Антонавіч (студзень 1965 — красавік 1966).
 Святлоў Аляксандр Кірылавіч (чэрвень 1966 — верасень 1970).
 Лушнеўскі Казімір Іванавіч (верасень 1970 — сакавік 1978).
 Мацюк Сяргей Аляксандравіч (сакавік 1978 — сакавік 1982).
 Лукашэвіч Уладзімір Васільевіч (сакавік 1982 — сакавік 1983).
 Жаліхоўскі Валерый Георгіевіч (сакавік 1983 — чэрвень 1988).
 Здановіч Станіслаў Тадэвушавіч (жнівень 1988 — сакавік 2001).
 Пахолак Мікалай Аляксандравіч (сакавік 2001 — сакавік 2002).
 Касцюк Мечыслаў Браніслававіч, працаваў з сакавіка 2002 г.

Падрыхтавалі Т.Ф.Балкунец,

К.К.Дзятчык, У.У.Іваноў, А.М.Тарсуноў.

Старшыні гарсавета

Агееў Васіль Трафімавіч (1939 — лістапад

Дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і Рэспублікі

Беларусь, якія прадстаўлялі Слоні́мскі раён і г. Слоні́м

Першае скліканне (24 сакавіка 1940)

Герасімчык Надзея Георгіеўна, начальнік аддзела кадрў лесазавода імя 17 Верасня.

Нікіцін Павел Нічыпаравіч, першы сакратар Слонімскага райкома КПБ.

Коган Якаў Навумаўіч, нарком мяса-вай прамысловасці БССР.

Другое скліканне (9 лютага 1947)

Андрыеўскі Іван Касьянавіч, майстар кардоннай фабрыкі «Альбярдзі».

Анішчык Міхаіл Трафімавіч (лістапад 1940 — чэрвень 1941).

Іваноў Яўген Канстанцінавіч, выконваў абавязкі (ліпень 1944 — жнівень 1944).

Вараб'ёў Рыгор Цімафеевіч (жнівень 1944 — кастрычнік 1945).

Клееў М.Я. (кастрычнік 1945 — красавік 1946).

Сінічкін Фёдар Міхайлавіч (красавік 1946 — кастрычнік 1947).

Дабрыян Іван Якаўлевіч (кастрычнік 1947 — лістапад 1950).

Ігнатовіч Сцяпан Рыгоравіч (лістапад 1950 — жнівень 1952).

Віктараў Пётр Іванавіч (верасень 1952 — май 1953).

Барысік Антон Сцяпанавіч (май 1953 — люты 1954).

Семчанка Цімафей Іларыёнавіч (люты 1954 — кастрычнік 1958).

Здановіч Іван Паўлавіч (кастрычнік 1958 — сакавік 1963).

Пеляніцын Васіль Іванавіч (сакавік 1963 — лістапад 1975).

Жадэйка Віктар Іпалітавіч (снежань 1975 — жнівень 1983).

Вадэйка Іван Паўлавіч (верасень 1983 — верасень 1986).

Дмухоўскі Міхаіл Іванавіч (кастрычнік 1986 — лістапад 1990).

Чорны Віктар Валянцінавіч (лістапад 1990 — сакавік 1995).

Лакцюшын Алег Мікалаевіч (сакавік 1995 — сакавік 2002).

Падрыхтавалі А.Н.Мачаліна, А.М.Тарсуноў.

Кароль Ганна Іванаўна, старшыня

Шылавіцкага сельсавета.

Анішчык Міхаіл Мікітавіч, старшыня Сялявіцкага сельсавета.

Трэцяе скліканне (25 лютага 1951)

Пакроўскі Мікалай Пракоф'евіч, інспектар ЦК КПБ.

Бялько Надзея Вікенцьеўна, калгасніца калгаса імя Калініна.

Шаўчэнка Рыгор Гаўрылавіч, першы сакратар РК КПБ.

Дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і Рэспублікі Беларусь

Чацвёртае скліканне (27 лютага 1955)

Соцкі Павел Станіслававіч, начальнік управління Камітэта дзяржаўнай бяспекі па Гродзенскай вобласці.

Буслаў Казімір Паўлавіч, дырэктар Інстытута філасофіі і права АН БССР.

Важэйка Канстанцін Сцяпанавіч, старшыня калгаса імя Дзімітрова.

Пятае скліканне (1 сакавіка 1959)

Лукашэвіч Фёдар Сяргеевіч, сетачнік кардоннай фабрыкі «Альбярцін».

Семяніхін Георгій Усеваладавіч, загадчык аддзела прамысловасці і транспарту ЦК КПБ.

Семянюк Мікалай Ільіч, брыгадзір калгаса «Балынавік».

Шостае скліканне (3 сакавіка 1963)

Кісялеўскі Віктар Антонавіч, першы сакратар Слонімскага прамысловага райкома КПБ.

Шаціла Баляслаў Іосіфавіч, міністр фінансаў БССР.

Гвазданава Вера Мікалаеўна, бігавальшчыца кардоннай фабрыкі «Беларусь».

Ракуць Ганна Сяргееўна, свінарка саўгаса «Слоніmsкі».

Сёмае скліканне (12 сакавіка 1967)

Палуянчык Аляксандра Макараўна, ткачиха фабрыкі «Тэкстыльпчык».

Папкоў Міхаіл Данілавіч, ваеннаслужачы.

Мірачыцкі Фёдар Уладзіміравіч, дырэктар саўгаса «Слоніmsкі».

Восьмае скліканне (13 чэрвеня 1971)

Гвазданава Тарэса Сігізмундаўна, краўчыца райбыткамбіната.

Чагіна Лізавета Пятроўна, сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Ядыкін Міхаіл Захаравіч, першы сакратар райкома КПБ.

Дзевятае скліканне (15 чэрвеня 1975)

Кійко Аляксей Якаўлевіч, міністр лясной і дрэваапрацоўчай прамысловасці БССР.

Варычэнка Сяргей Іванавіч, ваеннаслужачы.

Жарко Марыя Іванаўна, трактарыстка

калгаса імя Дзяржынскага.

Дзесятае скліканне (24 лютага 1980)

Бартош Таццяна Уладзіміраўна, швачка фабрыкі мастацкіх вырабаў.

Лобаў Уладзімір Мікалаевіч, ваеннаслужачы.

Камышкайла Марыя Рыгораўна, свінарка саўгаса «Перамога».

Шаптыка Уладзімір Паўлавіч, сакратар ЦК ЛКСМБ.

Адзінаццатае скліканне (24 лютага 1985)

Калінін Міхаіл Мікалаевіч, ваеннаслужачы.

Лебедзева Ніна Дзмітрыеўна, рабочая фабрыкі «Тэкстыльпчык».

Чагіна Лізавета Пятроўна, сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Запрагаеў Аляксандр Архіпавіч, старшыня калгаса «Дружба».

Дванаццатае скліканне (4 сакавіка 1990)

Калодка Аляксандр Сцяпанавіч, намеснік старшыні Гродзенскага аблвыканкома.

Шаўнін Аляксей Мікалаевіч, дырэктар кардонна-папяровага завода.

Трынаццатае скліканне (11 чэрвеня 1995)

Дмухоўскі Міхаіл Іванавіч, першы сакратар Слонімскага райкома КПБ.

Астапковіч Мікалай Уладзіміравіч, дырэктар райаграпрамтэхнікі.

Дэпутаты Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь

Слюсарава Любоў Яфанцьеўна, дырэктар СШ № 9 г. Слоніма (1997-2000).

Салевіч Васіль Іванавіч, галоўны механік камвольна-прадзільнай фабрыкі (з 2000).

Дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь

Здановіч Станіслаў Тадэвушавіч.

Падрыхтаваў А.М.Тарсуноў.

Ваеннаслужачыя, якія загінулі ў пасляваенны час пры выкананні воінскага абавязку

- АНАЧЭНКА Юрый Уладзіміравіч**, н. у 1964 у г. Слонім, радавы, памёр 19.11.1983, пахаваны ў г. Слонім.
- БАГДАНОВІЧ Яўген Іосіфавіч**, н. у 1927 у г. Слонім, радавы, загінуў 11.5.1950, пахаваны ў г. Быхаў Магілёўскай вобл.
- БАНДАРЭЦ Аляксандр Мікалаевіч**, н. у 1965 у г. Слонім, прапаршчык, памёр 9.3.1992, пахаваны ў г. Слонім.
- БІРЫНЧЫК Анатоль Міхайлавіч**, н. у 1939 у г. Слонім, сяржант, загінуў 2.7.1959, пахаваны ў г. Слонім.
- БЯЛЬКЕВІЧ Іван Якаўлевіч**, н. у в. Пасінічы, радавы, загінуў 13.6.1946, пахаваны ў г. Сімяонаўград, Балгарыя.
- ГАНЧАРУК Васіль Паўлавіч**, н. у 1912, в. Харашэвічы, радавы, памёр 5.12.1947, пахаваны ў г. Кыштым Чэлябінскай вобл.
- ГРЫНК О Леанід Мікалаевіч**, н. у в. Рахавічы, радавы, загінуў 6.11.1948, пахаваны ў пас. Мангліск, Грузія.
- ГРЫБ Мечыслаў Мікалаевіч**, н. у 1942 у г. Слонім, малодшы сяржант, загінуў 22.12.1969, пахаваны ў г. Слонім.
- ГРЫШЧ Мікалай Паўлавіч**, н. у 1950 у в. Вялікія Шылавічы, радавы, загінуў 3.1970, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.
- ДЗЯКОЛА Вячаслаў Іванавіч**, н. у 1956 у г. Слонім, ст. лейтэнант, загінуў 21.1.1988, пахаваны ў г. Слонім.
- ЖУК Іван Іосіфавіч**, н. у 1957 у в. Хадзявічы, ст. сяржант, памёр 27.7.1978, пахаваны ў в. Хадзявічы.
- ЖУК Мікалай Герасімавіч**, н. у 1927 у в. Хадзявічы, радавы, памёр 30.4.1947, пахаваны ў г. Кыштым Чэлябінскай вобл.
- ЗАКУДОЎСКІ Дзмітрый Віктаравіч**, н. у 1968 у в. Львоўшчына, радавы, памёр 1.10.1986, пахаваны ў в. Львоўшчына.
- КІСЛЯК Віктар Іванавіч**, н. у 1939 у в. Загрыцькава, радавы, памёр 29.1.1959, пахаваны ў в. Загрыцькава.
- КУЛК Юрый Аляксеевіч**, н. у 1968 у г. Слонім, старшы лейтэнант, памёр 4.12.1992, пахаваны ў г. Слонім.
- ЛЯВІЦКІ Аляксандр Генадзьевіч**, н. у 1967 у г. Жалезнагорск-Ілімскі Іркуцкай вобл., курсант, памёр 27.7.1989, пахаваны ў г. Слонім.
- МАРКАЧ Міхаіл Макаравіч**, н. у в. Тушэвічы, малодшы сяржант, загінуў 17.12.1946, пахаваны ў г. Чарняхоўск Ка- лінінградскай вобл.
- МУШЧЫНСКІ Валерый Веніямі- навіч**, н. у 1948 у г. Слонім, радавы, загі- нуў 8.8.1969, пахаваны ў г. Кемерава.
- ПАЎЛОВІЧ Казімір Аляксандравіч**, н. у 1959 у в. Плаўскія, радавы, памёр 22.12.1978, пахаваны ў в. Плаўскія.
- ПАНАШЧЫК Ігар Іванавіч**, н. у 1970 у г. Слонім, радавы, памёр 4.9.1990, пахаваны ў в. Вялікія Шылавічы.
- ПЛЮТА Уладзімір Міхайлавіч**, н. у 1947 у в. Мілаванне, радавы, памёр 16.6.1968, пахаваны ў в. Мілаванне.
- ПАДГОРНЫ Аляксандр Мікалаевіч**, н. у 1958 у г. Слонім, радавы, памёр 13.10.1980, пахаваны ў г. Слонім.
- РАМАНЮК Уладзімір Аляксеевіч**, н. у 1961 у в. Чамяры, радавы, памёр 17.9.1980, пахаваны ў в. Чамяры.
- РУДОЙ Віктар Вітальевіч**, н. у 1957 у в. Дзераўная, радавы, памёр 16.7.1977, пахаваны ў в. Дзераўная.
- РЫЛА Аляксандр Аляксандравіч**, н. у 1954 у в. Урач, радавы, памёр 13.10.1980, пахаваны ў г. Слонім.
- САДОЎСКІ Аляксандр Рыгоравіч**, н. у 1955 у г. Слонім, прапаршчык, памёр 30.10.1987, пахаваны ў г. Слонім.
- СІДАРАЎ Дзмітрый Міхайлавіч**, н. у 1975 у г. Слонім, лейтэнант, пахаваны ў г. Слонім.
- СЛІЖ Сяргей Віктаравіч**, н. у 1967 у в. Байкі, яфрэйтар, загінуў 19.2.1987, пахаваны ў в. Байкі.
- СМЯТКОЎСКІ Мікалай Міхайлавіч**, н. у 1926 у г. Слонім, радавы, памёр 27.3.1949, пахаваны ў г. Адэса.
- ТАЧОНЫ Алег Уладзіміравіч**, н. у 1967 у г. Слонім, малодшы сяржант, памёр 13.12.1987, пахаваны ў г. Слонім.
- УСОВІЧ Віктар Васільевіч**, н. у 1959 у в. Шыганы, радавы, памёр 19.1.1983, пахаваны ў в. Шыганы.
- ФЁДАРАЎ Рыгор Аляксандравіч**, н. у 1969 у г. Слонім, сяржант, памёр 23.10.1998, пахаваны ў г. Слонім.
- ЧЫРКОЎ Уладзімір Ісаевіч**, н. у 1930 у г. Эрціц Варонежскай вобл., старшы сяржант, памёр 29.11.1958, пахаваны ў г. Слонім.

ШЧЭРБА Сяргей Аляксандравіч, н. у 1949 у в. Кастровічы, памёр 23.5.1970, па-
1972 у г. Слонім, радавы, памёр 20.12.1991, хаваны ў в. Голі.
пахаваны ў г. Слонім.

Падрыхтаваў В.П.Кавалёў.

ЮРЧЫК Сяргей Іванавіч, н. у 1968 у в.
Талькаўшчына, яфрэйтар, памёр

Загінулі ў Афганістане

КОМЛЕЎ Уладзімір Уладзіміравіч, нарадзіўся 21.1.1962 г. у г. Кобрыне Брэс-цкай вобласці. У 1979 г. Уладзімір закончыў Слоніmsкую сярэднюю школу № 5, потым працаваў рабочым на мэблевай фабрыцы ў г. Слонім. У 1981 г. прызваны ў Савецкую армію Слоніmsкім АГВК. Пасля тэрміновай службы закончыў у лістападзе 1983 г. школу прапаршчыкаў. Са снежня 1983 г. у Афганістане. Прапаршчык, старшыня танкавай роты У.У.Комлеў быў забіты 27.4.1985 г. снайперскай куляй, калі наладжваў сувязь з суседнімі падраздзяленнямі, што трапілі ў акружэнне. Пахаваны ў Слоніме. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. Імя У.У. Комлева прысвоена камсамольскай арганізацыі сярэдняй школы № 5 г. Слоніма, на будынку школы ўстаноўлена мемарыяльная дошка, на дзвярах класа, у якім вучыўся Уладзімір Комлеў, і на парце, за якой ён сядзеў, ёсць памяtnыя таблічкі. У школе створаны мемарыяльны куток.

3 пісьма У.У.Комлева баццкам

8 студзеня 1985 г.

Привет вам из наших краёв. Вот получил письмо и открытку с Новым годом. Большое спасибо. У меня дела идут хорошо, особых изменений нет. Скоро при еду домой. Хочу успеть к 21 января домой, если получится. Расскажу всё при встрече, когда приеду. Привет от меня всем. Хочу ещё успеть на вечер встречи выпускников в школе. Вот, кажется, и всё. До свидания.

Целую. Володя.

3 пісьма Раісы Віктараўны Комлевай

В Афганистане он служил в городе Баграме. Письма я получала довольно часто, а когда случались перерывы, очень волновалась. Ничего особенного о жизни своей Володя не писал, всё успокаивал, мол, всё 30.3.1999, пахаваны ў в. Талькаўшчына.

ЯКІМЕЦ Міхаіл Канстанцінавіч, н. у

хорошо. Когда приехал в отпуск, рассказал немного о той жаркой стране. Сын говорил, что как только ступил на эту землю, то сразу вспомнил историю. Словно в 12 век попал: кругом нищета, люди запуганные, от машин шарахаются, не дома стоят, а лачуги... Однажды услышала, что Баграм обстреляли. Сердце перестало биться. Написала письмо, а в ответ получила: «Мама, не волнуйся, разве меня могут убить?..» Когда узнала о смерти сына, для меня солнце померкло. Со смертью Володи погасли и все мои надежды. Для меня он навсегда остался живым в памяти, таким, каким я его видела в последний раз. Остались фотографии, орден и его письма, как дорогая память о сыне.

КУЗЬМИЦКІ Мікалай Іванавіч, нарадзіўся 20.11.1962 г. у в. Зосімавічы. У 1979 г. Мікалай закончыў Луцкую сярэднюю школу, паступіў у Мінскі машынабудаўнічы тэхнікум. У 1981 г. прызваны ў Савецкую армію Заводскім РВК г. Мінска. Служыў у Афганістане. Радавы М.І.Кузьміцкі загінуў 16.3.1982 г. пры выратаванні параненага радавога Цемірава Э.А. Пахаваны ў в. Крышалоўшчына Карэліцкага раёна. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

3 пісьма М.І.Кузьміцкага да сяброўкі

Здравствуй, дорогая моя Иринка!

С горячим солдатским приветом из далёкого Афганистана к тебе Коля! Сегодня, т.е. 13.2.82 г., получил от тебя сразу два письма, чему бесконечно рад. Как я долго ждал этих писем, ты не можешь себе представить, милая моя девчонка, что за это время пришлось передумать. Что поделаешь, придётся простить тебя за столь долгое молчание, но только прощу тебя, Иринка, больше не делать так. Хорошо? Дела мои солдатские

У. У. Комлеў.

І І Кузьміікі.

С. С. Мыслітсц.

кие идут нормально, скоро уже будет год моей службы, год нашей с тобой разлуки. Целый год, как я не видел любимых глаз твоих, не вдыхал запахов твоих волос, — целый год, и ещё это будет столько и даже больше. Как хочется увидеть тебя, услышать голос твой. Постоянно вспоминаю наши встречи, писем при себе не держу, но всё написанное тобой помню как сейчас, правда, только стихи, которые ты прислала moi, честно говоря, не узнал. Видишь, забыл, давновато уже писал. Сейчас почти не пишу, ничего не получается, как прежде, хотя прошёл год, но многое изменилось за это время. Ребята, в частности мой командир говорит, что за полгода, которые я с ними вместе, я очень изменился, что армия пошла мне на пользу. Какая ты сейчас, я тебя так ред ко вижу, на фотографии ты очень изменилась, во сне вижу совсем редко. Как там на гражданке? Знаю, Иришка, как трудно ждать солдата, что два года могут показаться вечностью, потому что многое может измениться и в мыслях, и в отношении. Ты пишешь, что Новый год прошёл нормально, что тост поднимала за

меня, — спасибо тебе за это, за то, что не забыла. Я в это время находился на посту, всех поздравил с Новым годом тоже, во время салюта стрелял в честь тебя, вслух сказал в грохоте орудийных залпов и автоматных очередей: «За тебя, Иринка!». Это был мой солдатский тост. Как видишь, разные бывают тосты, но объединяет их одно, они всегда в честь хорошего. Пишу тебе письмо в необычной для тебя обстановке — в танке, уже вечер, горит свет, здесь мой пост, пишу письмо в своём солдатском доме. Сегодня пришло пять писем: из дома, от Райки, от Генки Драба и от тебя два. То, что Райка пишет насчёт Союза, что нас, может быть, туда переведут, — нет. Иринка, по-солдатски говоря, «и службу тащим мы в Афганистане». Все два года будем здесь. Ты только не волнуйся, мой хороший друг, всё будет хорошо. Здесь говорят, что тот не мужчина, кто не повоюет за свою жизнь. И что сделать, если время для такой службы выбрало нас. Знаешь, Иринка, здесь, в Афганистане, как нигде, меняется человек, извини, пожалуйста, тебе, может быть, трудно будет понять меня. Здесь многие ребята, которым 20 — 21 год, уходят отсюда седыми. Но это так, к слову...

МЫСЛИВЕЦ Сяргей Сяргеевіч, нарадзіўся 7.5.1967 г. у в. Мірная. У 1984 г. закончыў Новадзевяткаўскую сярэднюю школу, потым вучыўся на токара ў ПТВ № 77 пры Мінскім трактарным заводзе. У красавіку 1985 г. прызваны ў Савецкую армію Партызанскім РВК г. Мінска. Малодшы сяржант С.С.Мыслівец загінуў 13.7.1986 г. Пахаваны ў в. Мірная. Пасмяротнаўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. У Слоніўскім і школьным музеях яму прысвечаны раздзелы экспазіцый, піянерскаму атраду Новадзевяткаўскай школы прысвоена імя С.С.Мысліўца.

**3 пісьма начальніка палітаддзела
вайсковай часці бацькам
С.С.Мысліўца**

19 жніўня 1986 г.

Мы получили Ваше письмо, в котором Вы просите рассказать о том, как погиб Ваш сын...

13 июля 1986 года при ведении засадных действий в одном из горных ущелий, находящемся далеко от места дислокации части, гвардии младший сержант С.С.Мысливец одним из первых заметил группу мятежников. Не растерявшись, выбрав выгодную позицию, начал вести огонь, чем не допустил внезапного нападения противника. В этом бою Сергей получил тяжёлое ранение в голову, вследствие чего скончался...

Гв. полковник А. Еланский

3 пісем С.С.Мысліўца родным

1 лістапада 1985 г.

...Едут из Афганистана «дембеля», многие с медалями «За отвагу», в десантной форме. Смотрится. И завидно, но ничего, через полтора года и я приеду.

Мам, со мною служит в одном взводе земляк из моего района (п/о Костровици, д. Голи) Скок Анатолий Иванович, будете рядом — заедьте, познакомьтесь...

12 ліпеня 1986 г.

Здравствуйте, мои дорогие мама, папа и бабушка!

Вчера получил от Вас письмо, но сразу ответить не смог, вечером уехали в Кандагар на сопровождение. Вот отоспались после обеда, сходил на арык постирался, пришёл, хотел ещё поспать, но не хочется, и решил написать письмо.

Дела у меня идут хорошо, без каких-либо изменений. Чем больше служишь, тем меньше хочется писать...

Мам, мне твои письма интересно читать. Ты пишешь, что ребят только что призвали. Я читаю и страх берёт, мне-то уже мало, а им ещё 2 года, сейчас подумал, хорошо, что не з...

Передавайте всем родным привет.

До встречи!

СКОК Анатолий Иванович, нарадзіўся 30.8.1966 г. у в. Голі. У 1983 г. Анатолий закончыў Сенькаўшчынскую сярэднюю школу, працаваў на Мінскім заводзе «Гары-зонт» фрэзероўшчыкам. У маі 1985 г. прызваны ў Савецкую армію Маскоўскім РВК г. Мінска. Малодшы сяржант А.І.Скок загінуў 23.6.1986 г. Пахаваны ў в. Голі. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

А.І.Скок.

А.Р.Супрун.

3 пісьма саслужыўца А.І.Скока яго бацькам

...Ранним утром 23 июня 1986 года экипаж в количестве 13 человек на боевой машине ушёл на задание. В составе группы был и Анатолий. Впереди машины вели разведку сапёры. Немного в стороне по движению машины была обнаружена мина, которую решили ликвидировать взрывом.

Во время взрыва сдетонировала ещё одна мина, прямо под днищем машины, которую не обнаружили сапёры. Анатолий в это время находился рядом с машиной. Осколком от взрыва он был смертельно ранен. Было 6 ч. 30 мин. утра...

СУПРУН Анатолий Рыгоравіч, нарадзіўся 20.9.1957 г. у в. Вяценеўка. У 1973 г. Анатолий закончыў 8 класаў, у 1977 г. — Жыровіцкі саўгас-тэхнікум па спецыяльнасці тэхнік-механік. У 1977 г. прызваны ў Савецкую армію Слоніміскім РВК. Пасля дэмабілізацыі ў 1979 г. закончыў курсы матросаў пры Калінінградскай мараходнай школе, да 1982 г. працаваў на Балтыйскім тралавым флоце. У жніўні 1982 г. быў прыняты на службу ў Савецкую армію прапаршчыкам і накіраваны ў Афганістан. Загінуў 15.2.1983 г. Пахаваны ў в. Парасяны Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці.

ЯСЮКЕВІЧ Іван Тадэвушавіч, нарадзіўся 30.10.1957 г. у в. Залучаны Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці. У 1974 г. закончыў Вярэйкаўскую сярэднюю школу Ваўкавыскага раёна і Ваўкавыскім РВК быў накіраваны ў Хмяльніцкае вышэйшае артылерыйскае каманднае вучылішча, якое закончыў з адзнакай у 1978 г. Старшы лейтэнант, камандзір узвода

I.T. Ясюкевіч

I.T.Ясюкевіч загінуў 2.2.1982 г. Пахаваны ў г. Слоніме. Пасмяротна ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

...2 лютага 1982 года ў 15 гадзін 10 хвілін па мясцовым часе рэзервовую групу батальёна

паднялі па трывозе — у раёне населенага пункта Гарысохт мяцежнікі абстралялі аўтакалону. Старшы лейтэнант I.T.Ясюкевіч з двума разлікамі мінамётаў выехаў у складзе рэзервовай трупы. Калі прайшлі Гарысохт, труп абстралялі з засады. Бронетранспарцёры пачалі бой, на дапамогу ім прыйшлі мінамётчыкі і артылерыя. Агонь артылерыі вельмі перашкаджаў мяцежнікам, і яны зрабілі спробу падавіць яго. Не вытрымаўшы шчыльнага агню мяцежнікаў, двое нашых салдат кінуліся да бронетранспарцёраў, каб схавацца. Пры гэтым яны павінны былі перасекчы адкрытае месца, якое прастрэльвалася душманам!. I.T.Ясюкевіч бачыў тэта і добра разумеў, што хлопцы могуць загінуць. Ён кінуўся ім насустрач, паспеў крыкнуць, каб яны лажыліся на зямлю, і ў тэты момант сам быў забіты.

Ваеннаслужачыя, якія ўдзельнічалі ў баявых дзеяннях на тэрыторыі іншых краін

У Афганістане

АДАМОВІЧ Алег Раманавіч, н. у 1964, мал. сяржант.

АДАМЧЫК Сяргей Іванавіч, н. у 1965, лейтэнант.

АНДРАЙЧУК Мікалай Аляксандравіч, н. у 1944, ст. прапаршчык.

АНДРУСАЎ Леў Аляксеевіч, н. у 1947, ст. прапаршчык, ордэн «За службу Радзіме» III ступені.

АНИСІМКЖ Андрэй Іванавіч, н. у 1944, падпалкоўнік, ордэн «За службу Радзіме».

АНУФРЭНЯ Сяргей Васільевіч, н. у 1967, сяржант.

АРОЧКА Міхаіл Васільевіч, н. у 1942, палкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.

АРСОНАЎ Васіль Міхайлавіч, н. у 1948, маёр, ордэн Чырвонай Зоркі.

АРЦЕМЬЕЎ Сяргей Мікалаевіч, н. у 1956, ст. лейтэнант.

АРЦЮХЕВІЧ Валерый Аляксеевіч, н. у 1963, капітан.

АСТРЭЙКА Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1946, ст. прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.

АХРАЛОВІЧ Аляксандр Валянцінавіч, н. у 1969, сяржант.

АХРАМЕНЯ Уладзімір Юльевіч, н. у 1961, маёр, медаль «За адвагу».

АШЭКА Сяргей Іванавіч, н. у 1960, каштан.

БАБЕНКА Павел Фёдаравіч, н. у 1952, капітан.

БАБІЙ Віктар Юр'евіч, н. у 1969, радавы.

БАБРОЎ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1952, ст. прапаршчык.

БАДЗЕЙ Васіль Мікалаевіч, н. у 1943, ст. прапаршчык.

БАЛАКЕР Антон Аляксандравіч, н. у 1950, ст. прапаршчык.

БАЛАЦКІ Яраслаў Аляксандравіч, н. у 1960, радавы.

БАЛАШЭВІЧ Валерый Аляксандравіч, н. у 1948, маёр, ордэн «За службу Радзіме».

БАЛТРУШКА Мікалай Іванавіч, н. у 1965, сяржант, ордэн Чырвонай Зоркі.

БАРБАРАЎ Валерый Абрамавіч, н. у 1954, маёр.

БАРЫСІК Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1966, маёр, медаль «За баявыя заслуги».

БАРЭЙКА Валерый Уладзіміравіч, н. у 1953, падпалкоўнік, ордэн «За службу Радзіме».

БАТВІНКА Мікалай Аляксандравіч, н. у 1961, сяржант.

БЕКАСАЎ Барыс Аляксандравіч, н. у 1948, маёр.

БЕЛЯКОЎ Павел Мікалаевіч, н. у 1958, ст. прапаршчык.

БЕРГ Пётр Віктаравіч, н. у 1962, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі (два).

Удзельнічалі ў баявых дзеяннях на тэрыторыі іншых краін

- БОЛЦІК Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1964, ст. сяржант.
- БУЛУТАЎ Вячаслаў Міхайлавіч, н. у 1955, прапаршчык.
- БУЛЫНКА Валерый Казіміравіч, н. у 1955, маёр.
- БУРАК Мікалай Аляксеевіч, н. у 1959, маёр.
- БУРАЎ Віктар Мікалаевіч, н. у 1966, ст. лейтэнант.
- БЯЛЯК Сяргей Яўгенавіч, н. у 1967, радавы.
- БЯРДЗІНСКІХ Герман Мікалаевіч, н. у 1947, прапаршчык.
- ВАЖЭЙКА Міхаіл Пятровіч, н. у 1967, старшыня, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ВАЗМІЦЕЛЬ Алег Генадзевіч, н. у 1960, капітан, медаль «За баявыя заслугі», ордэн «За службу Радзіме».
- ВАРАНЕЦ Міхаіл Адамавіч, н. у 1958, маёр, медаль «За адвагу».
- ВАРОНА Канстанцін Генадзевіч, н. у 1964, ст. прапаршчык.
- ВАСІЛЕЎСКІ Аляксандр Іванавіч, н. у 1941, маёр, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ВАСІН Міхаіл Сяргеевіч, н. у 1963, ст. лейтэнант.
- ВЯНСКОЎСКІ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1963, радавы.
- ВЕСЯЛУХА Анатоль Уладзіміравіч, н. у 1961, сяржант.
- ВЕСЯЛУХА Вячаслаў Сяргеевіч, н. у 1953, прапаршчык.
- ВІПШЭЎСКІ Леанід Лявонцьевіч, н. у 1969, сяржант.
- ВЛАЗОЎСКІ Анатоль Яўгенавіч, н. у 1955, ст. прапаршчык.
- ВЫСОЦКІ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1962, капітан, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ВЯНСКОЎСКІ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1960, ст. лейтэнант.
- ГАКАЛО Сяргей Максімавіч, н. у 1962, каштан.
- ГАЛАЎНІН Валянцін Пятровіч, н. у 1939, ст. прапаршчык.
- ГАЛДОБІН Іван Аляксеевіч, н. у 1956, ст. прапаршчык.
- ГАЛІЧЭНКА Андрэй Валянцінавіч, н. у 1964, маёр, медаль «За баявыя заслугі».
- ГАЛОЖЫН Мікалай Васільевіч, н. у 1966, радавы.
- ГАРБАР Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1966, радавы.
- ГАРКАВЫ Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1961, ст. прапаршчык, медаль «За баявыя заслугі».
- ГЕЛЮХ Віктар Рыгоравіч, н. у 1948, падпалкоўнік, медаль «За баявыя заслугі».
- ГЕ РКА Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1964, радавы, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль «За баявыя заслугі!» (два).
- ГЕРМАНОВІЧ Сяргей Іосіфавіч, н. у 1962, радавы.
- ГІРНІК Іван Мікалаевіч, н. у 1943, падпалкоўнік, ордэн «За службу Радзіме».
- ГРАШОУКІН Мікалай Паўлінавіч, н. у 1962, маёр, ордэн «За службу Радзіме».
- ГРОЛЬ Алег Уладзіміравіч, н. у 1941, падпалкоўнік.
- ГРЫГОР'ЕЎ Валерый Барысавіч, н. у 1961, маёр.
- ГРЫГОРЧЫК Валерый Мікалаевіч, н. у 1969, радавы.
- ГРЭЦКІ Анатоль Мікалаевіч, н. у 1961, мал. сяржант.
- ГУН ДАР Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1968, радавы.
- ГУРЭЦКІ Аркадзь Яўгенавіч, н. у 1958, ст. прапаршчык.
- ГУРЫН Валерый Мікалаевіч, н. у 1952, ст. прапаршчык.
- ДАВЫДЗІК Васіль Аляксеевіч, н. у 1964, радавы.
- ДАВЫДЗІК Міхаіл Мікалаевіч, н. у 1956, ст. прапаршчык.
- ДАНІЛБЧЫК Барыс Уладзіміравіч, н. у 1954, прапаршчык.
- ДАНЬКО Алег Сцяпанавіч, н. у 1952, маёр.
- ДВАРАКОЎ Мікалай Дзмітрыевіч, н. у 1947, маёр.
- ДЗЯМІД Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1966, ст. лейтэнант.
- ДРОБ Анатоль Аркадзевіч, н. у 1962, сяржант.
- ДУБОВІК Леанід Іванавіч, н. у 1948, прапаршчык.
- ДУБРОЎСКІ Віктар Браніслававіч, н. у 1957, ст. прапаршчык, медаль «За баявыя заслугі!».
- ДУБЯГА Міхаіл Васільевіч, н. у 1965, старшыня.
- ДУДЗІК Алег Генадзевіч, н. у 1965, сяржант.
- ДУПАК Іван Трафімавіч, н. у 1964, ст. прапаршчык.
- ДЫМАР Юрый Лявонцьевіч, н. у 1963, падпалкоўнік.
- ЕМЯЛЬЯНЧЫК Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1965, радавы.

- ЕРШ Юрий Іванавіч, н. у 1966, яфрэйтар.
- ЖАРКОЎ Ігар Валер'евіч, н. у 1968, сяржант.
- ЖУК Анатоль Сяргеевіч, н. у 1965, сяржант.
- ЖУК Андрэй Анатольевіч, н. у 1968, радавы.
- ЖЫВУЛЬКА Анатоль Пятровіч, н. у 1963, радавы.
- ЖЫЛІНСКІ Валерый Аляксеевіч, н. у 1970, прапаршчык.
- ЖЫЛІЧ Сяргей Іосіфавіч, н. у 1965, капітан.
- ЗАВАЦКІ Валерый Мікалаевіч, н. у 1958, прапаршчык.
- ЗАГДАЙ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1967, радавы.
- ЗАЛЯТАЕЎ Васіль Васільевіч, н. у 1953, прапаршчык.
- ЗАРЭЦКІ Сяргей Мікалаевіч, н. у 1963, радавы.
- ЗАХАРА Сяргей Віктаравіч, н. у 1968, радавы.
- ЗАХАРАЎ Мікалай Захаравіч, н. у 1945, прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ЗЕНІН Уладзімір Андрэевіч, н. у 1952, маёр.
- ЗІМНІЦКІ Аляксандр Анатольевіч, н. у 1951, падпалкоўнік, медаль «За баявыя заслугі».
- ІВАНОЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1954, маёр.
- ІГНАТОВІЧ Ігар Мікалаевіч, н. у 1969, радавы.
- ІГНАШОЎ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1948, падпалкоўнік, ордэн «За службу Радзіме», медаль «За баявыя заслугі!».
- ІЖАКОЎСКІ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1952, прапаршчык.
- ІЛЫН Вячаслаў Віктаравіч, н. у 1967, ст. лейтэнант.
- КАВАЛЕВІЧ Алег Канстанцінавіч, н. у 1965, ст. лейтэнант.
- КАВАЛЬЧУК Уладзімір Анатольевіч, н. у 1966, радавы.
- КАГУЦІЧ Ілья Іванавіч, н. у 1946, падпалкоўнік.
- КАДАР Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1960, ст. прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- КАЗЕКА Сяргей Міхайлавіч, н. у 1966, сяржант.
- КАКАРЭКА Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1968, радавы.
- КАНАПЕШКА Іван Яўгенавіч, н. у 1968, радавы.
- КАНДРАТОВІЧ Алег Уладзіміравіч, н. у 1967, радавы.
- КАР ДАШ Валерый Уладзіміравіч, н. у 1957, маёр.
- КАРПОВІЧ Юрий Мікалаевіч, н. у 1966, радавы, медаль «За адвагу».
- КАСІАН Мікалай Сяргеевіч, н. у 1967, радавы.
- КАСПЯРОВІЧ Сяргей Аўтаномавіч, н. у 1958, ст. прапаршчык.
- КАСЬЯН Сяргей Сяргеевіч, н. у 1966, радавы.
- КАСЬЯНЕНКА Віктар Міхайлавіч, н. у 1958, капітан.
- КАСЬЯНЕНКА Іван Міхайлавіч, н. у 1954, каштан, ордэн «За службу Радзіме».
- КАЦЯЛЯНЕЦ Уладзімір Рыгоравіч, н. у 1953, прапаршчык.
- КАЧАРГА Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1966, ст. лейтэнант.
- КВАШНІН Уладзімір Трыфанавіч, н. у 1939, ст. прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- КІ ГАН Сяргей Анатольевіч, н. у 1969, каштан.
- КІДАКОЎ Павел Лявонцьевіч, н. у 1948, ст. прапаршчык.
- КОБЫЗАЎ Аляксандр Іванавіч, н. у 1950, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.
- КОЖУХ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1954, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі (чатыры) і «За службу Радзіме».
- КОЛ АС Яўген Іванавіч, н. у 1945, падпалкоўнік.
- КОМЛЕЎ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1963, прапаршчык.
- КОНЮХ Міхаіл Іванавіч, н. у 1967, яфрэйтар.
- КОРЗАН Аляксандр Іванавіч, н. у 1952, падпалкоўнік, ордэны Чырвонай Зоркі, «За службу Радзіме».
- КОРПІК Анатоль Мікалаевіч, н. у 1959, радавы.
- КРАВЕЦ Сяргей Ігаравіч, н. у 1955, падпалкоўнік, медаль «За баявыя заслугі».
- КРАСНАШАПКА Аляксандр Іванавіч, н. у 1958, сяржант.
- КРОТ Аляксандр Васільевіч, н. у 1966, радавы.
- КРОТАЎ Уладзімір Васільевіч, н. у 1953, прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- КРУЧКОЎ Уладзімір Васільевіч, н. у 1966, сяржант.
- КУ КЕТ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1961,

КУЛЯШЭВІЧ Іван Іванавіч, н. у 1967, радавы.

КУКУШКІН Вячаслаў Барысавіч, н. у 1959, маёр, ордэн Чырвонай Зоркі.

КУРУЧ Барыс Васільевіч, н. у 1963, мал. сяржант.

КУЧУРА Генадзь Канстанцінавіч, н. у 1967, радавы.

КУШНЯРУК Валерый Сцяпанавіч, н. у 1959, капітан, ордэн Чырвонай Зоркі.

ЛАБКО Уладзімір Васільевіч, н. у 1969, радавы.

ЛАГУЦІК Генадзь Эдуардавіч, н. у 1967, ст. лейтэнант.

ЛАГУЦІК Генадзь Яўгенавіч, н. у 1967, радавы.

ЛАГУЦІК Пётр Анатольевіч, н. у 1966, радавы.

ЛАЗАР Уладзімір Сцяпанавіч, н. у 1963, лейтэнант.

ЛАЗАРЧУК Іван Іванавіч, н. у 1965, радавы.

ЛАПЕЙ Аляксандр Данілавіч, н. у 1961, яфрэйтар.

ЛАСТАВЕЦКІ Міхаіл Пятровіч, н. у 1934, маёр.

ЛАЎРЭНАЎ Аляксандр Андрэевіч, н. у 1955, маёр.

ЛАВУШ Генадзь Канстанцінавіч, н. у 1964, сяржант.

ЛАХАНСКИ Пётр Пятровіч, н. у 1944, маёр.

ЛЕБЕДЗЬ Генадзь Міхайлавіч, н. у 1951, маёр, ордэн Чырвонай Зоркі.

ЛЕБЕДЗЬ Надзея Генадзьеўна, н. у 1959, ст. прапаршчык, медаль «За баявыя заслуг!».

ЛІТВІН Міхаіл Уладзіміравіч, н. у 1953, ст. прапаршчык.

ЛІШЫК Аляксей Уладзіміравіч, н. у 1969, радавы.

ЛОБАЧ Аляксандр Паўлавіч, н. у 1968, радавы.

ЛОСЬ Аляксандр Іванавіч, н. у 1959, ст. прапаршчык.

ЛУТАЧОЎ Уладзімір Міхайлавіч, н. у 1949, ордэн Чырвонага Сцяга.

ЛЯВОНАЎ Генадзь Аляксеевіч, н. у 1948, палкоўнік, ордэн Чырвонага Сцяга.

МАЁРШЫН Мікалай Аляксандравіч, н. у 1955, ст. прапаршчык, медаль «За баявыя заслуг!».

МАЙСТРОЎ Іван Палікарпавіч, н. у 1948, маёр.

МАЛЕЦ Аляксандр Канстанцінавіч, н. у 1966, радавы.

МАЛЕЦ Генадзь Аляксандравіч, н. у 1968, радавы.

МАЛЬЦАЎ Мікалай Сямёнавіч, н. у 1954, маёр, ордэн Чырвонай Зоркі.

МАРКАЧ Сяргей Васільевіч, н. у 1964, сяржант.

МАРОЗ Аляксандр Фёдаравіч, н. у 1968, старшыня.

МАРОЗ Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1963, сяржант.

МАРОЧКА Юрый Андрэевіч, н. у 1955, ст. прапаршчык, медаль «За баявыя заслуг!».

МАРТЫНОВІЧ Іван Міхайлавіч, н. у 1953, падпалкоўнік, ордэн «За службу Радзіме».

МАРЦІНОВІЧ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1961, капітан.

МАТЛАШУК Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1968, радавы.

МАЦВЯЙЧУК Віталій Васільевіч, н. у 1959, прапаршчык.

МАЦЮШЫН Іван Іванавіч, н. у 1968, сяржант.

МАЦЯСКА Аляксей Аляксеевіч, н. у 1960, сяржант.

МІРГОРАД Уладзімір Васільевіч, н. у 1944, прапаршчык.

МІРОШНІК Мікалай Пятровіч, н. у 1946, маёр.

МІСЦЮКЕВІЧ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1963, старшыня.

МУРАШКА Ігар Аляксандравіч, н. у 1968, мал. сяржант.

МУСЛІМАЎ Ніяз Анверавіч, н. у 1946, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.

МУХАРЭЎСКИ Міхаіл Міхайлавіч, н. у 1944, ст. прапаршчык.

МУХІН Мікалай Мікалаевіч, н. у 1950, ст. прапаршчык.

- МУЧЫЧКА Аляксандр Васільевіч, н. у 1953, каштан.
- МЯКЕНЯ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1961, радавы.
- МЯЛЕЦКІ Віктар Віктаравіч, н. у 1965, ст. сяржант.
- НАГОРНЫ Сяргей Аляксандравіч, н. у 1961, сяржант.
- НЕСЦЯРОВІЧ Леанід Уладзіміравіч, н. у 1961, радавы.
- НОРКІН Валерый Аляксеевіч, н. у 1948, ст. прапаршчык.
- ПАЛТАВЕЦ Валерый Уладзіміравіч, н. у 1951, ст. прапаршчык.
- ПАЛЯНСКІ Вікенцій Збігневіч, н. у 1960, ст. прапаршчык.
- ПАНАСЕНКА Іван Аляксандравіч, н. у 1953, маёр.
- ПАНАСЕНЯ Віктар Іванавіч, н. у 1969, сяржант.
- ПАНАШЧЫК Генадзь Яўгенавіч, н. у 1965, прапаршчык.
- ПАПКЕВІЧ Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1966, сяржант.
- ПАПКО Мікалай Уладзіміравіч, н. у 1965, радавы.
- ПАПЛЕЎКА Уладзімір Іосіфавіч, н. у 1955, ст. прапаршчык.
- ПАРШЫН Віктар Васільевіч, н. у 1954, падпалкоўнік.
- ПІНЧУК Юрый Фёдаравіч, н. у 1963, ст. прапаршчык.
- ПОЛЬКІН Сяргей Акімавіч, н. у 1952, ст. прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ПРАКАПЕНКА Валерый Пятровіч, н. у 1969, яфрэйтар.
- ПРАКАПОВІЧ Аляксандр Іванавіч, н. у 1966, радавы, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ПРАКАПОВІЧ Валерый Фёдаравіч, н. у 1961, ст. прапаршчык.
- ПРУСЕВІЧ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1965, прапаршчык.
- ПРЫМАЎ Валерый Рыгоравіч, н. у 1966, сяржант.
- ПРЫХОДЗЬКА Уладзімір Паўлавіч, н. у 1962, яфрэйтар.
- ПУДЗІЛА Сяргей Леанідавіч, н. у 1967, радавы, медаль «За баявыя заслугі».
- ПУТРА Аляксандр Іванавіч, н. у 1956, каштан.
- ПУЧКОЎ Генадзь Гаўрылавіч, н. у 1953, каштан.
- ПЧЭЛЬШК Барыс Сцяпанавіч, н. у 1945, маёр.
- ПЫРЦАК Уладзімір Мікалаевіч, н. у 1961, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ПЯЛЬМЕНЕЎ Сяргей Сняпанавіч, н. у 1951, маёр.
- ПЯТЛІЦКІ Аляксандр Леанідавіч, н. у 1966, радавы.
- ПЯТЛІЦКІ Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1969, радавы.
- ПЯТЛІЦКІ Валерый Уладзіміравіч, н. у 1956, ст. прапаршчык.
- ПЯТЛІЦКІ Мікалай Аркадзевіч, н. у 1956, прапаршчык, ордэны Чырвонай Зоркі, «За службу Радзіме», медаль «За адвагу».
- ПЯТРОЎ Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1962, каштан.
- РАБІНОВІЧ Аляксандр Якаўлевіч, н. у 1954, маёр.
- РАГОЗІК Мікалай Аляксандравіч, н. у 1965, мал. сяржант.
- РАДЗЮКЕВІЧ Алег Львовіч, н. у 1966, радавы.
- РАКЕВІЧ Аляксандр Яраслававіч, н. у 1965, радавы.
- РАКЕВІЧ Валерый Леанідавіч, н. у 1957, прапаршчык.
- РАМАНОВІЧ Іван Пятровіч, н. у 1966, сяржант.
- РАМПАЛА Станіслаў Іванавіч, н. у 1965, сяржант.
- РАТОШ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1966, радавы.
- РОМАСЬ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1961, сяржант.
- РУДОЙ Мікалай Мікалаевіч, н. у 1963, радавы.
- РУКАН Аляксандр Іванавіч, н. у 1968, ст. лейтэнант.
- РУТМАН Барыс Самойлавіч, н. у 1952, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.
- РЫМАШЭЎСКІ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1942, капітан.
- САВІНКОЎ Уладзімір Пятровіч, н. у 1946, ст. прапаршчык.
- САДОЎНІКАЎ Іван Пятровіч, н. у 1939, ст. прапаршчык.
- САЛАДУХА Аляксей Мікалаевіч, н. у 1952, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі (два).
- САЛЕВІЧ Юрый Яўгенавіч, н. у 1969, мал. сяржант.
- САЛЕЙКА Андрэй Анатольевіч, н. у 1967, радавы.
- САЛЕЙКА Віктар Віктаравіч, н. у 1967, радавы.
- САЛІШЧАЎ Аляксандр Львовіч, н. у 1952, падпалкоўнік.

САЎЧАНКА Віктар Іванавіч, н. у 1947, ст.
прапаршчык.

- САЎЧУК Пётр Леанідавіч, н. у 1963, капітан.
- САРЫЧАЎ Пётр Пятровіч, н. у 1956, ст. прапаршчык.
- СВІРЭПІК Іван Мікалаевіч, н. у 1952, ст. прапаршчык.
- СЕМЯНІК Мікалай Мікалаевіч, н. у 1964, радавы.
- СІДАРОВІЧ Валерый Уладзіміравіч, н. у 1959, радавы.
- СІДОРЫК Іван Мікалаевіч, н. у 1940, падпалкоўнік.
- СІДОРЫК Сяргей Уладзіміравіч, н. у 1964, радавы.
- СІНАШЭНКА Валерый Уладзіміравіч, н. у 1959, капітан, ордэн Чырвонай зоркі.
- СКАЎРАНОК Сяргей Мікалаевіч, н. у 1956, ст. прапаршчык.
- СКОК Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1967, яфрэйтар, медаль «За ахову дзяржаўнай граніцы».
- СЛАВІНСКІ Станіслаў Людвікавіч, н. у 1969, мал. сяржант.
- СЛАВУТА Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1969, радавы.
- СЛІЖ Сяргей Аляксандравіч, н. у 1965, радавы.
- СМАГЛЯЙ Васіль Васільевіч, н. у 1960, радавы.
- СМАГЛЯЙ Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1966, мал. сяржант.
- СНІТКО Іван Аляксеевіч, н. у 1948, капітан, ордэн «За службу Радзіме».
- СНІТКО Леанід Іванавіч, н. у 1960, радавы.
- СНІТКО Уладзімір Анатольевіч, н. у 1966, сяржант.
- СТАНКЕВІЧ Анатоль Сцяпанавіч, н. у 1968, радавы.
- СУЎЦКО Сяргей Канстанцінавіч, н. у 1964, радавы.
- СУШКО Ігар Васільевіч, н. у 1961, маёр.
- СЯРГЕЙЧЫК Іван Лук'янавіч, н. у 1949, ст. прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- СЯРГЕЙЧЫК Пётр Станіслававіч, н. у 1963, мал. сяржант.
- СЯРКЕВІЧ Пётр Станіслававіч, н. у 1963, мал. сяржант.
- ТАРАНЕНКА Ігар Вадзімавіч, н. у 1957, падпалкоўнік, ордэны Чырвонай Зоркі, «За службу Радзіме».
- ТАРАСЮК Аляксандр Аляксандравіч, н. у 1962, сяржант.
- ТАЧОНЫ Мікалай Антонавіч, н. у 1953, ст. прапаршчык.
- ТКАЦЭВІЧ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1962, радавы.
- ТКАЧЭНКА Юрый Анатольевіч, н. у 1956, прапаршчык.
- ТРУШЫНСКІ Валянцін Генадзьевіч, н. у 1947, падпалкоўнік.
- ТУЛЯЙ Вячаслаў Уладзіміравіч, н. у 1966, радавы.
- ТУПТАЛА Міхаіл Іосіфавіч, н. у 1955, сяржант.
- ТУРОК Алег Пятровіч, н. у 1967, сяржант.
- УЛАСІК Уладзімір Фёдаравіч, н. у 1951, ст. прапаршчык.
- УС Генадзь Пятровіч, н. у 1946, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.
- УСОВІЧ Мікалай Васільевіч, н. у 1966, радавы.
- УСОВІЧ Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1966, радавы.
- ФІЛІПАЎ Уладзімір Аляксандравіч, н. у 1956, прапаршчык.
- ФРАНОВІЧ Мікалай Яфімавіч, н. у 1957, ст. прапаршчык, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ХАРЧУК Уладзімір Рыгоровіч, н. у 1968, радавы.
- ХРАПАВІЦКІ Аляксандр Пятровіч, н. у 1968, сяржант.
- ЦЕПЛЯКОЎ Юрый Аркадзьевіч, н. у 1945, падпалкоўнік, ордэн Чырвонай Зоркі.
- ЦІТКО Алег Канстанцінавіч, н. у 1968, радавы.
- ЦІХАНАЎ Барыс Васільевіч, н. у 1956, маёр, ордэн Чырвонай Зоркі (два).
- ЦІПІКО Віктар Уладзіміравіч, н. у 1967, мал. сяржант.
- ЦОКУР Мікалай Аляксеевіч, н. у 1956, маёр.
- ЦЫМБАЛІСТА Мікалай Яўтэнавіч, н. у 1956, капітан, ордэн «За службу Радзіме».
- ЦЮРЫН Мікалай Васільевіч, н. у 1958, падпалкоўнік.
- ЦЯНЫПОЎ Аляксандр Уладзіміравіч, н. у 1965, лейтэнант.
- ЧАРНУХА Віктар Аляксандравіч, н. у 1966, радавы.
- ЧЫГРЫН Мікалай Міхайлавіч, н. у 1968, мал. сяржант.
- ЧЫРКОУ Уладзімір Васільевіч, н. у 1952, маёр.
- ШАПЕЛЬ Анатоль Канстанцінавіч, н. у 1960, радавы.
- ШАСТАК Аляксандр Мікалаевіч, н. у 1966, сяржант.

1945 — да нашых дзён

ШАСТАК Віктар Іванавіч, н. у 1968, радавы.

ШАТУНОЎ Сяргей Уладзіміравіч, н. у 1965, радавы.

ШВАЙДЗЮК Аляксей Васільевіч, н. у 1969, радавы.

ШВАЙДЗЮК Уладзімір Уладзіміравіч, н. у 1961, ст. прапаршчык.

ШМАРЛОЎСКИ Уладзімір Сцяпа-навіч, н. у 1943, прапаршчык.

ШПЭТНЫ Міхаіл Анатольевіч, н. у 1961, сяржант.

ШУЛЬЦ Міхаіл Іванавіч, н. у 1963, ст. прапаршчык, медаль «За баявыя заслугі».

ШУНДРЫК Іван Аляксеевіч, н. у 1961, мал. сяржант.

ШЧЫКАЧЫХІН Уладзімір Анатольевіч, н. у 1968, радавы.

ШЫДЛОЎСКИ Леанід Леанідавіч, н. у 1965, сяржант.

ШЫНКАРЭВІЧ Уладзімір Цярэнцьевіч, н. у 1948, ст. прапаршчык.

ШЭЙБАК Рыгор Генадзьевіч, н. у 1966, радавы.

ШЭЎЧЫК Казімір Георгіевіч, н. у 1939, падпалкоўнік.

ЮРЧАК Алег Аляксеевіч, н. у 1966, прапаршчык.

ЮРЧАК Аляксандр Аркадзьевіч, н. у 1966, радавы.

ЮРЧАК Ігар Міхайлавіч, н. у 1967, сяржант.

ЮХНЕВІЧ Валянцін Тадэвушавіч, н. у 1967, старшыня.

ЮШКЕВІЧ Віталь Мар'янавіч, н. у 1963, прапаршчык.

ЯНУШКЕВІЧ Васіль Мечыслававіч, н. у 1952, ст. прапаршчык.

ЯРАШ Юрый Аляксеевіч, н. у 1966, радавы.

ЯРМОЛІК Васіль Мікалаевіч, н. у 1956, прапаршчык.

ЯШЧЭЎСКИ Віктар Мікалаевіч, н. у 1946, палкоўнік, ордэны Чырвонага Снята, Чырвонай Зоркі.

У Анголе

ВАСІЛЕЎСКИ Дзмітрый Аркадзьевіч, н. у 1951, падпалкоўнік.

ВЯРОЎКІН Аляксандр Сямёнавіч, н. у 1932, падпалкоўнік.

У Венгрыі

ДУДКІН Мікалай Канстанцінавіч, н. у 1936, радавы.

ПАКІНЬСАХА Міхаіл Аляксандравіч, н. у 1935, яфрэйтар.

У В'етнаме:

МАСКАЛЕНКА Мікалай Фаміч, н. у 1934, падпалкоўнік.

ЩМАФЕЙЧЫК Леанід Іванавіч, н. у 1946, маёр.

У Аб'яднанай Арабскай Рэспубліцы

БУРСЕВІЧ Юрый Леанідавіч, н. у 1952, радавы.

ЗОГАЎ Мікалай Міхайлавіч, н. у 1950, радавы.

КЛІМКО Іван Казіміравіч, н. у 1948, старшыня.

ЛОПН Віктар Цімафеевіч, н. у 1947, падпалкоўнік.

МАЛЫГІН Мікалай Мікалаевіч, н. у 1947, падпалкоўнік.

ПЯЧКОЎСКИ Іван Віктаравіч, н. у 1950, радавы.

РАХУНОК Аляксандр Аляксеевіч, н. у 1942, ст. лейтэнант.

ТРЫБА Валерый Калістратавіч, н. у 1951, яфрэйтар.

ЧЫГРЫН Іван Ільіч, н. у 1937, маёр.

У Паўночнай Карэі

МАКАРАЎ Пётр Фёдаравіч, н. у 1931, мал. сяржант.

СУШКО Мікалай Іванавіч, н. у 1931, радавы.

ТУРУК Уладзімір Кірылавіч, н. у 1928, ст. лейтэнант.

У Сірыі

БАРСАЎ Віталій Піліпавіч, н. у 1932, палкоўнік.

Падрыхтпавалі А.У.Высоцкі, В.П.Кавалей.

3 МАТЭРЫЯЛЬНАЙ І ДУХОЎНАЙ СПАДЧЫНЫ

Архітэктурная спадчына Слонімшчыны

Культывае дойлідства

Слоні́мская каплі́ца Свято́га Дамі́ніка, помнік архітэтуры ракако. Пабудавана з цэглы ў 1745 г. у заходняй частцы Слоніма, на скрыжаванні вуліц Міцкевіча і Пушкіна. У XVIII ст. пры ўездзе ў горад стаялі 2 капліцы, якія былі накіраваны пагранічнага знака (другая капліца не захавалася). Капліца Святога Дамініка — цэнтральнае 3-яруснае цаглянае збудаванне. 2 ніжнія ярусы маюць квадратнае сячэнне з увагнутымі гранямі і зрэзанымі вугламі, выразна падкрэслены чарпачнымі злівамі і прафіляванымі карнізамі. 1-ы ярус масіўны, маналітны, устаноўлены на нізкім цокалі, 2-і скразны, з 4 арачнымі прасветамі (прызначаліся для пазалочанай драўлянай скульптуры святога Дамініка, не захавалася), 3-і — фігурная ўвагнута-пукатая вежачка з шатровым пакрыццём.

А.М.Кулагін.

Слоні́мская сінаго́га, помнік архітэтуры барока. Пабудавана ў 1642 г. у гістарычным цэнтры Слоніма, недалёка ад рынку (сучасная вуліца Савецкая, 1). Кампактны мураваны будынак мае выгляд базілікі. Да асноўнага квадратнага ў плане аб'ёму, накрытага 2-схільным дахам, з 3 бакоў прылягаюць больш нізкія аб'ёмы з дапаможнымі памяшканнямі. Галоўны фасад завершаны франтонам складанага пластычнага абрысу і ўпрыгожаны дэкаратыўнымі дэталямі (здвоеныя пілястры, нішы, вокны-ружы, валюты па баках). Прыбудовы пры ўваходзе

больш познія. Галоўная зала ўнутры мае 9-польную сістэму скляпенняў, 4 слупы ў цэнтры падтрымліваюць «ліхтарню», аздобленую лепкай у тэхніцы стука. Пасля Вялікай Айчыннай вайны выкарыстоўвалася пад склады. Цяпер будынак накрывае новым дахам. Пустуе.

Слоні́мскі Андрэе́ўскі касце́л, помнік архітэтуры позняга барока. Пабудаваны ў 1775 г. з цэглы, рэстаўраваны пасля 1-й сусветнай вайны. Пасля Вялікай

Капліца Святога Дамініка.

Слоні́мская синаго́га.

Айчыннай вайны не дзейнічаў. Перададзены вернікам у 1990-я гады, рэстаўрыраваны (архітэктар В.Атас; фрэскавы жывапіс, М.Залатуха і У.Ракіцкі).

Першы драўляны касцёл заснаваны каля 1490 г. па фундацыі караля Казіміра IV Ягелончыка (першая культовая фундацыя горада). Новы будынак узведзены ў 1595 г. Л.Сапегам, у 1660 г. перабудаваны.

Мураваны храм 1-нефавы з 2-вежавым галоўным фасадам. Неф, алтарная частка і сіметрычныя бакавыя сакрыстыі прамаву-

Андрэ́ўскі касце́л.

гольныя ў плане, маюць сціплае дэкаратыўнае аздабленне. Вежы пастаўлены пад вуглом

Архітэктурная спадчына Слоні́мшчыны да галоўнага фасада, што надае яму хвалістую прасторавую структуру. Галоўны фасад багата дэкарыраваны слаістымі пілястрамі, фігурным франтонам, валютамі, раскрапоўкамі, глыбокімі нішамі і інш. У інтэр'еры ілюзорна-перспектыўная фрэскавая размалёўка ў тэхніцы грызайль: пілястры з ракайліямі, фігуры анёлаў, музычныя аtryбуты, ваза. Пластычна-дэкаратыўны акцэнт — галоўны стукавы алтар у выглядзе порціка са здвоенымі карыфскімі калонамі, завершаны трохвугольным франтонам з буйнамаштабнымі скульптурамі анёлаў. У алтары скульптура «Укрыжаванне» і абраз «Маці Божая Жыровіцкая». На бакавых сценах прэсбітэрыя фрэскавыя кампазіцыі на біблейскія сюжэты.

Т.В.Габрусь, В.В.Церашчатаеа.

Слоні́мскі кляштар бенедыкцінак, помнік архітэктуры класіцызму. На паўднёва-ўсходняй ускраіне Слоніма (сучасная вуліца Чырвонаармейская). Заснаваны ў 1669 г., у 1801 г. на месцы былых драўляных пабудов узведзены мураваныя. Ансамбль ордэна ўключаў Крыжаўзвіжанскі касцёл (не захаваны) і жылы корпус. Касцёл — манументальнае 2-вежавае збудаванне. Яго фасады былі ўпрыгожаны каланадамі, у інтэр'еры — сюжэтныя фрэскавыя размалёўкі. Да касцёла прымыкаў жылы корпус — 2 павярховы Г-падобны ў плане будынак, накрыты

2-схільным дахам. Пластыку фасадаў вызначаюць арытмічна размешчаныя лапаткі. Планіроўка галерэйная. Захаваліся часткова скляпеністыя перакрыцці. Пад будынкам на ўсю даўжыню размешчаны скляпеністыя падвалы, таксама мелі галерэйную планіроўку. У 1920—1930-я гады ў жылым корпусе размяшчалася польская настаўніцкая семінарыя, пасля Вялікай Айчыннай вайны — сярэдняя школа № 1.

А.М.Кулагін.

Слоні́мскі касцёл і кляштар бернар-дзінак, помнік архітэктуры барока і ракако. Пабудаваны ў 2-й палове XVII — 2-й палове XVIII ст. з цэгля ў цэнтры Слоніма на былой Рыначнай плошчы (сучасная вуліца Першамайская). Пашкоджаны пажарам у 1790 г., адноўлены ў 1793 г. Тэры-

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

горыя комплексу была абнесена магутнай мураванай сцяной з барочнай уязной брамай (не захавалася). Касцёл пабудаваны ў 1664 — 1670 гг. на месцы драўлянага храма, закладзенага ў 1645 г. 1-нефавы прамавугольны ў плане мураваны будынак з паўкруглай апсідай з рознавялікімі сакрыстыямі і 3-яруснай чацверыковай вежай-званіцай пры ўваходзе. Верхні ярус вежы-званіцы дэкаратыўна апрацаваны здвоенымі лапаткамі, арачнымі нішамі, аконнымі праёмамі. Сцены расчлянены масіўнымі слупамі-пілястрамі, капітэлі якіх дэкарыраваны стылізаваным раслінным арнаментом. Зала касцёла, перакрытая цыліндрычным скляпеннем з лонетамі, пераходзіць у больш вузкі прэсбітэрыі з паўкруглым завяршэннем апсіды. Інтэр'ер у 1751 — 1764 гг. быў упрыгожаны галоўным 2-ярусным і 4 бакавымі алтарамі, амбонам, спавядальняй у стылі ракако (стукавыя арнаменты і скульптура выкананы майстрам Гедэлем паводле эскізаў І.К.Глаўбіца); вылучалася барочная печ сакрысты, абліцаваная зялёнай кафляй (XVII ст., не захавалася). У 1764 г. да касцёла прыбудаваны мураваны 2-павярховы кляштар з замкнёным квадратным дваром (архітэктар І.Авадовіч; у 1790 г. пашкоджаны пажарам, у 1793 г. адноўлены, у 1801 г. абноўлены). Фасады кляштара рытмічна расчлянены пілястрамі, дэкарыраваны прафіляваным карнізам і поясам. Паўднёва-заходні вугал будынка вылучаны рызалітам, умацаваным магутнымі контрфорсамі. Планаў будынка галерэйная. У келлях манахаў і калідорах крыжовыя і цыліндрычныя скляпенні з распалубкамі. У кляштары размяшчана гарадская бальніца. Касцёл дзейнічае.

А.М.Кулагін, А.А.Ярашэвіч.

Слоні́мскі касцёл і кля́пітар бернар-дзі́нцаў (Свята-Троі́цкая царква), помнік архітэктуры барока. Ва ўсходняй частцы гістарычнага ядра Слоніма на левым беразе р. Шчара (сучасная вуліца Васі Крайняга). Узведзены ў XVII ст. як апорны пункт сістэмы гарадскіх абарончых збудаванняў. Касцёл пабудаваны ў 1639 — 1645 гг. на месцы драўлянага (закладзены ў 1630 г. па фундацыі каралеўскага сакратара А.Радвана), у 1866 г. пераабсталяваны пад Трошку ю праваслаўную царкву (цяпер Троіцкі сабор). Уяўляе сабой 1-нефавы мураваны храм з выцягнутым прэсбітэрыем, сакрыстыямі і паўкруглай алтарнай апсідай,

3-яруснай вежай-званіцай пры ўваходзе (1-ы ярус квадратны ў плане, умацаваны контрфорсамі, 2 верхнія — 8-гранныя, аздобленыя пілястрамі), накрытай шатровым дахам. У 1668 г. і 1750 г. да апсіды прыбудаваны 2 бакавыя квадратныя ў плане капліцы, завершаныя шлемападобнымі купаламі. Сцены храма ўмацаваны контрфорсамі, прарэзаны вялікімі вокнамі з паўцыркульнымі завяршэннямі. Уваходны партал аформлены ордэнымі элементамі: паўкалонамі, спрошчаным антаблемам, архівольтамі. Неф перакрыты цыліндрычнымі скляпеннямі з распалубкамі. Прасценкі ўмацаваны слупамі-пілястрамі. Галоўны і бакавы алтары выкананы ў стылі ракако 1-й паловы XVIII ст. Галоўны алтар мае сіметрычна-восевую шматкалонную і шматфігурную кампазіцыю: на цокаль у выглядзе арачных нішаў з п'едэстам устаноўлена каланада цёмна-карычневага стука, над ёй раскрапаваны антаблемент з фігурамі анёлаў (пасля 1864 г. у алтары ўстаноўлены іканастас). З паўднёвага боку ад царквы знаходзіцца кляштар (пабудаваны ў 1749 г.) — 2-павярховы мураваны будынак, глухія сцены якога прарэзаны прамавугольнымі аконнымі праёмамі, аздоблены пілястрамі і міжпавярхавай цягай. Планаў будынка галерэйная. У калідорах і памяшканнях захаваліся крыжовыя і цыліндрычныя скляпенні з распалубкамі. У 1749 г. быў пабудаваны жылы корпус кляштара. Рэканструяваны архітэктарам

Касцёл і кляштар бернардзінак.

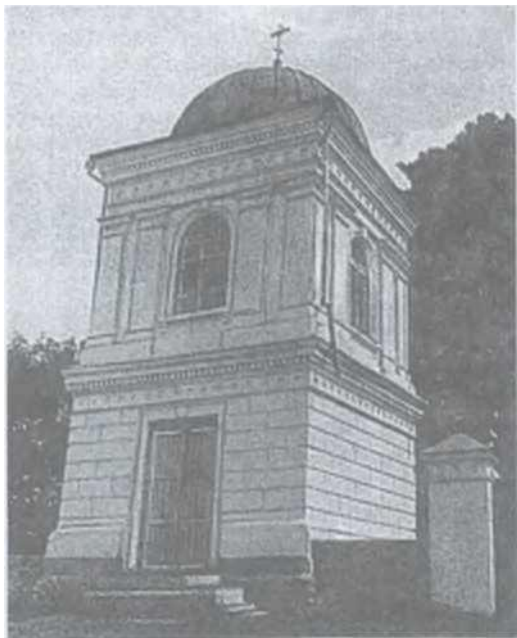
Ціхвінскім пад духоўнае вучылішча. У 1920—1930-я гады выкарыстоўваўся як адміністрацыйны будынак. Зараз у ім размешчаны інтэрнат медвучылішча.

А.М.Кулагін, А.А.Ярашэвіч.

Слоні́мскі кляштар канонікаў латэранскіх, помнік архітэктуры XVII ст. Заснаваны ў 1635 г. Я.С.Сапегам (старэйшы сын канцлера Л.І.Сапегі) з наданнем маёнтка Дарава. Верагодна, волю памерлага брата выканаў у 1650 г. падканцлер ВКЛ, староста слоні́мскі К.Л.Сапега. Кляштарны комплекс знаходзіўся на краі рыначнай плошчы, займаў квартал паміж вуліцамі Студэнцкай і Панасаўскай, уключаў мураваныя касцёл Божага Цела, 2-павярховы жылы і 1-павярховы гаспадарчы карпусы, сад, агарод. Касцёл пабудаваны ў рэнесансавым стылі, меў шчытавы фасад, гранёную апсідку, бакавыя капліцы. Кляштар скасаваны ў 1832 г. Касцёл быў пераброены пад Спаса-Праабражэнскі праваслаўны сабор, разбураны ў 1950-я гады, з 2000 г. аднаўляецца.

А.А. Ярашэвіч.

Свята-Мікалаеўская царква ў в. Вялікія Шылавічы. У цэнтры вёскі. Пабудавана

Свята-Мікалаеўская царква ў в.Вялікія Шылавічы. на ў 2-й палове XIX ст. з цэглы і бутавага каменю. У 1882 г. адрамантавана пасля

Архітэктурная спадчына Слоні́мшчыны пашкоджанна маланкай. Прастоўнае свята 4 лістапада. Асновай прасторавай кампазіцыі з'яўляецца цэнтрычны 8-гранны аб'ём, завершаны сферычным купалам на гранёным барабане. Па падоўжнай восі да асноўнага аб'ёму далучаны прамавугольны ў плане бабінец і апсідка. Галоўны ўваход вырашаны двухкалонным порцікам. На фоне бутавай муроўкі сцен вылучаюцца атынкаваныя карнізы, ліштвы паўцыркульных акон, руст. Аналагічна з царквой вырашана асобна размешчаная званіца: цэнтрычны двух'ярусны аб'ём са сферычным купалам. Царква — помнік архітэктуры позняга класіцызму.

А.М.Кулагін,

Свята-Троіцкая царква ў в. Дзераўная. У цэнтры вёскі. Пабудавана ў 1914 г. з дрэва на месцы храма 1745 г. Прастоўнае свята — Дзень Святой Тройцы. Царква дзейнічае. Прамавугольны ў плане з 2-схільным дахам аб'ём храма пераходзіць у 3-гранную апсідку. З боку галоўнага фасада — шатровая 2-ярусная званіца (васьмярык на чацверыку) з цыбулепадобнай галоўкай. Аналагічная ёй вежачка завяршае вальмавы дах апсіды. Фасады гарызантальна ашалаваны, прарэзаны лучковымі аконнымі праёмамі. Галоўны ўваход праз прамавугольны ў плане тамбур з 2-схільным дахам. Царква — помнік народнага драўлянага дойлідства.

А.М.Кулагін.

ЖЫРОВІЦКІ УСПЕНСКІ МАНАСТЫР

Мужчынскі праваслаўны манастыр у в. Жыровічы. Упершыню згадваецца ў 1587 г., у 1609 г. стаў уніяцкім, з 1613 г. належаў ордэну базыльян, у XVII — XIX ст. называўся Жыровіцкі манастыр базыльян. Размешчаны на ўсходняй ускраіне вёскі, на ўзвышаным беразе р. Шчара. Спачатку быў драўляны, згарэў у 1655 г. У 1672 — 1825 гг. на месцы яго пабудаваны мураваны. Уключае: Успенскі сабор, Богаяўленскую і Крыжаўзвіжанскую цэрквы, званіцу, будынак семінарыі, жылы корпус, трапезную, бальніцу, шэраг гаспадарчых пабудов, а таксама плодowy сад, агарод, сажалкі.

Архітэктурны ансамбль мае нерэгулярную планіроўку, маляўнічую аб'ёмна-прасторавую кампазіцыю і выразны сілуэт. Ядро ансамбля — Успенскі сабор, злучаны кры-

Архітэктурная спадчына Слонімсчыны

тымі пераходамі з будынкам семінарыі (на поўначы) і жылым корпусам (на поўдні), у першым паверсе якога зроблены арачны праезд. Будынак семінарыі фарміруе парадны двор перад апсідай сабора. Каля ўсходняга крыла семінарыі вялікі прама- вугольны гаспадарчы двор, абкружаны аднапавярховымі карпусамі. На паўднёвым усходзе ад сабора — Богаяўленская царква. Ва ўсходняй частцы манастыра на самым высокім месцы пабудавана Крыжа- ўзвіжанская царква — вертыкальная да- мінанта ансамбля.

Успенскі сабор. Пабудаваны ў 1629 — 1680 гг. як галоўны храм манастыра базільян. Мураваная 3-нефавая крыжова-купальная базіліка (даўжыня болып за 55 м, вышыня каля 40 м) з паўкруглай алтарнай часткай ступеньчатага контуру. З паўночнага і паўднёвага бакоў да сабора прымыкаюць цэрквы Пакрова Прасвятой Маці Боскай і Раста Іаана Прадцечы. Спа- чатку сабор пабудаваны ў стылі барока. На галоўным фасадзе былі вуглавыя вежы. Пасля рэканструкцыі 1828 г. сабор набыў рысы класіцызму: вежы разабраны, вменена форма светлавага барабана і купала, у дэкоры выкарыстаны дарычны ордэр.

Інтэр'ер сабора захаваў барочны характар. Прастора трансэпта павялічана кесаніраваным купалам паўночнага крыла і скляпеннем на ветразях паўднёвага. Нефы адзелены высокімі аркадамі і перакрыты цыліндрычнымі скляпеннямі з распалубкам!. Скляпенні ўпрыгожаны стукавым арнаментам, іх падпружныя аркі — фрэскавымі філёнгамі ў стылі ракако. Манументальная конха цэнтральнага двухсветлавага нефа прарэзана люнетами і запоўнена фрэскай «Спас Пантакратар». Авальны цэнтральны купал пры дапамозе ветразяў падтрымліваюць масіўныя слупы крыжова- вага сячэння. У паўночна-заходняй частцы храма на манументальнай 3-пралётнай аркадзе размешчаны шырокія хорві, парапет якіх дэкарыраваны дарычным фрызам. Над апсіднай часткай сабора — крыпта.

Галоўны дэкаратыўны элемент інтэр'ера — драўляны разны 3-ярусны іканастас. Яго канструкцыйную аснову складаюць паярусныя каланады карыфскага ордэра з крапаванымі антаблементамі і фігурнымі франтонамі. Апрацоўка іканастаса ў стылі барока (ракавіны, гірлянды, херувімы, арнамент у выглядзе вінаграднай лазы і лістоў аканта) сведчыць пра высокае ўмельства майстроў-рэзчыкаў па дрэве. Барочнай трактоўкай

вызначаецца алтарны абраз Жыровіцкай Маці Боскай у чаканеным сярэбраным абкладзе. Бакавыя 2-ярусныя алтары болып позняй работы (XIX ст.). Іх кампазіцыя пабудавана на аснове карыфскага ордэра з абмежаваным дэкаратыўным арнаментамі.

З в а н і ц а. Квадратная ў плане 2-ярусная пабудова, звязаная з саборам адзінай падоўжнай планіровачнай воссю. Завяршаецца паўсферычным купалам па аналогіі з саборам. Архітэктурна заснавана на класічнай ордэрнай сістэме: калоны, антаблементы, трохвугольныя франтоны, дарычны фрыз.

Крвіжаўзвіжанская царква. Храм-кальварыя. Пабудавана ў 1769 г. з цэглы, 1-зальная, са званіцай над уваходам, без вылучэння апсіды ў самастойны аб'ём. Галоўны паўночна-заходні фасад вызначаецца стройнасцю 3-яруснай кампазіцыі. Плаўны пераход ярусаў забяспечваецца валютамі. Трэці ярус — 4-гранная вежачка з фігурнай барочнай галоўкай. Падобная вежачка над алтарнай часткай. Зала храма перакрыта цыліндрычным скляпеннем з люнетами. Над уваходам на трохпра-

Крыжаўзвіжанская царква Жыровіцкага Успенскага манастыра.

лётнай аркадзе хоры з плаўнай лініяй парапета. Шматступеньчатая аднамаршавая лесвіца займае палавіну будынка, мае ілюзорны працяг на алтарнай сцяне, што стварае ўражанне вялікай глыбіні інтэр'ера. Усходы вялі да выявы распяцця (не заха-валася). Крыжаўзвіжанская царква — помнік архітэктуры ракако.

Богаяўленская царква. Пабудавана ў 1796 г. з цэглы ў цэнтры ма-настырскай тэрыторыі. Адносіцца да тыпу бязвежавых 1-зальных храмаў. Галоўны фасад — пічыт, які выходзіць за межы асноўнага аб'ёму. Уражанне вертыкальнай накіраванасці ствараецца паўкалонамі, крапаваным фігурным франтонам з бакавымі валютамі. Унутры хоры размешчаны ў заходняй частцы, абмежаваны ўвагнута-выпуклым парапетам, крапаваным пілястрамі і профілямі. Богаяўленская царква — помнік архітэктуры позняга барока.

Семінарыя. Пабудавана ў XVII — XVIII ст. Цяпер выкарыстоўваецца як вучэбны корпус саўгаса-тэхнікума.

П-падобны 3-павярховы будынак з мансардавым дахам вырашаны ў манументальных формах, мае сіметрычнае планіровачнае і аб'ёмна-прасторавае вырашэнне. З паўночна-ўсходняга боку прымыкае да сабора. Архітэктурны дэкор сціплы: карніз і падкарнізная прафіляваная цяга, простае абрамленне аконных праёмаў лучковымі броўкамі. Мяккую пластыку будынка ствараюць лапаткі, згрупаваныя ў вуглавых частках, высокі цокаль, дзе лапаткі пераходзяць у контрфорсы. Планіроўка галерэйная, калідоры і падвалы перакрыты крыжовымі скляпеннямі. Будынак семінарыі — помнік архітэктуры барока.

Жылы корпус. Прымыкае да сабора з паўднёва-заходняга боку пры дапамоце падвартнага перахода. Выцягнуты 2-павярховы аб'ём галерэйнай планіроўкі. Перакрыцці скляпеністыя: цыліндрычнае з распалубкамі ў калідоры, крыжовыя ў пакоях. Архітэктурна будынак гранічна спрошчаны: аконныя праёмы фасадаў дэкарыраваны прафіляванымі ліштвымі і франтончыкамі.

Гаспадарчы корпус. 1-павярховае П-падобнае ў плане збудаванне з паўночна-заходняга фасада семінарыі ўтварае вялікі гаспадарчы двор. Утылітарнае прызначэнне корпуса абумовіла яго спрошчанае архітэктурна-дэкаратыўнае вырашэнне, у якім прасочваюцца матывы барока (фігурны шчыт) і класіцызму (сухарыкі, франтоны).

Ансамбль манастыра — помнік архітэк-

Архітэктурная спадчына Слонімшчыны
туры XVII — XIX ст., у якім спалучаны рысы барока, ракако, класіцызму.

Свята-Георгіеўская царква ў в. Жыровічы. На паўночнай ускраіне вёскі, на могілках. Уваходзіць у манастырскі комплекс, але планіровачна з ім не звязана. Пабудавана ў канцы XVIII ст. з дрэва.

Адназрубны, прамавугольны ў плане храм з пяцігранным алтарным прырубам, арыентаваным на захад. Накрыты агульным 2-схільным дахам. Над галоўным фасадом — фігурная барочная вежачка. Сцены вертыкальна ашалаваны. Апсіды вылучана невялікім уступам, шырока раскываецца ў залу. Дэкаратыўны акцэнт інтэр'ера — іканастас з накладной разьбой. Царква — помнік драўлянага дойлідства.

Царква Раства Багародзіцы ў в. Міжэвічы. На паўночна-ўсходняй ускраіне вёскі. Пабудавана ў 1867 г. з дрэва.

2-зрубная пабудова: прамавугольны ў плане асноўны аб'ём з 3-граннай алтарнай часткай і бабінец з 2-яруснай званіцай (васьмярык на васьмерыку), завершанай цыбулепадобнай галоўкай. Асноўны аб'ём накрываецца 2-схільным дахам з вальмамі над алтарнай часткай. Фасады рытмічна падзелены слупамі-сцяжкамі і паўцыркульнымі аконнымі праёмамі ў простых ліштвах. Мастацка-дэкаратыўны акцэнт інтэр'ера — драўляны іканастас. Уваход на агароджаны ўчастак царквы праз драўляную 2-ярусную надвартную званіцу, якая размешчана аўтаномна на паддоўжнай восі царквы. Канструкцыя званіцы каркасная. Агульныя дэталі дэкару (паўцыркульныя праёмы, шалёўка сцен) аб'ядноўваюць яе з царквой у адзіны архітэктурны ансамбль. Царква — помнік драўлянага дойлідства.

А.М. Кулагін.

Касцёл Святой Барбары ў в. Сялявічы. На галоўнай вуліцы вёскі. Пабудаваны ў 1819 г. з дрэва. Дзейнічае. Асноўны аб'ём прамавугольны ў плане з 3-граннай алтарнай часткай. 2-схільны дах з вальмамі над апсідай завершаны з боку галоўнага фасада 8-граннай шатровай вежай. Да бакавых фасадаў далучаны прамавугольныя ў плане сакрыстыі з 2-схільнымі дахамі. Сцены вертыкальна ашалаваны, арачныя

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

аконныя праёмы ў плоскіх ліштках. Ін-тэр'ер перакрыты плоскай столлю. Алтар вырашаны 4-калонным порцікам, упрыгожаны драўлянымі скульптурамі анёлаў. Над уваходам хоры на 2 ступах. Касцёл — помнік народнага драўлянага дойлідства.

А.М.Кулагін.

Свята-Міхайлаўская царква ў в. Старая Перавалока. На могілках. Пабудавана ў XIX ст. з дрэва.

3-нефавы храм з прыбудаванымі апсідай, бабінцам і званіцай. Асноўны аб'ём і прамавугольная ў плане апсіда накрыты 2-схільным дахам з вальмамі над апсідай. Над ёю — 8-гранны барабан з цыбулепадобнай галоўкай. Нізкая прыбудова да апсіды (рызніца) накрыта асобным 1-схільным дахам. Званіца прамавугольная ў плане, 2-ярусная, з шатровым завяршэннем. Бакавыя фасады з паўцыркульнымі аконнымі праёмамі. Архітэктуры дэкор сціплы: карнізы, паясы, сухарыкі, вертыкальная шалёўка. У інтэр'еры 8-гранныя слупы з арачным злучэннем дзеляць прастору царквы на 3 нефы. Форма аркі выкарыстана і ў афармленні аконных праёмаў, алтарнай перагародкі, хораў. Царква — помнік драўлянага дойлідства.

А.М.Кулагін.

Грамадзянская архітэктура

Слонімскага банка будынак, помнік архітэктуры мадэрна. Пабудаваны ў 1905 г. з цэглы ў Слоніме (сучасная вуліца Васі Крайняга, 21), 1-павярховы будынак з сіметрычна-восевай кампазіцыяй галоўнага фасада. Цэнтр яго вылучаны рызалітам з увагнута-выпуклым пластычным шчытом. Галоўны ўваход аформлены буйным руставым парталам. Дэкаратыўнае вырашэнне заснавана на спалучэнні чырвонага фону цаглянай муроўкі і атынкаваных архітэктурных дэталей. Фасады рытмічна расчлянёны вялікімі прамавугольнымі аконнымі праёмамі. У інтэр'еры вылучаецца папярэдняя цэнтральная апэрацыйная зала.

Слонімскага вакзала будынак, помнік архітэктуры неабарока. Пабудаваны ў 1922 г. з цэглы ў Слоніме. Прамавугольны ў плане мураваны будынак з мансардавым дахам складанага пластычнага малюнка. Прасторавае развіццё кампазіцыі дасягаецца 3-ступеньчатым павышэннем аб'ёмаў, якое нарастае да цэнтра: ад адносна нізкіх бакавых

крылаў праз цэнтральны аб'ём да мансардавага паверха. У архітэктуры выкарыстаны стылізаваныя элементы барока. Фронтальныя фасады маюць пацэнтры 2-павярховыя рызаліты з фігурнымі фронтамі, дэкарыраванымі валютамі, шэрамі на пастаментах, філянговымі парапетами. 1-павярховы аб'ём уваходнага тамбура завершаны «разарваным» франтонам. Фасады дэкарыраваны рустам, расчлянёны прамавугольнымі і арачнымі высокімі аконнымі і дзвярнымі праёмамі. Планіроўка калідорна-анфіладная. Квадратны ў плане вестыбюль у цэнтры кароткімі пераходамі злучаны з касавай залай, залай чакання. Службовыя памяшканні маюць асобныя ўваходы ў тарцах будынка. Цэнтральная лесвіца звязвае вестыбюль са службовым мансардавым паверхам.

А.М.Кулагін.

Слонінская аўстэрыя, помнік архітэктуры барока. Пабудавана ў 2-й палове XVIII ст. з цэглы як заезны дом пры палацы слонімскага староства М.К.Агінскага. Спачатку 2-павярховы (у XX ст. надбудаваны 3-І паверх, завершаны 2-схільным дахам). Галоўны фасад прамавугольнага ў плане будынка раскрапаваны буйнамаштабнымі руставымі лапаткамі і расчлянёны прамавугольнымі аконнымі праёмамі. Палавіна 1-га паверха была адведзена пад гасціную, перакрытую 4 ветравымі скляпеннямі з цэнтральнай апорай. Пад гэтай часткай дома размешчаны шырокія скляпеністыя падвалы. Цэнтральная лесвіца вядзе з вузкага вестыбюля на 2-І жылы паверх. Цяпер у будынку размешчана навучальная ўстанова.

А.М.Кулагін.

Слонінская ратуша, помнік архітэктуры барока. Пабудавана ў сярэдзіне XVIII ст. з цэглы ў цэнтры Слоніма (сучасная вуліца Савецкая, 6). Кампактны прамавугольны ў плане 2-павярховы мураваны будынак з 2-схільным дахам. Разам з гаспадарчымі службовымі пабудовамі ўтвараў замкнёны прамавугольны двор. Фасады раскрапаваны плоскімі пілястрамі, філёнгамі, нішамі. Планіроўка анфіладна-калідорная з вестыбюлем і лесвіцай у цэнтры. Апроч пакояў для членаў магістрата і залы пасяджэнняў, у ратушы былі памяшканні для

Архітэктурная спадчына Слонімсчыны

гараднічага, суда, гаўптвахты, архіва і інш. Пасля Айчыннай вайны ў будынку размяшчаўся гарвыканком. Цяпер размяшчаецца цэнтральная бібліятэка.

А.М.Кулагін.

Слоні́мскі замак, *замчышча, замак*, назва старажытнага цэнтра Слоніма, а таксама шэрагу палацава-замкавых комплексаў, пабудаваных на яго месцы ў XI — XVIII ст. Спачатку пабудаваны драўляны астрог, потым дзядзінец XII — XIII ст., у XIV — XV ст. — драўляны замак на высокім насыпе з падпорнай сценкай з вялікіх камяней (разбураны пасля 1506). У 1520 г. перабудаваны ў невялікі драўляны палац з залай пасяджэнняў, дзе ў 2-й палове XVII ст. адбываліся генеральныя сеймікі. Палац быў абкружаны драўлянымі гароднямі з вежамі. Каля 1768 г. зруйнаваны, на яго месцы пастаўлены архітэктурны комплекс — Падобны ў плане палац (1-павярховы мураваны будынак з бакавымі драўлянымі флігелямі) з парадным дваром у цэнтры. Палац меў 116 пакояў і залу (найбольш пышная ў стылі ракако «зала багін», рэстаўрыравана ў 1788). У комплекс уваходзілі манеж, аранжарэя, вялікія дамы для прыдворных і гасцей, друкарня (1777), гаспадарчыя пабудовы і тэатр, пабудаваны паблізу замка на беразе выраўнаванага рукава р. Шчара. Палацавы комплекс аддзяляўся ад гарадскіх збудаванняў і гандлёвай плошчы сажалкай і рэгулярнымі садамі (майстар паркавай архітэктуры Ле Рак, прыгонны садоўнік Васіль). Не збыраўся.

Асанбняк па вуліцы Маякоўскага ў Слоніме.
СЛОНІМСКІЯ АСАНБНЯКІ

Помнікі грамадзянскай архітэктуры XIX-

XX ст.
Асанбняк па сучаснай вулцы Камсамольскай, 25. Мураваны прамавугольны ў плане 1-павярховы будынак пастаўлены на высокім цокальным паверсе і накрыты вальмавым дахам. Пабудаваны ў 1-й палове XIX ст. у стылі позняга класіцызму. Размешчаны ў глыбіні прамавугольнага параднага двара і фланкіраваны двума 1-павярховымі флігелямі. Цэнтральны ўваход вылучаны мансардавым порцікам з 4 канеліраванымі калонамі тасканскага ордэра і 3-вугольным франтонам. У дэкоры выкарыстаны руставаныя лапаткі па вуглах і прафіляваны дарычны карніз на сучарыхах. Фасады рытмічна расчлянены прамавугольнымі аконнымі праёмамі. Флігелі вырашаны ў лаканічных формах без архітэктурна-стылявой распрацоўкі. Пачатковая калідорная планіроўка не збераглася. У будынку размешчана медыцынская ўстанова.

Асанбняк па сучаснай вулцы Маякоўскага, 9. Мураваны прамавугольны ў плане 2-павярховы будынак з 2-схільным дахам. Пабудаваны ў стылі мадэрн на штучным плато левага берага канала Агінскага ў пачатку XX ст. Вось сіметрыі галоўнага фасада адзначана цэнтральным уваходным рызалітам з 3-вугольным франтонам у завяршэнні. Каларыстычнае і дэкаратыўнае вырашэнне фасадаў заснавана на спалучэнні жоўтага фону неатынкаванай цаглянай муроўкі і выкананых з чырвонай цэгля архітэктурных элементаў (ліштвы, руст, фрыз і карніз). Планіроўка анфіладная. У цэнтры — вялікі вестыбюль з калонамі. Тры міжпавярховыя лесвіцы знаходзяцца ў вуглавых частках дома. Значкую прастору пад імі займаюць падвалы. Выкарыстоўваецца як пошта.

Асанбняк па сучаснай вуліцы Савецкай, 58. Драўляны 1-павярховы будынак з высокім мансардавым дахам. Пабудаваны ў 1923 г. у рэтраспектыўных формах сядзібнай архітэктуры 2-й паловы XVIII — пачатку XX ст. Манументальнасць і пластычнасць аб'ёмна-прастаравай кампазіцыі дома дасягаецца выкарыстаннем шырокага цэнтральнага рызаліта з фігурным шчытом і вуглавых контрфорсаў. Умацаванне вуглавых сучляненняў выклікана неабход-

насю пагасіць значны распор вялікапра-
лётных перакрыццяў, якія апіраюцца на
адносна тонкія сцены. Выкарыстоўваецца пад
медыцынскую ўстанову.

Асабняк па сучаснай вуліцы Чкалава, 9.
Драўляны 1-павярховы П-падобны ў плане
будынак завершаны пластычным па форме
высокім дахам. Пабудаваны ў 1923 г.
(архітэктар Бой) у рэтраспектыўных формах
сядзібнага будаўніцтва канца XVIII — пачатку
XIX ст. Размешчаны ў глыбіні вулічнай
забудовы ў невялікім скверы. Мае буйны
маштаб і развітую пра- сторавую кампазіцыю.
Галоўны ўваход падкрэслены шырокім 6-
калонным порці- кам з трохвугольным
франтонам. На плос- касных фасадах
вылучаюцца прамавуголь- ныя аконныя
праёмы з простымі ліштвямі. Планіровачная
арганізацыя дома заснавана на калідорнай
схеме з аднабаковым раз- мяшчэннем
асноўных прамавугольных памяшканняў.
Выкарыстоўваецца над медыцынскую
ўстанову.

А.М.Кулагін.

СЛОНІМСКІЯ ЖЫЛЫЯ ДАМЫ

Помнікі архітэктуры XIX — 1-й паловы XX
ст.

Дом № 5 па вуліцы В.Крайняга (былая
Спасская і Бернардзінская), 2-павярховы
цагляны будынак. Пабудаваны ў «цагля-
ным» стылі на мяжы XIX — XX ст. У плане —
няправільны 4-вугольнік, выцягнуты ў
глыбіню двара. Вузкі галоўны фасад падзе-
лены на 2 ярусы (1-ы дэкарыраваны філян-
говымі вуглавымі лапаткамі і рустам, 2-і за-
вершаны складаным па малюнку атыкам, аз-
добленым аркатурай, нішамі, пінаклямі і
інш.). Прамавугольныя вокны 2-га яруса аз-
доблены лучковымі перамычкамі. Унутраная
прастора дома падзелена на 2 часткі з ува-
ходам з бакавага заходняга фасада. Выкары-
стоўваецца як жылы.

Дом № 8 па вуліцы Пушкіна (былая
Апанасоўская) — 1-павярховы цагляны
будынак, у плане — няправільны 4-ву-
гольнік. Пабудаваны ў 1930 г. на скрыжа-
ванні з вуліцай Камсамольскай (былая Замкавая).
Мае характэрныя рысы стылю мадэрн у
правінцыяльнай трактоўцы. Тры вуглавя
часткі вулічных фасадаў вылу- чаны
неглыбокімі рызалітамі, завершанымі
акруглымі атыкамі з авальнымі люкарнамі.
Галоўным акцэнтам фасада з'яўляецца
вуглавая рызаліт, завершаны пластычным па

Архітэктурная спадчына Слонімсчыны
малюнку атыкам з пінаклямі. Сцены фасадаў
апрацаваны рустам, расчлянёны
прамавугольнымі вокнамі з сандрыкамі і
філёнгамі. Галоўны ўваход вылучаны ка-
зырком. Планіроўка калідорная. Папяроч-
ная капітальная сцяна і перагародкі вылу-
чаюць розныя па памерах памяшканні з калідорнай
сувяззю. Выкарыстоўваецца ад-
міністрацыйнай установай.

Дом № 5 па вуліцы Я.Купалы. Цагляны 2-
павярховы трапецападобны ў плане будынак.
Пабудаваны ў 1905 г. у «цагляным» стылі.
Займае астраўное становішча ў за- будове
вуліцы перад пешаходным мостам цераз канал
Агінскага. Фасады маюць інтэнсіўную
крапоўку і архітэктурна-дэка- ратыўную
апрацоўку. Арнаментальнай цаг- лянай
муроўкай выкананы філянговыя лапаткі,
карнізы з гіркамі, сандрыкі. Май-
стэрская цагляная муроўка, складаная кан- фігурацыя
плана, рацыянальнае выкары- станне
дэкаратыўнай аздобы (толькі па вулічным
фасадзе) — характэрныя асаб- лівасці
грамадзянскага будаўніцтва пачатку XX ст.
Планіроўка дома зменена. Выка-
рыстоўваецца прадпрыемствам бытавога
абслугоўвання.

Дом № 6 на плошчы Леніна (вядома як
плошча перад Дамініканскім касцёлам). 2-
павярховы будынак няправільнай прама-
вугольнай формы плана. Пабудаваны на мяжы
XIX — XX ст. на паўднёва-заходнім баку
плошчы. Фасад рытмічна расчлянёны
прамавугольнымі вокнамі ў ліштвах ар-
наментальнай цаглянай муроўкі, завершаны
2-гранным атыкам, дэкарыраваны вуг-
лавымі лапаткамі, аркатурнымі фрызамі і
прафіляванымі цягамі. Выкарыстоўваецца як
жылы.

А.М.Кулагін.

СЛОНІМСКАЯ СЯДЗІБА «АЛЬБЯРЦІН»

Помнік сядзібна-паркавай архітэктуры
позняга класіцызму. Размешчаны на бера-
зе р. Іса. Створана ў 1-й палове XIX ст. як
рэзідэнцыя В.Пуслоўскага — уладальніка
прадпрыемстваў па вытворчасці сукна,
дываноў, паперы.

У комплекс уваходзілі сядзібны дом з
флігелем, службовыя пабудовы, гаспадар- чыя
будынкi (захавалася стайня), фабры- ка.
Сядзібны дом абмяжоўваў парк пейзаж- нага
тыпу планіроўкі, які на берагах за-

Стайня графа В.Пуслоўска-га.

сопарк.

Сядзібны дом — двухпавярховы, мураваны, асіметрычнай аб'ёмна-прасторавай кампазіцыі. Галоўны фасад вылучаны цэнтральным чатырохкалонным порцікам. У афармленні галоўнага ўвахода выкарыстаны скульптуры львоў. Унутраная планіроўка калідорная. У апрацоўцы інтэр'ера атрымалі развіццё тэмы вонкавай архітэктуры — пілоны, кесоны, стылізаваныя капіталі.

Флігель — 2-павярховы прамавугольны ў плане мураваны будынак эклектычнай архітэктуры.

Стайня — мураваны неатынкаваны Т-падобны ў плане будынак, у дэкоры якога выкарыстана арнаментальная муроўка. Кампазіцыя 2-ярусная: першы ярус вылучаны паўцыркульнымі аконнымі праёмамі, другі — круглымі люкарнамі. У цэнтры галоўнага

падковы і з ляпной маскай галавы каня. Партал фланкіраваны рызалітамі. У архітэктуры будовы выкарыстаны элементы стылю «мадэрн». Помнік сядзібна-паркавай архітэктуры.

А.М.Кулагін.

Шпіталь па вуліцы Я.Купалы, 49. Пабудаваны ў XVIII ст. з цэглы побач з Андрэеўскім касцёлам. Прамавугольны ў плане аднапавярховы будынак, накрыты двухсхільным дахам. Плоскасныя, пазбаўленыя архітэктурнага дэkorу фасады рытмічна члянены прамавугольнымі аконнымі праёмамі. Унутраная планіроўка калідорная, з вестыбюлем у цэнтры. У канструкцыю сцен (таўшчыня каля 1 м) былі ўмураваны грубкі (зберагліся часткова).

А.М.Кулагін.

Духовныя навучальныя ўстановы ў Жыровічах

Мінская духоўная семінарыя, вышэйшая навучальная ўстанова Беларускай праваслаўнай царквы Маскоўскага патрыярхата. Заснавана ў XVIII ст. у Слуцку, потым пераведзена ў Мінск. У 1918 г. закрыта. У 1945 г. на тэрыторыі Жыровіцкага Свята-Успенскага мужчынскага манастыра адкрыты пастырская-багаслоўскія курсы. У 1947 г. яны пераўтвораны ў Мінскую духоўную семінарыю, рэктарам якой стаў архімандрыт Мітрафан (Гутоўскі). У 1956 г. для семінарыі пабудаваны новы трохпавярховы корпус. Тэрмін навучання ў ёй быў 4 гады. У 1963 г. семінарыя зноў закрыта, у яе будынку пасяліліся манахі закрытага Гродзенскага манастыра Раства Багародзіцы. З 1989 г. зноў пачала працаваць у Жыровічах у старым корпусе Літоўскай духоўнай

семінарыі. У 1991 г. семінарыя пераўтворана з сярэдняй у вышэйшую навучальную ўстанову з 5-гадовым тэрмінам навучання. Выкладаюцца 32 дысцыпліны: багаслоўскія, філасофскія, філагічныя, гістарычныя, царкоўна-прыкладныя. На 5-м курсе студэнты абараняюць дыпломныя працы на ступень бакалаўра багаслоўя. Выкладаюць пераважна выпускнікі Маскоўскай духоўнай акадэміі,

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

усяго 25 чалавек. Пры семінарыі дзейнічаюць нядзельная школа (з 1990) і 2-гадовая рэгенцкая школа (з 1993). На 1.9.1998 г. на стацыянары вучылася 238 студэнтаў, на аддзеле завочнага навучання — 190 святароў. Рэктары семінарыі: архімандрыт Стафан (І.П.Корзун, 1989—1990), епіскап навагрудскі і лідскі Канстанцін (А.А.Гаранаў, 1990 — 1996), архімандрыт Леанід (Філь, з 1996).

Мінская духоўная акадэмія імя свяціцеля Кірылы, епіскапа Тураўскага, вышэйшая навучальная ўстанова Беларускага экзархата Маскоўскага патрыярхата. Заснавана ў 1996 г. у в. Жыровічы. Паводле Статута навучанне мае 2 ступені: 1-я — 3 гады навучання (кандыдат

багаслоўя), 2-я — аспірантура (2 гады навучання), дае права на абарону магістэрскай дысертацыі. На 2-ю ступень акадэмічнай адукацыі даспускаюцца кандыдаты багаслоўя паводле рашэння савета акадэміі. У 1999/2000 на вучальным годзе існавалі кафедры: Святога пісання, Старога і Новага Запавету, дагматычнага і асноўнага багаслоўя, царкоўнай гісторыі, старажытных і новых моў. Вывучаюцца акрамя багаслоўскіх такія дысцыпліны, як гісторыя Беларусі, праваслаўе і беларуская культура, філасофія, педагогіка, царкоўна-славянская, лацінская, старажытнагрэчаская, англійская, нямецкая мовы і інш.

Культурнае жыццё Слонімскай

Культурным абслугоўваннем, развіццём творчага патэнцыялу, задавальненнем эстэтычных патрэб насельніцтва займаюцца 83 установы культуры, з іх 34 клубы, 42 бібліятэкі, 4 музычныя школы, дзіцячая школа мастацтваў, раённы краязнаўчы музей.

Асноўным напрамкам дзейнасці бібліятэк з'яўляецца адраджэнне і развіццё нацыянальнай культуры і зберажэнне краязнаўчай спадчыны.

Аддзел бібліятэчнага маркетынгу цэнтральнай бібліятэкі займаецца выдавецкай дзейнасцю. У серыі «Славутыя імёны Слонімскай» выдадзены персанальныя даведнікі, прысвечаныя нашым знакамітым землякам: Анатолію Іверсу, Алесю Сучку, Міколе Арочку, Алегу Лойку, Васілю Супруну, Івану Сяргейчыку і іншым таленавітым людзям. Выдадзены буклет «Цэнтральная раённая бібліятэка імя Я.Коласа». Распрацавана комплексная праграма «Дабрыня і міласэрнасць» па арганізацыі работы з сацыяльна неабароненай катэгорыяй насельніцтва.

Творча працуюць літаратурна-музычная гасцёўня цэнтральнай бібліятэкі, сялявіцкая «Сябрына», клуб «Чамучка» дзіця-

бібліятэкі, літаратурна-краязнаўчая гасцёўня пры гарадской дзіцячай бібліятэцы.

Для развіцця творчасці насельніцтва дзейнічаюць 220 клубных фарміраванняў. З іх 39 аматарскіх аб'яднанняў, 145 гуртоў мастацкай самадзейнасці, 23 гурткі канкрэтных ведаў і навыкаў. Найбольш цікавыя з іх — аматарскія аб'яднанні «Маленькія артысты» Драпаўскага ЦДК, «Ева» Чамярскага ЦДК, «Чараўніцы-караваніцы» Прырэчкага СК, лялечны тэатр «Калабок» Рахавіцкага СДК, аб'яднанне аматараў народных промыслаў «Вечарніца» Кастровіцкага СДК, фальклорнага напрумку «Спадчына» Бярдовіцкага СК, «Сяброўка» Шылавіцкага ЦДК, «Надзея» пры РДК.

Цікавыя гурткі мастацкай самадзейнасці Кастровіцкага СДК, самабытныя гарманісты Новадзевяткавіцкага ЦДК, ансамблі народнай музыкі Паўлаўскага і Дзераўноўскага цэнтральных дамоў культуры, дзіцячы вакальна-інструментальны ансамбль Васілевіцкага ЦДК.

С.А.Раманюк.

Раёны Дом культуры

На жывапісным беразе Шчары размясціўся адзін з прыгажэйшых будынкаў горада — цэнтр культурнага жыцця Слонімскага раёна. Раёны Дом культуры быў створаны ў 1948 г., а ў 1981 г. было пабудавана новае памяшканне РДК, агульнай плошчай 4843 м².

Расчынілі свае дзверы для наведвальнікаў танцавальная зала, білярная, выставачная зала.

У гуртках і клубах сталі займацца 394 чалавекі, з іх 117 дзяцей. Творчыя фарміраванні ахапілі ўсе жанры мастацтва (ха-

рэаграфічны, вакальны, харавы, мастацкі і г.д.), 7 калектываў маюць званне «народны» і 1 «узорны». Штат супрацоўнікаў Дома культуры налічвае 48 чалавек, у тым ліку 19 чалавек культработнікаў, з іх 11 чалавек з вышэйшай адукацыяй, 2 з сярэдняй спецыяльнай. Калектыв складаецца з высокапрафесійных людзей, якія мысляць творча, па-наватарску.

У рабоце Дома культуры нашлі сваё адлюстраванне як традыцыйныя, так і сучасныя формы работы: дыскатэкі, агеньчыкі, шоу-праграмы, прэзентацыі, рэкламныя паказы мадэляў адзення, балі, аўкцыёны і інш. На базе Дома культуры праводзяцца абласныя і рэспубліканскія мерапрыемствы: абласны фестываль дзіцячай тэатральнай творчасці, фестываль польскай песні «Мальва», міжнародны фестываль «Сябры — друзья» ў рамках беларуска-рускага сяброўства і інш.

За высокую якасць культурна-масавых мерапрыемстваў, укараненне новых форм работы, актыўнае развіццё мастацкай самадзейнасці раённы Дом культуры мае ўзнагароды і падзякі. За ўмацаванне матэрыяльнай базы ўстаноў культуры, актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні 1-га

Рэспубліканскага фестывалю народнай творчасці «Беларусь — мая песня» дырэктар Дома культуры М.А.Адамчык узнагароджаны Дыпломам абласнога выканаўчага камітэта, а ў 2001 г. ён стаў лаўрэатам прэміі аблвыканкома імя А.І. Дубко ў галіне культуры і мастацтва.

Важным напрамкам работы РДК стала арганізацыя зносін людзей рознага ўзросту, адукацыі, сацыяльнага становішча. Для ажыццяўлення гэтай задачы ў Доме культуры дзейнічаюць некалькі аматарскіх аб'яднанняў.

Клуб «Абрыколь» (старшыня Л.М.Рэчыц) сабраў аматараў бильярда, якія арганізуюць спаборніцтвы, а таксама самі ўдзельнічаюць і неаднаразова былі пераможцамі на рэспубліканскіх першынствах і чэмпіянатах. Члены клуба расшыраюць спартыўныя сувязі, вядуць абмен вопытам.

Цікавай формай правядзення вольнага часу людзей сталага ўзросту стаў жаночы клуб «Надзея». Кіруе клубам савет, які плануе ўсю работу, выкарыстоўваючы самыя разнастайныя формы: вечары адпачынку, агеньчыкі, тэматычныя вечары, вечары сустрэч і інш.

Слоні́мская дзіцячая школа мастацтваў

Доўгі час працавала як музычная школа. Адкрыта ў верасні 1957 г. Тады да заўняткаў па спецыяльнасцях «фартэпіяна» і «баян» прыступілі 15 хлопчыкаў і дзяўчынак. Працавалі 3 выкладчыкі. Потым адкрываюцца класы акардэона і домры. У 1960 г. школу ўжо наведвала 50 вучняў, працавала 9 выкладчыкаў. Акрамя заняткаў на музычных інструментах у школе вялікая ўвага надаецца калектывным формам музыцыравання — хору і аркестру. У 1960-я гады па гэтых дысцыплінах вялі заняты таленавітыя выкладчыкі Барыс Іларыёнавіч Гарабец (аркестр) і Уладзімір Іванавіч Кавальчук (хор). У 1963 г. адкрываецца клас скрыпкі, у 1970-я гады — класы духавых інструментаў (трубы і трамбона). У гэты час у школе навучалася каля 200 дзяцей, была расшырана сетка класаў па інструментах — адкрываецца клас цымбалаў, балалайкі, кларнета, флейты. Працавала каля 35 выкладчыкаў. Акрамя заняткаў па спецыяльнасці вучні наведваюць хор, цымбальны, духавы і народны аркестры. У 1980-я

гады ў школе адкрылася харавое аддзяленне. Вядучымі выкладчыкамі школы з'яўляліся Марат Аляксеевіч Малікаў, Ніна Афанасьеўна Піваварчык. У 2003/04 навучальным годзе ў школе займаюцца 360 хлопчыкаў і дзяўчынак па 14 спецыяльнасцях. Дзеці авалодваюць майстэрствам ігры на фартэпіяна, духавых, народных, струнных інструментах, вучням дапамагаюць 40 кваліфікаваных выкладчыкаў. У школе створаны і працуюць 2 узорныя творчыя калектывы: хор «Камерата» пад кіраўніцтвам Наталлі Яраславаўны Кукліцкай і аркестр народных інструментаў пад кіраўніцтвам Наталлі Ігнацьеўны Мазец. Высокім выканаўчым майстэрствам радуе слухача народны камерны ансамбль выкладчыкаў «Арфеон» пад кіраўніцтвам Аляксандра Аляксандравіча Масляніцына, дзіцячы ансамбль скрыпачоў пад кіраўніцтвам Таццяны Аляксандраўны Бойка. Умела перадаюць юным музыкантам свае веды Ала Пятроўна Сазурава, Ірына Аляксандраўна Талстуха, Тамара Аляксееўна Дзяконская, Зоя Васільеўна Чысцякова і інш.

З матеріальної і духовної спадчини

Многія випускнікі школы

працуюць у музычнай сферы ў розных кутках Беларусі і блізкага замежжа. Так, дацэнтам Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі па класе домры з'яўляецца выпускнік школы Аляксандр Макараў, салісткай Маскоўскай філармоніі стала Людміла Іларыёнава. Анатоль Грэцкі ўзначальвае Віцебскае музычнае вучылішча і г.д. За 47 гадоў існавання школы ў ёй атрымалі па-чатковую музычную адукацыю 1800 слонімчан. У 2003 г. Слоні́мская дзіцячая музычная школа

пераўтворана ў школу мастацтваў. Тут пачало працаваць тэатральнае аддзяленне, на якім займаецца 12 дзяцей. Дырэктарамі школы ў розны час працавалі Васіль Іванавіч Залатароў, Эдуард Васільевіч Кірыленка, Міхаіл Іванавіч Густыр, Анатоль Іванавіч Кунцэвіч, Сяргей Іосіфавіч Бурачэўскі, Людміла Канстанцінаўна Навумава, з 1992 г. школу ўзначальвае Наталля Ігнацьеўна Мазец.

Народный і ўзорныя калектывы Слонімшчыны

Ансамбль народнай музыкі і песні «Грымата». Створаны ў 1990 г. У яго склад увайшлі таленавітыя выканаўцы горада і раёна. Мастацкі кіраўнік — Валянціна Шарапова. Ужо першыя выступленні калектыву паказалі яго высокі творчы і прафесійны ўзровень. Рэпертуар ансамбля складаецца з вядомых беларускіх мелодый і песень беларускіх аўтараў. З цягам часу ў праграму ўключылі фальклорныя творы і апрацоўкі старых мелодый. У 2000 г. калектыву прысвоена званне народнага.

За тэты час ансамбль «Грымата» стаў лаўрэатам абласнога фестывалю фальклору, лаўрэатам фестывалю беларускай песні ў г. Дамброва (Польшча), прымаў удзел у святочных праграмах у розных месцах Беларусі фестывалі сямейнай творчасці, фестывалі «Беларусь — мая песня», у міжнародным фестывалі «Гучаць цымбалы і гармонік» і інш. Удзельнікі ансамбля Віктар

Бажко, Раіса Кісляя, Ірына Бурсевіч сталі пераможцамі конкурсу гарманістаў і прыпевачнікаў. Нядаўна ансамбль выпусціў першы кампакт-диск.

Абнаўляецца калектыву ансамбля, уваджацца новыя інструменты, мяняецца рэпертуар, але застаюцца высокі прафесійны ўзровень, творчы пошук, самааддача, высокія выканаўчыя майстэрства.

Ансамбль «Рабіначка». Створаны ў 1988 г. У яго склад увайшлі ў асноўным жанчыны, якія працавалі на фабрыцы мастацкіх вырабаў. У 1997 г. калектыву прысвоена званне народнага. Цяпер выступленне любімага калектыву з нецярпеннем чакаюць не толькі на фабрыцы, дзе ён бывае часта, але і ў вёсках раёна, у РДК, на прадпрыемствах Слоніма. У ансамбля шмат прыхільнікаў. Заспяваюць дзяўчаты «Свет прачысты», «Сяброўка мая», «Маміны вочы», «Не выбірай прыгожую» — песні

Ансамбль народнай музыкі і песні «Грымата».

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

са свайго рэпертуару, і іх просяць спяваць яшчэ і яшчэ. У рэпертуары калектыву беларускія, рускія, украінскія, польскія песні.

«Рабіначка» вядома і па-за межамі Слонімскага раёна. Ансамбль прымаў удзел у фестывалі ўкраінскай песні ў Гродне ў 1999 г., дзе стаў лаўрэатам, выступаў на кірмашах у Брэсцкай вобласці.

З прыходам новага кіраўніка, Вольгі Кандрусік, калектыв набыў новае гучанне.

Аркестр народных інструментаў. Створаны ў 1966 г. пры раённым Доме культуры. Праз год калектыв ужо ўдзельнічаў у заключным абласным конкурсе, прысвечаным 50-годдзю Вялікага Кастрычніка. А яшчэ праз 3 гады (1969) за высокі прафесійны і выканаўчы ўзровень аркестру прысвоена званне народнага. Звыш 30 год калектыв пачэсана тэтай высокае званне. Ён удзельнік 1-га Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці працоўных СССР, узнагароджаны Дыпламам лаўрэата і Вялікім медалём, дыпламам фестывалю «Беларусь — мая песня», аркестр неаднойчы выступаў на абласным і рэспубліканскім тэлебачанні. Не было ніводнага фестывалю, конкурсу або агляду мастацкай самадзейнасці, дзе б не ўдзельнічаў аркестр. Доўгі час яго дырыжорам быў Марат Аляксеевіч Малікаў, таленавіты музыкант. Шмат людзей улілося ў калектыв і змянілася за 30

Выступаў аркестр народных інструментаў.

год. Памёр М.А.Малікаў, але справу свайго настаўніка дастойна працягвае Наталля Ігнацьеўна Мазец.

Вакальны гурт «Славяначка» Кастровіцкага сельскага Дома культуры. Створаны ў 1983 г. пры Кастровіцкім сельскім Доме культуры (у той час цэнтральны Дом культуры). Стварыў калектыв В.В.Захарка. У розны час калектывам кіравалі Г.К.Абрамовіч, Ю.Я.Генюш. З 1998 г. гуртом кіруе А.А.Баравік. Званне народнага калектыва атрымаў у 2002 г. У яго склад увайшлі жанчыны розных узроставых катэгорый. З 1991 г. калектыв папоўніўся мужчынскімі галасамі. У цяперашнім складзе гурт існуе з 1996 г. У асноўным ён займаецца папулярызаваннем песень славаўскіх народаў.

Калектыв заўсёды знаходзіцца ў творчым пошуку арыгінальнасці і самабытнасці твораў, сістэматычна павышае мастацкае і выканаўчае майстэрства.

Асноўная манера выканання — трохгалосыя спевы. У выкананні твораў прысутнічаюць элементы падгалоску, вакалізу, акапэлы, харэаграфічныя пастаноўкі. Сэнс кожнага твора падкрэсліваецца сцэнічным вобразам кожнага выканаўцы.

Вакальны гурт «Славяначка» вядзе актыўную канцэртную дзейнасць. З'яўляецца нязменным удзельнікам раённых мерапрыемстваў, аглядаў-конкурсаў. У 1999 г. калектыв стаў дыпламантам за нальнага агляду-конкурсу сямейнай творчасці ў г. Масты.

Кінастудыя пры раённым Доме культуры. Створана ў 1962 г. Аб'яднала аматараў кінамастацтва, якія пры дапамозе сучасных тэхнічных сродкаў імкнуцца зафіксаваць на кінавідэастужку цікавыя падзеі з нашага жыцця. У 1996 г. кінастудыя прысвоена званне народнай. Некалькі дзесяткаў гадоў студыяй кіраваў Альфрэд Паўлавіч Голаднеў. У адной асобе ён прадстаўляў сцэнарыста, рэжысёра, апэратара. Яго фільмы дэманстраваліся на розных усесаюзных і рэспубліканскіх фестывалях. Цяпер калектыв кінастудыі ўзначальвае Уладзімір Ступакоў. На кінастудыі створаны фільмы «Слоніцкі веснік» (прысвечаны ўдзельнікам Вялікай Айчыннай вайны), «Чалавек будзе жыць», «Вось так і жывём», «Хай жыве вёска», «Жыровіцкая абіцель» і інш.

Слоніцкі беларускі драматычны тэ-

атр. У 1948 г. у Слоніме быў заснаваны дра-

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

матычны тэатр. Заснавальнікам яго быў А.А.Бялоў, потым ён працаваў акцёрам Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя Горкага ў Мінску, стаў заслужаным артыстам БССР.

Станаўленне і творчасць калектыву звязаны з імем заслужанага дзеяча культуры БССР М.І.Фрыдмана. За пастаноўку спектакля А.Сцяфанскага «Нячыстая сіла», які быў паказаны ў 1959 г. на рэспубліканскай дэкадазе народнай творчасці ў Мінску, тэатру было прысуджана 1-е месца і прысвоена званне народнага.

У 1968 г. тэатр узначаліў М.Ф.Варва шэвіч. Лепшыя работы самадзейных артыстаў адзначаны дыпламамі I ступені на шматлікіх абласных і рэспубліканскіх конкурсах тэатральнага мастацтва. У 1977 г. народны тэатр стаў лаўрэатам I-га Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. За пастаноўку п'есы Івана Козела «Папараць-кветка» калектыву прысуджаны Вялікі залаты медаль фестывалю.

З 1 студзеня 1990 г. на базе тэатра арганізаваны эксперыментальны тэатр-студыя, які пазней стаў Слоніўскім беларускім драматычным тэатрам.

Асаблівым поспехам у глядачоў карыстаюцца камедыі, пастаўленыя ў традыцыях беларускага народнага тэатра. Сярод іх «Прымакі» Янкі Купалы, «Конскі партрэт» і «Збянтэжаны Саўка» Леапольда Родзевіча, «Пісаравы імяніны» і «Ветрагонны» Уладзіслава Галубка. Ставяцца і п'есы сучасных беларускіх драматургаў — «Сабака з залатым зубам» У.Савуліча, «Жаніх па перапісцы» А.Федарэнкі, «Чужыя грошы»

У.Бутрамеева, «Камедыя» У.Рудава і інш.

Ёсць у рэпертуары тэатра і п'есы замежных драматургаў, такія як «Блэз» К.Маньё, «Гаспадыня гасцініцы» К.Гальдоні, «Непаразуме» А.Камю.

Значнае месца ў рэпертуары тэатра адведзена рускай драматургіі: «Жаніцьба Бальзамінава» і «На бойкім месцы» А.Астроўскага, «Пакуль яна памірае» Н.Птушкінай, «Сямейны партрэт з чужым» С.Лабазёрава і інш.

Калектыв тэатра шмат працуе для дзяцей. Са спектаклямі для юных глядачоў драмтэатр аб'ездзіў усю Беларусь, удзельнічае ў тэатральных фестывалях і конкурсах. Тэатр мае «свайго» слоніўскага драматурга-казачніка Аляксея Якімовіча. Пастаўлены спектаклі па яго п'есах «Чарадзейныя суніцы», «Хітрыкі БабыЯгі», «Апошніды-назаўрык», «Добры змей», «Маўглі». У дзіцячым рэпертуары значацца п'есы С.Кавалёва «Драўляны рыцар» і «Чарнакніжнік», У.Ягоўдзіка «Прынцэса і салдат», Л.Рублеўскай «Дзед Мароз і Лясун».

За час свайго існавання калектыв тэатра паставіў каля 50 спектакляў. За адзін год пастаноўкі тэатра глядзяць каля 50 тысяч чалавек.

Акцёрская трупа тэатра даволі маладая і складаецца пераважна з выхаванцаў Беларускага ўніверсітэта культуры і Беларускай акадэміі мастацтваў. У тэатры працуюць акцёры Уладзімір Навумік, Васіль Сявец, Сяргей Фурса, Сяргей Лішчык, Аляксандр Шалахонаў, Віктар Шчарбакоў, Ірына Яцук, Наталля Шугай, Вікторыя Міхалчык, Тамара Галаванава, Ніна Жукоўская,

Сцэна са спектакля «Дзень нараджэння» ў пастаноўцы Слоніўскага беларускага драматычнага тэатра.

Кацярына Дзядовіч, Людміла Грынчyk, Юлія Сурмейка, Надзея Льчанка.

У творчай гісторыі тэатра значную ролю адыгралі рэжысёры Віктар Небальсін, Віктар Багушэвіч, Таццяна Дубік, Сяргей Бачкоў, Казімір Мальковіч, Святлана Наў- гародская, Васіль Сявец.

З сакавіка 2003 г. галоўным рэжысёрам тэатра працуе Віктар Васільевіч Небальсін.

А. М. Тарсуной, С. М. Чыгрын.

Студыя выяўленчага мастацтва. Працуе з 1988 г. пры раённым ДOME культуры. Арганізатар яе Уладзімір Мікалаевіч Макарэвіч. У 1993 г. студыя атрымала званне народнай. З 1995 г. ёй кіруе Яўген Ба- рысавіч Гіль. Студыя з'яўляецца сапраўд- ным цэнтрам творчасці мастакоў-аматараў. Студыйцы прымаюць удзел у гарадскіх і абласных выстаўках. Выпускнікі студыі працягваюць навучанне ў Мірскім, Коб- рынскім, Бабруйскім мастацкіх вучылі- шчах, Мінскім мастацкім вучылішчы імя Глебава, Віцебскім педагагічным інстыту- це на мастацка-графічным факультэце.

Тэатр моды «Этуаль». Створаны ў 1995 г. пры РДК. Мэтамі і задачам! яго стала не толькі прапаганда напрамкаў моды, але і фарміраванне эстэтычнага гус- ту, творчых здольнасцей. Тэатрам называ- ецца таму, што ў калектыве не толькі ства- раюцца і дэманструюцца мадэлі. Паказ мод афармляецца ў выглядзе сюжэтных карцін, аб'яднаных адзінай ідэяй, і манекеншчы- цы ствараюць вобразы сваіх герайн. У 1999 г. за высокі ўзровень майстэрства тэ- атру моды прысвоена званне народнага.

Удзельнікі калектыву — маладыя лю- дзі розных прафесій. Кожнаму прыходзіц- ца сумяшчаць некалькі функцый: мадэль- ер, манекеншчыца, менеджэр, рэжысёр-ма- дэль і г.д. Вакол калектыву аб'ядналіся людзі, якія прывыклі думаць і тварыць нестандартна. Менавіта так з'явіліся калек- цы! авангарднай моды, якія стварыліся з падручных матэрыялаў (пласцінкі, абгор- тачная папера, магнітафонная стужка і г.д.). Ствараліся гэтыя калекцыі сям'ёй Дудзік Наталлі і Алега — інжынераў уп- раўлення магістральных газаправодаў. За гады існавання тэатра моды «Этуаль» былі створаны калекцыі «Спатканне з табою», «Летняя вясёлка», «Зарапад», «Любоў, мода і надвор'е», «Капрызнае чараванне», «Тар- нада», «Тэкіла-любоў» і г.д.

Тэатр праводзіць урокі этыкі з дэман- страцыйнай мадэляў у школах горада, суп- рацоўнічае з гандлёвымі і прамысловымі прадпрыемствамі горада ў стварэнні рэк- ламных праектаў. Калектыў стаў дыпла- мантам абласнога фестывалю эстраднай творчасці «Фантазіі вясны», лаўрэатам абласнога конкурсу маладых мадэльераў «Сярод шумнага балю». Неаднойчы ўзна- гароджваўся ганаровымі граматамі ўпраў- лення культуры. Кіруе калектывам Мадлен, маладая і энергічная жанчына, поўная творчых ідэй і фантазій. Менавіта яна ства- рае сцэнарыі шоу-праграм, рытуе рэжы- суру дэфіле, стварае вобразы герайн, пра- водзіць рэпетыцыі. Яна закончыла Херсон- скае мастацкае вучылішча па спецыяліза- цыі харэаграфія і Кіеўскі інстытут культуры. Для Мадлен тэатр не проста работа, тэта вобраз і стыль жыцця, які змяняў жыццёвае крэда, асабісты статус кожнага ўдзельніка гэтага незвычайнага творчага калектыву.

Фальклорны калектыў «Чараўніцы- каравайніцы» Прырэчкага сельскага клуба. Створаны ў 1980 г. загадчыцай клуба Л.В.Мудрацовай. У яго склад увайшлі жанчыны сталага ўзросту. Кіраўнік гурта бачыць сваю задачу ў адраджэнні аўтэн- тычнага фальклору, захаванні народных абрадаў, рытуалаў, папулярызаванні беларус- кай народнай песні. Званне народнага ка- лектыву прысвоена ў 2002 г.

Вялікую ўвагу фальклорны гурт удзя- ляе абраду выпечкі караваяў. Песенная частка рытуалу ўтрымлівае шмат дыяло- гаў, вобразаў, сцэнак. Па сутнасці, у многіх песнях раскрываецца сэнс самога абраду.

Асноўнай выканальніцкай манерай «Чараўніц» з'яўляюцца двухгалосыя спе- вы. Выконваюцца песні роўна, спакойна, з элементам! падгалоскаў.

Фальклорны гурт вядзе актыўную кан- цэртную дзейнасць. З'яўляецца низменным удзельнікам раённых мерапрыемстваў — аглядаў-конкурсаў і інш. У 2001 г. калек- тыў стаў дыпламантам занальнага агляду- конкурсу «Абрады адыходзячага стагод- дзя», лаўрэатам занальнага агляду-конкур- су сямейнай творчасці (1999, 2001).

Хор ветэранаў вайны і правы «Памяць» Слонімскага РДК. Створаны ў лістападзе 1988 г. Заснавальнікамі яго сталі аддзел са- цыяльнага забеспячэння гарвыканкома, ра- ённае таварыства ветэранаў

З матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

вайны і працы,

На сцэне хор ветэранаў вайны і працы «Памяць».

раённы Дом культуры. Хор узначаліў Аляксандр Леанідавіч Клябанаў. У 1994 г. калектыў атрымаў званне народнага.

У рэпертуары хору палітычныя песні, песні беларускіх кампазітараў, а таксама творы беларускага фальклору.

Хор актыўна ўдзельнічаў у падрыхтоўцы і правядзенні свята, прысвечанага 50-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Кожны год калектыў дастойна прадстаўляе Слонім у абласных фестывалях ветэранскіх калектываў, а ў 1995 г. стаў лаўрэатам Рэспубліканскага фестывалю «Пеўчае поле» ў Мядзеле.

Двойчы, у 1997 і 1998 гг., хор ветэранаў станаўдзіўся дыпламантам Рэспубліканскага фестывалю народнай творчасці ветэранскіх калектываў «Не старэюць душой ветэраны», а ў 1999 г. стаў лаўрэатам гэтага фестывалю і атрымаў прыз сімпатый гледачоў. З 2000 г. кіраўніком калектыву прызначаны Казімір

Генрыхавіч Дзяконскі. У тым жа годзе хор ветэранаў «Памяць» быў удзельнікам міжнароднага тэлемарафону «Памяць», прысвечанага 55-годдзю Вялікай Перамогі, і запрошаны на святочны канцэрт, які праходзіў у Брэсцкай крэпасці-героі.

К.Г.Дзяконскі.

Узорны тэатр эстрадна-спартыўнага танца «Каскад». Створаны пры раённым Доме культуры ў 1992 г. У яго склад увайшлі вучні слоніmsкіх школ розных узроставых катэгорый. Званне ўзорнага прысвоена ў 1999 г.

Кіраўнік тэатра — Зоя Данілаўна Пятроўская. Калектыў пастаянна ўдасканальвае сваё харэаграфічнае майстэрства і тэхніку выканання, знаходзіць сродкі для ўва-

Узорны тэатр эстрадна-спартыўнага танца «Каскад».

саблення новых харэаграфічных вобразаў праз тэатралізацыю і ўдалае спалучэнне з вакальнымі нумарамі. Тэатр вядзе актыўную канцэртную дзейнасць. Ён з'яўляецца

лаўрэатам абласных фестываляў «Масты надзеі», «Фантазіі вясны», міжнароднага фестывалю «Залатая пчолка» і інш.

Народны майстры

Слонімшчына — край, надзвычай багаты на таленавітых людзей. Шмат у раёне самабытных народных майстроў. Тканыя пасцілкі, вышытыя ручнікі, дываны здзіўляюць сваёй разнастайнасцю, непаўторнасцю, з'яўляюцца нязменным упрыгожаннем кожнай абласной і раённай вяс- таўкі. Сапраўднымі народнымі ўмельцамі зарэкамендавалі сябе А.П.Міско (в. Чамя- ры), К.К.Якімец (в. Кастровічы), Н.А.Роў- гач (в. Бярдовічы), Я.А.Захара (в. Лыскі)

і шмат іншых. Пляценнем паясоў займаюць- ца К.К.Гарнавая (в. Шышкі), А.А.Шостак (в. Яруцічы), Г.У.Захарчук (в. Бярдовічы).

Шмат жыхароў раёна сваім майстэр- ствам чаруюць сэрца і вока людзей. Іх ка- рункі, сурвэткі, вязаныя рэчы і нават вяза- ныя кветкі ўражваюць сваёй прыгажосцю і тонка выкананымі ўзорамі. Гэта Л.С.Жы- кевіч (в. Вялікая Кракотка), С.А.Лагуцік (в. Паўлава), А.Д.Ягоўдзік (в. Кастровічы), М.А.Грыгарэвіч і М.В.Раманоўская (в. Дзераўная) і шмат іншых.

Вышытыя ручнікі, абрусы, фіранкі май- стрых В.У.Рудзевіч (в. Сялявічы), Р.А.Іванко (в. Партызанаўка), М.Р.Маці- евіч (в. Лыскі), К.П.Гуркалавай (в. Парэч- ча) упрыгожваюць не толькі вясковыя хаты, але і з'яўляюцца нязменным афарм- леннем клубных мерапрыемстваў.

Залаціста-жоўтыя вырабы з саломкі май- строў С.У.Віцінэвіч (в. Дзеравянчыцы), сяс- цёр Н.У., В.У., А.У.Акулевіч (в. Сялявічы), Н.У.Сакалоўскай (г. Слонім) сваёй прыга- жосцю вабяць кожнага, хто іх бачыць.

Розныя скульптуры з дрэва разьбяроў А.С.Акулевіча (в. Сялявічы) і Л.А.Ліха- ча (в. Жыровічы) экспануюцца на святах нацыянальных культур у Гродне, на святах беларускага пісьменства і друку (т.п. Мір, г. Навагрудак).

У Слоніме жыве Т.У.Ісакава, якая пра- цуе з бяроствай. Яе вырабамі ўпрыгожаны дзіцячы садок № 20.

У Слоніме таксама жыве і працуе та- ленавітая майстрыха па кераміцы Н.П.Са- лейка. Арыгінальныя керамічныя пано, распрацаваныя ў выніку самастойных творчых пошукаў, не маюць аналагаў. Вырабы Надзеі Пятроўны ёсць у экспазіцыі Слонімскага краязнаўчага музея, прыват- ных калекцыях у Германіі, ЗША, Іспаніі, Швейцарыі, Польшчы, краін Прыбалтыкі. У 2001 г. быў зняты дакументальны фільм аб яе творчасці «Пра Антося і Крысю, якіх прыдумала Надзея».

Каравайніцы Слонімскага раёна знака- мітыя ва ўсёй Гродзенскай вобласці. На рэспубліканскім свяце «Дажынкi-97» у

Н.П.Салейка і яе вырабы.

г. Масты менавіта слонімскія каравайніцы прадстаўлялі Гродзенскую вобласць. Гэта Л.В.Герасімчык і Л.М.Рагозік (в. Васілевічы), З.К.Русак (в.Бярдовічы), Г.В.Радзевіч (в. Дзераўная), В.А.Качарга (в. Харацэвічы), фальклорны калектыў «Чараўніцы каравайніцы» (в. Прырэчча).

Лозапляценнем займаецца майстар са Слоніма А.Р.Сакалоўскі.

Ва ўстанове культуры «Беларускі дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі», што ў Гродне, захоўваецца калекцыя ручнікоў з в. Азярніца Слонімскага раёна. Датуецца ручнікі 1920—1930-мі гадамі.

Большасць з іх выканана 4-нітовай тэхнікай ткацтва з адбеленых ільняных нітак. Чатырохнітовае ткацтва — адна з найбольш старажытных і распаўсюджаных тэхнік народнага ткацтва на Беларусі.

Калекцыю можна падзяліць на 2 групы: ручнікі з геаметрычным арнаментам, ручнікі з раслінным арнаментам.

Разгляд арнаментыкі беларускіх ручнікоў канца XIX — пачатку XX ст. дазваляе сцвярджаць, што яе найстаражытнейшай асновай быў геаметрычны арнамент.

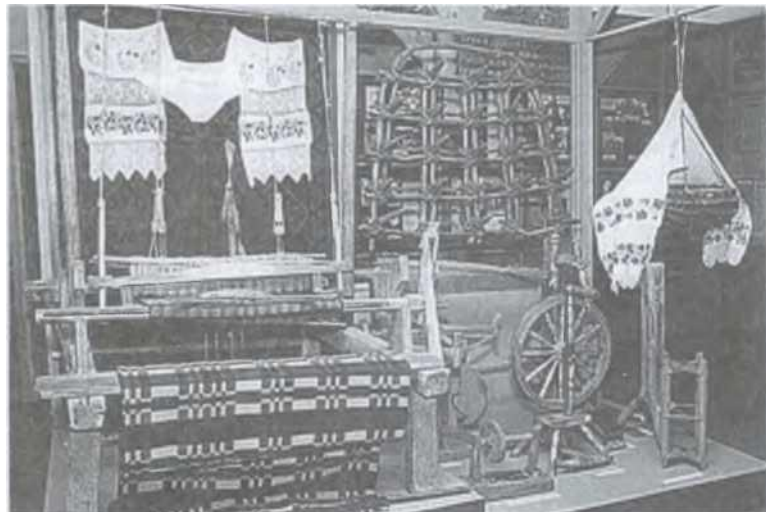
Для нашай групы азярніцкіх ручнікоў уласцівы прыглушаныя дэкаратыўнасць, прастата і яснасць узораў, спакойны рытм чаргавання аднародных элементаў, гарызантальная сіметрыя малюнкаў. Сярод ручнікоў два арнаментаваны ткацкім спосабам каляровымі трыма чырвона-чорнымі палосамі. Ручнікі маюць белы колер, вытанчаную зіхатлівасць узорыстага (4-нітовага)

ільнянога палатна. Канцы ручнікоў упрыгожаны махрамі з нітак асновы.

Кампазіцыя з адной ці некалькіх папярочных палос, якія падпарадкаваны адна адной і ўтвараюць адзінае цэлае, адносіцца да найбольш пашыранага тыпу ў беларускім арнаменце.

2-я палова XIX ст. — перыяд, калі ў арнаменце беларускага народнага тэкстылю адбываюцца інтэнсіўныя змяненні. Яны праяўляюцца ў працягванні працэсу паступовай замены лічанага шыцця ўзорным тканнем. Сярод азярніцкай калекцыі вылучаюцца ручнікі, вытканыя саржавым перапляценнем (у ёлачку), на канцах арнаментаваныя браным ткацтвам: 8-пялёсткавымі зоркамі-разеткамі, арганізаванымі ў бардзюр. Бардзюр — бясконцы рад фігур, размешчаных уздоўж прамой. У адрозненне ад іншых рэгіёнаў Панямонне не ведала складаных узораў бранага двухуточнага ткацтва; яго прымянялі для ўпрыгожвання толькі канцоў ручніка, займаючы пры гэтым больш-менш значную плошчу. Бардзюры — пераважны від арганізацыі арнаментальных матываў на Беларусі.

У раслінна-геаметрычных узорах трансфармацыя разеткі вядзе да стварэння стылізаванай 8-пялёсткавай кветкі з пялёсткамі мяккіх, круглявых контураў (у азярніцкай калекцыі прадстаўлена на карунках). Асобна варта вылучыць ручнік, дзе бранай тэхнікай вытканы бардзюр з геаметрызавана-раслінным арнаментам (ра-

Азярніцкія ручнікі.

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

порт з руж). З'яўленне геаметрызава-
раслінных узораў, якія паслужылі сувяз-
ным звязном паміж архаічнымі і параў-
нальна новымі расліннымі ўзорамі, было вынікам
унутранага развіцця геаметрычна-
га арнаменту. Характар арнаменту Паня-
моння, слабая распаўсюджанасць (за вы-
ключэннем паўднёвых раёнаў) тут даўніх узораў з
геаметрычнай арнаментыкай і ў той жа час
наўнаснасць агульных рыс з ар-
наментам суседняй Літвы (8-пялёсткавай зоркі-разеткі)
з'яўляюцца яшчэ адным сведчаннем
складаных этнічных працэсаў, якія мелі месца
на тэрыторыі Панямоння з
найстаражытнейшых часоў.

Адносная ўстойлівасць і этнічная свое-
асаблівасць арнаменту дазваляюць бачыць у ім
надзейную крыніцу, аналіз якой паві-
нен наблізіць нас да разумення і рашэння шэрагу
праблем, звязаных з гісторыяй пля-
мён і народнасцей. Цяпер агульнапрызна-
на, што геаметрычны арнамент з'яўляўся сістэмай
абстрактных сімвалаў, якія выкон-
валі на пэўным гістарычным этапе камуні-
катывальную функцыю найважнейшай інфар-
мацыі. Кожны са знакаў сістэмы нёс канк-
рэтную сэнсавую нагрузку. Васьміпялёстка-
вая разетка ўвасобіла ідэю аб сувязі жыват-
ворнага сонечнага цяпла і шчодрата росту траў
і кветак на зямлі.

Вышываныя ўзоры пачалі ўжывацца на
ручніках Панямоння, відаць, не раней XIX ст.

Да пачатку XX ст. геаметрычны арнамент,
які выконваецца зорным ткацтвам, прыкметна
выцясненне раслінныя вышываны дэкор. Значны
пласт беларускай вышыўкі канца XIX —
пачатку XX ст. склалі ўзоры, паходжанне якіх
было звязана з пашы-
рэннем рознага роду
кніг па рукадзеллі, альбомаў, рэкламных
аборткаў буйных парфюмерных фірм з
тыповымі ўзорамі. Бясплатныя дадаткі ў
выглядзе спыткаў з узораў выдавалі часопісы
«Ніва», «Звяз-
да», «Веснік моды», «Радзіма»,
«Модны свет» і інш.

Танныя, даступныя як гораду, так і вёс-
цы, друкаваныя ўзоры паслужылі адной з прычын
масавай распаўсюджанасці такіх міжнародна
вядомых арнаментаў, як ружы, плаўна
выгнутая лаза...

Сярод кветкавых матываў дамінуючае
становішча займаў матыв ружы. Разам са
сцяблом, лісцем, бутонамі гэту кветку зна-
ходзім у самых разнастайных кампазіцый-
ных варыянтах. У нашай калекцыі гэта

хвалепадобная галінка з кветкамі. Арнамент
вышыты гладдзю чырвонымі, чорнымі,
зялёнымі ніткамі ў рэалістычнай трактоў-
цы тэхнікай аднабаковага крыжа.

Трывала зацвердзіўся і матыв вінаград-
най лазы. У плаўных лініях гнуткай галі-
ны з буйным дэкаратывным лісцем прасоч-
ваецца засваенне рыс барока. Да найбольш
характэрных варыянтаў адносіцца матыв лазы
з гронкамі вінаграду. Менавіта такі арнамент,
выкананы гладдзю, прадстаўле-
ны на ручніку з вёскі Азярніца.

У калекцыі з вёскі Азярніца шмат руч-
нікоў, упрыгожаных адвольнай шматколер-
най гладдзю. Выкарыстаны такія малюнкi, як
вянок, паўвянок, палявыя кветкі. Гэты
арнамент увасобіў усю разнастайнасць і
багацце раслінна-кветкавых кампазіцый.
Адвольная шматколёрная гладзь-вышыў-
ка з размытымі мясцовымі адзнакамі — адна з
апошніх старонак у гісторыі мастац-
кага афармлення беларускага ручніка.

Мастацкае аздабленне ручніка завярша-
лася афармленнем яго ніжняга краю. Відаць,
першасным, найбольш простым афармленнем
ніжняга краю ручніка з'яў-
ляліся кароткія роўныя мохрыкі з нітак асновы. З доўгіх нітак
спляталі вузельчы-
кавымі спосабам больш-
менш складаныя сеткавыя карункі. Такім
вытанчаным, пругкім пляценнем упрыгожвалі
ўціральнікі і ручнікі з нескладанай ніто-
вай структурай — гэта адразу надавала сціплай
тканіне мастацка завершаны вы-
гляд. Менавіта такі ручнік, шырокі, ці па-
крывала з канца XIX ст. прадстаўлены ў азярніцкай
калекцыі.

Традыцыю завяршэння краёў ручніка (за
выключэннем ўціральніка) дадатко-
вым упрыгожваннямі нельга лічыць вельмі
старажытнай. Значная колькасць абрада-
вых палатнін у XIX ст. не мела ніякіх мастацкіх
дадаткаў. І толькі з вылучэннем на першае
месца дэкаратывнай функцыі ручніка карункі,
махры і іншыя аздабля-
ючыя элементы сталі ўспрымацца як аба-
вязковыя. Гэта цалкам
зацвердзілася ў 2-й палове XIX ст., калі,
дзякуючы ўзорнікам, набылі папулярнасць
тамбурныя (шыдэл-
кавыя) карункі. Нескладаныя тэхналагіч-
ныя прыёмы і
хуткасць іх выканання даз-
валялі атрымоўваць і геаметрычны, і рас-
лінныя арнаменты.

На карунках ручнікоў з вёскі Азярні-
ца прысутнічаюць ромбы, зігзагі, сеткавыя

ромбы, 8-, 4-пялёсткавыя кветкі. Вязаныя з баваўняных белых нітак, зубчастыя або з роўным краем і кутасамі такія карункі амаль выцеснілі болын даўнія элементы аздаблення. Пляценне шыдэлкам засвоілі толькі ў 1930-я гады.

Гонар нашага краю

У 1927 годзе ў Вялікай Кракотцы на ахвяраванні людзей з удзелам Рыгора Акулевіча, Сцяпана Ігнатавіча, Кастуся Петручэні, Сцяпана Філітовіча, Васіля Трафімовіча, Сымона Жыткевіча, Паўла Таўлая (бацька паэта Валянціна Таўлая) заснавана бібліятэка-чытальня. Ёй далі імя Янкі Купалы, бо, як зазначыў у свой час В.Таўлай, імя Купалы было баявым паролем, важкім аргументам у жорсткіх палеміках і палітычнай барацьбе на Заходняй Беларусі.

Вялікі ўклад у дзейнасць бібліятэкі ўнёс юнак Аляксандр Жыткевіч, які чым мог дапамагаў старэйшым.

У 1929 годзе пілсудчыкі забаранілі дзейнасць гэтай асветнай установы. Да таго часу фонд яе з 30 кніжак вырас да 1000. Усё гэта багацце Кракоткі сабралі ў мяхі. Другое нараджэнне бібліятэка перажыла пасля вызвалення вёскі Чырвонай Арміяй. Але неўзабаве фашысцкая навала зноў разбурыла яе. Частка кніг была схавана ад гітлераўцаў. Адна з плямёніц Аляксандра Жыткевіча ляжала ў люльцы на кніжках, калі немцы ўварваліся ў хату. Старэнькая бабулька моцна загаласіла, што дзіця памірае. Гэта выратавала сям'ю ад пакарання.

Трэцяе нараджэнне бібліятэкі адбылося пасля вайны, у жніўні 1946 года, калі ў вёску завітаў супрацоўнік слонімскай раённай газеты «Вольная праца», паэт Анатоль Іверс. На калгасным сходзе аднадушна вырашылі назначыць загадчыкам бібліятэкі імя Я.Купалы інваліда вайны Аляксандра Іванавіча Жыткевіча.

Аднавяскоўцы не памыліліся. 13 гадоў ён верна служыў людзям і кнізе. У гасці з кнігамі да Аляксандра Жыткевіча прыязджалі беларускія пісьменнікі. Асабліва дапамагала бібліятэцы жонка Я.Купалы — Уладзіслава Францаўна. Захавалася перапіска А.І.Жыткевіча з Уладзіславай

Гонар нашага краю

Такім чынам, у дэкаратыўным афармленні азярніцкага ручніка прадстаўлены як старажытныя арнаментальныя прыёмы, так і больш сучасныя.

Л.Г.Сегень, Г.А.Хамко.

Луцэвіч. 10.3.1947 г. ён піша: «У вёсцы сабралі 600 рублёў, на якія выпісалі газеты, часопісы, купілі кнігі. У драмгурток запісалася 20 чалавек». 9.6.1947 г. паведамаў: «Сельвыканкам выдаткаваў бібліятэцы 1100 руб. Да Кастрычніцкага свята куплены радыёпрыёмнік «Партызан». Працуе гурток малапісьменных, выходзіць насценная газета».

У 1955 годзе бібліятэка пераехала з хаты ў будынак школы, з фондам 6000 кніг. Налічвалася каля паўтысячы чытачоў.

Прызавыя месцы займаюць у раёне выступленні драматычнага, харавога, танцавальнага і музычнага гурткоў, арганізаваных пры бібліятэцы.

У 1957 годзе бібліятэку наведалі Янка Брыль, Пятрусь Броўка, Іван Шамякін. П.Броўка падарыў бібліятэцы свой двухтомнік з надпісам: «Бібліятэцы імя Я.Купалы ў В.Кракотцы. з вялікай пашанай да яе прыхільнікаў і актыўных чытачоў П.Броўка. 29.05.1957 г.».

Свае аўтографы пакінулі Я.Брыль і І.Шамякін. У 1961 годзе свой двухтомнік з аўтографам прыслаў з Мінска Я.Брыль.

Многія пісьменнікі дарылі свае кнігі з аўтографамі асабіста Аляксандру Жыткевічу, які любіў сваю справу і шырока прапагандаваў родную літаратуру і культуру.

Самая каштоўная рэліквія, якую захоўвае бібліятэка, гэта аўтограф Я.Коласа. У 1952 годзе з Мінска ён прыслаў бібліятэцы сваю кнігу «Адшчапенец», выдадзеную ў 1950 годзе з надпісам: «Бібліятэцы імя Я.Купалы вёскі Вялікая Кракотка. Якуб Колас, 2.08.1952 г.».

Захавальніцай бібліятэчных фондаў сёння з'яўляецца загадчыца бібліятэкі Надзея Чабаненка.

Р.І.Міско.

Слоніmsкі веснік. 2002. 6 крас.

Музеі Слонімшчыны

Слонімскі раённы краязнаўчы музей імя І.І.Стаброўскага. Дзейнічае з 20 верасня 1929 г. Вялікая роля ў станаўленні музея належыць краязнаўцу, ураджэнцу маёнтка Орлавічы Слонімскага павета Іосі-фу Іосіфавічу Стаброўскаму. У верасні 1939 г. ён перадаў усе свае калекцыі ў дар гораду, з гэтага часу яго асабісты музей набыў статус дзяржаўнага. У 1940 г. на падставе пастановы Баранавіцкага аблвыканкома № 1219 больш за 50 найменняў найбольш каштоўных экспанатаў былі перададзены Баранавіцкаму абласному музею выяўленчага мастацтва. За гады вайны яны бяспследна зніклі. Музей у Слоніме дзейнічаў і ў час акупацыі горада нямецка-фашысцкімі захопнікамі (дырэктар С.М.Но-вік). Захаваўся акт ад 30 верасня 1944 г., у якім пералічаны разрабаваныя ў час акупацыі музейныя каштоўнасці. Але найбольш цікавыя экспанаты І.І.Стаброўскаму ўдалося захаваць. Гэта дазволіла ўжо ў 1945 г. аднавіць экспазіцыю музея. Пасля вайны ён насяў назву «Баранавіцкі абласны краязнаўчы музей». У кастрычніку 1952 г., калі Слонімскі раён увайшоў у склад Гродзенскай вобласці, загадам Бара-

устаноў № 130 музей быў перайменаваны ў Слонімскі раённы краязнаўчы. Да 1957 г. ён размяшчаўся ў двух драўляных будынаках па вуліцы Пушкіна, яго экспазіцыі і фонды налічвалі каля 5 тысяч экспанатаў. У 1957 г. над музей быў аддадзены двухпавярховы цагляны будынак на плошчы Леніна, дзе ён знаходзіцца і зараз. За час пасляваеннага існавання тры разы перабудоўваліся экспазіцыі музея. Плошча іх складае 400 кв. м, плошча фондасховішча 59 кв. м. Агульны фонд музея дасягнуў 22 тысяч экспанатаў. У 1959 г. музеём упершыню былі праведзены раскопкі на старажытным слонімскім замчышчы. Дзякуючы гэтаму ў экспазіцыі з'явіўся комплекс экспанатаў, якія даюць уяўленне аб часе ўзнікнення горада, яго развіцці ў XI—XVII ст. Экспазіцыя музея размешчана ў 9 залах. Ёсць невялікая выставачная зала плошчай 30 кв. м. Акрамя таго, у 2002 г. музей адкрыў выставачную залу плошчай 270 кв. м у в. Жыровічы, у спецыяльна пабудаваным пад музейную экспазіцыю памяшканні Жыровіцкага аграпрамысловага каледжа. У 5 залах аддзела гісторыі музея раскрыты тэмы: археалогія краю, старажытны Слонім, край у складзе Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай, эканоміка і культура Слонімшчыны ў XIX—пачатку XX ст., край пад уладай Польшчы (1920—1939). Прадстаўлены падзеі 1-й сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў, асобная экспазіцыя прысвечана ўдзелу слонімцаў у вайне з Афганістанам. У трох экспазіцыйных залах размешчаны аддзел прыроды. Тут пададзены геалогія і развіццё арганічнага свету, фізіка-геаграфічная характарыстыка краю, яго жывёльны і раслінны свет, карысныя выкапні, знаходкі рэшткаў насяльніц ледзікавай фауны. Сярод экспанатаў музея ёсць рэдкія і нават унікальныя. Да іх належаць стараславянскі ідал X ст., скарб польска-літоўскіх манет XVI—XVIII ст., Статут Вялікага княства Літоўскага на польскай мове выдання 1648 г., драўляны пелікан XVIII ст. работы прыгоннага майстра з маёнтка Новыя Дзевяткавічы графа А.Слізена, фрагмент драўлянага водаправода, пракладзенага ў Слоніме ў XVIII ст. старостам М.К.Агінскім, калекцыя розных дакументаў XVI—XIX ст.,

Куток экспазіцыі «Край у складзе Польшчы. 1920—1939 гг.» Слонімскага раённага краязнаўчага музея імя І.І.Стаброўскага.

навіцкага абласнога аддзела культасвет-

калекцыя прадметаў культавага прызначэння XVIII — пачатку XX ст., план Слоніма 1825 г., калекцыя старадрукаў і рэдкіх кніг XVI — пачатку XX ст., бронзавы бюст Напалеона, выкананы ў Парыжы ў 1885 г., акты Слонімскага земскага суда выдання 1895 г., дакумент на скуру аб адкрыцці краязнаўчага музея ў Слоніме, пахавальны партрэт Аляксандра Пацея 2-й паловы XVIII ст., калекцыя прадметаў народнага побыту, адзення і мастацтва XIX — XX ст. У аддзеле прыроды — рэшткі жывёлін ледавіковага перыяду, знойдзеныя на тэрыторыі раёна: зубы маманта, ніжняя сківіца з зубамі і кавалак рога шарсцістага насарога, рогі аленя, тура і аўцабыка, камяні з характэрнымі барознамі ледавіковага паходжання. Дыярамамі прадстаўлена развіццё жывой прыроды, змены ў раслінным і жывёльным свеце розных пораў года, характэрны для краю змешаны лес і яго насельнікі.

У дадатак да стацыянарнай экспазіцыі музей кожны год наладжвае да 10 выставак у сваіх сценах і па-за імі, выкарыстоўвае ў сваёй дзейнасці разнастайныя формы асветніцкай работы. Штогод у музеі праводзіцца каля 400 аглядных і тэматычных экскурсій, практыкуецца правядзенне экскурсій па горадзе. Сярод іншых форм асветніцкай дзейнасці — дні адчыненых дзвярэй, музейныя лекцыі і вечарыны, гісторыка-краязнаўчыя канферэнцыі, прапаганда сваёй працы, гістарычнай і культурнай спадчыны праз друк, радыё, тэлебачанне. Кожны год музейную экспазіцыю і выстаўкі наведваюць больш за 28 тысяч чалавек.

Музей з'яўляецца метадычным цэнтрам па пытаннях краязнаўства для грамадскіх музеяў, вучняў, настаўнікаў, студэнтаў, з музейнымі калекцыямі працуюць навуковцы. Адна з форм музейнай работы — выдавецкая дзейнасць.

І. Р. Шпыркова.

Народны музей імя А.С.Жукоўскага сярэдняй школы № 4 Слоніма. У 1965 г. у школе быў адкрыты гісторыка-краязнаўчы музей, які займаў увесь 3-і наверх школьнага будынка. У 1968 г. атрымаў асобнае памяшканне і быў ператвораны ў музей рэвалюцыйнай і баявой славы.

У 1971 г. музею прысвоена званне народнага. Зараз музей займае асобны будынак з трох залаў, агульнай плошчай 300 кв. м.

Экспазіцыя яго поўнаасцю абнавілася і папоўнілася.

У фондах музея захоўваецца звыш 6 тысяч унікальных экспанатаў. Сярод іх мундзір і фуражка вядомага земляка Маршала Савецкага Саюза В. Д.Сакалоўскага, асабістыя рэчы і форма двойчы Герояў Савецкага Саюза генералаў арміі П.І.Батава, І.А.Пліева, узнагароды і асабістыя рэчы Герояў Савецкага Саюза генерал-лейтэнантаў І.І.Іванова і М.М.Мультана, генерал-палкоўнікаў І.В.Тутарынава і У.В.Корчыца і іншых, асабістыя рэчы і ўзнагароды жывых і пайшоўшых з жыцця ветэранаў, удзельнікаў абароны і вызвалення Слонімшчыны ў 1941—1944 гг. Ёсць мноства дакументаў даваеннага часу, скульптурны партрэты, творы жывапісу вядомых беларускіх мастакоў, некаторыя адзінкі зброі, франтавыя пісьмы, фотаздымкі і інш.

Вялікай каштоўнасцю музея з'яўляюцца 20 шырокафарматных альбомаў, якія дапаўняюць экспазіцыю музея.

Стваральнікам музея быў настаўнік гісторыі СШ № 4, заслужаны работнік культуры БССР, энтузіяст музейнай справы, добра вядомы ў раёне чалавек Аляксандр Сямёнавіч Жукоўскі. Выключная працавітасць, выдатная памяць, талент даследчыка, прынцыповасць, настойлівасць і неардынарнасць думкі далі яму магчымасць на працягу 30 гадоў даследаваць і пісаць гісторыю Слонімшчыны ў 1920—1930-я гады і асабліва ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Памёр А.С.Жукоўскі 25 жніўня 1995 г. Імя яго было прысвоена створанаму ім музею.

Экспазіцыя музея складаецца з наступных раздзелаў: «Наш край у 1914—1920 гг.», «Слонімшчына пад уладай Польшчы ў 1920—1939 гг.», «Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР. Сацыяльныя пераўтварэнні на Слонімшчыне (1939—1941)», «Наш край у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941—1945 г.)», «Слонімшчына сёння», «Выпускнікі СШ № 4». Па ўсіх гэтых раздзелах сабраны вельмі багатыя і цікавыя матэрыялы.

На працягу шматлікіх гадоў саветам музея праведзена вялікая пошукавая і даследчая работа па ўзнаўленні гераічнага мінулага Слонімшчыны. Знойдзены тысячы ветэранаў, арганізаваны іх сустрэчы і злёты. Узноўлена 200 імён воінаў і партызан, якія загінулі на тэрыторыі раёна.

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

на, тых, якія лічыліся прапаўшымі без ве-стак.

Праз чвэрць стагоддзя было ўзноўле-на і ўвекавечана імя гвардыі яфрэйтара 118-га стралковага палка 37-й артылерыйскай стралковай дывізіі 65-й арміі Мікалая Уладзіміравіча Мірошніка, які абя-смерціў сваё імя на Слонімскай зямлі, за-крыўпіў сваім целам агнявую кропку во-рага.

У ліку прапаўшых без вестак лічыліся ўдзельнікі абароны і вызвалення нашага горада Мінсабір Нургацінавіч Нургацін з Татарстана, радавы Мікалай Кузьміч Шапель. Следзчыны знайшлі дакументы, што яны пахаваны ў брацкай магіле на вуліцы Пушкіна, а Флора Іосіфавіча Касянюка з Кіеўшчыны немцы расстралялі на Пятра-левіцкай тары ў 1942 г.

Звыш трох гадоў ішоў пошук магілы і абставін гібелі палітрука роты партызанскай брыгады імя Ленінскага камсамола Іглы Ізраілевіча Грэйса.

Узноўлены баявы шлях і лёс воінаў 29-й стралковай дывізіі, якая дыслацыравалася да вайны ў Слоніме. Створаны баявы летапіс дывізіі, а імёны 9 воінаў гэтай дывізіі занесены на мемарыяльную дошку Кургана Славы ў в. Пяскі Мастоўскага раёна, на месцы іх гібелі ў 1941 г.

Савету музея ўдалося ўстанавіць 55 прозвішчаў савецкіх воінаў, якія памерлі ад ран у воінскіх шпіталях у лесе паблізу Слоніма. Іх імёны запісаны на абеліску, пастаўленым у гонар 40-годдзя Перамогі.

Народны музей праводзіў вялікую работу і па ўвекавечанні памяці герояў.

А на тэрыторыі СШ № 4 імя П.І.Бата-пабудаваны памятны абеліск у гонар удзельнікаў баёў за Слонім у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Народны музей імя А.С.Жукоўскага праводзіць вялікую работу па патрыятычнаму выхаванню вучнёўскай моладзі. Матэрыялы музея выкарыстоўваюцца на Уроках, выхаваўчых мерапрыемствах, для напісання вучнямі рэфератаў, дакладаў, навуковых і курсавых работ. У музеі праводзяцца дзяццёўкі, выхаваўчыя гадзіны, сустрэчы з вядомымі людзьмі.

З мэтай далейшага вывучэння гісторыі роднага краю саветам музея распрацаваны з улікам узростаў асаблівасцей вучнёўска-краязнаўчыя маршруты «Дзе продкаў ступала нага», «Іх імёнамі названы вуліцы горада», «Помнікі горада, звязаныя з

падзеямі Вялікай Айчыннай вайны» і інш. Музей прадаўжае работу па зборы матэрыялаў аб сланімчанах — удзельніках Вялікай Айчыннай вайны, аб сённяшнім дні Слонімшчыны і лёсе выпускнікоў школы, вядзе перапіску з вэтэранамі.

І.П. Сяргейчык.

Мемарыяльны музей сярэдняй школы № 2 Слоніма. Музей Героя Савецкага Саюза разведчыка Кузьмы Савельевіча Гнідаша і радысткі Клары Давыдзюк, быў адкрыты 26 кастрычніка 1985 г. Адкрыццю музея папярэднічала вялікая работа па зборы матэрыялаў аб героях і іх подзвігу.

Тэту работу было даручана ўзначаліць выкладчык гісторыі Алене Паўлаўне Лябецкай. Былі праведзены сустрэчы з маці радысткі Кацярынай Увараўнай Давыдзюк, роднай сястрой і пляменніцай Кузьмы Гнідаша на яго радзіме ў вёсцы Салагубаўка Сумскай вобласці Украіны, пісьменнікам Барысам Гусевым, які напісаў кнігу «За 3 гадзіны да світанку» аб по-дзвігу герояў, запісаны ўспаміны і пры-зены асабістыя рэчы.

Размяшчаецца экспазіцыя музея ў двух пакоях. Экспанаты першай залы расказваюць аб дзіцячых і юнацкіх гадах разведчыка Гнідаша, жыцці беларускага народа ў складзе Польшчы з 1921 г. па 17 верасня 1939 г. Ёсць тэма, прысвечаная этнаграфіі і побыту сялян Слонімшчыны.

У другім пакоі рэчы і дакументы расказваюць аб пачатку Вялікай Айчыннай вайны, партызанскім руху на Слонімшчыне, дзейнасці разведчыка ва Украіне і на Беларусі аб радыстцы Клары Давыдзюк, аб вызваленні Слонімшчыны. Цэлы комплекс матэрыялаў расказвае аб тым, як ушаноўваюць памяць герояў сучасныя школьнікі і жыхары горада.

Была ўстаноўлена цесная сувязь з Маскоўскай секцыяй вэтэранаў-радыстаў партызанскіх атрадаў і падполля.

Кожны год, пачынаючы з 1984 г. чатыры лепшыя вучні і настаўнік адпраўляліся ў Маскву на Мемарыял (спартыўныя спаборніцтвы лепшых выхаванцаў спартыўных школ Масквы), які праводзіўся ў гонар радыстаў, што загінулі ў тыле ворага, пераможцам уручалі прыз імя Клары Давыдзюк.

Прымалі актыўны ўдзел ва У сесаюзных злётах радыстаў-партызан і краязнаўцаў, якія вялі пошук імён загінутых радыстаў, пабывалі ў Карэліі, Кіеве, Закарпацкай Украіне, Мінску і іншых гарадах. Злёт у Слоніме праходзіў з 8 па 14 ліпеня 1987 г. У дні яго работы была адкрыта мемарыяльная дошка на вуліцы К.Давыдзюк і мемарыяльны знак на месцы гібелі разведчыка і радысткі, праходзілі цікавыя, хваляючыя сустрэчы.

9 мая 1991 г. адбыўся апошні Усесаюзны злёт краязнаўцаў і радыстаў-партызан у Слоніме па прапанове музея. У нас у гасцях пабывалі прадстаўнікі вучняў і ветэранаў-разведчыкаў з Малдавіі, Карэліі, Бранска, Украіны, Масквы.

Пасля распаду СССР сувязь музея з радыстамі разарвалася. А музей працягвае сваю дзейнасць.

А.П.Лябецкая.

Музей сярэдняй школы № 10 Слоніма «Горад Слонім і яго героі». Музей адкрыты 25 лютага 1986 г. У афармленне і адкрыццё музея вялікі ўклад унеслі першы дырэктар школы Віктар Сямёнавіч Парфёнаў, В.В.Чумакоў, А.Р.Бумагін.

Экспазіцыя займае адзін пакой плошчай 63 кв. м. У ёй налічваецца 292 экспанаты. Створаны экспазіцыйныя тэмы: «Старажытны Слонім і яго помнікі архітэктуры XVI — XIX ст.», «Помнікі гісторыі і архітэктуры Слоніма ў пачатку XX ст.», «Другая сусветная вайна», «Сучасны горад», «Шэфы школы», «Гісторыя нашай школы».

У музеі знаходзяцца граматы, дыпломы, асабістыя рэчы, фотаздымкі ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, знакамітых людзей Слонімшчыны, войнаў-інтэрнацыяналістаў і інш. Запісаны і захоўваюцца ўспаміны людзей, чыё жыццё адлюстравана на сцэнках музея.

Музей вядзе перапіску з Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь, Польскім нацыянальным архівам у Варшаве, Нацыянальным гістарычным архівам Беларусі ў Гродне.

Кіраўніком музея з дня яго заснавання да 2002 г. з'яўляўся Іван Іванавіч Карповіч. Цяпер савет музея ўзначальвае К.У.Якіменка.

Музей кнігі Слонімскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Я.Коласа. Створаны ў 1992 г. намаганнямі супрацоўнікаў Слонімскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Я.Коласа (загадчыца Р.І.Міско). Тэта

першы музей кнігі ў Гродзенскай вобласці. Першы аддзел музея прысвечаны Я.Коласу, імя якога носіць бібліятэка. Невялікая экспазіцыя аб галоўных этапах жыцця, зборы твораў, юбілейныя выданні, рэдкія кнігі Я.Коласа 1914, 1928 гг. выдання, кнігі з аўтографам народнага паэта ў дар бібліятэцы. Экспазіцыя сістэматычна папаўняецца новымі публікацыямі аб жыцці паэта і выданнямі яго твораў.

Другі аддзел музея — «Літаратурная Слонімшчына», у якім прадстаўлена творчасць 16 слоніmsкіх літаратараў: Кандрата Лейкі, Гальяша Леўчыка, Валянціна Таулая, Анатоля Іверса, Сяргея Дарожнага, Алега Лойкі, Васіля Супруна, Міколы Арочкі, Аляксея Якімовіча, Сяргея Чыгрына, Івана Сяргейчыка. Тут творы і матэрыялы аб жыццёвым і творчым шляху гэтых і іншых паэтаў і пісьменнікаў Слонімшчыны.

Асобнае месца адведзена творчасці малых літаратараў.

У музеі экспануецца вялікая колькасць кніг з аўтографамі вядомых беларускіх пісьменнікаў, перададзеных у дар бібліятэцы.

Пачэснае месца ў экспазіцыі займаюць скульптуры Францыска Скарыны і Анатоля Іверса, якія падараваў слоніmsкі скульптар Леанід Богдан.

Музей кнігі — гэта месца цікавых сусотреч з пісьменнікамі і паэтамі, карысных экскурсій і гутарак пра лепшыя выданні.

Л. У.Рэпінская.

Этнаграфічны музей-майстэрня «Беларускае мястэчка». Створаны журналістам і краязнаўцам М.І.Рылко ў Слоніме ў верасні 1997 г. На аснове музея дзейнічае культурна-асветніцкае таварыства «Вечавыя званы».

Экспазіцыя музея нагадвае памяшканне жыхара беларускага мястэчка канца XIX — 30—40-х гадоў XX ст. Асноўная частка калекцыі сабрана з заходніх рэгіёнаў рэспублікі. Вылучаюцца старадаўнія прадметы гаспадарчага і культурна-бытавога прызначэння — прылады працы і прыстасаванні, інструменты і оптыка, гадзіннікі, музычныя інструменты і механізмы, асвятляльныя і награвальныя прыборы, мэбля, жывапіс, малыя скульптурныя

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

М.І.Рылко і экспанаты музея-майстэрні «Беларускае мястэчка».

формы, творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, прадметы утылітарнага ўжытку з элементам! мастацкага аздаблення, калекцыі манет, медалёў, знакаў-узнагарод і значкоў, біжутэрыі, міні-сувеніраў (10 тыс. адзінак захавання). Другая частка бібліятэка з архівам, кнігазбор па філасофіі і грамадазнаўстве, гісторыі і культуры, прыродазнаўстве, навучанню рамёствам і мастацкім народным промыслам, краязнаўстве і інш. Дапаўняюць дакументы і матэрыялы сямейных архіваў, а таксама калекцыі літаграфіі, філакартаў, філатэліі, філуменіі, экслібрысаў, баністыкі (26 тыс. адзінак). У фондах захоўваюцца экспанаты не толькі XX ст., але і асобныя ўзоры XVI — XIX ст.

На аснове калекцый «Беларускага мястэчка» ў гарадскім вучэбна-вытворчым камбінаце некалькі гадоў дзейнічаў вучэбна-краязнаўчы комплекс «Музей-майстэрня». У

школах, установах культуры, напрыклад, дэманстраваліся перасоўныя выстаўкі «Гісторыя Айчыны пачынаецца з сям'і», «Памяць уваскрэсшай зямлі», «Майстры беларускага мястэчка», «Школьны мерыдыян на парозе 2000 года», «Цяпло бацькоўскага дома», «Увекавечаныя моманты жыцця». Праводзіліся экскурсіі з гутаркамі «Якога мы роду-племёні», «Дзень ведаў у свеце даўніх рэчаў», «Як збіраецца хатні архіў», «Спадчына ў энергіі пакаленняў».

У год святкавання 500-годдзя з дня нараджэння Францыска Скарыны Савет ВДНГ БССР за збор і прапаганду культурных і гістарычных каштоўнасцей, прадстаўленых у калекцыі «Ля ачага продкаў», узначаленай М.І.Рылком Дыпламам 1-й ступені. Пра музей «Беларускае мястэчка» ў 2001 г. кінастудыяй «Беларусьфільм» знята дакументальная стужка «Годы, годы...»

М.І.Рылко.

Гісторыка-краязнаўчы музей Дзераўноўскай сярэдняй школы. Пачаў стварацца з 1984 г., а адчыніў свае дзверы ў лютым 1987 г. Яго асновай стала пошукавая работа па гісторыі 96-й Чырванасцяжнай Гомельскай ордэна Суворова стралковай дывізіі і 48-й арміі, якая ў 1944 г. вызваляла вёску Дзераўная і іншыя вёскі Дзераўноўскага сельсавета ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Затым вызначыліся іншыя напямкі пошуку, з'явіўся вельмі значны этнаграфічны напрамак. Таму на профілі музея стаў гісторыка-краязнаўчым. Музей мае асобнае памяшканне памерам 66 кв. м і фон-

У гісторыка-краязнаўчым музеі Дзераўноўскай сярэдняй школы.

дасховішча — 12 кв. м. Экспазіцыя музея складаецца з двух раздзелаў — «Наш край напярэдадні і ў гады Вялікай Айчыннай вайны», «Этнаграфія нашага краю».

Зараз ствараецца 3-і раздзел экспазіцыі музея, які будзе ахопліваць сучасную гісторыю краю, гісторыю школы і гісторыю калгаса «Уперад».

Дзякуючы актыўнай пошукавай і збіральніцкай дзейнасці вучняў музея мае даволі вялікую і цікавую калекцыю экспанатаў, якія складаюць яго асноўны фонд. Іх колькасць — 753 прадметы. Значную частку матэрыялаў музея складаюць навукова-дапаможныя фонды (сучасныя фотаздымкі, рэтраспектыўнае выданне лістовак, фотадакументы, а таксама сабраныя вучнямі легенды, паданні, запісы ўспамінаў). Іх лік дасягае 700. Колькасць фондаў музея ўвесь час расце, назапашаны багаты архіў. Усяго ў музеі знаходзіцца 1453 экспанаты, 55 з іх узята раённым краязнаўчым музеем на дзяржаўны лік.

Жыве памяць у помніках

Першы гістарычны помнік у г. Слоніме з'явіўся ў 1833 г. на магіле Міхаіла Іванавіча Лявіцкага. Генерал ад інфантэрыі М.І.Лявіцкі ў руска-турэцкую вайну 1787—1791 гг. удзельнічаў (1790) у штурме Ізмаіла, у Айчынную вайну 1812 г. — у баях з напалеонаўскімі войскамі. За мужнасць узнагароджаны 8 ордэнамі і медалямі. Памёр 6.5.1831 г. Пахаваны на могілках па вуліцы Ружанскай.

18.9.1939 г. у час вызваленчага паходу Чырвонай арміі ў Заходнюю Беларусь загінуў у Слоніме чырвонаармеец Аляксандр Андрэевіч Шыла. У 1940 г. на яго магіле пастаўлены абеліск.

Помнік на магіле Ганны Іванаўны Кароль, ураджэнкі в. Чамяры, члена КПЗБ з 1925 г., удзельніцы рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі. У 1940—1941 гг. яна працавала старшынёй Парэцкага, а з 1944 г. па 1947 г. — Шылавіцкага сельскіх Саветаў. У 1947 г. выбрана дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Загінула ад рук ворагаў савецкай улады 1.12.1947 г. У 1949 г. на магіле пастаўлены абеліск.

Аляксандр Лявонавіч Міхальчык — удзельнік нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі. Ён быў старшынёй

Залескага сельвыканкома, перад вайной

Музей мае актыў, які складаецца з савета музея, экскурсаводаў, пошукавых груп, зацікаўленых вучняў. Савет музея накіроўвае пошукавую работу, аналізуе і афармляе яе вынікі, распрацоўвае тэмы экскурсій і напрамкі змены экспазіцыі, складае план культурна-асветніцкай прапаганды і г.д.

Сабраныя ў музеі матэрыялы дазваляюць праводзіць разнастайную і цікавую работу — лекцыі і гутаркі, экскурсіі і паходы, запісы ўспамінаў землякоў, афармленне альбомаў, выставак і экспазіцыі, чытанні, віктарыны і інш. У музеі праводзяцца ўрокі гісторыі.

На аснове музея працуюць факультэты «Музейная справа», лектарская трыпа, трыпа экскурсаводаў. Кіруе музеем адпачатку яго заснавання Вера Уладзіміраўна Фядута, настаўніца гісторыі, намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце, заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь.

В.У.Фядута.

участковыя слонімскай міліцыі, потым партызан. Пасля вайны зноў супрацоўнік міліцыі. Загінуў 25.12.1945 г. у час ліквідацыі банды ворагаў савецкай улады. У 1967 г. на магіле пастаўлена стала, на будынку райаддзела ўнутраных спраў — мемарыяльная дошка.

Герой Савецкага Саюза Фёдар Міхайлавіч Сінічкін нарадзіўся ў Самарскай вобласці. У час грамадзянскай вайны ўдзельнічаў у ліквідацыі Кранштацкага мячэжу ў 1921 г. У гады Вялікай Айчыннай вайны — камандзір партызанскіх брыгад Ленінскай і імя Кірава на тэрыторыі Беларусі. Званне Героя Савецкага Саюза прысвоена 15.8.1944 г. Пасля вайны на савецкай рабоце ў Слоніме. Памёр 17.7.1962 г. У 1970 г. на магіле пастаўлена стала. Яго імем названа вуліца ў Слоніме.

У гонар вызваліцеляў у Слоніме пастаўлены два помнікі. На вуліцы Першамайскай, у скверы, у 1968 г. пастаўлены помнік — танк Т-34 на бетонным п'едэстале, на вуліцы Савецкай, каля школы № 4, у 1974 г. — стылізаваная ўзлётная паласа на 4 апорах, на вяршыні якой мадэль самалёта ІЛ-2. Мадэль — падарунак жытарам Слоніма ад калектыву канструктарскага бюро С.У.Лёўшына.

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

Каля в. Русакова ў 1977 г. устаноўлены мемарыяльны знак на месцы бою партизан з фашыстам! ў снежні 1941 г., у якім загінуў Аляксандр Уласавіч Фідрык, камандзір партызанскай трупы, першы старшыня праўлення мясцовага калгаса імя 8-га Сакавіка.

У в. Вялікая Краютка ёсць магіла дзеяча рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі Сямёна Фёдаравіча Петручэні. Ён у 1930 г. уступіў у КПЗБ, вёў рэвалюцыйна-прапагандысцкую работу. Быў скоплены агентам! дэфензівы і 1.2.1934 г. памёр

Мемарыяльныя дошкі

Яны часта сустракаюцца ў раённым цэнтры, ёсць і ў некаторых вёсках Слонімшчыны. Яны ўвекавечылі памяць выдатных военачальнікаў, герояў вайны, знакамітых землякоў і іншых славных людзей, чый ратны і працоўны подзвіг пакінуў след у гісторыі раёна і не будзе забыты нашчадкамі.

У г. Слоніме ўстаноўлены мемарыяльныя дошкі ў гонар Георгія Іосіфавіча Кавалеўскага, рэвалюцыянера-падпольчыка, члена КПЗБ, закатаванага ў 1936 г.; Ехіеля Ільіча Плятніцкага, члена КПЗБ, які загінуў у засценках польскай турмы; Валянціна Паўлавіча Таўлая, паэта-земляка, члена КПЗБ; Кузьмы Савельевіча Гнідаша, разведчыка, маёра, які загінуў у 1944 г.; Клары Трафімаўны Давыдзюк, радысткі, старшага сяржанта, якая загінула ў 1944 г., Льва Міхайлавіча Даватара, Героя Савецкага Саюза, генерал-маёра; Фёдара Міхайлавіча Сінічкіна, Героя Савецкага Саюза, партызанскага камандзіра; Васі Крайняга, піянера-героя, партызанскага разведчыка, які загінуў у 1943 г.; Мікалая Уладзіміравіча Мірошніка, які паўтарыў подзвіг А.Матросова 10.7.1944 г. пры вызваленні Слоніма; Міхаіла Рыгоравіча Хлюпіна, палкоўніка, камандзіра 219-й танкавай брыгады, загінуўшага пры вызваленні Слонімшчыны 13.7.1944 г.;

3 гісторыі населеных пунктаў

СЛОНИМ, горад, цэнтр Слонімскага раёна, на р. Шчара пры ўпадзенні ў яе р. Іса. Чыгуначная станцыя на лініі Баранавічы — Ваўкавыск. Знаходзіцца за 143 км на паўднёвы ўсход ад Гродна. Аўтамабільнымі дарожкамі. У 1967 г. на магіле пастаўлены

абеліск.

У горадзе на ўшанаванне памяці загінуўшых пастаўлены помнік на вуліцы Баранавіцкай, на вуліцы Фабрычнай — мемарыяльная дошка і стэла.

У раёне ў памяць аб загінуўшых аднавяскоўцах пастаўлены помнікі ў вёсках Акунінава, Вішава, Дзераўная, Махначы, Новадзевяткавічы, Навасёлкі, Рахавічы, Харашэвічы.

А. М. Тарсунюй.

Івана Данілавіча Чарняхоўскага, двойчы Героя Савецкага Саюза, генерала арміі; Яўгена Варфаламеевіча Леашэні, земляка, генерал-лейтэнанта; Аляксандра Лявонцэвіча Міхальчыка, супрацоўніка міліцыі, які загінуў у барацьбе з ворагамі савецкай улады 25.12.1945 г.; у гонар 13 саўвечкіх ваеннапалонных, расстраляных фашыстамі 26.6.1941 г.; Ганны Іванаўны Кароль, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР, якая загінула 1.12.1947 г. ад рук бандытаў; Уладзіміра Уладзіміравіча Комлева, які загінуў у Афганістане; у гонар узнагароджання ПМК-19 (цяпер МПМК-164) Памятным сцягам ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР і ВЦСПС 21.10.1987 г.; у гонар узнагароджання Райаграпрамтэхнікі Ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга 19.2.1976.

У в. Касцяні ўстаноўлена мемарыяльная дошка ў гонар Сяргея Яфімавіча Багданчука, удзельніка нацыянальна-вызваленчага руху, падпольшчыка, які загінуў у 1933 г.

У в. Мяльканавічы ўстаноўлены мемарыяльныя дошкі ў гонар сакратара Слонімскага РК КСМЗБ Уладзіміра Мялешкі і піянера-героя Васі Крайняга.

А. М. Тарсунюй.

дарогамі злучаны з Баранавічамі, Івацэвічамі, Ружанамі, Зэльвай, Дзятлавым.

Матэрыялы археалагічных раскопак сведчаць, што горад узнік у XI ст. на месцы невялікага паселішча як апорны пункт

рускіх князёў. Першае пісьмовае ўпамінанне Слоніма (летапісны Услонім) у Іпацьеўскім летапісе адносіцца да 1252 г. У сувязі з барацьбой галіцка-валынскіх і літоўскіх князёў за Панямонскі край, го-рад быў аб'ектам ваенна-палітычных дзеянняў, таму неаднаразова пераходзіў ад адных князёў да другіх. У 1240-я гады Панямоннем авалодаў літоўскі князь Міндоўг, які перадаў Слонім свайму сыну Войшалку. Галіцка-валынскія войскі Данілы і Васількі Раманавічаў спрабавалі вярнуць гэтыя землі. У 1252 г. адбылося іх нашэсце ў Панямонне. Войшалак перадаў княжанне сыну Данілы Раманавіча Раману Данілавічу. Войшалак даў Раману «Новгород от Миндовга», а Слонім у ліку іншых гарадоў «от себе». Паводле мірнага дагавора (1254), землі Панямоння засталіся за Літвой.

У 1276 г. галіцка-валынскія князі зноў узялі Слонім. У 1280-я гады, як паведамляе Іпацьеўскі летапіс, горадам правіў князь Васілька.

З 2-й паловы XIII ст. Слонім у складзе Вялікага княства Літоўскага. У канцы XIII ст. у Слоніме быў умацаваны замак, побач з якім разрастаўся горад. У 1410 г. тэда быў горад

з развітым рамяством і гандлем. Слонім займаў выгаднае геаграфічнае становішча. Ён знаходзіўся на стыку двух рачных сістэм: Нёманскай і Дняпроўска-Прыпяцкай. Гандлёвыя шляхі звязвалі Слонім з Прыбалтыкай, Кіевам, Валынню, Маскоўскай Руссю. Слоніўская харугва прымаўдзел у Грунвальдскай бітве 1410 г., у якой аб'яднанымі сіламі славян і літоўцаў былі разбіты германскія крыжакі. З 1413 г. Слонім уваходзіў у Троцкае ваяводства. У 1490 г. быў фундаваны першы драўляны храм у гонар святога Андрэя Апостала і Марыі Магдаліны, у 1493 г. пабудаваны (адбудаваны пры Льву Сапегу ў 1595, у 1655—1661 зруйнаваны). З 1500 г. Слонім становіцца цэнтрам навета Навагрудскага ваяводства, з 1508 г. — цэнтрам Слоніўскага староства. Слонім і навакольнае паселішчы пад кіраўніцтвам староствы, якога прызначаў кароль. Слонім у XVI — XVII ст. быў адным з буйнейшых эканамічных, культурных і палітычных рэгіянальных цэнтраў Вялікага княства Літоўскага. Слонім і яго наваколлі цяпелі ад набегу крымскіх татар, якія ў 1506 г. на

чале з Менглі-Гірээм нанеслі гораду вялікія страты.

У 1529 г. была пабудавана драўляная Свята-Пятніцкая царква. У 1531 г. горад атрымаў ад вялікага князя Жыгімонта I самакіраванне паводле Магдэбургскага права, якое было пацверджана ў 1591 г. Жыгімонтам III (тады ж быў дадзены герб: залаты леў з падвойным сярэбраным крыжам на блакітным полі) і ў 1679 г. Янам III Сабескім, а ў 1776 г. скасавана. 3 мая 1558 г. паводле граматы вялікага князя Жыгімонта II Аўгуста праводзіліся 2 кірмашы штогод. Імкліва пачало развівацца рамяство. У 1-й палове XVI ст. у Слоніме налічвалася 22 рамесныя спецыяльнасці. Тут былі бляхары, ігольнікі, гвазділыпчыкі, замочнікі, залатых і сярэбраных спраў майстры. Узніклі цэхавыя рамяствы. Слонім атрымаў права «складу». Купцы, якія праязджалі праз Слонім, павінны былі весці тут гандаль, з іх спаганяўся спецыяльны падатак на брукаванне вуліц і плошчаў. З 1556 г. пачалі дзейнічаць гарадскія земскія суды, збіраліся павятовыя сеймікі. У 1560 г. Слонім належаў маршалу Р.Валовічу, усе пабудовы ў горадзе былі драўляныя. Першы каменны касцёл пабудаваны ў 1561 г. У 1586 г. на пасаду слонімскага староства быў назначаны канцлер Вялікага княства Літоўскага Леў Сапега. У 1609 г. старостам Слоніма становіцца сын Льва Сапегі — падканцлер К.Сапега.

Абарончыя збудаванні — слоніmsкія замкі — размяшчаліся на левым беразе Шчары. Верхні замак быў умацаваным цэнтрам сярэдневяковага горада. Ён знаходзіўся на ўзвышшы. Побач з Верхнім размяшчаўся Ніжні замак, які ахоўваўся земляным валам і вадзяным ровам. Слонім не меў уласна гарадскіх умацаванняў у адрозненне ад іншых сярэдневяковых гарадоў. Узвядзенне каля іх падножжа абарончых збудаванняў не мела

сэнсу. З паўднёвага захаду горад акружалі высокія ўзвышшы, што панавалі над усёй ваколіцай. На сутыку гандлёвых шляхоў была размешчана сістэма ўмацаванняў з цэркваў і кляштароў, якая запірала ўезды — выезды з горада. На тэрыторыі замка размяшчаліся каралеўская адміністрацыя, сядзіба феадалаў, заезны двор, склады для зборкі, канюшні, праваслаўныя і каталіцкія храмы. У 1630 г. быў заснаваны кляштар бернардынцаў. 30.5.1639 г. на левым беразе Шчары каралеўскі сакратар А. Радван заклаў фундамент мураванага касцёла Святой Тройцы. У 1655 г. касцёл згарэў. Адбудаваны ў 1671 г. (у 1866 г. быў рэканструаваны пад праваслаўную Свята-Троіцкую царкву). У 1640-я гады ў Слоніме існаваў кляштар бернардынак, заснаваны К.Юдзіцкай-Сялятыцкай. З 1645 г. існаваў драўляны касцёл Бязгрэшнага зачацця Дзевы Марыі, які згарэў у 1656 г. У 1670 — 1696 гг. быў пабудаваны мураваны касцёл пад ранейшай назвай (асвячоны 4.12.1696 г.). У 1642 г. узведзена сінагога. У сярэдзіне XVIII ст. у цэнтры Слоніма была пабудавана ратуша. У час руска-польскай вайны 1654—1667 гг. горад папераменна займалі атрады рускіх і польска-літоўскіх войскаў. Ваенныя дзеянні прывялі горад у заняпад. У 1709—1725 гг. у горадзе дзейнічала місія Навагрудскага езуіцкага калегіума, у 1725 — 1773 гг. — рэзідэнцыя. Першы драўляны касцёл Святога Іосіфа быў пабудаваны ў 1713—1715 гг. Пры місіі дзейнічалі школы граматыкі, паэтыкі і рыторыкі. У 1736 г. заснавана школа філасофіі. Вывучаліся матэматыка і гісторыя. Пры рэзідэнцыі меўся канвікт (інтэрнат) для дзяцей бядняцкіх шляхты. У 1745 г. з цэглы была пабудавана капліца Святога Дамініка. Была акаёмлена мураванай агароджай з брамкай. Капліца з'яўлялася своеасаблівым межавым знакам. Станаўленне Слоніма, яго эканамічны ўздым звязаны з будаўнічай дзейнасцю вялікага гетмана літоўскага, слонімскага староства з 1655 г. Міхала Казіміра Агінскага. У 2-й палове XVIII ст. ён заснаваў у Слоніме сваю рэзідэнцыю, у 1771 г. — тэатр. У тэатры працавалі пражскія спевакі з Польшчы, Італіі і Германіі. Пры тэатры быў балет і хор. Дзейнічала балетная школа. Паказы суправаджаў капэла Агінскага. На розных сцэнах выконваліся 60 опер, 18 балетаў, 3 музы-

кальняныя камедыі, 253 сімфоніі, больш за 460 іншых музычных твораў. У 1771 г. функцыянаваў пływучы тэатр на баржах на Агінскім канале. Агінскі пабудоваў у Сло- німе мануфактуры, якія выраблялі шаўко- выя тканіны, персідскія дываны, кілімы і іншыя тканяныя рэчы. Паміж 1778 і 1784 гг. будоўля тракта ад Слоніма да Пінска праз Лагішын. Першым шляхам Вільня і Мінск злучаліся з Брэстам і Варшавай, адводзя- чы транзітную функцыю гораду Слоніму. Сродкі на гэты тракт былі адпушчаны М.Агінскім. У 1770 г. ён ініцыяваў пабу- дову канала, які злучыў бы Шчару з Ясельдай і, такім чынам, Нёман з Дняпром. Аднак не змог закончыць праект. Быў выпрастаны рукаў Шчары, пабудавана прыстань для прыёму рачных суднаў.

У 1775 г. намаганнямі ксяндза Анкуты і біскупа Гедройца быў пабудаваны з цэг- лы касцёл Святога Андрэя. Пасля 3-га па- дзелу Рэчы Паспалітай у 1795 г. Слонім у складзе Расійскай імперыі, з 14.12.1795 г. цэнтр Слонімскай губерні, з 1797 г. у Літоўскай, з 1801 г. у Гродзенскай губерні, цэнтр павета. У 1799 г. царскі ўрад аднавіў пабудову Агінскага канала. Узрасла пра- мысловая і гандлёвая роля Слоніма. Сло- німская прыстань была добра ўпарадкава- на. Тут размяшчаліся склады, свірны, у якія засыпаўся да адкрыцця навігацыі хлеб, які прывозіўся з наваколя зімой. У Айчын- ную вайну 1812 г. у чэрвені Слонім быў акупіраваны напалеонаўскімі войскамі. 20.10.1812 г. адбыўся Слонімскі бой, рус- кія войскі разбілі французскі полк гвар- дзейскіх уланаў і занялі горад. Насельніц- тва Слоніма панесла вялікія страты. У 1810 г. у Слоніме 2740 жыхароў, у 1817 г. — 2408. На працягу 1-й паловы XIX ст. шпарка развіваецца гандаль. Штогод па Агінскім канале, а потым па Шчары і Нёмане ў Пры- балтыку адпраўлялася значная колькасць лесу, хлеба, воску, скур, мёду і іншых тава- раў. У 1815 г. са Слоніма было накіравана за мяжу 100 000 вёдзер віна, 40 000 чацвярцей пшаніцы, 30 000 чацвярцей жыта, 10 000 чацвярцей ячменю, 500 пудоў мёду, 300 пудоў воску, 150 коп лесу. Сухім шляхам прамысловыя тавары дастаўлялі- ся з Масквы, Ніжняга Ноўгарада, Санкт- Пецярбурга, Вільні і Варшавы для продажу ў крамах. У 1824 г. у Слоніме заснава- на суконная фабрыка Навасельцава. Яна размяшчалася ва ўласнай каменнай пабу- дове, меліся розныя машыны, прывезеныя з Нідэрландаў, і валяльны млын.

Ткацтва праводзілася на 28 станках. На фабрыцы працавала 12 майстроў з Германіі і Фран- цыі, усяго — 162 чалавекі вольнанаёмных. Збывалася сукно на ўнутраным рынку і ў Польшчы. Другая суконная фабрыка належала Абраму Каменамосцкаму. Размяшчалася ва ўласных каменных і драўляных будынках. Сукно выраблялася на 8 станках. Працавала 35 рабочых. Усе вырабы збываліся на месцы. У 1825 г. у Слоніме было 700 дамоў (14 мураваных), 5364 жыхары. Штогод у Слоніме адбываўся Троіцкі кірмаш. Гандаль вёўся на гарадскім рынку і ў крамах. Звычайна кірмаш навед- вала да 3000 чалавек. Гандаль ажыццяўляў- ся і ў базарныя дні па чацвяргях і нядзе- лях. На базары (таржкі) з'язджаліся звычайна сяляне з навакольных вёсак. У 1845 г. адкрыта прыватнае яўрэйскае вучы- лішча 1- га разраду, а з 1853 г. — дзяржаў- нае. У 1857 г. у Слоніме 9523 жыхары, 745 драўляных дамоў і 66 мураваных, 2 аптэкі, гарадская і ваенна- часовая бальніцы, не- калькі кніжных магазінаў, пры якіх ства- раліся бібліятэкі. Працавала паштовая кантора, а ў 1870-я гады — тэлеграфная стан- цыя. У 1858 г. тут налічвалася 14 вуліц, 10 з іх брукаваных, 2 плошчы, 811 дамоў, 13 заезных дамоў, 176 крам, 2 тракціры, 68 піцейных дамоў, 2 суконныя фабрыкі, 2 скуравыя, 2 цагельныя, 2 ганчарныя, 4 піва- варныя заводы, вадзяны і ветраны млыны. Лічылася, што 9 вуліц у Слоніме былі ўпарадкаваны: Рыначная, Маставая, Пана- саўская, Ружанская, Жыровіцкая, Бернар- дзінская, Замкавая, Рыбацкая, Татарская. Дамы будаваліся без усякага парадку. Шмат якія месцы горада былі шчыльна забудаваны, што немагчыма было прайсці паміж будынкаў. Пажары наносілі гораду вялікія страты. Жыхары Слоніма прымалі ўдзел у паўстанні 1863 г. У красавіку — маі 1863 г. каля горада дзейнічалі паўстан- цкія атрады. 29.5.1863 г. адбыўся бой царскіх войскаў з атрадам В.А.Урублеў- скага. У 1864 г. мураваны касцёл пры кляш- тары бернардзінцаў паводле загаду гро- дзенскага губернатара быў скасаваны і рэ- канструяваны пад праваслаўную Свята- Троіцкую царкву. У 1864 г. адкрыта пры- ходскае вучылішча з жаночым аддзялен- нем. У 1865 г. 3-класнае дваранскае вучы- лішча было ператворана ў 2- класнае павя-

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

товае вучылішча, у якім у 1884 г. навуча- лася 105 чалавек. У 1889 г. налічвалася 1807 прыхаджан.

У 1875 г. пажар знішчыў вуліцу Бера- гавую, згарэла больш за 100 будынкаў. У 1881 г. у горадзе адбыўся вялікі пажар, які знішчыў каля 600 дамоў. Згарэлі акцызнае ўпраўленне, казначэйства, сінагога, 8 малітоў- ных дамоў, мячэць, праўленне воінскага начальніка. Пажар пашкодзіў жаночы ка- таліцкі кляштар. Страты ад пажару склалі 845 658 руб. Пасля пажару горад наанава адбудаваўся. У 1886 г. праз Слонім была пракладзена чыгунка Баранавічы — Бела- сток, якая звязала Слонім з Лоддзю, Бела- стокам і іншымі гарадамі Царства Польска- га. У 1890 г. у Слоніме было 35 вуліц, якія былі падзелены на 79 кварталаў. 6 вуліц і Гандлёвая плошча былі брукаваныя. Барадею бульвар быў добраўпарадкаваны. Барадею сад і дамба пры Агінскім канале былі прыгожымі месцамі для гуляння жыхароў. Паводле перапісу 1897 г., у Слоніме было 1312 жылых дамоў, у тым ліку 333 мурава- ныя. Працавалі 2 гарбарныя, 5 піваварных, 4

ганчарныя заводы. Усяго налічвалася 22 заводы, 4 фабрыкі. Меліся 3 праваслаўныя цэрквы, 2 касцёлы, 16 малітоўных дамоў, мячэць, сінагога, багадзельня, павятовае і прыходскае вучылішчы, жаночы пансіён, 2 бальніцы, паштовая станцыя, ваенны харчо- вы магазін, 11 майстэрняў, 204 крамы, 2 ап- тэкі, 5 магазінаў, 3 цырульні, 5 пральняў, 12 гасцініц, 4 заезныя двары, 26 тракціраў, рэс- таран, 4 кандытарскія, бойня, 2 бані, фата- графія, красільня, 7 кузняў і інш. У 1898 г. было заснавана прыватнае яўрэйскае вучы- лішча, якое ў 1906 г. ператворана ў прагім- назію Хаі Якаўлеўны Орман-Юдкаўскай. Мела 4 асноўныя класы і адзін падрыхтоўчы. У 1911 г. вучылася 130 дзяўчат, у 1915 г. — 121. Восенню 1915 г. прагімназія спыніла сваю дзейнасць. У 1906 г. адкрыта гімназія, якая працавала да 1918 г., падпарадкоўва- лася Віленскай навучальнай акрузе. 24.9.1910 г. была адкрыта жаночая гімна- зія. У гімназіі было 7 класаў і адзін клас падрыхтоўчы. Борад ахвяраваў гімназіі

Панарама Слоніма.

бясplatны будынак. У 1910 г. тут выхоўва- лася 338 вучаніц. 23.8.1907 г. заснавана прыватнае рэальнае вучылішча, у 1911 г. рэарганізавана ў дзяржаўнае, у ім было 7 класаў. У 1911 г. вучылася 127 юнакоў, у 1915 г. — 203. У 1-ю сусветную вайну 15.9.1915 г. Слонім акупіраваны гер- манскімі войскамі. 14.1.1919 г. горад заняты Чырвонай арміяй. Тут з 4 па 25 лютага 1919 г. размяшчаўся Гродзенскі губернскі ВРК на чале С.І.Берсанам. 2.3.1919 г. Слонім акупіраваны польскім войскам. 20.7.1920 г. зноў заняты Чырвонай арміяй. 27.9.1920 г. Слонім зноў акупіраваны польскім войскам. Паводле Рыжскага міру 1921 г. Слонім далучаны да Польшчы, цэнтр павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у Слоніме 9643 жыхары, у 1931 г. — 16,1 тыс. жыхароў. 20.9.1929 г. адкрыты Слоні- німскі краязнаўчы музей. У 1932 г. у горадзе ў выніку эканамічнага крызісу былі закрыты некаторыя прадпрыемствы. З 1939 г. у складзе БССР. З 15.1.1940 г. цэнтр Слоні- мскага раёна Баранавіцкай вобласці. У час Вялікай Айчыннай вайны горад з 26.6.1941 г. акупіраваны нямецка-фа- шысцкімі захопнікамі, якія загубілі ў горадзе і раёне больш за 44 тыс. чалавек, у тым ліку ў Слоніме болын за 10 тыс. чалавек. На акупіраванай тэрыторыі дзейнічала Слоні- німская раённая антыфашысцкая арганіза- цыя. 816 слонімчан загінулі на франтах вайны, 35 — у партызанах. 10.7.1944 г. Слонім быў вызвалены войскам! 1- га Беларускага фронту. 11 часцям і вайсковым злучэнням, якія вызначыліся пры вызваленні горада, нададзена ганаровае найменне Слонімскіх.

З 7.3.1963 г. горад абласнога падпарадкаван- ня. У 1965 г. у склад горада ўключаны гарадскі пасёлак Альбярцін, які зараз назы- ваецца Фабрычны пасёлак. У 1973 г. у Слоні- німе 32,5 тыс. жыхароў, у 2001 г. — 51,6 тыс. Найбольш значныя прадпрыемствы: ад- крытыя акцыянерныя таварыствы «Слоні- ммэбля», «Слонімскі кардонна-папяровы завод «Альбярцін», «Слонімская камволь- на-прадзільная фабрыка», Слонімская фаб- рыка мастацкіх вырабаў, вінзавод і інш. 10 сярэдніх і 1 базавая (санаторна-лясная) школа, музычная школа, 20 дашкольных ус- таноў, 7 бібліятэк, раённы Дом культуры, краязнаўчы музей, 11 медыцынскіх устаноў. Брацкія магілы савецкіх воінаў, партызан і мірных жыхароў. На 1.1.2003 г. 51,3 тыс. жыхароў.

АЗАРЫЧЫ, вёска ў Паўлаўскім сель-

савеце.

У XVI ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слонімскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Адносілася да два- ра Вараб'і. У 1565 г. маёмасць пана Я.Па- лускага. У 1575 г. уласнасць Р.Валовіча. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце. У XIX ст. назву Аза- рычы насілі 3 населеныя пункты — уро- чышча, якое ўваходзіла ў склад маёнтка Прырэчча, вёска і фальварак, якія ўва- ходзілі ў маёнтка Баржынава. У 1813 г. урочышча — уласнасць памешчыка Казі- міра Валовіча. У 1834 г. тут размяшчаліся вінакурня на цагляных слупах і саладоў- ня, яны был! аддадзены на пажыццёвае ўладанне (за паслугі) Казіміраўскаму, быў толькі адзін драўляны двор, крыты сало- май. Меліся хлёў і склеп. Вёска Азарычы ўваходзіла ў аднайменны фальварак у складзе маёнтка Баржынава. У 1855 г. у вёсцы 80 сялянскіх душ. Маёмасць памешчыка Папроцкага. Паводле перапісу 1897 г., 28 двароў, 226 жыхароў, хлебаза- пасны магазін. Побач размяшчаліся Азарычы — сядзіба Алены Юрэвіч (1 двор, 24 жыхары). У пачатку XX ст. вёска ў Дзе- раўноўскай воласці. У 1905 г. 253 жыхары, знаходзілася за 10 вёрст ад чыгуначнай станцыі Слонім. Недалёка ад вёскі знахо- дзіўся маёнтка, у якім жыло 47 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы, у Дзераўноў- скай гміне Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства, 37 двароў, 167 жыхароў; фальварак, 4 двары, 17 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадар- чага вытворчага кааператыва «Паўлава- Агра». Ёсць магазін. У 1960 г. у цэнтры вёскі на магіле ахвяр фашызму пастаўле- ны абеліск. На 1.1.2003 г. 53 двары, 102 жыхары, магазін.

АЗПНАВІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета.

Упершыню ўпамінаецца ў XVI ст. як ма- ёнтка, прыватная ўласнасць у Слонімскім старостве ВКЛ. У 1541 г. двор, цэнтр маёнтка, маёмасць пані І.Г.Орлавай і яе ўну- ка Зязевіча. У 1555 г. маёнтка — маёмасць зямлян Стаса і Блажэя Рамановічаў. У 1567 г. маёнтка Адгінавічы згадваецца ў «попісе» войска ВКЛ як шляхецкая ўласнасць, ад- куль выстаўлялі 6 узброеных коннікаў. Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце, ваколца ў Чамяроўскай воласці.

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

Паводле перапісу 1897 г., у ваколіцы было 16 двароў, 92 жыхары, мелася кузня, непа- далёку размяшчалася карчма. У 1905 г. 208 жыхароў. Знаходзілася ваколіца за 13 вёрст ад чыгуначнай станцыі Слонім. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзілаў Кастровіц- кую гміну Слонімскага павета Навагруд- скага ваяводства. У 1921 г. 46 двароў, 302 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Мяльканавіцкім сельсавеце, з 16.7.1954 г. цэнтр Азгінавіцкага сельсаве- та. 16.7.1960 г. Азгінавіцкі сельсавет пе- райменаваны зноў у Мяльканавіцкі. З

22.7.1966 г. цэнтр Азгінавіцкага сельсавета. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вы- творчага кааператыва «Мяльканавічы-Агра». На 1.1.2003 г. 40 двароў, 76 жыхароў, магазін.

АЗЯРНИЦА, вёска, цэнтр сельсавета.

Першае ўпамінанне вёскі адносіцца да 1478 г. Польскі кароль Казімір Ягелончык падараваў маёнтак Дзярэчын (у ліку пры- селкаў якога значыўся прыселак Азярні- ца) шляхціцу Васілю Капачэвічу. Пасля яго смерці з верасня 1478 г. маёмасць яго сына Васіля Васілевіча, двараніна караля Аляксандра. У 1504 г. маёнтак Азярніца падараваны полацкаму баярыну М. Зяноў- евічу. У 1509 г. каралеўскае ўладанне. У 1510 г. кароль Жыгімонт I Стары падара- ваў двор, маёнтак Азярніца гаспадарскаму пісару Богушу Міхаілу Багавіцінавічу. У 1524 г. тут размяшчаліся замак і праваслаў- ная царква. У 1553 г. уласнасць наўгарод- скага ваяводы, слонімскага староства І.І.Гарнастая і яго жонкі У.Багушэўны. У 1559 г. Азярніца згадваецца як мястэчка («место»), У 1592 г. упамінаецца як сяло, цэнтр воласці ў Слоніmsкім павеце Нава- грудскага ваяводства ВКЛ. Уласнасць віленскага ваяводы К.Радзівіла. У 1604 г. згадваецца як двор, цэнтр маёнтка, мястэчка. У 1604 г. тут налічвалася 55 дымоў. У маёнтку было 10 корчмаў. У XVII-XIX ст. уладальнікамі Азярніцы былі магнаты Вішнявецкія, Палубінскія, Сапегі і Агінскія. У 1795 г. мястэчка далучана да Расійскай імперыі, уваходзіла ў Слоніmsкі павет. Уласнасць Бішпінга. У 1829 г. у мястэчку 75 двароў, 415 жыхароў (302 хрысціянiны, 113 іўдзеяў); 4 вінакурныя прадпрыемствы. Некалькі разоў у год збіраліся кірмашы. У сувязі з важнасцю мястэчка ў стратэгіч- ных і палітычных адносінах тут размяшчалася войска. У архіўных дакументах захаваліся звесткі аб павіннасцях жыха- роў Азярніцы. У 1859 г. на

двор прыходзі- лася 20 дзесяцін зямлі. Кожны двор адбы- ваў паншчыну 2 дні з запражкай і 2 дні пешых у тыдзень, згоны — 12 дзён у год з кожнай працоўнай душы, шарваркі — 6 дзён з запражкай у год з двара. У 1861 г. у мястэчку Азярніца (або Язерніца) 58 два- роў, 557 жыхароў, праваслаўная царква, драўляная сінагога, яўрэйская малітоўная школа. У 1863 г. адкрыта народнае вучылі- шча, у якім у 1884 г. займаліся 94 хлопчыкі і 1 дзяўчынка. У 1867 г. у цэнтры мястэчка была пабудавана Свята- Мікалаеўская праваслаўная царква. У 1885 г. недалёка ад мястэчка пачала працаваць чыгуначная станцыя Азярніца. У 1886 г. мястэчка ў Чамерскай воласці Слонімскага павета, 39 двароў, 418 жыхароў. Дзейнічалі права- слаўная царква, школа, сінагога, 4 крамы, харчэўня, заезны двор. У мястэчку штогод праводзіліся 2 кірмашы (9 мая і 6 снеж- ня). У маёнтку працаваў вінакурны завод. Паводле перапісу 1897 г., у мястэчку 85 двароў, 713 жыхароў (347 мужчын, 366 жанчын), праваслаўная каменная царква, народнае вучылішча, малітоўны яўрэйскі дом, хлебазапасны магазін, 2 крамы, карчма, вадзяны млын. Недалёка ад мястэчка размяшчаўся маёнтак (1 двор, 75 жыхароў), які належаў памешчыку М.Кузьміну. Меў- ся вадзяны млын, 1 двор, 6 жыхароў. По- бач з мястэчкам размяшчалася чыгуначная станцыя Азярніца (чыгункі Баранавічы — Беласток), дзе было 2 двары, 35 жыхароў. У пачатку XX ст. мястэчка. У 1905 г. 590 жыхароў, дзейнічала народнае вучылішча, у якім вучыліся 26 хлопчыкаў і 1 дзяўчын- ка. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у мястэчку 109 будынкаў, 528 жыхароў. На чыгуначнай станцыі Азярніца 10 дамоў, 60 жыхароў. У калоніі, што размяшчалася побач з мястэчкам, было 4 дамы, 21 жыхар.

З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета. Напярэдадні Вялікай Айчын- най вайны ў 1941 г. у вёсцы было 70 два- роў, 423 жыхары. У час вайны ў ліпені 1941 г. акупанты спалілі 40 дамоў, загубілі 17 жыхароў. У вёсцы размешчана цэнтраль- ная сядзіба сельскагаспадарчага вытворча- га кааператыва «Драпава». Дзейнічаюць сярэдняя школа, участковая бальніца і ўра- чэбная амбулаторыя, аптэка, магазін, ком- плексны прыёмны пункт, сельскі клуб,

бібліятэка, аддзяленне сувязі, праваслаўная царква. У школьным двары ў 1975 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў пастаўлены помнік. На 1.1.2003г. 183двары, 418жыхароў.

АКАЧЫ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска, казённая маёмасць у Слоніўскім павеце. У 1870 г. у вёсцы 164 жыхары, якія мелі 344,66 дзесяціны зямлі, карчма. У 1890 г. працавала школа грамадзянскага тыпу. У 1897 г. 40 двароў, 236 жыхароў, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. вёска ў Казловіцкай воласці. У 1905 г. 245 жыхароў. У 1921 г. у складзе Польшчы, у Казловіцкай гміне Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства, 38 двароў, 238 жыхароў. У 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». На 1.1.2003 г. 37 двароў, 80 жыхароў.

АКУНІНАВА, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніўскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1569 — 1570 гг. маёмасць І.Солтана. У 1771 г. прыватная ўласнасць пана Булгака. У 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніўскім павеце. Вёска і аднайменны фальварак адносіліся да маёнтка Новадзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 29 двароў, 167 жыхароў, ўласнасць памешчыка Альфрэда Слізеня. У 1870 г. вёска, цэнтр сельскагаспадарчай грамады, якой належала 777 дзесяцін зямлі. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 67 двароў, 490 жыхароў, царква, кузня, карчма. Недалёка ад вёскі размяшчалася фальварак, які належаў памешчыку Слізеню. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці. У 1905 г. 554 жыхары. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 18 двароў, 152 жыхары. Побач з вёскай размяшчалася фальварак, 4 двары, 67 жыхароў. У 1939 г. у БССР. У 12.10.1940 г. цэнтр Акунінаўскага сельсавета. У час Вялікай Айчыннай вайны гітлераўцы акружылі вёску, выгналі жыхароў з хат і расстралялі 299 мужчын, жанчын і дзяцей; вёску (111 двароў) спалілі. Пасля вайны вёска адрадыслася. 16.7.1954 г. Акунінаўскі сельсавет ліквідаваны, а яго тэрыторыя адыходзіла да Глоўскага сельсавета. У 22.7.1966 г.

3 гісторыі населеных пунктаў
вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Вёска адносіцца да аграгандлёвай фірмы «Шчара».

Працуе магазін. На паўднёвай ускраіне вёскі на магіле ахвяр фашызму ў 1964 г. пастаўлена стала. У 1956 г. на партызанскіх могілках пастаўлены абеліск і 18 надмагілляў. У скверы пастаўлены помнік на ўшанаванне памяці аднавяскоўцаў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. На 1.1.2003 г. 52 двары, 115 жыхароў.

АЛЬБЯРЦІН, былы пасёлак (або Фабрычны пасёлак), з 19.1.1965 г. у межах г. Слоніма.

Узнік у 1-й палове XIX ст. як сядзіба маршала шляхты Слоніўскага павета В.Пуслоўскага (1762—1833). У склад сядзібы ўваходзілі двухпавярховы мураваны палац, гаспадарчыя і службовыя будынкі, пейзажны парк. У палацы размяшчалася багатая калекцыя твораў мастацтва. Побач з сядзібай узнік шэраг прамысловых прадпрыемстваў: цагельня, млын і лесапілня, дыяновая мануфактура (1832 — 1850), лесапільна-сталарная (1894 — 1914), суконная (1813 — 1905), шоўна-какруцільная (1894 — 1914) фабрыкі, чыгуналіцейны (з 1903 г. называўся машынабудавальны; 1828—1914) і электралямпы (1913—1915) заводы, драцяное (1907 — 1913) і мукамольнае (1881 — 1914) прадпрыемствы, запалкавая фабрыка «Шчара» (1904-1914), завод цвікоў (1905-1914). У 1823 на р. Іса пабудавана драўляна-земляная плаціна з двума шлюзамі, што дало магчымасць прымяніць вадзяны прывод. Побач з прадпрыемствамі ўзнікла паселішча фабрычных сялян, якое ўваходзіла ў склад Шылавіцкай воласці Слоніўскага павета. У канцы 1870-х гадоў у Альбярціне не школа, крамы, заезны двор. У 1885 г. паблізу пракладзена чыгунка, у 1886 г. пабудавана гідрэлектрастанцыя. Паводле перапісу 1897 г., 518 жыхароў. У час 1-й светнай вайны акупіраваны нямецкімі войскамі, эканамічнае і культурнае жыццё зачынялася. У студзені 1919 г. заняты Чырвонай арміяй, у пачатку сакавіка 1919 г. акупіраваны польскімі войскамі, якія пазней былі выбіты з Альбярціна, але потым зноў захапілі мястэчка. У 1921 — 1939 гг. Альбярцін у складзе Польшчы; тут заснавана кардонная фабрыка «Альбярцін». У 1939 г. у БССР. У 15.1.1940 г. у Слоніўскім раёне Баранавіцкай, з 8.1.1954 г. Гродзенскай.

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

абласці. У 1941–1944 гг. Альбярцін пад нямецка фашысцкай акупацыяй. У 1946 г. аднавіла работу кардонная фабрыка, разбураная ў час Вялікай Айчыннай вайны.

АМЯЛЬНІКІ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У пісьмовых крыніцах упамінаецца з XX ст. як засценак. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у засценку 7 двароў, 40 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага кааператыва «Паўлава-Агра». На 1.1.2003 г. 18 двароў, 36 жыхароў.

АСАБНЯКІ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае гарадзішча і селішча сведчаць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. У XIX ст. вядома пад назвай Сакалава 1-е — сядзіба ў Чамерскай воласці Слонімскага павета. У 1890 г. тут працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г.,

20 двароў, 151 жыхар. У 1905 г. вёска, 160 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г.

21 двор, 82 жыхары. Непадалёку знаходзіўся аднайменны фальварак, 6 двароў, 40 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Касцянеўскім сельсавеце. З 16.7.1960 г. вёска ў Мяляканавіцкім, з

22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дружба-Агра». На 1.1.2003 г. 30 двароў, 52 жыхары.

АШНАРАВІЧЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У рукапісных крыніцах згадваецца ў 1556 г. у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У

XIX ст. уваходзіла ў склад маёнтка Дзераўная. Паводле інвентара 1844 г., 12 двароў, 80 жыхароў, належала памешчыку Адаму Бронскаму. У 2-й палове XIX ст. у складзе фальварка Дзераўная ўваходзіла ў маёнтак Ісаевічы. Маёмасць памешчыка Бронскага. У 1869 г. 116 жыхароў. У 1897 г. у вёсцы 27 двароў, 234 жыхары. У пачатку

XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці. У 1905 г. 251 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства.

У 1921 г. 37 двароў, 202 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 45 двароў, 67 жыхароў.

БАБЫНІЧЫ, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска ў Кастроўіцкай воласці Слонімскага павета. Бабынічы былі адзінай вёскай маёнтка Наркоўшчына. Маёмасць памешчыка Адама Бронскага. У 1852 г. 33 двары, 361 жыхар. У 1885 г. адбыўся вялікі пажар, у выніку якога згарэла амаль палова двароў вёскі, таму ў верасні 1885 г. для пагарэлых быў распрацаваны план новага будаўніцтва, які прадугледжваў супрацьпажарную бяспеку. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 111 двароў, 350 жыхароў, хлебазапасны магазін, ветраны млын, кузня, карчма. У 1905 г. вёска, 765 жыхароў, у Кастроўіцкай воласці. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 30 двароў, 206 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. вёска ў Парэцкім сельсавеце. З 16.11.1963 г. вёска ў Васілевіцкім сельсавеце, у складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». Працуюць магазін, клуб, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт. На 1.1.2003 г. 82 двары, 168 жыхароў.

БАЙКІ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У 1557 г. у Слоніmsкім павеце, гаспадарскае ўладанне (Байкевічы), у 1560 г. цэнтр войтаўства ў Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Кастроўіцкай воласці, уваходзіла ў склад маёнтка Байкі (памешчыка Ліпскага) і маёнтка Стабінава (памешчыка Стравінскага). У 1870 г. 98 жыхароў, якім належала 116 дзесяцін зямлі. У 1890 г. маёнтка Байкі — маёмасць памешчыка Арнольда Церлікоўскага, якому належала ў вёсцы і наваколлі 257 дзесяцін зямлі. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы Байкі (і Стабінава) 34 двары, 205 жыхароў, хлебазапасны магазін. Побач з вёскай знаходзіўся маёнтка Байкі, які належаў памешчыку Церашкоўскаму. У пачатку

XX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці. У 1905 г. у вёсцы 634 жыхары. Непадалёку знаходзіўся маёнтак, у якім 5 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 44 двары, 292 жыхары. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На

1.1.2003 г. 87 двароў, 158 жыхароў.

БАЛТЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць у Слоніmsкім павеце, уваходзіла ў склад маёнтка Грынкоўшчына. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 6 двароў, 53 жыхары. Належала памешчыку Паўлу Шутовічу. Паводле перапісу 1897 г., 13 двароў, 89 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці. У 1905 г. 554 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 21 двор, 90 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». На 1.1.2003 г. Юдвароў, Ібжыхароў.

БАРАВІКІ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча на ўскраіне вёскі (датуецца VI — VIII і X — XII ст.) сведчыць, што вёску людзі засялялі яшчэ ў старажытнасці. У 2-й палове XIX ст. вёска ў складзе Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1890 г. працавала школа граматы. Мелася карчма. Паводле перапісу 1897 г., 50 двароў, 296 жыхароў, хлебазапасны магазін. У 1905 г. 327 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 18 двароў, 143 жыхары. З 1939 г. у БССР. З

22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. У складзе аграгандлёвай фірмы «Шчара». У 1965 г. на магіле ахвяр фашызму ў цэнтры вёскі пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 33 двары, 60 жыхароў.

БАЯРЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Слоніmsкім павеце. Паводле перапісу 1897 г., 13 двароў, 96 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Чамерскай воласці. У 1905 г. 114 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераў-

3 гісторыі населеных пунктаў

ноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. Іудвароў, 100 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сялянскай (фермерскай) гаспадаркі «Роса-Агра». На 1.1.2003 г. 22 двары, 39 жыхароў.

БРАКАВА, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

У рукапісных крыніцах згадваецца ў XVI ст. у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1583 г. сяло «Браково» ў Слоніmsкай воласці падаравана ў пажыццёвае ўладанне «москвитину» С.Кастамару, які перасяліўся ў ВКЛ. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Дзеравянчыцы. У 1846 г. 12 двароў, 87 жыхароў. Належала надворнаму саветніку памешчыку Пятру Ордзе. У 1869 г. 171 жыхар, хлебазапасны магазін. Паводле перапісу 1897 г., 49 двароў, 290 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Шылавіцкай воласці. У 1905 г. 349 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 24 двары, 120 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсевіцкім сельсавеце. З 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсавеце. Вёска ў складзе раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Пераможац». На

1.1.2003 г. 61 двор, 103 жыхары.

БЯРДОВІЧЫ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка, які знаходзіўся за 16 вёрст ад Слоніма. У маёнтку уваходзілі фальварак і вёска Бярдовічы. У 1846 г. у вёсцы 10 двароў, 73 жыхары. Усяго ў маёнтку налічвалася 101 сялянская душа. Маёнтку належаў памешчыку Адаму Есьману. Зімой у маёнтку быў пашыраны промысел па вырабе пражы і сукна (у лік дзён працоўнай павіннасці). У 2-й палове XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка ў Кастровіцкай воласці. У 1869 г. маёнтак, уласнасць памешчыка К.Есьмана. Яму належала 540 дзесяцін зямлі. У 1870 г. 92 жыхары, якія валодалі 193 дзесяцінамі зямлі. Паводле перапісу 1897 г., 24 двары, 154 жыхары, хлебазапасны магазін, карчма, вадзяны млын, кузня. Побач з вёскай размяшчаўся маёнтак памешчыка У.Есьмана, 2 двары, 9 жыхароў. У 1905 г. вёска, 172 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Ува-

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

ходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 15 двароў, 64 жыхары. Побач знаходзіўся аднайменны фальварак, 9 двароў, 70 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». Працуюць магазін, клуб, бібліятэка. На 1.1.2003 г. 39 двароў, 58 жыхароў.

ВАРОНІЧЫ, вёска ў Сялявіцкім сельсавеце.

Упершыню ўпамінаецца ў XVI ст. як сяло, казённая ўласнасць у Слоніміскім старостве ВКЛ. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Міжэвіцкім войтаўстве. Адносілася да Слонімскай эканоміі. У 1798 г. 42 гаспадаркі, 32 валокі зямлі. Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска казённага маёнтка Міжэвічы ў Міжэвіцкай воласці. У 1869 г. працавала народнае вучылішча, у якім вучыліся 10 хлопчыкаў. Працавала школа граматы. У 1905 г. 556 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 61 двор, 248 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Сялявіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Дзяржынскага. На

1.1.2003 г. 33 двары, 77 жыхароў.

ВАСІЛЕВІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета.

Археалагічныя селішчы каля вёскі сведчаць, піто гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. У XVI ст. вёска вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1592 г. сяло ўваходзіла ў склад маёнтка Парэчча, маёнтка ашмянскага староства С.М.Нарбута. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска пры рацэ Шчара ў складзе маёнтка Падлужжа ў Сынкавіцкай воласці. У 1852 г. у вёсцы 161 сялянская душа. Маёнтак належаў памешчыцы Аляксандры Дубашынскай. У 1862 г. вёска ў Кастроўіцкай воласці, 15 двароў, 152 жыхары, карчма. Маёнтак належаў памешчыку Дубашынскаму. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 40 двароў, 287 жыхароў, хлебазапасны магазін. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 10

двароў, 48 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Парэцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. у вёсцы 69 двароў, 276 жыхароў. У час вайны ў кастрычніку 1942 г. акупанты знішчылі 28 двароў і загіблі 181 жыхар. З 16.11.1963 г. вёска, цэнтр Васілевіцкага сельсавета. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». Працуюць магазін, бібліятэка, Дом культуры, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрска-пункт. У 1967 г. у цэнтры вёскі ў гонар землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну пастаўлены помнік-абеліск. На могілках, на брацкай магіле саветскіх воінаў у 1965 г. пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 145 двароў, 445 жыхароў.

ВАЎЧКІ, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Уваходзіла ў Міжэвіцкае войтаўства. Адносілася да Слонімскай эканоміі. Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У канцы XIX ст. вёска, 215 дзесяцін зямлі ў Міжэвіцкай воласці. Паводле перапісу 1897 г., Ваўчкі — выселак, дзе налічвалася 13 двароў, 75 жыхароў. Побач з выселкам размяшчалася сядзіба Ваўчкі, у якой 1 двор, 6 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці. У 1905 г. 87 жыхароў. Недалёка ад вёскі знаходзілася аднайменная ўрочышча, дзе жылі 3 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Азярніцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. у вёсцы 35 двароў, 215 жыхароў. Зараз вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Драпава». На 1.1.2003 г. 46 двароў, 97 жыхароў.

ВАЎЧУНЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Дзераўная ў Слоніміскім павеце. Паводле інвентара 1844 г., 9 двароў, 70 жыхароў, належала памешчыку Адаму Бронскаму. У 2-й палове XIX ст. вёска ў складзе фальварка Дзераўная ўваходзіла ў маёнтка Ісавічы. Паводле перапісу 1897 г., 22 двары, 184 жыхары. Непадалёку размяшчалася

сядзіба каваля Арцюха (1 двор, 7 жыха- роў). У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноў- ской воласці. У 1905 г. 191 жыхар. з 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 31 двор, 183 жыхары. з 1939 г. у БССР. з 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». На 1.1.2003 г. 38 двароў, 67 жыхароў.

ВЕРАБ'ЕВІЧЫ, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча ў цэнтры вёскі сведчыць, што гэтыя мясціны был! заселены людзьмі яшчэ ў далёкай старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1565 г. двор і сяло, ўласнасць ашмянскага падкаморага Я.Па- лускага і яго жонкі М.Багрынаўскай. з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. цэнтр маён- тка, у 1810 г. ён належаў памешчыку Со- балева, пасля яго смерці належаў нашчад- ку Собалева, апекуном якога быў Фельдман. У 1828 г. маёнтак прыйшоў у заняпад. У 1834 г. быў ўласнасцю памешчыка Яфі- ма Чудоўскага. У склад маёнтка ўваходзілі вёскі Вераб'евічы і Разанаўшчына. Павод- ле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 269 сялянскіх душ. Паводле інвентара 1845 г., у вёсцы 25 двароў, 221 жыхар. Паводлеперапісу 1897г., у вёсцы 43 двары, 299 жыхароў, хлеба- запасны магазін. У 1905 г. вёска, 350 жы- хароў, у Кастроўіцкай воласці. Недалёка ад вёскі знаходзіліся аднайменныя фальварак (16 жыхароў) і маёнтак (17 жыхароў). з 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 21 двор, 137 жыхароў. Побач з вёскай размяшчал- іся фальварак (1 двор, 8 жыхароў) і асада (1 двор, 15 жыхароў). з 1939 г. у БССР. з 12.10.1940г. вёска ў Касцянеўскім сельсавеце, з 15.6.1960 г. ў Пятралевіцкім. з 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсаветах. Зараз вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 77 двароў, 168 жыхароў.

ВЕРБАЛІТЫ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло пад назвай «Верхнія Балоты» ў Слоніmsкім павеце

з гісторыі населеных пунктаў

Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1565 г.

уваходзіла ў склад маёнтка Жыровічы, шляхецкая ўласнасць. з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. Паводле перапісу 1897 г., 48 двароў, 348 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Жы- ровіцкай воласці. У 1905 г. 357 жыхароў. з 1921 г. у складзе Польшчы. з 1939 г. у БССР. з 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсевіцкім сельсавеце. з 16.3.1987 г. вёска ў Дзеравян- чыцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Пераможац». Працуюць клуб, магазін. У 1967 г. на магіле ахвяр фашызму пастаў- лены абеліск. На 1.1.2003 г. 68 двароў, 134 жыхары.

ВЕЦЯВІЧЫ, вёска ў Сялявіцкім сель- савеце.

У XVI ст. вядома як баярскае сяло, дзяр- жаўная ўласнасць у Міжэвіцкім войтаў- стве Слоніmsкага староства ВКЛ. У 1580 г. сяло перададзена выхадцу з Рускай дзяр- жавы І.Галафастаму. Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай з 1795 г. у складзе Ра- сійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці. Працавала школа граматы. Паводле пера- пісу 1897 г., 22 двары, 136 жыхароў, хлеба- запасны магазін. У 1905 г. 153 жыхары. з 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. з 1939 г. у БССР. з 12.10.1940 г. вёска ў Сялявіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Дзяржынскага. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 54 жыхары.

ВІШАВА, вёска ў Дзераўноўскім сель- савеце.

У XVI ст. упамінаецца як маёнтак, шля- хецкая ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1556 г. маёнтак належаў пані С.Кішчынай. У 1570 г. маёмасць земскага слоніmsкага суддзі М.Сакалоўскага. У 1586 г. сяло, шляхецкая ўласнасць, уваходзіла ў маёнтак Дзераўная. У 1750 г. маёнтак Вішава належаў езуіц- кай рэзідэнцыі ў Слоніме. Пасля яе ска- савання стаў прыватнай ўласнасцю. з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. вёска — цэнтр маёнтка, ўласнасць памешчыка Гнаінскага. У 1870 г. 172 жыхары. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 50 двароў, 326 жыхароў, вадзяны млын, хлебазапасны магазін, карчма. Неда-

З матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

лёка ад вёскі знаходзілася сядзіба памешчыка К. Гнаінскага (1 двор, 47 жыхароў). Тут размяшчаўся прыватны конезавод. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 394 жыхары. 3 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 31 двор, 140 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіўся фальварак, у якім 9 дамоў, 29 жыхароў. 3 1939 г. у БССР. 3

12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сялянскай (фермерскай) гаспадаркі «Роса-Агра». Працуюць магазін, базавая школа-сад. На 1.1.2003 г. 55 двароў, 129 жыхароў.

ВОСТРАВА, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска, царкоўная маёмасць у Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1870 г. 341 жыхар. У 1880 г. працавала царкоўна-прыходская школа. Паводле перапісу 1897 г., 98 двароў, 477 жыхароў, хлебазапасны магазін, вадзяны млын. У 1905 г. 541 жыхар. 3 1921 г. у складзе Польшчы, уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 99 дамоў, 464 жыхары. 3 1939 г. у БССР. 3 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 132 двары, 637 жыхароў. Акупанты знішчылі 80 два-роў. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Рассвет — Вострава». Працуюць базавая школа, дзіцячы сад, бібліятэка, клуб, магазін, аддзяленне сувязі, комплексны прыёмны пункт, фельчарска-акушэрскі пункт. У 1967 г. у парку на магіле воінаў насыпаны курган, на вяршыні пастаноўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 150 двароў, 395 жыхароў.

ВЫСАЦК, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XVI ст. згадваецца як маёнтак і сяло ў Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1553 г. маёнтак, маёмасць наўгародскага ваяводы І. Гарнастая, які прадаў яго князю І.Ц.Капусце за 716 коп грошаў. У 1566 г. упамінаецца як сяло, уласнасць М.Хатылеўскага. Тут размяшчалася карчма. У дзень святаго Міколы праходзіла ярмарка. У 1570 г. уласнасць Конана, які ў «лета неурожайныя» прадаў маёнтак слоніmsкаму земскаму суддзі М. Сакалоўскаму. У 1571 г. сяло Слоніmsкага павета, уласнасць князя Р.Ф.Сангушкавіча, які прадаў яго свайму

служэбніку зямяніну М.Хаты-леўскаму. У 1596 г. сяло, шляхецкая ўласнасць, уваходзіла ў склад маёнтка Дзераўна-на-Пасля 3-га падзелу Рэчы Паспалітай з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка. Маёнтак Высацк складаўся з фальварка Каралін і 7 навакольных вёсак. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку налічвалася 467 сялянскіх душ. У 1845 г. належаў памешчыку Іосіфу Ельскаму. Паводле інвентара 1845 г., у вёсцы 17 двароў, 115 жыхароў. У 2-й палове XIX ст. сяло ў Дзераўноўскай воласці. У 1870 г. маёнтак, уласнасць памешчыцы Кернаўскай. У 1886 г. сяло, былое прыватнае ўладанне, 17 двароў, 182 жыхары, царква, вадзяны млын. У 1890 г. працавала царкоўна-прыходская школа. Паводле перапісу 1897 г., 36 двароў. У пачатку XX ст. вёска, у Дзераўноўскай воласці Слоніmsкага павета. У 1905 г. 246 жыхароў. 3 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 24 двары, 115 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіўся фальварак, 8 двароў, 45 жыхароў. 3 1939 г. у БССР. 3 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сялянскай (фермерскай) гаспадаркі «Роса-Агра». Працуюць магазін, клуб, бібліятэка, аддзяленне сувязі, фельчарска-акушэрскі пункт, комплексны прыёмны пункт. Помнік у гонар землякоў, што загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. На 1.1.2003 г. 26 двароў, 57 жыхароў.

ВЯЛІКАЯ КРАКОТКА, вёска ў Сялёвіцкім сельсавеце.

Археалагічныя гарадзішча, селішчы і стаянка, якія знаходзяцца каля вёскі, сведчаць, што гэтыя мясціны людзі засялялі са старажытнасці. У XVI ст. згадваецца як баярскае сяло Слоніmsкага староства ВКЛ. У інвентары 1587 г. сяло, уваходзіла ў склад баярскага Перавалоцкага войтаўства Слоніmsкай воласці. Адносілася да Слоніmsкага замка, якім валодаў Сапега. На працягу доўгага часу баяры адмаўляліся выконваць розныя павіннасці, апрача баярскай службы. У 1661 г. кароль Ян II Казімір пацвердзіў баярскія правы на падставе прысягі. Загадаў не прыцягваць баяра да іншых павіннасцей, «а толькі па-стародавнему к вайскавай службе». Рахунае наступ-

ленне на прывілеі баяр пачалося ў 1750 г., калі староства знаходзілася ў трыманні Міхаіла Сапегі. Аднак баяры ўсяляк су- праціўляліся спробам пераводу іх у раз- рад цяглых сялян. Староста Агінскі ўзмацніў наступленне, дазволіў арандата- рам патрабаваць ад баяр паншчыну, што выклікала супраціўленне баяр. У 1766 г. канфлікт дайшоў да сейма. Баяры не змаглі даказаць сапраўднымі дакументамі сваю прыналежнасць на баярскія павіннасці і былі пераведзены ў разрад цяглых сялян. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць. Ува- ходзіла ў фальварак Грыбава і адносілася да Слонімскай эканоміі. Пасля 3-га падзе- лу Рэчы Паспалітай з 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонісімскім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., у вёсцы 31 сялян- ская душа мужчынскага полу. У 1812 г. на могілках на месцы капліцы пабудавана з дрэва уніяцкая Свята-Троіцкая царква. У 2-й палове XIX ст. сяло, цэнтр казённага маёнтка Кракотка ў Міжэвіцкай воласці. На паўднёва-ўсходняй ускраіне вёскі была пабудавана з бутавлага каменю праваслаў- ная царква. У 1869 г. у вёсцы працавала на- роднае вучылішча, у якім вучыліся 14 хлопчыкаў. У 1870 г. сяло, цэнтр сельска- гаспадарчай грамады. Тут жылі 372 жыха- ры. У 1885 г. уніяцкая Свята-Троіцкая царква перададзена праваслаўным. У 1887 г. царква была перабудавана і перайменавана ў Свята-Аляксандра-Неўскую. У 1886 г. казённае ўладанне, 39 двароў, 503 жыхары, праваслаўная царква, піцейны дом. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле пера- пісу 1897 г., 99 двароў, 557 жыхароў. У сяле знаходзілася праваслаўная капліца, хлебазапасны магазін, карчма. У пачатку XX ст. вёска, 627 жыхароў. У 1905 г. працавала народнае вучылішча, у якім вучылі- ся 79 хлопчыкаў і 40 дзяўчынак. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіц- кую гміну Слонімскага павета Навагруд- скага ваяводства. У 1921 г. 95 двароў, 220 жыхароў. З 1939 у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Сялявіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Дзяржынскага. Працуюць магазін, клуб, бібліятэка імя Я.Купалы, аддзяленне сувязі, фельчарска-акушэр- скі пункт, 2 праваслаўныя царквы. На 1.1.2003 г. 91 двор, 185 жыхароў.

ВЯЛКІЯ ШЫЛАВІЧЫ, цэнтр сельса- вета.

У XVI ст. згадваецца як сяло, прыват- ная

ўласнасць у Слонісімскім павеце Нава- грудскага ваяводства ВКЛ. У 1510 г. сяло, маёмасць С.Збожнага-Няміры, у 1528 г. маёнтак, прыватная ўласнасць М.М.Ільі- ніча. У 1569 г. шляхецкая ўласнасць, 8 служ- баў. У 1574 г. маёнтак князя Г.К.Пяцігор- скага, мелася праваслаўная царква. У XVIII ст. сяло, казённая ўласнасць. Уваходзіла ў фальварак Ілкі і адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імпе- рыі, у Слонісімскім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., у вёсцы 13 двароў. У 1812 г. тут была заснавана суконная фабрыка. У 2-й палове XIX ст. у цэнтры вёскі пабудавана з цэглы праваслаўная Свята-Мікалаеўская царква (у імя абраза Казанскай Божай Маці). У 1882 г. адрамантавана пасля па- шкоджання маланкай. У 1863 г. адкрыта народнае вучылішча, у якім у 1884 г. ву- чыліся 63 хлопчыкі і 4 дзяўчынкі. У 1886 г. 60 двароў, 624 жыхары, валасное праўлен- не, праваслаўная царква, 2 заезныя двары. За 1,5 вярсты ад сяла знаходзіўся вінакур- ны завод і вёска Шыдлоўшчына. У 1895 г. на суконнай фабрыцы працавалі 150 рабо- чых, была паравая машына. Сума прыбыт- ку складала 100 тыс. рублёў. Паводле пе- рапісу 1897 г., у сяле 82 двары, 505 жыха- роў, карчма. У пачатку XX ст. сяло, цэнтр Шылавіцкай воласці. У 1905 г. 591 жыхар, народнае вучылішча, у якім вучыліся 90 хлопчыкаў і 6 дзяўчынак. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 54 двары, 389 жыха- роў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Шылавіцкім, з 22.7.1966 г. у Жыро- віцкім сельсаветах, з 6.8.1979 г. цэнтр Ве- лікашылавіцкага сельсавета. Вёска ўва- ходзіць у склад даччынага прадпрыемства «Сельгастэхніка». Працуюць сярэдняя школа, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрскі пункт, Дом культуры, бібліятэка, 2 магазі- ны, аддзяленне сувязі, турыстычная база. У 1975 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 327 два- роў, 862 жыхары.

ВЯЦЕНЕУКА, вёска ў Новадзевят- кавіцкім сельсавеце.

У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Глоўсевіцкім войтаўстве Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1798 г. у вёсцы налічвалася 16 гаспадарак, якія мелі 10 коней, 28 валоў, 34 каровы, 38

вулляў пчол. У 2-й палове XIX ст. вёска ў складзе Жыровіцкай воласці. Паводле перапісу 1897 г., 55 двароў, 286 жыхароў. У 1905 г. 330 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 26 двароў, 130 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад аграгандлёвай фірмы «Шчара». На

1.1.2003 г. 10 двароў, 23 жыхары.

ГАЛЯНЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска адносілася да фальварка Забулле, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 3 двары, 17 жыхароў. Належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 135 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 6 двароў (2 былі не заселены), 7 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. 17 двароў, 27 жыхароў.

ГАНЬКІ, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска ў Кастроўіцкай воласці Слонімскага павета, уваходзіла ў маёнтак Міхалава, належала памешчыку Міхалу Есьману. У 1870 г. 79 жыхароў. Паводле перапісу 1897 г., 26 двароў, 193 жыхары. У 1905 г. вёска, 224 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 15 двароў, 70 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельгаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». У вёсцы працуе магазін. На 1.1.2003 г. 43 двары, 65 жыхароў.

ГАРБАЧЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVII ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1650 г. адносілася да гаспадарскага двара Чырвоны Стаў — Урэчка. У 1650 г. у сяле 6 гаспадарак і 10 валок зямлі. Усе жыхары мелі прозвішчы Горбач. У XIX ст. вёска адносілася да фальварка Чырвоны Стаў, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Вёска знаходзілася за 2 вярсты

ад фальварка. Паводле інвентара 1846 г., 10 двароў, 65 жыхароў, належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 150 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 29 двароў, 21 жыхар. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». У 1967 г. на магіле ахвяр фашызму пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 18 двароў, 25 жыхароў.

ГЛОУСЕВІЧЫ, вёска ў Дзеравян-чыцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча на паўднёвай ускраіне вёскі, у вярхоўі р. Піла, сведчыць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў далёкай старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло, цэнтр Глоўскага войтаўства ў Слоніскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1594 г. сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніскім старостве. У 1600 г. падаравана ў пажыццёвае валоданне сакратару вялікага князя літоўскага віленскаму войту М.Барымінскаму. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніскім павеце. У 1798 г. 66 гаспадарак, якія мелі 39 коней, 94 валы, 93 каровы, 27 вулляў пчол. У 1886 г. сяло, казённае ўладанне, 72 двары, 719 жыхароў, царква, заезны двор, у Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 133 двары, 863 жыхары, прыпісная праваслаўная царква, капліца, хлебазапасны магазін, крама, ветраны млын. У 1905 г. 927 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 85 двароў, 387 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета, з 16.7.1954 г. у Дзеравян-чыцкім сельсавеце. Вёска ў складзе раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Пераможац». У вёсцы працуюць сярэдняя школа, клуб, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, сталовая. На 1.1.2003 г. 121 двор, 223 жыхары.

ГОЛІ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска маёнтка Кастроўічы ў Кастроўіцкай воласці Слонімскага павета. Прыватная ўласнасць па-

мешчыка Гарбоўскага. У 1870 г. 146 жыха- роў. Паводле перапісу 1897 г., 47 двароў, 357 жыхароў. Побач з вёскай размяшчаў- ся вадзяны млын, 2 двары, 13 жыхароў. У 1905 г. 409 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 25 двароў, 197 жыха- роў. З 1939 г. у БССР. Напярэдадні Вялі- кай Айчыннай вайны ў 1941 г. 70 двароў, 279 жыхароў. У час вайны ў верасні 1942 г. акупанты знішчылі вёску, спалілі 70 двароў. Вёска ў складзе сельскагаспадар- чага вытворчага кааператыва «Сянькоў- шчына». На 1.1.2003 г. 53 двары, 100 жыха- роў.

ГРЫНКІ, вёска ў Азгінавіцкім сельса- веце.

У рукапісных крыніцах назва вёскі згадваецца ў XVI ст. як маёнтак Грынкі, прыватная ўласнасць у Слоніmsкім паве- це ВКЛ. У 2-й палове XIX ст. вёска прыватная ўласнасць у Азярніцкай воласці Слонімскага павета, цэнтр маёнтка Грынкі. У 1870 г. 89 жыхароў, яны мелі 130 дзесяцін зямлі. У 1890 г. маёнтак, валоданне паме- шчыка Эдуарда Рагозы. У вёсцы працава- ла школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 24 двары, 170 жыхароў, хлебаза- пасны магазін. У маёнтку Грынкі 16 жы- хароў. У 1905 г. вёска, 230 жыхароў, у Ча- мерскай воласці. Непадалёку знаходзіўся маёнтак, у якім жылі 15 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамер- скую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у вёсцы 21 двор, 95 жыхароў. Непадалёку знаходзіўся ад- найменны фальварак, у якім 2 двары, 13 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Касцянеўскім, з 16.7.1966 г. у Мьяль- канавіцкім, з 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. Вёска ў складзе сельскагаспа- дарчага вытворчага кааператыва «Дружба- Агра». На 1.1.2003 г. 64 двары, 155 жыха- роў.

ГРЫНКОЎШЧЫНА, вёска ў Новадзе- вяткавіцкім сельсавеце.

У XVIII ст. у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка, у склад якога ўва- ходзілі 3 вёскі: Грынкоўшчына, Голіхі, Балты. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 244 сялянскія душы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 16 двароў, 113 жыхароў. Належала памешчыку Паўлу Шутовічу. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 41 двор, 264 жы-

з гісторыі насельню пунктаў

хары. Побач з вёскай размяшчаўся маёнтак памешчыкаў Шутовічаў, 3 двары, 8 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'ян- скай воласці

Слонімскага павета. У 1905 г. у вёсцы 291 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 27 двароў, 139 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Но- вадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпры- емства «Сасноўка». На 1.1.2003 г. 17 два- роў, 24 жыхары.

ГУМЕНИКІ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло ў Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1582 г. валоданне А.Гаўрыловіча. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 1798 г. у вёсцы 20 гаспадарак, якім належала 14 валок зямлі. У 2-й палове

XIX ст. вёска, 601 дзесяціна зямлі. Паводле перапісу 1897 г., 46 двароў, 258 жыха- роў, праваслаўная капліца. У пачатку

XX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 281 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 29 два- роў, 103 жыхары. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. вёска ў Глоўсевіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсаветах. Зараз у складзе сельскагаспадарчага вы- творчага кааператыва імя Суворова. На 1.1.2003 г. 42 двары, 89 жыхароў.

ДЗЕРАВЯНЧЫЦЫ, вёска, цэнтр сель- савета.

У рукапісных крыніцах вёска згадваецца ў XVI ст. у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1565 г. сяло «Деревянчичи» ўваходзіла ў Даўгінецкае вайтаўства Слонімскага староства. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. цэнтр вотчыннага маёнтка на паштовай дарозе на Брэст. У склад маёнтка ўваходзілі 4 вёскі. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 236 сялянскіх душ. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 11 двароў, 74 жыхары. Маёнтак належаў надворнаму саветніку Пятру Ордзе. У 1869 г. у вёсцы 128 жыхароў, вадзяны млын. Паводле пе- рапісу 1897 г., у вёсцы 27 двароў, 179 жыхароў. Працаваў шкпінарна-смагагон- ны і цагельны заводы памешчыка І.Орды. Меўся вадзяны млын. У пачатку XX ст.

веска Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 348 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Веска Жыровіцкай гміны Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 24 двары, 120 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. веска ў Глоўсёвіцкім сельсавеце, з 16.3.1987 г. цэнтр Дзераўнянчэўскага сельсавета. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Перамога». Працуюць базавая школа, дзіцячы сад, магазін, сталовая, Дом культуры, бібліятэка, аддзяленне сувязі, урачэбная амбулаторыя. На 1.1.2003 г. 163 двары, 492 жыхары.

ДЗЕРАЎНЯ, вёска, цэнтр сельсавета.

Археалагічнае гарадзішча, якое знаходзіцца ў вёсцы на беразе р. Пляхаўка, сведчыць, што тэта месца было заселена людзьмі яшчэ ў далёкай старажытнасці. Упершыню вёска ўпамінаецца ў пісьмовых крыніцах у XVI ст. як уласнасць пана Войткі Яновіча Ключкі. У 1505 г. вялікі князь Аляксандр падараваў яму «двор Деревную с Хорошевичами... с ловами и бобровыми гонами по рекам Исорок и Деревной». У 1553 г. «Деревная» двор, цэнтр маёнтка, уласнасць Я.М.Ключкі-Падарскага, які заклаў маёнтка Жыгімонту Аўгусту за 2000 коп грошаў. У 1556 г. маёнтка, дзяржаўная ўласнасць, падараваны на ленным праве выхадцу з Рускай дзяржавы У.С.Забалоцкаму, які ў 1580 г. атрымаў прывілей на заснаванне мястэчка ў маёнтку. У 1568 г. тут налічвалася 20 гаспадарак. У 1580 г. маёнтка, дзяржаўная ўласнасць, падараваны ў часовае валоданне польскаму шляхціцу Францішку з Вяселіна. У 1586 г. 20 дымоў, 7 службаў. У 1745 г. тут меўся праваслаўны храм. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. сяло, цэнтр маёнтка. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 700 сялянскіх душ. Паводле інвентара 1844 г., у маёнтка уваходзіла 6 вёсак, у сяле 39 двароў, 333 жыхары. Сяло належала памешчыку Адаму Бронскаму, які меў тут 5308 дзесяцін зямлі. У маёнтку былі пашыраны ганчарны і калёсны промыслы. Вялася распрацоўка будаўнічага лесу, які потым вывозілі да сплаўной ракі Шчара. Працавалі смалакурня і вінакурня. У 2-й палове XIX стагоддзя сяло, цэнтр воласці ў Слоніmsкім павеце. Уваходзіла ў склад маёнтка Ісаевічы памешчыка Бронскага. У 1862 г. адкрыта народнае вучылішча, у якім у 1869 г. вучыліся 38

хлопчыкаў і 3 дзяўчынкі. У 1869 г. 401 жыхар. У 1886 г. сяло, 40 двароў, 528 жыхароў. Тут размяшчаліся валасное праўленне, праваслаўная прыходская царква, заезны двор, вінакурны завод, саладоўня, капліца, вадзяны млын. Паводле перапісу 1897 г., цэнтр Дзераўноўскай воласці, 85 двароў, 721 жыхар, валасное праўленне, хлебазапасны магазін, праваслаўная прыходская царква, вадзяны млын, карчма, народнае вучылішча. У 1905 г. сяло, 805 жыхароў, і маёнтка, 23 жыхары. Дзейнічала народнае вучылішча, у якім у 1905 г. вучыліся 47 хлопчыкаў і 5 дзяўчынак. У 1914 г. на месцы былой праваслаўнай царквы пабудавана праваслаўная Свята-Троіцкая царква. З 1921 г. у складзе Польшчы. Цэнтр гміны Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 124 двары, 216 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. цэнтр сельсавета. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». Працуюць участковая бальніца, амбулаторыя, аптэка, 2 магазіны, Дом культуры, бібліятэка, сярэдняя школа, дзіцячы сад, комплексны прыёмны пункт. У цэнтры вёскі, у скверы, у 1967 г. пастаўлены помнік на ўшанаванне памяці землякоў, што загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. На 1.1.2003 г. 298 двароў, 748 жыхароў.

ДРАПАВА, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ўваходзіла ў склад маёнтка Гумнішча, які належаў памешчыкам Радовіцкім. Паводле інвентара 1846 г., частка вёскі (6 двароў, 50 жыхароў) належала памепічыку Аляксандру Радовіцкаму, 2-я частка (10 двароў, 78 жыхароў) належала памешчыцы Юліі Радовіцкай. У 2-й палове XIX ст. у Азярніцкай воласці Слоніmsкага павета. Уваходзіла ў маёнтка Драпава, прыватная ўласнасць памешчыцы Мяхніцавай. У 1869 г. у вёсцы 131 жыхар. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 44 двары, 274 жыхары, хлебазапасны магазін, карчма. У пачатку XX ст. вёска ў Чамарскай воласці Слоніmsкага павета. У 1905 г. 278 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамарскую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 36 двароў, 188 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёс-

ка ў Азярніцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 55 двароў, 336 жыхароў. У час вайны ў ліпені 1941 г. акупанты спалілі 32 двары. У вёсны размешчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Драпава». Працуюць дзіцячы сад, бібліятэка, Дом культуры. У цэнтры вёскі на брацкай магіле савецкіх воінаў у 1982 г. па-стаўлены помнік. На 1.1.2003 г. III двароў, 278 жыхароў.

ЕДНАЧЫ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. Уваходзіла ў склад 2 маёнткаў: Едначы (уласнасць памешчыка Трапчынскага) і Кастровічы (уласнасць памешчыка Гарбоўскага). Працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 34 двары, 267 жыхароў, на хутары Едначы, 1 двор, 4 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 296 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 34 двары, 185 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 38 двароў, 54 жыхары.

ЕРМАЛОЎШЧЫНА, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

У XIX ст. значылася як ваколіца ў Слоніскім павеце. У канцы XIX ст. ваколіца, прыватная ўласнасць у Міжэвіцкай воласці. Належала розным уладальнікам. Паводле перапісу 1897 г., 21 двор, 107 жыхароў. У пачатку XX ст. ваколіца ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1904 г. 87 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 18 двароў, 86 жыхароў. У 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Азярніцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага кааператыва «Драпава». На

1.1.2003 г. 8 двароў, 16 жыхароў.

ЖЫРОВІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета. У старажытнасці тут была пушча — уласнасць літоўскага падскарбія Аляксандра Солтана. Вялікі абшар зямлі падараваў яму польскі кароль Казімір Ягелончык як падзяку за дзяржаўную службу. А.Солтан пабудаваў царкву на месцы, дзе, паводле легенды, у 1470 г. з'явіўся абраз Божай Маці. Вакол царквы

стала фарміравацца паселішча, узнік манастыр. У 1521 г. вёска ўпамінаецца ў пісьмовых крыніцах як маёнтак у Слоніскім павеце ВКЛ. У 1536 г. двор, цэнтр маёнтка. У 1566 г. двор, маёнтак, уласнасць І. А.Солтана. У склад маёнтка ўваходзілі сёлы Барысавічы, Верхнія Балоты, Залессе. У 1642 г. Жыровічам на-дадзены статус мястэчка. Новы ўладальнік Жыровіч — смаленскі кашталян Ян Мясляшка — прыняў унію. Жыровіцкі праваслаўны манастыр перайшоў да базыльян. У 1652 г. кароль Ян II Казімір даў мястэчку Магдэбургскае права. Канцлер ВКЛ Леў Сапега падараваў манастыру землі і вёскі з сялянамі. ГТры манастыры пачала дзейнічаць уніяцкая школа. У 1651 г. Жыровічы наведаў кароль Ян II Казімір. Манастыр становіцца адным з буйных духоўных цэнтраў. У 1655 г. у час вайны Расіі з Рэччу Паспалітай мястэчка было спалена казакам! атамана Залатарэнкі. У 1660 г. сюды зноў вярнуліся базыльяне. Пры манастыры існавала школа ікананісы і павятовае вучылішча. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніскім павеце. З 1810 г. тут размяшчалася рэзідэнцыя уніяцкага епіскапа. У 1828 г. на аснове павятовага вучылішча створана Літоўская духоўная семінарыя. У 1862 г. у Жыровічах адкрыта народнае вучылішча, у якім у 1884 г. вучыліся 79 хлопчыкаў і 32 дзяўчынкі. Паводле перапісу 1897 г., цэнтр воласці, 51 двор, 295 жыхароў, 4 праваслаўныя царквы, паштовае аддзяленне, мужчынскі манастыр, духоўнае 4-класнае вучылішча, народнае вучылішча, школа граматы, прыёмны лячэбны пакой, 2 крамы, карчма, 2 кірмашы на год — 24 чэрвеня і 1 кастрычніка. Побач з вёскай размяшчаўся маёнтак Старый Жыровічы, у якім было 5 двароў, 125 жыхароў. Пры манастыры працаваў цагельны завод і млын. У 1905 г. у сяле было 445 жыхароў, у маёнтку Старыя Жыровічы — 134. У кастрычніку 1905 г. тут адбылася сутычка сялян з паліцыяй у час кірмашу. Многія атрымалі пабоі. 23 снежня селянін І.Бузук-Сакалоўскі і мешчанін В.Дойхес збіралі сялян у хаце мешчаніна Рабіновіча, дзе гаварылі аб узброеным паўстанні. У кастрычніку 1906 г. зноў адбылася сутычка з паліцыяй, у выніку якой 1 чалавек быў забіты. З 1921 г. у складзе Польшчы. Цэнтр Жыровіцкай гміны Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства.

3 матэрыялы і духоўнай спадчыны

У 1921 г. 52 двары, 508 жыхароў. Польскія ўлады аддалі частку будынкаў манастыра пад сельскагаспадарча-ляснічую школу, якая дзейнічала там у 1924—1939 гг. У дзяржаўную казну адышлі цагельны завод

1 млын. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета. У вёсцы размяшчана дзяржаўная занальная сартавыпрабавальная станцыя, Свята-Успенскі манастыр, мінскія духоўная акадэмія і семінарыя, аграрна-тэхнічны каледж, вучэбна-прамысловы камбінат. Працуюць участковая бальніца і амбулаторыя, аддзяленне сувязі, 2 магазіны, кафэ, кафетэрыя, сталовая, 2 клубы, 2 бібліятэкі, сярэдняя школа, дзіцячы сад, аптэка. На 1.1.2003 г. 635 двароў, 2497 жыхароў.

ЗАБУЛЛЕ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска Забулле адносілася да аднайменнага фальварка, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 6 двароў, 38 жыхароў. Уласнасць памешчыка Альфрэда Слізена. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 240 жыхароў. Непадалёку ад вёскі знаходзіўся фальварак Забулле, у якім 25 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у вёсцы 47 двароў, 255 жыхароў. Побач з вёскай размяшчаўся фальварак, у якім 2 двары, 16 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсёвіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кампартыва імя Суворова. Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 34 двары, 47 жыхароў.

ЗАВЕРША, вёска ў Жыровіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Старый Жыровічы. Паводле інвентара 1846 г., 16 двароў, 163 жыхары. Уласнасць памешчыка Ф. Мікульскага. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 42 двары, 240 жыхароў, вадзяны млын (1 двор, 12 жыхароў). У 1905 г. у вёсцы 267 жыхароў. Непадалёку ад вёскі знаходзілася калонія, у якой 60 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 13 двароў, 37 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г.

вёска ў Жыровіцкім сельсавеце. Вёска адносіцца да Жыровіцкай сартавыпрабавальнай станцыі. На 1.1.2003 г. 3 двары, 57 жыхароў.

ЗАВОДНЫ ЛЕС, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. невялікая вёсачка, адносілася да фальварка Забулле, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 3 двары, 25 жыхароў. Уласнасць памешчыка Альфрэда Слізена. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». У 1967 г. за 0,6 км на паўднёвы ўсход ад вёскі на магіле ахвяр фашызму пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 23 двары, 34 жыхары.

ЗАГОР'Е, вёска ў Жыровіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Старый Жыровічы. Паводле інвентара 1846 г., 10 двароў, 102 жыхары, належала памешчыку Фларэну Мікульскаму. Паводле перапісу 1897 г., 25 двароў, 212 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. вёска Заторная, 223 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 30 двароў, 142 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Жыровіцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 35 двароў, 213 жыхароў. У 1941 г. акупанты знішчылі 17 двароў і загубілі 47 жыхароў. Вёска адносіцца да Жыровіцкай сартавыпрабавальнай станцыі. За 2 км на поўдзень ад вёскі на магіле ахвяр фашызму ў 1965 г. пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 16 двароў, 27 жыхароў.

ЗАГРЫЦЬКАВА, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XVI ст. вёска ўпамінаецца як дзяржаўная ўласнасць у Слоніскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1575 г. згадваецца як сяло «Загрудково», казённая ўласнасць. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніскім павеце. У XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць, адносілася да маёнтка Харашэвічы. У 1846 г. 20 двароў, 177 жыхароў. Уласнасць памешчыцы Элеаноры Тыманавай, у 2-й палове XIX ст. — памешчыка Гарцінга. Побач з вёскай размяшчалася карчма. Паводле перапісу 1897 г., 47 двароў, 323 жыхары.

Непадалёку ад вёскі знаходзіўся аднай-менны выселак (3 двары, 14 жыхароў). У пачатку XX ст. вёска ў Чамерскай воласці Слонімскага павета, у 1905 г. 381 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 67 двароў, 220 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». На 1.1.2003 г. 66 двароў, 119 жыхароў.

ЗАДВОР'Е, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска, цэнтр казённага маёнтка ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1855 г. у складзе маёнтка 15 вёсак і 1 выселак. У маёнтку 628 сялянскіх душ, 4 карчмы, 2 млыны. Апрача земляробства вяскоўцы займаліся рыбнай лоўляй. Паводле перапісу 1897 г., 63 двары, 355 жыхароў. У 1905 г. вёска, 371 жыхар, у Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 10 двароў, 100 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Парэцкім, з 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». На

1.1.2003 г. 27 двароў, 37 жыхароў.

ЗАДВОР'Е, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ўваходзіла ў склад маёнтка Прырэчча. У 1813 г. належала памешчыку Казіміру Валовічу. Паводле рэвізіі 1834 г., 15 двароў. Уласнасць памешчыка Міхаіла Валовіча (сына Казіміра Валовіча). Паводле перапісу 1897 г., 17 двароў, 148 жыхароў, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 65 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 30 двароў, 171 жыхар. Непадалёку размяшчаўся фальварак, 12 двароў, 70 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». На

1.1.2003 г. 46 двароў, 105 жыхароў.

ЗАЛЕССЕ, вёска ў Жыровіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча, якое знаходзіцца

ў вёсцы, каля балота, сведчыць, што тэта месца было заселена людзьмі яшчэ ў старажытнасці. У XVI ст. згадваецца як сяло ў Слонімскай павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Уваходзіла ў склад маёнтка Жыровічы. У сяле было 6 службаў. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскай павеце. У XIX ст. у складзе маёнтка Старый Жыровічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 24 двары, 211 жыхароў, належала памешчыку Ф. Мікульскаму. Паводле перапісу 1897 г., 56 двароў, 340 жыхароў, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 426 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 43 двары, 238 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Жыровіцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 80 двароў, 480 жыхароў. У час вайны ў 1941 г. акупанты знішчылі 14 двароў і загубілі 57 жыхароў. Вёска адносіцца да Жыровіцкай сортавыпрабавальнай станцыі. У вёсцы працуюць магазін, клуб, бібліятэка. На

1.1.2003 г. 49 двароў, 97 жыхароў.

ЗБОЧНА, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

Археалагічнае гарадзішча, якое знаходзіцца ў ўрочышчы Гарадзішча, сведчыць, што гэта месца засялялі людзі яшчэ ў старажытнасці. У XIX ст. сяло, прыватная ўласнасць у Азярніцкай воласці Слонімскага павета. Уваходзіла ў маёнтак Драпава, які належаў памешчыцы Мяхніцавай. У 1869 г. 140 жыхароў. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 54 двары, 302 жыхары, праваслаўная капліца, хлебазапасны магазін, карчма. Непадалёку ад вёскі размяшчалася сядзіба Збочна, якая належала Байкевічу, 2 двары, 19 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Чамерскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 381 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 43 двары, 206 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Азярніцкім сельсавеце. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Драпава». Працуе магазін. Дзейнічае праваслаўная царква. На 1.1.2003 г. 48 двароў, 90 жыхароў.

ЗОСІМАВІЧЫ, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вядома як фальварак Зосін

у Слоніміскім павеце, уваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Належаў памешчыку Альфрэду Слізеню. У 2-й палавіне XIX ст. фальварак значыўся як пасёлак у Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 50двароў, 282 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці. У 1905 г. 541 жыхар. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у вёсцы 57 двароў, 282 жыхары. Непадалёку знаходзіў фальварак, 1 двор, 12 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Рассвет-Агра». На 1.1.2003 г. 21 двор, 40 жыхароў.

ІСАЕВІЧЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

Вёска згадваецца ў XVI ст. у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1564 г. упамінаецца як маёнтка, уласнасць пані А.Яцынічавай. У 1585 г. двор, цэнтр маёнтка Б.І. і Л.І.Яцынічаў. У 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У XIX ст. маёнтка, у склад яго ўваходзілі 6 вёсак. Належаў памешчыкам Бронскім. Паводле перапісу 1897 г., 30 двароў, 250 жыхароў. Непадалёку ад вёскі знаходзілася сядзіба І.Бронскага (1 двор, 84 жыхары) і былая карчма памешчыка Бронскага (1 двор, 6 жыхароў). У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. у вёсцы 294 жыхары. Побач з вёскай размяшчаўся маёнтка Ісаевічы, у якім 72 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у вёсцы 54 двары, 312 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіўся фальварак, у якім 6 двароў, 77 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Працуе ма-газін. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». На 1.1.2003 г. 59 двароў, 106 жыхароў.

КАВАЛІ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

Археалагічнае селішча, за 0,8 км на паўночны ўсход ад вёскі, сведчыць, што гэтыя мясціны людзі засялілі яшчэ ў старажытнасці. У XIX ст. вёска ў Слоніміскім павеце. Уваходзіла ў склад маёнтка Высацк. Паводле інвентара 1845 г., 7 двароў, 55 жыхароў.

Уласнасць памешчыка Іосіфа Ельскага. У 1860 г. вёска, уласнасць памешчыцы Кернаўскай. Паводле перапісу 1897 г., 12 двароў, 110 жыхароў. Побач з вёскай размяшчалася аднайменная сядзіба (1 двор, 4 жыхары). У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 132 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 10 двароў, 64 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сялянскай (фермерскай) гаспадаркі «Роса-Агра». На 1.1.2003 г. 21 двор, 39 жыхароў.

КАКОШЧЫЦЫ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве Слонімскага павета ВКЛ. У 1565 г. сяло вядома пад назвай «Кокошыцы». У канцы XVI ст. было падаравана ў пажыццёвае валоданне трокскаму судзі князю Ф.Масальскаму і яго жонцы К.П.Нарбутаўне. Сяляне знаходзіліся на чыншавым становішчы. Землеўладальнікі прымушалі сялян выконваць паншчыну, спрабуючы перавесці іх у разрад цяглях. Сяляне аказвалі супраціўленне. На працягу 1660—1690-х гадоў сяляне адмаўляліся выконваць павіннасці і дабіліся магчымасці плаціць толькі чынш. У 1676 г. Ганна Сапега судом абавязала сялян выконваць павіннасці. Тады сяляне звярнуліся да караля са скаргай і прасілі пацвердзіць іх правы. У 1679 г. сяло атрымала ад канцелярыі караля пацверджанне і да сярэдзіны XVIII ст. яны «сядзелі» на грашовым чыншы. У пачатку 1750-х гадоў, калі староства знаходзілася ў валоданні Міхаіла Сапегі, зроблена спроба павялічыць іх павіннасці. Наступны ўладальнік Слонімскага староства Міхаіл Агінскі, каб атрымаць больш высокую арэндную плату, наклаў на сялян цяглыя павіннасці. У 1766 г. канфлікт дайшоў да сейма. Рашэннем камісіі сяляне папярэджваліся аб тым, што, калі яны не пачнуць выконваць цяглыя павіннасці, то ў іх вёску будзе накіравана войска. У крыніцах канца 1780-х гадоў паведамляецца пра непадпарадкаванне сялян трымальніку Слонімскага староства на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 12 гаспадарак. Вяскоўцы апрача даніны плацілі і грашовы

чынш 56

злотых. У 1798 г. быў пабудаваны маёнтак. У 1821 г. 18 двароў, 106 жыхароў. У 2-й палове XIX ст. веска, цэнтр казённага маёнтка. У 1869 г. 218 жыхароў. У 1890 г. дзейнічала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 60 двароў, 367 жыхароў. Побач з вёскай размяшчалася сядзіба лесніка Какошыцы (яна ж Падмалева), 1 двор, 4 жыхары. У 1905 г. вёска, 380 жыхароў, у Чамерскай воласці Слонімскага павета. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 67 двароў, 216 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Мяльканавіцкім, з 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Мяльканавічы-Агра». У вёсцы працуюць магазін, комплексны прыёмны пункт. На 1.1.2003 г. 54 двары, 92 жыхары.

КАМЛЯВІЧЫ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Грыбаўскай воласці. Адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, уваходзіла ў Слоніmsкі павет. Паводле рэвізіі 1798 г., 6 сялянскіх душ мужчынскага полу. Паводле перапісу 1897 г., 9 двароў, 59 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 65 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 5 двароў, 24 жыхары. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 5 двароў, 7 жыхароў.

КАПУСТЫ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 12 двароў, 83 жыхары. У 1905 г. 90 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 4 двары, 22 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсёвіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Суворова. На 1.1.2003 г. 12 двароў, 18 жыхароў.

КАСТРОВІЧЫ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У XIX ст. сяло, цэнтр маёнтка Кастровічы ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. Прыватная ўласнасць памешчыка Гарбоўскага. У 1863 г. адкрыта народнае вучылішча. У 1870 г. 126 жыхароў. У 1886 г. сяло, 21 двор, 201 жыхар, валасное праўленне, праваслаўная царква, капліца, заезны двор. Паводле перапісу 1897 г., 37 двароў, 304 жыхары, народнае вучылішча, хлеба-запасны магазін, кузня. Праваслаўная царква была закрыта. Побач з вёскай знаходзіўся маёнтак нашчадкаў памешчыка Я. Гарбоўскага, 2 двары, 20 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Цэнтр Кастровіцкай гміны Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 21 двор, 160 жыхароў. Побач знаходзіўся фальварак, 1 двор, 30 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». Працуюць магазін, комплексны прыёмны пункт, аддзяленне сувязі, базавая школа, дзіцячы сад, Дом культуры, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт. У 1967 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 129 двароў, 313 жыхароў.

КАСЦЯНІ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

Археалагічны помнік селішча ў захаднай частцы вёскі, на невялікім узвышшы левага берага р. Валабрынка, сведчыць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. У XVI ст. згадваецца як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім старостве ВКЛ. У 1578 г. сяло, якія мелі 30 валок зямлі. У 1600 г. сяло «Костенево» ў пажыццёвым валоданні Я. Жарноўскага. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Сакалоўскім старостве, у фальварку Сакалова Слонімскай эканоміі. Паводле рэвізіі 1798 г., 24 гаспадаркі. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Чамерскай воласці Слонімскага павета. Уваходзіла ў склад казённага маёнтка Сакалова. У 1869 г. у вёсцы 218 жыхароў. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 54 двары, 389 жыхароў. У 1905 г. 468 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 57 двароў, 261 жыхар. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета, з 6.7.1960 г. вёска ў Мяльканавіцкім, з 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сельсагаспадарча-

3 матэрыялы і духоўнай спадчыны

га вытворчага кааператыва «Дружба-Агра». Працуюць сярэдняя школа, сельскі клуб, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, аддзяленне сувязі. На 1.1.2003 г. 130 двароў, 363 жыхары.

КІСЯЛІ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як маёнтка, прыватная ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства. У 1557 г. уласнасць А.Мялешкі. У XVIII ст. у Слоніміскім павеце. У XIX ст. уваходзіла ў фальварак Чырвоны Стаў, які адносіўся да маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 2 двары, 9 жыхароў. Належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. у вёсцы 145 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 7 двароў, 12 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. не заселена.

КЛЕПАНЫ, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

Археалагічны могільнік з каменнымі магіламі, які знаходзіцца на паўднёвым беразе возера Бяздоннае, сведчыць, што тут сяліліся людзі яшчэ ў старажытныя часы. Упершыню ўпамінаецца ў XVI ст. як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве ВКЛ. Усім сялом сяляне плацілі чынш 100 грошаў. У XVII ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве, знаходзілася ў трыманні Сапегаў. У 1660—1690-я гады сяляне адмаўляліся выконваць іншыя павіннасці і дабіліся магчымасці плаціць толькі чынш. У 1676 г. Ганна Сапега судом прымусіла сялян выконваць павіннасці. У 1679 г. вёска ў ліку іншых атрымала ад канцэлярыі караля пацверджанне плаціць толькі чынш. Да сярэдзіны XVIII ст. сяляне плацілі грашовы чынш. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце, цэнтр казённага маёнтка ў Азярніцкай воласці. У 1869 г. 268 жыхароў. У 1886 г. 32 двары, 368 жыхароў, кузня, праваслаўная царква, заезны двор. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 65 двароў, 473 жыхары, праваслаўная капліца, школа граматы, 2 вадзяныя млыны, хлебазапасны магазін, карчма. Побач з вёскай знаходзіўся высе-лак,

1 двор, 12 жыхароў. У пачатку XX ст. сяло ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 505 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 44 двары, 278 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Азярніцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 57 двароў, 342 жыхары. У час вайны ў ліпені 1941 г. акупанты знішчылі 51 двор, загубілі 6 жыхароў. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Драпава». Працуюць магазін, царква. У цэнтры вёскі на брацкай магіле савецкіх воінаў у 1965 г. пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 50 двароў, 120 жыхароў.

КОЛАСАВА, вёска (да 1964 г. называлася Сучкі) у Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска Сучкі адносілася да фальварка Зосін, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 4 двары, 30 жыхароў, належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У 1905 г. у вёсцы 143 жыхары.

З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 10 двароў, 12 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 32 двары, 138 жыхароў. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад аграгандлёвай фірмы «Шча-ра». У 1966 г. на магіле савецкіх воінаў, партызан і ахвяр фашызму пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 40 двароў, 82 жыхары.

КОШЛАВІЧЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як маёнтка у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1559—1560 гг. маёнтка, уласнасць царквы. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Старыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 18 двароў, 125 жыхароў. Вёска належала памешчыку Людвігу Калупайлу. Паводле перапісу 1897 г., 21 двор, 126 жыхароў, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 241 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну

Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 39 двароў, 668 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. у Новадзе- вяткавіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. 23 двары, 33 жыхары.

КРЫВЕЦ, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XIX ст. невялікая вёсачка ў Слоні- німскім павеце. Адносілася да фальварка Падгорцы, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 2 двары, 15 жыхароў, належала па- мешчыку Альфрэду Слізеню. У 2-й палове XIX ст. вёска значылася як ваколіца ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. Ваколіцу ў асноўным засялялі аднадвор- цы, якія мелі сваю ўласную зямлю. У 1860 г. 47 аднадворцаў і 17 сялян маёнтка Новыя Дзевяткавічы памешчыка Слізеня. У 1869 г. тут працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., у ваколіцы 30 два- роў, 162 жыхары, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. ваколіца ў Міжэвіцкай во- ласці Слонімскага павета. У 1905 г. 141 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Ува- ходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 26 двароў, 135 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадар- чага вытворчага кааператыва «Міжэвічы». На 1.1.2003 г. 5 двароў, 6 жыхароў.

КУЦЭЙКІ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска маёнтка Ракавіца ў Кастровіцкай воласці Слонім- скага павета, уласнасць памешчыцы Фялі- цыі Гарбоўскай. У 1870 г. 102 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Кастровіцкай во- ласці Слонімскага павета. У 1905 г. 249 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонім- скага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 12 двароў, 101 жыхар. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарча- га вытворчага кааператыва «Сянькоўшчы- на». На 1.1.2003 г. 36 двароў, 67 жыхароў.

ЛАМАШЫ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як прыватная уласнасць у Слонімскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1591 г. прыватная ўласнасць пана С.Нарбута. З 1795 г. у

3 гісторыі населеных пунктаў
складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска маёнтка

Ракавіца ў Кастровіцкай воласці, уласнасць памешчыцы Фяліцыі Гарбоўскай. У 1870 г. 82 жыхары. Паводле перапісу 1897 г., 48 двароў, 297 жыхароў, хлебазапасны магазін, кузня, карчма. У пачатку XX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 325 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 33 двары, 151 жыхар. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сель- скагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 34 двары, 57 жыхароў.

ЛАПУХОВА, вёска ў Міжэвіцкім сель- савеце.

Археалагічнае гарадзішча, за 2,5 км на паўднёвы захад ад вёскі сведчыць, што тэта месца было заселена людзьмі яшчэ ў далё- кай старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слонімскім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Адносілася да Слонімскай эканоміі. Паводле інвентара 1587 г., баярскае сяло, увахо- дзіла ў Перавалокцае баярскае войтаўства. Адносілася да Слонімскага замка. Знахо- дзілася ў трымання Сапегі. На працягу доў- гага часу баяры адмаўляліся выконваць паншчыну і іншыя павіннасці. У 1661 г. кароль Ян II Казімір пацвердзіў баярскія павіннасці. Рашучае наступленне на пры- вілеі баяр пачалося ў 1750 г., калі старо- ства знаходзілася ў трымання Міхаіла Сапегі. Аднак баяры ўсяляк супраціўлялі- ся спробам пераводу іх у разрад цяглых сялян. Да сярэдзіны XVIII ст. баяры плацілі грашовы чынш. Староста Агінскі ўзмацніў наступленне, дазволіў арандата- рам патрабаваць ад баяр паншчынныя па- віннасці, што выклікала іх супраціўленне. У 1766 г. канфлікт дайшоў да сейма. Баяры не змаглі даказаць сапраўднымі даку- ментамі свае правы на баярскія павіннасці і былі пераведзены ў разрад цяглых сялян. Староста Агінскі на падставе сеймавай пастановы заключыў з сялом «добраахвот- ны, непрымусовы дагавор», згодна з якім жыхары ўзамен паншчыны абавязваліся плаціць з адной валокі зямлі чынш у па- вышаным памеры — 40 злотых, даваць па 1 бочцы аўса, 4 курыцы, 2 гусі, 40 яек, 10 вазоў дроў. Агінскаму гэтага здалося мала. У пачатку 1770-х гадоў ён зноў павялічыў

3 гісторыі населеных пунктаў

павіннасці. Жыхары звярнуліся з судовай скаргай. У скарге гаварылася, што дагавор падпісалі прымусова. У 1771 г. у вёсцы Лапухова і Кракотка Агінскі прыслаў полк літоўскіх татароў (500 коннікаў), і, як пісалі сяляне ў сваёй скарге ў суд, тыя здзекамі і катаваннямі прымушалі, «чтобы непременно на больший чинш поднялись». У XVII ст. сяляне былі пераведзены на голы чынш, які плацілі да сярэдзіны XVIII ст. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Міжэвіцкім войтаўстве, адносілася да Сло- німскай эканоміі. У 1789 г. 24 гаспадаркі, 14 валок зямлі. З 1795 г. у складзе Ра- сійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 10 сялянскіх душ мужчынскага полу, яны плацілі грашовы чынш у памеры 280 злотых у год. У 2-й палове XIX ст. вёска казённага маёнтка Міжэвічы ў Міжэвіцкай воласці Слоніmsкага павета. У 1869 г. дзейнічала грамад- скае народнае вучылішча, у якім вучылі- ся 15 хлопчыкаў. У 1870 г. вёска, 318 жы- хароў. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 71 двор, 447 жыхароў, хлебазапасны магазін. У 1905 г. 493 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 90 двароў, 466 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагас- падарчага вытворчага кааператыва «Міжэ- вічы». Працуе магазін, дзейнічае прыпісная царква. На 1.1.2003 г. 63 двары, 120 жыха- роў.

ЛІТВА, вёска ў Дзеравянчыцкім сель- савеце.

Згадваецца ў XVI ст. у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У XIX ст. вядома як фальварак у Жыровіц- кай воласці Слоніmsкага павета. Прыват- ная ўласнасць памешчыка Валенція Мікульскага. Паводле перапісу 1897 г., 5 двароў, 59 жыхароў. У пачатку XX ст. ма- ёнтак. У 1905 г. 82 жыхары. Такую ж на- зву мела лясная старожка (6 жыхароў), што знаходзілася непадалёку. З 1921 г. у складзе Польшчы, фальварак. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слоніmsкага павета На- вагрудскага ваяводства. У 1921 г. 4 двары, 35 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсэвіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзе- равянчыцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпры- емства «Пераможац». На 1.1.2003г. 21 двор, 34 жыхары.

ЛЬВОЎШЧЫНА, вёска ў Дзераў- ноўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Слоніmsкім павеце, цэнтр маёнтка, у які ўваходзілі 4 наваколь- ныя вёскі. Належаў маёнтак памешчыкам Пржэцлаўскім. У 1815 г. уласнасць памешчыка Лявонція Пржэцлаўскага. Гаспа- дарскі дом быў драўляны, крыты гонтай. У ім было 16 пакояў. Пад домам размяшчаў- ся мураваны склеп. Непадалёку знаходзіў- ся дом аканома і дом для дваровай пры- слугі. Меліся ляднік, вінакурня, валоўня, кузня. У маёнтку былі 2 карчмы, якія раз- мяшчаліся ў вёсках Прудок і Задварожжа. Паводле рэвізіі 1833 г., у маёнтку 265 ся- лянскіх душ. У 1846 г. маёнтак належаў памешчыку Антону Пржэцлаўскаму. Тут быў пашыраны ганчарны промысел, выраб- лялі калёсы, драўніну і інш. Пазней маёнтак належаў памешчыку Лукашэвічу, але быў у яго канфіскаваны. Паводле перапі- су 1897 г., сядзіба, 1 двор, 14 жыхароў. По- бач знаходзіўся пасёлак, у якім 5 двароў, 37 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Чамерскай воласці Слоніmsкага павета. У 1905 г. 145 жыхароў. Непадалёку ад вёскі знаходзіўся маёнтак, дзе 24 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераў- ноўскую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 36 двароў, 186 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіўся фальварак, у якім 3 двары, 30 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Дзераў- ноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сель- скагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». Працуе магазін. На

1.1.2003 г. 30 двароў, 64 жыхары.

ЛЫСКІ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска маёнтка Рэпнічы ў Кастроўіцкай воласці Слоніmsкага павета, уласнасць памешчыка Восіпа Стравінскага. У 1870 г. 21 жыхар, 729 дзе- сяцін зямлі. Паводле перапісу 1897 г., 68 двароў, 486 жыхароў, хлебазапасны магазін, кузня. У пачатку XX ст. вёска ў Кастроўіц- кай воласці Слоніmsкага павета. У 1905 г. 549 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слоні- мскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 48 двароў, 269 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарча- га вытворчага кааператыва «Сянькоўшчы-

на». На 1.1.2003 г. 73 двары, 106 жыхароў.

МАЛЫ ГАЛІК, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Грынкоўшчына. Паводле інвентара 1846 г., 9 двароў, 62 жыхары. Вёска належала памешчыку Паўлу Шутовічу. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 148 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 4 двары, 12 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». На 1.1.2003 г. 13 двароў, 22 жыхары.

МАЛЫШЭВІЧЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У складзе фальварка Дзераўная ўваходзіла ў маёнтak Ісаевічы. Уласнасць памешчыка Бронскага. Паводле перапісу 1897 г., 22 двары, 196 жыхароў. Побач з вёскай размяшчалася карчма, 1 двор, 7 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 216 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 75 двароў, 110 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельгаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». На 1.1.2003 г. 25 двароў, 39 жыхароў.

МАСЛАВІЧЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча за 0,2 км на паўднёвы захад ад вёсы (датуецца VI—VIII ст.) сведчыць, што вёску людзі засялялі ў старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слонімскім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1850 г. падаравана ў пажыццёвае валоданне Ю.Юндзілу, у 1600 г. — І.Мялешку. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Глоўскай воласці. У 1798 г. 23 гаспадаркі, якім належала 26 валок зямлі. Вясцоўцы мелі 5 коней, 26 валоў, 31 карову. У XIX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 54 двары, 315 жыхароў, хлебазапасны магазін. У 1905 г. 340 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага

павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 54 двары, 170 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 16.7.1954 г. вёска, цэнтр Масілавіцкага сельсавета, з 11.2.1972 г. у Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». У вёсцы працуюць магазін, бібліятэка. У 1972 г. на брацкай Магіле савецкіх воінаў у парку пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 76 двароў, 185 жыхароў.

МАХНАЧЫ, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Слонімскім павеце, адносілася да фальварка Махначы, які ўваходзіў у склад маёнтка Новага Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 11 двароў, 67 жыхароў. Належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У 2-й палове XIX ст. вёска маёнтка Новага Дзевяткавічы ў Новадзевяткавіцкай воласці, уласнасць памешчыкаў Слізеняў. Паводле перапісу 1897 г., 31 двор, 238 жыхароў, хлебазапасны магазін. Побач з вёскай знаходзіўся аднайменны фальварак. У пачатку XX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 288 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 22 двары, 129 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельгаспадарчага вытворчага кааператыва «Міжэвічы». У вёсцы працуюць магазін, бібліятэка. На 1.1.2003 г. 42 двары, 82 жыхары.

МІЖЭВІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета.

Археалагічнае селішча на ўсходняй ускраіне вёскі (датуецца II — V ст.) сведчыць, што вёску людзі засялялі яшчэ ў старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слонімскім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1565 г. цэнтр Міжэвіцкага войтаўства. У XVII ст. войтаўства дамагалася пераходу на грашовую рэнту. У 1637 г. 5 сёл Міжэвіцкага войтаўства дабіліся ад караля Уладзіслава IV пераводу на грашовы чынш. У 1682 г. прывілей быў пацверджаны каралеўскай граматай. У XVIII ст. вёска, дзяржаўная ўласнасць, знаходзілася ў пажыццёвым валоданні Д.Нарбута. У войтаўства ўваходзілі 4 вёскі. Дзяржаўныя сяляне войтаўства, якія знаходзіліся ў арэнды розных уладальнікаў, не маглі вынесці цяжару падаткаў і жорсткасці адміністрацыі. У 1780 г. тут адбылося антыфеадаль-

нае ўзброенае выступленне дзяржаўных сялян. У вёску ў пачатку студзеня для спагнання чыншавай запазычанасці і сяля-нога падатку прыбылі прадстаўнікі велі-какняжацкай адміністрацыі на чале са слоніўскім ротмістрам К.Нелюбовічам. Гэта ўзрушыла сялян, якія пад кіраўніцтвам войта Якава штурмам узялі хату, у якой былі аканом маёнтка М.Казловіцкі і прадстаўнікі адміністрацыі. Сяляне нанеслі ім шмат ран і прымусілі іх у паніцы пакі-нуць вёску. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніўскім павеце, цэнтр Міжэ-віцкай воласці. У 1798 г. 51 гаспадарка. У 1860 г. у склад казённага маёнтка Міжэві-чы ўваходзіла 5 вёсак. У 1865 г. адкрыта народнае вучылішча, у якім у 1869 г. вучы-ліся 60 хлопчыкаў і 6 дзяўчынак. У 1867 г. на паўночна-ўсходняй ускраіне вёскі пабудавана з дрэва праваслаўная Свята-Раства-Багародзіцкая царква. У 1870 г. сяло, 404 жыхары. Паводле перапісу 1897 г., 132 двары, 744 жыхары, валасное праўленне, царква, народнае вучылішча, хлебазапасны магазін. У 1905 г. 840 жыхароў, народнае вучылішча. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 135 двароў, 620 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Міжэвічы». Працуюць два магазіны, участковая балыніца і амбулаторыя, аптэ-ка, Дом культуры, бібліятэка, сярэдняя школа, дзіцячы сад, комплексны прыёмны пункт, аддзяленне сувязі, сталовая. У 1967 г. каля будынка школы на брацкай магіле савецкіх воінаў пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 265 двароў, 578 жыхароў.

МІЗГІРЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як маёнтка ў Слоніўскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1556 г. маёнтка. У XIX ст. назву Мізгіры мелі 7 населеных пунктаў — 6 ваколіц і 1 пагост — у Мар'янскай воласці Слоніўскага павета. Яны размяшчаліся побач. Паводле перапісу 1897 г., у ваколі-цы было 8 двароў, 41 жыхар, 2 царквы, псцо-ла граматы. Непадалёку размяшчаліся: Мізгіры — ваколіца ва ўрочышчы Бураў-шчына (13 двароў, 74 жыхары); Мізгіры — ваколіца ва ўрочышчы Паддубісты (побач з ваколіцай ва ўрочышчы Лазок, 9 двароў, 74 жыхары); Мізгіры —

ваколіца ва ўрочышчы Люцыцічы (7 двароў, 36 жыхароў, хлебазапасны магазін); Мізгіры — ваколіца ва ўрочышчы Лазок (6 двароў, 35 жыхароў); Мізгіры — пагост, дзе былі 2 праваслаўныя царквы. Пазней гэтыя населеныя пункты зліліся. У пачатку XX ст. ваколіцы і пагост у Мар'янскай воласці Слоніўскага павета Гродзенскай губерні. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 31 двор, 142 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». У вёсцы ў 1990 г. адкрыта праваслаўная Свята-Петра-Паўлаўская царква. Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 20 двароў, 31 жыхар.

МІКАЛАЕЎШЧЫНА, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слоніўскага павета. У 1905 г. 129 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 26 двароў, 134 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага кааператыва «Міжэвічы». На 1.1.2003 г. 17 двароў, 29 жыхароў.

МІ ЛАВАННЕ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У XIX ст. вядома як фальварак, прыватная маёмасць у Слоніўскім павеце. Паводле рэвізіі 1834 г., да фальварка адносілася 7 сялянскіх душ. Фальварак належаў памешчыцы Анцыпавай. Другая частка вёскі (2 двары, 15 жыхароў) адносілася да маёнтка Шышкі і належала памешчыку Адаму Ліпскаму. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 19 двароў, 124 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Кастроўіцкай воласці Слоніўскага павета. У 1905 г. 122 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 17 двароў, 93 жыхары. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 43 двары, 83 жыхары.

МІЛАШЭВІЧЫ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка, у які ўваходзілі 2 вёскі: Мілашэвічы і Навасёлкі.

Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 155 сялянскіх душ. Паводле інвентара 1845 г., у вёсцы 11 двароў, 70 жыхароў. Маёнтак належаў памешчыку Каспару Кіслоўска-му. У 1868 г. уласнасць памешчыцы Рэнс-ніцкай. У 1870 г. у вёсцы 93 жыхары, хлеба-запасны магазін. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 39 двароў, 190 жыхароў. Вёска раз-мяшчалася побач з маёнткам Старый Міла-шэвічы, які належаў памешчыцы Мальвіне Ключэўскай (1 двор, 21 жыхар). У другім маёнтку Новыя Мілашэвічы памешчыка К.Макружэцкага было 2 двары, 11 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Казловіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 233 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 47 двароў, 326 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». На 1.1.2003 г. 49 двароў, 103 жыхары.

МІРНАЯ (да 1964 г. называлася Трыбушкі), вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ўваходзіла ў маёнтак Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 19 двароў, 119 жыхароў. Належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У 2-й палове XIX ст. у Мар'янскай воласці. У 1886 г. прыватнае ўладанне, 19 двароў, 247 жыхароў, валасное праўленне, ветраны млын, заезны двор. Паводле перапісу 1897 г., 50 двароў, 280 жыхароў, валасное праўленне, хлебазапасны магазін, крама. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 327 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 58 двароў, 143 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета, з 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. 53 двары, 115 жыхароў.

МІЦЬКАВІЧЫ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XVI ст. вёска ўпамінаецца як дзяржаўная ўласнасць у Слоніскім старостве ВКЛ. У 1557 г. згадваецца як сяло, цэнтр Міцькавіцкага войтаўства Слонімскага староства. У XVII ст. войтаўства знаходзілася на чыншавым становішчы. У XVII ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніскім старостве, знаходзілася ў валоданні Сапегаў.

У 1660 — 1690-я гады сяляне адмовіліся выконваць павіннасці і дабіліся магчымасці плаціць толькі чынш. У 1676 г. Ганна Сапега судом прымусіла сялян выконваць павіннасці, устаноўленыя інвентаром. У 1679 г. сяло атрымала ад канцелярыі караля Яна III пацверджанне канцелярыі граматы на права плаціць толькі чынш. Заручыўшыся граматай, сяляне адмовіліся выконваць паншчыну, у выніку чаго ў час жніва лета 1701 г. увес панскі ўраджай гніў на палях і збіраць яго даваўся восенню з дапамогай наёмных людзей. У кастрычніку 1701 г. Г.Сапега скардзіла ў Слоніскі гродскі суд, што сяляне ёй нанеслі страты. У 1700—1702 гг. сяло Міцькавічы нічога не плаціла. Звесткі прыходна-расходнай кнігі Слонімскага староства за 1709—1712 гг. сведчаць, што ў 1710 — 1711 гг. «село Митьковичи ничего не платило». Таму было ўзята 8 валоў і прададзена па гарадской цане. Да сярэдзіны XVIII ст. сяляне «сядзелі» на грашовым чыншы. У пачатку 1750-х гадоў зроблена спроба павялічыць іх павіннасці. Па скарзе сялян кароль сваім прадпісаннем абавязаў слонімскага старосту не прыцягняць іх, а ўтрымліваць у адпаведнасці з даўнімі правамі. Аднак сялян абклалі павялічанымі грашовымі падаткамі. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Грыбаўскай воласці. Уваходзіла ў фальварак Грыбава і адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніскім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., у вёсцы 7 сялянскіх душ мужчынскага полу. У XIX ст. вядома як маёнтак, дзяржаўная ўласнасць. У 1870 г. 79 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 159 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 14 двароў, 52 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 9.3.1976 г. вёска ў Паўлаўскім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». На 1.1.2003 г. 39 двароў, 96 жыхароў.

МЫСЛАВА, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска вядома як фальварак, які ўваходзіў у склад маёнтка Гумнішча.

У 1845 г. 1 двор, 4 жыхары. Уласнасць памешчыцы Юліі Радовіцкай. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Азярніцкай воласці Сло- німскага павета. У 1860 г. 325 жыхароў. У 1886 г. вёска, былая казённая ўласнасць, 44 двары, 528 жыхароў, карчма. У 1890 г. пра- цавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 92 двары, 657 жыхароў, карчма. У пачатку XX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваявод- ства. У 1921 г. 118 двароў, 328 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Азярніцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялі- кай Айчыннай вайны ў 1941 г. 78 двароў, 546 жыхароў. У час вайны ў ліпені 1941 г. акупанты знішчылі 67 двароў, загубілі 6 жыхароў. Вёска ў складзе сельскагаспадар- чага вытворчага кааператыва «Драпава». Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 74 двары, 144 жыхары.

МЯЛЬКАНАВІЧЫ, вёска ў Азгіна- віцкім сельсавеце.

Упершыню ўпамінаецца ў XVI ст. як сяло, цэнтр Мяльканавіцкага войтаўства, дзяржаўная ўласнасць у Слоніскім ста- ростве ВКЛ. Павіннасці складалі 100 гро- шаў. У XVII ст. у трыманні Сапегаў. У 1660—1690-я гады сяляне адмовіліся вы- конваць іншыя павіннасці і дабіліся маг- чымасці плаціць толькі чынш. У 1676 г. Ганна Сапега судом абавязала сялян вы- конваць павіннасці. У 1679 г. сяло атрымала ад канцэлярыі караля пацверджанне права плаціць толькі чынш. Заручыўшыся гра- матай, сяляне адмовіліся выконваць пан- шчыну, у выніку чаго ў час жніва летам

1701 г. увесь панскі ўраджай гніў на палях і збіраць яго давялося восенню з дапамо- гай наёмных людзей. У кастрычніку 1701 г. Г.Сапега скардзілася ў Слоніскі гродскі суд, што сяляне адмовіліся выконваць не толькі паншчыну, але і астатнія павіннасці, у выніку чаго нанесены страты. У 1700 — 1702 гг. Мяльканавіцкае войтаўства бунта- вала і нічога не плаціла. Звесткі прыход- нарасходнай кнігі Слонімскага староства за 1709—1712 гг. сведчаць, што ў 1710 — 1711 гг. «войтовство Мелькановское ничего не платило». Таму былі ўзяты з валы, якія былі прададзены па гарадской цане за 60 злотых. У 1720 г. у Мяльканавіцкім войтаўстве, як і ў іншых войтаўствах Сло- німскага староства, адбыліся хваляванні. Да сярэдзіны XVIII ст.

яны «сядзелі» на гра- шовым чыншы. У пачатку 1750-х гадоў зроблена спроба павялічыць іх павіннасці. Па скарысе сялян кароль сваім прадпісан- нем абавязаў слонімскага староству не пры- цясняць іх, а ўтрымліваць чынш у адпавед- насці з ранейшымі правамі. Аднак сялян усё ж абклалі павялічанымі грашовымі падаткамі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніскім павеце. У 1798 г. у вёсцы 24 гаспадаркі, 40 валок зямлі. Ува- ходзіла ў фальварак Сакалова Слоніскай эканоміі. У 1852 г. адкрыта народнае ву- чылішча. У 1869 г. у сяле 197 жыхароў. У 1886 г. сяло, былая дзяржаўная ўласнасць, 28 двароў, 259 жыхароў, царква, заезны двор, царкоўна-прыходская школа, хлеба- запасны магазін. У 1905 г. вёска ў Чамер- скай воласці, 375 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 47 двароў, 197 жы- хароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета, з 22.7.1966 г. у Азгі- навіцкім сельсавеце. У вёсцы размешчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Мяльканавічы- Агра». Працуюць базавая школа, Дом культуры, бібліятэка, аддзяленне сувязі, фель- чарска- акушэрскі пункт. На заходняй ус- краіне вёскі на ўшанаванне памяці адна- вяскоўцаў, якія загінулі ў Вялікую Айчын- ную вайну, у 1974 г. пастаўлены помнік. На

1.1.2003 г. 133 двары, 370 жыхароў.

НАВАОРЛАВІЧЫ (да 1949 г. называ- лася Орлавічы), вёска ў Азгінавіцкім сель- савеце.

У XIX ст. вёска Орлавічы — цэнтр маёнтка ў Новадзевяткавіцкай воласці Слонімскага павета. У 1870 г. у вёсцы 53 жыхары, уласнасць памешчыка Залескага, у 1890 г. Венядзікта Церпілоўскага. У пачатку XX ст. у Чамерскай воласці Слоні- мскага павета. У 1905 г. 135 жыхароў. По- бач з вёскай размяшчаўся маёнтка, у якім 19 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімска- га павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у вёсцы 14 двароў, 57 жыхароў, у фальвар- ку 2 двары, 1 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Мяльканавіцкім сельсавеце. У 1949 г. злілася з вёскай Ра- дзівілавічы. З 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсавецках. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва

«Мяльканавічы-Агра». На 1.1.2003 г. 21 двор, 34 жыхары.

НАВАСЁЛКІ, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска ў Кастроўі-цкай воласці Слонімскага павета, увахо-дзіла ў маёнтак Сынжавічы, належала памешчыку Пуслоўскаму. У 1870 г. 81 жы-хар, хлебазапасны магазін. Паводле пера-пісу 1897 г., 30 двароў, 175 жыхароў, кузня. У 1905 г. вёска, 186 жыхароў, у Каст-ровіцкай воласці Слонімскага павета. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 22 двары, 124 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Парэцкім, з 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». На 1.1.2003 г. 24 двары, 39 жыхароў.

НАВАСЁЛКІ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць. Адносілася да маёнтка Мілашэвічы. У 1845 г. у вёсцы 8 двароў, 68 жыхароў. Вёска належала памешчыку Каспару Кіслоўскаму, у 1860 г. уласнасць памешчыцы Кернаўскай. У 1870 г. 47 жыхароў. У пачатку XX ст. у Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 75 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 17 двароў, 95 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сялянскай (фермерскай) гаспадаркі «Роса-Агра». У 1967 г. у цэнт-ры вёскі ў гонар землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 39 двароў, 113 жы-хароў.

НАВАСЁЛКІ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска каля ручая Вершанка ў Слоніmsкім павеце, прыватная ўласнасць. Адносілася да маёнтка Мілашэвічы. У 1845 г. у вёсцы 8 двароў, 68 жыхароў, належала памешчыку Каспару Кіслоўскаму, пазней памешчыцы Рэнсніцкай. Паводле перапі-су 1897 г., 26 двароў, 146 жыхароў. Побач з вёскай размяшчалася сядзіба Выбар. У пачатку XX ст. вёска ў Казлоўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 191 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла

238 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З

12.10.1940 г. цэнтр сельсавет, з 22.7.1966 г. вёска ў Паўлаўскім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». У вёсцы працуюць сярэдняя школа, дзіцячы сад, магазін. На 1.1.2003 г. 137 двароў, 396 жы-хароў.

НАВІКІ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска вядома як дзяржаўная ўласнасць Казлоўскай воласці Слонімскага павета. У 1870 г. 118 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Казлоўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 222 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Казлоўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 12 два-роў, 83 жыхары. З 1939 г. у БССР. Перад Вялікай Айчынай вайной у 1941 г. у вёсцы 41 двор, 144 жыхары. У час вайны ў ліпені 1944 г. акупанты знішчылі 36 двароў. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». На 1.1.2003 г. 17 двароў, 27 жыхароў.

НАГУЕВІЧЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У 1569 г. упамінаецца як сяло Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства ВКЛ, 5 службаў. Уваходзіла ў склад маёнтка Шылавічы, шляхецкая ўласнасць. У 1570 г. уласнасць С.Збожна-Няміры. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У XIX ст. сяло, цэнтр маёнтка, прыватная ўласнасць. У 1846 г. 23 двары, 233 жыхары, належала памешчыцы Элеаноры Тыманавай. У 2-й палове XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Харашэвічы, уласнасць памешчыка Гарцінга. У 1890 г. пра-цавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 60 двароў, 469 жыхароў. Побач з вёскай знаходзілася карчма Нагуевічы, 1 двор, 5 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 552 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 83 двары, 419 жыха-роу. З 1939 г. у БССР, з 12.10.1940 г. у Дзе-раўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». У вёсцы працуе магазін. На 1.1.2003 г. 60 двароў, 94 жыхары.

3 гісторыі населеных пунктаў

ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 38 двароў,

НАРАСТАВІЧЫ, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска вядома як маёнтак у Кастровіцкай воласці ў Слонім-скім павеце, казённая ўласнасць. У 1869 г. ваколіца, 31 жыхар. Паводле перапісу 1897 г., 11 двароў, 84 жыхары. У 1905 г. вёска, 76 жыхароў, у Кастровіцкай воласці Слонім-скага павета. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонім-скага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 8 двароў, 59 жыхароў. У 1939 г. у БССР. У 12.10.1940 г. вёска ў Парэцкім, з 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». На

1.1.2003 г. 1 двор, 2 жыхары.

НІЗ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

Паводле археалагічных даследаванняў, першыя пасяленні людзей у наваколлі вёскі адносяцца да каменнага веку. У XIX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці Слонім-скага павета. Уваходзіла ў склад 2 маёнткаў: Босяч (памешчыка Басяцкага) і Галь-відава (памешчыка Валовіча). Паводле перапісу 1897 г., 44 двары, 299 жыхароў, працавала школа граматы, кузня. У 1905 г. 320 жыхароў. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонім-скага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 20 двароў, 133 жыхары. У 1939 г. у БССР. У час Вялікай Айчыннай вайны гітлераўцы расстралялі 296 чалавек, вёску (56 двароў) спалілі. У 18.3.1967 г. вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». Працуюць фельчарска-акушэрскі пункт, дзіцячы азда-раўленчы лагер «Вясёлка». Помнік на магіле ахвяр фашызму. На 1.1.2003 г. 17 двароў, 23 жыхары.

НОВАДЗЕВЯТКАВІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета.

У XVIII ст. вёска, цэнтр маёнтка Новыя Дзевяткавічы, прыватная ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Уласнасць Слізеняў. Яны пабудавалі ў 2-й палове XVIII ст. касцёл Святых апосталаў Пятра і Паўла. У 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У маёнтку Новыя Дзевяткавічы 6 фальваркаў, у склад якіх уваходзіла шмат навакольных вёсак. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 1269 сялянскіх душ. У 1846 г. маёнтак належаў памешчыку Альфрэду Слізеню, які меў тут

7740 дзесяцін зямлі. У 1866 г. касцёл быў закрыты, у 1872 г. перароблены пад царкву паводле праекта архітэктара Ціхвінскага. У 1886 г. права-слаўная царква, вадзяны і ветраны млыны. У пачатку XX ст. маёнтак у Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. у маёнтку 107 жыхароў, вадзяны млын і карчма. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. у фальварку 10 двароў, 60 жыхароў. Праваслаўная царква перабудавана зноў як касцёл Святых апосталаў Пятра і Паўла. У 1939 г. у БССР. У 1941 г. была пабудавана з дрэва праваслаўная Свята-Успенская царква. У 22.7.1966 г. вёска, цэнтр Нова-дзевяткавіцкага сельсавета. У вёсцы цэнтральная сядзіба раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». У вёсцы працуюць амбулаторыя, аптэка, 2 магазіны, Дом культуры, бібліятэка, сярэдняя школа, дзіцячы сад, аддзяленне сувязі, дом для састарэлых, дзейнічаюць касцёл, царква. На 1.1.2003 г. 234 двары, 600 жыхароў.

ПАДГОРНАЯ (да 1964 г. называлася Блошна), вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XVI ст. упамінаецца як маёнтак Блошнева, шляхецкая ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1556 г. згадваецца як двор, цэнтр маёнтка, уласнасць М.Хатылеўскага, у 1576 г. маёнтак, уласнасць пана Я.Кавальскага. У 1594 г. упамінаецца як сяло, якое ўваходзіла ў маёнтак Палонка і належала князю А.Пронскаму. У 1597 г. уладальнікі маёнтка Ц.В. і Я.В.Высоцкія прадалі яго слонімскаму земскаму пісару С.Мікалаевічу за 400 коп грошаў. У 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У XIX ст. сяло, цэнтр маёнтка. Паводле інвентара 1845 г., у вёсцы 17 двароў, 137 жыхароў, належала памешчыку Юсіфу Ельскаму. У 1860 г. уласнасць памешчыцы Кернаўскай. У 1870 г. 47 жыхароў, вадзяны млын, кузня. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 27 двароў, 212 жыхароў. Побач з вёскай размяшчаўся выселак Блошна Затонная, 1 двор, 2 жыхары. Тут працавала кузня. Непадалёку ад вёскі знаходзіўся вапнавы завод, які належаў Ф.Стоцкаму. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 250

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

жыхароў. 3 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 31 двор, 158 жыхароў. 3 1939 г. у БССР. 3 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сялянскай (фермерскай) гаспадаркі «Роса-Агра». Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 30 двароў, 42 жыхары.

ПАДЛЕССЕ, вёска ў Новадзевятка- віцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ўваходзіла ў маёнтак Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 18 двароў, 114 жыхароў, належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У 2-й палове XIX ст. у Мар'янскай воласці. У 1886 г. вёска, былая казённая ўласнасць, 5 двароў, 43 жыхары, валасное праўленне. Паводле перапісу 1897 г., 49 двароў, 295 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 340 жыхароў. 3 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 10 двароў, 41 жыхар. 3 1939 г. у БССР. 3 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». На 1.1.2003 г. 32 двары, 44 жыхары.

ІАДМОПНА, вёска ў Дзеравян- чыцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 11 двароў, 82 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці. У 1905 г. 97 жыхароў. 3 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 11 двароў, 61 жыхар. 3 1939 г. у БССР. 3 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсёвіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсаве- тах. Уваходзіць у склад сельскагаспадар- чага вытворчага кааператыва імя Суво- ра. На 1.1.2003 г. 22 двары, 53 жыхары.

ПАПКІ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніскім старостве Нава- грудскага ваяводства ВКЛ, уваходзіла ў Міжэвіцкае войтаўства. У XVII ст. войтаў- ства дамагалася пераходу на грашовую рэнту. У 1650 г. у силе 7 гаспадарак, 10 валок зямлі. Тут жылі баяры, ганчар, кравец. У 1637 г. яны дабіліся ад Уладзіслава

IV пераводу на грашовы чынш. Сяло ад-

носілася да гаспадарскага двара Чырвоны Стаў-Урэчча. У 1682 г. права на чынш было пацверджана каралём. Аднак трымальнікі староства прымушалі сялян выконваць паншчыну, што выклікала абурэнне сялян. Да сярэдзіны XVIII ст. яны «сядзелі на голым чыншы». У 1798 г. тут налічвалася 10 гаспадарак. 3 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніскім павеце. Паводле інвентара 1846 г., 4 двары, 28 жыхароў. На- лежала памешчыку Альфрэду Слізеню. Паводле перапісу 1897 г., 6 двароў, 50 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 60 жыхароў. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 11 двароў, 30 жыхароў. 3 1939 г. у БССР. 3 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевят- кавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». На 1.1.2003 г. 7 двароў, 13 жыхароў.

ПАРТЫЗАНАЎКА (да 1964 г. называ- лася Пляшкі), вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча на ўсходняй ускраіне вёскі, на беразе р. Барадок (левы прыток р. Грыўда), якое датуецца 1-й па- ловай 1-га тысячагоддзя н.э., сведчыць, што вёску людзі засялялі ў глыбокай стара- жытнасці. У XIX ст. вёска Пляшкі ўвахо- дзіла ў фальварак Зосін, які адносіўся да маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 12 двароў, 78 жыхароў, належала памешчыку Альфрэду Слізеню. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 224 жыхары. У 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства.

У 1921 г. 8 двароў, 22 жыхары. 3 1939 г. у БССР. Вёска цэнтр аграгандлёвай фірмы «Шчара». Працуюць базавая школа, дзіця- чы сад, магазін, сталовая, фельчарска- аку- шэрскі пункт, клуб, бібліятэка, аддзяленне сувязі. На 1.1.2003 г. 114 двароў, 304 жыхары.

ПАРЭЧЧА, вёска ў Васілевіцкім сель- савеце.

Археалагічныя селішчы на паўднёвай ускраіне вёскі сведчаць, што гэтыя мясці- ны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. У пісьмовых крыніцах

вёска згадваецца ў XV ст. як прыватная ўласнасць у Слоніміскім павеце ВКЛ. У 1577 г. маёнтак, уласнасць паноў (братоў) П. і С. Нарбутаў, у 1596 г. — С. В. Нарбута, які падараваў яго Л. Сапегу. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У 1802 г. сяло на левым беразе ракі Шчара, цэнтр маёнтка, казённая ўласнасць. Паводле рэвізіі 1833 г., у маёнтку 13 сялянскіх душ, паводле інвентара 1848 г., 9 сялянскіх душ. Маёнтак здаваўся ў арэнду розным уладальнікам. У 1863 г. тут адкрыта народнае вучылішча. У 1869 г. 227 жыхароў. У 1869 г. у народным вучылішчы вучыліся 52 хлопчыкі. Пры вучылішчы працавала жаночая школа, у якой вучыліся 22 дзяўчынкі. У 1886 г. сяло, былая казённая ўласнасць, у якім 36 двароў, 281 жыхар, праваслаўная царква, заезны двор, народнае вучылішча, хлебазапасны магазін, кузня. У 1905 г. 484 жыхары, сяло ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. Побач з сялом знаходзілася казённая сядзіба, 6 жыхароў. З 1921 г. у Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 52 двары, 279 жыхароў. З 1939 г. у БССР.

З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. у вёсцы 76 двароў, 291 жыхар. У час вайны ў кастрычніку 1941 г. акупанты знішчылі 2 двары і загубілі 30 жыхароў. З 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». У вёсцы працуюць магазін, базавая школа, комплексны прыёмны пункт, аддзяленне сувязі. На 1.1.2003 г. 105 двароў, 234 жыхары.

ПАСІНІЧЫ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

Археалагічны помнік селішча, які знаходзіцца каля могілак, у вярхоўі р. Грыўда, сведчыць, што гэтыя мясціны засялялі людзі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. Упершыню ўпамінаецца ў XVI ст. як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве ВКЛ. У 1572 — 1576 гг. сяло было падаравана ў пажыццёвае ўладанне пану Я. Кавальскаму. У XVII ст. цэнтр Пасініцкага войтаўства. Жыхары сяла плацілі грашовы чынш і аказвалі супраціўленне ўвядзенню паншчыны. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць. Уваходзіла ў фальварак Грыбава і адносілася да Слонімскай эканоміі. Паводле рэвізіі 1798 г., 29 сялянскіх

душ мужчынскага полу. У 2-й палове XIX ст. сяло, цэнтр казённага маёнтка ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1870 г. 412 жыхароў. У 1874 г. адкрыта народнае вучылішча, у якім у 1884 г. вучыліся 43 хлопчыкі. Паводле перапісу 1897 г., 94 двары, 591 жыхар, хлебазапасны магазін, карчма, праваслаўная Свята-Георгіеўская царква. У пачатку XX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 640 жыхароў, народнае вучылішча, у якім вучыліся 50 хлопчыкаў і 15 дзяўчынак. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 104 двары, 459 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Мялька-навіцкім, з 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Мялькана-вічы-Агра». Працуюць магазін, сельскі клуб, бібліятэка. У 1988 г. адкрыта праваслаўная Свята-Георгіеўская царква. На 1.1.2003 г. 106 двароў, 201 жыхар.

ПАУЛАВА (да 1964 г. называлася Пузавічы), вёска, цэнтр сельсавета.

Археалагічнае селішча за 0,4 км на паўднёвы ўсход ад вёскі, на правым беразе р. Дымарка (правы прыток р. Шчара), якое датуецца 1-м тысячагоддзем н.э., сведчыць, што вёску людзі засялялі ў глыбокай старажытнасці. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Грыбаўскай воласці. Адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., вясцоўцы плацілі грашовы чынш. У 1869 г. 197 сялянскіх душ, хлебазапасны магазін. Вёска знаходзілася пры тракце Слонім — Дзятлава. Тут была карчма. Паводле перапісу 1897 г., 60 двароў, 356 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Казлоўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 354 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Казлоўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 41 двор, 291 жыхар. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Навасёлкаўскім сельсавеце. З 22.7.1966 г. вёска, цэнтр Паўлаўскага сельсавета і сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». У вёсцы працуюць аддзяленне сувязі, фальчарска-акушэрскі пункт, магазін, Дом культуры,

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

бібліятэка, комплексны прыёмны пункт. На паўднёвай ускраіне вёскі, у скверы, у го- нар землякоў, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, пастаўлена стала. У 1967 г. на месцы бою 1944 г. ва ўрочышчы Руда насыпаны Курган Славы. На 1.1.2003 г. 86 двароў; 184 жыхары.

ПАЎЛАВІЧЫ, вёска ў Сянькоўшчын-скім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як шляхецкая ўлас-насць у Слоніміскім павеце Навагрудска-га ваяводства ВКЛ. У 1570 г. двор у маён-тку, прыватная ўласнасць Я.Шчаснаўны — удавы шляхціца з Мазовіі М.Гурскага. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска, казённая ўласнасць у Кастровіцкай воласці. У 1890 г. працавала школа грама-ты. Паводле перапісу 1897 г., 38 двароў, 247 жыхароў, хлебазапасны магазін. У пачат-ку XX ст. вёска ў Кастровіцкай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 278 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 18 двароў, 80 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворча-га кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 6 двароў, 8 жыхароў.

ПІРОНІМ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Дзераўноўскай во-ласці ў Слоніміскім павеце. Уваходзіла ў маёнтак Ісаевічы, належала памешчыку Бронскаму. У 1869 г. вёска, 206 жыхароў. У 1886 г. у сядзібе Піронім працавалі віна-курны завод і карчма. У 1890 г. дзейнічала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 60 двароў, 468 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімска-га павета. У 1905 г. 517 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераў-ноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. Юбдвароў, 535 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Вёска ў складзе сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». На 1.1.2003 г. 86 двароў, 164 жыхары.

ПЛАЎСКІЯ, вёска ў Азярніцкім сельсавеце.

У XVI ст. згадваецца як маёнтак, шляхецкая ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1561 г. маёнтак, прыватная ўласнасць М.Масюкоўны. У 1567 г. маёнтак упамінаецца ў перапісе войска літоўскага, з маёнтка ў войска

выстаўлялі 19 воінаў. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі. У XIX ст. вёска вядома як пасёлак у Азярніцкай воласці. Частка пасёлка была прыватнай уласнас-цю і ўваходзіла ў маёнтак Гумнішча, другая частка — казённая ўласнасць маёнтка Клепачы. У 1869 г. у пасёлку 245 жыха-роў, з якіх 206 складалі казённый сяляне. У канцы XIX ст. ваколіца ў Міжэвіцкай воласці. Належала розным уладальнікам. У 1905 г. у ваколіцы 174 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіц-кую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 65 двароў, 269 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Азярніцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельсагаспадарчага вытворчага кааператыва «Драпава». У вёсцы працуе магазін, дзейнічае касцёл. На 1.1.2003 г. 59 двароў, 115 жыхароў.

ПРАДЗЕЛКІ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце

У 1870 г. вёска. Паводле перапісу 1897 г., 12 двароў, 84 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 99 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'ян-скую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 8 двароў, 56 жы-хароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Ува-ходзіць у склад раённага унітарнага сель-гаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. вёска не заселена.

ПРЫРЭЧЧА (да 1964 г. называлася Ка-бак!), вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

Першае ўпамінанне пра вёску адносіць-ца да 1592 г. У XVIII ст. у Слоніміскім павеце. У XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка, улас-насць памешчыкаў Валовічаў. Гаспадарскі драўляны дом, крыты гонтай, размяшчаў-ся на беразе р. Шчара. Усіх пакояў налічва-лася 15, меўся флігель, дом для аканомы, 2 лядоўні, валоўня, 2 свірны і шмат іншых гаспадарчых пабудоў. У склад маёнтка ўваходзілі 4 вёскі — Прырэчча, Задвор'е, Шундры, Азарычы. У 1813 г. маёнтак нале-жаў памешчыку Казіміру Валовічу. Меў-ся паром на канатах. На беразе р. Шчара размяшчалася карчма, якая за 150 руб. се-рвером у год здавалася ў арэнду. Паводле рэвізіі 1833 г., у маёнтку 39 двароў, 217 сялянскіх мужчынскіх душ і 3 вольныя

селяніны. Маёнткам валодаў памешчык Міхаіл Валовіч. Вёска ў складзе сельска-гаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». Працуюць клуб, магазін. На 1.1.2003 г. 29 двароў, 57 жыхароў.

ПРЫХІЛЫ, вёска ў Новадзевят-кавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ўваходзіла ў маёнтак Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 12 двароў, 75 жыхароў. Належала памешчыку Альфрэду Слізеню. Паводле перапісу 1897 г., 30 двароў, 203 жыхары, кузня. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераў-ноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 216 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 6 двароў, 30 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. У складзе раённа-га унітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. 8 двароў, 14 жыхароў.

ПЯТРАЛЕВІЧЫ 1-я, вёска ў Паў-лаўскім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, двор, дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. Адносілася да Слонімскага замка. Дарылася розным уладальнікам. У 1561 г. 9 валок зямлі было падаравана Л.Здзітавецкаму, у 1576 г. 34 валокі зямлі былі падараваны ў часовае валоданне гаспадарскаму сакратару і двараніну Я.Кавальскаму. У 1592 г. двор, цэнтр маёнтка, уласнасць Я.Цівінскага. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Грыбаўскай воласці. Уваходзіла ў фальварак Грыбава і адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 7 сялянскіх душ мужчынскага полу. Вясцоўцы плацілі грашовы чынш. У 2-й палове XIX ст. вёска, цэнтр аднайменнага маёнтка ў Чамерскай воласці Слонімскага павета. Маёнтак складаўся з адной вёскі. Паводле рэвізіі 1833 г., 19 сялянскіх душ. Належала памешчыку Станіславу Развадоўскаму. Паводле перапісу 1897 г., 28 двароў, 156 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 29 двароў, 123 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета, з 16.3.1965 г. у Слоніmsкім, з 7.8.1979 г. у Паўлаўскім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельска-

гаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». У 1964 г. на ўсходняй ускраіне вёскі, ва ўрочышчы Крывая тара на магіле болып як 10 тысяч ахвяр фашызму, пастаўлены помнік — 12-метровы абеліск. На 1.1.2003 г. 99 двароў, 263 жыхары.

ПЯТРАЛЕВІЧЫ 2-я, вёска ў Паў-лаўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска вядома над назвай Пятралевічы Падухоўныя ў Чамерскай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 52 двары, 276 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Чамерскай воласці. У 1905 г. 264 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 40 двароў, 182 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Пятралевіцкім, з 16.1.1965 г. у Слоніmsкім, з 7.8.1979 г. у Паўлаўскім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». Працуюць магазін, клуб, бібліятэка, лесазавод. На 1.1.2003 г. 97 двароў, 216 жыхароў.

РАЗАНАЎШЧЫНА, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У 2-й палове XIX ст. вёска каля р. Шчара, прыватная ўласнасць у Чамерскай воласці Слонімскага павета. Уваходзіла ў маёнтак Вераб'евічы. Паводле інвентара 1845 г., 12 двароў, 103 жыхары, належала памешчыку Яфіму Чудоўскаму. Паводле перапісу 1897 г., 26 двароў, 176 жыхароў. У 1905 г. вёска, 190 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастроўцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Касцянеўскім, з 15.6.1960 г. у Пятралевіцкім, з 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». На 1.1.2003 г. 48 двароў, 84 жыхары.

РАХАВІЧЫ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

Археалагічныя селішчы каля вёскі сведчаць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. Вёска вядома з XVI ст. як сяло ў Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1557 г. уласнасць каталіцкай царквы. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Жыровіцкай воласці. У 1905 г. 353 жыхары. З

З матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

1921 г. у складзе Польшчы.

Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонім-скага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 54 двары, 276 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсёвіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсаве-тах. У вёсцы размешчана цэнтральная ся-дзіба сельскагаспадарчага вытворчага каа-ператыва імя Суворова. Працуюць магазін, сярэдняя школа, дзіцячы сад, Дом культуры, бібліятэка, аддзяленне сувязі, фельчар-ска-акушэрскі пункт. Помнік землякам, што загінулі ў Вялікую Айчынную вайну. На 1.1.2003 г. 74 двары, 172 жыхары.

РУДАЎКА, вёска ў Сялявіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слонімскім павеце ВКЛ. Уваходзіла ў маёнтак Азярніца. У 1604 г. уласнасць Радзівілаў. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. У 1869 г. працавала народнае вучылішча, у якім вучыліся 13 хлопчыкаў. Мелася школа граматы, карчма. Паводле перапісу 1897 г., 58 двароў, 375 жыхароў, хлебазапасны магазін. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 12 двароў, 70 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Сялявіцкім сельсавеце.

Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Дзяржынскага. На 1.1.2003 г. 50 двароў, 120 жыхароў.

РУСАКОВА, вёска ў Жыровіцкім сельсавеце.

Археалагічныя селішчы і стаянка, што знаходзяцца каля вёскі, сведчаць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. У XVI ст. упамінаецца як сяло ў Слонімскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1552 г. уваходзіла ў маёнтак Жыровічы. У 1605 г. згадваецца як двор і сяло, уласнасць І.І.Солтана. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце. У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Старый Жыровічы. Паводле інвентара 1846 г., 10 двароў, 87 жыхароў. Маёнасць памешчыка Фларэна Мікульскага. Паводле перапісу 1897 г., 33 двары, 206 жыхароў. У 1905 г. 214 жыхароў. Непадалёку ад вёскі размяшчалася лясная старожа, у якой 6 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага

павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 24 двары, 119 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Жыровіцкім сельсавеце.

Вёска адносіцца да Жыровіцкай сортавыпрабавальнай станцыі. Працуе фельчарска-акушэрскі пункт. На 1.1.2003 г. 36 двароў, 52 жыхары.

САВІЧЫ, вёска ў Велікашылавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слонімскім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1593 г. сяло і фальварак, 20 валок зямлі падараваны ў пажыццёвае валоданне гаспадарскаму музыканту Ф.Масану. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць у Шылавіцкай воласці. Уваходзіла ў склад маёнтка Гавенавіцкае. Належала памешчыку Пуслоўскаму. У 1869 г. 289 жыхароў — сялян-уласнікаў. У 1905 г. 616 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 112 двароў, 653 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Шылавіцкім, з 22.7.1966 г. у Жыровіцкім, з 6.8.1979 г. у Велікашылавіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад даччынага прадпрыемства «Сельгастэхніка». У вёсцы працуюць фельчарска-акушэрскі пункт і магазін. На 1.1.2003 г. 45 двароў, 92 жыхары.

САКАЛОВА, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

Упамінаецца ў XVI ст. як шляхецкая ўласнасць у Слонімскім старостве ВКЛ. Уласнасць гаспадарскага пісара Гермагена Гарнастая. У 1561 г. двор, цэнтр маёнтка, у 1567 г. уласнасць пана Перапечнага. У 1593 г. 15 дымоў. Уласнасць пана І.Адынца, які прадаў маёнтак Я.Жарноўскаму за 1000 коп грошаў. У XVII ст. сяло згадваецца як дзяржаўная ўласнасць. Жыхары сяла плацілі грашовы чынш і не выконвалі паншчыну. Тэта не задавальняла трымальнікаў староства, якія рабілі спробы перавесці сялян у разрад цяглях. У 1679 г. сяло было выдадзена пацверджанне падарава-най каралём граматы на чынш. Староста Агінскі дазволіў арандатарам патрабаваць ад жыхароў паншчыны, што выклікала супраціўленне. Як сведчаць дакументы, жыхары сяла адстаялі свае права і плацілі толькі голы чынш. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слонімскім павеце. У

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

1798 г. фальварак і вёска — цэнтр Сакалоўскага войтаўства. Адносіліся да Слонімскай эканоміі. У вёсцы было 37 гаспадарак, карчма. У склад фальварка ўваходзілі 3 вёскі: Саленікі, Мяльканавічы і Касцяні. Усяго 101 гаспадарка. У 2-й палове XIX ст. вёска, цэнтр казённага маёнтка Сакалова, у Чамерскай воласці Слонімскага павета. У 1870 г. 229 жыхароў. У 1886 г. вёска, былая дзяржаўная ўласнасць, 11 двароў, 112 жыхароў, валасное праўленне, піваварны завод, вадзяны млын, школа граматы. У 1905 г. вёска, 415 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 63 двары, 203 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Касцянеўскім, 16.7.1960 г. у Мяльканавіцкім, з 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дружба-Агра». Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 68 двароў, 168 жыхароў.

САКОВІЧЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Дзераўная ў Слоніmsкім павеце. Паводле інвентара 1844 г., 19 двароў, 120 жыхароў, належала памешчыку Адаму Бронскаму. У 2-й палове XIX ст. вёска ў складзе фальварка Дзераўная ўваходзіла ў маёнтак Ісавічы. Маёмасць памешчыка Бронскага. Паводле перапісу 1897 г., 42 двары, 305 жыхароў. Побач з вёскай знаходзілася былая карчма, 1 двор, 5 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 294 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 71 двор, 338 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Дзераўноўскім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. у вёсцы 98 двароў, 402 жыхары. У час вайны ў маі 1944 г. акупанты знішчылі 98 двароў. Пасля вайны вёска адраділася. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 81 двор, 145 жыхароў.

САЛЕНІКІ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча, што знаходзіцца каля вёскі, на поўнач ад могілак, датуецца 1-м тысячагоддзем н.э. У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім павеце

ВКЛ. Павіннасці сяла былі вызначаны паводле «Уставы» ў форме чыншы, які з усяго сяла складаў 100 грошаў. У 1660—1690-я гады сяляне адмаўляліся выконваць іншыя павіннасці і дабіліся магчымасці плаціць толькі чынш. У 1676 г. Ганна Сапега судом абавязала сялян выконваць павіннасці. У 1679 г. сяло атрымала ад канцылярыі караля пацверджанне граматы, падараванай каралём. Да сярэдзіны XVIII ст. яны «сядзелі» на грантовым чыншы. У пачатку 1750-х гадоў зроблена спроба павялічыць іх павіннасці, калі староства знаходзілася ў трыманні Міхаіла Сапегі. Наступны трымальнік Слонімскага староства Міхаіл Агінскі, каб атрымаць больш высокую арэндную плату, наклаў на сялян цяглыя павіннасці. У 1766 г. канфлікт дайшоў да сейма. Рашэннем камісіі сяляне папярэджваліся аб тым, што калі яны не пачнуць выконваць цяглыя павіннасці, то ў іх вёску будзе накіравана войска. У крыніцах канца 1780-х гадоў паведамляецца пра непадпарадкаванне сялян на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. У XVIII ст. вёска ў Сакалоўскім старостве. Уваходзіла ў фальварак Сакалова, які адносіўся да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 16 гаспадарак. У другой палове XIX ст. вёска ў Чамерскай воласці Слонімскага павета. Уваходзіла ў склад казённага маёнтка Сакалова. У 1869 г. 127 жыхароў, дзейнічала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 30 двароў, 207 жыхароў. У 1905 г. вёска, 270 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 36 двароў, 75 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Мяльканавіцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. у вёсцы 36 двароў, 161 жыхар. У час вайны ў чэрвені 1941 г. акупанты знішчылі 31 двор і загубілі 12 жыхароў. З 22.7.1966 г. вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Мяльканавічы-Агра». На 1.1.2003 г. 33 двары, 70 жыхароў.

САСНОЎКА, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце

Вядома з XVI ст. як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім старостве Нава-

грудскага ваяводства ВКЛ. Сяло знаходзілася на грашовай рэнце — чыншы. У 1633 — 1634 гг. на чыншавае становішча сялян была выдадзена грамата Уладзіславам IV. Трымальнікі староства запатрабавалі ад сялян выканання паншчыны. Таму ў 1679 г. па просьбе сялян кароль выдаў пацверджанне сваёй граматы на чынш, а «сверх этого никакой повинности не несли, работ не делали и сторожи не несли». Да сярэдняга XVIII ст. сяло «сядзела» на голым чыншы, супраціўлялася пераводу ў разрад цяглых сялян. У XVIII ст. у Слоніміскім павеце. У канцы XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Слоніміскім старостве. У 1798 г. 36 гаспадарак, якія плацілі грашовае чынш 580 злотых. У 1864 г. адкрыта народнае вучылішча, у 1884 г. тут вучыліся 70 хлопчыкаў і 1 дзяўчынка. У 1886 г. 47 двароў, 414 жыхароў, школа, народнае вучылішча, хлебазапасны магазін, кузня. У 1905 г. 475 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 75 двароў, 167 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Навадзевяткавіцкім сельсавеце. У вёсцы размешчаны цэнтр раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». Працуюць сярэдняя школа, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрскі пункт, магазін, аддзяленне сувязі, комплексны прыёмны пункт, Дом культуры, бібліятэка. На 1.1.2003 г. 123 двары, 332 жыхары.

СКОЎДЗІЧЫ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як двор у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1597 г. уваходзіла ў маёнтак Жыровічы і належала Солтанам. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У XIX ст. вёска ўваходзіла ў склад маёнтка Дзеравянчыцы. У 1846 г. 6 двароў, 47 жыхароў. Належала надворнаму саветніку памешчыку Пятру Ордзе. У 2-й палове XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць у Шылавіцкай воласці Слонімскага павета. Уваходзіла ў склад маёнтка Дзеравянчыцы. Належала памешчыку Ордзе. У 1869 г. 52 жыхары. Паводле перапісу 1897 г., 23 двары, 125 жыхароў. У 1905 г. 124 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 22 двары, 109 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсёвіцкім, з

16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Пераможац». На 1.1.2003 г. 34 двары, 59 жыхароў.

СМАЎЖЫ, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска вядома як пасёлак у Міжэвіцкай воласці Слонімскага павета. Паводле перапісу 1897 г., 24 двары, 145 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уключана ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 39 двароў, 156 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Рассвет-Вострава». На 1.1.2003 г. 18 двароў, 27 жыхароў.

СТАРАДЗЕВЯТКАВІЧЫ, вёска ў Навадзевяткавіцкім сельсавеце.

У 1492 г. згадваецца як маёнтак у Слоніміскім павеце ВКЛ. У 1537 г. маёнтак, прыватная ўласнасць Д.М.Мялешкі. Да 1537 г. у Дзевяткавічах праходзіў «торг», які пераходзіў «торгу» Слонімскага замка, таму згодна з каралеўскім загадам торг у Дзевяткавічах быў скасаваны. У 1562 г. згадваецца як мястэчка, прыватная ўласнасць Мялешкаў. Тут праходзіў кірмаш. У 1589 г. быў атрыманы дазвол на будаўніцтва грэблі і моста цераз р. Грыўда на гасцінцы Новагарадок — Бярэсце — Шнек з правам збіраць мыта. У 1604 г. у мястэчку адбыўся павятовы сеймік. У 1779 г. пабудавана праваслаўная Свята-Параскеўская царква. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі ў Слоніміскім павеце. У склад маёнтка ўваходзілі 5 вёсак. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 206 сялянскіх душ. У 1846 г. у вёсцы 4 двары, 24 жыхары. Вотчынны маёнтак належаў памешчыку Людвігу Калу-пайлу. 2.11.1881 г. скасавана дзейнасць праваслаўнай Свята-Параскеўскай царквы. У 1886 г. мястэчка, прыватная ўласнасць, 3 двары, 36 жыхароў. Тут праходзілі 3 кірмашы на год. Паводле перапісу 1897 г., 17 двароў, 114 жыхароў. Дзейнічала прыписная праваслаўная царква, народнае вучылішча, кузня, карчма. Непадалёку ад сяла знаходзіўся маёнтак, які належаў памешчыцы Астрамецкай. У маёнтку 4 двары, 45 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 105 жыхароў. З 1921 г. у складзе

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

Полыпчы. Уваходзілаў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 13 двароў, 40 жыхароў. Понад знаходзіўся фальварак, 2 двары, 8 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Навадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Навадзевяткавічы». Працуюць магазін, фельчарска-акушэрскі пункт. У 1990 г. адкрыта праваслаўная Свята-Параскеўская царква. На 1.1.2003 г. 47 двароў, 88 жыхароў.

СТАРАЯ ПЕРАВАЛОКА, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1560 г. значыцца як баярскае сяло. Паводле інвентара 1587 г., сяло, цэнтр баярскага Перавалацкага войтаўства, 106 баярскіх дымоў. Адносілася да Слонімскага замка, якім валоў даў Сапега. На працягу доўгага часу войтаўства адмаўлялася выконваць розныя павіннасці, апрача баярскай службы. У 1661 г. кароль Ян II Казімір пацвердзіў баярскія правы на падставе прысягі і загадаў не прыцягваць баяр да іншых павіннасцей, «а толькі па-стародавему к вайскавай службе». У 1670 г. была пабудавана праваслаўная Свята-Міхайлаўская царква. У 1750 г. уладальнік староства Міхаіл Сапега патрабаваў ад баяр выканання паншчыны. Аднак баяры ўсяляк супраціўляліся спробам пераводу іх у разрад цяглых сялян. Староста Агінскі дазваляў арандатарам патрабаваць ад баяр выконваць паншчыну, што выклікала іх супраціўленне. У 1766 г. канфлікт дайшоў да сейма. Баяры змаглі даказаць сапраўднымі дакументамі сваё права на баярскія павіннасці і не былі пераведзены ў разрад цяглых сялян. Тэта было адзінае сяло ў Слоніміскім старостве, якое засталося баярскім і плаціла толькі чынш. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Міжэвіцкім войтаўстве, адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 102 сялянскія душы мужчынскага полу, вясцоўцы плацілі грашовы чынш у памеры 1125 злотых у год. У пачатку XIX ст. вёска, цэнтр казённага маёнтка Перавалака ў Міжэвіцкай воласці. У 1870 г. 732 жыхары. У 1886 г. вёска, казённая ўласнасць, 39 двароў, 503 жыхары, кузня. У 1897 г. працавалі прыходская Свята-Міхайлаўская царква, народнае вучылішча, школа граматы

для дзяўчынак. У 1905 г. 1090 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 59 двароў, 309 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Міжэвіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе сельскагаспадарча-га вытворчага кааператыва «Рассвет-Восход-Трава». Дзейнічае праваслаўная Свята-Міхайлаўская царква. На 1.1.2003 г. 53 двары, 97 жыхароў.

СУРЫНКА, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча каля вёскі сведчыць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў далёкай старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло «Угриновка» ці «Сугриновка» ў Гуменіцкім войтаўстве Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1579 г. сяло, 11 валок зямлі падаравана ў часовае валоданне О.Гаўрыловічу. Уваходзілаў Слонімскае староства. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У 1798 г. 32 гаспадаркі. Вясцоўцы плацілі грашовы чынш у памеры 536 злотых у год. У 1860-я гады пабудавана Свята-Ільінская праваслаўная царква. У 1886 г. сяло ў Жыровіцкай воласці, казённая ўласнасць, 42 двары, 370 жыхароў, праваслаўная царква, заезны двор. Паводле перапісу 1897 г., 67 двароў, 444 жыхары, хлебазапасны магазін. У 1905 г. 540 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 90 двароў, 254 жыхары. З 1939 г. у БССР. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Сувова. У 1988 г. была адкрыта праваслаўная Свята-Ільінская царква. На 1.1.2003 г. 146 двароў, 418 жыхароў.

СЦЕНЯВІЧЫ, вёска ў Жыровіцкім сельсавеце.

У XVI ст. згадваецца як сяло Станевічы ў Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1562 г. уваходзіла ў склад маёнтка Мірані і належала княгіні С.Адзінцэвіч. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У XIX ст. вёска ў складзе маёнтка Старый Жыровічы. Паводле інвентара 1846 г., 14 двароў, 115 жыхароў, належала памешчыку Фларэну Мікульскаму. Паводле перапісу 1897 г., 37 двароў, 227 жыхароў. У пачатку XX ст.

вёска ў Жыровіцкай воласці. Непадалёку размяшчалася лясная старожака, у якой 15 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Жыровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 20 двароў, 110 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Жыровіцкім сельсавеце. Адносіцца да Жыровіцкай сортавыпрабавальнай станцыі. У вёсцы працаваў магазін. На 1.1.2003 г. 53 двары, 81 жыхар.

СЯЛЯВІЧЫ, вёска, цэнтр сельсавета.

Упершыню ўпамінаецца ў XVI ст. як сяло, дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім старостве ВКЛ. Паводле рэвізіі 1634 г., знаходзілася на «конюшскай службе» («на голым чыншы»), У 1679 г. было выдадзена сялу пацверджанне каралеўскай граматы на чынш. Трымальнікі староства спрабавалі перавесці жыхароў у разрад цяглых сялян. Рашучае наступленне на прывілеі жыхароў сяла пачалося ў 1750 г., калі староства знаходзілася ў трыманні Міхаіла Сапегі. Жыхары ўсяляк супраціўляліся спробам пераводу іх у разрад цяглых сялян. Староста Агінскі ўзмацніў наступленне, дазволіў арандатарам патрабаваць ад сяла паншчыну, што выклікала супраціўленне жыхароў. У 1766 г. канфлікт дайшоў да сейма. Жыхары былі пераведзены ў разрад цяглых сялян. Для збораў падаткаў у Сялявічы прыбылі салдаты на чале з харунжым Бянтэўскім і «не токмо што голых палкамі били, но запрягли по 4 чел. в повозку, которую из Селявич до Пасенич более полмили принуждены были тянуть, и солдаты, как скотов, палкамі били, из которых 1 и жизнь окончил, женщин 2 на смерть замучили и до остатка знищили». Жыхары сяла вымушаны былі падпісаць «добрахвотны, не прымусовы» дагавор, згодна з якім жыхары ўзамен паншчыны абавязваліся плаціць з адной валокі зямлі чынш у павышаным памеры — 40 злотых, даваць па 1 бочцы аўса, 4 курыцы, 2 гусі, 40 яек, 10 вазоў дроў. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Міжэвіцкай воласці. Адносілася да казённага маёнтка Пасінічы. У 1886 г. вёска, казённая ўласнасць, 39 двароў, 503 жыхары, кузня, карчма. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 96 двароў, 527 жыхароў, праваслаўная капліца, хлебазапасны магазін, карчма, школа граматы. У 1905 г. 601 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага

ваяводства. У 1921 г. 100 двароў, 500 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета. У вёсцы размяшчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Дзяржынскага. Працуюць сярэдняя школа, дзіцячы сад, фельчарска-акушэрскі пункт, Дом культуры, бібліятэка, магазін, аддзяленне сувязі, комплексны прыёмны пункт, дзейнічае касцёл. На брацкай магіле савецкіх воінаў у 1967 г. пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 179 двароў, 488 жыхароў.

СЯНЬКОЎШЧЫНА, вёска, цэнтр сельсавета.

Археалагічныя селішчы каля вёскі сведчаць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. У XVI ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1577 г. двор, сяло, ўласнасць Нарбутаў. У сяле была праваслаўная царква, карчма. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска маёнтка Ракавіца ў Кастровіцкай воласці, прыватная ўласнасць памешчыцы Фяліцы Гарбоўскай. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 47 двароў, 301 жыхар, вадзяны млын, кузня, карчма. У 1905 г. 436 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 46 двароў, 302 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета Зэльвенскага раёна Баранавіцкай вобласці, з 8.1.1954 г. гэтага ж раёна Гродзенскай вобласці. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 96 двароў, 364 жыхары. У час вайны акупанты знішчылі 81 двор і загубілі 61 жыхара. У 16.7.1954 г. Сянькоўшчынскі сельсавет перайменаваны ў Кастровіцкі. З 17.4.1962 г. у Слоніmsкім раёне, з 30.7.1966 г. зноў у Зэльвенскім раёне. 18.3.1967 г. вёска далучана да Кастровіцкага сельсавета, які ўвайшоў у Слоніmsкі раён. У вёсцы размяшчана цэнтральная сядзіба сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». Працуюць сярэдняя школа, дзіцячы сад, амбулаторыя, магазін, Дом культуры, бібліятэка, аддзяленне сувязі. У 1967 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

пастаўлены помнік. На 1.1.2003 г. 235 два-роў, 564 жыхары.

СЯРГЕЕВІЧЫ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. упамінаецца як двор, прыватная ўласнасць у Слоніўскім старостве ВКЛ. У 1566 г. двор і сяло, ўласнасць пана Яна Шчавінскага. У 1605 г. двор, маёнтак, ўласнасць пана Лукаша Гарабурды. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніўскім павеце. У XIX ст. вёска, цэнтр аднайменнага маёнтка, прыватная ўласнасць у Азгінскай воласці Слоніўскага павета. Належала памешчыку Бутоку, пасля канфіскацыі маёнтка становіцца ўласнасцю памешчыка Рагозы. У 1870 г. 71 жыхар. У 1890 г. маёнтак Сяргеевічы належаў памешчыку Антону Мяржэўскаму, які меў 146 дзесяцін зямлі. У вёсцы працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., назву Сяргеевічы мелі 2 вёскі. У адной вёсцы было 14 двароў, 99 жыхароў, у другой — 10 двароў, 62 жыхары. Пазней гэтыя вёскі зліліся. У XX ст. вёска ў Чамерскай воласці Слоніўскага павета. У 1905 г. 120 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 21 двор, 65 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Мяльканавіцкім, з 22.7.1966 г. у Азгінавіцкім сельсаветах. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Мяльканавічы-Агра». На 1.1.2003 г. 30 двароў, 47 жыхароў.

СЯРКІ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ў Слоніўскім павеце. Адносілася да фальварка Чырвоны Стаў, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 7 двароў, 51 жыхар, належала памешчыку Альфрэду Слізеню. Паводле перапісу 1897 г., 19 двароў, 125 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слоніўскага павета. У 1905 г. 177 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 4 двары, 28 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад аграгандлёвай фірмы «Шчара». На 1.1.2003 г. 13 двароў, 23 жыхары.

ТАЛЬКАЎШЧЫНА, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

Археалагічныя гарадзішча, селішчы і стаянка, што знаходзяцца каля вёскі, сведчаць,

што гэтыя мясціны людзі засялялі са старажытнасці. У XIX ст. вёска каля р. Шчара ў Дзераўноўскай воласці Слоніўскага павета. Побач з вёскай праходзіла паштовая дарога Слоніў — Вільня, на якой знаходзілася карчма. Паводле перапісу 1897 г., 36 двароў, 244 жыхары, хлебазапасны магазін. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці Слоніўскага павета. У 1905 г. 294 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 35 двароў, 158 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 9.3.1976 г. у Паўлаўскім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». У вёсцы працуюць магазін, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб, бібліятэка. На 1.1.2003 г. 118 двароў, 277 жыхароў.

ТУШЭВІЧЫ, вёска ў Дзеравянчыцкім сельсавеце.

Вёска вядома з пачатку XVI ст. як маёнтак, дзяржаўная ўласнасць у Слоніўскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1508 г. маёнтак падараваны вялікім князем баярыну Д.І.Свіцічу як падзяка за службу. У 1555 г. двор, цэнтр маёнтка, ўласнасць А.Д.Світы, які прадаў частку маёнтка за 50 коп грошаў слоніўскаму падстаросце Б.Міткевічу. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі ў Слоніўскім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць у Шылавіцкай воласці. Уваходзіла ў склад маёнтка Гавенавічы. Належала памешчыку Пуслоўскаму. У 1869 г. 82 жыхары. Паводле перапісу 1897 г., 20 двароў, 108 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Шылавіцкай воласці. У 1905 г. 144 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слоніўскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 17 двароў, 86 жыхароў. У 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Глоўсэвіцкім, з 16.3.1987 г. у Дзеравянчыцкім сельсаветах. У складзе раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Пераможац». У вёсцы працуе магазін. На

1.1.2003 г. 82 двары, 173 жыхары.

УРАЧ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вёска ўпамінаецца пад назвай Урэча ў Слоніўскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У XVII ст. сяло і маён-

так, дзяржаўная ўласнасць. У маёнтак Чырвоны Стаў уваходзілі сёлы Урэча, Папкі і Гарбачы. У 1650 г. у сяле 23 гаспадаркі. На р. Грыўда размяшчаўся млын. У сяле была карчма, якая знаходзілася ў арэндзе. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. Вёска адносілася да фальварка Чырвоны Стаў, які ўваходзіў у склад маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 24 двары, 125 жыхароў. Належала вёска памешчыку Альфрэду Слізеню. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Мар'янскай воласці. У 1905 г. 260 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 28 двароў, 139 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. 63 двары, 199 жыхароў. У снежні 1942 г. гітлераўцы спалілі 38 двароў, загубілі 28 мірных жыхароў. Пасля вайны вёска адбудоўвалася. З 22.7.1966 г. у Навадзевяткавіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». У вёсцы працуюць магазін, фельчарска-акушэрскі пункт. На 1.1.2003 г. 38 двароў, 62 жыхары.

ФЕРАДКІ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце. Археалагічнае селішча, якое знаходзіцца за 0,8 км на захад ад вёскі, ва ўрочышчы Лазок, сведчыць, што вёску людзі засялялі ў глыбокай старажытнасці. У 2-й палове XIX ст. вёска, казённая ўласнасць у складзе маёнтка Прырэчча ў Дзераўноўскай воласці Слонімскага павета. У 1870 г. 41 жыхар. Паводле перапісу 1897 г., 10 двароў, 74 жыхары. У пачатку XX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці. У 1905 г. 81 жыхар. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 11 двароў, 57 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельгаспадарча-га вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». На 1.1.2003 г. 12 двароў, 17 жыхароў.

ХАДЗЯВІЧЫ, вёска ў Васілевіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, цэнтр вайтаўства Слонімскага староства, дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1593 г. сяло падаравана ў пажыццёвае валоданне гаспадарскаму сакратару А.Высоцкаму. У XVIII ст. вёска вядома як казённая ўласнасць у складзе Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі,

у Слоніміскім павеце. У 1798 г. 10 сялянскіх душ мужчынскага полу. У 2-й палове XIX ст. вёска, казённая ўласнасць у Чамерскай воласці, уваходзіла ў казёны маёнтак Грыбава. У 1836—1837 гг. даход з вёскі за 2 гады склаў 206 руб. 50 кап. серабром. У 1852 г. 161 сялянская душа. У 1869 г. 35 двароў, 195 сялянскіх душ мужчынскага полу. У 1905 г. вёска, 649 жыхароў. З 12.10.1940 г. вёска ў Парэцкім, з 16.11.1963 г. у Васілевіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельска-гаспадарчага вытворчага кааператыва «Васілевічы». У вёсцы працуюць магазін, клуб, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, адрэзальніца сувязі, базавая школа. На 1.1.2003 г. 157 двароў, 312 жыхароў.

ХАРАШЭВІЧЫ, вёска ў Дзераўноўскім сельсавеце.

Упершыню вёска ўпамінаецца ў пісьмовых крыніцах у XVI ст. як уласнасць пана Войткі Яновіча Ключкі. У 1505 г. вялікі князь Аляксандр падараваў яму «двор Деревную ...с Хорошевичами... с ловами и бобровыми гонами по рекам Исорок и Деревной». У 1573 г. сяло, уваходзіла ў склад гаспадарскага маёнтка Дзераўная. Уласнасць пана Уладзіміра Забалоцкага. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. Дзейнічаў касцёл. У XIX ст. сяло, цэнтр маёнтка, у які ўваходзілі вёскі Харашэвічы, Нагуевічы, Загрыцькава, Кабакі, фальварак Каралін і вёска фальварка Сярэбрышча. Паводле рэвізіі 1834 г., у маёнтку 515 сялянскіх душ. Паводле інвентара 1846 г., у вёсцы 18 двароў, 153 жыхары. Маёнтак належаў памешчыцы Элеаноры Тыманавай, якая валодала 5388 дзесяцінамі зямлі. У 2-й палове XIX ст. вёска ў Дзераўноўскай воласці. У 1864 г. тут быў заснаваны цагельны завод. У 1869 г. працавала народнае вучылішча, у якім вучыліся 30 хлопчыкаў і 30 дзяўчынак. У 1870 г. маёнтак належаў памешчыку Гарцінгу. У 1880 г. працавала царкоўна-прыходская школа. У 1882 г. касцёл быў рэканструяваны пад праваслаўны храм паводле праекта грамадзянскага інжынера Кржыжаноўскага. У 1884 г. дзейнічаў цагельны завод, на якім працавалі 203 рабочыя. Аб'ём вытворчасці склаў 230 тысяч штук цэглы. У 1886 г. вёска, прыватная ўласнасць, 12 двароў, 232 жыхары. Сума

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

даходу 2 тысячы рублёў. Тут былі карчма, хлебазапасны магазін, царкоўна-прыходская школа, вінакурны завод. Паводле перапісу 1897 г., 42 двары, 358 жыхароў. Побач з вёскай знаходзілася сядзіба Гарцінга, 1 двор, 91 жыхар, дзе былі карчма і крама. У сувязі з важнасцю вёскі ў стратэгічных і палітычных адносінах побач з сядзібай было раскватаравана войска — 4 казармы батальёна 117-га пяхотнага Яраслаўскага палка (374 чалавекі). У 1905 г. 436 жыхароў. Працавала народнае вучылішча, у якім у 1905 г. вучыліся 58 хлопчыкаў і 5 дзяўчынак. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 123 двары, 757 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. цэнтр сельсавета, з 16.7.1954 г. у Пятрэвіцкім, з 14.4.1979 г. у Дзераўноўскай сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Дзераўноўскі». Працуюць магазін, фельчарска-акушэрскі пункт, аддзяленне сувязі, бібліятэка. У скверы ў памяць землякоў, што загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, у 1967 г. пастаўлены абеліск. На 1.1.2003 г. 72 двары, 135 жыхароў.

ХМЯЛЬНІЦА, вёска ў Міжэвіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніміскім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1555 г. маёнтак, уласнасць ляхавіцкага дзяржаўцы Р.Валовіча, у 1567 г. наўгародскага кашталяна, слонімскага староства В.Валовіча. У 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слонімскага павета. У 1905 г. 319 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіўся маёнтак, у якім 15 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 55 двароў, 246 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. у Міжэвіцкім сельсавеце. Напярэдадні Вялікай Айчынай вайны ў 1941 г. 76 двароў, 353 жыхары. У час вайны ў чэрвені 1941 г. акупанты знішчылі 26 двароў, загубілі 18 жыхароў. Працуе магазін. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Міжэвічы». На 1.1.2003 г. 48 двароў, 96 жыхароў.

ЧАМАРЫ, вёска ў Азгінавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча, што знаходзіцца ў цэнтры вёскі, на левым беразе р. Валобранка,

плошчай каля 1 га, пацвярджае, што тут сяліліся людзі яшчэ ў глыбокай старажытнасці. Народная легенда паведамляе, што ў XIV ст. у даліне р. Валобранка пасялілася 17 сем'яў з урочышча Падось-кавічы, якія ўцяклі ад эпідэміі чумы, што там успыхнула (у народзе гэтую хваробу называлі чамер). У сварцы магчыма было пачуць: «Ах, каб цябе чамер пабраў». Паводле іншай версіі, назва вёскі паходзіць ад расліны чамарыцы, якой шмат расло ў пойме р. Валобранка. У 1550 г. вёска ўпамінаецца як дзяржаўная ўласнасць у Слоніміскім старостве ВКЛ. У 1577 г. згадваецца як «Чемеровічы». У 1594 г. «Чемеры», сяло, цэнтр войтаўства Слонімскага староства. У XVII ст. войтаўства знаходзілася на чыншавым становішчы, аднак землеўладальнікі рабілі спробу перавесці сялян у разрад цяглых, патрабуючы ад іх выканання паншчыны, што выклікала іх супраціўленне. На працягу 1660 — 1690-х гадоў сяляне адмаўляліся выконваць павіннасці і дабіліся магчымасці плаціць толькі грашовы чынш. У 1679 г. чыншавае становішча сяла было пацверджана каралём. Калі ж Ганна Сапега прымусіла выконваць паншчыну, сяляне звярнуліся да караля, які пацвердзіў іх правы. Таму сяляне Чамерскага войтаўства катэгарычна заявілі, што ніякіх павіннасцей яны выконваць не будуць. Як сведчаць крыніцы, сяляне непадпарадкаваліся трымальнікам Слонімскага староства на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. Паводле рэвізіі 1798 г., 42 сялянскія душы мужчынскага полу. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніміскім павеце. У 2-й палове XIX ст. сяло, цэнтр Чамерскай воласці. Сяляне ўваходзілі ў маёнтак Грыбава. У 1869 г. 304 жыхары. У 1886 г. вёска, дзяржаўная ўласнасць, 43 двары, 559 жыхароў, заезны двор. Летам 1887 г. сяляне выступілі супраць дзеянняў графа Патоцкага, які хацеў адмежаваць «спрэчныя» землі. У 1890 г. працавала царкоўна-прыходская школа. Паводле перапісу 1897 г., 97 двароў, 663 жыхары, хлебазапасны магазін, школа гранаты. У 1905 г. сяло, 800 жыхароў. У 1905 г. тут адбылася палітычная сходка сялян. Селянін Я.І.Пракапчук заклікаў сялян ісці супраць урада. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Чамерскую гміну Сло-

німскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 80 двароў, 418 жыхароў. Працавала прыватная беларуская школа. Але польскія ўлады школу закрылі. Дзейнічалі гурткі Беларускай сялянска-работніцкай грамады і Таварыства беларускай школы. 25 жніўня быў створаны гурток Грамады, які налічваў 60 членаў. На грамадскіх па-чатках чамяроўцы пабудавалі Народны дом, у якім адкрылі бібліятэку. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Касцянеўскім сельсавеце. У час Вялікай Айчыннай вайны вёска была спалена, згарэлі 32 дамы. Пасля вайны адбудоўвалася. З 15.6.1960 г. вёска ў Пятрэвіцкім, з 30.3.1976 г. у Азгі-навіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага каапера-тыва «Дружба-Агра». Працуюць 2 магазіны, Дом культуры, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, адзяленне сувязі. У вёсцы знаходзіцца грузавы парк № 11, ААТ «Райсельгасхімія». На 1.1.2003 г. 197 двароў, 419 жыхароў.

ЧАПЯЛЕВА, вёска ў Велікашылавіцкім сельсавеце.

Археалагічнае селішча каля вёскі сведчыць, што гэтыя мясціны былі заселены людзьмі яшчэ ў далёкай старажытнасці. У XVI ст. згадваецца як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць у Шылавіцкай воласці. Уваходзіла ў склад маёнтка Гавенавіцкае. Належала памешчыку Пуслоўскаму. У 1886 г. 60 двароў, 624 жыхары, заезны двор. Паводле перапісу 1897 г., 86 двароў, 819 жыхароў, карчма. У 1905 г. 909 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 132 двароў, 414 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Шылавіцкім, з 22.7.1966 г. у Жыровіцкім, з 6.8.1979 г. у Велікашылавіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад даччына-га прадпрыемства «Сельгастэхніка». Працуюць магазін, клуб, бібліятэка. На

1.1.2003 г. 130 двароў, 276 жыхароў.

ШУНДРЫ, вёска ў Паўлаўскім сельсавеце.

У XIX ст. невялікая вёсачка на паштовай дарозе каля суднаходнай р. Шчара. Уваходзіла ў склад маёнтка Прырэчча. У 1813 г. належала памешчыку Казіміру Валовічу. Паводле рэвізіі 1834 г., 2 двары. Уласнасць памешчыка Міхаіла Валовіча (сына Казіміра Валовіча).

Была драўляная карчма, крытая саломай. Меўся вадзяны млын на адзін пастаў, які з карчмой здаваўся ў арэнду яўрэю Абраму Іцковічу за 200 руб. серабром у год. У 2-й палове XIX ст. вёска, казённая ўласнасць у складзе маёнтка Прырэчча ў Дзераўноўскай воласці Слоніmsкага павета. У 1870 г. 104 жыхары. Паводле перапісу 1897 г., 21 двор, 131 жыхар, вадзяны млын, карчма. Непадалеку ад вёскі размяшчалася лясніцтва, 1 двор, 7 жыхароў. У 1905 г. 157 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Дзераўноўскую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 132 двароў, 89 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў 1941 г. у вёсцы 20 двароў, 103 жыхары. У час вайны ў ліпені 1941 г. акупанты спалілі 12 двароў. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Паўлава-Агра». Працуюць магазін, фельчарска-акушэрскі пункт. На 1.1.2003 г. 22 двары, 50 жыхароў.

ШЫГАНЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. вёска ўваходзіла ў маёнтка Новыя Дзевяткавічы. Паводле інвентара 1846 г., 16 двароў, 88 жыхароў. Належала памешчыку Альфрэду Слізеню. Паводле перапісу 1897 г., 28 двароў, 158 жыхароў. У пачатку XX ст. вёска ў Мар'янскай воласці Слоніmsкага павета. У 1905 г. 180 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 22 двары, 121 жыхар. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. у Новадзевяткавіцкім сельсавеце. Вёска ў складзе раённага ўнітарнага сельгаспрадпрыемства «Новадзевяткавічы». На 1.1.2003 г. 28 двароў, 51 жыхар.

ШЫЛАВІЧЫ, вёска ў Велікашылавіцкім сельсавеце.

У XIX ст. згадваецца як сядзіба ў Шылавіцкай воласці Слоніmsкага павета, знаходзілася побач з сялом Малыя Шылавічы. У гэтай сядзібе быў бровар. Паводле перапісу 1897 г., у сядзібе 1 двор. У 1905 г. у вёсцы 658 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Шылавіцкую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Шылавіцкім, з 22.7.1966 г. у Жы-

3 матэрыяльнай і духоўнай спадчыны

ровіцкім, з 16.3.1987 г. у Велікашылавіцкім сельсаветах. У вёсцы размешчаны цэнтр раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Шылавічы». Працуюць магазін, спіртза-вод. На 1.1.2003 г. 47 двароў, 94 жыхары.

ШЫШКІ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Грыбаўскай воласці. Уваходзіла ў фаль-варак Грыбава і адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 50 сялянскіх душ мужчынскага полу. Вяскоўцы плацілі грашовы чынш у памеры 1360 злотых. У пачатку XIX ст. вёска, цэнтр маёнтка, у склад якога ўваходзіла яшчэ і частка вёскі Мілаванне. Паводле рэвізіі 1834 г., 8 сялянскіх душ, належала памешчыку Адаму Ліпскаму. У 2-й палове XX ст. вёска маёнтка Выдзел у Кастровіцкай воласці. Уласнасць памешчыка Лагініцкага. У 1870 г. 77 жыхароў. Паводле перапісу 1897 г., 19 двароў, 126 жыхароў, хлебазапасны магазін. Побач з вёскай знаходзіўся маёнтak, які належаў нашчадкам памешчыка Ліпскага, 2 двары, 25 жыхароў. У 1905 г. 112 жыхароў. Непада-лёку ад вёскі знаходзіўся аднайменны маёнтak, у якім 2 жыхары. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастровіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 25 двароў, 129 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 36 двароў, 64 жыхары.

ЮХНАВІЧЫ, вёска ў Сялявіцкім сельсавеце.

У XVI ст. вядома як сяло, шляхецкая ўласнасць у Слоніmsкім павеце ВКЛ. У 1556 г. уласнасць зямляніна П.Юхновіча, у 1566 г. зямляніна Войцеха Аравецкага. У XVIII ст. вёска, казённая ўласнасць у Міжэвіцкім войтаўстве. Адносілася да Слонімскай эканоміі. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. Паводле рэвізіі 1798 г., 44 гаспадаркі. Што-год яны плацілі грашовы чынш у памеры 1280 злотых. У 2-й палове XIX ст. вёска казённага маёнтка Міжэвічы ў Міжэвіцкай воласці. У 1869 г. працавала народнае вучылішча, у якім вучыліся 12 хлопчыкаў. У 1890 г. працавала школа граматы. Паводле перапісу 1897 г., 53 двары, 301 жыхар, хлебазапасны магазін. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Міжэвіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 51

двор, 175 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёска ў Сялявіцкім сельсавеце. Уваходзіць у склад сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва імя Дзяржынскага. Працуе магазін. На 1.1.2003 г. 36 двароў, 80 жыхароў.

ЯГНЕСЧЫЧЫ, вёска ў Сянькоўшчынскім сельсавеце.

Паводле археалагічных даследаванняў курганных могільнікаў і селішчаў, першыя пасяленні людзей у гэтай мясцовасці былі ў глыбокай старажытнасці. У XVI ст. вёска вядома як дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1566 г. сяло, дзяржаўная ўласнасць. З 1795 г. у складзе Расійскай імперыі, у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска, цэнтр вотчыннага маёнтка ў Кастро-віцкай воласці. Паводле рэвізіі 1833 г., у маёнтку 194 сялянскія душы, маёнтak належаў памешчыку Канстанціну Мілачэўскаму. Паводле інвентара 1845 г., у вёсцы 24 двары. У XIX ст. вёска і аднайменны маёнтak у Кастровіцкай воласці Слоніmsкага павета. У 1870 г. у вёсцы 208 жыхароў. Маёнтak належаў памешчыку Радовіцкаму, карчма, вадзяны млын. У 1886 г. у сядзібе працаваў вінакурны завод. Паводле перапісу 1897 г., у вёсцы 56 двароў, 339 жыхароў, хлебазапасны магазін. Побач з вёскай знаходзіўся маёнтak нашчадкаў памешчыка П.Радваніцкага, 1 двор, 25 жыхароў. У 1905 г. 440 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіліся аднайменны маёнтak (5 жыхароў) і сядзіба (6 жыхароў). З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Кастро-віцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 20 двароў, 168 жыхароў. З 1939 г. у БССР. Вёска ў складзе сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва «Сянькоўшчына». На 1.1.2003 г. 91 двор, 165 жыхароў.

ЯКІМАВІЧЫ, вёска ў Велікашылавіцкім сельсавеце.

У XVI ст. упамінаецца як сяло, прыватная ўласнасць у Слоніmsкім павеце Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1510 г. сяло, уласнасць С.Збожнага-Няміры. У 1569 г. сяло, з службы, шляхецкая ўласнасць, уваходзіла ў маёнтak Шылавічы. У XVIII ст. у Слоніmsкім павеце. У 2-й палове XIX ст. вёска, прыватная ўласнасць у Шылавіцкай воласці, уваходзіла ў склад маёнтка Гаве-

навіцкае. Належала памешчыку Пуслоўскаму. У 1869 г. 160 жыхароў — сялян-уласнікаў. Працавала народнае вучылішча, у якім вучыліся 18 хлопчыкаў. У 1882 г. заснавана шкпінарае прадпрыемства з паравым рухавіком. У 1884 г. тут працавалі 8 рабочых. Паводле перапісу 1897 г., 47 двароў, 300 жыхароў, вадзяны млын, карчма, кузня. Непадалёку ад вёскі знаходзіўся аднайменны фальварак, у якім 1 двор, 26 жыхароў. У 1905 г. у вёсцы 348 жыхароў. Побач з вёскай знаходзіліся аднайменны фальварак (7 жыхароў), выселак (11 жыхароў), урочышча (28 жыхароў), лясная старожка (5 жыхароў). З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзілаў Шылавіцкую гміну Слонімскага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 39 двароў, 209 жыхароў. З 1939 г. у БССР. З 12.10.1940 г. вёскаў Шылавіцкім, з 22.7.1966 г. у Жыровіцкім, з 6.8.1979 г. у Велікашылавіцкім сельсаветах. Уваходзіць у склад даччынага прадпрыемства «Сельгастэхніка». На 1.1.2003 г. 21 двор, 28 жыхароў.

ЯРУЦІЧЫ, вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавете.

У XVI ст. вядома як дзяржаўная ўласнасць у Слоніmsкім старостве Навагрудскага ваяводства ВКЛ. У 1560 г. сяло, цэнтр Яруціцкага войтаўства. У 1576 г. падарава- на ў

пажыццёвае валоданне шляхціцу. Сяло знаходзілася на чыншавым становішчы і ніякіх павіннасцей не выконвала. Гэта становішча было пацверджана граматай караля Уладзіслава IV. Трымальнікі староства запатрабавалі ад сялян выканання паншчыны. Сяляне не пагаджаліся і дамагаліся права «сядзець на голым чыншы». У 1679 г. было выдадзена пацверджанне каралеўскай граматы. Да сярэдзіны XVIII ст. сяляне плацілі грашовы чынш. У XVIII ст. у Слоніmsкім павеце. У 1798 г. 45 гаспадарак. Вяскоўцы плацілі грашовы чынш 460 злотых. У XIX ст. вёска ў Мар'янскай воласці. Паводле перапісу 1897 г., 100 двароў, 584 жыхары, прыпісная праваслаўная царква, хлебазапасны магазін, кузня. У 1905 г. 637 жыхароў. З 1921 г. у складзе Польшчы. Уваходзіла ў Мар'янскую гміну Слоніmsкага павета Навагрудскага ваяводства. У 1921 г. 119 двароў, 293 жыхары. З 1939 г. у БССР. З 22.7.1966 г. вёска ў Новадзевяткавіцкім сельсавете. Уваходзіць у склад раённага унітарнага сельгаспрадпрыемства «Сасноўка». Працуе магазін, дзейнічае царква. На 1.1.2003 г. 74 двары, 108 жыхароў.

В.В.Вітпалева, А.М.Тарсуноў.

СКАРАЧЭННІ, ПРЫНЯТЫЯ ў КНІЗЕ «ПАМЯЦЬ»

авп — амбр —	авиаполк
амп — ап —	артиллерийско-минометная бригада артиллерийско-минометный полк
в. (д.) ВМП -	артиллерийский полк вёска (деревня)
вобл. (обл.) -	вышэйшая мера пакарання вобласць (область)
Воп. —	вопіс
г. — гап — гв.	год,горад
— госп — зп	гаубичный артиллерийский полк гвардейский
— йб — ИД —	госпиталь
йптап — квб	зенитный полк
— квд — квп	истребительный батальон
— л. —	истребительная дивизия
мал. (мл.) —	истребительный противотанковый артиллерийский полк кавалерийский
мехк — мехп	батальон кавалерийская дивизия кавалерийский полк
— мйпп —	ліст
мсбр — н. (р.)	малодшы (младший)
об — омб —	механизированный корпус механизированный полк минометный полк
омйпп — омсб	мотострелковая бригада нарадзіўся (родился) отдельный батальон
— ППП —	отдельный мотобатальон отдельный минометный полк
птап — С. —	отдельный мотострелковый батальон папраўча-працоўны лагер
сапб -— сд сп	противотанковый артиллерийский полк старонка
— Спр. ст. Т. -	саперный батальон
тб — тбр — тк	стрелковая дивизия стрелковый полк
— ф. - эг —	справа стагоддзе, старшы, станцыя том
	танковый батальон
	танковая бригада танковый корпус фонд
	эвакогоспиталь

Змест

Да чытача	17
Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел раёна	19
Рэспубліканскія геалага-геамаарфалагічныя помнікі прыроды	20
Геалагічныя помнікі прыроды	22
Лясныя волаты	23
Возера Бяздоннае	24

Ад часоў першабытных — 1917

ЗЯМЛЯ НАШЫХ ПРОДКАЎ	25
Новы каменны век на Шчары	25
Помнікі археалогіі Слонімшчыны	27
Раскопкі старажытнага Слоніма	34
Слоні́мская зямля	36
Васілька	38
У СКЛАДЗЕ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА І РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ	38
Палітычнае жыццё ў канцы ХІП — 1-й палове ХVІ ст.	38
Слонімшчына ў 2-й палове ХVІ—ХVІІІ ст.	41
Сацыяльна-эканамічныя адносіны	45
Земскі суд	49
За волю і лепшую долю	51
Як судзілі слонімцаў	52
Жыровіцкія святыні	53
Дакументы сведчаць	56
Древний Слоним и его гербы	76
Канцлер вялікі літоўскі	78
Прамова Мялешкі	81
Дакументы сведчаць	82
Слоні́мская езуіцкая рэзідэнцыя	87
М.К.Агінскі і яго дзейнасць на Слоні́мпчыне	88
Іх імёны ў гісторыі Слоні́мшчыны	91
У СКЛАДЗЕ РАСІЙСКОЙ ІМПЕРЫІ	93
Слоні́мская губерня	93
Слоні́мскі павет	93
Развіццё гандлю ў канцы ХVІІІ —1-й палове ХІХ ст.	94

Павятовы г. Слонім у сярэдзіне і 2-й палове XIX ст.....	96
Развіццё асветы ў канцы XVIII — 1-й палове XIX ст.	98
Слонімшчына ў час вайны 1812 г.	101
Дакументы сведчаць.....	102
Паўстанне 1863—1864 гг. на Слонімшчыне.....	114
Кіраўнікі паўстанцкага руху.....	115
Дакументы сведчаць.....	120
3 гісторыі прадпрыемстваў Слонімшчыны.....	132
Літоўская духоўная семінарыя.....	134
Рускія пісьменнікі ў Слоніме.....	134
3 гісторыі народных вучылішчаў Слонімшчыны.....	135
Іх імёны ў гісторыі Слонімшчыны.....	138
Падзеі рэвалюцыі 1905—1907 гг.	141
Дакументы сведчаць.....	143
Слонімскія гімназіі.....	146
Валяр'ян Багамолаў.....	147
Слонімшчына напярэдадні і ў час 1-й сусветнай вайны.....	148

1917 —1941

НА КРУТЫМ ПАВАРОЦЕ ГІСТОРЫІ.....	151
У гады грамадзянскай вайны і ваеннай інтэрвенцыі.....	151
Удзельнікі 1-й сусветнай і грамадзянскай войнаў, Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцыяў.....	153
Удзельнікі дзвюх рэвалюцыяў.....	157
Чырвоныя маракі.....	157
Крочыў у нагу з часам.....	158
Святло далёкай зоркі.....	158
І назвалі яго імем станцыю.....	160
Дакументы сведчаць.....	160
У СКЛАДЗЕ ПОЛЫПЧЫ.....	165
За нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне.....	165
Нашы першыя крокі.....	170
Будні рэвалюцыйнага падполля.....	172
Дзейнасць гурткоў Таварыства беларускай школы.....	175
Дэлегат на Усепольскі кангрэс прафсаюзаў.....	178
Як мы змагаліся за ўдзел у Еўрапейскім сялянскім кангрэсе.....	181
Камсамольцы Слонімшчыны.....	183
Забастоўка лесавозчыкаў.....	186
Успамінаюць вязні Картуз-Бярозы.....	188
Камсамольскія сакратары.....	192
Прытыцкі на Слонімшчыне.....	193
Удзельнікі нацыянальна-вызваленчага руху.....	195
Ахова здароўя на Слонімшчыне ў 1920—1939 гг.....	197
Гісторыя адной рэдкалегіі.....	198
ДА НОВАГА ЖЫЦЦЯ.....	203
Сустрэча Чырвонай арміі.....	206
Першы слонімскі старшыня.....	208
Дакументы сведчаць.....	209
Першы збор.....	217
Жыхары Слонімскага раёна, узнагароджаныя медалём Рэспублікі Польшча «За ўдзел у абарончай вайне 1939 года».....	217

Вернутыя імёны	218
1941 — 1945	
ІШЛА ВАЙНА НАРОДНАЯ	239
На роздум часу не было	241
Танкісты стаялі насмерць	242
На слоніmsкім напрамку	243
Дапамагалі Чырвонай арміі	245
Генералы Чырвонай арміі, якія загінулі ў першыя дні вайны	245
Акупацыйны рэжым	245
Дакументы сведчаць	252
Атрымалі хлопцы загад	254
Дакументы сведчаць	254
Па старонках акупацыйных газет	260
У Калдычэўскім лагеры	262
Слоніmsкае гета	263
Дакументы сведчаць	267
Трагедыя вёсак Слоніmsшчыны	269
Вайна вачамі дзяцей	278
Дакументы сведчаць	280
Партызанскі рух	283
Партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на тэрыторыі Слоніmsкага раёна	289
Бясстрашны Касьян	293
Дакументы сведчаць	294
Партызанскі друк	305
Партызанскі рух шырыўся	310
Партызанскі ўмелец	313
Каспар Цымерман	314
Юныя партызаны Слоніmsшчыны	315
Падпольныя партыйныя і камсамольскія камітэты Слоніmsшчыны	319
Слоніmsкія падпольшчыкі	320
Дакументы сведчаць	322
За газетным радком	327
Дакументы сведчаць	328
Вызваленне	333
Баі за Слоніms	333
Яны вызвалялі Слоніmsшчыну	336
Дакументы сведчаць	339
Загінулі пры вызваленні Слоніmsшчыны	341
На шляху да Слоніms	342
Уклад у агульную перамогу	347
Дакументы сведчаць	348
Вайна не скончылася	350
Нашы землякі — Героі Савецкага Саюза	350
Крутымі дарогамі вайны	351
Яны прайшлі дарогамі вайны	357
АХВЯРЫ ВАЙНЫ	406
Партызаны, падпольшчыкі, удзельнікі антыфашысцкага руху, асобы, якія садзейнічалі партызанскаму руху і падполлю, члены іх сем'яў	

і мірныя жыхары — ахвяры фашысцкага тэрору	406
Мірныя жыхары Слонімскага раёна — ахвяры фашысцкага тэрору	412
Воіны Чырвонай арміі, партызаны і падполыпчыкі, якія загінулі пры абароне і вызваленні Слонімскага раёна і пахаваны на яго тэрыторыі	453
Воіны-землякі, якія загінулі ці прапалі без вестак у 1941—1945 гг.	476
1945 — да нашых дзён	
У МІРНАЙ ПРАЦЫ	533
На вызваленай зямлі	533
Адміністрацыйна-тэрытарыяльнае ўпарадкаванне раёна	536
Загінулі ад рук бандытаў	538
Газета — летапісец мясцовага жыцця	540
Раёнка паведамляла	541
3 гісторыі прадпрыемстваў і ўстаноў	550
3 гісторыі сельскагаспадарчых вытворчых кааператываў і раённых унітарных сельскагаспадарчых прадпрыемстваў	569
Па старонках раённай газеты «За перамогу камунізму»	577
3 гісторыі аховы здароўя	583
Слоніmsкі раённы цэнтр гігіены і эпідэміялогіі	584
Сістэма адукацыі	585
Па старонках раённай газеты «Слоніmsкі веснік»	600
Вызначыліся працай	603
Імі ганарыцца Слоніmsчына	633
Ганаровыя грамадзяне Слоніmsа	655
Яны кіравалі раёнам і горадам	659
Дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і Рэспублікі Беларусь, якія прадстаўлялі Слоніmsкі раён і г. Слоніms	660
Ваеннаслужачыя, якія загінулі ў пасляваенны час пры выкананні воінскага абавязку	662
Загінулі ў Афганістане	663
Ваеннаслужачыя, якія ўдзельнічалі ў баявых дзеяннях на тэрыторыі іншых краін	666
З МАТЭР'ГАЛЬНАЙ І ДУХОЎНАЙ СПАДЧЫНЫ	673
Архітэктурная спадчына Слоніmsчыны	673
Духоўныя навучальныя ўстановы ў Жыровічах	682
Культурнае жыццё Слоніmsчыны	683
Раённы Дом культуры	683
Слоніmsкая дзіцячая школа мастацтваў	684
Народныя і ўзорныя калектывы Слоніmsчыны	685
Народныя майстры	690
Гонар нашага краю	693
Музеі Слоніmsчыны	694
Жыве памяць у помніках	699
Мемарыяльныя дошкі	700
3 гісторыі населеных пунктаў	700

**Прадстаўнікі грамадскасці, якія прымалі актыўны ўдзел
у поіску, зборы і падрыхтоўцы матэрыялаў для кнігі
«Памяць. Слоні́мскі раён»:**

Т.С.Амасёнак, Г.А.Андросенка, Т.П.Афанасьева, Л.І.Ачапоўская, Т.Ф.Балкунец,
В. В.Бандарэнка, К.П.Батракова, М.В.Бурсевіч, М.І.Бялькевіч, А.В.Бялянін, І.П.Ва-
дзейка, А.М.Войтка, Н.С.Галожына, Ф.М.Ганчар, А.А.Дабрыян, Г.В.Данільчык, М.М.Дзегцяроў,
А.С.Жукоўскі, Т.А.Іжакоўская, С.А.Іванова, У.У.Іваноў, Ф.І.Ігнатовіч, Т.С.Кацуба, І.Я.Краўцоў,
В.І.Корзун, А.М.Куляшоў, А.П.Купка, Т.І.Курган, Н.М.Лешка, А.І.Лішык, З.П.Лысуха,
А.Н.Мачаліна, І.Д.Міско, Р.І.Міско, С.К.Нагула, І.І.Падгара- дзецкі, Л.В.Падлесная,
В.М.Пазняк, Р.Ю.Пазнякоў, Т.А.Палхоўская, Н.У.Паўлючэн- ка, С.А.Прасняк, І.С.Пятліцкая,
Н.М.Руднева, С.С.Ручкі, М.І.Рылко, Л.У.Рэпінская, Л.І.Раўкоўская, Л.Б.Садыхава, В.Е.Смоляк,
М.Ф.Спірыдонаў, М.М.Стулевіч, В.Р.Супрун, І.Л.Сяргейчык, І.А.Ткачэнка, Р.А.Тырля,
В.Э.Угрыновіч, Л.Ф.Утлік, К.М.Ціпчанка,
С. М.Чыгрын, А.А.Шэрмукс, Т.М.Юрчанка, А.І.Юхіменка.

Старшыні і сакратары сельскіх выканаўчых камітэтаў:

С.М.Акулевіч, Г.А.Арцюкоўская, І.Д.Аніскоў, А.А.Блізнюк, А.А.Бондар, Л.С.Буля- ніца,
Т.І.Гаўрыльчык, В.У.Герасімчык, Н.У.Жукоўская, В.В.Жукоўская, В.В.Іванашка,
Т.В.Кавалеўская, А.Ю.Кашко, С.З.Кішкель, Н.М.Крэчык, В.Р.Лысуха, А.І.Матлашук,
А.М.Міхно, М.І.Нагорны, І.А.Нядбайлік, М.А.Пясляк, В.І.Падрэцкі, А.І.Патоцкая,
І.А.Пякарскі, А.У.Сасноўская, М.М.Стрык, Л.В.Федаровіч, У.І.Фядута, А.В.Шуляк.

Раённая камісія па стварэнні гісторыка-дакументальнай хронікі Слонімскага
раёна выказвае шчырую ўдзячнасць родным і землякам загінуўшых воінаў,
партызан, падпольшчыкаў, усім тым, хто прымаў удзел у падрыхтоўцы кнігі.

Супрацоўнікі выдавецкага цэнтра БЕЛТА, якія працавалі над кнігай:

Г.К.Кісялёў — галоўны рэдактар (да 9.2.2004), Л.М.Драбовіч — в.а. галоўнага рэ-
дактара (з 10.2.2004), З.І.Малейка — навуковы рэдактар, В.І.Багдановіч, Л.І.Рудніч-
кая — літаратурныя рэдактары.

Фота: А.У.Дзідзевіча (каляровая ўклейка), І.Д.Ляўковіча, С.А.Прасняка, М.А.Супруна,
М.Ф.Спірыдонава, У.У.Янушэвіча, з фондаў Слонімскага краязнаўчага музея, музея СПІ №4,
асабістых архіваў, фотатэкі БЕЛТА, друкаваных крыніц.

Картограф: Г.І.Паўлянковіч.

Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Слонімскага раёна. — Мн.: БЕЛТА, 2004. - 752 с.: іл.

ISBN 985-6302-61-7.

Кніга асвятляе багатую гісторыю Слонімшчыны ад старажытных часоў да нашых дзён. У хроніцы выкарыстаны дакументы і матэрыялы з архіўных, музейных і друкаваных крыніц, у яе ўключаны абагульняючыя гістарычныя нарысы, артыкулы, успаміны і іншыя матэрыялы пра найбольш цікавыя падзеі ў жыцці раёна, яго знакамітых людзей, якія праславілі тэты край сваёй баявой, працоўнай і творчай дзейнасцю.

Значная частка хронікі прысвечана перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Прыводзяцца спісы партызан, падпольшчыкаў, воінаў Чырвонай арміі, якія загінулі ў барацьбе з нямецка-фа- шысцкімі захопнікамі, мірных жыхароў — ахвяр фашысцкага тэрору.

Прыводзяцца таксама звесткі пра жыхароў раёна, якія сталі ахвярамі палітычных рэп- рэсій і пазней былі рэабілітаваны. Асобны раздзел кнігі прысвечаны апісанню багатай ма- тэрыяльнай і культурнай спадчыны Слонімшчыны, гісторыі яе населеных пунктаў.

Кніга будзе карыснай усім, хто цікавіцца гісторыяй роднага краю.

ББК 63.3 (4 Бєи)

Навукова-папулярнае выданне

Гісторыка-дакументальная хроніка
Слонімскага раёна

Рэдактары:

Л.М.Драбовіч, З.І.Малейка,

А.В.Скараход

Мастацкі рэдактар

А.В.Лапін

Тэхнічны рэдактар

А.І.Хомчанка

Карэктары:

А.П.Кірэва, Н.П.Ракіцкая,

Е.П.Фешчанка

Падрыхтоўка арыгінал-макета

М.Э.Малярэвіч

Камп'ютэрны набор:

А.В.Амельянчук, С.А.Долгая,

З.У.Марцінчык

Выданне падрыхтавана выдавецкім цэнтрам БЕЛТА. Падпісана да друку з арыгінал-макета 31.05.2004. Фармат 70х100 1/16. Папера афсетная.

Гарнітура Кудрашоўская энцыклапедычная.

Друк афсетны. Ум. друк. арк. 61,2. Ум. фарб.-адб. 66,2. Ул.-выд. арк. 73,8. Тыраж 3500 экз. Заказ 1441.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Беларускае тэлеграфнае агенцтва» (УП«БЕЛТА»), Ліцэнзія № 02330/0056925 ад 01.04.2004.

Рэспубліка Беларусь. 220030, Мінск, вул. Кірава, 26.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфкамбінат імя Я.Коласа».

Рэспубліка Беларусь, 220600, Мінск, вул. Чырвоная, 23.

